781c
24

SBÍRKA

HISTORICKÝCH PŘÍKLADŮV Z DĚJIN SLOVANSKÝCH

ZVLÁŠTĚ PAK ČESKÝCH.

KAZATELŮM, KATECHETŮM, UČITELŮM, VYCHOVATELŮM

A VZDĚLANÝM ČECHŮM VŮBEC

SEBRAL A UPRAVIL

JAN NEP. ČERNOHOUZ,

OSOBNÍ DĚKAN V HOSTIVAŘI.

LIBRARY OF THE UNIVERSITY OF TORONTO

DÍL I.

V PRAZE.

NÁKLADEM CYRILLO-METHODĚJSKÉHO KNIHKUPECTVÍ GUSTAV FRANCL.

1895.

Schváleno nejdůstojnější kníž. arcib. konsistoří v Praze výnosem ze dne 17. ledna 1894

číslo 387.

PN
6095
C9 C46
díl 1

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba v Praze.

JEHO EMINENCÍ

NEJDŮSTOJNĚJŠÍMU, VYSOCE OSVÍCENÉMU A VĚHLASNÉMU

PÁNU, PANU

FRANTIŠKU DE PAULA,

KARDINÁLU, HRABĚTI ZE SCHOENBORNU,

KNÍŽETI ARCIBISKUPU PRAŽSKÉMU, APOŠTOLSKÉMU STÁLÉMU LEGÁTU V KRÁLOVSTVÍ ČESKÉM, BISKUPSTVÍ BAMBERSKÉM, MÍŠENSKÉM A ŘEZENSKÉM, PRIMASU KRÁLOVSTVÍ ČESKÉHO, SKUTEČNÉMU TAJNÉMU RADU JEHO CÍSAŘSKÉHO A KRÁLOVSKÉHO VELIČENSTVA, RYTÍŘI VELIKÉHO KŘÍŽE ŘÁDU SV. JANA A BOŽÍHO HROBU V JERUSALÉMĚ, KANCLÉŘI UNIVERSITY PRAŽSKÉ, DOKTORU V BOHOSLOVÍ atd. atd. atd.

VĚNUJE

NA DŮKAZ NESKONALÉ ÚCTY A SYNOVSKÉ VDĚČNOSTI

V NEJHLUBŠÍ POKOŘE

POŘADATEL.

PŘEDMLUVA.

Po dlouhém čase podáváme s pomocí Boží pl. t. pánům spolubratřím na vinici Páně novou sbírku příkladův a to historických z dějin slovanských zvláště pak českých. Pracovali jsme na ní při správě duchovní třináct rokův a obětovali jsme jí takořka poslední síly své.

Že příkladův pro nás vůbec zapotřebí jest, nemusím ani dokazovati. Avšak jsou-li příklady vůbec prospěšné, jsou příklady z dějin vlasteneckých takořka magnetem přitažlivým. Anebo co bylo příčinou, že slavný a hrdinný jesuita Jiří Plachý za sebou takořka přitahoval lid v Praze ve chrámu Páně sv. Salvatora? Že užíval v kázaních příkladů z dějin vlasteneckých. A proč se stala kázaní Václava Beneše Třebízského: »Pravdou k životu« tak oblíbenými? Že užíval v nich příkladů vlasteneckých. A hle, sbírka naše obsahuje přes 11.800 příkladův z dějin slovanských zvláště, českých a proto pevně doufáme, že bude vydatnou pomůckou pl. t. pánům spolubratřím.

Upravili jsme sbírku tu — jest samostatný celek — opět lexikálně dle způsobu naší »Encyklopedie příkladův.« Hesel obsahuje 402 a čerpali jsme ze 726 spisův. Spisovatel anebo pramen všude udán jest.

A tak již jdi »Sbírko příkladův z dějin slovanských, zvláště českých« do niv, paláců a chýší českých a hlásej víru a zbožnost našich předkův, jimž se za praporem sv. Cyrilla a Methoděje, patronův našich slovanských a za praporem sv. Václava, vojvody země české, vždy dobře dařilo a vzbuď lásku i k víře svaté Cyrillo-Methodějské a Svatovácslavské i lásku k milé naší vlasti české.

V Hostivaři v oktávě P. Marie Sněžné 1894.

Pořadatel.

Alchymie.

viz: „Pověra II. 1!“

Almužna.

viz i: „Skutek milosrdný“; — „Štědrost“; — „Bohatstvo!“

1. Jest naší povinností.

Arnošt z Pardubic, od roku 1344 první arcibiskup Pražský, veškeré milosrdné skutky konal; bylať mu do srdce jeho takměř Bohem vlita milosrdnost a štědrota k chudým. Hluboce měl v paměti slova sv. Lucie, kteráž ku své matce pověděla: „Není to milé dosti Svrchovanému, jestliže Mu někdo dá, čehož sám již užíti nemůže; ale chceš-li, aby ti Bůh byl milostiv, dej Mu, co by ti ještě platné býti mohlo. Nebo dáš-li Mu něco umíraje činíš tak proto, že toho s sebou vzíti nemůžeš. *(Jos Fabian.)*

František Antonín hrabě z Thunu a Hohensteinu, pán na Děčíně (nar. r. 1786), použil hojného jmění svého po celý dlouhý život svůj k účelům dobročinným, a jako šlechetný kavalír nejednou vyslovil zásadu: „Proto nám dáno, abychom také dávali!“ *(Emler.)*

Léta 988 přijal *Vladimír*, jediný vládce v Rusku a Kyjevě, křest sv. Milovalť Písmo sv., neb když jednou slyšel čísti Evangelium: „Blahoslavení milosrdní, protože ti milosrdenství dojdou“ *(Mat. 5, 7.)*; poručil každému nuznému i chudému přicházeti na dvůr knížecí a bráti sobě všelikou potřebu, pití a jídla, i z pokladen koží kunich. Nařídil pak i toto, řka: „Nemocní a churaví nemohou dojíti do dvora mého;“ i poručil připraviti vozy a naložiti na ně chlebů, mas, ryb, ovoce rozličného, medu v bečkách a i jiných kvasů, i voziti po městech a tázati se: „Kde jest jaký nemocný a nuzný, nemoha choditi?“ a těm rozdávali na potřebu.

(Nestor. Let. rus.)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), proslavil se přemnohými ctnostmi, tak synům svým ku poučení pozoruhodná slova pravil: „Nadevšecko pak nezapomínejte na chudé, ale pokud můžete, podle síly je živte!“

(J. L. Pič Děj. nár. Rusk.)

2. Prospívá časně i věčně.

František Josef I., od r. 1848 císař Rakouský, spatřil, honě kdys v zemích alpských neznámého *člověka* a ptal se ho, co tu dělá. Neznámý odvětil mu, že chytá ptáky, aby je prodal. „Dobře,“ pravil císař, „já ty ptáky koupím, co chcete za ně?“ — „Vezměte si je zadarmo,“ řekl odhodlaně cizí muž. „To nemůže býti,“ pravil císař, „zde jsou peníze“ — „Peněz od vás nevezmu,“ bránil se ptáčník. „A proč?“ tázal se císař udiven. — „Vidím, že jste voják — a vojáci nemívají peněz nazbyt.“ — „Jak to víte?“ tázal se císař. „Inu, mám také syna na vojně a ten mi každou chvíli píše o peníze. Proto chytám ptáky a když za ně něco nastrádám, posílám to synovi“ Císař se usmál, obdařil štědře ptáčníka a odešel rychle. Ptáčník teprve za chvíli se vzpamatoval a když doma vše vyprávěl, zvěděl, že to byl císař sám, jenž jej obdaroval.

(Fr. Kodym.)

Když *Hedvika*, choť krále Polského Vladislava II. dne 17. července 1399 zemřela, povstal pláč a nářek veliký v Krakově zvláště mezi chudými a neštastnými, jimž ona v hojné míře prokazovala almužny a útěchy.

(Jak. Caro. Gesch. Pol.)

Tomáš Hromada, čestný kanovník v Baňské Bystřici, Slovák (nar. r. 1793), pro svou kněžskou horlivost a dobročinnost po Slovensku daleko byl znám a vysoce ctěn. *(Mich. Chrástek.)*

Jan Nep. Hunčovský, Moravan, lékař a ranhojič, zemřel ve Vídni roku 1798 následkem rány na prstu, jíž byl sobě při operaci způsobil, jsa oplakáván od žáků i chudých, jichž byl laskavým dobrodincem. *(Ant. Rybička.)*

Judita, jinak *Bona* zvaná, dcera krále Českého Jana Lucemburského, choť Jana Normandského, krále Francouzského († 1349), stala se miláčkem národa Francouzského pro svou dobrotivost a štědrost. Od ní pošli potomní králové Francie domu Valoiského a vévodové Burgundští.

Judita, druhá, choť Boleslava Chrabrého, krále Polského (992—1025), byla velmi dobrotivá, pro kterouž dobrotivost stala se miláčkem lidu. *(Děj. polsk.)*

Jan Kolovrat Krakovský, pán na Újezdě atd., vlastenec ušlechtilý (nar. r. 1794), byl velmi dobročinný; dobročinnost jeho však nevztahovala se pouze k chudým dítkám, nýbrž k chudině vůbec a zejména na svých panstvích byl proto ctěn jako pravý otec.

V *Rusku* žil jistý vysoký důstojník, jenž byl i horlivý katolík. Jeda kdys vesnicí, pociťoval v sobě touhu a žádost, aby zde navštívil svého přítele. I učinil tak a hle nalezl manželku přítelovu umírající, kterouž, ana byla protestantka na víru katolickou obrátil. Paní ta byla velmi dobročinná a proto jí udělil Bůh té milosti, že v smrti se obrátila.

Roku 1449 dne 10. listopadu umřela na poděbradském hradě milovaná choť pana Jiřího z Poděbrad *Kunhuta Holická ze Šternberka*, i byla za velikého pláče chudiny, jíž velkou dobroditelkou byla, v poděbradském děkanském chrámě pohřbena *(Děj. česk.)*

Na zámku třeboňském za *Petra Voka z Rožmberka* (nar. 1539) dávalo se každého dne pro chudé lidi do kuchyně 200 liber hovězího masa 30 kaprů a drobu co potřeba pro pátek a sobotu a Pán Bůh ráčil požehnávati, že všeho dobrého dostatek a hojnost bylo. *(Čas. Mus. Česk.)*

3. Vlastnosti. Uděluj!

Alexandr Alagovič, biskup Záhřebský († 1837) byl záhřebské chudině a chudším měšťanům vzácným podporovatelem. *(Fr Sasinek.)*

Simeon Balenovič, kněz kat. a spisovatel chorvatský († 1872 v Záhřebě), vynikal zvláště lidumilností a štědrostí k chudým. *(Nov.)*

Svatý *Benno* (Zbyněk), biskup Míšenský, apoštol Srbův lužických († 1106), choval se k chudým jako otec dobrotivý. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Svatý *Bohumil* (Theofil), arcibiskup Hnězdenský v Polsku († 1182), již jako farář Doubravský obětavě se staral o chudinu. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Euthymij, poslední patriarcha Bulharský v Trnově, kteréhož Turci r. 1393 dobyli, peníze, které mu přinášeli boljaři a boljarky, chudým rozdával. *(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)*

Ondřej Fromm z Braniborska († 1683) stav se v Praze katolíkem a knězem, vstoupil pak do řádu premonstrátského na Strahově. Jako protestant i katolík dával chudým vždy desátý díl příjmů svých. *(Kar. Ninger.)*

František Antonín hrabě z Harrachu, arcibiskup Salcburský († 1727), byl chudým pravým otcem. *(Jeho životopis.)*

Jiří de Várallya Haulík korunní kardinál a první arcibiskup Záhřebský od roku 1853, byl muž velmi dobročinný, který chudinu a ústavy dobročinné vůbec hojně podporoval.

Sv. *Háta Hildegarda*, hraběnka palatinka korutanská, založila při kostele sv. Vavřince v Kamníku almužny pro chudé. Almužny v Kamníku založené záleží z chleba, vína a slaniny, kteréž o výroční pouti sv. Háty Hildegardy kněz po mši svaté slavně světí a chudým rozdává. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Tomáš Husinecký, lékař slovutný, nar. ve Vodňanech v první polovici XVI. století († r. 1582), podporoval chudé, zvláště pak chudé žáky, jimž byl velkým příznivcem a dobrodincem. *(Ant. Rybička.)*

Hyppolita, choť Jindřicha hraběte *de la Saga Paradis*, od roku 1622 pána v Kamenici nad Lužnou, byla paní, ač mladá, velmi zbožná. Zvláště pak ují-

mala se chudých a byla k nim dobrotivá. *(Fr Wildmann. Vel. Mor. kal. 1889.)*

Jan Chorinus, latinsko-český básník a filosof (nar v České Třebové r. 1560), byl muž rozšafný, lidumilný, k mládeži studující dobročinný. *(Ant. Rybička)*

Ctihodný *Jiří Vševolodovič*, kníže Vladimírský († 1238), dával nuzným a potřebným hojné almužny.

(Ben. Kulda. Církevní rok)

Léta 1092 *Jitka*, manželka *Vladislava*, knížete *Polského*, která byla dcera Vratislava, krále Českého, i s manželem svým veliké almužny Pánu Bohu a svatým Jeho obětovala.

(Hájek. Kron. česk.)

Johanka z Rokytnika, choť pana Hartvíka Bedřicha Záruby z Hustičan a pána na Svojanově v XVI. století, byla paní pobožná a dobročinná, tak že posud v paměti lidu žije.

(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)

Ferdinand hrabě z Khuenburku, arcibiskup Pražský, vynikal i účinnou láskou k lidu chudému; neboť každodenně oblehali chudí arcibiskupský palác jeho a všickni hojnou almužnou pokaždé bývali poděleni. *(Kl. Borový. Sv. Jan Nep.)*

Josef Kozáček, opat a kanovník velkovaradinský, (nar. r. 1807), horlivý národovec slovenský, byl muž nejen vysoce učený, ale i dobročinný.

(Mich Chrástek.)

Jan Krajčík, opat a kanovník strážce nitranský (nar. 1804 v městečku Ránovách v stolici Trenčanské), byl muž velmi dobročinný. Kromě toho, že chudí, utisknutí, vdovy a sirotci nacházeli v něm vůbec svého velikého dobrodince a laskavého otce, učinil také více dobročinných nadání. *(Tentýž.)*

Josef Mirovit Král, farář v Branné († 1841), chudým mnohá dobrodiní prokazoval.

(Fr. Petera. Čas. kat. duch. 1841)

Sv. Josafat Kuncevič, mučennik, apoštol Rusínů († 1623), byl chudých a nemocných výdatnou podporou.

(Fr. Kryštůfek.)

Dimitrij Milakovič, srbský spisovatel (nar. r. 1805 v Mostaru, hlavním městě Hercegoviny), nemaje vlastní rodiny upotřeboval svého jmění k ulevování bídy chudého lidu. *(Vas Stojanov.)*

Štěpán Nemanja, král Srbský (nar. r. 1114), stkvěl se milosrdenstvím, chudým dával veliké almužny.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Nikon, patriarcha Moskevský (1652 až 1667) byl štědrý k chudým, dával hojné almužny a vystavěl chudobince.

(Fr. Kryštůfek. Čas. kat. duch. 1888.)

Tomáš *Pešina z Čechorodu*, kanovník pražský v XVII. století († 1680), staral se velmi o studující. Založil pro ně fundace. Také v Litomyšli podporoval studující mládež hmotně i duševně. Vypravuje Dobner, že Pešina v Litomyšli vybral si vždy sedm chudých studujících, z nichž míval každého dne v témdni po jednom u oběda i u večeře, dávaje si od nich při obědě předčitati, načež po jídle zaznamenával, co se mu při čtení zdálo pozoruhodným.

(V. Zelený Čas. Musea král Česk. 1884.)

Josef Procházka, spisovatel český a lékař v Hradci Jindř. († 1856), pomáhal chudým, kde mohl. *(Ant. Rybička.)*

Antonín Petr hrabě Příchovský z Příchovic, arcibiskup Pražský (1764 až 1793), byl pravým otcem chudých, a obzvláště chudé kněžstvo co nejvydatněji podporoval.

(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Vilém Florentin Jan Felix, kníže *Salm-Salm*, arcibiskup Pražský († 1810), téměř celé své jmění na to obětoval, aby pražským chudincům a vyhnaným francouzským duchovním pomohl.

(Čas. kat. duch 1836.)

František *Jindřich Šlik*, c. k. generalmajor, pán na Kopidlně od roku 1638, byl muž srdce spanilého a velmi dobročinný. *(Fr. Vacek. Čas. česk. Mus 1840)*

Jan Nep. Štěpánek, dramatický spisovatel český († 1844), byl muž velmi činný, ano neunavitelný a to předkem tu, kdež se jednalo o podporování chudých a o vzdělání prospěchu obecního.

(Ant Rybička)

Trojanus z Oskořína, professor a spisovatel († 1604), byl muž dobrosrdečný a milerád dával z příjmů svých jiným, zvláště svým kolegům, jich fámulům a studujícím na stravu, světlo a vůbec k lepšímu jich vychování nemalé pomůcky. *(Ant. Rybička.)*

Pan *Vilém z Pernšteina*, výtečný šlechtic český za krále Českého Vladislava II. (1471—1516) byl nejbohatší pán v Čechách svého času. Nejsa milovníkem bláhové nádhery, v jakovéž li-

bovali sobě uherští a polští velmoži, činil se velkolepým raději ve skupování statků, v opanování jich a v dobročinění lidem. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Hynek Jetřich Vitanovský z Vlčkovic, pán na Kyšperku († 1681), založil špitál v Kyšperku pro 10 chudých. *(Schaller.)*

a) Rád a hned.

Tobiáš Jan Bekr, od roku 1702 biskup Královéhradecký, již co kanovník na hradě pražském ukládaje na věčný úrok důchodu svého, byl otcem chudých vdov, nuzných sirotků a bědou moreného študentstva. Takovým študentům dával na stůl prostírati; hovořil s nimi laskavě, rozněcoval v jejich srdcích nábožnost a pilnost; také jim dopomáhal k zaopatření buď v duchovním, buď světském stavu. *(Drahé kameny.)*

Svatá Bohumila, panna a mučennice valašská († 1060), dávala ochotně žebrákům almužnu a i pokrm dávala lidem hladovým. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Ekkard, biskup Pražský (1017 až 1023), k chudým co štědrý, a láskyplný otec se skláněl. *(Kl. Borový. Děj. diec. Praž.)*

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), měl vždy srdce otevřené prosbám chudých. Spatřil-li někoho na ulici, jehož žádost právě vyřídil, šel k němu a sděliv to s ním, odkázal jej na toho nebo onoho pána, jenž měl věc obstarati. *(Ant. Gindely.)*

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), nedopustil, aby dvořané zamezili při tup žebrákům k jeho obydlí, když někam zavítal na lov; a jelikož štědrost jeho byla všeobecně známa, dostavily se všady houfy žebráků, kde noclehoval. Netoliko jednou do roka, jak se děje posud při dvorech katolických, sám častoval chudinu; v Hradci chudobince navštěvoval vícekráte do roka, obyvatelům jejich osobně jídla předkládal a s jednotlivci rozmlouval, po jich rodišti nebo chorobě se vyptával, nebo několika vhodnými slovy útěchy jim dodávaje; nebo zval chudé měšťany do svého zámku a tady jim se svou chotí a svými dítkami posluhoval. Založil mnoho chudobinců a zanášel se myšlénkou, zříditi advokáty, kteří by chudinu v jejích sporech zastupovali. *(Ant. Gindely. Děj. Č. p. l. 1618.)*

Josef Formánek, arcikněz, vikář a farář v Týnci († 1892 v 79. roce věku svého), chudým pomáhal seč mohl — ano i sám donášel nemocným pokrmů a potravin ze své skrovné kuchyně *(Fr. Wildmann.)*

Jela-li *Kateřina*, hraběnka z *Montfortu*, choť Adama z Jindřichova Hradce († 1631) cestou a potkala-li chudé, ihned zbledla a u velikém nepokoji sem tam ve voze s sebou zmítala, jakoby sama oděv svůj roztrhati chtěla; i nemohla se dříve upokojiti, dokud neuslyšela díků chudých, od ní štědře obdarovaných. Ta láska a milosrdnost k chudým přiměly Kateřinu k tomu, že založila a nadala v Jindřichově Hradci na věčné časy chudobinec, v němž třicet mladých chudších lidí mělo vydržováno býti. *(Balbín Bohemia pia.)*

Sv *Kazimír*, kralevic Polský († 1483), zvláště se ujímal chudých a nouzí trpících. Již jako pacholík své peníze, které na vyražení dostával, sbíral, aby chudým dávati mohl; on sám chudé svolával kolem sebe v předsíni paláce a tam jim almužny rozdával A když dvořané nad tím kroutili hlavou, pravíce, že se tím Kazimír příliš snižuje dal jim vhodnou odpověď: „Pán pravil, že kdo chudým slouží, Jemu slouží! Může-li kníže svou výsost lépe uctíti, nežli službou takovou? Co se mne týče, nežádám si žádné větší cti, než sloužiti nejnižšímu chudákovi.“ Na to dvořané už ani slova neřekli více. *(J. Bílý. Legenda.)*

O svatém *Klimentu*, spolupatronu českém, papeži, mučenníku († 101) se vypravuje, že jména všech chudých a potřebných měl zaznamenána a jim, pokud mohl, pomáhal. *(J. Bílý. Legenda.)*

Kosciuszko upadnuv po neštastné bitvě Maciejovské r. 1794 do ruského zajetí a obdržev od cara Pavla později svobodu, žil poslední dni života svého ve Švýcarsku na zámku Berville u věrného přítele svého Zeltnera. Odtud konal v okolí milosrdné skutky, vyjížděje koňmo. I žebráci na cestách, cestující řemeslníci a vysloužilci nebývali míjeni bez dárku; proto nikdy nevyjížděl

z domu, nenaplniv prvé kapsy své drobnými penězi. Koník jeho tak byl obeznámený se zvyky pána svého, že stanul před každým žebrákem u cesty sedícím a nehnul se z místa, dokavád nepodána mu almužna. Poněvadž vycházky ty odbývaly se každodenně, znal generál v krátkém čase statistiku všech chudých na několik mil v okolí.

(Waligovski.)

František *Macan*, děkan Čelakovský († 1869), byl co do dobročinnosti pravým vzorem spanilomyslné štědroty. Co otec chudých byl znám daleko široko. Chudého viděti a jemu pomoci, bylo vždy jedním skutkem. S chudým cítil chudobu, s chudým se sdílel o chléb, po máhal obilím, penězi a jinak, kde mohl Co měl, rozdal téměř za živa.

(Blahověst. 1869.)

Maria Maximiliana z Hohenzolleru, choť Jachyma z Jindřichova Hradce, která před 200 lety žila, ráda a často obcovala také s chudými stařenkami a vlastníma rukama do hrnců chudých pokrmy i nejdražší dávala aneb vlévala, při čemž žertem říkávala, aby jen hrnce a misky dobře vyprázdnily; neboť tím prý se mlhy rozptylují a vyjasňuje se, čemuž rozuměla tak, že se to nebesům líbí, jestliže se chudí a nuzní nasycují.

(Balbín.)

Bernhard Ignác, hrabě z Martinic, nejvyšší purkrabí pražský († 1685), byl otcem chudého lidu Do jeho paláce hrnuli se všickni bez závady, kteréžkoliv bída, hlad, zima, nahota mořila Třikráte do téhodne sázel hrabě za stůl v domě svém po třech chudácích, a oni jedli z nádob stříbrných nářadím rovněž stříbrným. *(Drahé kameny.)*

Vojtěch Nejedlý, kněz a básník († r. 1844 jako děkan v Žebráce, rodném městě svém), byl mužem naskrze nezištným, běd a útrap cizích upřímně cítelným a dobročinným, a to někdy až nad míru, takže téměř nebylo ani potřebí, doprošovati se jeho pomoci, nýbrž kde seznal nouzi skutečnou a potřebu naléhavou, nabízel nezřídka sám pomoc svou. *(Ant. Rybička.)*

Ve *sv. Prokopu*, patronu našem českém a opatu († 25. května 1053), nalezali chudí dobrotivého a štědrého otce, enž jim s takovou radostí sloužil, jako by byl Kristus Pán sám co host k němu zavítal. *(Drahé kameny.)*

Přemyslav. od roku 1247 kníže Velkopolský, chudým značné almužny uděloval a ve dni sváteční je sám sytil.

(Bazko.)

Jakub Sobieski, diplomat polský, otec Jana Sobieského, od roku 1674 krále Polského, poradil, aby každé soboty jeden z dvořenínů šel s jeho syny, aby rozdali jeden zlatý mezi chudé, neboť říkával dle polského přísloví: almužna nikoho neochudí.

(Jar. Klika. Jarý věk. 1883.)

Soběslav I., kníže Český (1125—1140), pán nábožný, uradil se s Adelajdou, choti svou, aby almužny, které by při poslední vůli učiniti mínili, za zdravých dnů učinili, domnívajíce se, že po jejich smrti žádný tak věrně to neučiní jako oni sami za živa. A proto dali pobožnost konati, jak za mrtvé se koná, mše sv. sloužiti a důchody chudým vykázal.

(V. Ruffer. Hist. Vyš.)

Jan Prokop, říšský hrabě Schaaffgotsche, první biskup Budějovický od roku 1786, chodíval na den dušiček po městě sbírat almužny pro chudé.

(J. Hulakovský.)

Adam ze Švamberka, živ jsa po bitvě na Bílé Hoře v Praze u veliké chudobě, živořil jen z dárkův, které mu někteří milosrdní šlechtici dávali. Zvláště pak stářím a hořem sešlého Adama podporoval vydatně *Jan Adolf ze Schwarzenberga*, na ten čas držitel Třeboně, ba Jan Adolf vyzval sám Adama, aby si potřeby svoje určil. Z vděčnosti vzdal se Adam všech svých práv a nároků na dědictví rožmberské a hraběti Janovi je podstoupil.

(Aug. Sedláček. Hrad. a zám.)

František Jar. Vacek Kamenický, kněz a básník († r 1869 v Blovicích), štědrostí svou vůbec byl znám; potkal li žebráka, promluvil s ním, ochotně almužnu podávaje. *(Jos. Zd. Rašar.)*

Václav II, král Český (1282—1305), na chud nu pamatoval již jako mládeneček almužnou a rozdával ji vlastní svou pravicí. *(Drahé kameny.)*

Sv. Vojtěch, druhý biskup Český († 997), šel jednou a tu žádala ho jedna žena o almužnu. Že pak ničeho při sobě neměl, odkázal ji na druhý den. Ale sotva že se vzdálila, litoval odkladu a kvapně běžel za ženou a da-

roval ji vrchní roucho své, řka: „Vezmi roucho, nevímť, budu-li zítra živ a zdaž bych ti pak almužny uděliti mohl.“

(*A. M. Veith.*)

Zdislava (nar. okolo 1200) provdala se, ctíc vůli rodičů, za českého pána Havla, syna pana Markvarta, purkrabí děčínského. A tu žebráků sázela často za svůj stůl a sloužila jim; příchozím umývala nohy a hostila je.

(*Drahé kameny.*)

b) Hojně.

Anežka, dcera Českého krále Otakara II. a choť vévody Rudolfa, která dne 17. května 1239 zemřela, byla všeobecně známa pro svou štědrotu k chudým. Pochována byla v Praze.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Anna, královna Česká, choť Ferdinanda I. († dne 27. ledna 1547), byla pravá matka všech chudých a potřebných lidí, kterýmžto almužnami pomoci činívala. (*Jos. Kořán. Č. m. kr.*)

Anna Česká, dcera otce vlasti naší, císaře a krále Karla IV., a choť Richarda II., krále Anglického († 1394), otvírala vždy štědře ruku k chudým a potřebným. (*Ludmila. 1890.*)

Barbora, choť *Sigmunda II., krále Polského* a Litvinského (1548—1572), dcera knížete Sedmihradského, byla velmi ctnostná a cudná. Zvláště pak se vyznamenala velikou dobročinností. Udělovala velmi hojné almužny, nikomu nemohla ničeho odepříti. Ubohé vdovy a opuštění sirotci požívali její ochrany.

(*Aug. Schlözer Děj. Litavska.*)

Tobiáš Jan Bekr, od r. 1702 biskup Královéhradecký o chudé velmi se staral. Spolehlivý komorník měl klíček od jeho pokladnice, aby z ní chudině dával. Z almužnictví počet činiti nesměl; bál se biskup, že by snad almužník spořil, aby pánovi moc neubylo (*Drahé kameny.*)

Almužny veliké činieše,
křesťanstvo velmi plodieše.
(Totiž *Boleslav II.* 967 – 999.)

(*Dalimilova kronika.*)

Boleslav III. Křivoústý, král Polský (1102 – 1139), zvláště po zavraždění bratra svého Zbigneva, velmi hojné almužny uděloval chudým.

(*Dlugoš Děj. pols.*)

Jan Aleš Čapek, probošt Staroboleslavský († 1696), byl k chudým velmi dobročinný. (*Jos. Horčice.*)

Ivan Danielovič I., velkokníže Moskevský (1328—1340), nazván jest Kalita t. j. měšec a sice tou příčinou, že povždy nosil s sebou měšec (kalitu) s penězi, jež rozdával chudým.

(*Děj. rusk.*)

František kníže Ditrichstein, kardinál a biskup Olomoucký († 1636), kamkoliv přijel, všude poptával se po lidech nouzí sklíčených a pomáhal jim penězi. Soukromě živil mnoho schudlých rodin šlechtických a mnohomnožství těch ostýchavých chudáků. (*Drahé kameny.*)

Kacper Dzialynski, biskup Chelmský († 1646), byl u lidu polského oblíben pro svou štědrost k chudým.

(*Děj. polsk.*)

Chudí a opuštění měli v *Elišce*, poslední Přemyslovně, ochrankyni, jejíž štědrosti bývaly meze kladeny toliko jejím vlastním nedostatkem a opuštěností Roku 1328 zřídila u města Mělníka, svého tehdáž obyčejného sídla, špitál pro chudé. (*Petr Zbraslavský.*)

Blahoslavená *Emma*, kněžna Korutanská († 1015), vdova, každodenně rozdávala veliké almužny chudým.

(*Ben Kulda. Církevní rok.*)

Jindřich hrabě Esterházy de Galántha, arcibiskup Ostřihomský († 1745), a kníže primas uherský, když mu přišel jednou jeho úředník povědět, že již nelze mu více udělovati nařízených almužen, poněvadž pokladnice jest již na dno vyčerpána, sňav s hrdla zlatý řetěz, podal mu jej se slovy „Toto, nebude-li ostatní stačovati, vezmi, prodej a poděl chudobné!“

O neobmezené dobročinnosti našeho císaře a krále od roku 1848 *Františka Josefa I.*, o jeho milosrdném a útrpném srdci mohly by se psáti celé knihy. Spravedlivě říci lze, že na celé zemi není za těchto časů vladaře, který by ze jmění svého byl rozdal takové summy peněz mezi chudé a neštěstím postižené, jako císař František Josef I.

(*Ludmila. 1888.*)

Jan Frik, děkan kapitoly ve Staré Boleslavi († 1755), byl nuzných velký dobrodinec, proto také v Staré Boleslavi hospitál pro dvanáct chudých osob vystavěl a dvěma tisíci zlatých nadal.

(*Jos. Horčice.*)

František Fuchs, první arcibiskup Jagerský († 1807), vyznamenal se velikou dobročinností k chudým.

(*Mich. Chrástek.*)

Bedřich lantkrabí z Fürstenbergů, kardinál od roku 1853, arcibiskup Olomoucký, byl velkým přítelem chudých. Štědrá jeho ruka vždy byla chudým otevřena, skvělé byly i dary jeho nemocnici a opatrovně chudých v Olomouci a Opavě udělované.

(Vinc. Brandl. Sborník Svatomethodějský.)

Betlen Gabor, kníže Sedmihradský, jenž žil v I. polovici XVII. století, byl k chudým lidem velmi milosrdný.

(Vác. Kozmanecius Čáslavský.)

Gebhardus, VII biskup Pražský, bratr krále Vratislava II. († 1089), hojné almužny udílel kolikráte za den. V čas postní a i jindy 40 chudých vyživoval.

(Kosmas. Kron. česk.)

Arnošt z Harrachu, arcibiskup Pražský a spolu kardinál († 1667), mnoho dvořenínův, jimž on hojné vyživení i do statečnou mzdu roční dával, při sobě míval; více však v každém roce almužny chudým rozdal, nežli sám s tak velkým dvorem strávil. A proto času jednoho (žil za císaře Ferdinanda II.), když v Římě pověst vzešla, že kardinál z Harrachu na stolici papežskou dosazen bude, na to jeden z přednějších obyvatelův římských tato slova od sebe slyšeti dal: „On kardinál z Harrachu důstojnosti papežské sice jest hoden, však stane-li se to, a bude-li papežem uči nén, jest se obávat, aby celé „Patrimonium Sncti Petri“ neb důchody papežské všechny mezi chudý lid nerozdal.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Hedvika, choť vojvody Jindřicha I., jenž od r. 1201 částí zemi slezské a polské vládl, šla li kam, hrnuli a valili se za ní zástupové chudých, jako za svou matkou; žádný z průvodcův kněžniných nesměl se na dotíravého nuzáka osopiti. V kostele ležela vedle ní hromada peněz, z kteréž ona se služeb nictvem almužnu rozdávala.

(Drahé kameny.)

Neobyčejnou štědrostí vyznamenal se biskup Litoměřický *Augustin Bartoloměj Hille* († 1865). Podporovalť štědře každou věc dobrou a spasitelnou, pomáhal potřebným a sám velmi skrovně živ byl. *(Blahověst.)*

Jan Hoffmann, vikarista u sv. Víta v XVII. století, o to, co na sobě ušetřil, dělil se s chudáky; u jeho stolu přižívovali a nasycovali se hladoví studenti; polovička platu, jejž ročně za službu bral, zmizela vždy v hrstce nuzáctva. *(Jan Dlouhoveský.)*

Heřman, pán z Hradce Jindřichova († asi 1391 v mladém věku), byl k chudým velmi štědrým, zvláště pak když mu dcera Klára zemřela.

(Aug. Sedláček. Hr. a z.)

Václav Leopold Chlumčanský z Přestavlk, stal se roku 1803 biskupem Litoměřickým, kdež byl tak dobročinným, že ho císař František I. poctil čestným jménem „Otec chudých“ a obdařil titulem c. kr. tajného rady. Roku 1814 povýšen na hodnost arcibiskupa Pražského. A tu hned při nastolení rozdal 16.000 zlatých mezi chudinu pražskou a vykázal 20.000 zl. k ulevení tehdáž panující bídy v ostatních krajích českých. A ke všem účelům humanitním a milosrdným nemalých podával pomocí; protož se vším právem o něm může říci, že celý svůj život a jmění obětoval Bohu, církvi, vlasti a chudým.

(Ant. Rybička.)

Petr z Chotěmic odkázal roku 1432 dne 22. srpna Lovětín ves celú s lidmi platnými, dvůr i s tvrzí, rolí ornou a neornou, v Horušicích s rybníkem a lesy a v Bošilci, co k tomu přísluší, chudým do nového špitálu za rybníkem v Hradci Jindřichově na jich potřebu, aby užitky byly naloženy na chudé podle rozumné opatrnosti.

(Aug. Sedláček. Hr. a z. Díl IV.)

Blahoslavený *Ivo Odrovaž*, biskup Krakovský († 1229), prokazoval lidu svému a církvi takových dobrodiní, že se každý divil, kde tolik prostředků nabral, když na př. po tři neúrodné roky živil obyvatelstvo celých krajin.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Svatý *Jacek* (Hyacint), dominikán, Polák († 1257), jako kanovník v Krakově rozdal všecky své důchody mezi chudé. *(J. Bílý. Legenda.)*

Sv. Jan Nep., patron náš český († 1383), hojné almužny udílel i ze svého i jménem královny České Žofie.

(J Bílý. Legenda.)

Jošt z Rosenberka, biskup Vratislavský († 1467), štědře podporoval chudé.

(Frant. Hamršmíd. Jošt. z Ros.)

Karel Ambrož, arcivévoda Rakouský z Este, arcibiskup Ostřihomský († 1809), byl neobmezeně dobročinný. V r 1808 přišlo mnoho rodin v nízkých předměstích budínských velikou povodní o svou

majetnost Když bylo mu připomínáno, že královskou dobročinností k chudým neštastným skříně jsou vyprázdněny, odpověděl pokojně: „Deus providebit!“ (Bůh se postará!)

(*Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Karolina Augusta, čtvrtá choť císaře Rakouského a krále Českého Františka I. (1792—1835.) známá byla dobročinností svou, štědře podporujíc chudé a ústavy dobročinné.

Karel Khun, kanovník senior a farář Vyšehradský († 1829), byl milosrdný a štědrý, což každý okusil, kdokoliv něco od něho žádal; nikdy nikoho neoslyšel. Své značné jmění rozdal. Jako farář na Vodolce kostel a školu vším potřebným zaopatřil, hodiny na kostelní věži zhotoviti dal a při odchodu 2.000 zl. kostelu a na chudé odkázal. 4.150 zl. jako kanovník chudému ústavu pražskému odevzdal; 700 zl dal do špitálu sv. Bartoloměje. O kostel a sakristii na Vyšehradě měl vždy zvláštní péči a mnoho ze svého pro kostel dal zhotoviti. Aby kanovníci ze svého nemuseli residence opatrovati, položil částku 6 500 zl. na základ důchodů k stavení residencí. Z farních příjmů mezi kanovníky rozdělil k 1.000 zl. Kapitole peněz zapůjčoval, k nadání pro školního pomocníka položil 1 000 zl., 700 zl. na zaopatření knih dětem školním.

(*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Kníže Basil Konstantin Ostružský — žil v XVI. století v Polsku — byl muž lidumilný a chudým hojně rozdával.

(*Kar. Zap. Čas. česk. Mus 1852*)

Kosmas, VIII. biskup Pražský († 1098), o chudé velmi pečoval a vyznamenal se neobyčejnou štědrostí a milosrdenstvím. (*Kosmas. Kron. č.*)

Blahoslavená *Kunhuta*, královna Polská, panna († 1292), dávala hojné almužny a když se stala vdovou, rozdala chudým všecko i prsten svůj

(*Ben. Kulda. Církevní rok*)

Maximilian z Lichtenšteina, nejvyšší komorník a nejvyšší podkoní u císaře Matyáše († 1643), byl velkým dobrodincem chudých. (*Fr. Sobotka*)

Jan *Lohelius*, arcibiskup Pražský od r 1612, velikou k chudým oplýval štědrostí, že je častokráte obohatil, sebe samého učiniv chudým. Cožkoliv patřilo jemu, o tom domníval se, že by náleželo nuzařům; jeho pak roční příjmy byly tak pomíchány s vydáním almužny, že myslil, jakoby nedával ani ze svého. Když pak neměl, co by dal, modlíva se aspoň pokaždé Otčenáš a Zdrávas jako za náhradu, že chudí odešli prázdni.

(*P Am. Friedenfels.*)

Marie, choť císaře a krále Českého Maximiliana II. (1564—1576), byla paní k chudým velice štědrá, za kterouž příčinou pociťovala sama někdy nedostatek peněz.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Marie Anna († 4. května 1884 v Praze), zbožná choť císaře a krále našeho, Ferdinanda I. Dobrotivého, vynikala zvláště dobročinností a láskou k chudině, a zajisté nikdo, kdo se k ní uchýlil, neodešel nevyslyšen od ní. Dobročinnost její byla velerozsáhlá. Ona stavěla chrámy, opatřovala je rouchy posvátnými, potřebným prádlem, nářadím bohoslužebným. též zvony a obrazy a stala se takto i podporovatelkou umění a průmyslu. A kolik almužen udělila i ústavům dobročinným i jednotlivcům! (*Kal Poutník. 1885.*)

Jan *Milič z Kroměříže*, Moravan, věhlasný kazatel v Praze za císaře Karla IV. (1346—1378), byl velmi střídmý a což dostával pokrmu od zbožných panen. vdov a měštek, poděloval jiným, přestávaje na nejskrovnější potřebě pro sebe. Tak byl skrovný též oděv jeho. Nemíval než jedinou sukní na léto a druhou koží podšitou na zimu, které nosil pořád, až mu někdo z dobroty daroval novou a tu hned staré daroval některému chudému. Týmž způsobem všecko jiné. co se mu dostalo z darů pobožných lidí, rozdával mezi chudé, kteří jej vždy nacházeli k dávání ochotného.

(*WWC. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Blahoslavená *Mlada*, abatyše pražská, sestra Boleslava II., krále Českého (967—999), velmi se ujímala chudých a sirotků a hojné jim udílela almužny.

(*Kosmas. Kron. č.*)

Jedenáctým a posledním opatem kláštera benediktinův u sv. Mikuláše na Starém Městě (od r. 1761—1785), v kterémž kostele se nyní konají ruské služby Boží byl *Emilian Mühlwenzel*, řeholník kláštera sv. Ivana, jenž v hladových letech 1770 a 1771 štědře otvíral

chudině ruku svou, tak že potom r. 1773 musil Slovanskou Lhotu odprodati, aby dluhy na klášter uvalené zaplatil.
(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy 1884.*)

Vojtěch Nejedlý, kněz a básník (nar. r. 1772 v Žebráce, kdež se konečně i děkanem stal), dával každý rok nemalou částku peněžitou tamnímu ústavu chudých. Žádný pak chudý a potřebný, domácí i přespolní, neodcházel tehda z děkanství žebráckého, aby nebyl tam obdržel nějaké peněžité nebo jiné hmotné pomůcky. (*Ant. Rybička.*)

Václav Neumann, prelát arcijahen u sv. Víta na hradě pražském († 1839), byl dobrotivým ku každému stiženému všeobecné ústavy štědře naděloval a každého nuzného prosícího potěšoval, byl pravý druhý almužník Svatojanský.
(*Čas. kat. duch. 1839.*)

Prokop Ondrák, děkan Příbramský († 1873) vyznamenal se nejen co spisovatel, ale i neobyčejnou dobrotou srdce. Byl otcem chudiny příbramské a denně obklopovali nuzní děkanství jimž vše, co měl rozdával.
(*Blahověst. 1873.*)

Sv. Orosie, vlastně *Eurosie*, dcera knížete Českého, prvního křesťanského Bořivoje a sv. Ludmily (nar. r. 855) pokřtěná sv. Methodějem, hned v útlém mládí konala skutky milosrdenství a byla pro svou dobročinnost rodiči svými ustanovena palácovou almužnicí. (*Čech.*)

Pavel z Milčína, jinak ze Stalemberka, biskup Olomoucký, byl spolu i probošt Vyšehradský a u sv. Víta v Praze. On byl velmi nábožný a milosrdný; kamkoliv se hnul, zástupové chudých se za ním hrnuli a dům jeho neustále obstupovali († 1450). (*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Svatý Petr, metropolita Kyjevský († 1326), k chudým byl tak štědrý, že neměl-li peněz, daroval jim buď obraz neboť byl i znamenitým malířem, buď šaty své. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Roku 1316 umřel pan *Petr*, biskup Olomoucký v Praze, a byl na hradě pochován. „Ten ačkoliv proboštem Pražským, Vyšehradským byl a za živa všeho bohatství hojnost měl, při smrti mu sotva tolik zůstalo, aby pohřeb zapraven býti mohl.“ (*Kronik. zbrasl.*)

Bernard Pfeiffer, opat premonstrátského kláštera na Strahově († 1841), byl neobmezeně dobročinný a sám na sebe zapomínal, jestliže to podporování nuzných se týkalo.
(*Čas. kat. duch. 1841.*)

Dětřich z Portu, probošt Vyšehradský a později arcibiskup Magdebursk, přední rádce císaře a krále našeho Karla IV. († 1367), chudým byl štědrým dobrodincem a pamatoval na ně hojnou měrou ve své poslední vůli i v posledním pořízení před smrtí.
(*V. J. Nováček. Čas Mus. kr. Č. 1890.*)

Blahoslavený *Jan Prandota*, biskup Krakovský († 1262), nuzné a nemocné tak štědře podporoval, že ho vůbec nazývali „otcem chudých“.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Roku 1519 zemřel ve Vilně v Litevsku biskup *Albert Radziwill*. Radziwill byl pro svou opravdovou zbožnost v celé zemi ctěn a vážen. Zvláště pak ujímal se chudých, jimž štědře pomáhal a jimž byl pravým otcem. Z té příčiny nazýval ho lid — „almužníkem“.
(*Aug. Schlözer. Děj Litvy.*)

Jeronym Radomický, vojevoda inovroclavský, starosta všehovský na sněmě 1638 a 1641 († 1652) zůstavil po sobě pěknou památku hojným podporováním chudiny a ústavů církevních.

Kamil Rohan, kníže na Řepíně ve Svijanech, Loukovci, Sichrově († 1801), byl štědrý podporovatel všeho, co k obecnému blahu a dobru, zvláště k ulevení bídě chudiny směřovalo.
(*Fr. Provazník.*)

Kamil kníže Rohan († 1892 na Sichrově), mnoho učinil pro chudé jako ředitel dobročinných ústavů pražských, zejména jako předseda a protektor spolku pro podporování chudých. (*Čech.*)

Svatý *Romedius*, věrověst tyrolský, poustevník († ku konci IV. století), putovav do Říma hojné almužny udílel.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Kateřina z Říčan, choť Bohuslava Těmína z Těmic († 1597), byla pravou mátěří lidí chudých.
(*Aug. Sedláček. Hr. a z. díl IV.*)

Alexandr Sapieha, polský šlechtic, biskup Žmudský († 1671), byl v diécesi své všeobecně ctěn co otec chudých.
(*Jos. Kořán.*)

Spytihněv II., kníže Český (1055 až 1061) v času postním každodenně s mnichy v některém klášteře se mo-

dlíval a jda z kostela, vlastní rukou chudým hojné almužny rozdával. (*Hájek. Kron. česká.*)

Léta Božího *1432* ve středu po Všech Svatých umřela jest urozená, ctná a šlechetná paní *Škonka z Wartenberka*, manželka páně Alšera Škopkova z Dubé, dcera páně Petrova z Kosti, matka pravá chudých a nuzných. (*Staří letopisové čeští.*)

Alois Josef II., *svobodný pán ze Schrenků*, arciciskup Pražský (1838 až 1849), obětoval čtvrtý díl svých příjmů na almužny. (*Kl. Borový. Děj. arc. Praž.*)

Kníže *Adam František ze Švarcenberka*, jenž r. 1703. se stal vladařem knížecí rodiny, byl všeobecně znám a ctěn pro svou dobročinnost k chudým a nuzným. I manželka jeho Elonora vynikala láskou k chudým. (*Jan Votka.*)

Jan Arnošt hrabě z Thunu, arcibiskup Solnohradský, (1687—1709), proslul zvláště svou dobročinností a četnými nadáními. (*Emler.*)

Albrecht říšský hrabě Waldstein-Wartenberg, pán na Proseči († 1894), muž zbožný a lidumilný byl velmi dobročinný. Kdožkoliv se k němu v bídě a nouzi důvěrně uchýlil, nikdo neodcházel bez útěchy. Všechen statek svůj rozdal chudým a ke cti a slávě Boží, takže až i svůj milý statek prosečský prodati musil. (*Čech.*)

Jan Bedřich hrabě Valdštejn, od r. 1678 arcibiskup Pražský, sám kdys otcem chudiny se pojmenoval. Každého roku rozdal chudým obyvatelům Českého království přes osm tisíc zlatých. V tu noc, za kteréž v Pánu usnul daroval vdovám a sirotkům tisíc a pět set zlatých; svým pak poddaným odpustil dluh sedmi tisíců zlatých. (*Drahé kameny.*)

Čeněk Josef z Vartenberka, kněz, děkan v Hradci Králové, vrchní dozorce škol národních v diecesi Královéhradecké († 1843), byl velkým dobrodincem chudých, zvláště pak studujících. (*Vácslav knížek.*)

Antonín Viktor, arcikníže Rakouský, bratr císaře Františka I., syn Leopolda II († 1835), byl veliký dobrodinec chudiny. (*Děj. rak.*)

Jakub Vimer, svobodný pán, nar. v Praze, majitel několika velkostatků a Platejsu v Praze († 1828), v letech nouze a drahoty byl chudině pravým spásonosným andělem, nejenom poskytováním práce obživu jí dávaje nýbrž i hojné almužny uštědřuje a jmenovitě v zimě palivo mezi ni rozděluje.

Karel Vinařický, velezasloužilý spisovatel český a buditel ducha národního, kanovník na Vyšehradě († 1869), byl k potřebným téměř až nad míru štědrý. (*Iv. Staněk.*)

Vladislav Jagiello, král Polský († 1434) byl velmi štědrý. Nikomu, kdo ho o něco prosil, nemohl žádost odepříti a nemohl-li ji zcela vyplniti, vyplnil ji alespoň částečně. (*Aug. Schlözer Děj. Litvy.*)

Jan Zach, hudební skladatel český († 1773), proslul i svou dobročinností, jakož později veškeré své dosti značné jmění chudým daroval.

Moric Zdekauer, pražský peněžník († 1845), učinil bohaté dary a nadání k umírnění chudoby. Jeho dobročinnost vešla ve přísloví.

Zbyněk II., arcibiskup Pražský (1592—1606) zanechal pověst chvalnou, že byl velikým dobrodincem chudých. (*Kl Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Bedřich z Žerotína, pán na Moravě († 1598), byl muž státnicky rozšafný a statečný válečník svého času a při tom i velmi dobročinný. (*Ant. Rybička.*)

Žofie, choť krále Českého Václava IV. (1378—1419) ukládala si u štědrého Boha velkých jistin na větší úrok, takže skrze ruce sv. Jana Nep., svého zpovědníka, od ní mnoho almužen chudým vdovám, sirotkům, neduživcům a mrzákům rozdáváno. (*Drahé kameny.*)

c) Skrytě.

Když *František Lad. Čelakovský*, náš básník († 1852), zbaven byv postavení svého upadl v bídu, způsobili příznivci jeho soukromé sbírky a nejmenujíce se, zasílali otci sklíčenému, jenž, jak sám píše, Bůh ví, nevěděl odkud nastávající činži zapraviti. (*Jan Sojka.*)

Jan Nep. Draškovič, Chorvat († 1805 v Záhřebě) hrabě, kněz a farář katolický v Gürle, podporoval velmi osadníky své chudé skrytě, takže od chudých byl takořka zbožňován. (*Vácsl. Křížek.*)

Jan Alois Dreml, kněz farář (nar. r. 1821), chudině a dětem byl tajným dobrodincem a teprve v poslední den veřejné odplaty zjevna učiněna budou

všeliká dobrodiní, jež v tichosti a nepozorovaně byl vykonal. Rozdával vše: šaty, potravu i peníze. Lidé náhlým neštěstím postižení nalezali v něm štědrého pomocníka, byť byli náleželi i v řady jinověrců. (*Anežka. 1888.*)

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), vždy byl velmi dobročinným a štědrým, ačkoliv málo kdo zvěděl, jakých dobrodiní potřebným a chudým jest prokazoval, alebrž dle evanděliа levice jeho nevěděla, co pravice činila.

(*Vinc. Zahradník. Čas. kat. duch. 1834.*)

Vojtěch Juhn, probošt Jindřichohradecký († 1844), k ulevení bídy lidské i nedožádán ochotně přispíval, nejraději působil dle návěští Páně — skrytě. Chudina nazývala jej — otcem, kdož se v nouzi utekl k němu, žádného bez almužny nepropustil nikdy.

(*Václ. Pohan. Čas. kat. duch. 1844.*)

Maria Maximiliana z Hohenzollerů, choť Jachyma z Jindřichova Hradce, která před 200 lety žila, udělovala hojně almužnu chudým a sice s chvalitebnou lstí se stávalo, že skoro z nižádných chudých a potřebných bez daru od ní neodcházel a nikdo nedovídal se, od koho peníze přišly. (*Balbin*)

Pražský umělec R. byl obdržel za odměnu své přičinlivosti a důmyslnosti zlatou medalii ztíží 20 dukátů s nápisem: „Vlasť ctí českou přičinlivost.“ Upadnuv však později v nouzi, nucen byl peníz ten prodati. *Jan Nep. Nejedlý*, právník a spisovatel český († 1834), dověděv se, s jak těžkým srdcem umělec náš s drahou památkou touto se rozloučil, dal vyhledati a koupiti peníz ten a vrátil jej majiteli původnímu, který se slzícíma očima za vzácný a drahocenný dar ten co nejvroucněji Nejedlému děkoval a sám napotom známým svým o tomto velkomyslném J. Nejedlého se zachování nejedenkráte vypravoval a jemu za to blahořečil. (*Ant. Rybička*)

Jakub Novotný, děkan v Soběslavi († 1892 v 62. roce věku svého), jako knížecí zámecký kaplan a i almužník rozdal mnoho peněz mezi chudý lid, kterých mu štědré ruce knížecí poskytovaly a i přímluvou svou mnohou slzu setřel s obličeje rodin nešťastných. Farářem a pak děkanem jsa činil všude dobře, pomáhaje chudým a nuzným, ale tak aby nevěděla levice, co činila pravice. (*Fr. Wildmann*)

Roku 1793 přišel nepatrný *rolník* ke dvoru císaře Františka I. a žádal si mluviti s mocnářem. Byla pak to krásná vlastnost tohoto císaře, že každého i sebe chudšího poddaného k sobě pouštěl I přivedli k němu rolníka. „Já vaší císařské milosti něco nesu pro chudé,“ pravil rolník a dal na stůl sáček, v němž bylo tisíc zlatých. Císař se divil tak velikému daru od tak nepatrného člověka. „Jak se jmenuješ a odkud jsi?“ tázal se císař laskavě. „Toho se nikdo nedoví,“ odvětil rolník a odešel. Císaře těšila ta dobrosrdečnost. I poslal hned několik služebníků za odcházejícím, aby se ho vyptali na jméno a obydlí. Rolník však je odbyl se smíchem: „Myslíte, že vám to řeknu, když jsem to neřekl císaři?“

(*Anděl Strážný. 1888.*)

Josef Jiří Strossmayer (nar. r. 1815, slavil r. 1888 své druhotiny kněžské), biskup Djakovský, když mnohé rodiny v Chorvátsku zbaveny byly živitele, jenž ve vězení úpěl, a octly se na pokraji největší bídy a zoufalosti, pomáhal skrytě, nepoznán, v bídě postaveným. (*Čech.*)

Nejmenovaný dobrodinec věnoval svému rodišti *Svitavám* na Moravě 200.000 zl., aby se tam zřídil chudobinec a sirotčinec. — Městu Badenu darovala neznámá dobrodějka 25.000 zl. na zřízení sirotčince (*Čech.*)

Kardinál *Bedřich Schwarzenberg*, arcibiskup Pražský († r. 1885), nedopouštěje tomu, aby nezbytná dobročinnost byla příčinou nesrovnalosti v domácích účtech, zaznamenával veškerá vydání; při tom nechtěje levé ruce dáti věděti, co činí pravá a pamětliv jsa toho, aby náhodou nevyšla na jevo štědrost jeho, zanášel si do objemných knih účtovních znamenitější podpory a jména podporovaných písmeny hebrejskými a zvláštními značkami.

(*Rob. Nostic Rienen kard. Schwarz. 1887*)

František Antonín hrabě z Thunu a Hohensteinu, pán na Děčíně (nar. r. 1786), hojných udílel almužen. Úřední zápis podpor jen na penězích vykazují od roku 1808 do roku 1869 sumu neméně 224.000 zl., nepočítaje dary v naturaliích; a co rozdáno vlastní jeho

rukou namnoze potají, tím zajisté tato suma ještě několikráte by se znásobila (*Emler.*)

Léta 1271 *Vít*, děkan kostela pražského umřel; měl u svého stolu tři chudé světské na každý den a v neděli čtyři, almužny hojné rozdával soukromí, ohledaje se, aby žádný neviděl, neb v tom nehledal slávy světské, ale odplaty Boží. (*Hájek. Kron. česk.*)

d) Pro Boha.

Zuzana Černínová z Harasu, která v XVII. století v Čechách žila, žádala syna, svého nástupce ve psaní: „Žádného sobě bližního lehce nevaž, a jakž tvá možnost poskytuje, dej chudým almužnu sám svou vlastní rukou, než šetři, aby to na schlúbu nečinil, tak aby ta tvá almužna Pánu Bohu příjemná byla.“ (*Obr. víry. 1886.*)

Jan Jindřich Proks, přísežný zemský lékař království Českého († 1690), chudým lidem rozdal den jak den říšský tolar Ke cti svatých apoštolů daroval všedně dvanácti žebrákům po penízi. Ježíškovi na oslavu a k uctění Panenky Marie a sv. Josefa, pěstouna Páně, obštědřoval denně hojnou almužnou tři nouzí hnětené osoby, totiž chlapečka ženskou a muže. (*Drahé kameny.*)

Opatrování slepcův, neduživých a chudých bylo u *Slovanův* starých přední povinností a obecní ctností; v zemi jejich nevídáno ani žebrákův ani tulákův. (*Pav. Šafařík. Slov. starož.*)

Václav Alois Svoboda, professor a spisovatel († r 1849 v Praze), byl nemálo dobrosrdečný a veskrz spanilomyslný, cizích běd a neřestí upřímně čitedlný, jiným dle sil svých pomáhati ochotný a v příčině té k všelikým službám vždy povolný. Vše to pak činil, nehledě na to, dostane-li se mu za to asi nějakého uznání, anebo vzejde-li mu z toho zisk a užitek materielní, říkávaje obyčejně toliko: „Dej Bůh, aby mnohým prospělo, co upřímným srdcem podáváno.“ (*Ant. Rybička.*)

Svatý *Štěpán* král Uherský a spolupatron český († 1038), ctě samého Pána Ježíše v chudých Jeho údech, vycházel nočně přestrojen z paláce, navštěvoval, těšil, ošetřoval je penězi. (*Drahé kameny.*)

Sv. Václav, kníže náš Český (928 až 935), jaký to slavný almužník! Pravým byl otcem vdov a sirotků, hojnými dary a milostmi slze plačících stíral, na svých knížecích ramenou dříví do domů chudých noční dobou nosíval pro Boha. (*Macana výb.*)

Weininger, kanovník vyšehradský, mnoho dobrého učinil, avšak pro pouhou marnou čest ani kroku neučinil, ani krejcaru nevydal; též o žádné tituly nedbal a toliko Bohu a své povinnosti živ jsa, ku prospěchu kapitoly a kostela celý svůj život obětoval. (*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Vladislav I., kníže Český († 1125), z lásky ku Kristu hojné almužny dával a zajisté i pro milosrdnost svou milosrdenství u Boha dosáhl. (*Cosmae: Chron. boh.*)

Sv. Vojtěch, náš patron český († 997), navštěvoval přestrojen v noci chýše chudých a pomáhal jim hojnou almužnou. Nejraději uděloval ji skrytě. (*Jeho životopis.*)

4. Komu?

a) Každému.

František kníže Ditrichštejn, kardinál a biskup Olomúcký, kamkoliv přišel, poptával se po lidech nouzí sklíčených a pomáhal jim penězi; jeho dobrodiní zúčastnili se i bludaři, jen když se pokojně a klidně chovali. (*Blahověst. 1875.*)

Josef Dobrovský, kněz, historik a spisovatel český († dne 6. ledna 1829 v Brně), kde měl příležitost konati nějaké dobrodiní, činil to bez rozdílu osoby. (*Jak Malý.*)

Antonín Luger, vikář a farář v Nové Cerekvi († 1892 v 73. roce věku svého), nikomu ničeho neodepřel, chudým pomáhal, kdekoliv bídu viděl. (*Fr. Wildmann.*)

Wolfgang Mozart, znamenitý hudební skladatel, jenž i v Praze se často zdržoval († 1791), skrovných svých hmotných prostředků vynakládal ochotně ku podpoře jiných; a nezavřel ruky své, i když oklamán byl. (*Fr. Němeček. Jeho život.*)

Baron *Stramfeder*, pán na Hrádku, byl ku podivu šlechetný a činil mnoho dobrého a nikdy při tom nehleděl na osobu mu milou neb nemilou; nemohl oslyšeti proseb, jichž přednášelo se mu mnoho ústních i písemných; dával dříví, prkna na rakve chudým, trámy poho-

řelým a nikdy a nikde se na to neodvolával. (*Fr. Pravda. Vlast roč. VII.*)

František Sušil professor bohosloví a spisovatel († 1868), velkou konal štědrotu k chudým, jimž bez rozdílu národnosti prokazoval dobrodiní.

(*Mat. Procházka.*)

Stanislav Vydra, znamenitý professor a vlastenec náš, byl velmi dobročinný; při svém pak dobročinění neznal žádného rozdílu, ač byl sám jesuita, ani co vyznání ani co národnosti se týče; každý člověk, ať byl katolík neb evandělík, Čech nebo Němec, mohl v stejné míře jist býti pomocí Vydrovou, byl-li chudý, nemocný, nebo jinak zbědovaný. Ovšem že i mnozí nehodní zneužívali nadobyčejné dobročinnosti a nevšední štědrosti Vydrovy, avšak vším tím nedal se mýliti, nýbrž prokazoval dobrodiní, kdy a kde jenom mohl, maje tu za pravidlo: „Že vždy blaženěji dáti, nežli bráti“ Zemřel r. 1804.

(*Ant. Rybička. Čas. Mus. král. Česk. 1870.*)

b) Stydlivým.

Arnošt z Pardubic, od r. 1344 první arcibiskup Pražský, kráčeje v šlépějích sv. Mikuláše, obvěnoval tajně chudobných panen rukama dvou kněží, aby mohouce vstoupiti řádně v stav sv. manželství, ušly pokušení, zvrhnouti se v obecné ženky. Také pomáhal soukromě chudým šlechticům a jiným lidem ze zámožnosti nehodou v bídu uvrženým, boje se, že by pracovati nemohouce a žebroty se ostýchajíce, v podvodu, krádeži a loupeži obživu hledali.

(*Drahé kameny.*)

Klement Maria *Hofbauer*, redemptorista († 1820), se zvláštní láskou pamatoval na stydlivé chudé domácí, kteréž podporoval způsobem velice šetrným. Tak na př. chudému nevelikému malíři dával zaměstnání přiměřené jeho umění, odjímaje takto almužně tvářnost almužny a šetře při tom citu nuzného muže. (*Mich. Haringer. Jeho život.*)

Opat Strahovský *Josef Gustav Kolenatý* († 1887) rád udílel almužnu. Chudé rodiny, které se jinak žebrati stydí, posílaly k němu každého měsíce pro dar, jehož jim stále uděloval podle evandělického pravidla: „Ať neví levice, co dala pravice,“ neboť jen z úst členův dotčené rodiny přicházelo to v známost. Ano potřebným osobám, o nichž věděl, že hodné jsou a nábožné, posílal peněžité podpory i poukázkou poštovní.

(*Čech.*)

Františka hraběnka Slavatová († 1676), choť Joachima Slavaty, dávala jednomu knězi jesuitovi dvanáctkrát do roka peněz na obdarování takových chudáků, kteří se styděli chodit po žebrotě.

(*Balbín.*)

K Františku Sušilovi, professoru bohosloví v Brně, spisovateli († 1868), posílaly chudé rodiny, které se jinak veřejně žebrati styděly, každého týhodne toho kterého člena svého pro dar, jehož jim Sušil stále uděloval podle evandělického pravidla: „Ať neví levice, co pravice dala.“ (*Mat. Procházka.*)

5. Každý ji udělovati může.

V městě L. na Moravě žila r. 1849 *děvečka*, která jedva škole odrostla, za chůvu do služby vstoupila. V roce předchozím uslyšela o velkém hladu v Irsku panujícím. I dověděla se, že také na šincům dovoleno, přispěti ubohým Irčanům, jichžto pánové, bohatí Angličané, zanedbávají a jimiž jako boháč Lazarem opovrhují. Neměla však ubohá kromě stravy téměř žádného platu. Ale pohnuta bídou katolických Irčanů uměla si v lásce pomoci. Dostávala totiž chůva každodenně k svačině čtyry žemličky. „Ty mohu já,“ myslila sobě, „beze škody zdraví svého snadno si odepříti.“ I učinila tak. S dovolením svých představených odepřela si žemličky a vyprosila si za ně peníze. Peníze ty tak dlouho skládala, až dárek dosti znamenitý pro ubohé Irčany nashromáždila. Často ji mezi tím pokoušela žádost, aby žemle místo peněz vzala, ale vždy zase zvítězilo pomyšlení: „Ty aspoň máš poledni jídlo, ani tvoji spolubližní v Irsku ani sousta chleba nemají.“ A když v nastávající neděli se pro Irčany sbíralo, uvrhla i chudobná chůva s velikou radostí do pokladnice své ušetřené stříbrné grošíčky. Tak každý, chce-li, může v okresu svém býti otcem neb matkou chudých. (*Matěj Procházka.*)

Jan Hanzlovský, emeritní farář ze Slovenic († 1892 v 52. roce věku svého), byl k chudým velmi štědrý, tak že často si opakoval slova starého Tobiáše:

„Dávej almužnu, budeš-li míti hojně, dávej hojně, budeš-li míti málo i z mála rád uděluj chudým!“ Měl málo a z mála rád uděloval chudým. *(Fr. Wildmann.)*

Jan Hýbl, český spisovatel a korrektor (nar. r. 1786 v České Třebové), ačkoliv sám těch výdělků a prostředků peněžitých obyčejně míval velmi po skrovnu, nicméně milerád a ochotně sděloval s těmi, jež byl vyrozuměl ještě potřebnějšími býti, třeba poslední svou zásobu peněžitou. *(Ant. Rybička.)*

Sv. *Ivanu*, patronu našemu českému a prvnímu poustevníku v Čechách († 993), zastřelil mimovolně kníže Český Bořivoj laň, když již zde o samotě 42 roků žil. Sešev se s knížetem, požádal ho o kněze a pravil: „Pošli mi kněze (citil, že již zemře). Laň vezma rozděl na kusy a obětuj chudým, ať tito za naše duše prosí Hospod na.“ *(Drahé kameny.)*

Bl. Petr Kanýzius (nar. v Belgii r. 1521), jesuita, jenž i v Praze působil, študoval v Kolíně nad Rýnem. Tehdáž posílal mu otec jeho peněz na knihy a příjemné zábavy: útrpný jinoch utrhuje sobě, obmýšlel chudých študentů peněžitými dárky a knihami. *(Drahé kameny.)*

Ctihodný *Mstislav*, veliký kníže Kyjevský († 1132), vyznamenával se podivuhodnou milosrdností ku každému. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Jan Rektorys, akad. malíř a měšťan v Rožďalovicích († 1890), odkázal otcovský dům svůj a veškeré po rodičích zděděné nemovité a movité jmění, které sebezapíráním a ušlechtilou pracovitostí svou jakožto umělý malíř a mistr v péře značně rozmnožil, chudým svého rodiště Rožďalovic pod jménem „Dům chudých.“ *(Čech.)*

Sibyla, matka Tobiáše *Jana Bekra*, od r. 1702 biskupa Královéhradeckého, žila v městě Kralíkách v Čechách za válek švédských. V tehdejší trudné době podávali sobě žebráci kliku, milosrdná žena dala, co měla, ač doma nazbyt nebylo. *(Drahé kameny.)*

Václav Veverka, jeden z vynálezců ruchadla, byl muž nejen nezištný a poctivý, ale i štědrý. Statek Veverkův byl v té příčině proslulý a o hospodáři jeho všude se vědělo, že nemůže jiného viděti v nouzi, aby mu nepomohl, anebo alespoň pomoci se nesnažil. Až podnes vypravuje se, jaký to byl svátek pro celou dědinu a svátečné hody pro chudinu, když u Veverkův pekly se tak zvané „Boží milosti“. Nar. 1796. *(Anděl strážný. 1885.)*

Alžbětinky,

viz: „Řehole II. 2!“

Andělé.

Ochraňují nás; vzývej je!

Sv. *Lidvinu* navštěvoval v její dlouhé jakož i bolestné nemoci anděl a těšil ji a povzbuzoval v tuhé zkoušce k trpělivosti a vytrvalosti. *(Její životopis.)*

Andělé pomáhali dvakráte sv. *Václavu*, vojvodu Českému († 935), jednou když proti Radslavovi, odbojnému knížeti Kouřimskému, pro ušetření krve a životů svých poddaných sám jediný s ním se potýkati volil: aj tu jej andělé obstoupili s křížem stkvoucím. Což vida nepřítel všecek uděšen k nohoum jeho padl za odpuštění prosil a dosáhnuv ho v pokoji odešel. —

Podruhé když sv. Václav před císařem Německým skrze lživé a závistivé svědky osočen na sněm přicházel, uzřev jej císař od dvou andělů doprovázeného, sstoupil s trůnu císařského, laskavě jej objal, králem jej nazval a rameno sv. Víta za dar jemu obětoval, kteréžto drahý ostatek podnět dal k vystavění chrámu sv. Víta na hradě pražském. *(Život sv. Vácsl.)*

Hylas, otec sv. *Víta*, patrona českého, mučenníka († 303), sváděl vlastního synáčka ku smilství. Avšak sv. Vít nestoudné ženštině s pomocí Boží šťastně

odolal. A když napotom Hylas ložnici synovu pootevřel, uzřel v ní dvanácte andělů okřídlených, krásných a skvoucích, již zpívali: „Svatý Svatý, Svatý!“ Však od jejich lesku oslnul pohan a zakusil toho, že nebeská tajemství nemají leč očima čistého srdce spatřena býti. *(Drahé kameny.)*

O sv. *Stanislavovi Kostkovi*, kralevici polském († 1568), vypravuje se, že mu ve Vídni, an po sv. přijímání vroucně toužil, andělé přinesli Tělo Páně, což se i tehdáž stalo, když do Augsburku cestoval. *(Jeho životopis.)*

Sv. Ludmila, mučennice a matka národu Českého († 927), vzývala po celý život důvěrně sv. andělů. *(Drahé kameny.)*

Sv. Václav, vojvoda náš Český († 935), každodenně sv. *Michala*, archanděla, pobožně ctil, důvěrně vzýval a jemu sv. duši před smrtí horlivě poroučel. *(J. Beckovský.)*

Sv. *Václav*, vojvoda náš Český († 935) ctil sv. anděle, že jim dle způsobu sv. církve pondělek věnoval a je ve dne i v noci proti zlému duchu vzýval. Na cestách se odevzdal do jich ochrany, jakož i před každou důležitou věcí a povždy je při sobě viděl. V každé zemi a říši prosil je, aby jej a obyvatele ochraňovali. *(Jeho životopis.)*

Anděl strážný.

I. Ochraňuje nás na těle.

Roku 1824 zplašil se v *Brodech*, městě v Haliči, kůň a uháněl ulicemi. Lidé ho chtěli zastaviti a tu vběhl kůň v otevřenou světnici, kde v kolébce nalezalo se děťátko. Ve světnici strašně řádil kůň a všickni uleknutí obyvatelé myslili, že po dítěti jest veta. Ale zatím ochraňoval ho anděl strážce, na kolébku padlo prkno, aniž by děcku ublížilo i kolébky se kůň ani nedotekl, kdežto všecko roztřískal, až konečně omráčen ranou k zemi sklesl a vykrvácel. *(Leop. Chimani.)*

Před lety bylo město *Brtnice* na Moravě postiženo strašným morem, takže valná část obyvatelstva za oběť mu padla. V této úzkosti postavené obyvatelstvo počalo více a vroucněji než kdy jindy vzývati Boha a konalo i průvod kající ke cti sv. Andělů strážných. K prosbě a orodování sv. Andělů přestal zuřiti mor. A tak z vděčnosti každoročně slaví Brtnice pouť sv. Andělů strážných. *(Čech.)*

Dne 18. února 1853 procházel se císař a král Český *František Josef I.* po baštách vídeňských, když byl napaden vrahem Libeným, kterýž chtěl mu vraziti do šije ostrý nůž. Císaře pána však zachránil anděl strážný, neboť nůž vjel do kovové přasky na napjatém nákrčníku. *(Dom. Pelhřimovský.)*

Bedřich Kamaryt (nar. r. 1831), prostlý církevní malíř a farář v Deštné u Jindřichova Hradce, jednou v neděli mezi velkými službami Božími hrál si asi 4 roky starý jak obyčejně ve světnici, postaviv sobě malý oltářík, a konal služby Boží po způsobu dětském. Matka Anežka zaměstnávala se vařením v kuchyni. Však chlapečkovi napadlo, aby se s nářadím svým i se svými obřady někam odstranil, kde by od nikoho nebyl pozorován a proto, sebrav své věci, odebral se na půdu. Tam sobě zalezl přes hromady sena uprostřed pice do jednoho kouta, tu si postavil oltář, i aby nic nescházelo, rozžehl si své malé svíčky a bezstarostně podle dětského způsobu konal služby Boží, jak v kostele od kněze vídal. Matka však brzy zpozorovala, že chlapeček se tajně ze světnice vykradl a proto jej hledala. Jaké bylo její zděšení, když viděla, že si uprostřed hromady pice při rozžatých svících bezstarostně hraje. Rychlostí blesku přiskočila, svíce umačkala, dítětem trhla za ruku a jako v útěku z půdy s ním spěchala, chvějíc se po celém těle. Bedříšek se jenom divil, proč matka se hněvala, že si tiše na kněze zahrál. Toť obrázek, který patrně svědčí, že dítko to andělem strážným chráněno a od Boha ku větším věcem bylo určeno.

(Nep. Rosecký. Vlast. 1886.)

Svatí *Kosmas a Damian*, spolupatronové čeští, mučenníci († 303), nechtíce

modlám obětovati, byli řetězi svázáni do moře vhozeni. Po cestě k moři modlili se vyznavači: „Hospodine, pro jméno Tvé uprostřed stínu kráčejíce, nebudeme se báti, protože Ty s námi jsi!“ Do moře svrženým přátelům poslal Bůh anděla Svého, kterýž je rozpoutal a na břeh živé i zdravé vysadil.

(*Drahé kameny.*)

Hrabě *Jaroslav z Martinic*, byv r. 1618 jako místodržitel pražský s okna od stavů odpořivých svržen, utíkal pak přestrojen z Čech do Mnichova. A na té cestě měl hrabě Martinic mnohé a časté příhody, úzkosti a nepříležitosti s velikým nebezpečenstvím, také že jest ho kočí na těch cizích vypůjčených sprostných vozích několikráte dosti prudce převrhl, avšak z obzvláštní ochrany Boží a andělské jak on sám hrabě, tak i jiní s ním na voze sedící od toho převržení žádného ourazu ani škody na tělech svých nevzali. Podobně se často na těch vozích mnohé i někdy přední a platné kusy zlámaly a ztratily, takže v šířem poli s velikou obtížností až do noci, i někdy v noci zdržovati a státi musili. Avšak vždy s pomocí Boží vše dobře dopadlo.

(*Čas. česk. Mus. 1850.*)

Za válek se Švédy léta Páně 1643 hnalo se v městě Litomyšli několik švédských vojáků po *Janu Jindřichu Prokšovi*, chlapečku desítiletém, synáčku hospodáře městského. V tom stojí u hošíka mládenec tváře skvoucí, bere ho za ruku, vede do koleje a skrývá kdes mezi stavivem tam složeným, řka: „Ostaň zde, až pro tebe přijdu!“ Ačkoliv Švédové kolej vydrancovali a všechno prošťárali, přece pacholíka nenašli. Odpoledne 16. června vyklidilo se vojsko nepřátelské z Litomyšle, táhnouc na Moravu. Výše zmíněný mládenec hladem, žízní a úzkostí zmořeného hošíka ze skrýše vyvedl a zmizel; chlapec vrátil se k rodičům tuze pro něho bědujícím a plačícím. Co živ měl Jan Prokš toho stkvoucího mládence za svého anděla strážce; obraz téhož příběhu pověšen v litomyšlské koleji s latinským nápisem.

(*Drahé kameny.*)

Na jednom domě v Dlouhé třídě *v Praze* spatřuje se ve zdi obraz jenž představuje anděla strážce an pod svýma křídloma dítko chrání. Stalo se to na památku, že tam dítko spadlo s třetího patra na dlažbu, aniž by se bylo poranilo. (*Blahověst. 1865.*)

Dne 23. května *1618* byl *Slavata* a *Martinic* od odbojných stavu českých jako místodržitelové čeští na hradě pražském nejprv slovy pohaněni. Odbojníci nazývali je zrádci a rušiteli pokoje zemského, ale konečně je popadli a vyhodili oknem do hlubokého příkopu hradského, za nimiž i písaře jejich tajného *Fabricia*. A hle anděl strážce chránil je všecky, že na životě zachráněni jsou, nad čímž i odpořilí stavové, dívajíce se s okna, užasli.

(*Wácl. Wl. Tomek. Děje král. Česk.*)

V březnu 1884 udál se v obci *Waida* hrozný případ. 36letý svobodný horník, který byl od ředitelstva dolů před několika dny pro nenapravitelné pijáctví propuštěn, přišel do tamní hospody. Když mu hostinská přinesla pivo podíval se na ni tak divoce, že poděšeně běžela do sousedního domu pro svého otce. A divoký pohled hosta zachránil jí život. Neboť dříve než se vrátila, zavzněl v hostinské jizbě výbuch tak silný že všechna okna se rozbila, rámy oken vyraženy a dvéře roztříštěny. Ba i okna sousedního domku stojícího as 40 kroků opodál na výšině, byla rozbita. — Přikvapivší, neštěstí tušící hostinské objevil se hrozný pohled. Stoly a lavice byly roztříštěny, kolem do kola ležely za nimi střepy skla a na převržené lavici ležela hrozně zohavená mrtvola horníkova. Dle úsudku lékaře se vzňala dynamitová patrona, kterou učinil konec svému životu bezpochyby v kapse jeho spodků; neboť jedna noha byla úplně utržena a ještě k tomu třikráte zlomena. Ale co nejpodivuhodnějšího: naproti sebevrahovi dřímalo dvouleté děcko na lavici u kamen. Jeden kachel z kamen as na píď od nohou děcka byl vyražen, koš nad hlavou děcka, byl na okraji silně upálen a těžký džbán nad ním visící byl by roztříštil pádem svým hlavu děcka; ale přes všecko silné otřesení zůstal džbán viseti a děcko zůstalo bez úrazu.

Jan Vladislav, car Bulharský, vylákal k sobě svatého *Vladimíra*, krále Dalmatsko-Chorvatského roku 1015. K rozkazu carovu měli zákeřníci cestou usmrtiti sv. Vladimíra; ale Bůh ochránil

jej, neboť zákeřníci spatřovali anděly s mečem taseným kolem něho. Vladimír přišel šťastně do Řespy, sídla cara Vladislava a za svým obyčejem počal se modliti. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Byl jsem *vojákem* a sloužil co jednoroční dobrovolník v B. — vypravoval jistý muž. — Jednoho dne po namahavém dopoledním pochodu shromáždili jsme se na dvoře kasáren k domácímu střílení do terče.

Kulky, jichž se tu užívá, jsou sice malé, ale střelnou bavlnou puzené velice nebezpečné, ano někdy i vražedné. Upravoval jsem právě náboje, když přišel setník, tázaje se po druhém dobrovolníku, který u téže setniny se mnou sloužil. Já běžel jej vyhledat. Sotva dva učinil jsem skoky, když cítil jsem se od zadu zpět ztržena, zaslechl ránu a cítil, kterak kulka právě kolem čela mně zafičela. Nevšímal jsem si, že za setníkem stojí vojín, který právě s nasazenou zbraní do terče míří. Setník pak spozorovav to, strhl mne ještě v čas zpátky. Je o $^1/_{10}$ sekundy měl prodleti a já s prostřeleným spánkem ležel na zemi.

Kdo vedl ruku setníkovu? Kdo upozornil ho na hrozící nebezpečí? Kdo v nejvyšší čas to způsobil? — To byl anděl můj strážný. O tom nemám ani té nejmenší pochybnosti (*Čech.*)

Když jsem byla ještě školačkou — vypravuje jistá *žena* — chodívala jsem také na trávu. Jednou jsem v lese usnula. Po nějaké chvíli se probudím, neboť jsem cítila, že mne něco šimrá, lezouc po tváři. Probudím se a vidím, že mi leze po tváři verunka, brouček kulatý a na křídlech kropenatý. Sotva že jsem vstala a ohlédla se, zpozorovala jsem, že nedaleko ode mne se plíží v trávě had. Jak jsem tu Pánu Bohu poděkovala a andělíčku strážnému, že mne tím nepatrným broučkem před uštknutím hada ochránil. Od té doby nedám nižádnému broučkovi ublížiti. (*Čas.*: *Ludmila. 1883.*)

2. Ochraňuje na duši; proto cti a vzývej ho!

Josef Velamin Rutski, metropolita Rusínův v Polsku (1614—1637), když navštěvoval školy ve Vilně, měl jedině milosti Boží co děkovati, že v nebezpečích co do mravů i do sv. víry postaven neztratil obého; ale Bůh bděl nad ním, a anděl strážný vyváděl jej ze všeho zlého pro duši i pro tělo.

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Klement Maria *Hofbauer*, hlavní šiřitel řádu redemptoristův († 1820), choval k sv. andělům city nejhlubší úcty. Mocného archanděla Michala ctil jakožto ochrance církve zvláštním způsobem a sv. andělům strážným jevil takovou úctu, že k jejich poctě po městech i vesnicích s nepokrytou hlavou kráčel, jakoby zástupy nebeské pozdravoval, kteříž tu nad lidmi bdí a jich ostříhají. (*Mich. Harinjer. Jeho život.*)

Sv. Josafat Kuncevič, arcibiskup Polocký, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), býval prý u oltáře obklopen anděly, kteří jemu u oltáře posluhovali, jmenovitě jeho anděla strážného, k němuž vřelou úctou povždy se nosíval.

(*Jakub Suša.*)

Sv. Stanislav Kostka, kralevic polský († 1568), kdykoliv pocítil v sobě pokušení k hříchu, vždy se utíkal k sv. anděli strážci a šťastně pokušení odolal.

(*Jeho životopis.*)

Františka hraběnka Slavatová (nar. r. 1610), manželka Joachima Slavaty, prosívala každého dne ráno svého anděla strážného o přímluvu.

(*Drahé kameny.*)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649) každodenně ulehnuv prosil anděla strážce za ochranu a obíral se nějakou svatou myšlénkou, dokud neusnul. (*Drahé kameny.*)

Anděl Páně,

modlitba, viz: „Maria 2. b!“

Anglické panny,

viz: „Řehole I. 2!“

Arcibiskupové Pražští,

viz: „Čechy I. 1.!“

Astrologie,

viz: „Pověra II. 2!“

Astronomie,

viz: „Zábavy II. 1.!“

Barnabité,

viz: „Řeholé I. 1.!“

Bázeň vůbec.

1. Jest přirozená; bývá nečestná.

Boleslav II., Smělý, od roku 1058 král Polský, poručil nohsledům svým, aby v kapli zavraždili sv. Stanislava, biskupa Krakovského, že ho káral pro cizoložství a konečně, an se nepolepšil, i z církve vyobcoval. Ale jakmile za hlédli Svatého v modlitbu pohříženého, hned s uleknutím se vrátili a bázlivě nazpět couvli. Dvě tlupy vrahů vkročily nyní po sobě na rozkaz králův do kaple, ale žáden z nich neodvážil se, vztáhnouti ruku na biskupa sv.; takový strach na ně šel z pouhého pohledu na něho. Tu král vlastní rukou zavraždil, soptě hněvem, sv. biskupa.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Roku 1355 z 20. na 21. května zdržoval se císař a král náš Karel IV. (1346—1378) s choti svou Annou Svídnickou v Píse, a tu vypukl oheň v radnici, kdež císař bydlel, a ráno povstalo spiknutí. Jen zázračně byli císařští manželé zachráněni. Císařovna *Anna Svídnická*, jsouc nemálo polekána tímto vzbouřením, hned pod bezpečnou stráží do města Pietrasanty odjela, kdež byla ještě císařská posádka. A že císařovna přílišnou bázní byla pojata a co nejdříve do Čech přijíti chtěla, nastoupil císař dne 11. června další cestu k půlnoci.

(*Beneš z Weitmile.*)

Po bitvě na Bílé Hoře dne 8 listopadu 1620 odjela hned 9. listopadu královna v devět hodin ráno a tu zbabělý král zimní *Bedřich Falcký* nedal se více držeti, nýbrž vsedna na kůň hotovil se manželku svou následovati. To vsednutí krále na kůň vypadalo jako heslo k všeobecnému stěhování z Prahy.

(*Ant. Gindely.*)

Roku 1173 poručil Bedřich I., císař Německý, *Bedřichovi*, králi Českému a otci jeho *Vladislavu I*, aby knížete Soběslava z vězení na Přimdě propustil a s ním k císaři do Norimberka přišli. Bedřich a Vladislav poslali do Norimberka vyslance a z bázně Soběslava po třináctiletém žalářování na Přimdě na svobodu pustili.

(*Děj. česk.*)

Roku 1244 vyzval *Bedřich*, vojvoda Rakouský, krále Českého Václava I. na nějaké příjemné místo na hranicích moravských a rakouských, kterému se Shec říkalo, a tam aby s ním sám a sám bojoval (na souboj), tak aby se vidělo, ku komu by se štěstí obrátilo, jinak kdo by na ten souboj nepřišel, že považován bude za muže špatného. Král Václav prý hned hotov byl na určené místo se dostaviti a čekal tam vojvody den jeden i druhý; avšak prý vojvoda ani sám ani skrze zástupce sebe hodného nepostavil se, nýbrž vida zdaleka, že král Václav vojsko za sebou má zastavil se, vojsko své opatřiv. A ten list, jejž přisáhl vzíti, nevzal od krále, ale s tím mlče se svými pány hanbu tu mlčky měl jest sobě neboť jak nejrychleji mohl, k Dunaji táhl. Král Václav se za ním pustil do Rakous a po-

hubiv zemi dosyta, vítězně a slavně domů se navrátil. *(Hájek. Kron.)*

Boleslav II., Smělý, od roku 1058 král Polský, ačkoliv byl ženat, veřejně všeliké hanebnosti páchal. A tu nikdo si netroufal na dvoře jeho, aby krále varoval, neb jen napomenul; neboť každý se chvěl před hněvem jeho.

(J. Bílý. Legenda.)

Z bitvy u Lipan dne 30. května 1434 utekl *Jan Čapek ze San*, hejtman sirotkův, vida, že by všeobecné záhubě nezniknul, se svými lidmi pokud ještě čas byl, z bitvy na Kolín; i pokládali mu to potom mnozí za zradu, takže dobří lidé neradi prý s ním kvasili.

(Fr. Palacky. Děj. nár. Česk.)

Když roku 1197 kníže Český, biskup Jindřich Břetislav, zemřel, vybavili *pánové čeští* z vězení knížete Vladislava III. a posadili ho s obyčejnou slavností na trůn český a věrnost jemu přísahali Knížectví České ovšem Přemyslovi náleželo, protože již před tím skutečně na knížecím trůnu seděl, ale pánové netroufali sobě, povolati jej nazpět na trůn, ježto se od něho nějaké těžkosti a pomsty báli, protože ho roku 1193 u Zdic zradili a hanebně opustili a ještě nedávno roku 1196 proti němu bojovali.

(Zap. Česk. mor. kron.)

Roku 1182 povolal Německý císař Bedřich Rudovous knížete Bedřicha, knížete Konráda Otu a pány české do Řezna, jakoby byl pánem Čech a zbabělci se tam dostavili. Tu císař poručil *pánům českým*, aby Bedřicha zase za knížete přijali, a Moravu učinil německým markhrabstvím. A tu kníže Bedřich navrátil se na svou knížecí stolici do Prahy, a pánové s ním do Čech jedouce, za veliké a největší štěstí to sobě pokládali, že rozhněvavše císaře, v Řezně o své hlavy nepřišli *(Děj. čes.)*

Za neblahého poručenství Oty Braniborského v Čechách (1278 1288) strašně řádili Němci v Čechách. Proti těmto zhoubcům vlasti české povstali přemnozí páni zvláště pak pan *Hynek z Dubé*. Udatný ten pán i skutkem i povzbuzováním mocně Němce potíral, tak že se ho *Němci* tak báli, že kde ho uviděli, hned na útěk se dávali zovouce ho nejinak než „českým Dětřichem Berúnským", kteréžto býval někdy slavný král a nepřemožitelný hrdina Němců ve starých pověstech. *(Děj. česk.)*

Roku 1164 přišel Vladislav I., král Český, Štěpánu III., králi Uherskému, synu Gejzy II. ku pomoci proti Štěpánu IV., jehož se Řecký císař ujímal. A tu král v Uhřích veškerému vojsku svému kázal zdvihnouti se a v šiku válečném před ležení řecké vytáhnouti. I pojal císaře Řeckého *Emmanuele* takový strach, že hned té noci nazpět se obrátil a přes Dunaj do sienské krajiny s větším počtem pluků svých se přeplavil, zanechav v ležení jen něco málo Řekův při lidech Štěpána IV., kterého chtěl do Uher na královský trůn vésti. Tábor Řekův upadl pak s hojnou kořistí do rukou Čechův, kteříž se v něm sami uhostili. *(Vincenc, kronikář.)*

Když r. 1448 Jiří Poděbradský Prahy se zmocnil a to od Vyšehradu: stráž, při které se nacházel posud konšel *Václav z Hrobky*, ze strachu brzy utekla I mnozí měšťané Starého i Nového Města a také i hejtman městský Hanuš z Kolovrat utekli z Prahy. Zachrániliť se útěkem zadními vraty domu svého na rynku Staroměstském. A tak se stal Jiří bez krveprolití pánem Prahy.

(W. Wl. Tomek. Děj m. Pr.)

Léta 764 vypravil se Řecký císař *Konstantin* s branným lidem do Bulhar a z počátku až k řece Tyči se prodral; než zde nenadálým strachem pojat jsa, náhle nazpět ucouvnul.

(Pav. Šafařík. Slov. Starož.)

Když roku 1355 císař a král náš Karel IV. z Říma do Čech se vracel a povstání v Píse šťastně potlačil, měl ještě jen 1200 jezdců při sobě. A když se k městu *Kremoně* blížil, obyvatelé jeho vojska tak se ulekli, že brány před ním zamkli a je dříve neotevřeli, až jim císař přislíbil, že strašné Čechy, kterých se hrozně báli, s sebou do města nevezme. *(Beneš z Weitmile.)*

Roku 1427 oblehalo *čtvrté křižácké vojsko* nejprv město Stříbro, ale nemohlo ho dobýti. Tu po osmidenním obležení roznesla se pověst, že se Čechové již blíží. Křižáci vyslali hned pana Jindřicha z Plavna na Kynžvartě s 300 jízdnými a vojvodu Jindřicha Saského s 3000 jízdnými aby se na vrch proti husitům postavili. Avšak strach před Čechy všecko zkazil; nastal mezi

lidem a mezi vozy takový zmatek, že jedni pro druhé nevěděli, kam jeti a kam běžeti a za malou chvíli veškeré vojsko, nepřítele ještě ani nevidíc, nalezalo se na valném útěku v stranu k Tachovu. (*Děj. česk.*)

Dne 14. srpna 1431 táhli Čechové ku obraně vlasti své proti *pátému křižáckému vojsku*. Avšak *Němci*, ačkoliv Čechův ani neviděli, avšak již duněl povětřím neobyčejný rachot vozův a bystřejším posluchačům doráželo k sluchu hlučný hlahol válečného zpěvu táborův „Kdož jste Boží bojovníci“, podivnou mocí dojímaje srdcí jejich. I nevyčkali Němci Čechův, alebrž dali se z bázně na hanebný útěk a utrpěli ohromnou porážku u Domažlic. (*Děj. česk.*)

Ve válce krále Uherského Matyáše s králem Českým Jiřím r. 1468 nemohl král Jiří na Moravě Matyáše vylouditi na bojiště, asi dne 4. května opustil Jiří své ležení u Dyjakovic, obrátiv se stranou k Čechám, aby Uhry aspoň z jejich zákopův do pole vylákal. Skutečně jej Matyáš následoval opodál. V tom se Jiří najednou obrátil, chtě jej donutiti k bitvě v širém poli ale *Matyáš* z dáli pozoruje to spěšně až k městu Znojmu nazpět couval, kdež opět počal se okopávati. (*Fr. Palacký. Děj. nár. česk.*)

Když se Čechové r. 1428 dověděli, že se proti nim u *Hojna* za Lehnicí nové vojsko sbírá bez meškání proti němu stranou k Zlaté Hoře vytáhli; avšak *Němci* sotva je spatřivše v noci náhle se všickni rozprchli ve hrazených městech útočiště hledajíce. (*Děj. česk.*)

Roku 1279 byl dne 21. února za biskupa Pražského zvolen Tobiáš z Bechyně dne 25. února v Brně na biskupa vysvěcen. Tobiáš vrátil se dne 1. března a chtěl v Praze vjezd svůj s obyčejnou slávou držeti. Radostně a slavně vítán jest jak od kapituly tak ode všeho kněžstva měst pražských i lidu světského hlučně shromážděného a v processí a s korouhvemi při slavném zpěvu: „Hospodine pomiluj ny“ jel Větším Městem přes most na Menší Město a odtud přímo do hradu chtěl táhnouti, aby ve svém stoličném chrámu slavně na biskupskou stolici dosedl. Však *Ota Braniborský*, poručník kralevice Václava, dobře věda, kterak jest nenáviděn obecně pro násilné skutky své, bál se každého většího shluknutí lidu při takové slavnosti obyčejného, mysle, že by ten lid mohl nepřátelsky k němu se chovati: protož purkrabímu na hradě nařídil, aby hrad dal uzavříti a nikoho do něho nepouštěl. Když pak biskup Tobiáš v slavném průvodu ke hradu se blížil, tu byl most před ním vyzdvižen a brána velká zavřena a z hradu ozývaly se hrubé hlasy braniborských žoldnéřů. Musel tedy biskup do chrámu Panny Marie při klášteře strahovském na Pohořelci. (*Děj. česk.*)

Za povstání stavů Českých považován *Písek* za město nedobytné a proto zejména šlechtici dali tam odvézti nejdražší a nejvzácnější svůj majetek a dopravili své ženy a dítky jako do místa bezpečného. Nicméně když r. 1619 došla do Písku zpráva, že se táhne vojsko nepřátelské (císařské), padl takový strach na obyvatelstvo, že zejména šlechtičny opouštějíce všecko své drahé zboží dále do severních Čech prchaly. (*Ant. Gindely.*)

Dne 13. června 1224 svedena jest bitva Rusův s Tatary. Avšak *Polovci* súčastnění v bitvě dali se na útěk a uvedli ve zmatek bojovníky ruské i voje v táboře k boji se chystající a zavdali tak prvou příčinu k porážce všech knížat ruských, jaké nebývalo od počátku dějin ruských. Bojiště pokryto jest mrtvolami, jediných Kyjovanů padlo 10.000 a sotva desátá část zachránila se útěkem na řeku Dněpr. (*J. L. Píč. Děj. nár. rusk.*)

Dne 25. května r. 1420 došli i Žatečtí, Lounští a Slanští do Prahy. Toho se *Sigmund*, jenž před Prahou byl, tak ulekl, že nechtěje se jich dočkati, hned dne 24. května úprkem ležení své a množství spíže a zavazadel v něm opustil, kromě Uhrův všecko vojsko se střelbou a stroji válečnými rychle k Horám Kutným nazpět poslal a sám s Uhry do Staré Boleslavi odejel. (*Děj. česk.*)

Roku 1427 táhli husité ve dvou velkých houfech k *Zlaté Hoře* ve Slezsku. Hlavní dva vůdcové *Slezákův* Stoš a Unruh vytáhli s celým vojskem proti nim, chtějíce je bitvou podstoupiti. Sotva se však čeští honci zjevili, počali ustrašení Slezáci v největším zmatku, kam kdo mohl, utíkati, nejvíce cestou k Le-

hnici aneb k Javoru tak že Čechové, stihajíce je, pobili a zjímali jich počet veliký a ještě hojných kořistí na dostížených vozích jejich nabrali. *(Děj. česk.)*

Roku 1470 táhlo 2000 *Slezákův* vedením knížete Bedřicha Lehnického králi Matyášovi proti *Jiřímu*, králi Českému ku pomoci. Však s *Čechy* na Moravě ku Kroměříži táhnoucími se potkali a tak se ulekli, že porušeni strachem hned klopotně na útěk se dali a do Olomouce, odkudž vyšli, se vrátili. *(Děj. česk.)*

Staroměstští v Praze poslali stavům na hrad zvláštní písemnou omluvu dne 23. května 1618, proč mezi stavy přijíti nemohou. Poslové jejich, když vyjížděli úvozem z Malé Strany na Hradčany, uslyšeli novinu o házení místodržících Martinice a Slavaty s oken. I padl na ně takový strach, že vyskočivše oba z vozu, zanechali vozku i s vozem a koňmi státi a jeden sem a druhý tam se rozběhli. *(Ant. Gindely.)*

Stavové, jakmile dne 23. května *1618* místodržící české Martinice a Slavatu v Praze s okna do příkopu hradního, 28 loket hlubokého, vyhodili, hrnuli se za veliké tlačenice a velkého hluku z kanceláře i z paláce. Když při tom udělal někdo pokřik, že kancelář i hrad se zamykají a že před rukama jest nějaký nepřítel, vzešel z toho nemalý šum a zběh lidu, takže mnozí v pomatení svém na hradě od jedněch dveří ke druhým běhajíce a co se děje, nevědouce, tak hustý prach pozdvihli, že proň lidé sotva se spatřiti mohli. Proto mnozí, ani hned východu nalézti nemohli, dvéře i okna vylamovali, aby rychlým útěkem se spasili. *(Ant. Gindely.)*

Václav II., král Český (1283—1305), byl postavy malé, slabé. A po celý život svůj byl mysli měkké, citlivé a bázlivé, hromobití se bál a zalezal před ním do skříně se svatými ostatky. *(Děj. česk.)*

Roku *1469* ubírali se tak *vratislavští žoldnéři* k vybavení Navarova. Avšak na pokřik jakýsi o vojsku českém, jako by bylo na blízku, dali se na útěk. *(W. Wl. Tomek Děj. m. Pr.)*

Roku 1469 vtrhlo slezácké vojsko do Čech za krále Českého Jiřího z Poděbrad (1458—1471). I roznesla se pověst, že se české vojsko od Budyně u veliké síle blíží; tu posedl takový náramný strach vojsko nepřátelské, že především *Vratislavští* hned úprkem na útěk se dali a ostatní za sebou potáhli. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Dne 11. května 1427 blížili se taboři a sirotci v síle asi 18.000 mužův k městu Žitavě, které se silně k obraně strojilo, majíc také valnou pomoc od jiných měst a knížat ze sousedství a také zástup rytířů křížových řádu německého z Rus. Proto nečekajíce *Žitavané*, až by husité k městu samému přilehli, vytáhli proti nim do pole, avšak sotva jich proti sobě spatřili, padl na ně strach veliký, takže obrátivše se k nim zády u náramném davu tiskli se do bran městských nazpět. Čechové je dohonili a u bran množství jich pobili. *(Děj. česk.)*

Dne 4 listopadu 1419 učinili Pražané útok na Malou Stranu pražskou. Hrad pan Čeněk z Wartenberka zachránil. A tu střelba z hradu otřásala městem napořád, zvonění na poplach na všech věžích města ustavičně děsným zvukem ozývalo se, mnoho domů na Malé Straně hořelo, v jiných bylo bojováno, vražděno, drancováno; byla to noc velikého zarmoucení a úzkosti, nářku a bědování, takže královna *Žofie*, vdova po králi Českém Václavu IV., náramným leknutím prchla z hradu pražského o půlnoci v průvodu Oldřicha z Rosenberku a útočiště na Novém Hradě u Kunratic hledala. *(Děj česk.)*

2. Škodí;

a) zdraví.

Dne 27. května 1618 dorazil posel císařský do Prešpurku a oznámil, že dne 23. května stavové pod obojí vyhodili v Praze místodržící Martinice a Slavatu z oken. Tou dobou byl *Ferdinand*, za krále Českého i Uherského po Matyášovi uznaný, zrovna na hostině u arcibiskupa Ostřihomského, kdež panovalo hlučné veselí při jídle a pití. Veselost se již velmi bujně rozproudila, hosté rozjařeni připíjeli si na zdraví a po ulici skvostně odění hajduci vystřelovali k poctě hoštů. Když najednou oznámeno, co se v Praze přihodilo, jakoby puma spadla mezi hodovníky; všickni hrozné noviny tak se ulekli, že najednou sklopivše hlavy mlčeli a pak

jeden za druhým do příbytků svých se rozcházeli jako omámení. (*Ant. Gindely.*)

Na sjezd moravský do Brna dne 15. prosince 1618 za povstání stavů Českých dostavil se nenadále i hrabě z Thurnu aby přítomností svou protestantům dodal chuti a odvahy. A vskutku dostalo se protestantským stavům tolik odvahy, že v řeči jejich padl veliký strach na *katoliky*. Tito jsouce leknutím celí bez sebe, domnívali se, že opakovati se budou v Brně nejméně příhody pražské. Fabricius, písař který v Praze z okna vyhozen byl, utekl z města; Michna, následuje příklad jeho, provedl pro lepší bezpečnost útěk svůj v rouše kněžském. (*Ant. Gindely.*)

Rudolf II., císař Německý a král Český (1576–1611), obávaje se, že prý dle astrologie bude od mnicha zavražděn, necítil se postupem času ani v hradě dosti bezpečným, a proto i tady choval se velmi opatrně, aby mu na život nikdo nemohl. V zahradě, jež se k hradu připojovala a se všech stran byla ohražena, dal Rudolf vystavěti kryté chodby, aby se mohl tady procházeti, skryt oku zvědavému i nepřátelskému. I potřebných zábav se zcela zřekl. (*Č. mor. Kr.*)

Jan Serinci, český přírodozpytec, Pražan († 1773), byl i professorem na universitě pražské. Strach a nesnáze, jež mu po čas obležení Prahy skrze Prusy r. 1758 bylo vytrpěti, působily pak velmi nepříznivě na jeho zdraví, kteréž mrtvicí konečně docela seslábło. (*Prokop Dvorský.*)

b) Přivádí smrt.

Boleslav I., kníže Slezský, vtáhnuv do Krakova, kamž ho obyvatelé dobrovolně přijali, hrozeb Vladislava Lokýtka tak se ulekl, že v březnu r. 1313 zemřel. (*Henninger.*)

Dne 7. července 1421 obořili se Pražané na svém pochodu na staročeský panenský klášter premonstratek v *Doxanech*; několik duchovních panen leknutím a strachem umřelo, osmnáct jich uteklo do Roudnice. (*Děj. česk.*)

Dr. *Eneas*, biskup bratrský v Evančicích, jel počátkem ledna r. 1594 z Kounic do Evančic, tu pak na cestě byl ve voze od vojáků přepaden a obrán. Tím se tak velice polekal, že upadl v nemoc, ku které potom i jiné neduhy přistoupily, až i 5. února zemřel. (*Č. mor. Kr.*)

Při vyjednávání mezi císařem a králem Českým Rudolfem II. a bratrem jeho Matyášem r. 1611. byl největší překážkou komorník Rudolfův *Ericius*. I dal mu vzkázati biskup Khlesl, rádce Matyášův, že bude-li ještě déle vyrovnání odporovati, Matyáš jej dá zatknouti a na okně bytu jeho pověsiti. Na Ericia padl takový strach, že prý se z toho roznemohl a za několik dní zemřel. (*Ant. Gindely.*)

Ferdinand Hardek, hrabě, velitel posádky rábské, nedůvěřuje si roku 1594 déle odolati, vzdal se Turkům za svobodný odchod, zanechav ve městě dosti velkých zásob spíže a prachu, což pokládáno mu za vinu, i stat jest dle výroku soudu vojenského. (*Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Uslyšev roku 1475 biskup *Kievský*, an právě při jídle seděl, že Turci strašně pustošivše zemi na blízku jsou, ulekl se zprávy té tak velmi, že ihned mrtev sklesl k zemi. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Když roku 1473 v *Moskvě* veliký požár vypukl, takže velká část města shořela zemřel úzkostí patriarcha Moskevský, byv mrtvicí raněn. (*Fil. Strahl. Děj říše Ruské.*)

Za panování pana Viléma z Rosenberka, utracen v *Třeboni* jedné *matce* vdově jediný syn pro krádež, jí pak praveno, že jest jen v šatlavě. Matka každý den posílala do šatlavy jídlo, až již po roce některá sousedka, její tovaryška, pověděla jí, že daremně jídlo do šatlavy posílá, že jest její syn již před rokem stat; ihned ji z leknutí mrtvice ranila a druhý den umřela. (*Kar. Müller. Čas. Mus. kr. Čes. 1858.*)

V únoru roku 1620 zapálen jest bezpochyby neopatrností vojínů prach na hradě jičínském, takže celé jedno křídlo hradu se vším všudy vyletělo do povětří, při čemž mnoho lidí, mezi nimi i Alžběta z Vartenberka, zahynulo. Když o tom pan *Ota z Vartenberka*, jenž se v Praze právě nalezal, uslyšel, z leknutí se roznemohl a následkem toho zemřel. (*Ant. Gindely.*)

Matyáš, král Uherský († 1490), dal *Jana Vítěze*, svého bývalého pěstouna a druhého otce zákeřnicky zatknouti a

zbavil ho co arcibiskupa Ostřihomského statků arcibiskupských. Že pak nechtěli služebníci arcibiskupovi statky ty králi vydati, dal ho Matyáš před ty zámky voditi a trýzniti, až usoužený stařec mrtvicí raněn byv ze strachu konečně dne 8. srpna 1472 umřel *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Vitovda, knížete Litevského, přemnozí pro jeho ukrutnost tak se strachovali, že když proti nim vytáhl, sami se jedem otravovali. *(Aeneáš Silvius.)*

3. Zapuď ji!

viz i: „Skutek milosrdný duchovní 1!"

Sv. Jan Nepomucký, patron náš český († 1383), znamenaje, že král Český Václav IV. oddává se životu rozpustilému, ano i ukrutenství si dovoluje, neboť dal za živa kuchaře páliti, že mu krmí dosti úpravně nepřipravil, plu sv. horlivosti vešel k němu a zmužile předstíral jemu pohoršlivý život a vyhrožoval trestem Božím, jestli se nepolepší. A náruživý král místo polepšení pronásledoval sv. muže tak dlouho, až ho konečně do Vltavy vhoditi rozkázal. *(Mich. Okáč. Kázaní.)*

Sv. Kosmas a Damian, spolupatronové čeští, mučenníci a bližení († 303), majíce modlám obětovati, zřejmě se vyslovili, že raději smrt nejbolestnější podstoupí, než aby Bohu se stali nevěrnými. Boha se báli více než lidí. *(H. J. Karlík. Živ. Svat.)*

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), napomínal bratří svých aby lidí všelikého stavu, na osobu nehledíce, bez ostychu a beze strachu Kristu Pánu získati usilovali, získané pak od ctnosti ke ctnosti vedli a provodili. *(Drahé kameny.)*

Bázeň Boží.

Měj; prospíváť.

Svatý *Antonij*, zakladatel kyjevskoněvského kláštera († 1063), jmenoval se křestním jménem Antip a vychován byl v bázni Boží a odebrav se na horu Athos roku 983 vstoupil do kláštera. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučenník, Polák († 1657), z nábožného rodu pocházeje prospíval již co pacholík v bázni Boží. *(Drahé kameny.)*

Svatý *Bohumil* (Theofil), arcibiskup Hnězdenský v Polsku († 1182), založil faru a kostel doubravský, vstoupil do stavu duchovního a skvěl se zvláště bázní Boží, čistotou mravů, tuhou kázní, vřelou úctou k Marii Panně a všemi ctnostmi. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Bl. *Česlav*, dominikán, Polák († 1242), nad učenost vážil si milosti Boží; nad ní bděl co nejostražitěji, a aby tím snáze všemu pokušení ku zlému ušel, stavěl si i na mysl napomínání a příklad proslulých předků a rodičů svých. *(H. J. Karlík. Život svat.)*

Hedvika († 1243), choť vojvody Jindřicha I., jenž od r. 1201 částkou země slezské a polské vládl, vychovávala své dítky v bázni Boží, dávajíc jim spasitelná naučení, jakož i krásné příklady křesťanské ctnosti. *(Drahé kameny.)*

Hroznata, zakladatel kláštera v Teplé († 1217), od dětinství již rostl v bázni Boží. *(Drahé kameny.)*

Bl. Jan Sarkander (nar. ve Slezsku r. 1576) studoval i v Praze filosofii. Bázeň Boží chránila jej přede všemi poklesky jinošskými. *(Kl. Borový.)*

Ctihodný *Jarloch*, opat premonstrát v Milevsku (nar. 1165), prospíval, stav se mnichem a knězem uměním a bázní Boží. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Sv. Konstantin Cyrill, apoštol náš slovanský († 868), zamiloval si již co jinoch studující v Cařihradě moudrost a dětinnou bázeň Boží. A tato bázeň Boží byla mu andělem strážným uprostřed porušenosti mravní některých dvořenínů císařských, ano i některých spolužáků, nade které i ostrovtipem i pokrokem ve vědách a náukách ku podivu všech daleko vynikal. Byltě Cařihrad světové tehdáž město, co do mravů pravý Babel, ale sv. Cyrill žil v něm tak neúhonně a čistě jako druhdy Daniel uprostřed mravní zkázy starého Babylona. *(Dr. Mat. Procházka. Sbor. Svatometh. 1885.)*

Svatí *Kosmas a Damian*, spolupatronové čeští, mučenníci, bliženeci († 303), rostli od maličkosti v bázni Boží a v ní i prospívali. *(Drahé kameny.)*

Rodičové sv. *Norberta*, zakladatele řádu praemonstrátského, patrona českého († 1134), pečovali o to, aby syn vychován byl v bázni Boží. *(Drahé kameny.)*

Rodičové sv. *Prokopa*, patrona našeho českého a opata († 25. března 1653) cvičili synáčka svého již od dětinství v bázni Boží, v niž on také víc a více prospíval. *(Drahé kameny.)*

Přibyslava, dcera knížete Českého Vratislava a Drahomíry, od dětinství byla cvičena v bázni Boží. *(Drahé kameny.)*

Sibyla, matka *Tobiáše Jana Bekra*, od r. 1702 biskupa Královéhradeckého, pečovala bedlivě o domácnost, vychovávala dítky v bázni a kázni Boží. *(Drahé kameny.)*

Byli to tři mužové, učení a pobožní. Báli se Pána Boha, ctili svou vrchnost, milovali vlast, pečovali o obecné dobré. A ti tři mužové byli: *Sixt z Ottersdorfu*, *Jiří Melantrich* a mistr *Bydžovský*. *(Veleslavín. Předml k hist. kalendáři.)*

Otec Jana Sobieského, krále Polského od roku 1674, *Jakub Sobiesky*, počínaje povinnostmi náboženskými, přikazoval synům svým, aby přede vším na Boha pamatovali a nezanedbávali předepsaných modliteb, neb počátkem moudrosti jest bázeň Boží. *(Jar. Klika. Jarý věk. 1883.)*

Františka Slavatová, vdova po † Joachimu Slavatovi († 1645), osvojila si již u hodné matky své bázeň Boží. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Václav II., král Český (1282—1305), již za pacholetství přechovával v srdci svém bázeň Boží. *(Drahé kameny.)*

Svatý *Vladimír*, král Dalmatsko-Chorvatský († 1015) vládl poddaným svým v bázni Boží. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Bdělost.

1. Vůbec. Jest potřebná; prospíváť.

Boleslav II., *Smělý*, král Polský (1058 – 1080), vpadl s vojskem přes horní Slezsko ku hradu Gradeč. Avšak hradu nedobyl, ba jen s velkým namáháním ušel nástrahám českého vojska, ještě málo byl opatrný a bdělý. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Když r. 1420 orebité od Hradce Králové odtáhli k Podlažicům, *Hradečtí*; potěšeni nad tím ulevili v ostříhání svého města a tu překvapeni jsou nenadálým útokem husitův, kteří téže noci ještě se obrátili proti Hradci a rychlým pochodem k němu dorazivše, před úsvitem města se zmocnili dne 26. června. *(Josef Rank.)*

Když Švédové na Moravu vpadli, nedůvěřovali si *Nového Hradu* dobýti, protože měl příznivou polohu a byl dobře opevněn. A tu jistý Vokoun z Olomúčan dal se od nich podplatiti a zavedl je po tajných pěšinách lesem ku hradu a ukázal jim nejpřístupnější místo. Švédové čekali na příhodnou chvíli a když vypátrali, že obyvatelé se oddali zábavě, překvapili v okamžiku nestřeženém hrad, dobyli, vydrancovali a rozbořili ho. V plamenech zničena i mnohá kniha. *(Posv. poutní m. ve Křtinách. Kar. Wagner.)*

Roku 1620 za povstání stavů Českých pan *Linhart Kolona z Felsu*, maršálek český, na Moravě, přikvapiv s čtyřmi setninami jízdy obořil se statečně na kozáky, kteří na oko odporujíce ustupovali, kam jim bylo veleno. Kolona z Felsu přes výstrahu generalwachmistra Jana mladšího z Bubna, aby s takovou hrstkou do širého pole se nepouštěl a osidla Buquoyova na paměti měl, jal se prudce stíhati kozáky, aniž by byl dal obvyklé znamení výstřelem z děla k svolání ostatního vojska. A tak upadl Kolona do zálohy, načež nastal zápas na život a na smrt. Čechové bojovali jako lvové, ale přesilou byli konečně udušeni, takže málo kdo vyvázl životem. Zejména padl také sám Kolona z Felsu, raněn jsa několika smrtelnými ranami. *(Ant. Gindely.)*

Jan Kantakuzen císař Byzantský, domníval se, že Asěn, car Bulharský,

ze strachu v horách dlí; i tábořil bezstarostně v nehraženém ležení. A tu Bulhaři za tmavé noci tábor přepadli a Řeky rozprášili r. 1186.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Roku 1448 dobyl Jiří z Poděbrad Prahy. Nejprv přilnulo vojsko jeho k Vyšehradu, kdež byl vrchním velitelem rytíř *Jan z Rabšteina*. A ten nebděl, nýbrž sem tam obcházel, prohledaje stráže; avšak sotva se toho kdo nadál, vlámali se Poděbradští zejména Hradečané se ztrátou jediného muže skrze zeď u fortny proti Slupům do hradu, běželi k velké bráně slabě obsazené a otevřeli ji násilím ostatnímu vojsku, a co pan Rabštein pozdě a neužitečně sem tam po hradě běhal a rozkazy dával, zatroubili Poděbradští na vyšehradských valích, až se daleko široko rozléhalo k nemalému uleknutí ustrašených obyvatelů. (*Děj. česk.*)

Srbové spojili se konečně a s nádherným vojskem vytáhli vyhnat Turkův z Evropy, an Murad právě v Asii válčil. Srbové spoléhali se na svou sílu a pevně doufajíce u vítězství, bezstarostně hodovali. U Ornomenu, nedaleko Drinopole, za temné noci udeřil Turek Hadži se 4.000 muži na ně, ač vojsko jeho patnáctekráte slabší bylo. A tu doznali Srbové strašné porážky. Mnozí utonuli ve vodách Marice, málo kdo ze skvělé výpravy domů se vrátil. Tak krvavě svitalo jitro 26. září 1571.

(*Konst. Jireček děj. nár. Bulh.*)

Před osudnou bitvou na Bílé Hoře dne 8. prosince 1620 ustoupili *Uhři* z Ruzíně před ligistickým vojskem za svou armádou na Bílou Horu, ztrativše prý asi 600 mužů. Nepřítel ukořistil touto šarvátkou něco nákladních vozů, na jednom byla prý železná truhla plná dukátů, kteréž Poláci mezi sebou rozchvátili. Tato porážka Uhrů zaviněna byla jen jejich nedbalostí; praviť se, že nepostavili ani potřebných stráží a že se svlékli ze šatů než ulehli.

(*Ant. Gindely.*)

Při povstání stavů Českých proti císaři a králi Matyáši *r. 1618* pokusil se vůdce císařský *Dampierre*, jsa v ležení u Pelhřimova, dne 3. listopadu ráno za husté mlhy přepadnouti ležení české, k čemuž si připravil kromě jiného jedno velké dělo drobnými kulkami a šrotem nabité, aby v táboře českém nadělati mohl tím větší škody. Ale *vojsko české* mělo dobré a spolehlivé stráže a tak byl příchod nepřítele v čas ohlášen a celý tábor svolán na poplach. Když tedy císařští až k ležení přitrhli a na ně udeřili, byli olověným deštěm přivítáni a krvavě odraženi, tak že s velkou ztrátou ustoupiti musili do svého ležení u Pelhřimova. (*Ant. Gindely.*)

Když roku 1010 císař Německý Jindřich II. s Boleslavem I., Chrabrým, králem Polským, válčil, přepadl nenadále houfec polského vojska hrad *Míšeň*, aby se ho zmocnil. A jenom bdělost obsádky zmařila vzdání se hradu.

(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

2. O své spasení měj; prospívat.

viz i: „Spasení 1.!“

Bl. Česlav (nar. r. 1180, † 1242) studovav duchovní právo v Bologni, rodem slavný a bohatý mládenec, nezhoršil se v cizině příkladem rozpustilého světáctva. Kdykoliv se o něho pyšný a smilný duch pokoušel, hned jej ostražný panic zapudil, aby se mu v duši a v těle nezahnízdil. Když jej žádostivost do pasti hříchu vnaditi začala, vzchopil se k boji, řka: „Odolej, Česlave odolej, aniž dej jiskře ohněm býti!“

(*Drahé kameny.*)

Sv. Jacek (Hyacinth) narozen v Slezsku v Kemeni z panského rodu Odrovanžů, stal se roku 1222 převorem kláštera sv. Dominika v Krakově. A zde, bylo li lze, trávil noc jak noc v kostele, bděl dlouho na modlitbách a tepal skroušeně hřbet uzlovatými provazy. Ospalostí zmožen, hodil sebou kdekoliv na holou zemi a tak dopřál skrovného zotavení tělu zemdlenému.

(*Drahé kameny.*)

Sv. Josafat Kuncevič, arcibiskup Polocký, mučeník, apoštol Rusínů († 1623), oči své, uši, jazyk, ústa, ruce i nohy držel dokonale na uzdě a všecky své smyslné žádosti krotil a mrtvil mocně a pilně, aby ani toho nejmenšího, co by hříšného bylo, nespatřil a neposlouchal a nemluvil a se nedotýkal, a tím méně žádal aneb činil. (*Ant. Rezek. Sv. Josafat.*)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstratského, patron český († 1134), stav se arcibiskupem Děvínským, ostra-

žitě bděl nad stáda svého dílcem, župou Moračanů, Slovanů, aby ušlechtilé ovoce křesťanství vydával v hojnosti.
(Drahé kameny.)

Svatá *Petka*, Srbka, panna trnovská (žila v XIII. století), žila na poušti, slouže Pánu Bohu a bděla pilně nad tělem svým panenským.
(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Sv. *Sigmund*, spolupatron český, král Burgundský († 524), záhy, zvykal postu, nočnímu bdění, zapírání a přemáhání sebe samého. *(Drahé kameny.)*

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), napomínal bratří svých, aby povždy bděli a na perutěch ustavičného sv. rozjímání pořád s vroucnější láskou k Pánu Bohu zalétali.
(Drahé kameny.)

Václav II., král Český (1282—1305), zaslechl li pohoršlivou řeč, spatřil-li skutek zlý, pak bděl nad sebou, aby sám podobným hříchem Ducha sv. nezarmoutil. *(Drahé kameny.)*

Vladislav II., král Polský (1386 až 1434), velmi se na pozoru měl a bděl, aby nezhřešil *(Děj. pol.)*

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), pod oknem Páně na stráži stoje bez ustání zachránil, dochoval perlu víry, rubín lásky, nevinnost duše a čistotu těla svého.
(Drahé kameny.)

Benediktini,

viz: „Řehole I, 1.“

Benediktinky,

viz: „Řehole I, 2.“

Bible,

viz: „Písmo sv. 1.!“

Biřmování,

1. Sílí v mučennictví,

viz i: „Víra 3 c!“

Sv. Orosie, vlastně *Eurosie*, dcera prvního křesťanského knížete Českého Bořivoje a sv. Ludmily (nar. r. 855), byla zasnoubena vnuku krále Aragonského a do Aragonie vyslána. Ale na cestě byla od náčelníka Maurů Ahena Lupona přepadena a zajata a nucena, aby se stala manželkou Kordovského suveréna, mahomedána. Než bohabojná kněžice nedala se oblouditi ni lichotivými slovy ni hrozbami a raději, posilována Duchem sv. ve sv. biřmování jí uděleným, podstoupila smrt mučennickou. Na rozkaz totiž Luponův ruce i nohy po kolena jí odňaty a hozeny do propasti horské, na to i hlava sťata a s ostatkem těla pochována. *(Čech.)*

2. Dostáváme jméno.

Arnošt z Harrachu, hrabě, arcibiskup Pražský od r. 1622, v Jindřichově Hradci dle řádu katolické církve, když svátost sv. biřmování měl přijmouti, žádal, aby mu dáno bylo jméno Vojtěch, které také od tehdejšího biskupa s následujícím požehnáním a přáním dosáhl, aby byl náměstkem sv. Vojtěcha a Pražským arcibiskupem, což se také potom vskutku tak stalo.
(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Karel IV., otec vlasti naší české (1346—1378), byl od otce Jana, jsa mladistvým princem, odevzdán Karlu, králi Francouzskému, aby se u jeho dvora vzdělal. I dal ho Karel biřmovati a tu dostal jméno Karel po kmotru svém. A toto jméno, ač křtěn byl Václav, podržel až do smrti a pod tím jménem i v dějepisu znám jest.
(Macana výb.)

Sv. Vojtěch, druhý biskup a patron český († 997), vyslán jest jako mladík na vyšší učení do Děvína do školy biskupské, tehdáž slavné. Znamenitý Otrik byl učitelem jeho; a arcibiskup Děvínský mladého Slovana z Čech tak sobě zamiloval, že mu dal při biřmování své

jméno Adalbert, tak že u Němců slove Adalbert, u Čechů Vojtěch

(J. Bílý. Legenda.)

3. Vol si kmotra hodného!

Antonín Slomšek, kníže biskup Labudský († 1862), připravovav se ku sv. biřmování, otázal se matky, koho si má vzíti za kmotra. Matka, ač byli dosti bohatí, odpověděla: „Dítě, kmotra si vyvol ty sám, ale poslechni mou radu: vyvol si za kmotra toho, kdo v kostele při cvičení nejlépe bude odpovídati.“ Chlapec uposlechl. Příští neděli vyhledal si záhy v kostele místo, odkud by mohl dobře přehlédnouti shromážděnou obec a s napnutím sledoval cvičení. Dle úsudku jeho dával nejlepší odpovědi jistý chudičký a prostý podruh; toho vyvolil si za kmotra. Když před biřmováním sbíral kněz lístky, zarazil se nemálo, vida, že synek ze „Slomů“ sobě vyvolil kmotra tak chudého. Ale po krátkém přemýšlení pravil sám: „Dobře jsi učinil, Antoníne; jest sice chudičký člověk, ale dobrý a nábožný křesťan.“

(Čas. kat. duch. 1872.)

Blesk,

viz: „Nehody živelní 1!“

Biskupové Pražští,

viz: „Čechy I. 1.!“

Bludařství,

viz i: „Kacířství!“

1. Bylo v Čechách, Moravě, Bulharsku, Rusku.

Křesťanství v Čechách, ač r. 848 několik vojvodů kmenových z Čech na dvoře krále Německého Ludvíka pokřtiti se dalo, neujmulo se, až teprv sv. apoštolé Cyrill a Methoděj, vyučujíce jazykem lidu srozumitelným, pokřtili knížete Českého na Velehradě Bořivoje I. (871—894), kterýž přijal liturgii slovanskou, a vystavěl kostel sv. Klementa na Levém Hradci. Avšak bludy pohanské mnohé se v Čechách zachovaly, jichžto obětí se stala sv. Ludmila († 927), s vědomím snachy její Drahomíry, ba i sám kníže sv. Václav I. († 935). Roku 913 založeno biskupství v Praze, ale i druhý biskup sv. Vojtěch († 997) pro bludy a obyčeje pohanské, dvakráte opustil Čechy, až konečně, kázaje pohanským Prusům podstoupil korunu mučennickou. I biskup Sebíř (1030—1067) zapřísahal Čechy, když ostatky sv. Vojtěcha do Čech byly přeneseny, aby bludů pohanských se vzdali. Za biskupa Mikuláše (1240—1258) jevili se v zemi první bludaři (1244) valdenští; o něco později přišli do Čech také flagellanti. Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský (1344), horlivě bojoval proti tak zvaným očistám, až i zrušeny byly. Roku 1349 jevili se v Čechách opět flagellanti. Za arcibiskupa Zbyňka I. Zajíce z Hasenburku (1403—1411) rozšířily se v Čechách bludy Viklefovy a jimi napotom husitismus neblahý, jenž k rozličným bludům vedl. Povstali tu i čeští bratří, kteří se v pikarty a amosické zvrhli. Po hnutí náboženském v Němcích skrze Luthra, šířili se i v Čechách lutheráni, novokřtěnci, zvingláni, sverkfeldiáni a mikulášenci. — Tolerantním patentem císaře Josefa II, r. 1781. objevili se v Čechách zase mnozí bludaři a sektáři jako adamité a jiní.

Učení *zvinglianské* také v Čechách se rozšířilo, zejména v okolí Žatce, Lokte a v hrabství Kladském.

(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Mikulášenci i v XVI. století ještě na některých místech v království *Českém* se nalezali. Na panství Poděbradském,

v Lysé, v Kutné Hoře, Pardubicích, ano i v Praze sbory zarazili a kázaní činili na př. r. 1537, 1550.

(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Za císaře a krále Českého Maximiliana (1564—1576) také *mikulášenci* se v Čechách zase objevovali. V Praze zvláště mnozí obyvatelé veřejně se k nim hlásili a nemohouce se sami společně shromažďovati, chodili do sboru českých bratří. *(Č.-mor. Kr.)*

Roku 1522 za krále Českého i Uherského Ludvíka *Pavel Sperat*, bývalý kanovník augšpurský a virepurský, přítel a přívrženec Luthrův, oženiv se v Jihlavě, nové učení rozšiřoval, kdež v krátkém čase mezi tamějšími obyvateli německými získal hojných stoupenců, až i jmenován jest od rady městským kazatelem v hlavním chrámě tamtéž.

(Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Na konci XVIII. století v *Rusku* vznikly aneb se dokonale rozvily lidstvu i státu nebezpečné sekty skopců, chlystů, bégunů a jiných výstřelků ruského sektářstva, které neuznávají ni obce, ni státu, zavrhují manželství i rodinu, povrhují všemi svátostmi kromě křtu a v náboženském fanatismu komolí své tělo, i docházejí až do samovraždy

(Jar. Hrubý. Osvěta 1883.)

Nejnebezpečnější sekty za našich časův v *Rusku* jsou: 1. Ijudějstrujušduje (žijící způsobem židovským), kteří odpadli úplně od křesťanstva. 2. Molokané, kteří neuznávají sv. svátosti, hierarchie, přísahy, vlády. 3. Duchoborci, podobní ve všem molokánům. 4. Chlystové, zbožňující člověka. 5. Skopci, uznávající svého náčelníka za Krista a hubící potomstvo. 6. Ti z bezpopovců, kteří ne uznávají cara a manželství.

(Jar. Hrubý. Osvěta 1883.)

2. Jest nesnášelivé; těžko se odkládá, škodí.

Stavové protestantští v Čechách za krále Rudolfa II. (1576—1611), žádali na králi, aby směli osazovati konsistoř pod obojí. Bylo pak to jen pouhým pláštíkem k zakrytí choutek výbojných a panovačných, jelikož tímto způsobem chtěli víru svou vnutiti všem obyvatelům pod obojí a zjednati jí neobmezený průchod i v městech královských.

(Č. mor. Kr.)

Sotva že stavové čeští vymohli si roku 1609 a obdrželi od císaře a krále Českého *Rudolfa II.* potvrzení majestátu, již objevila se stará řevnivost a nenávist lutheranů proti Jednotě bratrské; chtěli zarytí tito odpůrci Jednoty výhody z toho jen podržeti pro sebe. Hrabě Šlik totiž z porovnání mezi lutherany a českými bratřími něco vynechal, něco zase přeměnil, o čemž dlouhé bylo jednání na sněmu stavovském.

(Ant Gindely. Děj. p. č. l. 1618.)

Roku 873 dal se kníže Český *Bořivoj* s manželkou svou Lidmilou pokřtiti od sv. Methodia, odkládaje dlouho se křtem. Tomu se nelze diviti. Zvyky a obyčeje po otcích zděděné, třeba holým bludem byly, jsou vezdy člověku milé a toliko následkem důkladného přesvědčení jich se zříci lze jest.

(Jos. Ehrenberger. Boj a vítězství křesť. pravd v Čechách.)

Albrecht Václav Euseb Waldstein († 1634) za prvních let panství svého takto se vyjádřil: „Haeresie a zkažené mravy jsou ona morová rána, která čest a službu Dobrotě Božské povinnou vzdává vrahu pokolení lidského a lid od Boha Stvořitele docela odvrací."

(Litterae fundtnis Coll. Jičinensis.)

3. Odstraňuj:

a) mírnosti, obracením!

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, jesuita, Polák († 1657), mocnou řečí svou a příkladným, svatým životem veliké množství zbloudilých rozkolníků na pravou cestu a do lůna církve katolické přivodil.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Camblak, metropolita Kyjevský v XV. století, Bulhar, byl muž učený, výtečný kazatel a spisovatel a velice nakloněn unii s Římem, z kteréž příčiny rozličné cesty do Cařihradu a Říma ač marně konal.

Cyprian, metropolita Moskevský od roku 1380, byl muž veleučený a nábožný. Zvláště se snažil o spojení východní církve se západní, o čemž na svých pastýřských cestách v jižní Rusi s Jagiellem, králem Polským a Vitoldem, velkoknížetem Litevským horlivě se smlouval. *(Vác. Kratochvíl.)*

Sv. Cyrill, apoštol slovanský († 868), obraňoval učení katolické církve proti

bludu svrženého patriarchy Jana, jenž upíral, že by slušno bylo a užitečno, ctiti obrazy svatých a světic Božích. Podobně hádal se s přítelem, někdy učitelem svým, Fotijem, rozšiřujícím, že člověk má dvě duše a proto nazván jest Cyrill filosofem. *(Drahé kameny.)*

Martin Cromer, dějepisec polský, kněz kat. (nar. 1512), náležel k nejučenějším polským bohoslovcům a bojoval slovem i písmem proti reformaci. *(Jil. Jahn.)*

Euthymij, poslední patriarcha Bulharský v Trnově, po vzetí Trnova od Turků r. 1393 ztrávil nepochybně konec života v území Konstantinově, odvraceje od nemravného žití, varuje před islamem a poučuje lid v městech i na venkově, v domech i pod širým nebem a zemřel v Makedonii. *(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)*

Benedikt Izbieński, biskup Poznaňský, v XVI. († 1553) století, horlil proti rozšiřování protestantismu; aby je snáze zameziti mohli povolal dominikány. *(Děj. polsk.)*

Karel IV., císař a král Český, otec vlasti (1346—1378) zanášel se také velikou myšlénkou: sjednocení východní církve se západní, k tomu posloužiti mu měly dvě věci, zavedení bohoslužby slovanské a vzkříšení úcty sv. Cyrilla a Methoděje. *(Kar. Eichler. Posv. místa.)*

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století, byl statečným obhájcem víry pravé, katolické, proti bludům husitským, když se i do Polska ubíraly. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Melichar Khlesl, napotomní kardinál co probošt Vídeňský po letě 1580 počínal si při obrácení protestantů opatrně a hleděl působiti více poučováním a napomínáním, dávaje také lhůty těm, kteří ji žádali k obrácení svému; i dovedl toho, že během asi osmi let obyvatelstvo téměř všech měst dolnorakouských navráceno bylo ku katolickému náboženství. *(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)*

Svatý *Klément* (Fišek), biskup Velický, Bulhar († 916), žákem byl sv. ap. Cyrilla a Methoděje a národ Bulharský úplně přivedl do lůna církve a bludu bogomilův vymýtil. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Sv. Jan Kapistrán (nar. r. 1385 v Neapolsku) mnoho kacířů kázaním svým šeredného bludu zbavil a církvi sv. navrátil. I mnoho židů přivedl do lůna církve sv. katolické. *(Drahé kameny.)*

Sv. Josafat Kuncevič, mučenník, apoštol Rusínův († 1623), disputoval s rozkolníky a bludaři a vyvracel je, s lidem obcoval líbě, poučoval je jako otec své dítky. *(Fr. Kryštůfek.)*

Martin Medek, arcibiskup Pražský (1580—1590), opřel se hned při nastoupení na arcibiskupský úřad r. 1581 sektářům, kteří chtěli jej zastrašiti a proto všelijak jemu vyhrožovati se jali Medek jim dal odpověď důstojnou řka, že milerád jest hotov pro obhájení církve Boží krev svou proceditі. *(Kl. Borový. M. Med.)*

Stanislav Pavlovský z Pavlovic, biskup Olomoucký za císaře a krále Českého Rudolfa II., († 2. ledna 1598), vší mohutnou silou ducha svého a velmi horlivě a neunavně pracoval proti všem nekatolíkům. *(Č. m. Kr.)*

Bl. Jan Sarkander (nar. ve Slezsku 1576) stav se farářem v Holešově na Moravě, nedával sobě oddechu v zápasu s bludaři. Nedráždil pak jinověrce trpkými výčitkami neb urážlivými přezdívkami, nýbrž hleděl je lahodnou vlídností, laskavými slovy a prokazováním četných dobrodiní náchylnými učiniti ku přijetí pravdy Kristovy, což se mu i velmi zhusta poštěstilo. *(Klem. Borový.)*

Sigmund, patron český, mučenník († 524), jakožto panovník v Burgundsku usiloval, slovem i příkladem o rozšíření a utvrzení víry katolické a o vykořenění bludův arianských v národě svém. *(Frant. Ekert. Církv. vítěz.)*

Martin Šmiglecki, znamenitý polský jesuita († 1619), neunavným a horlivým byl bojovníkem proti jinověrcům, zvláště proti arianům, proti kterým také největší část svých polemických děl sepsal.

Václav Šturm, znamenitý jesuita za času císaře a krále Rudolfa II. († 1601 v 70. roce věku svého), jezdil sám po Čechách a po Moravě spisy svoje rozšiřuje a kázaním pilně se zabývaje. Při tom všudy zval české bratry k hádkám o víře. A tak Šturm vydatně působil pro církev katolickou, že zvláště v Litomyšli jevily se toho patrné účinky. *(Gindely. Děj. povst. st. č. l. 1618.)*

Bohuš Zvolský ze Zvole, od r. 1454 biskup Olomúcký († 1457), vystupoval co nejhorlivěji proti sektářům a jinověrcům a stíhal je všelijak, čímž v takové nepřátelství u nich upadl, že ho ve Vídni otrávili. *(Fr. Smolík.)*

b) Zákonem.

Boril, car Bulharský (1207—1218), podniknul boj proti bludařům bogomilcům. Učitele jejich a čelnější věřící po celé říši kázav zjímati, svolal na den 11. února 1211 sbor duchovních boljarův do Trnova. Někteří zajatí bogomilstvo odpřisáhli, jiní, kteří nechtěli náuky své se odříci, dle zákonů církevních ztrestáni a vypovězeni.
(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Roku 1550 vydal *Ferdinand I.*, král Český, nový mandát proti bratřím českým, uloživ zároveň místodržiteli českému, arcikníženi Ferdinandovi, aby bratry pilně pozoroval. *(Č. m. Kr.)*

Císař a král Český *Josef II.* poručil roku 1782, aby každý, kdo se k sektě adamitů anebo abrahamitů v Čechách přihlásí, 24. ranami holí byl potrestán.
(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Roku 1568 dne 29. října vydal *Maximilian*, král Český (1564—1576), mandát proti českým bratřím, aby se sami scházeli a vůbec trpěni v Čechách nebyli. *(Č. m. Kr.)*

Když roku 1575 městský písař a učitel v *Plzni* nové náboženství zaváděl, bránili tomu měšťané, a sektáře, kteří se tam vloudili, roku 1578 vypudili.
(Schmiedel. Hist. Soc. Jesu.)

Sekta beghardů a bekyň se r. 1390 opět v zemi české objevila. Avšak *Václav IV.*, král Český (1378—1419), dal veškerým úřadům zemským určité nařízení aby se proti sektářům přísně zakročilo. Někteří byli na hranici upáleni, ostatní násilím ze země vyhnáni.
(Kl. Borový. Děj. diec. Praž.)

Svatý *Vladimír*, král Dalmatsko-Chorvatský († 1015) z té duše své jako věrný katolík nenáviděl bludy „bogomilův", které se toho času šířily v Bulharích. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Dne 5. července 1503 vydal *Vladislav II.*, král Český (1471—1516) a i Uherský mandát prozatím Praze a městům královským v Čechách a na Moravě, aby žádných pikhartův (t. j. českých bratří) mezi sebou netrpěli, a kteří by tam byli, aby je mocí k víře katolické přinutili anebo ven ze země vypovídali. Tímto mandátem král Vladislav sémě nových různic a rozdvojení do Čech uvrhl; neboť přemnozí šlechticové se jich ujímali, ještoť byli nejsprávnější, nejtrpělivější a nejpilnější poddaní. Pan Albrecht z Leskovce, podkomoří zemský, kališník, počal svou práci ve Vodňanech, a potom v Písku a jinde, dávaje pikharty zatýkati a žalářovati. A na sněmu zemském usnešeno, aby sbory a schůze českých bratří všude se zastavily, kostely a sborové domy se jim braly a k jiným potřebám obrátily.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

c) Avšak ukrutně k němu se nechovej!

Jan IV., biskup Pražský (1301 až 1343), spravedlivým hněvem naplněn jsa, vystoupil proti inkvisitorům, dal inkvisiční vězení otevříti a vězně na svobodu propustil když byli pokání slíbili, kdežto dříve mnoho bludařů upáleno jest. Také jakéhosi lékaře Richarda, kterýž pro vydání spisu bludného zavřen byl, dal biskup skrze ouřadníky své z vězení vyvésti a posléze inkvisitory z úřadu toho složil.
(Kl. Borový. Děj diec. Praž.)

Roku *1461* potlačil *Jiří z Poděbrad*, král Český, bludaře v Čechách, tak zvané české bratry, kteří o večeři Páně nesprávně věřili. Načelníci bratr Řehoř, mistr Mikuláš z Hořepníka a bakalář Jan Morávek byli jati i mučeni a blud svůj odvolali *(Děj. česk.)*

Roku *1468* pronásledoval *Jiří, král Český*, údy Jednoty českých bratří. Mnozí nejpřednější údové Jednoty octli se u vězení, z něhož více nevyšli než až po smrti králově r. 1471.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku 1463 dal pan *Zdeněk Kostka z Postupic*, známý to horlivý kališník a věrný plnitel každého přání krále Českého Jiřího, na svém panství Richenburském v Chrudimsku, čtyry bratry (z Jednoty českých bratří) umučiti.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Dne 13. května 1511 za krále Vladislava II., upálili v *Kutné Hoře* sami kališníci křesťané českého bratra Ondřeje Polévku, spoluměšťana svého, pro-

tože při mši sv., když kališníci klekali, před svátostí oltářní, napomínal jich nahlas, aby toho nečinili, ana prý to jest modloslužba.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku 1488 pohnal král *Matyáš* Uherský *bratří* na *Moravě* všecky před duchovní shromáždění, aby vydali počet z víry své. Rozumí se, že byli všickni za veliké kacíře vyhlášeni a král Matyáš vypověděl je ze všech svých zemí naprosto. I zdvihlo se jich skutečně několik set a táhli až do země moldavské, kdež panoval kníže Štěpán, který je do své země rád přijal. Napotom Matyáš zrušil a změnil svůj rozkaz v ten způsob, že jen ti se vystěhovati měli, kterýmž by to od krále zejména rok napřed nařízeno a oznámeno bylo. Však k tomu nepřišlo, protože král Matyáš za nedlouho umřel.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Bohatství.

I. Vládli jím.

Beneš z Wartenberka, jenž od roku 1291—1297. zastával úřad nejvyššího purkrabí pražského a r. 1302, byl i purkrabím velmi důležitého pomezního hradu Kladska, byl muž věhlasný a i velmi bohatý. Jeho jmění, k němuž náležel Turnov, Skála, Rohozec Hrubý, Zbirohy, Jičín a Kumburk, obsahovalo celé podhoří Krkonoší až k Ještědu.

(Václ. Durich. Z čes. ráje.)

Radslav Berkovec ze Šebířova, úředník znamenitý, a muž statečný. († 1537) vynikal nevšední zámožností.

(Ant. Rybička.)

Krištof Betenglov z Neyenperku a na Borohrádku, od roku 1587 také majitel panství Rychnovského. Měl bohatství neobyčejné. *(Balbín Miscel.)*

Břetislav, kníže Český (1037—1055) měl zlata a stříbra hojnost, více než králové Arabští, ježto ho se všech stran shromažďovali. *(Kosmas. Kron. č.)*

Pan *Václav z Cetné* (žil v XVI. století) vynikal velikým bohatstvím a půjčoval peníze mnohým zámožným rodinám, jmenovitě Jaroslavovi a Vratislavovi z Pernštejna. *(Ant. Rybička.)*

Václav Had z Proseče, udatný hejtman a radní Starého Města pražského, zemřel asi roku 1652. O znamenitém jmění jeho svědčí to, že syn jeho jeden, jenž byl řeholníkem kláštera strahovského, jménem Bernard, dle stálého podělení roku 1623 po něm dostal dílu svého dědičného 3189 kop gr. m. jinak 3721 zl., sumu toho času velikou. *(Kar. Emler.)*

Horčický, znamenitý lučebník a kamenář za císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611), pocházel z chudých rodičů na Moravě, avšak pilností a šetrností, když se dostal za laboranta chemické dílny císaře Rudolfa II., zbohatnul v krátkém čase tak, že samého císaře penězi zakládal a léta 1608 obdařen erbem a přídavkem z Tepence.

(Č. m. Kr.)

Vilém z Landštejna, pán na Lomnici († 1356), byl nejbohatším pánem v jižních Čechách a ku konci života svého úřad nejvyššího purkrabí zastával.

(Archiv třeboňský.)

Pan *Karel z Lichtenšteina* byl za času císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611) nejbohatším a nejmocnějším šlechticem na Moravě. Roční jeho příjmy obnášely více než 40.000 tolarů; a bratr jeho byl také tak bohatým.

(Ant. Gindely.)

Zdeněk Malovec na Chýnově. († 1576) vezdejším zbožím byl hojně obdařen. Skrze choť svou Majdalenu z Leskovce dostal se v držení nemalého zboží kamenického 1544 získal změnou na Podolí zboží Dvořiště s několika vesnicemi, r. 1551 postoupeno mu zase zboží podolské. *(Aug. Sedláček H. a z. díl IV.)*

Lukrecia Nekešová z Landeku po smrti svého manžela A. Prusinovského z Vítkova nenepatrným oplývala bohatstvím, tak že prvním moravské šlechty rodinám se vyrovnala.

(Karel Eichler. Poutní místa.)

Oldřich Celský kníže byl r 1456. dne 9 listopadu od přátel Hunyadových zavražděn. Co do bohatství nevyrovnal se mu ani král ani císař. *(Děj. česk.)*

Jan z Pernštejna, od roku 1534 i pán v Potštejně, pro ohromné bohatství

své „Bohatý“ řečený, maje ve svém držení hrabství Kladské, peníze se svým obrazem bíti kázal Za něho se živnosti městské znamenitě zvelebovaly. ano obce některé i statky pozemské kupovaly.
(*Ang. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Pan *Vilém z Pernštejna*, výtečný šlechtic český za krále Českého Vladislava II. (1471—1516), pilností svou v hospodářství, obchodu a hornictví oplýval brzy bohatstvím v Čechách bezpříkladným a stal se tak říkaje bankéřem nejen krále svého (Vladislava), ale i hojných přátel, kteří nalézali u něho vždy pomoc nezištnou Když dělil poprvé statky své mezi syny r. 1507 náležela mu následující rozsáhlá panství v Čechách: Pardubice s Kunětickou Horou, Litice. Potštein, Rychnov, Brandýs, nad Orlicí, Lanškron s hradem Lanškronem a Hluboká; na Moravě: Pernštein. Třebič, Židlichovice, Plumlov s Pustějovem, Tovačov, Přerov, Helfenštýn s Lipníkem. Hranice, Louka, Sádek a oprava (právo ochrany) na klášteřích tišňovském a oslovanském, nepočítajíc množství statků malých a vesnic jednotlivých. Posledně přikoupil ještě Bydžov v Čechách a na Moravě Kunštat. Měl vůbec asi trojnásob tolik panství a jmění jako páni z Rosenberka, nejbohatší potud rod český a převýšil majetností netoliko všecka česká knížata, ale i veliký počet knížat německých.
(*Frant Palacký, Děj. nár. Čes.*)

Za krále Českého *Přemysla Otakara II.* (1253—1278) se měnila podoba země české a moravské, rozmnožilo se obyvatelstvo, zaváděly se nové živnosti, otvíraly se doly bohatých kovů, množila se zámožnost a král tím nabyl tolik prostředků, moci a slávy své, že se mu v celé Evropě nikdo nevyrovnal; lid pak si vypravoval, že měl plné věže zlata a stříbra. *(Zap. Čes. Mor. Kr.)*

Mladý *Jan Puta z Častalovic* († 1435) vládl velikým bohatstvím, tak že v tom ohledu mnohým knížatům, jak v Němcích tak i ve Slezí se vyrovnati mohl.
(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Roku 1614 umřel bez dítek Albrecht Václav Smiřický, ustanoven dědicem ohromného jmění svého *Albrechta Jana Smiřického*, mladíka teprv 18—19letého.
(*Ant. Gindely.*)

Jan ze Smiřic od roku 1417 stal se pánem bohatým, drže drahně zboží, z nichž přední bylo panství Roudnické.
(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Mikuláš Šic z Drahenic proslul vedle souseda svého Koce, který před ním Borové držel, bohatstvím. odkudž pořekadlo: „Pan Koc má peněz moc, pan Šic, má ještě víc.“ (*L. Svoboda.*)

Jakub Šplata z Freidenberku zastával roku 1616—1632 stále úřad hejtmana v Náchodě a byl znám pro své veliké bohatství. *(Václ. Stulc.)*

Zdeněk ze Šternberka, pán na Konopišti, jenž v ději národa Českého mocně zasáhal, již roku 1445 pokládán byl pro vzácnost rodu svého, pro bohatství a věhlas svůj mezi přední pány zemské.
(Pal. Děj. nár. Česk.)

Puta Švihovský z Rosenberka a ze Skály († 1504) slávu rodu svého povznesl velikým bohatstvím a důstojností, takže nazván jest českým Polykratem.
(*Ant Vlasák.*)

Velflovici byli v XIII. a XIV. století nejmocnější rod v Praze. Jan Velflovec byl za krále Jana Lucemburského nájemníkem valury a mince královské v Kutné Hoře Také bratr jeho Bolek byl velkým peněžníkem. Ještě bohatším a mocnějším byl třetí bratr František, kterýž byl v letech 1320—1323 rychtářem staroměstským. (*Ant. Rybička.*)

Pan *Petr Vok z Rožmberka* (nar. 1539) byl zajisté nejbohatším a nejmocnějším šlechticem v Čechách za času císaře a krále Českého Rudolfa II. *(Ant. Gindely.)*

Hynek Vrabský z Vrábí, pán na Zdechovicích († 1594) měl nesmírné bohatství. Měl prý sto tisíc kop jen na holých platech vodních. *(Balbín.)*

Jan starší z Žerotína, pán na Moravě a praotec druhé hlavní větve Žerotínsko-fulnecké, stál věrně ku králi Jiřímu Poděbradskému a Vladislavovi II. a byl velmi zámožný. (*Ant. Rybička.*)

2. Každý po něm touží, ač samo o sobě neblaží.

Výlet do Dobríny v Bulharsku uvedl nás v podezření, že jsme slídiči zakopaných pokladův; u večeře v provadijské průvětrné restauraci přisedl k nám jeden *Makedonec* ze Šeru, aby se tomu umění od nás naučil.
(Konst. Jireček. Cesty po Bulh.)

Když *Sigmundovi*, císaři králi Českému (1436—1437), kdys 40.000 dukátů z Uher přivezli, nemohl po celou noc spáti. Hned časně z rána povolal své vůdce a pravil jim: „Vězte nejkrutší nepřátelé a největší pronásledovatelé tito nenechali mne spáti. Vezmete si tudíž tyto poklady a rozdělte mezi sebe.“ *(Děj. česk.)*

Roku 1235 přinesl jistý jilovský horník jménem Šloiger, ovšem Němec, Českému králi *Václavu I.* veliký kus ryzího zlata, 10 hřiven v sobě držícího, darem. Král prý se z toho radoval, komorníci však to zlato do Václavovi postele uložili. Než král po několik nocí spáti nemoha řekl ku komorníkům svým: „Což to jest, že po tři noci oka zamhouřiti nemohu ani usnouti? Snad tu nějaké čáry a kouzelnictví jsou toho příčina, i prohledejte lože mé.“ Komorníci tak učinivše dotčený kus zlata nalezli. A král prý řekl: „Hle, tento poklad mi spáti nedal a sladkého snu mne zbavil, honem se ho chopte, a pryč jej ode mne odkliďte.“ A oni tak učinivše mezi sebou to zlato rozdělili.

(František, kanovník.)

3. Jest nestálé a škodlivé.

Bartoloměj Draškovič, hrabě chorvatský, bojoval od roku 1482 udatně ve vojště Uherského krále Matyáše a Vladislava, avšak když byli Turci jeho statek zaujali, musel utéci do Chorvatska, kdež však oloupen byl tak, že mu jen starý meč zůstal, jejž na smrtelném loži synům svým svěřil. *(Vácsl. Křížek.)*

Hraběti *Kašparu Zdeňkovi Kaplíři* v čas konfiskací roku 1618 vzaty jsou, ač žádné viny neměl, všecky jeho statky. A tak ožebračen jest i s bratrem, nedávno ještě i s matkou zámožní jsouce. *(Fr. Mareš. Čas. Mus. kr. Č. 1883.)*

Léta 1432. Nějaký *Jan Cecek z Pakoměřic* pozval k sobě Matěje z Chřenova, někdy písaře zemského, otce své manželky, na kvas. I namluvil jej, aby, poněvadž oba staří jsou a aby od nikoho nebyli šacováni, raději k němu se obrátili a tak při něm a při jeho manželce své dceři na Pakoměřicích pokojně bydleli. Matěj Chřenovský dav u sebe místo slovům zetě svého, přibral se na Pakoměřice s manželku svou i se všemi věcmi a nábytky svými. Po několika pak dnech Jan Cecek ohledav čas příhodný, jal Matěje testě svého, též i manželku jeho Markétu, a dal je do těžkého vězení, v kterémž museli se jemu holdovati a šacovati a statek svůj všecken movitý i nemovitý jemu dáti a jeho postupiti velmi žalostivě.

I kázali pak páni zemští témuž Janovi hlavu stíti a Matějovi dali Pakoměřice se všemi k tomu náležitostmi.

(Hájek. Kron. česk.)

Pánové čeští v XII. století za nepokojů domácích a válek zbohatli a tím i zhrdli, takže již nechtěli býti pod stejnými právy a zákony s národem ostatním, nýbrž velkou moc k sobě potáhli, chtíce se připodobniti knížatům německým, ozbrojenou čeleď sobě chovali, svým bojovníkům výsluhy v pozemcích dávali a vůbec jako kníže v celé zemi, tak oni na svých statcích jako malí knížata panovati chtěli.

(Zap. Česk. mor. Kron.)

Roku 1113 zemřel *Svatopluk*, veliký kníže *Ruský*, zanechav po sobě nesmírné bohatstvo, kterého si za živobytí i nechvalným, ba podvodným způsobem vydobyl. Vedlť obchod se solí na úkor poddaných svých a dovolil i židům, arci za velké dary, aby v Kyjevě lichvářský obchod provozovali.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Ve Vídni žila M B. sirotek, po úředníku v chudobě, ale živila se poctivě. Roku 1841 umřel jí ujec, jenž jí 4.000 zl. odkázal. I koupila si dům, ač jí 2.000 zl. dluhu zůstalo. Aby dluhu toho se zbavila, dopustila se mnoha podvodů, až přišla před soud a zde z provinění svého upřímně se vyznala a velebila onu dobu, kde při lampičce chleba poctivě si vydělávala. *(Vid. Noviny. 1855.)*

4. Nepřikládej k němu srdce!

Císař *Maximilian* (1564—1576) peněz u sebe nevytrpěl říkávalť že má s panováním dosti co činiti a že nemůže peníze hlídati aby stav svůj co arcikníže nevyměnil za stav otroka. Vědělť velmi dobře, že kdo s penězi se obírá, snadno se jich otrokem stává.

(Wiser.)

Ctihodný *Mstislav*, veliký kníže Kyjevský († 1132), vezdejšími statky tak

opovrhoval, že zlata a stříbra ani nedotekl se. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Sv. *Prokop*, patron náš český († 1053). nazýval peníze zlem, kterými opovrhoval, ba na ně ani nesáhl.

(Kosmas. Kron. česk.)

Sv. *Prokop*, patron náš český a od r. 1039 opat kláštera sázavského, byl syn pána hradu chotounského, Sudislava; chtě zcela jen Bohu se věnovati, vzdal se svého dědičného práva k prospěchu jediné sestry a odebral se na vyšší učení do Prahy. *(Drahé kameny.)*

Josef Velamin Rutski, metropolita Rusinův (1617—1637), dostav rozkaz od papeže aby se odebral k Rusínům a mezi nimi působil, vzdal se před odchodem z Říma všech svých statků (v Litvě) ku prospěchu své matky a neponechal si nic leč potřebných peněz na cestu. *(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)*

Svatý *Jan Rylský*, mnich, opat, Bulhar († 946), rozdal po smrti rodičů svých statky zděděné chudým a odešel do kláštera. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Svatý *Stanislav*, biskup Krakovský, mučenník († 1079) ač pocházel ze vznešené rodiny šlechtické, polské, vzdal se statků tohoto světa, rozdělil majetnost svou mezi chudé a stal se knězem.

(J. Bílý. Legenda.)

Václav I., král Český (1230 - 1253), ani dost málo peněz nemiloval; neboť když mu císař Bedřich VI., navštíviv ho v Čechách, 20 tisíc hřiven stříbra daroval, anebo lépe co dluh oplatil, hned jimi přítomná knížata podělil.

(Pěvoslav Havelka.)

5. Použij k dobrému!

viz i: „Almužna 3.!“

Blahoslavená *Anežka Česká*, Přemyslovna, abatyše pražská dobrovolně ozdala statky své dílem chudým, dílem pak věnovala na zařízení veliké nemocnice a na dostavění kláštera františkánského v Praze a stala se roku 1235 jeptiškou klariskou († 1282).

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Leopold hrabě Berchtold (nar. r. 1759 ve Stráži v Budějovicku) zdědil r. 1808 znamenitého jmění zvláště panství Buchlovského a Zodravic na Moravě po své tetě Eleonoře; svobodné paní z Petrswaldu. Berchtold považoval toto dědictví za nějaký dar s nebes k umenšení lidské bídy. I konal nyní tím více skutky milosrdenství. *(Jos. Rank.)*

František Bezloja, farář ve Velkém Týnci u Olomouce († 1882), vládna značným dědictvím otcovským, ukládal je do rukou chudých. *(Jeho životopis.)*

Ctihodná *Blažena* (Beatrix), kněžna krajinská, vdova, rozdala dědičné statky své chudině a kostelům, sama pak živila se drobty chleba vyprošovaného, pokorně podrobujíc se ustavičným svízelům. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Boleslav II., vévoda Český, oplýval velkým bohatstvím. Tak jen r. 998 vynesly mu hory v Jílovém 100.000 marek zlata. Zbožný kníže používal jmění svého k dobrému. Stavěl kostely a pomáhal i všemožně poddaným, razil i dobré mince.

(Ant. Honsatko. Das Vaterland.)

Kníže Adam Kazimír Czartoryski, šlechtic polský v Rakouské říši zemřel r. 1823. Smrt jeho hlubokým žalem naplnila sta rodin, ježto v jeho nevyčerpatelné dobročinnosti nalézaly ochrany a obživení, neboť málo který z boháčův uměl tak šlechetně užívati velikého majetku svého. Příklady jeho štědroty a spanilomyslnosti jsou nesčíslné.

(G. Schmaus.)

Jan Věňavita Dlugoš, nejznamenitější kronikář polský XV. století a kanovník v Krakově († 1480), užíval svých hojných důchodů ku prospěchu vlasti a církve, stavěl a ozdoboval kostely.

(Děj. polsk.)

Jan z Doubravy, biskup Olomúcký, držel rozličná zboží pozemská; nebažil však po penězích a bohatství vezdejším z lakomství a mamonářství, anobrž užíval nabytého jmění a vycházejících z něho užitků veskrze toliko k účelům chvalitebným. *(Ant. Rybička.)*

Blahoslavená *Emma*, kněžna Korutánská (1015), ztrativši choť a obou synů svých, ustanovila se na tom, že Krista Pána učiní dědicem statků svých; k tomu konci vystavěla klášter pro řeholné kanovníky řádu sv. Augustina v lesnaté krajině u řeky Kerky, jejž Gebhard, biskup Solnohradský, přeměnil v biskupství Krcké. I mnoho jiných klášterů obdarovala sv. Emma, jakož i kostelů farních.

(Ben Kulda. Církevní rok.)

Jan Filipec, biskup Velkovaradinský, důvěrník a miláček krále Uherského Matyáše (nar. v Přerově na Moravě roku 1431), stal se i administrátorem biskupství Olomouckého, čímž nabyl ohromného důchodu. Bohatství toho používal k štědrosti; vystavěl nádherné zámky ve Výškově, v Mirově, mnoho chrámů a klášterních budov. V Brně založil tiskárnu. (*Ant. Rybička.*)

Bedřich Fürstenberg kníže-arcibiskup, kardinál v Olomouci († 1892), považoval sebe jen za správce jmění sobě svěřeného; on jím nemrhal, nýbrž tam, kde šetřiti dlužno, šetřil, aby na jiných místech dáti mohl hojně. Tisíce a tisíce do roka rozdal na zmírnění bídy a úlevu tísně těch kdož vskutku podpory potřebují, jakož i na vychování mládeže. (*Obzor.*)

Jiří de Várallya Haulík, korunní kardinál a první arcibiskup Záhřebský od roku 1853, činil mnoho dobrého. Tak založil mnoho stipendií pro studenty, klášter, školu a opatrovnu milosrdných sester s nákladem 150 000 zl. Roku 1852 vystavěl školu v Záhřebě, 1858 věnoval 50.000 zl. pro vdovy ve své diecési, 1856 učinil základ 80.000 zl. pro chudé rozličných měst, též hlavní chrám záhřebský i některé jiné bohatě nadal, na akademii jihoslovanskou daroval 10.000 zl.

Roku 1350 založil *Jan Jakubův* z bohaté měšťanské rodiny *Velflovicův*, správce urbriry v Kutné Hoře za krále Jana Lucemb. a Karla IV. v místnostech nynějšího kapucínského kostela sv. Josefa špitál pro chudé, k němuž věnoval 2.000 kop grošů z jmění svého. Po založení blízkého kláštera sv. Ambrože říkalo se tomuto špitálu obecně „proti sv. Ambroži“.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy. 1884.*)

Sv. *Jiří*, patron český, narozen v Malé Asii roku 283, mučeník, po smrti rodičů, stár jsa dvacet let, zcela odebral se ke dvoru císařskému do Nikodemie, a tu zvěděl o ukrutných zákonech na křesťanstvo, rozdal chudým všechny svršky své, totiž šatstvo a peníze. (*Drahé kameny.*)

Vincenc Kadlubek, biskup polský v Krakově a kronikář († 1223) v úřadě pastýřském slynul bohabojností, statky své otcovské rozdal klášterům, chudým, důchody biskupské obracel rozdílně na zvelebení církve. (*Děj. pols.*)

Maximilian z Este, arcikníže Rakouský, vnuk Marie Terezie († 1863), užíval bohatých prostředků svých po celý čas svého života k uleveni bídy lidské. (*Děj. rak.*)

Matěj Miechowski, přední ze starších dějepisců polských a kanovník krakovský († 1513), důchody své s velikou obětavostí obracel na účely dobrodějné, humánní, vzdělavací a vědecké. (*Děj. pols.*)

Kněžna *Montlearova* († 1885) příbuzného panujícího Rakouského domu bydlila u Krakova na statku a zcela jednoduše a střídmě žila, ač vládla jměním několika milionův. Při tom však byla kněžna velmi šlechetného srdce. Chudině byla pravou matkou, ba mnohdy dary její neznaly ani mezí. Skoro ve všech větších obcích, kde měla panství vystavěla pro chudinu nemocnice. Kromě toho dala zříditi mnoho škol a přísně toho dbala, aby mládež pilně je navštěvovala. Ode všech byla milována a vážena. (*Čech.*)

Radziwill, kníže Mikuláš Krištof Svieroteček na Olyce a Nesvíři († 1616), velký maršálek litevský, zapsal mnoho peněz na kostely, vyučování mládeže a ošetřování sirotků a osob neduživých, dával chudým nevěstám věna. (*J. Kořán.*)

Svatý *Romedius*, věrověst tyrolský, poustevník († ku konci IV. století) pocházel z hraběcího rodu. Vyrost v jinocha sličného, rozdělil mnoho statků svých mezi chudé a umínil sobě, že vykoná pout do Říma (*B. M. Kulda. Církevní rok.*)

Petr z Rožmberka, Udatný († v druhé polovici XIV. století) učinil hojná nadání na lidi chudé a na kněží. (*Jos. Kořán.*)

Alexij Semenovič Gobkin, ruský boháč († r. 1884) vlastní přičiulivostí vyzískal si ohromného jmění, takže po smrti jeho zůstalo 15½ milionu rublů. Avšak Gobkin již za života daroval mnoho peněz na zřízení, opravu a vydržování kostelů. Ve svém rodišti zřídil velkolepý ústav technický. Vystavění a udržení pro budoucnost stálo přes 850000 rublů. Též tam zřídil zaopatřovací ústav pro dívky. Roku 1877, když neúroda řádila, tu rozdával mezi 600 rodin v rodišti, po celý rok chleba tolik, mnoholi ho v každé rodině spotře-

bovali. Na carsko-selské Marianské ženské gymnasium daroval 15.000 rublů. Podobně i na nemocné, invalidy a jiné ústavy daroval ohromné sumy; každému žebráku při jeho pohřbu přítomnému odkázal 1 rubl. *(Světozor 1885.)*

Slavník, otec sv. Vojtěcha, druhého biskupa Pražského od r 982, měl všeho hojnost, ale proto nehověl pýše ani rozkošem světáků, alebrž použil bohatství k dobrému. *(Drahé kameny.)*

Josef Jiří Strosmayer, biskup Bosensko-Djakovský a Srjemský (nar. 1815,) jenž r. 1888 slavil své druhotiny, uvedl si, stav se r. 1849 biskupem, v lepší pořádek správu biskupských panství. A tak si vyzískal značných příjmů, kteréž napořád obracel na prospěch církve a národa. Rozdalť duchovním a vlasteneckým podnikům více než dva miliony zlatých, což svědčí o neobyčejné dobročinnosti šlechetného biskupa. *(Čech.)*

Hrabě *František Antonín Špork*, pán na Heřmanově Městci († 1738,) obracel příjmy z panství svých k účelům dobročinným a milosrdným. *(L. Svoboda.)*

Konstantin Felician Zsaniowski erbu Junorza, biskup Krakovský († 1732), zvelebil příjmy biskupství svého a jmění takto nabytého použil k dobrému Přes 2 miliony tehdejších peněz věnoval na fundace kostelů, semenišť, konviktů atd. *(Děj. polské.)*

Jakub Szymkiewiez, doktor lékařství, chirurgie a filosofie, Polák († 1818) maje veliké jmění vynakládal je jen k účelům dobročinným Odkázal pak všecky své statky sedlákům a zapsal značné sumy peněz na stipendia pro chudou mládež, na školy řemeslnické atd.

Ignác Třebický, znamenitý český průmyslník († 1864), používal jmění svého k dobrému. V rodišti svém v Jindřichově Hradci zachoval si nadacemi učiněnými v sumě 100.000 zl., mimo velikou sumu jiných odkazů, po sobě vděčnou památku.

Ovdovělá hraběnka *Markéta Valdštýnova*, roz. Černínová z Chudenic, darovala ze znamenitého svého jmění velký příspěvek ku stavbě nového kláštera Alžbětinek jenž r. 1732. posvěcen byl. Mimo to učinila hraběnka Valdštýnová zde znamenitou nadaci pro výživu dvanácti jeptišek a odkázala krom toho v závěti 24.000 zl. na další stavbu kláštera a na mše sv.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy 1884).

Maximilian Verlovec z Rakitovec, biskup Záhřebský († 1828), horlivý vlastenec, jmění své na dobro obce, církve, národu i za života vynaložil i poslední vůlí odkázal.

(Pav. J. Šafařík. Čas. česk. Mus. 1833.)

Jakub Wimmer, svobodný pán, nar. v Praze, majitel mnoha velkostatků a Platejsu v Praze († 1822), byl pravý lidumil v nejrozsáhlejším smyslu slova toho, obzvláště pak to byla Praha a její okolí, imž působení toho šlechetného muže stalo se blahodárným. Nebylo dobročinného, neb jinak prospěšně působícího spolku v Praze, který by se byl netěšil z jeho velkomyslné podpory.

Sv. Vojtěch, od r. 982 druhý biskup Pražský, upřímný následník Kristův, rozděloval své důchody na čtvero dílů. Jeden obracel na potřebu a okrasu stoličného chrámu sv. Víta, druhé části užilo pražské duchovenstvo, třetí díl náležel chudině, skrovný ostatek jemu samému. *(Drahé kameny.)*

Boží hrob,

viz: „Obřady 2. a!“

Boží Tělo,

svátek, viz: „Svátky 2. a!“

Bratrstvo.

1. Byla v Čechách, zase zrušena, nyní jsou.

Tato *bratrstva*, kvetla druhdy *v Čechách*. jmenovitě pak v arcibiskupství Pražském a biskupství Budějovickém, tehdy jedno tělo působících: Poklony nejsv. Svátosti oltářní; — pěti ran Krista Pána; — smrtelné ouzkosti Kristovy; — nejsv. Trojice Boží; — šťastné smrti; Ježíš, Maria, Josef; — Ježíš, Maria, Anna; — útěchy Marianské, neb

bolestné Panny Marie; — jména Mariina; — pomoz Maria; — Marianské; — růženecké; — svaté matky Anny; sv. panny Barbory; — sv. Otilie; — bratrstvo sv. Beneše; — sv. Jana z Nepomuku; — Anděla strážce; — škapuliře; — třetího řádu.

(*Fr. Sláma. Čas. kat. duch. 1839.*)

Roku *1783* za císaře *Josefa II.* byla také všecka *bratrstva* v Čechách od vlády naprosto zrušena; jmění jejich přiděleno po polovici ústavu chudých a školám normálním (vzorným).

(*Kl Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Redemptoristé čili Liguriani založili *v Praze* tato bratrstva při chrámu sv. Kajetána:

1. Bratrstvo *Panny Marie* na obrácení hříšníků (z r. 1870), jehož původcem byl rektor P. Jedek. Pro členy bratrstva koná se každou neděli a každý svátek Marianský večer v 7 hodin kázaní střídavě české a německé, krom toho bývá každou sobotu a každý svátek Panny Marie ráno mše sv. za údy.

2. Bratrstvo k *útěše dušiček* v očistci míval každý první pondělek v měsíci kázaní, modlitby a mši svatou.

3 Bratrstvo Panny Marie *ustavičné* pomoci a sv. Aloisie míval po sv Janu Křtiteli slavné zádušní služby Boží za zesnulé členy a první neděli v měsíci na večer kázaní.

4. Jednota křesťanských *matek* a Panny Marie ustavičné pomoci, založena r. 1881 a přivtělena jednotě budějovické.

Starší bratrstvo Božské *Prozřetelnosti*, koná v chrámu zádušní mše sv. za zemřelé spoluúdy.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

2. Zaváděli je.

Za opatá Strahovského Krispina Fuka, aby se i duch nábožný u studující tam duchovní i světské mládeže tím více vzmáhal, povolil kardinál *Harrach* (1623—1667) také zřízení bratrstva při chrámu sv. Benedikta, jehož účel býti měl, milosrdenství Boží za šťastnou hodinku smrti vzývati.

(*Erv. Ant. Weyrauch. Čas. čes. Mus. 1841.*)

Petr Skarga, polský jesuita, slavný kazatel († 1612), způsobil podnětem svým, že vzniklo v Krakově bratrstvo milosrdné, které mělo tajně podporovati chudé i nemocné, a vedením jeho valně prospívalo. (*Maur. Dzieduszycki.*)

Jiří František Procházka de Lauro, děkan v Berouně († 1745), založil roku 1723 v Berouně bratrstvo Matky Boží bolestné. (*Jos. Vávra.*)

Jan Demetrius Solikowski, arcibiskup Lvovský (1603) založil bratrstvo sv. Anny, které v mnohých městech rozšířil a to na hájení víry katolické. Do bratrstva toho dal se sám král Sigmund III. zapsati. (*Děj pols.*)

Jan Schösser z Emblemu, císařský notář a později primátor v Oustí nad Labem, básník učený († 1618), zavedl v Oustí stará bratrstva a processí veřejná. (*Ant. Rybička.*)

Štěpán Závodník, katolický farář a děkan v Pruzině na Slovensku (nar. 1813), založil 1844 první v Uhrách: „Bratrstvo střídmosti", roku 1845 pro mládež: „Bratrstvo ctnosti a nevinnosti". (*Fr. Urbánek.*)

3. Měli na nich podílu,

viz i: „Maria 2 e!"

Karel Josef, arcivévoda Rakouský, syn císaře Ferdinanda III., biskup Pasovský († 1664), převzal, princem jsa roku 1656 rektorát Marianský neposkvrněného Početí bl. Panny Marie ve Vídni. (*Bedř. Hrabal, Čas. kat. duch. 1840.*)

Pan *Smil z Nového Hradu* byl roku 1303 purkrabím znojemským a roku 1317 vstoupiv do bratrstva mnichův světelských, stal se účastným všech dobrých skutkův téhož kláštera. (*Aug. Sedláček. Hr. a z.*)

Jan Bohuš ze Zástrizel z větve morkovské zemřel roku 1687 v 77. roce věku svého bezdětek, jsa poslední mužský člen starožitného rodu svého na Moravě; i pochován jest co úd bratrstva karmelitanského v rouše řehole této jížto a jiným ústavům nábožným byl učinil odkazy peněžité. (*Ant Rybička.*)

Bratři,

viz: „Rodina 3!“

Bůh.

1. Jest. I pohanští Slované měli jednoho nejvyššího.

Jsou důkazové před rukama, že *Slované* ctili jednoho nejvyššího boha, stvořitele nebes i země, vedle něhož i jiným menším bůžkům, jako prostředníkům mezi nimi a oným nejvyšším, oběti přinášeli, záležející z dobytka, ovcí a jiných zvířat i plodův země.

(Pav. Šafařík, Slov. Starož.)

2. Jest

a) nejvýš spravedlivý,

viz i: „Trest Boží!“

Boleslav III., (999—1002 a 1003 a 1004—1012) příjmím Ryšavý, kníže Český, dopustil se mnoha hanebností, a mezi jinými ohavnostmi dal i bratra svého Jaromíra vyklestiti. Vršovce v Praze dal hanebně povraždíti. Avšak trest Boží ho neminul. Boleslav Chrabrý, král Polský, povolal r. 1003 Ryšavce na Krakov k nějakému prý důležitému jednání. Ryšavec se tam vydal jen s něco málo lidmi. A příjev do Krakova, byl od Boleslava Chrabrého s líčenou vlídností uvítán, však hned na to jat a oslepen, tak že jemu obě oči násilně vypíchli a všeho zraku jej zbavili, a Ryšavec pro své ukrutnosti, jakž toho zasloužil, potrestán někde v Polště u vězení nikomu mil a od nikoho litován po čase umřel.

(Zap. Česk. mor. Kron.)

Roku 1421 přišel do Prahy Jan Sádlo z Kostelce, odpůrce *Jana Želivského* dostav od konšelů ujištění, že se mu nic nestane. Avšak nešťastníka návodem Želivského odpravili, neponechavše mu ani, aby se dal sv. svátostmi zaopatřiti. Z toho bylo v lidu pražském veliké užasnutí, a zbožní kazatelé kárali z těžkého toho hříchu konšely. A hle, za rok potom byl sám Želivský v tétéž staroměstské radnici stat.

(V. Vl. Tomek Dějepis m. Prahy.)

Roku 1695 byl v Plzni dne 29. listopadu popraven Jan Sladký, zván vůbec Kozina. Hájil‘ on, vzbouřiv se proti svob. pánu *Maximilianu z Lamingen a Albenreuthu*, práva Chodův, že u císaře Ferdinanda II. nenašli zasloužení vyslyšení proti hanebnému utiskovateli. U popraviště naposled políbil Sladký svou ženu, své dvě malé dítky a bez bázně a strachu vylezl na lešení. Rozhlížeje se po shromážděném obecenstvu, spatřil Maximiliana z Lamingenu, největšího nepřítele Chodův a původce smrti své. Oko jeho se zaleskło a Kozina s lešení zvolal hlasem velikým: „Lamingene! ode dneška za rok budeme spolu státi před soudnou stolicí Boží, tam se to rozhodne kdo z nás . . .“ Však kat hodiv mu oprátku na krk a vytáhnuv jej na šibenici, přetrhl poslední slova hrdinného Choda a Jan Sladký dokonal život za práva krajanů svých.

Lamingena hryzla u srdce prorocká slova Kozinova i bál se, aby se skutečně nevyplnila. Právě ve výroční den smrti Kozinovy dával velikou hostinu všem pánům, sezvaným z okolí i z daleka a když všickni byli perlícím vínem v trhanovském zámku rozveseleni, asi o půl noci zdvihl se Maximilian z Lamingen ze svého sedadla a maje v rukou naplněný pohár s perlícím vínem, zvolal s posměchem: „Kozino, Kozino, jsi špatný prorok, ejhle, rok již minul a já jsem zde přec!“

V tom okamžiku strhla se venku strašná bouře, všecka okna a dvéře řinčely, hluk slyšán po celém zámku, na dvoře kokrhal kohout, strašná bledá postava jako stín vstoupila do jídelny, hosté ztrnuli a stáli jako kamenné sochy, a když zase k sobě přišli z tohoto strašného vidění, seděl Maximilian Volf, svobodný pan z Lamingenu mrtev ve svém sedadle celý skleslý drže strnulou rukou pohár u svých stuhlých úst. Ho-

dina se přec přiblížila, kde nevinný Kozina volal Lamingena před soud Boží.

Tak vypravuje dosud zachovalá pověst mezi Chody pošumavskými. (*Čech.*)

Roku 1490 všecka česká země jest to znala i kníže Hynek Poděbradský, že již jest králi *Matyášovi* (Uherskému) cesta byla vyčištěna i umetena, že potom sebrav sobě mnoho lidu služebného válečného, všecky věci k tažení sobě napravil, v té naději, že bez všeliké překážky a nesnáze do Čech vtrhne a krále Vladislava ze země vyžene. Ale Bůh všemohoucí, Jenž od počátku všecky věci předvěděl, to jeho předsevzetí lstivé zrušiti ráčil; že jakož onoho Nabuchodonozora krále a Holoferna, hejtmana jeho zkazil a jeho úmysl zlý a lstivý proti židům předsevzatý v nic obrátil a jeho vojsko rozptýlil, že též tohoto krále Matyáše s hejtmany jeho zkazil. A když měl již s vojskem a se vší hotovostí vytrhnouti, byl jest poražen od Boha nenadálým neduhem těžkým i smrtí rychlou a vojsko jeho různo se roztrhalo, a takž k ničemu jeho úmysl nedošel, ale komu jest jámu kopal, sám jest do ní padl. Nebo Pán Bůh dal vítězství nad ním králi Vladislavovi, že jest bez meče dobyl země uherské proti naději své. (*Bartošova kronika pražská.*)

Císař a král Český *Matyáš* (1612 až 1619) trávil poslední měsíce života svého větším dílem s nemocí svou na posteli, jsa i silněji, než kdy prve, dnou sužován, při čemž i tak seslábl, že ho museli často jako dítě krmiti. K tělesnému trápení přidružilo se i duševní, že zajali a odstranili Khlesla, rádce jeho mnoholetého a že zemřela manželka jeho. Mimo to byla i vojska císařská od odbojných stavův Českých poražena a všecky země učinily i spolek s odbojnými Čechy. A tak bylo soužení, kteréž byl Matyáš někdy bratru svému Rudolfovi připravil, sotva menší toho pod jehož břemenem v posledních nedělích života svého sám sténal a scházel, až konečně dne 17. března 1619 zemřel. (*Ant. Gindely. Děj. povst. č. l. 1618.*)

Burghard *Krištof hrabě Münnich*, ruský generál a státník († 1767), spolčil se s matkou Ivanovou a jejím chotěm vévodou Brunšvickým a obdržev od nich dovolení, aby dle vlastního uznání jednal, dal v noci z 20. na 21. listopadu 1740 soka svého Birena zatknouti, zmocnil se Ivana a dal Annu za velkokněžnu Ruskou prohlásiti. Tím stal se Münnich skutečným vladařem, ale zároveň popudil proti sobě státníka Ostermanna, který opět s vévodou Brunšvickým se spojil a toho dosáhl, že po 3 měsících Münnich všech svých úřadů zbaven byl. Když potom Alžběta carovnou se stala, jest Münnich uvězněn a tajným soudem ustanovena mu smrt čtvrcením; na popravišti pak oznámena mu milost, že trest jeho proměněn v doživotní vyhnanství, načež strávil na Sibiři celých 20 let. (*Děj rus.*)

Roku 870 spřátelil se na Moravě *Svatopluk* s Karlomannem a vydal zrádně strýce svého Rostislava králi Německému Ludvíku, jenž Rostislava oslepil a v klášteře německém zavřel. Za křivdu učiněnou vlastnímu strýci, šlechetnému Rostislavu, nezůstal dlouho Svatopluk bez trestu; neboť časně z jara hned roku příštího 871 zajat od Karlmanna, dovezen byl do Řezna, kdež obviňován z nevěry jako před tím strýc jeho. Mezi tím co Svatopluk v zajetí pykal, přidržováni Moravané, aby navykali německému zřízení. (*Sborník velehradský. 1881.*)

Když r. 1538 vládkyně říše Ruské *Helena* zemřela, byvši nejspíše otrávena; dal Vasilij Šuski na rozkaz bojarů, miláčka Helenina, jenž vlastně za ni panoval *Telepneva* zatknouti a do vězení uvrhnouti. A jako Telepnev dal Ivanovy strýce a ujce Michala Glinskiho utratiti musel i sám ve vězení hlady zemříti. (*Arn Hermann. Děj. říše Ruské.*)

Vasilej, velký kníže Ruský (1425 až 1462) zajal v bitvě r. 1435 Vasileje Šilhavého, jenž mír byl porušil. Velký kníže dal nebohého zajatce ve vzteku oslepiti. Tato ukrutnost vyvolala v lidu hrůzu a bolest. Avšak trestající spravedlnost Boží velikého knížete neminula. Po dvanácti letech byl sám od Šemjáka, chana Tatarského, zajat a podobně zraku zbaven, jakž byl sám učinil. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

b) Jest nejvýš milosrdný.

Byl jsem kaplanem v *H.* V zimě r. 186. . o jedné hodině s půlnoci vytrhl mne ze spánku zvonek u dveří domovních. Brzy zaklepáno a kostelník ozna-

moval, abych šel zaopatřit. V malé chvíli jsem hotov a vstoupím na chodbu. „Kdož pak se tak těžce roznemohl?“ tážu se cestou kostelníka. — „V obci N. soused L.“ — „Ten pověstný rouhač,“ zvolám s udivením, „ten, jemuž nebylo nic svatého a který tolik pohoršení v osadě naší natropil? Možno-li, aby ten konečně s Pánem Bohem smířiti se chtěl?“ — „Však trpí také — jak posel praví — přehrozně.“

Mezi tím přerušena byla rozmluva naše; neboť stáli jsme už na prahu chrámu Páně. Vešed, připravil jsem, čeho potřebí a za nedlouho uháněli se mnou k nemocnému. Po třičtvrtěhodinné jízdě při mrazivém větru a po kostrbovaté a výmolové cestě zastaveno konečně šťastně u cíle. Natáhnuv zkřehlé oudy a ztrnulý hřbet a seskočiv s vozu, octl jsem se brzy přede dveřmi světnice, odkudž to hučelo a hlučelo, jako z oulu včelího. Vstoupím — však sotva bylo mi lze vypraviti ze sebe známý předepsaný pozdrav. Dech se mi zatajil, hrdlo se mi sevřelo, jak bych zalknouti se měl; neboť puch nesnesitelný vyrazil proti mně jako od mrtvoly v největším stupni hniloby. Přemáhaje všemožně vzpírající se přirozenost, dostal jsem se středem mnohých lidí tu přítomných šťastně ke stolu, na nějž položiv „Nejsvětější“ vrhl jsem se na kolena. Po chvíli se utišily, či spíše otupěly čivy mé; i povstav rozhlédl jsem se, hodlaje sv. úkon započíti. Než co to spatřím.

Nemocný, obklopen několika útrpnými sousedy, v bolestech přestrašných na loži se zmítá a svíjí a nakloněn z lože a mnohými pažemi přítomných mužů držen srdcelomně sténá a ústy svými hnusný vypouští výkal, který jindy u zdravého jinou přirozenou cestou z člověka odchází. Hrůzou a útrpností jat, tážu se blíž stojícího souseda, co se stalo? a byl-li tu již lékař?

„Včera po obědě,“ zněla odpověď, „pomáhal nemocný na vůz nakládati kládu, kteráž naň převahu vzala, on pak nechtě ji z rukou pustiti, tak síly své napnul, že nenadále průtrží stížen, k zemi padl a odnesen býti musel. Průtrž tato, jak přivolaný lékař řekl, jest prý ta nejnebezpečnější; jsou prý střeva tak dole sevřena, že výkal obyčejnou cestou vycházeti nemůže (kýla stisněná). Co již ubohý vystál! Všickni ho litujeme. Jsme hříšní všickni a nechceme nikoho souditi; mimovolně však musíme si vzpomenouti na ty hrozné řeči, kteréž někdy nemocný tento vedl proti Bohu a všemu, co svatého jest. Bůh tresce často člověka tím, čím hřeší. Bůh nebývá posmíván!“

Mezi řečí naší nemocný poněkud se utišil; pozvedl se a oko jeho setkalo se se mnou. Pokynul mi, já přistoupil. Přítomní zatím opustili nás. Tu ujal mne nemocný za ruku a zaslzeným okem prosil mne, bych jej s Pánem Bohem smířil, Kteréhož tak dlouho a těžce hněval. Vyslyšel jsem ochotně žádost jeho. Bůh milosrdný shlédl zajisté milostivě na skroušenost, a dokonalou zpověď jeho a udělil mu — odpuštění. Nemocný jevil se nyní tichým a upokojeným. Když pak sousedé opět do světnice vstoupili, obrátiv se k nim a sepjav ruce pravil chvějícím se hlasem: „Prosím vás, drazí přátelé, pro Ježíše Krista Kterýž mně, jak pevně doufám, těžké hříchy mé odpustil, odpusťtež i vy mně všecko to pohoršení, kteréž jsem vám zvláště rouhavými svými řečmi dával a nejednejte nikdy podle nich, ale držte se věrně Pána Boha a milujte Ho!“

Přítomní byli velice pohnuti. Duše má pak unešena byla tam k trůnu nadhvězdnému, kde jest radost nad jedním hříšníkem pokání činícím větší, nežli nad devadesáti devíti spravedlivými.

Pomodliv se ještě s nemocným a oznámiv jemu, že za příčinou opětujícího se vrhnutí nemožno mi podati mu Tělo Páně, opustil jsem, potěšiv ještě nemocného a uděliv mu požehnání, dům, v němžto se bylo spasení stalo.

Na cestě pozvedl jsem oko své k nebi hvězdami posetému s vroucím povzdechem: „Pane, Ty zraňuješ aby's zhojil; káráš, aby's napravil!“

Po čase nemocný se ještě pozdravil a mohl lehčí práce v domácnosti své konati; od té doby pak byl jedním z nejhorlivějších a nejpříkladnějších katolíků na osadě.

(Čech.)

3. Koř se Mu!

Daniel Adam z Veleslavína, arcitypograf český († 1599) vždy a všude o čest a chválu Boží usiloval a se zasazoval. *(Ant. Rybička.)*

Joachim Barrande, slavný badatel českého siluru (1832—33), své náboženské přesvědčení také bez obalu vyznával v proslulém spisu, který o siluru vydal. Obdivuje tu Boha Stvořitele v Jeho moudrosti, velebí Ho pro krásu, kterou uložil v dílo rukou svých a koří se všemoci Jeho. *(Vesmír. 1885.)*

Josef Haydn, znamenitý skladatel hudební, byl velmi nábožný a pokorný. Co sepsal považoval za dar Boží a nepřipisoval nikdy sobě. Tak když se oratorium od něho složené „Stvoření" přednášelo, vyřinuly se mu při slovech: „Budiž světlo! a bylo světlo", slzy z očí, zbožně sepjal ruce a zvolal: „Nic ode mne nic ode mne! Všecko s hůry!" († 1809.) *(Leop. Chimani.)*

Ctihodný *Petr Kanisius* (nar. 1521) ve všech svých podniknutích a pracech poslušně se oddával vůli Boží a ústa i srdce jeho překypovala: „S radostí vše vykonám, co mi sv. poslušnost předpisuje, každé místo stane se mi rájem. Nikdy poslušnosti neopustím. Co Bůh chce, to chci i já. Bůh řídiž práci mou pevně, a doufám že zemru jsa poslušným dítkem Božím." *(Šmíd. Repert.)*

Když *Maximilian II.*, císař a král Český (1564—1576), byl jedenkráte na honbě zastihla jej z nenadání bouřka. Začalo pršeti a brzy s nebe jen se lilo; strašně rachotil hrom a blýskání nebylo konce, takže všickni z komonstva jeho hrůzou se třásli. Ale císař proniknut jsa největší pokorou a úctou při pohledu na to vzbouření živlů, nemohl se zdržeti a vyznal moc a velebnost Božskou která se v bouři na jevo dává a protož padna uprostřed bouře na kolena svá s rukama k nebi pozdviženýma zvolal: „Tobě, ó Pane, budiž vždycky všeliká čest a chvála; neboť Ty sám jsi Pán mocný a silný: Ty sám jsi král: my nejsme nic proti Tobě!" *(Posv. kazatelna. Roč. II. 1865.)*

P. *Matěj Pšenička*, jesuita v Uherském Hradišti na Moravě († 1766), žil pro Boha v chudobě, skromnosti a v poslušnosti. Jeho byla poslední slova: „Bohu živému umírám, jsem spokojen Bohem, Bohu jest kázati, mně poslouchati.

(Frant. Zdráhal. Sbor. hist. kroužku.)

4. Rouhání dochází trestu,

viz: „Rouhání 1!"

Celestini,

viz: „Řehole I, 1.!"

Celestinky,

viz: „Řehole I, 2!"

Církev.

1. Bůh ji chrání; pronásledovali ji; došli trestu.

Dne 23. května 1618 byli místodržící v Praze *Martinic a Slavata* od stavů pod obojí z okna do příkopu hradního, 20 loket hlubokého, vyhozeni, při čemž byl Slavata těžce, Martinic jen lehce poraněn oba pak na životě zachováni. Katolíci neopomenuli událost tuto vyhlašovati za zvláštní Boží ochranu církve katolické. *(Ant. Gindely.)*

Kateřina II., *Mikoláš* a *Alexandr II.*, carové Ruští, směle se mohou postaviti po bok Nerona, Marka, Aurelia a Diokletiana co do zuřivosti proti katolické církvi a s nimi o palmu závoditi. Oniť zničili krásnou provincii kyjevskou, donutivše ji ku schismatismu.

(Fr. Kryštůfek.)

Mikuláš, car Ruský, zničil r. 1866, pravý to Diokleciana a Nera v jedné osobě, ukrutností hodnou obou jmenovaných tyranů, sjednocenou církev.

(Fr. Kryštůfek.)

Rusko sice vešlo v jisté smlouvy se sv. Stolicí, ve příčině svých katolíkův, ale při tom všem činí nátisky hodno-

stářům církevním. Tak u př. nesměl r. 1892 biskup Vilenský Andrzewicz konati visitační cestu bez překážky, neoznámí-li to dříve úřadu, při čemž musí zevrubně vylíčiti cíl cesty své a zastávky. A tu často gubernální úředník cestu tu anebo projevy potlačí násilím. *(Čech.)*

2. Chovej se k ní!

a) Hlas se k ní!

Jan Bezdružický z Kolovrat, pán v Týnci Hrochově († 1604), povždy k církvi se zjevně hlásil, a byl dobrodinec církve. *(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)*

Ferdinand IV., císař a král Český, v těžkém dýchání neštovicemi hustě osypaný celou noc trvaje, ve čtvrtek dne 9. července 1654 k druhé hodině po půlnoci tiše v Pánu usnul, tato slova půl hodiny před svou smrtí promluvil: „Já již musím k Pánu Kristu a k Marii Panně s církví svou katolickou odejíti. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Chodové povždy byli horlivými katoliky a církve se drželi, ani v dobách husitských neodpadli od své víry. *(Fr. Wildmann. Vlast. 1888.)*

Juřík z Milevska, mocný a znamenitý pán český, jemuž Milevsko s mnohými statky náleželo, s věrností velkou oddán byl církvi svaté, takže r. 1297 doprovázel s opatem Milevským Gerlakem pražského legáta Petra, kardinála-jahna, do Prahy cestujícího. *(Method. 1889.)*

Bl. Petr Kanisius (nar. v Belgii r. 1521), jenž i v Praze i v Polsku blahodějně působil, zočil v jádru *Polského národa* skrovnější porušenost katolické víry, nežli v Německém národě. Lidu pobožnost a přítulnost k církvi svaté byla mu vděk. *(Drahé kameny.)*

Adam Mickiewicz, slavný básník polský († 1855), ve všech spisech svých jevil horoucnou lásku k církvi a víře katolické, která ho neopustila nikdy. *(Jos. Kolář.)*

Štěpán Nemanja, od roku 1195 král Srbský, krásné svědectví vydal otci svému *Štěpánu Nemanju*, jenž vstoupil do kláštera složiv korunu, an psal ve svém listu: „My v pravdě toužíme kráčeti v šlépějích církve římské, jako otec náš blahoslavené paměti; a budeme vždy zachovávati přikázaní římské církve. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Jako na nebi stáličném každé dvouhvězdí samostatnou sluneční soustavu tvoří, v nížto dvě družice nerozlučnou páskou přitažnosti kolem sebe vespolně krouží: nejinak byly i církev a vlast *Františku Sušilovi*, professoru bohosloví a spisovateli, nar. r. 1804 v Rousínově, nerozlučně spojenými družicemi, jeden nerozborný celek tvořícími, v jeho duši nerozlučně kolem sebe kroužícími a veškeren život jeho ozařujícími a posvěcujícími. *(Mat. Procházka.)*

b) Zvelebili ji!

Isidor, patriarcha Ruský za cara Vasilia Vasiljevice v XV. století, všemožně o to usiloval, aby církev východní se západní se spojily (byl† i přítomen na církevním sněmu florentském), začež se mu dostalo i klobouku kardinálského. *(Čas. kat. duch. 1830.)*

Kazimír I., král Polský († 1059), pro zásluhy své o upevnění a zvelebení církve katolické, jakož i ve zřízení státním, nazván jest obnovitelem říše Polské. *(Děj. pols.)*

Kazimír III., Veliký, král Polský († 1492) byl zvláštním příznivcem církve a mocně ji zvelebil, zakládaje kolegiaty, kostely a kláštery. *(Děj. pols.)*

Svatý *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), obnovil v zemi zákony a řády sv. Štěpána krále; zakládal a zveleboval ústavy církevní, nahradil církvi všeliké škody utrpení a vymýtil poslední zbytky pohanství. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

První konkordát slavně stvrzen byl od krále Českého *Přemysla Otakara I.* na hranicích rakouských dne 2. července 1221. Konkordátem tím dostalo se církvi mnohých výhod v Čechách. *(Děj. česk.)*

Sigmund III., král Polský (žil v XVII. století), ustanovil se na tom, když rozkolníci násilně učení své v Litvě rozšiřovali, že se spíše koruny vzdá, nežli aby přisvědčil třeba k nejmenšímu, co by bylo proti církvi sv. katolické. *(Ant. Rejzek, Sv. Josafat.)*

Vladislav II., Jagiello, král Polský (1386—1434), získal si zajisté o církev katolickou velké zásluhy. Kdyby byl

nepřijal víru katolickou — byl-li dříve pohanem — zajisté že by byli Litvané a i jiní přijali víru řeckou.

(*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

c) Rozšiřuj ji!

viz i: „Horlivost 2 c!" „Víra 4 d!"

Boleslav III., Křivoústý, král Polský (1102—1139), požádal léta 1123 zvlášť ním poselstvím svatého Otu, biskupa Bamberského, aby se vydal do Pomořan na rozšiřování křesťanské víry. I odebral se tam vskutku sv. Ota roku 1124 a kázal lahodným způsobem, tak že na této missionářské cestě pokřtil 22.166 pohanů a založil 11 kostelů. Biskup Ota odebral se do Pomořan po druhé léta 1128 opět se šťastným výsledkem. Ve Volegošti a v Goštkově pobořeny byly chrámy modlářské, nové krásné kostely měšťanské založeny a obyvatelé na víru Kristovu obráceni. Za mnohých obtíží a nebezpečí života, ale též za potřebné opatrnosti a odhodlanosti byli Štětinští a Volynští opět ku křesťanství přivedeni. Od té doby už víra křesťanská beze vší překážky v zemi šířila se. Ota ostatní křesťany ještě ve víře utvrdil a navrátil se nazpět domů.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Rupert*, biskup Solnohradský, věrověst mezi Němci a Slovany († 1718), konaje cesty i v zemích alpských křestil Slovany k žádosti jejich knížat a překročiv Alpy, vyučoval Vendy dále na východu i jihu usedlé, kterýmžto jménem Němci naznačovali vůbec Slovany.

(*Církevní rok. Ben. Kulda.*)

d) Haj ji!

Jan Josef hrabě Breuner, arcibiskup Pražský (1695—1710), hájil statečně práva církve proti odpůrcům.

(*Kl. Borový, Děj. arcid. Praž.*)

Štěpán Dušan, car Srbský (1336—1385), postrach Turků, byl štědrý dobrodinec církve i duchovenstva, a háje církev potlačoval rázně koukol od rozkolníka Totia pochodící a bludy jiné.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Martin z Dunína, arcibiskup Hnězdenský a Pozňanský, muž neohrožený († 1842), zmužile hájil církev sv. katolickou a proto také mnohé utrpení a násilí vystáti musel. (*Čas. kat. duch. 1845.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637) častěji písemně i ústně se osvědčoval, že by „raději pil vodu a jedl chléb, že by raději se ženou a dětmi chopil se mošny žebrácké, že by se raději nechal roztrhati na kusy", nežli aby trpěl nějaké bezpráví proti své církvi, ano že by okamžitě se vzdal trůnu, kdyby to vyžadovala čest Boží.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

František I., císař Rakouský a král Český (1792—1835), byl vždy statný a veliký obhájce církve sv. katolické, a uslyšev mnohdy, že by kdo v jeho zemích proti náboženství katolickému byl co zlého obmýšlel, hned k přísnému soudu jej potáhl.

(*Fr. Vacek, Čas. kat. duch. 1835.*)

Hanuš z Kolovrat, pán na Zbiroze v XV. století, byl velmi přichylný k učení církve katolické a prospěchy církve katolické i vyhledával.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z.*)

Ladomír, od roku 1279 arcibiskup Ostřihomský, roz. Slovák, hájil povždy práva církve sv. (*Mart. Chrástek.*)

Martin Medek, arcibiskup Pražský (1581—1590), s velkou horlivostí a obezřelostí hájil práva katolické církve proti sektářům.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Pražské.*)

Štěpán Nemania, král Srbský (nar. 1114), byl vyhubitelem bludův a obnovitelem pravé katolické víry a katolické církve v národě Srbském.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Stanislav Pavlovský, od r. 1579 biskup Olomoucký obnovil práva církve katolické na Moravě a zjednal tamtéž víře katolické průchodu. (*L. Svoboda.*)

Když vláda ruská r. 1863 deportovala arcibiskupa Felinského, ujal se vlády arcidiecese suffragan Varšavský *Revuský*. Tehdy začala se doba velkých utrpení. Vláda žádala, by podepsal vypovězení arcibiskupa, aby vydal pastýřský list odsuzující postupování duchovenstva, ale Revuský nelekaje se ani hrozeb ani trestů, toho neučinil. Dostalo se mu za to očekávaného trestu; vypovězen na Sibiř. Tam přetrpěl 21 roků až r. 1888 dostalo se mu milosti, že může opustiti hranici ruskou. I odjel zbožný biskup a neohrožený do Krakova kdež konaje skutky milosrdenství život svůj r. 1892 dokonal. (*Čech.*)

Jindřich Scribonius z Horšova, vlastně

Pišek, konečně i probošt na hradě pražském († 1586), byl po celý čas horlivým obhajcem církve katolické a práv jejích a tudíž také velikým přítelem přišlých tehdáž do Prahy jesuitů.

(Ant. Rybička.)

Karel Surowiecki, kritik, polemik duchovní, františkán, Polák († 1827) hlavně a statně hájil církev katolickou proti nájezdům všelikerým, v kterémžto ohledu vynikl nade všecky své předchůdce v království Polském. Jakmile se objevil nějaký spisek církvi nepříznivý, byl tu Surowiecki velmi záhy s ostrou vše potírající polemikou po ruce. *(Děj. polsk.)*

Tomáš ze Štítného, šlechtic náš český, († asi 1404) rozum věrou proniknutý podroboval církvi, nechtě věřiti a učiti, než co církev učila a věřila být i toho nijak rozumem svým nemohl dosíci.

(Čas. Zlaté klasy 1856.)

Jan Bedřich z Waldštýna, od roku 1675 arcibiskup Pražský, opatrně a srdnatě bránil návalu světské moci, kdykoliv na svobodu a právo církve sv. sahati počala. Měl úmysl spíš se vystěhovati z arcibiskupského paláce než dopustiti, aby jeden klášter v podacím právu od světské vrchnosti ztenčen byl.

(Drahé kameny.)

Cyriaci,

viz: „Řehole I, 1!“

Cisterciaci,

viz: „Řehole I, 1!“

Cizoložství.

1. Jest hanebné; dopustili se ho.

Roku 1492 skonal po dlouhém trápení na hradě poděbradském nejmladší syn někdy krále Českého Jiřího kníže *Hynek* anebo Jindřich mladší z Minsterberka, pozůstaviv vdovu Kateřinu, saskou kněžničku, a jedinou manželskou dceru Annu. Se souložnicí Kateřinou ze Strážnice a ze Štitar měl však několik dětí, z nichž nejstaršímu synu Bedřichovi poslední vůlí svou odkázal hrad svůj Kostomlaty.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku 1568 vyslal *Ivan IV.* Vasilijevič *Hrozný*, car Ruský (1534—1584), několik svých důvěrníkův s několika sty mužů do domů několika knesů, bojarů, ďaků a kupcův aby jim jejich ženy pobrali. Z těchto žen si vyvolil dle libosti a ostatní přenechal svým miláčkům. A nyní pustošil a pálil okolo Moskvy šest neděl dvory bojarův a knesů a vraždil, co živého bylo napořád. Ba ani dobytka, psů, koček a ryb, jimž vodu z rybníků vypustiti dal, neušetřil. A které ženy ještě po tomto řádění na živu zůstaly, byly napotom zase mužům vráceny.

(Arn. Hermann. Děj. říše Ruské.)

Jan Lucemburský, král Český, zapudiv od sebe roku 1319 manželku svou na Mělník toulával se s jediným služebníkem po ulicích pražských, navštěvoval nevěstky a oddával se mrzkým rozkošem. *(Kron. zbrasl.)*

Kateřina II., carovna Ruská († 1796), stala se manželkou následníka trůnu ruského Petra II. Avšak milovala záletnictví, které nezůstalo tajemstvím

(Děj. rus.)

Mendog, kníže Litevský, když mu roku 1263 manželka zemřela a zemřelé sestra, manželka Doumandy, knížete Zanalského, dvůr jeho navštívila, zahořel k ní Mendog nezřízenou láskou a podržel ji u sebe žije s ní hříšně.

(Aug. Schlözer. Děj. Litevska.)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), vstoupil v manželství se starou Markétou. Když pak tato byla neplodná, žil nepořádně s Anežkou, slečnou z rodu rakouských hrabat z Kuhenrinkův, které Čechové vůbec jen „Palcerík“ říkali a zplodil s ní jednoho syna a dvě dcery. *(Děj. česk.)*

Václav IV., král Český (1378 až 1419), nedbal mnoho na zbožnou manželku svou královnu Žofii a cizoložil s lazebnicí Susanou. *(Drahé kameny.)*

Kníže *Vilém Saský* nechvalně se choval k manželce své Anně, sestře krále Ladislava Českého: usadil ji opuštěnou na hradě Ekartsberku, sám přebývaje netajně se smilnicí pověstnou.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Trestalo se, i smrtí.

V *Českém Brodě* roku 1541 volali konšelé z obce ven ženu Machovu, aby se přiznala, že obtížena Václavem Pickou. Pan podkomoří, když žena poněkud se přiznala hned Picku kázal zavříti.
(*Zikm. Winter. Kultur. obr. čes. měst.*)

A. 1618. V Praze *Mandalena*, manželka Samuele *Colinusa*, prokurata, sťata jest mečem, jsouc k smrti ortelována, jsouc od téhož manžela svého obviněna, že se k němu nevěrně chovala a cizoložila, i otrávití jej že usilovala. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku 1500 *Jakub*, rybář na Malé Straně, postižen jsa v cizoložství, měl platiti 50 kop grošů, což mu prominuto na přímluvu podkomořího pana Albrechta Leskovce, ale musil se vystěhovati z města ve čtyřech nedělích.
(*Knih. malostr. W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Léta Páně 1595 obžalován jest *Martin Janoušek* v městě Solnici, že nenáležitě proti Pánu Bohu i vrchnosti své od manželky a dítek pryč s jinou osobou sešel a utekl, a sice s jistou Zuzkou, dcerou Jana Maryšky ze vsi Bukoviny a s ní zle proti Pánu Bohu živ byl. Spolu se Janoušek přiznal, že i mnohých krádeží se dopustil. I sťat jest proto mečem.
(*Kn. měst. Solnice. Čas. česk. Mus. 1847.*)

R. 1452 musil v Litomyšli *Jíra z Nedošína* seděti s uží ženou na pranéři a vytrpěv hanbu světskou nucen byl vyprodati se z města.
(*Liber inscript. v archv litomyšl. Štěpánek.*)

Staroměstská svíčnice *Pihavá* r. 1504 též trestána jest na měšci, položila pokutu 50 kop česk., ale pacholek, jenž s ní cizoložil, převlečen jsa za děvečku, byl odsouzen k bití. Dostal pod věncem pušpanovým tak hrubý pardus, ještě staří lidé praví, že takového pardusu jak živi neviděli. (*Staří letop.*)

Novoměstští kázali r. 1517 *Annu Jiskrovou* pro cizoložství mučiti, mrskati a vyvésti katem z města a vzali ještě její dům k obci.

Kašpar, pekař v Čáslavi držán byl r. 1547 pro cizoložství ve vazbě půl leta za jednu nohu.

Pardubští odsoudili r. 1571 vesnického konšela ze Srchu *Václava Koudelku*, aby pro takový hřích sto srubů drev sám rukou svou k zámku pardubickému udělal a spoluvinnice jeho krčmářka *Káča* odsouzena k cejchu na tvář a k pardusu i k vyhnání.

Též Pardubští ortelovali téhož roku *Matěje*, kováře, k meči, spoluvinnici jeho k utopení.

Všetečka, jenž cizoložil s Magdalenou, ženou prokuratura Samuele Kolína z Elbína, trestán r. 1618 vězením o vodě a chlebě čtvrt leta a pak vypovězen.
(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

Matěj *Hruš*, který maje manželku, s děvkou cizoložil (v XVI. století), byl i s ní metlami ztrestán, oba k pranýři vedeni a děvka z panství Pardubického vypovězena.

Jakub *Holomek*, kterýž s manželkou Douchy zahradníka cizoložně obcoval, byl s tou ženou mrskán.
(*Klem. Borový. Mart. Medek.*)

L. 1608. U práva poděbradského stála jest N. manželka Matěje *Kuchaře* starého od H. K. pro cizoložství a že děťátko své zabila; muž se jí ujíti nechtěl. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

L. 1548. Dali po šilinku, pardusu, u pranéře čtyrem osobám z Kaňku: Šimkovi *Kytnarovi*, purkmistru z Švábu dolu, a ženě jeho Dorotě; též Lorencovi, havéři, a Kristině, ženě jeho, protože o ty své ženy spolu frejmarčili, a ony že k tomu svolily; a Šimkovi cejch přiložen. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Léta Božího *1428* v sobotu před nedělí Oculi, sťat jest *Makovec* pod pranéřem v Starém Městě pražském pro své zlé činy, cizoložství a násile panenské a vdovské na vojnách.
(*Staří letop. čeští.*)

L. 1596. *N.*, biřič horský (na Hor. Kut.), jmaje svou ženu biřičku, vyloudil od H. K. Juditu, dceru neb. Martina bednáře a ušli spolu do Brandejsa; i jsou tam vzati a zase do H. K. dodáni; on sťat a ona vymrskána a cejch jí na tvář horkým rozpáleným železem

přiložen a z města vyvedena ve středu den Kiliana. *(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)*

Anna Porybná, manželka Václava od Slonu Hulhavého od Porybných vyšpehována a nalezena jest r. 1584 na Hor Kut. v noci od rychtáře městského Cypriana Trnky, krejčího, v jedné komoře s Janem Kunovským, soukenníkem, a vzata i s týmž Kunovským do vězení šatlavního; pročež na ni tejž manžel její touželi nastoupil právem a žádné milosti ji učiniti nechtěl, tak že jest k outrpnému právu podána, a vyznavši některé freje, jest k smrti ortelována, potom vyvedena a za živa zahrabána. Kunovský propuštěn, nebo se naň skutku nevztahovalo. Tožť ten frej a pomlsky! *(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)*

Na *sněmu pražském r. 1545* bylo uzavřeno, aby sedláci a selky v cizoložstvu postiženi u pranýře mrskáni a cejchem znamenáni byli. *(J. Beckovský. Poselkyně.)*

Léta 1650. Z *Nového Města pražského* dne 21. dubna žena vyvedena a stata byla, že s dvěma mužma oddávati se dala a s oběma bydlela i obcovala. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

O cizoložství jest článek práv *Soběslavových* (II. 1173—1178) dle kterého oba v něm popadení ponejprv měli státi hodinu na pranéři, podruhé mělo oběma prožženo býti čelo a měli se o pokutu smluviti s rychtářem, potřetí měly se jim oči vyloupati a měli vyhnáni býti z města. *(Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Za času sv. *Vojtěcha*, druhého biskupa Pražského († 997), dopustila se manželka jednoho Vršovce, úhlavních nepřátel Slavníkův a tím i sv. Vojtěcha, jenž z téhož rodu pocházel, cizoložstva. Dle starého slovanského práva měla býti nešťastnice rukou zlehčeného choti zavražděna. Tu se provinilá nešťastnice v smrtelných úzkostech utekla k sv. Vojtěchu, a prosila o pomoc, připovídajíc pokání. Sv. Vojtěch, smilovav se, ukryl ji u klášterních panen u sv. Jiří, na hradě pražském. Než brzy se dopídili Vršovci skrýše nešťastné ženy, vyvlékli ji z kostela, kde se zoufale oltáře chytala, a stali ji hlavu. *(Fr. Sláma.)*

Na císařském panství v Pardubicích sedlák *Vondra* ze vsi Lohenic (v XVI. století) maje vlastní manželku, obtěžkal dívku, která u něho sloužila a plod z ní vyhnati dal; k rozkazu místodržících, byl i s děvkou metlami ven z města vymrskán; a mimo to nařízeno, aby, bylo-li dítko již došlé či dochozené, táž děvka mečem k smrti byla ztrestána. *(Klem. Borový. Mart. Medek.)*

3. Škodí:

a) zrazenému.

Jan Krumpholz, znamenitý virtuos na harfu, nar. v Zlonicích v Čechách, zoufaje si nad nevěrností manželčinou utopil se v Seině r. 1700

Sigmund III August, král Polský a velkokníže Litvínský, zapudil r. 1566 choť svou Kateřinu od sebe a poslal ji císaři Maximiliánu nazpět a příčina toho, jak veřejně se mluvilo bylo cizoložství. Kateřina potupu takovou dlouho nevydržela a z hoře a zármutku na cestě již zemřela. *(August Schlözer. Děj. Litevska.)*

b) Cizoložníku.

aa) Vede k různici; nemoci.

Když r. 1281 *Doumandovi* v Litevsku manželka zemřela, navštívila ho švakrová jeho, manželka Narimunda, bratra Doumanda, aby švakra potěšila v zármutku a při pohřbu sestry byla přítomná. A Doumand švakrovou si podržel. Proto vytáhl Narimund s vojskem proti Doumandovi a zámku jeho dobyl. Doumand však utekl se do Ruska. *(Aug. Schlözer. Děj. Litevska.)*

Markéta Hubatá, zapudivši manžela svého Jana Jindřicha, syna Jana, krále Českého a bratra Karla IV., otce vlasti české, z Tyrol a prohlásivši sňatek ten skrze císaře Ludvíka za neplatný, zasnoubila se a dala oddati s Ludvíkem, synem téhož císaře. A s jakým osudem potkala se Markéta Hubatá a nový její manžel? Ludvík upadl za nějaký čas do těžké nezhojitelné nemoci kteráž mu až do smrti velkých bolestí působila Jediný syn, jejž s Markétou zplodil, zemřel za nedlouho po něm. Markéta Hubatá přišla konečně o svou tyrolskou zem a pak bídně zahynula. *(Císař Karel IV. J. Votka.)*

bb) Přivádí i smrt.

Barnim II., kníže Pomořanský, zavražděn jest roku 1295 pro cizoložství. *(Čas. Mus. kr. Česk.)*

Za císaře Karla IV. se Praha velice zvelebovala, neboť zde sídlil císařský dvůr a každoročně sem mnoho knížecích hostí přijíždělo, kteří si v Praze paláce a nádherné domy stavěli. Kníže *Burgundský* vystavěl si podobný dům s věžemi při zdi městské v Starém Městě proti kostelu sv. Martina, do něhož si dal přes ulici pavlač postaviti. Jednomu ze služebníků svých pak dal dům ten v opatrování, aby v něm byl vždy přibytek pro knížete připraven, kdykoliv by do Prahy přijel. Syna tohoto správce domu, *mládence* to spanilého, vzal s sebou kníže do Burgundska za číšníka svého. Ale tam se mladík zamiloval do krásné ženy jednoho měšťana a ujel s ní do Čech, kdež s ní na jednom zámku ve skrytosti živ byl. Ale kníže jej dal vyhledati a za trest před vraty pražského domu svého stíti. Později přišel dům ten v držení rodiny Platejzův z Plattensteinu a od té doby se Platejsem nazývá.

(Josef Svátek. Pražské pověsti.)

Gertruda, manželka Uherského krále Ondřeje II., dcera vojvody Meranského, poskytla prostopášnému bratru svému příležitost, zmrhati násilím čest manželky Banda, bána chorvátského; tento nenalezna jiného zadostučinění způsobil povstání a vzal útokem královský hrad Budín, při čemž králová rozsekána. Ekard ale spasil se útěkem. Bán pak zaplatil skutek ten životem.

(Fr. Rieger.)

Bohdan Chmelnický, když šel proti Polákům k Berestečku v první polovici XVII. století, psal synu svému Timotheovi, aby potrestal druhou jeho ženu, která bezuzdně žila s jakýmsi hodinářem lvovským. Timotheus pověsil je oba na strom. *(Děj. pol.)*

Mikuláš mladší Trčka z Lípé, pán na Opočně asi od roku 1495, zboží svá velmi rozmnožoval, při tom při všem však nebyl šťasten; manželku svou Kateřinu z Kosti, že mu nebyla věrna, kázal zazditi, milce jejího, zemana jakéhosi Šanovce, který u něho sloužil, stíti a bábu, která je spolu sváděla, za živa zahrabati. *(Staří letop. čeští.)*

L. 1532. *Šebek*, minář, uvrhl svou ženu do šachty, protože cizoložila a toho po napomínání přestati nechtěla; opověděv vrchnosti, co jí učinil žádné těžkosti skrze to neměl.

(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)

L. 1626. Na Kaňku zabil *Pavel Ševčík* jednoho mladého člověka, zastih jej s ženou svou v cizoložství. Tak paní Venus svým dvořanům platí.

(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)

Ctižádostivost.

1. Jí oddáni byli.

Pan *Albrecht Libšteinský z Kolovrat*, hofmistr dvoru královského v Čechách za krále Vladislava II. (1471—1516), tlačil se na nejvyšší kancelářství. Byl totiž velmi ctižádostivý a hofmistrovství české, když král větším dílem v Uhřích přebýval, malo jej zaměstnávalo. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Jan Hus, nešťastný krajan náš († 1415), byl velmi ctižádostivý a snaha ta k tomu jej zaváděla, že byl proti nepřátelům snah svých neobyčejně smělým, neustupným a nešetrným; potom že o lásku lidu příliš stál, aby v něm ve svých snahách měl podporu konečně že i čest a slávu v boji pro svou věc vyhledával a byť to byla i sláva mučennické koruny.

(Zap. Č. m. Kron.)

Martin Mayer, seznámiv se s *Jiřím Poděbradským*, králem Českým, r. 1459 na svatbách dětí Jiřího v Chebu a poznav ho, měl Jiřího k tomu, aby se stal císařem Německým. Takovou řečí popnul Mayer ovšem ctižádost krále Jiřího, že vskutku po tom toužil, ale císařství nedosáhnul. *(Děj. česk.)*

Grigorij Alexandrovič Potemkin, kníže ruský, generál, státník a pověstný milostník carovny Ruské Kateřiny II. († 1791), byl na nejvýš ctižádostiv a přál si dostati řád sv. Jiří, který jen vrchním vojevůdcům za veliká vítězství byl udělován. Proto namluvil

carovně, že přišel čas, aby říše Turecká byla zničena. I vyvolal válku s Turky v níž Očakov byl útokem vzat; začež se mu dostalo od carovny řádu sv. Jiří, drahokamy vykládané berle velitelské, 100.000 rublů a titulu hejtmana kozáků. *(Děj. rusk.)*

Zdeněk Konopištský ze Šternberka byl původem piklů proti králi Českému Jiřímu a jednoty zelenohorské r. 1464 a přičiňoval se o zbavení panství jeho. Ctižádost Zdeňkova byla tak známá, že mu mužové vzácní a nepředpojatí přičítali i žádost, aby se stal králem místo Jiřího. *(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

2. Škodí.

a) Zaslepuje.

Roku *1182* vyhlásil zpupný Německý císař Bedřich Rudovous Moravu za markhrabství německé. A tu kníže *Konrád Ota* panování v Čechách se odřekl a od císaře vděčně to povýšení za markhraběte Moravského přijal. Vzav tedy od císaře nově vymyšlené markhrabství Moravské za léno, vesele domů na Moravu s honosením se navrátil, že Moravu nyní z rukou císařových má a tak že knížatům Českým v ničemž více podroben nebude. Ctižádostí jsa zaslepen ovšem tomu nerozuměl, že císař tím skutkem zemi českou zlehčiv ji sobě potom snadněji podmaniti a potom také Moravu, české pomoci zbavenou, úplně si přisvojiti doufal.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku 1429 nabídl král Sigmund *Alexandru Vitoldovi*, velkému knížeti Litevskému, že mu udělí důstojenství královského, nežádaje za to, leč důkladnou pomoc proti husitům. A starý Vitold chytal se skutečně marného lesku koruny královské, avšak koruny nedosáhl. *(Děj. česk.)*

b) Vede k rozličným ohavnostem ba i vraždě.

Alžběta, choť krále Českého Albrechta († r. 1439) a krále Uherského, snášela se s nespokojenými pány uherskými, kterážto velikou z toho měla radost, když sebe nad muže svého ctěnu býti viděla; Uhři zajisté ctili ji, že i uhersky uměla i dědičkou byla. *(Děj. česk.)*

Roku 1524 za krále Českého Ludvíka administrator *Havel Cahera*, když Pašek dne 13. března úplného dosáhl v Praze vítězství nad svým protivníkem Hlavsou a za primasa zvolen jest, najednou obrátil plášť a to, co před tím horlivě schvaloval a velebil, nyní zapíraje a tupě a proti všemu tomu nazpátek uče. Učinil tak z mrzké žádosti zisku a ze ctižádosti.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Daniel, metropolita Ruský za cara Vasila Vasiljeviče ku konci XV. století, muž ctižádostivý, nehrozil se nepravosti u dvora pro přízeň dvorskou lahoditi, kdykoliv se nadál, že tudy ošemetných a oukladných oumyslů svých bude dosíci moci. *(Čas. kat. duch. 1830.)*

Jiří Vladimírovič, kníže Ruský, byl velmi ctižádostivý, a aby se stal velikým knížetem Ruským (1155—1157), neštítil se domácích různic a bojů, přísahal křivě, ba i s loupeživými Polovci se spojil.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Karel z Lichtenšteina, nejbohatší a nejmocnější pán na Moravě za času císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611) byl člověk nesmírně ctižádostivý. To, že byl povýšen do stavu knížecího, hrdost jeho ještě více popjalo. Hrdá mysl jeho sáhala až tam, že zatoužil po hodnosti markraběte Moravského kdyžby se po smrti Matyášově Rakousko rozpadlo. Jen tímto přáním dá se vysvětliti jeho kolísavá povaha, jen tím si můžeme vysvětliti, že vstoupil ve spolek s rozličnými nekatolíky, aby pomohl svrhnouti císaře Rudolfa.

(Ant. Gindely.)

Ondřej, nejmladší bratr velikého knížete Ruského, Dimitrije, naplněn jsa ctižádostivostí, urval důstojnost velikého knížete r. 1278 na sebe a očernil Dimitrije u velikého chána Tatarského, pod jehož vládou tehdáž nešťastné Rusko úpělo, a od tohoto podporován, přitáhl co nepřítel do vlasti. A kamkoliv přitáhli, hubili a ničili vše i města i vesnice a nešetřili nikoho, ba ani žen, starců a dítek a silné zavlékli do otroctví; zničili Kyjev a Perjeslávu, hlavní město Dimitrijovo, že se bránilo. Dimitrij utekl do Novohradu.

(Fil. Strahl. Děj. říše ruské.)

Když král Český Vladislav II. (1471

až 1516) stranil druhým dvěma stavům, vzmáhal se ve městech duch královské moci odporný, podněcovaný ctižádostivými lidmi, kteří, aby sobě získali náklonnost obecného lidu, podněcovali jej proti králi řečněním výtržným ve hlučných shromážděních obcí a navodili k rozličnému rušení práv královských nad městy. Mužem takovým byl ve městech pražských *Jan Pašek* z Vratu, který za posledního času panování krále Ludvíka zřejmě jemu vypověděl poslušnost. *(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)*

Za císaře Leopolda I. (1657—1705) učinili Uhři vzbouření, chtíce se od ostatního mocnářství odtrhnouti. V čelo snah těchto postavilo se tehdáž několik mužů ctižádostivých, kteří zastávali nejvyšší úřady v zemi, totiž palatin tehdejší *František Wešelényi* a nejvyšší sudí *František Nádaždy*, s nimiž srozuměl se bán chorvatský *Petr Zrinský* k nim později přistoupil bez vědomí matky také mladý František *Rákoczy*. *(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)*

Toma Vučič Perišic, vojvoda a znamenitý politik srbský († 1859), byl muž velenadaný, ale ctižádostivý a sobecký strůjce pletich, který hleděl vysoké postavení své všemožně využitkovati na svůj osobní prospěch. *(Jan Snětivý.)*

Jan Zápolský, učinil odpor proti císaři a králi Ferdinandu I. v Uhřích. A když mu nepostačily posavadní jeho prostředky ku kojení jeho ctižádosti, nestrachoval se užíti k tomu pomoci nejnebezpečnějšího nepřítele vlasti své a uzavřel 29. února 1528 smlouvu s Tureckým sultánem Solimanem, kterou sultán slíbil Zápolskému žádanou pomoc, začež měl Zápolský odváděti jemu z království svého roční poplatek pod názvem dobrovolného daru. *(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)*

Léta 1026 přitáhl *Jaroslav* s vojskem do Kyjeva, i učinil pokoj s bratrem svým Mstislavem u Hradce. A rozdělili zemi ruskou po Dněpr; Jaroslav přijal tuto stranu a Mstislav onu. I počali v pokoji a v lásce bratrské žíti a přestal domácí rozbroj i vzbouření a bylo v zemi ticho veliké. Leta 1034 zemřel Mstislav, nemaje žádných potomků, nejspíše od bratra Jaroslava otráven, an Jaroslav z ctižádosti a vládychtivosti celým Ruskem sám vládnouti chtěl. *(Fil. Strahl. Děj. ruské říše.)*

Ivan Vasiljevic Šujský, bojarin a vojevoda († 1546), dosáhl u velkého knížete Vasilije veliké váhy a byl pak po jeho smrti hlavou bojarův, kteréžto důstojenství pojistil si zavražděním knížete Bělského s vyhnáním metropolity Joasafa r. 1541. *(Děj. rusk.)*

3. Dochází trestu; proto ji kroť!

Roku 1325 zavraždil násilně kníže Ruský *Dimitrij* velikého knížete Jiřího ze msty takořka před oč ma chána a ze ctižádosti, aby sám stal se velikým knížetem. Avšak ačkoliv chán z počátku čin ten mu odpustil, dal po desíti měsících Dimitrije odpraviti. A tak, ačkoliv teprv 27 roků byl stár, musel draze zaplatiti ctižádostivost svou. *(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)*

Petr Perényi, magnát uherský, když Uhersko ve dvé roztrženo bylo, v část Ferdinandovu a část Zapolskou, oddával se pošetilé naději, že by se sám mohl státi králem Uherským. Oba králové Ferdinand i Jan Zápolský přetrhli konečně záměry tyto zapověděním dalších schůzí svým stoupencům. Když pak roku 1531 sultan Soliman s velkým vojskem svým táhl k Moháči, představil se mu tam Perényi, žádaje přízně jeho k dosažení koruny; sultan však dal jej zajmouti a učinil jej neškodným. *(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)*

Jiří Popel z Lobkovic nejvyšší hofmistr český za císaře a krále Českého Rudolfa II., toužil po smrti Viléma z Rožmberka r. 1592, aby se stal po něm nejvyšším purkrabím pražským. I žádal o místo to, ale císař mu ho nedal. Proto navedl sněm český k opposici proti králi. Avšak špatně to Jiřímu dopadlo. Roku 1594 byl zbaven úřadu hofmistrovství, odsouzen pak jest cti, hrdla i statku a r. 1594 uvězněn na zámku kladském, kdež přebýval 12 let pak dán do Lokte, kdež r. 1607 dne 20. května zemřel. *(Václav Březan.)*

Po slavném vítězství *Přemysla Otakara II.*, krále Českého, u Kreissenbrunu dne 12. července 1260 mohl se Přemysl celého království Uherského zmocniti, avšak uměl svou ctižádost mírniti. Přijal palatina, k němu přišlého, laskavě a uzavřel s Bélou mír pro Uhry příznivý. *(Děj. česk.)*

Cvik.

1. Vůbec prospívá.

Roku 1497 octnul se rytíř *Dalibor z Kozojed* ve vězení pro nespravedlivé se ujmutí hradu Ploškovic na hradě pražském ve věži (nyní Daliborka zvané). A tu si dovedl bezpochyby pomocí žalářníka skřípce čili housle zaopatřiti a hraním na ně dlouhou chvíli zahánětí, nežli nález v jeho při od zemského soudu mohl býti vynešen. Neznaje prý před tím provozování hudby v krátkém čase tak na houslích se vycvičil, že brzo v nejbližším sousedstvu hradního příkopu hraní jeho posluchače přilákalo a s nimi mnohé Pražany, kteří účastenství brali v jeho soudu.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Jan Kollár, slavný básník český, od maličkosti zvučku v nečistě a nedokonale vyslovoval, jakž v Kremnici, rodišti jeho ve zvyku bylo. Když ho proto ve školách i Komárý, rektor školy, káral a spolužáci se mu vysmívali umínil se, že zlořádu tomu odvykne. I cvičil se ve vyslovování těžkých slov tak dlouho, až zlozvyku toho se zbavil.

(Fr. Myška. Světozor roč. XV.)

Leško II., kníže Polský, cvičil národ svůj ve zbrani a dával i odměny tém, kteří se vyznamenali.

(Kadlubek. Kron. polská.)

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel (nar. r. 1782 v Hradci Králové), nabyl neunavnou pilností a bedlivým cvičením v krátkém čase důkladné známosti v řečích francouzské a vlašské.

(Ant. Rybička.)

2. Duchovní prospívá k spasení,

viz i: „Mrtvení se!“ „Zapírání sebe!“

Blahoslavený *Ondřej Bobola* mučenník, jesuita, Polák († 1657), jako nováček řádu jesuitského cvičil se v zapírání sebe, v potlačování nezřízených náklonností a ve všelikých ctnostech křesťanských tak horlivě, že milým soudruhům svým byl netoliko upřímným bratrem, ale také vážným vzorem.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Bán *Jelačic* nestyděl se při missiích Záhřebě veřejně k stolu Páně přistoupiti.

(Václav Honejsek.)

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučenník († 1622), v zapírání sebe samého cvičil se bez přestání, věda, že mu sic nelze býti apoštolským mužem, ba ani ctnostným křesťanem.

(Drahé kameny.)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), aby v Tovaryšstvu Ježíšovu do skonání sloužiti směl Pánu Bohu a bližnímu, musel se zkoušeti a cvičiti v domě nováčků v Brně, kdež ho také roku 1608 v řeholní roucho oblékli.

(Drahé kameny.)

Čarování,

viz: „Pověra II. 3!“

Čas.

1. Použij dobře!

Arnošt z Pardubic, od roku 1344 první arcibiskup Pražský, uměl s časem dobře hospodařiti a užil i každé prázdné chvilky k zamilovanému čtení a rozjímání.

(Drahé kameny.)

Jana Benetky, osobního děkana v Zvikově († 1844), lichvení s časem divy činilo; nebo nikdy neustal od práce, celý téměř den cvičením dětí se obíral, v pravdě on sám na sebe zapomněl, ani oddechu si nepopřál, jen aby jiným prospěl.

(Čas. kat. duch. 1844.)

Paní *Zuzana Černínová* z Harasova, již r. 1642 záhy 45letý manžel zemřel,

něžnou láskou vychovávala dítky své a rozličné poučné listy jim psávala. V jednom píše synu: „Že chvála Pánu Bohu času nemaříš a pilen všeho, co ti přináleží, jsi, tímto mne hrubě těšíš; dejž ti Pán Bůh dary Ducha sv.; ovšem mé nejmilejší dítě, žeť není nic dražšího jako čas, dobře náš Pán nejvyšší říká: že jest čas vzácný."

(*Fr. Dvorský. Obrana víry. 1886.*)

Jiří Daničić, spisovatel srbský a professor na lyceu bělehradském (nar. 1825). upotřeboval času co nejsvědomitěji a proto i vykonal za 35 let tolik záslužných prací. (*Konst. Jireček. Osvěta 1883.*)

Jan Dubravius, čtyřicátý biskup Olomoucký (nar. v Plzni, † 1553), věnoval po vykonaných povinnostech biskupských prázeň k spisování knih, v nichž se zračí velká učenost jeho.

(*Kar. Ninger.*)

Eugen, princ savojský († 1736) a znamenitý vůdce rakouský, byl neunavně činný; za plného zdraví někdy jen tři hodiny spával a vykonav své povinnosti studoval. (*Kar. Ninger.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), dělil čas, který trávil ve Vídni, přísně mezi modlitbu a práci a jelikož denně vstával o páté hodině ranní, měl k práci dostatek času.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Arnošta hraběte Harracha, kardinála a arcibiskupa Pražského v XVII. století nikdo nikdy zahálet neviděl; činnost jeho byla tak veliká, že velmi zhusta trpěl zanícením oči od neunavné práce. (*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Řehoř Hrubý z Jelení, muž velmi učený za krále Vladislava II. († 1514), ačkoliv zastával i veřejné úřady, obětoval téměř všechen čas svůj prázdný tomu, aby krajanům svým výborné spisy latinské v dobrých a srozumitelných výkladech českých do rukou podal.

(*Ant. Rybička.*)

Bl. *Edmundu Kampianu*, Angličanu, jesuitu a mučenníku († 1581), jenž i v Praze blahodějně působil, bylo plýtvání časem, nemalým hříchem, proto se vady této co nejvíce vystříhal. Nebo čím více kdo schopnosti má, tím více na něm Dárce darů jeho žádá, aby ku blahu člověčenstva pracoval a těžil hřivnou k životu věčnému.

(*Ant. Rejz. Kamp. živ.*)

Císař a král Český *Karel IV.*, otec vlasti naší (1346—1378), používal času co nejsvědomitěji jak ku blahu vlastnímu, tak poddaných a proslavil i jméno své i jméno vlasti české. (*Děj. česk.*)

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století, každou mimořádní hodinu jsa professorem věnoval buď spáse svých bližních, zvláště hlásáním slova Božího, buď modlitbě a rozjímání o věcech Božských.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Stanislav Kostka*, Polák ze starožitné šlechtické rodiny († 1568), použil času co nejsvědomitěji a rozdělil si ho na studie a na modlení.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Sv. Josafat Kuncevič, mučenník, apoštol Rusínův († 1623), ráno ve 3 hodiny za doby zimní, v létě ve 2 hodiny vstával, započínal svou práci přísnou trýzní těla a modlitbou rozjímavou ze života Krista Pána, pak probudil své bratry (řeholníky) k hodinkám církevním a když bylo po mši sv. pracoval ustavičně z jednoho do druhého až do noci. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský, nanarozen v Polsku († 1095), času svého dobře užíval ku spasení svému a ku blahu poddaných. (*J. Bílý. Legenda.*)

Karel Šimon Macháček, český spisovatel († 1846 v Praze), byl od r. 1828 professorem tříd hum. v Jičíně, kterýž úřad s největší svědomitostí zastával a nestranností. Všechen pak zbývající mu čas prázdný obětoval výhradně pracím literárním. (*Ant. Rybička.*)

Xav. Max. Millauer, člen řádu kláštera vysokobrodského, professor pastorální theologie na universitě pražské († 1840), své prázdné hodiny obětoval vlastenecko-historickému pátrání a pracím vědeckým. (*Čas. kat. duch. 1840.*)

Sv. Prokop, patron náš český a opat Sázavský († 25. března 1053), za postem, ruční prací, modlitbou, čtením a rozjímáním sv. písem trávil mnohá léta čas svůj na poušti. (*Drahé kameny.*)

František J. Sláma, kněz církevní a spisovatel (nar. r. 1792 v Bojanovicích), vyzýval osadníky své k činnosti a pracovitosti a ukazoval jim, jak drahý a neocenitelný poklad jest čas který byv jednou zmařen, nikdy více se nenavrátí.

(*Ant. Rybička.*)

Jan Bedřich z Valdštýna, arcibiskup Pražský (1676—1694), celý den byl zaměstnán modlitbou, čtením, psaním a úředními svými pracemi. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Sv. Vojtěch, druhý biskup Pražský († 997), čas svůj na vykonávání všech povinností ouřadu svého rozděliv, chvíle ty, které mu k zábavě zbývaly, obětovával k vyučování mladšího žákovstva. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Stanislav Vydra, mathematik český, jesuita († 1804), používal času co nejsvědomitěji. Mimo prací učitelských a úředních i těch několika jemu zbývajících prázdných hodin neužíval ku svému zotavení, anobrž k cvičením nábožným a k rozličným pracím literárním a k soukromému zdarma vyučování žáků svých. (*Ant. Rybička*)

2. Nemarni jím!

viz i: „Lenost!“

Bedřich Falcký, zimní král Český (1619—1620), liboval si jen v zábavách nebo v okázalém zevnějšku a největší část času ztrávil u své manželky, místo aby šel do síně poradní nebo aby spěchal na bojiště. (*Ant. Gindely.*)

Matyáš, císař a král Český (1611 až 1619), měl největší radost na sbírkách uměleckých po bratru císaři Rudolfovi II. Den co den trávíval valnou část svého času prohlížením těchto drahocenných pokladův, kus po kuse do ruky bera a do nového pořádku je ukládaje. Tomuto zalíbení zůstal věren až do konce života svého. Poslední nařízení jeho týkala se předělání jakéhos díla uměleckého a posledním vyražením jeho bylo, prohlídnouti sobě opět skvosty tisíckrát již vídané. (*Ant. Gindely.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576 až 1611), vystříhal se veřejnosti a státních povinností a zabíjel čas později ještě více alchymistickými a astrologickými hračkami. (*Č. mor. Kr.*)

Václav III., král Český (1305 až 1306), nedbal vážnosti svého vysokého postavení a mařil čas mrzkými zábavami, a noci trávil s rozpustilými soudruhy svými ve kvasech a pustých radovánkách. (*Děj. česk.*)

Čechy.

I. Dějiny církve katolické.

Křesťanství zapustilo kořenů svých mezi praotci našimi v Čechách v IX. století a jest zásluhou věrozvěstů Cyrilla a Methoděje, že sémě křesťanské v Čechách se ujalo. Za života sv. Methoděje patřila zem česká k arcidiecési Moravsko-panonské a na krátký čas k arcibiskupství Velehradskému. Roku 894 odtrhli se Čechové od Moravy a přidali se k diecési Řezenské, čímž liturgie latinská vedle slovanské víc a více v zemi se šířila. Námahou knížete Boleslava II. zřízeno jest v Praze r. 973 biskupství. Biskupství toto bylo velmi rozsáhlé a obsahovalo Čechy, Moravu a Slezsko, jižní Polsko a Halič až pode Lvov a v Uhrách celé dolení Slovensko. Morava odtržena od Čech r. 1063, kdež zřízeno nové biskupství v Olomouci

Aby biskupství Pražské povýšeno bylo na arcibiskupství nepoštěstilo se ani Břetislavu I., ani králům Přemyslu Otakarovi I. a II., až teprv císaři a králi, otci vlasti naší české Karlu IV. r. 1344 a spolu zřízeno biskupství v Litomyšli, kteréž však již 1425 zaniklo.

Od roku 1421—1561 spravovali arcidiecesi administratoři kapitolní. Teprv roku tohoto za Ferdinanda I. ustanoven zase nový arcibiskup Brus z Mohelnice a od té doby nepřetržitě následují metropolité. Teprv roku 1655 zřízeno biskupství Litoměřické a r. 1664 bisk. Královéhradecké a konečně r. 1785 biskupství Budějovické. K arcibiskupství Pražskému náleží též část pruského království a sice hrabství Kladské. Roku 1777 povýšeno jest biskupství Olomoucké na arcibiskupství a spolu zřízeno biskupství v Brně. (*Kl. Borový.*)

1. Biskupové, arcibiskupové, suffragáni Pražští.

Biskupové čeští Pražští. (973—1344.)

1. *Dětmar* (973—982), Sas, zavedl kostelní desátky, světil nové chrámy, rozdělil zemi na několik arcijahenství.

2. *Sv. Vojtěch* (982—997), Čech, pracoval v zdokonalení latinské církve a mravném povznešení lidu; bojoval proti zvyklostem pohanským, nepořádným sňatkům a ženatým kněžím. Nalezl silného odporu a proto dvakráte opustil Prahu a konečně skončil co mučeník. R 997 založil klášter benediktinský v Břevnově.

3. *Strachkvas nebo Křišťan* (998), Čech, zemřel při svěcení v Mohuči.

4. *Thiddag* (998—1017), Němec, benediktin musel meškati pro domácí zmatky v cizině. Diecése Pražská pro výboj Poláků zmenšena.

5. *Ekkard* (1017—1023), Moravan, byl přísný karatel panstva, pečoval o lepší správu důchodů kostelních.

6. *Izzo* (1023—1030), Čech, byl otcem chudých a vězňů, idee Cyrillomethodějské podporoval.

7. *Šebíř* (1030—1067), Čech. Slovanskému duchovenstvu zbudován klášter na Sázavě, kdež opatem sv. Prokop. Nad hrobem sv. Vojtěcha ve Hnězdně zavázal Čechy přísahou, že pohanských zlořádů se odřeknou. Ostatky sv. Vojtěcha přenešeny do Čech. Břetislav I. žádal marně v Římě o arcibiskupství, založil chrám kollegiátní ve Staré Boleslavi. R. 1057 vyhnal kn. Spytihněv II. slovanské mnichy ze Sázavy. R. 1059 založen kollegiatní chrám sv. Štěpána v Litoměřicích. R. 1063 zřízeno biskupství v Olomouci.

8. *Jaromír* (1068—1089), bratr knížete Vratislava II., i Gebhard zván. 25 kanovníků shromážděno v kapitolu. R. 1070 základ položen ku chrámu kollegiatnímu sv. Petra a Pavla na Vyšehradě. Vratislav marně žádal v Římě o slovanskou liturgii. Jaromír biskup žil v nepřátelství s knížetem bratrem Opravy papeže Řehoře VII neprováděly se v Čechách, proto dvakráte legáti papežští přijeli do Prahy i biskup Jaromír sám musel se v Římě očistiti.

9. *Kosmas* (1090—1098). R 1092 vydán poslední zákon knížecí na vyhlazení pohanstva. Biskup prováděl opravy Řehořovy v Čechách. Ze Sázavy vypuzeni slovanští mnichové podruhé r. 1097. R. 1096 táhlo skrze Čechy křižácké vojsko do sv. země, loupíc židy a násilně je obracejíc.

10. *Heřman* (1099—1122), Němec, musel i s duchovenstvem pomoc učiniti kníž. Svatoplukovi na peněžích. R. 1118 založil kn. Bořivoj II. kollegiatní chrám sv. Apollináře v Sadské.

11 *Menhart* (1122—1134) z Bamberka investován již dle wormského konkordátu (23. září 1122). R. 1124 vykoupil kníže Vladislav I. křesťanské otroky od židův a poručil, aby žádný křesťan u žida neslouží. R. 1130 podnikl biskup cestu do sv. země a po návratu měl soudy, jako by byl účasten spiknutí proti životu knížete Soběslava.

12. *Jan I.* (1134—1139), již ve kmetském věku, podporoval Jana Zdika, aby na Strahově založen byl klášter praemonstratův.

13. *Sylvestr* (1139—1140) vzdal se ještě před svěcením a zůstal opatem na Sázavě

14. *Oto* (1140—1148). Za něho pohořel r. 1142 kostel sv. Víta, ale zase opraven; r. 1143 uvedeni premonstraté na Strahov a cisterciaci do Sedlece. Papežský legát Quido přísně prováděl bezženství duchovenstva v Čechách, avšak ještě do r. 1215 na IV. sněmu lateranském průchod měly v Čechách kněžské. R. 1145 konal probošt nový Svatovítský generální visitaci a stal se i biskupem.

15. *Daniel I.* (1148—1167) byl obratný státník, jehož služeb užíval císař Bedřich Barbarossa i kníže Vladislav II, čímž arci povinnosti své biskupské zanedbával. R. 1159 založena kommenda Johanitů v Praze u chrámu P. Marie na Malé Straně. V té době nejspíš změna v církevním rozdělení Čech.

16. *Gotpold* (1168) zemřel před svěcením.

17. *Bedřich* (1169—1179) přitěžoval kázeň duchovenstva.

18. *Valentin* (1180 1182) byl cizinec, k úřadu méně schopen.

19. *Jindřich Břetislav* (1182—1197), kněžic český, pečoval o slušné postavení biskupa a vymohl r. 1187, že zlatou bullou říšského sněmu v Řezně biskup

Pražský není podroben knížeti, nýbrž bezprostředně císaři. R. 1190 založen na Zderaze klášter křižovníků, strážců Božího hrobu. R. 1193 přijal Jindřich trůn Český v léno. Zaváděl přísnou kázeň.

20. *Daniel II.* (1197—1214), kterého proti vůli kapitoly kn. Vladislav III. sám investoval, což se i budoucně stávalo. R. 1204 uznán název královský knížatům Českým pro vždy propůjčený od papeže.

21. *Ondřej* (1214—1224) chránil mocně práva církve a duchovenstva a vydal 1217 z Říma, kamž se odebral, zákaz služeb Božích a konkordátem schatzberským r. 1221 vymohl slavnější postavení i biskupa i duchovenstva proti libovůli krále.

22. *Pelhřim* (1224—1225), jemuž papež odepřel potvrzení.

23. *Bridilov* (1225—1226) zemřel po svěcení v Římě.

24. *Jan II.* (1226—1236) přijal do Prahy dominikány r. 1226; minority r. 1232. Štědrostí bl. Anežky založen dvojitý klášter na Františku r. 1234, chudých panen klarisek a otců františkánů, zřízeno bratrstvo k opatrování nemocných, z něhož povstal řád křižovníků s červenou hvězdou.

25. *Bernard Kaplíř ze Sulevic* (1236—1240) udržoval rodinu královskou v obětavé přízni k ústavům církevním.

26. *Mikuláš* (1240—1258) když nepracoval o sesazení biskupa Olomúckého Konráda, byl suspendován; již r. 1247 trest obojí pap. Innocenc IV. zrušil. V bouři panské proti králi Václavu I. r. 1246 biskup opět těžce pokutován a k papeži pohnán. Na židy podruhé křižácké vojsko se obořilo, kdežto Čechové sami za krále Otakara II. nesli kříž proti pohanským Prusům r. 1251. Z řeholí nových jmenovati sluší cyriaky. R. 1241 jevili se v Čechách prvně kacíři tuším valdenští a později flagelanti.

27. *Jan III. z Dražic* (1258—1278). R 1259 ujala se v Dobřanech řehole bílých paní magdalenitek, r. 1260 řád poustevníkův augustianů na Ostrově a Sv. Dobrotivé.

28. *Tobiáš z Bechyně* (1278 – 1296) dočkal se neutěšeného převratu po smrti krále Přemysla II., kdy zvláště duchovenstvo na statcích poškozeno bylo. Tobiášovi a nástupcům jeho propůjčen od krále název „knížecí“.

29. *Řehoř Zajíc z Valdeku* (1296 až 1301).

30. *Jan IV. z Dražic* (1301—1343) pracoval proti bludům valdenským a albigenským, proti přehmatům panstva ve příčině patronátu, proti svévoli řeholníků. Po smrti krále Václava III. duchovenstvu na statcích ubližováno. Po sněmu viennenském r. 1311 drženém, zostřil zákon proti řeholníkům. Za něho připomíná se ponejprv světící biskup Pražský Přibislav. 11 let prodlel při papežském dvoře v Avignoně pro rozpuštění inkvisitorů, dominikánů, až konečně r. 1329 za nevinna uznán jest. On založil v Roudnici klášter řeholních kanovníků sv. Augustina r. 1334 pro rodilé Čechy; kapitolu stoličnou rozmnožil o tři členy r. 1340. *(Fr. Vacek)*

Arcibiskupové Pražští.

1. *Arnošt z Pardubic* (1344—1364) zakázal očisty čili soudy železem a ohněm. Za něho položen základ k novému chrámu sv. Víta, zřízen slovanský klášter v Praze v Emausích, r. 1348 universita, jejímž kancléřem se stal arcibiskup. R. 1349 objevili se opět flagellanti, téhož roku držána v Praze provinciální synoda; kostely pražské obohaceny mnohými ostatky.

2. *Jan I. Očko z Vlašímě* (1364 až 1379) získal r. 1365 stálý název papežského legata pro diecési Bamberskou, Míšenskou a Řezenskou. R. 1368 založil císař Karel IV. hospic v Římě pro chudé poutníky z Čech. Očko jmenován kardinálem.

3. *Jan II.* z Jenštejna (1379—1396) hájil práv církve, čímž přišel v spor až i s králem Václavem IV., kterýž Jana z Nepomuku strašně zmučeného utopil ve Vltavě. Jan II. vzdal se arcibiskupství ve prospěch synovce svého.

4. *Olbram ze Škvorce* (1396—1402) byl muž mírný, který na sklonku života svého potvrdil Jana Husa za správce betlemské kaple.

5. *Mikuláš Puchník* (1402) zemřel před svěcením. Tu zavrženy články bludné Vikleffa.

6. *Zbyněk I. Zajíc z Hasenburku*

(1403—1411) spálil knihy Vikleffovy a na Husa vydal klatbu 1410.

7. *Albík z Unčova* (1411—1412) opětně vyřkl klatbu na Husa a interdikt.

8. *Konrád z Vechty* (1413—1421). Jan Hus r. 1415 v Kostnici upálen. Němci z university pražské vyhnáni. Světící biskup Heřman odpadl ke husitům a i Konrád sám padl.

Velký byl počet duchovenstva a mnoho patřilo mu statků i přemnoho klášterů.

Doba převratů a zmatků náboženských (1421—1561), v níž menšina katolická mezi většinou pod obojí různými sektáři i mezi protestanty hájila práv svých Církevní správu vedla metropolitní kapitola pražská skrze administrátory. Pražané utrakvističtí stanuli na tak zv čtyřech artikulích pražských. Pražané, Táboři. R. 1453 kompaktáta na koncilium v Basileji stvrzena. Když odpadlý arcibiskup r. 1431 zemřel, zvolen sněmem zemským mistr Rokycana r. 1435 jeho nástupcem, avšak od papeže nikdy nebyl stvrzen. Na sjezdu v Jihlavě dne 5. července 1436 prohlášena slavně kompaktata a legáti papežští smířili utrakvisty s církví a uznali je za syny její. Táboři nevrátili se k věrouce a řádům církevním i byli r. 1452 potřeni Jiřím Poděbradským. Týž správce zemský a od r. 1458 král Český pilně vyhledával papežské schválení kompaktat a potvrzení Jana Rokycany za arcibiskupa, ale marně; ba papež Aeneas Sylvius r. 1451 zavrhl kompaktata a vyhlásil za neplatné a volal Jiřího krále k poslušnosti. Papež Pavel I. nařídil r. 1466 křižácké tažení proti Jiřímu. Zatím sektáři se rozmáhali a založili jednotu bratrskou na hlubavém pietismu. Ani král Vladislav II. nevyjednal v Římě stvrzení kompaktat. Proti bratřím českým vydávány tuhé tresty. Po hnutí protestantském v Německu r. 1528 ujalo se protestantství i v Čechách zvláště šlechta hrabivá brala kněžstvu jich majetek. Toho času nové sektářství: novokřtěnců, zwingliánů, schvenfeldianů a i mikulášenců. Ferdinand I. nechtěl v zemi trpěti jen katolíky a pod obojí. R. 1551 uvedl Ferdinand I. jesuity do Prahy. Ve válkách husitských statky církevní pobrány, mnoho kostelů a klášterů zničeno a i kázeň mezi duchovenstvem klesla.

Obnovené arcibiskupství Praž. r. 1561, katolická reformace.

9. *Antonín Brus* (1561—1580). R. 1564 povolil papež Pius IV. přijímání pod obojí, ale bylo již pozdě; luteránství zvítězilo. Brus zakusil mnoho těžkostí jakož i

10. *Martin Medek* (1581—1590) bydlel jako předchůdce jeho na Hradčanech v domě bývalém Grispekovském.

11. *Zbyněk II. Berka z Dubé* (1592 až 1606) hájil práv úřadu svého a věřících proti výbojným snahám jinověrců. Císař Rudolf II. propůjčil jemu a nástupcům název knížecí r. 1603. R. 1605 konal diecésní synodu, při níž prohlášeny jsou úchvaly sněmu tridentského.

12. *Karel svobodný pán z Lamberka* (1606—1612). Za něho vymohli si protestantští stavové Čeští r. 1609 majestát Rudolfa II.

13. *Jan III. Lohelius* (1612—1622) byl r. 1618 od odporných stavů protestantských zároveň s opatem Břevnovským a jesuity z Čech vypovězen, čím počata 30letá válka. Bedřich Falcký, od povstalců zvolený král Český, obrátil r. 1619 chrám sv. Víta v modlitebnu kalvínskou. Po bitvě na Bílé Hoře ukončilo vyhnanství Loheliovo a chrám Sv. Vítský znovu posvěcen r. 1621. Pracovati o katolické reformaci v Čechách bylo pak předním úkolem arcibiskupů. Nových klášterů zakládáno pořídku. Jesuité nazpět povolaní obraňovali víru katolickou, vychovávali mládež a utvrzovali vědomí náboženské u dospělých. Mimo kollej u sv. Klementa, šlechtický konvikt (1560) a seminář pro chudé studující (1580) v Praze, měli kolleje i jinde, v nichž zarazili tak zv. družiny Marianské. I mnohé kláštery kapucínů, františkánů, dominikánů, augustiniánů a milosrdných bratří znovu osazeny jsou. Ferdinand II. úplně rekatolisoval Čechy, kazatele kalvínské a českobratrské z Prahy vypověděl, universitu jesuitům odevzdal. Papež Řehoř XV. podávání nejsv. Svátosti pod obojí zapověděl a i jinověrce do jisté lhůty z Čech vypověděl.

14. *Arnošt II. kardinál Harrach* (1623—1667) neschvaloval násilné prostředky rekatolisace. V nedostatku do-

mácího kněžstva voláni do Čech kněží z cizích zemí, začasto i neschopní i nehodní, kteří pohoršlivým životem svým nemohli zabrániti tajnému sektářství osadníků svých. R. 1631 založil Arnošt seminář kněžský a gymnasium a měl o universitu spor s jesuity. Ale Ferdinand III. stavil k vůli jesuitům školy arcibiskupské. Ve hrůzách válečných poškozeny i chrámy i fary a kláštery a mnoho památek z Čech odvezeno. Po sloučení obou pražských škol (university Karlovy a akademie Ferdinandovy) r. 1654 přiznáno kancléřství opět arcibiskupům. R. 1664 založeno biskupství Litoměřické a r. 1667 Královéhradecké. Za Arnošta přibyli do Čech řeholníci barnabité, hybernové, piaristé, kajetánky a panny voršilky. — *Nástupcové Arnoštovi klidněji již vládli.*

15. *Jan Vilém hrabě Kolovrat Liebšteinský* r. 1668 zemřel před svěcením.

16. *Matouš Ferdinand Sobek z Bilenberka* (1669—1675) schválil dědictví „Svato-Václavské“ r. 1670 založené.

17. *Jan Bedřich hrabě Valdštein* (1676—1694), proslulý svatostí, šířil v Čechách kult Marianský.

18. *Jan Josef hrabě Breuner* (1695 až 1710). Za něho uveden do země řád trinitářův.

19. *Ferdinand hrabě Khünburg* (1713 až 1731) vyjednal v Římě r. 1729 svatořečení mučenn ka Jana Nepomuckého a dal podnět k pouti k hrobu na den 16. května.

20. *Daniel Josef Mayer* (1731—1733).

21. *Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic* (1733).

22. *Jan Gustav hrabě Manderscheid Blankenheim* (1733—1763) dočkal se pohromy metropolitního chrámu za války s Pruskem r. 1757.

23. *Antonín Petr hrabě Příchovský* (1764—1793). Proticírkevní hnutí původem febronianismu (filosofického rationalismu) se strany vlády zažil. R. 1773 zrušen řád jesuitů, jehož statky obráceny ve fond studijní. R. 1781 vydal císař Josef II. toleranční patent, jímž augšpurákům a helvetům dopřáno veřejné vyznání náboženské. Ke svobodě té tvářili se i sektáři jako adamité atd. Bully papežské pódrobeny tak zv. placetum regium. Po roce 1782 zrušil císař 71 klášterů a ze jmění založil náboženskou matici, při zrušení tom počínali si vykonávatelé hůře nežli Švédové za války 30leté, drahocenné památky zničeny anebo prodány. R. 1783 založil císař v Praze generální seminář. Císař do života náboženského krutě zasazoval po roce 1782 mnoho far s kongruou 400 zl. založil a r. 1784 biskupství v Budějovicích zřídil.

Po roce 1790 jen poznenáhla probírala se církev česká z těžkých ran předešlých. Císař Leopold II. zrušil gener. seminář v Praze (1790) a uskrovnil tisk za záležitost církevní.

24. *Vilém Florentin kníže Salm* (1793—1810). Za něho císař František I. zrušil některá ustanovení bohoslužebného řádu r. 1783; poručil r. 1804 duchovenstvu dohled k nižším školám, ale v čas válečné potřeby neušetřil cenných památek kostelních. Patentem r. 1811 způsobena velká ujma jmění církevnímu.

25. *Václav Leopold Chlumčanský* (1815—1830) byl mecenášem národních a vlasteneckých ústavů, dobrodincem chudých a štědrým podporovatelem školství

26. *Alois Josef I. hrabě Kolovrat Krakovský* (1831—1833)

27. *Ondřej Alois Ankwicz hrabě Skarbek* (1834—1838) schválil r. 1833 založené „Dědictví Svatojanské“. Pracemi kněžstva českého ve správě duduchovní a v nižších školách zadržen byl proud germanisační, jakož také duchovenstvo postavilo se první v řadu křísitelů vědomí národního a pěstitelů české literatury. Mírnějším duchem nežli hrabě Skarbek řídil kněžstvo arcidiecese

28. *Alois Josef II. svob. pán Schrenk* (1838—1849). Oktrojovanou ústavou rakouskou 4. března 1849 a cís. dekrety 16. a 23. dubna 1850, přiznáno církvi svobodné řízení věcí náboženských, zrušeno placetum regium, biskupům puštěno obcování zase s apoštolskou stolicí v Římě, přituženo svěcení neděle a svátků a j.

29. *Bedřich kardinál Schwarzenberg* (1850—1885). Konkordátem r. 1855 mnoho moci dáno církvi. R. 1860 držen provincialní sněm v Praze r. 1863 a 1873 drženy diecésní synody. Za Beusta r. 1870 zrušen konkordát, národní

škola od církve odloučena, občanské manželství připuštěno. Kardinál Schwarzenberg obnovil kněžské exercicie a missie pro lid (1850), účastnil se obecného sněmu vatikánského (1869), vyjednal veřejnou úctu bl. Anežce Přemyslovně (1874) a pracoval o zřízení kolleje české v Římě (1884).

30. *František de Paula kardinál Schoenborn* od r. 1885. Za něho uveden opět do Čech řád benediktinek.

(*Fr. Vacek.*)

Suffraganové čili světící biskupové *v Praze* byli:

1. Za Arnošta z Pardubic a již před ním *Přibislav*, přijmím Jamnofama, kněz, biskup Sathorský, urozený Čech a prelát na hradě pražském.

2. *Hynek Zajíc z Hazenburka*, prelát pražský, byl r. 1362 od papeže Řehoře XI. biskupem Ladomírským učiněn.

3. *Hynek*. z řádu poustevníků sv. Augustina, od papeže Urbana VI též biskupem Ladomírským učiněn, žil až do roku 1387

4. *Václav Vojtěch*, kolleg. chrámu sv. Apollináře z Praze děkan jejž pap. Bonifác IX. za biskupa Nikopolského prohlásil; zemřel okolo r. 1410.

5. *Heřman*, vlastí Švéd, r. 1413 pap. Janem XXIII. za biskupa Nikopolského prohlášen: zemřel r. 1420, přestoupiv k táboritům.

6. *Jan*, suffragan Konráda a biskup Nazaretský. Po smrti arcibiskupa Konráda nebylo skoro 140 let v království Českém žádného suffragana.

7. *Václav Franta* za arcibiskupa Antonína z Mohelnice, probošt ve Staré Boleslavi; zemřel r. 1581.

8. *Jan Lohel*, opat Strahovský, od pap. Klementa VII. za biskupa Sebastského zvolen, stal se Pražským arcibiskupem.

9. *Šimon Brus z Morštejna*, probošt na hradě pražském, r. 1626 od papeže Urbana VIII. arcibiskupem Trapezuntským učiněn; zemřel 1653.

10. *Kašpar Fuk z Hradiště*, opat na Strahově; od téhož papeže arcibiskupem Trapezuntským jmenován; zemřel r. 1653.

11. *Josef z Gorti*, Vlach, zvolen od pap. Arnošta II. r. 1654.

12. *Vít Daniel Nastoupil z Šiffenberka*, kanovník na hradě pražském a probošt ve Staré Boleslavi, jejž papež Alexandr VII. za biskupa Konstantského ustanovil; zemřel 1665.

13. *Martin Kemlik*, probošt ve Staré Boleslavi, též Alexandrem VII., papežem, biskupem neznámé nám stolice učiněn. Umřel, jak žil, svatě r. 1667.

14. *Jan de Barzotti*, Nečech.

15. *Antonín de Sotto*, Vlach, opat kláštera slovanského v Emauzích, Klimentem X. biskupem Selimbrinským učiněn; svět opustil r. 1678.

16. *Jan Chanovský de Longavilla*, probošt na hradě pražském, jejž za biskupa Milevitského prohlásil papež Innocenc XI.; život požehnaný dokonal roku 1701.

17. *Vít Saipel*, opat Strahovský a biskup Hieropolitský; zemřel, vyššího věku hoden, roku 1711.

18. *Daniel Josef Mayer z Mayern*, probošt a vikář generální na hradě pražském, r. 1711 od papeže Klimenta XI. biskupem Tiberiadským učiněn; později stal se biskupem v Králové Hradci.

19. *Jan Rudolf hrabě Špork*, prelát, arcijáhen na hradě pražském, probošt Staroboleslavský, od pap Benedikta XIII. za biskupa Adratského prohlášen; zemřel roku 1739.

20. *Zdeněk Řehoř Křepický z Modličkovic*, probošt na hradě pražském, jemuž se Klimentem XII. biskupství Memnithského za podíl dostalo; zesnul r. 1755.

21. *Václav Antonín Vokoun*, kanovník, prelát na hradě pražském, vikář generální, jejž pap. Beneš XIV. biskupstvím Kallinickým obdařil; zemřel již roku 1757.

22. *Emanuel Arnošt hrabě z Waldšteina*, kanovník, prelát na hradě pražském, probošt Staroboleslavský, od římského dvora za biskupa Amiklenského prohlášen, roku 1760 stal se biskupem v Litoměřicích.

23. *Jan Ondřej Kaiser z Kaisern*, prelát na hradě pražském a děkan v Staré Boleslavi, generální vikář, jejž papež Kliment XIII. roku 1760 biskupem Themiscirským ustanovil; stal se biskupem v Králové Hradci.

24. *Josef Pavel ze Sedeleru*, kazatel na hradě děkan v Staré Boleslavi, učiněn jest r. 1775 od papeže Pia VI.

biskupem Lykopolitským; zemřel již r. 1776.

25. *František Xav. Tvrdý*, prelát, arcijahen na hradě, v Staré Boleslavi děkan, Piem VI. za biskupa Hypponského prohlášen. Zemřel r. 1779.

26. *Matouš Jan Schweiberer*, děkan na hradě pražském a ve Staré Boleslavi, jejž nadřečený papež za biskupa Antipatrského provolal: zemřel r. 1781.

27. *Erasmus Diviš Krieger*, probošt na hradě pražském a děkan v Staré Boleslavi, od pap. Pia VI. biskupskou stolicí Tiberiadskou poctěn; zemřel r. 1792.

28. *Václav Leopold Chlumčanský*, rytíř z Přestavlk a Chlumčan, prelát, arcijahen, od papeže Pia VI. r. 1794 biskupem Kaneenským učiněn, stal se biskupem Litoměřickým a později arcibiskupem Pražským.

29. *Jan Rychlovský*, kanovník na hradě pražském, od pap. Pia VII. biskupem Thermienským učiněn; zemřel r. 1811.

30 *František z Pauly Pištěk*, kanovník, kazatel na hradě pražském, od papežské stolice za biskupa Azotského prohlášen, stal se biskupem v Trnově a pak arcibiskupem ve Lvově.

31. *František Vilém Tippmann*, kanovník starší na hradě pražském, papežem Řehořem XVI. roku 1832 biskupskou stolicí Satalskou poctěn; zemřel roku 1857.

32. *Petr Krejčí*, kanovník na hradě pražském, zemřel r. 1876.

33. *Karel Prucha*, děkan kapitolní u sv. Víta, zemřel r. 1883.

34. *Karel Schwarz*, kanovník téže kapitoly, zemřel r. 1891.

35. *Ferdinand Kalous* probošt ve Staré Boleslavi, od roku 1891.

(Čas. kat. duch. 1837.)

2. Kdy založena biskupství v Čechách a na Moravě.

Biskupství Pražské povstalo r. 973 okolo Velikonoci za knížete Českého Boleslava II. (967—999), když svatý Wolfgang, biskup Řezenský, svolení k tomu dal za císaře Německého Oty a podřízeno arcibiskupovi Mohučskému. Prvním biskupem byl mnich saský *Dětmar*. Biskupství to r. *1344* za císaře a krále našeho Karla IV. za arcibiskupství povýšeno jest. Prvním arcibiskupem byl *Arnošt z Pardubic*.

V *Litomyšli* zřízeno biskupství zároveň r. *1344*, avšak již r. 1425 zaniklo. Prvním biskupem se stal opat premonstrátský *Jan*.

V *Litoměřicích* zřízeno biskupství r. *1656* za císaře Ferdinanda III. a arcibiskupa Pražského Arnošta Harracha a prvním biskupem se stal *Maximilian Rudolf baron Schleinitz*.

V *Králové Hradci* založeno biskupství r. *1664* za téhož císaře a arcibiskupa a biskupem se stal *Matouš Ferdinand Sobek z Bilenbergu*.

V *Budějovicích*, zřízeno biskupství r. *1785* za císaře Josefa II. a prvním biskupem se stal *Jan Prokop Schaaffgotsch*.

V *Olomouci* zřízeno biskupství r. *1063* od krále Českého Vratislava II. a prvním biskupem se stal *Jan*, mnich z kláštera břevnovského. R. 1086 spojeno jest opět s biskupstvím Pražským, ale zase r 1088 obnoveno a biskupem se stal *Vocel*. R. 1777 za císařovny Marie Terese povýšeno jest na arcibiskupství.

V *Brně* zřízeno biskupství za téže panovnice r. 1777.

4. Kdy arcibiskup Pražský se stal legátem; kdy obdržel titul knížecí; kolik jich bylo kardinálů.

Roku 1365 obdržel císař a král náš *Karel IV.* to od papeže, že *Janu Očkovi z Vlašimi*, arcibiskupovi Pražskému (1367—1379) a všem jeho nástupcům udělil práva a titulu *apoštolského stálého legáta* a to netoliko v arcibiskupství Pražském, v biskupstvích Olomúckém a Litomyšlském, ale také v biskupství Řezenském, Bamberském a Míšenském. Na potvrzení toho vydal papež Urban V. dne 28. května arcibiskupovi Janu Očkovi zvláštní bullu a poslal mu stříbrný pozlacený kříž, klobouk široký, černý a kápi hnědou, aby toho oděvu a těch znamení jakožto papežský legát v dotčených biskupstvích užíval. *(Děj. česk.)*

Název *knížecí* pro sebe a své ná-

stupce obdržel Zbyněk II. Berka z Dubé (1592—1606), od císaře Rudolfa II. r. 1603.

Kardinálové z českých Pražských arcibiskupů byli:

1. *Jan I.*, příjmím Očko z Vlašimi (1364—1379), od roku 1378.
2. *Arnošt II. Harrach* (1623—1667) od roku 1626.
3. Bedřich kníže ze Schwarzenbergů (1850—1885) od roku 1842.
4. František hrabě ze Schönbornů (od r. 1885) od roku 1889.

4. Kdy kompaktáta byla potvrzena a kdy zase zrušena.

Kompaktáta byla na sněmu jihlavském 5. července *1436* od Čechův přijata, kteráž od sněmu církevního basilejského r. 1433 jim byla udělena. Legátové prohlásili, že klatba jest z utrakvistův sňata, oni pak co věrní synové do lůna církve katolické přijati; což se stalo za papeže Martina V.

(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Dne 31. března r. *1462* zrušil papež *Pius II* (Eneáš Silvius) v Římě u přítomnosti českých poslův, od krále Českého, Jiřího z Poděbrad, do Říma poslaných, a asi 4000 lidem Čechům *kompaktáta* od sboru basilejského propůjčená vyhlásiv, že kompaktáta nižádné nemají moci a platnosti udávaje, že kompaktáta dána byla Čechům pod výminkou a dočasně toliko. *(Děj. česk.)*

5. Konec utrakvistické konsistoře.

Roku 1572 přestoupila pražská konsistoř pod obojí ke katolictví za administratora kněze Jindřicha Dvorského z Helfenburka, opata kláštera slovanského. *(Děj. česk.)*

Dne *30.* července *1609* za císaře a krále *Rudolfa II.* dostavil se na rozkaz stavů Českých protestantských do Karolina, poslední administrator posavádní konsistoře utrakvistické, Tomáš Soběslavský, farář u sv. Mikuláše na Malé Straně, který hodnost svou zastával teprve od 22. ledna 1609. Soběslav odevzdal professorům všecky spisy a knihy konsistorní. Tím zrušena formálně konsistoř utrakvistická, která byla nejvyšším úřadem nad starými utrakvisty t. j. kališníky, kteří byli do církve katolické přijati. *(Ant. Gindely.)*

6. Kdy Majestát vydán, universita v Praze založena a kdy první promoce theologická v Praze.

Roku *1609* ve čtvrtek po sv. Prokopu dne 12. července podepsal císař a král Český *Rudolf II.* (1576—1611) tak zvaný: *Majestát*, jímž propůjčena jest nekatolíkům svoboda vyznání víry jejich. *(Ant. Gindely.)*

Roku *1347* dne 26. ledna udělil papež bullou své povolení k tomu, aby *universita v Praze* zřízena byla a počátek obecného učení vysokých škol pražských vzal roku následujícího 1348. *(Děj. česk.)*

Na katolické akademii jesuitův v Praze byl povýšen dne 16. října r. *1571* úd kolegia pražského *Štěpán Korvinus*, jenž nedávno magistrem filosofie se stal, za doktora theologie.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

II. Dějiny politické.

1. Kdy říše česká nejslavnější; kdy Čechy za království uznány; kdy bez krále.

Za knížete Českého Boleslava II. (967—999) byla velikost a rozsáhlost říše České hned z počátku panování jeho nejpodivnější. Hranice této říše byly tehdáž rozsáhlejší, nežli kdykoliv potom nevyjímajíc ani nejskvělejší doby Otakara II. i Karla IV. Zahrnovaly zajisté v sobě kromě Čech, vlastně tak řečených, na jihovýchodu nejen celou dnešní Moravu, ale i celé Slovensko v Uhrách, mezi Dunajem a Tatrami se rozprostírající, až po horu Matru; odtud pak táhly se k severu přes Tatry řekou Stryjem až pode Lvov, pak Buhem až do Podlaší. Na severu odtud k západu šly přes Hloholem a pak přes Bobr asi ke hřebenu jizerskému, takže objímaly, kromě hořejších a středních Slez, také jižní částku království Pol-

ského. Panovaltě tedy Boleslav II. všem nejbližším pokrevencům českým s obou stran Tater i Krkonošů bydlícím; říše Svatoplukova i Bílé Chorvaty staly se brzy českými provinciemi a divocí Jatvězi a Podlaši, jakož i mohutní panovnici ruští v Kyjevě, neprostředními Čechův sousedy.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Od časův Boleslava II. nebylo v Čechách panovníka, jehožto by moc a vláda byla do tak hojných a dalekých krajin jako za *Přemysla Otakara II.* (1253—1278), pokud udržel se na výši svého štěstí, jenže Otakar obracel se nejvíce k jihu. Nazýval se sám z Boží milosti králem Českým, vévodou Rakouským, Štýrským a Korutanským, mark hrabím Moravským, pánem ve Krajině, ve slovenském Krajišti a ve Chebě; zanedlouho připojil k titulu svému i panství v Pordenone (Portus Naonus) v Italili hořejší. Rozkazův jeho posloucháno bezprostředně ve všech rozlehlých krajinách od hor Krkonošův až do Adriatického moře; působení jeho ale šířilo se dále neboť nejen knížata slezští a polští někteří, ale i města Verona, Treviso, Feltre a jiná v Italii a ve Friaulech poddala se byla dobrovolně pod ochranu jeho.

(Fr. Palacký. Děj nár. Česk.)

Česká říše za císaře a krále našeho Karla IV. (1346—1378) obsahovala za posledních let panování jeho následující země: 1. království České s hrabstvím Kladským; 2 markrabství Moravské s knížectvím Opavským; 3. vojvodství Slezské (a to knížectví Vratislavské; Svidnické a Bavornické; Hlohovské; knížecí manství biskupa Vratislavského; knížectví Lehnické, Olešnické; Přežské; dále v horním Slezsku: knížectví Opolské; Falkenberské; Těšínské s knížectvím Bytomským; Osvětímské; Ratibořské); 4. markhrabství Horno- a Dolno-Lužické; 5. markrabství Braniborské; 6. Chebsko; 7. manství německá, zvláště v Horní Falci, Sasích a ve Švábích; 8 po smrti Karlova bratra Václava r. 1382 zdědil Václav IV., král Český, také vojvodství Luxemburské.

(Děj. česk.)

Za *Přemysla Otakara I.* přijali papežové Čechy do počtu *království* křesťanských dne 19. dubna 1204 a zvláštní bullou propůjčen panovníkům Českým žádoucí titul královský na časy budoucí a věčné.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Bezkrálí bylo v *Čechách pětkráte*: od smrti Václava III až do zvolení Rudolfa Rakouského (1306); od smrti téhož až do zvolení Jindřicha Korutanského (1317); od smrti Ladislava (1457) až do zvolení Jiřího Poděbradského (1458); od úmrtí tohoto až do zvolení Vladislava Polského (1471); konečně od zahynutí krále Ludvíka až do zvolení Ferdinanda Rakouského (1526).

(Děj. česk.)

2 Kdy dědičnost s Habsburky uzavřena; samostatnost Čech hájena; kdy Morava o padla; pojmenování Čechů u Francouzů.

Roku 1364 stala se v Brně památná schůze a smlouva, která měla v budoucnosti, veledůležité následky. Dne 10. února uzavřeli též mimo jiné císař a král náš *Karel IV.* a *Rudolf Rakouský*, manžel dcery Karlovy Kateřiny, *jednotu dědičnou*, dle které po vymření rodu Luxemburského v Čechách rod Habsburský a pakli by rod Habsburský dříve vymřel, zase rod Luxemburský za dědice obapolných zemí ustanoven byl.

(Děj. česk.)

Ferdinand I., arcikníže Rakouský byv r. 1526 za Českého krále zvolen, v prvním listě, který se připomíná často pode jménem prvního reversu Ferdinandova, uznal, že jej páni rytíři města i všechna obec království Českého zvolili za krále, nikoli z nějaké povinnosti, nýbrž z dobré a svobodné vůle své vedle svobod království Českého.

(Zap. Česk. mor. Kron.)

Na sněmu augsburském r. 1547 nalehali knížata němečtí, aby se království České podvolilo týmž daním říšským a jiným povinnostem, jako jiné země k říši příslušné. Tomu však rozhodně se protivil *král Ferdinand I.* a nedal nikterak rušiti starodávné svobody koruny České v poměrech jejích k říši. *(Wácsl. Wl. Tomek. Nej. děj. rak.)*

Roku 1479 smířili se Vladislav II., král Český (1471—1516), a Matyáš, král Uherský, úplně v Olomouci ač ne-

chvalně pro Vladislava. A tu žádali *slezští knížata* na svém sjezdě dne 12. srpna 1479, aby jim stavové Uherští pojištění dali, že ani po smrti Matyášově nikdy nebudou považováni za poddané uherské. Viděli z toho, že aspoň Slezáci a Lužičané s nechutí nesli roztržení koruny České, ačkoliv to mělo jen do smrti krále Matyáše trvati *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Roku 1479 smířil se *Vladislav II.*, král Český (1471—1516), úplně s Matyášem Uherským, avšak neslavně. Neboť od počátku XI. století když tři knížata Boleslavici: Boleslav Ryšavý, Jaromír a Oldřich, Českou říši byli na nejnižší stupeň kleslosti přivedli, když jich knížecí slovo platilo jen uvnitř hranic své nejužší vlasti české, nepřišla taková doba, aby ani sesterská Morava neuznávala více panovníka Českého za pána svého jako teď uznávala krále Matyáše. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Sněm *český* v srpnu *r. 1554* vypověděl ze země *cikány* pro mnohé neplechy, které tady páchali. Cikáni dostali se potom až do Francie a když řekli, že z Čech přicházejí, nazvali je Francouzi *Bohemiens* (Čecháky). Od té doby pak nazývali Francouzové až do nedávna i cikány i pravé Čechy jménem „Bohemiens“, jakoby to byli příslušníci téhož kmene a jazyka.

(Česk. mor. Kr.)

3. Národnostní poměry,

viz: „Němci!“

4. Řeč česká,

viz i: „Řeč II!“

Za času *Rudolfa II.*, císaře a krále Českého (1576—1611), který v Praze sídlel, poněmčovaly se Čechy mnohem nebezpečněji nežli za předchůdců jeho Ferdinanda I. a Maximiliana II. Usadiloť se v Praze mnoho Vlachů a Němců. Na venkově pak utvrzovala se národnost německá zvláště příchylností Čechů k protestantskému učení, jehož kolébkou bylo Německo. Neboť přes zákony, kterými od starodávna bylo Němcům bráněno držeti statky zemské v Čechách povolovalo se mnohým pánům z Němec jmenovitě ze Sas, zakupovati se v pomezních krajinách, kdež od času Otakara II. usazeno bylo obyvatelstvo německé po vsích a po městech.

(Čes. mor. Kr.)

a) První české listiny; desky české.

Archiv někdejších knížat Olešnických, na ten čas císařeviči říše Německé náležející, uložen jest při kr. státním archivu ve Vratislavi. Mezi jeho nepřebranými poklady nalézá se *list český* zajisté nejstarší. Psán jest na pergaméně a spečetěn jest čtyřmi pečetěmi. Dán jest list na Poděbradech na den sv. Jana Evangelisty dle našeho počtu 27. prosince *1370*.

(Aug. Sedláček Čas. Mus. kr. Č. 1888.)

Dne 25. srpna *1394* vydal *Václav IV.*, král Český, v Písku královskou listinu, v níž dal rozepři svou s pány na čtyry nebo šest rozsudí, jichžto výpovědi se podrobí, pak že pánům odpouští, i aby se všichni vězňové s obou stran na svobodu propustili, jakož i všechen ve vojně zabavený statek aby se vlastníkům navrátil. A tato královská listina v Písku vydána byla první v jazyce českém sepsaná, neboť všecky veřejné listy vydávaly se od knížat a králův Českých až do prostředka XIII. století, pouze v jazyce latinském; král Přemysl Otakar II. první počal městům a jednotlivým osobám také německé listy vydávati, v čemž jej Václav II. a III., Jan Lucemburský a Karel následovali. Nyní však počal se jazyk český domáhati svého přirozeného práva. *(Děj. česk.)*

Roku *1480* usnesli se *stavové Moravští* hlavně působením výtečného pana *Ctibora z Cimburku* na tom, aby se zápisy a všeliké veřejné listy do desk zemských olomouckých a brněnských vkládaly jenom v českém jazyce i aby se při zemských soudech též všecko v národním českém jazyce vedlo, kdežto až do té doby středověký zvyk trval, všecko to jenom v barbarské latině zapisovati. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Na obecném sněmu v *Praze* dne 13. března *1495* za krále *Vladislava II.* (1471—1516), činěn a do památních knih zapsán jest nález, že od toho dne všickni vkladové v *desky zemské* království Českého veskrz česky psány býti mají. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

5. Rozličné.

a) První ražené peníze, první zlaté v Čechách.

Boleslav I., král Český (936—967), byl z knížat Českých první, jenž dal si raziti zvláštní minci, stříbrné denáry. *(Ottův slovn. nauč.)*

Jan Lucemburský, král Český (1310 až 1346), kázal raziti první mince z jílovského zlata. To byly *první zlaté mince* v Čechách, neboť dříve zlato v obchodu buďto v stočkách neb v závitcích neb v malých koláčcích na váhu se vážilo a na hřivny počítalo. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

b) První cikáni, první velbloud v Čechách.

Roku *1416* objevili se v Čechách ponejprv *cikáni* a vláčejíce se po zemi lid mámili. *(Děj. česk.)*

Roku *1433* navrátili se Čechové z Polska do Čech s hojnými dary od krále Vladislava. Mezi jinými dary dostali od krále také živého *velblouda*, zvíře to za tehdejších časův v zemích našich velmi vzácné ba nevídané. *(Děj. česk.)*

c) Kdy Gregoriánský kalendář v Čechách zaveden.

V *Čechách* zaveden jest nový *Gregoriánský kalendář* roku *1584* a to tak, že v měsíci lednu se místo 7. ledna počítalo hned 17. ledna. Na *Moravě* přijali stavové kalendář ten teprv v říjnu a sice tak že místo 4. položen byl hned 14. *(České listy. 1887.)*

d) První dýmka, první pušky, první továrna v Čechách.

První dýmky v Čechách spatřeny byly osudného roku 1620 u vojákův anglických, které král Jakub svému zeti Českému králi Bedřichovi na pomoc poslal. Veliké bylo podivení Čechův na nevídaný dosud obyčej kouření tabáku. Všeobecně se ale dýmky rozšířily, až Švédové s dýmkami se objevili. Když švédský houf na město Přibyslav dorážel, vojáci měli hořící dýmky v ústech a toho neznámého výjevu se přibyslavská posádka tak zděsila, že město vzdala Švédům, míníc prý, že tito nepřátelé jsou v jakémsi spolku s ďáblem. *(České listy.)*

Roku 1384 okolo 10. června za krále *Václava IV.* činí se první bezpečná zpráva v starých pamětech českých o užívání střelby zápalným prachem v Čechách. Jednomu královskému střelci totiž, který prý chtěl po arcibiskupském střeliti, roztrhla se střelba, které prý se puška říkalo, a ucho mu utrhla. Podle toho byla tato střelba snad již ručnice, která se prachem nabíjela, ač Čechové potom jen hrubá děla puškami nazývali. *(Děj. česk.)*

Prvá továrna na sukno v Čechách byla založena r. *1723* v *Horním Litvínově* v Litoměřickém kraji a byl jejím zakladatelem hrabě Jan Josef Waldštein, tehdáž nejvyšší maršálek v Čechách. *(České listy. 1887.)*

e) Kdy orloj v Praze, kdy v Olomouci.

Okolo toho času když se král Český *Vladislav II.* r. 1490 navždy z Prahy do Uher, jsa též králem Uherským, odstěhoval, dostala *Praha* novou, tehdáž velmi vzácnou a co do výtečnosti snad nejznamenitější a nejpamátnější svého času a způsobu uměleckou ozdobu, totiž veliký *orloj staroměstský*, jejž rada Starého Města v dolejší části radní věže při Velkém náměstí pořídíti dala. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Okolo téhož roku 1490 dostalo také město Olomouc podobný orloj v dolejší části pod radní věží, jejž nějaký Ondřej Pohl udělal. Zbývá z toho orloje posud ve vymalovaném výklenku planetář se starovlašským ciferníkem o 24 hodinách r. 1572 od Hanuše Pohla a Pavla Loubenského z Vídně zhotovený.

Čeleď.

1. Věrná.

a) Poctivě pánu slouží.

Roku 1889 pohřbena na Smečně lidumilná a velmi vážená vdova po lesníku Aloisie Zahradníková. Mezi mnohými truchlícími doprovázela ji ke hrobu též 70letá služka *Marie Albrechtová* ze Svinařova, která již od 21. roku věku svého, tedy po 49 let nepřetržitě sloužila, nejdříve u rodičů zemřelé paní, a pak po provdání této roku 1862 po 27 let u posavádní paní své. Tím však činnost její není ukončena, neboť slouží nadále u vnučky svých bývalých pánů a ošetřuje nyní již pravnuky těch, ku kterým před 49 lety byla přijata, slouží tedy již čtvrté generaci této rodiny Zvláštní to zajisté příklad věrnosti.

Bořivoj, kníže Český (871—894), svoliv manželce své sv. Ludmile, aby sv. Ivana navštívila, povolal jednoho z *věrných sluhů* svých; jednoho ze čtyr, kteří s ním v jeskyni Ivanově byly řka: „Po všechen čas, jakž jsi začal mně sloužiti, neshledal jsem tebe scestného, než ve všem věrného mně; protož důvěřuje tvé věrnosti, chci ti svěřiti manželku svou aby's ty sám, bez jiného průvodce, dovedl ji k oněm jeskyním, před kterými psi štěkali, ale k jeskyním přiblížiti se nesměli" Kterýžto splniv rozkaz knížecí i s manželkou knížete vydal se na cestu.

(Zap. Čes. mor. Kr.)

Léta Páně 1550 dokonal na Krumlově *Petr Daudlebský*, hejtman a regent všech panství domu Rosenberského. Šetřil velmi, chtěv přispořiti pánům mladým (sirotkům) panství. Nechal statku za mnoho tisíc a o něm pořízení učinil, pánům mladým polovici a druhou polovici svou přátelům odkázal.

(Vác. Březan. Živ. Vil. z Ros.)

V rodině páně *Lanzbergrově* ve Frýdku sloužila 93letá žena, která v prosinci 1883 zemřela. Službu nastoupila před 80 lety a byla pěstounkou všech dítek v rodině jmenované. Až do posledního okamžiku svého sloužila věrně a oddaně.

Alexandr Danilovič Menšikov, napotom ruský generál a státník († 1720), stal se, pocházeje z rodu chudého na přímluvu admirála Leforta služebníkem cara Petra Velikého. Tomu sloužil a objevil r. 1697 spiknutí střeliců, čímž si arci cara úplně naklonil. *(Jos. Kolář.)*

Mezi dvořany polskými, kteří r. 1471 s králem Vladislavem do Prahy se vrátili, vyznamenal se mnohaletým působením svým přední jeho komorník *Jan Sokolovský* z Vrance, ode mládí jeho hlavní strážce, rádce a přítel, bez jehož vědomí a vůle téměř nikdo nemíval přístupu k němu.

(Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Jan Šober, hejtman panství Děčínského, za válek švédských byl věrný sluha pána svého, jehož lásku plnou měl.

(Wácsl. Wl. Tomek. Čas. česk. Mus. 1841.)

Matyáš, král Uherský, zbavil svého kancléře a arcibiskupa Ostřihomského Jana *Vítěze* statků jeho arcibiskupských. Když pak se téhož úředníci zdráhali, těch zámků vydati, leč by dříve pána svého na svobodě viděli, dal ukrutný král ubohého starce před ty zámky voditi a před očima věrných jeho služebníků trýzniti, až dne 8. srpna 1472 umřel.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Dne 2. října 1468 zemřel, byv smrtelně u hradu Zvoli na Moravě poraněn, statečný vůdce pan *Zdeněk Kostka z Postupic*. Smrt tato byla pro Českého krále Jiřího nejvýše citelná a nenahraditelná; v něm míval svého nejdůvěrnějšího přítele, rádce a služebníka, kterýž jeho nejlépe uměl zastupovati ve věcech vnitřní vlády zemské.

(Zap. Čes. mor. Kr.)

b) Prospívá jeho i své duši, vzdělává se.

Sv. Vít, patron země české († 300) měl za kojnou a chůvu *Krescencii*, o níž otec Vítův pan Hylas nevěděl, že jest křesťankou, a ta v útlé srdce svěřeného pacholíka sémě víry křesťanské zasila a bedlivě pěstovala A pacholík tak horlivým se stal křesťanem, že pro víru i život obětoval.

(J. Bílého Legenda.)

V domě Albrechta Chanovského z Dlouhé Vsi u Sušice žila na počátku XVII. století za chůvu *Markéta ze Sviratic*, která mezi jedenácti nebo dvanácti dítkami jejich chovala i Albrechtka, znamenitého napotom jesuitu Bylať pak Markytka nábožná, křesťanských ctností velmi pilna; chodíc, stojíc, pracujíc s Bohem obcovala skroušeně a toužebně vzdychala, o věcech spasení rozjímala, ba v nejtužší zimě často drahně noční doby na modlitbách probděla. V témž zvyku zbožném setrvala stařenka do skonání svého. *(Drahé kameny.)*

Služebníci ruští, již pánům urozeným v skvostných domech slouží, používají zbytečného jim času ku čtení poučných a zábavných knih a vzdělávají tak ducha svého. *(G. J. Pečice.)*

c) V bídě a nehodách neopouští pána

Pro politické provinění byla na Špilberku uvězněna hraběnka *Filaghieri* po 10 let. A podivuhodno! dobrovolně s ní sdílela žalář její komorná

(Fr. Kodym. Zl. lístky. 1885.)

Po smrti Mečislava Starého, krále Velkopolského († 1202), nabízeli Krakované velkoknížectví Leškovi, knížeti Sandoměřskému, s tou však podmínkou, aby palatina svého Govoreka ze služby propustil. A *Govorek* byl tak šlechetný že sám se chtěl z vlasti vystěhovati, aby pánu svému Leškovi k velkoknížectví dopomohl, což však Lešek nepřijal, nýbrž raději velkoknížectví mu nabízeného se vzdal.

(Kadlubek. Děj. pols.)

Roku 1174 dne 29. června byl veliký kníže Ruský Ondřej † Jurjevič v Bogoljulově v noci úkladně zavražděn a obyvatelé bogoljulovští spojivše se s vrahy vybrali komoru královskou a poklady. Mrtvola Ondřejova ležela za drancování jako mrtvola nějakého lupiče nahá v zahrádce na pospas dravcům. Tu se mrtvoly ujal věrný Ondřejův sluha *Kosmas*, stoje u ní a hořké prolévaje slzy. Teprv na dlouhé prošení obdržel šat a plášť od klíčníka Ondřejova Anbala a přikryv jím mrtvolu odnesl ji do chrámu, odkudž odvežena jest do města Vladimíru a tam v kostele Matky Boží pohřbena.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Když císař a král Český Rudolf II. následkem vpádu Pasovských r. 1611 musil se vzdáti vlády a držán, vězněn na hradě pražském, byl mu jedinou a poslední útěchou, jeho mathematikus a astrolog *Jan Kepler*, který vytrval při něm věrně až do jeho brzké smrti.

(Jak Malý. Živ. J. K.)

Ludvík, král Český a Uherský, ztrativ r. 1526 bitvu pod Moháčem, dal se na útěk. Král byl unaven a brněním obtížen, kůň jeho raněn. Měl při sobě jen dva dvořaníny. I chtěli přes jakýsi dunajský potok bahnitý přebroditi. První dvořan Celtrus, vrhnuv se do vody, šťastně dostal se na druhý břeh, po něm následoval král, jehožto kůň když pitím vody zdržeti se chtěl, král uzdou a bičíkem poháněl jej, až maje kůň vyskočiti na druhý břeh, převrhl a převrátil se do močálu i s jezdcem svým; za ním vjev *Acíl*, *druhý dvořan* a chtěje králi v nebezpečí pomoci utonul také sám, jako jiní na blízce mnozí.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Když dne 23. května 1618 stavové pod obojí vyhodili místodržící české v Praze *Martinice a Slavatu* z okna do příkopu hradního 28 loket hlubokého, při čemž se Slavata značně poranil, ale Martinic jen lehce pohmoždil: služebníci místodržících znajíce dobře místnosti hradní, jakmile uslyšeli, že páni jejich byli shozeni do příkopu, spěchali zadní čili dolejší branou hradní do příkopu a pánům svým pomáhali.

(Ant. Gindely.)

Juřík z Milevska, mocný a znamenitý pán český, jemuž v druhé polovici XII. století Milevsko s mnohými statky náleželo, byl v kruté bitvě v nebezpečí života. Kůň pod panem Juřím zabit jest, a pouze obětovnou rekovností dvou panošů svých *Mztona* a *Plausina* od smrti vysvobozen byl.

(Dobner. Monumenta I.)

Když Petr II, Alexejevič, car Ruský (1727—1730), se nebezpečně rozstonal, neopustil *Andrej Ivanovič Ostermann*, státník a vychovatel Petrův, jeho lože, až zemřel. *(Děj. rus.)*

Když *Přemysl Otakar I* r. 1193 s trůnu Českého vyhnán jest, zůstal mu jen *jediný sluha*, jenž ho neopustil a při stavbě kostela v Řezně s ním těžkou práci konal, aby se vyživili.

(Ant. Frind. Kircheng. Böhm.)

V bitvě u Tannenbergu dne 15. července 1410, kdežto Poláci slavného vítězství dosáhli nad německými rytíři a knížetem Litevským, Vitoldem, nalezal se i sám Vladislav II., král Polský. A tu německý křižák Dipold vytrhnuv se ze řady soudruhů, přímo se hnal po králi. Avšak král neohroženě hodil po něm kopím a poranil ho v obličeji. V nebezpečí přispěl králi na pomoc i mladý sekretář říšský, mladistvý *Zbygněv Olešnický*, tak že smělec s koně svržen a od vojínů královských zabit jest. (*Jak. Carov. Gesch. Pol.*)

d) I svým životem pána chrání.

Když r. 1015 Svatopluk, kníže Kyjevský, vlastního bratra svého *Borisa* dal zavražditi: vyřítili se vrahové jako zvěř divá okolo stanu, i napřáhli kopí a probodli Borisa a *sluhu* jeho, kterýž byl naň padl (aby ho zachránil), probodli s ním, neb byl miláčkem Borisovým. Zabili pak i jiné mnohé sluhy Borisovy. (*Nestor. Let. rus*)

Jiří Eszterhazy de Galantha zahynul v bitvě u Nikopole r. 1396, zachrániv krále Sigmunda.

Po osudné bitvě na Kosově poli dne 15. července 1389 byl nešťastný car Srbský *Lazar* od sultána Tureckého stat. *Sluha* Lazarův prostřel plášť svůj aby přijal v něj statou hlavu svého milého velitele, a když padla hlava Lazarova, vzkřikl sluha: „Zapřisahal jsem se, že složím hlavu svoji na hlavu svého pána," a to praviv, sehnul šíji pod krvavý meč, a lítý nůž turecký vyplnil mu okamžitě jeho žádost (*Václav. 1886.*)

Vypravuje se, že jeden z předků *Orlíkových* sprovázel jako zbrojnoš jistého rytíře na výpravě křižácké nebo proti Turkům. Tam padli oba do zajetí nepřátelského a byli spolu spoutáni okovy. Zbrojnoš, aby vysvobození či útěk svému pánu usnadnil a umožnil, dal si od něho uříznouti nohu, načež rytíř i s okovy prchl. Obětavostí sluhy byl velitel nepřátelský tak dojat, že jej dal ošetřovati a pak jej pustil na svobodu. Po návratu svém do vlasti Orlík povýšen na rytíře. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

R. 1158 zavázal se na říšském sněmu v Řezně Český král Vladislav I. císaři Bedřichu I., nazvanému Rudovous, že přispěje mu ku pomoci proti městu Milánu. S králem Vladislavem vytáhli mnozí vladykové a mezi nimi i pan Diva, vladyka komárovský a vnuk jeho statečný Bernard, oba provázel s jinými ještě zbrojnoši věrný *Pešík*; 10.000 věrných Čechů sprovázelo Vladislava. V Italii, jak známo, přeplavili rekovní Čechové řeku Addu a obsadili most kassanský. Druhého dne musili sami Čechové podstoupiti boj proti Lombardům. V boji tom jistý Vlach smrtelně poranil pana Divu, že ihned s koně na zemi se kácel. Což vida vnuk Bernard Vlacha sice zabil, avšak i se sluhou Pešíkem zajati a do žaláře odvlečeni jsou, ani ostatní Čechové nad vítězstvím jásali. Milánští velikou porážkou rozhořčeni vyřkli nad obéma ortel smrti, a již druhého dne měli býti vyvedeni. Hrozná to byla noc pro odsouzené, zvláště Pešík litoval svého mladistvého pána a přemýšlel, jak by mu pomohl. An Bernard spal, vytáhl Pešík ukrytý nůž a nedbaje hroznych bolestí uřízl si vlastní nohu. Pak vzbudil pána a když tento se až děsil nad takovým skutkem hrdinské věrnosti a Pešíka objímal, ukázal věrný sluha, aby Bernard neprodléval, ale co nejrychleji i s přikovanou mrtvou nohou okénkem utekl. Teprv když Bernard byl v bezpečí, udělal Pešík povyk a oznámil útěk Bernardův a prosil o obklady, aby nevykrvácel. Dověděv se o tom jeden z milánských vojevůdců, byl tak pohnut hrdinskou věrností Pešíkovou, že jej léčiti dal a po delší chorobě, když se uzdravil, na svobodu propustil. Divův vnuk Bernard šťastně se dostav zpět do ležení českého zůčastnil se ještě v čas pohřbu děda svého, Čechové pak vítězoslavně navrátili se do vlasti české.

Po čase s mnohým utrpením a strádáním o dřevěné noze a žebrotou se živě vlekl se do Čech i věrný Pešík a zatoužil po krajině své uprostřed Čech pod Brdy. Pán jeho Bernard dávno před tím odpočíval v milé své komárovské tvrzi blíže Hořovic. Pešík přišel do Komárova a nikdo ho nepoznal, ba ani jeho vlastní pán, pro kterého se na celý život zmrzačil, jemuž z lásky takřka život svůj v oběť přinesl. I podával mu Bernard jako jinému žebráku

z měšce stříbrný peníz. Později teprv pohlédnuv bystřeji naň poznal svého zachránce, okamžitě padl mu na šíji, obejmul a líbal jej vroucně. Z vděčnosti zbrojnošovi Pešíkovi i tvrz komárovskou se vším příslušenstvím daroval a sám na ostatní své statky se odebral. Vladislav I. pak král, dozvěděv se o tom, Pešíka za jeho věrnost do stavu rytířského povýšil a pro věčnou toho paměť v erb pojmuta uříznutá, zlatá noha v červeném poli. A tak počátek vzal mohutný a slavný rod Pešíků z Komárova. Poslední majitel z Pešíků byl Jiří, který zemřel r. 1599.

(Anděl Strážný. 1884.)

Před mnoha léty navracel se jistý *polský šlechtic* se svým sluhou do svého domova z vyhnanství. Nedaleko svého rodného města byli přepadeni množstvím vlků, kterým sluha, ač byl neobyčejné síly a neohroženosti, nemohl odolati, tak že ze čtyřspřežního potahu pár koní za oběť oněm dravcům se musilo nechati. Ale ani to nespomohlo; blíže samého města opět obklopeni byli oněmi nemilými hostmi, kteříž i život obou lidí ohrožovali. I co neučinil onen *věrný sluha* jenž již od prvého potýkání šat měl od vlků roztrhaný a sám z mnoha ran krvácel. Odporučiv duši svou Bohu a svoji manželku s dětmi pod ochranu a na starost svému pánovi vrhl se v nerovný boj s vlky, kdež také život svůj na ochranu pána svého za kořist hltavým vlkům obětoval, co zatím pán šťastně z nebezpečenství vyváznuv do svého domova bez úrazu se dostal

(„Václav". 1883.)

Roku 1440 přepadli v městě Troki právě na neděli květnou Poláci velkého knížete Litevského Sigmunda. Tento byl přítomen mši sv.; při pozdvihování uchopil Polák Skobeyko železný pohrabáč a udeřil jím o hlavu velkokníže te, takže až krev na zeď vytryskla Tu sluha Sigmundův *Slavko* přikvapiv ku pánu svému, aby ho hájil. A tu Poláci shodili Slavku z věže, tak že hodný sluha zlámal vaz.

(Dlugoš. Děj. pols.)

Za cara Ivana IV. Vasiljeviče (1534 až 1584) nebyl nikdo poctivý v Rusku ani života svého jist. Car proslul ukrutností a každou všemožnou nepravostí. Proto musel i Kurbski, ačkoliv velikých a platných služeb caru prokázal, z Moskvy utéci a šťastně se do ciziny dostal. Odtud poslal svého věrného sluhu *Vaszku Šilanova*, aby carovi list odevzdal. Car dav si list ten přečísti, mučil ubohého sluhu, aby blíže poznal, jak Kurbski utekl a s kým jest ve spojení. Avšak věrný sluha ani slova na pána svého neprozradil a statečně za ně dal i život svůj.

(Arn. Herrmann. Děj říše Ruské.)

Mikuláš Opolský poranil ve shromáždění knížat slezských v létě r. 1497 Kazimíra, knížete Těšínského, a utekl se do chrámu Páně. A tu rozzuřený lid nenáviděného knížete na stupních oltáře byl by ubil, kdyby věrný Mikulášův zeman *Jan Stoš* nebyl pána svého vlastním tělem kryl, při čemž věrnost svou těžkou ranou odstonal.

(Fr. Sláma. Děj. těšínské.)

V bitvě u Landshutu ve Slezsku roku 1760 padl pod generalem dela Motte Fouqu'e kůň. Nepřátelé, dorážející mocně ku předu, chtěli i generála zavražditi. Avšak věrný sluha generálův *Trouška* svým tělem kryl pána svého volaje: „Což chcete komandujícího generála zavražditi? Dejte mu milost." Nadplukovník pluku Lövestein, svobodný pán z Voithu, uslyšev to, poručil, aby generálu se dala milost, a dal mu sám jiného koně.

(Leop. Chimani.)

Roku 1227 přepadl Svantopolk s vojskem Jindřicha, knížete Vratislavského, právě když se koupal. Jindřich jen tím na životě zachráněn jest, že jeho věrný *Pelegrin Vyzinburg*, vlastním tělem jej ukryl, a zavražděn jest, an pán jeho zatím šťastně se zachránil.

(Dlugoš. Děj. pols.)

e) Dochází odplaty.

Vilém Trčka z Lípy a pán na Opočensku († 1569), zboží městecké odkázal svému věrnému služebníkovi *Matějovi Dobešovi z Olbramic.*

(Aug Sedláček. Hr. a z.)

Král Český Václav I. Jednooký (1230—1253), honil jednou na místě, kde nyní Jeníkovice jsou. Po honě utábořili se král se svým sluhou *Jeníkem* a ostatní družinou nejvýše na kopci. A tu pohled na okolní krajinu byl milý

a vábivý. Jeníkovi se lesnaté okolní stráně a místo samo zalíbily. I maně pronesl před králem přání, že by si přál v této krajině bydleti. Slyše to král, který vždy byl dobrotiv ku svým věrným sluhům a mnohé velikými statky odměnil, daroval jí Jeníkovi celé ono místo, jež bylo obklopeno léčí a jež dosud nazývá se v Jeníkovicích „jezevčí plac“ (že tam král jezevce chytil) a Jeník tam skutečně si vystavěl tvrz, kteráž i s potomní osadou nazvána Jeníkovice.

(Fr. Rosůlek. Pověsti z Pardubicka.)

V zajímavém kšaftu pana Voka Rožemberka († 1262) děje se zmínka o *Kojatě*, komorníku v Jistebnici, jemuž pán odkázal tři lány, jež míval někdy rychtář za svého života.

(Aug. Sedláček. Hr. a z. díl VII.)

Jakožto zboží ušlechtilého manství dostal se Valdek v XV. století *Janovi z Lestkova*, zasloužilému dvořanu královu. *(Aug. Sedláček. Hr. a z.)*

Na dvoře Lazsko u Příbrami seděla ku konci XIV. století Anna, vdova po Jakubovi, po jejíž smrti král Václav odumřelý statek Lazsko *Přibíkovi z Tušovic*, komorníku svému, udělil.

(Aug. Sedláček. Hr. a z.)

Jan z Boskovic a z Brandýsa hned po nastoupení svém 1405 daroval dvůr ve Lhotě s městištěm a mlýn Pelín *Pavlovi Říp kovi*, jenž byl otci jeho Tasovi věrně sloužil.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

Roku 1795 založil na Moravě *František*, svobodný pán ze *Sonnenfelsu* na Dietrichsteinském panství Mikulovickém fundaci, z nížto každého roku chudobná dívka, byla-li uznána za nejunavnější z celého panství, dostává 150 zlatých, jež se na úroky ukládají a 14 dnů před svatbou i s úroky děvě té se odevzdávají. Při tom děva ta ověnčena bývá růžemi bílými.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Při dvoře krále Českého Vladislava I. (1140—1173) žil jakýsi *Vojslav*, podkoní dvorský a nejmilejší králův důvěrník, kterémuž král pro jeho věrnost a důležité služby veliká zboží dával a nad jiné pány a úředníky jej povznášel.

(Hájek. Kron. česk.)

Josef Miloslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel († 1846), posluhoval nějaký čas jsa žákem na děkanství chrudimském. Mladý Ziegler počínal si po celý čas, co byl na děkanství, tak slušně a obratně a měl se ke každému tak ochotně, že všickni na děkanství byli s ním úplně spokojení. I stalo se také jedenkráte, že Ziegler při posluhování při jedné velké hostině velmi dobře se zachoval, pročež zavolal jej p. děkan k sobě a zaklepav mu pochvalně na rameno, promluvil k němu v žertu takto: „Josefe, budeš-li se vždy takto chovati, jako jsi se až dosaváde zachoval, staneš se někdy Chrudimským děkanem,“ kteréžto žertovné proroctví se později ovšem vyplnilo.

(Ant. Rybička.)

2. Špatná.

a) Pána podvádí a okrádá.

Když r. 1590 pan Petr Podbranský v Praze umíral, ukradla mu služka jeho *Anna* peřiny takměř pod hlavou a házela je i s putnou a cejchami přes střechu k sousedovi.

Proti Janu Kropáčkovi r. 1547 spikli se všickni čeledínové mužského i ženského pohlaví na *Litenčicích* a obravše ho utekli do Skalice.

R. 1524 kuchařka *Markéta*, ačkoliv seděla ve vězení, přece, když ji hospodář pro pivo poslal, ho šidila.

R. 1540 vinil Jíra Kulhavý *Káči* kuchařku, že mu pokradla peníze jechmtálské zlaté uherské, české groše, kteréž za vyzinu byl stržil.

(Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.)

Felix Brandýský, služebník Sixta z Ottersdorfu, úředníka města pražského, zpronevěřil něco peněz pánu svému v Lipště, které Sixt o vánočních svátcích před lipským trhem r. 1579 tam za sukna poslal. Od mnohých svědků udáno o tom služebníku, že v Lipsku hrál a že sobě koupil klobouk za několik kop. — A jiní služebníci Sixtovi vzali asi za 12.000 zlatých suken od pana Martina Ratha, kupce, na pána svého a nedodali mu všech.

(Jos. Riss. Čas. Mus. kr. Čes. 1861.)

Jiří, král Český, dostal byl r. 1462 z Říma zprávy, dle kterých *Fantín*, prokurator jeho, byl se mu nevěrně zachoval, jednaje k jeho škodě, ač byl od

ného placen. Za to ho vsadil král Jiří do vězení, ač smrti hoden byl.
(*W. Wl. Tomek. D j. m. Pr.*)

Roku 1589 ztratila se z pokoje Jana Valdšteina ručnice, dlouhá s hladkou děrou a kordulář pozlatilý, pobíjený. A ručnici tu ukradl nevěrný sluha *Prostějovský*.
(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

b) Pána zrazuje.

Leopold, arcikníže Rakouský, chtěl dosáhnouti po Rudolfovi II. (1576 až 1611) koruny České a koruny říše Německé. Takovému plánu přáli služebníci Rudolfovi předseda vojenské dvorní rady hr. *Sulc*, tajný rada hrabě *Althan* a plukovník Ramée. Tito ctižádostiví a lakotní lidé nadáli se většího prospěchu z převratu od nového panovníka; a tak byli ochotni podporovati Leopolda v jeho záměrech. (*Č. m. Kr.*)

Aby si vládu pojistil dal r. 1598 Boris, jenž za nezletilého cara Ruského Feodora I. Ivanoviče panoval, Dimitrije, nevlastního bratra carova zavraždditi. Carovna vdova Marie, ale syna svého bedlivě hlídala. Avšak zrádná ošetřovatelka *Dimitrije*, nejspíše podplacená, Volochova vylákala, ana Marie po obědě odpočívala, Dimitrije ze světnice, aby prý šel na procházku do dvora, a zde ho její syn Josef s jinými ještě zavraždili. (*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Roku 1277 přepadli v noci nevěrní sluhové pána svého *Jindřicha IV.*, knížete Boleslavského, a odvedli ho k Boleslavovi, knížeti Lehnickému, který ho do tuhého vězení uvrhl, aby od něho výkupné vynutil. (*Kron. pols.*)

Proti *Roháčovi*, hejtmanovi lomnickému, spikli se někteří *služebníci* zejména *Kubík*, *Jan* a *Dolista*, sehnali Vaňka, purkrabě Roháčova, s hradu a Roháče samého na hrad nepustili: což se stalo v první polovici XV. století.
(*Diplomatář musejní.*)

Když r. 1264 Mendog, kníže Litevský, byl zavražděn, měl syn jeho Volstinik, jenž v klášteře co mnich žil, *Theofila*, knížete Polockého, aby ve vládu v Litevsku místo něho se uvázal. Theofil činil již přípravy, aby úmysl ten provedl. Avšak *zrádný sluha* jeho vyzradil záměr ten nepřátelům Theofilovým a Theofil, jenž u bratra svého bezstarostně se právě zdržoval, byl od Troynalův zavražděn a Polsko od nich obsazeno. (*Aug. Schlözer. Děj. Litevska.*)

c) Pána vraždí.

R. 1556 na Mělnice za živa zahrabali *Annu*, a kuchařku Vaňka Klášterského, poněvadž s nějakými lotry súčastnili se vraždy svého hospodáře, křiku žádného neučinila a krádeže se dopustila jakožto nevěrný čeledín.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dietl, kuchař Oldřicha pána z Rožmberka vyznal za časů husitských, že Mikuláš, kramář, k tomu ho měl, aby pána svého otrávil, čemuž Dietl i svolil, avšak vše se prozradilo a kuchař potrestán jest. (*Jos. Svoboda. Vlast.*)

Zbyněk z Hazenburku, arcibiskup Pražský od r 1403; byl r. 1411 otráven v Prešburku, městě uherském. Neboť jeho vlastní *kuchař*, vezma od kacířův 15 dukátův, otrávil ho na den sv. Václava, jakž on, byv popaden v Českém Brodě, vyznal, a za tu svou nešlechetnost koňmi byl roztrhán.
(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Jindřich Prakšický ze Zástřizl byl roku 1582 vlastním mečem od zbrojnoše proboden nedaleko Smračatky u Buchlovic na Moravě.
(*Kar. Eichler. Posv. místa.*)

Ludgarda, choť Přemyslova, krále Polského, byla roku 1283 od služek svých v Poznani zardousena.
(*Kron. polsk.*)

Roku 1810 odejel *Milán Obrenovič*, Srb, bratr Miloše Obr., do hlavního ruského stanu v Bukareštu a brzo na to tam zemřel, byv dle doslechu od svého *sekretáře* otráven. (*Děj. srb.*)

Hrabě Jaroslav Šternberk, jenž po bitvě na Bílé Hoře roku 1620 Lnáře koupil, vlastním komorníkem *Polovským* zavražděn jest. (*Čech.*)

Přemysl, kníže Velkopolský, byl dne 6 února 1296 od nevěrných služebníkův svých zabit. (*Děj. polsk.*)

Dne 21. června r. 1306 byl *Václav III.*, král Český, právě ve výroční den úmrtí svého otce Václava II. v Holomouci v domě biskupském od zlotřilého sluhy *Konráda z Pottenštýnu* úkladně zavražděn; maje věku svého 18 roků.

Zrádný sluha a vrah byl na místě na kusy rozsekán.

(*Ant. Honsatko. Das Vaterland. 1834.*)

Léta Božího 1427 *Rozvoda Rameš*, jenž téhož roku se Svojším ze Zahrádky a jinými z ponuknutí mistra Jana z Rokycan knížete Litevského Sigmunda z Prahy vypudil, brzo potom od svého pacholka zastřelen jest.

(*Staří letopisové čeští.*)

Když r. 1478 Tataři přepadli s velkým vojskem na podnět Polského krále Kazimíra II. moskevskou krajinu, uplatil velkokníže Ruský Ivan tatarského vůdce. A tento přemluvil chana *Sachmata*, aby domů se navrátil, a na cestě ho zabil.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

d) Dochází trestu.

Glinski, jenž byl ve službě cara Ruského Vasileje, mnoho dobrého zakusil od pána svého a mnohými milostmi obsypán byl, chtěl r. 1514 pána svého opustiti a k Polskému králi Sigmundovi II. přejíti. Avšak zrada jeho přišla na jevo, a proto Glinski ihned jat a uvězněn a později i odpraven jest.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Toho času (r. 1603) *Jeronym z Makové* spálil u císaře Rudolfa pečeni, tak že před naším příjezdem do Prahy v středu jat i odsouzen cti, statku i hrdla, nejvíce proto, že nějakú knihu císařskú, tajnú, zapečetěnú svévolně a lehkomyslně odevřel. Nejprv seděl na Křivoklátě, potom na Krumlově, odtud vezen na mostský zámek a z něho, ožrav strážné, vyvázl. Udělal Mostským velikú starost; ale dostali ho zase, a podnes vězněn zůstává na Křivoklátě.

(*V. Březan. Živ. P. Voka z Rosenb.*)

Filip Lang, komorník císaře a krále Českého Rudolfa II., zneužíval postavení svého, vydíraje peníze za audience u císaře. Tak musel na příklad kníže Václav Těšínský za umožněnou audienci Langovi 4000 zl. platiti, kníže Anhaltský 200 dukátů Karel z Lichtenštejna 2000 zl. Komorník Lang prodával i výnosné úřady; jeden z purkhrabí karlštejnských dal mu za místo dotčené 5000 zl. Dary císaři přinešené si nechával. Avšak dne 1. června 1608 byl dán do vězení, všecky nepravosti jeho přišly na jevo a někdejší všemocný komorník končí bídně život svůj ve vlhkém vězení ode všech proklínán až běda. (*Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

Dne 31. března 1462 zrušil papež Pius II. kompaktáta Čechům od sboru basilejského propůjčená. A tu z písemností od poslův krále Českého Jiřího z Poděbrad z Říma přinešených vysvitalo, že kancléř český *Prokop z Rabštejna* choval se tam v Římě dosti stranicky a že nejednal, jak by mu bylo náleželo. Král Jiří vzal mu tedy úřad kancléřský a zavázal ho slibem, aby nikam nevykročil z domu svého do vůle královy. (*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Červi,

viz: „Nehody živelní 4!“

Čest.

1. Pravou zachovej a chraň, avšak s mírou!

Po bitvě u Schönberka nedaleko Řezna dne 12. září 1504, kdež Čechové, byvše od svých německých hejtmanů zrazeni; ač odolati nemohli jako lvové bojovali, což i císař Maximilian nahlas uznával, propustil císař 700 zajatých, jakožto muž ducha rytířského všecky na svobodu zavázav je ctí a věrou, že se postaví v den jim určený. A *Čechové* stavili se také několikráte všickni, jakožto „lidé dobří“, to jest při cti zachovalí, ve dni k tomu jim určené, a když se ta válka chýlila ku konci, prokázal jim císař tu milost, že je i bez výplaty na svobodu propustil.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Staré *české* nálezy soudní vrcholívají obyčejně ve slovech: byl trestán na cti, statku a hrdle. Kdo ztratil čest a jméno

dobré, ani žíti nechtíval, ztrácel všecka práva občanská. Byl-li to šlechtic, byl erb jeho smazán, rozlámán rukou katovou a zbytky pověšeny na šibenici *(Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.)*

Roku 1618 přišel Dr. *Jesenský*, vyslanec od stavů Českých, do Uher. A tu jej varoval jeden přítel důvěrný před palatinem Forgáčem kterémuž přísu zoval takovou ošemetnost, že ukládá i o jeho osobní bezpečnost. Domlouval tedy Jesenskému, aby okamžitě město Prešpurk opustil, že jej vyvede bez nesnází a doprovodí na místo bezpečné. Jesenský však, jenž pocházel ze šlechty uherské, považoval za nečestné, a za hotovou zbabělost, aby tajně uprchl jako nějaký zločinec.. I prohlásil, že raději by ztratil život nežli čest, jelikož je vyslancem stavů a národa Českého, kterýž více nenávidí a přísněji tresce takového pohanění, nežli hotového zabití v jiných případech. A Jesenský byl vskutku zatknut a odvezen do vězení do Vídně. *(Ant. Gindely.)*

Za času *Jiřího z Poděbrad*, krále Českého (1458—1471), byl v obecném i soukromém životě cit pro čest velmi živý u národa Českého. Zákon cti hájil svatost daného slova, držení slibu a věrnost ve všelikých závazcích. Jestliže by český vojín ve válce zajat a potom „na čest a na víru“ propuštěn, bylo jisto, že se v určitém čase zase do vězení třeba sebe krutějšího navrátí; nejeden takto býval držíván na závazcích po celá léta; stavě se vždy, řádně propuštěn býval vždy znovu až do konečného vykoupení anebo narovnání.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Z bitvy u Schönberka nedaleko Řezna, kdež 3000 Čechův zrazeni byvše od svých německých hejtmanův. ač pod lehli, velmi hrdinsky bojovali. probila se jen malá část vojska českého, mezi nimiž byl také statečný rytíř *Libák z Radovesic*. A tu potom v Čechách někteří nešlechetníci rytíře Libáka nařkli, že by byl z bitvy utekl. On však je pohnal k soudu z uražení na cti, a na soudu seznáno, „že jest on, Libák vozy šikoval, lidi do bitvy vedl, je řídil a při té bitvě byl od počátku až do konce, i všemu dosti činil, což takovému hejtmanu v takové potřebě učiniti náleží.“
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Jan Nep. Nejedlý, právník a spisovatel český († 1834), býval nemálo ctižádostivým, klada nevšední váhy na své úřadní a socialní postavení a varuje se tudíž také všeliké neslušnosti, nesprávnosti a špinavosti a vůbec všeho, co by dobré jeho pověsti mohlo býti na ujmu. I požívaltě také obecné šetrnosti a úplné důvěry svých kollegův i svých představených a všech úřadů, s nimiž měl co činiti, byv u nich všech pro svou způsobnost, nestrannost a počestnost vůbec na slovo brán. *(Ant. Rybička.)*

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), byl obžalován křivě a obeslán před sbor otcův. Pokorně a vážně zněla odpověď Norbertova, kteréž odpůrce nijakž neodolal. Kardinál Kanon z plna přesvědčení o nevinnosti pohnaného kněze, propustil jej přívětivě roku 1118.
(Drahé kameny.)

Pan *Vilém z Pernšteina*, výtečný a nejbohatší šlechtic v Čechách, byl i nejvyšším hofmistrem a předsedou soudu komorního na králově místě (Vladislava II 1471—1516) po mnohá léta. Psaní od něho došlá nesou na sobě ráz, kterým se ode všech jiných současných dopisův rozeznávají: jest to zvláštní jarý smysl pro čest a poctivost, pro pravdu a spravedlnost.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Sv. *Stanislav*, biskup Krakovský, mučeník († 1079), káral a napomínal Boleslava II., Smělého, krále Polského, pro cizoložství. Za to připraviti hleděl Boleslav biskupa o čest a dobré jméno, udávaje, lživě, že biskup zůstal jednomu šlechtici, jenž tři léta již byl zemřel, peníze za pozemek dlužen. A tu sv. Stanislav hájil svou čest a při soudu ukázal, že vskutku pozemek ten zapravil. *(J. Bílý. Legenda.)*

Marie Elektu od Ježíše nar. r. 1605, představenou kláštera řádu karmelitánského v Praze, nařknul kdosi u Pražského arcibiskupa, že prý podřízenou sestru krutě zbila. Uslyševši o nestydatém nářku, zplesala pokorná Elekta: „Chvála Bohu, zde mne ještě nejlíp znají!“ A když proto nějaká paní v klášteře ji tupila a sestra vrátná se jí ujímala, zakřikla ji Elekta, řkouc: „Mlč, sestro! mně jest jedno, ať mne kdo ctí nebo tupí.“ *(Drahé kameny.)*

2. Ji poskvrnil; nepravá zaslepuje.

Když Bedřich Falcký dne 24. srpna 1619 za krále Českého od stavů Českých zvolen byl, zpečoval se na počátku korunu Českou přijmouti. Avšak *Eliška*, manželka jeho, povzbuzovala jej k tomu. Praví se, že mu také domlouvala tím způsobem, když si důvěřoval pojmouti za manželku královskou princeznu (bylať dcera Anglického krále Jakuba I), že by také měl míti dosti odvahy korunu královskou přijmouti. A rada ta i rozhodla. *(Ant. Gindely.)*

Boleslav II, *Smělý*, od roku 1058 král Polský, ačkoliv ženat byl, tak velmi na čest svou zapomenul, že až veřejně největší hanebnosti páchal.

(J. Bílý. Legenda.)

Čistota,

viz i: „Nevinnost!“

1. Milovali ji.

a) Ji se skvěli.

Chyby proti cudnosti jsou v *Černé Hoře* něco neobyčejného; ženské pohlaví požívá takové vážnosti, že dívka i cizince v horách provázeti může, aniž by se čeho obávati měla, smrt by byla jistou odplatou provinilce. *(Jan Vaclik.)*

Jan Dubravius, čtyřicátý biskup Olomoucký (nar. v Plzni † r. 1553), vyznamenal se i čistotou, takže neúhonnost jeho povahy vynutila i nepřátelům jeho úctu, že mezi nejšlechetnější biskupy Olomoucké přičítán býti musí.

(Kar. Ninger.)

Pověst čistoty *Ferdinanda II.*, císaře a krále Českého (1620—1637), je neposkvrněna, nebo žádný z četných vyslanců u vídeňského dvora pověřených nemohl dvoru svému, po takových zprávách lačnému, zvěstovati něco, co by bylo na úkor pověsti Ferdinandově. Lamormain dokonce chválí Ferdinanda, že nikdy na dívku upjatě nepohlížel a nikdy ženu samotnou nepřijímal v slyšení.

(Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.)

Bl. Edmund Kampian, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž i v Praze delší čas působil, již na vysokých školách byl v mravech čistým a bezúhonným, tak že jej občané dublínští jinak nejmenovali, nežli andělem čistotným; pak jako anděl setrval až do konce života svého. *(Ant. Rejzek. Jeho životopis.)*

Jak stydlivé a nevinné pachole byl sv. *Stanislav Kostka*, kralevic polský († 1568) lze poznati z toho, že kdykoliv uslyšel nectné a nepočestné slovo, tak čistota jeho rančna byla, že do mdloby upadl. Proto znamenal-li někdy otec jeho, že někdo ze spolustojících něco neslušného prohodil, hned ho k mlčení nabízel, řka: „Nechte té řeči, aby snad Stanislávek můj zase do mdlob nepadl.“ *(Macana výbor př.)*

Slovenské dívky na úpatí Karpat jsou vůbec velice ctnostné i ku svým domácím milencům neboli „frajerům“, při podávání důkazů lásky velice skoupé a opatrné, tak že jest velikou vzácností, aby některé svobodné děvče se „zapomnělo“. *(Ot. Jedlička. Květy 1883.)*

Vít, děkan kapitoly pražské na Hradčanech († 1271), skvěl se mimo jiných ctností i neobyčejnou čistotou.

(Pokrač. Kosmy.)

Léta 1091, indikta 1 léta, zemřel veliký kníže *Vševlad* (Ruský), syn Jaroslavův, vnuk Vladimírův; měsíce dubna v 13. den a pohřben jest ve velkém chrámu svaté Žofie. A ten kníže Vševlad byl od dětinství bohabojný; a byl i sám zdrželivý od opilství i od chlípnosti; a protož miloval ho jeho otec a takto k němu mluvíval: „Synu můj! blaze tobě, že slyším, kterak jsi mírný, i raduji se, že jsi mi útěchou v starosti mé. Když Bůh odvede tě z tohoto života, ať pochovají tebe, kde já budu ležeti u hrobu mého, poněvadž miluji tebe nad bratry tvé.“

(Nestorův: Letopis ruský.)

Stanislav Vydra, mathematik český, jesuita († 1804) chvály hoden jest pro svou panenskou čistotu mysli a mravů a všestrannou zachovalost a neúhonnost.

(Ant. Rybička.)

b) Dobrovolně si vyvolili; prospívát

viz i: „Manželství 5 a!“

Po smrti Přemysla Otakara I. r. 1230 nastoupil vládu v Čechách král Václav I. (1230—1253) a tu pojednou ucházeli se u něho o ruku sestry jeho *bl. Anežky* dva nápadníci, totiž král Anglický Jindřich III. a sám císař Bedřich II. Král Václav zvolil z nich mocného císaře, avšak Anežka byla si již vyvolila mocnějšího choté, milého Spasitele svého, jemuž celý život svůj zasvětiti si žádala. I obrátila se prosebně ku sv. Otci Řehořovi IX a ten přimluvil se u krále Če kého, aby sestru svou ku manželství nenutil a přiměl i císaře Bedřicha, že od zamýšleného sňatku upustil.

(Posv. m. kr. hl. m. Prahy. 1884.)

Sv. Konstantin *Cyrill*, apoštol náš slovanský († 868 v Římě), vynikl v Cařihradě ve vědách, že dosáhl čest ného jména „filosofa“. V domě příznivce svého Theoktista žív byl mladík počestně a mravně, zabývaje se vědou a umou. I učinil jemu Theoktist návrh, aby se oženil s neteří jeho, pannou velmi bohabojnou i spanilou; leč Kon stantin odepřel toho, ačkoliv sliboval jemu od císaře darem knížectví a voje vodství, neboť už dávno před tím zasvětil život svůj Božské Sofii neboli moudrosti v panictví stálém a věčném a stal se později knězem a biskupem.

(Meth. Halabala; kal. Moravan. 1885.)

Sestry *Kateřina a Lidmila z Pasovar* u Krumlova oddaly se životu v čistotě a pobožnosti, nevstupujíce však proto do kláštera, nýbrž bydlíce i s jinými šlechtičnami pobožnými v domě vedle samé kaple Betlemské v Praze na po čátku XIV. století.

(Archiv m. Krumlova.)

Kunhuta, dcera Českého krále Přemysla Otakara II., měla vedle smlouvy z roku 1276 státi se manželkou jednoho syna Německého císaře Rudolfa z Habsburku. Avšak třináctiletá Kun huta nechtíc se státi obětí počítavé politiky císaře Rudolfa, o sňatku s Rudolfovým synem Hartmannem ničehož věděti nechtěla, nýbrž aby tomu ušla, již dne 8. září 1277 obřadem slavného ostříhání a oblečení šedivého hábitu řeholního od své tety Anežky za novicku do kláštera klarisek přijata byla to spolu s dvanácti dívkami, družkami svými z předních domů panských.

(Děj. česk.)

V městě *Inomostí* byly dvorem dcery císaře a krále Českého Ferdinanda I. *Magdalena a Helena*, kteréž se svou r. 1566 zesnulou sestřičkou Markétou slib čistoty Bohu učinily a k založení jesuitské kolleje insprukské přispěly. Ba žíce po soukromém, světa odloučeném životě, zavřely se r. 1568 s některými dvorními šlechtičnami v Halle blíž In špruku v domě klášteříku podobném a sl užily tam Pánu Bohu bez slibů řeholních

(Drahé kameny.)

R. 1261 chtěl se Přemysl Otakar II., král Český, s *Markétou*, nejmladší dce rou Uherského krále Bely IV., oženiti, aniž by nějakého věna požadoval. Avšak Markéta, byvši od dětinství v klášteře, uechtěla ho opustiti a také v něm potom co abatyše umřela, a za svatou byla považována.

(Děj. česk.)

Rudlofovi, pánu zásmuckému ze Zásmuk, nar. roku 1655, když dospěl v jinocha, nabízeli vzácnou a bohatou nevěstu; on ji ale nechtěl, umíniv bez porušení čistotu svou dochovati Pánu Ježíši. Krotiv tělo tuhou kázní a zkusiv pro Boha protivenství usnul panic v Pánu, květa jinošstvím.

(Drahé kameny.)

František Vít hrabě Slavata z Chlumu a Košumberka psal matce své paní Lucii Slavatové r. 1627: „Pročež nechci na žádné ženění mysliti, nýbrž umínil jsem a dokonale jsem se na tom ustanovil, v čistotě bez ženění v tom stavu jak nyní jsem zůstati a Pánu Bohu mému s Jeho Božskou pomocí, pokud mně živobytí na tomto světě popříti ráčí, v stavu svobodném v čistotě sloužiti.“

(František hr. Slavata z Chlumu.)

Anežka, dcera Tomáše *ze Štítného*, byla panna vysoce ušlechtilá; kteráž se celou duší vžila v názory otce svého, pro ni on vzdělal „Zjevení sv. Brigity,“ pro ni sestavil „knihy naučení křesťanského.“ Po smrti otce svého žila r. 1404 jako podílní vlastnice domu vedle kaple Betlemské, kdež se spolu s několika panami byla usadila k životu bohomyslnému

(Jireček. Rukověť.)

Udatný hrabě general rakouský *Tilly* († 1632), od vévody Saského tázán

jakého by zažehnávání užíval, že ve všech svých činech tak šťasten jest, odpověděl: „Neužívám žádného kouzelného zažehnávání jak se o mně mluví; ale to jedině mám z milosti Boží za své požehnání, že si čistoty srdce nade všecko vážím a touto rukou, kterou bojuju, po celý čas svého života jsem se žádné osoby ženské nedotekl.

(*Macana výb.*)

Sv. *Václav*, kníže Český (923 – 935), trvaje pořád v panictví, ostříhal čistoty svědomitě, ano umínil si své panství složiti a dáti se od papeže v rouchu mnišském na klerictví postřihnouti.

(*Drahé kameny.*)

2 Prostředky: bdělost; pracovitost; modlitba a půst; vzývání P. Marie.

František Sušil, spisovatel a kněz, Moravan (nar. 1804), zachoval čistotu svou. A nejvíce mu prospělo, že když jiní spolužáci jeho ve studiích shánějíce se po rozkoších tělesných seděli při džbáncích piva a hojně popíjeli, anebo vilným duchem vedeni za ženštinami pádili, on sedával u knih a čerpal odtud jiné vyšší a trvalé i nepokalené rozkoše duchovní. (*Matěj Procházka.*)

Blahoslavený *Šimon Lipnický*, minorita krakovský († 1482), panickou čistotu zachoval bedlivým střežením.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Klement Maria Hofbaur (Dvořák), redemptorista († 1820), poněvadž dobře věděl, že čistota jest více darem nebeským, než pokladem vlastní námahou dobytým, volal často k Bohu, Marii Panně a jiným Svatým aby mu s hůry láska k panictví a andělská mysl dány byly, a snažil se mrskáním sebe a postem, snášením nepohodlí a bolestí modlitbě své více důrazu dáti. V obcování s pohlavím ženským byl nad míru opatrným. Ve svých rozmluvách s ním byl vždy úsečným a vážným, dlouhých řečí nemaje v libosti vyjednal s ním vše v rozumné rychlosti.

(*Mich. Plaringer. Jeho životopis.*)

Svatý *Jan Trpělivý*, mnich kyjevský († v XII. století), pečerském čili jeskyňovém klášteře kyjevském pod opatem sv. Theodosiem tuze válčil s nepřítelem — tělem svým a přemáhal jej postem, začasté i osmidenním, bděním, žízní, hladem a modlitbou. Bojovav v klášteře po tři roky, ukryl se v jeskyni sv. Antonije, kde celých třicet roků potýkal se s nepřítelem věčné spásy, maje řetěz železný kolem beder.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Bl. Jan Sarkander, farář v Holešovicích, kdež pro tajemství zpovědní r 1620 od protestantů strašně mučen byl, dochoval si ve studiích od maličkosti srdce nevinné a nábožné přímluvou bl Panny Marie, již byl sobě vyvolil za matičku. (*Drahé kameny.*)

Jan Bedřich z Valdšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, jsa čistotný a kajícný mořil odporlivou tělesnost postem a jinou trýzní. (*Drahé kameny.*)

3 Chovej se!

a) Haj všemožně i smrtí!

Léta Páně 1674 na cestě z Bernartic do Bechyně u prostřed lesa temného napadli dva vojáci mladou zbožnou dívku jménem *Alžbětu Andělovu* v Bernarticích zrozenou, úklady činíce čistotě její. Nemohouce ji ni sliby, ni hrozbami pohnouti k porušení cudnosti její, nasypali dívce do očí písku, aby snadněji se jí zmocnili. Neporušenou zachoval Pán Bůh stydlivou dívku; na křik její dva sedláci se objevili, před nimiž chlípníci prchli.

Od té doby měla dívka velikou bolest na očích, až zcela oslepla a žebrotou se živila. (*Jos. Hejna. Č. Ludmila. 1883.*)

Když r. 1326 pohanští Litvané Brandenbursko přepadli a křesťany napořád vraždili upadla i jistá *jeptiška* v ruce smilného vojína, jenž ji násilí učiniti chtěl. Aby pak jeptiška čistotu a nevinnost svou zachovala, pravila vojínu, že mu dá tajný prostředek, aby se stal neviditelným a neporanitelným. Vojín dychtivě se tázal po léku tom Načež jeptiška ho požádala, aby na ní to nejprv zkusil, že má prostředek ten při sobě a může li, hlavu jí utal. Vojín vší silou hlavu mečem jí utal, že svalila se k nohoum jeho.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Manželka kumanská *Kalojana*, cara Bulharského (1197—1207), nemohouc cudnost krásného *zajatce* překonati,

osočila jej a on proto ukrutně rozsekán byl.
(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Sv. *Kazimír*, kralevic polský († 1483), v stáří 24 let byl uchvácen nemocí nebezpečnou; lékařové vynaložili všelijaké umění své na to, aby ho uléčili, avšak nadarmo. Jenom jeden prostředek ještě udali, totiž, aby se Kazimír oženil, tím že by se zachránil. Otec, matka, pobratimstvo prosili ho, aby uposlechl rady lékařův a zachoval život svůj. Všecko bylo nadarmo. Kazimír nechtěl zrušiti slib Bohu učiněný, dle kterého panicem zůstati chtěl: „Raději umříti," řekl, „než takovým způsobem život prodloužiti." A také vskutku následkem této nemoci zemřel. (*J. Bílý. Legenda.*)

b) Haj u jiných!

Když roku 1158 Bedřich Rudovous, císař Německý, s pomocí Čechův Milána vydobyl: tu Čechové po bojích hrdinných a krvavých také po okolní kra jině vybíhali, zámky, města a vsi vy bírajíce a hubice a mnohé kořisti do svého ležení před Milánem snášejíce. Přivádělit sobě také mnoho mladých, krásných i urozených Vlašek, však jim biskup *Daniel* takových kořistí nenechal, nýbrž jednak prosbami jednak penězi od nich je sobě vyžádal a svému arcijáhnovi Peregrinovi, který také tu s ním byl, k opatrování je poroučel. kterýž je do svého stanu zavřel, tam je těšil a ochraňoval a když se příležitost naskytla, do města je propouštěl.
(*Zap. Č. m. Kron.*)

P. *Augustin Strobach*, jesuita, jenž byl missionářem na ostrovech Marianských a vytrpěl smrt mučennickou r. 1682, uče ve Znojmě po odbytém dvouletém noviciátu ve školách, vštěpoval všemožně žákům svým lásku k panické cudnosti, i bdělost k ostříhání této krásné a drahocenné lilie.
(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Vladislav, syn Jindřicha, knížete Vratislavského, stal se proboštem na Vyšehradě. V Pádově na učení, mladíkem jsa, nad jiné pilností, schopností se vznesl, čistoty panické a nevinnosti nade všecko sobě vážil. Otec jaký's chudý v Pádově přivedl mladému Vladislavovi dceru velmi krásnou a spanilou soukromí, aby snad mládenec maje nad ní zalíbení, žádostí zapálen jsa, milostivým se mu prokázal. Porozuměv otci nešťastnému užasl nad úmyslem jeho a milosrdenstvím hnut jsa, nepustiv otce ani kroku, tolik peněz mu daroval, co zapotřebí bylo, aby dcera poctivě provdati se mohla (*Kruger.*)

Čtení.

I. Dobré.

1. Je milovali.

Největší knihovnu v městě Berouně měl zajisté *Maximilian Albin*, Moravan z Nosislavě, který r. 1593 za ženu pannu Rebeku, dceru a dědičku bohatého soukenníka Jana Loška v Berouně pojal a r. 1606 zemřel. Zůstala po něm na tehdejší věk znamenitá sbírka 120 knih. (*Jos. Vávra. Čas. Mus. kr. Čes. 1891.*)

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský od r. 1344, chtěje sobě pospáti, zabýval se čtením dotud, dokudž ho spaní nepřemohlo. By pak ani chvilka času vinou jeho nepřišla na zmar, míval pod spodním oděvem z obou stran zavěšené kapsářiky, v nichžto nosíval jisté knížky a zápisky své, z kterých často buď že ve voze nebo na koni si vyjel, ano i sedávaje v radě krále Karla IV., pakli se o méně důležitých věcech rokovalo, stranou se pouchýliv, slast čtení okoušel. Odebrav se již na lože, dával sobě od svého kaplana z životů svatých, anebo z jiné nábožné knihy předčítati, až pak tvrdé usnutí déle poslouchati bránilo. (*Jos. Fabian.*)

Bohuslav Alois Balbin, slavný historik český, jesuita († 1688), již co pacholík, velkou zálibu měl ve čtení, takže Hájkovu kroniku již byl přečetl dříve nežli sedm let věku svého počítal.
(*Václav Zikmund.*)

Ctihodný *Djurdj* (Jiří), vladař Srbský

(† 1516), syn sv. Anjeliny, od mladosti liboval sobě ve svatém čtení.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), prázdné své chvíle věnoval se zálibou duchovnímu čtení, tak před dosednutím na stolec císařský přečetl šestkráte život Svatých od Suria a také později toto dílo bývalo zamilovaným jeho čtením. Kromě toho čítal dějiny zakladatelů řádů, obrácení na víru křesťanskou a pronásledování křesťanů v Indii, Japonsku a Číně a spisy podobné a opakoval je, takže častým čtením rozjímání jejich byl se již naučil nazpaměť. Ani zvláště vytknouti netřeba, že Tomáš Kempenský, bible a jmenovitě žalmy nescházely mezi knihami od něho zvláště horlivě čítanými.

(Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.)

Kateřina *Frankopanová*, Chorvatka, stavši se mladou vdovou, oblíbila si tou měrou knihy a umění, že nejen od svého učeného bratra Franje Frankopana, arcibiskupa Kločského a zároveň biskupa Jagerského, vypůjčovala si knihy a rukopisy z bohaté jeho knihovny, nýbrž i na svém dvoře sbírala knihy a kupila kolem sebe spisovatele, radíc se s nimi o učených a víry se týkajících věcech. Žila v XVI. století.

(Slovanský Sborník. 1884.)

Antonín Hanikýř, kněz katolický, zakladatel Dědictví Svatojanského (nar. v Praze r. 1753), i když věkem byl sešlý, pomocí zvětšujícího skla až do půlnoci každodenně nejraději pak zdařilé plody české literatury čítával.

(Vácsl. Pohan. Čas. kat. duch. 1839.)

Beneš z Hořovic, zván také Zámořským, který se roku 1402 vyskytuje v severních Čechách, byl pán osvícený a čtení milovný, který kroniku římskou na český jazyk převedl.

(Jirečkova Rukověť. I.)

Jakub, rakovnický sukcensor, poslední učitel při škole, zanechal po sobě r. 1539 67 knih. *(Arch. rakovn.)*

Tomáš, kněz chudý pražský, měl r. 1526 třináct knih velkých a knížky drobné, nepočítáno kolik.

(Zikm. Winter. Čas. Mus. kr. Čes. 1892.)

Jaroslav, kníže Kyjevský (1019 až 1054), i knih sobě hleděl, čítaje v nich často ve dne i v noci.

(J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.)

Václav Hanka, spisovatel český, již v chlapeckém věku miloval knížky. A tu když v létě bylo mu pásti stádo otce svého, neb chtěl tento ze syna míti hospodáře, bával si knížky s sebou a učil se. A tu teprv po třech letech nalezl ho otec na pastvě čtoucího. „Ty dáváš krásně pozor na dobytek," pravil k němu otec a přikázal mu, aby se to už více nestalo a vzal Václavu knížku. Václav od té doby učil se potají a dlouho prosil matku o knihu. Konečně dala mu matka knihu, by otec nevěděl. Jak přitiskl knihu na prsa a kdyby se byl nebál, že jej otec překvapí, byl by ji celoval. Po té vždy, kdykoliv bylo mu jíti pást, schoval knihu za ňadra a na pastvě ji vesele vytáhl a pilně čítal.

(Jan. Světlý.)

Chodové velmi rádi čtou náboženské knihy. *(Fr. Wildmann. Vlast. 1888.)*

Bl. Josafat Kuncevič, arcibiskup a mučenník († 1623), pilně čítal Písmo sv. a podobně krmil duši svou čtením životů Svatých a Světic Božích, nejraději těch pro víru katolickou umučených. *(Blahověst. 1865.)*

Leopold I., císař a král Český (1657 až 1705), vydával značnou sumu peněz na svou knihovnu, nalezaje zálibu v knihách. *(Fr. Sláma. Děj. Těšínska.)*

Jan Lohelius, arcibiskup Pražský od r. 1612, neunavně čítal v knihách posvátných a sbíral sobě i jiným zásoby nebeského pokrmu ku kázaním.

(G. Holubář.)

Trojanus z Oskořína, professor a spisovatel († 1604), byl veliký milovník knih, za něž každého roku veliké sumy vydával. *(Ant. Rybička.)*

Puškin, slavný básník ruský († 1837), umíraje, pohleděl na svou knihovnu a zašeptal: „S Bohem, přátelé moji!"

(Nedělní příl. Čecha.)

Františka hraběnka Slavatová, choť Joachima Slavaty († 22. září 1676), četla ráno každodenně v knize zbožného kněze Tomáše Kempenského a rozjímala. I před spaním dávala čísti z nábožné knihy, u př. ze spisů sv. Augustina. *(Drahé kameny.)*

František Sušil, professor bohosloví v Brně a spisovatel (nar. r. 1804 v Rousinově na Moravě), naučiv se čísti, hned každou knížku, která mu před oči přišla, horlivě pročítal. Tato vědychtivost, která knihy téměř po-

hlcuje, sprovázela jej napotom po celý život a neopustila ho ani v poslední nemoci. *(Mat. Procházka.)*

Václav Alois Svoboda, professor a spisovatel (nar. 1791 v Navarově v Boleslavsku), již co pacholík rád čítal a docházel v Boskově k písmákům a vypůjčoval si od nich knihy české, nábožné i historické *(Ant. Rybička.)*

Jan Šindel, hvězdář, lékař a děkan Vyšehradský (nar. r. 1370 v Hradci Králové), byl i velikým přítelem knih, jichž měl nemalou zásobu a daroval z nich výše 200 rukopisů koleji Karlově. *(Ant. Rybička.)*

Svatý *Volfgang*, biskup, spolupatron český († 994), u oběda bedlivě naslouchal čtení spasitelnému. I po obědě dal se biskup do čtení. *(Drahé kameny.)*

2. Prospívá.

a) Obracuje.

Rudolf Hasert, pastor protestantský v Slezsku, nenalezl v učení Lutherově ni pokoje ni ukojení. I rozjímal o víře katolické a tu se mu dostaly do rukou i životopisy Svatých. I četl, četl opět a výsledek toho byl, že se navrátil do lůna církve sv. katolické. *(Blahověst. 1857.)*

Knihy dobré v působení sv. *Josafata Kunceviče*, arcibiskupa Polockého, mučenníka, apoštola Rusínů († 1623), byly činitelem mocným. Džáhylevič, rozkolník, byl získán unii právě tímto prostředkem. Ještě r. 1611 byl velkým odpůrcem sv. unie. Tehdy neměl nežli tisíc hromů a blesků na toho „dušechvata“ (sv. Josafata). Když však sv. Josafat se stal arcibiskupem Polockým a dal mu čísti knihu, kterou sám sepsal: „Obrana sv. unie“, obrátil se. *(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)*

b) Vede k lásce, k vlasti a řeči mateřské.

Bohuslav Balbín, vřelý jazyka českého obránce, člen řádu jesuitského (nar. 1621), rád čítal příběhy země české a čtení to rozohnilo v něm tak vroucí lásku k rodné zemi a k Českému národu, že žádným nebezpečenstvím nemohl býti od ní odvrácen *(Boh. Patera. Jarý věk. 1884.)*

Jan Hýbl, český spisovatel a korektor (nar. r. 1786 v České Třebové), již co pacholík zvláště zimního času večerního pilně čítával kratochvílné kroniky ba i V. Hájka, Paprockého, Beckovského a jiné. I na studiích v Praze čítal pilně starší i nově vycházející české knihy a tím se vzdělal i v řeči i v lásce k vlasti povzbudil. *(Ant. Rybička.)*

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník (nar. r. 1797 v městečku Velešíně), maje na studiích vše německé, přišel náhodou na knihy české. I dal se do čtení a čtení to bylo příčinou, že se stal horlivým vlastencem ano i básníkem českým. *(Ant. Rybička.)*

Václav Mat. Kramerius, přední křísitel národa Českého (nar. 1759), pilným čtením starých knih a bedlivým přepisováním rukopisů a jiných důležitých památek literárních, osvojil sobě značnou krásu slohu a mluvy. A v takovémto čtení a studování starých knih českých pokračoval Kramerius i v letech dospělejších s ohromnou pilností. *(Ant. Rybička. Prv. křís. nár. Česk.)*

Dominik Frant. Kynský, kněz, professor a spisovatel (nar. r. 1777 ve Slaném), čítal pilně staré české knihy, zvláště bibli, spisy Veleslavínovy a Komenského a tím tak se rozhojnil v lásce k vlasti, že svědomitě a platně se přičiňoval k pozdvižení národnosti a literatury české *(Ant. Rybička.)*

Josef Bohuslav Liman, spisovatel český († 1844), záhy oblíbil si čtení českých knih, což ho přivedlo k lásce k vlasti a k spisovatelství, ač teprv 27 let stár jsa zemřel. *(Ant. Rybička.)*

Vojtěch Nejedlý, kněz a básník (nar. r. 1772 v Žebráce), studuje v Praze filosofii, pilně navštěvoval c. k. universitní knihovnu a čítával tam starší spisy české a tak se vzdělal a povzbudil k lásce k vlasti. *(Ant. Rybička.)*

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz a spisovatel vlastenecký (nar. r. 1776 v Hradci Králové), co studující v Praze návodem předního křísitele národa Českého, Stanislava Vydry, horlivě čítal starší i novější knihy české. *(Ant. Rybička.)*

Josef Vojtěch Sedláček, kněz řeholní a spisovatel český (nar. r. 1785 v Čelakovicích), málo si všímal jazyka če-

ského, ačkoliv již byl i doktorem filosofie. Náhodou spatřil Hromádkovy Vídeňské Noviny české a puzen jsa zvědavostí, četl přílohu a četl napotom i jiné knihy, a čtením nabyv známosti jazyka svého stal se spisovatelem a přilnul láskou k vlasti. (*Ant. Rybička.*)

Matěj Josef Sychra, katolický kněz a spisovatel († 1830, stav se knězem pilně čítal ve starých knihách českých, jmenovitě v bibli, právech městských, v bylináři, v kronikách Hájkově a Beckovského a v jiných starších spisech českých a tak se vzdělal v řeči mateřské a naplnil láskou k vlasti.

(*Ant. Rybička.*)

Pavel Josef Šafařík, hluboký zpytatel a starožitník slovanský (nar. r. 1795), málo, jsa studujícím, se staral o mateřskou řeč, teprv čtením pojednání pražského professora Josefa Jungmanna o ceně jazyka mateřského i vzdělanosti národní, probudila se v něm láska k řeči mateřské, již potom pilně pěstoval.

Mezi muži kdož čtením spisův Venelinových v Bulharsku nadšeni jsou k vlastenectví, nejvíce vyniknul *Vasil Eustach Aprilov z Gabrova.* Zvláště velké zásluhy si získal založením evropejsky zřízené školy bulharské v Gabrově l. 1832.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor, přední křisitel národa Českého (nar. 1741 v Hradci Králové), čítával již co studující v starších knihách českých a nabýval z nich známosti vlasti české, jakož i jazyka českého a čerpal spolu lásku k vlasti a slavné její někdy minulosti. (*Ant. Rybička.*)

Vincenc Zahradník, kněz katolický a spisovatel (nar. r. 1790 v městě Mladého Boleslava), pilně čítal starší spisy české Veleslavína, Kocína, Koldy, Hájka a zvláště biblí a tím se vzdělal v řeči a povzbuzen byl k lásce k vlasti.

(*Ant. Rybička.*)

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel (nar. v Hradci Králové 1782), obíral se již jako gymnasista velmi rád čítáním kronik českých a jiných spisů k historii domácí se vztahujících a probudil se k lásce k vlasti.

(*Ant. Rybička.*)

c) Vzdělává ducha.

Kašpar Fejerpataky (Bělopotocký), Slovák (nar. 1794), čtením knih dřívější své vzdělání znamenitě rozmnoživ psal potom sám mnoho užitečných knih.

(*Vil. Kienberger.*)

Jaroslav Josef Kalina, český básník (nar. 1816), co studující v Praze do posledního krejcaru dával antikvářům za knihy a tak se vzdělával.

(*Fr. Doucha.*)

Alexějovi Vasiljeviči Kolcovi, básníku ruskému († 1842 v 34. roce věku svého), zalíbilo se co pacholíku tak čtení, že si za peníze, jež mu otec dával na hračky, kupoval knihy, zvláště pověsti a tím tak se vycvičil bez učitelů, že se stal až básníkem.

(*J. Kolář. Čas. Mus. kr. Česk. 1860.*)

Jan Nep. Nejedlý, právník a spisovatel český (nar. r. 1776 v Žebráce), aby se v jazyku českém co nejdůkladněji vzdělal, čítával pilně zvláště starší knihy české (*Ant. Rybička.*)

Jan Vlastislav Plánek, samouk a horlivý vlastenec český († 1865), živil se v Strakonicích malým hospodářstvím, a pěstoval přátelství s básníkem naším Fr. Čelakovským. Pilným čítáním knih osvojil si rozsáhlé vědomosti a pokusil se i co samouk v básnictví.

Dva synové *Jakuba Sobieského*, otce Jana III., Sobieského, od roku 1674 krále Polského, v Krakově knihami i slovem živým z úst professorů a ze styků společenských nabývali svého vzdělání. (*Jar. Klika. Jarý věk. 1883.*)

Karel Frant. Zap, velezasloužilý spisovatel český († 1856), čítal horlivě knihy, čímž získal lásku k vlasti a zvláštní oblibu v zeměpisu

(*Karel Seydler.*)

3. Rozšiřuj!

Matija Ahaceli, Slovinec, professor mathematiky na lycei v Celovci († 1845), chopil se praktické práce ku prospěchu vlasti, které posvětil všecky síly své. Nakoupil mnoho dobrých knih, které pak rozdal mezi rodáky své.

(*Fr. Štingl. Vlast r. VII.*)

Zajímavo jest, že *katolíkům bulharským* krom knih srbsky pro Bosnu psaných přinášeny i knihy *české*, vydávané od dědictví sv. Václava, jež založeno

1669. Jmenovitě po míru Karloveckém ohromné množství katechismův, modlitebných a jiných náboženských knížek buď zdarma buď za levnou cenu posláno do Slavonie a Srbska, ale i do Bulhar. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Josef Galaš, vlastenecký spisovatel moravský († 1840), založil roku 1817 v Hranicích knihovnu obecní o 1000 svazcích (*Ant. Rybička.*)

Václav z Hořovic v XVI. století na knihy dobré a hodné náklad vedl a na zámku hořovském velikou knihovnu zřídil. (*Březan.*)

Jan Valerian Jirsík, biskup Budějovický († 1883), byl horlivým a neunavným šiřitelem knih, i na svých visitacích, rozdával je mezi děti a lid, v listech ordinariátních odporučoval dobré knihy, kalendáře a Dědictví kněžstvu svému. Doma poděloval bohoslovce knihami, rozmnožil knihovnu budějovických tovaryšů, ba i do Lince zasílal kapucínům balíky spisů pro český lid. (*Tom. Škrdle. Zásl. česk duch.*)

Kubínek, Moravan, odřekl se jmění a statku po otci zděděného a ustanovil, život svůj věnovati k rozšiřování dobrých náboženských spisů křesťanských. Dobrou knížkou byv sám povzbuzen k příkladnému životu, odhodlal se z vděčnosti k Bohu a lásky k bližnímu dobrým knihám pomáhati do obce, příbytku, do rukou i srdcí lidských. Především obrátil zřetel svůj na dědictví Svatojanské. I jal se vydávati na cesty po kraji. Píseň, kterou si sám složil, schvaluje čtení dobrých knih. Vroucnosti jeho nemůže nikdo odolati. Tak odevzdal roku 1848 dne 14. listopadu u p. kanovníkovi Pešinovi bez mála 1000 zl. na stříbře, dílem za knihy, dílem za vklady nových údů dotčeného dědictví. Později neméně horlil i pro dědictví sv. Cyrilla a Methoděje na Moravě, ba i pro dědictví sv. Prokopa. (*Blahovést. 1848.*)

Sv. Josafat Kuncevič, mučenník, apoštol Rusínův († 1623), rozšiřoval po své diecési katolické knihy. (*Fr. Kryštůfek.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník (nar. r. 1797 v městečku Velešíně), i k tomu hleděl, aby dobré knihy rozšiřoval. Proto kupoval při svých skrovných příjmech české knihy a časopisy a povzbuzoval své přátele, známé, osadníky a jiné vyšší i nižší osoby k čítání a odbírání knih, a půjčoval i sám své knihy. (*Ant. Rybička.*)

Antonín Kolárský, farář ve Velké Lesenici na Moravě (nar. 1794), již co bohoslovec chodil po vesnicích, rozdávaje lidem knihy.

Josef Mirovit Král, farář v Branné († 1841), mnoho set vzdělavatelných pobožných knih mezi lid prodával a rozdával a tak království Boží rozšiřoval a víru samospasitelnou utvrzoval. (*Fr. Petera. Čas. kat. duch. 1841.*)

Václav Krolmus, kněz a spisovatel český († 1861), v Liblicích a všude, kde působil, skoupil všecky spisy české a je mládeži půjčoval. (*Jan Sojka. Naši mužove.*)

Dominik František Kynský, kněz, professor a spisovatel (nar. r. 1777 v Slaném) zasazoval se na Moravě o rozšiřování knih a časopisů českých mezi obyvateli tamními. (*Ant. Rybička.*)

Josef Myslimír Ludvík český spisovatel, farář v Bohumíně († 1854), již co student v Broumově německém liboval sobě, jsa pamětliv rodu a jazyka svého, v čtení knih českých, hlavně historických. A později co kněz při svých skromných příjmech nemalých obětí přinášel tu, kde činiti bylo o rozšiřování knih a časopisů českých. (*Ant. Rybička.*)

Jiří *Melantrich* Rožďalovský z Aventina, jenž za císaře Ferdinanda I. a Maximiliana v Praze žil, patří mezi muže na předním místě, kteříž ku vzdělání a zdokonalení umění knihtiskařského, jakož i k vyzdvižení a rozšíření obchodu knihařského v Čechách nejplatněji přičinili se. I vycházely z tiskárny jeho r. 1551 až do r. 1580 knihy v jazyku českém, německém, latinském a řeckém všelikého způsobu, spisky běžné a příležitostné, jakož i knihy učeným a podstatným obsahem svým znamenité. (*Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Česk. 1865.*)

Vojtěch Nejedlý, kněz a básník († r. 1844 co děkan v Žebráce, rodném městě), pečoval o rozšiřování dobrých knih mezi lidem. (*Ant. Rybička.*)

Peregrin Obdržálek, spisovatel theol., Moravan (nar. 1826 v Slavkově u Brna), již co kaplan šířil dobré knihy, zakládal při farách knihovny, získal pro dědictví sv. Cyrilla a Methoda přes

200 údů a i hojně rozšířil dědictví malických. *(Fr. Urbánek.)*

Ludvík Ochrana, farář v Stebořicích ve Slezsku (nar. 1814), snažil se roznítiti oblibu ku čtení zakládáním knihoven, besed a čítáren českých v obcích slezských.

František *Faustin Procházka*, kněz řádu pavlánského (nar. 1749), horlivý vlastenec, byl prvním starších dobrých spisů českých rozšiřovatelem. *(Boh. Patera. Jarý věk. 1884.)*

A. J. Puchmajer, básník český, kdekoliv byl ve správě duchovní, povzbuzoval k čítání dobrých knih a naučných časopisův a proto zasazoval se o zřizování zvláštních spolků čtenářských. Takovýto čtenářský spolek zarazil r. 1818 ve své farnosti v Radnicích. *(Ant. Rybička.)*

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz a spisovatel vlastenecký (nar. r. 1776 v Hradci Králové), předplácel nezřídka na 10–15 exemplářů téže knihy, nebo téhož časopisu. Tak na př. již jako theolog činil. Činíval to obyčejně k ruce svých osadníků, známých a jiných osob, jež k čítání a odebírání knih českých povzbuzoval, zaplativ nezřídka za ně celou sumu, s níž se ovšem často neshledal. *(Ant. Rybička.)*

Josef Engelbert Sendr, spolužák Jaroslava Kamenického, žil co rodák v Kamenici. Ač byl dán pro churavost jako kaplan do pense po roce 1848 a měl sotva 300 zl. ročních příjmů, z nichž si byt, stravu, šatstvo a prádlo platiti měl, přece se tento šlechetný kněz tak velice v domácnosti obmezoval všeho i nejnutnějšího si odepřel, jen aby si mohl nakoupiti knížek, a knihy ty půjčoval v celém okolí kamenickém. Byla to první knihovna v krajině kamenické, z níž lid tak hojně čerpal a založil ji chudý kněz — půlzlatník — jak tehdy říkáno. *(Fr. Wildmann.)*

Václav Sierakowski, erbu Ogoňczyk hrabě, konečně probošt v Sandoměři († 1806), získal si velkou zásluhu o vzdělání vydáváním dobrých, latinských knih, na kterýž účel 50.000 zl. obětoval.

Kupování a bedlivé čítání dobrých knih českých, starších i nových pokládal *František Josef Sláma*, kněz církevní a spisovatel († r. 1844 v lázních Mariánských), za povinnost každého vzdělaného našince a předkem kněze českého. Protož také nedbanlivost v tom ohledu vytýkal co nejdůtklivěji duchovním spolubratřím svým. *(Ant. Rybička.)*

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel (nar. r. 1792 v Bojanovicích), stav se r. 1825 kaplanem zámeckým na Vorlíku, povzbuzoval tamní úřadnictvo i obecenstvo ke kupování a čítání dobrých českých knih, novin a časopisů. *(Ant. Rybička.)*

Jan Karel Škoda, katecheta při vzorné hlavní české škole na Novém Městě pražském a český spisovatel (nar. r. 1810 v Příbrami), přes třicet tisíc českých knih připravil a mnoho knihoven založil. *(Fr. Doucha.)*

Josef Schmidinger, kněz katolický († 1852), rozšiřoval sám české knihy, putuje a z poutí svých se nevracel, pokud neodbyl všecky knihy.

Dne 19. ledna 1670 uložila *Marie Štírova*, měšťanka pražská a pekařka u P. Václava Herrmanna, rektora pražské jesuitské koleje na Novém Městě 13.000 zl. stříbra v hotovosti co podíl svého syna P. Matěje Štíra, jenž do řádu jesuitského vstoupil, pod jménem: „Dědictví sv. Václava“, aby za úroky z této jistiny každoročně české knihy se vydávaly a mezi lid zdarma rozdávaly. *(Ant. Honsátko Das Vaterland.)*

Frant. Jar. Vacek Kamenický, děkan v Blovicích, slavný básník náš (nar. r. 1806), všude, kde působil, půjčoval knihy české dobré a nabádal i jiných, aby knihy odebírali a kupovali. *(Jos. Zd. Raušar.)*

František Valouch, farář v Hostíně u Moravských Budějovic, spisovatel český (nar. 1810), působil ve smyslu národním zejména půjčováním českých knih. *(Fr. Urbánek.)*

František Vavák, rolník v Milčicích, český samouk († 1816), své spolusousedy k čítání dobrých knih povzbuzoval, půjčoval i rozdával jim knihy takové. Vávák pokládal také dobré knihy a užitečné spisy nade všechno a vážil sobě tolikéž těch, kdož je skládali neb vydávali. *(Fr. Fryčaj.)*

Antonín Veith, pán na Kolíně a Libichově († 1853), zakládal knihovny nejen školní, nýbrž i obecní.

Daniel Adam z Veleslavína, arcitypograf český († 1599), vydával knihy, které byly plny bohabojnosti, byly to drahé ctnosti kameny, jimiž opravdová pobožnost zjednala utěšenou u věku jeho milou skvělost; byla to zrna pravdy bez plev lichoty, zlato mravů počestných. (*Ant. Rybička.*)

František Velešník, děkan v Sobotce († 1850), působil nemálo k rozšiřování knih českých v okolí svém. (*Ant Rybička.*)

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel (nar. r 1782 v Hradci Králové), vyzýval již jako lokalista v Dobřanech při každé příležitosti k čítání a kupování knih a novin českých půjčuje a dávaje jim zdarma knihy a spisy české. I v Hradci Králové jsa professorem staral se o rozprodání českých knih. Taktéž činil i v Chrudimi, stav se tamějším děkanem. (*Ant. Rybička.*)

Tomáš Zrzavý, kaplan v Židlochovicích a prvé v Nedvědicích na Moravě († 1840), horlivým byl vlastencem, povzbuzoval k čítání dobrých knih a časopisů a zakládal k tomu konci knihovny. (*Ant. Rybička.*)

4. Prostředky.

a) Knihtiskárna v Čechách, na Moravě, Litevsku, Polsku, Rusku; knihovny.

Za *Jiřího*, krále Českého (1458 do 1471), dostalo se umění knihtiskařské ponejprv do Čech, a i to jest významné, že první kniha v Čechách nebyla v Praze, ani v jiném kališnickém městě, ale v katolické *Plzni* tištěna. Tato první kniha jest známá *Trojanská Kronika* způsobením znamenitého českého pána a vlastence Petra Zmrzlíka ze Svojšína bezpochyby již v posledních letech XIV. století z latiny do češtiny přeložená a nyní roku *1468* vydaná. (*Zap. Č. m. Kr.*)

R. 1527 tištěna první česká kniha na *Moravě* a to v *Prostějově*. (*Vinc. Brandl. Sbor. Svato-methodějský.*)

Kníže Konstantin Konstantinovič *Ostrožský* († 1608), rozkolník založil vlastním nákladem první ruskou knihtiskárnu, v které se tolikráte Písmo sv. tisklo; známo jest všudy pod jménem Bible Ostrožská. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Ivan Fedorovič Fedorov, rodem z Moskvy, zřídil roku 1565 první tiskárnu ruskou. I ve Lvově prý tiskárnu zřídil. (*Kar. Erben.*)

Universitní knihovna v *Krakově* čítá přes 160 000 děl ve 200.000 svazků, přes 4000 rukopisů, 9000 kusů peněz, přes půl druhého tisíce map a atlasův a hojně jiných předmětův. (*Ant Dostál.*)

Knihovna *strahovská* jest jedna z nejznamenitějších, ač Švédové ji vydrancovali, neboť snažili se opatové znenáhla utvořiti knihovnu novou. Základ k tomu dal opat Frank, koupiv r. 1665 sbírku knih za 3.300 zl. a tak ji i nástupci rozmnožovali, že nyní po universitní jest nejbohatší v Praze co do množství knih a náleží vůbec mezi nejozdobnější v Evropě 1883. Chovát přes 65.000 svazků knih a přes 1000 rukopisův a listin. Prvotisků nalézá se tu přes 350, mezi nimi české. Pražská bible z r. 1488, Kutnohorská bible z r. 1488; kronika trojánská z r. 1488 a kronika římská z r 1483. Z rukopisů jest nejvzácnější Pontifikál biskupa Litomyšlského Alberta ze Šternberka r. 1376 na pergaméně psaný a překrásnými obrázky ozdobený atd Zvlášť bohatý jest oddíl bohoslovecký. Vzácné jest též oddělení historické. Celá knihovna jest pýchou kláštera strahovského, chloubou naší Prahy i ozdobou vlasti České.

(*Ervin Weyrauch. Gesch. u. Beschreib. der kön. Stift Strahov. Bibl. 1858.*)

b) První české noviny; první malá pošta na psaní.

Čechové prví vzhledem k jiným národům začali nové odvětví literární — novinářství; chovát písemnictví naše již z konce XV. století řídkou zvláštnost, totiž rukopisné: „Noviny léta Božieho tisícého 1495“. Přepis nejstarších novin těchto jest zachován v archivě jindřichohradeckém a obsahuje čtrnáct stručných zpráv o různých událostech světových, čímž liší se od tištěných novin pozdějších, které rozepisují se o jednotlivých příbězích široce. (*Věstník bibliogr. 1871.*)

Knihkupec pražský *Daniel Sedlčanský*, obdržev od císaře a krále Českého Rudolfa II. privilej na vydávání českých novin, vytiskl r. 1597 první pořádný periodický spis, jehož první svazek

název měl: „Noviny pořádné celého měsíce září roku 1597. Tak jakž jest podle vůle Jeho císařské Milosti od osviceného pána a pana Zbyňka, arcibiskupa Pražského nařízeno, aby jisti impresoři (knihtlačitelé) pořádně spolu každý měsíc a ne porůzně impresovali.“ Příčinlivosti knihkupce Sedlčanského děkovati máme, že jsme měli pořádné české noviny o 80 let dříve než Němci (Frankfurter Journal r. 1615) a o 25 let dříve nežli Angličané (The certain nevs of the present rocek z r. 1622).

(*Náš Domov roč. III.*)

Dne 1. ledna 1786 vyšlo první číslo *Pražských Novin* v české řeči.

(*Ant. Honsatko. Das Vaterland.*)

Dne 1. února 1782 počala malá *pošta* na psaní v Celetné ulici v Praze a to skrze privátníky.

(*Ant. Honsatko. Das Vaterland.*)

II. Špatné.

1. Škodí duši, přivádí k vraždě, samovraždě.

Jan Hus, nešťastný krajan náš († 1415), jinak horlivý kněz, stal se čtením bludařských knih Vikleffových sám bludařem, ba hlavou bludařů

Pan *N.* z N. měl ten špatný obyčej, že čítal špatné knihy a odbíral špatné noviny. Jednoho dne domlouvala mu jeho žena proto. „Ale, k čemu děláš tolik hluku, a proč tě to tak znepokojuje?“ zvolal N. nevrle; „co mi to může škoditi? Vždyť všecko zase hned zapomenu co jsem četl.“ — „Otče,“ zvolala jeho právě přítomná dceruška, „co jsme měli v neděli k obědu?“ Zaražený otec nevěděl co by na tuto nepředvídanou otázku odpověděl, konečně pravil, že si již nemůže vzpomenouti.

„Vidíte, tatínku,“ vece nyní dceruška, „vy si již nikterak nemůžete vzpomenouti co jste jedl a přec vás to živilo!“ — Tato jednoduchá a přece vhodná odpověď zarazila otce; nemohl nic proti ní namítati. Rozumná dcera chtěla pouze říci, že špatné čtení mu škodilo, byť i zapomněl, co byl četl. A to jest věru pravda! Pana N. dojala slova jeho dcery tak velmi jakoby byla s nebe vnuknuta a od toho času špatné knihy a listy neměly do jeho domu již přístupu (*Marie Culková.*)

Paní Karenina, sestra ruského romanopisce Dostojewského, byla r. 1892 úkladně zavražděna. Vrahové počínali si přesně dle receptu v románě: „Vina a trest“. Byl to její podomek *Archipow* a dělník *Jurgin*. Tito paní Kareninu nejprv zardousili pak ji polili petrolejem a zapálili. U Jurgina našlo se ještě 8000 rublů. Vrahové byli polapeni.

(*Rusk. Novosti.*)

Roku 1869 střelil herec *Otto Bieland* v Slezsku po kazateli dru Henricim. Podnět k zločinu tomu zavdalo dle vlastního vyznání jeho čtení špatných rozčilujících knih. (*Blahověst. 1870*)

V Kazani v Rusku zastřelil se r. 1888 student jeden, jménem *Brüno*. Samovrah ten byl mladíkem nadaným, pilným a milým Poslední dobou však zabýval se čtením spisů filosofa Schopenhauera, nevěrce. V lesíku blízko Kazaně se nalezajícím učinil dotčený student konec životu svému ranou z revolveru. Týž zanechal lístek na svého otce psaný, v němž ho prosí, aby nikoho ze smrti jeho nevinil a spisy Schopenhauerovy aby spálil. Ten nešťastník dobře naznačil, co přivedlo jej k činu tak hroznému. (*Přítel dítek.*)

2. Zamezuj ho!

Ctihodný *Tobiáš Jan Bekr*, od r. 1702 biskup v Hradci Králové, bedlivě jako biskup odstraňoval z lidu knihy špatné a šířil dobré. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Byv za mladších let v *Brně*, řekl jsem žákyním aby nikdy nečetly knih, dokud rodičové, učitelové atd. jim je nebyli schválili. Když jsem jednoho dne k nim přišel, hrnuly se ke mně, tázajíce se, smí-li tyto knížečky čísti? Podávaly mně samé hezké, malé knížečky s obrázky do textu tištěnými.

„Milé dcerušky, těší mne, že jste tak hodny a poslušny; kde pak jste si těch knížek nabraly?“

„Když jsme včera šly ze školy, stál venku p. Ž.“ (známá to v Brně osobnost, jež už nežije. Ten muž byl rozšiřovatelem špatných spisků v Německu, obzvláště v Hořelici a ve Švýcarsku tištěných). „To jste hodny, milé děti, že tak pilně do školy chodíte! Musím vám

dát za odměnu za to tuhle krásné knížečky!“ pravil a vytahoval z kapes tyto knížečky a rozdával nám je.“

„Přečtu je; jsou-li dobré, dám vám je; jsou-li špatné spálím je místo vás sám! Ptal jsem se: „Odevzdaly jste mi ty knížečky všecky?“

Děti ukazovaly na jednu, ta že prý také dostala.

„Adelaido,“ ptám se jí, „dostalas také knížečku?“

„Dostala jsem dvě.“

„A proč pak mi je také nedáváš?“

„Já už je nemám.“

„Kam jsi je dala?“

„Když jsem přišla domů, ukazovala jsem je tatínkovi.“

„A co řekl tatínek?“

„Ptal se mne, od koho jsem je dostala; když jsem řekla, že od p. Ž, hodil je hned do pece, již právě vytápěl!“ (Byl pekařem na tétéž ulici, kde Ž. měl dům svůj.)

NB. Bylyť to knížečky jedovaté — samé urážení katolické víry i dobrých mravův. Spálil jsem je.

(*Škola B. Srd. P. 1874.*)

Císař *Ferdinand III.* dne 4. ledna měsíce 1652 otevřeným listem, který i v chrámích vyvěšen byl, mezi jiným i nařídil, aby nikdo žádnou kacířskou a podezřelou knihu, spisy a jakékoliv pohoršlivé knihy, buď psané neb tištěné, v svém domě nechoval, tím méně aby je četl a čtoucího poslouchal, také aby je žádný do zemí císařských a dědičných nevozil, ani nepřinášel.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 28. února 1268 museli *Česko-Lipští* a Nimbští neb Semilenští všechny své luteránské knihy na rynk k pranýři snésti a je spáliti; také dne 11. března Pražané to učiniti museli.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Radziwill, kníže Mikuláš Kristof, Siroteček na Olyce a Nesvíži, velký maršálek Litevský († 1616), stav se katolikem odkázal část peněz na to, aby bible otcem jeho vydaná, skoupena a spálena byla. (*Jos. Kořán.*)

Martin Szyszkowski, biskup Krakovský († 1630), dav hned po nastoupení svém na biskupství Krakovské všechny knihovny v diecési prohlédnouti, sebral všechny knihy bludné a dal je spáliti: také tiskaři obdrželi rozkaz, aby žádných knih nevydávali, které jsou v indexu, a ke kterým by vláda duchovní nedala svého svolení.

Jan Tanner, jesuita a spisovatel, narozen v Plzni († 1691), byl horlivým hubitelem kacířských knih českých, jež bedlivě mezi lidem vyhledával a od jímal, rozdávaje za ně knížky katolické, jež dával tisknouti za peníze u vyšších příznivců svých k tomu konci sebrané. (*Ant. Rybička.*)

Jednou se v podzim vraceli poutníci z *Vranova*, lid to slovácký; šli přes Brno. Odpočinuli si na té ulici, v níž jistý Ž. přebýval. I přišel tento mezi ně.

„Byli jste u Panny Marie ve Vranově? — No to jste hodní křesťané! Tuhle vám dávám pěkné čtení; čtěte v něm pilně a sdělujte je také s jinými!“

Vytahoval z kapes české spisky a rozdával je. Lid dobrý je ovšem bral a počal čísti. Nedaleko stála prostá, chudá žena z ulice; vidouc, co se děje, počala z plna hrdla volati:

„Lidi, neberte to, to jsou samé kacířské knížky! Roztrhejte to!“

Slováci uposlechli a trhali knížky na kusy a házeli je na zem. Ž. musel honem utíkati, sic by mu byli Slováci natloukli; už zdvihali proti němu hole své.

(*Škola B. Srd. P. 1874.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor mathematiky, přední křísitel národa Českého († 1804), kupoval a rozšiřoval knihy a časopisy české, půjčoval a rozdával je svým žákům, i povzbuzoval své známé a přátely, aby tolikéž knihy české odbírali a pilně čítali.

(*Ant. Rybička.*)

Dcery Božské lásky,

viz: „Řehole I. 2!“

Déšť,

viz: „Nehody živelní 2!“

Déšť krvavý,

viz: „Příroda 1!“

Dispense,

od půstu, viz: „Půst 3 c!“ Od příbuzenstva v manželství, viz: „Manželství 2 b!“ Od manželství, viz: „Manželství 1 a!“ Od řehole, viz: „Řehole II. 1!“

Divadlo,

viz: „Zábavy II. 2!“

Dluhy,

viz: „Marnotratnost 2 a!“; „Poctivost 2 e!“

Dominikáni,

viz: „Řehole I. 1!“

Dostiučinění.

1. Církev ukládala.

Roku 1363 měl *Václav Pikoun* pro zločin zabití kromě jiných kajících skutkův vykonati se svými příbuznými i cestu do kostela sv. Benedikta (nyní s klášterem bosých karmelitek) a v něm dvě kopy složiti. (*Vácsl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Léta 1181. Byl v Moravě muž velmi znamenitý *Vilém z Pulín, hrabě z Drnholce*; ten se ustavičně přidržoval Konrada, knížete Moravského, a s ním jízdy činil do Rakous a tam veliké škody a vraždy páchal a několik mnoho vsí a kostelův svú vlastní rukú zapálil. Když pak ty věci se upokojily, sestra jeho panna nábožná Miroslava z toho jej často trestala, napomínajíc, aby činil pokání a toho želel, že jest službu Boží na mnohých místech přetrhl. Jejími slovy hnut pojav kaplana svého Bohuchvala, jel do Říma a dovolával se nejvyššího biskupa. Tu biskup nejvyšší jemu radu dal, aby za vraždy tři léta plačtivé pokání činil, za pálení kostelův, aby kostel postavil, a do něho lidi duchovní aby uvedl, oni zaň aby se tu Pánu Bohu modlili; kterýž slíbil to učiniti a navrátiv se do Moravy, *klášter v Kounici* postaviti dal a panny zákona premonstratského do něho uvésti rozkázal a všecka svá zboží jim k tomu klášteru mocně dal, tak aby ony tu za jeho hříchy modlitby své před Pánem vylévaly. (*Hájek. Kron. česk.*)

Rychtář a konšelé Starého Města pražského, kteří r. 1361 kněze Martina utopili a za to od Karla IV. ze země vyhnáni byli, museli hledati rozhřešení od stolice apoštolské, i obdrželi je konečně r. 1362 listem k arcibiskupovi Arnoštovi, kterým jemu zanecháno bylo uložiti jim pokání. Za takové ustanovil moudrý arcibiskup, že právě velký hlad v Praze panoval, 7000 korců žita, kteréž museli rozděliti mezi chudé a založení dvou věčných světel v kostele pražském. Tím nejspíš zjednali sobě i milost císařovu a navrácení do Prahy; ale všichni prý potom v krátkém čase zemřeli. (*Beneš z Weitmile.*)

Soběslav II., kníže Český (1173 do 1178), vymstil se ukrutně na Konrádu Šturmovi, jenž ho jsa hradním tvrdě u vězení na Přimdě držel, kázav mu ruce a nohy usekati. Teprv když děsný skutek vykonán, vzpamatoval se, želel a na domlouvání biskupa a pánův českých čtyřicetidenní pokání veřejně pod-

stoupil. Také pokání záleželo v tom, že po 40 dní do kostela nevešel, žíněné roucho na sobě nosil, od církve zakázaných jídel a nápojův nepožíval, manželského lože se stranil, meče do ruky nebral a na koně nesedal.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

2. Konej!

a) Ve sv. zpovědi tobě uložené plň!

viz: „Pokání co svátost 2 d!“

b) Ulož si sám!

viz i: „Mrtvení se!“

Václav II., král Český (1282 až 1305), byl od dvorního kaplana Alberta pro nějakou z mladistvé lehkovážnosti pošlou vinu pokárán. Tu uložil sobě skroušený král tuhé pokání, sám nosil totiž jsa mdlého přirození, dvě léta na nahém těle žíněnou košilí; a když ji na rozkaz zpovědníka svléknul, nahražoval trýzeň dotčenou postem do skonání svého. *(Blahověst. 1872.)*

Stalo se jednou, že přišel nějaký chudák žalovat na královské úředníky ku králi Českému Václavu II. (1282 až 1305). Král *Václav* právě stoloval a jsa netrpěliv zkrátka ho odbyl. Toho přenáhlení pak král tak velice litoval že na pokání schválně sobě nohu popálil. Všickni při dvoře divili se, proč tak náhle okulhavěl, on však teprv po čase své nevlastní sestře Elišce tajemství své vyznal, že to činí z pokání.

(Děj. česk.)

c) Křivdu učiněnou napravl!

viz i: „Křivda!“

Opat Sázavský *Božetěch*, muž nevšedních schopností, zvláště pak malíř a sochař urazil biskupa Pražského Kosmasa, že králi Vratislavovi u veliký svátek korunu na hlavu postavil. Za to dostal neobyčejnou pokutu, aby vydlabav ze dřeva krucifix zvící sebe, zanesl jej na vlastních ramenou do Říma, i složil tam v kostele sv. Petra. A opat kajicně splnil vše, jak mu rozkázáno bylo. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Děpold, bratr Vladislava II., knížete Českého, jenž byl s knížaty Moravskými Vratislavem a Kunratem Olomúckého biskupa Zdika na jeho cestě do Říma přepadl zákeřnicky, vydal se r. 1146 do Říma na pouť a tam dosáhl rozhřešení pokáním a dostiučiněním.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Jan Lucemburský, král Český (1310 až 1346), položil roku 1341 základ k novému klášteru na Újezdě u Prahy, do něhož pak uvedeni byli mniši řádu kartouzského. A klášter dal nejen nádherně zbudovati, ale opatřil jej také skvostnými rouchy církevními, knihami, rozličnými klenoty a velkou nadací, aby mniši ti hlavně zaň se modlili a skutky kajicné Pánu Bohu zaň obětovali. *(Jan Křt. Votka.)*

Ludvík, král Český (1516—1526), na zprávu o domnělém spiknutí, z něhož zajatí měšťané v Praze byli vinění, schválil a odejmul úřadu Janu z Wartenberka a některým jiným z nových úředníků zemských. Po krátkém čase však přesvědčil se král Ludvík, že sočení bylo křivé a nařizoval, aby měšťané vypovědění byli zase přijati a navráceni k statkům svým.

(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)

Při jednom manévru nařídil car *Mikuláš* svému pobočníku, aby odevzdal jistý rozkaz náčelníkovi divise gardové jízdy, generalu Pecheršovskému. Ale rozkaz nebyl proveden a car činil na to generálu prudké výčitky. Tento se skloněnou šavlí vyslechl caře. Druhého dne přihlásil se kníže R. k audienci a vyznal se, že nikoli generál, nýbrž on sám jest vinen, že rozkaz caře nebyl vykonán. Car jej objal a pravil k němu: „Děkuju ti, že jsi měl ke mně důvěru; nyní mohu tuto věc zase urovnati.“

Na zítří zavolal car generala Pecheršovského k sobě a uprostřed všech velitelů pravil k němu: „Jest mně zase *křivdu* učiněnou napraviti. Ublížil jsem vám včera, nyní však se dovídám k své největší radosti, že výčitka má byla neoprávněná a odvolávám urážky vám učiněné. Podejte mi ruku a řekněte, že mi odpouštíte.“ Generál políbil podanou mu ruku. Císař jej objal a přinutil ho, aby pronesl slovo: „Odpouštím“. Na to děkoval car knížeti R. ještě jednou a vyslovil přání, aby každý v podobných případech se tak zachoval.

(Ruský archiv.)

Michael, kníže Tverský v Rusku,

mnoho uškodil velikému knížeti v Moskvě. Napotom († 1399) dal se však na pokání, vroucně se modlíval, postil a mrtvil za svá dřívější provinění.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Mezi spoluvinníky knížete Znojemského Konráda, kteří roku 1145 biskupa Olomouckého Zdika ve vsi Bi skupice zákeřnicky přepadli, tak že biskup jen pomocí Boží útěkem se spasil, nalezal se i *Slavibor*, předek potomních pánův ze Švábenic na Moravě. Ač Slavibor brzo po roce 1146 zemřel, vystavěli synové jeho a vdova po něm kostel starožitný ve vsi Svatý Jakub řečené u Čáslavé za pokání přepychu Slaviborova. (*Zap. Kr. čes. mor.*)

Sv. Václav, kníže Český (928—935), vypověděl na radu a výstrahu svých přátel Drahomíru jakoby o bezžití jeho stála, na hrad Budeč. Prohlédnuv však zlé úmysly zbujnělých Čechův povolal nazpět mateř svou a s velikou ctí ji zase u sebe usadil, lituje činu svého a kaje se řka: „Hospodine Bože, nepokládej mi hříchu toho!“ (*Děj. česk.*)

d) Pohoršení naprav!

viz: „Pohoršení 3!“

e) Statek cizí.

aa) Navrať i kostelu i jiným!

viz i: „Statek nespravedlivý 3!“

Knížeti Českému *Břetislavovi I.* (1037 do 1055) jenž bohaté ozdoby chrámů ve Hnězdně, zlato i stříbro ba i kosti sv. Vojtěcha do Čech dal odnésti, rozkázáno od papeže Benedikta IX. postaviti klášter na smíření za pych nad církvemi v Polště učiněný. Z toho povstal r. 1046 po dnešní kollegiátní chrám v Staré Boleslavi, od Břetislava hned z počátku krásně vystavený a bohatě nadaný.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), bavě se lovem pamatoval na sedláky aby jim byla nahražena škoda, četnou zvěří způsobená; staral se osobně, aby se dostalo lékařské pomoci a ošetření těm, kdo byli poraněni na lovu.

(*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Jan, král Český (1310—1346), některým klášterům veliká příkoří činil, odňav jim bez práva statky, jež mezi své věrné rozděloval. I klášteru zbraslavskému odňal panství Landšperské. A tu později odebral se opat Petr, jenž byl u královské Alžběty zpovědníkem, almužníkem a dvorským kaplanem, roku 1325 na dvůr a tu krále za navrácení statkův odňatých prosil. Král dosti ochotně přání tomu vyhověl a vrátil klášteru hrad Landšperk s okolním zbožím. (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Jan, král Český (1310—1346), přičiněním a návodem markraběte Karla, syna založil r. 1341 nynější chrám pražský sv. Víta. To všecko byla patrná náhrada za neuctění hrobu sv. Václava, ku kteréž král Jan r. 1336 svolil, když dvanáctero stříbrných soch markrabětem Karlem zjednaných, z hrobu sv. Václava odnešeno a prodáno bylo.

(*Císař Karel IV. J. Kř. V.*)

Don Baltazar de Marradas et Vique, cís. rakouský vojevůdce v XVII. století, přál ku konci života svého zvláště kněžím a mnichům, předkem karmelitánům, a obracel nemalé sumy na kostely a kláštery (na př kostel P. Marie Vítězné na Malé Straně), chtěje snad tím káti se poněkud z ukrutenství a loupeží, jichž se byl se soldateskou svou druhdy dopouštěl. (*Ant. Rybička.*)

František Antonín hrabě z Thunu a Hohensteinu, pán na Děčíně (nar. r. 1786), když náhrada za robotu zrušenou od povinnovaných vyžadovaná byla nižší, prohlásil, že ačkoliv ho nijak neváže smlouvy dříve uzavřené ruší a že všem z roboty již vykoupené vrátí, oč byli přeplatili. Suma takto hospodářům z roboty již vykoupeným anebo dědicům jejich navrácená obnášela 65.241 zl. na stříbře. (*Emler.*)

Roku 1181 dal *Vilém*, vnuk p. Sezimy a předků panů z Kounic, za pokání, že ve válce v Rakousích za knížete Soběslava II. r. 1176 pomáhal kostely páliti a že i jiných nezbedností se dopustil, vystavěti klášter panen premonstratek v Dolních Kounicích. (*Děj. čes.*)

Vladislav II, král Polský (1386 až 1434), na napomínání manželky své, zbožné Hedviky, nespravedlivý statek navrátil a pak se jí otázal: „Nuže, budeš nyní spokojena?“ Ale královna mu odpověděla: „Arci, však čím smeješ vyluzené slzy?“ (*Galura.*)

bb) Nalezené věci navrať!

viz i: „Poctivost 2 d!“ „Statek nespravedlivý 3!“

V září r. 1865 ztratil jistý poštovní kondukter na *Zbraslavi*, brašnu se sumou peněz. K velikému překvapení svému obdržel v říjnu r. 1882 poštou psaní se 740 zl. Neznámý nálezce byl totiž tou dobou zaslal poštovnímu ředitelství v Praze spořitelní knížku na tu sumu, aby ji onomu kondukterovi doručilo. Nálezce byl podle všeho svědomím hnut a chtěl čin svůj zase napraviti. Poštovní ředitelství dalo ony peníze ze spořitelny vyzdvihnouti a zaslalo je kondukterovi, který nyní ve výslužbě v Litoměřicích žije. *(Čech.)*

f) Za vraždu učiň zadost!

Boleslav I., kníže Český (936—967), zavraždiv bratra svého sv. Václava brzy se vzpamatoval v nešlechetnosti skutku svého a činil zaň pokání. Přikázav tělo mrtvé nejprv v Boleslavi čestně pochovati, potom po třech letech dal je odtud přivésti do Prahy a uložiti tu v kostele sv. Víta, kterýž někdy sv. Václav sám byl stavěti počal. Syna, kterého mu manželka právě ve dnech oné vraždy a bouře byla porodila, Strachkvasem nazvav, ustanovil ho k duchovnímu stavu, podávaje ho jakoby v oběť za těžký přestupek svůj.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Kníže *Břetislav*, aby alespoň částečně asi za vraždu, kterou na Zderadovi spáchal, dosti učinil, ustanovil r. 1694 Letoslava, příbuzného Zderada, proboštem kollegiátní kapitoly v Litoměřicích.
(Ant. Frind. Kircheng. Böhm.)

Na pokání, že dala tchyni svou sv. Ludmilu r. 927 na Tetíně zavražditi, dala *Drahomíra* potom dům, ve kterém ta vražda se stala, ve chrám ke cti Michala archangela přestaviti; mučenice tělo později z Tetína do Prahy převezeno, a tu v někdejším klášteře sv. Jiří na hradě pochováno bylo.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku *1294* kníže Český biskup *Jindřich Břetislav*, na rozkaz císařův strašně v zemi míšenské řádil. Navrátiv se z Míšně domů, litoval duší lidí v té válce padlých. A proto na zadostiučinění velké služby Boží a oběti v Praze konati dal, vlastnoručně almužnu rozdával. Potom vešed ve shromáždění opatův a kněží, srdečně těch ukrutností od vojska jeho v Míšensku spáchaných želel a přede všemi plakal, žádaje jich, aby se zaň k Pánu Bohu modlili. Na ten úmysl také svému kostelu biskupskému u sv. Víta na hradě pražském, vyšehradské kapitole a mnohým klášterům mnohá dobrodiní prokazoval a o rozmnožení výživy kněží se staral.
(Hájek. Kron. česk.)

Václav II., král Český (1282—1305), dal roku 1290 Záviše z Falkenšteina před zámkem Hlubokou před očima jeho bratra stíti. V pokání z toho založil míli od Prahy krásný a bohatý klášter cistercienský na Zbraslavi roku 1291, kdež vyvolil místo ku pohřbu svému.
(Wácsl. Wl. Tomek. Děj. král. Česk.)

Léta 1088. *Vratislav II.*, král Český (1061—1092), kázal na Vyšehradě kostel na způsob kostela římského stavěti a sice co pokání na rozkaz papežův, že hanebně Benedu zabil. A hned sám král ochotně první kámen toho základu položil a kázal jej bez odkladův postaviti. Na jeho pak žádost poslal papež Jana, krdinala Tesalského, a Petra, probošta Svatojirského, aby ten kostel vysvětili.

Léta 1089. Roku toho také rozvažuje, že jest někdy svévolně biskupu Jaromírovi, jako bratru a otci duchovnímu poddán býti nechtěl, a snad někdy i zúmyslně jeho hněval, chtěje to před Pánem Bohem napraviti, za jeho a svou duši rozkázal velmi veliký a slavný klášter mezi Hradcem a Chrudimí postaviti, nedaleko od Kunětické Hory a ten velmi krásně kázal ozdobiti a nad míru jej bohatě nadal a dal jemu jméno Opatovice. *(Hájek. Kron. česk.)*

Drahota,

viz: „Nehody živelní 3!“

Duha,

viz: „Příroda 2!“

Duch sv.

1. Uděluje nám svých darů, a to:

a) dar moudrosti, umění a síly.

Jako druhdy vtipný a obratný David porazil zpupného obra Goliáše: tak i *sv. Cyrill* († 868), apoštol náš slovanský, potýkaje se s nadutými Mohamedány v učené hádce o Kristu, o roztržkách a mravech křesťanů jejich nauce odporných, obzvláště pak o nejsv. Trojici, překonal a zahanbil vítězně své hrdé a spolu nevědomé odpůrce, takže jim bylo konečně úplně umlknouti a skřípěním zubů v slepé zlosti vyznati, že jsou přemoženi.

(*Dr. Mat. Procházka. Sborník Svato-Methodějský. 1885.*)

Sv *Jan Kapistran* († 1456) po 40 roků kázal v rozličných zemích; mnohdy ho až 100.000 lidí poslouchalo a sice s takovým výsledkem, že přemnozí se obrátili a hříchů svých zanechali. (*Herbsta: výb. příkl.*)

Helena Marie z Wackenfeldu, dcera vzácného právníka a dvorského rady císaře a krále Rudolfa II. v Praze († 1607 v Praze v 9. roce věku svého), pokládána byla již jako dítě pro svou neobyčejnou důvtipnost a půvabnost téměř za div světa. Uměla hnedle v 1. roce věku svého hbitě a správně mluviti, a v 2. a 3. roce četla již německy a latinsky a ve 4. roce tolikéž řecky, v 7. a 8. mluvila a psala dobře latinsky, v 9. roce taktéž česky a řecky; při tom znala se již také výborně ve zpěvu a hudbě instrumentální, v rejsování a malování, jakož i ve vyšívání, tkaní a jiných pracích ženských a domácích, vynikajíc zároveň spanilosti těla a ušlechtilostí srdce. Avšak zemřela již v 9. roce věku svého na neštovice.

(*Ant. Rybička.*)

Sv. Josef Kuncevič, mučenník, apoštol Rusínův († 1623), již od počátku neměl učitele v životě duchovním, za to mu byl učitelem Duch sv. sám, při němž prospěl v životě duchovním v krátkém čase tolik, že mohl býti učitelem druhých. (*J. Rutski.*)

b) Dar paměti.

Mikuláš Alexějevič, spisovatel ruský († 1846 v Petrohradě). přečetl asi tisíc svazků všeho druhu a pamatoval sobě vše, co byl četl. (*Alexějevič.*)

Konstantin *Cyrill*, apoštol Slovanů († 868), byl neobyčejnými schopnostmi nadán a vlohami, zvláště pak podivuhodnou pamětí a nevšedním bystrovtipem obdařen, takže jej vším právem mezi veleduchy připočísti lze, kteří jen za tisíc let jednou na obzoru dějin lidských jako neobyčejné hvězdy první velikosti se zastkvívají.

(*Dr. Mat. Procházka. Sborník Svato-Methodějský. 1885.*)

Jan Florian Hammerschmid, český spisovatel (nar. 1682, † r. 1757), vyznamenával se paměti neobyčejně bystrou, tak že o tom, co v mládí četl, knihu i místo udávati mohl.

(*Karel Ninger.*)

Jan Hanikýř, farář Plánský (nar. r. 1756), již v outlém věku tak výbornou skvěl se pamětí, že úlohy latinské, jakové se starší jeho bratr Antonín byl hlasitě učíval, jako papoušek ku podivu hbitě odříkával.

(*Čas. kat. duch 1839.*)

Jan Hýbl, spisovatel český († 1834), měl výbornou paměť takže ve škole prospíval nemálo, ačkoli doma zřídka kdy čemu se učil; obyčejně teprv na cestě do školy pročetl si to, co mu bylo uloženo a hned vše tak dobře pochopil, že ve škole jak učitel tak katecheta zcela s ním spokojen byl.

(*Fr. Černý. Obr. z dob. naš. prob.*)

Zorian Doluha Chodakowský, znamenitý spisovatel ruský († 1825), již v mladém věku vyznamenával se dobrými schopnostmi, ale zvláště nadobyčejnou pamětí.

(*Kar. Zapp. Čas česk. Mus. 1842.*)

Felix Jaroński, kněz, Polák, professor

theologie v Krakově († 1812), byl muž neobyčejné učenosti, zvláště pak úžasné paměti.

František Antonín Jindl, biskup v Kerecu († 1841), rozený Čech, neobyčejnou měl paměť a proto naučil se ve svých mladých letech francouzsky, vlašsky, vindicky a později i anglicky a důkladně česky. (*Čas. kat. duch. 1841.*)

Vojtěch Juhn, probošt Jindřicho-hradecký († 1844), hned v pacholeckém věku dával na jevo výtečné dary a schopnosti ducha, zvláště paměť jeho tak rychle se vyvinovala, že učitelé se mu obdivovali. (*Vácsl. Pohan. Čas. kat. duch. 1844.*)

František Kludák, gymnasiální professor v Litoměřicích († 1841), měl paměť podivuhodnou. Odyseu uměl v původním jazyku nazpaměť a dovedl ji přednášeti, počna veršem kterýmkoliv; taktéž uměl veškerá evangelia v jazyku řeckém. Měl i knihovnu asi 3.000 svazků, kterou znal tak zevrubně, že o veliké části knih věděl co na které straně stojí.

Ve Vídni žil hostinský, jménem *Mol*, který každé kázaní, které slyšel, doslovně napsal; doma si všecko pamatoval a žádného deníku asi nevedl. (*Kal. Moravan. 1856.*)

Karel Bořivoj Presl, dr. lékařství a filosofie († 1852), takovou měl šťastnou paměť, že seznal brzy květenu a zvířenu. (*Boh. Bauše.*)

Adam Romer, šlechtic polský, učený filolog a řečník († 1616), vynikal ohromnou pamětí. (*Děj. pols.*)

Josef Velamin Rutski, metropolita Rusínův ve Vilně (1617—1637), čemu se byl v prvních letech naučil, toho snadno nezapomněl. I byl s to po kolika desítiletích ještě odříkati dlouhé básně a celé strany z klassikův latinských a řeckých, kterým se byl tehdy naučil. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Jan ze Šellenberka a Kosti († 1508) tak věrnou měl paměť, že vše, cokoli kdy slýchal, vídal a čítal, v ní podržel. (*Bohuslav z Lobkovic.*)

Filip Višnič, srbský národní pěvec (nar. 1767), měl neobyčejnou paměť, uměl hned každou píseň, pokud ji jen jednou slyšel. (*Jan Snětivý.*)

Jaroslav Volf, žák I. třídy c. k. cvičné školy v Jičíně a syn tamního advokáta, honosí se fenomenální pamětí. Poví, který den a který měsíc je svátek kteréhokoliv svatého (má kalendář v hlavě). I v *Rusku* byl jakýsi sedlák, jenž taktéž uměl všecek kalendař nazpaměť. I musil do Petrohradu jít se produkovat i samotnému carovi. (*Jičínský Obzor. 1893.*)

c) Dar jazyků.

Duch sv. udělil sv. *Cyrillu*, apoštolu slovanskému († 868), dar jazykův, aby ho připravil k budoucímu úkolu velikému a dalekosáhlému apoštolování mezi Slovany. Tak v Cařihradě pročetl a objasnil též starobylý nápis hebrejský a samaritánský na jednom kalichu Svato-Sofijského chrámu, kterýž nikdo přečísti nemohl. Taktéž vynalezl i azbuku. (*Meth. Halabala. Kal. Moravan. 1885.*)

Prvním biskupem v Králové Hradci měl se státi r. 1660 *Karamuel z Lobkovic*, avšak nedosáhl místa toho. Karamuel byl muž velmi učený; povědom byl málem všech řečí evropských a vycvičen i v některých jazycích východních. (*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346 až 1378) měl dar rozumu; proto rozuměl všem skoro jazykům všeho křesťanstva; a jazyky ty znal dokonale, totiž český jakožto přirozený a první, německý, latinský, francouzský, vlašský, anglický a jiná nářečí s oněmi jazyky spřízněná znal a jim rozuměl. (*Jan I. Očko z Vlašimi.*)

d) Dar předvědění.

V den nešťastný sv. Rufa dne 26. srpna 1278, kdež Přemysl Otakar II., král Český, na Moravském poli padl, ráno v klášterním ambitě u sv. Františka v Praze držela *Anežka*, kněžna abatyše, teta Přemyslova, se svými řeholními sestrami a mladou Kunhutou, dcerou královou, processí; v tom mezi modlitbou najednou zbledla, před jedním krucifixem zastavila se a slze prolévati počala. Na krucifixe prý se zjevily čerstvé krůpěje krve a Anežka zvolala u zbožném vytržení: „Právě nyní vidím, kterak odnášejí krvavé mrtvé tělo krále, mého synovce!“ (*Její životopis.*)

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mu-

čenník, jesuita, Polák († 1675), již rok předpovídal smrt svou mučennickou v psaní k jednomu bratrovi.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Sv. Hedvika, choť Jindřicha I., vojvody Vratislavského, jenž r. 1238 zemřel, brzy po smrti svého manžela pověděla jeptišce Adlétě, že syn její kníže Jindřich II zabitím sejde. Tataři vpadli z končin Asie do Evropy. Zhubivše země ruské a polské, cválali do Slezska. Proto utekly se na hrad Krosnu Hedvika s Annou, snachou svou, též Kedruta, dcera abatyše s klášterními pannami. Zde pravila Hedvika své důvěrnici Adlétě: „Věz, že jsem syna pozbyla; můj jedináček uletěl mně jako ptáček.“ — Po třech dnech přinesl posel žalostnou zprávu o zahynutí pobožného knížete Jindřicha II., jenž v bitvě proti Tatarům u Lehnice dne 9. dubna roku 1241 padl. (*Drahé kameny.*)

Sv. Jacek (Hyacint), pocházející z rodu Odrovanžů v Slezsku v Kemeni, stal se roku 1222 převorem kláštera sv. Dominika v Krakově, kdež blahodějně působil. Roku 1257 dne 14. srpna onemocnél v Krakově. Oznámiv řeholním soubratrům: „Zejtra se na zavolání Hospodinovo s vámi rozloučím!“ vzbuzoval je k ustavičnému ostříhání pokory, chudoby a společné lásky. Na zejtří ve svátek Nanebevzetí Panny Marie obcoval ještě mši sv., přijal Boží Tělo a posledni pomazání; vzdychnuv pak: „V ruce Tvé, Hospodine, poroučím ducha svého!“ usnul v Pánu

(*Drahé kameny.*)

Janu Kapistránovi, františkánovi († 1456), zjevoval Duch sv. budoucí věci. V Buloni navštíviv apoštolského vyslance biskupa Kondulmeře políbil mu Jan místo ruky nohu, vece: „Činím poctu budoucí hlavě církve.“ Dotčený biskup a kardinál byl potom dne 29. března 1431 na papežství volen; přijal jméno Eugen IV. (*Drahé kameny.*)

Baron *Kristofor Maltii*, nejvyšší hejtman čili ředitel statků biskupa Vratislavského, vystavěl a dostavěl r. 1604 kostel v Bílé Vodě v rakouském Slezsku. Za to osvědčila mu Rodička Boží vděčnost. Vnuknutím Ducha sv. a Rodičky Boží předpověděl domácím svým, že ten a ten den o půl druhé hodině v noci zemře, což se i vyplnilo. O jedné hodině v noci vstav totiž z postele, hodiny sypací, které právě na půl hodiny byly odměřeny, obrátil, do úmrtních šatů obléci a na židli posaditi se dal. Připravuje se na poslední okamžik, žádné starosti o věci pozemské nepřipustil; a když písek v hodinách dopadl, zbožně duši odevzdal Bohu.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu prae monstratského, patron český († 1134), meškával rád na Kapenberku. Tam předpověděl svým synům: „Vzejde hlad po Vestfalsku veliký, kterýmž i vy drobátko budete od Pána Boha zkáráni.“ Naplněno jest to proroctví, neboť uhodila roku 1125 hrozná drahota a z ní pošel r. 1126 náramný hlad, že jím třetina vestfalského lidu pomřela.

(*Drahé kameny.*)

Sv. Prokop, patron náš český a od roku 1039 první opat kláštera sázavského, měl také dar proroctví. Svým klášterníkům, příbuzným Vítošovi (Vítovi) a Jinnamovi (Emeranovi), oznámil dva dni napřed své zesnutí řka: „Synové moji milí! choval jsem vás od počátku jako slepice kuřátka svá; třetího dne jest mi s tohoto světa sejíti.“

(*Drahé kameny.*)

Bl. Vintýř († 1045) oznámil knížeti Českému Břetislavovi určitě den skonání svého. Druhdy pak zvěstoval německému hraběti Oldřichovi z Ebersberka: „Umřete dřív než já; nikoliv vaši příbuzní, ale cizí lidé budou po vás děditi.“ Hrabě umřel r. 1030.

(*Drahé kameny.*)

Když l. 981 sv. *Vojtěch*, patron náš český, v Římě u přítomnosti papeže Benedikta VII. a jiných osob duchovních mši sv. sloužil, kdežto připomínání za mrtvé u oltáře dvě hodiny pořád jako mrtvý stál: tu rozkázal papež, aby jím pohybli a napomenuli, aby mši sv. dále sloužil Po mši sv. byv od papeže otázán, proč tak dlouho se zdržel, odpověděl, že byl při pohřbu v Čechách zavražděných vlastních bratří. A zpráva ta se i brzy z Čech potvrdila.

(*Hájek. Kron. česk.*)

2. Vzývej ho!

Josef Haydn, slavný hudebník a skladatel († 1809), jako stařec nade hrobem dal se pohnouti, aby byl pří-

tomen opětnému provedení skladby své „Stvoření světa“. Oratorium to bylo 27. března 1808 za nesmírného nadšení obecenstva a umělců četně shromážděných provedeno Když přišlo místo „a stalo se světlo“, tu shromáždění vypukli v hlasité volání a Haydn — ukázav k nebi, pravil: „To přichází odtamtud!“ (*Čech.*)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstratského, patron český († 1134), živ byl, na počátku než na kněze vysvěcen byl, po světácku, až konečně milostí Boží se obrátil na cestu pravou. A tu kajicník, nevěda sobě rady, počal důvěrně vzývati Ducha sv. za osvícení: Bůh pak vyslyšev ho, radil mu, aby se o svěcení na kněžství hlásil. (*Drahé kameny.*)

Františka hraběnka Slavatová, choť Joachyma Slavaty († 22. září 1676), modlívala se při oběti nejsvětější hodiny na oslavení Ducha sv. (*Drahé kameny.*)

Duchovní.

1. Bývalo jich v Čechách mnoho i málo; z některé rodiny dosti.

Za císaře *Karla IV.*, otce vlasti naší české (1346—1378), nalezalo se křesťanství v Čechách na výši a květu největším, a čas ten byl i nejskvělejším pro duchovenstvo. Od císaře až k pilnému měšťanu zakládaly se o závod duchovní rozličné nadace a proto duchovních bylo ohromné množství; jen při pražském dómě bylo 240 duchovních, v Čechách bylo přes 100 klášterů mimo rozličné kommendy a proboštství. Třetina celého Českého království patřila duchovním, což arci duchovenstvu prospívati časem svým nemohlo. (*Ant. Frind Kircheng Böhm.*)

Za císaře a krále našeho *Karla IV.* (1346—1378) *počet duchovenstva* světského znamenitě se rozmnožil. Čítalo se v *Čechách* 2100 farních kostelů, kdež jich zde nyní, počítajíc i Kladsko k tomu jenom něco přes 1900 jest, na vzdor tomu, že počet obyvatelstva nyní o více než třetinu větší jest, nežli za časův Karlových. (*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Za arcibiskupa Pražského a kardinála *Arnošta hraběte Harracha* (1623 do 1667), za císaře Ferdinanda II, III. a Leopolda I. jevil se počátkem vlády jeho a za pozdějších let biskupování jeho veliký nedostatek kněžstva. V Praze bylo jen 12 kněží světských. Celé království České, hledící k arcidiecési Pražské mohlo se vykázati počtem asi 200 kněží světských. Tak Sigmund Kdovský, rodem z Polska, zdržen byl od arcibiskupa Harracha v Praze, když tudy cestoval k vrchnímu představenému řehole své a přiděleno mu 5 kostelů ke zprávě duchovní a sice u sv. Haštala, Martina, Havla, Michala a sv. Kříže u řeky, aby střídaje se ve chrámech těch přinášel oběť mše sv. a přisluhoval svátostmi. Roku 1627 zastával Benedikt z Falsteina správu duchovní nejen v Českém Brodě, ale i v Tuklatech, Ouvalech, Stolmíři, Přistoupimi a Viticích. — Matouš Eberlin, dominikán, byl farářem v Ostrově, Hroznětíně a v Boru. — František Babián, pražský františkán, byl farářem v Dobrušce a spolu správcem všech farních osad na panství Opočenském, kterých počítalo se celkem 16. — Podobně i děkan Friedlanský obstarával duchovní potřeby osadníků ve 14 farnostech. — K děkanství Litomyšlskému počítalo se 21 far a přece nebylo tu více farářův nežli tři. — Jednomu knězi polskému byla svěřena správa těchto far v Čáslavsku, v Ronově, ve Žlebích, Potěchách, Chotěboři, Vrchlebích a v Klukách. — V kraji Chrudimském bylo 62 kostelů farních a při nich toliko 19 správců kostelních. (*Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.*)

Kristof Foršt, farář Tachlovický, čestný kanovník staroboleslavský († 1778), měl ještě dva bratří kněžími a čtyry sestry jeptiškami. (*Památ. kn kácovská.*)

Matka *Hanikýřova*, plesala, že zrodila tři syny, kteří byli všickni kněžími a dvě zbožné dcery. Jeden ze synů František Václav Hanikýř byl od

roku 1809 farářem v Sudoměřicích. Druhý syn byl farářem v Hlavaticích, později v Plané; třetí syn Antonín, jesuita, působil na rozličných místech, konečně šel do pense a žil u bratra svého v Plané a stal se r. 1829 zakladatelem „Dědictví Svato-Janského“, jemuž 1.000 zl. stříbra svého podílu odkázal. (*Fr. Wildmann. Method. 1893.*)

Jan Sigmund hrabě z Thunu, rada a jeden z místodržitelů českých, měl četnou rodinu: 9 synů a 4 dcery; z těch pak pět synů vstoupilo do stavu duchovního a dvě dcery Judita a Johanka vstoupily do kláštera. Quidobald stal se arcibiskupem Solnohradským a zároveň i biskupem Řezenským; Václav byl biskupem Pasovským; Rudolf (1644—1697) mnichem řádu kapucínského: František Sigmund (1639—1702) velkopřevorem řádu maltanského; Jan Arnold arcibiskupem Solnohradským.

(*Emler.*)

2. Stav to těžký; bývá pronásledován, pomlouván; pronásledování dochází trestu.

Když *Dětmar*, první biskup Pražský (973—982) umíral, zle naříkal a hořekoval, jak asi u Pána Boha obstojí, cítě nyní nejvíce břímě stavu duchovního. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sv. Vojtěch, patron český, druhý biskup Pražský (982—997), nevida takový prospěch ve víře Kristově, jakž si byl přál a toužil, aby Bohu jednou odpovídati nemusel za všecko zlé, kterého národ za duchovní jeho správy veřejně se dopouštěl, a nemaje naděje, že tomu všemu překazí, odebral se roku 989 do Říma, aby ho papež úřadu tak těžkého sprostil. (*Děj. česk.*)

A když r. 995 podruhé Čechy opouštěl a do Říma se odebral, zastavil se v Ravenně, kde řekl tamnímu biskupovi: „Snadno jest, nositi berlu, ale těžko bude vydati počet, až přijde přísný soudce živých i mrtvých.“

Za biskupa Pražského Ondřeje († 1224) král Český *Přemysl Otakar I.* (1197—1230) utiskoval duchovních, odjímaje jim živnosti a žádaje na nich ze všeho ano i z pleše berní přenáramných.

(*Čas. kat. duch. 1836.*)

Biskup Český *Thiddag* musel několikráte před Boleslavem Ryšavým prchnouti, ale prostředkováním Míšenského markrabí Ekkarda zase do země uveden. († 1017.) (*Thietmar.*)

Za času kardinála a arcibiskupa Pražského *Arnošta hraběte Harracha* (1623—1667) žádali *Žebráčtí*, aby potrestán byl jejich farář *Jiří Bruno Budišálek*, protože jest neustále opilý, béře účastenství na veřejných zábavách tanečních, vilnosti jest oddán a zanedbává povinností farářských. Když pak arcibiskup na obžalobu tu dal faráře vsaditi do vězení, že podílu měl na hádce jakési: lítostí hnuti byvše Žebráčtí, odvolali, co dříve udali, vyhlásili žalobu svou za mýlku a nedorozumění, i prosili, aby nevinný kněz prázden byl vězení a u nich déle setrval.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Za kardinála a arcibiskupa Pražského *Arnošta hrab. Harracha* (1623—1667) žalovali Rakovničtí na svého faráře Stanislava *Smolchorzechovského*, že pohoršuje životem svým věřících, vydírá peníze na měšťanech a tupí obyvatele města jejich. Ihned odpověděl farář a obvinil purkmistra a radu městskou, že uchvacují důchody kostelní a zanechávají pro sebe olej a svíčky, určené ke službě oltářní. Také mu týhodně méně odvádějí desátku a podobně filialnímu kostelu senomatskému věci uchvacují. Že pak farář žádá na radě toho, co právem mu patří, sočí na něho členové její a viní ho ze zlého života a zločinů těch i oněch, kterýchž si není vědom.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Po smrti sv. *Vojtěcha* († 997) čím více se zvelebovala památka našeho sv. krajana po všech zemích křesťanských, tím větší byla také nevole, kterou u všech národův tenkráte *Čechové* vzbudili svým nedobrým zachováním se proti sv. Vojtěchu; však brzo také Čechy pomsta stihla, kterou vykonal Boleslav Chrabrý Polský.

(*Zap. Č. m. Kron.*)

Vladislav Laskonohý, velkokníže Polský (1202—1206), zle pronásledoval církev; neostýchal se kostelní jmění sám spravovati, duchovní zavíral a mučil, žádal od kanovníků v Krakově, aby zajatce v kostele střežili a opatrovali,

urval arcibiskupovi Hnězdenskému jeho majetek, tak že tento na něho klatbu vyřkl a ze země utekl.
(*Rich. Rapell. Gesch. Pol.*)

Brněnský kníže *Vratislav*, jenž byl biskupa Olomouckého *Zdíka* na jeho cestě do Říma zároveň s knížaty Kunratem a Děpoltem jako loupežník zákeřnicky přepadl, byv raněn mrtvicí, uznal v tom trest od Boha za hřích svůj i poddával se k jakékoliv náhradě.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

3. Jeden míval i několik beneficií; poslední bakalář v Čechách.

Michael Bedřich hrabě z Althan, olomoucký a vratislavský kanovník, byl r. 1709 za probošta v Staré Boleslavi installován prve než byl knězem.
(*Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1838.*)

Ferdinand Leop. Benno hrabě z Martinic obdržel r. 1635 proboštství Vyšehradské, ač teprv r. 1644 primici měl. On byl kanovníkem v Pasově, v Řezně, v Praze, v Olomouci, v Solnohradě, kdež sídlil. (*Čas. kat. duch. 1837.*)

Zbyněk Berka z Dubé a z Lipé byl již r. 1574 proboštem na Vyšehradě. Byl při 7 kostelích kanovníkem a u tří papežů komorníkem.
(*Čas. kat. duch. 1837.*)

Arnošt hrabě *z Harrachu* a Rohranu, kanovník pasavský a solnohradský, cís. auditor při stolici papežské, byl r. 1734 jmenován od císaře Karla VI. proboštem Staroboleslavským.
(*Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1838.*)

Prokop, svobodný pán Heniger z Eberku († 1809), byl proboštem v Jindřichově Hradci a spolu proboštem Vyšehradským.
(*Čas. kat. duch. 1837.*)

Beneš z Chyšky a ze Špicberku, nejstarší kanovník u sv. Víta, děkan u Všech Svatých a probošt ve Staré Boleslavi, stal se r. 1593 i proboštem Vyšehradským. (*Čas. kat. duch. 1837.*)

Karel, arcivévoda Rakouský, syn arcivévody Karla II. († 1624), byl současně kanovníkem v Salcburku, v Pasově, biskupem ve Vratislavi a Brixenu a velmistrem německého řádu.
(*Bedřich Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Hugo František hrabě z Kénigseku obdržel r. 1691 proboštství Vyšehradské. Byl děkanem v Rýně, Kolíně, nejvyšším úředníkem kurfiřta Kolínského pak biskupem Litoměřickým.
(*Čas. kat. duch. 1837.*)

Jan z Landšteina († 1389) stal se před rokem 1353 kanovníkem pražským a před rokem 1367 spolu proboštem Mělnickým.
(*W. Wl. Tomek. Děj. Pr.*)

Felix Linda byl spolu arcijáhen kostela pražského na počátku XVII. století a proboštem u Všech Svatých a i proboštem na Vyšehradě.
(*Čas. kat duch. 1837.*)

Karel Josef hrabě z Martinic dosedl roku 1734 na proboštství Vyšehradské jsa kanovníkem a později i proboštem Olomouckým. (*Čas. kat. duch 1837.*)

Jan Adam Vratislav z Mitrovic, probošt Staroboleslavský, stal se r. 1709 proboštem Vyšehradským a roku 1711 biskupem Královéhradeckým, podržev obě dřívější beneficia.
(*Čas. kat. duch. 1837.*)

Sezema z Ústí († 1386) byl proboštem v Týně nad Vltavou, od r. 1364 také kanovníkem kostela pražského.
(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Sezema z Ústí byv kanovníkem olomouckým a vysvěcen za jáhna obdržel také praebendu pražskou z milosti apoštolské na přímluvu císaře Karla (1578—1579). (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Po smrti Jana Jakuba Kalnberka z Kalnberku spadl Kalnberk v Čechách odúmrtím na krále Ferdinanda II. a ten jej daroval knězi *Markvartovi ze Švendy* na Šafhausen, biskupství Solnohradského a Augšpurského kanovníku, děkanu a administrátoru v Pasově.
(*Desky Zem. Aug. Sedláček. H. a z. d. IV.*)

Pavel z Milčin, také z Talmberku, († 1450) byl proboštem na Vyšehradě a též i u sv. Víta v Praze a biskupem Olomouckým. (*Čas. kat. duch. 1837.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, arcibiskup Pražský (1674—1696), byl před tím kanovníkem kostelů vratislavského a olomouckého a křižovníkův s červenou hvězdou v Čechách a na Moravě nejvyšší mistr a general. (*Josef Emler.*)

Jan Šembera, duchovní správce Sopotský blíž Chotěboře († 1857), byl poslední promovaný bakalář Písem svatých na vysokých školách pražských.

4. Kázeň jest potřebná.

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský († r. 1364 30. června), velmi dbal na kázeň kněží. Proto zřídil úřad tak zvaného korrektora, jímž všeliké přestupky proti kázni kněžské dal trestati a podporoval kazatele Konráda Waldhausera a Miliče. *(Děj. česk.)*

Roku 1359 na říšském sněmu v Mohuči, kdež i papežský legát přítomen byl, aby desátek ze všeho duchovního jmění pro papeže vymohl, čemuž se knížata opřeli; pravil císař a král náš *Karel IV.* k arcibiskupu Gerlákovi Mohučskému a jiným duchovním knížatům ve sněmě a nařídil, aby své duchovní podle pravidel zákona církevního polepšil, jeho světské obyčeje, prostopášnost, nádheru a marnivost v oděvu stavovali, k povinnostem duchovním je přidržovali a neposlušné trestali.

(Zap. Č. m. Kr.)

Ondřej, biskup Pražský (1214—1224), přísně hleděl na kázeň kněžstva a ze jména o to dbal aby všickni duchovní v bezženství žili.

(Kl. Borový. Děj. diec. Praž.)

Za krále Českého a Římského *Václava IV.* (1378 – 1419) bývali v Čechách faráři, pouzí Němci, v českých osadách, jazyka, mravů a potřeb lidu neznalí, a ti na svých farách usazovali duchovního Čecha, chudinkého a sprostounkého, aby faru spravoval a důchody z ní pánu svému posílal, který buď v Praze aneb kdekoliv jinde ještě výnosnější živnost měl, často co prokurator čili advokát stranám ve přích sloužil a vůbec věcmi stavu duchovnímu odpornými se zaměstnával. *(Děj. česk.)*

5. Hodný jest:

a) horlivý ve svých povinnostech.

Za tureckoruské války roku 1854 byla u Durděva svedena bitva krvavá, v níž jeden katolický kněz *Mikuláš Bianchi* dal příklad neohroženého plnění povinnosti své. Byl rodem Albanec a táhl do války co poddaný turecký. Rusové bojovali s přesilou, z 350 mužů albánských, již stáli v boji, padlo 50 a 100 jich bylo více méně těžce raněno. Hodný polní kaplan, maje kříž v ruce a štolu na sobě, stál v čele a povzbuzoval krajanů k důvěře v Boha a k vytrvalosti. Déšť kulí neuškodil mu, ač ze všech stran sršel, jakási zázračná ruka chránila ho. Za bitvy odnášel raněné, uděloval jim poslední sv. svátosti. Jeho udatností zachráněno i dělo, kteréž se již v rukou Rusův nalezalo. Za to dostalo se knězi tomu od tureckého vůdce Omera paši řádu, na nějž by byl býval každý důstojník hrd. *(Salzb. Kirchenbl.)*

Ondřej Caban, spisovatel slovenský, farář katolický v Komjaticích († 1860), získal si v úřadě svém nepomíjejících zásluh o svou osadu obnovením obou kostelů, jež i potřebným chrámovým nářadím opatřil, novým zřízením školy, na niž sám ze svého k 800 zl. vynaložil, zakládáním blahočinných spolků a vůbec horlivostí o vše dobré.

(Mich. Chrástek.)

Za času Arnošta hraběte Harracha, kardinála a arcibiskupa Pražského (1623—1667), pronesli měšťané královéhradečtí přání, aby arciděkan jejich jménem *Crnovský* zůstal u nich, ježto vykonává všecky své povinnosti, ba i sebe nepatrnější věci, podivuhodnou pilností i příkladnou svědomitostí a jest mužem v pravdě apoštolským. Pardubští chválí Šimona *Ludvíka Vozníkovského*: Jest člověk pobožný, života příkladného, služeb Božích nade všecky bývalé děkany dbalý, pilný a bedlivý; při vyučování horlivý, příkladný a spasení jednoho každého z nás vyhledávající Toho nechť nám pan kardinál ponechá. *(Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.)*

Jan Alois Dremel, farář v Sloupnici (nar. r. 1821), zasvětil se jednou službě Kristově a Jeho církvi, vyčerpal všecky síly své v tom sv. povolání. Doma i venku, všude viděl potřebu svého spolupůsobení a nikdy neuznal za dobré, ustáti a si odpočinouti, leč u vroucích modlitbách za zdar prací svých. Nuzotě a bídě, všude jej obklopující, byl otcem, chrámu Páně obnovitelem, svým farníkům, od jinověrců a neznabohů byl pastýřem dobrým, pečoval o duševní i hmotné, rodinné i občanské jejich blaho, a nad to vše z mnohých stran od něho žádáno spisovatelských prací, — a všem snažil se vyhověti a vyhověl. Horlivost pro čest Hospodinovu a o blaho církve ztrávila ho. *(Šk. B. Srd. P. 1875.)*

Jan Hanikýř, od roku 1803 farář Malšický, kdež rozlehlou, 16 vesnic a v nich 3500 duší zahrnující vinici Páně vzdělával po 12 let sám jediný s příkladnou pilností a křesťanskou odhodlaností, bděl nad stádem sobě svěřeným co otec přepečlivý.

(*Čas. kat. duch. 1839.*)

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský (1623 1667), byl velmi horlivý v úřadu svém. Osvědčená horlivost jeho o vychovávání a vzdělání duchovenstva, nemalá péče o věci i sebe menší a nepatrnější, tak patrná otcovská láska a přívětivost korunována byla šťastným výsledkem a přinesla po čase hojnost výborného ovoce.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

R. 1883 dne 21. března pohřben na Mníšku veldp. *Fr. Heřman*, jenž 60 let svému Mistru sloužil a téměř půl století byl osadě Mníšecké pastýřem, vůdcem, otcem. Byl již šedesátník; v duchovní správě pracoval s ním mladý kněz, jenž pojednou postížen byl známkami neduhu prsního, takže věhlasný lékař prohlásil za nutný prostředek k zachování života úplný odpočinek, čili výslužbu. Zkormoucen oznámil mladý kněz smutnou zprávu tu svému faráři. Avšak upřímný a bratrský muž uchránil mladého kněze od výslužby. Dopřál mu totiž sám odpočinku tím, že celý rok každou neděli i svátek dvakráte kázal, sám školy navštěvoval, křesťanská cvičení odbýval a obětavostí opravdu bratrskou tak dlouho neunavně pracoval, až mladý kněz zotaven opět mohl konati povinnosti své. A o této události nedozvěděl se od něho nikdo ničeho ani jeho nejbližší přátelé.

(*Blahověst.*)

Václav Leopold Chlumčanský, arcibiskup Pražský (1815—1830), již co kaplan v klášteře v Žateckém kraji, kdež 4 léta a 5 měsíců dlel, s příkladnou horlivostí a právě křesťanskou odhodlaností pracoval na vinici Páně, a sobě tu všeobecnou vážnost a lásku svých oveček a pověst znamenitého hlasatele slova Božího, jakož i horlivého, dobročinného, zbožného a neúhonného kněze sobě byl vyzískal. Neméně byl i horlivý jsa farářem Chabařovským a pak děkanem Děčínským.

(*Čas. kat. duch. 1831.*)

Sv. Josafat, mučeník, apoštol Rusínů († 1623), ku konci roku 1608 nebo na počátku 1609 byl od metropolity za kněze posvěcen, a působil od té doby horlivě při oltáři, ve zpovědnici a na kazatelně. (*Fr. Kryštůfek.*)

Zvláště pěkný důkaz své horlivosti podal *Adam Kravařský*. T. J. r. 1631. Tehdáž všickni jesuité od Sasíkův do slunce západu z Prahy byli vyhnáni. Avšak jediní náš Adam a otec Švábenský vraceli se do Prahy. Přicházelit druhdy do města tím způsobem, že vzavše na sebe šat uhlířský, s vozem uhlí zajížděli do těch domův, kdež věděli, že bydlí katolíci a tu těšívali měšťany. Nejčastěji kupoval od našich otcův uhlí pan Rafael Mnišovský, později podkomoří zemský. K jeho domu přicházívali, potah podle sebe ženouce, načež sluhu zanechavše u vozu, sami vstupovali do síně připravené na způsob kaple a umyvše si tvář i ruce, sloužili mši sv. v přítomnosti domácího lidu. Potom začernivše sobě opět tvář, vraceli se na ulici, kamž je věřící s bezděčným úsměvem ve smutné tváři doprovázeli.

(*Čech.*)

Jakub Rafael Macan, česk. spisovatel theol., farář v Slabci († 1849 v 56. roce věku svého), byl kněz osvícený, přítel mládeže upřímný a pravý otec svých osadníků, jimž ve všelijakých jich potřebách radou i skutkem zvláště v čas cholery r. 1830 a 1836 nápomocen býval, o zvelebení chrámů, škol, knihoven a dobročinných ústavů místních pečlivý; v soukromém životě svém nezávadný, anobrž příkladný; protož požíval obecné vážnosti a důvěry osadníků i představených svých.

(*Ant. Rybička.*)

Vojtěch Nejedlý, kněz a básník (nar. r. 1772 v Žebráce, kdež se i děkanem stal), vykonával sám co nejbedlivěji veškeré povinnosti úřadu svého pastýřského. Prohlížel a usiloval o to, aby v osadách, jeho duchovní péči svěřených, panovaly řád křesťanský a kázeň mravní, aby osadníci dobře vychovávali své dítky a tolikéž oni sami aby se vzdělávali a prospívali v mravním i materielním ohledu.

(*Ant. Rybička.*)

Vojtěch Nejedlý, děkan Žebrácký (n. r. 1772), jako někdy sv. Jan Evangelista, u vysokém věku svém dal se do

shromáždění pravověřících nositi a jich pohnutlivě napomínal: „Milujte se, synáčkové moji!“ Nemoha již po schodech do školy se dostati, dal se voditi, na pomínaje tam miláčky své slovy nejvýš vlídnými a laskavými k bohumilé ctnosti a bohabojnosti. (*Erasm. Lodl.*)

Jan Tomáš Pešina z Čechorodu, dějepisec český, posledně děkan kapitoly u sv. Víta v Praze († 1680), byv roku 1653 na kněze vysvěcen stal se kaplanem v Kostelci nad Orlicí, kde sobě počínal v správě duchovní s takovou horlivostí, že po smrti děkana tamního, jsa sotva 26 let stár, beneficium to obdržel; brzy potom stal se děkanem v Litomyšli, kdež co nejhorlivěji ku vzdělání a rozšíření náboženství katolického přispěl. I stal se kanovníkem v Litoměřicích, pak na Vyšehradě a konečně u sv. Víta. (*Ant. Rybička.*)

Jiří František Procházka de Lauro, děkan v Berouně († 1745), v duchovní správě nic nezanedbal a zvláště o to pečoval, aby nemocní byli zaopatřováni trojí sv. svátostí. Při umírajících sedával, říkaje s nimi Brigittanskou modlitbu, až do jejich shasnutí a od r. 1725 dával jim do rukou kříž s plnomocnými odpustky, kterýž z pobídky přivezl jeden Augustinián od sv. Dobrotivé.

(*Jos. Vávra. Čas. Mus. kr. Čes. 1890.*)

Hledíc k *Josefu Miloslavu Rautenkranci*, knězi a vlasteneckému spisovateli († 1817), jakožto pastýři duchovnímu, tuť byla činnost jeho i v tom způsobu velmi prospěšná a podstatná. Byltě nejen horlivý a oblíbený hlasatel slova Božího a svědomitý vykonavatel všelikých prací a povinností pastýřských, anobrž i vždy upřímný rádce a vždy ochotný pomocník a přítel svých osadníkův, o jichž opravdové vzdělání náboženské a mravní horlivě pečoval.

(*Ant. Rybička.*)

Jindřich Scribonius z Horšova vlastně Píšek, konečně i probošt na hradě pražském († 1586) skončiv vychování pana Viléma z Rožmberka, oddal se zcela duchovnímu úřadu pastýřskému a požíval pro svou učenost, výmluvnost, nábožnost a ráznost obecné důvěry a vážnosti, byv také rádcem duchovním rozličných rodin šlechtických.

(*Ant. Rybička.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel († r. 1844 v lázních Marianských), povinnostem svým pastýřským jako kaplan i samostatný správce duchovní v té míře zadost činil, že jej vším právem mezi nejhorlivější pastýře duchovní v diecési Budějovické času toho žijící pokládati sluší. Kdekoliv činiti bylo o dobré a užitečné svěřených mu osadníků, Sláma nešetřil žádných prací a obětí, nelekal se nižádných překážek a nesnází a neustával v usilování svém, pokud nedosáhl šlechetného a lidumilovného účelu svého, bývaje takto horlivým vzdělavatelem, praktickým učitelem, upřímným rádcem, ochotným pomocníkem, anobrž opravdovým otcem svých žákův a osadníkův.

(*Ant. Rybička.*)

Při visitaci ubytoval farář r. 1886 zemřelého arcibiskupa Pražského *Schwarzenberga* († 1885) v bytu kaplanově.

V noci volán byl kaplan k nemocnému.

Kostelník, který šel pro kaplana, zapomněl, že v bytu jeho té noci spí arcibiskup. Zaklepal tedy na dvéře a volal: „Velebný pane, k nemocnému!“

„Hned, hned!“ odvětil arcibiskup

Kostelník nyní teprv se vzpamatoval a prosil arcibiskupa za odpuštění.

„Vždyť já jsem také kněz,“ řekl arcibiskup, „mohu tedy já jíti k nemocnému.“

A skutečně šel arcibiskup sám k nemocnému, jehož svátostmi umírajících zaopatřil. (*Anděl strážný. 1885.*)

Dominik Urtika (Kopřiva), děkan v Táboře, byl muž horlivý a srdnatý. Bylo to za posledních dnů nešťastné války třicetileté Jeden sbor vojska švédského pustil se pod velením generala Wittenberga od Prahy a přitrhl v měsíci srpnu r. 1648 před Tábor, jehož se i zmocnil. Nevázaná rota Švédů toužíc po zlatě a bohaté kořisti hrnula se do města, vraždíc napořád, kdo jí v cestu přišel. I do chrámu Páně vtrhla. Jak se pravdě podobá, sloužil právě v tu hodinu dotčený děkan mši sv. Tu žádali, aby jim podával Svátost oltářní pod obojí způsobou a že tomu odepřel, vrhli se na něho, strhli kněžské roucho, zuli mu obuv, posadili ho pro posměch obrácené na vyzáblou kobylu a dali mu ohon do ruky jako opratí. Všecko toto protivenství snášel

hodný kněz Páně s podivuhodnou stálostí. Když pak celé město objeli, zavedli jej do hanebné hospody, vsadili jej na kamna co nejvíce rozpálená, a celou noc jej tu mučili, pokřikujíce a se mu posmívajíce. *(Tábor. týdenník. 1881.)*

Karel Vinařický, velezasloužilý spisovatel český a buditel ducha národního, konečně kanovník na Vyšehradě († 1869), jsa děkanem v Týně nad Vltavou působil horlivě ve správě duchovní, o čemž podal důkaz jmenovitě roku 1850, když v době cholery jeden kaplan mu zemřel a druzí dva po více dní na lůžko byli poutáni; tu on samojediný obstarával zaopatřování nemocných po celém městě s řídkou ochotou a obětovností. *(Iv. Staněk.)*

Stanislav Vydra, znamenitý professor na universitě pražské († 1804), plnil povinnosti svého stavu kněžského tak bedlivě, že krom zvláštních případností žádné a to sebe menší z nich neopomenul; čítával mši sv. každodenně, i když byl na cestách a odbýval doma modlitby a cvičení kněžím každého dne předepsaná; ve výročních dnech církevních modlíval se však v chrámě veřejně; mimo to čítal každého dne v bibli řecké a v spisech sv. Otců, jmenovitě v spisech sv. Jeronyma, I často kázával v chrámech pražských a venkovských

(Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1870.)

Vincenc Zahradník, znamenitý spisovatel náš český a farář v Křešicích u Litoměřic, kdež 46 roků stár. dne 31. srpna r. 1836 zemřel, obracel co katolický kněz přední zřetel k svědomitému vykonávání všelikých povinností nelehkého stavu svého, jsa u věci té tak pečlivým pastýřem svých osadníků, anobrž jich pravým otcem a upřímným přítelem, jakož se to zřídka kdy přihází. Proto také jeho práce literární vztahovaly se i zvláště k správě duchovní a směřovaly vůbec k tomu, aby jimi osadníci jeho stali se mravnějšími vzdělanějšími rozšafnějšími a tudíž také spokojenějšími a opravdově šťastnějšími. Pilnost jeho rovnala se pilnosti Pliniově, duch jeho byl důmyslný, vtipný a soudný jako Aristotelův; při tom byl přívětivý a ku každému vlídný jako Sokrates.

(Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1871.)

Ondřej Záluski, biskup Krakovský († 1758), velmi zdárně působil pro zvelebení vědy a církve polské.

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel († 1846), u vykonávání svých povinností úředních byl vždy bedlivý a příkladný jako lokalista Dobřanský a napotom jako děkan Chrudimský a vikář. Všeliké na něho náležející obřady církevní, práce pastýřské, cesty úřední a podobné k tomu úkolu konal co nejbedlivěji a přihlížel také, aby také podřízení jeho a osadníci taktéž se zachovali. Rovněž rázně a svědomitě hájil všeliká práva hmotná i formální se svým úřadem pastýřským a beneficiem duchovním spojená, nešetře tu nižádných prací, nákladu, pocházek a nesnází. *(Ant. Rybička.)*

b) Jest nábožný; breviář pilně se modlí,

viz i: „Nábožnost!“

Počet duchovních příkladných, zbožných a horlivých za času *Arnošta hraběte Harracha*, arcibiskupa Pražského (1623—1667), kteří vyznamenáni byli nevšedními chválami svých osadníkův, byl mnohem větší, nežli počet kněží nehodných. Tak chválili sousedé nymburští duchovního svého Jakuba Šalomouna *Krczke* ze řádu dominikánského, že po drahný čas konal pobožně služby Boží při městě Nymburku, že horlivě hlásal slovo Boží, důstojně přisluhoval sv. svátostmi a 580 osob + mezi nimi i konšely města Nymburka — k víře přivedl. *(Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.)*

Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi, znamenitý jesuita na počátku XVII. století, považoval modlitbu za divotvorný klíč, kterým člověk sobě i bližním nebeskou branku odemknouti může. Maje vždy tuze na pilno a bývaje přečasto bolestmi těla trápen, neobmeškal přece nikdy posvátných hodin, jež církev duchovenstvu starostlivě k odbývání ukládá. K vůli těmto modlitbám zabočoval na svých cestách apoštolských do lesů a zahrad; byl-li v kostele sám, říkal je nahlas, kleče před Velebnou Svátostí oltářní. Mnohou noc probděl na kolenou, zaměstnán modlením a rozjímáním.

(Drahé kameny.)

Adam Kravařský, jesuita, horlivý

missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II. († 1660), kněžské hodiny odbýval na každý den klečmo na holé podlaze uprostřed své jizbičky bez opěradla; říkaje je nahlas, by se mu obraznost nikam nezatoulala, jen když mněl, že ho vedle nikdo neposlouchá.

(*Drahé kameny.*)

Sv. Josafat Kuncevič, arcibiskup Polocký, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), měl hodinky církevní za nejlepší zaměstnání. Každé noci vstával dávno před úsvitem bera se do chrámu Páně, by tu na modlitbách před velebnou Svátostí trval sám a sám. Nezdráhal se dostaviti se v určité hodiny k hodinkám církevním, takže jej bylo vídati pravidelně v kůru, an vzdává Hospodinu povinný hold bohoslužby své. Ani naléhavé záležitosti ani cesty časté nebyly mu omluvou v povinnostech těchto.

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Jakub Raf. Macan, vlastenec, spisovatel, děkan v Slabcích († 1849), zvláštní byl ctitel a modlitel hodinek církevních neb breviáře, kterýmžto modlením každodenně se k pracem svým duchovním posiloval, ano kde co buď v žalmech neb životech oslavených přátel Božích, neb v homiliích sv. Otců v breviáři obsažených pěkného a následování hodného nalezl, toho si povšimnul a brzy v úřadě svém praktickém použil, tak že i ty posvátné hodinky prakticky se modlil, totiž ku posvěcení svému i ku posvěcení svých svěřených, maje na paměti slova žalmisty Páně: Psallite sapienter! (*Čas. kat. duch. 1850.*)

Za Oldřichova syna Jindřicha z Rožemberka († 1412) byl v Mýtě farář *Mikuláš*, velmi nábožný, který měl velikou oddanost k Matce Boží, všem Svatým, sv. Štěpánovi a sv. Janu Evandělistu, kterýmž posvěceny byly farní kostel za Mýtem a filiální v městečku.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. díl VI.*)

Dne 18. září 1885 zesnul mrtvicí raněn *Josef Petřík*, farář v Záboří u Blatné, kněz velmi zbožný a horlivý v 52. roce věku svého. Působil přes jedno čtvrt století na jednom a témž místě I v největším návalu bolesti, kterými často navštíven býval, neobmeškal své kněžské hodinky a jiné povinnosti konati. (*Čech.*)

Antonín Řehák, vicerektor semináře v Litoměřicích († 1851 v 42. roce věku svého), modlitbu církevních hodinek nikdy nezanedbával.

(*Jan Drbohlav. Čas. kat. duch. 1851.*)

Bl. Jan Sarkander, farář v Holešově na Moravě, byl r. 1620 strašně od protestantů mučen a trápen, aby vyznal zpověď knížete Lobkovice, což arci Jan neučinil. Byv opět po mučení tom do žaláře uvržen zbožný kněz modlitbami a přijímáním sv. svátostí chystal se k odchodu na věčnost. Nemoha rukama zmrzačenýma pohnouti, konal přece bedlivě modlitbu breviáře čili hodinek kněžských a jazykem listy při tom obracel. (*Kl. Borový.*)

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučenník († 1622), od té chvíle, co na kněžský řád posvěcen jest, až do skonání svého modlil se klečmo hodinky, svatý úkol duchovenstva.

(*Drahé kameny.*)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), říkával duchovní hodinky na kruchtě klečmo

(*Drahé kameny.*)

František Sušil, professor a spisovatel český († 1868), obrovský tento učenec, byl pobožným jako dítě; často jsem ho překvapil, jak na holé zemi kleče modlil se hodinky kněžské.

(*Jan Stára. Obzor. 1889.*)

Za času *Arnošta hraběte Harracha*, kardinála a arcibiskupa Pražského (1623—1667), žádali purkmistr a rada městečka Bakova, aby povždy u nich zůstal kněz *Jeremiáš Jeronym Smicheus*. aby nikdy nebyl odvolán, poněvadž jest to muž slynoucí neúhonným životem, neporušenými mravy, osvědčenou svatostí a mezi nimi pilně pracoval na vinici Páně. — Poděbradští prosili, aby *Sigmund Kdovský* byl jim potvrzen za děkana, ježto jest knězem nejlepší pověsti, člověk učený a vzdělaný, o spasení nesmrtelných duší dbalý.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

c) Jest čistotný, pokorný; dává dobrý příklad.

František Sušil, professor bohosloví v Brně, spisovatel († 1868), lilium kněžské čistoty své úzkostlivě chránil, a lilium to neporušené a neposkvrněné s sebou do hrobu vzal.

(*Mat. Procházka.*)

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský (1624—1667), zahrnut byv vysokými hodnostmi nezpyšněl, nýbrž byl a zůstal do posledního dechu pokorným služebníkem Krista Pána. Nikdy nehledal vlastní cti a chvály, nýbrž čest Boží a blaho věřícího lidu byly pravidlem života jeho. *(Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.)*

Joachim Doberín, Čech klášterník Mariacellenský, řádu sv. Benedikta († 1617), obětováním mše sv., modlením, vyučováním a životem příkladným utvrdil mnohých v pravé víře, napravil hříšných, zdokonalil ctnostných a přinesl na ramenou svých leckterous ovečku zbloudilou do ovčince Kristova. *(Drahé kameny.)*

Bl. Jan Sarkander (nar. ve Slezsku r. 1576) stav se farářem v Holešově na Moravě, pracoval zde s pilí neunavnou, svítě svému stádci spanilými ctnostmi křesťanskými. *(Kl. Borový.)*

Jistý mladý, nemocný kněz toužil na to, jak více než nemoc jeho trápí jej pomyšlení, že nemůže pracovati ve správě duchovní. Biskup Labudský *Antonín M. Slomšek* († 1862) odpověděl: „Hleďte na svoji nemoc jen okem víry a věřte, že nikdy nebudete prázden útěchy. Však i vy trpíte a modlíte se pro církev a za církev, a to též za něco stojí, anobrž to vydá mnohem více, než býti obyčejným nádeníkem na vinici Páně. *(Ant. Mušik.)*

Jako v duze sedmero barev rozeznáváme, tak každý ze sídelních oudů kapitoly vyšehradské r. 1815 zvláštní nějakou dobrou vlastnosti nad ostatní vynikal; *Werthenpreis*, děkan, ctitel dómu, přál svým i jiným, ačkoliv sám velmi málo užil. Peč, bývalý pěstoun v panském domě, způsobností mravů v obcování, sladkou a uhlazenou řečí srdce dojímati uměl. Ondrák, obraz horlivé pobožnosti, doma i spis sv. Otce na stole vždy otevřen míval, tajemství Boží rozjímal a častokráte za den před obrazem Rodičky Boží klekával, vroucně se modle. On nedlouho před svou smrtí povídal, že co knězem jest, ani jednoho dne hodinky se modliti nezanedbal, pokud se pamatuje, že Laudes jedenkráte, jsa ještě venku na faře, vynechal. Zvěděv jedenkráte, že vikáři mezi sebou nedorozumění mají, sepjatýma rukama je prosil, aby se smířili, ačkoliv nedorozumění právě tak důležito nebylo. I srdce byl upřímného, co na srdci, to na jazyku. Dytrych mysli vznešené, ani sám nikomu bezpráví neučinil, aniž připustil, se jinému, třeba i jeho nepříteli bezpráví činilo, vždy křivdu trpícího se ujímal. Khun, vzor pracovitosti neunavné a pln horlivosti, aby vždy něco prospěšného činil, co si předsevzal, od toho neupustil. O něm se pravilo: Centies a cancellis repulsus, centies redit. Weininger, hospodář dokonalý, stálý až neústupný horlitel pro právo a spravedlnost. *(V. Ruffer. Hist. Vyš.)*

d) Příbuzné své neobohacuje, ač jim pomáhá, věcem pozemským srdce nepřikládá.

Tobiáš Jan Bekr stal se r. 1702 biskupem Královéhradeckým. A tu příbuzenstvo z jeho biskupské milosti nezbohatlo, on více pamatoval na chudé vdovy, sirotky a studenty. *(Drahé kameny.)*

Sv. Josef Kuncevič, mučeník, apoštol Rusínů († 1623), stal se r. 1617 koadjutorem Polockého arcibiskupa Gedeona Brolnického. Na zprávu o jeho povýšení spěchal k němu bratr jeho, doufaje, že u něho dobrého zaopatření nalezne. Sv. Josafat obdaroval ho, ale zapudil navždycky jeho lehkomyslnou naději, řka k němu: „Můj milý, já nemohu pro tebe nic učiniti; příjmy církve náležejí církvi a chudým; pomáhej si vlastní prací. *(Fr. Kryštůfek.)*

Sv. Stanislav, biskup Krakovský, mučeník († 1097), říkával že ničeho se nebojí více nad to, aby biskupskými důchody neobohacoval sebe a příbuzných. A proto činil dobře chudým a potřebným dle možnosti. *(Jeho život.)*

Stanislav II. Pavlovský (1579—1598), biskup Olomúcký, byl biskup v pravém slova smyslu apoštolský, který důchody z biskupství jdoucí považoval především jako jmění určené na zvelebení církve; a protož když mu jeho strýc psal, aby jsa biskupem na otce a bratry nezapomínal, odpověděl mu Stanislav: „U nás není takový obyčej jak v Polště, aby hned stav se kdo biskupem, jak by přátele své obohatiti měl, obmýšlel, než na to mysliti má, aby předně religii

svatú, katolickú provozoval a podle ouřadu svého ovečky sobě svěřené k spasení věčnému vedl; a kostel svůj předně opatřil a potom teprva, bude li moci bez ublížení téhož kostela svého přátelům svým něco učiniti, učinil. Podle toho způsobu na příbuzné a přátele své nezapomenu.“

(*Vinc Brandl. Sbor. Scatometh. 1885.*)

Vít, děkan kapitoly pražské na Hradčanech († r. 1271), miloval známé, příbuzné a všeliké přátele zvláštní vroucí láskou, v potřebách a nehodách jim ku pomoci spěchal. (*Pokrač. Kosmy.*)

František Šachl, farář v Kostelci u Vltavo-Týna († 1890 v 55 roce věku svého), co měl, rozdal chudým a na podniky náboženské a vlastenecké věnoval mnoho. (*Čech.*)

Sv. Wolfgang, biskup Řezenský od r. 972, patron český († 994), byl muž pravým duchem apoštolským nadšený. Působením jeho kněží postavena jest kaple po čase na vrchu blíž Chuděnic. Když pak mu císař Ota I. a Bavorský vévoda Jindřich domlouvali a kníže Boleslav II. znamenité statky v Čechách za vyloučení Čech z duchovní správy jeho byl připověděl, dal se k tomu pohnouti a svolil i proti vůli kapitoly své k biskupství Českému. Ano, praví se že i sám základní listinu toho biskupství složil. (*Děj. česk.*)

e) Osadníkům svým jest otcem v tělesných i duchovních potřebách.

Václav Bayer, farář v Rychnově nad Malčí († 1892 v 66. roce věku svého), hleděl ozdoby stánku Božího a býti otcem a pastýřem stádce svého. Pro chudý lid činil mnoho a také byl otcem a přítelem svých kaplanů.

(*Fr. Wildmann.*)

P. *Zdislav Berka z Dubé* (1638—1639 administrátor kostela v Berouně), když nepřátelé roku 1639 Beroun drancovali a žádali výkupné sto říšských dolarů, sám padesáte zlatých Berounským půjčil.

(*Daniel Erasmus Radinopaganus.*)

Cerekvický, Čech, byl duchovním správcem v Polsku a žije ve zbožné památce u bratří Poláků, protože celý svůj život nejen jich duševnímu, nýbrž i tělesnému blahu obětoval. Celý svůj život k tomu věnoval, aby lid farnosti své vysvobodil z drápů ukrutných lichvářů zakládáním peněžních ústavů, aby lid odvrátil od záhubné vódky, založil spolky střídmosti a aby jej přivedl k pracovitosti a šetrnosti, podporoval průmyslné hospodářství. Jeho šlechetné snahy korunovány byly úspěchem, jakého se nikdo nenadál, úspěchem, jemuž se Poláci obdivují. (*Čech 1876.*)

Když sv. *Cyrill a Methoděj* v Korsuně přebývali, vévoda jeden Kozarský s vojskem k městu přitrhl a město oblehal. Obyvatelé třásli se hrůzou, vědouce, že bojovnému tomuto nepříteli se neubrání, a že po nich bude veta. Pláč a nářek rozléhal se po městě. V této tísni a strasti stal se sv. Cyrill andělem strážným ubohých Korsuňanů. Naplniv a potěšiv je důvěrou k Bohu, odebral se sám k vévodovi Kozarskému do tábora před městem. Důstojná postava sv. kněze a vroucí výmluvnost jeho pohnula srdcem bojovného vévody, že nejen hněv ukrotil, ale i přislíbil, že sám křest sv. přijme. S radostí a vroucím díkučiněním navrátil se sv. posel do města, zvěstuje sklíčeným obyvatelům, kterak Pán požehnal slovům jeho. V celém městě obrátil se smutek v radost, místo nářku rozléhalo se díkučinění. Vévoda Kozarský sebral vojsko a odešel v pokoji

(*V. Štulc. Živ. sv. C. a M.*)

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský v XVII. století, byl k lidem chudým a bídou sklíčeným štědrý. Štědrostí svou vyrovnal se všem laskavým lidumilům, kolik jich věk křesťanský čítá. Veden jsa láskou k chudině, snažně prosil císaře Ferdinanda II., již počátkem biskupského úřadu svého, aby ustanoven byl za vrchního ochrance a ředitele chudobinců (špitálův).

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník († r 1833 v 36 roce věku svého), horlivě vykonával povinnosti své pastýřské. Zvláště byl pilný v navštěvování nemocných, aneb jinak sklíčených svých osadníkův, povzbuzuje je k důvěře k Bohu a k užívání náležitých prostředků léčebných. Avšak i ve všelikých jiných příčinách domácích a vnějších býval jim dle své největší možnosti radou i skutkem pomocen, jsa vždy a všude jich upřímným a ochot-

ným rádcem, věrným přítelem, nezištným dobrodincem, bedlivým pastýřem a vůbec opravdovým otcem. *(Ant. Rybička.)*

Kubíček Matěj, farář v Češticích († 1891), měl všecky výtečné vlastnosti, jako vzorný kněz, pravý vlastenec a co vikář šlechetný přítel duchovních. Po celý život svůj kněžský jen v Češticích pracoval a osadu tu si vychoval, všickni byli jeho dítky a on jejich otcem. Bez něho na celé osadě nic se nestalo — on byl v každé rodině otcem a rádcem. Jako vikář byl pravým otcem, rádcem, vůdcem a přítelem svých duchovních spolubratří, na jehož příchod v celém traktu při visitaci těšili se kněží, školní dítky ano i učitelové. Byl i pohostinským. Osada češtická byla vzornou za jeho duchovní správy, chrám Páně v nejlepším pořádku. Osada češtická nezapomene na něho po celé století. *(Čech.)*

Antonín Luger, vikář a farář v Nové Cerekvi († 1892 v 73. roce věku svého), byl od osadníků svých pro svou dobrotu a hodnost milován, o radu v potaz brán; zkrátka bez něho se nic nedělo na osadě. Na procházku-li vyšel, daleko jistě nedošel. Lid se k němu hrnul, rozmlouval s ním a byl šťasten, že mohl se svým dobrým děkanem promluviti. Byl osadníkům otcem. *(Fr. Wildmann.)*

Jan Nep. Rojek, posledně děkan v Budyni a český spisovatel (nar. 1804), jsa kaplanem v Novém Městě nad Metují když tam čtvrt roku cholera zuřila, ujímal se vroucně chudiny, opatřovav ji chleby a rumfordskými polívkami. *(Jos. Roštlapil.)*

František Rokos, čes básník a theolog, lokalista v Dřevčicích († 1852), byl muž velmi šlechetný, vzdělaný, dobrosrdečný, výborný kazatel, příkladný, o duševní blaho svých osadníků vysoce pečlivý pastýř duchovní, proto požíval všude, kde byl ve správě duchovní, obecné lásky, vážnosti a důvěry. *(Ant. Rybička.)*

Sv. Sáva, arcibiskup a patron srbský († 1237), byl dobrým pastýřem lidu svého, takže ho tento miloval a ochotně poslouchal. Každý i nejchudší člověk měl k němu přístup a nikdo neodcházel od něho bez poučení, útěchy a pomoci. *(Frant. Ekert. Církv. vítěz.)*

Antonín M. Slomšek, biskup Labudský, co farář byl v pravém smyslu slova pastýřem své osady. Každý a každé doby mohl k němu přijíti s čímkoliv, a vždy byl mile přijat, trpělivě vyslyšen, ochotně mu pomoženo. Žádná sebe menší věc neušla bedlivému oku jeho. Kdo se radoval, s tím se radoval i on; kdo truchlil, s tím truchlil i on. A nebude zajisté ani jediné chaty v hornaté osadě vuzenické, jíž by několikráte co anděl útěchy a míru byl nenavštívil († 1862.) *(Ant. Mužík.)*

Val. Stanič, básník slovinský († 1847), když po francouzských válkách od r. 1814—1817 veliká neúroda, nouze a hlad, zvláště v jeho farním okršku panovaly, obrátil se k císaři Františkovi I. o pomoc veršovanou prosbou. Císař dal chleba a nezapomněl také na pečlivého faráře, učiniv jej r. 1819 kanovníkem a dozorcem škol v Gorici.

Matěj Josef Sychra, kněz katolický a spisovatel (nar. r. 1776 v Ústí nad Orlicí), byl dobrým pastýřem a věrným strážcem stáda sobě svěřeného a tak bedlivým plnitelem všelikých svých sebe obtížnějších povinností kněžských, že míval málo u věci té rovných spolubratří duchovních, jsa rádcem, přítelem, dobrodincem, ano opravdovým otcem svých osadníků. Neboť nejen v chrámu Páně, na kazatelně a ve zpovědnici, ano i mimo chrám Páně na procházkách, při návštěvách a jiných příležitostech Sychra přihlížel ku vzdělání a ošlechťování stádce svého, obraceje zřetel svůj nejen ku věcem víry a náboženství, anobrž i k těm, kteréž se týkaly potřeb hmotných, zdraví tělesného, hospodářství venkovského atd. Staral se i o duševní dobro i tělesný prospěch osadníků svých. *(Ant. Rybička.)*

Werner, biskup Meziborský (1012—1018), dal sobě zhotoviti knihy staroslovanské, aby i sám pomocí písma latinského slovansky psáti a vyučovati mohl. *(Fr. Palacký.)*

Josefa *Liboslava Zieglera* (* 1778, † 1846), napotomního děkana v Chrudimi, vlastence osvědčeného a spisovatele, ujal se co nadaného žáka a syna vdovy P. Donul Koro a napotom Josef Schütz, děkan v Chrudimi, takže mohl studovati a konečně do semináře vstoupiti. *(Ant. Rybička. Mus. 1869.)*

f) Zná řeč oveček svých.

Bedřich, biskup Pražský († 1179), málo činil užitku na stolici biskupské, neboť jazyka českého neuměje k svým (Němcům) byl náchylnější.

(*Čas. kat. duch. 1836.*)

Sv. *Benno*, biskup Míšenský († 1106), rodilý hrabě z Waldenburku, kázal v kostele sv. Petra a Pavla v Hodsiji (Góda u Budyšína) tak dobře po srbsku, že národ ochotně jej poslouchal.

(*Fr. Palacký.*)

Bruno, biskup Míšenský, hrabě z Bartu, založiv v Budyšíně kostel sv. Petra (1213) zřídil při něm děkanství, kde směli se vzdělávati mladí Srbové k duchovnímu povolání; Bruno přikázal, aby kněží v Lužicích znali jazyk srbský.

(*Fr. Palacký.*)

Dětmar, první biskup Pražský (973 do 982), ač rodem Sas, přičinil se po mnohá léta v Čechách přebývaje jazyku českému dokonale.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

František Antonín Gindl, nejprv biskup v Brně a pak Kerecu († 1841), naučil se řeči české tak, že v ní srozumitelným stal se každému. Neboť viděl, poznal a uvážil on velikou a nevyhnutelnou potřebu jazyka tohoto v krajinách našich slovanských pro každého, ale obzvláště pro duchovního pastýře.

(*Čas. kat. duch. 1841.*)

Augustin Grueber, arcibiskup Salcburský († 1835), stav se před tím roku 1816 biskupem v Lublani, naučil se v 53. roce věku svého sám jazyku slovinskému. (*Jan Müller.*)

Karel Hanl, od roku 1831 biskup Královéhradecký, jsa rodilý Němec učil se češtině co biskup.

Za času *Arnošta hraběte Harracha*, kardinála a arcibiskupa Pražského od roku 1622, nejčastěji touží okresní vikáři a hejtmani na Poláky, kteří netoliko prázdni byli všelikých vědomostí, nýbrž i hrubě neznali jsouce řeči české a německé, málo prospívali rozkvětu náboženství katolického v Čechách. Ačkoliv jest jazyk náš příbuzným řeči polské a proto mohli se mu snadno přiučiti řeholníci polští, přece mnozí pro přirozenou lenost a pohodlnost svou nepokusili se ani o to, aby hlásali slovo Boží jazykem českým, i když po drahná léta tu v zemi setrvali. Není tedy divu, že i zbožní katolíci pohrdali polskými kněžími proto, že nesnažili se ani dosti málo, aby přiučili se některé řeči v zemi obvyklé a osadníkům srozumitelné. Tak žádal Jiří Sapius, primas pardubický, aby děkan Litoměřický ustanoven byl za duchovního správce v Pardubicích, ježto polský kněz zde ustanovený česky neumí. — Petr Vratislav z Mitrovic, žádal o faráře ve Starém Kníně, ježto tamnější Polák česky neumí. — Podobně česky neuměli faráři Poláci: Štěpán Kamenský farář Bosinský a Křinecký. Jan Přibylivic, Polák, karmelitán, farář Mirotický, ačkoliv v zemi již 20 roků byl, české řeči se nenaučil atd.

(*Fr. Krásl. Arn. hrabě Harrach.*)

Augustin Bartoloměj Hille, biskup Litoměřický († 1865), učil se co padesátník češtině.

Stanislav Pavlovský, biskup Olomoucký od roku 1579 a to jeden z nejvýtečnějších, miloval a znal jazyk své diecése a prohlížel k tomu, aby tamní prebendy duchovní nebyly svěřovány, leč zasloužilým a jazyka národního znalým duchovním. (*Ant Rybička.*)

Bedřich Josef kníže ze Švarcenberka, arcibiskup Pražský (1850—1885), jakmile, byv arcibiskupem v Solnohradě, z rozkazu papežského odhodlal se nastoupiti prestol pražský, počal již v Solnohradě samém se vší pílí jazyku českému se přiučovati

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Thiddag, biskup Pražský (998—1017), Němec, od několika let již v Čechách přebýval a úplnou známost jazyka českého sobě přivlastnil.

(*Kl. Borový. Děj arcid. Praž.*)

Vincenc Zahradník, kněz katolický a spisovatel (nar r. 1790 v městě Mladého Boleslava), promlouval důtklivě s přátely svými a ukazoval, jak zvláště jednomu každému duchovnímu potřebí jest důkladné známosti jazyka mateřského, chce li na kazatelnici a ve zpovědnici i ve škole platně působiti na mládež a posluchače své. (*Ant. Rybička.*)

Jan Zalužský, od roku 1490 biskup Míšenský, shledav v jak bídném stavu nachází se náboženské vzdělání lidu, vydal duchovenstvu rozkaz, aby všickni kněží v diecési Míšenské, kteří mají ve svých okresích srbský lid a neznají jazyka srbského a proto nemohou kázati,

zpovídati a modliti se, měli při sobě kněží a zástupce jazyka srbského znalé, a hrozí jim v protivném případě vzdálením jich z míst. *(Fr. Palacký.)*

g) Řeč mateřskou a vlast svou miluje,

viz i: „Řeč mateřská“. „Vlast“!

Když započal císař Josef II. (1780 do 1790) zasazovati se o vykořenění národnosti naší v *Čechách* a na Moravě, dřímal národ, jenom několik mužů kněží bdělo: *Durych*, Kramerius, Pelcel, Procházka, Stach, Wydra. A později byli to Kára, Kareš, Kramář, Wetešník, Marek, Zábranský, Knobloch, Wambera, Novotný a j. Mezi mladšími: Kamarýt, Kamenický, Marek (Antonín, Jindřich), Sláma, Smetana, Sychra, Vinařický, Vrána, Štulc, Černohouz v Čechách; Neděle, Klácel, Sušil na Moravě; Holý na Slovensku. *(Blahověst. 1848.)*

Václav Bezděka, vysloužilý farář Dobršský († 1892 v 72. roce věku svého), byl vlastencem upřímným, podporoval rád a ochotně veškeré vlastenecké i církevní podniky.

(Fr. Wildmann.)

Antonín Fleischmann, kněz církevní, gymnasialní ředitel na odpočinku, mnoho vyznamenán i rytíř řádu Františka Josefa († 1892 v 67. roce věku svého), ačkoliv žil co ředitel ve Vídni, zůstal po celý život svůj horlivým vlastencem.

Fr. Wildmann.)

Antonín Luger, vikář a farář v Nové Cerekvi († 1892 v 73. roce věku svého), byl vlastenec slovem i skutkem. Každá dobrá kniha nalezala se v jeho knihovně a sta i tisíce vydluženo bylo na zimu. Byl Sušilovým vlastencem, církev a vlast dělily se o jeho srdce.

(Fr. Wildmann.)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel (nar. r. 1792 v Bojenicích), stav se r. 1825 zámeckým kaplanem na Vorlíku, přišel na zámek, a tu jemu oznámila kněžna, aby ve chrámu i ve škole užíval jazyka německého. Sláma ukloniv se, odpověděl kněžně, že u věci té zachová se dle svého svědomí, nad to že mu nelze jinak činiti. I nehledě napotom na přání ani kněžnino ani koho jiného, Sláma jal se ve škole tamní vyučovati náboženství jazykem českým i katechizovati v chrámě tolikéž po česku. *(Ant. Rybička.)*

Sirotky bychom byli na *Moravě* zůstali, kdyby nám byl Bůh nevzbudil: *Sušila*, Bečáka, Zrzavého, Procházky (Tomáše i Matěje), Škorpíka, Těšíka, Bílého, Kuldu, Pojmona, Soukopa, Vurma atd. kdybychom byli neměli: Nappa, Šlossara, Kalivodu, bar. Königsbrunna v Olomouci a šlechetného hraběte Sylva-Tarouccu v Brně. *(Blahověst.)*

Jako u nás, byli to měrou ještě větší na *Slovinsku* kněží katoličtí, kteří polomrtvý národ vzkřísili a dnes zejména v *Korutanech*, ve *Štýrsku* a *Goricku* a v *Istrii* jsou kněží na mnoze jedinými obránci a pěstiteli ducha a jazyka národního. *(Fr. Ekert. Výlet Čechů na Slovinsko.)*

Josef Jiří Strossmayer (nar. 1815 a slavil r. 1888 své kněžské druhotiny), biskup Djakovský, otevřel r. 1867 v Djakově akademii jihoslovanskou. Tento národní ústav značně přispěl ku zvětšení kulturního významu národa Chorvatského. Veškeré dary, učiněné biskupem této akademii, cení se výše než než 200.000 zl. *(Čech.)*

h) Pro povinnosti své trpí, ba dává i život svůj.

Když děkan Berounský *Ladislav Coccinus* za času arcibiskupa Pražského Arnošta hraběte Harracha nechtěl písemně dosvědčiti měšťanům, náchylným k bludařství, že vykonali sv. zpověď a přijali večeři Páně pod jednou způsobou, protože zpečovali se tak učiniti a nabádal je k životu nábožnému podle víry katolické, káral spustlé mravy jejich, vyčítal jim že uchvátili zboží kostelní a trestal nedbalost jejich, že nedovedou ani modliti se modlitbu Páně, pozdravení andělské a apoštolské vyznání víry: dali jej Berounští vsaditi do vězení a zle s ním nakládali.

(Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.)

Bridelius, jesuita, Čech, po 15 let byl v Čechách missionářem. V Kutné Hoře když mor zuřil navštěvoval ne mocné a umírající, až sám nakaziv se zemřel 1680. *(Kar. Ninger.)*

Sv. *Jan Nep.*, patron náš český († 1383), aby povinnost svou co zpovědník zachoval, milerád podstoupil i muka i smrt.

V morové ráně r. 1680 zemřelo v Praze tehdáž málo zalidněné 32.000 osob. Farní duchovenstvo nemohlo stačiti v zaopatřování nemocných, proto požádal magistrát kláštery o výpomoc a sice na Novém Městě františkány, na Starém Městě a Malé Straně *jesuity*. A k této samaritánské službě se přihlásili všickni jesuité klementinští a přemnozí i z českých kollejí. Dne 25. srpna 1680 posláno do nemocnic pokud víme, 24 jesuitů a z nich vrátil se — jediný ostatní všickni zemřeli.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.)

V nešťastné bitvě brajtenfeldské u Lipska dne 2. listopadu 1642 ve válce švédské za císaře Ferdinanda III. ujížděl s vojskem císařským z bojiště kněz, jesuita, Čech *Matouš Kramer* a spatřil plukovníka těžce zraněného, jenž prosil, aby smířiti ráčil jeho duši s Bohem. Kněz Matouš skočil s koně a zpovídal kajicníka. Tu přicválali nepřátelé. Jejich vůdce, Karel František, z rodu knížat Saskolauenburských daroval život vojákům císařským, ale kněži jesuitovi Matouši Kramerovi prostřelil skráně.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Ve válce *prusko-rakouské* r. 1867 zuřila hrozná nemoc cholera zvláště mezi vojskem pruským. Do jedné děděiny přitáhl prapor zemské obrany a sotva že rozložil se po statcích, již několik onemocnělo jich najednou a mezi těmi byl také Polák katolík a ten prosil o kněze. Kněz šel bez meškání, aby konal posvátný obřad ale sám večeře již nedočkal. A na pohřeb jeho sešlo se veškeré vojsko pruské z okolí, a hřmění děl protestantských vojsk a rachot ručnic pluku krále luterána, nad hrobem kněze katolického svědčilo s dostatek, že kněz katolický milosrdným jest samaritánem. A generál přistoupiv blíže k duchovním shromážděvším se vyprovodit poslední cestou druha mladého, pravil k nim hlasem, chvějícím se: „Jsem protestant, ale církve vaší ode dneška vážiti si budu již proto, že sluhové její vykonávají službu samaritánů milosrdných ne pouze tělu, ale i duši lidské s nebezpečím života vlastního!“

(Pastýř duch. 1883.)

6. Duchovního:

a) cti! modli se zaň!

Léta Páně 1822 přijel *Alexandr I.*, car Ruský, do Vídně a tu se chtěl seznámiti s knížetem Alexandrem z Hohenlohe, kanovníkem velkovaraždínským, generálním vikářem a biskupem Gardi ckým a povolal ho k sobě k audienci. I rozmlouvali spolu dlouho, po rozmluvě pak poklekl car a prosil kanovníka o požehnání, jehož se mu i dostalo. *(V. Jansa.)*

Kněží u našich pohanských *českých předků* náleželi vesměs k předním osobám národu, měli co kněží účastenství na sněmích a vicích, předsedali, na soudech a vládli velkým jměním a bohatstvím. K tomu všemu přišli, jsouce obdařeni vyšším věhlasem, lepší známostí vůle bohův, což také příčinou bylo, že během časův jednotlivé kněžské rodiny, staly se i panovníky svého lidu a skutečnými knížaty.

(Zap. Kron. česk. mor.)

Tím více pak byli kněží křesťanští jak od knížat, tak i od celého národu ctěni a dosud má nábožný lid náš svých kněží v nemalé poctivosti.

Když v roce 1135 nově zvolený biskup Pražský *Jan* od arcibiskupa Mohučského, jenž ho za biskupa posvětil, jel domů, tu hned nový biskup, vraceje se do Prahy na cestě dne 7. března posvětil nový kostel, od některého českého pána vystavěný, a pak s velikou slávou a radostí všeho lidu na stolici biskupskou u sv. Víta na hradě pražském jest posazen. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Arnošt z Pardubic, stav se r. 1343 biskupem v Praze a navrátiv se z Avignonu, kdež na dvoře papežském na biskupství posvěcen jest, do Prahy, byl slavně vítán. Přicházejícímu vyšli v ústrety kněžstvo i lid u valném průvodu, ostatky svatých s sebou nesouce. I doprovodili jej s nevýslovným jásáním a se srdečnou radostí na stolec jeho biskupský. Ano sám král Jan a synové jeho Karel a Jan radovali se s celou šlechtou šťastnému návratu výborného biskupa svého. *(Jan Fabian. Blhv. 1852.)*

Když za knížete Českého *Boleslava I.* (936—967) biskup Řezenský *Michal*, jemuž Čechy podřízeny byly, do Čech

přišel a se k hradu pražskému blížil, tu vyšli naproti němu znamenitější pánové čeští a všecko duchovenstvo a vítajíce jeho s velikou uctivostí, do hradu s radostí a plesáním ho uvedli. Pobyv zde některý čas a přijav nové znamenité dary od knížete, zase na svou biskupskou stolici do Řezna se navrátil. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Boleslav I., Chrabrý, král Polský (992—1025), zvláštní byl ctitel duchovenstva a všemožně se staral o jeho blaho. *(Gallus. Děj. polské.)*

Proto také přijal sv. Vojtěcha, biskupa Pražského, když byl, opustiv navždy Čechy, k němu roku 996 přišel, s největší pohostinností. *(Rich. Rapell. Gesch. Pol.)*

Boleslav I., Chrabrý, král Polský (992—1025), tak ctil biskupy a kněze, že se ani neposadil, pakli oni stáli. *(Mart Gallus. Děj. polske.)*

U *Ferdinanda II.*, císaře a krále Českého (1620—1637), požíval stav duchovní nejen největší vážnosti, nýbrž také laskavého přátelství. Před každým knězem sňal císař klobouk a podal mu ruku, ale nikdy nedovolil, aby mu kněz ruku políbil. Kněžskou společnost Ferdinand rád a často vyhledával; stávalo se dosti často, že ranní nebo večerní pobožnosti vykonal v některém vídeňském klášteře, a že pak byl hostem v klášteře při snídani nebo při večeři, že pak s mnichy hovořil hodinu i více. Nejčastěji navštěvoval jesuity a kapucíny. *(Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.)*

Ferdinand III., císař a i král Český (1637—1657), jenž dne 3. dubna 1657 zemřel, byl nemalým příznivcem duchovenstva jak řeholního tak světského. *(Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.)*

František Josef I., od r. 1848 císař a král Český, podniknuv cestu po Horních Rakousích, byl zvláště slavnostně uvítán v Sieringu, nejbohatším to městě rakouském. Stařičký farář poprosil místodržitele, aby se císař pán několik minut v místě pozdržel, čemuž i císař vyhověl. Všickni očekávali císaře, stařičký, vetchý farář seděl v křesle a přemýšlel, jak by se císaři poděkoval za obdržení záslužného kříže. V tom ale již byl za jásotu císař zde. Farář chtěl rychle se zvednouti, ale již přispíšil císař k němu a vstáti mu zabránil. „Nenamáhejte se," pravil vlídně, „vímť, že jsem vyznamenal muže hodného." Jásot okolostojících nedá se ani vypsati. *(Věnec perlový.)*

Když r. 984 sv. Vojtěch do Slovenska přijel, navštívil v městě Ostřihomě Uherského vévodu *Geyzu*, již prve pokřtěného, jenž Božímu sluhovi vstříc vyšed, s velikou ctí u sebe ho přijal, i všecko důkladně a horlivě podporoval, cokoliv Vojtěch k rozšíření a upevnění křesťanství mezi poddanými jeho ještě neokrocenými předse bral. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

V *Haliči*, u katolíkův, jest úcta ku knězi neobyčejná; co kněz řekne, to je svatým. *(Čech. 1893.)*

Když Klement Maria *Hofbaur* (Dvořák), redemptorista († 1820), s druhem Hüblem cestou k Znojmu kráčeli dohonil je nedaleko Hollabrunu učitel z Rejce Jan *Berger* na svém voze a vida kněze, ani při špatném počasí obtížnou cestu pěšky konají, nabídl se jim a nedal se jimi odbýti, že je do Rejce doveze, aby tam u něho přenocovali; druhého dne pak že do Znojma je doveze P. Hofbauer přijal tento laskavý návrh a zůstal přes noc v domě učitele, kterýž pak z rána dle svého slibu jej i průvodce jeho do města Znojma dopravil. *(Mich. Haringer. Jeho životopis.)*

Když se Pražský biskup *Jan IV.* (1301—1313) po ukončení pře, kteráž 11 roků trvala, ježto od klerika Jindřicha křivě u papeže obžalován byl, domů do Prahy dne 3. července 1329 za zcela nevinného uznán vracel: vyšli mu duchovní, šlechticové a obecný lid vstříc a slavně ho uvedli do biskupského chrámu hlasitě zpívajíce *(Ant. Frind. Kircheng Böhm.)*

Jaroslav, kníže Ruský, jenž v XI. století panoval, miloval ústavy církevní, kněží miloval velmi a zvláště mnichy. *(Nestor. Let. r.)*

Ctihodný *Jiří Vševolodovič*, kníže Vladimírský († 1238), služebníky Boží ctil a všemožně podporoval, zvláště blahoslaveného Šimona, biskupa Vladimírského a Suzdalského, muže učeného a zbožného. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Sv. Josafat Kuncevič, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), byl co biskup a pomocník arcibiskupa Polockého od Polockých slavně přivítán. Napřed šla studující mládež škol jesuitských; za

nimi duchovenstvo latinské jak řeholní tak světské. Všecky spolky se svými korouhvemi. Před biskupem samým městská rada, kolem něho jako tělesnou stráž činilo duchovenstvo řecko-slovanské, oděno v roucha kněžská a sprovázeno svými jáhny. Oslavenec v úplném ornátě biskupském, biskupskou korunu bohatě zlatem vyšívanou a drahokamy posetou na hlavě a v ruce berlu, byl sprovázen 2 řeholníky basilianskými. Za ním pak se brali polocký místodržitel či vojevoda, polocký kastelán Jan Korsak, královský komisař a šlechta nepřehledné davy lidstva z blízka i z daleka. Tuť bylo hudby a střelby až uši brněly; do všeho toho hlaholily veškeré zvony města radost obecnou. Tak došli až k zámeckému ohradí, kde se sídelní chrám Božské Sofie čili Moudrosti nachází. Zde dalo veškeré dělostřelectvo salvu na pozdrav vrchního pastýře. *(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)*

Arcibiskup Pražský Daniel Josef Mayer (1731—1733) přijal odznak důstojenství arcibiskupského čili pallium u slávě neobyčejné v přítomnosti císaře *Karla VI.* a jeho choti Alžběty jakož i celého dvoru císařského z rukou biskupa Královéhradeckého, Morice Adolfa vévody Saského dne 23. srpna 1732 v chrámě sv. Víta, a byl dne 6. září v témž velechrámě slavně nastolen.

(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Sv. Ludmila, mučennice a matka národa Českého († 927), nade všecky ctila a milovala posvěcené sluhy Boží jakožto řádné náměstky Krista Pána a klíčníky nebeského království.

(Drahé kameny.)

Sv. *Method* († 885) vydal se již na sklonku života svého ještě naposledy do svého rodiště, vzav ssebou některé učenníky své a slovanský překlad Písem sv. a zavítal do *Cařihradu*. Císař jej přivítal s velikou poctou a radostí.

Taktéž *Arpad*, kníže Maďarský, přijal slavně sv. Methoda, jak na biskupa-vladyku sluší. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Když se *Vojtěch Nejedlý*, kněz a bássník († r. 1844 děkan v Žebráce, roddném městě), r 1826 stěhovati měl z Mirošova do Žebráka, přišli již záhy z rána mirošovští osadníci na faru, aby se s milovaným pastýřem svým rozžehnali. Když pak po sedmé hodině ranní vyjel z fary mirošovské, klečeli muž a ženy, děti i starci dvěma řadama po celé dlouhé vsi, obklopovali po té vůz a zastavili jej, s pláčem volajíce: „Proč nás opouštíš, dobrý pastýři! Hle, my všickni tebe srdečně milujeme.“ — Kterýmžto výjevem Vojtěch Nejedlý až k pláči pohnut byl, taktéž i napotom, kdykoli sobě na to vzpomenul aneb příběh ten vypravoval, slzám nemohl se ubrániti a jich se zdržeti.

(Ant. Rybička.)

Léta 1020. Helikardus, biskup Pražský, navracoval se z Říma do Prahy. Kníže *Oldřich*, vyjel proti němu poctivě až na Bílou Horu; též i kněží a žáci vyšli s poctivu processí a při tom lid mnohý a dočkavše jeho, kníže s sedl s svého koně a biskup také. Kníže pojav biskupa za ruku, vedl jej až do kostela sv. Víta. Kněží a žáci jduce před nimi zpívali: „Te Deum laudamus.“ A lid obecný jda za ním velikými hlasy volal: „Hospodine, pomiluj ny.“ V kostele pak biskup vstupiv na kazatelnici, oznamoval lidu všecky ty milosti a svobody, kteréž jest zjednal v Římě kostelu pražskému a tu dal všemu lidu papežské požehnání.

(Hájek. Kron. česk.)

V žádné zemi na celém světě nejsou duchovní katoličtí v takové úctě a nikdež nepožívají tak veliké a neobmezené důvěry, jako právě v *ruském Polsku*.

(Vlast. 1889.)

Přemyslav, kníže Velkopolský od roku 1247. byl velkým příznivcem duchovenstva, jemuž všemožně prospíval, k němu velkou úctu choval a je i obdarovával. *(Baczko.)*

Jan Jiří Jáchym, hrabě Slavata, pán v Bystřici nové († 1689), ke kněžím byl velice laskav.

(Aug. Sedláček. Hr. a z. d. IV.)

Slavník, vojvoda Chorvátský, sídlil s rodinou svou na hradě Lubici čili Libici nad potokem Lubicí Bílou, nyní Cidlinou, do Labe se vylévajícím a dochoval nějakou samostatnost. Ctil pak Slavník svěcené sluhy Boží a kráčel až milo podle jich návodu drsnou stezkou zákona Božího. Proto proslavil ho Bůh, že syn jeho sv. Vojtěch r. 982 dne 19. února zvolen jest jednosvorně za druhého biskupa Pražského.

(Drahé kameny.)

Po skončené válce francouzské (1815)

přišlo na Vorlík veškeré duchovenstvo z panství Vorlického, aby po tak slavně dokonaném boji složilo hold povinný svému vznešenému patronu; oslavenému vítězi nad císařem Napoleonem I., knížeti *Schwarzenbergu*, majíc v čele faráře Chrastického Matěje Lešetického, kmeta již téměř devadesátiletého. Jakmile je kníže spatřil, šel jim hned vstříc a ujav stařičkého faráře za ruku, vedl je do pokoje svého; při obědě posadil faráře Chrastického vedle sebe a rozmlouval s ním česky co nejpřívětivěji. *(Ant. Rybička.)*

Jan Tzerklaes Tilly, vůdce rakouský († 1632), velikým byl přítelem duchovenstva a povždy v bitvách míval jednoho kněze ssebou.

(Vinc. Zahradník. Čas. čes. Mus. 1833.)

František Jar. Vacek Kamenický, děkan v Blovicích a básník († r 1869), všeobecně byl ctěn a vážen. Kdykoli ubíral se městem, zástupem dítek byl obklopen, vždyť znaly jeho lásku k dítkám. A kdekoliv se objevil, byl okázale vítán a nadšeně pozdravován; milý úsměv, tvář spokojeností zářící splácely tuto úctu. *(Jos. Zd. Raušar.)*

Sv. *Václav*, kníže Český (928—935), byl zvláštní ctitel sluhů Božích, vykupoval zadlužených duchovníků svým nákladem z poroby. *(Drahé kameny.)*

Václav, kníže Moravský († 1130), byl velký příznivec duchovenstva a s láskou a úctou se k němu choval. *(Cosmae prag. contin.)*

Václav I., král Český (1230—1250), velkou lásku choval k duchovním i světským i řeholním. *(Pokrač. Kosmy.)*

Václav II., král Český, (1282—1305), ctil duchovní stav velmi, jichžto jak řeholníků rozličných řádů tak světských každodenně mnoho přicházelo z Italie, z Francouz, ze všech krajin Německa, a zase z Rusi, z Pruska, z Řecka, z Uher a z končin pomořských A z nich žádný nebyl od krále propuštěn bez daru. *(Chron. Aulae R.)*

Dne 10. prosince roku 1301 byl nově zvolený biskup Pražský, Jan IV. z Dražic nastolen. Král *Václav II.* († 1305) sám byl přítomen ve slávě královské s celým dvorem svým ve chrámě sv. Víta na hradě pražském. Biskup, kterýž Jana z Dražic vysvěcoval, navlékl mu skvostný zlatý prsten se smaragdem v ceně 900 hřiven stříbra, kterýžto prsten od krále byl darován. Po vysvěcení odevzdal král novému biskupu žezlo a pozlacené jablko s křížem na znamení udělené jemu moci světské a důstojnosti knížecí, kterouž Václav II. také již předešlému biskupu Tobiášovi z Bechyně byl udělil. Po slavnosti v kostele odejel biskup do svého biskupského dvora v Menším Městě pražském; král s komonstvem ho doprovázel, před dvorem slezl král s koně, pojal biskupova koně za uzdu a vedl biskupa s blahopřáním do vrat. Na to byly tučné hody. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Roku 1124 přijel také sv. Otto, biskup Bamberský do Čech, ubíraje se tudy do Polska a dále do Pomořan k Luticům dosud pohanským, aby jim víru křesťanskou zvěstoval, neboť prý také jazyka slovanského byl povědom. Kníže Český *Vladislav I.*, zvěděv o příchodu toho svatého muže, poslal mu svých dvořan do Kladrub naproti, a ti ho v kladrubském klášteře uctivě přivítavše do Prahy sprovodili. Tu jej vítali zas kníže Vladislav a biskup Menhart se vším dvorem a kněžstvem a velice ho tu ctili, načež jej kníže Vladislav přes Sadskou až do Miletína vyprovodil, kde na biskupa již poslové krále Polského čekali. *(Kosmas.)*

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), ani jednoho dne neopominul za nejvyšší hlavu církve, za biskupy a veškeré duchovenstvo se modliti. *(Macana výb. příkl.)*

b) Podporuj!

Ferdinand II., císař a i král Český (1620—1637), byl k duchovenstvu nad míru štědrý; arcibiskupovi Pražskému přidal 24.000 zl. důchodu, Ostřihomskému 28. díl zlatých a stříbrných dolů v Uhřích; jiným prelátům rozdal ročně 40.000 zl. *(Ant. Gindely.)*

Bedřich lantkrabí z Fürstenbergu, kardinal a od roku 1853 arcibiskup Olomoucký († 1892), založil dům pro starší k práci již neschopné kněží; i při visitacích chudé kněži podporuje a mimo to zřídil „fond na podporu chudého kněžstva arcidiecése Olomoucké“; založil i „katolický podporovací spolek pro arcidiecési Olomuckou“ 1874,

jemuž daroval velkostatky Doubravice, Dobromělice, Mořice a Nezamyslice, aby z jejich důchodů chudší kněžstvo arcidiecése podporu dostávalo.

(Vinc. Brandl. Sbor. Svatomethodějský.)

Kdož z duchovenstva třeli nouzi, docházeli důvěrně k matce chudých, sv. *Hedvice* († 1243), choti Jindřicha I., od roku 1201 vojvody Vratislavského a navraceli se domů potěšeni.

(Drahé kameny.)

Jan I. Očko z Vlašimi, arcibiskup Pražský a kardinál (1364—1380), vystavěl na Hradčanech ústav pro zasloužilé, ale již neschopné kněží.

(Čas. kat. duch. 1836.)

Judita, druhá manželka knížete Českého Vladislava II. (1140—1173), obmýšlela ústavy i osoby duchovní hojnými dary. *(Fr. Vacek. Method. 1892.)*

V obci Bohuslavicích u Nov. Města n. M. byl těžce nemocen od svých osadníků upřímně milovaný vdp. farář a děkan *Aug. Kolář*. Aby sousedé bohuslavičtí dokázali, jak svého duchovního otce milují, povolali mu v únoru 1884 až z Prahy slovutného professora dra Eiselta, o výlohy sami se postaravše. Toť zajisté skutek na nejvýš šlechetný!

(Čech.)

Ladislav, král Český (1453—1457), vydal kapitole pražské privilegium dne 13. listopadu r. 1455, kterým hledě, jak v listu praví, k velkým útrapám, nouzi, a nedostatkům jejím, dal jí moc k vyplacené sobě odcizených statků ze zápisů od držitelů jich kteréhokoliv stavu a vyslovil vůli svou, aby statky bez zápisu neb jiného práva odcizené, byly jí zase navráceny, zavazuje též sebe i své nástupce budoucně statků kostela pražského nikdy více nezapisovati. *(Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Jeník a Oldřich, páni z Mezné, vynikali štědrostí k duchovním Zároveň s pány Rožemberskými s Kunšíkem z Přehořova dali roku 1367 tolik platu, aby mohl v Soběslavi druhý vikář neb střídník chován býti (Lib. erect. I.). K lepšímu vydržování tohoto kněze každý z účastníkův nějakým platem přispěl.

R 1608 nařídil císař a král Český *Rudolf II.* (1576—1612) mezi jiným městům pražským: „Farářům aby dávali tolik, co poctivě potřebují na živobytí podle stavu svého, by nemuseli žebrati. *(C. m. Kr.)*

Josef Jiří Strossmayer, biskup Djakovský (nar. r. 1815), slavil r. 1888 kněžské druhotiny), zvětšil diecésní fond o 10.000 zl, daroval fondu pro nemocné duchovenstvo své diecése rovněž 10.000 zl. a na zlepšení platu kaplanů věnoval 5.000 zl. *(Čech.)*

Roku 1364 dne 29. června zřízena v Karlshausu (městě nyní zašlém) fara, k jejíž osazení si vyhlídli *Žibřida*, faráře Netolického, za touž příčinou přiznali si téhož dne „příseżní nového městečka Karlshausu“, že každý občan z domu a městiště svého na náměstí položeného 2 groše pr. a z každé chalupy v ulicích položené 1 groš, z každého lánu roli z nádoby obilí jménem desátku dávati budou, připomínajíce, že má míti kostel nový táž práva, jakých užíval kostel písecký. *(Pelzel.)*

c) Haj!

Roku 1361 za přebývání *Karla IV.* v Norimberce došla císaře nepříjemná zpráva z Prahy. Rychtář a konšelé Star. Města, dali zajmouti kněze Martina, z duchovenstva kostela metropolitního sv. Víta, i kázali jej vstrčiti do pytle a veřejně utopiti. Nasilný tento skutek, jakožto zasažení do práva duchovního, i byl-li kněz postižen v jakékoliv vině, vzbudil největší hněv císařův. Ssadilť hned rychtáře Mikuláše Reinbotova čili Goldnerova a všechny konšely staroměstské, z nichž přední toho roku byl Seidl, kramář, ano nařídil vypovědění jich všechněch z města a nechtěl se prvé vrátiti do Prahy, pokud ti všichni nevyšli.

(V. Vl. Tomek. Děj. m. Pr.)

R 1366 vladyka jakýsi v okolí Jindřichova Hradce dal knězi faráři na svém panství vyloupati oči, že vyhlásil proti němu odsouzení vyřčené arcibiskupským officialem. Císař *Karel IV.* dal vladyku zajmouti a vykonati na něm rovné za rovné. Jakkoliv veliké přímluvy byly konány od knížat a jiného panstva, kteréž chtělo složiti zaň jakonkoliv pokutu a náhradu, císař neuprositelný dal mu v Praze veřejně před lidem vyloupiti oči, z čehož zemřel třetí den ve strašlivých bolestech!

(Beneš z Weitmile.)

7. Špatný.

Zanedbává své povinnosti, residence nedrží, příbuzné své obohacuje; činí násilí; ruší coelibát; ba i odpadává od víry; škodí víře; dochází trestu.

Osadníci města Tachova zadali r. 1589 k arcibiskupu Pražskému, Mart. Medkovi, stížnost na svého faráře, že kázaní žádná nečiní a služby Boží zanedbává.

Do města Žebráka byl o sv. Jiří 1587 za faráře dosazen kněz *Petr Bavorovský*. Kollátor Jan starší z Lobkovic chtěl ho chrániti. V neděli po slavnosti Božího Těla kollátor, nemoha sám pro těžkou nemoc do kostela jeti, manželku svou se šlechtičnami a francimorem též strejce svého Václava a jiné služebníky své hned ráno v 5 hodin ze zámku Točníku do města Žebráka vypravil, aby přítomni byli slavnému processí s vel. Svátostí. Ale když tito ještě prvé nežli sezváněno bylo, do města přijeli a do kostela vešli, mši sv. farář dosti krátce odbyl, ani prefaci nezpíval, také kázaní držel, ale processí pominul a velmi brzo požehnání vykonal, takže manželka páně z Lobkovic i s čeládkou už po deváté hodině zase do zámku se vrátila a zprávu o nedbalosti farářově choti svému podala. I poslal kollátor k faráři svého komorníka a doptati se ho poručil, proč dnes žádné processí drženo nebylo, ježto jasný čas a velmi pěkný den, a v Žebráce po rynku po dláždění sucho jest až milo. Mimo to vzkázal faráři, že to jistě ví, „že císař Rudolf II. i arcibiskup Martin dnešního dne processí neobmeškali, a on kollátor, že již přes 60 let jest a jak živ nepamatuje, aby při katolických farách dnes nemělo s Tělem Božím od věrných kněží a křesťanů chozeno býti a jestliže prselo, po kostele se odbývalo.“ Farář Petr pánovi vzkázal, že prý pro bláto s processím nechodil. Avšak Jan z Lobkovic se s odpovědí nespokojil, nýbrž obžaloval faráře u arcibiskupa.

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Císař a král Český Josef II. (1780—1790) násilně církev v okový svíral. A tu, bohužel, mnozí *biskupové a hodnostáři církevní* v hříšném pochlebenství zapomenuvše na svaté povinnosti své, císaři Josefu II. sami na ruku dávali prostředky, jimiž by církev okovy otrockými spoutána býti mohla.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Justus Vilém hrabě z Prašmy, vratislavský kanovník, probošt Starobolesavský (1759—1795), skrze tak dlouhý čas ani jednou do Staré Boleslavě se nepodíval.

(*Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1838.*)

Petr z Bechyně, od roku 1534 probošt Vyšehradský, snažil se kapitolní i proboštské statky dobývati, ale ne pro kostel a kapitolu, leč pro sebe a příbuzné své. (*Čas. kat. duch. 1837.*)

Za nezletilého krále Českého Václava II. po neblahém zahynutí Přemysla II. r 1278 jak dravé ptactvo na mrchu odevšad slétá, tak se tehdy náramné množství sprostých a urozených Němcův, Brandenburákův na lup do naší ubohé vlasti shrnulo. Této sběři loupežnické hověl děravého svědomí biskup Braniborský *Eberhart*, místodržitel v Čechách, s německými purkrabími na královských hradech i s německými obyvateli měst královských, kteří na české zemanstvo nevražili.

(*Blahověst. 1872.*)

Jan Gruszczyński, erbu Poraj, arcibiskup Hnězdenský († 1473), dopouštěl se nepotismu, starav se nemírně a hříšně o své přátele. (*Děj. pol.*)

Leon Záleski, arcibiskup metropolita Kyjevský († 1708), lakotil po penězích i statcích, jimiž synovce své obohatiti se snažil. (*Ant. Rybička.*)

Když německé vojsko leželo v Pannonii, Richhald, poslední latinský archipresbyter, a jiní latinští obživenou glagolskou liturgii z Pannonie vyhostění kněží, buď ústně buď písemně pobouřili lid proti sv. Methoději († 885), a to z návodu arcibiskupa Solnohradského, *Adalvina*. Tento dal sv. Methoděje lapiti a odvésti k Annonu, biskupu Frisinskému, jenž zneuživ svého práva, jako legát apoštolské stolice v Německu, nevšímaje si ani rady svého duchovenstva, ani odvolání se sv. Methoděje na soud apoštolské stolice, dal jej uvězniti, ani toho neoznámiv apoštolské stolici. Ze žaláře frisinského veden byl sv. Methoděj do Řezna, kamž dostavil se i král Ludvík r. 871 s bavorskými

biskupy. A poslali pak sv. Methoda do Šváb, a drželi ho půl třetího léta ve vězení.

(Fr. Sasínek. Sborník Velehradský. 1883.)

Za biskupa Olomuckého *Marka Kuena* (1553–1565) zmahalo se odpadlictví kněží k největšímu pohoršení všech upřímných katolíků; a k nesmírné bolesti biskupově nejeden řeholník sveden jsa příkladem ženatých pastorův uprchl za příčinou ženitby z kláštera a vzal s sebou klenoty i peníze klášterské; ne jinak učinila ta která jeptiška a pro neslušný život přinucen byl biskup v tom kterém klášteře pokárati i probošta neb převora.

(Vinc. Brandl. Sbor. Svatomethděj. 1885.)

Pramen velké žalosti sv. *Vojtěcha*, patrona našeho českého a od r. 982 druhého biskupa Pražského, pocházel z duchovenstva; rmoutilat ho ženitba mnohých duchovních, od níž opustiti nechtěli. *(Drahé kameny.)*

Heřman, suffragán Pražský, z řádu poustevníků sv. Augustina († 1420), přestoupil s mnohými kněžími k táboritům, kteří jej pro nemoudré jeho počínání v řece Lužnici, blíže Příběnic, utopili.

Kunrat z Vechty, arcibiskup Pražský, ač byl svědomím svým a přísahou slavnou k obhájení práv církve sv. zavázán, mrzkým křivopřísežníkem se stal a dne 21. dubna 1421 veřejně pro čtyři artikule pražské se prohlásil a k úžasu celého křesťanstva od církve pravé odpadnuv k husitům přešel.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku 1866 při násilném obracování unitů v Rusku pomáhali vládě mimo odpadlého správce diecése Chelmské *Wojcického* i bídní kněží z Haliče přeběhlí. *Lawrowski*, bývalý farář v Krakově, Filip *Djaczan*, Hippolit Krynicki a Marcell *Popiel*, dříve katecheta v Tarnopoli, který konečně diecési Chelmskou zradil a prodal. *(Fr. Kryštůfek.)*

Za času biskupa Olumuckého Stanislava *Turzona* (1497–1540) vedli mnozí kněží katoličtí nepříkladný život a tím umožnili rozšíření sekty českých bratří, kteří, jak inkvisitor Jindřich je chváliti musil, vedli spořádaný život.

(Vinc. Brandl Sbor. Svatomethod. 1885.)

R 1342 biskup *Frisinský*, jenž z nařízení císařova, od papeže však neuznávaný, měl zrušiti kanonické překážky cizoložné a věrolomné ženy Markéty Tyrolské, Maultasche, která manžele svého Jana zapudila a posvětiti nové manžele, jeda na hrad tyrolský, zlomil úpadkem s koně vaz.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

8. Ublížení duchovním dochází trestu,

viz: „Rouhání 13!“

Důstojenství.

1. Jest břímě.

Ctihodný *Eustachius*, arcibiskup Srbský († 1286), nerad přijal břemeno arcibiskupství na sebe a prosil Boha za milost, aby jako prvý arcibiskup, svatý Sáva, úřad ten konati a na soudě Božím říci mohl: „Ajhle, já a synové moji, které jsi mi svěřil.“

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Bonaventura Piter, Čech, historik a opat v Rajhradě na Moravě († 1764 v 56. roce věku svého), býval jakožto opat méně nežli před tím srdečný a přívětivý, anobrž často i broukavý a do sebe uzavřený, tak že se vůbec podobalo, že se necítil v svém důstojenství tak spokojeným a šťastným býti, jako před tím. *(Ant. Rybička.)*

Roku 1039 dostavěl Břetislav I., kníže Český, klášter sázavský, jejž počal stavěti otec jeho, kníže Oldřich, i s chrámem v čest bl. Panny Marie a sv. Jana Křtitele. Biskup, kníže a domácí řeholníci nutkali sv. *Prokopa*, by úřad opatský k sobě přijal. Dlouho nechtěl tomu pokorný sluha Páně, protože snadno sice berlu nositi, ale trudno slyšeti rozkaz: „Vydej počet z vladařství svého!“ Když pak přece svolil, požehnán jest k úřadu biskupem Pražským Šebířem. *(Drahé kameny.)*

Svatého *Savu I.*, arcibiskupa, patrona srbského († 1237), mnicha v klášteře Athos učeného a ctnostného povýšil arcibiskup Soluňský na kněze a za archimandritu, vrchního opata. Sáva zarmoutil se a zvolal: „Ze světa jsem utekl (byl‘ syn krále Srbského), abych slávě ušel a nyní povýšují mne v kláštеře na důstojnosti!“

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Václav II., král Český (1282—1305), nebaže po cti a moci, dvěma korunami Českou a Polskou cítil se již obtížena dosti, aniž chtěl sobě přimnožiti práce a starosti, přijmutím ještě třetí koruny totiž Uherské, když se mu nabízela, nabídnul stavům Uherským místo sebe již dvanáctitetého syna a dědice Václava.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Proto:

a) po něm nebažili.

Blahoslavená *Anežka* Česká, Přemyslovna, abatyše Pražská († 1282), byla velmi pokorná a jenom zvláštním rozkazem papežským dala se pohnouti, aby přijala důstojnost abatyše, a při tom ještě vymínila sobě, že ji podřízené jeptišky musejí nazývati pouze „starší sestrou“. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský († r. 1364), byl muž ve všech věcech neunavně výtečný; všeobecně pravilo se, že není výtečnějšího praelata v celé Římské říši, ano i v celé církvi; papežové Kliment VI. a Innocenc VI. často jemu vyšších důstojenství podávali, a po smrti Innocencově mnozí kardinálové mínili, že Arnošt hoden jest aby na papežskou stolici dosedl. Arnošt však nebažil po povýšení, ano často pokoušel se o složení svého arcibiskupského důstojenství, chtě tiše v klášteře kladrubském skončiti život svůj. Avšak ani císař ani papežové nechtěli svoliti k odstoupení toho muže z veřejného života, který právě v něm své pravé povolání měl.

(*Děj. česk.*)

Jak málo sv. *Jan Nep.*, patron náš český († 1383), toužil po hodnostech a slávě světské, z toho patrno, že ani biskupství v Litomyšli, ani bohaté tehdáž proboštství na Vyšehradě přijmouti nechtěl, kteréž podával mu král Václav IV., ale spokojil se s úřadem kazatelským. (*J. Bílý. Legenda.*)

Sv. Josafat Kuncevič, mučeník, apoštol Rusínů († 1623), byl vyhlídnut za pomocníka arcibiskupa Polockého. Avšak jeho pokora mu ve dne v noci nedala stání a domlouvala mu, by se stůj co stůj z takého břemena za každou cenu vybavil. Teprv na domluvu arcipastýře Rutského, že musí poslechnouti, důstojnost tu přijal (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat*)

Svatá *Paraskeva*, abatyše Polocká († 1239), byla od sester zvolena za učitelku a brzo i za abatyši pro své ctnosti, což zarmoutilo výtečnou řeholnici, pokornou Paraskevu.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Roku 1364 po smrti prvního výtečného arcibiskupa Pražského, Arnošta z Pardubic, stal se arcibiskupem Pražským *Jan přijmím Očko* z rodu pánův vlašimských. Zdráhal se sice Jan Očko přijmouti důstojenství arcibiskupské předstíraje pokročilé stáří své, avšak pohnut prosbami jak císaře a krále našeho Karla IV. a knížat tak i děkana a veškeré kapituly pražské přivolil k tomu, aby jeho povýšení papeži bylo oznámeno a potvrzení od něho vyžádáno.

(*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Sv. Stanislav, biskup Krakovský a mučenník († 1079), byl po smrti biskupa Krakovského zvolen za jeho nástupce; ale pokorný sluha Páně se zdráhal a takovou vysokou důstojnost přijmouti nechtěl; jedině papež, když mu to výslovně poručil, ho k přijmutí pohnul. (*J. Bílý. Legenda.*)

Ve shromáždění zemském dne 19. února 982 na Levém Hrádku volil se i biskup Pražský po prvním Dětmaru. A tu jednomyslně usnešeno, aby jím se stal sv. *Vojtěch*. Posláno tedy pro Vojtěcha, ale on se velmi zbraňoval a že toho důstojenství nepřijme, pevně ujišťoval. Však nespomohlo zdráhání, přiveden jest násilím do prostřed shromážděného národu, i řekli k němu: „Chtěj neb nechtěj, ty naším biskupem býti musíš, Pražským biskupem ač nerad slouti budeš, Ty se k tomu hodíš a my Tě budeme poslouchati.“ Sv. Vojtěch zaplakav a potom své slzy utřev, počal se zase vymlouvati, avšak marně, všechen národ zvolal: „Zdráv buď, Voj-

těch, biskup náš!“ Musel umlknouti a svoliti. (*Kosmas.*)

b) Nepřijali ho.

Jachim Doběřin, Čech, klášterník mariacellenský řádu sv. Benedikta († 1617), byv asi léta 1600 pro svou vzácnou pokoru dožádán k opatství benediktinského kláštera sv. Lamberta v Starých Hradech, odvrátil oči od podávané berly; ba, když ho léta 1615 po smrti Vita Perkhofra spolubratrstvo mariacellenské na stolici opatskou vznésti usilovalo, vykládal jim svou nedostatečnost k takovému úřadu a oslyšel jich. (*Drahé kameny.*)

František Gergičevic, nar ve Splitu, arcikněz u sv. Jeronyma v Římě, byl muž vynikající učenosti a neúhonnosti mravů. Nabízenou mu několikráte důstojnost biskupskou nepřijal. Zemřel v 90. roce věku svého roku 1729. (*Kar Křížek.*)

Archanděl Gučetič, Dalmatin (nar. roku 1583), dominikán, byl muž vynikající hlubokou učeností. Senát dubrovnický zvolil jej za biskupa Trebíňského, on však důstojenství toho nepřijal. (*Vásl. Křížek.*)

Václav Leopold Chlumčanský, arcibiskup Pražský (1815—1830), měl co biskup Litoměřický státi se arcibiskupem ve Lvově v Haliči. Leč biskup Chlumčanský prosil císaře, aby jej z takového povýšení propustil, an polského jazyka mocen není. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Janu Kapistránovi († 1456) chystal papež biskupskou stolici v Akvilea Teatě; ale pokorný františkán uhnul se důstojenství. (*Drahé kameny.*)

Stanislav Hieronym Konarski, slovutný polský piarista († 1772), skvělými vlastnostmi naklonil si mnoho vzácných mužův v celé Evropě, králové August II., August III., Stanislav Leszczynski, papež Benedikt XIV., Ludvík XV. byli mu velmi příznivi; důstojenství a důchodkův od nich mu podávaných však přijiti nechtěl. (*Děj. polsk.*)

Slavná pověst o *Ladislavovi*, králi Uherském, patronu sedmihradském, narozeném v Polsku († 1095), rozhlásila se po všech zemích, tak že i knížata volenci nabízela mu korunu říše Římsko-německé, kterouž on však ze skromnosti nižádným způsobem nepřijal. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Panna *Maximilianka Zásmucká*, premonstrátka v Doksanech († 1718), měla na sebe vzíti pro příkladné obcování povinnost převorčí, ale ona uprosila, aby se břemena toho zbavila. (*Drahé kameny.*)

Melchior Mościcki, jeden z nejvýtečnějších kazatelů polských († 1591), vstoupiv do řádu dominikánův setrval v něm až do své smrti, nechtě přijmouti arcibiskupství Lvovské, kterého mu král Sigmund August podával. (*J. Houra.*)

Ignacy Nagurczewski, básník polský z časův Stanislava Augusta, jesuita († 1811); stal se i učitelem kn. Josefa Poniatovského. Král chtěl jej v odměnu hodností kanovníka, pak probošta učiniti, ale Nagurczewski nepřijal toho. (*Děj. polsk.*)

Dne 13. ledna 1586 zesnul v Pánu v Praze děkan kapitoly Svatovítské *Písecký z Horšova*. Ont vyučoval mnoho šlechtických jinochů a konečně i arcivévodu Karla, syna císaře Ferdinanda I. Měl se státi arcibiskupem Pražským, avšak důstojnost tu nepřijal a proto na místě něho jmenován arcibiskupem Antonín Brus z Mohelnice. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku 1617 chtěl kardinál Dietrichstein, arcibiskup Olomoucký, horlivému a neohroženému hlasateli a zastávateli učení katolického *Janu Sarkandrovi* propůjčiti hodnosti kollegiatního děkana v Kroměříži s nížto i značné důchody spojeny byly; ale pokorný sluha Páně nedal se ku přijetí hodnosti té nikterak pohnouti a zůstal na obtížné faře v Holešově. (*Jak. Procházka. Sbor. Svato-Method. 1885.*)

Roku 1561 nabízel císař a král Český Ferdinand II. arcibiskupství Pražské proboštu kapitoly pražské doktoru *Jindřichu Skriboniu*. Ale probošt důstojnosti jemu nabízené nepřijal, nýbrž odporučil císaři na to místo Antonína Brusa z Mohelnice, tehdáž biskupa Vídeňského (*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Jan Karel Joachim hrabě Slavata vstoupil r. 1662 dle učiněného slibu v nebezpečí života do kláštera bosých karmelitánů v Kaprarole ve Vlašich,

kdež Pánu Bohu věrně sloužil. Biskupské důstojenství, jež mu bylo podáváno, nepřijal. (*Balbín.*)

Tomáš Treter, polský básník, kněz a sekretář královský († 1610), navrátiv se r. 1593 z Říma do Polska, a nepřijav žádných důstojností, které mu při dvoře byly nabízeny, uchýlil se ku svému příteli Bathorimu do Frauenburku, kdež i zemřel. (*Děj. polsk.*)

Václav II., král Český (1282—1305), maje se po smrti císaře Rudolfa státi sám císařem, nepřijal důstojnosti té a odepsal: „Postačí mi a dosti mám práce, abych dobře zděděné království spravoval, po cizích zemích netoužím a hodnějším je přenechám.“ (*Munst.*)

Adam z Waldšteina na Hrádku měl po bitvě bělohorské povýšen býti do stavu hraběcího, ale Adam nepřijal nabízené mu hodnosti této, pravě, že pyšný jest na to, že pánem českým jest. (*Josef Emler.*)

V klášteře kapucínův na Hradčanech v Praze žil i kapucín P. *Valerian*, rodem milánský hrabě de Magni, jenž r. 1611 v Praze sliby složil a učené spisy vydával. Němečtí knížata volali jej ke dvorům svým a Polský král Ladislav navrhoval ho papeži pro důstojenství kardinálské on však z pokory odmítl každé vyznamenání. (*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

Po smrti Kosmy, VIII. biskupa Pražského roku 1098, chtěl Břetislav II., kníže Český biskupem Pražským učiniti dvorního kněze Wigberta. Avšak *Wigbert* odmítl žádost tu a poradil knížeti, aby za biskupa ustanovil Herrmanna, kanovníka, což se i stalo. (*Kosmas. Kron. č.*)

c) Vzdali se ho.

Jakub Banisio, Dalmatin, kanovník († 1532), byl u veliké vážnosti i papežův i císařů. Císař jemu i příbuzným udělil šlechtictví. Byv za Filipa a Karla V. ustavičně tajným rádcem vzdálil se pak z veřejného života do soukromí v Trientu, kdež i zemřel. (*Jan Vaclík*)

Tobiáš Bechyně, probošt, složiv své důstojenství řeholi minoritů si zvolil a v témž klášteře v Benešově r. 1316 zemřel. (*Kašpar Weininger*)

Svatý *Benno* (Zbyněk), biskup Míšenský, apoštol Srbův lužických († 1106); stav se benediktinem zvolen jest pro své ctnosti roku 1042 za opata. Ale již po třech měsících složil důstojenství opatské a zůstal prostým mnichem jako dříve. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Tobiáš z Dubé, z rodu Šternbergův, jen na krátko proboštem Vyšehradským byl. On založil klášter minoritský v Benešově, jsa také proboštem u sv. Víta, odřekl se všeho důstojenství pozemského a jako řeholník v Benešově život svůj strávil. (*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Jakub Haško, probošt v Novém Městě nad Váhem, Slovák, stal se roku 1690 biskupem Nitranským, kteroužto však poslední důstojnost po uplynutí jednoho roku složil, vrátiv se nazpět na své proboštství kdež roku 1695 zemřel. (*Mich. Chrástek.*)

Ignác, metropolita Sibiřský († 1701), byl z počátku stolníkem cara Alekseje Michajloviče, ale brzo r. 1677 vstoupil do kláštera a stal se mnichem. (*Děj. rusk.*)

Ingvar Jaroslavič obdržel roku 1214 Kyjev, aby tam vládl, avšak Ingvar dobrovolně odstoupil jej knížeti Smolenskému. (*Nestor. Letop.*)

Ivan Ivaniševič, básník dalmatský († 1665), stav se knězem brzy zvolen jest za kanovníka hvarského a krátce potom za generálního vikáře. Avšak v krátkém čase vzdal se Ivan úřadu svého a žil soukromě na Brači. (*Josef Rank.*)

Jan Kazimír, král Polský (1648—1668), složil dne 16. září 1668 po tklivé řeči vládu na sněmě varšavském, zošklivilať se mu koruna královská. (*Děj. polsk.*)

Vincenc Kadlubek, polský biskup v Krakově a kronikář († 1223), vzdal se roku 1218 dobrovolně berly biskupské a vstoupil v Jędrzejově do řádu cisterciákův. (*Děj. polsk.*)

Roku 1837 zvolen jest *Václav Neumann*, kanovník a prelát arcijáhen u sv. Víta v Praze za děkana vždy věrné kapitoly. Avšak ctihodný kněz šlechetnou pokorou odřekl se hodnosti a důstojenství a radil k tomu, aby těžký úřad tento na jiná bedra vložen byl. Načež zvolen jest Václav Vilím Václavíček. (*Čas. kat. duch. 1837.*)

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstratského, patron český († 1134), stav se knězem složil ze sebe dobrovolně v ruce arcibiskupovy dvojí hodnost kanovnickou. (*Drahé kameny.*)

Blahoslavený *Jan Odrovaž*, biskup Krakovský († 1229), poděkovav se ze svého biskupství, žil v klášteře. Když pak v biskupství objevovaly se nepořádky, k rozkazu papežovu opět dosedl na prestol biskupský.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Čechel Sendziwoj, šlechtic, také Sadek zván, kanovník katedrální v Hnězdně, řečník úchvatný († ku konci XV. století), vzdal se roku 1469 hodnosti své a vstoupil do řádu augustinianského.

R. 1139 zemřel Pražský biskup Jan. Důstojný Sázavský opat *Silvester*, jenž po jeho smrti volen byl na stolici biskupskou dle žádosti knížete Soběslava, po skonání tohoto odřekl se důstojenství biskupského ze skromnosti, ale i z pobožné ostýchavosti, načež Pražský probošt Ota na biskupství volen jest.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Marvo Vetranič, příjmím Covdič, Dubrovčan, benediktin na ostrově Mlétě, básník, byv zvolen roku 1520 za opata, vzdal se roku 1527 důstojenství toho a žil pak na ostrově sv. Ondřeje v úplné samotě až do smrti r. 1576.

(*Šafařík.*)

3. V něm nezhrdni, jinak škodí,

viz i: „Úřad 3 c!“

Jan Filipec, biskup Velkovaraždinský, důvěrník a miláček krále Uherského Matyáše (nar. v Prostějově na Moravě roku 1451), při vší své slávě nikdy nezapomínal na přátele mladosti své a nevzdaloval se někdejších prostějovských spolužáků.

(*Ant. Rybička.*)

Pan Záviše z Falkenšteina, manžel královny Kunhuty, vydobyl si lichocením a uhlazeností takové přízně u mladého krále Václava II., že ho král učinil svým důvěrníkem a připouštěl ho k věcem vladařským. I tak se brzy stalo, že mnozí z dvořenínův Závišovi více sloužili, a více jeho poslouchali než krále samého. Brzo všecko jen pan Záviše činil, řídil, rozkazoval, vším vládl a mladého krále všelikými dětinskými hrami zaměstnával a vyrážel. Vlastní pomocníky a biskupa Tobiáše, kteří tak velikou zásluhu o krále a vlast měli, od krále odstrčil. Tím vzbudil u nich nepřátelství, jakož i u císaře Rudolfa proti sobě, a konec všeho byl, že po smrti královny Kunhuty pan Záviše uvržen jest do Bílé věže roku 1288 a roku 1299 pod Hlubokou stat.

(*Děj. česk.*)

Duše.

1. Jest nesmrtelná.

Pohanští *Čechové* myslili si duši jakožto bytost od těla rozdílnou, v těle sice sídlící, ale i krom něho života schopnou.

(*J. Jireček. Čas. Mus. kr. Čes. 1863.*)

Z víry v nesmrtelnost duše i u pohanských *Rusův* vyplývají upomínky na zemřelé, kteří na způsob staré tryzny a stravy slaví se na hrobech, nejvíce o velkonočních svátcích, ale též jindy; na hroby kladou nápoje a pokrmy, tu jich požívají a zároveň zemřelé zvou. U Malorusův zvou se tyto svátky mohylky, u Velkorusův radonica, den návský.

(*Jan Palacký.*)

Pohanští *Slované* věřili v trvání duše po smrti a nastávající odplatu za dobré i zlé činy. (*Pavel Šafařík. Slovan. Starožit.*)

U *Slovanův* připadaly slavnosti na počest zemřelých na jaře a slavily se spolu s omlazením čili znovuzrozením přírody a to jest důkazem, že Slované věřili v další život po smrti. Za těchto slavností čili vzpomínek lili víno na mohyly mrtvých a stavěli na ně stravu i pokrmy, myslíce, že se toho všeho nebožtíkům dostane. (*K. Vl. Zap. Čes. mor. Kr.*)

2. Proto pečuj o ni!

viz i: „Spasení 1!“

a) Vzdali se světa.

Blahoslavený *Isaiáš Bonner*, Polák, poustevník augustinian, stal se v Krakově doktorem čili mistrem bohosloví.

V Kazimčři, předměstí krakovském, nalezal se také klášter augustinianů, poustevníků, slovutných zbožností a tuhým řádem, s kostelem Božího Těla po roce 1346 vystavěný králem Kazimírem Velikým. Do řádu toho vstoupil učený Isaiáš Boner. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ivan Danilovic I., přijmím Kalita (měšec), velký kníže Moskevský (1328—1340), stal se před smrtí mnichem. Příkladu jeho následoval i *Ivan Ivanovič*, taktéž velkokníže Moskevský (1353—1359.) (*Děj. rus.*)

Djurdi, vladař Srbský, za živobytí mateře Angeliny vládu v Srému odevzdal bratru Ivanovi († 1803) a stal se mnichem. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. Efrém, rodem Rus, dvořan velikého knížete Jaroslava († 1097), změnil knížecí dvůr za komůrku (pečeru) mnišskou v Kyjevě, starav se o duši svou. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Štěpán Nemanja, král Srbský, panovav třicet sedm roků ustanovil syna Štěpána svým následníkem, složil korunu a přijal roucho mnišské a jméno Simeon dne 25. března 1195 v klášteře studenickém, jejž byl sám založil, a stal se svatým.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Léta Božího 1446 jedni *slovutní panoše* dali se v klášter slovanský (v Praze) pro náboženství, učinivše slib, držeti čistotu, a těch běše čtyři a pátý žák odřekli se toho světa. A vzali od mistra Příbrama potvrzení s řádem k tomu slušným; a to po veliké mši.

(*Staří letop. čeští.*)

Jan Arnošt Plattais z Plattenšteina, syn Jana Plattaise, jejž odbojní stavové čeští proti císaři Ferdinandovi II r. 1619 k smrti odsoudili, když písma sv. bakalářem se stal a obojích práv doktorem v Praze, výhost dal světu, svátost kněžstva přijal, do Říma putoval a tam pro ctnosti a chvalitebnou učenost, tak duchovenstvu se líbil, že papež Pavel V. domácím svého papežského dvora prelátem ho učinil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Svatý *Sáva II.*, arcibiskup Srbský, syn krále Srbského Štěpána († 1224), jmenoval se Predislav. I následoval příkladu svého strýce Sávy I., arcibiskupa Srbského, a vstoupiv do kláštera přijal jméno Sáva a ve všech věcech podobným učiněn jest vzoru svému.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

b) Starej se o ni mši sv. a dobrými skutky!

Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, světící biskup Pražský († 1701), založil v závěti své při poutnickém chrámu sv. Anny u Strakonic stálé kaplanství jistinou 5000 zlatých; kaplan aby ročně 170 mší svatých za rodinu Dlouhoveských sloužil a leckdy Krasilovskému faráři na vinici Páně pomáhal A i při chrámu sv. Víta Praze na zádušní mši sv. za sebe tisíc zlatých věnoval.

(*Drahé kameny*)

Přibík z Buk, který za času krále Václava IV. žil, učinil v letech 1368—1409 rozličná nadání ke kostelu v Zikmunticích a Chrasticích.

(*Ant. Rybička.*)

Jan Salasar d' Alverina de Monte Albano, nejvyšší jednoho císařského pluku jízdního za císaře Ferdinanda II. (1620—1637), založil v chrámu sv. Barbory na Horách Kutných oltář ke cti Panny Marie Cebuské a nadal jej sumou 3000 zl na 106 mší zádušních a zřídil tamtéž v kapli Salazarské hrobku rodinnou. (*Ant. Rybička.*)

Albrecht ze Šternberka založil na spasení duše své r. 1376 blízko Litomyšle v Hájku při tvrzi Tržku klášter a kostel: „Keř bl. Panny Marie“ pro třináct mnichů zákona kartúzského.

(*Drahé kameny.*)

Kníže *Adam František ze Švarcenberku*, založil roku 1728 společně s choti svou Eleonorou kostel v Andreasberku, ustanovil v nadační listině, aby tamní farář pro všechny časy sloužil v každém témdni jednu mši sv. za zachování knížecího rodu Švarcenberského.

(*Jan Votka.*)

Kněžna *Eleonora ze Švarcenberka* choť knížete Adama Františka ze Švarcenberka, zemřevši r. 1741, zanechala 1000 zl. jakožto fundační kapitál v kapli sv. Jana Nep. v Krumlově, aby tam po všecky budoucí časy v každém témdni, jedna mše sv. za její duši obětována byla. Zanechala též 2000 zl. k témuž účelu, aby po její smrti na farách knížecího patronátu Švarcenber-

ského za její duši 4000 mší sv. bylo slouženo, ale mimo to ještě zvláště 50 zl. k tomu účelu ustanovila, aby po její smrti také u hrobu sv. Jana Nep. v Praze 100 mší sv. za ni bylo obětováno.
(Jan Votka.)

Petr z Větřní, majitel Mezipotočí způsobil roku 1462 dne 8. července fundaci na mše zádušní za sebe a veškerý rod Višňovský, odkázav k tomu konci 80 gr. úroku na dvou kmetech ve Žďáře.
(Aug. Sedláček. Hr. a z.)

Důvěra v Boha,

viz i: „Odevzdanost do vůle Boží!“ „Prozřetelnost Boží!“

1. Nikdy nesklame,

viz i: „Modlitba 6 c!“

Kdys přepadl zástup loupežných Uhrův *sv. Cyrilla* († 868) a společníky jeho. Uzřevše Uhři cizince, ihned chtěli zabíti je. Avšak sv. apoštol pln živé víry v Boha, nic se tím neděsil. Věda, že jest v rukou Božích a maje čisté svědomí, nebál se ani jich ani smrti. Tichou, jasnou tváří modlil se k Bohu, poroučeje sebe i své tovaryše do milosrdenství Páně. A hle modlitba jeho nebyla nadarmo; živá, pevná víra jeho došla odplaty u Boha. Divocí Uhrové uzřevše poklidnou tvář velebného sluhy Páně, nejprv žasli, pak je pojala taková bázeň a úcta, že bezděky na kolena padali před sv. knězem křesťanským. Věrný sluha Páně laskavě promluvil k nim, a tito přijavše mile spasitelná a dojímavá slova z úst jeho, propustili jej i všecky společníky beze vši škody a bez úrazu všelikého.
(V. Štulc. Živ. sv. C. a M.)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), při povstání českém nebyl v mladém věku svém ani s to, aby přehlédl ohromnou úlohu, jakou sám dobrovolně podnikl; pustil se lehkou myslí do zápasu, spolehaje při tom úplně v prozřetelnost Boží, že se nemine s vítězstvím. A v důvěře své nebyl sklamán. A tato neobmezená důvěra v Boha nenechala jej i v nejhroznějším nebezpečenství se kolísati. *(Ant. Gindely.)*

Klement Maria Hofbauer (Dvořák), redemptorista († 1820), zakládal dům ve Varšavě a tu nalezal se ve velmi špatných časných poměrech, tak že mnohdy neměli téměř co jísti. Avšak Hofbauer ve své hrdinné důvěře, utíkal se k Tomu, Jenž i o vrabce se stará a mladé krkavce slyší, kdykoliv hladoví k němu křičí; a vždy brzké pomoci dosáhl. Jedenkráte r. 1790, když právě byla nouze veliká, šel do kostela, modlil se před oltářem s vroucí pobožností a pravil tak: „Pane, pomoz nám, nyní jest již čas!“ Skoro v témž okamžiku objevil se u dveří domovních jakýsi pán, přinášeje značnou částku peněz. Tak odměňoval Bůh pevnou důvěru v Něho.
(Mich. Haringer. Jeho životopis.)

Roku 1809 na svátek Božského Srdce Páně dne 29. května učinila hotovost tyrolská na vojsko bavorské útok. Nastal boj velice krvavý, jenž až do čiré noci trval. Téhož dne bylo viděti, kterak *Ondřej Hofer* uprostřed svých chrabrých bojovníků s vytasenou šavlí stoje, veřejně a nahlas k Bohu za vítězství se vroucně modlil. A Hospodin mu vítězství udělil. Bavoráci utrpěli velkých ztrát, a kteří z nich nebyli poraněni anebo mrtvi, utíkali v noci úprkem do Bavor. Hlavně vítězstvím tímto pak konečně 1814 celistvá země tyrolská přišla poznovu pod žezlo domu Habsburského.
(Škola B. Srd. P. 1876.)

Když se *Izrael*, správce bratrského sboru, r. 1550 odebíral z Doubravna do Poznaně, udála se mu zvláštní příhoda. U Toruně vjel totiž koňmo na zamrzlou řeku Vislu. Ale sotva byl na ledě, začal led pukati, a on uvázl na vrátké kře. V úzkosti své jal se hlasitě zpívati žalm 148. a hle, kra jej vůči velikému zástupu na břehu shromážděného, přenesla na druhou stranu.
(Česk. mor. Kr.)

Roku 1345 spojili se proti *Janu Lucemburskému*, králi Českému, s Boleslavem Svidnickým ve Slezsku král Polský Kazimír, císař Ludvík IV., Lud-

vík, král Uherský, vévodové Rakouští a markrabí Mišenský. Avšak Jan, uslyšev o tom, nezmalomyslněl, ale vzpruživ ducha svého, zvolal v plné důvěře v Boha: „I s Pánem Bohem. Čím více nepřátel, tím více bude kořisti pro nás; já pak přisahám ve jménu Ježíše Krista, že kdož první na mne dorazí, na toho tak se obořím, že ostatní uleknou se toho všickni!“ A vskutku důvěra ta v Boha a sebe ho nesklamala. Jan přemohl nejprv Poláky, že utíkali až za Krakov a s Janem příměří uzavřeli. Napotom císař Ludvík z císařství sesazen jest, a ostatní nepřátelé spojili se s Karlem IV. novým císařem.

(*Čas. Mus. král. Čes. 1885.*)

Bl. Edmund Kampian, Angličan, jesuita, mučeník († 1581), jenž i v Praze delší čas blahodějně působil, musil utéci z Anglie pro víru svou katolickou. Nalezaje se již na lodi z Irska do Anglie narazil na slídiče, kteří ho měli jíti. Tu v nesnázích utekl se Kampian důvěrně k Bohu a sv. Patriku. A ne nadarmo vzýval Boha. Slídiči královští, majíce vše další hledání za marné, zuřili v nevoli své, odklidili se však s nepořízenou. I podruhé když z Anglie do Belgicka plul, opět šťastně vyvázl z rukou slídičů pomocí Boží a dostal se potom do Belgie.

(*Ant. Rejzek. Jeho životop.*)

Když *Adam Kravarský*, proslulý jesuita, Slezan († 1660), po vyklizení Švédů z Prahy kapli Nanebevzetí Marie Panny vzdělával, došly mu peníze; všed smuten do pokojíka pozdvihl očí a rukou k Božímu Umučení a stýskal sobě: „Pane Ježíši, víš, jak rád bych kapli dokonal; však nemám z čeho jsa oloupen!“ Pán Bůh pomohl; brzo přišla k němu ctná vdova, jež podávajíc mu sto dukátů, oznamovala: „Tuhle obět odkázal Vaší Velebnosti můj manžel před vykročením z tohoto života.

(*Drahé kameny.*)

Viten, velkokníže Litevský, přepadl Polsko a strašně zem zpustošil. I vedlo se mu dobře a již měl 6000 zajatců. Tu přikvapil *Leško* Krakovský r. 1283 a důvěřuje v Boha poručil lidu svému, aby dříve se vyzpovídal a k stolu Páně přistoupil. A napotom se pustil za vojskem litevským a po strašné bitvě je přemohl; mnozí z Litvanů zahynuli na útěku, a mnohé utloukli sedláci v lese. Polané obdrželi kořist Litvanův.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litevska.*)

Antonín Řehák, vicerektor biskup. semináře v Litoměřicích († 1851 v 42. roce věku svého), již dlouho před tím nosil v sobě nezhojitelný neduh a tu pracuje v Encyklopedii patristické Boha vroucně prosíval, též se utíkal i k svatým církevním učitelům o přímluvu, aby mu k ukončení jeho díla milost byla udělena. A hle, naděje jeho se nesklamala. Šťastně skončil dílo své, jež mu tak velmi na srdci leželo.

(*Jan Drbohlav. Čas. kat. duch. 1851.*)

Soběslav I., kníže Český, nastoupiv r. 1125 vládu v Čechách, musel podstoupiti boj proti Lotharovi, císaři Německému, jenž se Oty ujímal a s velkým vojskem do Čech vtrhnul. Soběslav však nezoufal, ale pravil: „Doufám v milosrdenství Boží a v pomoc sv. Václava a Vojtěcha, že země naše nebude dána v moc cizincův.“ I jezdiv po Čechách, modlíval se v kostelích veřejně, kamkoliv přišel a povzbuzoval lid. Z kostela vrbčanského vzat jest prapor sv. Vojtěcha, upevněn na kopí sv. Václava a ustanoven za první svatý prapor český v nastávajícím boji. V únoru pak následujícího roku dobyl Soběslav slavného vítězství nad Lotharem u Chlumce, kdež množství hrabat i šlechticův německých zahynulo, a král Lothar ze všech stran obklíčen o pokoj prositi musil.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sv. Vavřinec z Brindisi měl založiti klášter kapucínský v Praze na Loretě na Hradčanech a odebral se do Čech r. 1599. Tomu se protivili mnozí zvláště pak hvězdář Tycho de Brahe, kalvinista, jenž na císaře Rudolfa II. měl veliký vliv, an astrologii oddán byl. I utekli se mniši důvěrně k Bohu o pomoc. Již měli se odebrati z Čech, již loučil se sv. Vavřinec s posluchači svými řečí dojemnou. Když Rudolf o kázání tom se dověděl, v němž připovídal sv. Vavřinec, že za císaře povždy modliti se budou, pravil: „Komisař kapucínův jest pravý apoštol, jest světec, neodcestuje.“ A tak první osada kapucínův v Čechách zajištěna jest. (*Dr. Jos. Schindler. Čas. kat. duch. 1882.*)

Když roku 1410 ošemetní rytíři německého řádu Litvu přepadli, udávajíce, že Litvané jsou pohané, ačkoliv již přes 20 roků víru Kristovu přijali, vytáhl proti nim král Polský *Vladislav Jagiello* a bratrovec jeho velkokníže Litevský Alexandr Vitold. Když bitva měla již počíti, byl Jagiello přítomen mši sv. a vroucně o pomoc Boží vzýval. Vitold se na to horšil, že nyní není času na modlitbu, avšak Jagiello nedal se vytrhovati a dokončiv modlitbu, důvěřoval pevně v pomoc Boží; ještě jednou vzýval Boha a Rodičku Boží a odebral se k vojsku, ani rytíři bitvu již započali. A hle, Vitold počal již utíkati, kdežto Jagiella důvěra v Boha nesklamala. V čas přispěl ku pomoci a dobyl slavného vítězství. 40.000 mužů z vojska rytířů padlo a mezi nimi nalezal se i velkomistr řádu Konrad.

(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)

Když r. 1241 Moravané na Hostýně od Tatarův obklíčeni, strašnou žízní trápeni byli nedostatkem vody, radil jistý Vestoň spolubojovníkům, aby se raději vzdali Tatarům, než bídně žízní zahynuli. Avšak jiný bojovník *Vratislav* uchvátil Vestoně za paže, domlouval mu pro zbabělost a povzbuzoval své spolubojovníky k důvěře v Boha, řka: „Přetrpěli jsme nejlitější horko, Bůh nás silil v rozháralé půldne; Bůh nám sešle pomoc doufajícím. Zastyďte se, muži, takových řečí, ač se hrdinami zváti chcete, zahynem-li žízní na tom chlumu smrt ta bude Bohem vyměřena; vzdáme li se mečům našich vrahův, sami vraždu nad sebou spácháme. Za mnou pojďte před stolec Mateře Boží!“ I nesklamala důvěra ta v Boha vojíny. Bůh vyslyšel prosbu jejich. Přišelť příval, velký déšť a všickni uhasivše žízeň, pookřáli.

(Děj. česk.)

Roku 1799 u sv. Kiliana tak vysoko proudy Vltavy se rozlily, že sbořena jest jídelna fary Svatokilianské a že v malém pokoji dva kněží, *Maurus Zykan*, tehdejší farář, a *Jakub Bernard*, tehdejší kooperator, členové řádu sv. Benedikta nalezajíce se v největším života nebezpečenství, vystoupili na stůl ve vodě stojící a pokleknuvše navzájem se zpovídali a rozhřešení sobě udíleli a volajíce úpěnlivým hlasem: „In Te, Domine, speravi!“ Boha za vysvobození vzývali, což skutečně jim dopřáno bylo.

(Pamětní kn. fary u sv. Kil.)

2. Proto

a) ji měj!

Jiří Carolides z Karlšperku, bakalář a básník v Praze (nar. v Praze r. 1579), že káral vady tehdejších lidí, uvalil na sebe zášť mnohých, kteří mu škodili, aby žádného úřadu nedosáhl, tak že skromně jen mohl žíti. A vzdor nepřátelství a neštěstí nikdy nezmalomyslněl, ale pevnou důvěru měl v Boha.

(Kar. Ninger.)

Ferdinand III., císař a král Český (1637—1665), vyznamenal se zvláštní zbožností a důvěrou v Boha. Za jeho panování vtrhli Švédové až k Vídni. Zbožný císař i s obyvateli důvěrně se utekl k Bohu, a hle, nepřátelé od arcivévody Leopolda na hlavu poraženi jsou.

(Šmida Repertor.)

Maxmilian II., císař a král Český (1564—1576), tak silnou důvěrnost v Boha skládal, že ve všech zemských vzpourách a bouřích, když všickni se děsili a zlého konce se strachovali, on s pokojnou myslí říkával: „Pán pomůže, kdo v Něho doufá, nebude zahanben.

(Lohn. bibl.)

Když r. 1680 v Praze mor strašně řádil, nechtěl se *Tomáš Pešina z Čechorodu*, děkan kapitoly u sv. Víta na Hradčanech, vyhýbati nebezpečí, zůstávaje sám věrným strážcem chrámu většinou ostatních opuštěného a jsa skálopevně přesvědčen, že se mu ničeho nepřihodí kromě řízení Božího, kterému se podával s tklivou důvěrou. Jeho listy, psané v děsných dnech morové rány, podávají utěšený obraz jasné klidné mysli naproti smutným zprávám, které z nich máme o moru.

(V. Zelený. Čas. čes. Mus. 1836.)

Přemysl Otakar II., král Český (1197—1230), od maličkosti až do smrti své veškerou důvěru při všem řízení svém choval v Pána Boha.

(Pokrač. Kosmy.)

Sv. Václav, patron náš český (928—935), v boji zajat, byl tázán, jak by mu okolo srdce bylo a odpověděl: „Nikdy jsem nebyl pokojnější mysli, jako nyní, neboť dokavád jsem byl lidmi ze

všech stran ohražen, sotva jsem měl času mysliti na Boha, nyní pak lidské pomoci prost, důvěřuji jedině v Boha, Kterýž mne zajisté neopustí, když Jej vzývati budu.“ *(Aeneáš Silvius.)*

Sv. Vavřinec z Brindisi, kapucín, skládal všecku důvěru v Pána, od Kterého veškeren zdar očekával. Ačkoliv při svých podnicích starostlivě užíval prostředků přirozených, upotřebil jich vždy s přesvědčením, že marně se namáhají kdo staví, Pán-li nepomáhá. O důvěru v Boha se opíraje, nestaral se nikdy o vezdejší chléb na svých cestách; tou důvěrou zakládal kláštery i při obtížích. Kde lidé obyčejně důvěru ztrácí, právě tam důvěra Vavřincova utěšeně zkvétala. *(J. Schindler.)*

Když r. 1512 Vasilij, car Ruský, aniž by byl válku vypověděl, zákeřnicky Litvu přepadnul s vojskem velkým, utekl se *Sigmund II.*, velkokníže Litevský a spolu král Polský, k Bohu o pomoc. I dal v Krakově zámecký kostel skvostně opraviti a na hrob sv. Stanislava stříbrnou jeho sochu postaviti. *(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)*

Karel Starší ze Žerotína († 9. října 1636) skládal ve všem naději v Boha, zvláště pak, když co člen jednoty bratrské roku 1628 z Moravy vypovězen byl. Tato důvěra pevná v Boha neopouštěla Žerotína ani v nejtrudnějších dobách života jeho, a proto ačkoliv sebe mužně hájil, kdekoli potřeba kázala, nikdy nepřátelům svým mstiti se nechtěl, nýbrž křivd jemu činěných Bohu poručil. *(V. Brandl. Obzor 1886.)*

b) V sebe jen nedůvěřuj!

Josef Velamin Rutski, metropolita Rusínů (1617—1637), dostav rozkaz od papeže, aby u Rusínů působil, ježto chtěl vstoupiti do některého římskokatolického řádu, zmalomyslněl. Zdálo se jakoby kříž na ramena jeho položený byl silám nepřiměřen, pod nímž celý utrýzněný k zemi klesal. S milostí Boží mohl zajisté vše zmoci; ale on se díval příliš na sebe a milost Boží nalezala jej v malomyslnosti a nedůvěře, ano nejednou i v patrném odporu, tak že jej nemohla opanovati a nad stavem duše jeho zvítěziti.

(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)

Ďábel.

1. Jest proti Bohu malomocný, avšak lidem škodí; pokouší i v smrti.

V dávné, dávné době, když ještě národ okolo sv. Maurence na Šumavě věřil více v černoboha, byla — jak pověst dí — první osada, jež ctila pravého Boha křesťanského, dědinka *Rajsko*, od níž pod chrámem se nalezající vesnice má své jméno. Vyznavači pravého Boha dostali se do sporu s přívrženci černé moci, jižto tvrdili, že bůh jejich jest mocnější. Rajští chtěli osvědčiti moc Boha svého tím že postaví Mu chrám v místě, kde dříve ctěna byla černá moc. Nedovede-li ďábel jej zničiti, že jejich Bůh jest silnější. Již kdy první zasazen rýč do země, vystoupila malá postava, jež rostla a rostla, až hlavou sáhala k obloze a hrozila zhubiti křesťany, avšak hrom s nebe střítil ji a ona rozplynula v nivec. Na místo pak, kde vystoupila, zasazen ihned kříž. Když se počínalo stavět, ozývalo se pod zemí hrozivé dunění, vystupovaly příšery z okolních lesů, ano i z černého obra, jejž blesk rozdrtil, povstalo mnoho nových; ale ku kříži již ďábel neměl moci. Ani to neodstrašilo budovatele, že při kopání z tvrdé skály krev vystřikovala. Chrám dohotoven a na obranu obehnán zdí. Posledně ještě vzepřely se černé moci, když přinešeno býti mělo Tělo Páně do chrámu. Ve vzduchu ozýval se svist a pod zemí hrozné hučení. Avšak jakmile prvně rozhučel se zvon, volající ku vzývání pravého Boha, utichlo vše a bylo jen viděti, jak střelhbitě prchají cizí nepřátelské moci na vše strany před třpytnou září, jež nad chrámem se rozžehla Okolní lid přesvědčil se pak, že pravý Bůh jest silnější nad ďábelské

moci, jež nikdy pak již na světlo se neodvážily. (*Čechy.*)

Léta 1642. Hned při počátku když město Olomouc Švédům se vzdalo, jeden *švédský hejtman* do kostela vejda, z něho mimo jiných kostelních věcí i také pluviál pěkný vynésti a z něho sobě šaty ušiti dal, které když před jinými oblékl, hned ho zlý duch posedl a usmrtil. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1626.* Jeden *Waldšteinský trubač* polní neb vojanský při nesmírném korbelování byv opilý, zlému duchu připil a druhého dne byl nalezen v posteli zaškrcen s stočeným krkem. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Sv. *Prokop*, patron náš český a od roku 1039 opat kláštera sázavského († 25. března 1053), stroje se k životu věčnému, zápolil s pekelným pokušitelem, přijal sv. svátosti, poručel duši svou v milosrdenství Boží a činil modlení za klášterskou obec i za lid. (*Drahé kameny.*)

2. Ďábla vymítali.

V Augšburku trápil zlý duch šlechtičnu pannu Annu Bernhauzerovnu již osm let. A tu v průvodu hraběte Fugera a choti jeho putoval bl. *Petr Kanisius* 21. ledna 1570, jesuita, jenž i v Praze blahodějně působil s pannou posedlou do kostela bl. Panny Marie, v Starém Etinku. Zde poprosiv Pána Ježíše za požehnání k dílu leckdy trudnému a Jeho přesvatou Rodičku za mocnou přímluvu, vymítnul z ubohé panny protivníka Božího, krutého vraha lidského pokolení. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Mojžíš*, komorník, mnich kyjevský († 1069), proslavil se darem zapuzování nečistých myšlének. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), vypudil v městě Novelle z dvanáctileté dívky, posilniv se modlitbou, postem a obětí mše sv., ďábla. Plesající lid div že Norberta na rukou nenosil; on však ušel z města. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Vít*, patron český, mučenník († 303), uzdravil syna císaře Diokleciana, jenž ďáblem posedlý byl, řka: „Nečistý duše, ve jméno Pána našeho Ježíše Krista, vyjdi z tohoto Božího tvoru!“ A hned ostavil císařovice ďábel, usmrtiv mnoho pohanů rouhačů. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Volfgang*, biskup, spolupatron český († 994), vymítal z posedlých ďábly a potkával se s účinkem. (*Drahé kameny.*)

3. Odpírej mu!

Jarotěj Cisovič, po delší čas novicmistr basilianů v klášteře bytenském na Litvě, uměl útokům ďábelským jako otec jeho opat Josef Kuncevič († 1623) vzdorovati mistrně a svými neobyčejnými dary ano i zázraky mistra svého předstihl. (*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Pannu *Maximilianku Zásmuckou*, prémonstrátku v Doksanech († 1718), smilný a pyšný duch pokoušel a dráždil po šest neděl k neřesti tělesné; a když ona v hrdinské půtce s pomocí Boží nad ním zvítězila, odešel od ní. (*Drahé kameny.*)

Sv. Prokop, patron náš český a od roku 1039 opat kláštera sázavského († 1053), v pravdě přemohl ďábla, poněvadž pýše, lakotě, smilstvu a jiným neřestem, jichž pomocí duch temnosti spasení lidské podkovává, ve svém srdci vzniku nedal a proto dobře vyobrazili jej sobě otcové naši, kterak pekelného draka ke svým nohám spoutaného na uzdě drží. (*J. Bílý. Legenda.*)

Na *Vyšehradě* jsou na hřbitově u kostela pod okapem k půlnoční straně tři znamenité kusy *kamenného sloupu* okrouhlého, hladkého z žuly, o kterém se praví, že ďábel sloup celý z Říma přinesl až na Vyšehrad a tu zlostí jej s vysoka pustil, takže se na tré přerazil; neslť ho nadarmo. Zapsal prý se jeden kněz ďáblu a když čas vypršel, nechtěl se ďáblu dáti; tento s ním v novou smlouvu vešel, že přinese sloup z Říma dříve, než kněz mši sv. přečte. Sv. Petr cestou ďábla zdržoval tím, že jej mrskal, takže satan sloup onen několikráte do moře hodil. Kněz měl po mši, když ďábel na Vyšehrad se sloupem se přibral, což ho velmi mrzelo. Tak povídka zní. (*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

Děti.

1. Nebývají po rodičích.

Maximilian II., císař a král Český (1564—1576), obyčejně s rozhodnutím důležitých věcí odkládal a proto se také rozhodnutí raději vyhnul. Vůle tedy jeho byla neustále větší, nežli skutkové, takže opravdu vypadal nárazným slabochem proti svému ráznému a bezohlednému otci Ferdinandovi I. *(Čes. mor. Kr.)*

Mieczyslav II., Líný, Hnusný (1025—1034), syn Boleslava Chrabrého, nepodobal se v ničem svému velikému otci, ztrativ mnoho zemí. *(Děj. pols.)*

Roku 1472 všickni tři synové krále Českého *Jiřího z Poděbrad* (1458—1471), jenž pro kalich tolik obětí přinesl a se ho nevzdal až do smrti, totiž: Viktorin, Jindřich starší a Jindřich mladší čili Hynek do dvou let po smrti svého otce do lůna římské církve byli přijati. *(Děj. česk.)*

2. Hodné:

a) rodiče milují.

Adamec František, spisovatel český († 1868), vroucně miloval matku svou, což i tklivými básněmi projevoval, zemřel v Praze ve všeobecné nemocnici na souchotiny v mladém věku a sice v náručí své matky, jakž přál si v jedné z mladších svých básní. *(Jos. Hanuš.)*

Aksakov Sergejevic Konstantin, hlavní pěstitel a zakladatel vzájemnosti slovanské († 1860), neobmezenou láskou lnul k otci svému, tak že od něho nikdy se neuchyloval, a když otec mu zemřel, měla smrt tato na něho tak veliký účinek, že počal chřadnouti, až podlehl úbytím. *(Jos. Toužimský.)*

Roku 1889 vzdal se Milan po 17 letém panování vlády ve prospěch nezletilého syna 15letého Alexandra. *Alexandr* naplněn byl žalem a touhou po matce Natalii, kterouž byl král Milan v předešlém roce násilně od sebe zapudil, a proto stal se poněkud i trudnomyslným. *(Čech.)*

Při *Antonínu Brusovi* z Mohelnice, arcibiskupu Pražském († 1580), nalezáme obzvláště jednu ctnost, kteráž s to jest srdce člověka všelikého upřímnou úctou k velepastýři onomu naplniti; rozumíme tím synovskou jeho lásku a vděčnost k vlastní matce. Již tehdáž, když byl biskupem ve Vídni, máť u něho přebývala; po sněmu v Tridentu přišla k němu do Prahy a po všecka léta u něho zůstala a dosáhla věku přes 80 roků. *(Klem. Borový. Ant. Br. z Mohel.)*

Roku 1853 učinil jakýsi krejčovský tovaryš z Uher, nazvaný Libenyi attentát na císaře Rakouského *Františka Josefa I.* a bodl jej nožem do týla, poranil jej ale jen lehce. Císař neulekl se tak o sebe jako o svou matku, která jej velice milovala. Bál se, aby jí zvěst o této události nepolekala a prosil okolostojící: „Nic se mi nestalo — neříkejte jen ničeho mé matce.“ *(Fr. Kodym. Zl. lístky 1888.)*

Hedvika, choť Polského krále Vladislava II., Jagiella (1386—1334), vroucně a dětinně milovala otce svého a pro jeho památku vždy se přičiňovala, aby Poláci proti německému řádu nepřátelsky nevystupovali. *(Jak. Caro. Gesch. Pol.)*

Císař a král náš Český *Karel IV.* bydlil roku 1330 na rozkaz otce krále Jana Lucemburského v Lucemburku a darmo se těšil nadějí, že mu otec dovolí, brzo do Čech se vrátiti a svou matku viděti (také ji vskutku Alžbětu Přemyslovnu ani neviděl, ana dne 28. září r. t. zemřela). Zvěst o úmrtí matky obestřela bolestným smutkem srdce dobrého syna, který svou matku upřímně miloval. *(Děj. česk.)*

Kateřina, vojvodkyně Rakouská, dcera císaře a krále našeho Karla IV., velmi těžce to nesla, že její manžel Rudolf, tak neupřímně a nepřátelsky k jejímu otci se chová, a snažila se vší mocí, aby jej se svým otcem zase smířila, což se i roku 1364 v Brně stalo. *(Zap. Č. m. Kron.)*

Ctihodný kníže *Jan z Lobkovic* takto napsal: „Pánu Bohu, že nás z ničeho stvořil, otci a máteři, že nás vychovali,

za jich dobrodiní dosti učiniti nemůžeme. A rovněž těm nemůžeme dosti učiniti za to, od kterých jsme naučeni ctnostem a mravům a kázeň přijímali pro své dobro. (*Jan z Lobkovic.*)

Mozart, proslulý hudebník a komponista († 1791), takovou lásku choval k otci svému, že již v útlém věku skladbu složil, v níž city své dětinské k rodičům přednášel a kterouž každodenně před spaním na sesli, kamž ho otec posazoval, přednášel a zpíval. Otec mu musel zpívati a když skladbu svou přednesl, políbil otci ruku a tichému spánku se odevzdával.

(*Mehl. příkl.*)

Sv. Prokop, patron náš a opat, jenž se ku konci X. století na hradu chotounském narodil († 1053), dělal ve mládí již svědomitým rodičům radost velikou; neboť jich vždy upřímně ctil, ochotně poslouchal a vroucně miloval.

(*Drahé kameny.*)

Pavel Skála ze Zhoře, dějepisec český (nar. r. 1583), byl po celý čas svého přebývání v Žatci, v důvěrném spojení a dopisování se svým otcem Adamem, který mu o všech událostech tehdejšího hnutí náboženského a politického pilné a podstatné zprávy podával.

(*Ant. Rybička.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel († r. 1844 v lázních Mariánských), choval nevšední úctu a lásku k rodičům, kteréž miloval co nejvroucněji. (*Ant. Rybička.*)

Anna Tukáčova, česká básnířka z Litomyšle († 1864), dostala několikráte nabídnutí k sňatku, což rozhodně zamítla. A příčinou toho byla něžná láska k matce, již nechtěla opustiti v její starobě.

Vladislav II., král Polský (1386—1434), vroucně a něžně miloval matku svou a vždy po její smrti s největší úctou a láskou o ní mluvíval.

(*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

b) Je ctí.

Anna, dcera velkého knížete Kyjevského Jaroslava I. Vladimíroviče, stala se roku 1045 choti Jindřicha I., krále Francouzského. Syn její král *Filip I.* tak ji ctil, že na všech královských listinách podpisoval její jméno se svým.

(*Jos. Kolář.*)

Kandidus, setník ve vojsku císaře Konstantina, ctil a zbožňoval velmi matku svou Irenu, takže ať psal jí list, nebo četl list její, vždy kleče psal nebo četl, slova pak matčina byla proň slovy světice. Co na žoldu mohl ušetřiti, posílal matce. (*Antonín de Waal.*)

Karel Salvator, arcikníže Rakouský († 1892), dostal co pacholík od jasných rodičův svých malý stříbrný křížek. Tento křížek měl Karel v takové úctě, že ho po celý život svůj nosil a si i poručil, aby mu dán byl po smrti spolu do hrobu. (*Čech.*)

Rudolf, korunní princ, syn Františka Josefa I., od roku 1848 císaře a krále Českého, cestoval kdysi se svým vychovatelem obtížnou krajinou horskou u jezera atterského, dělící je od jezera gmundenského. Po devítihodinné cestě dorazili do Ebensce. Unaveni všickni chtěli zasednouti k jídlu, když tu korunní princ zvolal: „Ještě ne, pánové. Především musím matce oznámiti, že jsme šťastně místa došli.“ Na slova ta spěchal do telegrafní stanice. A když konečně ještě jednou se musil navrátiti, by připsal k depeši slova: „Pozdravuj Giselu a Valerii,“ které dříve pozapomněl, teprve zasednul k večeři, jež mu pak výborně chutnala. (*Věnec perlový.*)

Královna Kunhuta, když král *Václav II.* r. 1283 ve vládu v Čechách se uvázal, netroufala si pospíšiti k synovi hned po jeho návratu do země, dříve poslala k němu psaní, chtějíc dověděti se o smýšlení jeho. Ale on touže po matce, vypravil k ní posly, aby nemeškala přijeti a přivítal ji radostí plnou i srdečnou. Tak upravivši se brzy v důvěře a lásce synově, dosáhla toho bez nesnází, že mladý král přijal i jejího milovaného Záviše netoliko na milost, ale také na dvůr svůj a dovolil jemu i vkládati se poněkud do veřejné vlády zemské.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Bylo to roku 1787 když ve *Vídni* žalářní kárancové zametali ulici. Tu přikvapí jakýs pěkně ošacený mladík, student, k jednomu z těch trestanců a políbil mu ruku. Vida to státní rada Kressel s okna svého příbytku, dal si hned zavolati studenta k sobě a vykládal, kterak to neslušné, zločinci líbati ruku. „Ale,“ odpověděl zaražený

jinoch, „zločinec ten jest můj otec.“ Dojat hluboce činem tím dětinským, oznámil to rada císaři Josefu II, který ihned určil slušnou odměnu pro tak hodného syna. (*Frant. Černohouz.*)

c) Je poslouchají, ve zlém neposlouchají.

Eliška, kněžnička z *Ostrohu* († ku konci XVI. století), téměř báječně poslušná byla své matky, jejížto pravé smýšlení a vlastní hnutí srdce při všech osudech, jež jí matka připravila, utlumila. Onať byvši nucena od krále Polského k sňatku s hrabětem z Górky a nesmíc s matkou mluviti, pravila: „I já svolují, jestliže matka svolila, ale jestli tomu tak není, tedy i já při vůli matčině zůstávám.

(*Kar. Zap. Čas. česk. Mus. 1852.*)

Krásnou vlastností dětí *hercegovských* jest poslušnost. Slovo otcovo jest přímým rozkazem, který sotva vysloven, již se vykonává.

(*Ant. Třeštík. Vlast ročn. VII.*)

Iran III., veliký kníže Ruský (1462—1508), zabral pro sebe lenní města zemřelého Jurijho Vasilijoviče, na něž nároky činili i Ivanovi bratří. Proto se tito spolčili proti bratru Ivanovi a zajisté že by byla domácí válka povstala, kdyby moudrá matka syny své ku svornosti nepohnula tak že se s Ivanem opět smířili. Podobně je smířila matka i roku 1478.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Karel Jablonský, vlastně Tupý, slavný náš básník český, co do ctnosti nikdy v životě se nezměnil. Ty ctnosti stejny jsou v životě jeho dětinném, jimi vyniká jako muž a stařec. Karel byl zvláště rodičův svých poslušen tak, že i největší oběť hotov jim byl přinésti — své vlastní štěstí a to jim také v oběť přines[illegible]

(*Alois Mattuška. Vlast 1885.*)

Jan Pravoslav Koubek, básník náš český († 1854), chtěl nastoupiti zdržovav se v Polsku, pout na Malou Rus až do Oděsy, než na neustálé naléhání rodičův tesklivých aby se domů navrátil, upustil od svého projektu a obohacen jsa mnohostrannými vědomostmi, navrátil se roku 1837 do vlasti své.

(*Jan Sojka.*)

Jistý slovenský vlastenec nabídl r. 1891 *slovenskému žáku* na maďarském gymnasium v Sv. Turčanech o prázdninách cigaretku k zakouření. Týž s dík odmítl těmito slovy: „Slíbil jsem matičce dvě věci: Že se neodrodím a že nebudu do dvacátého roku fajčit (kouřiti).“ Jaká to láska k matce!

(*Nar. Nov. slovácké.*)

Ve žďárských horách chovají se děti k rodičům poslušně, mluvíce o nich říkají v třetí osobě „oni“ byli, šli, mlatijou, perou atd.

(*Vl. Pittnerova. Český lid, roč. I*)

Sv. *Vít*, patron náš český († 300), přijal křest sv. bez vědomí otce, jenž byl pohan. Což uslyšev otec, ničeho neopomenul, aby útlého synáčka od přijaté víry křesťanské odvrátil. Ale znamenav sílu a stálost, již odolati nemohl, odevzdal ho tyranu Valeriánu k trápení. Vida tyran, že ani to nic neprospívá, navrátil ho otci. Otec zlostí soptě, vymýšlel ty nejukrutnější muky, aby mysl jeho objasnil, ale Vít pamatovav, že sluší více Boha poslouchati než lidi, vzav dva své vychovatele, opustil otcovský dům a odebral se do jiných zemí.

(*Karlík. Živ. Svat.*)

d) Jich neoslyší.

Český *bojovník* psav z jara r. 1813 z vojenského ležení blíž Teplic své manželce naznačiv, kterak po zemčatech touží. Matka s pláčem psaní to dítkám čtla. A tu dvanáctiletý synáček psaní to k sobě vzal. Časně ráno bez vědomí matky pytlík zemčaty naplnil a s holí k vojenskému ležení chvátal. Šťastně přišel k první vojenské stráži a proč přišel oznámil, ukázav na doklad otcovo psaní. Desátník, jsa dítěcí láskou pohnut, vyjevil vše blíže stojícím Rusům, kteří těšíce se taktéž lásce dítěte, nakrmili a až k jeho otci dovedli. Setník prvé ptal se otce na psaní, a když tento se vyznal, předvedl mu synáčka, otec a syn padli si v náruč. Ježto hrozila brzká bitva, poslali synáčka, obdarovavše ho třemi dvacetníky domů Peníze ty vzal synáček pro matku. Na zpáteční cestě však zbloudil a upadl v ležení nepřátelských Francouzů, jimž psaní otcovo ukázal. Francouzové ustrnuvše nad láskou synovskou, dali mu dva zlaté peníze a do-

vedli na cestu bezpečnou. Při návratě synovu proměnily se slze matčiny bolestné v slze radostné, když jí vše vyprávěl a peníze odevzdal. *(Macana výb.)*

Když Vladimír, veliký kníže Kyjevský (pokřtěn r. 989), rozhněvav se na svou manželku, chtěl ji zabíti, tu *Izjaslav*, syn jeho, poučen matkou Rognědou, podal mu obnažený meč a řekl: „Ty nejsi sám, otče můj, syn bude svědkem.“ A Vladimír odpustil Rognědě *(Nestor. Let.)*

Když král *Václav I.* (1230—1253) s bratrem Přemyslem Moravským se snepřátelil, táhnul s vojskem do Moravy a dobyv města Brna, dle barbarského té doby zvyku poplenil velikou částku země, a až když přišel bratr skroušeně prosit o odpuštění, pokoj prostředkováním matčiným opraven jest. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Svatava, kněžna Česká, matka panujícího *Vladislava I.* (1109—1117 a 1120—1125) a Soběslava, jenž v nepřátelství s bratrem dlouhý čas žil, přišedši k lůžku umírajícího syna Vladislava, prosila ho pohnutelně a s tolikerým obapolným slzí proléváním, že jí konečně odolati nemohl. I sv. Ota, biskup Bamberský, jenž Vladislavu svátostmi umírajících posloužil, žádal ho, aby s bratrem se smířil. Protož Soběslav na Vyšehrad povolán jest. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Roku 1492 prosila Alžběta Rakouská, královna Polská, syna svého *Vladislava II.*, krále Českého i Uherského, aby své právo co prvorozený v Polště mimo sebe pustil, a bratru Janu Albrechtovi království Polského dopřál. Vladislav bez rozmyslu tak učinil a na volebním sněmu v Petrkově skrze posly všecko dědičné právo své na svého bratra přenesl. Tak byl dne 27. srpna 1492 Jan Albrecht Jagailovec za Polského krále zvolen. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

c) Vůli jejich plní, jim odpouští.

Dobeš z Bechyně a Kamenice založil roku 1348 chtě naplniti přání mateře své, kapli sv. Maří Magdaleny na vrchu řečeném Bradlo, který městu Kamenici se strany jižní panuje. Měla býti kaple tato druhým kostelem vedle kostela farního. *(Lib. erect. XII.)*

Po smrti Boleslava II. r. 999 byl nejstarší jeho syn *Boleslav III.* přijmím Ryšavý na knížectví České nastolen. První jeho známý čin byl ten, že poslední vůli otcovu týkající se založení kláštera ostrovského vyplnil. Mnicha Lamberta, zvoleného opata nového kláštera, Pražskému biskupu Thiddagovi představil, u své přítomnosti církevním obřadem jej potvrditi dal a o připravení místa ku klášteru a nadání téhož se postaral. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Jan Hýbl, český spisovatel a korektor (nar. r. 1786 v České Třebové), chtěl, když byl v poslední třídě gymnasia a vypukly války francouzské, s musami na čas se rozloučiti a místo knih a kalamáře chopiti se pušky a patrontaše. Avšak rodičové, dozvěděvše se o tom, rmoutili se a jmenovitě matka Alžběta, bojíc se o jeho zdraví a život, zrazovala jej důtklivě z toho, anobrž zařikala jej s očima slzavýma, aby nadobro upustil od takového předsevzetí záhubného. Hýbl dal na to přání a žádosti svých upřímně milovaných rodičů místa i vzdal se docela svého úmyslu vojenského r. 1803. *(Ant. Rybička.)*

Karel IV., císař a král Český, otec vlasti české (1346—1378), odřekl se z lásky k otci Janu velkodušně ve prospěch budoucích potomků z druhého manželství otcova s Beatricí Bourbonskou Lucemburska, k němuž jsa prvorozeným synem úplné právo měl, ale i statků, kteréž Jan na Francouzsku měl a které po smrti králově měl Karel dědit. Vše to Karel potvrdil také velkodušní listinou v Praze v srpnu r. 1335 vystavenou. *(B. Dudík. Mährens allg. Gesch.)*

Olgerd, velkokníže Litvínský († 1381), měl mnoho synů. Miláčkem Olgerdovým byl Jagiello a ač nebyl nejstarším, ustanovil Olgerd Jagiella za velkého knížete v Litvě a nikdo z ostatních synův se vůli otcově nezprotivil. *(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)*

František Antonín z Rottalů počal po smrti otce svého roku 1717 stavěti chrám Panně Marii ke cti na Hostýně. Učinil tak na žádost svého umírajícího otce. *(Kar. Eichler. Poutní místa.)*

Karel IV., císař a král Český, otec vlasti české (1346—1378), popudil na

sebe hněv otce, krále Českého, Jana Lucemburského, takže mu král odebral všechnu moc i všecky zatím již vyplacené korunní statky roku 1335 a ponechal mu pouhý titul „markrabí Moravského“. Karel ubytoval se na hradě křivoklátském, prokazoval upřímnost synovskou otci svému a byl mu nápomocen v uklízení sporů důležitých.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

f) V bídě a neštěstí je neopouští.

August, král Polský a volenec Saský († 1733), procházel se jednoho dne beze všeho komonstva po silnici, která se právě zakládala. Poněvadž král byl jednoduše oblečen, nikdo jej nepoznal z těch, kteří o silnici pracovali. Vida král jistého dělníka, an práci svou velmi pilně koná a vesele při práci prozpěvuje, přistoupil k němu a pravil: „Jak pak mnoho denně vyděláš?“ „Čtyři groše,“ odpověděl dělník. „To jest velmi málo,“ odvětil král, „a od toho jsi živ?“ „Nejen živ jsem, ale nad to ještě úroky z těch čtyř grošů platím a kapitál si skládám.“ Tomu nemohl král nikterak porozuměti, ale jak se podivil, když ho dělník vybídnul, aby se o pravdivosti řeči jeho přesvědčil. Přišed s dělníkem do jeho chaloupky, viděl král, že má dělník na živě oba rodiče, kteréž syn vlídně pozdravil. „Tito,“ pravil dělník, „vychovali mne v bázni Boží, posílali mne do školy, starali se o mne a pracovali za mne; nyní když staří jsou, pracuju a živím je ze skrovného výdělku svého. To jsou ty úroky, kteréž splácím. A tuhle ty děti, co píší a tam co přede, toto, co stojí u matky, jest jich šest, jsou všecky moje, všecky živím,“ pokračoval dělník dále v řeči, „a to jest ten kapitál, který sobě skládám, a kterýž, jak v Boha doufám, zase mně někdy úroky ponese.“ Nyní rozuměl král všemu a nemohl se slzí zdržeti; druhého pak dne poslal dělníku tomu 100 dolarů na přilepšenou a pochválil jej a povzbudil, aby v šlechetnosti své setrval.

(*J. K. Wörndle.*)

Dne 18. srpna 1886 vyhořelo v *Kozinoze* okresu Lanškronského 5 čísel. V jedné z vyhořelých chalup ležela stará as 90letá stařenka sama doma na loži; dcera její, chudá vdova, nádeničila v sousedství. Když chatrč její se vzňala, přiběhla zděšená domů, nezachránila ze svého skrovného majetku nic více než matku, kterou s nebezpečím života na zádech z hořících rozvalin vynesla. (*Čech.*)

Praskovia Grigorjevna Lupalova, dcera ruského důstojníka, vyhnaného r. 1798 na Sibiř (nar. 1784), milujíc něžně svého otce následovala ho do vyhnanství. (*Děj. rus.*)

Pan *Oldřich z Hradce*, když otec jeho od Jiřího z Poděbrad r. 1448 uvězněn byl, nezameškal žádného prostředku, kterýmž by otce svého mohl zbaviti vazby. Psalť o to několikráte nejen panu Jiřímu, ale i jiným pánům českým, i okolním knížatům a králi Fridrichovi, o přímluvu ku p. Jiřímu je prose; mezitím ale hned také s přátely se spolčiv, jal se sbírati vojsko a klásti je do všelikých posádek po krajích. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jakub Raf. Macan, děkan v Slabcích († 1849), vynikal láskou synovskou k rodičům, kteří ho v kázni a bázni Boží odchovali, a z jichžto rukou tak velkého dobrodiní obdržel. Proto starého otce svého Jakuba mnohá léta v domě svém choval a toho došel, že v rukou jeho zemřel. Vystrojil mu krásný pohřeb, ale tělesné ostatky poslal do Radnic, aby tam vedle své manželky, to jest vedle matky Macana odpočívaly. (*Čas. kat. duch. 1850.*)

Václav Moc, farář Bezdědický, arcijáhen kraje Berounského († 1842), mnoho let jak svého starého otce, tak svou věkem sešlou matku u sebe měl, s nimi všecko věrně sděliv a v jejich nemoci s největší šetrností a pozorností jim posluhovav. Oba dva u něho v Bezdědicích pochováni jsou.

(*Ant. Burka. Čas. kat. duch. 1842.*)

Koho by nedojal osud útlé panny *Evy*, dcery *Jiřího Popela* z Lobkovic, statečného katolíka, která celý svůj mladý věk s otcem drahým v žaláři ztrávila? po třináct let jemu v žaláři sloužila, za otce nevinného u císaře Rudolfa II. (1576—1612) tak úpěnlivě prosila, jak jen dítky prositi dovedou a když všecko prošení neprospělo, až ke dvoru císařskému se odvážila, u rozzuřeného císaře hájit nevinného otce?

koho by nedojal osud takové panny, která při vší neohroženosti své bojí se učiniti jediného kroku, kdeby nevinnost její v nebezpečenství vešla?

(Blahovést. 1876.)

V srpnu r. 1882 rozvodnila se řeka Malše následkem stále trvajících deštů na dravý proud, který divoce ku předu se hnal, a co mu v cestě stálo, odnášel. U mostu stál velký dav lidu. Tu z nenadání přinášely vlny malou loďičku, v níž seděly dvě osoby, městský plavecký mistr *Uher* a jeho syn. Oba zápasili s divokým proudem, do něhož se dostali. Pod mostem srazily vlny kocábku na vor a v okamžiku byla lodice plna vody. Uher ml jedním skokem octnul se na voru, kdežto otec zůstal ve vodě důmyslně však zachytil se jedné klády a volal o pomoc. Loďička zmizela úplně. Zděšení lidu nelze vypsati, zvláště když bylo pozorovati, že Uhra st. síly opouštějí a když klesl tak pod vodu, že nebylo viděti leč hlavu a ruce jeho. V minutě však vzpamatoval se syn a chopil svého otce zoufale za ruce. Držel jej několik minut a neustále volal o pomoc. Hlas jeho zavznívał však marně, nikdo se neodvážil. Síly počaly již 16letého jinocha opouštěti, umdlením klesal nazpět, ústa jeho pokryta byla pěnou. V tom pak zpozoroval, že dvě klády onoho voru, na němž stál, jsou utrženy, vynaložil poslední sílu, stoupl na ně prudce ony se poněkud potopily a otec opřev se lokty o dřevo, dostal se šťastně na vor a byl zachráněn. Obecenstvo, jež sledovalo zoufalý boj na život a smrt, oddychlo si zhluboka a přálo Uhrovi, který nadlidským namáháním a duchapřítomností svého dítěte vyrván byl z náruče smrti. *(Čech.)*

Michal Korybuta Višniovecký, byv roku 1669 za krále Polského zvolen, běžel večerem do malého dvorce, v němž matka jeho bydlí, klesá před ní na kolena a prosí za její požehnání. A matka slzíc objímá jej, žehná a povzbuzuje, aby hodným byl králem, otcem národa a vlast svou jako udatný otec Jeremiáš hrdinně proti nepřátelům bránil. *(Jar. Klika. Jarý věk. 1883.)*

Za Boleslava III. Křivoústého, krále Polského (1102—1139), lstí zmocnil se Petr Vlast Haličského knížete *Volodara* a odvedl ho do Polska. Volodarův syn, aby otce ze zajetí vykoupil, odevzdal Polákům všecky od předků shromážděné poklady: zlato, stříbro, drahocenné oděvy a vše, co jaké ceny mělo. *(Rich. Rapell. Gesch. Pol.)*

g) V stáří je živí.

Bagrějeva Speranská, Maria Michajlovna, jediná dcera slavného státníka Speranského († 1856), provázela otce svého, když osočen ze závisti přízně Alexandra I., cara Ruského, jehož sekretářem i přítelem býval, zbaven a do Sibiře odvezen byl. *(Vác. Hanka.)*

Pavel Burger, třetí farář v Sudoměřicích od roku 1799, byl miláčkem osadníků svých pro dobrotu srdce svého. Měl u sebe rodiče, které pečlivě živil a opatroval. Po každém jídle jim ruku líbal a říkával: „Rodičové moji jsou toho příčinou, že jsem knězem, proto, co mám, pochází od nich“ A když jeho otec se smrtí zápasil, volal Burger, drže otce v náručí svém s pláčem: „Smrti odstup, ještě hodinu otce svého předrahého při životu nechť zachovám!“

(Fr. Wildmann. Method. 1893.)

Ignác Cornova, jesuita, historik český (nar. v Praze 1740, † 1822), vstoupiv na odpočinek pro churavost, ačkoliv musil zápasiti po zrušení řádu s krutým nedostatkem, nicméně živil starou matku svou. *(Kar. Ninger)*

František Lad. Čelakovský, slavný náš básník († 1852), když r. 1824 otec jeho milovaný zemřel, ačkoliv tehdáž v nuzných poměrech žil, staral se jako vděčný syn o matku svou a vzal si ji r. 1837 k sobě do Prahy. *(Jan Sojka.)*

Jiří Daničić, spisovatel srbský, professor na lyceu bělehradském († 1883), ženat nikdy nebyl. Po dlouhá léta žila u něho stařičká matka jeho, které byl oddán s láskou právě dětinnou, avšak před druhým jeho přesídlením do Bělehradu náhle zemřela. *(Osvěta. 1882.)*

Josef Dobrovský, věhlasný učenec a i jeden z prvních Čechův († 1829), prokazoval se velmi vděčným synem ke své matce, kterouž, i když se za jiného provdala, ročně sto zlatými podporoval, což ku konci minulého století byla značná částka, ač sám jen skrovné důchody měl. Když pak se rozstonala, psal

otčimovi, aby matce lékaře povolal a služku k obsluze jí objednal. Ba chtěl si i matku vzíti k sobě, avšak matka zemřela a tu Dobrovský útraty za pohřeb matčin zapravil.

(*Čas. „Obzor“. 1885.*)

Ferdinand Hejrovský, studující z Rokycan, napotom velezasloužilý purkmistr tamtéž († 1839), když v Praze studoval, byl ze svého informátorského výdělku rodičům, kteří v tom čase stářím byli sešlí, nápomocen, ježto byli schudli. (*Dr. Čejka. Čas. čes. Mus. 1847.*)

Johanka, choť Jiříka pána v *Choltičích* († 1613), odkázala kšaftem svým r. 1615 Štěpánovi, druhému synu svému, pro jeho k ní poslušné, synovské, ctné a šlechetné chování, jí v sirobě a nemocech opatrování a žádných protimyslností nečiněných, ale všelijaké ošetřování“ tvrz Svojšice s příslušenstvím.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Josef Kohlruss, zpovědník u sv. Víta v Praze († 1893 v 78. roce věku svého), vzal si otce vdovce a sestru svobodnou Kláru k sobě do Prahy k sv. Jiří, kde na Hradčanech bydlil, s ní otci sloužil a o něj se staral velmi pečlivě. Byl pak otec churav, dlouho vázán na postel.

(*Vojt. Hlinka. Vlast IX. ročn.*)

Příkladná byla láska *Josefa Antonína Köhlera*, generála a velmistra křižovníků v Praze († 1839), ku své věkem sešlé matce, kteroužto jako velmistr v domě řádu svého u sebe měl a kdykoliv měl příhodnou chvíli, vždycky ji navštěvoval, s ní se těšil a nikdy se neodebral na odpočinutí, aby se matky své nezeptal, jak zdráva, jak se jí vede

(*Čas. kat. duch 1839.*)

Petr Maixner, malíř († 1884), bratry a sestry své vydatně podporoval, ano bylo mu i popřáno odměňovat se starým rodičům svým; ještě na úmrtním loži museli mu podati otcovu podobiznu, aby se s ní rozžehnal. (*Osvěta 1884.*)

Daniel Josef Mayer, arcibiskup Pražský (1731—1733), obzvláště se chválí pro útlou lásku svou k otci; neboť když ctihodný tento kmet už tak na těle seslábl, že bez cizí pomoci nebyl s to pokrm do úst dáti, tu syn jeho, biskup Daniel, sám stařičkého otce krmil.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Václav Bolemír Nebeský, spisovatel český († 17. srpna 1882), neobyčejnou lásku choval k rodičům. Byť nejprv vychovatelem a peníze těžko ušetřené posílal rodičům. Píšeť mezi jiným asi r. 1843 Krouskému: „Láska k rodičům zůstane mi svatou. Upomínka na ně bude pro mne pobožností. Rodičům nemohu ničeho splatit.“

(*Fer. Čenský. Osvěta 1883.*)

Michal Silorad Patřeka, spisovatel český, stav se vojákem z malé nepatrné gáže ukládal den co den po penízi stranou a každý týden posílal matce své příspěvek. (*Jiří Koštál. České listy. 1887.*)

Bonaventura Josef Piter, Čech, historik, opat v Rajhradě na Moravě († 1764 v 56. roce věku svého), osvědčil se býti vděčným synem rodičů svých; neboť choval se k nim po celý čas svého kněžství co nejšetrněji, zvláště pak jsa prelátem k stařičkému otci svému v Rajhradě r. 1757 zemřelému.

(*Ant. Rybička.*)

Václav Beneš Třebízský, kněz a český spisovatel († 1884 v 35. roce věku svého), velkou lásku choval k rodičům svým a pokud byla ještě jeho matička na živě, pečoval o ni s něžnou starostlivostí (*Fr. Bílý. Osvěta 1884.*)

h) Je hájí, ba i život za ně dávají.

Nahyla Černikova (Menšikova), šestnáctiletá dcera, kteráž co osmileté dítě otce svého do vyhnanství sibiřského doprovodila, a s ním tam osm smutných roků strávila, umyslila si, dáti se na tisíc mil dlouhou a hrůzyplnou cestu ze Sibiře do Petrohradu, aby osočenému a nevinně odsouzenému otci u císaře Ruského spravedlnost vyprosila. Nic nebylo s to odvrátiti ji od tohoto předsevzetí. Vydala se na cestu a když její společníci v Tobolsku, v hlavním městě sibiřském odpočinouti si umínili, Nahyda pustila se sama jediná dále. Žádná nehoda ji nepohnula, aby si jediný den oddechla. Když konečně po osmi měsících zmořena i zraněna do Petrohradu dorazila, před cara Alexandra I. na kolena se vrhla a za svého nevinného otce úpěnlivě prosila: jakou tu radost pocítila, když císař udělil otci svobodu, a kázal jí dáti rychlý povoz, aby sama vysvobození rodičům zvěstovala.

(*Podst. výkl.*)

Roku 1361 chtěli němečtí rytíři Litvu

úplně si podmaniti. Velkopřevor Jindřich Crumfelt sám se postavil v čelo vojska. I musel mu velkokníže Litvínský Olgerd ustoupiti. Litvan Kjeystut bojoval tu jako lev na obranu vlasti, byl však s koně shozen a zajat. Syn jeho *Patrik*, aby otce zachránil, prosekal se skrze nepřátele až k němu, a když taktéž s koně byl svržen bojoval sám proti Němcům tak dlouho, až mu ostatní Litvané přispěli ku pomoci, avšak Kjeystut byl od Němců do Marienburgu odveden, odkudž později šťastně utekl.

(*Aug. Schözer Děj. Litvy.*)

Praskavka, osmnáctiletá dcera ruská, aby na caru Alexandru vyžádala milost otci svému, jenž do sibiřských pustin byl vypovězen, vykonala přes 400 mil cesty, putovala o hladu žebrajíc v dešti a bouři, putovala neznámými lesy a strašnými ponštěmi skrze tisíceré nebezpečenství, až do krve byly sedřeny takovým strastem nezvyklé nohy její. A když slyšela z úst mocnářových: „Otec tvůj měj svobodu!“ když měla v ruce listinu, v níž otci milost se dávala, tu omdlévala radostí, tu si přála míti křídel, aby jej o tom brzy zpraviti a bídě jeho uleviti mohla. Tu mrtvý papír líbala a máčela slzami a okamžením byla zapomenuta všecka strast její prvnější; mělť přijíti na svobodu milovaný otec její. (*Macana výb.*)

Výprecht Grojský, kterýž čtyřicet roků byl jeden z předních mužů v České říši, švagr Českých knížat, vůdce českého sboru při dobývání Říma r. 1083 a man český v župě Nisanské a Budišínské, upadl r. 1112 v ruce císaře Jindřicha V. a držán u vězení. Tu synové jeho, ač nyní chudi, an císař Výprechtovi všecko jmění odňal, nepřestávali proti císaři válčiti, r. 1115 zabili mu jakéhos hraběte Ogera, pak r. 1116 zajali mu znamenitého německého bojovníka Jindřicha „se hlavou“, jak mu říkali. Tu teprv se dal císař pohnouti, že Výprechtovicům výměnou za vydání toho Jindřicha „se hlavou“ vydal otce jejich Výprechta. (*Kosmas.*)

Dle *ruského* zákona má z rodin selských jen jeden syn býti odveden. V Tverském okresu však odvedli jednomu rolníku tři syny, takže mu doma jen nemocná dcera a syn mrzáček zůstal. Mrzáček ten si umínil, že pro rodiče odebere se k caru do Petrohradu a že mu nespravedlnost tu bude žalovati. I dal si žádost svou napsati a přišed do Petrohradu, tak dlouho čekal, až caru sám žádost svou doručiti směl. Car Alexandr I. († 1825) dozvěděv se o tom všem, dva bratry mrzáčkovy ihned domů propustil, mrzáčkovi 500 rublů daroval a nespravedlivé úředníky potrestal. (*Dolc.*)

V Rajhoticích u Vimberka na Moravě vyhořely v březnu 1887 domky koláře Mücklera a Fr. Fridricha. V podkrovní světničce dřevěného domku Fridrichova, v němž oheň vypukl, bydlil Fr. *Diebisch* se 4 dětmi a hluchou, zlým větrem ochromenou manželkou svojí. V noci volala žena na muže, žádajíc o pomoc. Ten se probudil a slyšel podivný praskot na půdě. Šel, otevřel a vidí že schody do podkrovní světničky jsou v plamenech. Bez prodlení skočil ku svým dětem a tři nejmladší pomocí své 15leté dcery zachránil. To když se stalo, běžela dcera pro chromou matku, ale už se s ní nevrátila. Uhořela zároveň s matkou, stavši se obětí lásky dětinné. (*Čech.*)

Léta 1628 město Brod Český dne 30. dubna všechno vyhořelo, kdo by pak žhářem jeho byl, věděti se nemohlo. Při tom ohni když nějaký *Martin Papoušek*, ouřadu konšelského služebník, z lásky synovské matku svou nemocnou, aby neuhořela z domu vynésti chtěl, ohněm zachvácen s matkou shořel.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1809 počínali si hrdinně Tyrolané proti Napoleonovi I., avšak císař Rakouský přemožen a musel Tyrolsko Napoleonovi vydati. Ale mnozí Tyrolané nechtěli se poddati a uchopili se i zbraně. Však byli poraženi a původcové přísně potrestáni. Mezi těmi nalezal se i *Petr Sigmayer*, hostinský, jemuž se poštěstilo utéci. Tu vojevůdce francouzský *Broussier* zatkl otce Sigmayerova a prohlásil, jestliže se syn ve třech dnech nedostaví, otec bude zastřelen. Hodný syn, dověděv se o tom, ihned se dostavil a ve svém vlastním hostinci zastřelen býti měl. Nadarmo prosila Broussiera mladistvá choť Sigmayerova, nadarmo spínaly dítky ruce, prosíce za otce, ukrutník dal Sigmayera zastřeliti na jiném místě. Smrt Sigmayera

co oběť dětinské lásky až dosud jest v dobré paměti u Tyrolanův a opěvuje se písněmi. (*Scherer. Exempel. Lex.*)

ch) Jsou jich radosti; docházejí odplaty.

Rodiče *sv. Jana Nep.* († 1383) zbožně vychovávali miláčka svého. A práce a snaha jejich nebyla zajisté marná. Mladý Jan jsa tichý, prostosrdečný, nábožný, k tomu i učelivý a pilný, převýšiv daleko všecko očekávání a všecku naději rodičů a velice jich potěšil. (*Jeho životopis.*)

Frant. Jar. Vacek-Kamenický, děkan, slavný básník náš (nar. r. 1806), co studující po celý rok školní nepřál sobě oddechu, pilně se uče, aby rodičům dobrých vysvědčení přinesl a jim radost připravil O prázdninách též rodiče v čas potřeby v domácích i polních pracech podporoval. (*Jos. Zd. Raušar*)

Sv. *Václav*, patron náš a vojvoda Český (928—935), radostí a chloubou byl otce svého knížete Vratislava, zvláště pak zbožné baby své sv. Ludmily.

Sv. *Vojtěch*, patron náš a druhý biskup Pražský († 997), velké činil pokroky i v umění i ve ctnostech, nad čímž plesalo srdce rodičů jeho, kteří ho Bohu obětovali.

Císařovna a královna Marie Teresie (1740—1780) byla pravou matkou národů svých. Nižádný ústav dobročinný neušel jejímu pečování. Navštěvovala také mimo jiné několikráte za rok vojenskou akademii ve Vídni, kdežto byli synové chudých zasloužilých důstojníků vychováváni. Upřímnou účastností tázávala se představených akademie: „Kdo se chová nejlépe z milých synů mých?“ „Vaše císařská Milosti!“ odpověděl jednou přednosta, „všickni jsou hodni nejvyšší ochrany vaší, ale mladý *Vukasovič* jest ze všech nejdokonalejší!“ Takto ho chválil představený, tak ho chválili i učitelové. „O mladíku tomto již často jsem doslechla chválu,“ pravila šlechetná mocnářka, patříc na Dalmata, v zardění a pokoře před ni stojícího, pohledem přívětivým. „Ráda bych ho viděla v šermu; chopiž se rapíru!“ Čím skroušeněji stál jinoch ten před vladařkou, tím hrdiněji se zaskvěla tvář jeho, tím jasněji jiskřilo oko jeho, tím hrději a statněji se postavil, hotově se k šermu. Byltě vítězstvím jist a všickni spolužáci schopností, obratností a silou přemoženi po marném namáhání zbraně sklonili. Císařovna zradovala se patrně nad jeho statečností. „Přijmi“ pravila k němu, „přídavek, mladý hrdino,“ podavši jemu dvanácte dukátů, „a učiň sobě po zahřátí chvíli radostnou podle libosti.“ Mládenec padl dobrotivé mocnářce k nohoum, ona pak kázavši mu vstáti, ku políbení ruku mu podala. Za týden přijela císařovna opět, i dala sobě mladého Vukasoviče zavolati, tážíc se, jaké sobě byl za ty peníze radosti způsobil? Tu zmalomyslněl a zajíkal se v řeči. „Což jsi peníze prohrál, anebo co jsi počal s nimi?“ pravila pozamračeha mocnářka přísným hlasem. „Poslal jsem je svému chudému otci,“ dí mládenec hlasem mírným. „Kdo jest tvůj otec?“ „Býval poručíkem u vojště v službě vaší cís. milosti a opustiv pak ji, bídně živ jest pensí v Dalmatsku. Soudil jsem, že milostivý smysl, v jakém mi onen štědrý dar udělen byl, nejdokonaleji vyplním, pomohu-li ubohému otci, neboť to byla nejvyšší blaženost má.“ „Ty jsi dokonalý mladík,“ dí císařovna pohnutě. „Inkoust sem, péro a papír,“ zvolala. „sedni a piš!“ Vukasovič učinil, jakž mu veleno se srdcem se chvějícím a císařovna diktovala „Nejmilejší otče! List, jejž tuto píšu, diktuje mi císařovna. Pilnost má a chování, ale zvláště synovská láska má a vděčnost k vám, milý otče, se císařovně zalíbily tak, že od této hodiny roční pensi pět set zlatých dostávati budete; mně pak právě opět 24 dukátů uděluje.“ Pomysleme na radost dobrého Vukasoviče. Písmo na tomto přeradostném listu věru nebylo pěkné a slzy hojně kanoucí pomáčely papír. A byla již prozatím pilnost a vděčnost jeho odměněna. Později ale vstoupil Vukasovič z akademie do vojska co důstojník a postupoval šlechetností a neohrožeností až na podmaršálka. (*Podstr. výkl.*)

i) Je pochovávají.

Roku 1137 *Adleta*, choť knížete Českého Soběslava I. odebrala se do Uher ku svému bratru králi Belovi. Král ji

tam však déle podržel u sebe, až by tělo jich obou otce, Almoše, kterýž před desíti lety v řecké zemi u vyhnanství zemřel, tam vyzdviženo a do Uher přiveženo bylo I byvši pak přítomna slavnému pohřbu otce svého, k svému manželi nazpět se vrátila. (*Děj. česk.*)

Tělo krále Českého Přemysla Otakara II., na Moravském poli dne 26. srpna roku 1278 padlého, bylo nejprv třicet neděl na márách v kostele minoritů vystaveno a odtud do Znojma odveženo. Jak dlouho pak ve Znojmě nepochované leželo, není známo, avšak byvši konečně u minoritův pohřbeno po devatenácti letech teprv roku 1297 bylo k rozkazu krále *Václava II.* ve Znojmě opět vyzdviženo, do Prahy přivezeno a ve chrámě u sv. Víta ve zvláštní hrobce v královských ozdobách pochováno. Když pak císař Karel nový hlavní chrám na hradě pražském stavěl, tu byly kosti Přemysla Otakara II. r. 1373 ze starého chrámu vyzdviženy a v Saské kapli nového chrámu naproti kostem jeho děda Přemysla Otakara I. pod novým náhrobkem uloženy, kterýž tam posud stojí. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Vratislav, kníže Olomoucký, stav se r. 1061 knížetem Českým, dal tělo matky své Judity v Uhřích, kdež byla zemřela, vyzdvihnouti a do Prahy převézti kdež položeno jest ve hlavním chrámě u sv. Víta do hrobu vedle ostatkův knížete Břetislava. I v nynějším Břetislavově hrobě položeny jsou vedle kostí jeho také ostatky jeho Judity. (*Děj. čes.*)

j) I po smrti na ně pamatují.

Boleslav IV., král Polský, vždy podobizny otce svého na krku nosíval, na niž, kdykoliv cos důležitého konati měl, pohleděl a ji zlíbal. „Odstup ode mne," říkával, „abych před obličejem tvým, otče, mluviti neb jednati měl, co by se ti nelíbilo." (*Podstr. výkl.*)

Hrabě *Alexej Sergejovič Uvarov*, jenž v roce 1884 v Moskvě zemřel, znamenitý archaeolog, zavázal se při zařízení tak zvané Uvarovské premie při Akademii nauk vypláceti na památku svého otce každoročně 3000 rublů, které měly býti rozděleny a vydávány jakožto premie za nejlepší práce v oboru ruských a slovanských dějin. Hrabě až do konce svého života tedy během 27 let, dostál svému závazku vypláceje svrchu určenou sumu.

(*Jan Havelka. Čas. Mus. kr. Čes. 1885.*)

František Jar. Vacek Kamenický, děkan v Blovicích a básník († 1869), miloval rodiče své vášnivě, věnuje jim po celý svůj život trvalou živou vzpomínku, pamětliv jsa stále útrap a svízelů, kterých jim vychováním a studiemi svými způsobil. A proto i velmi těžce se s nimi rozloučil. Zvláště láska jeho k matce byla nesmírná; vzpomínka na ni provázela ho životem, jsouc mu útěchou v utrpení, strážným andělem a průvodcem na pouti vezdejší. Lásku tu překrásně vyslovil v básni: „Nad hrobem matky." Když pak hrob její byl otevřen a když objevila se lebka rodičky jeho, zmizel bol a radost přelétla obličejem a srdce obnovovalo ještě jednou veškeré sliby jednou matce učiněné. I vzal lebku sebou, ošetřuje ji jako nejvzácnější poklad. Bylať palladiem jeho domácnosti. A když konečně sám umřel, poručil, aby mu lebka ta dána byla do rakve a to tak, aby ruce jeho tuto objímaly. Tak byli i po smrti spojeni, aby spolu spánek blažených spali. (*Jos. Zd. Raušar.*)

k) Za ně se pak modlí a mší sv. jim prospívají.

Když Michal z Kestřan zemřel, darovali synové jeho *Beneš*, *Jan*, *Petr a Mikuláš z Kestřan* za spásu duše jeho roku 1354 klášteru píseckému louku na Menším Podlučí. (*Arch. bibl. praž.*)

Roku 1052 zemřela kněžna Božena, matka knížete Českého *Břetislava*, který její ztráty upřímně oplakával a ji slavně v nově založeném kostele boleslavském pochovati dal. Při tom učinil zvláštní nadání pro kanovníky téhož kostela, aby totiž osadníci vsi Žiželic byli povinni, v den výroční smrti kněžny Boženy, na její památku, jisté množství sladké kaše uvařiti a kanovníkům do Staré Boleslavě dodati.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Klement Marie *Hofbauer* (Dvořák), redemptorista († 1820), cestovav skrze Moravu do Polska zašel ze Znojma do

své již dávno neviděné domoviny, aby svou sestru Barboru navštívil a na hrobě své milé matky se pomodlil a za ni jakož i za otce svého oběť mše sv. Bohu vzdal.

(Mich. Haringer. Jeho životopis.)

Jindřich starší, pán v Hradci Jindřichově († 1398), daroval roku 1378 dne 28. února s bratrem svým Jindřichem mladším úrok v Pěnné klášteru krumlovskému na záduší otce a mateře, Kláry báby a Anny sestry.

(Arch. obecn. Hr. a z.)

Léta 1036. Roku toho také Ota, hrabě Bavorský, otec kněžny Jitky (manželky Břetislavovy) umřel, a v Gumpochu pochován. *Jitka* o tom uslyševši, mnoho knéží a žákův do kostela sv Víta, na hrad pražský kázala zavolati a tu aby se za otce jejího hraběti Ottu Bílého Pánu Bohu modlili, jich prosila. A sama také položivši se před oltářem sv. Víta, více než tři hodiny ležela slzavé modlitby zaň před Pánem Bohem vylévajíc, co jest proti němu k vůli Břetislavovi učinila, toho želela.

(Hájek. Kron. česk.)

Bl. Petr Kanýzius (nar. v Belgii r. 1521), jesuita, jenž i v Praze blahodárně působil, dostal na konci r. 1543 z domova návěští o svém na smrt nemocném otci, jenž by ho rád uzřel. Hodný syn, nalézaje se právě v Kolíně nad Rýnem v noviciátě, pospíšil do Nymvek. Otec zočiv ho ve dveřích radostí zachvácen vypustil duši. Za duši náhle vzatou modlil se strastlivý syn celou noc. *(Drahé kameny.)*

Mladý panovník císař náš *Karel IV.* (1346—1378) přišed do Čech z Francie, kdež byl vychován, putoval především ke hrobu matky své do Zbraslavi.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Josef Gustav Kolenatý, opat Strahovský v Praze († 1887), pokud zesnulí rodiče jeho na hřbitově košířském odpočívali, každý týden nejméně jednou navštívil hrob jejich a za ně zbožně se tam modlil. Když pak na zmíněný hřbitov začátkem roku 1885 se více pochovávati nesmělo. přenesl kosti drahých rodičů a přátel do hrobky v Nebušicích a sám si vyprosil, aby tam pohřben byl, aby s těmi, jež po celý život svůj tak upřímně miloval, i po smrti spojen byl. *(Čech.)*

Páni Komárovští byli páni velmi nábožní. Bohuněk a Štěpán či Štěch darovali roku 1362 kostelu bnečickému dvě země ve Lhotě na záduši mateře své Bohunky a předků svých.

(Archiv kapituly vyšehradské.)

Roku 1387 *Jan Nosek*, kněz, za svého zemřelého otce a bratra založil v Slabci výroční mši. *(Lib. Er. XII.)*

Oldřich z Omlenice daroval r. 1466 klášteru vyšebrodskému les Hory nad Plání ležící, aby pamatoval spasení duše otcovy na každý rok vigiliemi a mší sv. zpívanou. *(Liber oblig. Treb.)*

Oneš z Vlhlav založil roku 1375 ve Vlhlavech kaplanství při kostele strýčickém, jehož nadal platy ve vsích Chrastanech, Tupesích a Němčicích, začež také farář povinen byl, v jisté časy služby Boží konati za spásu otce jeho Abčíka, bratří a strýce. *(Pangerl.)*

Bylo to roku 1846, když na osadu přeštickou zavítal nejdůst. p. Josef Ondřej *Lindauer*, biskup Budějovický, kterýž dříve v Přešticích býval děkanem. V Přešticích měl u sebe matku, která mu tam zemřela a na tamnějším hřbitově byla pochována. Když r. 1846 přišel do Přeštic, dal vznešený arcipastýř ostatky své máteře vykopati a uložil je do kostela sv. panny Barbory; dojemný byl to pohled na tak vysokého hodnostáře, an lebku drahé matky celou zulíbal. Nad prvým rovem dal desku z mramoru s vděčným nápisem zasaditi. Ctil tento vysoce postavený kněz i po smrti matku svou.

(Ludmila 1885.)

Jaroslav a Bohuněk z Ostrova, bratří vlastní a jednobřišní, darovali r. 1403 faráři bnečickému plat na Chříči na spásu duše Pešíka a Kačky, předků jich.

(Lib. erect.)

Pelhřím z Pelhřímova, konečně farář ve Veselí, daroval na záduší rodičů a bratří svých r. 1403 klášteru ússkému louku v Dubičici, ležící u Roudného, začež si ovšem vymínil obvyklé tehdáž slavnosti zádušní v kostele klášterním.

(Archiv u sv. Jiljí.)

Půta z Častalovic z piety k hrobce, v níž otec Půta, matka Machna, děd a předkové, jakož i jiní přátelé odpočívali, daroval roku 1398 dne 29. června kostelu v Častalovicích plat 8 kop.

(Borový. Liber erect.)

František Smolka, Polák (nar. r. 1810)

dlouholetý předseda parlamentu vídeňského, byl pro pikle roku 1841 uvězněn. A právě v tu dobu zemřela stařičká matka Smolkova. K smrti odsouzený syn jen s největším úsilím vymohl si dovolení, popatřiti ještě jednou v tvář mrtvé rodičelky a u rakve její se pomodliti. (*J. Arbes. Osvěta 1884.*)

Synové Jakuba Sobieského: *Jan* od roku 1674 král Polský a starší *Marek Sobieski*, dozvěděvše se v Paříži, kamž pro vzdělání cestovali, že otec jejich zemřel: byli přítomni mši sv. za otce, kterou sám papežský nuncius pařížský konal, za přítomnosti mnohých, což zvěstovalo, že synové litují smrti otce svého. (*Jarý věk. 1883.*)

Bořivoj ze Svinař a Lochovic daroval roku 1409 kostelu v Lochovicích chmelnici s loukou a dvojí rolí pod Lochovicí, aby farářové při slavných mších zádušních na rod jeho vzpominali. (*Lib. ercet.*)

3. Špatné

a) rodičů neposlouchají.

Václav *Bechyně z Lažan*, pán v Dušníkách u Příbrami v druhé polovici XVI. století, se synem svým Oldřichem lehkomyslným a svévolným mnoho radosti neměl, neb hned v mladosti učiti se dáti nechtěl, od otce svého utíkal a jím se zpravovati nechtěl. (*Aug. Sedláček. Hr. a z.*)

Roku 1030 stalo se rozdvojení mezi starým knížetem Oldřichem a mladým *Břetislavem*, které několik let trvalo ježto Břetislav proti vůli otcově císaři Konradu II. pomáhal. (*Děj. česk.*)

b) Rodiče nenávidí.

Břetislav, syn krále Vratislava I, zavraždil nejprv miláčka otcova Zderada a konečně shromáždil i vojsko, aby bojoval proti vlastnímu otci r. 1089. (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Uroš Veliký, král Srbský (1237—1272), byl od syna svého *Dragotina* s trůnu svržen a musel hledati spásu v útěku. (*Jan Snětivý.*)

Roku 1259 spojili se synové Kazimíra Kujavského Zemomysl Lešek a s nepřáteli proti otci — domnívajíce se že macecha je chce otrávíti, aby svým dětem panství pojistila — a zmocnili se pomocí šlechty Lečiče a Sveradu. (*Dlugoš. Děj. polské.*)

Ačkoliv Kateřina *Malovecká* synu svému *Pavlovi* r. 1538 dílu mateřského 2000 kop zapsala, aby se ženiti mohl, přece jí za to nebyl oddán synovskou láskou a vděčností. Když bylo po svatbě, a Pavel se na Malovice přestěhoval, žádal na ní, aby mu vydala dva koně a kožich tchořový, který býval otcův. Také ji vinil, že nechala za sebou víno, které při svatbě nedopili. O všechny ty věci bylo jednáno r. 1543 při soudu komorním. (*Aug. Sedláček. Hr. a z. díl VII.*)

Zbigněv, nemanželský syn knížete Polského Vladislava Hermana (1080—1102), spojiv se s nespokojenci sebral vojsko a vytáhl proti otci. Avšak přemožen poddal se otci, jenž ho v Mazovecku uvěznil. (*Kadlubek. Děj. pol.*)

c) Rodičům škodí.

Léta 1014 když byl Jaroslav v Novohradě, dával rok od roku do Kyjeva úroku dva tisíce hřiven a tisíc v Novohradě rozdávali dvořanům a tak to dávali všickni náměstkové novohradští; ale *Jaroslav* toho nedával otci svému. I chtěl otec Vladimír v Kyjevě táhnouti na syna, ale roznemohl se. Léta 1015 Jaroslav poslav za moře přivedl Varahy, boje se otce svého. Ale Bůh nepopřál ďáblu radosti. Neb Vladimír skonal měsíce července v patnáctý den. (*Nestor. Letop. ruský.*)

Otec Jana Mičů, malíře českého. *Mikuláš Mičů*, odevzdal l. 1597 synu svému Adamovi dům za 130 kop, z kteréžto sumy Mikuláš jakožto otec Adamovi svému 100 kop dává, aby toliko Adam 30 dopláceti měl. Otec Mikuláš zůstal při Adamovi, jemuž tak velký podíl udělil, ale nedobře se mu tu vedlo, nevděčný syn zacházel s ním nešetrně, takže stařičký otec od něho utekl a hledal lepšího přijetí u druhých synů Jana a Václava. Ti jej laskavě přijali a opatrovali. (*B. V. Konečný. Čas. spol. přát. star. česk. v Praze r. II.*)

Roku 1177 vypuklo vzbouření proti Mečislavovi, staršímu, knížeti Polskému,

pro utiskování lidu od úředníků. Šlechta vesměs proti němu povstala ba i vlastní syn Mečislavův nejstarší *Oto* spojil se s odbojníky proti otci.

(*Kadlubek. Děj. pol.*)

Když r. 1248 král Český Václav I. na zámku svém Zvíkově dlel, postavil se v čelo odbojníků kralevič *Přemysl Otakar I.* a táhl proti vlastnímu otci, načež královna Kunhuta, matka Přemyslova hořem zemřela.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Král Harald, váleje se synem *Svenem* a přemožen jsa od něho, utekl se do Jamina čili Julina, kdež od Palmatoka usmrcen l. 985. (*Adam Bremský.*)

Jindřich Škopek z Otradovic zachoval se tak k mateři své Anně z Onšova. Nemoha hned za jejího živobytí statku Kamberku dobýti, ačkoliv mu ho přislíbila dáti, dosoudil se ho způsobem nesynovským roku 1530.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. díl IV.*)

d) Rodiče vraždí.

Fedor Alekšějevič Basman, byl miláček cara Ruského Jana IV. Hrozného. Jan nemohl bez něho býti ani při zábavách ani při zločinech. Avšak později upadl u cara v nemilost a podezření a odpravil na carův rozkaz r. 1570. vlastního otce. (*Kurbskij. Děj. rus.*)

Irena, manželka despota srbského *Jiřího Brankoviče*, chopila se po smrti svého manžela sama vlády roku 1457, ale za rok byla otrávena mladším synem Lazarem. (*Děj. srb.*)

Štěpán Tomáš Ostojič, král Bosenský, chystaje se do pole proti Uhrům, byl od svého bratra Radivoje a syna svého Štěpána zardousen r. 1460, načež syn vládu nastoupil. (*Jan Vaclík.*)

L. 1608. Jeden nešlechetný, bezpochyby zoufalý lotras vlastní matku svou zavraždil pro peníze v městě *Pardubicích*, pročež smrt ohavnou trpěti musel. Ó co jest těžká mysl rodičuov o budoucích činech dětí jich!

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

L. 1589. V *Praze* stal se hrozný skutek, že jeden nešlechetník, vyloudiv vlastní matku svou ven za město, ji hanebně zavraždil pro peníze; což když na něj jest vyjeveno, hrozná ohavná smrt mu učiněna podle práva.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Samuel, car Bulharský (976—1014), prohřešil prý se z neznámých příčin proti otci, dav jej oslepiti a později udáviti. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Vdova po Ladislavu ze Šternberka, která se byla provdala za p. Jiřího Popela, byla v domě téhož v Praze na začátku května 1590 od vlastního syna *Ferdinanda ze Šternberka* zavražděna.

(*L. Svoboda.*)

Léta 1589. Ve čtvrtek dne 24. srpna Matouš *Zedník* v Novém Městě pražském blíž Koňské brány na právě střeleckém při městských zděch zabil matku svou stařičkou v osumdesáti letech, vyloudiv ji na své pole, rejčem ji hlavu stal a při jedné chmelnici zakopal; který potom v pátek na den sv. Jiljí z Hradčan skrze města pražská vezen, dřen, kleštěmi trhán a posledně na háky u šibenice byl pověšen.

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

e) Rodiči pohrdají.

Matka Drahomíra, uslyševši co se děje, přiběhla s pláčem na mrtvé tělo syna svého Václava († 935) avšak znamenajíc, že vražedníci také o její bezživotí ukládají, utekla i ona do země charvatské, an zatím *Boleslav* pospíchal zmocniti se veškeré vlády zemské v Čechách. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Mezi hostmi při svatbě Matyáše, krále Uherského a úhlavního vraha vlasti české v Budyni dne 11. prosince 1476 nalezali se také dva synové nebožtíka krále Českého Jiřího *Viktorin a Hynek*, knížata Minsterberští, kteří dvořice se a kořice arcivrahu otce svého, tratili se v davu jeho služebných pánův; zvláště kníže Hynek, který již za poslední války krále Matyáše s Vladislavem, králem Českým, v Slezsku při Matyášovi se nalézal, počínal si nyní prý tak, jakoby veškerá spása a blaženost jeho záležela v Matyášově milosti.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

f) Rodiče opouštějí.

V jistém *moravském* městečku žil před časy stařičký ranhojič. Měl několik synů a dcer, všickni byli již ženati a provdány. Stařičký otec měl ve světnici truhličku a ta byla zamknuta a velmi těžká. Říkával: „V té tru-

hličce naleznete po mé smrti dědictví a mou závěť, mohu ji měniti podle toho, jak se ke mně budete chovati.“ Synové a dcery otce obskakovali, aby jim jen větší podíl připadl Když otec zemřel a truhlička otevřena, nalezena byla plna kamením; na vrchu ležela metla a lístek, na němž stálo: „Děti jež rodiče neopatrují, zasluhují metlu, časný a věčný trest.“

(*Škola Bož. Srd. Páně. 1871.*)

Oldřich z Rožmberka uchýlil se r. 1451 samovolně do komnat Menšteina a odevzdal vládu nad celým do mem Rožmberským třem svým synům Jindřichu, Janu a Joštovi. Jindřich brzy na to zemřel a napotomní samostatný pan *Jan z Rožmberka* choval se nezřídka tak tvrdě, že nedostávalo se otci začasto i toho, čeho bylo potřebí k uhájení denních potřeb životních. Dokladem toho jsou některé zachovalé listy Oldřichovy, v nichž všemocný jindy vladař dožebrává se na synovi almužny způsobem tak tklivým, že zapomínáme na chvilku hrozné milosti jeho. *(Čechy.)*

g) Vůli rodičů neplní.

Královna Johanka, vdova po † Jiřím, králi Českém, stále věrně stála při straně Vladislavově, králi Českém, a při straně přijímajících pod obojí způsobou; syn její *Hynek* se byl od ní odchýlil v jednom i druhém, ano nesplnil prý ani úplně poslední vůle její. Odkázala prý 1000 kop ku kostelu mělnickému, on pak prý nedal všeho, než něco a to s nějakými výminkami.

(*W Wl Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku 1664 jmenoval císař a král Český *Leopold I.* (1657—1705), neohlížeje se na vůli otce svého, prvním biskupem v Hradci Králové Matouše Ferdinanda Sobka z Bilenberka a nikoliv Jana Karamuele opata ve Slovanech v Praze.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

h) Docházejí trestu.

Alekšěj, syn Petra Velikého, cara Ruského, nepřál opravám otcovým, ba i s přívrženci starých řádův kul pikle proti otci; i jest odsouzen k smrti, zahynul však mezi tím ve vězení.

(*Děj. nár. rusk.*)

Na den Letnic r. 1330 král Český *Jan* listem svým povolil a moc dal *Pražanům*, aby syny neposlušné, marnotratné a nezdárné města svého i jiných v Čechách, též i ty, kteří by jim peníze bez vůle rodičů a přátel jejich půjčovali, aneb za ně slibovali, hodně a vedle náležitosti trestati mohli. Bylo pak právo Pražanů a svolení obecné o takových mladcích, ženatých i nežeňatých, kteří by statky a dědictví svá neužitečně utráceli a mrhali toto: Takového nejprv rychtář městský měl jímati, na věž mosteckou před špitálem (u křižovníků) do vězení dáti a tam ho dvě neděle pořád nechati seděti. Nenapravil-li by se po prvním trestání, měl v témž místě seděti čtyry neděle; po třetí na čtvrt léta a po čtvrté na půl léta Po tolikerém trestání, jestliže by se vždy nepolepšil, měl býti do pytle vstrčen, s mostu svržen a utopen. Kdož by tomu mladcovi co půjčil neb uvěřil, buď křesťan neb žid, mělo to všechno propadnouti a nejenom nemohl žádného z toho upomínati, ani právo mu nemohlo dopomáhati, ale tři kopy grošův pražských měl tolikrát dáti, kolikrát koho z dluhu upomínal. Kdo by pak za takového rukojmím byl, ten měl k dlužníku svému do vězení vsazen býti a tak dlouho jako dlužník tam seděti. — Zmíněná věž mostní, v niž vězení bývalo, byla ovšem jiná než až posud stojící věž u mostu Karlova, jehož tenkrát nebylo. Byla ta věž u mostu starého, dřevěného, jenž o něco málo níže přes řeku položen byl. Tato stará věž pobořena při stavění špitálu křižovníků; její památku, jakož i mostu od starodávna tajůplný „bradáč“ (v kamenu vytesaná hlava) věrně zachovává.

(*České listy. 1887.*)

Jindřich, král Vendův, po porážkách, kteréž utrpěl, křesťanství se držel, napotom však již r. 1126 smutně život svůj dokončil. Vlastní synové totiž postavili se v čelo odbojných pohanských poddaných a zavraždili ho. Než trest Boží je neminul I oni byli v boji o říši zákeřnicky zabiti.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Když císař Josef II. (1780—1790) v *Polsku* cestoval, udál se tam zvláštní případ. V jednom městečku žil úředník, jenž měl nezdárného marnotratného

syna, který mnoho peněz mu již promarnil. Když císař právě byl přítomen, žádal syn otce o 600 zl.; od kterýchž prý čest jeho a život jeho závisí. Aby syna odstrašil, otevřel otec pokladnu císařskou a vzal z ní 600 zl., udávaje mu, do jakého nebezpečí se vrhá. Když syn odešel, dal tam otec hned 600 zl. A nezdárný syn — kdož by tomu věřil — šel k císaři a předstíraje, že mu povinnost k vládci jest nad povinnost k rodičům; udal, že pokladna jest v nepořádku a žádal ošemetník, aby měl císař s rodinou smilování, očekávaje snad nějaké odměny. Císař, rozhorlen nad podvodem, dal úředníka ihned jíti a pokladnu prohlídnouti, která však byla v pořádku. Dozvěděv se nyní Josef o všem, jak se stalo, odsoudil daremného syna na 10 roků do káznice, úředníku pak zvýšil plat.

(*Weinachtsblätter. 1852.*)

L. 1565 v *Praze* na náměstí Novoměstském stat byl jeden synek pražský proto, že své matce zlořečil a ji také býti chtěl. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Přemysl Otakar II., král náš Český (1253—1278), byl jeden z nejslavnějších králů, jenž hrdinstvím se skvěl a slávou, jejž cizí králové nazývali králem zlatým pro jeho bohatstvo a králem železným pro jeho statečnost, který v 30 bitvách zvítězil a panství své od moře k moři rozšířil, avšak zahynul konečně za nejpěknějšího věku mužského bídně a od svých vlastních opuštěn v bitvě nešťastné, a s ním shasla sláva vlasti naší české na celé století. A čím zasloužil muž takový pohromu tuto? On jako někdy Absolon za věku mladého proti otci svému se vzbouřil, jej zajal a v žaláři věznil, takže otec hořem a lítostí usoužený před časem umřel. Umíraje pak otec nešťastný lál synu svému, řka: „Běda tobě! nebo já zradou tvou umírám, tak i ty zradou svých vlastních zahyneš.“ A stalo se.

(*Jos. Ehrenberger.*)

V smutné občanské válce v Rusku, která r. 1148 zuřila, města i vesnice a obyvatele a celou zemi hubila, spojil se i vlastní syn Jiřího, knížete, *Rostoslav* s nepřítelem otcovým Izsaslávem, velikým knížetem, že otec mu žádné země nedal. Avšak trest nezdárného syna neminul. Byl očerněn u Izsaslava a bez vyšetřování zemí mu daných zbaven a otci nazpět poslán.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Exkomunikace,

viz: „Klatba 1!“

Faleš.

1. Dopustili se jí, jest hanebná.

Roku 1161 přišli i Čechové pod knížetem Děpoltem za krále Českého Vladislava I. k Milánu císaři *Bedřichu* na pomoc. Milánští, bojíce se o zkázu města, vyslali k Děpoltovi posly, aby jim u císaře slyšení vyjednal, že se chtějí pokořiti. To jim Děpolt i jiní dva němečtí knížata přislíbili. Milánští spoléhajíce na slib ten, vyslali některé starší k císaři, aby vyjednávali. Ale když vyšli z města, kancléř císařův se na ně obořil a je zjímal. Vidouce to Milánští z města se vyřítili, poslův svých bránili a tak se strhla tuhá bitva. Uslyševše to Děpolt a někteří němečtí knížata, chtěli kancléře v leženi zabíti. Kancléř běžel k císaři a ten ošemetník s ostatním vojskem na místo bitvy pospíchal. Děpolt vida takové nectné jednání, s vojskem svým se nehnul, od císařského vojska se oddělil a do Čech do Prahy se navrátil. (*Děj. česk.*)

Roku 1469 hnul se kníže Viktorin od Tovačova blíže ku Hradišti na Moravě, chtěje město to od Uhrův osvoboditi Tu však z neopatrnosti potkala ho zradou osudná nehoda. Kníže Viktorin maje dceru někdy pana Hynka Ptačka z Pyrkšteina za manželku byl svatem *Jindřichovi z Lipé*, pánu mo-

ravském seděním na Krumlově, nejvyššímu maršálku království Českého, který byl roku předešlého opustil stranu krále Českého Jiřího a přidal se k Matyášovi, králi Uherskému. Nicméně bylo zachováno mezi nimi osobní jakési přátelství, i přišlo k úmluvám mezi nimi, kterými Jindřich z Lipé slíbil otevříti knížeti zámek a městečko své Veselí na Moravě asi dvě míle pod Hradištěm. Byl k odevzdání ustanoven den, v který Viktorin asi se 600 jezdci spolu s Jindřichem z Lipé se odebral do Veselí. Sotva se však uhostil v městečku, přitáhl Matyáš s lidem četným jízdným i pěším a obkličil městečko. A když Viktorin chtěl se utéci na zámek, spatřil, že na něm posádka uherská. Jindřich z Lipé se mu zatím vzdálil na lodi dolů po Moravě. Viktorin se chtěl probíti, ale skrze 2000 jízdných uherských nemohl, vpadl do rukou zástupu žoldnéřů srbských. Všechen lid Viktorinův dílem upadl v zajetí, dílem zahynul v ohni neb ve vodě řeky Moravy dne 27. července. Viktorina dal pak za několik dní Matyáš odvézti do Uher a chovati nejprv v Trenčíně pak na Vyšehradě. Kterážto příhoda arci velmi zarmoutila krále Jiřího.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Ivan III., veliký kníže Ruský (1462—1505), znepřátelil se se zetěm Alexandrem Litevským, avšak smířil se s ním a odstoupil mu i některá města a uzavřel s ním příměří. I poslal Ivan za tou příčinou vyslance k Alexandru, aby příměří to uzavřeli, avšak zároveň poslal i jiného vyslance Ivana Ivanoviče k Tatarskému chánu Menglimu, aby nepřátelsky proti Alexandrovi vystupoval. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Když dne 14. února roku 1140 Soběslav I., kníže Český, zemřel, zvolili si páni čeští na místě Vladislava, syna Soběslavova, Vladislava, někdy nejstaršího syna Vladislava I. A když slavné poselství ku *Konradu III.*, císaři Německému, se vypravilo, císař tuto žádost velmi vděčně přijav jal se s touhou ochotností potvrditi nové toto volení, jakož byl potvrdil dvě léta před tím mladého Vladislava Soběslavice.

(*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Roku *1469* jednalo se v Olomouci v tajných schůzích šlechty české pod jednou o volení nového krále Českého, což se stalo i skutkem. Osvědčování se Uherského krále *Matyáše Korvina*, když počal válku proti králi Jiřímu, že to činí beze všeho vyhledávání zisku pro sebe, bylo klam a mam od prvního počátku. Dosažení koruny České bylo cílem jeho, od něhož po všech velkých slibech daných ve sklíčení vilémovském neustoupil. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Když kníže Bavorský *Maximilian* po osudné bitvě na Bílé Hoře (dne 8. listopadu 1620) bez boje opanoval Prahu, slíbil stavům ho prosícím, že se za ně u císaře přimluví a sám se zaručil již nyní, že života jejich bude ušetřeno, ale zatím radil císaři Ferdinandovi II., aby stavy České úplně pokořil a náčelníky odpravil. (*Ant. Gindely.*)

Roku 1412 dostala se sestra velkoknížete Litevského Alexandra Vitolda, bratrovce Polského krále Vladislava Jagiella za choť arcivévody Rakouského, při kteréž slavnosti nacházelo se mnoho knížat. A tu císař *Sigmund* chtěl Polsko a Litvu rozdvojiti, kteréž byly osobní unií spojeny. Jagiellu totiž poslal Sigmund listinu, v níž se Sigmund práva na Halič a část Podlesí vzdává ve prospěch Jagiellův t. j. Polska; tajně pak vyslal posly k Vitoldovi, jemuž tytéž země přisliboti měli. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Spytihněv, kníže Český, poručil r. 1056 pánům moravským, aby se jich tři sta, co jsou znamenitější, bohatší a mocnější, zejména je jmenuje, do Chrudimě, hradu v Čechách nedaleko Moravy ležícího, jakoby na sněm na určitý den dostavilo. Moravané uposlechli a hned k Chrudimi se na cestu vydali. Spytihněv z Prahy s lidem válečným také do Chrudimě vyjel a když Moravany teprv druhého dne potkal za Litomyšlí, hněvivě na ně se obořil a bera sobě z toho příčinu, že pozdě přišli, kázal je hned všecky zjímati a svázati a rozeslav je po hradech českých do vězení, kázal je dobře ostříhati a jejich zbraně a koně mezi lid rozdati. Tu bratr jeho Vratislav Brněnský utekl i s matkou do Moravy. (*Děj. česk.*)

Roku 1547 stíhal a mučil bratři české v Litomyšli královský hejtman *Šebestian Schönlich* čili *Šejnoha* způsobem nejohavnějším. Nešlechetník tento dal

si konečně mnoho na tom záležeti, aby dostal do svých rukou Jana Augustu, který byl za hlavu jednoty považován a který se šťastně právě v okolí Litomyšle jakoby Šejnohovi na vzdory ukrýval. Nemoha Augustu nijakž do své moci dostati, umírnil se ve své krutosti naproti bratřím a stavěl se, jakoby jich nemínil více posavádním způsobem stíhati. I namlouval pak bratřím, aby se zpravovali jeho radou, že by jim chtěl pomoci naproti komisařům královským, kteří co nevidět do Litomyšle přibudou a teprve přísně s bratřími nakládati budou. Šejnoha chtěl jim býti ochrancem; k tomu účeli ale chtěl se umluviti a dohodnouti s Augustou, třeba někde v lese o samotě, aby se Augusta nemusel ničeho strachovati. Bratří nechali se obelstíti a dovedli Šejnohu na umluvené místo. Sotva se však Augusta dostavil, obklopili jej pochopové Šejnohovi, kteří v záloze číhali a s ním zároveň i pomocníka jeho Jakuba Bílka, načež oba do Prahy jsou odvezeni. *(Č. m. Kr.)*

Vitold Litevský, bratrovec krále Polského Jagiella, chtěje velkokníežectví Litevského dosáhnouti, přislíbil r. 1388 Jagiellu, že nepřítelem bude německému řádu. I stavěl se, jakoby byl nepřítelem Jagiella a odebral se i s chotí do Pruska. Velmistr Vitoldovi důvěřoval a dal mu i slušné vojsko. Tu utekl Vitold s chotí z Pruska a dobyv několik zámků, kdež ho Němci přijali za domnělého přítele, porubal z větší částky posádky a s kořistí a zajatými odebral se do Gradna. *(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)*

Konšelé *vratislavští*, ani občané králi Jiřímu Poděbradskému poddati se nechtěli, radili legátům papežským, kteříž za tou příčinou ve Vratislavi se zdržovali a žádali o zjednání lhůty, aspoň na jeden rok, aby hned nyní Jiřímu co králi poddati se nemuseli. Obec tázala se také duchovních. Ti, ostýchajíce se legátů, veřejně neodporovali; ale po straně někteří kazatelé jali se pobuřovati jednotlivé cechy, rozmášejice opět pověsti utrhačné, z čehož legáti se rozhněvali. *(W. Wl Tomek. Děj. m. Pr.)*

Roku 1461 když se protahovalo vypravení poselstva od krále Českého Jiřího do Říma, počali si *Vratislavští* vykládati smlouvu s králem Jiřím tak, jako by jí nebyli vázáni, leč by se král v náboženství podrobil celkem vůli papežově, a jednali v tom smyslu tajně s dvorem papežským po stálých plnomocnících svých v Římě.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

2. Nenáviď; varuj se jí!

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), také při jiných hleděl na upřímnost a víru, a kdo se mu zpronevěřil a faleš nějakou dal na jevo, ten mu velmi byl odporen.

(Vinc Zahradník. Čas. kat. duch. 1834.)

Živobytí *Jana ze Šellenberka a Kosti* († 1508) bylo ctnostné, bezúhonné neposkvrněné ani ošemetností ani chytrostí.

(Bohuslav z Lobkovic.)

Fanatism.

I. Náboženský.

1 Přehání, jinému škodí; proto zamezuj!

Za času Karla IV. (1346—1378) byli v Čechách houfové sekty tak řečených *flagellantův* čili mrskáčův a kajících bratří, ježto v nábožném až divokém rozhorlení z krajin do krajin putujíce houfně a se hřmotem velikým, bičovali se sami až do prolévání krve, ze svých hříchův mezi sebou se zpovídali a lid obecný hlučným kázaním všude ku pokání napomínali. Na štěstí podařilo se snažnému přičinění arcibiskupa Arnošta nezanedlouho vypuditi cizince ze země, domácí pak navésti opět ke zvyklému pořádku církevnímu.

(Beneš z Weitmile.)

A tu do *Geneva*, města říšského — píšou poslové krále Jiřího (1458 1471) ku králi Franckému Ludvíku XI. — jsme přijeli v velmi veliký déšť; a jakás

bezmozká bába bohatá, přijavši nás do hospody u Anděla, i vyhnala nás z hospody ven v ten déšť, zvěděvši, že jsme z Čech a kacéřovala nás. Tu jsme se vprosili do hospody čtvrté odtud od té báby. *(Čas. čes. Mus. 1827.)*

Jan Kapistran přišel r. 1457 do Čech za času nezletilého krále Českého Ladislava a správce země Jiřího Poděbradského a kázal všude proti kompaktátům a přijímání pod obojí. Avšak počínal si velmi fanaticky. Vyhlášení opětné křížové války proti husitům bylo by ovšem bývalo nejvíce dle přání jeho. *(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Nazejtří — píšou poslové krále Jiřího (1458—1471) ku králi Franckému Ludvíku XI. — v pátek jeli jsme šest mil velikých do dvoru jménem *Petenau*; dvuor a duom hostinský velmi přípravný a hospodyně bába velmi zlá, kacéřovala nás i všechny Čechy. *(Čas. česk. Mus. 1827.)*

Anna, choť císaře a krále Českého Matyáše (1611—1619), v chování svém ku protestantům spravovala se nejpřísnějšími zákony církevními, vzdalujíc se všelikého s nimi styku a vyhýbajíc se okázalým způsobem — i když tak obyčej tomu chtěl — podati ruky své vysoce postaveným osobám tohoto vyznání náboženského. *(Ant. Gindely.)*

Ambrosij Zertis-Kamenskij, arcib. Moskevský od r. 1768 byl od lidu v čas moru ubit, protože dal se dveří sníti obraz Matky Boží, k němuž se množství lidu sbíhalo, takto mor rozšiřuje. *(Jos. Kolář.)*

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), přísně káral vášnivé horlivce rozbroje s jinověrci působící, jakož se toho i Krolmusovi dostalo

2. Dopustili se:

a) katolici.

Jindřich Hlohovský a na Kožichově připojil se k Lužičanům a některým pánům českým a nastoupil r. *1468* zhoubný pochod svůj k Českému Dubu a Turnovu, vedením Jaroslava ze Šternberka proti králi Jiřímu. O nešlechetnostech a ukrutnostech na pochodu tom mluvili sami katolíci s ošklivostí; vojáci holdovali prý všude vesničany a pak zapalovali a pleníli přece všecko, vraždili mladé i staré napořád bez milosrdenství, ženské prvé o čest jich připravovavše; hlavní toho vina sčítána arci na křižáky, jichž prý do 600 bylo ve vojště. *(Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

R. 1623 nacházel se na Dobříšském panství, pět mil od Prahy, jeden nekatolický správce hospodářský, bydleje on v městě Dobříši, který uslyšev, že *Don Martin de Huerta* neb Hurt to panství Dobříšské i jiné statky od císaře Ferdinanda II dostal a věda, že ten Don Martin jest velmi pán prchlý a velký nepřítel nekatolických, žádal, aby z své služby propuštěn byl; to když dosáhl, pokojně odšel a u jednoho mlynáře na gruntech města Sušice za preceptora jeho dětem sloužil. Toho dověděv se Don Martin, poslal vojáky a jim rozkázal aby preceptora i mlynáře řetězy svázaného na zámek velhartický přivedli a do nejhlubší v tom zámku věže vhodili, v středu po neděli družebné oni to vykonajíce. Z té věže mlynář brzy propuštěn byl, preceptor ale celý rok i až do své smrti v té věži trval. Tak příkrý byl ten žalář, že mu obě nohy uhnily. Když on svému strážnému oznámil, že mu obě nohy uhnily a v těle jeho, že se červi plodějí, nechtěje tomu Don Martin věřiti, poručil ho nahoru vytáhnouti, aby se na něho mohl podívati; i nechtěl ten vězeň nahoru vytažen býti, řka: „Není ten tyran hoden na moje tělo, ač polou již shnilé, hleděti.“ — Umřel on v tom vězení následujícího 1624 roku v středu po neděli družebné; jeho tělo když vytaženo bylo, nedal Don Martin z toho velhartického zámku skrze bránu nésti, ale přes zeď do příkopu přehoditi, které ovčak na poručení odnesl a zakopal. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Roku 1416 poslal král Václav IV. do *Kutné Hory* dva své dvořany, Racka, řečeného Kobylu a Bořitu z Ostředku, k jednání s konšely o vyplacení sobě některé sumy daně. Kobyla zabavoval roku 1411 z rozkazu králova statky a důchody mnohých osob duchovních z příčiny spálení knih Wiklefových. Tu když měli přijeti do města, vzbouřili se horníci, jež zvláště kazatel mistr Heřman podněcoval, takže oba zvěděvše o tom,

rozpakovali se do města jeti, až když je ubezpečili vážení občané, že je doprovodí. Tu však když přišli do města ve svátek Hromnic, shlukl se lid proti nim, a když utekli do domu za hospodu jim vykázaného, byl dům od havířů vybit a ti vtrhše do něho zabili Racka a dvanáct služebníků jeho rozsekali těla jejich na kusy a vyházeli ven na ulici, kdež v divém rozvzteklení šlapali po nich; potom okrváceni s radostným prozpěvováním běhali v zástupích k domům kněží, aby přijali pochvalu za čin jim příjemný. Jen Bořita z Ostředka ušel smrti, skryv se v místě záchodním, na které lid v domě zuřící tu chvíli nepomyslil. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr*)

Dne 29. června r. 1415 chopili se *olomúčtí Němci* jistého pražského studenta do města jejich přišlého, vyslýchali ho a co kacíře ho upálili.

(*Děj. česk.*)

b) Konali husité.

Za času *válek husitských* přišlo těch šelem (husitů) někde od Hradce asi na sto do Smolnice a naši se k nim hnedlinko přidali. Tu co vyhladovělí vlci vrhli se na své pastýře a upálili tři křižovníky, Boží mučenníky.

(*Burian Lukavský. Čas. česk. Mus. 1848.*)

Roku 1425 spálili *táboři* pod vůdcem Janem Bzdinou u Nového Hradu kněze Ocelku, faráře Petrovického, protivníka svého. (*Březan.*)

Duch přednějších kněží *táborských* naplněn byl zhoubnou vášnivostí a velkou nesnášenlivostí proti jinak smýšlejícím. Všecko, čeho nebylo zapotřebí k jejich náboženství, mělo dle jejich přání býti zničeno a zkaženo, byť bylo jiným sebe dražší a vzácnější.

(*V. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku 1420 dobyl *Žižka* s bratřími města Prachatic. A tu husité po všech domích se rozdělivše, zboží loupí a muže buď hned zabíjejí anebo jaté k Žižkovi přivádějí, žen toliko a maličkých ušetřivše. Všecky ty, vyjímaje jen snad 7 pravdě přejících, káže Žižka do kostelní sakristie zavříti, a když zmíněná sakristie 85 velmi těsně stojícími muži naplněna byla, rozkáže je všecky spáliti, nedbaje, že sepjatýma k nebi rukama pro lásku Boží prosili. Bratří smolné nádoby s rozžatou slámou nad hlavy zavřených do sakristie metají a tak v dýmu a ohni všecky zahlazují, jež potom, prolomivše klenutí, kamením jako v hrobě, aby tam shnili, pokryli.

(*W. Wl. Tomek. Žižka.*)

Mezi 5. březnem a 7. červnem r. 1424 přitáhl *Žižka* s báječnou rychlostí k Turnovu, kteréž město podruhé odpor Pražanům kladlo, jejž dobyl spolu i s klášterem. Obyvatelstvo bylo většinou povražděno a mnichům dominikánským dáno na vůli, přijmouti pražská kompaktáta. Dominikánský klášter zůstal v ssutinách a farní chrám sv. Mikuláše stal se husitským.

(*Vác. Durych. Z česk. ráje.*)

c) Dopustili se protestanté.

Banner, vůdce švédský ukrutný, vpadl r. 1639 do Čech a řádil mečem i ohněm strašně. Katolíky, zejména kněží, ať tu ať onde je postihl, způsobem ukrutným a nelidským týral, tři nevinné missionáře ze řádu Ježíšova dal téhož roku zavražditi a popravčí jejich, jako druhdy za dnů Žižkových se dálo, skvěle odměňoval. (*J. Votka. Pam. Starob.*)

R. 1619 za zimního krále Českého *Bedřicha Falckého* zpustošen zvláště návodem dvorního kazatele Sculteta chrám sv. Vita na hradě pražském způsobem vandalským. Ty nejkrásnější umělecké památky národa Českého i malířské i řezbářské a kamenické zničeny zlobou krále kalvina, cizozemce, Němce.

(*Děj. česk.*)

Pánové von Biberstein přišli ze Švýcar a poručili svému poddanému lidu katolickému r. 1535, že všickni měšťané v Liberci mají a musí se zříci katolického náboženství a k lutheránskému se znáti; i vybili hned faráře katolického a zavedli predikanta ze Sas.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Mimo jiných ohavností (zpustošení chrámu sv. Víta v Praze a jiných kostelů) *Bedřich, neřádný král Český*, svou ohavnost a hanebnost a pohoršlivost sám na sobě ukázal, když mnohé věci nové, pravému a spasitelnému náboženství katolickému škodné, které kalvínský kazatel, jinak slova Božího kazitel, Abraham Skultet nepříkladně spískal a v skutek uvésti snažil z nichž zde jen některé kladu, věda, že z nich každý ohavnost pozná.

A to předně, nařídil Bedřich r. 1619, neřádně volený a nepořádně korunovaný král, aby se všecky zvony v celém království Českém sebraly a na hrad pražský se svezly.

Za druhé, všecky oltáře aby se zbořily místo nich v každém kostele stůl okrouhlý aby se postavil a černým kobercem aby se přikryl, však před přijímáním na koberec aby se bílý ubrus prostřel.

Za třetí, všechny obrazy, jak Pána Krista, Marie Panny, Rodičky Jeho, tak také jiných všech svatých, ano i také malování jiné, jakožto pouhé modlářství od papežencův vymyšlené, aby se z kostelův vyhodilo.

Za čtvrté, místo hostie aby se dával koláč, z něhož by lid po kuse jedl a vína z kalicha pil, činíce to všickni na památku poslední večeře Páně, jakž oni kalvíni o tom bludně smýšleli, následujíce v tom svého vůdce a bludného učitele Jana Kalvína.

Za páté, při té večeři, neb při jedení koláče a při pití vína, aby se žádná mešní roucha, jaká se u katolíkův při jejich mšech užívají, ani žádné korouhve při processích, ani v kostelích atd. neužívaly.

Za šesté, svatým křížem aby se žádný nežehnal.

Za sedmé když se vyslovuje jméno Ježíš, aby se žádný neklaněl, ani klobouk s hlavy zdvihal, ani žádného jiného znamení nějaké počestnosti neukazoval.

Za osmé, svíce na oltářích aby se nikde nerozsvěcovaly.

Za deváté, místo křtitelnice aby se při křtu mísa potřebovala.

Za desáté, nemocní aby k přijímání nepřistupovali, ani aby se jim ono, totiž koláč a víno nepodávalo.

Za jedenácté, olejem žádný umírající aby mazán nebyl.

Za dvanácté, obraz nejsvětější Trojice aby se nemaloval, ani neryl atd. — Tyto všechny a těm v ohavnosti podobné artikule mnohé jiné Abraham Skultet sepsal, které také Bedřich falckrabí v celém království Českém a ostatních zemích uvésti chtěl, avšak páni čeští i katolíci i husité i luteráné a pikharti byli proti tomu a obecný lid na původce žehral, že tak zatvrzelého kalvína volili.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

R. 1631 utíkali hybernové z Prahy. Za prvními šli druhého dne představený kláštera kněz *Patricius Flemeng* a jáhen Matouš Hory. Cestovali pěšky silnicí k Benešovu, modlíce se růženec. Krajina mezi Voticemi a Benešovem byla tehdáž silně protestantstvím prosáklá. Nedaleko Votic vyřítilo se na oba řeholníky ty z chaloupky několik protestantských vesničanů a zavraždili je. Těla umučených těchto mužů byla potom pohřbena v klášterním kostele františkánů ve Voticích.

(*Památky archaeol. I.*)

Roku 1614 přišel kněz katolický golešovský ve Slezsku Lukáš Kurda dle obyčeje se svou čeledí na koledu k starostovi golešovskému. A tu někteří *golešovští občané* luteránští jeho čeládku pěstěmi a kyji bili a mlátili. Rektorovi, který s knězem na koledu přišel, v krku kost přelomili, při tom také ten kříž stříbrný a pozlacený, který kněz u sebe měl, zlámali a kříži se rouhali. Potom též knězi štolu vzali a knězi a čeládce vynadali. Také když domů jeti chtěli, jeden z nich převrátil všech na saních sedící. I byli trestáni vězením dvě neděle na zámku a museli pět set tolarů do komory knížecí pokuty oddati.

(*Fr. Sláma. Děj Těšínska.*)

Evandělíci, zmocnivše se roku 1619 vlády v *Moravském Hradišti*, vzali si hned dva kostely pro svoji bohoslužbu a činili plnou měrou všeliké bezpráví a nátisky katolíkům, že tito se viděli z větší částky z města se vystěhovati. Matěje Vladiše, přítele děkana Kubíška, drželi 26 neděl v žaláři, pak ho dali několikráte na skřípec a katem mučili, až zůstal celý na zdraví zmrzačený, ježto se nechtěl k tomu přiznati, co na něm žádali a pak zmrzačeného z vězení brněnského na svobodu propustili, aby více v Moravě se neukázal.

(*Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1868.*)

Ku konci XVI. století kollator fary prácheňské *Václav Koc* tou měrou potlačoval katolíky u vyznání jejich svaté víry, že jednou katolíci z okolí se strojili na pouť v den narození Panny Marie, on pak chtěje to překaziti, kostel zamkl, klíče vzal a odešel. První

processí z Nezamyslic přišlo a tu nemohouce do svatyně modlilo se venku
(*Pamětní kn. strašeňská.*)

Roku 1621 obsadilo jedno oddělení vojska markraběte *Jana Jiřího z Kornova*, vojevůdce Bedřicha Falckého, zámek Radim, vyplenilo kostel, pobořilo oltáře a slavilo v kostele své divé hody. Zlotřilí žoldáci vnikli do tamnější hrobky pánů Tvorkovských z Kravař a mrtvoly ven vyházeli. (*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Za času císaře a krále Českého *Rudolfa II.* (1576—1611) agitatoři nekatoličtí štvouce lid rozpoutali vášně jeho tou měrou, že se neštítí již ani násilí proti kněžím katolickým. Stěžovalť si arcibiskup, že bylo nejednou zabito několik farářů katolických; mezi nimi jeden na panství Chomoutovském.
(*Č. m. Kr.*)

L. 1618. Pěchota, jenž v městě Kolíně nad Labem ležela a stavuom českým náležela hnuvše se na Valete vybili a vytloukli *klášter sedlecký* nedaleko Hory Kutné v nebytí doma opata téhož kláštera Bartoloměja Píky, pobravše, co našli. Actum v advent měsíce prosince, Decembris.
(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Po letě 1666 dopouštěli se *luteráni ve Slezsku* mnohých ohavností a ukrutností na katolících. Tak na faráře Domaslovského Jana Janikoviče protestanté na hřbitově tak se rozehnali, že mu zlomili ruku. Orlík, farář Terličský, byl několikráte zbit od Václava Pelhřima z Frankovic. — Jan Rostek s Fridrichem Pelhřimem přepadli na cestě mnichy františkánského kláštera krakovského, tupili, hanili a zbili je. Eva Vlčkova, žena knížecího kancléře, neslušně při hostině mluvila o církvi katolické. Jan Skrbenský na Koňské znesvětil klid nedělní, neboť jeho poddaní v Neborách na svátky orali. Ve Frýštatě pobili luteráni františkána.
(*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Ku konci XVI. a na počátku XVII. století bylo obyvatelstvu *slovinskému* v Krajině Korutanech a v jižním Štýrsku náboženství protestantské vnuceno proti vůli jeho od šlechty
(*Wácsl. Wl. Tomek. Nej. děj. rak.*)

R. 1619 *stavové Čeští* kanovníkům pražským týhodně velmi skrovné vyživení nařídili; již před tím oni ze svých obydlí vyhnáni byli a jich důchody všechny jim odňaty byly.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Při povstání stavů Českých proti Ferdinandovi II. r. 1618 učinili *stavové Čeští* na sněmě generálním usnešení, týkající se konečného upravení práva k stavbě kostelů. Právo to propůjčeno nyní všem obyvatelům země; nejen šlechtici a měšťané, také sedláci měli míti právo, kostely si stavěti bez ohledu na to kdo je jejich vrchností. Avšak právo toto měli míti jen protestanti, u katolíků jako dosud směli je vykonávati jen stavové vyšší ale ne sedláci.
(*Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.*)

V *Těšíně* — jak děkan biskupovi svému ve Vratislavi žaloval — měšťané luteráni násilně znesvětili oltář, že obrazy kalem pomazali, děkana hrozili zabiti, kaplana zavřeli, bili a mu nepočestná jména dávali, zvoníka těžce poranili, čeleď z fary vyhnali, domácí nářadí tam rozbili a přibytek děkanův zapečetili. Kaplan potom prosil radu městskou, aby mu dovolila z chrámu znesvěceného aspoň nejsvětější svátost a ostatky svatých odnésti, ale ničeho nic mu nedovolili ale ukamenováním mu hrozili. A to se stalo dne 14. března 1619 na poslední středu.
(*Fr. Sláma. Děj Těšínska.*)

Léta Páně 1560 uslyševše *akademikové wittenberští*, že v Praze jesuité kollej otevřeli, křičeli, že jsou psové vyvržení (rozuměj muži), ale vlci ze Vlach do Němec povoláni, aby trhali ovce Kristovy nedávno od Luthera sebrané. — Též doma (v Praze) nebyla menší nenávist. Kostel náš častěji byl kamenován všecka okna, kteráž při oltáři jsou, potlučena, ano rozházena kamna ve školách, když se lidu množství pod záminkou navštívení Božího hrobu nahrnulo, zkažena a zrušena.
(*Čas. česk. Mus. 1844.*)

d) Páchali schismatikové,

viz i: „Víra 2 b!“

Asěn, od roku 1186 car Bulharský, miloval velmi pravoslavnou církev a bulharský jazyk, avšak za to lidem jazyky řezati dal, kteří mluvili latinsky a kteří římsko-katolickou církev rozšiřovali.
(*Jan Vaclík.*)

Dne 24. ledna 1875 svolán v ruském Polsku lid do krajského města *Bialé*, aniž věděl k jakému účelu. Po té vehnán do ruského kostela a teprv tam se dozvěděl, že se má vysloviti pro přestoupení ku schismě. Když guvernér předčítal dovolení carovo a všechny přítomné vyhlásil za schismatiky podotknuv že nikdo nesmí z kostela býti puštěn, kdo by podpis odepřel, propukl lid v pláč a kvílení. Lidem z kostela vycházejícím odebrány katolické knížky a škapulíře jež měli při sobě a na pohanu pověšeny psům na krk.

(*Dr. Chotkowski.*)

Ivan Vasiljévič, car Ruský, na počátku XV. století, takovou nenávistí k latinské církvi naplněn byl, že ledva se rozmysliti mohl, aby ruku dcery své Heleny Alexandru, mocnému knížeti Litevskému, dal, jakkoliv zasnoubení to oběma královstvím prospěšno býti se vidělo. On si velmi přísně vyhradil, aby se neopovážil k víře katolické ji nutiti aneb přemlouvati; anobrž když Alexandr na to odpověděl: „S tou výminkou kdyby ona sama katoličkou býti žádala," rozpálil se hněvem tak, že již málo chybělo, že by ode všech dalších námluv byl upustil a pokoj obou říší v šanc vydal. (*Čas. kat. duch. 1830.*)

Roku 1623 páchali *Kozáci* na katolících největší ohavnosti. Tak přivlékli arcikněze Batilu ještě s dvěma jinými kněžími a žádali, aby se rozkolnickému biskupu podrobili, a když toho neučinili, byli odpraveni. Týž osud potkal Matouše, arcikněze v Szarogrodě v Přemyšlské diecési, basiliana Antonína Rutkieviče a jiné. (*Fr. Kryštůfek.*)

V obci *Lamazech* na Podlašsku v ruském Polsku obstoupili vojínové farníky shromážděné za příčinou církevní slavnosti, oddělili muže od žen a ženštiny odvedli do blízké jízdárny. Po té vyzváni muži, aby podepsali adresu na cara, že dobrovolně přistupují k schismatismu, a když jednohlasně odepřeli, vzkřikl krajský hejtman Aleško a plukovník Gubaněv na kozáky: „Pašol do jízdárny! Dělajte s ženštonami što chatíte!" V brzku bylo slyšeti z jízdárny lkání a srdcelomné volání o pomoc. Muži nemohli manželkám a dcerám na pomoc přispěti, jeżto byli vojíny obklíčeni. Nebožákům nezbývalo nic jiného, než přivoliti ku podpisům, chtěl-li nešťastné oběti z rukou zdivočilých vojačisek osvoboditi. Na ten způsob pokryta adresa na cara „dobrovolně a bez nucení" podpisy roku 1874.

(*Dr. Chotkowski.*)

Když *Petr I.*, car Ruský († 1725), jako spojenec krále Polského Augusta II., přitáhl do Polska, přibyv do Plocka, vstoupil jednoho večera do tamního chrámu basilianského a přistoupiv ku oltáři hlavnímu otevřel tabernakul a vysypal na zem z kalicha ukryté tam Tělo Páně. Po té zočiv obraz sv. Josafata na vedlejším oltáři, u něhož tři mniši zpívali litanie, otázal se, koho obraz představuje. A když uslyšel, že obraz ten značí arcibiskupa Plockého, jejž byli schismatikové usmrtili, vytasil car šavli, řal jí řeholníka a kázal jej oběsiti. Jiného řeholníka pak na místě probodl a představeného kláštera kázal dopraviti do svého příbytku, kde druhého dne našli superiora mrtvého. Ostatní mnichy kláštera věznil car po celý půl roku. Tato událost vyvolala arci po celé Litvě hrozné zděšení, tak že basiliáni před ním všude prchali.

(*Dr. Chotkowski.*)

Za cara Ruského Alexeje Michajlovice (1645—1676) žil v *Rusku* Srb Križanič. Byl praotcem slavistiky, po případě panslavismu. Na Rusi však tehdy vyznání jeho katolické způsobilo mu nedůvěru, takže roku 1660 i na Sibiř poslán jest.

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Roku 1890 byl v Dubnu ve Volyni poslední tamní klášter ženský řádu sv. Františka na rozkaz *ruské vlády* zavřen. Vláda nařídila, že budova klášterní má proměněna býti ve vojenský lazaret. Rozkaz vládní byl bez průtahu proveden a řeholnice byly odstraněny. Bylo však oznámeno vládě, že v Dubnu jeden vojenský lazaret již jest a že druhého netřeba. Tu přišel z Petrohradu druhý rozkaz, že má klášterní budova proměněna býti ve vězení. Tak se také stalo. (*Germania.*)

Josef Siemiaszko, odpadlý praelát, dal si roku 1827 jednotlivé faráře unitářské na Rusi tajně předvolati a podepsati žádost ke svaté synodě, aby byli přijati do ruské církve. Proti těm, kdož odpírali, použito surových opatření.

Ježto pak rusínští kněží musí se starati nejen o sebe, nýbrž i o svou manželku, a často i četnou rodinu, tak sebral odpadlík 1305 podpisů, kdežto 393 faráři nedali se ničím odstrašiti a zůstali římsko-katolické víře věrni.
(*Dr. Chotkowski.*)

Platon Zubov, vrah císaře Ruského Pavla I. († 1817), pro svou krásu byl v milosti u carovny Kateřiny II. a pyšnil se na svůj stav, své postavení a svou moc i vydíral od katolických kněží peníze a přinutil mnohé z nich k přestoupení na pravoslavnou víru.
(*Děj. rusk.*)

e) Dopustili se židé i na židech křesťané.

R. 1235 *židé v Čechách*, prodavše movitý statek, peníze uschovali a zbraně si nakoupili. Král *Václav I.* nechal je z počátku vše činiti. Tu najednou vytáhli z města Prahy, nesouce v čele červený praporec a na Bojišti položili se táborem, rozbivše stany dle způsobu válečného. Tu dal konečně Václav starší obce zatknouti a věc vyšetřiti. Slyšeli prý, že město Jerusalém bylo od křesťanů dobyto, a tudíž že jim chtí pomoci a tam se usadíti. Než Václav, nevěře jim, dal několik z nich na skři pec, a tu se vyznali, že ze Syrie dostali listy, že Mesiáš očekávaný skutečně již přišel a aby i pražští židé k němu se dostavili. Uslyšev to král, kázal jim zbraň odjíti a zástup rozehnati. (*Blahověst. 1871.*)

R. 1096 *křižáci* násilně nutili *židy* k víře. Všickni židé pražští museli se dáti pokřesťaniti od krkavých fanatiků těchto; neboť zabíjeli každého, kdokoliv se protivil. Daremné bylo horlení biskupa Pražského Kosmasa proti nekřesťanskému takovému šíření evangelia. I nemohlo jináče býti, nežli že ti, kteří násilím křestěni jsou, po odjezdu násilníkův opět od víry odpadávali a k židovství se vraceli.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

II. Národní fanatism.

Dopustili se ho.

Antonín Berezovskij, Polák výstředních názorů, vystřelil 6. června 1867 v luboňském lesíku na cara Alexandra II., když tento v jednom kočáře s Napoleonem III. se projížděl. Za to byl od poroty francouzské odsouzen k doživotní káznici a zemřel v Nové Kaledonii. (*Česk. nov.*)

Kašpar Fejerpataký (Bělopotocký), Slovák a upřímný vlastenec, trýzněn byl roku 1849 od *Maďarův*, kteří do sv. Mikuláše vtrhli, způsobem nelidským, vlečen od nich přes Pešt až do Aradu a jen rychlým postupem Rusův na životě zachován jest. (*Vil. Kienberger.*)

Fata morgana,

viz: „Příroda 3!“

Hádání,

viz: „Pověra II. 4!“

Hybernarie,

viz: „Řehole I. 1!“

Hluchoněmý,

viz: „Láska k bližnímu 3 e!“

Hněv.

1. Necítí se, zuří.

Jan Lucemburský, král Český, r. 1315 a 1316 tak na Jindřicha z Lipé zanevřel že mu odňal nejvyšší maršálství v Čechách i úřad podkomoří a na hradě Týřově v křivoklátských lesích ho věznil. Ba několikráte na Vilému z Valdeku, jenž na místě Jindřicha nejvyšším maršálkem se stal; toho se domáhal, aby mu pana Jindřicha na Týřově ve vězení chovaného vydal, anebo sám usmrtiti dal. Avšak Vilém z Valdeka ho neuposlechl, ba sám od krále se odvrátil. *(Děj. česk.)*

Dne 27. května 1471 byl na shromáždění na Hoře Kutné od sněmovníků za krále Českého zvolen Vladislav, syn Kazimíra, krále Polského. Uslyšev o tom *Matyáš*. král Uherský, jenž s jistotou očekával, že za krále Českého zvolen bude, ježto již r. 1469 od odbojné šlechty v Olomouci volen byl, že Vladislav a ne on zvolen jest, tu prvním vztekem uchvácen dal hned zavolati papežského legáta Rovarellu, který se ustavičně při jeho dvoru zdržoval, a obsypal jeho prudkými výčitkami, proč ještě nevykonal mocí papežskou slavný obřad potvrzení jeho na království České. *(Děj. česk.)*

Matyáš. král Uherský, dostav o tom zprávu, kterak císař Bedřich králi Českému Vladislavovi II. ve Vídni dne 10. června 1477 královské regalie propůjčil: tak se na to rozzuřil, že již o dva dni později po oné slavnosti císaři válku vypověděl *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Pavel, car Ruský (1798—1801), byl k hněvu tak nakloněn, že mnohdy až šílenstvím se zdálo. *(Václ. Štulc.)*

Spytihněv, kníže Český, sotva že r. 1055 na trůn dosednul, hned první den panování svého vydal rozkaz, aby Němci všickni na tři dni se vyhostili, ani matce své neodpustiv, ji z pouhé proti Němcům nenávisti, jako jiné příchozí ze země vypudil. *(Kosmas.)*

Beneda Tasovec, uvalili na sebe z neznámé příčiny hněv *Vratislava II.*, krále Českého (1061—1092), a byv od něho ze země vypovědén, odvážil se k němu do vojenského táboru, aby si vyžádal jeho odpuštění. Vratislav však, náruživostí jsa přemožen, vlastním mečem jej probodl r. 1088. *(Děj. česk.)*

R. 1393 dal král Český *Václav IV.* v hněvu a vzteku arcibiskupa Pražského, jenž však králi unikl Mikuláše Puchníka, Jana z Pomuku a Václava, probošta Mišenského zajmouti a do místa kapitulního při kostele metropolitním na hradě dovésti. Děkana pražského Bohuslava udeřil několikráte do hlavy jílcem meče svého, až krev tekla a svázaného dal odvésti do domu purkrabského na hradě. Ty tři první a také Népra, hofmistra arcibiskupova, dal odvésti pak na Straroměstskou rychtu. Tam se odebral král sám a u večer poručil katovi svázati ruce i nohy čtyř zajatých a dva z nich Puchníka a Pomuka dal mučiti před očima svýma pálením jich pochodněmi a svícemi rozžatými do boku a jinam, ano sám rozvztekliv se pálil je svýma rukama. *(Wácsl. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

2. Škodí:

a) sobě; přivádí i smrt.

Když r. 1505 na sněmě v Radomě biskup z Vilna *Alexandru II.*, velkoknížeti Litevskému a králi Polskému domlouval, že Litvy zanedbává a jen o Polsko se stará: rozzuřil se Alexandr tak velmi, že ho ranila mrtvice, následkem kteréž i r. 1506 zemřel.
(*Aug. Schlözer. Děj Litvy.*)

Jiří Černý Karadjordje, náčelník povstání Srbův proti Turkům (zavražděn roku 1813), neuměl se ve zlosti držeti v míře, ač to zřídka bývalo; později litoval přenáhlení na př. zavraždění kněze Theodosije. (*Ranke.*)

R 1490 o květné neděli 4. dubna před obědem požádav král *Matyáš* Uherský, dříve než královna z kostela se vrátila, o některé fiky k jídlu, když podány mu nedosti čisté a chutné, roz čílil a rozhněval se tak, že raněn jest mrtvicí, a když přichvátali k němu královna, syn, páni mnozí a lékaři, nemohl již mluviti; svíraje se v nesmírných bolestech a řva tytýž jako lev, takže až do města prý ho slyšeti bylo, pracoval ke smrti až do třetího dne a ohluchnuv a nepromluviv více ani slova srozumitelného, skonal v úterý ráno dne 6. dubna.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když roku 1419 vedením Žižkovým purkmistra Mikuláše z Podvíní, rychtáře Niklásku i několik obecních starších okny ven na ulici vyhodili a zde je sudlicemi a oštípy ubili, rozlobil se král *Václav IV.* (1378—1619) velmi, dozvěděv se o tom na hradě kunratickém a přísahal, že hrozně se mstíti chce, zvláště na kněžích husitských a že vyhladí konečně celou tu sektu až do kořene. Lehká mrtvice, ranivši zvláště levý bok těla, byla nepostředním následkem tak neobyčejného rozzuření se. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

b) Škodí jinému.

Roku 1458 zvolen jest Jiří z Poděbrad za krále Českého. A tu se zlobil Rakouský arcikníže *Albrecht*, že on za krále Českého zvolen nebyl a vylil si svou žluč na Oldřichovi Eicingerovi krále Jiřího příteli, pozvav jej zrádně do Vídně a tam uvěznív jej co zločince dne 5. března 1458. (*Děj česk.*)

Arnulf, byv od Svatopluka Moravského v bitvách přemožen, prosil skrze poselství Bulharského krále Vladimíra, aby Moravanům soli v zemi své kupovati nedopouštěl (ke konci IX. stol.).
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jindřich z Güssinku, velmož uherský, utekl se do Čech a tu se s dcerou pana Smila z Lichtenburka oženil a potom zase do Uher přeběhl a krále Přemysla Otakara II. zradiv královně vdově Uherské lichotil, ten na jednom ostrově u Budína svadiv se s Belou, bratrem České královny Kunhuty, v prudké zlosti ho zabil a na kusy rozsekal, tak že potom uherské princezny s hrozným pláčem kusy těla zabitého Bely sebrati musily. Následkem této události vedl Přemysl Otakar II. roku 1273 válku s Uhry. (*Děj. česk.*)

Ivan IV., Vasiljevič, car Ruský (1534—1584), byl ukrutný a zlostný. Dimitrij Obolenski Oročinin pravil kdys miláčku carovu Feodoru Basmanovi: „My sloužíme carovi chvalnými a prospěšnými skutky, ale ty sodomitstvím“ Za slova ta vrazil car Dimitrijovi nůž do srdce.
(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Ivan Ivanovič, druhý syn cara Ruského *Ivana Hrozného*, miláček otcův, roku 1582 za války polské, když se již vyjednávalo o mír, předstoupil před otce, žádaje, aby byl s vojskem poslán oblehanému Polsku na pomoc. Car Ivan rozvztekliv se, vzkřikl naň: „Buřiči, ty chceš mě spolu s bojary svrhnouti s trůnu!“ a udeřiv jej několikráte ostrým svým žezlem do hlavy, načež carevic těžce raněn upadl. Marné bylo již naříkání zoufajícího otce, carevič zemřel za čtyři dni následkem ran nepřirozeným otcem mu zasazených.
(*Karmazin. Děj. rus.*)

Králi *Janovi Českému* nebylo možné utajiti se v rozčilenosti své, že lid český, když se mu r. 1337 syn Václav narodil, zjevně mu ukazoval nelibost a lhostejnost. Již na počátku měsíce června manželku svou navždy vypravil do Lucemburska i kázal markrabině Blance přebývati napotom stále v Brně. Markrabě Karel uchránil se byl hněvu

otcova již v měsíci dubnu, k Janovi, bratru svému do Tyrol se zabrav.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Cesk.*)

Léta 676 Chyř, syn Manův svým dětem ves Chylin stavěti počal a otec jeho *Man* naň se rozhněval, tak až jemu syna jeho, to jest vnuka svého zabil. On Chyř toho zlého skutku Krokovi žaloval. A Krok povolav šimy a jiných starších, tak rozsoudili, nechtějíce tomu, aby vražda bez pomsty zůstati měla, rozkázal Krok, aby on Chyř otce svého Mana za jeden měsíc, každého dne do pluhu vedle vola zapřáhal.
(*Hájek Kron. česk.*)

Když Hanka té novoty (pravopisu analogického) se uchopil naproti *Nejedlému*, spisovateli a professoru spatřoval tento v celém počínání Hankově dorážení opovážlivého mladíka na své professorské důstojenství a roznítil se hněvem, jenž brzo proměnil se v hluboké záští. A tu Nejedlý r. 1817 u vrchnosti hořeňovské, kamž Hanka rodem náležel, vymoci se snažil, aby soka jeho mladého co poběhlce na vojnu odvedla. (*Vácsl. Zelený. Živ. Jos. Jungm.*)

Oldřich, kníže Český, sotva že se r. 1034 z vězení v Řezně, v němž celý rok dlel vrátil, hned dle přirozené sobě prchlivosti bratra Jaromíra slepého zase do věže na Lysou zavézti a tam zamknouti kázal, aby mu v ničem překážeti nemohl, synovi pak Břetislavovi správu Moravy vzal a ze země jej vypověděl (*Kosmas*)

Sv. Hátu Hildegardu, hraběnku palatinku korutanskou, chtěl bratr manželův, když manžel do války se odebral, svésti. Že pak zbožná žena nesvolila, obžaloval hanebník nebohou u bratra, jako by cizoložstvím dům jeho poskvrnila. A manžel Hátin *Pavel* navrátiv se domů a uvěřiv bratru, rozhněval se, vrazil do jizby hořejší, kde Háta Hildegarda z děvečkou Dorotkou se modlila a vyhodil choť svou i děvečku její oknem z hradu na příkré skále zbudovaného v záhubu jistou.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sigmund, král Český, byv r. 1422 od Žižky z české země vytepán utíkal z Kutné Hory. Náhlý a omráčivý převrat naději tak jistých, že zvítězí, popudil Sigmunda k náramnému vzteku, a vyléval sobě zlost svou na samých hornících, kázav starší a jemu podezřelé horníky k vozům svým provazy přivázati, když k večeru město opou štěl, a město samo na několika místech zapáliti, což se stalo dne 6. ledna 1422.
(*Zap. Č. m. Kr.*)

Matka *Jakuba Sobieského*, syna krále Polského Jana Sobieského, sama ze záští proti manželce jeho Hedvice, kněžně Bavorské Polákům domlouvala, aby žádného z jejích synů za krále nevolili. (*Děj. pol.*)

Svatopluk, druhorozený syna krále Českého Vladislava I. (1140—1173), tak se roku 1170 na nejmilejšího důvěrníka otce svého Vojslava, jenž velmi pánovitě a urážlivě sobě počínal, rozhněval, že Vojslava v komnatě královny Judity, macechy své, za nepřítomnosti královy, kamž Vojslav před Svatoplukem utekl, v rukou královniných v náruživosti zabil a i královnu v ruku ranil. Na to utekl do Uher ku králi Štěpánu III., jehož sestru za manželku měl. (*Děj. česk.*)

Když r. 1619 odbojní *stavové Čeští* města Plzně dobyli, větší díl stál na dokonalém vyhlazení města a vskutku učiněn jest na sněmu návrh od šlechty, aby město pokutou za vzpouru svou bylo s zemí srovnáno a Plzeňští ze země vypovězeni. Toliko města odporovala neustupně. Pracovitým měšťanům vidělo se býti bláznovstvím, aby osada, ležící při toku tří řek a k městu takořka stvořená, měla býti obrácena v pole a pastviny, ještě více pak litovali zmaření toho, co statečnost měšťanská za několik set let byla tu postavila. Celá ta nešťastná věc přišla konečně k odročení.
(*Ant. Gindely. Děj. povst. č. l. 1618.*)

Když *stavové protestantští* dne 21. května 1618 návodem Thurna oba místodržící Martinice i Slavatu z oken do příkopu 28 loket hlubokého vyhodili, nacházel se sekretář M. Filip Fabricius v pozadí kanceláře i odvážil se nevčasně některých pánů napomínati, aby pamatovali, co činí, pozoruje však, jaký osud stihl jeho představené, přivinul se k hraběti Šlikovi, prose ho za ochranu. Avšak tím vzbudil pozornost na sebe a obnovil zášť proti sekretáři Michnovi a chtěli někteří Fabricia dýkami zku-

chati, pak ale ho uchvátili a jako nějaký snopek týmž oknem ven vyhodili. (*Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.*)

Václav I., král Český (1230—1253), jsa náruživě oddán honbě, vrazil jednou nejspíš v lesích křivoklátských okem do ostré sněti a přišel o jedno oko. Královští lékaři honem povoláni jsouce, neuměli mu toho oka zachrániti i oslepl na ně nadobro, takže ho kronikáři napotom Václavem Jednookým zvali. On však rozhněvav se na ty lékaře, vzal jim čtyři vesnice, z nichžto královští lékaři důchody své brali. (*Děj. česk.*)

Roku 1393 chtěl se *Václav IV.*, král Český, dozvěděti, kdo arcibiskupovi Janu z Jenšteina poradil, aby opatství v Kladrubech obsadil a proto dal na hradě pražském kapitolu svolati. Bohuslav z Kornova, mistr svobodných umění a doktor v bohosloví tehdejší kapitulní děkan, králi asi nějak ostře odpověděl, takže král Václav hned zas prudkým hněvem stížen, obstárlého děkana hruškou svého meče tak silně do hlavy tloukl, že z několika ran krvácel; potom jej dal spoutaného na pražské purkhrabství odvésti a tam do věže vsaditi. (*Děj. česk.*)

3. Kroť:

a) u sebe.

Leopold Chimani byl co dítě velmi zlostný a ve zlosti mladším bratřím a sestrám ubližoval, začež od rodičů býval kárán. I stalo se, že jednou, když šel se spolužákem od štěpnice, uviděl dva vojíny spolu se hádající, až se dali i do krvavé pranice, a jeden druhého ve vzteku větví tak uhodil, až omdlel. Příhody té použili rodiče Leopoldovi k tomu, aby mu ukázali smutné následky hněvu, a Leopold se hněvu varoval. (*Leop. Chimani.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník (nar. r. 1797 v městečku Velešíně), pokoušel se společně s Frant. Čelakovským, spolužákem, o skládání básní. A tu básnění to aneb rozdílné mínění a náhledy o té neb jiné věci školní, zavdávaly zhusta příčinu k hádkám ano i ku hněvu obapolnému. Že však oba byli na sebe přivykli a jako v jedno srdce a v jednu duši sloučeni, takže jeden bez druhého býti, aniž kam z domu vycházeti nemohl, netrval hněv takový dlouho a udobření přátelé lnuli pak k sobě napotom s tím větší upřímností a s vřelejší srdečností. (*Ant. Rybička.*)

Václav Matěj Kramerius, přední křísitel národa Českého († 1808), nedal se lehce k hněvu aneb nějakým surovostem popuditi; sebe hrubší urážky nesplácel jinak, leč krátkou, trefnou nezřídka humoristickou odpovědí. (*Ant. Rybička.*)

Antonín M. *Slomšek*, biskup Labudský (1862) byl prudké a ohnivé povahy, s níž bojovati mu bylo bez ustání až do poslední chvilky. Zapomněl-li se však přece někdy, litoval velmi své neostražitosti a hleděl ji co nejdříve a nejlépe zase napraviti. Tak když mu jednou co spiritualovi jistý alumnus ne slušně odpověděl, pokáral ho peprně a propustil. Ale po několika okamženích dal si alumna opět zavolati a laskavě jej oslovil: „My oba máme stejnou vadu, jsme příliš prudci. Přijměte na památku ode mne tuto knihu na důkaz mé lásky k vám.“ (*Ant. Mužík.*)

Suvarov, ruský generál, byl přísný a i vlastnímu komandu se podvolil. Jednou se velmi rozhněval na jistého vojína pro malý přestupek, kterého se byl dopustil a již ho chtěl bičíkem tlouci. Ale v tom přikvapil velící generál a pravil k Suvarovi: „Generál Suvarov poručil, že v hněvu se máme přemáhati.“ Ihned schoval Suvarov bičík, řka: „Když to generál poručil, musím uposlechnouti.“ (*Hebel.*)

František Jar. Vacek-Kamenický, děkan v Blovicích a básník († 1869), hněvati se neuměl a proto také hněv, spor, hádky buďsi v rodině neb v národě nenáviděl a těžce nesl, sám ni slovem ni pérem k podobnému jednání příčiny nezadávaje. Šlechetná, čistá duše jeho zůstala prosta této vášně. (*Jos. Zd. Raušar.*)

Pan *Petr Vok z Rožmberka* (nar. 1539) byl velmi hněvivým a prchlivým, takže několik svých věrných služebníků v hněvu o hlavu připraviti dal. Když jej hněv přešel, ptal se, kde jest se ten neb ten poděl? Dověděv pak se toho, že jest života zbaven, litoval své prchlivosti

a ihned nařídil, aby mistr popravní z Třeboně do Soběslavě se odstěhoval.
(Ant. Gindely.)

b) Kroť u jiných!

Jakov Fedorovič *kníže Dolgorukov*, znamenitý současník cara Ruského Petra Velkého († 1739), byl u veliké milosti cara a obdařen od něho velikými důstojnostmi. I vyznamenal se zvláštní přísností a horlivostí s níž nejednou i carovi odporoval, tak že tento jednou na něj až meč vytasil, leč přemožen tichostí a chladnokrevností Dolgorukovou ukrotil svůj hněv a novými milostmi co důkazy své přízně jej poctil.
(Děj. rus.)

Kdys ve Varšavě plivl *Marii Hofbauerovi*, redemptoristu, ve tvář nerázně boháč, jejž přišel prosit o almužnu pro sirotky. Velebný kněz při své pokoře nic se nepomátl mrzkým činem hrdého boháče, nýbrž otřev pokojně slinu, vážně a klidně opětoval prosbu, řka: „A co dáte pane, mým sirotkům?“ Rozumí se, že opětovaná prosba ta neminula se účinku. Pokora ve službě sv. lásky zvítězila nad hrdostí necitelného boháče: pán vzpamatovav se, odprosil pokorného sluhu Páně a bohatou almužnou hleděl poněkud napraviti křivdu svou. († 1820.) *(Blahověst. 1858.)*

L. P. 1705 navštívil car *Petr Velký* archimandritu v Kyjevě. Po obědě nesl jeden obstárlý mnich vzácná vína všem hostům a přišed před cara, z pomatenosti nebo ze slabosti pustil celou nádobu s čišemi sklennými na zem. Car Petr v známé prchlivosti vyskočí a už pěst zdvihnuta, aby odplatila nešikovnost služebníku. Ale stařeček upamatuje se rychle a promluví jasným hlasem: „Ne po kapkách, ale celými proudy, jako tento nápoj na zemi, vylévá Hospodin požehnání na cara mého!“ Tato duchapřítomnost odzbrojila hněv dobrosrdečného cara, slzavýma očima objal mnicha a jmenoval ho archimandritou kláštera Peresseku. *(Kal. Moravan 1861.)*

Albrecht Rakouský, jenž *Václava II.*, krále Českého (1282—1305), začasto urážel, přijel na domluvu sestry Václavovy manželky Jitky posléze do Moravy r. 1294 a v zoufalé lítosti vrhna se k nohoum královým i slibuje pod přísahou sloužiti jemu napotom co man věrný. — konečně přemohl jeho hněvy, takže Václav brzy obnovil zase přátelské s ním poměry a přičinil se také sám o jeho pokojné narovnání se s poddanými, s nimiž se byl neshodl.
(Kron zbraslav.)

Hodinky církevní,

viz: „Maria 2 d!“

Hon,

viz: „Zábavy 3!“

Horka,

viz: „Nehody živelní 5!“

Horlivost.

1 V titěrnosti směšná; pravá bývá vytrvalá.

Petr Veliký, car Ruský (1689—1725), v horlivosti své po opravách nařídil i vybírání daně za nošení vousů.
(J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.)

Krištof Bujakovský z Knurova, byl v službě kardinála z Ditrichšteina na Moravě a že, jak se podobá, byl příliš horlivým při uvádění náboženství katolického, zavražděn jest r. 1626 od zbouřeného venkovského lidu evangelického. *(Ant. Rybička.)*

Za vlády císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611) podnikali *jesuité* v Čechách s neúmornou vytrvalostí vycházky čili missie na všecky strany nedadouce se ničím odstrašiti a jsouce hotovi pro dobrou věc každou oběť při-

nésti. A tak mohl se člověk s nimi setkati na rozličných místech od Šumavy ke Krkonošům, od hranice saské až k hranicím rakouským. Ani hněv, ani zloba a zášť nepřátel je neodstra šily. Kázali, poučovali, radili a hádali se, jak kde toho bylo zapotřebí.

(Čes. mor. Kr.)

R. 1619 kněz *Jakub Picenus* svým kázaním, jak v Praze které on tehdáž míval v hlavním kostele sv. Víta na hradě pražském, i také jinde, mnoho tisíc kacířův k víře katolické přivedl a k potvrzení té samospasitelné víry plný kalich jedu, požehnav jej znamením sv. kříže, bezškodně vypil, protož také dosavad s kalichem z něhož had vystupuje, se maluje.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Jan *Arnošt Plateys*, kanovník vyšehradský byl r. 1637 za biskupa Olomouckého povýšen, ale dříve než posvěcení došel, zemřel. Horlil velmi pro víru katolickou a kacířstvu se op ral takže okovy, žaláře, ano nebezpečenství života mnohokráte přetrpěti musel pro svou stálost u víře

(V. Ruffer. Hist. Vyš.)

Sv. Wolfgangu, patronu českému († 994), spíláno pro velkou jeho horlivost hloupých mnichů, ježto prý chtěl, aby veškeré ženské pokolení stalo se pannami klášterními a mužští samými mnichy. *(Kar. Orel.)*

2. Měj!

a) o čest Boží a spasení duší,

viz i: „Spasení 2!“

Milič z Kroměříže, slavný kazatel v Praze za císaře a krále našeho Karla IV., učil se po smrti kněze slavného německého kazatele pražského Konráda Waldhausera roku 1369, ač byl věku již šedivého, ještě také jazyku německému a počal i po německu kázati.

(Děj. česk.)

Vít, děkan kapitoly pražské († 1271), prohlédal především k tomu, aby se služby Boží vykonávaly vesm s řádně, s náležitou horlivostí a důstojnou slávou. Působil nejen nařízením, ale nejvíce vlastním příkladem. Vstávaje sám o půl noci, chodíval do chrámu a ve svatyni putoval od oltáře k oltáři na poctu svatých. Modlívaje se tu nejprve za sebe a za své bratry, u Boha dovolával se slitování a odpuštění. Po té modlíval se žaltář, tak sice, že druhdy třetinu celého žaltáře přeříkal prvé, než nastala hodina jitřní. Když pak se blížila dotčená hodina, tehdy budíval sám zvoníky, aby zvonili na jitřní. Mezi tím vyšed z chrámu, obcházíval domy kněžské a tluka na dvéře u komůrek, duchovníky svolával na hodinky. Potom navrátiv se do kostela ihned odebral se do kůru. Byl-li tu již kněz týdenník, k pokynutí děkanovu počínal jitřní. Nebylo li ho ale, děkan začínal sám. Nemenší péči pak měl o řádné hlásání slova Božího. Kázával sám každé neděle a každého svátku.

(Blahověst. 1861.)

Císař Oto II. poslal prý vyslance ku zbožnému biskupu Řezenskému sv. *Wolfgangovi* († 994), pod jehož biskupství i Čechy patřily, aby mu povolil, by v Čechách za náhradu několika statkův dovolil zříditi biskupství. Sv. Wolfgang radostně posly ty přijal a když mu rádcové jeho radili, aby císaři nepovoloval, pravil: „Vidíme v zemi té (české) drahocennou perlu ukrytou, které nemůžeme dosáhnouti, pakli statků svých se v ní nevzdáme. S radostí chci obětovati i sebe i všecko své jmění, aby v zemi té dům Páně (t. j. biskupství) se zřídil a pořádná a mocná společnost církevní se utvořila.“ A statkův svých biskupských v Čechách se skutečně i vzdal.

(Ant Frind. Kircheng. Böhm.)

Sv. Josef Kuncevič, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), věnoval se v klášteře trojickém ve Vilně blahu nesmrtelných duší horlivostí větší, nežli slovy vypsati neb vypověděti lze, takže přísnosti života a pobožnosti vůčihledě rostly a vroucnost s těmito přísnostmi víc a více se vzňala. *(Jakob Suša.)*

b) Měj o rozkvět víry!

viz i: „Křesťanství 5!“

Adalbert, prvý biskup Pomořanský, od roku 1175 sídlící v Kamíně, rodu polského, horlivě a se zdarem působil v Pomořansku, kde křesťanství do té doby nebylo dosti utvrzeno.

(Ottův Slovn. nauč.)

Šimon Petr Aulík z Třebenice, úřed-

ník a později soused v Litoměřicích, pomáhal při komisi reformační (1626—1628) velmi horlivě, takže jeho přimlouváním a usilováním celé město Litoměřice i okolí přivedeno jest zase do lůna církve katolické. *(Ant. Rybička.)*

Boleslav II., kníže Český (967—999), patřil, jak lid český při všem jeho snažení i duchovenstva přece jen pohanských způsobů se drží, ačkoliv pokřtěn byl. A proto dal se sv. Vojtěchem pokřtěný lid na Vyšehrad svolati, a sv. Vojtěch kázal mu zachovávati: 1. Aby v neděli nic neprodávali a nekupovali, žádného trhu neměli. 2 Aby do stavu manželského skrze požehnání a řád duchovní vstupovali a manželství právě a křesťansky drželi. 3. Aby na místech posvátných těla svá pochovávali a ne na polích, v lesích, na hrobkách pohanských, ohně na hrobích nepálili a oběti duchům nečinili. Boleslav vystavěl 20 kostelů a všem žně horlil pro rozšíření a upevnění víry Kristovy. *(Kriegner.)*

Bedřich Brydl, jesuita (nar. r. 1619 ve Vysokém Mýtě), po 15 let s největší horlivostí obracováním evangeliků a bratří českých se obíral na víru katolickou v Chrudimsku, Hradecku, Čáslavsku a Boleslavsku, kdežto putoval po hornatých a neschůdných krajinách o hladu a žízni, nedaje se odstrašiti ani parnem ani zimou, aniž výhrůžkami, ba ani bitím, jakéhož se mu nezřídka od rozmrzelých nekatolíků dostalo. *(Ant. Rybička.)*

Břetislav II., syn Vratislavův, kníže Český (1091—1100), rozkázal všecky kouzelníky, čarodějníky, hádače, zaklínače, věštce a snů vykládače ze země vyhnati a kteří by nechtěli jíti, kázal je topiti a páliti. *(Fr. Ruffer Hist. Vyš.)*

Sv. Cyrill, umřev 14. Febr. 896 v Římě, stáří let 42. na úmrtní posteli napomínal ještě bratra svého k setrvání v díle počatém: „Hle, bratře, (dí), posavád jsme dva soupřeží byli oba jednu brázdu táhnouce; nyní já na léže padaje, končím věk svůj. Ty však setrvej v díle spasitelném a nedej se láskou k domovu zavésti, abys je opustil.“ *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Dětmar, první biskup Pražský (973—982), po celých osm let s neunavnou horlivostí cestoval po širých krajích své diecése, všady hlásal evanděliúm Kristovo a tisíce pohanů obrátil na víru. *(Kl. Borový. Děj. diec. Praž.)*

František kníže z Dietrichsteina (1599—1636), biskup Olomucký, nadsazoval zdraví i jmění, aby katolictví k vítězství pomohl. Pomíjejíce tuto stránku jeho činnosti uvedeme jen aspoň některé jeho nadací, jimiž o vychování lidu a mládeže pečoval. R. 1606 založil klášter františkánský v Kroměříži, r. 1611 založil kapucínský v Mikulově, r. 1613 kapucínský v Olomouci, r. 1616 kapucínský ve Vyškově, r. 1624 jesuitský v Jihlavě a ve Znojmě, r. 1631 piaristův v Mikulově, 1623 kapucínský ve Znojmě, 1633 piaristů v Lipníku, 1636 jesuitský v Uh. Hradišti. Mimo to pochází od něho mnoho jiných nadací. Dobře naznačeno na památním jeho penízi: „Přehojnost mě učinila chudým.“ *(Vinc Brandl. Sbor. Svatomethod. 1885.)*

Krišpin Fuk z Hradiště (nar. v Olomouci ok. r. 1575), od roku 1630 opat Strahovský, vyznamenal se zvlášť horlivostí v zavádění katolické víry v Čechách. *(Ant. Vlasák.)*

Stanislav Hosius, kardinál, biskup Varminský († 1579), pracoval horlivě o pozdvižení katolicismu zejmena v Gdansku a Elblągu, ježto se v diecési té rozšířilo mnoho reformace. Za horlivost tu, ježto i na synodě piotrkovské roku 1552 sepsal k vyzvání biskupů znamenitou svou „Confesio fidei“, která potom častěji jest tištěna, nazval jej papež Pavel IV. sloupem víry a r. 1561 jmenoval i kardinálem. V Polsku na sněmích pracoval vydatně ve prospěch víry a prorazil, že král na sněmě přijal uzavření tridentská a že biskupové hned je ve skutek uvedli. *(Eichhorn.)*

Bl. Jan Sarkander, stav se r. 1616 farářem v Holešovicích na Moravě, mimo jiné ctnosti duchovního zdobící, chválí se pro horlivost ve vyučování náboženství ve škole, kostele i domech osadníků, tak že, aby věřící od protestantismu ochránil, a katolickému náboženství i jen jednu duši nově získal, daleké konal cesty missionářské. *(Ant. Gindely.)*

Kocel, kníže nad Slovany okolo jezera blatenského († 882), horlivou snahou rozšiřoval víru křesťanskou v říši své. *(Děj. slov.)*

Jan Ctibor *Kotva z* Freyfeldu narodil se v druhé polovici XVI. století v Plzni a stal se co kněz i bakalářem Horlivost jeho o rozšíření víry katolické záhy k němu obrátila pozornost Jaroslava Bořity z Martinic, jenž učiniv ho děkanem na Smečně podřídil mu celé Slánsko. Ačkoliv doby ty nebyly právě příznivy proti reformaci katolické, pracoval přece Kotva pod záštitou mocného Bořity z Martinic o obrácení poddaných smečenských na víru katolickou. Horlivost jeho v brzku došla udělením mu důstojnosti kanonické biskupství Olomúckého a proboštství Brněnského, jakož i jmenováním za protonotaria apoštolského a povýšením r. 1617 na výnosnou hodnost kanovnickou u sv. Víta na hradě pražském. *(Jos. Riss.)*

Na kázání *Adama Kravařského*, jesuity za císaře Ferdinanda II. (1620—1638), a cvičení docházeli bludníci ve zbroji, ale z Božího daru změklo jim srdce a rozbřesklo se jim v hlavě líbeznou a moudrou jeho řečí a otcovským jednáním. Horlivý blahověst obrátil na Křivoklátsku deset tisíc duší. V Opočensku obrátil s pěti soudruhy po pěti měsících kázaním, křesťanským cvičením a odříkáváním katechismu 6040 duší na víru katolickou. Jaroslav Bořita z Martinic nazýval ho českým missionářem a Vilém Lamormain, zpovědník Ferdinanda II. říkával: „Muž ten byl od Pána Boha všechen na to vybrán, aby českou zemi na sv. víru obrátil.“ *(Blahověst. 1874.)*

Jan Sixt z Lerchenfelsu, probošt Litoměřický († 1629), jevil neobyčejnou horlivost v rozšiřování víry katolické, zvláště pak v Litoměřicích a celém tamním okolí. *(Crugerius.)*

Petr Skarga, jesuita polský, slavný kazatel († 1612), působil mocnou výmluvností v Litvě a Polsku ve prospěch katolicismu, jemuž získal bohaté Radziwilly, jakož i mnoho jiných k velikému hněvu jinověrců, nekatolíků. *(Maur. Dzieduszicki.)*

Když *Petr Skarga*, slavný kazatel, jesuita, právě přijatý v Římě do řádu jesuitů roku 1571, vracel se do Polska, otčiny své, na sněmích polských biskupové byli jedinými zástupci víry katolické, ostatní šlechta hlásila se k vyznáním jiným; když pak týž Petr roku 1612 umíral nebylo na sněmích nikoho, kdo by nebyl býval víry římsko-katolické. *(J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.)*

Jan Tonner, jesuita a spisovatel, narozen v Plzni († 1694), vycházeje jmenovitě z Olomouce kdykoliv měl prázdniny do Těšínska a hlásaje tam horlivě víru katolickou, obrátil mnoho tisíc evangelíků na katolictví. *(Ant. Rybička.)*

Horlivostí a vroucností velikou působil sv. *Václav*, patron a kníže náš Český († 935). Věda z vlastní zkušenosti, jak mocně působí kvas víry Kristovy na zbožnou duši jeho, aby křesťanství v Čechách více rozšířil: kupoval malé dítky pohanských rodičův, dal se křtíti a dle křesťanského řádu vychovati, a pohnul mnohé vznešenější Čechy, kteříž v pohanství vězeli, k tomu, že víru křesťanskou přijali. *(Frencla Post.)*

a) Měj o rozšíření církve sv.,

viz i: „Církev 2 c!“ „Víra 4 d!“

Bernard, hrabě z Martinic, tehdejší věhlasný purkrabě a náměstek krále Českého, chtěje míti účast v zásluhách, kterouž r. 1678 jesuité na ostrovy Marianské nastoupili, neopomenul k velezaslouženému dílu missijnímu přispěti znamenitým obnosem peněžitým. *(Ant. Procházka. Missie jesuit.)*

Na křižácké výpravě, kterou r. 1254—1255 král Český Přemysl Otakar II. podnikl, nalezal se i *Bruno*, Olomoucký biskup, ouť vzal kříž na sebe a mečem se opásav pro církev bojoval. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

V horlivosti pro rozšíření církve a pro spasení duší svých bojovali mnozí *pánové čeští* s křižáky proti pohanským Litvanům. Tak r 1322 pánové z Lichtenburka a znamenitý potom u Mühldorfu padlý Plichta z Žirotína s jedním bratrem svým; r. 1323 pánové z Cimburka a Egerberka; r. 1324 pan Petr z Rosenberka a jiní. *(Děj. čes.k.)*

František z Dietrichšteina, kardinál a biskup Olomoucký za času Rudolfa II., krále Českého (1576—1611), plně horlivě povinnosti povolání svého, podnikl bez prodlení dílo reformace na Moravě, kterého by se byl za tehdejších dob zajisté mnohý katolík nebyl odvážil, jelikož se musel připraviti na boj

s ohromnou většinou obyvatelstva a na tuhý odpor stavů nekatolických v zemi naprosto rozhodujících. (*Ant. Gindely*)

Ondřej Freyberger, jesuita († 1738), byl 38 let představeným archivu u sv. Klimenta v Praze. Toužebně si přál jako missionář jíti do Indie, nemoha však pro slabost těla poslán býti, oddal se v Praze na obracování židů, z nichž mnohé na víru křesťanskou obrátil. (*Kar. Ninger.*)

Benedikt Herbst, vlastně Zeleněvič, polský filolog a theolog († v Haliči 1593) a konečně jesuita, získal na dvoře švédském královnu pro církev římskou; potom působil v Červené Rusi, Volyni a Podolí, kde po 22 léta jinověrce na katolictví obracel. (*Děj. polsk.*)

Jiří Vilém Herold ze Stodu, rychtář v Litoměřicích († 1646), přihlížel horlivě k tomu, aby obyvatelé města Litoměřic a okolní navrátili se do lůna církve katolické. (*Ant. Rybička.*)

Roku 1328 vytáhl *Jan Lucemburský*, král Český, s vojskem, k němuž se i mnozí páno vé čeští a moravští připojili, do křížové války proti pohanským Litvanům, a dalo se tři tisíce lidu pokřtíti. (*Děj. česk.*)

Sv. Jacek (Hyacint), narozen ve Slezsku v Kemeni z panského rodu Odrovanžic († 1258), stal se r. 1222 převorem kláštera sv. Dominika v Krakově. Z Krakova odešel na dílo apoštolské v křesťanech i pohanech. Putuje Polskem kázal pokání horlivě; pak zvěstoval blahé učení Kristovo pohanům v Prusích a na Litvě; hlásal též rozkolným a bludným Rusům přesnou víru katolickou. V slavném Kyjevě, ruském městě, vyzdvihl kostel Rodičky Boží s klášterem, kdež čtyry léta převoroval. (*Drahé kameny.*)

Po bitvě na Bílé Hoře roku 1620 domluvami měšťanů v *Jičíně* poznali měšťané z Mnichova Hradiště a v okolí vůbec vznešenost náboženství katolického. (*Balbin. Hist. collegii Jičín.*)

Šimon Eust. Kapihorský, kronikář, narozen ku konci XVI. století na Horách Kutných, cisterciák v klášteře sedleckém, působil roku 1624 co missionář v kraji Čáslavském a Kouřimském a horlivým kázáním svým do r. 1627 celé uvedl opět do lůna církve římsko katolické. (*Jos. Riss.*)

Roku 1358 přišlo k císaři a králi našemu *Karlu IV.* v Norimberce poselstvo od velkého knížete Olgerda Litevského, dosud pohana, který žádal císaře aby mu poslal kněze do Litvy, kteří by jej a jeho národ v křesťanské víře vyučili, že by se on i jeho národ chtěli dáti pokřtíti, žádaje ho zároveň o ochranu proti německým křižákům, Tatarům a jiným nepřátelům. Takové poselství Karla potěšilo a vypravil potom Pražského arcibiskupa Arnošta z Pardubic na Litvu, kterýž pojav ssebou svých českých kněží a provázen jsa od velkého mistra křižáků německých na cestu se vydal. Avšak pro neústupnost křižáků německých výprava ta se nezdařila. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Konrad Mazovecký, jeden z knížat polských, povolal roku 1226 křižáky řádu německého, kteří již po delší čas ze sv. země od Saracenův zapuzeni jsouce po krajinách jiných se ohlíželi, na Mazovsko a odevzdal jim svou vlastní krajinu chelminskou v sousedství Prušanův ležící, aby odtud víru Kristovu v Prusích rozšiřovali. (*Děj. česk.*)

Bartoloměj Košič, pilný spisovatel dalmatský, jesuita († 1650), horlivě rozšiřoval víru katolickou v Turecku. Třikráte prošel tuto říši. (*Jan Gebauer.*)

Mišovský vl. Mnišovský Rafael ze Sebuzína, básník a právník (nar. v Horšově Týně r. 1580), při reformaci za císaře Ferdinanda II., vyslán jest co komissař do rozličných měst na Moravu a do Kladska, kdež velmi horlivě k tomu působil, aby tamní obyvatelstvo evangelické přistoupilo k víře katolické. (*Ant. Rybička.*)

Dne 14. prosince 1254 vytáhl *Přemysl Otakar II.*, král Český, s českým vojskem do Prus, aby zde dle tehdejšího způsobu i mečem víru Kristovu rozšiřoval. Pomáhali mu i hanební křižáci řádu německého a hrabě Rudolf Habsburský, takže vojsko se čítalo na 60.000. Přemysl dostal se až do posvátného Prusům háje Romove, svatý dub skácel a spálil i se všemi modlami a všecko zničil, co k pohanské modloslužbě náleželo. Prušané utrpěvše strašnou porážku z nutnosti se poddávali Přemyslu a víru Kristovu přijali. Za-

loživ pak král Český město Královec (Königsberg) s chrámem ke cti sv. Vojtěcha, biskupa Pražského, navrátil se roku 1255 do Čech. (*Děj. česk.*)

Albrecht Radziwill, Almužník zvaný, biskup Lucký († 1619), staral se horlivě o vyplenění pohanstva ve své diecési. (*Jos. Kořán.*)

Slavek z rodu Hrabišicův, bratr Borše z Riesenburka, stav se mnichem a potom v klášteře oseckém od svého děda založeném, již okolo roku 1239 od papeže biskupem Pruským byl učiněn a na vyzvání papežovo a německých rytířův s několika bratřími cisterciaky klášter opustil a k rozšiřování křesťanské víry mezi Prušany a Litvany do Prus se odebral. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

P. *Augustin Strobach*, narozen v Jihlavě r. 1646, † 1682, jesuita a missionář, jenž r. 1682 na ostrovech Marianských smrt mučennickou podstoupil, již od své mladosti toužil, státi se missionářem jakž v listu svém mateři při svém rozloučení s ní píše: „Nemohu v hrudi uzavříti radost svou nad tím, že milostivou přízní nejdobrotivějšího Boha připuštěn jsem k missiím, po nichž jsem už v pacholetství co nejvroucněji prahnul.“ (*Mat. Procházka. Missie jes.*)

Sv. *Vavřinec z Brindisi*, kapucín, vyznamenal se neobyčejnou horlivostí o víru. Víra oživovala myšlénky, slova a skutky jeho. Víra vedla jej do kláštera, na cesty, k oltáři a na kazatelnu, ke dvorům velmožů, do reje světového i do války. Ont na rozkaz papežův ubírá se do Rakouska a do Německa, aby víru rozšiřoval a hájil, aby kláštery zakládal. I vysmívají se chudému kapucínovi, rouhají se mu, pronásledují ho, usilují o jeho bezživotí; on neztrácí mysli; neohroženě a neunaveně pracuje o rozšíření víry sv., o rozšíření království Božího na zemi a tu se nedal nižádnou hrozbou ve své apoštolské činnosti másti; ont byl rekem křesťanské víry. (*Jos. Schindler.*)

Sv. *Vicelin*, věrověst Bodrcův, biskup Staargardský († 1154), rozšiřoval víru Kristovu mezi národy slovanskými (polabskými) co nejhorlivěji. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Vladislav II., kníže Český (1140—1173), cítil se puzena v srdci svém, aby ke cti Boží a pro hříchův odpuštění sám také r. 1147 ozdobil se znamením kříže; a příkladu jeho následovali bratr jeho Jindřich a Spytihněv Bořivojic, knížata i velký počet jak pánův českých, tak i obecného lidu. V měsíci červnu připojili se ku Kunratovi III. v Rakousích, účastnili se pak všech pohod i nehod vojska německého. I jiná knížata moravská s biskupem Jindřichem Zdikem vzali této doby znamení kříže na sebe. Výprava ta II. křižácká vypadla strašně. Padlo i mnoho Čechů a Vladislav ani Jeruzaléma nedošel. (*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sv *Vojtěch*, biskup a patron náš český († 997), nejen v Čechách o rozšíření církve se staral, alebrž i když podruhé Prahu opustil, slovo Boží hlásal pohanským Prusům, kdež víru i smrtí svou zpečetil.

Sv. *Wolfgang*, patron náš český († 994), vydal se, horle o rozšíření církve sv., na cestu a prošed Uhry a Čechy, k 5.000 duší Pánu získal. (*H. J. Korlik. Živ. svat.*)

Zdik, biskup Olomúcký (1126 - 1150), po příkladu sv. Vojtěcha do Prus a Litvy se vydal, kázal tam pohanům slovo Boží; ale vrátil se bez úspěchu. Později táhl Zdik s třemi knížaty moravskými do Pomoří obrátit pohanských Slovanů na víru Kristovu, ale i tato výprava neměla výsledku. (*Vinc. Brandl. Sbor. Svato-Meth. 1885.*)

Hospodář.

1. Hodný

a) jest pilný a šetrný.

Václav Budovec z Budova, příjmím Kozíbradka (nar. r. 1547), kupoval r. 1591 od Jana Ratibora Sekerky statek Lobkovice s Neratovicemi za 11.750 kop gr. Okolnost tato svědčí, že Budovec byl zámožným statkářem a že dobře hospodařil, když mohl nové statky přikupovati. (*Česk. mor. Kr.*)

Adam Hrzán na Lanškrouně, od roku 1598 poručník Anny Kateřiny, dcery Adama Šťastného z Harasova, pána na Potštejně, byl velmi šetrný a zboží potštejnské velmi zvelebil, při dvořích nově nemálo rolí, luk a pastvišť přidělati a v nich mnoho všelijakých porostlin vykliditi a kopců rozmetati dal, takže na těch dědinách množství korcův obilí více než prve se selo. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Ladislav z Lobkovic, od roku 1565 pán na Zbirově, byl velmi dobrý hospodář. Stal se pánem na Trenčíně a panství Zbirovské zvětšoval; přikoupil k němu Rovensko a část panství Libštejnského až po samou řeku Mži. (*Aug. Sedláček. Hr. a z. díl VI.*)

Vilém z Pernštejna, od roku 1497 pán na Rychnově, byl jedním z nejznamenitějších pánů, kteří kdy v Čechách panovali a vzorný svého času hospodář. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Jiří Pětipeský z Chýš a Egerberku byl hospodář pilný a dobrý a proto také statek svůj rozmnožoval. Tak na př. roku 1585 koupil dvůr poplužní Jišov. (*Paprocký.*)

Sv. *Prokop*, patron náš český a od roku 1039 první opat kláštera sázavského, jsa přičinlivým hospodářem, měl povždy, z čehož by domácích uživil a ošatil, ba ještě zbylo něco pro chudinu. (*Drahé kameny.*)

Petr, pán na Krumlově († 1347), dobrým byl hospodářem a proto nové statky kupoval, staré statky zveleboval. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Matěj Slašek, pán na Slatině (nar. r. 1398), rozšiřoval brzo jako dobrý hospodář statky své na sever i na jih od Slatiny. (*Čas. česk. Mus. 1827.*)

Jan Vratislav mladší z Mitrovic, pán na Vodici († 1637), byl dobrým hospodářem, takže z peněz ušetřených statky přikupoval. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl IV.*)

b) Stará se o duši a kázeň čeládky.

Sv. *Hedvika*, († 1243), choť vojvody Jindřicha I., jenž částkou země slezské a polské vládl od r. 1201, vedla čeleď svou do nebe. Kdožkoli z domácího služebnictva sprostni a neuměli byli, ty buď sama, buď někým k tomu způsobným učila, jak by se modliti, zpovídati a velebnou Svátost oltářní přijímati měli. Onemocněl-li někdo z čeledi, navštívila ho milostivá hospodyně Hedvika, těšila jej Pánem Bohem a davši zavolati lékaře, strojila léky. Bez pobožnosti a počestnosti neobstál nikdo v její službě. (*Drahé kameny.*)

Rodiče *Bedřicha Kamarýta* (nar. roku 1831), proslulého církevního malíře a faráře v Deštné vedli živnost hostinskou ve Velešíně v místě u Lukášů zvaném. U „Lukášů“ byl vždy nejpřísnější pořádek; tam se ani do pozdní noci, ani ve svátek přes služby Boží nikdo zdržeti nesměl. Kdo byl nepořádný do toho vložila se paní hostinská Agnes a buď musil odejíti, anebo pořádku se podrobiti. Byl to hostinec, v němž nepěstovala se nestřídmost, netrpělo se klení, nevedly se rouhavé a bezbožné řeči. Každý spořádaný člověk k „Lukášům“ rád se podíval a nepořádný před ním měl se na pozoru. (*Nep. Rosecký. Vlast. 1886.*)

Václav Matěj Kramerius, přední křísitel národa Českého († 1808), byl čeládce své a ostatním domácím bedlivým hospodářem a příkladným pánem, který je vždy i dobré kázni, mravnosti, náboženství a pořádku napomínal. (*Ant. Rybička.*)

Pan Vilém z Pernštejna výtečný šlechtic český, jenž za krále Českého Vladislava II. (1471—1516) žil, zvláště v hospodářské činnosti byl pro věk

svůj vzorný: přísný pořádek a evidence ve všem až do nejmenších podrobností, a v celku přece duch volný, neúzkostlivý a dalekosáhlý. Nikdo neuměl bystřeji obraceti k užitku svému, cokoli naskytovalo se ve přírodě neb v obcování s lidmi příhodného a vystříhati se při tom vší ošemetnosti a křivdy. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Antonín M. Slomšek, biskup Labudský († 1862), již jsa farářem byl pečlivý, laskavý, ale tudíž přísný a spravedlivý otec čeledi. Na všecko dobře dával pozor, žádný se mu vyhnouti ne mohl. Provinil-li se kdo v čem, poprvé a i po druhé bylo mu odpuštěno, při třetím přestupku však, ano nebylo na děje na polepšení, bez milosti hned byl propuštěn. I čeleď měla svůj řád pro kostel i dům, jejž musela zachovávati. Večerní modlitbu a zpytování svědomí konal s nimi farář každodenně sám. V adventě a v postě modlíval se k tomu se všemi růženec, jindy jen v neděli a o větších svátcích. V takové dny i z užitečných knih jim vykládal a četl. (*Ant. Mužík.*)

Matěj Josef Sychra, kněz katolický a spisovatel († 1830), prohlížel v domácnosti k pořádku, slušnosti a dobré kázni, staraje se při tom zároveň, aby žádný z domácích netrpěl nedostatku věcí potřebných. (*Ant. Rybička.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, čeleď svou měl v počestné kázni. (*Drahé kameny.*)

c) Pečuje o vezdejší blaho čeládky.

Ladislav z Boskovic, pán na Moravské Třebové v XVI. století, byl k poddaným svým milostiv a laskav.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Matka paní *Zuzany Černínové* z Harasova (narozené r. 1600), ana bydlela v Praze, často Zuzance své psávala a ji poučovala a napomínala. Také psala v jednom listu mezi jiným: „I má milá Zuzanko, prosím tě také velice, pohlídej a dobře opatři mně ty mé staré služebné. Velmi nerada jsem uslyšela, že ta Bětka a kuchtík se rozstonali, dej jim udělati flastr, však jim tam žádný nic dobrého neudělá, ať mi nepomrou, však jich již dosti maličko mám. Jozička, toho Vitasa i Lídu a Ty starou Annu ve dvoře jen mně k vůli chováte, zasluhují toho, zpracovavše oni u nás manželů svá léta. Nebo kdyby se mělo s mou čeledí zle zacházeti, muselo by se mi to smrti rovnati, že já i oni tak málo ušetřeni jsou.

(*Fr. Dvorský. Obr. víry. 1886.*)

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský (1624—1667), služebníkům a úředníkům svým byl v pravdě otcem, staraje se o ně řádem patriarchálním. Kdykoli byl vzdálen domova, tázával se písemně, kterak se jim daří, jsou-li zdrávi a byl velice o to pečliv, aby nikdo z nich v něčem nedostatku neměl. (*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Mikuláš I., car Ruský (1825—1855), byl v domácnosti ku svým laskav a dobrotiv. (*Jak. Malý.*)

Marie Maximilianka, rozená hraběnka ze *Žďáru* († 1690), štědře na domácí své pamatovala. (*Drahé kameny.*)

Léta Páně 1574 25. Junii, jinak v pátek po sv. Janu Křtiteli pan vladař domu *Rosenberského Vilém* Václavovi Albínovi, kancléři svému, starému služebníku, kterýž od l. P. 1522 pánům předkům J. Mti. věrně a stále sloužil, dvůr Malotín se vším příslušenstvím do života jeho předešle zapsav, podstoupiti ráčil.

(*V. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

V letech 1593—1597 daroval *Petr Vok z Rožemberka* Mysletín služebníku svému Martinovi Grejnarovi z Veveří.

(*Arch. třeb.*)

Petr Vok z Rožemberka, pán na Nových Hradech, uváživ zásluhy, jichž si dobyl o vrchnost hejtman Hulcšporer, jemu roku 1594 7. března dům ležící na náměstí v Nových Hradech, louku za městem ležící jakož i ještě jiné tři grunty ode všech platův osvobodil.

(*Arch třeb.*)

Petr Vok z Rosenberka, poslední z rodu toho († 6. listopadu 1611), byl pán ku svým poddaným a služebníkům velmi dobrotivý. Kterak služebníky své obohatil, dlouho by bylo o tom vypravovati.

(*Vác. Březan Živ. Pet. Voka z Rosenb.*)

Manželka barona *Sturmfedera*, pána na Hrádku († 1865), služebníky, jichž nezaopatřil muž jako vdova, zaopatřila sama, zaměstnávala, podporovala je a po smrti se o ně postarala, aby duši

její netížila žádná křivda, čehož vždy se tuze bála.

(*Fr. Pravda. Vlast díl VIII.*)

Václav II., král Český, zemřel dne 21. června 1305 v 34. roce věku svého. A tu věrní služebníci jeho zmyli mrtvolu jeho teplou vodou, mísice do ní slzy z očí svých; pak ji oblékli v nejskvostnější roucho královské a uložili na máry v síni královské. (*Děj česk.*)

d) I v poslední vůli na ni pamatuje.

Jan IV. z Dražic, biskup Pražský († 5. ledna 1343), odkázal před svou smrtí každému ze služebníků svých sto hřiven stříbra. (*Děj. česk.*)

Václav Leopold Chlumčanský, arcibiskup Pražský (1815—1830), odkázal část pozůstalosti své i na odměnu svého služebnictva.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Kateřina, choť Bosenského krále Tomáše Ostoiče († 1478), zahnána od Turků, odebrala se konečně do Říma a tu před smrtí svou rozdělila jmění své mezi své dvořany a dvořenice, kteří s ní přišli do Říma. (*Děj. bulh.*)

Mikuláš Kněževský odkázal v posledním pořízení svém též 16 kop platu na Kněževsi doživotně služebnici své Anežce a jakémus Avusovi, tak aby po jejich smrti byly obráceny na chudé žáky připravující se k stavu kněžskému. Žilť Mikuláš v I. polovici století XV.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Eliška Slavatová, vdova po † Michalu Slavatovi, pánu na Černém Kostelci, Chlumu atd. († ok. 1546), odkázala dvůr, jejž v Kostelci po manželu měla, služebnici své Anně Lhotické ze Lhotic. (*L. Svoboda.*)

Sigmund Turnovský z Turnšteina, nar. v Prachaticích, hejtman v Krumlově († 1631), odkázal v poslední vůli své značné peněžité sumy i svým služebným. (*Ant. Rybička.*)

e) Poddaným činí dobře.

Jan Bedřich ze Švamberka († 1659) prokázal rozličná dobrodiní chudým poddaným svým. (*Fr. Doucha.*)

František Antonín, hrabě z Thunu a Hohensteinu, pán na Děčíně (nar. 1786), byl poddaným svým za dob poddanství dobrotivým otcem více nežli pánem; a i po zrušeném svazku poddanství nepřestal býti jich dobrodincem. (*Emler.*)

Josef Matyáš hrabě z Thunu a Hohenšteinu († 1868) byl pravým otcem svých poddaných ve všech jeho potřebách. (*Emler.*)

Jakub Wimmer, svobodný pán, nar. v Praze, ředitel nejvyšší dopravnictví a opatřovatelství za válek francouzských, majitel statků: Lenešice, Malé Bubny, Nusle, Vršovice, Velký Zdikov a Vanětice a majitel i Platejsu v Praze († 1822), byl poddaným svým pravým otcem, školám a kostelům starostlivým a štědrým patronem. Svým poddaným pomáhal obilím i penězi, obzvláště pak podporoval všude průmyslovou podnikavost.

2. Špatný.

a) Čeládce ubližuje, ji i vraždí.

Rázná pražská sousedka *Marie Korfířstka* r. 1586 napomenula svého pacholka služebného, aby šel ke koním a když nechtěl v tom jest se dala do něho a porazila ho a prala, řkouc: mám práva dosti, jest můj čeledín, mohu biti, kdy chci. Sám Korfířst, když již pacholek pod ní ležel, našlapoval mu hlavu nahoru.

Mistr *Pavel z Koldína*, právník, nabil r. 1567 své děvečce Anně tolik, že jí prstenem oko vyrazil.

R. 1577 žaloval Bohuslav Felix Hasištejnský z Lobkovic na místě sirotka Anny, dcery sladovníka chomutovského Šimona, že měšťan a zeman *Václav Severýn* z Kapí Hory touž Annu schromil. I zavřen jest Severýn do vězení.

V Táboře r. 1564 byla služka Markéta od *Kateřiny Jarošky* tak dlouho bita, až zoufale skočila do Jordánu rybníka a utopila se.

Městka *Jandova* r. 1556 poněvadž zapomněla v kostele knížek modlitebních rozlobila se na děvče *Lidu Čapkovou* a zbila ji kliči v hlavu.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Ladislav Želízko z Tourového, purkrabí na Helfenburku (1515—1518), byl člověk tak skrbný, že čeládku sobě rozehnal. (*Světeckého paměti.*)

L. 1534 v pátek př. Hromnic paní *Kateřina Bechyňová* odsouzena hrdla, protože několik děveček zabila; potom

ji z vězení Mihulky, tak řečeného, umrlou vytáhli a přes most do Prahy nesli. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Bohuslav Harant z Polžic byl r. 1561 viněn, že zabil děvečku Vaclíkovou v Tísově.

Dvorský bradýř *Julius* pustil se r. 1604 do své české služky, dvanáctiletého děvčete a spolu se svou ženou utloukl ji pohrabáčem do smrti.

V domě staroměstského měšťana *Henrycha Ampacha*, Němce zmizel leckterý čeledín dočista. Tak r. 1590 pěkný mládenec.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

b) Dochází trestu.

L. 1590. P. *David Boryně*, člověk bohatý, při tom náramně skoupý a a skrbný, vydrancován a oloupen jest v sídle svém od zlodějův tajných a nepovědomých, jenž že i v larvách byli pro nepoznání jich; k tomu od nich i zeprán a stlučen, že sotva živ zůstal. Řeč byla, že se jemu to stalo od pacholkův robotných, s nimiž a s čeládkou že ukrutně nakládaje, za mzdu jich platiti nechtěl.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku 1647 žaloval na *Annu Hozlaurovou z Kalešic a na Olši* královský prokurátor, že roku 1645 děvečku jakousi skrze týrání časté „špisruty", karabáčem, metlami, mrskáním, kyji, bitím, nástroji ohnivými a rozpálenými těla jejího pálením trýzniti a tak usmrtiti dala. Soud sice nalezl, že ji svévolně neusmrtila, ale odsoudil ji k pokutě 500 grošů českých a na vězení šest týhodnů do Bílé věže.

(*Světozor. 1873.*)

Hostinnost,

viz i: „Skutek milosrdný tělesný II. 3!"

1. Jí vynikli.

Carové *Bulharští* pěstovali hostinnost v plné míře. Tak od *Jana Aseňa II.* (1218—1241) sv. Sáva na návratu z Palestiny skvěle uvítán, co host velikého cařе zemřel v paláci trnovském. Asěn podobně častoval zetě svého krále Vladaslava.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Tobiáš Jan Bekr, od r. 1702 biskup Královéhradecký, hosti rád přijímal; na noc uváděl je sám do ložnice, chtěje zkusiti, mají-li čistě a dobře ustláno a vše ku pohodlí uchystáno.

(*Drahé kameny.*)

Kdykoliv cizinec do hradu *blatnického* nedaleko Bohdanče v XII. a XIII. století vstoupil, byl, ačkoliv pán hradu chudý byl, laskavě pohostěn. Paní jako pečlivá Marta přinesla zatím kyselé mléko, kousek másla a sýra a podavši cizinci chleba pobízela, aby si přistoupil ku stolku dubovému a s nimi pojedl. Potom sama oheň na krbu rozdělavši, přinesla na talíři rybu, hrách vařený neb jahelnou kaši, aby se cizinec na zpáteční cestu dobře najedl. Když pak se slunce klonilo k západu, cizinec opustiv pohostinnou věž a pánu a paní se odporučiv, touž cestou, jakouž přišel, z hradu opět se navrátil.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Když roku 1000 Otto III., císař Německý, Hnězdno navštívil, aby sv. Vojtěcha, mučenníka, uctil: přijal ho *Boleslav I., Chrabrý*, král Polský (992—1025), velmi pohostinně. Jemu ke cti zařídil rozličné slavnosti. Každého dne dány byly při hostině vždy skvostnější náčiní a na konci darováno i náčiní i vše, co se při hostinách potřebovalo, do komory císařské. I služebnictvo císařovo bylo hojně obdarováno.

(*Mart. Gallus. Děj. pol.*)

Roku 1059 utekl Bela, vévoda Uherský, do Polska, kdež ho král *Boleslav II. Smělý* (1058—1080) velmi přátelsky přijal a hostil.

(*Mar. Gallus. Děj. pol.*)

Staří *Čechové a Moravané* milovali hostinnost až do takového stupně, že ani nepokládali za zlé, u souseda bráti, když kdo neměl čím hosta vyčastovati.

(*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Hostinnost je na *Černé Hoře* v úplném

smyslu toho slova domovem; největší rozkoší Černohorce jest, může-li svého hostě vyčastovati masem, rybou, vínem neb rakijí čili kořalkou, třebas by jinak sám jen chlebem, česnekem a vodou se spokojiti musil. Hostě svého brání Černohorec proti nepříteli do poslední krůpěje krve. (*Jan Vaclík.*)

Prokop Diviš, kněz kat., proslulý přírodozkumec a vynálezce prvního hromosvodu (nar. 1696 v Žamberce), hostil časté a vzácné hosti, kteří jej pro jeho učenost navštěvovali, přívětivě. (*Pašmut.*)

Josef Formánek, arcikněz, vikář a farář v Týnci († 1892 v 79. roce věku svého), pohostinství právě staročeského šetřil, kde co měl, snesl svému hosti a s největší vlídností a laskavostí jej přijal. (*Fr. Wildmann.*)

Roku 1491 cestoval bratr Kabátník po Malé Asii, Egyptě z Jerusaléma. Šel pak zase do Jerusaléma zpět a opustiv od další cesty do Indie zase k domovu se obrátil. Velkého pohostinství užil na svých cestách u mnichův *františkánův Bosákův* a s vděčnosti toho připomínal.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jan Hammerschmid, spisovatel český a posledně i farář Týnský († 1737), byl velmi hostinný. (*Kar. Ninger.*)

Vejděte v *Hercegovině* do kuče kdekoli, všude jste hostmi. Zde září nám v posvátném tom zvyku pohostinství ten krystal bídy skvoucím jádrem pravé slovanské povahy. V tom okamžení, kdy překročíte práh kuče, stáváte se jako novým vzácným členem rodiny, a odvěká ctnost předpisuje domáčinovi, aby otázal se upřímně na vaše zdraví a na směr cesty. Chcete-li se mu zavděčiti, tož odložte veškeren způsob uctivé ostýchavosti, jež u nás tak se zakořenila, až přechází ve škrobenou, ulízanou etiketu. K Hercegovci musíme jen upřímně a on navzájem upřímností nám odplatí.

(*Jan Třeštík. Vlast roč. VII.*)

Pan *Hertvík Bedřich Záruba* z Hustočan, pán na Svojanově a manželka jeho Johanka v XVI. století, byli velmi pohostinni; o hostinnosti obou manželů na hradě Svojanově svědčí i to, že se na něm mnohé cizí panstvo delší čas zdržovalo. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Jan Hollý (* 1785 a † 1849) znamenitý básník slovenský a farář v Madunicích na Váhu, byl srdce velmi dobrého, v němžto lsti nebylo. Ku každému býval přívětivým a ochotně úslužným. V domě svém milé hosti s proslulou pohostinností národa Slovenského mile vítával a po slovensku úslužně pohostival.

(*Tóma Šmid. Vlast. 1885.*)

Kdykoliv Český král ubíral se končinami chodskými, vítali ho *Chodové* (kteří až posud blíž Domažlic se zachovali) ve zbrani pod hlavním praporem svým, na němž psí hlavu v erbu měli a uctivše knížete svého po starodávném obyčeji soudkem medu, provázeli jej jako čestná stráž horami přes hranice. (*Al. Jirásek. Květy. 1884.*)

Když v Praze r. 999 dosedl na trůn hanebný Boleslav III. Ryšavec, jenž se svými bratřími ukrutně nakládal, an Jaromíra na těle zohaviti dal a Oldřicha zavražditi usiloval: utekli se Oldřich a Jaromír se svou matkou Emmou ku sv. *Jindřichu*, císaři Německému, a tento přijav je pohostinu, dopomohl jim později opět ku panství v Čechách.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy d. II.*)

Petr Jokič, vojvoda Srbský, musel po nezdařeném povstání proti Turkům roku 1813 utéci a přešel do Zemuna, nejsa života svého jist, kdež ostal až do roku 1837. Jeho dům byl zde všem Srbům, kteří násilí tureckého více snésti nemohli, vždy otevřen. Vrátiv se do Srbska, zemřel roku 1852.

(*Aug. Sedláček.*)

Roku 1335 sjeli se Jan Lucemburský, král Český, Kazimír, král Polský a Karel, král Uherský na Uherském Vyšehradě a mezi sebou se vyrovnali šťastně. A byl ten sjezd na tom Uherském Vyšehradě vskutku také slavný a králové tu tři neděle rokovali, radovánky měli a rozmanité kratochvíle provozovali. *Karel*, Uherský král, ukázal, že jest velmi štědrý a ochotný hostitel; všech potřeb bylo v hojnosti a ještě každý král znamenitě obdařen sjezd ten opustil. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Josef Kohlruss, zpovědník u sv. Víta v Praze († 1893 v 78. roce věku svého), měl ve zvyku, uctíti každého

přítele, když k němu zavítal, aspoň vínem a cukrovím.

(*Vaj. Hlinka. Vlast roč. IX.*)

Břetislav, kralevič, postaviv se r. 1090 s velkým vojskem proti vlastnímu otci Vratislavu II., králi Českému, smířil se sice s otcem a nedůvěřuje mu pro zlé svědomí své odebral se s věrnými přátely svými a lidmi asi 2.000 k Uherskému králi *Ladislavovi*, kterýž jej milostivě přijal co příbuzného, a jeho družině místo Bánov v župě Trenčínské za obydlí vykázal, daje všem obyvatelům okolním rozkaz, aby těm Čechům radni a pomocni byli.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Roku 1665 ubíralo se Prahou několik theatinů na missie na Rusi. Tehdáž byl v Praze nejvyšším purkrabím zbožný Bernard *Ignác* hrabě *Martinic*, syn někdy pana Jaroslava Bořity, od protestantů r. 1618 z okna král hradu vyhozeného Velmož ten přijal theatiny pohostinu.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Roku 1666 stal se kanovníkem u sv. Víta na hradě pražském Václav *František Nebeský* (Coelestinus) z Blumenberka. Byl muž povahy tiché a skromné. Měl i mysl dobročinnou a zvláště hostinnost u veliké míře.

(*Tomáš. Pešina z Čechorodu.*)

Když páni čeští jeli roku 1432 do Basileje ku sboru církevnímu skrze Norimberk: uctili *Norimberští* Čechy všelijakými poctami a dary.

(*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Jan Pospíšil, vlastenecký knihkupec v Hradci Králové (nar. v Hoře Kutné 1785), byl velmi pohostinný, tak že jej Ziegler pro tuto hostinnost nazval Hostivitem.

Přemysl Otakar II, král Český, byl roku 1271 podruhé požádán, aby přijal korunu císařskou, avšak opětně odepřel arcibiskupu Kolínskému. Posly za to král velmi pohostinsky přijal a dal jim darův velikých a drahocenných, jakž v nádheře své v obyčeji měl, také krásnými koňmi je opatřil a všecky jejich služebníky novým oděvem dal odíti

(*Děj. česk.*)

Po osudné bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 za císaře Ferdinanda II. byli Čechové násilně na víru katolickou obracováni a proto mnoho tisíc se jich vystěhovalo z Čech. Mnozí uchýlili se i do Polska. A tu nejvíce nakloněn byl chudým vystěhovalcům kníže *Krištof Radziwill*, který štědrostí a laskavostí oslazoval dosti krušné dni jejich.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Josef *Rautenkranc*, spisovatel a vlastenec náš († 1817), byl velmi pohostinný. Zavítal-li k němu některý dobrý přítel, neb jiný host, viděl jej velmi rád a sdělil s ním ochotně a srdečně vše, čehož poskytovala skrovná jeho domácnost. Jsa farářem v Sedlicích žil v důvěrném svazku přátelském se všemi okolními vlastenci a duchovními, docházel k nim často a vidíval jich rád u sebe.

(*Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1867.*)

František Raymann, farář v Častolovicích a vlastenec náš na slovo vzatý († 1829), byl velmi štědrým hostitelem, podporovatelem spisovatelů, takže na bohatém beneficium žije, nezanechal ani na rakev. (*Hlídka Literární. 1886.*)

Český kníže Slavitěch, léta 857 od Bavorův z města svého Vitorazi vypuzený, hledal a nalezl u knížete Moravského *Rostislava* přítulku.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Staří Slované ku přespolním jsou dobrotiví, pilnou péči o jejich zachování vedouce a z místa na místo, kam za svou potřebou jdou, je zprovázejíce.

(*Procopius.*)

Vojtěch Suchodolski, znamenitý řečník polský († 1826 v Mikolajevicích v Haliči), poskytoval na statcích svých každému staroslovanskou pohostinnost, kdo se k němu v jakékoli potřebě utekl.

(*Děj. polsk.*)

Rodiny statkářův pohorských na *Šumavě na Otavě* a to všichni mužští členové lnou k sobě s obzvláštní důvěrností, vzájemné pak návštěvy, zejmena za dob zimních, jeví na sobě ráz neobyčejné upřímnosti. Pohostinství statkářů obecně je známo. (*Čechy.*)

Jaroslav Josef Kalina, český básník, před svou smrtí, která roku 1847 následovala, vlídné přechovávání nalezl u doktorů *Jana a Karla Špota*.

(*Fr. Doucha.*)

Když roku 1452 Eneáš Silvius, kardinál a vyslanec císařský s Prokopem z Rabšteina a dvěma rakouskýma pány do Tábora přijeli za deštivého počasí,

vyšli proti nim *Táborští* jízdecky. Pak přinesli dary a pocty ryb, vína o piva.
(*Eneáš Silvius.*)

Jan Tarnovský, kastelán krakovský (nar. 1488), poskytl útočiště Janu Zapolya-ovi, když za krále Uherského zvolen, ale od Ferdinanda Rakouského zapuzen byl, a dal mu i příjmy téměř královské vzdor výhrůžkám Ferdinandovým.

František Jaroslav Vacek, básník náš národní a na slovo vzatý vlastenec náš, posledně děkanem v Blovicích, kdež dne 23. března 1869 zemřel, byl muž nejen všestranně vzdělaný a osvícený, anobrž dobrosrdečný, spanilomyslný ku každému ochotný a přívětivý, běd a strastí lidských upřímně citelný a předkem pohostinský tak, že dům jeho býval hojně navštěvován a středištěm všem vlastencům celého okolí.

Roku 1293 přijel Albrecht, vojvoda Rakouský, smířiv se s králem Českým a švakrem svým Václavem II., s celou rodinou ke dvoru českému do Prahy pod záminkou, že by chtěl sestru svou královnu Gutu viděti. Král *Václav* ochotně a přívětivě ho přijav, velmi o to se staral, aby on a jeho rodina všeliké cti a radovánek užili a pak s velikými a drahými dary zase zpátky do Rakous se vrátili. Král Václav musel Albrechtovi slíbiti, že jej co nejdříve také s manželkou a dětmi a s četným komonstvem zas ve Vídni navštíví. To se také později stalo a celý český dvůr královský ztrávil potom dvanácte dní ve Vídni na ustavičných radovánkách a velkých slavnostech.
(*Zap. Č. m. Kr.*)

Josef Čeněk z Wartenberka, děkan kapitoly v Solnohradě, působiv před tím přes 40 let v diecési Královéhradecké († 1843), takovou slavnou pověst o sobě měl, že nebylo téměř ani jediného Čecha do Solnohradu přišedšího, aby dveří k obydlí Čeňkovu byl nevyhledal a naleznuv v něm ochotné pomoci, nebo pohostinstvím a upřímným slovem potěšen, nebyl odcházel.
(*Čas. kat. duch. 1843.*)

Hrabě Jaroslav z Martinic, byv roku 1618 od stavů odporných z okna vyhozen, skrýval se nejprv a pak utekl z Prahy přestrojen a na cestě té přišel do kláštera plasského řádu cisterciensk ého, kdež jen opatu *Jiřímu Vasmuciusovi* znáti se dal, kteryžto pan opat jeho vlídně jest k sobě přivítal, ihned bez mnohého hluku do jednoho jistého pokoje tiše uvedl a jemu i služebníkům jeho dosti jísti a píti, i klisnám obroku dal.
(*Čas. čes. Mus. 1850.*)

Antonín Veith, pán na Kolíně a Libichově († 1853), byl muž velice lidumilný a pohostinský.

Sv. *Vigilius*, biskup Tridentský, pohostil velmi sv. Romedia, věrověsta tyrolského, mučenníka († ku konci IV. století), když tento se ubíral do Říma.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Josef Liboslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel († 1846), byl pohostinný, zvláště pak pokládal to sobě za nemalé potěšení, mohl-li některého vlastence z Prahy neb odjinud přišlého, nebo některou vzácnou a vyšší osobu, o naši národnost zasloužilou, hojně vyčastovati a skvěle uctíti.
(*Ant. Rybička.*)

2. Dochází odplaty.

Po bitvě na Bílé Hoře k obnovení kláštera v *Královicích*, jakož i k navrácení odňatých statků a jiných obdarování přispěl *Jaroslav Bořita Martinic*, mocný zástupce u císaře Ferdinanda II., chtěje se tím zavděčiti za poctivé a a bezpečné chování v témž klášteře, kam se roku 1618 po svém z okna vyhození byl utekl. (*Čas. kat. duch. 1830.*)

Za starých časův slaveno bylo posvícení v Praze, vždy o sv. Martině a nikoliv o sv. Václavě, jak se nyní již od husitských časů koná. Proč tehdáž o sv. Martině bylo drženo, o tom vypravuje pověst takto:

Jednou si vyjel Český kníže *Oldřich* (1012—1037) na lov do lesů křivoklátských, kdež se ale od své družiny odloučil a v hustém lese zbloudil. Troubení jeho přivolalo uhlíře z nedaleké osady, kde právě posvícení slavili. Uhlíř vyvedl knížete, kterého nezual, z lesa a pozval jej do své chatrče na husu. Kníže, jenž se vydával za knížecího komorníka, jemuž prý Mates říkají, přijal pozvání uhlířovo a požív husy posvícenské a pobaviv se v chatrči jeho, pozval jej při odchodu svém, aby jej v Praze na hradě navštívil, což uhlíř

učiniti slíbil pod tou výminkou, dá-li mu tam pan Mates též husu upéci. Pak vyvedl knížete z lesů, načež se týž opět se svou družinou sešel a veselé dobrodružství své s ní sdělil.

V den sv. Martina se skutečně uhlíř na hrad pražský dostavil a po panu Matesovi se poptával. Dvořané, kteří na příchod jeho již připraveni byli, dovedli jej ku knížeti, u něhož stolovati a na huse si pochutnati musel. Na památku tohoto vysvobození svého z lesa a srdečné hostinnosti uhlířů českých ustanovil kníže Oldřich, aby Pražané každoročně den sv. Martina pečenou husou slavili, z čehož posvícení Martinské původ svůj vzalo. Později ale slavila města pražská posvícení každé v jiný den a takž kázal magistrát roku 1427, aby všude bylo posvícení o sv. Václavě drženo, což i zachovávalo až do časů císaře Josefa II., který je na neděli po sv. Havlu ustanovil, od čehož „císařské“ posvícení povstalo. Ale nyní se posvícení v Praze zase obecně o sv. Václavě slaví, pečená husa pak jest vždy hlavním příznakem jeho. *(Jos. Svátek. Pražské pověsti.)*

V městě Gnězně (Hnězdně) panoval kníže jménem Popel, maje dva syny, k jejichž postřižinám veliké hody přistrojil. Stalo se, že dva putující přišli k němu pohostinnu, než on jich s pohaněním odbyl. Uchýlivše se do předměstí, pozastavili se u chudého sedláka *Piasta*, syna Koščiuškova, tehdáž rovně postřižiny syna svého slavícího. Byvše od hospodáře Piasta a ženy jeho Repice vlídně přijati, zvěstovali jim povýšení rodu jejich v synovi na vysoký stupeň moci a slávy a rozhojnivše divotvorným způsobem skrovničkou zásobu piva i masa jejich, pobídli je, aby knížete Popela k sobě na hostinu pozvali. Tak při slavnostních hodech postřihli syna, davše mu jméno Somovit, pro předvznámí prý věcí budoucích. Tento dospěv k letům mužnosti, Popela nejen z vlády vyzul, nýbrž i s rodinou jeho zcela vyhladil.

(Martin Gallus. Děj. polské.)

Sv. Josafat Kuncevič, mučenník, arcibiskup Polocký († 1623), bera se Litvou přijel na noc do městečka Dudy. Duchovní správce nemaje slušného obydlí pro takového hospodáře, prosil ho, aby přijal pohostinství u šlechtického pána, *Soroky*, zavilého kalvínce. Šlechtic přijal hosta jaksi mrzutě, avšak sv. Josafat vlídným chováním a přesvědčujícími slovy obrátil na víru katolickou nejprv dvě jeho dcery a potom jeho samého.

(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)

Mezi nejkrásnější krajiny na Moravě patří zajisté krajina boskovská. Zdá se, jakoby tvořivá příroda na místa ona byla snesla všecky vnady své. A uprostřed půvabných končin těch vysoko nad městem Boskovicemi k mrakům vzhůru se pnou mohutné rozvaliny hradu boskovského. U hradu toho bojováno bylo mnoho bojů a půtek. O původu Boskovic vypravuje lid takto:

Za starodávných časů sídlel na hradě brněnském bojovný kníže Moravský, ochrancem jsa země své statečným. Největší rozkoší bylo mu proti nepřátelům zmužile bojovati. V čas míru pak neustále téměř hověl lovu. Krajina kolem Brna všecka tehdy ještě byla lesy porostlá daleko a daleko, a zvěře i šelem dravých v nich hojnost veliká.

Jednoho dne vyšel si kníže se svou družinou do oněch lesin na lov, které od Brna směrem severním rozkládají se nepřetrženě téměř až ke hranicím českým. Vášnivě žena se za kancem divokým oddělil se kníže od družiny a než se nadál, v husté lesině zabloudil. Nadarmo rohem komonstvu svému dával znamení, nadarmo křížem a křížem přecházel hustinami; z lesa vyváznouti nikterak nemohl. Přečkal noc a jakmile ráno rozbřesklo, znovu cesty hledal a opět do noci hledal marně. Teprv třetí den kníže zmořen jsa již hladem a utrmácen náramně na blízkém návrší číhadlo spatřil a nedaleko něho v úvalu dřevěnou chaloupku. I zaměřil v místa ta a brzo dorazil. Chýše dřevěná byla mladého ptáčníka *Velena*, jenž po otci ji zdědil a právě před okénkem krmil hltavá ptáčata, když host netušený k němu přicházel. Velen po celý Boží čas opuštěn jsa v samotě velice potěšil se z návštěvy neočekávané a jakkoli tušení neměl, že knížete a pána svého pozdravuje, velmi vlídně vítal příchozího a do chýše chudobné pozýval k odpočinku. A když pozoroval, že host vysílen a zmořen jest nadobro, snášel

kde jaké měl zásoby ve skrovné své domácnosti. Arci byl to jen černý chléb a mléko; avšak tenkráte lépe chutnal knížeti prostý oběd, než kterákoliv skvostná hostina na hradě brněnském. Posilniv se kníže pokrmem a nápojem hovořiti počal s vlídným Velenem a poznal, že mladý ptáčník junák jest velmi šlechetný a statečný, že pod sprostým oděvem, v ňadrech mladistvých srdce buší mu plné lásky ku vlasti a zeměpánu svému. K večeru Velen knížeti podle zvyku doby té koupel připravil a sám dřevěným hřebenem dlouhé vlasy učesal. Pod chudičkým krovem vyspal se kníže lépe než na hedbávných svých poduškách. Ráno posnídavše vydali se na cestu. Velen kraj všecek dobře znal kolkolem a za nedlouho knížete z lesa vyvedl na cestu povědomou. Tu se zastavili. Kníže děkoval Velenovi za pohostěnou a vyzval ho, aby co nejdříve přišel na hrad brněnský, že rád by se mu odsloužil. Přikázal mu však, aby, až do hradu knížecího vejde neopomenul vykázati se vrátnému hřebenem, jímž mu po koupeli vlasy česal.

Za málo dní Velen skutečně vybral se na hrad brněnský. Ale jak zarazil a podivil se mladý ptáčník, když vrátný, jemuž hřeben ukázal, uvedl ho po skvostných schodech do komnat přenádherných a ještě větší bylo jeho podivení, když uzřel, že kníže sám to, jehož v chudobné chaloupce své počastoval. Kníže Velena přivítal srdečně, po přátelsku a při hostině ukazuje ho všem chloubou svou ho nazýval. Než ne dosti na tom, Velen za vděk knížetem na rytíře jest pasován a darovány mu veškeré končiny lesnaté, rozprostírající se kolkolem návrší, na němž měl své číhadlo. Za erb dal kníže Velemovi bílý hřeben o sedmi zubech v poli červeném na památku onoho hřebene, jímž mu Velen učesal kadeře. Povýšen jsa na šlechtictví, vyhledávati jal se Velen příhodného místa, na němž by si hrad vystavěl. Zalíbila se mu hora, jež vystupuje za nynějšími Boskovicemi a tam dřevěný hrad si zbudoval. Teprv jeho potomci vystavěli hrad zděný a zdobený vysokými baštami, z nichž viděti bylo hrady Cimburk, Kunštát, Nový Hrad, Blansko, Černou Horu a Letovice. A tohoto hradu zbytky jsou nynější zříceniny boskovské. Podobá se však, že Velen nemohl jaksi uvyknouti životu panskému; nebo ještě tenkrát, když se budoval hrad boskovský, nenosil ani střevíců. Přemítaje na mysli, jak by nový hrad měl pojmenovati, zamyšlen prý pocházel kolem pracovníkův a tu naraziv bosou nohou o kámen, až krvácel. „I budiž," pravil, „však nebudu „bosko více" choditi." Na prosbu svých věrných pojmenoval prý pak Velen nový hrad svůj odtud Boskovicemi.

(*Jan Havelka. Anděl Strážný. 1883.*)

Hřbitov,

viz: „Pohřeb 5!"

Hřích.

1. Smrtelný.

a) Jest pravé zlo.

V *Kolaszu* v Tyrolsku vypukl r. 1847 oheň. Mladá selka, ježto teprv před nedávnem se stala matkou, dívala se ovšem s bolestí, kterak plamen dům i všecko jmění její tráví. Kněz oné osady pospíšil k nešťastným osadníkům, aby jim radou i skutkem, kde by možno bylo, přispěl. Vida ji, přistoupil k ní a útrpností jat, dí: „Smutná to noc a velká rána!" „Ach, ano!" odpověděla statečná vesničanka, „jest to žalostné a hrozné, ale přece to lepší, než jeden smrtelný hřích." *(Blahověst. 1847.)*

b) Boj se ho, nenáviď!

Císař *Ferdinand II.* (1620—1637) hříchu se tak obával, že říkával: „Raději chci se svou manželkou a se svými dít-

kami žebrati, než abych se smrtelného hříchu dopustil.“ *(Mehl. příkl.)*

Petr Kanyzius (nar. 1521) jsa ještě chlapečkem obavou puzen běžel kdysi do kostela sv. Štěpána; tu kleči před velebnou Svátostí a vzkládá na Boha prosbu svou: „Pane Ježíši, nedopouštěj mně zesvětačiti a v hříších uviznouti.“ *(Drahé kameny.)*

Pan *Vilém z Pernšteina*, výtečný a nejbohatší šlechtic svého času v Čechách, nejvyšší hofmistr a předseda soudu komorního za krále Vladislava II. (1471—1516) mluvíval často, že by dítky své raději před očima svýma zdechnouti viděl, nežli by se od nich dočkal činu nectného. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Když r. 1683 Turci *Vídeň* oblehali, vybízeli kazatelé posluchače své, aby za této nebezpečné a žalostné doby válečné hříchů a nepravostí se varovali. *(Jan Boh. Miltner.)*

c) Zamezuj ho! varuj se ho!

Roku *1618* jevily se hříchy a bezbožnost, proto *direktoři* dne 17. srpna nařídili administrátorovi a starším konsistoře pod obojí, aby obeslali všecky kněží pražské a jim oznámili, jménem direktorů, poněvadž není znamenati žádné horlivosti v pobožnosti, nýbrž všeliká rozpustilost, hry, tance, opilství a z toho pocházející hříchové, že se lidu nařizuje, aby zanechal hříchů a marnotratností světských, aby se modlil ustanoveným způsobem a kostely navštěvoval a aby se ve středu a v pátek postil. *(Ant. Gindely.)*

Svatému *Stanislavu*, kněžici polskému († 1568), radili lékaři, aby, chce-li do sáhnouti zdraví, dopustil se hříchu. A co pak jim na to odpověděl? Odpověď jeho zněla pevně a rozhodně: „Než bych se dopustil hříchu, raději volím umříti.“ A vskutku i umřel. *(V. Beneš. Třeb. Pravdou k životu.)*

d) Lituj ho!

viz i: „Lítost!“

Přemysl Otakar II., král Český (1197—1230), v čase svatopostním v noci v chrámě Páně kleče nad svými hříchy hojné slzy proléval. *(Pokr. Kosmy.)*

Dagmar, Češka, dcera krále Českého Přemysla Otakara I. (1197—1230), stala se chotí Dánského krále Valdemara I. Žila ctně a pobožně, takže pověst o ní praví, že zpověď její obsahovala jen jediný hřích, že totiž jednou v neděli hedbávné rukávy roucha svého vroubila, za který hřích velmi zlou noci trestána byla, avšak Pán Bůh jí to odpustil. *(Děj. dán.)*

2. Hřích všední.

a) I jeho se varuj a lituj!

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), choval povždy jemnou, starostlivou bázeň, aby některým buďsi všedním hříchem svého Otce nebeského zúmysla nezarmoutil. *(Drahé kameny.)*

Maria Elekta od Ježíše nar. r. 1605, představená kláštera řádu karmelitánského v Praze, všedních svých hříchů skroušeněji litovala, nežli mnozí lidé svých nepravostí želívají. Za nejdrobnější duše své poskvrnění trestala křehké tělo tvrdým pokáním, lkajíc a bědujíc nad zlehčením nejsvětějšího jména Božího. *(Drahé kameny.)*

Sv. *Vojtěch*, patron náš český a druhý biskup Pražský († 997), ač jen malé poklésky na sobě měl, hořce jich pykal, oděl se v žíněné roucho, nasypal popela na hlavu a všecky kostely noční dobou v tiché kajícnosti obcházel. *(H. J. Karlíka. Živ. svat.)*

b) I z něho se zpovídej!

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučenník († 1622), ze všedních vin tak skroušeně se vyznával, že leckdys pro vzlykot a pláč sotva mluviti mohl. *(Drahé kameny.)*

Po vůli ctihodného *Martina Středy*, jesuity, Moravana († 1649), neulehl nikdo v bratrské nemocnici, leč byl s duše své i ty skvrny všedních hříchů v koupeli svátostního pokání spláchnul. *(Drahé kameny.)*

Hříchové hlavní,

viz: jednotlivé!

Čtvero hříchů do nebe volajících.

1. Zúmyslná vražda,

viz: „Vražda!“

2. Sodomský hřích. Páchali ho; trestal se.

Sodomského hříchu dopouštěli se na *Novém Městě* pražském. Neboť r. 1530 byl tehdejší císařský rychtář Ondřej Poříčský obviněn, že pokuty císařské za sodomstvo a cizoložstvo sám do kapsy béře.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Za povstání stavů Českých zaslali rakouští lutheráni r. 1620 císaři Ferdinandovi stížnost, v níž obviňovali *Valony a Kozáky* ze zlomyslného zapalování četných vsí a měst, z olupování chudého i bohatého a prznění pacholat a děvčat a z nelidských ukrutností, aby peníze vynutili. (*Ant. Gindely*)

Sodomský hřích byl z těch hrdelných, jež se v *Čechách* v XV. a XVI. věku snadno neodpouštěli. Zločinec podle výpovědi samým Pánem Bohem vynešené, v druhých knihách Mojžíšových v kapitole dvacáté, býval upálen i se zvířetem vykuchaným. V *Mladé Boleslavi* r. 1601 upálen obstarožný člověk i pro nedokonalý pokus. — Vzácný je příklad milosti, když r. 1657 v Kozlanech zaplatil *Václav Rybák* 10 librami vosku hřích sodomský pro kterýž, jakž v reversu Rybákově stojí, Pán Bůh veškeren svět trestati ráčil.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

L. 1590 v úterý po začetí leta nového nějaký žák jménem *Sixtus*, mladý člověk, na Žehušicích v kraji Čáslavském, upálen jest za živa ohněm na hranici, jsa k té smrti odsouzen soudem hraničním, protože maje sobě svěřenou mládež k cvičení liternímu, s některými, násilí jim čině vlašské sodomství páchal, až když naň vyjeveno, k tomu se přiznal. A pan Jan purkrabě z Donína, jsa pánem panství Žehušického, ten soud hraniční nad ním vsadil dle práva. (*M. Dačický. Paměti.*)

3. Utiskování chudých, vdov a sirotků.

viz i: „Lichva!“

a) Chudé a poddané utiskovali.

Ukrutník *Banner*, vůdce švédský, prázden jsa lidského citu, uchvátil roku 1638 obyvatelům země české a moravské, kteří hladem mřeli pro nedostatek potravin 2000 vozův obilí a kázal vojínům svým ohněm je zničiti, a čeho oheň ušetřil, poručil vrhnouti do řeky. (*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Roku 1209 panoval v Haliči místodržitel uherský *Benedikt* a sice velmi nelidsky. Kdo z bojarů měl peníze, anebo hezkou manželku anebo dceru, byl soužen. Kdo násilnostem jeho se vzpíral, byl uvězněn. A proto vypuklo proti němu vzbouření.

(*Rich. Rapell. Gesch. Pol.*)

Pan *Beneš z Weitmile* byl hlavně politickým jednatelem a to jak krále Jiřího tak i krále Vladislava II. Viněn jest muž tento z náramné pýchy, pokrytské pobožnosti a nesvědomitého utlačování chudiny. (*Bohuslav z Lobkovic.*)

O *Boleslavovi I.*, knížeti Českém (936—967), došla nás zpráva, že v údělu svém proti vůli knížete sv. Václava neobyčejnými břemeny lid utiskoval.

(*Drahé kameny.*)

L. 1841 vesničané *bulharští* v okolí Niše, Pirotu a Leškovce pro hrozné vydírání z centralisovaných daní houfně se pozdvihli. Nišský *Sabři* paša bouři potlačil pomocí arnabaských bašibozukův, kteří pálice, loupice a vraždice, v bezbranných vesnicích takové konali svéřeposti, až se Evropa toho zhrozila.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Nikdy před tím nebyla břemena poddanství sedlského v zemích *koruny České* tak těžká ano hnusná jako od času *bitvy bělohorské*, ježto vrchnosti a zvláště cizozemci, kteří se následkem tehdejších převratů dostali v držení statků velké části staré šlechty české, uvalovali na

poddaný lid roboty a jiné obtíže, nejen usedlosti sedlských, ale i osob se týkající zcela dle libovůle své. A po vzbouření sedlském roku 1680 libovůli této ještě plnější volnost puštěna jest
(*Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Mikuláš Čejkovský na Dlouhé vsi, přišed po bitvě na Bílé Hoře na mizinu, sloužil za úředníka bývalých panství svých; tak 1630 na Vraném; chtěje požadavkům svých pánů vyhověti a sám také něco pro sebe ušetřiti, vydíral na poddaných městských a venkovských sumy nemalé, takže jméno jeho v krajině tamní drahně let zůstalo v neblahé paměti. (*Ant. Rybička.*)

Jakýsi pán z Donína, pán města Solnice na počátku XVII. století, vida měšťanstvo oslábié a svých hlav a vůdcův pozbavené, zasazoval se násilně o to, aby je ze všech práv a výhod, pracně dobytých a spravedlivě zasloužených oloupiti mohl. Každé dítě o tom vypravovati umí, jak zlostný Donín lid robotný na náměstí sekyrami opatřený přivedl a sám první pivovar městský bořiti počal a ztroskotav stavení právo várky městu odejmul.
(*Jan Ehrenberger. Čas. česk. Mus. 1848.*)

L. 1863 měšťané a sedláci po celém Bulharsku vedli zápas proti *Fanariotům*. Nový biskup Pirotský *Sofronij*, Řek, takové sumy vydíral že do blízského kláštera sv. Jana pod opatrování tureckých žandarmův utéci musel. V Ruščuku rozkácený lid na biskupský dům útokem hnal a biskupa Sinesia vypudil. Podobný osud stihl Vručanského Paysija a pak i též Paysija Vidinského, jenž na své eparchii místo 75.000 grošův až 185.000 ročně vydíral a nad měšťany oklevetil, že buntují se Srby.
(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Nad Chorvaty posávskými provodili *Frankové* v IX. století po Kristu takové ukrutenství, že i nemluvňátka ještě prsou matek požívající zabíjeli a před psy metali. (*Konstant. Porphyrogeneta.*)

Po smrti hraběte Jana Leopolda, svobodného pána z *Fünfkirchen* asi 1715, vdova po něm zůstalá *Maria Estera*, jsouc poručnicí svých synů žádala na měšťanech města Bystřice Nové, aby jí slibovali člověčenství, což jí arci ode přeno a příčinu k novým různicím poskytlo; i peníze na poddaných vydírala (*Aug. Sedláček. Hr. a z.*)

Na *Valentina z Geřtorfa* žalovali poddaní vesničané r. 1556, že pořád tři neděle každý musí mu dělati.
(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Adam Hrzán z Harasova, pán na Lanškrouně za času povstání stavů Českých, když někde sirotek zemřel, vzal si jeho dědictví. I paseky poddaným vzal a vydíral je všelijakými většími daněmi.
(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

K ustavičným vpádům Turkův do *Chorvatska* a k neustálému válčení přidružilo se ještě selské povstání 1571—1572, které mělo za původ ukrutné nakládání se selským lidem zpupné, nemilosrdné ač jinak chrabré *šlechty chorvatské*. Až do 20.000 sedlákův se spojilo, avšak ve dvou bitvách byli sedláci poraženi a síla jich schytána. Vůdcové na to se zvířecí ukrutností odpraveni. Stav selského lidu stal se na to horším, nežli byl dříve. (*Děj. Chorvatska.*)

Jan Karel, od roku 1738 pán na Hořiněvsi, utiskoval poddané své, neb sedlák povinen jsa konati veliké roboty, sotva se svého vlastního uživení dopracovati mohl.
(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Roku 1517 zbouřili se sedláci několika vsí královského panství Křivoklátského, které dle svolení posledního sněmu byly postoupeny nejvyššímu sudímu *Jiříkovi Bezdružickému* z Kolovrat na Buštěhradě. Nový pán žádal na nich, aby mu slibovali člověčenství, oni pak jen ku poplatkům a úrokům, nikoli k dědičné poddanosti jemu se uvolujíce, pokud by král sám jich nepropustil, postavili se branně k odporu, majíce i hrubou střelbu při sobě. Na ně táhl pan Lev s hradu pražského i s děly, před nímž oni opatrně ustoupili k lesům. Zdá se, že vzpoura ta v brzce byla v dobrotě uklizena.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ludvík, král Uherský, nastoupil i trůn polský (1370—1382). Avšak úředníci jeho utiskovali velmi zemi.
(*J. Perwolf.*)

Miloš Obrenovič, od r. 1813 vládce Srbský, choval velkou část dobytka; aby chov ho mnoho nestál vyhnal dobytek na obecní pastviště bělohradské, kteréž ode dávna patřilo chudině. Než

co mu bylo do chudiny, on je nechal ohraditi a prohlásil je za louky panské. — Sáva-Mihala, předměstí na Sávě, musela zmizeti a obyvatelé dostali rozkaz, aby se vystěhovali. Nešťastníci váhali až do příštího léta, nadějíce se jakési náhrady. Miloše váhání takové rozmrzelo I kázal 200 chatrčí, z kterých předměstí záležela, vypáliti a na spáleništi, veškerém štěstí chudiny, stavěl Miloš letohrádky a skladiště na sůl.

(*Jan Sojka.*)

Již před rokem 1680 dály se na mnohých panstvích nepokoje selské, zejména pak se vzbouřili na panství *Nových Zámkách* r. 1673 sedláci z několika vesnic, nechtíce těžké roboty vykonávati. Rychtář ze vsi Holan Michal Tietze, který sedláky podtají k odporu podněcoval, byl povolán před direktora panství na Nové Zámky, choval se vzdorně a vyhrožoval, že poddaní útokem na zámek poženou. Byl za to vzat ve vazbu a prohlášen za buřiče proti vrchnosti, načež ho odsoudili r. 1664 k šibenici, kterýžto trest byl na něm vykonán Ve statku jeho v Holanech (nyní č. 6) ukazují podnes podobiznu jeho, na níž jest i vyobrazení jeho devíti dítek. (*České listy. 1887*)

Za krále Německého *Otty II.* zmahala se tužba a snaha Slovanů polabských po dobytí úplné volnosti v té míře, ve kteréž jho poddanství německého při nenasyceném lakomství a mnohonásobných nátiscích představených jim markrabův a jiných úředníkův vždy tíž a tíže na ně doléhati počalo. Již l. 976 přinucen byl král sám svou osobou vytáhnouti proti Luticům.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Pánové čeští v XII století za domácích nepokojů a válek zbohatli a tím i zpyšněli. Úřadův od knížat šlechticům svěřených užívali tito nejvíce jen k svému prospěchu vlastnímu, utiskovali obecný lid ukládáním zemských robot a břemen čím dál tím více, vymýšleli nových břemen, vypisovali na svých vlastních a na statcích od knížat jim svěřených vlastní daně peněžité, řádné a mimořádné.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Novým zákonníkem, tak zvaným statutem Vislickým v *Polsku* roku 1347 obmezeno stěhování volné sedláků, stanovena robota, kteráž mohla obnášeti až 6 neděl v roce, ba stanovena i ztráta občanského práva pro sedláky, ježto museli býti zastupováni u soudu šlechticem. (*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Jaroslav a Zdeslav z Rožemberka, páni v Soběslavi (po smrti otce Zdeňka r. 1476), činili křesťanům v Soběslavi nátisky veliké jako otec jejich.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z.*)

Za povstání *stavů Českých* r. 1618 — 1620 uvalovali páni všecka břemena války na poddané. Míra trpělivosti naplnila se r. 1620 přátelskými i nepřátelskými pochody vojsk. A proto sedláci v kraji *Bechyňském* a *Prácheňském* povstali proti svým utlačovatelům a odíračům. Každý chopil se zbraně jakou měl po ruce; kdo neměl pušky nebo meče, ozbrojil se kosou, cepem podávkami, rýčem a sekyrou. Mnozí schudlí se k nim přidali, za krátký čas stálo ve zbrani 1200 mužů a za několik neděl vzrostlo jich na 4000 osob. A tu stavové ukázali, zdali svobody, které se dovolávali proti císaři Ferdinandovi II., mají nejen na jazyku, nýbrž i v srdci Za čtrnácte dní mohl býti sněm svolán a na něm mohli stavové nevolnictví v Čechách zrušiti a tak mnoho nadšených bojovníků získati; ale neučinili tak, nýbrž odpověděli sedlákům jen planými sliby. (*Ant. Gindely.*)

Choť Ladislava ze Šternberka († 1590) zacházela po smrti manžela svého velmi pyšně a přísně s poddanými v Příbrami, kteréž zboží v zástavě měla, tak že se ho z rozkazu císařského vzdáti musila.

(*L. Svoboda.*)

Turci opanovavše v Bulharsku utiskovali křesťany. Křesťané v kroji obmezováni, domy své biliti nesměli, kostely stavěti jim zapovězeno, zvony jim pobrány a potkal-li křesťan jezdec jízdného musulmana, ssednouti a pokloniti jemu se musel. Únosy dívek křesťanských náležely k věcem nejobyčejnějším. Vydírání bylo nesnesitelné.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Když národ Srbský, byv strašně týrán a vydírán od *Turkův*, v Požezku a Kragujevecku se zdvihl, jsou skuteční nebo domnělí původci tohoto povstání v Bělehradě popraveni, nejvíce na koly vraženi 5. prosince 1814; turecká hrůzovláda začala znova, zabíjení, mu-

čení, týrání ubohého národa nebylo konce. *(Fr. Palacký.)*

Václav Vchynský poddané své r. 1620 na panství Chlumeckém s velikou přísností utiskoval a všelijaké křivdy jim činil. A když pak si stížnost v Praze vedli, poručil některé nenáviděné sedláky, kteréž považoval za původce stížnosti, bíti a týrati, některé poručil dokonce svázati a na Chlumec do vězení odvézti. Z toho povstalo vzbouření. A jen přívětivým domlouváním královských komissařů podařilo se lid rozbouřený uchlácholiti. *(Č. m. Kr.)*

Za krále Polského *Vladislava IV.* († 1642) odírali správcové a nájemníci bohatých rodin v celé Ukrajině lid jak jen mohli, ukládali na své obohacení taxy za jisté církevní úkony, ano po nechávali docela rozkolnické kostely v pronájem židům, kteří teprv byli pravými vydřiduchy. *(Fr. Kryštůfek.)*

Václav Zaruba z Hustiřan na Cerekvici přiženil se a stal se v první polovici XVII. století i pánem na Potštejně. Nebyl pánem dobrotivým, neb i v čas velikých utrpení způsobených válkou švédskou nemilostně poddané své týral, chtě je uvésti v dokonalé porobenství. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Roku 1620 vypuklo povstání sedláků pro kruté utlačování pánův i v kraji *Žateckém* a srotilo se až na 4000 - 7000 ozbrojených sedláků, kteří v několika odděleních táhli od tvrze ke hradu, ode dvora ke dvoru všecko loupíce a vybíjejíce. Nejen potraviny, šatstvo a klenoty, nábytek a dobytek brali, nýbrž co nemohli odnésti, rozbíjeli a ničili, ano i okna kamna a dvéře potřískali, tak že v tvrzích i na hradech pravidelně jen holé zdi zbyly. Nejhůře řádili na postoloprtském zámku Štěpána Jiřího ze Šternberka, nedávno nově vystaveném. Běda pánům a rytířům, kteří upadli do rukou lidu rozvzteklenému; za šťastného se musel pokládati, kdo vyvázl životem; obyčejně jej tak ztýrali, že zůstal mrtev na místě ležeti. *(Ant. Gindely.)*

Roku 1679 vzbouřilo se v Čáslavsku na devět set sedláků proti hrabatům *Gallasovi* a *Bredauovi*, nechtějíce dále snášeti otroctví panského. Když zástupcové jejich vysláni se stížnostmi do Prahy k císaři, dáni jsou do vězení, vzbouření vedeno jsouc bývalými důstojníky vojenskými tak se rozšířilo, že ho hrabě Piccolomini se dvěma pluky vyslaný nemohl potlačiti a u dvora obávali se, že všechen stav selský pozvedne se již proti panujícímu tvrdému řádu. V této chvíli nabylo teprv u rádcův císařových vrchu ponětí, že se pokoj zjednal spíše mírným urovnáním než násilím a odvrácením sluchu od stesků lidu. Císař Leopold I. prohlásil, že promine všem, kdo se vzdají vzpoury, a nařídil, aby sedláci robotovali pánům odtud jen po tři dny v témdni na místě pěti. Tím zjednán pokoj.

(V. Zelený. Čas. Mus. král. Česk. 1886.)

Rytíř *Habart ze Hrádku* příjmím *Lopata*, maje v zápisu od krále Sigmunda hrad Lopatu nedaleko Šťáhlav v Plzensku, stranník a služebník krále Sigmunda, již po delší čas z řečeného hrádku husitům veliké škody činil a zvláště chudinu sužoval. Avšak r. 1433 hrad ten zničen a Habart s posádkou odebral se do poledních Čech.

(Děj. česk.)

Jan Lucemburský, král Český (1310—1346), dostav se r. 1319 úplně v moc pánů českých, utlačoval nyní měšťany a duchovníky, aby sobě nejkratším způsobem peněz zaopatřil, kterých vždy víc a více potřeboval. Tak toliko roku 1319 jen od samých Pražanů 13 000 hřiven stříbra vynutil a vydřel.

(Kron. zbr.)

Ačkoliv v *Kutné Hoře* mincmistr pan pan Michal z Vrchovišť pro podvod ssazen byl, ještě nebyl odstraněn pramen nespokojenosti lidu při horách pracujícího, neboť jak ze všeho viděti, počínali si *úředníci* při horách krutě a nesvědomitě utiskujíce chudý lid pracující, tak že až se havíři dne 13. července 1496 vzbouřili.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Dne 25. ledna 1279 kázal *Ota*, markrabí Brandenburský, poručník krále Václava, lidem svým nenadále zbuditi královnu vdovu Kunhutu i syna jejího a nehledě na jejich vzpouzení se, třebas i v nedostatečném oděvu, posaditi na připravený vůz, i v čiré noci a kruté zimě odvézti co nejrychleji na Hrad Bezděz v Boleslavsku. I strhnul se z toho křik a pláč mezi dvořany, jakového prý ani v Betlémě při vraždě

nemluvňátek slýchati nebylo. Na vysokém onom hradě držáni jsou pod krutou stráží Němcův cizozemcův a bylo jim prý tam trpěti až i hrubé nedostatky; sotva třem osobám domácím a známým dovoleno jest obsluhovati je do nejnutnějších potřeb osobních

(*Fr. Palacký. Děj nár. Česk.*)

Pan *Půta Švihovský z Riesenburka* byl nejvyšším sudím království Českého za krále Vladislava II., kteryžto úřad až do své smrti 20. července 1504 zastával. On byl hlavním původcem sněmovního nálezu dne 14 března 1487 o porobě obecného lidu.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Zřízením *Vladislava II.*, krále Českého (1471—1516) i Uherského, slavila *šlechta česká* své vítězství dobyvši sobě vrchu práva a stavši se stavem v zemi výhradně panujícím. Obecný lid byl v porobu ponížen, stav městský byl ve svých starých politických právích na tak nízký obor obmezen, že při tom téměř ani trvati nemohl.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 14. března 1487 za krále Vladislava II. usnesli se *dva stavové* zeměti takto na sněmu, že kdožkoliv by čeleď a lidi z dědin zběhlé přechovával a mocí u sebe držel, předstíraje jakoby takového zběhlého člověka poddaného jeho pán byl propustil anebo jemu průvodní list (gleit) dal, má bez všeliké omluvy takového člověka jeho pánu vydati nikam jinam jeho nevysílaje. Pakli ho nevydal, aneb jej pryč poslal, tedy aby pán toho člověka jej před soud zemský mohl pohnati z desíti až do dvacíti hřiven stříbra, buď si ten pohnaný pán, rytíř nebo měšťan. — Vepsáním toho usnešení do desk zemských stal se z něho zemský zákon, který ovšem všechen *poddaný lid* vydal pánům na milost a nemilost, učinil ho takořka majetkem pánův, porobencem a chlapem. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Za *Václava II.*, krále Českého (1471—1516), lidé chudí a nebozí těžké a bezprávné roboty pánům dělati museli proti vší Božské i lidské, křesťanské i světské spravedlnosti, ježto takového bezpráví ani Turci ani jiní pohané nečiní. Lidé poddaní v zoufalství uvržení počali nyní své grunty opouštěti a pryč utíkati, dávajíce se v zlodějství, vraždy, žhářství a v jiná zločinstva; země pustla a přicházely od toho drahota a hlad. (*Vikt. Kornelius ze Všehrd.*)

b) Došli za to trestu.

Drevjlané, chtějíce se léta 913 od vlády ruské odtrhnouti, byli knížetem Igorem přemoženi, zvýšením daně ztrestáni a vůdci Sveneldu v poručenství dáni roku 914. Když později týž *Igor*, nemaje žádné slušné příčiny jediné aby v tom nezbedným a lakomým svým vojínům hověl, novou větší daň na ubohé Drevjlany uložil, tito, nemohouce nátisku snésti, sáhli pod domácím knížetem Malem ke zbroji a zabili Igora, přišedšího podruhé s družinou svou mezi ně k vymahání daně roku 945.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Léta 1625 byl pan *Otto Jindřich z Wartemberka* i jeho paní manželka od svých vlastních poddaných zavražděn.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Magdalena Trčkova z Lobkovic, od roku 1623 paní na Novém Městě v Hradecku, byla krutá a poddané své nemilosrdně týrala. Proto vzbouřili se roku 1628 sedláci na panstvích Trčkovských. Asi 3 000 sedláků jalo se pleniti okolí opočenské, odtud podavše se k Novému Městu spálili předměstí a leževše tu dva dni dne 7. března zámek a město slezli, vyloupili a poplenili a jak zpráva dávána byla, prý i všelikých nepravostí se dopustili, některé služebníky a lidi páně povraždili a kořist s sebou pryč pobrali. Obrátila se tedy celá zuřivost podrážděného lidu proti panství paní nenáviděné. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Karel Josef Zumsanda ze Sandberka i pán ve Slatinanech od roku 1710 poddané své trýznil a robotami nelidsky obtěžoval. Pro takové s poddanými nakládání pohnán k soudu do Prahy a seděl po dlouhý čas ve věži Daliborce na hradě pražském. (*Aug Sedláček. Hr. a zám.*)

Tehdy právě královně,
tě šlechetně Václavovně,
(roz. dcery Václava II. krále)
s násilím s hradu Prahy vedú,
u podružstvie do města uvedú
Snad že jejú otec též sirým pannám
činil bieše.
Bóh otcóv hřiech nad dětmi mstieše!
(NB. Učinil tak *Rudolf I.* 1306—1307.)

(*Dalimilova kronika.*)

Roku 1496 za krále Českého Vladislava II. (1471—1516) vzbouřili se poddaní pro nespravedlivé obtížení a nepovinné roboty proti starému rytíři *Tunklovi z Brníčka* na Moravě a porazili ho, zranili a skoro i zabili, tak že ulehl a umřel.

Podobně se vzbouřili i poddaní proti rytíři *Adamovi Ploskovskému* z Drahonic na Ploskovicích v Litoměřicku pro jeho krutost a oblehali ho na jeho tvrzi ploskovické. Bránil ho pan Adam, ale byl raněn a i s tvrzí dobyt. Sedláci ho přinutili, že jim musel zápis a slavný slib na čest a víru na to dáti, že je z moci své propouští a pro toto násilí na ně žalovati nebude.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

c) Utiskovali vdovy a sirotky.

V lidu českém způsobilo zlý dojem když z neznámých příčin Eliška švakrová krále Českého *Albrechta*, dotud chovaná u jeptišek Svatojirských, byla r. 1306 z rozkazu králova vystěhována z hradu pražského a vykázáno jí obydlí ve městě „v podružství“, jak praví Dalemil. *(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Roku 1546 uvázali se v Kamenici *Volf Starší z Krajku* a *Jan ze Šelmberka* k rukám Jana Zajímáče z Kunštátu a nechtěli ji nijak Dorotě a Mandalíně vydati. Ubohé z otcovského i mateřského dílu oloupené dědičky utekly se k opravci všech sirotkův, k soudu zemskému.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl IV.)

Léta Božího 1441 paní Machna z Valešova s dvěma syny, kteří byli vězňové páně *Jindřichovi Děčínskému* z přinucení podstoupili hrad u Valečova, aby byli svobodni vězení.

(Staří letop. čeští.)

R. 1442 žalovala královna Eliška na císaře *Bedřicha* hořce i obšírně, že proti slibům a zápisům svým jí ani dětí jejich, ani svěřené sobě sv. koruny Uherské vydati nechtěl a konečně prý i s nepřítelem jejím králem Polským, proti ní se spolčil.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Sigmund Huler, podkomoří krále Václava IV. Českého, byl roku 1394 sesazen z úřadu. Neb noví konšelé přišli na stopu některým špatnostem dvou konšelů z předešlé rady, Hanka z příkopa a Jana malíře, jichž byl Huler dílem spoluúčasten s nimi. Bylit mezi jiným, bez vědomí rychtáře a druhých konšelů vylomili truhlu a vybrali z ní 40 kop peněz sirotčích a donesli k Hulerovi. Novým podkomořím stal se jakýsi rytíř Horeš.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Léta 1368 Karel IV., císař, jel z Prahy do Italie a někteří páni čeští táhli za ním, avšak zvláště *Petr z Michalovic*, jak z Prahy vyjel, hned počal s svými žoldnéři velikých škod činiti, zvláště ve vsích lidí duchovních neb klášterských, takže veliký křik byl od vdov a chudých sirotků, kterýž se vznášel až k nebi, a Pán Bůh, soudce spravedlivý nekochá se v takových věcech. A týž Petr z Michalovic umřel ve Vlaších a jiných mnoho tam zbito a zemřelo a ti jednak všickni, kteří jsou v tom tažení lidem bezprávně a zúmyslně škodu činili, do Čech se nenavrátili. *(Hájek. Kron. česk.)*

Konrad Mazovský, kníže Polský, věznil v I. polovici XIII. století jako poručník nezletilého Polského krále Boleslava Stydlivého, syna Leška Bílého, a přívržence jeho.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Císaři *Rudolfovi*, hraběti Habsburskému když krále Českého Přemysla Otakara II. na Moravském poli úplně zahubil dne 26. srpna 1278 a když se s poručníky Otou Braniborským a Jindřichem IV., knížetem Vratislavským smluvil, kdež na svůj zisk jen všickni tři myslili a zemi českou ožebračili, nyní přede vším na tom záleželo, aby se umluvené sňatky jeho dětí s královskými dětmi českými jak nejdříve možná vykonaly. Tělo nebožtíka krále Českého leželo ještě nepochované ve Vídni; královna vdova však a sirotkové, ačkoliv v hlubokém smutku pohrouženi, museli se v prosinci 1278 do Jihlavy k sňatku odebrati. *(Děj. česk.)*

Vratislav, stav se r. 1061 knížetem Českým, ihned vyhnal Idu Vitinskou, vdovu po zemřelém bratru a knížeti Českém Spytihněvu II., ze země i s dětmi a zmocnil se jim od otce, nebožtíka Spytihněva, pozůstaveného jmění A tyto děti, v cizině vychovány od Čechův téměř zapomenuty jsou. *(Kosmas.)*

O panu *Zdeňkovi ze Šternberka* co do

mravní jeho povahy šly řeči méně chvalné; pravilo se zejmena, že stav se poručníkem mladých pánův Hradeckých, Kolických ze Šternberka i Smířických, obohatil se dědictvím jejich neslušně. Žil za krále Jiřího (1358—1471).

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

On (t. *Václav II.*) sirotku na súdu
nesědieše,
dievčie dědiny jiným dadieše.
Sirotcie, vdovy k němu voláchu,
vdovy se dcerami před nim klekáchu,
on to vida, pryč pojdieše,
pánu některému súd ruků poručieše.
Ti páni tak sirotky súdiechu,
jich dědiny sobě přisúdiechu.

(*Dalimilova kronika.*)

Po smrti Vladimíra Ondřejoviče, knížete Ruského, jenž úděl svůj mimo města Dorogobuže na Mstislava bývalého knížete Kyjevského r. 1169 ztratil, přichvátal s vojskem *Vladimír Mstislavic* k Dorogobuži a když mu bojarové činili odpor, smluvil se s vdovou a přísahal jí, že ji bude proti Mstislavovi chrániti. Ubohá vdova mu uvěřila a přijala ho s úctou do města. A tu bezbožník a křivopřísežník, ana mrtvola Vladimíra Ondřejovice nebyla ještě ani pohřbena, zmocnil se veškerých pokladů po Vladimíru a konečně nebohou vdovu vyhnal z města. Vdova vezla ssebou mrtvolu manželovu z místa na místo, až ji v Kyjevě pohřbila.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

4. Ujímání a zadržování mzdy. Nezadržuj!

Roku 1539 pohnán *Volf z Gutštejna* na Chýšech do soudu komorního, že služebníkovi Vojtěchovi Audrckému pozůstal jest za službu jedenácte párů škorní jezdeckých, kteréž jemu zanedbává zaplatiti. I odsouzen pán k zaplatě.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst. d. II.*)

R. 1542 viněn jest pan *Volf z Martinic*, že nechce zaplatiti služebníku svému Strupinovi a soudně teprve přinucen jest učiniti služebníkovi spravedlivé.

Roku 1552 sám Ferdinand píše *abatyši* Svatojirské, aby zaplatila službu Vítovi a Jakubovi, kteří sloužili mnohá léta a neobdrželi nic.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

R. 1611 najednou hráli, ana nemoc císaře *Rudolfa* rozmáhati se počala císařští muzikanti před hradem pražským truchlivou muziku, zpívajíce žalm 50 Miserere mei Deus. A když ti muzikanti byli tázáni od císařských dvořenínův, jaká by příčina byla tak truchlivé muziky, odpověděli žalostně: „Již velmi dlouhý čas žádného penízku naši služby jsme nedostali a kterak veselí býti máme v nouzi postavení lidé, kteří pokorně prosime, ať se nám déleji náš plat nezdržuje.“ Tou muzikou a tou odpovědí dvůr císařský oni tak pohnuli, že bez dalšího odkladu svůj náležitý a dávno zadržaný plat dostali

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

R. 1550 zůstal v Sedlčanech *Štěpán Sladovník* děvečce Markétě 4 kopy míš. dlužen za službu.

Z téhož města dostal se *Jan Kovář* r. 1551 z Voršilou děvečkou pro nezaplacení služby dvou kop míš. v rok až k apellacím na hrad pražský

K této poslední instanci žalovala i z Roudnice r. 1560 služka *Literka*, jíž zdržena byla mzda za devět let.

Mělničané *Kavka a Bojan*, otec a nevlastní syn, dokud oba svorně a nedílně seděli v statku, měli za služku Kateřinu *Traptelku* a sice na dluh. Když rozděleni jsou po dlouhém soudě statkem, vyhnali Traptelku, nezaplativše jí. Jeden pravil, že jí nenajal a druhý, že statku neužival. Konšelé mělničtí nalezli r. 1508, aby zaplatil každý poměrným dílem.

Když r. 1560 přišla služka ku krejčímu *Šteflovi* na Malé Straně pro zadrženou mzdu, vrhl se na ni se svou ženou, stloukli ji klíči, hodili ven do bláta a Štefl jí ústa roztrhnouti chtěl.

U *Voršily Kubičkové* v Hradci Jindřichově sloužila dráhný čas kloboučníkova dcera Rouhova a když měla r. 1610 bráti mzdu, kázala jí paní pryč, uprala ji a zlodějek nadala.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst. d. II.*)

Šestero hříchů proti Duchu sv.

1. Opovážlivé spoléhání na milosrdenství Boží,

viz: „Nevěra!“

2. Nad milosrdenstvím Božím zoufati,

viz: „Zoufalství!“

3. Poznané křesťanské pravdě odpírati. Jí odpírali.

Na žádost císaře Diokleciana, že Bůh křesťanský pravý Bůh jest, vzkřísil l. P. 303 sv. Jiří, spolupatron český, mučenník, s pomocí Boží mrtvého. Císař *Dioklecian*, překvapen vytáčel se, že Jiří dopustil se zde klamu, podvodu i čarodějství a neuvěřil, ale dal sv. Jiřího stíti. *(Drahé kameny.)*

Hylas, patron, oslepnuv prosil syna svého sv. Víta, patrona českého a mučenníka († 303), aby mu zraku vyprosil. Synáček mu odvětil, že se musí odříci Joviše a ostatních bůžků a čertů a pomítnouti jejich sochami co starým hamparádím. Hylas to přislíbil, avšak když po vroucí modlitbě Vítově zraku opět nabyl, zůstal nejen pohanem, nýbrž i přemýšlel, jakou by smrtí syna svého skliditi měl do hrobu. *(Drahé kameny.)*

Sv. Bonifác (Dobroděj), arcibiskup apoštolský pro *Litvany*, mučenník († 1008), hlásal slovo Boží *Litvanům* a pokřestil knížete po zázraku, že přešel neporušen mezi dvěma ohněma. Uslyšev to bratr knížete, rozpálil se hněvem, nedbaje na zázrak a kázal sv. Bonifáce polapiti a mečem stíti.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Blahoslavený Ondřej Bobola, mučenník, jesuita, Polák († 1657), poučuje lidu ponejvíce Malorusův, poráželi jeho blud a rozkol řečí svatých Otců východní církve; *ruští popové*, jeho důvodům odolati nemohouce, pravdu pak k srdci připustiti nechtíce, zakrývali lichost a mdlobu víry své tvrdou šíjí a hrubou nenávistí. *(Drahé kameny.)*

Svatý Vít, patron Český, mučenník († 303), uzdravil pohanskému soudci *Valecianu* uschlou ruku ve jménu Pána Ježíše, avšak přece Valerian neuvěřil, ale zarputile v pohanství zůstal.

(Drahé kameny.)

4. Milosti Boží bližnímu záviděti,

viz: „Závist!“

5. K spasitelnému napomínání srdce své zatvrditi. Dopustili se,

viz i: „Kárání!“

Laskavě a otcovsky napomínal po dvakráte sv. Stanislav, biskup Krakovský († 1079), *Boleslava II.*, Smělého, krále Polského, aby ohavného, ukrutného, násilnického a zhýralého života se vzdal. Ale marné byly prosby a výstrahy otcovské. Ba Boleslav překonán tělesnými náruživostmi a svými choutkami ze msty vlastnoručně Stanislava zavraždil. *(Život sv. Stan.)*

Když r. 1142 moravská knížata proti Vladislavovi II., knížeti Českému, se spikli, chtíce ho s trůnu svrhnouti, přistoupil k nim i *Otta III. Olomoucký*, jemuž Vladislav Olomoucko udělil. A tu biskup Zdik jménem Vladislavovým osobně Ottovi III. domlouval a toho dobrodiní jemu připomínal, že z milosti Vladislavovy té krajiny obdržel. Však Otta nevděčný toho napomenutí biskupova sobě nic neváží, aniž se od tohoto spiknutí odvrátiti dal.

(Zap. Čes. mor. Kr.)

Na sněmu v Augsburku dne 15. máje 1275 předstoupil Bernard, biskup Sekovský, výtečný řečník, který jsa v čele poslův českých zastával Českého krále Přemysla Otakara II. a veřejně pokáral i nespravedlivou volbu císaře Rudolfa i nespravedlnosti, jakých na Českém králi páše. Avšak zle se Bernard poradil. Neboť *Rudolf* pravil že k papeži se mluví latinsky a když Bernard přece řeč svou skončiti chtěl, hrozil jemu falckrabě Ludvík mečem a k mlčení ho přivedl. A tak ti poslové čeští odešli a nerozžehnavše se s Rudolfem do Prahy se navrátili.

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Vratislavští odboj učinili králi Českému Jiřímu Poděbradskému a nechtěli mu přísahu poslušnosti složiti. Biskup Jošt je r. 1459 přemlouval, aby přece jeho následovali, an přísahu složil a i přáni papeže jest. Konšelé by byli rádi zjednali, aby bylo uzavřeno příměří nějaké k jednání o to; ale obec pobouřena opět kazateli, kteří ani na biskupa nic nedbali, druhého dne, kterého měla býti dána odpověď, 4. října zamítla všecko, tak že i biskup Jošt odešel z města s nepořízenou.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku 1561 poručil císař a král Český Ferdinand I. *židům v Praze*, aby v sobotu chodili na kázání. V den 27. května začal jim jesuita kněz Jindřich Blisem v hlavním chrámě sv. Víta článků víry katolické vykládati. Chodili židé na kázání, ale jenom tři z nich přivinuli se ku Kristu Pánu. Nad tím kroutili hlavou mnozí katolíci; neboť se byli do díla učeného, horlivého a slavného kazatele požehnanějšího výsledku nadáli. Po příčině pátráno, i shledáno, žeť sobě židé bavlnkou uši zacpávali; oněm pak třem vniklo do srdce slovo Boží, poněvadž mu aspoň ze zvědavosti sluchu dopřáli.

(*Drahé kameny.*)

6. V životě nekajícím setrvati. Setrvali v něm.

Léta 1451 *Barbora*, manželka někdy císaře *Sigmunda*, upadla v těžkou nemoc. Při tom jsouc od křesťanův napomínána, aby řády křesťanské vykonala, ona bídná žena jsoucí na své mysli od některých bludných kněží převrácena, o Bohu, o věčném životě, o mukách pekelných nic nedržela, pod jednu způsobu Svátost velebnu Těla a krev Krista Pána, ani pod obojí, přijímati nechtěla. Tomu všemu se posmívala a tak beze všeho pořádku církve svaté i bez víry v neděli před slavností svaté Panny Markéty na Mělnice umřela.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Anarchista *Kammerer*, vrah 7 nevinných lidí, byl dne 20. září 1884 ve Vídni odpraven. Ku vraždám se přiznal a nejevil nižádné lítosti nad spáchanými zločiny. Důst. p. farář Malen navštívil Kammerera hned po prohlášení rozsudku a klidně mu domlouval, aby se s Bohem smířil. Odsouzenec ale odpověděl, že zpovídati se nebude a také nechtěl společně s knězem modlitby odříkávati. Kammerer umřel beze vší lítosti a i v poslední chvíli odmítl útěchu náboženskou. Proto také nebyla odříkávána obyčejná modlitba po popravě a farář promluvil takto: „Vojáci! Jaký život, taková smrt! Tento zločinec, jenž o život připravil 7 nevinných lidí, odmítal po celý čas útěchu víry a ještě v poslední své chvíli neuvěřil v jsoucnost mocného Stvořitele; k jakým koncům to vedl, vidíte zde. Vojáci! Uchovejte si svoji víru! Vaše víra dodá vám síly, a síla dodá zase naděje, tak jako nyní, tak i na věky. Amen!“ Na to byla mrtvola sňata.

(*Čech.*)

Dne 8. srpna 1884 odpraven byl ve Vídni vrah Heřman *Stellmacher*. Odsouzenec zůstal zatvrzelým do poslední chvíle. Marně mu domlouval dp. farář Koblížek v celi. I obhajce jeho jej vyzýval, aby poslední útěchy kněze neodmítal. Veškeré namáhání však bylo marné, Stellmacher v nekajícnosti setrval a bídně skončil. (*Čech.*)

V říjnu r. 1883 ráno byli v *Záhřebě* popraveni tři vrahové, kteří oloupili poštu. Byli to Petr Kokaviča, Petr Danilovič a Lukáš Janič. Odsouzenci provázeni duchovními nastoupili poslední cestu k šibenici dosti odhodlaně. První, na němž vykonal vídeňský kat Kozárek popravu, byl Kokaviča. Poslední slova jeho byla: „Bože, smiluj se nade mnou!“ Po něm přišel na řadu Danilovič, který byl téměř bez vědomí. Poslední byl Janič, který drzost svou zachoval až do konce. Díval se klidně, jak kat odpravoval jeho soudruhy. Když přišla řada na něho, a kat dával mu oprátku na krk zvolal: „To jest pěkné! To jest spravedlnost! Jen hodně přitáhněte!“ Při prvním nastoupila smrt za 10, při druhém za 8 a při třetím za 7 minut. (*Čech.*)

Devatero hříchů cizích.

Dopustili se.

Jistý *kupec* zajel před vesnickou hospodu, vešel sám do jizby a vozku zůstavil venku, aby mu opatroval zboží, které měl na voze. Právě té chvíle přecházelo tam dvé vesských děvčat: Kateřina a Petronka. Petronka uviděla červené šatky, jež ležely na voze i chtíc ponoukati ku krádeži, řekla: „Kačenko, kdybys ten šátek měla, jak by ti slušel, tyť sama v celé vsi takového šátku nemáš, a tvoje matka nikdy ti takového nekoupí.“ Kateřina vztáhla ruce pro šátek a vzala ho. Zhřešilať tedy Kateřina krádeží, ale i Petronka hřešila, „ponoukajíc“ ji k hříchu, i dopustila se čtvrtého cizího hříchu.

Avšak mimo Petronku viděli ještě jiné dvě osoby, jak Kateřina šátek kradla: vozka, jenž měl dávati pozor na zboží a Magdalena (děvečka), kteráž kopala v poblízské zahradě. Vozka nedobrý myslil si: „Ej dobře dělá ta holka, můj kupec je bohatý, to mu neuškodí!“ A Magdalena myslila: „Ta Kateřina má takovou poctivou matku — a je taková zlodějka, aj dala by jí matka, kdybych jí pověděla o kradeném šátku.“ Ale Magdalena k matce Kateřiny nešla ani hned ani později. Tím způsobem hřešili oba i vozka i Magdalena cizím hříchem, vozka třetím hříchem cizím: „ke hříchu svoliti“ — a Magdalena šestým cizím hříchem: „mlčíc“ ke hříchu tam, kde bylo potřebí o něm matce Kateřiny pověděti.

Jakmile Kateřina domů přišla, ukázala šátek otci a bratru a přiznala se před nimi ku krádeži. Otec její nevadil se s ní docela a bratr dokonce řekl: „Pěkně's to udělala, holka, a zručně, že tě žádný neviděl.“ Hle, znovu i otec Kateřinin zhřešil i bratr; otec dopustil se sedmého cizího hříchu: „hříchu netrestaje“, jejž dcera spáchala — bratr pak zhřešil pátým cizím hříchem: „hříchu pochváliti“, pochválilť hřích sestřin. Před matkou se Kateřina s hříchem kryla, ale matka sama, šátek uviděvši, vše:ho se domyslila a Kateřině nadávati začala. Na to řekla Anežka, sestra Kateřinina, matce: „Matinko, nezlobte se na Kateřinu, kupec jí tento šátek daroval.“ Těmito slovy Anežka spáchala devátý cizí hřích „hájíc“ a k tomu lží hřích Kateřinin. Zhřešila Anežka a přece svého záměru nedosáhla, neboť jí matka neuvěřila, šátek na vůz odnesla, sama pak šla na pole, myslíc, že již všecko skončilo.

Avšak všecko se neskončilo, neboť když poctivé matky doma nebylo, řekl zlý otec Kateřině: „Jdi, přines šátek znovu, a schovej před matkou;“ bratr pak dodal: „To již vezmi hned druhý pro Anežku.“ Zhřešil tu otec Kateřinin opět druhým hříchem cizím: „hřích jinému veleti,“ bratr pak prvním: „hříchu poraditi“. Kateřina tedy šla znovu před hospodu — ale vzala s sebou Anežku a rozkázala jí, dávati pozor, zdaž kupec nejde, mezi tím co sama kradla šátky. Hle i Kateřina podruhé zhřešila krádeží — a Anežka se dopustila osmého cizího hříchu, „berouc podíl na hříchu“ cizím.

(*Josef Lilák. Ludmila. 1886.*)

1. K hříchu raditi,

viz i: „Rada zlá!“

Konstantin Bodin, car Srbský (1071—1073), z návodu ženy své *Jakviny*, rozené Vlachyně, všecky své příbuzné o hrdlo připraviti dal.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Pompiliu II., knížeti Polskému, poradila manželka jeho, aby strýce své zavraždil. Na radu její pozval je k sobě, stavě se nemocným a všecky je otrávil. Avšak i s manželkou napotom bídně zahynul. (*Kadlubek. Děj. polské.*)

Léta Božího 1509 žalovala v Praze jistá Markéta, medařka, na kuchařku Sigmunda, hospodáře, jaká se jí stala škoda od ní, že jí mnoho pobráno od šatstva a od peněz a dala ji ku právu. A tu kuchařka mučena jsouc a tázána právem, pověděla na toho *Sigmunda*, hospodáře, kterak by on jí na to navedl a kázal to učiniti, a on žebřík držel, když lezla do okna, a co po-

brala, to všecko jemu dala do jeho sklepu. I byla kuchařka také pro trávení utopena. (*Staří letop. čeští.*)

Po smrti sv. Methoda († 6. dubna 885) vypuklo z návodů *Vikinga*, Němce, biskupa Nitranského hrozné pronásledování slovanských duchovních. Mladí presbyterové a diakoni prodáváni židovským otrokářům, starší pak jako starec Gorazd, Kliment, Lavrentij, Naum, Sava i Angelar za nepřítomnosti Svatoplukovy týráni, vězeni a konečně ze země vyhnáni. (*Konst. Jireček Děj. nár. Bulhar.*)

2. Hříchu veleti.

Drahomíra, vdova po knížeti Českém Vratislavovi I., dala dne 15. září 927 zavražditi na Tetíně svatou Ludmilu. (*Děj. česk.*)

Alexandr Karadjordjevič kul od té doby, co Michal Obrenovič r 1860 na stolec Srbský dosedl, proti tomuto neustálé pikle, až se mu konečně podařilo r. 1868 zavraždění Srbského knížete, jež zosnoval.

3. K hříchu svoliti.

Peregrin na biskupství České potvrzen jsa ke všemu, co jenom králi se líbilo, svoloval a také kostelní statky zastavovati, též i prodávati počal. Proto byl Peregrin v Římě od duchovenstva obžalován a vzdal se na radu papeže Pražského biskupství roku 1226. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Když sv. Method († 885) od biskupů německých vězněn byl, *Svatopluk*, kníže Moravský, toho nedbal. Mohl i měl jeho osvoboditi; leč bohužel neučinil ničeho. Chtěl založiti velikou a samostatnou říši slovanskou, aniž dbal opatrně a prozřetelně o nutný a pevný a trvalý základ náboženský církve slovanské. Měl účelná knížata slovanská Českého, Polského, Jihopannonského i Chorvatského v svazku svém politickém; leč dovolil, aby biskupové pronásledovali a věznili slovanského metropolitu i učenníky jeho. Biskupové, kněží němečtí pálili knihy slovanské. Tak míchala se politika světská do náboženství. Byla to věru doba nekrvavého mučennictví sv. Methoděje. (*Meth. Halabala. Kal Moravan. 1885.*)

Když l. P. 1618 Thurn v Praze místodržící z oken do hlubokého příkopu shodil, věděli o tom a svolili k tomu i hrabě *Ondřej Šlik a Vilém z Lobkovic*, ač to později upírali. (*Ant. Gindely. Děj. č p. l. 1618.*)

Po dvacátém roce věku XIX. užívalo se bezprávně na Vorlíku i ve chrámu a ve škole tamní takřka výhradně němčiny. *Šimon B. Vrána*, ačkoliv byl českým spisovatelem a jako vlastenec chtěl na slovo brán býti, hověl ve příčině té naprosto přání a žádosti tehdejší kněžny, rodilé to Němkyně. (*Ant. Rybička.*)

Za krále Českého Vladislava II. (1471—1516) brojil pan *Albrecht Libšteinský z Kolovrat*, kancléř český, podtají nejenom proti nejvyššímu komorníkovi, Šternberkovi, který byl předsedou soudu zemského, ale i proti soudu tomu samému. Skutečně také páni z Gutšteina, přívrženci pána kancléřovi, později mluvili, že cokoliv proti zemským soudcům provinil, návodem jeho to učinili. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

4. K hříchu ponoukati.

Anežka, choť Vladislava II., od r. 1139 velkoknížete Polského, kněžna rakouská, povzbuzovala manžela svého, aby ostatním třem bratřím úděl jich vzal. A Vladislav uposlechnuv choti své pozbyl tím i vlastního údělu. (*Boguphal.*)

Bethlen, kníže Sedmihradský, ubezpečoval r. 1620 Bedřicha, zimního krále Českého, že si císař Ferdinand II. přeje s ním se smířiti a nabídl mu že mu chce panství v Uhrách i s titulem královským ponechati, vzdá-li se spolku s Čechy, čehož on však nikdy neučiní a pobádal Bedřicha k vytrvalosti. To vše pravil arci na úkor pravdy. (*Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.*)

Bomelij, v Rusku znám pod jménem doktor Elisej, stal se životným lékařem Jana Hrozného, kteréhož poštival na jeho poddané, namlouvaje mu, že není od nich jist svým živobytím. Když však se naň vyzradilo, že je sám účastníkem tajného spiknutí proti carovi, jest r. 1569 veřejně upálen. (*Jos. Kolář.*)

Rudolf Habsburský jakmile na Německém trůnu se byl upevnil, ihned

zjevně nepřátelsky proti králi Českému Přemyslu Otakarovi II. vystoupil. Již dne 4. srpna 1274 slíbil arcibiskupu Salzburskému a biskupům Pasovskému a Řezenskému, že jim všecky majetnosti v Rakousích, Stýrsku a Korutanech navrátí, které jim Přemysl prý vzal násilně a nespravedlivě, i vyzval je, aby vyjednávali o tom s hrabaty, rytíři a městy těchto zemí, jakby mohly zase Německé říši navráceny býti. To bylo zjevné vybízení poddaných Přemyslových, aby se proti králi svému vzbouřili. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

5. Hříchy vychvalovati.

Když sv. Stanislav, biskup Krakovský, *Boleslava II.*, krále Polského, přijmím Hrozného, pro jeho hanebné a pohoršlivé skutky chlípnosti napomínal a pokáral, rozzuřil se král velmi na biskupa. *Dvořeníni*, jimž se vykládal král, jej ještě více proti svatému biskupovi popuzovali, místo aby ho krotili. (*Škola Bož. Srd. Páně. 1871.*)

Snešení sjezdu protestantského v Praze r. 1618, hledícího směle i samé válce v tvář, dokazují nezvratně, že odboj jenž se byl počal vyhozením místodržících, jakkoli nebyl ode všech obmýšlen, přece ode všech náčelníkův *protestantského* hnutí po skutku schválen jest. (*Ant. Gindely. Děj. čes. p. l. 1618.*)

Viching, biskup Nitránský, byl velmi povolným knížeti Moravskému Svatoplukovi, jenž žil v nepořádných poměrech manželských a všelikou rozpásanost jemu schvaloval. (*Fr. Sasinek. Sborník Velehrad. 1883.*)

6. Hříchy tajiti.

V mandátu *Františky hraběnky Berkové* k poddaným panství Richmburského vydaným okolo roku 1620—1626 mezi jiným nařizuje se: Kdožby zlodějskou věc, buď J. M. paní, záduši, obci, neb kterému sousedu že se to stalo, zatajil a na koho by to shledáno bylo, má skutečně ztrestán a o to jako k zloději k němu hledíno býti. (*Čas česk. Mus 1843.*)

Když *Dětmar*, první biskup Pražský († 2. ledna 982), na úmrtním loži se nalezal, naříkal tento učený a zbožný biskup řka: „Běda mně, že jsem k nepravostem lidu mi svěřeného mlčel!“ (*Drahé kameny.*)

7. Hříchu netrestati.

Jindřich Korutanský, král Český (1307—1310), povolal si do Čech ku pomoci Mišňáky. *Mišňáci* pak provozovali zhovadilou ukrutnost. Mnohý český sedlák byl od nich zabit, když jim korce ovsa, neb čeho žádali, dáti nemohl; jindy zajímali lidí, prořezávali jim dlaně a prostrkovali jimi žíně, načež takto zmrzačené s posměchem po pražském hradě vodili. Král Jindřich prý se často na to díval a jak obyčejně ničeho k tomu neříkal. (*Zap. Česk. mor. Kron.*)

R. 1218 usnesli se rjasanští ruští knížata, lstivý Glijel a jeho bratr Konstantin Vladimírovič ďábelský na tom, že při radostné hostině zavraždí zákeřnicky šest jiných menších knížat, aby se jich zemí zmocnili a jimi vládli. A záměr ten provedli, ba i vlastního hodného bratra Izjáslava zavraždili. Nad ohavným činem tím ustrnulo celé Rusko. Ale veliký kníže Ruský *Konstantin* čin ten ani nepotrestal. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Před bitvou na Bílé Hoře r. 1620 přitáhl *Maximilian*, kníže Bavorský, s vojskem svým před Vodňany. Posádka vidouc, že by marně krev svou prolévala, vzdala se na smlouvu, že se zbraněmi a ranci svými bude moci svobodně odtáhnouti. Obránci města, jichž bylo asi 400 nejvíce lidu selského, zakusili ihned, co je to smlouva s takovýmto nepřítelem. Neboť sotva byli s osmdesátiletým farářem svým víry pod obojí, venku z města před hradbami, vojáci bavorští je přepadli, oloupili a z větší části pobili. Maximilian nedal sice rozkazu k tomuto vraždění, ale že vojáků svých nepotrestal, tím dokázal dostatečně, že soldateska jeho smí si proti Čechům všecko dovoliti a Maximilian sám, že jich nehodlá nijakž šetřiti. (*Ant. Gindely.*)

8 Na hříších podíl bráti.

Roku 1111 dorazil císař Jindřich V. i s českým vojskem, jímž za vůdce dal Český kníže Vladislav I. synovce svého,

šestnáctiletého jinocha, Břetislava do Říma, aby ho papež Paškal II. korunoval za Římského císaře. Když pak papež druhého dne od císaře žádal před korunovací, aby císař budoucně žádného za biskupa nepotvrzoval, ale papež: tu se císař proti papeži hněvem rozpáliv, rozkázal svým rytířům, aby ho jali a také *Čechové* s kněžicem Břetislavem při tom byli, papeže a kardinály zajímati pomáhali a prý také klenoty tu v kostele k té slavnosti postavené pobrali. Papež uvězněn výhrůžkami se dal pohnouti napotom, že Jindřicha beze všech podmínek na císaře korunoval.

(Děj. česk.)

Roku 1162 dal císař Bedřich na radu knížat italských město Milán zkaziti a kázal oheň na to město ukrutně pustiti a je spáliti, a jen kostely měly ušetřeny býti. A tu byli *Čechové*, kteří se pod vůdcem knížetem Děpoltem ve vojsku císařovu nalezali, první, kteří smolnými věnci město Milán zapalovali a po nich Italiáni a Němci na všech koncích města oheň kladli, an se císař a jeho knížata z povzdaleči na to dívali. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

V XV. a XVI. věku nacházeli žebráci v *Čechách* nejvíce podpory v šenkujících a některých lakomých domácích pánech *pražských*: ti obojí pro svůj zisk tuláky žebravé chovali, sdělujíce se o výdělek s nimi.

(Zikm. Winter. Kult. obr. čes. m. d. II.)

Když v polovici roku 1857 spiknutí o bezžití knížete Alexandra Srbského odkryto bylo, dokázáno účastenství v něm vedle jiných i senátoru Raju *Damjanoviči*, a on k vězení ve věži gurgusovecké odsouzen, kdež r. 1858 zemřel. *(Jer. Šolař.)*

František Čelakovský, básník, až hrubě slovem i písmem napadal a tupil Jana Nep. Nejedlého, právníka a spisovatele českého († 1834). A jakož to také nebylo žádným tajemstvím, že Čelakovský dochází k Jungmannovi a že o tom, co píše a mluví, zhusta pronáší zdání a smýšlení *J. Jungmanna*, pokládán jest tento ne li za původce alespoň za účastníka nepříznivých zpráv, nářkův a předsevzetí, kteréž Čelakovský na urážku J. Nejedlého tehdáž rozšiřovati a podnikati směl.

(Ant. Rybička.)

Roku 1310 byl Jindřich Korutanský z Čech vyhnán a na místě něho Jan Lucemburský přijat za krále Českého. Avšak dlouho Jindřicha se přidržovali ač marně i mnozí *Němci v Praze*, líbiloť se jim v městě, kupovali za levný peníz věci všeho druhu, kterých žoldnéři korutanští po venkově nakradli a nakořistili. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Václav I., král Český, oddal se od roku 1245 zcela náruživostem rozkoše a honby, zanedbávaje vladařské povinnosti své. Štědrost jeho proměnila se v nehospodářství a začal statky a korunními důchody mrhati. Mnohé župní hrady i se vším příslušenstvím dostaly se do rukou a v držení panských rodů, sám cizozemec a miláček jeho *Ojíř z Fridberka* dostal Bilinu, a též jiní jeho miláčkové pomáhajíce mu ve zlém tom hospodářství, z jeho přízně, jak mohli, kořistili. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Roku 1520 za krále Českého Ludvíka (1516—1526) první válečná výprava, jízdní, pěší a dělá, vystrojena v Praze proti Tachovicům, tvrzi ve Prachensku, náležející vdově po panu *Oldřichovi Vranovském*, která přechovávala pomocníky rytíře Malovce, jednoho z předních škůdcův městských a veřejných lupičův; a již v málo dnech přivezena ta vdova svázaná, se synem, dcerou, zetěm, vnukem a třemi jinými zemany zajatými do Prahy, kdežto všickni uvězněni jsou. Tvrz sama, na kteréž prý nalezeno šafránu, pepře a jiných krámských věcí množství, vypálena i zbořena, dobytek rozdán mezi sedláky. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

9. Hříchy hájiti.

Roku 1520 vystrojena válečná výprava proti Janovicům od Pražanův a jich držiteli Petru Sudovi, rytíři, ale povahou zloději schytralému, ano jak říkáno všech zlodějů mistru a knížeti, kterýž Pražanům zvláště pak Klatovským, Stříbrským a Plzenským mnoho škody loupením nadělal. I obklíčeno jest město dne 4. listopadu od svrchu dotčených měšťanů. A hle, k obraně Petra Sudy sbírala se šlechta a jmenovitě vytáhl do pole nejvyšší kancléř *Ladislav ze Šternberka*, volaje na po-

moc přátele své. Petr Suda zatím utekl, při dobytí tvrze, a jen 16 osob, mezi nimi matka, manželka i dítky Sudovy, v Klatovech uvězněno jest. Janovice pak jsou spáleny a pobořeny, příkopy jejich zasypány, a vojsko pražské vrátilo se dne 26. listopadu zase domů.

(*Zap. Č. m. Kr.*)

Hříšník.

1. Jest nešťastný, bídně končí.

V *B.* byla r. 1883 sv. missie. Lid, ač z počátku liberály stržen, choval se mdle, později milostí Boží pohnut hrnul se do chrámu Páně. Vše bylo přecpáno od rána do večera. A když po několika dnech konán slavnostní průvod s Nejsv. Svátostí — slavil Kristus Ježíš skvělé vítězství nad odvěkým nepřítelem svým. Jen někteří, kteří zatvrdili srdce milosti Boží, skryli se před tváří Jeho, jako se skrývají netopýři před zlatými paprsky slunečními. Mezi nimi byl též jistý *kovář*, jenž bezbožeckými knihami sv. víru byl ztratil — Neuplynuli však ani čtyři měsíce, když náhle přispíšil syn jeho na faru, aby bezodkladně otec byl zaopatřen. Zapřaženo a koně běželi o závod. — Mezi tím odlehčilo se kováři, poručil si, aby mu nacpali dýmku Již již blížil se kněz, aby jej s Bohem smířil — leč v tom okamžiku, kdy vjíti měl do dvora klesl kovář na lůžko bez vědomí. Marné byly domluvy, prosby kněze, aby aspoň známku dal lítosti. Oči bezvýrazné upíraly se do prázdna jako do hrozné věčnosti a z úst vycházel těžký chrapot. Marné bylo vše. Umřel jak žil — bez Boha

(*Čech.*)

Za povstání stavů Českých stali se r. 1620 *Kozáci* v loupežení a pustošení takovými ukrutníky a mistry, že u ostatního vojska císařského také ne příliš ctnostného vzbuzovali jednak závist, jednak i skutečné opovržení. Jmenovitě popuzeno bylo vojsko císařské z toho sobeckého důvodu, že napřed táhnouce ostatnímu vojsku nejen lup, nýbrž i potraviny kazili a odnímali. Stalo se tedy, že sami císařští Valoni obořili se na loupežící kozáky u Bossenburku, něco jich na místě porubali, osmnácte pak zajatých do Kremže vojenskému soudu k potrestání dodali.

(*Ant. Gindely.*)

2. Chovej se k němu!

a) Obracuj!

Svatý *Ansenij I.*, arcibiskup Srbský († 1251), pobloudilce přivodil k pokání vnikaje slovem pravdy jako mečem dvousečným v srdce odbojníkův.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ctihodný *Ondřej Faulhaber*, kněz v Kladsku, jenž roku 1757 od Prušáků nevinně odpraven byl, uvržen do žaláře vojenského, kdežto mnoho spustlých spoluvězňů laskavým slovem a příkladem přivedl k rozumu a na cestu ctnostnou (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Klement Maria Hofbauer, redemptorista († 1820), nikdy nezdráhal se jíti. i za temné noci, v dešti a sněhu neb v prudké bouři i do nejvzdálenějších předměstí vídeňských se pustiti. V noci brával jen svou malou lucerničku, aby viděl v tmavých ulicích a již chvátal vyhledat nemocného neb umírajícího. Byli-li to chudí jež chtěl navštíviti, brával ssebou jídlo neb jinou almužnu, a scházela-li u nemocného obsluha, konal též úřad obsluhovače nemocných. Svou neobyčejnou láskou a srdečnou přívětivostí dobyl si snadno důvěry a náklonnosti všech a mnohého hříšníka, který již do propasti se potácel a jistou kořistí pekla býti se zdál, ještě v posledním okamžiku zlému nepříteli vyrval. Byl li k takovému člověku volán, modlil se po cestě růženec, jednou neb vícekrát a poručil, aby i jeptišky se modlily; pak mohl šťastným výsledkem se bezpečiti. A veliká byla pak jeho radost, mohl-li sestrám oznámiti, že na jejich modlitby opět veliký hříšník, který dvacet neb třicet let již se nezpovídal, se obrátil a kajícně umřel.

(*Mich. Haringer.*)

Jan Hoffmann, kněz, vikarista v chrámu u sv. Víta v Praze († 1678), obrátil s pomocí Boží drahně hříšníků

na pokání a mnoho kacířů na katolickou víru. *(Jan Dlouhoveský.)*

Rozkolníci chtěli sjednoceného metropolitu ve Vilně Rutskiho r. 1609 zavražditi. Ale útok na metropolitu nezdařil se a sv. *Josafat*, mučenník a apoštol Rusínů († 1623), obrátil zákeřníka Tupeku, kterýž byl k smrti odsouzen, ku pravé víře. *(Fr. Kryštůfek.)*

Bl. Petr Kanýzius (nar. v Belgii r. 1521), jesuita, jenž i v Praze blahodárně působil, bydliv r. 1552 ve Vídni, stal se brzo duchovním otcem klášterních sborů, mnohých duší z měšťanstva i panstva. V žaláři blaze působě, obrátil k pokání na smrt odsouzeného zločince, jenž byl o smíření s Pánem Bohem ani slyšeti nechtěl.

(Drahé kameny.)

b) Chovej se k němu laskavě.

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, jesuita, Polák († 1657), k dobrým i zlým laskavě se choval

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Roku 1592 na shromáždění starších a kněží *jednoty českých bratří* v Lipníku dne 12. června požadoval držitel Mladé Boleslavě pan Bohuslav z Lobkovic, aby lotři k šibenici vedení byli vyprovázeni a těšeni od kněze bratrského. Než bratři měli tak ohavný hřích v takové ošklivosti, že při vší své snášelivosti a umírnénosti přece rozhodli, aby se takovému zločinci na jeho poslední cestě nedostalo duchovní útěchy. *(Č. m. Kr.)*

Svatý *Dosibot*, věrověst, biskup Krajinský († 700), lahodou, trpělivostí a láskou bližénskou krotil hříšníky sebe zarytější. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Kdys přišel *Maria Hofbauer*, redemptorista († 1820), do nemocnice. Ležel tu voják těžce raněný, ale i též v bolestech nemalých rozlícený vztekem ďábelským proti knězi. Kněz přiblížil se k loži nešťastného zoufalce, který naň křičel z daleka: „Pojď, pope, pojď jen! Já ti oči z lebky vyškrábu.“ Hofbauer přistoupil k němu a laskavosti svou v krátce tak jej obměkčil a pohnul, že se upřímně obrátil a smířil s Bohem.

(Blahověst. 1858.)

Dnes jsem — píše hraběnka *Františka Slavatová* († 1676) — duchovních osob a ostýchavých chudáčků almužnami vesele podělovala. Rovněž mne to těšilo, že mne nějaká nemocná i nuzná děvečka poprosila za vycpánku pod hlavu; darovala jsem jí svou podhlavničku. Moji domácí počali reptati: „Jest veliká hříšnice!“ Ale Pán Bůh vnukl mně k jich uchlácholení tato slova: „A což, zhřešila-li, připínám svému dárku ten úmysl, aby Pán Bůh, shlédna na ni, její nápravu dokonal, nade mnou pak větší hříšnicí, aby se smilovati ráčil. Sestoupilť Syn Boží na tento svět obracovat hříšníků a ne spravedlivých; protož jest záhodno, aby hříšník s hříšníkem útrpnost měl; dí-li kdo, by nebyl hříšníkem, lhář jest.

(Frant. Slavatová. Zápisky.)

Když některý *Vítu*, kapitolnímu děkanu u sv. Víta na Hradčanech († r. 1271), poddaný osadník na dědinách děkanství pražského za spáchaný zločin k peněžitému trestu odsouzen byl, prominul mu slitovný pán pokutu, přestávaje na samé domluvě, kterouž ho k nápravě přivésti hleděl. *(Drahé kameny.)*

c) Modli se zaň!

Blahoslavený *Isaiáš Boner*, Polák, poustevník, augustinian v XIV. století, začasto bos vcházel do kostela a tam po celou noc se modlíval zvláště za obrácení hříšníkův.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Bl. *Česlav*, převor řádu dominikánského ve Vratislavi († 1242), z lítosti nad hříšnictvem zarputilým podával sebe samého Pánu Bohu v oběť smíření, mrskávaje tělo své do krve.

(Drahé kameny.)

Svatá *Jitka*, vdova, poustevnice v Chelmži v Polsku († 1264), v poustevně svatě co vdova žila a plačíc za obrácení hříšníkův k Bohu se modlila.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Sv Petr Kanýzius, zdržuje se r. 1552 ve Vídni, uslyšel svého spolubratra *Jiřího Scherera*, jenž vedle něho bydlel, volati. Hned vešel k němu tiše a tu ho uviděl v obličeji rozpáleného, na kolenou klečícího a slyšel, an se modlí, aby severní pohanští národové obráceni byli.

(Dougez.)

Hudba,

viz: „Zábavy 4!“

Hudba církevní,

viz: „Obřady 2 b!“

Chrám.

1. Chrám

a) stav!

viz i: „Maria 4 a!“ „Svatí 4 f!“ „Vděčnost I. 6!“

Jan Lexa, rytíř z Aehrenthalu, jenž r. 1821 koupil panství Hruboskalské, dal provésti novou stavbu Marianského chrámu v Turnově, již dokončil následník jeho Alois Lexa, rytíř z Aehrenthalu. *(Václ. Durych. Z česk. ráje.)*

Když po smrti krále Václava IV. r. 1419 slavný Vyšehrad náš od fanatických husitův zpustošen jest, rozprchli se kanovníci a kněží do všech končin světa, probošt pak M. *Albík* uchýlil se do Uher, kdež r. 1427 dokonal život svůj. Maje pak umříti, pamatoval na kapitolu a kostel vyšehradský kapitolní, odevzdav na vystavění jeho všecko jmění své. *(Blahověst. 1856.)*

Po roce 1323 dala *Alžběta Hradecká*, královna vdova, při klášteře v Starém Brně veliký chrám v gotickém způsobu vystavěti, jako chrám sv. Ducha v Hradci Králové, jejž také tato královna s velikým nákladem dala vystavěti. *(Děj. česk.)*

Alžběta, manželka knížete Českého Bedřicha, vystavěla roku *1183* kostel sv. Jana Křtitele na Bojišti v Praze. *(Děj. česk.)*

Roku 1325 založila nešťastná choť krále Českého Jana Lucemburského *Alžběta Přemyslovna* ze svých skrovných důchodů v Rouchovanech na Moravě v děkanátě Jevišovickém nový chrám Páně ke cti bl. Panny Marie a odevzdala jej klášteru zbraslavskému *(Kron. zbr.)*

Po požáru v Praze r. 1541 osvědčila královna Česká *Anna*, manželka Ferdinanda I. (1526—1564), svou dobročinnost nejskvělejším způsobem. Nej více její péčí byl krov hlavního chrámu sv. Víta důstojně zase postaven, celý chrám na novo okrášlen a velký zvon jeho téměř v předešlé velikosti své zase ulit a na věži zavěšen. Proto se Anna vším právem po Karlu IV. druhou zakladatelkyní této skvostné národní svatyně nazvati může. *(Děj. česk.)*

Eliška Bergrová, paní na Líšni na Moravě, byla paní zbožnou a na vrchu u Líšně nejprv dřevěnou kapli a později kostelíček zděný dala vystavěti, jejž sám kardinál a biskup Olomoucký František Dietrichštein roku 1634 vysvětil.
(Pav. Pavelka. Býval. pout. kostelíček P. M. u Líšně.)

Za *Boleslava III.* (999—1003) vystavěli si řeholníci sv. Benedikta na Ostrově nejprv tamtéž kostel sv. Jana Křtitele a brzy potom ještě druhý kostel na levém břehu Vltavy pod skálou proti klášteru, posvětivše ho ke cti německého apoštola víry sv. Kiliana čili Chiliana. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

První od *Bořivoje* v Čechách vystavěný kostel byl chrám sv. Klementa na knížecím hradu Levém Hradci, půl druhé míle pod Prahou nad Vltavou ležícím. Druhý od téhož vévody vystavený kostel, povídají kronikáři, že byla kaple sv. Klementa na Vyšehradě a není příčiny pochybovati o tom a to v IX. století.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Bořivoj, kníže Český (871—894), vystavěl kostel také v Praze a posvěcen jest kostel ten ke cti Panny Marie; stáltě blíž samé hlavní brány hradu hned při cestě, ale zašel po nějakém čase. Také po kraji českém kudy sv. Method z Moravy ku Praze šel anebo z ní na Moravu se vracel, povstalo jeho povzbuzením několik kostelů sv.

Klementa, pokud víme ve hradě Litomyšli, ve Hradci nad Labem a v Sadské. Na vrchu Řípu postaven jest kostelíček ke cti bojovníku Kristovu, svatému Jiří. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Břetislav, kníže Český (1037—1055) vystavěl na místě, kdež sv. Václav usmrcen jest, v Staré Boleslavi chrám témuž svatému ke cti. *(Děj. česk.)*

Kněžic Český *Břetislav* dobyv r. 1028 Moravy, celou velikou kořist na Uhřích vydobytou k tomu obrátil, aby pobořené chrámy zase vystavěny a nadáním opatřeny byly, takto ovoce vítězství svého co oběť na oltář Boží položiv. Jmenovitě zvelebil kostel sv. Petra v Olomouci a kapli ke cti sv. Klimenta v Osvětimanech. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Bruno, biskup Olomúcký (1245—1281), založil r. 1260 kostel sv. Mauricia v Kroměříži, zřídiv při něm kollegiatní kapitolu.

(Vinc Brandl. Sbor. Svatomethod. 1885.)

Roku *1263* založil nejvyšší sudí zemský *Číč* ponuknutím znamenitého děkana Víta vedle samého paláce královského na hradě pražském kapli *Všech Svatých* a roku 1264 byla vysvěcena. *(Děj česk.)*

Mikuláš Defour, pán na Velkém Rohozci a Malé Skále, založil r. 1649 dřevěný kostel sv. Michala na Smržovce *(Vác. Durych. Z česk. ráje.)*

Drahomíra uslyševší, že na hrobě sv. Ludmily na Tetíně zázraky se dějou, dala honem dům, v kterém sv. Ludmila zemřela, v kostel ke cti sv. Michala proměniti. *(Děj. česk.)*

Když roku 1750 *Martin Dvořanský* za faráře z Utlic do Lulče se dostal a viděl kostel sv. Martina tak chatrný, ustanovil se na tom, že sv. Martinu zbuduje nový plášť, a dal se skutečně hned do stavby toho krásného, prostranného kostela, jak jej nyní spatřuješ. Jak velebně pohlíží na kraje moravské, jako strážce jejich a nevšední okrasou jest jim. Ovšem nedočkal se zbožný farář dostavěné svatyně, an zemřel již roku 1752, ale zůstavil všecko své jmění k dokonání té stavby a r. 1755 byl již nový stánek Boží ke cti sv. Martina slavně zasvěcen.

(Škola B. Srd. P. 1876.)

Ferdinand III, císař a i král Český (1637—1657), založil velký počet kostelů. *(Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.)*

Jan Filipec, od r. 1476 biskup arci jen světský Velko Váradský a od r. 1484 administrátor biskupství Olomouckého stál u veliké přízni Uherského krále Matyáše. Roku 1492 vystavěl v Olomouci kostel Všech Svatých a daroval jej lanškrounským řeholním kanovníkům lateranským.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.)

Bedřich Fürstenberg, kníže, arcibiskup, kardinál v Olomouci († 1892), staral se všemožně o zvelebení chrámů Páně. Kostely vystaveny byly za něho buď úplně aneb z části na náklad anebo na podnik jeho. Za něho vystavěl se nádherný chrám v Mor. Ostravě za něho obnoven a rozšířen nákladem 10.000 zl. chrám Páně ve Švábenicích, vystavěn nákladem 50 000 zl. úhledný kostel ve Zvoli, jím zbudována krásná zámecká kaple na Hukwaldech, jím vystavěn velký kostel s farou v Liptáni, jeho přispěním vystavěn chrám v Něm. Pavlovicích ve Slezsku, on na stavbu kostela a fary v Rudolticích přispěl značným příspěvkem 34.000 zl., na chrám bochořský přispěl 10.000 zl. a na chrám staroveský u Přerova 25.000 zl. A na každý jiný chrám přispěl menší částkou. Nejtrvalejším pomníkem zůstane kathedrálka Svatováclavská v Olomouci, která vyžadovala víc než milion zlatých. *(Obzor.)*

Neobyčejné ráznosti *Jana Nep. Hurracha*, majitele velkostatku Želče a Puchlovic, podařilo se na stavbu chrámu sv. Cyrilla a Methoděje v Karlíně, která nedostatkem peněz vázla, veliké sumy sehnati takže jemu hlavně děkovati jest, že mohl býti chrám ten roku 1863 na 1000letou památku příchodu těchto slovanských apoštolů vysvěcen býti.

Roku 1600 dal *Heřman z Bubna*, pán na Jelení, nový chrám v Jelení na svůj náklad stavěti, ale sotva se dokončení jeho dočkal, zemřelť roku 1602.

(Čas. česk. Mus. 1836.)

Jeronym Hirnhaim, vikář řádu premonstrátského v Čechách, na Moravě, v Slezsku a Rakousích († roku 1679), dal r. 1676 při kolleji Norbertské, semeništi to pro premonstráty, krásný

kostel sv. Norberta vystavěti, jenž r. 1792 zbořen byl. *(Jan Kolář.)*

Václav Leopold Chlumčanský, rytíř z Přestavlk a Chlumčan, arcibiskup Pražský (1815—1830), dal co biskup Litoměřický z vlastního jmění vystavěti překrásný kostel a veliké sumy vynaložil na opravu budov kostelních i školních.

(Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Jan IV. z Dražic, biskup Pražský († 5. ledna 1343), založil kostel sv. Jiljí ve Větším Městě pražském *(Děj. česk.)*

Roku 1333 dal biskup Pražský *Jan IV. z Dražic* v Roudnici vystavěti chrám Panny Marie od slavného a znamenitého mistra z Aviňonu Viléma. *(Petr Zbr.)*

Roku 1353 založil *Jan Jindřich*, markrabě Moravský, bratr císaře a krále našeho Karla IV. v Brně při klášteře velký a nákladný kostel ke cti sv. Tomáše. *(Děj. česk.)*

Jaromír, kníže Český (1004—1012) založil na Velizu kostelíček ke cti sv. Jana Křt., ježto tomuto světci připisoval zachránění své od Vršovců. *(Děj. česk.)*

Okolo roku 1070 vystavěl si *Jaromír*, biskup Pražský, na svých statcích v župě Boleslavské nový dvůr v Žirčiněvsi a při tom kostel, který když byl dostavěn, přišel posvětit ke cti sv. Mikuláše dne 26. června 1070. Také do té Žirčiněvsi přeložil arcikněze výše řečené župy, kterýž před tím v župním hradě své sídlo míval. Nyní se tomu místu říká Žerčice a leží na Dobrovicku nedaleko Mladé Boleslavě. *(Děj. česk.)*

Roku 1362 stavěl císař a král náš *Karel IV.* kostel sv. Apolináře na vrchu Větrově na Novém Městě pražském a přeložil k němu kollegiátní kapitolu ze Sadské. *(Děj. česk.)*

Asi roku 1355 založil císař a král náš *Karel IV.* chrám sv. Ambrože v Praze. *(Děj. česk.)*

Kostel sv. Jakuba v *Hostivici* založen byl l. P. 1368 *Karlem IV.*, jenž prý založil 300 kostelů, mezi nimiž 20 okolo svého hradu Karlsteina. *(Beneš z Weitmile.)*

Mezi rokem 1348—1352 založil císař a král náš *Karel IV.* na Menším Městě pražském kostel sv. Jindřicha s farním právem. *(Děj. česk.)*

Roku 1351 založil císař a král náš *Karel IV.* kostel ke cti Panny Marie a svého patrona sv. Karla Velkého v Praze na Karlově. *(Děj. česk.)*

Roku 1355 založil císař a král náš *Karel IV.*, z vděčnosti, že v Písе při vzbouření na životě zachráněn jest v Praze „na Bojišti“ kostel sv. Kateřiny. *(Děj. česk.)*

Roku 1347 založil císař a král náš *Karel IV.* chrám Panny Marie Sněžné v Praze. *(Děj. česk.)*

Roku 1355 založil korunovaný císař a král náš *Karel IV.* v Norimberce kostel ke cti Panny Marie, kterýž podnes co krásná stavitelská památka způsobu gotického tomu městu ku zvláštní ozdobě slouží. *(Děj. česk.)*

Roku 1374 založil císař a král náš *Karel IV.* v Tangermündě v Braniborsku znamenitý chrám s kollegiatní kapitolou. *(Děj. česk.)*

Roku 1348 založil císař a král náš *Karel IV.* ve Vratislavi slavný chrám ke cti sv. Doroty. *(Děj. česk.)*

Tomáš Kren, Slovinec, od r. 1597 biskup v Lublani, horlil o čest Boží: zde vystavěl nový chrám, tam oltář, jinde kapli: tu přestavoval, onde obnovil kostel po většině vlastním nákladem. *(Škola Bož. Srd Páně. 1875.)*

Svatý *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), vystavěl mnoho kostelů, mezi nejskvostnější byl varadinský. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Baron *Oldřich z Lobkovic*, od r. 1590 pán na Bílině, Bečkovicích a Kosti, když spatřil své poddané, zvláště měšťany sobotecké, jak rádi vyznávají víru sv. katolickou, počal jest hned z počátku svého panování na svůj vlastní náklad na gotický způsob stavitelský slavný chrám Páně sv. Maří Magdaleny s dosti velkým nákladem stavěti. Stavba tohoto chrámu Páně trvala od r. 1590 až do r. 1596. O tak rychlé dokončení velikolepé stavby přičinili se hlavně věrní jeho poddaní. Ti s největší ochotností a se vší pilností na stavení tak slavném pracovali; mladí i starší jak s ruční prací všemožně pomáhali, tak s potahem svým všechno podniknouti a vyplniti

nemeškali, a odtud se stalo, že tak veliké a znamenité stavení v 6 letech dokonáno bylo. Délka téhož chrámu Páně uvnitř činí 100 střevíců šířka 40, výška 112. Při kostele věž má výšku od země až ku kříži 160 střevíců.
(Vác. Mikulášek. Method. 1893.

Dne 22. prosince 1699 učinil *Daniel Mazánek de aureo campo* (ze zlatého pole), měšťan Nového Města pražského, obraz P. Marie Zderazské dědicem svého jmění, asi 10.000 zl. obnášejícího za účelem zbudování nového kostela. *(Method. 1886.)*

Michal z Vrchovišť, zámožný nákladník hor, pozdější primátor na Hoře Kutné, všecky dary, odkazy a oběti na penězích a stříbrných rudách mnoho let sbíral, účty z nich kladl. A dne 22. srpna 1483 byl nad oltářem v kůru kostela sv Barbory na výší spodních oblouků k dalšímu stavení hlavních pilířův kámen slavným způsobem položen. A tak počalo se mistrovské dílo na Kutné Hoře stavěti, ježto mimo hlavní chrám na pražském hradě v celém Českém království nemá sobě rovného a ježto se co hlavní dílo českého umění z Vladislavské doby podnes velebí. *(Zap. Česk. mor. Kr.)*

Mikuláš z Rokycan, jeden ze znamenitého měšťanského rodu Rokycanských ve Starém Městě pražském, založil zde roku 1348 chrám u sv. Ducha a při něm klášter. Císař Karel IV. založení to dne 27. srpna potvrdil.
(Děj. česk.)

Ctihodný *Mstislav*, velký kníže Kyjevský († 1132), vyznamenával se velkou horlivostí pro dům Páně. V Novgorodě vystavěl chrám Zvěstování Panny Marie, zlatem, stříbrem a drahokamy ozdobený. V Kyjevě zbudoval kostel ke cti svatému Theodoru Tyronovi, jejž Michael, metropolita Kyjevský, k jeho žádosti přeslavně vysvětil. Mimo to i jiné kostely potřebami opatřil.
(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Ondřej Noskowski, biskup Plocký († 1567), dal vystavěti několik kostelů.
(Děj. pols.)

Knížata Olomúčtí *Ota II. a Václav* počali nový chrám sv. Václavovi zasvěcený na hradě olomuckém a biskup Zdik podporoval vší silou stavbu tu. Ta když r. 1130 hotova byla, přenesl r. 1130 k novému kostelu sídlo biskupské od kostela sv. Petra.
(Vinc. Brandl. Sbor. Svatomethoděj. 1885.)

V jedné osadě farní v Čechách nebylo farního chrámu Páně, a proto odbývaly se služby Boží v kapli pro osadu nedostatečné. A tu jistý měšťan *A. P.*, majitel dvou domů, dal výstavnější z těchto, v němžto sám bydlel, veřejnou dražbou prodati a odstěhoval se do druhého méně, pohodlného. A celý stržený obnos doručil do rukou duchovního správce s podotknutím, že to má býti první základní kámen, jejž ke zbudování nového chrámu Páně donáší. Ano i přislíbil, že na vnitřní úpravu věnuje tisíc zlatých. Byv jednou žertem otázán, nevzpomíná-li už onoho domu prodaného, pravil s úsměvem: „Ani v nejmenším; vždyť doufám, že vyměním jej za příbytek mnohem krásnější tam v nebesích. A pak jsem v nynějším příbytku svém mnohem blíže chrámu Páně.“ *(Boh. Hackl.)*

Marie Polyxena, vdova po Albrechtu Defourovi, která r. 1686 koupila statek Malý Rohozec, vystavěla dřevěný kostel sv. Víta v Příchovicích a položila osobně základní kámen ke kostelu Navštívení Panny Marie v Boskově. R. 1692 dala strhnouti starý dřevěný kostel ve Bzí a místo něj poručila vystavěti nynější kamenný chrám Nejsvětější Trojice, přispěvši spolu ku stavbě kostela sv. Petra a Pavla v Semilech.
(Vác. Durych. Z čes. ráje.)

Theodor Potocki, arcibiskup Hnězdenský, primas korunní († 1738), vydal hojné sumy peněz na stavění kostelů a zakládání škol. *(Jos. Kořán.)*

Kostel v Říčanech (vlastně v Říčeňanech) zasvěcen byl původně bl. P. Marii. Zakladatelem jeho jmenuje se *Předboj*, kastelán v Čáslavi a manželka jeho Božena.
(Fr. Vacek. Method. 1892.)

Farní chrám sv. Ignácia a Františka Xaver. v Březnici vystavěli nákladem *Přibíka Jeníška* z Újezda milánští mistři Karel a Martin Lurago mezi r. 1640 až 1642 za 5150 zl. Dle pověsti u lidu dosud udržené, měl Přibík nalézti se svou chotí Ludmilou velký poklad v zámecké oboře a z peněz těch stavěn prý kostel a klášter.
(Jan Truhlář. Method. 1886.)

Roku 1712 a 1713 vystavěli trinitářům ve Spálené ulici v Praze svobodný pán *Jan Ignác Puta z Adlersthurmu*, pán na Mimoni, rada král. komory české a manželka jeho Terezie kostel nejsv. Trojice.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. díl II. 1884.)

Šlechetný a zbožný *František Antonín z Rottalů*, pán v Holešově a Bystřici na Moravě, dostavěl roku 1748 tři kostely: kostel sv. Anny, kapli úsmrtní s hrobkou rodinnou v Holešově a svatyni Svato-Hostýnskou.

(Kar. Eichler. Poutní místa.)

Petr z Rožemberka Udatný († v druhé polovici XIV. století) vystavěl několik kostelů. *(Jos. Kořán.)*

Jaroslav Skotnicki, arcibiskup Hnězdenský († 1376), hojně stavěl kostelův v Hnězdně, Kuřelově, Opalíně, Skotnikách; v Kališi založil kollegiatu; mnoho kostelův pozdvihl a nadal.

Jaroslav Smiřický ze Smiřic († 1597) vystavěl v Kostelci nový zámek a při něm kostel a kryptu rodinnou. *(L. Svoboda.)*

Soběslav a Dobromila, bohatí manželé v Praze na Malé Straně, když viděním od sv. Prokopa byli povzbuzeni, aby na místě, kde dům jejich stojí, vystavěli kostel, šetřili toho, dali hned potom dovážeti sem kámen z Petřína a vystavěli tu kostel sv. Prokopa, což se stalo r. 1213. Chrám ten nyní už není, byv zbořen a v činžovní dům upraven. *(Hájkova Kronika.)*

Tomáš Sortorius, od roku 1664 opat Broumovský, vystavěl kostely na vršku sv. Jana ve *Višňově*; špitální kostel sv. Ducha v Broumově, kostel sv. Václava a kostel v Božanově. I kostel sv. Vavřince, vystavěný od něm. bratrstva, děkuje vlastně jemu svůj původ. Konečně položil dne 26. dubna 1677 základní kámen pro klášter polický, 1. května pro farní kostel broumovský a r. 1690 pro kostel martinkovický. *(W. Wl. Tomek. Děj. m. Police nad M.)*

Spytihněv I. vystavěl mimo jiné kostely zvláště chrám P. Marie před sídlem svým, tak řečeným Tejnem v Praze a chrám sv. Petra na hradě Budči. *Vratislav I.* založil a nadal kollegiatní chrám sv. Jiří na hradě pražském, tam kde později známý klášter jeptišský postal. *(Dobner. Monumental. B.)*

Spytihněv II., kníže Český (1055—1060), založil sám pro svou památku r. 1059 kollegiátní chrám sv. Štěpána v Litoměřicích, kteryžto bohatě jsa nadán, udržel se v bouři všech potomních století, a později povýšen jest i na důstojenství biskupské a kathedrální. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Josef Jiří Strossmayer (nar. r. 1815; slavil r. 1888 své druhotiny), biskup Djakovský, opravil kathedrální kostel v Djakově, jehož náklad v obnosu jednoho milionu zlatých sám vedl. *(Čech.)*

Svatopluk, kníže Olomoucký, syn Oty Slíčného, počal stavěti v Olomouci na předhradí r. 1088 kostel, kterýž byv teprv po jeho smrti dokončen a ke cti sv. Václava posvěcen, posud jest hlavním chrámem moravským. *(Děj. česk.)*

Prvním biskupem v Litoměřicích stal se roku 1654 za císaře Ferdinanda II. *Maximilian Rudolf*, svobodný pán ze Šlejnicův. Kathedr. chrám sv. Štěpána přestaven byl nákladem jeho ze základu a téměř přeplněn vším potřebným náčiním, jako jsou posvátná roucha, obrazy a nářadí všeho druhu. Na vydržování chrámu toho vykázal ze svého 6600 zl. *(Fr. Krásl. Arn. hrabě Harrach.)*

Hrabě František Antonín Spork, pán na Heřmanově Městci († 1738), vystavěl v Lysé na vršku blíže zámku kostel lauretánský a založil při něm r. 1711 residenci augustiánů bosých. *(L. Svoboda.)*

Šlechetný *Jan hrabě ze Sporků*, stav se pánem Choustníka r. 1675, vystavěl kostel v Choustníku ze základu v nynější podobě z kamene a dal jej dne 2. července 1687 posvětiti. *(Fr. Hůlka. Method. 1893.)*

Kníže Adam František ze Švarcenberků založil r. 1728 společně se svou chotí Eleonorou zcela nový kostel, faru a také školu na panství Krumlovském ve vsi Andreasberku. *(Jan Votka.)*

Roku 1845 počal *kníže Jan Nep. Adolf ze Švarcenberků* nový a důstojný farní chrám Páně stavěti pro farní osadu hlubockou a sice v Podhradí na své vlastní útraty. *(Jan Votka.)*

Pod Slovanským vrchem, na němž se chrám emauzský vypíná, stojí kostel *nejsv. Trojice*, jenž byl od lidu pražského za starších dob nazýván též „ko-

stelem všech řemeslníkův". Jméno toto vzalo svůj původ z toho, že prý kostel onen staven od řemeslníků, kteří nedaleký chrám emauzský budovali, když měli v práci své hodinu odpočinku. Proto byl zrovna tak dlouho stavěn, jako velkolepý chrám emauzský. leč stavba jeho provedená bez nákladu jediného haléře, neboť dělníci za práci svoji na něm žádné mzdy nebrali a staviva se k němu užilo ze stavby chrámu emauzského. Jenom proto stála tedy stavba chrámu emauzského (za krále Karla IV.) tak veliké peníze jako kamenný most pražský.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Roku 1891 dal vdp probošt a prelát u sv. Víta na hradě pražském Dr. *Eduard Tersch* filiální kostel sv. mučenníků Jana a Pavla v Krtni, jenž sesutím hrozil, svým vlastním nákladem obnoviti, vlastně vystavěti v slohu románském. (*P. B. Holub. Odkryté poklady.*)

Tentýž daroval v roce 1893 na vystavění nového chrámu Páně v Kralupech nad Vltavou 50.000 zl.

Sv. Václav, kníže Český (871—894), stavěl chrámy na všech hradech, zvláště pak vystavěl kostel sv. Víta na hradě pražském, který se stal napotom matkou a hlavou všech kostelův českých.

(*Děj. česk.*)

Léta 1250. Král *Václav I.* (1230—1253) klášter sv. Františka svým nákladem stavěti dal, nechtěje a přísně přikazuje, aby žádný jiný tu nic nepřidával, že on chce míti to slovo před Pánem Bohem i před lidmi, že jeho nákladem jest postaven. Bohatější bojíce se pokuty a trestání, musili se tak zachovati.

Ale lid obecný, přijdouce, sami vlastními rukami dělali a záplaty bráti nechtěli. Někteří pak dodělajíce večera, tajně se pryč ukradli, aby jim peníze dány nebyly, chtějíce raději před Pánem Bohem toho díla býti účastni a od Něho vzíti ten denní peníz života věčného. (*Hájek. Kron. česk.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, na svém panství v městě Duchcově postavil nový děkanský chrám Zvěstování Panny Marie; v Horním Litvínově vystavěl farní kostel sv. Michala; ve vsi Horním Jiřetíně počal stavěti osadní kostel Nanebevzetí Panny Marie. (*Drahé kameny.*)

Vít, děkan kapitoly pražské († 1271), miluje stánek Hospodinův, staral se také všemožně o důstojnou jeho okrasu. Vzdělal v stoličném chrámu dva nové pulpity, pěkně vykládané, vyzdvihl tři nové oltáře, rozšířil a zvelebil kapli sv. Michala, nový oltář v ní zřídiv a ozdobiv ji malbou. A to vše činil nákladem vlastním. Ve Velké Vsi blíže Panenských Břežan vystavěl ke cti sv. Vavřince chrám s věží krásného díla. Krásnějším kostelem sv. Víta obdařil Kojetice a posléze Sluhy.

(*Blahověst. 1861.*)

Vít, zámožný soused plzeňský a mistr umění malířského, založil r. 1406 kostel ke cti sv. Jana Křtitele a Mikuláše na předměstí plzeňském.

(*Jan Müller.*)

Hynek Dětřich Vít z Vlčkovic, pán hradu Supí Hory, založil roku 1680 v městě Uhersku kostel sv. Václava, nyní farní a špitál. (*Ant. Vlasák.*)

Hynek Jetřich Vitanovský z Vlčkovic, pán na Kyšperku († 1681), postavil roku 1680 na Kyšperku kostel zámecký sv. Václava (kterýž byl potom na kostel farní povýšen) a slušně ozdobil.

(*Schaller.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), založil v říši své velmi mnoho chrámů a kostelů; ve Vilně a Miečnikách katedrální a zaopatřil je vším potřebným náčiním.

(*Jak. Carov. Gesch. Pol.*)

Český král *Vratislav II.* (1061—1092) učinil slib, že vystaví na Vyšehradě chrám k poctě sv. apoštolů Petra a Pavla pročež vyslal posly své k papeži do Říma, aby si od něho povolení ke stavbě této vyžádal. Zároveň nařídil poslům, aby si bedlivě všimli stavby chrámu sv. Petra v Římě, neboť dle téhož měl také chrám vyšehradský v zevnější podobě i vnitřní úpravě své vystaven býti. Papež nejen že svolení své ke stavbě chrámu dal, ale též biskupa do Prahy vyslal, aby základní kámen k němu položil. Král Vratislav pak také velikou horlivost při stavbě chrámu toho jevil, že sám při kopání základů na plecích svých dvanáct košů kamene a prsti vynesl, jako byl někdy císař Konstantin učinil. Když pak stavba

sama počala, opět rukou svojí dvanáct kamenů zedníkům přinesl a do základu je vložiti kázal. Po dostavení chrámu dal též vnitřek jeho stejným způsobem jako při chrámě římském sv. Petra bohatě ozdobiti, ale to vše bylo za války husitské zničeno tak že jen zevnější stavba chrámu vyšehradského nyní podobu starého kostela římského připomíná. (*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Vratislav II., král Český (1061—1092), založil r. 1070 na Vyšehradě kostel, který r. 1088 dostavěl a bohatě nadal; i o kostele na Mělníku se za něho první zmínka činí. (*Fr. Palacký. Déj. nár. Česk.*)

b) Okrašluj ho!

viz i: „Maria 4 b!“

Královna *Anna čili Mečka*, choť císaře Karla IV., otce vlasti naší († 1353), darovala chrámu hlavnímu v Praze dvojí velmi drahocenné perlami vyšívané mešní roucho, krásné záslony a mimo to obětovala ještě svou vlastní korunu královskou na okrášlení hrobu sv. Václava, patrona a dědice našeho. (*Císař Karel IV. J. Kř. V.*)

Anna, královna Česká a Uherská, manželka Ferdinanda I. (1526—1564), hlavnímu kostelu pražskému sv. Víta mnohé kalichy, ubrusy a mešní roucha darovala, z nichž také mnohé vlastníma rukama stříbrem, zlatem a perlami krásně ozdobené zhotovila, a tak sobě ten Boží dům oblibovala, že nikdež jinde, toliko v něm pohřbena býti nechtěla. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Arnošt z Pardubic, první arcibiskup Pražský († r. 1364), přispěl na stavbu nového hlavního chrámu u sv. Víta velikými náklady ze svého jmění, jednu kapli pak při něm, která se „Arnoštovská“ zove a oltářem ke cti sv. Antonína, poustevníka, opatřena byla, dal celou na svůj náklad stavěti. (*Déj. česk.*)

Bartoň Františšk Jeronym, konečně kanovník svatovítský († 1780), dal r. 1776 nákladem svým opraviti hlavní oltář kostela v Charvátcích a v poslední vůli odkázal na opravu téhož kostela 500 zl. (*Ant. Podlaha. Čas. Mus. kr. Čes. 1891.*)

Bratří Beneš a Jan, páni na Velešíně obdařili v poslední vůli své r. 1360, 26. července i kostel velešínský a v něm k rozhojnění slávy Boží zřídili tři kaplanství. (*Archiv novohradský.*)

Kostel, dům Boží, bývá u *Bojkův*, lidu ruskoslovanského v Haliči, kteří se k sjednocené církvi řecké přiznávají co nejbedlivěji vyozdoben a osvícen. (*Dal. Wahilewič. Čas. čes. Mus. 1841.*)

Hrabě a Tista Boreš mladší, bratří z Oseka a Riesenburku, ku konci XIV. století vyznamenali se co štědří dobrodinci kostelů v Žluticích. Údlici, Slavkově, Duchcově a Bečově, kterážto města drželi. (*Ant. Vlasák.*)

Jan III. z Dražic, biskup Pražský, jenž hořem nad neštěstím vlasti české po smutném pádu Přemysla Otakara II. dne 21. října 1278 zemřel, zvelebil znamenitě kostel sv. Víta dvěma velikýma oknama sklennýma, na kterých starý a nový zákon mistrně a nákladně malován byl, a také jeho věž, která roku 1264 velkým větrem byla shozena, roku 1270 zase vystavěl. (*Déj. česk.*)

Ferdinanda I., krále Českého (1526—1564), dlužno v tom pochváliti, že přispíval na zachování a zvelebení kostela sv. Víta na hradě pražském. (*Čes. mor. Kr.*)

Královna *Gizela*, manželka krále Uherského a spolupatrona českého sv. Štěpána († 1038), vyšívala drahá roucha s pomocí dvořanek a obdarovávala jimi chrámy. (*Drahé kameny.*)

Sv. Hedvika, manželka Jindřicha I. († 1243), jenž od roku 1201 částkou země slezské a polské ve Vratislavi vládl, milujíc okrasu Božího domu, ozdobovala chrámův a posvěcených služeb Božích skvostnými rouchy, jež buď sama vyšívala buď ženským u dvora chovaným vyšívati dala, anebo svým nákladem zjednala. (*Drahé kameny.*)

Ferd. Hejrovský, velezasloužilý purkmistr rokycanský († 1839), o to se všemožně staral a také toho dosáhnul, že při děkanském chrámu Páně vystavěna jest věž místo dřevěné zvonice, kteráž podnes město ouhledně zdobí. (*Dr. Čejka. Čas. čes. Mus. 1847.*)

Jiří Vilém Herold ze Stodu, rychtář litoměřický († 1646), horlivě se zasazoval o obnovení chrámů litoměřických, jmenovitě chrámu děkanského, kdež

i byl pochován a kdež až posud nalézá se jeho náhrobek. (*Ant. Rybička.*)

Antonín Hirnle, od roku 1815 děkan Staroboleslavský († 1824), dal kostely staroboleslavské znova přikrýti, kapli sv. Jana ve Dřísech tak sešlou, že již ani mši sv. tam čísti lze nebylo na svůj náklad opravil a vlastním příslušenstvím ozdobil.

(*Jan Horčice. Čas. kat. duch. 1841.*)

Jindřich starší, kníže, syn Jiřího, krále Českého († 1471), usadil se r. 1472 na Kladště, ouť navštěvoval klášter augustianův na Kladště a dal on a kněžna jeho manželka drahé ornáty augustiánům. (*Děj. česk.*)

Kateřina, hraběnka z *Montfortu*, choť Adama z Jindřichova Hradce († 1631), dala chrám sv. Kateřiny OO. minoritův okrášliti a rozšířiti.

(*Balbin. Bohemia pia.*)

Konrad, biskup Olomucký (1316—1326), zůstavil v závěti značnou sumu peněz na ozdobnější upravení stavby hlavních kostelů v Olomouci a Kroměříži a obmyslil také peněžitou podporou několik klášterů.

(*Vinc. Brandl. Sbor. Svatomethod. 1885.*)

Ladislav, král Český (1453—1457), přál kapitule pražské obzvláště. Hned po korunování svém daroval kostelu drahocenný oděv královský, kterým byl při tom ozdoben, a dal kapitole také vyplatiti 300 kop grošů českých na potřeby kostela.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Felix Linda, probošt Vyšehradský na konci XVI. století, kázal na svůj náklad zde varhany nové postaviti, na vystavení kůru u velikého oltáře kde kněží hodinky zpívají odkázal 400 dukátů. (*Čas. kat. duch. 1837.*)

Petr z Lindy, pán na Hluboké, nemaje dětí, nadal roku 1455 štědře kostel borovanský; chtě jej přeměniti v klášter augustinianův.

(*Th. Wogner. Děj. Borovan.*)

Jan Gustav hrabě z Manderscheid Blankenheimu, arcibiskup Pražský (1734—1763), obzvláště mnohé chudé kostely podporoval a náčiní posvátné jim zjednal. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Bernard hrabě Martinic, nejvyšší purkrabí pražský († 1685), pěkně obnovil chrám Páně v Liboci a duchovní správu při něm opět zavedl. (*Schaller.*)

Maria Maximiliana, manželka Jáchyma Oldřicha, posledního pána z Hradce († 1604), mnoho zásluh si vydobyla o kostely v Hradci Jindřichově.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Marie Maximiliánka, roz. hraběnka ze Žďáru († 1690), zanesla své skvosty od zlata, stříbra drahého kamení v oběť do kostelíka chlumeckého, jejž opatřila i zásobila stříbrným nádobím, monstrancí, kalichy. lampami, rouchy, k jichž ušití aneb vyšívání ráda svou rukou napomáhala. (*Drahé kameny.*)

Panna *Maximilianka Zásmucká*, prémonstratka v Doksanech († 1718), užívala prázdných chvilek k vyšívání a šití kostelních rouch, též k ozdobování svatých ostatků. (*Drahé kameny.*)

Mikuláš, biskup Pražský (1240—1258), byl velmi dobročinný a zvláště se staral o okrášlení stoličného chrámu u sv. Víta, v němž skvostně ozdobenou, novou kazatelnu postavil.

(*Kl. Borový. Děj. arcid Praž.*)

V *Mladé* u Benátek okraden byl r. 1856 farní chrám a sice o monstranci. Krádež vyjevena a hospodář, jehož čeledín monstranci ukradl, zavázal se pastýři duchovnímu, že sám monstranci novou koupí. Zatím daroval dobrodinec, jenž jmenován býti nechtěl, novou pěknou monstranci. Všickni se radovali jen onen hospodář se rmoutil, že slib svůj nebude moci vyplniti. Konečně se dal od faráře uchlácholiti, že za 100 zl. jež na monstranci chtěl věnovati, se koupí pro týž kostel bohoslužebná roucha. (*Blahověst. 1855.*)

Václav Moc, farář Bezdědický, arcijáhen kraje Berounského († 1842), farní chrám bezdědický všemožně ozdoboval a ježto věže neměl, novou pěknou věž vystavěl.

(*Ant. Burka. Čas. kat. duch. 1842.*)

Roku 1390 darovali *Pešík* z Komárova a Otík a Václav a Jan klášteru sv. Ducha v Plzni monstranci, kalich, ornát a platy v Tetinné a Komárově.

(*Archiv u sv. Jiljí.*)

Blahoslavený *Jan Prandota*, biskup Krakovský († 1262), pečoval o náležitou ozdobu domu Božího.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jan Rektorys, akad. malíř a měšťan v Rožďalovicích († v lednu 1890), zhotovil mnoho obrazů kostelních na oslavu Boží zdarma. (*Čech.*)

Vilém Vok Vít z Rzavého, pán na Chotovíně, dal roku 1645 kostel v Chotovinách opravovati a o to se staral, aby v něm služby Boží kněži řádu sv. Augustina vykonávali. (*Trojer.*)

František Sláma (Bojenický † 1844), kněz katolický, spisovatel český, děkan v Bechyni, dával sobě obzvláště záležeti na zvelebení a okrášlování chrámu sobě svěřeného, nešetře při tom i nižádných osobních obětí. (*Ant. Rybička.*)

Františka hraběnka Slavatová, choť Joachyma Slavaty († 22. září 1676), vyšívala pro kostely. V Opořanech na statku českém od ní r. 1656 koupeném, však r. 1667 jesuitům postoupeném opatřila kostelík sv. Františka Xaveria drahými posvátnými věcmi. Podobně pamatovala na kostely v Hradci Jindřichově. (*Drahé kameny.*)

Jan Šembera z Boskovic, pán moravský († 1597), dal kostel a klášter minoritský v Brně úpravně a nákladně upraviti. (*Čas. čes. Mus. 1835.*)

Roku 1731 stal se v Pištíně farářem *Josef Schneltzer*, rodák chvalšinský a získal si o Pištín velkých zásluh. Onť sám ze svého jmění světlem kostel zaopatřoval, za 180 zl. zřídil křížovou cestu r. 1749, obstaral také novou kazatelnu, 300 zl. určil na fundaci za spásu duše své.

(*V. Truhlář. Method. 1887.*)

Adam ze Šternberka, pán na Sedlci a Bechyni († 1623), klášter v Bechyni a kostel poznovu vystavěl, ozdobil a bohatě nadal a kostel farní roku 1615 obnovil. (*Labe. Děj. Bechyně.*)

Zdislav ze Šternberka, jenž za císaře Ferdinanda II. žil, kostelům bechyňským mnohá mešní roucha, kalichy, monstrance a jiné potřebné drahé kostelní věci daroval. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Všickni *Švamberci*, páni na Bechyni, byli nábožní a obětovali ornáty, monstrance a některé kalichy klášteru v Bechyni. (*Labe*)

Anna Urbanová, vdova po † Prokopu Urbanovi, známému vlastenci a velkostatkáři († 1892 v 80. roce věku svého), dala kapli v Barchově znovu zříditi, vším opatřiti, ba darovala jí i starožitné obrazy svatých značné ceny, jež pocházely ze starého rodu rytířů Vančurů. Podobně učinila ve chrámu Páně v Oleškách u Říčan. (*Čech.*)

R. 1497 ozdobil *Vladislav II.*, král Český (1471—1516) a spolu i Uherský, kostel pražský (rozumí se sv. Víta) znamenitými drahými koltrami, také do kaple sv. Václava tkanou koltru dal, kdež pašije byla pěkným dílem způsobena na hroby všech dědicův dal pěkné příkrovy, k ornátům, kápím dal štuky zlatohlavu čistého několika proměn a k jiným kápím tykyty, potom hřiven stříbra cent na ozdobu hlav svatých dědicův; monstranci, svícny, svíce dvě ke čtení, ampule, kbelec, křídlo, kropáče, to vše stříbrné, choráky aneb zpěváky způsobil a dva kněži, aby noční hodiny drželi.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Stav kapli!

viz i: „Maria 4 c!“

Roku 1391 za krále Českého Václava IV. založil rytíř *Hanuš z Milheima* kapli betlemskou ke cti svatých Mláďátek a při ní ustanovil zvláštního kazatele, aby kázal jazykem českým. Jiný podobně smýšlející muž byl kramář *Kříž*, měšťan pražský, kterýž dal místo k vystavění této kaple, totiž na Starém Městě pražském, kde nyní stojí dům veliký pod číslem 255 na Betlemském plácku, a ku zřízení vlastního kněžského příbytku při něm. Kříž kramář spolu také na jiného kněze nadání učinil, kterýž měl býti jako oltářník a v kapli mši sv. četl. Za prvního kazatele dosadil sám Hanuš z Milheima kněze Jana Protivu z Nové Vsi.

(*Děj. česk.*)

Roku 1643 založil při kostele augustianů bosáků u sv. Václava na Zderaze v Praze kapli Božího hrobu, hlavně nákladem *Krištofa Vratislava* z Mitrovic, jenž r. 1645 zemřev před touto kaplí pohřben byl.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Karel IV., císař a král náš, dal zlatníkům r. 1378 klenoty a svátosti sv. Eligia a spolu pro zlatníky vystavěl kapli sv. Eligia při Platnéřské ulici v Praze. (*Děj. česk.*)

Roku 1701 stal se v Pištíně farářem *Václav Ant. Liška* z Kutné Hory a vystavěl tu na svůj groš na hřbitově kapli Panny Marie Karmelské.

(*V. Truhlář. Method. 1887.*)

Roku 1396 za krále Českého Václava IV. založil *Petr z Písku*, mincmistr královský v Kutné Hoře, tak zvanou kapli piseckou při kostele sv. panny Barbory, kteryž v Hoře v těch letech na způsob chrámu sv. Víta na hradě pražském velmi nákladně stavěti se počal. *(Děj. česk.)*

Půta z Častalovic roku 1399 dne 14. září, přebývaje, na hradě Rychemberce, zřídili oltář Těla Páně a sv. Jiří v kostele častalovském, jehož prvním oltářníkem se stal Pavel Mezeřický, písař páně; k vydržování jeho dal Půta 8 kop grošů platu v Křivicích i s platy cudnými, i ospy z mlýna v Týništi a městiště domu v Častalovicích. *(Borový. Liber. erect.)*

Soběslav I., kníže Český (1125—1140), dal roku 1126 starou, dřevěnou a zcela sešlou kapličku sv. Jiří na vrchu Řípu zcela nově z kamene vystavěti. *(Děj. česk.)*

Jdouce z Prahy za *Strahovskou bránu*, spatřujeme na levé straně nahoře v polích, kde bývala stará silnice několik kapliček ve slohu vlašském stavěných a na vrcholu křížem a dvěma koulemi ozdobených. Jest jich celkem dvacet a jdou až k poutnímu místu Hájku blíže Unhoště Každá měla na omítce znak a jméno zakladatele, v středu pak obraz ze života P Marie a sv. Františka s latinským veršem věnovacím. Stavba započata dne 13. června 1720 a ukončena roku 1726. Náklad na každou obnášel 200 zl. a mimo to založena malá fundace na udržování v obnosu 20 zl. Když císař Josef II r. 1786 všecky zbytečné kostely, kaple a kapličky zrušiti přikázal, byly také zmíněné kapličky opuštěny a svému osudu ponechány, takže od té doby opraveny nebyly, spustly a nyní (1893) sesutím hrozí, a nenajde li se dobrodinec nějaký zaniknou krásné tyto památky zbožnosti předků během času docela. Zakladatelé kapliček těchto byli většinou šlechticové a to: 1. Karel Joachym z Bred s jakýmsi J. M. C. tajným radou a místodržícím. 2. Týž hrabě Breda s chotí. 3. František Damian ze Šternberku, pán na Zásmukách. 4. Kníže Sagan, správce domu Lobkoviců atd. 5. František Arnošt hrabě z Waldšteinu s chotí. 6. Kněžna Anna Toskánská roz. vévodkyně ze Sas a Westfál. 7. Starší města Prahy. 8. Neznámý. 9. Jan František z Gloz, purkrabí český. 10. Hrabata z Clari Aldringen. 11. František Josef Černín s chotí. 12. Hrabě Nostic, nejvyšší správce český. 13. Jan Filip hrabě Sikingen, maršálek zemský s chotí. 14. František Josef Šlik s chotí. 15. František Josef hrabě Černín z Chudenic, místodržící český. 16. Jan Antonín hrabě Šaffgoč, pán na Kynastu, s chotí. 17. Josef hrabě z Waldšteinu, nejvyšší maršálek, s chotí. 18. Antonín Jan hrabě Nostic-Rhinek, nejvyšší správce český. 19. Hrabě z Vrtby, nejvyšší purkrabí v království Českém. 20. Ferdinand hrabě z Kühnberku, arcibiskup Pražský.

(P. Bonif. Holub. Pam. farnosti u sv. Mark. v Břevn.)

Ondřej z Ústí stal se farářem v Čáslavi a r. 1381 spolu kanovníkem kostela pražského. Zvěčnil se památkou, která dosud trvá. Založil totiž blíže hradu Hradiště, novou kapli, zasvěcenou sv Filipu a Jakubu, a v ní dva oltáře a dvojí věčnou mši, jednu na čest svrchu dotčených svatých, druhou ke cti sv. Kateřině a Dorotě.

(Wácsl. Wl. Tomek. Děj m. Pr.)

Roku 1382 za krále Českého *Václava IV.* založilo a vystavělo bratrstvo se znamením obruče a kladivka v Praze kapli Božího Těla ve farním okrsku kostela sv. Václava na Zderaze. *(Děj. česk.)*

3. Haj ho, neruš, nenič!

viz i: „Klášter 3!“

V *Bledsku* na ostrově na Slovinsku nalézá se kostelíček Panny Marie. Dne 1. března 1813 za vlády francouzské došla na Bled ohromující zpráva, že vláda chce poklad Marie Boží na ostrově zabrati. Sousedé uradili se poslati do Lublaně žádost, aby vláda od úmyslu svého upustila. Zatím došel rozkaz, aby pokladnice bledská byla oloupena. Berní z Radovijic přišel k županu Novákovi poradit se o této věci, ten však přimlouval se, aby se vyčkalo, až přijde z Lublaně odpověď na zaslanou žádost. Berní sice odešel, ale dne 13. března odebrali se mladí i staří, muži i ženy z celého okolí na ostrov.

Stále ozýval se zvonec tužby a po mši sv. slíbili všickni Matce Boží, že i životů nasadí, nežli aby dopustili zamýšlené loupeže. Ještě trvala mše sv. na ostrově, an přišel berní s lublaňským zlatníkem k županovi, žádaje, aby s ním šel na ostrov. Lidé spatřivše je volali: „Již jdou, již jdou!“ a odevšad hrnuli se mužové i ženy ku bernímu, takže kolem něho nastala tlačenice. Ženy křičely, plakaly, modlily se a na kolenou prosily, aby Matka Boží okradena nebyla. Ale berní chtěl vší mocí na ostrov, avšak nebylo mu to možno, neboť ženy odstrčily násilně od břehu člun s převozníkem, jenž ho tam měl dopraviti. Berní vztekem soptě chtěl s protější strany se dostati, ale ani tam nebylo člunu, že je ženy všecky převezly k ostrovu. Zatím přiblížil se večer. Nazejtří přišel berní v průvodu osmi ozbrojených mužů chtěje na ostrov se dostati. Opět shlukly se ženy kolem něho, avšak konečně přece vyslídil berní v úkrytu malou kocábku rybářskou, do níž vstoupil s polesným, aby zmocnil se velkého člunu, jenž opodál po jezeře plul. A tu ženy, které byly na ostrově na stráži, rychle sedaly na čluny své aby berního mocí zahnaly. Ten vida rozdrážděné ženy obrátil kocábku směrem ku hradu. Polesný s hajným a četník chtěli mu jíti na pomoc, v tom přiskočila však Urča Fujanova ze Želec, náčelnice celého toho odporu, chopila jednou rukou koně polesného za uzdu a chtěla druhou rukou jej s koně k zemi strhnouti. Polesný vystřelil po ní z bambitky, rána vjela do země, zapálila šaty na statečné ženě té, jinak ji však neublížila. Po výstřelu přiběhli ženám na pomoc podráždění mužové, udusili oheň na Fujanové a dali se jen prosbami županovými ukonejšiti. Berní s muži svými odešel i tenkráte s nepořízenou. Nemoha pochopiti statečnost žen bledských, vylíčil v žalobě, že spikli se proti němu mužové, kteří prý bojovali ozbrojeni v ženských šatech, ale soudí v Radovlici uznal, že jest to smyšlénka a že celý ten odpor vyvolal berní sám. Vláda upustila od svého úmyslu zabrati pokladnici Matky Boží na Bledu a za nedlouho zhasla hvězda Napoleonova i v Illirii.

(*Fr. Ekert. Výlet Čechů na Slovinsko.*)

Když roku 1757 vojsko pruské do Čech vpadlo, stříleli vzteklí nepřátelé zvláště na chrám sv. Vita, čímž chrám ten velmi poškozen jest. Třicetkrát byl stánek Boží v největším nebezpečenství, že shoří a úplně zničen bude. A tu *kanovníci sv. Víti*, mezi nimi obzvláště neohrožený *Kaiser* rytíř z Kaisernů a s nimi množství bohabojného lidu s nebezpečenstvím vlastního života hasili oheň, kolikrátkoli vznikati počal.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Když v *Praze* husitská bouře vypukla, chtěl se lid vrhnouti též na chrám sv. Víta, aby jej vyloupil a pak srovnal se zemí, jako se bylo s chrámy na Vyšehradě stalo. Již se také vrhnuly davy lidu pražského do svatyně, boříce oltáře a sochy, dřevěné obrazy pak na náměstí pálíce Již byl vnitřek kostela z veliké části vyloupen, a husité se chtěli též dáti do boření chrámu samého, anť tu v poslední chvíli přikvapili malostranští cechové sladovníků a pivovarníků, kteří se na bohaprázdné ničitele chrámu Svatovítského vrhli a s krvavými hlavami je od zhoubného díla jejich zahnali. Tak byl chrám sv. Víta pro budoucí časy zachráněn, a na památku toho dali oba ti cechové zhotoviti kovovou sochu sv. Václava, která podnes v kapli Svatováclavské stojí s nápisem svým zprávu o onom zachránění chrámu Svatovítského malostranskými cechy sladovníků a pivovarníků podává. (*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Za císaře *Josefa II.* zrušeno v Praze 38 kostelů a kaplí i sice

Na *Starém Městě*: 1. Kaple Betlemská. 2. Chrám sv. Martina. 3. Sv. Štěpána Menšího. 4 Sv. Ondřeje v Poštovské ulici. 5. Kaple sv. Kříže v Poštovské ulici. 6. Sv. Jana Křt. 7. Sv. Valentina. 8. Marie P. v kolébce. 9. Sv. Linharta kaple. 10. Sv. Norberta (seminář praemonstratský; nyní ústav novoměstský pro šlechtičny). 11. Sv. Pavla. 12. Sv. Bernarda.

Na *Novém Městě*: 13. Sv. Klementa. 14. Sv. Lazara. 15. Božího Těla. 16. Sv. Karla Borom. (s domem pro zasloužilé kněze). 17. Sv. Petra a Pavla na Příkopě. 18. Sv. Michala. 19. Sv. Františka Xav. kaple. 20. Sv. Jana Evang. kaple. 21. Sv. Vojtěcha (menší kostel). 22. Sv. Mikuláše v Podskalí.

23. Sv. Martina kaple. 24. Kaple M. Panny na *Vyšehradě*.

Na *Malé Straně a Hradčanech*: 25. Sv. Maří Magd. kaple. 26. Sv. Vavřince na Újezdě. 27. Sv. Jana Křest. (se špitálem městským). 28. Sv. Michala kaple (v zahradě jesuit.). 29. Sv. Michala kaple (pod hradem pražským). 30. Sv. Petra a Pavla kostel (u přívozu). 31. Sv. Václava. 32. Sv. Prokopa. 33. Sv. Matěje kaple. 34. Marie P. kaple (na vozové cestě k zámku či hradu). 35. Sv. Antonína a Alžběty se špitálem. 36. Sv. Matouše kaple (u Loretty). 37. Sv. Rocha kostel (na Strahově). 38. Marie P. kaple (u brány Strahovské).

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

4. Navštěvuj, chovej se uctivě!

viz i: „Mše sv." „Neděle." „Služby Boží!"

Návštěva chrámů v *Haliči* je výtečná a je s podivem, jakých obětí lid přináší, aby často z velmi vzdálených míst bohoslužby se mohl účastniti. A v chrámu Páně chová se lid co nejnáboženěji.

(*Čech.*)

Sv. *Kazimír*, královský princ polský († 1483), lačněl po stánku Božím netoliko za světla denního, aby při konání nejsv. mši sv. poklonu Bohu vzdal, nýbrž častěji z lůžka svého vstávaje tam se ubíral, u dveří zatím se modlival a pak s kněžími duchovních modliteb jejich se zúčastnil. (*Macana výb.*)

Sv. *Václava*, vojvody našeho Českého (928—935), horlivost k svatyni Páně nebyla nasycena, takže ji každodenně za dne navštěvoval, i noční dobou vstávaje ze svého lůžka se svým nejvěrnějším sluhou do chrámu se ubíral a tam rozlícenou modlitbou sobě i lidu svému Boha získati a nakloniti hleděl. A kde mu za živobytí rozkoší bylo trvati, tam i toužené smrti mučennické došel, byv totiž ve Staré Boleslavi u dveří chrámových před svitáním od vlastního bratra Boleslava jako druhý Abel zavražděn. (*Macana výb.*)

Huculové na pohoří karpatském chovají se ve chrámu v čas služeb Božích v hlubokém mlčení a poslouchají bohabojně.

(*Jan Wahylevič. Čas. česk. Mus. 1839.*)

Král Český *Jan Lucemburský* do kostela nechodil pro pobožnost, jakž byl lid český zvyklý od starých slavných králů, nýbrž z obyčeje a z ostýchání před lidmi, a dával při tom pohoršení smíchy a rozprávkami.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

5. Části.

a) Křtitelnice. Zřizuj!

L. 1595. *Měšťané kolínští* v chrámu Páně sv. Bartoloměje svým nákladem slíti jsou dali z dobrého cejnu křtitedlnici skrze mistra Ondřeje Ptáčka Kutnohorského. (*Pam. kr. m. Kolína.*)

Na paní *Ludmilu*, manželku Jana mladšího *Ježovského* z Lub, která po smrti manžela svého, zemřelého r. 1596 na Kníně pět let vládla, upomíná pěkná křtitelnice ve Starém Kníně, ozdobená znaky a nápisy jména jejího.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z.*)

b) Oltář. Stav, okrašluj!

viz i: „Maria 4 d!"

Pan *Čúch*, jenž za krále Českého Václava IV. na Lobkovicích bydlel, založil ve chrámu lobkovickém nový oltář ke cti sv. Kateřiny a nadal jej důchody zvláštními ze vsi Mlíkojed.

(*Čas. česk. Mus. 1836.*)

Léta 1632. *Ondřej Červenka* dal v kostele sv. Bartoloměje v Plzni postaviti oltář sv. Josefa, vynaloživ na něj 1500 zl. Podobně rozličtí města Plzně obyvatelové společně také 1500 zl. rejnských složivše, dali postaviti nový oltář Panny Marie

(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Servác Engl z Englsflussu, pán na Mníšku od roku 1655, před svou smrtí odkázal posledním pořízením z r. 1674 na správu velkého oltáře a na zřízení dvou pobočních oltářů kostelu kytínskému 600 zl

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Ondřej Bartoloměj Fisirek, infulovaný probošt v rodišti svém Jindřichově Hradci († 1647), obnovil farní chrám Nanebevzetí Panny Marie svým nákladem a vystavěl v něm krásný oltář sv. Barbory.

(*Fr. Fischer. Čas. Mus. kr. Čes. 1892.*)

Pavel Had z Proseče, starší nákład-

ník, jemuž náležel dům v Týnské ulici v Praze († r. 1680), byl veliký dobrodinec chrámu Páně týnského, do něhož i zvláštní chodbu klenutou z domu svého přes uličku týnskou vystavěti dal, kteráž po tu dobu se spatřuje. Dal i nový oltář sv. Vojtěcha zříditi v kostele tom. (*Kar. Erben.*)

R. 1397 zřídil *Heřman z Hradce* oltář Navštívení Panny Marie a čtyř svatých církevních učitelů v kostele v Jindřichově Hradci, když se do kostela vchází na levé straně.

(*Fr. Vacek. Method. 1892.*)

Roku 1741 postavil *Václav Kalina*, mlynář pod Ořechem, ve chrámu Páně v Ořechu oltář sv. Kříže, vedle něhož i odpočívá.

(*P. B. Holub. Odkryté poklady.*)

Jan Křištof Kilian, probošt Vyšehradský († 1626), na vystavění nového velkého oltáře na Vyšehradě odkázal 600 tolarů. (*Čas. kat. duch. 1837.*)

Ondřej Opat z Budislavě koupil asi roku 1405 od paní Kačeny z Mezimostí plat na dvoru poplužním v Drahově a vsi Netovicích proto, aby řečený plat k nadání oltáře sv. Rosy a Apolonie v kostele Svato-Jilském v Praze obrátiti mohl. (*Lib. conf. II.*)

František ze Šternberka, pán v Bechyni v XVII. století kráčeje po chvalitebných šlépějích svých předků, mnoho milostí prokázal chrámu bechyňskému a dva oltáře ozdobné rukou Karla Skréty malované sv. Františka a sv. Antonína, dal postaviti, také monstranci a ozdoby kněžské klášteru daroval.

(*Labe. Děj. Bechyně.*)

Jan Karel Voračický z Paběnic, úředník desk zemských, dal roku 1612 zdělati oltář a hrobku rodu svému v kostele Panny Marie v Týně na Starém Městě pražském. (*Ant. Rybička.*)

c) Zvony.

Historický vývoj zvonařství vůbec a v Čechách zvlášť. Ozdoba, nápisy a jména zvonů. Jich nepřátelé. Největší na světě, v Čechách; nejstarší v Čechách. Dej do chrámu!

Zvonů užíváno co nástrojů kovových, arci ne v nynější formě, užíváno od dob nepamětních. Již za časů pradávných ověšen býval oděv vzácných osob u Asiatů zvonečky. Zvonečky měl i velkněz židovský II. Mojž. 39, 25—26. Viz i ž 150. — U Číňanů užíváno zvonů co nástroje oznamovacího a hudebního. Z Asie dostaly se podobné nástroje do Evropy a užíváno jich i při modloslužbě Řeků a Římanův; i při lázních. — I prvním křesťanům nástroje takové známy byly I. Kor. 13, 1. — Kdo nejprv zvonů k potřebám bohoslužebným užívati počal, o tom nemáme vůbec zpráv, ale v pravdě podobno jest, že ve stol. VI. v některém benediktinském klášteře v Italii svolávali mniši k pobožnosti. Bezpochyby obecné užívání zvonů zavedl papež Řehoř Vel. Nařízení nástupce jeho Sobiniana okolo r. 604 týká se užívání zvonů. Z Italie se užívání zvonů rozšířilo po celé západní církvi. V IX. století rozšířilo se užívání zvonů i v církvi východní. —

Do Čech dostaly se zvony s křesťanstvím, sv. Methodějem, a proto již legendy Svatovácslavské zmiňují se o zvonech. Sv. Vojtěch zajisté užívání zvonů horlivě rozšiřoval. Když r. 1004 Boleslav Chrabrý, král Polský, z Prahy vybit býti měl, vyzýval lid o půlnoci zvon na Vyšehradě. — Určitá zmínka o zvonech jest u Kosmy. Přivezlť Břetislav z výpravy polské do Prahy co kořist i zvony veliké. Zvony ty však neměly ještě nynější podoby, podobaly se spíše slunečnímu úlu, neb snad i hrnci vzhůru stejnoměrně se zúžujícímu, stěny byly kromě silnějšího věnce skoro stejné tloušťky, proto nebyly harmonické. A tak byly různé formy, než nynější podoba se vyvinula. Tak na př. v Museum v Praze nalézá se zvonek nalezený na Pankráci, jenž má tvar čtyřhranného jehlanu s nožičkami na rozích a srdce v podobě beránka. Božetěch, opat kláštera sázavského, kláštor i zvony opatřil, a tak v první polovici XII. století žádný vesnický kostelík v Čechách, zvonů nepostrádal. Arci jako všecka středověká umění mělo i zvonařství první své sídlo v klášteřích, zvony však v klášteřích hotoveny nebyly. — Již v XII. století obírali se kromě mnichův i světští mistři zvonařstvím. Hotovily se pak zvony buď na místě anebo na blízku, pro něž určeny byly, a tak stávalo se zvonařství živností potulnou a tak nabyly zvony podobu opravdu zvonovitou. Z konce XII. století pocházejí dva zvony

románského kostela sv. Mikuláše v Boleticích u Krumlova. — Ve věku XIII. byly v Čechách zvony mnohé a velké. Tak klášter tepelský vynikal libozvučnými zvony. Roku 1249 zvonilo se při příchodu krále Václava v Praze všemi zvony. V královských městech provozovali zvonaři i řemeslo kovářské, kotlářské anebo pasířské v zimě, v létě pak chodili po okolí za zvonařstvím. Živnost ta zůstávala v rodině dědičně. Patronem zvonařů byl sv. Forkernus, Brit, jenž ze zvonaře knězem se stal; ctěn byl od zvonařů i sv. Eligius, Vavřinec a Antonín, poustevník. Harmonický hlahol zdokonaloval se vždy více. Z toho věku byly zvony v Trhových Svinech (1261) dále v Dubném, Soběšíně, Lnářích, Pohledu atd. Na počátku XIV. věku dospěli zvonaři již k lahodnému zvuku. Takť jest veliký zvon „Vilím“ v Německém Brodě (ulit 1303); dále starý zvon benešovský, ulitý od zvonaře Budgera r 1322; v Mouřenci 1329, ve Vranově, Prčicích a jinde. — Za Karla IV dospělo zvonařství k nejutěšenějšímu rozkvětu. Tak zvon v Pohledě r. 1360. Z dob nástupce Václava IV. zachovala se celá řada zvonů, z nichž první místo zaujímá zvon přelický u Smečna ulit 1386, dále v Pálči, Vepřku a Všetatech ulit 1395, v České Třebově ulit 1384 atd. — Válka husitská arci zvony ještě ničila, ač i v té době zvony ulity jsou u př. v Nových Hradech r. 1422, v Kostelci nad Orlicí r 1430 od mistra Jana z Prahy atd. dále pak zvony ve Gruntě a Uhelné Příbrami vyznačené nápisy husitskými; r. 1435 ulit zvon miletínský od zvonaře Filipa z Hradce Králové atd. — V klidnějších letech krále Jiřího z Poděbrad provozovalo se zvonařství v Čechách dosti čile a za panování krále Vladislava Jagelovce hotovily se zvony, umělecká díla Mimo Prahu objevuje se nám stálá huť zvonařská v Hoře Kutné. První známý majitel a mistr huti byl zvonař Prokop, který již v r 1466 ulil zvon k chrámu Svatobarborskému; zvony pořizovaly se sbírkami, žebrotou. Harmonické zvony od něho nebyly, proto se jich málo zachovalo; nejpodařenější jest „Vorel“ ulit r. 1478 k chrámu Svatojakubskému. Dědicem dílny Prokopovy byl Ondřej, příjmím Ptáček (1470—1513), jeden z nejslavnějších zvonařů českých, jehož díla zvláště v Čáslavsku hojně se zachovala, vynikajíce harmonickým zvukem. Perlou zvonův Ondřejových jest „Michal“ r. 1491 od p. Michala Smíška z Vrchovišť chrámu Svatobarborskému věnovaný. Jiný zvon od téhož mistra u sv. Barbory vyžádal si král Vladislav r. 1509 do Prahy. Jiný dovedný mistr z té doby jest Ondřej Žáček v Hradci Králové. Nejznamenitější jeho zvon jest zvon „Orel“ pro chrám sv. Ducha v Hradci Králové r. 1496 ulitý. Jiní souvěcí zvonaři v Praze byli: Hanuš, konvář, v Železné ulici, Jiljí, Tomáš, Jeronym, Jiří, syn Jakobův, jehož dílem jest pověstný „Žebrák“ v Rakovníce, Martin Jíra, Ondřej, Jan, konvář; nejpřednější z nich byl Bartoloměj čili Bartoš (1495—1533), u něhož i král Ferdinand zvony objednal. Když r. 1509 sléván byl největší zvon ku chrámu Svatovítskému povolán jest do Prahy i Ptáček, aby spolu s Bartošem práci podnikli. Ptáčkův syn Jakub zdědiv r. 1540 živnost po otci mnohé zvony ulil. Mimo Jakuba Pt. žil v Hoře Kutné i zvonař Daniel. Dále působili v Hoře Kutné švakr Jakuba Ptáčka Jiřík Klabal, později synové jeho Jiřík a Rafael Klabalové a konečně jiný člen rodiny Tomáš až do r. 1601, jenž zvonařství značně zdokonalil; 17 centů těžký zvon jest od něho ve Vidicích ulit r. 1599 a vynikl tento nad potomky pražského Bartoše. Z potomků Bartošových vyznamenal se zvláště vnuk Brikci, jenž téměř plné půlstoletí působil. Mimo to žili v Čechách i jiní znamenití mistři tak v Praze mistr Matěj, Pavel, konvář, zvonař Stanislav, Tomáš Jaroš, rodič brněnský, jehož jméno hlásá největší zvon v Čechách Sigmund na věži Svatovítské ulit r. 1548. I po venkově byli ještě mnozí na př. Matěj Špic v Roudnici, pak v Benešově, jeho pomocník ve stáří, kdež oslepl; bratr puškař Mikuláš; v Mladé Boleslavi slynul zvonař Petr, a tamtéž Ondřej a Václav; v Budějovicích Štěpán; v Hradci Králové Václav Farář, Adam Taraba a Eliáš Stodola; v Litomyšli Jiřík, v Klatovech Mikuláš Jindra, v Rakovníce bratři Matouš a Kašpar Fleminkové, v Slavkově Řehoř Albrecht a m. j.

Na počátku věku XVII. nemáme znamenitého českého zvonaře, pole to ponecháno cizincům. I ve válce třicetileté byl v Praze činným Jan Rosenlecher, po něm Linhart Löw, který ok. r. 1640 z Norimberka se přestěhoval. V Roudnici působil (1614—1630) Tomáš Fryč a po něm syn jeho Stanislav Fryč; v Budějovicích dovedný Vojtěch Arnold, v Hradci Králové plodný Martin Exner, v Náchodě obratný puškař Martin Schröter, po něm Jeremiáš Schröter; z cizích zvláště Jan Krauf.

V době obecného úpadku českého po válce třicetileté octlo se zvonařství úplně v rukou přistěhovalých cizinců, kteří již nikdy nepovznesli se k výši zvonařů českých. Mimo jednotlivce Krištofa Waltera v Praze a Šimona Urndorfera v Budějovicích soustředila se činnost zvonařská hlavně v dílnách rodinných. K huti Lövovské, přibyla v druhé polovici XVII. věku huť Schönfeldova. R. 1660 přistěhovali se z Francie do Čech bratří Jan, Štěpán Pricqueiové, z nichž onen v Mladé Boleslavi, tento v Klatovech se usadil; v Plzni zároveň byl M. Michoilin. K těmto přibyli v Praze ještě dílna Dietrichovská (1716—1730) a Kühnerovská. I po venkově bylo několik zvonařů v Hradci Králové Pankrác a po něm Ignác Drak, ve Vysokém Mýtě Jan Žejda atd. Na prahu našeho věku dostala se dílna Kühnerovská rodině Bellmannové, kteří hojně pracovali. Mimo ně činnými byli v Hradci Králové Ant Schneider, Vilém Paul; v Čáslavi a pak v Sloupnici bratří Vaňkové, v Chomútově Fr. Pitschmann a Julius Herold; jehož nástupcem jest nyní syn Julius dále Pernerové v Budějovicích; nejnověji pak i Josef Diepl v Praze.

(*Jos. Braniš. Zvon.*)

Ozdob a nápisů na zvonech v nejstarší době nebylo, avšak ve XII. století a zajisté i dříve umělci mniši je okrašlovali. U nás takových ozdob nemáme, že hlavně bouřemi husitskými i s kláštery za své vzaly. Již ve XIII. století nalezáme ozdobu a nápisy na zvonech, které v rozličných dobách jsou i rozličné. Nejstarší z nich vztahují se k určení zvonu, a mají jména Evandělistů sv. tří Králů, počátek pozdravení andělského anebo prosbu; někdy i datum; na některých pojmenován zvonař, kterýž jej lil, anebo dárce zvonu; okolo r. 1300 byly v obyčeji verše leoninské na př. na zvonu Vilím v Něm. Brodě. Ve druhé polovici XIV. věku nalezáme již i české nápisy na př. na zvoně v Přelicích u Smečna; první mistr, jenž česky se podpisoval, byl r. 1413 Petr, kotlář, Pražan. Znak rodový nalezáme poprvé na velkém zvoně zámku krumlovského, pořízeném r. 1406 od Jindřicha z Rožemberka. — Nápisy i ozdoby se arci během času měnily. — Na sklonku XV. věku byly legendy již velmi určité. Renaissance udělala ze zvonu dílo ozdobné, tak na př. zvon velký Marianský týnský r. 1553 od Tomáše Jaroše ulitý. Po stránce výzdobné jediným a proto zvláště památným jest 17 centů těžký zvon filiálního kostela ve Vidicích u Kutné Hory, ulitý r 1599 kutnohorským zvonařem Tomášem a jest kromě nápisův okrášlen polychromovanými reliefy. — Když v pozdějších dobách zvonařství v Čechách v rukou cizích mistrů se octlo a pokleslo, dávány jsou na zvony nápisy bezvýznamné.

Původně zvony *vlastních* jmen neměly a teprve když počet jich u téhož chrámu vzrůstal, davána jsou jim jména. Lid však s jmény se nespřátelil a jmenoval zvony 1. dle *účelu*: Poledník, Hodinář, Umíráček, Školák, Bouřící, Turecký, Havířský (v Hoře), Soumarský v Prachaticích; 2. *dle dárců* na př. Knaur v Jindřichově Hradci, Michálek v Hoře; 3. dle *zvonaře* u př. Ptáček v Hoře a Litoměřicích; 4. dle *velikosti*: Velký, Prostřední, Malý, Median v Hradci Král; 5 dle *zvuku* neb jinak případně na př: Krapkavý, Mamona, Zuzana, Plampač, Klinkáček, Dědeček, Nový, Stříbrný, Hraničník, Orel, Vrázda.

Zvony měly od starodávna své *nepřátele*. Těmi byli především *nekřesťané* tak na př. *židé* pravověrní; *moslemíni* až posud nechtějí v zemích, kde panují, zvony trpěti; i *pohané* při rozšiřování křesťanství. Zvony bývaly při válkách i kořistí vítězů, tak Břetislav přivezl z Polska zvony do Čech a r. 1258 Uhři při vpádu do Moravy uloupili mnoho zvonů. — V novém věku byli i *novotáři* nepřáteli zvonů, tak na př. *Petr Veliký* dal 500 ruských zvonů slíti

na děla. I *revoluce* francouzská v minulém století ničila zvony.

Největší zvony na světě jsou *v Rusku*, kde jest též zvonů poměrně nejvíce. Zvláště proslulou jest *Moskva*, která prý má 1700 zvonův a na jediné věži Ivana Velikého visí jich ve čtyřech patrech 37. Největší „Car kolokol“ zvaný, ulitý r. 1724 váží 4000 centů, a stojí nyní jen pro podiv před věží. Druhý tak zv. „Ttlustý“, jenž r. 1817 byl přelit a 2800 centů váží, jest zavěšen. V Rusku jsou upevněny zvony a jen srdcem se při zvonění bije. — Po ruských největší zvon jest *císařský* v jedné věži domu kolínského a váží 525 centů. Největší zvon chrámu Svatoštěpánského ve Vídni váží 324 centů. Při domě *Milánském* jest zvon, 300 centový, na chrámě Svatopetrském *v Římě* 280 centový, skoro tak veliký jest v Erfurtě „Maria gloriosa“ zv. 215 centů.

Největší zvony *v Čechách* jsou, pokud nám známo *Sigmund* na věži Svatovítské v Praze, ulitý od Tomáše Jaroše r. 1548, asi 230 centů ztíží, *Augustin* v Hradci Králové od Ondřeje Žáčka r. 1509, 190 centů těžký, *Svatotrojický* v Rychnově nad Kn., slitý r. 1604 od Jana Benešovského, 140 centů ztíží, *Marianský* na věži týnské v Praze od Tomáše Jaroše r. 1553, těžký 118 centů, *Bartoloměj* v Plzni slitý r. 1854 od Karla Bellmanna, 91 centů těžký, *Ludvík* u sv. Barbory v Hoře Kutné ulitý roku 1510 od Ondřeje Ptáčka, 80 centů těžký. *(Jos Braniš. Zvon.)*

Nejstarší *zvon* v Praze nalezá se v kostele sv. Jiljí asi 50 centnýřů vážící, „Jiljí“, byl r. 1437 od zvonaře Jeronyma z Prahy po zkažení předešlých zvonů požárem r. 1432 přelit. *(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.)*

Jiřík Homut, jenž byl cís. radou, pán na Raděnině daroval r. 1610 spolu s manželkou svou Eliškou z Cimburka dva zvony ke kostelu raděnínskému. *(Trajer.)*

L. 1449 z pobožného úmyslu a nákladem jisté urozené *měštky kolínské* ulit jest veliký zvon pro kostel sv. Bartoloměje v Kolíně, jemuž dáno jméno Važan, z kovu obzvláštního, okolo kterého zvonu nachází se nápis v latinském obsahu takto: Maria o rex Christe, veni cum pace, t. j. Maria, o králi Kriste, přijď v pokoji! Ten však roku 1796 ohněm rozlit byl. *(Pam. kr. m. Kolína.)*

Jistá slečna z rodu *rytířů Slepotických*, kteří zbožím tamním vládli od polovice XV. století až do roku 1517, kdy je Jiří Slepotický ze Slepotic prodal císaři Maximilianu a kteří původní dřevěný chrámek, bezpochyby zbudovali, byla uštknuta jedovatým hadem, takže smrt její byla nedaleko. Strachujíc se o život postila se a modlila po tři dny, aby byla uzdravena, slibujíc, že dá do kostela slepotického uliti zvon. Všemohoucí Pán vyslyšel její prosbu, a ona uzdravena jsouc, dala skutečně kostelíčku veliký zvon, který tu dosud hlaholivá a zároveň prosila Boha, aby, jak daleko hlas tohoto zvonu slyšán bude, nikdo od jedovaté zmije nebyl uštknut. V pravdě u Holic prý na hodinu cesty v okolí slepotickém žádný had se neukáže. *(Fr. Rosůlek. Raj. Zahr. roč. I 1892.)*

Sigmund Markvart Tuněchodský z Poběžovic, pán ve Všeradicích dal r. 1670 do kostela všeradického nový zvon. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Eliška z Valdšteina darovala r. 1590 nový zvon chrámu Páně v Lomnici. *(Vác. Durych. Z česk. kraje.)*

Roku 1509 kázal za svého pobytu v Praze král Český *Vladislav II.* veliký zvon k sv. Václavu o 200 centnéřích uliti. *(Děj. česk.)*

Albrecht Vtelenský z Vtelna dal roku 1567 zdělati pěkný zvon do kostela ve Vtelně skrze Brikciho, zvonaře pražského. *(Ant. Rybička.)*

6. Rouhání dochází trestu,

viz: „Rouhání 12!“

Chudoba,

viz i: „Žebrota!“

1. Jest zlo, vede k hříchům rozličným, vraždě.

Za hrozné bídy a velkého hladu *v Čechách* roku 1281—1282 byla také jedna vdova, která pohřbila brzy po sobě muže i všecky děti své krom jediné dcery, s kterou se živila žebrotou. Když jednoho dne dcera později než ona, avšak bez almužny, večír domů se vracela a na dvéře tloukla, tu jí matka neotevřela, pravíc jí, aby poněvadž jest více mrtvé než živé podobna, raději venku zůstala, nebo že by mohla v domě zemříti a nebylo by, kdo by ji teprv vynesl ku pohřbu. Matka však zemřela doma ještě té noci a byla nazejtří vhozena do šachty, dcera pak přečkala ji dlouhý čas na živě.

(*Děj. česk.*)

Roku 1281 za vlády poručenské hanebného *Oty Braniborského* naplnila se Praha množstvím chudých lidí, kteří z hladu žebrali po domích. Měšťané brzy nestačili dávati almužny a sami přicházeli na mizinu. Žebráci začali brzo bráti lidem v domích hrnce osobně a krásti, kde se jen čeho dopíditi mohli. Množství bídného lidu běhalo přes noc na ulicích, obkládajíce se, když tuhé mrazy byly, hnojem Mnozí chtěli hlad svůj krotiti trávou a senem, jiní jedli mrchy konské, psí a z jiného dobytka, ano odřezávali viselce se šibenic, a jich masem se krmili. A proto ku hladu a mrazu přišel i mor, který zachvacoval bez rozdílu hladové i syté V některých krajinách nalezli se lidé, kteří jako dravá zvěř zabíjeli jiné a jejich maso jedli, ano vypravuje se i o matce, která zabila a snědla vlastní dítě na prsou krmené. (*Zap. Č m. Kr.*)

Za hrozného hladu v *Čechách* r. 1281—1282 zabila vedle Menšího Města pražského pod Petřínem ve vsi Oboře, kde se nyní říká pod Svatojanským vrškem, jakási žena se synem svým dvanáctiletým otrhanou žebračku, jíž dala nocleh, aby se mohla zmocniti pěti kousků chleba, které měla v mošně Ráno právě na veliký pátek 1282 dne 27. března, když syn vlekl zabité tělo za provaz, aby je hodil do šachty tu na blízce u sv Jana Křt. vykopané, poznaly jakési ženské tu do kostela jdoucí, když mu chtěli pomoci táhnouti, že je tělo zkrváceno a tím vražda přišla na jevo. Pacholík odevzdán jest rychtáři Menšího Města pražského, byl oběšen, matka však mezi tím útěkem se zachránila. (*Děj. česk.*)

Za hrozné bídy a hrozného hladu v *Čechách* roku 1281—1282 jistá žena přilákavši čtyrletého, pěkně ustrojeného chlapečka ukazováním jemu ovoce a lichotivými slovy do svého příbytku, zabila jej, aby z něho mohla svléci oděv, jejž hned nesla na trh na prodej. Řezník jakýs známý s otcem pacholete, jenž oděv poznal a tudíž zločinu přišel na stopu, hned se té ženy chopil a rychtáři městskému ji odevzdal, kterýž ji také k šibenici odsoudil.

(*Děj. česk.*)

Václav II., král Český (1283—1305), po pět rokův byl od necitelného poručníka Oty Braniborského v Braniborsku takořka jako ve vězení zanedbáván a mořen, takže i mnoho hladu a zimy zkusil. Proto byl také slaboučký a velmi chatrného zdraví. (*Děj. česk.*)

2. Bývá podílem spisovatelů a umělců.

Jan Banno, rodič z Prahy z Červeného trhu, básník latinský z časův Ferdinanda I., krále Českého (nar. r. 1529), nemaje vlastního jmění, podporu nalezal u Jana Hodějovského, ochránce a podporovatele básníkův a učencův. (*Václav Zikmund.*)

Jan Barszewski, spisovatel polský († 1851), zakusil při rozličných příhodách dosti nedostatku a bídy.

Ladislav Čelakovský, slavný básník náš, zbaven byl roku 1835 redakce „Novin“ i professury a tím i všech příjmů, takže bída svrchovaná zavítala do jeho rodiny. Sám div si nezoufal a volal, když ho Josef Kr. Chmelenský

navštívil: „Ó má drahá ženo! Ó mé děti! Já jsem žebrák!“ Teprv r. 1842 vybavil se z bídy, stav se professorem na universitě ve Vratislavi, ač s krvácejícím srdcem vlast svou českou opouštěl. *(Fr. Bačkovský. Světozor. 1886.)*

Davidovič, státník a spisovatel srbský († 1838), upadl i v bídu a musel na to pomysliti jak by chleba sobě dobýval vezdejšího, jsa otcem tří dítek. I stal se v Bělohradě veřejným písařem *(Jan Sojka.)*

František Doucha, kněz a plodný spisovatel náš (nar. r. 1810 v Praze), pocházel z chudé rodiny a chudoba byla mu i po celý život jeho podílem. *(Osvěta. 1885.)*

Karel Herloš, spisovatel, jenž látky ač psal německy z českých dějin si bral (nar. v Praze r. 1804), snášel bídy po celý život svůj a zemřel chud a opuštěn v nemocnici lipské r. 1849

Jako život tak ani poslední dnové žití slavného rytce *Václava Hollara* nebyli růžoví. Bída navštívila jej opětně, ba došlo až k tomu že věci jeho měly býti dražbou prodány. Věřitelé již vkročili v obydlí jeho a našli jej bídou ztýraného a již již se smrtí zápasícího A stařičký mistr Hollar, umělec umělců, vztáhl k nim stydnoucí ruku svou a prosil jich, aby ještě aspoň hodinu počkali, aby jej nechali klidně zemříti aby nevynášeli ho již do jiného bytu, snad vězení. — ale aby počkali a odnesli jej přímo do hrobu. Tragická tato scéna udála se 2. května roku 1677 v Londýně, kde také krátce po tomto dojemném výjevě zemřel. *(Slavín.)*

Prokopu Chocholoušovi, spisovateli českému, vedlo se špatně Roku 1859 obdržel od vlády rozkaz, aby se odebral do svého rodiště a tam aby zůstal A Chocholoušek po té potloukal se bez domova v domově svém, jsa zůstaven úplné milosti i nemilosti lidské Oděv na něm zchátral, obuv se rozdírala a nepožil kolikráte den, dva dny ničeho. *(Fr. Bačkovský.)*

Otakar Jedlička, nadějný spisovatel český († 1883), zemřel záhy pro nepříznivé poměry životní. Nepřízeň jich, vybíhající mnohdy v ostří nejkrutější bídy, pomáhala mrazivým svým dechem sžehati mladého ducha. *(Květy. 1888.)*

Kelinskij, ruský básník, zbynul ve věku 33 let hladem a bídou. *(Prakt. učitel nár. 1889.)*

Jan Kepler, slavný hvězdář, jenž po delší čas u dvora císaře a krále Českého Rudolfa II. se zdržoval a to až do jeho smrti, zanechal po smrti své roku 1630 co veškeré své jmění 22 tolary na hotovosti, jediný kabát, dvě košile — a četnou rodinu v bídě a nouzi postavenou. *(Jak. Malý. Živ. J. K.)*

Dr. *Fil. Stan. Kodym*, spisovatel český († 1881), upadl ve stáří svém v chudobu a tu ubohý začal býti vegeterianem Manželka jeho stala se tu industrialní učitelkou v Šárce, ale těch dvanáct zlatých na měsíc bylo celé rodině podporou velmi nedostatečnou. Jednoho dne přinesl Kodym z Prahy poslední zbytek svého kapitálku. Bída octla se přede dveřmi jeho. Tu dozvěděli se teprve o pravém stavu věcí někteří přátelé a Kodymovi dostalo se od Svatoboru roční podpory z nadání Havlíčkova Klid a mír navrátil se opět do tichého domu *(Fr. Čenský. Osvěta 1884.)*

Léta 1842 umřel *Kolcov*, znamenitý básník ruský, 32 leta stár v nouzi a bídě k smrti utrýzněn svými přátely a domácími starostmi *(J. B. Kořínek. Čas. čes. Mus. 1853.)*

Václav Rodomil Krumerius, spisovatel český (nar. r. 1792), upadl ve stáří v předešlý bídný a nuzný způsob. Stářím sešlému a všelikým nedostatkem zbědovanému dostalo se konečně té milosti, že byl přijat do domu chudých a nuzných na Karlově, kdež zemřel 6. dubna 1861 v 69 roce věku svého. *(Ant. Rybička.)*

Jos. Jar. Langer, spisovatel český († 1830), pro báseň jednu vypovězen z Prahy, načež na venkově v chudobě a opuštěnosti zemřel. *(Fr. Černý. Obr. z dob. naš. probuz.)*

Felician Lobeský, plodný spisovatel polský († 1889), musil, pocházeje z chudých rodičův, mnoho bídy snášeti po celé své mládí. A i potom ho chudoba až do smrti neopustila.

Velmi velká bída svírala předčasně zemřelého pěvce „Máje“ *Karla Hynka Máchu*. Roku 1836 nedlouho před svou smrtí psal Mácha: „Zase přišly na mne nějaké platy a já teď mám zrovna . . . dnes jsem již nesnídal a nevečeřel,

obědvati budu moci zítra a v neděli a v pondělí ani snad to ne; a jestliže v úterý na prvního nedostanu od p. právního peníze, o čem pochybuji, neb je svátek — tedy hlady umru . . .“

(*Fr. Bačkovský. Světozor. 1886.*)

Jakub Malý, plodný a pilný spisovatel český († 1886), lopotné se namáhal a přece všecko toto lopotně snažení nebylo s to, aby spisovateli tak činnému zjednalo aspoň s dostatek chleba vezdejšího. Po půlstoleté lopotě starci 74letému bylo se uchýliti do chorobince na Karlov, aby tam strávil poslední dni svého života. Osud, věru příliš trpký, nezasloužený.

(*Fr. Čenský. Osvěta. 1886.*)

Adam Mickiewicz, slavný básník polský († 1855), zápasiti musel s chudobou. (*Obzor. 1890.*)

Božena Němcová, která síly své a schopnosti zasvětila službě vlastenecké, když se na podzim r. 1853 po desíti leté své činnosti literární ze Slovenska vrátila do Prahy s manželem svým, který ze služby byl propuštěn, tu často bylo se jí obraceti v tísni ku známým rodinám lístkem: „Prosím, poskytněte mi kousek Božího dárku.“ A když před svou smrtí jala se vydávati sebrané spisy své u nakladatele Augusty v Litomyšli, odebrala se z Prahy do Litomyšle a zde pracovala o chlebě. Veškeré její vydaje obnášely jeden den 4, 6, nejvíce 8 krejcarů. I seslábla tak, že na duchu zpitoměla a nemocna odvezena byla do Prahy, kde ulehla a zanedlouho zemřela. (*Fr. Bačkovský.*)

Dne 7. ledna 1884 zemřel v Petrohradě básník *Omulevský* vlastně slul Inokentij Vasilevič Fedorov, muž velmi nadaný, jenž všeobecnou pozornost k sobě obrátil, u veliké bídě.

(*Osvěta. 1884.*)

Ablesimov Alexandr Onisimovič, ruský satirik a dramatik († 1763), zemřel v Moskvě v úplném nedostatku a v bídě.

(*Rud. Pokorný.*)

Roku 1887 slavila se padesátiletá památka literární činnosti ruského básníka *Jakuba Petroviče Polonsky-ho*. Padesát let snil, blouznil, psal a trpěl. Padesát let žil život chudého literáta, který trpěl, doufal, jiné sílil, sám nikdy však nenaříkal, neklel.

(*Světozor. 1887.*)

Josef Ressel, znamenitý vynálezce šroubu loďového, Cech (nar. r. 1793), byl úředníkem při státním lesnictví a přese svou uznanou dovednost, ba genialnost zápasiti mu bylo po celý život téměř s nedostatkem, nedodělal se do smrti v 65. roce věku svého vyšší služby než ročních 800 zl. a 200 přídavku z milosti a poněvadž mu priorita a patent na světový vynález byl ukraden, neměl z něho většího užitku než 1100 zl. (*Obzor. 1893.*)

Ignác Seibt, filolog, narozen v Smržovce v Boleslavsku a spisovatel († 1856), utrpěl, že knihy jeho na gymnasiích rakouských přišly z užívání, veliké ztráty peněžité, a upadl v takovou bídu, že jsa starec téměř již sedmdesátiletý nezřídka hlad i zimu snášeti musel. (*Ant. Rybička.*)

Pavel Josef Šafařík, proslulý učenec a spisovatel náš, chtěje „Slovenský národopis“ vydati, neměl naň dosti peněz. Poslal tedy prof. Žirovnického do zastavárny s velkou zlatou medalií. Úředníkům zastavárenským byla věc ta poněkud podivna odkud má tu medalii. Žirovnický se ovšem přiznal ač doložil, proč medalii zastavuje. Na to mu zastavárna vyplatila 200 zl., jejichžto pomocí byl „Národopis“ vydán.

(*Zora 1883.*)

Šimon Lomnický z Budče (narozen r. 1552), básník, trávil poslední léta života svého v domě jakéhosi Jana Sferýna na Novém Městě pražském v bídě a nedostatku a musel se doprošovati milosti velmožův.

(*Jos. Riss. Čas. Mus. kr. Čes. 1863.*)

Andrea Schivanoc, Dalmatinec z města Šibeníku, znamenitý malíř, zemřel co šedesátiletý stařec roku 1582 v Benátkách a opustil tuto královnu jaderského moře tak chudý, jak v ní byl před lety co chlapec zavítal.

(*J. B. Müller. Čas. Mus. kr. Čes. 1855.*)

Jan Tesánek, mathematik a i spisovatel z Brandýsa nad Labem, jesuita († 1788), zemřel v tak obmezených okolnostech, že přátelé jeho museli mu obstarati pohřeb. (*Ant Rybička.*)

Josef Kajetán Tyl, slavný spisovatel a herec, opustiv r 1851 po více než dvanáctileté činnosti spisovatelské Prahu putoval trampotně od města k městu se svou rodinou až do smrti, která jej zastihla v Plzni r. 1856. Byl opuštěn

ode všech. Napsalť v krušné chvíli: „Hůře nežli nádenníku souzeno jest pracovati do únavy českému spisovateli pro skývu chleba. Ale kdybych se ještě jednou narodil a měl si voliti stav svůj, stal bych se věru přece jen — českým spisovatelem.“ (*J. L. Turnovský.*)

Jiří Ivanovič Velenin (nar. 1802), uherský Rusin, žil v Rusku a psal nejvíce o věcech bulharských. V Moskvě očekával na universitě nějakou kathedru avšak neobdržel ničeho. Ano, on uvržen v takovou bídu, že po domích učiti musel, až r. 1836 inspektorem se stal v jednom šlechtickém učelišti.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Vincenc Zahradník, farář v Křešicích a spisovatel, zemřel dne 31. srpna 1836 v 46. roce věku svého a nezůstavil po sobě jmění žádného, takže stařička matka úmrtím jeho pozbyla své jediné pomoci a dosavadní podpory. I způsobili ctitelé a přátelé Zahradníkovi po jeho smrti mezi sebou sbírku peněžitou, jejížto část jedna odevzdána jest jmenované matičce jeho.

(*Ant. Rybička.*)

3. Prospívá, proto dobrovolně si ji vyvolili.

Alois Josef ze Šrenků, arcibiskup Pražský († 1849), v mládí svém bohatstvím neoplýval a žil co sirotek v jisté závislosti od jiných, což upevnilo tím více jeho nábožnou mysl, jeho střídmost, pokoru, vděčnost a vlídnost k bližnímu, ctnosti to, kterýmiž se po celý čas života svého stkvěl.

(*Čas kat. duch. 1849.*)

Blahoslavená *Anežka* Česká, Přemyslovna, abatyše Pražská, stala se r. 1235 jeptiškou Klariskou a dobrovolně vyměnila si nádheru paláce královského za chudobnou celu klášterní.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Pět sv. bratří.

Toho časa českých mníškov šest,
poznavše tohoto světa lest,
u polském lesu sediechu.
Želiče za obyčej jediechu,
chleb pořiedku jmějiechu,
jáhly na velikú noc jediechu,
masa, sýra, vajec i jmenovati nechtiechu.
Rohožě za posteli jmějiechu,
kámen hlavě za podušku kladiechu.
Hrozným bitím na modlitvě sě tepiechu,
řiedko kdy mezi sobú mluviechu
Jedno když bič v svej ruce jmějiechu,
tehdy takto diechu:
„Otpustíš-li mi, hřěšíš,
tepa dobře, mě spiešíš.“
Tehdy Mezka, polsky kněz bohatý,
vzvěděv jich život tak svatý,
poslav posla k nim věrného,
da jim sto hřiven střiebra čistého,
aby jim své chudoby zbyli,
zaň snažně Boha prosili.
Uzřěvše střiebro, mluviti sě jechu,
již u pól létu k sobě nemluvili běchu,
řkúc: „Toto jest duši zátopa
a do pekla náhlá stopa.
Ktož sě tohoto přídržie
upřiezni Boha neobdržie.“
Proto o něm nic netbachu,
šestého s sebe, tociáš Barnabu, poslachu,
by kněziu střiebro vrátil opět.
A tu o stav bratróv pět,
Benedikt, Matěj, Jan, Kristin, Isak
jim diechu;
Barnabu s střiebrem vyslali běchu.
Zlodějie na ně přijidú,
a vjich chyšku vnidú,
jechu sě střiebra hledati.
Když jim nejmiechu co dáti,
pěti bratří po liutých mukách hrdla
řezachu,
a tak je k Bohu poslachu.
To sě sta léta od narozenie syna
Božieho
po tisiúciu čtvrtého.

(*Dalimilova kronika.*)

Tomáš Draský, lokalista v Hluboši u Příbrami († 1843), měl velmi jednoduchý nábytek. Sestával z jedné židle, na které klečíval, z jedné prkenné hrubé lavice, na kteréž při jídle sedával, dále měl postel bez peřin jen se slamníkem a krucifix; tak zvaná německá kamna, ve kterých sám topíval a oheň měchem rozdělával. Za stůl sloužila mu plocha desky od řezbářského stolu co pozůstatek z mladšího věku, když z kratochvíle řezbářstvím se obíral. Jmění své vlastní a příjmy použil pro chudé a zvláště nemocné.

(*Al. Kulhánek. Blhvt. 1872.*)

Sv. *Ivan*, patron náš český († ku konci IX. století), ač pocházel z rodu královského, odřeknul se všeho zboží pozemského, rozloučil se s milými rodiči a přátely, opustil vlast a chodil po

lesích a jiných místech pustých, brzy tu brzy jinde se zdržuje a v největší chudobě živ jsa.

(H. J. Karlík. Živ. Svat.)

Sv. Jan Kapistrán (nar. 1385 v Neapolsku † 1456) byl nejprv nejvyšším sudím a vladařem, pak od nepřátel krále uvězněn. Když pak se vykoupil ze žaláře, rozdal zbytek statku svého chudině. *(Drahé kameny.)*

Sv. *Stanislav Kostka* († 1568), říkával: „Nenarodil jsem se pro časnost, ale pro věčnost!“ proto pohrdal všemi pozemskými statky a v řádu jesuitském hledal své útočiště a spásu. *(Živ. Svat.)*

Kanovník *Milič z Kroměříže*, jenž dvořiv po mnohá léta u císaře Karla IV. provázel jej co podkancléř ještě r. 1360—1362 na cestách po říši Německé, byl spolu pánem statku Tmaně a mohl dobře se spokojit ve stavu svém. Ale na podzim 1363 prohlásil se nenadále, že chce všech důstojenství a příjmů církevních odříci se, jen aby mohl v úplné chudobě sloužiti Kristu a Jeho Evangelium. Napotom kaplanovav nějaký čas v Horšově Týně kázal v Praze.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu prae monstratského, patron český († 1134), stav se knězem prodal dědiny, dvory a cožkoliv jako hrabě měl, a strženy peníz rozdal mezi chudé. Čeho sobě ponechal, bylo všeho všudy: deset hřiven stříbra, nosecí oltářík s příslušenstvím a mezkyně. Přišed však do městečka Huy nad řekou Mosou, rozdal chudým ostatek peněz svých, zamýšleje sloužiti Pánu Bohu v dokonalé chudobě.

(Drahé kameny.)

Ve válečných dobách třicetileté války zakoupila statky vlkanovské bohatá šlechtična *Febronije z Pernšteina* a paní na Solnici učiněna jest. Jsouc i jináče velmi majetná a nemajíc dítek statky vlkanovské i s městem Solnicí kolleji piaristské v Rychnově darem podávala. Ale otcové nábožných škol konečně odpověděli: oni že v ničem nechtějí podobni býti svým soupeřům duchovním, po mamoně světské bažícím a tak, ač od milostivosti slečny Febronie nanejvýš oblaženi, daru podaného že přijmouti nemohou.

(Jos Ehrenberger. Čas. česk. Mus. 1848.)

Sv. *Prokop*, patron náš český († 1053), syn Ladislavův, majitele hradu chotounského, vzdal se svého dědičného práva ve prospěch jediné sestry, a vycvičiv se na vyšší škole v Praze a stav se knězem opustil i klášter a žil mnoho let na poušti v chudobě.

(J. Bílý. Legenda.)

Sv. *Stanislav*, napotom biskup v Krakově († 1079), když mu rodiče zemřeli, rozdal všecko své veliké zboží po rodičích chudým a nuzným. A i co biskup hojné almužny udílel.

(H. J. Karlík. Živ. Svat.)

Sv. *Wolfgang*, biskup († 994), pocházel z rodu hraběcího. Z lásky k Bohu a pro spasní duše své vzdal se veškerého jmění pozemského a sloužil Bohu v klášteře, pak v samotě, až se stal biskupem. *(Šmíd. Repert.)*

4. Miluj ji!

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník, arcibiskup Polocký, apoštol Rusínův († 1623), miloval chudobu, kterou se byl co řeholník Hospodinu slavně zavázal, co máteř přemilou a hluboko v srdci jeho byla zakotvena láska k ní. Jen nerad uvázal se v držení arcibiskupského paláce a kolikera panství. Koně, skvostný povoz, služebnictvo stálo k službám tomu, jenž si byl vlastnoručně co řeholník čistil své obuvi a svou jizbu zametal; ale Josafat dovedl u všem bohatství ostati chud jako dříve, chud v srdci svém i životě výkonném.

(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)

Rafael Popov, metropolita sjednocených Bulharův, byl muž velmi skromný, neznající potřeb leč nejnutnějších a opravdu nezištný. Měl málo, ale i z toho rád udílel chudým a nuzným. Když rodina jeho mu to vyčítala, odpovídal: „Co chcete více? Měli jste kdy hlad a byli jste kdy bez oděvu? Čeho nám potřebí, však Bůh nás tím opatří.“ A proto měl i lid Rafaela u veliké uctivosti pro skromnost a nezištnost, že mu říkali: „podivným jest biskupem, že nestojí o peníze,“ jelikož právě biskupové schismatičtí lakotně odírali a odírají duchovenstvo i lid.

(Ant. Mužík. Čas. kat. duch. 1876.)

Klementu Marii Hofbauerovi (Dvořákovi), redemptoristovi († 1820), řeholní chudoba a duch, jenž pohrdá statky

světskými, byly tak milé a drahé, že ani rád toho neslyšel mluvil-li ten který z jeho podřízenců o drahocennosti a nádheře tohoto světa s jakousi zálibou. Když jeden z otců vypravoval, že měl v ruce nad míru vzácný skvost, pravý to poklad, řekl sluha Boží poněkud ho káraje: „Ale já měl dnes mnohem větší poklad v rukou svých, totiž Ježíše Krista v nejsvětější Svátosti, a — ty chlubíš se, že prachu a popele jsi se dotekl."

(Mich. Haringer. Jeho životopis.)

Antonín Slomšek, biskup Labudský († 1862), obyčejně spával na holém slamníku. Zamiloval si chudobu. Málokterý kněz měl v diecési Labudské tak chudičké obydlí jako kníže-biskup sám. Měl v pokojíku svém takový nábytek, že by ho ani prostý měšťan nebyl trpěl v bytu svém. Malý jednoduchý stůl, hrubá, tvrdá stolice, která spolu za klekátko mu sloužila a kterou měl již co kaplan; skříň a klavír starý byly jeho největšími a nerozdílnými společníky. Chudičký byl i šat jeho. Stlával obyčejně sobě sám. Čeho pak tím získal, udělíval chudým a na okrasu chrámu Páně. *(Ant. Mužík.)*

Chytrost,

viz i: „Lest!"

1. Bývá hanebná; stará se o sebe; jinému škodí.

Oldřich z Rožmberka, touže po statcích rytíře Smila z Kremže a nemoha se ho zmocniti, uchýlil se ku lsti a úskoku. Naklonil si důvěrného přítele Smilova, rytíře Tomáše z Chotěnic, a přispěním téhož vylákal křemežského pána na Krumlov, předstíraje, že hodlá se tu se Smilem po dobrém vyrovnati. Lehkověrný rytíř odebral se skutečně beze všeho průvodu na hrad krumlovský, netuše, že ubírá se do jámy lví, odkud více nevyvázne. A vskutku Oldřich se ho zmocnil a zavlekl do nejhlubšího vězení. Po dlouhém věznění odhodlal se Smil Oldřichovi všecky statky své za svobodu vydati. Ale ošemetník listinám přidal i padělanou listinu, vinil Smila z podvodu a dal ho r. 1417 na Krumlově stíti a lačnost jeho po krvi a statcích křemežského pána nasycena. *(Čechy.)*

Hrabě *Thurn* byl r. 1618 odhodlán, dáti znamení, k povstání a postaviti se v čelo jeho. Pro lepší osoby své bezpečnost obmýšlel věc nastrojiti tak, aby roztržka mezi stavy Českými a rodem Habsburským stala se nescelitelnou; protestantským stavům měla se vzíti hned předkem všecka možnost, navrátiti se k starým úřadům. Proto vznikl v hlavě Thurnově plán, zabíti místodržících českých. *(Ant. Gindely.)*

Roku 775 Konstantin, císař Cařihradský, znovu na Bulhary do pole vytrhl, avšak nešťastně pochodil. Na to chytrý *Cerig*, vládce Bulharův, císaři vzkázal, že zamýšlí potají z říše k němu utéci, i prosil jej o zprávu kterým osobám by s úmyslem svým svěřiti se měl. Císař, lsti nevida jménem tajných svých přátel mezi Bulhary jemu sdělil. Cerig zjímati je dal a rozsekati. Nad tím Konstantin až vlasy si rval a za nedlouho téhož roku zemřel.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Petr Vlast, Skrzin neb Xias zvaný, rodem Dan, vyšinul se až na palatina vojvodu u Boleslava III., Křivoústého, krále Polského (1102—1139). Se svolením Boleslavovým spěchal s 30 společníky do Haliče a tu, přetvařuje se, pravil Volodárovi, knížeti Haličskému, že ho Boleslav z Polska vyhnal. Volodar mu uvěřil a přijal pohostinně do města. Jednoho dne vyjeli si oba na hon. I vzdalovali se víc a více od města, družina se rozptýlila a Vlast s Volodarem a svými spojenci se odtrhli od ostatních a tu najednou přepadli nebohého Volodara a odvedli do Polska. A tu Volodar se musel vykoupiti, spolku s Pomořany vzdáti a svrchovanost Boleslavovu nad sebou uznati.

(Rich. Reopell. Gesch. Pol.)

2. Časem potřebná; prospívá.

Roku 1468 povolil *Jiří*, král Český, aby se všickni odbojníci a nepřátelé mohli dohromady sjeti. Tu se mohli soustřediti, vykonání úmyslův svých společně umluviti, všeliké posavádní nedorozumění a soukromé kyselosti odstraniti, a tak své znovuzrození slaviti. Král Jiří připustiv k tomu pustil tenkráte svou vyhlášenou opatrnost a chytrost mimo sebe, podlehaje své přirozené dobromyslnosti.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ve válce krále Uherského Matyáše s Jiřím, králem Českým r. 1468 neodvážil se Matyáš bitvy u Znojma s Jiřím a obrátil se k městečku Lávě na hranicích v Rakousích, kdež se okopal a opletl. Jen František z Háje, vůdce jeho zůstal s několika sty svých nejlepších a nejodvážlivějších lidí v okolí znojemském, maje od krále Uherského sobě nařízeno, aby králi Jiřímu lidi z vozův vyloudil, na dvé je roztrhl a tak někde aby je porazil. Avšak *Čechové* pustili prý proti němu něco jízdných a potom pojavše dvě řady vozův táhli jsou na něj i s pěšími, tak že jej k útěku přinutili a na tvrz nějakou, Martinice zvanou, vehnali Na té tvrzi jeho dobývali a dne 20. dubna i dobyli. Zjavše celý houf lidí Františka z Háje co vězné ku králi Jiřímu je přivedli, kterýž je po některém čase, zavázav jich sobě slibem, zase propustil.

(*Děj. česk.*)

Léta Páně 1574 30. máje umřev král Francký Karel IX., uslyšev o tom bratr nebožtíka *Henrich*, král Polský, a že Francouzové jej za krále volili, myslil, kterak by z Polsky vyváznouti mohl. Poláci úmysl jeho navětřevše, pozor naň dali, aby neujel. Ale on 17. junii udělal pánům polským slavný a nákladný banket a té noci, když se spili (an se všem pánům a služebníkům hojnost vína i jiného nápoje dalo), tajně a tiše z Krakova vypadl a vyklouz na poště přijel do Vídně dne 24. junii.

(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

Kazimír II., Spravedlivý, velkokníže Polský (1177—1194), vzdálil se z Krakova. A tu nepřátelé jeho učinili v Krakově vzbouření a povolali Mečislava a zmocnili se města. Kazimír navrátil se ihned s výpomocným vojskem nazpět a dobyl brzy Krakova chytrostí. Dalť na hradbách městských vzdělati oheň, a tu mysleli obyvatelé města Krakova, že město hoří. I nastal v městě veliký zmatek. Někteří skákali s hradeb, jiní pak otevřeli brány města a tak se v brzku zmocnil Kazimír nejen města, ale i Boleslava, Mečislavova syna.

(*Dlugosz. Děj. pol.*)

Leško II., kníže Polský, došel vítězství nad nepřátely chytrostí na konním výstihu po dráze ostrými hřebíky posypané a nad národem chvalitebně panoval. (*Kadlubek. Kron. pol.*)

Když za dávných dob mocný nepřítel přepadl Polany, dobyl města Krakova a spálil ho, zadržen jest v dalším postupování chytrostí jednoho zlatníka. Pověsilit Polané jeho návodem a radou brnění na jistém vrchu, kteráž když od slunce osvícena byla, podobala se velkému vojsku. U vrchu toho učiněny byly záseky. Nepřítel hnal se na vrch v domnění za vojskem, brnění se odstranila, nepřítel táhl dále a upadl v záseky, kdež od Polanův pobit byl a ostatní v ležení byvše od Polanův přepadeni s velkou ztrátou dali se na útěk. Šťastný návodce lsti té *Leškov I.* tolik co lstivý vyhlášen od Polanův za krále.

(*Kadlubek. Kron. polská.*)

V době války třicetileté měl hrad Ryžmberk v držení Burian z Gutšteina, jenž stál při straně odbojné šlechty. *Maradas*, vůdce císařský, odtáhl sice po prvním zmařeném útoku na Ryžmberk a jal se obléhati Domažlice; ale vrátiv se překvapil v noci 12. října roku 1620 hrad a nahnav chytře nastrojeným hlomozem posádce strachu, jakoby celé vojsko císařské se blížilo, přinutil je ke kapitulaci. (*Čechy.*)

Po smrti Boleslava II., knížete Českého (967—999), *Mesko*, vůdce a kníže Polský, lstí zmocnil se města Krakova, kteréž knížectví s Čechy tehdáž bylo spojeno, a dal všecky Čechy, kteří se v Krakově nalezali, povražditi.

(*Kosmas. Kron. čes.*)

Po smrti krále Českého Albrechta r. 1439 byly čtyři strany v Čechách, však nad nimi všemi stál pan *Oldřich z Rosenberka*, neboť on vlastně řídil osudy národu ovšem pod rouškou až do roku 1448, neobyčejnou chytrostí vším

zatáčeti uměl, aby se vše obracelo k jeho úmyslům. (*Děj. česk.*)

Roku 1611 dne 30. ledna za císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576 1611) překročili Pasovští české hranice a ještě téhož dne vrazili do Krumlova. Odtud dali se na pochod k Budějovicům, kterých se zmocnili úskokem. Vůdce *Ramée* vypravil z Krumlova napřed několik osob na dvou vozích, kteréž dojely do Budějovic večer dne 31. ledna. Vydávali se za císařské komisaře z Prahy a roztrušovali, že jsou vysláni k Pasovským, aby ten lid vyplatili a rozpustili. V Budějovicích uvítána zpráva ta s radostí a domnělí komisaři došli tím snáze víry. Za pány komisary táhl však Ramée celou noc se svým lidem a dorazil k šesté hodině až k městu; něco žoldnéřů ukrylo se hned také po zahradách nedaleko brány. Jakmile to bylo provedeno, dáno bylo v dáli umluvené znamení výstřelem a páni komisaři v městě žádali, aby jim byla brána otevřena, že musejí časně vyjeti, aby v čas úkol svůj provedli. Rada již časně z rána shromážděná, z počátku žádost jejich zamítla, ale na domluvu některých, aby se královští komisaři nezdržovali, byla jim brána otevřena a purkmistr s městským písařem je sprovázeli. Avšak sotva se jeden jejich vůz octl na mostě spuštěném, kdežto druhý vězil ještě v bráně otevřené, zpečovali se komisaři dále jeti a když je písař napomínal, aby dále jeli, jinak že stráž bude páliti, jeden ze zakuklenců na místě jej kordem probodl. Nežli se měšťané bránu střežící vzpamatovali ze svého leknutí, vrazili již do brány Pasovští, kteří se v tmě noční zatím až sem připlížili a měšťany hned ozbrojivše bránu sami obsadili. Za několik minut bylo celé město v rukou Pasovských. (*Čes. mor. Kron.*)

Roku 1070—71 vedl *Vratislav II.*, kníže a král Český (1061—1092), válku proti Polanům o hranice ve Slezsku a tu král Polský Boleslav II., Smělý, zaskočil vojsku českému cestu vpadnuv mu do zad. A tu Vratislav, použiv chytrosti, dal Boleslavu, když ho k bitvě vyzýval, za odpověď, aby jsouce obojí vojska umdlena raději druhého dne se potýkala. Boleslav svolil. Druhého dne čekal Boleslav až přes poledne a tu teprv seznal že české vojsko již v noci dalo se v pochod a tak záhubě ušlo. Rozmrzen pustil se nyní teprv za vojskem českým a uchytiv něco málo mužů zabil je a vrátil se domů.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Interdikt,

viz: „Klatba 2!“

Jesle,

viz: „Svátky 2 e!“

Jesuité,

viz: „Řehole I. 1!“

Ježíš Pán.

Miluj nade všecko; následuj Ho!

Sv. *Vít*, mučenník, patron český († 303), dal se ještě co útlé pachole bez vědomí otcova pokřtíti. I vynaložil jeho pohanský otec všecko, aby jej od víry Kristovy odvrátil. Posléz jej vydal vladaři Valerianovi, aby byl mrskán. Ten mu z počátku pochleboval a lahodně přisliboval, vida však, že to nic neprospívá, přistoupil k výhrůžkám. Ale útlý Vít odpověděl: „Již jsem tobě pověděl, že se klaním Kristu, synu Božímu, od Něhož mne nikdo neodloučí, nechť mne jakékoli trápení potká.“ A podstoupil vskutku smrt mučennickou. (*Jeho životopis.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český, mučenník († 997), poznav, kázav slovo Boží pohanským Prušanům, že nadešla mu doba kýžená mučennické smrti, těšil soudruhy svoje, řka: „Nic není

spanilejším a hrdinštějším nežli obětovati život pro Ježíše nejsladšího!“ A tu ihned od pohanův zavražděn jest.

(*Fr. Ekert. Církv. vítěz.*)

Sv. Václav, vojvoda Český a patron náš (928—935), byl věrný následovník Kristův. On uspořádal život svůj zcela dle příkladu, kterýž mu pozůstavil Spasitel jeho; on si Pána Ježíše vyvolil za vůdce svého a Jeho duchem se ve všem smýšlení a jednání řídil. Pán Ježíš často na modlitbách trval, totéž činil sv. Václav, i v noci se svým sluhou Podivínem do chrámu chodíval a zbožně se modlíval. Pán Ježíš ve vyučování lidu velikou rozkoš nalezal, i sv. Václav lid sv. víře učil, mravy jeho šlechtil; proto povolal do země křesťanské učitele, stavěl chrámy a školy a kupoval pohanské děti, kteréž dal vyučiti a pokřtíti. Pán Ježíš byl tichý a pokorný miloval nepřátele své, za ně se modlil; a to činil i sv. Václav. Odpustil odbojnému Radislavovi i bratru Boleslavu a všem nepřátelům a za ně se modlil. Pán Ježíš pomáhal, kde mohl pomoci, byl dobrodincem a utěšitelem všech bídných a nešťastných; tak podobně sv. Václav stal se pomocníkem všech zarmoucených a bídných. Byl pravým otcem chudých, vdov a sirotkův a tak je miloval, že jim času nočního sám dříví donášel. Nebylo chudého, jenž by u něho nebyl nalezl útěchy a pomoci.

(*Živ. svat.*)

Ježíš jméno.

1. Jest mocné; dává vítězství; uzdravuje nemocné; sílí v utrpení.

Před bitvou pod Bělehradem proti Turkům, kdež křesťané vydobyli slavného vítězství dne 22. července 1456, takže 40.000 Turků zahynulo, dodával vojsku *sv. Jan Kapistrán*, františkán, jenž zde přítomen byl, srdnatosti plamennou řečí, aby důvěřujíc Pánu Ježíši, za odplatu věčnou hrdinsky podstoupilo tuhý boj s mocným Turkem. Křižáci, vzývajíce nejsv. jméno Ježíš, slavně zvítězili. Z vděčnosti ustanovil papež Kalist III., aby v týž den po celé církvi slavil se hod Proměnění Páně.

(*Drahé kameny.*)

Sv. *Jan Kapistrán* (nar. r. 1385 v Neapolsku † 1456) přišel r. 1425 mířit Reatských a Kandalických a tu před bránou města Reaty ležel na zemi Kandaličan takřka mrtev, maje lebku od Reaťana roztřatou; lékařové tvrdili: „Veta po něm!“ Z vnuknutí Božího sbírá Kapistrán po zemi ssedlou krev a mozek, lepí mu to v lebku a praví: „Ve jménu Pána našeho Ježíše Krista vstaň, choď a děkuj Pánu Bohu!“ Jak mile dořekl a ho pokřižoval, vstal zdráv Kandaličan.

(*Drahé kameny.*)

Svatý *Jiří*, spolupatron náš český, narozen v Kapadocii v Malé Asii, mučenník († 303), uzdravil v žaláři přemnohé nemocné znamením sv. kříže a vzýváním nejsladšího jména Ježíš.

(*Drahé kameny.*)

Svatý *Romedius*, věrověst tyrolský, poustevník († ku konci IV. století), když šel do Tridentu, cestou vzývaje jméno Kristovo uzdravil děvu posedlou zloduchem a člověka nemocného, jemuž lékaři nevěděli pomoci.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Když sv. *Vít*, patron český, mučenník († 303), byl pro víru svou nejprv proutím šlehán, uschla soudci ruka. Tu prosil vladař sv. Víta, aby mu ruku uzdravil. Vít pozdvihl oči svých k nebesům, počal Dárce vší milosti vzývati: „Bože Otče! vyslyš modlitbu mou, aby přítomný lid uvěřil v Pána našeho, Ježíše Krista, Syna Tvého, pravého všemohoucího Boha, Jenž s Tebou kraluje v jednotě Ducha sv.; ve jménu téhož Ježíše Krista budiž vladařova ruka zdráva!“ Hned uzdravena jest ruka soudce Valeriana.

(*Drahé kameny.*)

Když dne 23. května 1618 protestantští stavové v Praze místodržícího *Martinice Smečanského* z okna do hradního příkopu 28 loket hlubokého uvrhli, bylo ještě slyšeti, jak padaje jména Ježíš, Maria silně vzýval.

(*Ant. Gindely.*)

2. Vzývání získá odpustky, cti vystavěním chrámu!

Jan z Jenšteina, od r. 1379 arcibiskup Pražský, udělil osadníkům, kteří by jména Ježíš a Maria o hodinkách uslyšíce skroušeně klekli, čtyřicet dní odpustků.
(Drahé kameny.)

Františka *Slavatova*, nar. r. 1609, umínila si, že na oslavu a ku zvelebení jména Ježíš vystaví chrám. Vystavěla ho v Telči na Moravě r. 1663, a založila při něm dům pro řád jesuitský. Chrám tento jest posud ozdobou města Telče a svědkem dobročinnosti a nábožnosti Františky Slavatové.
(Fr. Čechová. Ludmila 1885.)

3. Vzývej!

a) v životě.

Jan z Jenštýna, od roku 1379 arcibiskup Pražský, plápolal milostí k nejsladšímu jménu Ježíš a Maria. O hodinkách jména jejich vysloviv neb uslyšev, pokleknul; jindy zaslechnuv jich sedě, vstal, smekl a vzhlédl k nebesům. Chvály těch svatých jmen vypsal ve dvou knihách. *(Drahé kameny.)*

Adam Kravařský, jesuita, proslulý missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II. (1620—1637), procházíval se v pokojíku svém na večer, po několik hodin, leckdys po celou noc a nic jiného neříkal, než pořád tato slova: „Ach, můj Ježíši! — ach, můj nejsvětější, můj nejsladší Ježíši! — ó Maria! — ó Maria! — ó Ježíši!“
(Drahé kameny.)

Sv. *Wolfgang*, biskup Řezenský a patron český († 997), cokoliv počínal a podnikal, stále v ústech měl: „Ve jménu Páně“. *(Macana výbor.)*

b) v smrti.

Bl. *Česlav*, narozen ve Slezsku v Kemeni z panského rodu Odrovonžů, byl hlavou všech klášterů dominikánských v Čechách a na Moravě. Působiv blahodárně umřel dne 15. července 1442 vzývaje nejsvětější jméno Ježíš.
(J. Bílý. Legenda.)

Ctihodný *Ondřej Faulhaber*, katecheta v Kladsku, byl roku 1757 od Prušáků nevinně odpraven. A tu vzývaje před popravou jméno Ježíš a Maria, vypustil nevinnou duši horlivý kněz na šibenici. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita a mučenník († 1581), jenž i v Praze blahodějně působil a odtud se odebral do Anglie co missionář, byl zde chycen a prvé než usmrcen strašně na skřipci mučen jest. V nelidských trýzních těchto sílil se, vyslovovav nejsvětější jméno Ježíš Maria. *(Bartoli.)*

Jan Lohelius, arcibiskup Pražský, svátostmi řádně opatřen zesnul v Pánu dne 2 listopadu 1622. Ze rtů umírajícího arcibiskupa slyšeli přítomní začasto nábožné vzdýchání: „Ježíš! Maria!“
(Drahé kameny.)

Panna *Maximilianka Zásmucká*, premonstrátka v Doksanech, zaopatřena byvši sv. svátostmi umírajících, vzývala přesvatá jména: „Ježíš, Maria, Josefe!“ a usnula v Pánu 11. června 1718.
(Drahé kameny.)

Bl. *Jan Sarkander*, farář v Holešovicích, byl r. 1620 v Brně od stavů protestantských strašně mučen, aby vyzradil zpověď pána z Lobkovic, což arci neučinil. Následkem muk těchto odevzdal dne 17. března 1620 duši svou hrdinskou Pánu. Poslední slova jeho byla: „Ježíš, Maria, Anno!“
(J. Bílý. Legenda.)

Ježíš, pozdravení.

Původ v Čechách, chválí se jím Bůh, jest mocné.

Původce katolického pozdravení v *Čechách*: „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!“ jest *Jan Rudolf Špork*, kanovník na hradě pražském a světící biskup a probošt ve Staré Boleslavi († 1739). *(Blahověst.)*

U nás v *Čechách* šla *dvě děvčata* po ulici spolu a potkala se s děvčetem o něco mladším. I řeklo jedno z těch dvou: „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!“ A druhé se na ně hněvivě utrhlo,

řkouc: „I jdi, co pak jí dáváš pozdravení? Co nevidíš, že ona jest mladší?“ „A co na tom,“ vece, „že ona jest mladší? Vždyť nedávám pozdravení vlastně jí, nýbrž Pánu Bohu.“

(Blahověst. 1861.)

Byl jsem mlád, vypravoval mi jeden *kupec*, když jsem se za obchodem na rozkaz otcův vydal do vzdáleného od nás města Rožžehnav se kráčel jsem pokojně a nehroze se žádného nebezpečí přišel jsem na večer do nevelké hospůdky, kteráž ležela před lesem. Poobčerstvím se a jdu dále mysle, že v brzku do městečka dorazím, kde přes noc jsem zůstati chtěl. Ale zatím les nebyl tak malý, jak se mi v hospodě pravilo, nýbrž několik hodin a i za dne tmavý a černý. Nebál jsem se, důvěřuje dle rady matčiny pevně v Boha. Tu najednou spatřím obra před sebou, jenž držel v pravé ruce pádnou hůl. Nečekaje dlouho, pozdravím ho: „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus!“ Ale jak jsem se podivil, když neznámý do sebe něco nesrozumitelného bruče, žádné mi nedával odpovědi, ale pak přece vyrazil ze sebe: „Znám vás mladíku, a vím také, jaký jest účel vaší cesty, vždyť jste ve své dobrosrdečnosti v hospodě tam za lesem tuze otevřeně mluvil. Úmysl můj byl, oloupiti vás, a kdyby snad brániti se vám napadlo, tu byla by má habrová vás maličko byla pohladila. Než z hluboka srdce pochodící pozdravení na jiné mne přivedlo myšlénky. Propouštím vás, jste svoboden! I zmizel, já pak s díkem k Bohu odpověděl si sám: „Až na věky věkův!“ a dorazil šťastně do města.

(J. Jaroš. Blahověst.)

Jinověrec,

viz i: „Bludařství!“ „Kacířství!“ „Náboženství 2 b!“ „Víra 4 c!“

1. Bývá nesnášelivý,

viz i: „Fanatism I. 2 b, c, d, e!“

Na sněmu generálním v Praze dne 8. července 1619, na němž ujednána konfederace zemí koruny České, usneseno co do otázky náboženské, aby *protestanté* nazývali se od této chvíle vyznavači víry evangelické. Katolíkům ponechána úplná svoboda víry, ale všecky konfiskace duchovních statkův schváleny a všecky kostely katolíkům odňaté měly zůstati protestantskými, čímž ovšem katolíci nebyli chráněni před podobnými přechmaty. Katolíci zbaveni jsou i rovnoprávnosti v životě občanském, ježto nejdůležitější úřady ve všech zemích koruny České, jakož i nižší měly býti obsazovány výhradně protestanty. *(Ant. Gindely.)*

Při povstání stavů Českých byl od *stavů protestantských* r. 1619 na Moravě na sněmu kardinal z Dietrichšteina vypovězen na věčné časy ze země, kanovníci pak kapituly olomúcké a brněnské od stavů střeženi aby uprchnouti nemohli. Všecky domy duchovní a kláštery měly býti prohlídnuty, zbraně, střelivo, potřeby vojenské, zlato a stříbro v nich zabaveno a ku potřebě zemské obráceno. A podobně měly býti domy katolíků prohledány a všecky zbraně zabaveny. Ustanoveno také, aby všickni katolíci, jenž zasedají v radách městských, byli hodností svých zbaveni a na místě jejich aby ustanoveni byli vesměs evangelíci. *(Ant. Gindely.)*

2. Chovej se k němu laskavě! modli se zaň!

Ferdinand III., císař a král Český (1637—1665), byl v náboženství snášelivý. *(Wác. Wl. Tomek.)*

František Antonín hrabě z Harrachu, arcibiskup Salcburský († 1727), k protestantům byl tolerantním.

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), jsa děkanem v Novém Městě nad Metují vyslán byl r. 1782 do Náchoda a do Jilemnice na komisi za příčinou přihlášení se několika katolických obcí k vyznání evangelickému. Mírností a rozumným věcí rozebráním v Jilemnici hned zase 93 osob katolické

církvi vrátil, k nimž příští den ještě tré rodin se přidalo.

Jeronym Rozražewski, hrabě polský, biskup Kujavský († 1600), přivedl i jinověrce na víru katolickou, jelikož si v obcování a v půtkách s nimi velmi lahodně počínal. (*Děj. pols.*)

Když roku 1503 vydal Vladislav II., král Český, mandát proti českým bratřím vyjádřili se pánové *Vilém z Pernštejna a Jan ze Šellenberka*, katolíci rozumní a mírní bez obalu, že pronásledování pro víru vůbec neschvalují. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel († r. 1844 v Lázních Mariánských), při vší své pastýřské horlivosti dalek byl všeliké náboženské nesnášelivosti, všelikého nerozumného zelotství a jizlivého kacéřování a stíhání osob u víře s ním se nesrovnávajících. Zvoliv sobě za heslo slova miláčka Páně: „Synáčkové moji, milujte se!“ a jsa pamětliv slov apoštolských, „že se máme milovati až do naplnění zákona,“ choval se vždy šetrně, shovívavě, vůbec opravdově křesťansky k jinověrcům. (*Ant. Rybička.*)

Josef Jiří Strossmayer (nar. r. 1815, slavil r. 1888 své kněžské druhotiny), biskup Djakovský, velké oběti přes 2 miliony zlatých vynaložil na oslavu církve a vlasti. Jest i vzorem vzácným náboženské snášelivosti, o čemž svědčí neobyčejná láska a úcta, s jakou pravoslavné duchovenstvo na jihu k němu lne. Když r. 1868 navštívil Bělehrad, prokazována mu tu taková sláva, jako by byl pravoslavným arcipastýřem a nic Strossmayerovi nevadilo, aby sám první nebyl navštívil srbského metropolitu, neznaje v té věci žádných předsudků. (*Čech.*)

Matěj Josef Sychra, kněz katolický a spisovatel († 1830), býval snášelivý a shovívavý k těm, kdož byli jiného vyznání a mínění a nestíhal a nekacéřoval žádného za tou příčinou, nýbrž zacházel přátelsky a důvěrně tak dobře s katolíky jako s evangelíky, kteří na jeho osadě v malém počtu přebývali. (*Ant. Rybička.*)

Léta Páně 1346 vymohl si císař a král Český *Karel IV.*, otec vlasti naší, u papeže zvláštní svolení, aby mohl založiti v Praze nový klášter a kostel, v němž by služby Boží konány byly v řeči slovanské. Hlavním úmyslem Karlovým bylo, aby v klášteře tom slovanští mniši modlili se Bohu za sjednocení církve ruské se sv. stolicí římskou. Papež svolil a císař později vystavěl klášter a kostel v Praze na Slovanech čili v Emauzích. (*J. Kŕt. Votka. Císař Karel IV.*)

Petr Kanysius, jenž i ve Vídni se zdržoval, všemožným způsobem a poučováním hleděl, aby jinověrce obrátil a poštěstilo se mu to častokráte. Tak jeho přičiněním a poučením se obrátila Sibylla z Ebersteinu, manželka hraběte Marka Fuggera. (*Šmíd. Repert.*)

Johanité,

viz: „Řehole I. 1!“

Kacířství,

viz i: „Bludařství!“

1. Dopustili se ho; odvolej!

Roku 1410 *Jan Hus*, nedbav arcibiskupovy zápovědi, nepřestával v kapli betlemské bez překážky kázati a také hned po spálení kněh Viklefových oznámil a držel disputaci v kolleji Karlově, že traktát Viklefův, De Trinitate, žádných bludův v sobě neobsahuje, vyzval k tomu veřejným oznámením na vrata přibitým všechny, aby se dostavili, kteří by něco jiného chtěli tvrditi. (*Děj. česk.*)

Roku 1408 za krále Českého Václava IV. vedena jest před arcibiskupským soudem v Praze pře o kacířství zdvižena proti *Matějovi z Knína*, řečenému „Pater“. Smýšlel bludně o večeři

Páně, jmenovitě o zůstávání chleba ve svátosti. Musel odvolati, nežli se z arcibiskupského vězení na svobodu dostal. (*Děj. česk.*)

Svatý *Sigmund*, spolupatron český, král Burgundský, mučeník († 524), byv v bludu arianském vychován a poznav pravost víry katolické, putoval do Říma k papeži Symachovi a zjevil mu, že bude katolíkem; i utvrdil jej papež v úmyslu spasitelném. Nedbal Sigmund strašáka: „Co tomu řeknou lidé," ale dbal na Pána Boha a o spasení drahé duše své a veřejně v Burgundsku za tratil arianské kacířství a katolickou víru slavně vyznal. (*Drahé kameny.*)

2. Trestalo se smrtí, vyhnanstvím.

Na sněmech *zemských v Čechách* roku 1534 a 1550 byly vydány přísné rozkazy jménem Ferdinanda krále, aby sekta novokřtěnců byla potlačena a kdo neodvolá, aby bez milosti byl odpraven. (*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Na Moravě začal *Baltazar Hubmayer* učení novokřtěnců šířiti zvláště v Mikulově, ale když bludů svých odvolati nechtěl, byl roku 1528 ve Hrádku na Moravě upálen, manželka jeho rovněž zatvrzelá v Dunaji utopena. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Dne 6. července r. 1415 byl *Jan Hus* na sněmu církevním v Kostnici za kacíře prohlášen a na hranici upálen. (*Děj. česk.*)

Dne 30. května 1416 byl mistr *Jeronym Pražský* ve sboru církevním v Kostnici za kacíře prohlášen a ještě téhož dne upálen. (*Děj. česk.*)

V neděli dne 2. března *1421* horlilo se z rozkazu konšelův se všech kazatelnic *pražských* proti pikartům a ohlášeno, že jim nejen do Prahy přicházeti se zapovídá, ale také mezi Pražany, že kdokoli našel by se, an s nimi drží, má hned u konšelův udán a z města vypovězen aneb jinak náležitě trestán býti; po čemž i skutečně dva měšťané pražští k smrti odsouzeni a za živa spáleni jsou. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1522 za krále Českého i Uherského Ludvíka rozhlašoval v Jihlavě na Moravě, stav se tam kazatelem v hlavním chrámu, učení Luthrovo *Pavel Sperat*, bývalý kanovník virepurský a augšpurský, oženiv se. Avšak na rozkaz králův jest zatčen a r. 1523 do věže v Olomouci uvržen a co kacíř k smrti na hranici odsouzen. Avšak na přímluvu mocných některých pánův moravských darován mu život pod výminkou, aby země moravské navždy prázden byl, načež se Sperat navrátil do Vitemberka a nikdy více do Čech se nevrátil. (*Děj. česk.*)

Roku 1421 byli na rozkaz *Žižkův* v Praze upáleni kněz *Martin Houska*, příjmím Loqvus, rodem Moravan a kněz *Prokop* jednooký, oba taborité, pro své učení pikhartské, že totiž zapírali přítomnost živého Boha v těle a krvi při večeři Páně. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

3. Proto ho:

a) potírej!

Roku 1409 dne 20. prosince poslal papež *Alexandr V.* arcibiskupovi Pražskému Zbyňkovi bullu, aby vykořenil všecky bludy a kacířství v arcibiskupství svém a zapovědél pod klatbou všeliké učení Viklefské, odjal věřícím knihy Viklefovy a nedovolil svobodně kázati. Arcibiskup svolal ke dni 16. července 1410 preláty kanovníky a jiné duchovenstvo u velikém počtu do dvora svého v Menším Městě pražském. A tu dal uprostřed dvora připraviti hranici a tu snešeno jest do dvou set knih Viklefových a spáleno. (*Děj. česk.*)

Václav Brosius, konečně děkan v Hradci Jindřichově († 1601), velký odpůrce byl bratří českých a mocně je potíral. (*Fr. Fischer. Čas. Mus. kr. Čes. 1892.*)

Dne 17. března r. 1420 přišla do Vratislavi *bulla papežská*, dne 1. března ve Florencii vyjednaná, ve kteréž křižácká válka vyhlášena a veškeré křesťanstvo k vykořenění viklefistův, husitů a jiných kacířův do boje bylo voláno. (*Děj. česk.*)

Když za krále Českého Jana z Lucemburka na panství Hradeckém a Teleckém nějací kacíři z Němec se objevili: tu je se svolením papeže *Oldřich III.*, pán z Hradce Jindřichova, ze země vyhnal. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Roku 1408 za krále Českého Václava IV. byl pro bludné učení od arci-

biskupského soudu odsouzen Mikuláš z Velenovic řečený „Abraham“. Že pak Mikuláš se nechtěl poddati, dal ho arcibiskup *Olbram ze Škvorce* nejprv po soudu uvězniti a pak jej vypověděl z arcibiskupství svého. *(Děj. česk.)*

R. 1408 nařídil arcibiskup Pražský *Olbram ze Škvorce*, aby všickni mistři, bakaláři, študenti neb kněži a jiní věřící, kteří nějaké Viklefovy knihy mají v rukou, je do jistého času v pokladní komoře arcibiskupské složili, aby se prohledati mohly. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Roku 1403 dne 28. května usnešeno většinou hlasů od mistrů *university pražské*, že žádný úd university nemá některého z 45 článkův Viklefových ani veřejně ani podtají vyznávati, ani rozšiřovati, chce-li k universitě zachovati poslušenství, na které přísahal a neupadnouti v pokutu na křivopřísežníka slušící. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

František Rychlowski, člen řádu reformátů v Polsku († 1680), řídil po 11 let provincii malopolskou a bojoval proti arianům slovem i písmem s velkou horlivostí. *(Děj. pols.)*

Kašpar Sawicki, šlechtic polský, jesuita († 1620), vedl tuhý boj slovem i písmem ve vlasti své proti protestantům.

Při druhém slyšení Jana Husa před sborem na sněmu církevním v Kostnici dne 7. června r. 1415 napomínal císař *Sigmund* Husa, aby nechaje svéhlavosti dal se sboru na milost bez výminky. Chceš-li však — doložil — urputně na svém státi, běda tobě! otcové dobře věděti budou, jak s tebou nakládati mají. Já jim řekl, že kacíře nikdy zastávati nebudu, ba jestliže by kdo urputně v kacířství státi chtěl, tu bych já, věz to, první jej na hranici k upálení vedl. Proto radím ti ještě jednou, dej se na milost a to co nejdříve, abys neupadl u vinu ještě větší. *(Děj. česk.)*

Jan z Vodňan také Jan Vodňanský, bosák řeholník, spisovatel katolický, zdržoval se delší čas v klášteře horaždovickém okolo r. 1495—1525, kázával a polemisoval proti straně kališnické a bratrské a později zvláště také proti učení skrze Martina Luthra.

(Ant. Rybička)

Roku 1421 dne 21. října vyhubil v Čechách *Žižka* adamity čili naháče, anebo podle jejich náčelníka Mikuláše mikulášence. *(Děj. česk.)*

b) Modli se za kacíře!

Bl. Petr Kanyzius (nar. v Belgii r. 1521), jesuita, jenž v Praze blahodějně působil, zjednal u sv. otce Ignáce z Lojoly, aby každý kněz z Tovaryšstva Ježíšova měsíčně na obrácení kacířských severních národů mši sv. Pánu Bohu obětoval. Na ten samý úmysl prodlužoval Kanýzius své modlitby a trýznil tělo své dutkami a pestem.

(Drahé kameny.)

c) Hleď je obrátiti!

Antonín Hirnle, od r. 1815 děkan Staroboleslavský († 1824), co dozorce národních škol v diecési Litoměřické do okolí litoměřického vyjížděl, by ony, kteří od katolické víry odpadli, opět církvi získal.

(Jos Horčice. Čas. kat. duch. 1841.)

V Častalovicích měl Ota, svobodný pán z Opersdorfu, v husitském bludu zarytou choť, s níž ani on, ani který kněz, ba ani domněním svatý arcibiskup Lohel nic pořídit nemohli. Však po několikáté rozprávce o přesném náboženství s knězem *Adamem Kravařským*, Slezanem, jesuitou († 1660), strhla se kacířství a pospíšila do Církve svaté, kamž ji také služebnictvo následovalo.

(Drahé kameny.)

V Bytenu na Litvě nalezal se na počátku XVII. století mezi bloudícími Daněl Soltán, jenž k vysoké šlechtě náležel. Přidal se ku kacířům, s nimiž víru katolickou pronásledoval. Jednou se s ním sv. *Josafat Kuncevič*, mučeník, apoštol Rusínů na Litvě († 1623), sešel v lese a přívětivě jej pozdraviv dal se s ním do řeči. Brzy přišla řeč na sv. náboženství. Soltán mu po nějaké chvíli odpovídal na jeho námitky, když pak byl v koncích, začal Josafat jeden důvod za druhým pro pravdu katolické církve pronášeti rovněž důrazně jak něžně. Po velkém boji padl Soltán k nohoum sluhy Páně, a žádal jej na místě za rozhřešení z kacířství a přijetí do lůna katolické církve. Vskutku jej Josafat na místě vyslyšel a rozhřešil, nevýslovnou maje v srdci radost, že jej Bůh vyslyšeti ráčil.

(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)

Kárání,

viz i: „Skutek milosrdný duchovní 1!“

1. Jest naší povinností.

Císaře Německého Karla Velkého v IX. století, jenž víru křesťanskou na Moravě rozšiřoval skrze missionáře své zaváděním desátků, a vůdce jeho Arnoma, když s vojskem do Pannonie vkročil, napomínal šlechetný učenec *Alkuin*, ač marně: „Budiž hlasatelem zbožnosti, ne exekutorem desátků!“ Desátky, jak se praví, podvrátily víru Sasů německých, kterým také byla víra podávána na špici meče a s vydíráním daní. *(Kar. Eichler. Posvátná místa.)*

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský, jako někdy předchůdce jeho sv. Vojtěch sílou ducha svého opřel se nešlechetnostem jednotlivcův i zlozvykům všeobecným: tak i Arnošt nehledě na osobu lidskou, kárał chyby, poklesky a přestupky nejen chudých poddaných, nýbrž i urozených šlechticův. *(Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.)*

Kněz *Jan Hoffmann*, vikarista u sv. Víta v Praze († 1678), týkalo-li se cokoliv Boží cti, církve svaté, víry katolické, tehdáž po apoštolsku; bez ostýchání pokáral leckdys i panstva v chrámu Páně. *(Drahé kameny.)*

Papež *Innocenc III.* pokáral r. 1207 zvláštním listem Vladislava Laskonohého, knížete Polského, že krutě pronásledoval církev a duchovenstvo a vyzýval ho, aby se polepšil, jinak že v kláštеře zůstane. *(Rich. Roepell. Gesch. Pol.)*

Sv. *Method* byv r. 871 před biskupy německé a krále Ludvíka povolán, jakoby v arcibiskupství Solnohradském biskupskou moc vykonával, pokáral neohroženě neomalenost a násilí biskupův německých, pravě: „Já zajisté, kdybych věděl, že to jest kraj biskupství vašeho, šel bych mimo něj; ale není to kraj vašeho biskupství, nýbrž sv. Petra (mínil stolici římskou). A věru, jestliže vy z lakoty nastoupáte na staré hranice proti církevnímu právu, zbraňujíce učení Božímu, varujte se, abyste chtějíce železnou horu koštěným temenem probíti, mozku svého nevylili.“ Na ta slova byl sv. Method do půltřetího leta u vazbě držán. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Léta 1219. Přemysl, král Český, ač při počátku svého kralování měl se při pořádcích křesťanských dosti poctivě, ale na tento čas velmi nevážně sobě činil při službě Boží a do Božího domu nečasto chodil a někdy, maje přijíti, kázal sebe se mši kaplanu aneb s nešporem dvě neb tři hodiny mimo předešlý obyčej čekati, ježto se taková věc Pánu Bohu ne velmi líbila, protož jej rozličnými příhodami jemu odpornými trestati ráčil a toho léta jej velmi těžkú nemocí obtížil. A když se pozhojil a z své těžké povstal nemoci a biskup *Ondřej* se do Prahy navrátil, času jednoho přistúpil k němu tajně a trestal jej jako otec syna, napomínaje, aby takových Pánu Bohu protimyslných věcí před sebe nebral a on král všeho toho se odmlčel a proto skrze to měl biskupa, otce svého v nenávisti a častokráte hledal naň příčiny, aby jej z své země vyhnal. *(Hájek. Kron. česk.)*

Ludvík, král Český i Uherský (1516—1526), oddával se jen rozkošem a lahodám vezdejšího života a vzdaloval se těžších porad a péče panovnické příliš rád. Když pak Ludvík r. 1522 v Praze podobný dvůr vedl a dne června poprvé přišel zasednout osobně v nejvyšším soudu zemském pan *Zdeněk Lev z Rožmitálu*, nejvyšší purkrabí pražský, uchopiv se té příležitosti, řečí dlouhou a dojímavou představoval jemu, že takovými způsoby a obyčeji ani radami cizincův nevzdělá sobě království Českého ani Uherského. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

2. Konej,

a) byť by's i věděl, že si časně uškodíš.

Když Miloš Obrenovič, od roku 1813 vládce Srbský, bez soudního výroku ukrutně sedmdesáti ranami dal bývalého ministra Jiřího Protiče zbíti a *Davidovič*, státník a spisovatel srbský

(† 1838), na ty kusy masa, kteréž z těla jeho visely hleděl: rozhorlil se a jal se exekuci přítomnému knížeti předstírati a poukazoval na přísahu ústavy, kterouž celému národu učinil. Miloš rozvzteklen po třikráte kázal Davidoviče okovy spoutati a vrhnouti do vězení, z kterého teprv po třech měsících byl propuštěn a do Smedereva vyhnán. (*Jan Sojka.*)

Filip II., metropolita Moskevský, požíval velké přízně cara Ivana. Když však roku 1568 jednou hrozného cara v chrám vstoupivšího vážnými slovy napomínal, aby zanechal páchaných ukrutností a zločinů, vzbudil v něm veliký hněv, takže důstojnosti své byl zbaven, do vězení uvržen a konečně roku 1569 dne 23. prosince zardousen. (*Jos. Emler.*)

Svatý *Jiří*, spolupatron náš český († 303), plukovník ve vojště císaře Římského Diokleciána, vida, že císař křesťany pronásleduje a vraždí odebral se k císaři, jenž sídlil v Nikomedii, předstoupil k němu a řekl vážně: „Císaři, proč mečem a ohněm stíháš křesťany, kteří v ničem ti neubližují? Bohům tvým ovšem se neklanějí a neobětují, neboť bohové ti jsou jen mrtvé modly, ale modlí se za tebe a za celou říši a jsou tobě věrně a poslušně oddáni.“ A když sv. Jiří i podruhé císaře pokáral, odpraven jest. (*Frant. Ekert. Církv. vítěz.*)

Helena, velká kněžna Moskevská, z rodu knížat Gliňských, choť cara Vasileje Ivanoviče, vládla po smrti svého chotě († 1533), ve jménu nezletilého syna Ivana pomoci bojarské dumy. Největší vliv měli knížata Michal Glinský a Ivan Obolenský, s nímž Helena důvěrně obcovala, pro kteréžto chování od svého strýce *Michala* jsouc kárána dala jej vrci do vězení, kdež zemřel. (*Děj. rusk.*)

Dimitrij Feodorovič Telepněv, Rus, stal se v 25. roce vojevodou a urážen nadutostí mladého milostníka Ivana IV. Feodora Basmanova, vytýkal tomuto jeho ničemné chování. Basmanov stěžoval si u cara, který hněvem popuzen Telepněva při obědě nožem probodl. (*Děj. rusk.*)

b) Konej v čas!

Jan z Jenštejna, od roku 1379 arcibiskup Pražský, králi Václavu IV. často také v přítomnosti jiných osob přísně domlouval, avšak krále tím více k zlosti popouzel. (*Děj. česk.*)

Roku 1484 stíhali měšťané pražští jakéhosi Ocáska, bývalého konšela. Ocásek se utekl do dvora králova, kdež vrata za ním se zavřela. I počali tlouci na vrata, sběhlo se veliké množství s velikým křikem a hřmotem i křičeli: „Vydejte nám ty zrádce, kteří zde prve stínáni býti měli, pakli nevydáte, rozkopáme ten dvůr i s tím králem!“ Král Vladislav II., vida, co se děje a slyše, co se mluví, byl velikým strachem poražen a nesměl oknem na ulici vyhlédnouti. V tom pan *Ježek Svojanovský* z Boskovic, sám kališník a v lidu oblíbený, dal si v králově dvoře otevříti fortnu prostrannou a vyjel na koni mezi lid, krotě jeho pěknými slovy a prose velice, aby těch a takových věcí proti králi, pánu svému, nepočínali. I byl lid ukonejšen a rozešel se. (*Hájek. Kron. česk.*)

Václav III., král Český (1305—1306), oddal se hned na počátku panování zhýralému životu, lehkomyslně se vzdal království Uherského a Míšenska, lehkomyslně rozdával soudruhům korunní statky. Tu se odebral dne 21. června 1306 co na den roční památky úmrtí otcova na Zbraslav. Po skončených službách Božích přistoupil *Konrad*, opat Zbraslavský k mladému Václavu, jenž před hrobem otce se modlil a pravil mu: „Pane a králi můj, až dosud si nejevil ctností pravých a královských, kterými se stkvěl otec tvůj; to však se spíše tvému mladému věku, než tobě přičítati může; viz, druhý rok tvého kralování dnes počíná, protož pro věrnost, kterou k tvé milosti lnu, prosím, hleď s celou duší obnoviti dobré způsoby a ctnosti otce svého, chraň se špatných společníkův a Boha před očima měj; tak budou rozmnožena léta tvá, dosáhneš věku požehnaného a radovati se budou všickni národové tobě poddaní.“ Vážné okamžení mocně působilo na mysl krále mladého, byl hluboce dojat řečí opatovou a neměl mu za zlé smělost jeho

slov. Změnil potom skutečně způsob života svého, jak potom sami dvořané královští o tom do kláštera vzkázali Není pochybnosti, že by byl ještě pravou cestu života a panování nastoupil, kdyby byl pohřichu déle živ, ale již dne 4. srpna v Olomouci, jeda do Polska od Konráda z Botenšteina, Durynka rodem, zavražděn a jím vyhynul po meči slavný rod Přemyslovců v. (*Beneš z Weitmile.*)

c) Konej laskavě a mírně.

Alois Josef II., svobodný pán ze Schrenků, arcibiskup Pražský (1838—1849), i tenkráte, když někomu cosi nepříjemného říci musel, zvolil taková slova, že dojmu bolestného nezůstavil. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), byl sice i přísným biskupem, ale při tom tak spravedlivým a vlídným, že i z kárání a trestů jeho svítila otcovská dobrota; proto i když nejcitlivěji někoho trestal a napomínal, přece žádný se nemrzel. (*Vinc. Zahradník. Čas. kat. duch. 1834.*)

Václav Klement Klicpera, professor a spisovatel český († 1859), stalo-li se kdy jakési provinění u žáků, tuť ne jednal co učitel chladný, co veřejný státní úředník, nýbrž co pravý otec; netrestal on veřejně, nýbrž napomenul a trestal soukromě a toliko hrubá provinění vyzývala ho, což se zřídka stávalo, k veřejnému trestání. (*Jan Sojka.*)

Josafat Kuncevič, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), když byl představeným v klášteře bytonském, kárał kdys poddaného bratra svého. I stalo se, že nepovolaný jal se též domlouvati témuž bratru, dávaje mu důtku plnou trpkých výčitek. Tu se rozhorlil naň Josafat, řka: „Stojíte-li, mějte jen na sebe pozor, byste sám nepadl.“ Nepovolaný karatel zarděn a pokořen se vytratil, do paměti si vštípiv, by více svých vlastních vad nežli jiných dbal a kárał. (*Jakob Susza.*)

František Píč, slovutný varhaník a ředitel pražské varhanické školy († 1858), vyplísniv žáka podle noty, byl mu na obrátku zase dobrým a laskavým. Rozhorlení své dělal méně citelným prohozenými vtipy aneb humoristickými obraty. (*Jos. Zvonař.*)

Když r. 1422 kníže *Sigmund Korybutovič*, jenž za krále Českého byl požádán, do Moravy přišel, dostal Žižka od něho již z Uničova psaní, kterýmž napomínán byl Žižka, aby země nehubil, a poslušně se měl k novému králi. Takovou řečí cítil se Žižka náramně uražena a odpověděl Korybutoviči slovy příkrými. (*Zap Česk. mor. Kron.*)

Vít, děkan kapitoly pražské na Hradčanech († r. 1271), musel-li podřízené kárati, činil tak s láskou otcovskou jako k synům, avšak mnohdy dle okolností kárał i přísněji a slovy drsnějšími. (*Pokrač. Kosmy.*)

3. Přijímej ho! prospívá.

Jiří Plachý, jesuita, jenž r. 1648 se studujícími udatně spolu bránil Prahu proti Švédům († 1664), ač byl povahy velmi prudké a popudlivé, nicméně snášel veliké důtky a napomínání svých představených s neobyčejnou pokorou a skroušeností. (*Ant. Rybička.*)

Klement Marie *Hofbauer* (Dvořák), redemptorista († 1820), studoval arci již v dospělejším věku ve Vídni r. 1784, A když tu jednoho dne jeden z jeho professorů opět bludné učení přednášel, nemohl sluha Boží déle žár své horlivosti potlačiti. Všechen rozechvěn povstal a bez veliké bázně přerušil přednášku slovy: „Pane professore, co tuto pravíte, není katolické!“ A promluvil to a opustil síň školní. Toto pokárání od žáka učinilo na professora hluboký dojem; častěji přemýšlel o tom, až konečně pravda i u něho zvítězila. Po letech potkal Hofbauer tohoto professora, tehdáž již stařičkého. Tento pak poznav ho, připamatoval mu případ právě vylíčený a doložil: „Pokárání vaše velmi mě sice zahanbilo ale bylo pro mne též spasitelné, — děkuji vám za ně.“ (*Mich. Haringer. Jeho životopis.*)

Když roku 1067 po smrti biskupa Pražského Šebíře Vratislav kníže vnutiti chtěl lidu českému na sněmu shromážděnému za biskupa Pražského Němce Lance, probošta Litoměřického, pominuv vlastního bratra knížete Jaromíra a nedbav na vůli vlastního otce: reptal národ a neohrožený *Kojata Všeborovic* pokáral veřejně Vratislava, že nedbá

vůle vlastního otce, že vnucuje národu za biskupa Němce, jakoby mimo Jaromíra neměl i mnoho učených a počestných mužův, kteří by se k tomu úřadu hodili, že Němec cizozemec nemůže tak Čechy milovati a že se hledí jen obohatiti. Na ta slova rozešli se pánové a Vratislav napotom musel voliti za biskupa Pražského bratra svého knížete Jaromíra. (*Kosmas.*)

Když roku 1260 Mendog, král Litevský, německému řádu přislibil, že umře li bezdětek, říše jeho připadnouti má témuž řádu: povstala mezi strýci Mendogovými velká nespokojenost a rozkvašenost nad tím. Zvláště pak *Turynates*, sestrovec, přísně Mendogovi domlouval, že není hoden slouti potomkem slavného knížete Ringolda, kterého Litvané povždy ctíti budou, kdežto Mendog chce vlast svou vydati německým rytířům. Mendog na slova ta od řádu německých rytířův odstoupil.

(*Ludv. Gebhardi Děj. Livonska.*)

Kaple,

viz: „Chrám 2!“ „Maria 4 c!“ „Svatí 4 e!“ „Umučení Páně 2 c!“ „Vděčnost I. 5!“

Kapucíni,

viz: „Řehole I. 1!“

Karmelitáni,

viz: „Řehole I. 1!“

Karmelitánky,

viz: „Řehole I. 2!“

Kartusiáni,

viz: „Řehole I. 1!“

V karty hra,

viz: „Zábavy 5!“

Kázaní,

viz i: „Slovo Boží!“

1. Působí mocně, obracuje.

Jan Benetka, osobní děkan v Zvikovcích († 1844), zvláště když za mladších let kázal o poutích s podivením od zástupů poslouchán byl. A když posluchači užasnuti z chrámu vycházeli, často mezi sebou říkali: „Blahoslavená matka, která toho kazatele zplodila, Duch sv. z něho mluví, celý den bychom ho poslouchali.“

(*Čas. kat. duch. 1844.*)

Jakub Colens, Čech, jesuita (narozen r. 1566 v Plzni), v Čechách po česku 20 let kázal a všeobecně obliben byl. Svou výmluvností mnohé rodiny ke katolické víře navrátil. (*Kar. Ninger.*)

Klement Maria *Hofbauer*, redemptorista († 1820), kázal jednou ve Vídni o nepokoji zlého svědomí. Mezi posluchači jeho byl mladý muž, jménem František Haetscher, rodilý Vídeňan, který již v chlapeckém mnohem více pak v jinošském věku matce své mnoho starostí způsobil. Najednou ztratil se z Vídně a pravilo se, že dal se na vojnu, ale potom sběhl. Jisto jest, že přišel do Francie, zdali však jako vojenský sběh, čili jako posel tajné policie, nebylo lze zvěděti. Nějaký čas strávil i v jednom semináři francouzském; když pak knížata spolková do Paříže vtáhla, vrátil se opět do Vídně. Před matkou svou, přísnou to paní, se objeviti, prozatím ani se neodvážil a potloukal se tak nějaký čas bez zaměstnání.

Náhodou, neb lépe jeho dobrý anděl přivedl ho také do kostela Voršilek na kázaní sluhy Božího. Řeč o nepokojném svědomí učinila tu naň mocný dojem; zdálo se mu, jakoby kazatel v celé své přednášce jen jeho na mysli měl a skutečně hodila se k němu a jeho stavu tak dobře, jakoby proň byla připravena bývala; ubohý hříšník byl celý zdrcen. Když kázaní skončeno, šel za P. Hofbauerem do sakristie a prosil ho, aby slyšel jeho zpověď. Ale P. Hofbauer

vzal ho za ruku a řekl mu s tváří velmi přívětivou: „Nyní nebudete se zpovídati, ale pojďte se mnou.“ Pak vedl ho do svého bytu, podržev ho několik dní u sebe a poručil mu denně před obrazem ubičovaného Spasitele se modliti, řka: „Zde učte se své úloze!“

A tak připravil se František velmi dobře ku generální zpovědi a vykonal ji též s velikou skroušeností u sluhy Božího. Když pak P. Hofbauerovi se svěřil, jak velice ho to bolí, že matky své více viděti nesmí, potěšil ho sluha Boží slovy: „To já již vyrovnám.“

Jednoho dne tedy pozval matku k snídani a když dobrá ta paní ani pochopiti nemohouc, jak takové cti účastnou se stává, k němu přišla, ptal se jí způsobem nejpřívětivějším na její děti. Matka vyprávěla mu tedy o svých dětech, o Františkovi se však ani nezmínila. Konečně řekl P. Klement: „A co se stalo s Františkem?“ — „Ach,“ odvětila matka, „ten jest již zajisté dávno oběšen!“ P. Hofbauer s úsměvem odpověděl: „S oběšením nejde to tak rychle. Snad se obrátil.“ A když matka v obrácení synovo ani věřiti nechtěla, otevřel P. Hofbauer dvéře a František vrazil do pokoje a vrhl se s mnohým pláčem matce k nohám. Dobrá, dlouho sužovaná matka nemohla ale přece se zdržeti, aby synu pořádnou důtku nedala a jeho zlé chování mu nepředstírala, až konečně ji P. Hofbauer přerušil a přívětivě pravil: „Nyní jest již dosti, nyní se spolu nasnídejte.“

(*Mich. Haringer.*)

Sv. *Jacek* (Hyacint), narozen r. 1185 ve Slezsku v Kemeni z panského rodu Odrovanžů, šel co kněz na pouť do Říma s ujcem svým. Zde slyšel kázaní sv. Dominika a jeho slova i jeho sv. život učinily tak podivný dojem na jeho srdce, že zcela k sv. Dominikovi přilnul stal se dominikánem a převorem kláštera sv. Dominika v Krakově.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Sv. *Jacek* (Hyacint), nar r. 1185 ve Slezsku v Kemeni z rodu panského Odrovanžů, stal se v Římě mnichem řádu kazatelského sv. Dominika a biskup Krakovský Ivo postoupil pak r. 1222 řádu tomu v Krakově kostel nejsv. Trojice, kdež Jacek se stal převorem. Horlivým kázaním a vzorným obcováním synů sv. Dominika mizel v Krakově i vůkol den po dni spustlý mrav; sprostí a vznešení lidé chvátali do kostela a zvykali častému hodnému přijímání svatých tajemství Kristových. Mnoho jinochů, kteří z pohoršlivého světa utíkali do kláštera nejsv. Trojice, utvrdil převor Jacek v katolické víře a vycvičil je v kajicnosti, pokoře a lásce.

(*Drahé kameny.*)

Kdys kázal sv. *Jan Kapistrán* o smutných následcích náruživého karbanu a marnivosti ženské. A hle, po kázaní přinesli mnozí karbaníci karty své a mnohé paní nádherné skvosty na veřejné tržiště a vše spálivše, polepšili se. Ostatně jedním kázaním obrátil sv. Jan okolo 12.000 bludařův; až na 20 a 30 mil šli lidé za ním a až 150.000 ho poslouchalo. (*Ber. Bercaster.*)

Sv. *Jan Nep*, patron náš český (nar. r. 1340), konal nejspíše co kanovník na Vyšehradě úřad kazatelský v jazyku českém v kostele Matky Boží před Týnem. Dle pověsti získal tu svatý kněz jadrným a vroucným kázaním hojných zásluh u Boha; neboť zatvrzelí hříšníci dávali se na pokání, hodní však křesťané stávali se horlivějšími následníky Spasitele svého. (*Drahé kameny.*)

V jedné obci u *Mimoně* žil rolník, jenž opilství zcela oddán byl. Když se tam missie držela, posmíval se tomu rolník, ale jednou ze zvědavosti šel na kázaní, kdež se jednalo o marnotratném synu. A hle, rolník až k slzám se pohnul, po kázaní missionáři z provinění svého se vyznal a vzdav se napotom opilství, žil co pravý křesťan.

(*Šmída: Repertorium.*)

Josef Velamin Rutski, metropolita Ruthenův v Polsku (1614—1637), byl vychován od kalvínských učitelův nejprv v Rutě potom ve Vilně. Ve Vilně chodil na kázaní jesuitů, která naň tak působila, že po smrti otce svého, studovav v Praze, od jesuitův pražských do lůna katolické církve dle obřadu latinského přijat jest. (*Fr. Kryštůfek.*)

Kázaní *Josefa Vojtěcha Sedláčka*, kněze řeholního a spisovatele českého (nar. r. 1785 v Čelakovicích), vynikala poučným obsahem a ráznou formou a živou i dojemnou přednáškou a mívala na posluchače nevšední účinek.

(*Ant. Rybička.*)

Hrabě *Sporck*, pán na Kukusu († 1738), byl zednářem a mnoho ubližoval svaté víře katolické, dav tisknouti knihy protikatolické a rozdávav je mezi lid. Kdysi byl na kázaní slavného kazatele jesuity Antonína Koniáše. A hle, od toho času stala se veliká změna se Sporckem. Knihy dříve od něho vydané sám ničil a lidu odebíral a dával značné sumy peněz na vydávání dobrých knih, zednářství se vzdal a sloužil Pánu Bohu co upřímný katolík. Dal se zapsati do družiny marianské, již odkázal 300 zl. Přebývaje na zámku svém Lysé, dojížděl často do blízké St. Boleslavi, kde s celým komonstvem přistupoval k sv. zpovědi a k stolu Páně. Když upadl v těžkou nemoc, snášel ji s oddaností pravdě křesťanskou, přijal sv. svátosti umírajících a umřel s nebeskou důvěrou a se sladkým klidem nebeským.

(*Ant. Podlaha. Sborn. hist. krouž. seš. 2*)

Blahoslavený *Šimon Lipnický*, minorita krakovský († 1482), poslán byl od zbožných rodičův do škol krakovských, kde kázaním svatého Jana Kapistrána povzbuzen byv vstoupil do řádu sv. Františka.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Konrad Waldhauser kázal za císaře a krále našeho Českého Karla IV. (1346—1378) s velkým prospěchem v Praze, kdež nešetře nikoho, bez milosti kárał pýchu, lakotu a rozmařilost Pražanův. I měl velmi mnoho posluchačů a způsobil velkou proměnu v Praze. Ženy pražské, odkládajíce znenáhla oblíbené své šperky, drahé závoje, zlatem a stříbrem vyšívaná roucha, počaly odívati se prostě; lichva pomíjela a náhrady se činily. I záletníci, před nimiž cudná dcerka pražská ani v kostele ukrýti se nemohla činili pokání dávajíce v pobožnosti dobrý příklad jiným.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Kaž ho:

a) důstojně!

viz i: „Kazatel!“

Jan Gabriel, katecheta v Jindřichovu Hradci († 1890), častěji mezi rokem, zvláště pak o prázdninách v celém okolí o pouti kázával a lid uchvacoval. V Hradci Jindř. nejčastěji na sv. Silvestra v klášterním chrámu Páně, i bylo radost slyšeti jeho duchaplnou řeč, mohutným hlasem pronášenou.

(*Tom. Škrdle.*)

Václav Neumann, prelát arcijáhen u sv. Víta v Praze († 1839), již jsa kaplanem u sv. Vojtěcha v Praze vynikl co český kazatel nad míru. Při družině pak, v chrámu Páně uršulínském přednášel, kázaní takovým účinkem, žeť mužové, všeho druhu učení v drahném počtu toto shromáždění nad jeho plamennou obraznosti a jazyka přirozenou ohebností obdivem právě všeobecným na nejvýš užasli. Podobně plamenně kázával i ve vlašské kapli jazykem vlašským. (*Čas. kat. duch. 1839.*)

Tomáš *Pešina* z Čechorodu, konečně děkan kapitolní u sv. Víta na hradě pražském za císaře Ferdinanda III. a Leopolda I. († 1680), byl výtečný kazatel. Mimo zvláštní obratnost a ušlechtilost v řeči české, mělo umění jeho kazatelské jakousi neučenou lahodu a zdálo se, kterak nejen ústa, nýbrž celé ústrojí tělesné nutilo Pešinu mluviti živě a dojemně. Řeč jeho bývala vždy vážná a plna myšlének, beze všeho mluvení planého. Kázával i velmi často.

(*Dobner.*)

Řehoř, Pražský biskup (1296—1301), ačkoliv v 60. roce za biskupa zvolen byl, nepřetrženě a neunaveně kázal. Ba když nějaký čas před smrtí pro slabost na kazatelnu již jíti nemohl, kázal sedě od oltáře.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Josef Miloslav Ziegler, kněz, profesor a spisovatel († 1848), hleděl při kázaních a řečech slavnostních, kdykoliv se příležitost udála, vztahovati se k domácí historii, církevní a politické a dával při ohlašování svátků, mší fundačních, sňatků ježto se času nedělního po kázaní lidu předčítají, vždy také oznamovati důležité historické příběhy místní nebo zemské, jichž památka právě v ten týden připadala. (*Ant. Rybička.*)

Svatý *Volfgang*, biskup spolupatron český († 994), ač velmi učený, skládal kázaní prostonárodné; slovo Boží rozsíval prostičkou sice, avšak jadrnou, Duchem sv. provanutou řečí; ta vnikajíc do srdcí lidských, pohybovala

strunami jejich citů, že málo kdo z chrámu odcházel, jenž byl slzičky neuronil. (*Drahé kameny.*)

b) Nezneužívej ho!

R. 1575 za krále Maximiliana vyjel si probošt Staroboleslavský v kázaní na den sv. Víta v kostele Svatovítském *Václav Fronto* proti lutheránům. Za to dostal probošt ostrou důtku nejen od stavů katolických, nýbrž i od arcibiskupa samého. (*Čes. mor. Kr.*)

3. Poslouchej ho pilně a rád!

Ferdinand II., císař a král Český, chodíval v neděli a ve svátek vždy na dvě kázaní a také všedního dne k témuž účelu často kostel navštěvoval.
(*Ant. Gindely. Děj. č p. l. 1618.*)

Synům *Jakuba Sobieského*, otce Jana Sobieského od roku 1674 krále Polského, bylo každé neděle poslouchati kázaní znamenitých kazatelů krakovských. (*Jar. Klika. Jarý věk. 1883.*)

Střezislava, matka sv. Vojtěcha, druhého biskupa Pražského od r. 982, byla vždy slova Božího žíznivá posluchačka i plnitelka. (*Drahé kameny.*)

Tomáš Štítný ze Štítného, slovutný spisovatel náš český bohoslovecký, narozen okolo r. 1325 za panování Jana Lucemburského, ztrávil mladistvá léta svá v Praze, poslouchaje znamenité professory. Byl také horlivým navštěvovatelem kázaní Waldhauserových a Miličových a obou těch mužů zásluhy vysoko ceně s velkou uctivostí o je jich působení vzpomínal
(*Zap. Česk. mor. Kr.*)

Kazatel.

1. Stává se cvikem, kaž i příkladem!

Vinc. Malík (nar. v Trenčíně r. 1819), člen řádu pobožných škol, cítě zvláštní náchylnost k řečnictví, v prázdných hodinách zabýval se čítáním všelikých kazatelův a brzy proslul v okolí co výtečný kazatel. (*Mich. Chrástek.*)

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, jesuita, Polák († 1657), byl na kněžství posvěcen, ustanoven za kazatele ve Vilně při chrámě sv. Kazimíra. V úřadě tom velmi horlivě sobě počínal a mocným slovem a ctnostným příkladem působil tak vydatně, že byl všeobecně „svatým“ jmenován.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Blahoslavený *Šimon Lipnický*, minorita krakovský († 1482) byl horlivý kazatel, avšak bezúhonný život jeho dodával největší váhy horlivému a učenému kazateli a tudíž posluchači jeho rychle a důkladně napravovali své mravy a nastupovali na cestu ctnostnou.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

2. Proslulí, horliví, neohrožení kazatelové byli.

Abraham a Sancta Clara, augustian bosák (nar. r. 1642 ve Švábích), byl kazatelem u dvora vídeňského za císařovny Marie Teresie a vynikal a působil zvláště svými trefnými porovnáními a obraty slov. (*Kar. Kuzmany.*)

Josef Stanislav Albach (nar. r. 1795 v Prešpurce), stal se kazatelem v Nových Zámcích a pak v Trnavě a Pešti a vydobyl si velké slávy co kazatel.
(*J. Gabriel.*)

Andriaševič Dominik, kněz františkán († 1637), byl znamenitý kazatel a pro svou výmluvnost stal se biskupem Skaderským. (*Jan Vaclík.*)

Axlar Pavel Josef, písma sv., doktor, prelát a kapitolní děkan u sv. Víta na hradě pražském († 1714), předčil nad jiné věku svého výmluvností a učeností.
(*Vác. Zikmund.*)

Babič Benko, dominikán († 1591), Chorvat byl slavný kazatel a zanechal po sobě v rukopise sbírku chorvátských kázaní. (*Jan Vaclík.*)

Michael Banisius, jesuita (nar. r. 1615 v Čechách ve Fridlandě), kázával po sedm let někdy dva i třikráte za den. (*Kar. Ninger*)

František Bartoš, kněz a spisovatel český, děkan v Jílemnici (nar. r. 1825), jest znám jako dobrý kazatel a vydal i tiskem několik sbírek kázaní. (*J. Bačkovský.*)

Tomáš Bavorovský, arciprišt kraje Bechyňského a konečně kanovník na hradě pražském, vyznamenal se nad jiné kazatele kat. XVI. století, velikým darem a mocí výmluvnosti, vydal i kázaní svá. (*Vác. Zikmund*)

Václav Beneš Třebizský, kněz a slavný spisovatel český († 1884 v 35 roce věku svého), byl kazatelem výtečným a tak neunavným, že o hodech Božích i dvakráte kázával. Není v okolí Klecan, kdež kaplanoval, ni jediného kostela, kde by nebyl o poutích neb jiných slavnostech kázával. K jeho kázaním zejmena postním a slavnostním scházívali se lidé i ze vzdálených osad. (*Fr. Bílý. Osvěta. 1884.*)

Beneš ze Zvířetic, probošt Mělnický v XIV. století, byl tak výmluvný kazatel a řečník, že ho vůbec českým Tertullianem nazývali. (*Crugerius.*)

Vít Beránek, byl od roku 1566 kazatelem při dvoře pánův Smiřických ze Smiřic v Kostelci nad Černými lesy a orlím letem nesl se vzhůru k nebesům. (*Jan Campanus z Vodňan.*)

Jan Berdič (nar. 1785), biskup v Šibeníku, výtečně působil. Vedle povinnosti úřadův svých, horlivě konal i povinnost kazatelskou, v níž i velmi proslul. (*Mar. Hattala.*)

Fabian Birkovski, Polák, dominikán († 1636 v Krakově), proslul již co mladík v kazatelství, tak že král Polský Sigmund III., jej za dvorského kazatele svého syna Vladislava ustanovil. Všickni současníci vzdávají jeho ctnostem a učenosti velkou chválu. Jeho kázaní, jež i sepisoval, jsou výtečná a byl v tom ohledu hodným nástupcem slavného Skargy. (*Em. Tonner.*)

Martin Białobreski, biskup Kamenický († 1586), byl výborný polský kazatel za času Štěpána Bathora, krále Polského a sepsal i mnoho kázaní. (*Děj. pol.*)

Bohumír Hynek Bilovski, Moravan, jesuita († 1620), až do svého vysokého věku zastával úřad kazatelský a vydal i mnoho kázaní. Ont byl za svého času tak oblíbeným kazatelem, že se lid davem k němu do kostela hrnul, až kostel nestačoval a k oknům lavice a řebříky přistavovány býti musely. (*Vácsl. Zikmund.*)

Antoněvič Karel Bołoz, kněz tovaryšstva Ježíšova (nar. r. 1807 v Haliči), proslul co znamenitý polský kazatel, ano i spisovatel. (*Prokop Ondrák.*)

Zachariaš Bruncvík, posledně děkan v Prachaticích (nar. asi r. 1570), výmluvností svou nad jiné předčil a i kázaní svá vydal. (*Vácsl. Zikmund.*)

Antonín Brus, arcibiskup Pražský (1561—1580), neobyčejnou výmluvností vynikal. (*Kl. Borový. Děj. arcid Praž.*)

Vojtěch Burger, od r. 1732 farář v Lomnici n. P., byl výborný kazatel. (*Farní kron. jirenská.*)

Jiří Cvapiński, litevský piarista (žil v XVIII. století), muž učený, byl též výtečný kazatel.

Valentin Cikán, učený kněz katolický, kanovník na hradě pražském za Rudolfa II. v poslední čtvrti XVI století, byl jeden z nejslavnějších a nejhorlivějších kazatelů českých, pro kterouž příčinu se mu mnoho důstojnosti a míst dostalo. (*Ant. Rybička.*)

Svatý *Disibod*, věrověst, biskup Krajinský († 700), rodem Irčan opustil Irsko okolo roku 682 a putoval do Francie. Cestou všade kázaním tvrdil davy. Milostná prostoduchost svatých evangelií jevila se v jeho řeči. Pokora a záliba v modlitbách dodávaly slovům velikého věrověsta Disiboda tajné moci, kteráž srdce lidská pronikala a k povinnostem křesťanským nakloňovala. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Kazatelská horlivost knížete *Františka Ditrichšteina*, kardinála a biskupa Olomúckého († 1636), byla i katolictvu s podivením že nebylo pamětníků, by kdo z biskupských jeho předků býval lidu kázal. (*Drahé kameny.*)

Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, světící biskup Pražský († 1701), byl pilný, mocný a oblíbený kazatel český. (*Drahé kameny.*)

Jan III. z Dražic, biskup Pražský (1258—1278), byl znamenitý řečník český a latinský. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Jakob Dumanič, nar. ve Splitu, byl

výtečný bohoslovec a kazatel XVII. století. Co znamenitý řečník obdivován byl v Římě, Neapoli a Palermě; zůstavil po sobě velikou sbírku kázaní v rukopise. (*Vác. Křížek.*)

Leopold Fabricius (nar. ve Vys. Mýtě roku 1715), jesuita a professor, kázal i po 24 let česky s velikou pochvalou při rozličných příležitostech a na rozličných místech jako v kostele týnském a u sv. Salvatora v Praze. Některá ze svých kázaní vydal tiskem v Praze. (*Kar. Ninger.*)

Bartoloměj Flaxius z Čeňkova, konečně arcijahen při kapitule u sv. Víta († 1603), uvázal se k vybídnutí arcibiskupa Pražského v úřad vrchního kazatele a pastýře duchovního při vojsku českém do Uher proti Turkům tehdáž vypraveném. Navrátiv se do Prahy, stal se kanovníkem a kazatelem českým i německým u sv. Víta. Pro znamenité zásluhy, jež o církev katolickou jak spisy tak zvlášť kázaními výbornými získal, povýšen jest spolu s bratřími svými a strýcem majestátem císaře Rudolfa II. r. 1598 do stavu šlechtického s erbem a titulem z Čeňkova (*Ant. Rybička.*)

Ondřej Fromm († 1683) stav se v Praze katolíkem a knězem vstoupil pak do řádu premonstrátského na Strahově. Tam slynul co dobrý kazatel, jehož poslouchat mnoho lidu se sbíhalo. (*Kar. Ninger.*)

Jan Gawłowicz, dominikán († 1728), Polák, slynul velkými vědomostmi a výřečností, tak že jej kardinál Radziejowski učinil svým theologem a kazatelem. Z jeho kázaní vyšly tiskem čtyry. (*Děj. pols.*)

Mikuláš Gaudenzio, dominikán. Dubravčan († roku 1600), byl výtečný kazatel. Jeho postní kázaní zachovala se v rukopisu. (*Vác. Křížek.*)

Vojtěch Gazda, kněz z řádu sv. Františka provincie Uherské, Nejsvětějšího Spasitele zvané († 1817), byl výtečný kazatel slovenský. (*Mich. Chrástek.*)

Eugen Gerometin, katolický farář v Nitranské Středě (nar. r. 1819), vynikal učeností a zvláštním řečnickým darem. (*M. Chrástek.*)

Fr. Gregor, farář v Nebovidech, spisovatel český († 1698), pokládán byl za kazatele výborného, tak že nejen cisterciaci sedlečtí, ale i jesuité ke konání slavnostních kázaní ve chrámu sv. Barbory v Kutné Hoře ho zvávali. (*V. J. Nováček. Čas. Mus. král. Čes.*)

Řehoř z Hasenburka, kanovník a scholastikus pražský a konečně biskup († 1301), byl horlivý kazatel. (*Ant. Maloch.*)

Antonín Hora, posledně professor bohomluvectví pastýřského († 1844), co starší kaplan v Praze v Týně vynikl takovou duchovní výmluvností, že získal sobě důvěru a lásku všech osadníků. (*Ant. Rybička.*)

Jiří Mikoláš Hylzen, Polák, biskup Smolenský († 1775), byl výborný kazatel.

Albrecht Chanovský, znamenitý jesuita na počátku XVII. století v Čechách, kázal vždy jednoduše, prostě, bez řečnického šperku, za to však jadrně, od srdce k srdci; vše hlasem přitlumeným, jakby křesťanské cvičení odbýval. (*Drahé kameny.*)

Václav Leopold Chlumčanský, arcibiskup Pražský (1815—1830), byv roku 1772 na kněžství posvěcen, působil co kaplan na Klášterci v kraji Žateckém, kdež si i pověst znamenitého hlasatele slova Božího získal. Jako kanovník u sv. Víta kázal 12 let německým jazykem s velikým prospěchem. A i jako arcibiskup hlásal slovo Boží věřícím v českém i německém jazyku. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Beneš Chyšský z Špicherku, probošt u Všech Svatých, v Staré Boleslavi a i na Vyšehradě († 1595), vynikal neobyčejnou kazatelskou výmluvností a pokládán mezi nejlepší české kazatele. (*Ant. Rybička.*)

Konstanty Iwanicki, kanovník lucký, Polák, vynikal zvláštními vlohami kazatelskými a vydal i kázaní svá. Proto stal se kazatelem kraleviče Karla Ferdinanda, biskupa Płockého a Vratislavského.

Svatý *Jacek* (Hyacint), dominikán, Polák († 1257), horlivě kázal slovo Boží, tak že nemravy očividně mizely v Krakově. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Jan Nep.*, patron náš český, slavným byl kazatelem. Jako se valilo vše k sv. Jánu Křt. na poušť, tak z celé Prahy, ba i z okolí sbíhali se posluchači, aby od miláčka svého u víře

a ctnosti utvrzeni byli. Kázal pak horlivě slovo Boží, káral nepravosti dvořanů, ujímal se nevinně utiskovaných, bloudící na pravou cestu přiváděl a zarmoucené těšil. Sám král Václav IV. rád jeho kázaní poslouchal. (*J. Bílý. Legenda.*)

František Jelínek, děkan v Klatovech († 1859), byl výtečný kazatel, jenž právě, ač teprv tři léta byl kaplanem, v roce 1815 pro věhlasnou výmluvnost v přednášení výborných vlastních populárních kázaní zvolen jest za děkana klatovského. Jeho řeči vyšly tiskem po jeho smrti. (*Jeho život.*)

Jan Valerian Jirsík, biskup Budějovický († 1883), byl kazatelem slovutným a ve věci té daleko široko rozhlášeným; o tom šel na venku a později v Praze, kdež byl u sv. Víta kanovníkem, jeden hlas. Daleko široko chodili na jeho kázaní. (*Osvěta 1883.*)

Jošt, biskup Vratislavský za krále Českého Jiřího z Poděbrad, byl výborný kazatel a míval častá kázaní jazykem českým a latinským (*Jos. Kořán*)

Vojtěch Juhn, konečně probošt Jindřichohradecký († 1843), byl všestranně vzdělaný a kazatel výborný. (*Ant. Rybička.*)

Pavel Kaczynski, jesuita a slavný kazatel polský († 1676), byl muž horlivý u víře, hlásal slovo Boží z nejčetnějších kazatelen, zvláště v Lublině (přes 12 let) před tribunalem korunním a pozůstavil po sobě mnoho kázaní. (*Děj. pols.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník (nar. r. 1797 v městečku Velešíně), byl výborný kazatel a jsa výborný znatel, srdcí lidských, hlásal co nejhorlivěji slovo Boží, a to nejen v chrámu táborském a klokotském, alebrž také v okolních chrámech. (*Ant. Rybička.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), působil blahodějně i v Praze. A tu jako kazatele se zálibou poslouchali ho arcibiskup Pražský Antonín, apoštolský nuntius, bydlící tehdy v Praze za příčinou císařského dvora, i sám císař Rudolf II. se svým dvorem, při němž stála naše česká šlechta. (*Ant. Rejzek. Kamp. živ.*)

Jan Kapistrán, jenž r. 1451 i na Moravě kázal, byl velice učený i výmluvný. Kázával každodenně, rozjímaje věci vysoké i hluboké, k utěšení lidí učených i sprostých, jimž dosti čině obojím, vodil mysli jejich kam chtěl. K jeho kázaní sbíhalo se denně lidstva do dvaceti a třiceti tisíc, i ač nerozuměli, co mluvil, že latinsky kázal, s větší pozorlivostí poslouchali jeho nežli tlumočníka. (*Eneáš Silvius.*)

Michael Karpowicz, kněz polský († 1805), znamenitý byl kazatel, stal se i biskupem Wigierským. Byl kazatelem tak oblíbeným, že žádný tribunál, sjezd krajový, žádná epocha národu, okázalejší pohřeb nebyly slavnými, jestli jich Karpowicz neoslavil svou řečí, v té příčině vážil si ho sám král Polský. Přemnohá jeho kázaní vyšla tiskem. (*Jeho život.*)

Kliment, jeden z pěti žáků a spolupracovníků při Cyrillově překladu písma sv. († 916), byl muž nejvýmluvnější a pilně se zanášel spisováním slovanských knih pro Bulhary, vydal i kázaní. Zejména jsou známy: Chvalořeči na svátky celého roku.“ (*Pav. Šafařík.*)

Jan Kolínský, český bohoslovec a arciděkan v Hradci Králové († 1562), byl kazatel výborný, jenž zanechal po sobě mnoho nedělních kázaní. (*Děj. česk.*)

Alois Josef hrabě Kolovrat-Krakovský, arcibiskup Pražský (1831 - 1833), vyzval v červnu r. 1831 v pastýřském listu, pokory a lásky plném, duchovenstvo, aby pilně hlásalo slovo Boží. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Ctiboh Koroda, piarista, Slovák, ředitel kolleje trenčanské († 1787), byl výtečný řečník a co takový držel a tiskem vydal více latinských příležitostních řečí. (*Mart. Chrástek.*)

Jan Ctibor Kotva z Treyfeldu, probošt Staroboleslavský (1626—1630), byl muž velmi výmluvný a kazatel výborný. Pro svou výmluvnost vůbec Český Cicero nazván byl (*Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1838.*)

Benedikt Kožmiňczyk, spisovatel polský († 1569 jako archidiakon sandomiřský v Krakově), byl i výmluvný kazatel na dvoře krále Sigmunda Augusta. (*Děj. pols.*)

Adam Kravařský, jesuita, jenž za času císaře Ferdinanda II. žil a Čechy na víru katolickou obracel; byl zvláštní a neunavný kazatel. Tak jediným kázaním v městě Hradci získal 80 osob

katolické víře, mezi kterými byli též radní páni. V Žampašsku obrátil k přesné víře 400 duší; v Častalovicku též 400; v Rokytnicku 600; v Supíhorsku 700; v Žamberecku 2000. (*Balbin. Boh. p.*)

Erasmus Diviš Krieger, probošt u sv. Víta, děkan staroboleslavský, co biskup Tiberiadský od metropolity posvěcený († 1792), vynikal darem výmluvnosti. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Blahoslavený *Marek Krisina*, Chorvat, kněz, mučenník († 1619). působil co ostřihomský kanovník v Uhrách jako missionář v Košicích, aby tvrdil ve víře katolíky od protestantů velice svírané. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), byl výborný a ohnivý kazatel, který svůj stoličný chrám měl vždycky posluchači naplněný. Když svou řeč končil, volával k němu lid: „Svatý otče, mluv, mluv ještě, třeba totéž; my budeme tebe rádi poslouchati.“ (*Fr. Kryštůfek.*)

Rafael de Laminetz, dominikán v klášteře plzeňském, byl vzorný kněz a slavný kazatel; vydal také tiskem sbírku kázaní roku 1663. (*Ferd. Tadra.*)

Vilím z Landšteina, probošt Vyšehradský (1355—1359), miláček císaře a krále Karla IV., byl slavný řečník, v theologii a právech církevních nad obyčej zběhlý. (*Čas. kat. duch. 1837.*)

Jan Lipski, arcibiskup Hnězdenský († 1641), výmluvností a vědomostmi znám byl i v cizině, a vydal i některé řeči latinské. (*Děj. polsk.*)

Jan Lohel, premonstrát v Teplé (od r. 1612 arcibiskup Pražský), byl horlivý kazatel. A tu horlivému kazateli a příkladnému knězi podařilo se obrátiti na víru katolickou luteránské konšely a téměř všechnu obec městečka Teplé. (*Drahé kameny.*)

Jakub Rafael Macan, česk. spisovatel theol., farář v Slabci († 1849 v 56. roce věku svého), kazatel byl výborný a tudíž v celém okolí při zvláštních slavnostech hledaný a oblíbený. (*Ant. Rybička.*)

Daniel Josef Mayer, arcibiskup Pražský (1731—1733), hlásal jako kanovník kapitoly sv. Vítské v Praze slovo Boží po celých 9 let a darem řečnictví tak vynikal, že od obecného lidu i šlechty byl obdivován a milován. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Jan Nep. Medlin († 1837) jako farář v Dolním Slivně, jsa výborný kazatel zvolen byl r. 1807 za kanovníka a kazatele českého při hlavním chrámu sv. Víta na Hradčanech v Praze, kdež se stal konečně infulovaným archidiakonem. (*Ant. Rybička.*)

Milič z Kroměříže kázával v Praze a počet posluchačů vzrostl konečně tak, že Milič chtěje na všech stranách vyhověti žádostem, musel často za den třikráte v místech rozličných kázati, ano jednoho dne i pětkráte. Kázal za císaře Karla IV. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Kněz *Milič z Kroměříže* kázal v Praze proti všem. Nejvíce pak viděl působení Antikristovo u lidí stavu duchovního počínaje od arcibiskupa až po mnichy žebravé, maje nejvíce na nich co vytýkati; avšak i knížat a světských pánův nešetřil a tolik jim věděl vytýkati, jako každému jinému nižšímu stavu. Ba jednou v jakémsi shromáždění samému císaři Karlovi IV. veřejně do očí říci se osmělil, že on sám jest prý veliký Antikrist. Za to potrestal jej arcibiskup Jan Očko několikadenním vězením. Avšak císař neodňal mu po tomto skutku přízně své. (*Zap. Čes mor. Kr.*)

Ondřej Modestin, učený jesuita, Čech († 1601), vynikal v Praze nemálo učeností, horlivostí a kazatelskou výmluvností. (*Ant. Rybička.*)

Jan Molitor, učený jesuita, Čech († 1664), působil v Praze a Olomouci a byl výborný kazatel, ale při tom skromný a šlechetný. (*Ant. Rybička.*)

Melchior Mościcki, Polák a dominikán († 1591), byl jeden z nejvýtečnějších kazatelů v XVI. a XVII. století a co takový požíval vážnosti v celém Polsku. Jeho kázaní unášela mysli posluchačů, neboť k neobyčejné výmluvnosti pojil se krásný mocný hlas a oboje doplňoval ztepilý vzrůst a významná bledá tvář. (*J. Houra.*)

Vít Daniel Nastoupil z Šifenberku, konečně sufragán biskup arcibiskupa Pražského († 1665), byl tak výborný kazatel, že od vrstevníků svých nazýván byl „Demosthenem Českým“. (*Ant. Rybička.*)

Vojtěch Nejedlý, kněz a básník (nar. r. 1772 v Žebráce), vynikal v celém okolí svou horlivostí a řečnickou způsobilostí v hlásání slova Božího a pro svou kazatelskou věhlasnost byl u osadníků oblíben a od svých duchovních spolubratří v celém okolí na slovo brán a k slavnostním příležitostním kázaním zhusta zván a vyhledáván. *(Ant. Rybička.)*

Jiří Netolický, konečně kanovník na hradě pražském (narozen na začátku XVI. století), jako arcikněz v Plzni, vynikal nelíčenou nábožností, pastýřskou horlivostí, nevšední theologickou vzdělaností a kazatelskou výmluvností a proto povolán jest za kanovníka a kazatele k hlavnímu chrámu na hrad pražský. *(Ant Rybička.)*

Václav František Neumann, posléze kazatel a kanovník na hradě pražském († 1839), proslavil se svou výmluvností kazatelskou tak, že byl pokládán mezi nejlepší kazatele pražské anobrž české vůbec, protož široko daleko za hranice k slavnostem za řečníka zván, ježto výborně uměl hlásati slovo Boží nejen v jazyku českém, nýbrž i německém. *(Ant. Rybička.)*

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstratského, patron český († 1134), stav se knězem hleděl jakožto missionář býti všecko všem. Jeho kázaní směrovala vůbec k tomu, aby posluchačové činili hodné ovoce pokání, vykládal jim poslední věci člověka. Konal pak sv. missie ve Francouzích, v Belgii, v Němcích. *(Drahé kameny.)*

Šebestian Nuceryn, *vl. Orzesko*, bohoslovec polský, kazatel v Tarnově a pak v Krakově († 1635), výborný byl kazatel. Vyznamenával se v kázaních svých sladkou a dojímavou mluvou a myšlénkami přesvědčujícími, jež způsobem umělým po způsobu řečníků staroklasických spojoval. Vydal i hojná kázaní. *(Děj. pols.)*

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), vyznamenal se velikou horlivostí v hlásání slova Božího a proto podnikl i missionářskou cestu do Pomořan se skvělým výsledkem. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Jiří Václav Paroubek, farář v Líbeznicích († 1778), byl horlivý kněz, milovník školní mládeže a daleko široko hledaný kazatel. *(Lumír. 1857.)*

Aleš Vincenc Pařízek, ředitel malostranské vzorní hlavní školy († 1822), vynikal nemálo jako kazatel u sv. Jiljí. *(Čas. kat. duch. 1839.)*

Jan Tomáš Pešina z Čechorodu, dějepisec český a posléze děkan kapituly u sv. Víta v Praze († 1680), byl i výborný kazatel a u vykonávání povinností svých velmi horlivý. *(Ant. Rybička.)*

Alexej Piotrkowczyk, Polák řeholník bernardin, slavný byl kazatel, že ho lze postaviti po boku Birkowskému. Vydal i mnohá kázaní. *(Děj. pols.)*

Řehoř Piramowicz, řečník a filosof polský, jesuita († 1801), proslul zvláštní činnosti kazatelskou a vychovatelskou. Vydal i klasický návod k dobrému řečnictví.

Jiří Plachý, jesuita, narozen v Horšově Týně, byl r. 1620 ustanoven kazatelem ve chrámě u sv. Salvatora. Konal též pilně rozsáhlá studia, zvláště v dějepise domácím, což mu umožnilo, že na kázaních svých mohl pravdy, které přednášel, pořáde novými a novými příklady z domácích dějin osvětlovati a dotvrzovati, čímž kázaní jeho stala se velmi zajímavými a oblíbenými. *(Mat. Procházka. Missie jesuitské.)*

Vincenc Plebankiewicz, dominikán, Polák († 1844), přes 10 roků byl kazatelem ve Varšavě, vyznamenávaje se tu úchvatnou výmluvností přesností jazyka a odhodlaností neohroženou.

Josef Płochocki, jesuita, Polák († 1783), přes 20 let byl kazatelem ve Varšavě, Krakově a Poznani a považován byl za jednoho z nejslavnějších kazatelův. Všecka kázaní jeho vyznamenávají se vznešenými myšlénkami, mocným a čistým slohem a pěknými vědomostmi věcí duchovních.

Ambrosij Podobědov, metropolita Novgorodský (nar. r. 1742), vyznamenal se jako kazatel neobyčejnou výmluvností. *(Jos. Kolář.)*

Ondřej Pohl, kněz a professor ve Varšavě, spisovatel polský (nar. r. 1742 v městě Lovici), byl i slavným kazatelem.

Jeronym Powodowski, kanovník krakovský († 1613), byl svého času na

slovo vzatý a z nejučenějších kazatelů, vydal i mnoho kázaní. (*Děj. pols.*)

Benedikt Zawadzki, veršovec polský a rektor kolleje piaristské ve Varšavě († 1705), byl i slavný kazatel. (*Děj. pols.*)

Petr z Poznaně, dominikán, žil z počátku XVI. století, byl slavný kazatel; kdekoli kázal na Slezsku, sbíhal se lid za ním houfně a proto nazván, ač kázal křesťanům, apoštolem Slezanů". (*Děj. pols.*)

Pavel Pressius, český theolog, konečně děkan v Brodě Uherském, zván od rodiště svého i Kouřimský († 1586), byl muž velmi vzdělaný, Písem sv. výborně znalý a zvláště dobrý kazatel v jazyku českém, německém a latinském (*Ant Rybička*)

Ignác Raczynski, kanovník při katedrále poznaňské († 1818), platil za nejlepšího kazatele v Polsku.

Ondřej Radawiecki, Polák, dominikán († v Krakově 1630), byl slavný kazatel polský; co kazatel zaujímá místo první hned po Skargovi; mluva jeho řečí jest přesná, sloh živý, bohatý hojnými a vznešenými porovnáními.

Clemente Ragnina, Dubrovničan, dominikán († 1559), byl na slovo vzatý co výmluvný řečník, učený bohoslovec.

Václav Michal Rokos, farář v Týně v Praze, čes theol. spisovatel († 1824), pro svou výmluvnost kazatelskou požíval nevšední lásky a důvěry osadníků svých. (*Ant. Rybička.*)

Vojtěch Rościszewski, učený jesuita polský († 1619), byl slavný kazatel. (*Čas. česk. Mus. 1845.*)

Vavřinec Rydzewski, jesuita ve Vilně († 1765 ve Varšavě), slavný svého času byl kazatel; kázaní jeho vyšla také tiskem.

František Rychłowski, člen řádu reformátův v Polsku († 1680), vynikal nade všecky kazatele svého řádu. (*Děj. pols.*)

Jan Rychlovský, řečník duchovní, světící biskup Pražský († 1811), vynikal tak neobyčejnou výmluvností, že byl času svého jmín za nejslavnějšího řečníka duchovního nejen v Čechách, alebrž i daleko za hranicemi a pokládán za pravzor kazatelů domácích, jakož se bývalý jeho učitel Jiljí Chládek nejednou o něm pronesl, že kdo tak krásně a přirozeně mluviti chce jako Rychlovský, sám musí býti Rychlovským. Proto také kdykoliv on v Praze nebo na venkovu kázával, pokaždé chrám Páně posluchači všelikých stavů přeplněn býval a oni ještě drahně let po jeho smrti výtečná tato svá kázaní sobě připomínali. (*Ant. Rybička.*)

Maximilian Ryllo, Polák († 1848), jesuita, naučil se italskému jazyku tak dokonale, že jím psal a mluvil jako Vlach. Byl slavný kazatel a v Římě kázával i dvakráte za den a měl vždy hojně posluchačstva, kteréž jej ctilo co Padre Rillo.

O *Řehořovi*, Pražském biskupovi (1296—1301), obzvláště kronikáři svědčí, že byl velmi horlivý a výmluvný kazatel slova Božího. Také co biskup nepřestal horlivě kázati; a když v poslední době života svého pro přílišnou slabost nebyl více s to vstoupiti na kazatelnu, posadil se u oltáře a odtud mluvil k věřícímu lidu. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Cyprian Sapecki, dominikán, převor při katedrálním kostele v Krakově († 1724), jest jeden z proslulých kazatelů polských, i tiskem vydal veliké množství kázaní.

Pavel Sapieha, šlechtic polský († 1715), vstoupil do řádu cisterciackého a povýšen byl i na biskupa Žmudského. Slynul svého času co výmluvný kazatel. (*Jos. Kořán.*)

Kašpar Sawicki, šlechtic polský vstoupil do řádu jesuitského a byl svého času slavený kazatel († 1620).

Čechel Sendziwoj, šlechtic, také Sądek zván, kanovník katedrální v Hnězdně († ku konci XV. století), nadán jsa výmluvností úchvatnou měl mravokárnými svými kázaními veliký vliv na své současníky.

Jan Sixt z Lerchenfelsu, probošt Litoměřický († 1629), vynikal nevšední výmluvností kazatelskou, osvědčiv ji zvláště při pohřbech a sňatcích osob vysokých. (*Crugerius.*)

Petr Skarga, polský jesuita († 1612), stal se r. 1588 kazatelem krále Sigmunda III., kteryžto úřad konal 24 let. Na 18 sněmech byl s králem, zahajoval a končil je svými kázaními. Výmluvností svou uchvacoval všecky. Kázaní svá nedělní i sváteční vydával ti-

skem. Výmluvnost jeho vábila nesčíslné množství posluchačův. (*Warszewicki.*)

Szezesny Skarzyński, slavný byl kazatel polský v druhé polovici XVI. století a vydal i hojná kázaní.

Ludvík Skrobkowicz, kanovník vislický († 1659), výborný byl kazatel a mnoho kázaní vydal i tiskem.

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel († r. 1844 v lázních Marianských), věděl tak jadrně, srdečně a dojímavě řečniti, věc o niž činiti bylo, tak trefně a pochopitelně vyličiti, její platnost a potřebu tak rázně a živě ukázati a užitečnost její důkazy nesnadno vývratnými a k jádru a věci samé sahajícími tak opodstatniti, že posluchačové, třeba že z počátku byli tvrdošijni, lhostejni a necitelni, konečně přece jeho vroucí ano ohnivé řeči nemohli odolati, anobrž pravdy a potřeby jim kázané uznati a žádosti a přání Slámovu u věci té chtěj nechtěj průchod dáti nuceny se viděli.

(*Ant. Rybička.*)

Antonín Slomšek, kníže biskup Labudský († 1862), slavný a horlivý byl kazatel a miláček Jihoslovanů. Homilie jeho výtečné vyšly i v překladu českém v Brně.

Stanislav Sokolowski, kanovník v Krakově († 1593), znamenitý byl kazatel a i spisovatel polský. (*Děj pols.*)

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučenník († 1622), kázával po kostelích několikráte v každou neděli a v každý svátek. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Stanislav*, biskup Krakovský, mučenník, Polák († 1079), ač pocházel z rodu šlechtického vzdal se všeho a věnoval se úřadu kazatelskému a jeho řeči kazatelské byly tak dojímavé, že všudy, kde se ozýval jeho hlas, mravy se lepšily, ano mnohé osoby světa zcela se odřekly. (*J. Bílý. Legenda.*)

Michael Suffczyński, dějepisec polský a jesuita († 1714), proslavil se co kazatel. (*Děj. pols.*)

Vavřinec Susliga, jesuita polský († 1640), byl výborný kazatel.

Jan Felix Szaniowski, erbu Junosza, biskup Chelmský († 1733), proslulý byl kazatel a mnohá jeho kázaní vyšla tiskem. (*Děj. pols.*)

Josef Szaniowski, erbu Junosza, piarista († 1762 v Krakově), slavný byl kazatel. Vydal sám kázaní, vynikající dobrým obsahem a pěkným jazykem. (*Děj. pols.*)

Maternus Schäfer, probošt v pontnickém místě v Bohosudově († 1810), vynikal nevšední kazatelskou výmluvností co kazatel v Bohosudově; sepsal mnoho řečí duchovních. (*Ant. Rybička.*)

Stanislav Szembek, arcibiskup Hnězdenský († 1721), navrátiv se z Říma do své vlasti, stal se kazatelem ve Varšavě, kde záhy se proslavil, tak že Přemyslský biskup Stanislav Zbąski jej kanovníkem své katedrály jmenoval. (*Děj. pols.*)

Štěpán Szczaniecki, polský jesuita († 1736), proslavil co muž velmi učený a kazatel slavný; vydal množství kázaní a jiné spisy. (*Děj. pols.*)

Timotheus Szczurowski, kněz z řádu basiliánů († 1812), dr. theologie, působil několik let v Polsku co znamenitý kazatel ve Vilně. (*Děj. pols.*)

Od roku 1393 byl kazatelem v Betlemské kapli v Praze *Jan Štěkna*, jenž mocnou řečí káral zlořády panující, drže se při tom v mezích přísné poslušnosti k arcibiskupovi a představeným církevním vůbec. (*Jos. Svoboda.*)

Jan Zlatoústý Táborský, farář v Khynicích na Moravě († 1748), vynikal zvláštní horlivostí v hlásání slova Božího, byv tehdáž jedním z nejvzácnějších a nejvýmluvnějších kazatelů v celé diecési Olomucké, takže při výročních a jiných příležitostných slavnostech co kazatel široko daleko býval zván a povoláván. (*Ant. Rybička.*)

Frant. Jaroslav Vacek Kamenický, kněz a slavný básník náš (nar. r. 1806), působil na všech místech svých neobyčejně kazatelskou činností. (*Jos. Zd. Raušar.*)

Václav Vilém Václavíček, probošt kapitoly u sv. Víta v Praze, český spisovatel, český theol. († 1862), výborný byl kazatel a na slovo vzatý a vzdělal mnoho kázaní a řečí duchovních co do obsahu i jazyka nemálo zdařilých. (*Ant. Rybička.*)

Stanislav Warszewicki, jesuita, polský theolog, rektor jesuitské kolleje ve Vilně († 1591), proslul zde co znamenitý kazatel.

Jan Pavel Weronicz, arcibiskup Varšavský a polský básník († 1829), byl výtečný řečník ve smyslu širším, jakož

i ve smyslu užším co kazatel. On měl ten výtečný dar, že se uměl přizpůsobiti svým posluchačům, ať byli postavení a vzdělání jakéhokoliv, snížil se v kázaní svém k čisté prostotě lidu obecného, který naplňoval chrámeček vesnický a povznášel se spanilostí formy i vybraností obsahu, že až unesl posluchače nejvzdělanější v nádhernějších palácích Dějiny literatury učinily již výrok, že od Skargy a Birkowského až do Woronicze není kazatele, který by tomuto co rovný po boku státi zasluhoval. *(J. Houra.)*

Fabián Veselý, jesuita, Moravan († 1729 na sv. Hoře u Příbrami), byl času svého jedním z nejslavnějších kazatelů, takže sebe prostrannější chrámy, kde kázával, u př v Praze v Týně, u sv Ignáce na Karlovu náměstí bývaly vždy přeplněny; taktéž byla veliká část jeho kázaní českých přeložena do němčiny od Bernarda Keila, faráře v Uhřích a v Augsburku. *(Ant. Rybička.)*

Štěpán Wielowiejski, jesuita, Polák († 1721), proslul zvláště co výborný kazatel a sepsal i rozličná kázaní.

Kazimír Wieruszowski, jesuita, Polák († 1744), byl slavný svého času kazatel polský.

Leopold Viršink, farář Lužecký († 1844), byl kazatel výborný a vzdělal mnoho kázaní a řeči duchovních, z nichž přemnohé vyšly i tiskem. *(Ant. Rybička.)*

Vít, děkan kapitolní u sv. Víta v Praze, jenž roku 1271 dne 1. května zemřel, byl kazatel na slovo vzatý k jehož kázaní v každou neděli a svátek hrnuli se do kostela sv. Víta šlechtici i měšťané i jiné lidstvo. *(Děj. česk.)*

Vít Daniel, suffragán Pražský († 1665), byl znalec nářečí slovanských a výmluvný řečník Božího slova, Českým Demosthenem byl zván *(M. Přibil. Čas. kat. duch. 1837.)*

Ignác Witoszynski, jesuita, kanovník kamenecký za Polského krále Stanislava Augusta, proslul co slavný polský kazatel.

Josef Votýpka, vikář, farář ve Hbitech u Příbrami a český spisovatel († 1870), byl vzácným řečníkem, pročež navštěvována byla kázaní jeho od lidu přespolního na dvě i více hodin cesty vzdálí přebývajícího a také spolubratří zvávali jej sobě za kazatele při výročních slavnostech a zvláštních příležitostech. *(Ant. Rybička.)*

Stanislav Vydra, spisovatel a professor mathematiky, přední křísitel národa Českého († 1804), kázával velmi často ve svátky výroční nebo při zvláštních příležitostech církevních v chrámech pražských, a venkovských. A kdykoliv kázával, sebe větší chrámové bývali posluchači přeplněni, takže u věci té o něm jenom jeden hlas šel a on času svého mezi nejvzácnější duchovní řečníky v Praze i v ně pokládán býval. Kázaní svá činíval obyčejně v jazyku českém. *(Ant. Rybička.)*

Vincenc Zahradník, kněz katolický a spisovatel (nar. r. 1790 v městě Mladého Boleslava), byl výborný kazatel a vzdělal proto i mnoho dobrých kázaní a praktických rozvrhů kazatelských. *(Ant. Rybička.)*

Řehoř Zacharyjasiewicz, Polák, jesuita a viceadministrátor diecése Varšavské († 1814), slul záhy již uměním kazatelským.

Josef Miloslav Ziegler, kněz, professor a spisovatel († 1846), v mladších letech byl horlivým a dobrým kazatelem; řeči a kázaní jeho byly jadrné, stručné, srozumitelné, k věci a slavnosti vždy dobře se hodící; pročež býval často zván a brán za kazatele a řečníka při slavnostech církevních a světských. *(Ant. Rybička.)*

Bernardo Zuzzari, jesuita nar., v Dubrovníku († 1762), byl svého času nejslovutnější chorvatský kazatel.

Klarisky,

viz: „Řehole I. 2!“

Klášter.

1. Prospěly velmi, avšak bohatství mu škodí.

Ústavové tito (*kláštery* a řehole totiž) zajisté sloužili *středověkosti* za semeniště netoliko náboženství, ale i nauky a umy, osvěty a průmyslu; ba i hospodářství samo, i řemesla všeliká jimi se více a více vzdělávaly. Tatáž ušlechtilá snaha lidská, která za našeho věku libuje sobě v zakládání a podporování spolkův i akademií učených, uměleckých atd. vedla také v život středověké ony ústavy, jen že účely těchto bývaly ještě vyšší a rozsáhlejší, prostředky ještě účinější a tudíž veškero postavení a působení jejich ještě blahodárnější.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Svatý *Ota* (Otto), biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139) založil a nadal mnoho klášterů. Když se ho tázali, proč zakládá tolik klášterů, odpověděl ve smyslu sv. apoštola Petra (I. Petr 2, 11.): „Země jestiť velikou cizinou a proto množství hostů a poutníků na ní a při těch přemnohých a velikých nebezpečenstvích jest mnoho hostinců věcí žádoucnou. Zdrželivost, za naší doby potřebná, dá se lépe zachovati v klášteřích, nežli mimo kláštery, jež krom toho jsou také ústavy dobročinnými.“ *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Za císaře a krále Českého *Karla IV.* oplývaly kláštery ohromným bohatstvím a tím povstal v nich i přepych, mravy klesaly a umění a vědy málo se pěstovaly. Pro bohatství vzbudily i závist mezi lidem.

(Ant. Frind. Kircheng. Böhm.)

2. Kláštery stavěli:

viz i: „Vděčnost k Bohu I. 7!“

a) pro mužské.

František Adam, hrabě ze Žďáru, vystavěl v *Hájku* pravidelný klášter pro 12 kněží a vykázal z důchodů statků kladenského a červeno-újezdského po 100 zl. na jednoho. *(Jos. Mottl.)*

Albrecht ze Sternberka, biskup Litomyšlský († r. 1380), založil na svém dědičném panství v městě Šternberce na Moravě klášter kanovníkův lateránských sv. Augustina. *(Děj. česk.)*

Albrecht ze Sternberka, biskup Litomyšlský († r. 1380), založil r. 1376 na blízké tvrzi tržecké klášter kartusianský, kterýž v husitských vojnách zašel. *(Děj. česk.)*

Kněžna *Alžběta*, choť knížete Českého Bedřicha, následujíc šlépějí své matky Eufrosiny, královny Uherské, s přivolením knížete manžela svého r. 1183 dostavěný kostel sv. Jana Křt. na Bojišti i s příležícím pozemkem, Týnec nad Labem, Ledeč nad Sázavou, Kralovice nad Želivkou, farní kostely ve Stříbře a Kadani řádu johanitův odevzdala, kterýž ve všech těch místech komendy zřídil. *(Děj. česk.)*

Moravský pán *Boček z Kunštatu*, potomní župan znojemský a vladař hrabství berneckého v Rakousích, předek krále Jiřího z Poděbrad, začal již okolo roku 1245 ve Žďáru na českých hranicích blíž pramenův řeky Sázavy stavěti klášter pro mnichy řádu cisterciánského, kteří z nepomuckého kláštera sem uvedeni byli. Roku 1251 dne 3. máje bylo založení toho kláštera dovršeno. Toho dne položen i základní kámen ke cti Panny Marie a sv. Mikuláše. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Boleslav II. založil dle žádosti sv. Vojtěcha první mužský klášter český v *Břevnově* r. 993. Sv. Vojtěch ustanovil tam za prvního opata svého někdy pěstouna Radlu, jenž co klášterník jméno Anastasius sobě vyvolil a uvedl tam bratří z Říma přivedené, Benediktiny. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Břetislav, kněžic Český, jenž r. 1028 Moravy dobyl, uvedl první mnichy sv. Benedikta do Moravy, založiv jim pou-

stevny, jednu při kostelíčku sv. Jana v místech zašlého Velehradu a druhou na starém opuštěném hradišti čili rejradišti ke cti sv. apoštolův Petra a Pavla, kdež podnes na Rajhradě se říká a kdež r. 1048 nový klášter od Břetislava vystavěn jest. *(Děj. česk.)*

Břetislav II., kníže Český (1092—1100), byl zakladatelem kláštera lito myšlského, jemuž veliké a štědré nadání na pozemcích, poddaných a platech učinil. Bydleli v tom klášteře z počátku mnichové sv. Benedikta, kteří později premonstrátům ustoupiti museli. *(Děj. česk.)*

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), zavedl v Rakousích, v Štýrsku a v Čechách řád barnabitů, kamaldulenských, pavlánů a karmelitů a založil také pro reformované augustiny, pro benediktiny monseratské, pro servity a františkány provincie irské nové více nebo méně četné kláštery. Nejskvěleji však pečoval o jesuity. *(Ant. Gindely.)*

Jan Filipec, nar. r. 1431 v Prostějově na Hané z rodičův nezámožných, povznesl se tak vysoko, že jsa u veliké přízni u krále Uherského Matyáše r. 1476 se stal biskupem Velko-Varadským a od r. 1484 i administrátorem biskupství Olomouckého, čímž měl veliké jmění. Kdekoliv pak působil, všude zanechal památky své nábožné mysli a své lásky k vědám a uměním, jako ve Velkém Varadě, svém biskupském sídle, ve Výškově na Moravě, v Uherském Hradišti, kde r. 1492 založil františkánský klášter. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Jan Frankopan, šlechtic chorvatský († 1479), založil 13 klášterů a vystavěl několik kostelů. *(Vácsl. Křížek.)*

Mikuláš Frankopan, šlechtic chorvatský († 1299), počal stavěti v Trsatě klášter pro bosenské františkány a velkolepý chrám *(Vácsl. Křížek.)*

Za času Vladislava II., krále Českého, počali někteří katoličtí pánové na svých statcích i nové kláštery zakládati, zejmena pan *Burian z Gutšteina*, který již r. 1483 v Rabšteině a r. 1486 v Chýši karmelitánům kláštery vystavěl.

Také pan *Petr z Rosenberka* brzo potom asi r. 1500 v Kugelwertu pro pavlany klášter založil, kterýž však neměl dlouhého trvání. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Oldřich III. pán z Hradce Jindřichova († 1348) založil r. 1320 kostel sv. Jana Křtitele v Hradci a při něm klášter minoritův. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Jan, bratr císaře a krále našeho Karla IV., stav se markrabím Moravským, pečoval především o to, aby pojistil blaženost duši své proměněním pozemských statkův v nadzemské, pomíjejících v věčné: to jest založením kláštera a sice augustiniánského v Brně roku 1353. *(Kar. Eichler. Poutní místa.)*

R. 1333 dal biskup Pražský *Jan IV. z Dražic* vystavěti v Roudnici klášter Panny Marie pro řeholní kanovníky sv. Augustina od znamenitého mistra z Aviňonu ve Francii Viléma. *(Petr Zbr.)*

Roku 1341 založil *Jan Lucemburský*, král Český, klášter kartouzský na Smíchově. *(Děj. česk.)*

Roku 1371 založil *Petr Jelito*, biskup Litomyšlský ve své otčině Lanškrouně klášter sv. Augustina. *(Děj. česk.)*

Juřík z Milevska, mocný a znamenitý pán český, jemuž v druhé polovici XII. století náleželo Milevsko s mnohými statky, založil klášter premonstrátský v Milevsku *(Gerlach.)*

Roku 1347 založil císař a král náš *Karel IV.* slovanský klášter v pozdějším Novém Městě pražském. Na pozvání Karlovo přišlo toho času 80 dle jiných zpráv však 120 slovanských kněží řádu benediktinského z Chorvat, Bosny, Srbska a z Dalmacie do Prahy a byli mezi nimi Srbové, Chorvaté, Dalmatinci, Bulhaři a Rusové. Vykonávali pak služby Boží v řeči slovanské, hlaholské, kterého písma až dosud užívají slovanští kněži obřadu katolického v Dalmacii. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Roků 1351 založil císař a král náš *Karel IV.* na Novém Městě klášter lateranských kanovníků řehole sv. Augustina. *(Děj. česk.)*

Roku 1354 založil císař a král náš *Karel IV.* v Ingelheimu malý klášter s kaplí ke cti sv. Václava a sv. Karla Velikého; v klášteře osadil čtyři řeholní kanovníky sv. Augustina; kteříž se z pražského kláštera na Karlově sem přestěhovati museli a nařídil, aby

jejich nástupcové vždy byli rození Čechové z řečeného kláštera. (*Děj. česk.*)

Roku 1351 založil císař a král náš *Karel IV.* augustianům řádu poustevnického klášter a kostel ku cti sv. Václava a sv. Doroty ve Vratislavi. (*Děj. česk.*)

Roku 1351 založil císař a král náš *Karel IV.* karmelitanský klášter v Tachově, k čemuž se bezpochyby jeho manželka Anna Falcká, kteréž to město náleželo, přičinila. (*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Roku 1347 založil *Karel IV.*, císař a král náš, klášter na Novém Městě pražském u Panny Marie Sněžné pro mnichy karmelitány. (*Děj. česk.*)

Roku 1355 založil císař a král náš *Karel IV.* v Praze klášter sv. Ambrože pro řád sv. Benedikta, který dle svolení papežova týž pořádek a ritus zachovával, jako v Miláně u sv. Ambrože. (*Děj. česk.*)

Roku 1366 založil císař a král náš *Karel IV.* klášter nový ve hradě svém Ojvině u Žitavy v starodávném Zahvozdí nyní již k horní Lužici přidělaném. Uvedl do něho mnichy, kterým se celestini říkalo. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Biskup Mindenský *Dětřich z Porčic*, od r. 1359 probošt Vyšehradský, založil dne 13. října 1357 cisterciacký klášter ve Skalici blíž Kouřima, uveda do něho mnichy z kláštera sedleckého Císař a král náš Karel IV. toto založení také hned dne 12. ledna následujícího roku zlatou bullou potvrdil. (*Beneš z Weitmile.*)

Byl jeden *kupec v Linci*, Nizozemec, člověk svobodný bez ženy a dětí. Od toho páni z Rosenberka mnoho kupeckých věcí a koření k své potřebě brali; tak až na mnoho tisíc to vynášelo. I učinivše s ním smlouvu, postoupili mu v tom dluhu městys Borovany s jistými bezpečlivostmi, kteréžto nemaje žádného dědice, fundiroval na témž statku klášter pánův kanovníkův řeholních sv. Augustina, aby po jeho smrti všeho toho statku plným právem se ujali, ano i jejich budoucí páni kanovníci na časy budoucí a věčné užívali. Páni pak z Rosenberka i potomci jejich jus patronatus aby měli a žádného jim v tom stupování překážeti nedopouštěli. Ta fundace se stala na 6 osob v létu 1400. (*Kniha psaná v Třeboni Čas. Mus. král. Čes. 1858.*)

Okolo roku 1109 proměnili oba synové Konrada, někdy Brněnského a potom knížete Českého, *Oldřich* Brněnský a *Litold* Znojemský v Třebíči nad Jihlavkou starý hrad v klášter. I uvedeni jsou tam mnichové řádu sv. Benedikta. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Klášterův přibylo v Čechách dvé: nejprv *ostrovský*, založený takořka poslední vůlí Boleslava II. r. 999; potom *sázavský*, jejž r. 1032 Oldřich pro zpovědníka svého sv. Prokopa, poustevníka, stavěti počal však syn jeho Břetislav teprv r. 1039 dokonal a znamenitě rozmnožil. (*Kosmas.*)

Ota I., kníže Olomoucký, založil roku 1078 nový klášter hradištský na podhradí olomouckém. (*Děj. česk.*)

Za *Otakara I.* spatřilo se devatero nově založených klášterů: v Čechách klášter chotěšovský jeptišek premonstratek a převorství benediktinské polické od r. 1213; kommenda křižovníkův řádu německého u sv. Benedikta na Starém Městě pražském a první kazatelé řádu dominikánského u sv. Klimenta v Praze od r. 1226. V Moravě povstal této doby zvláště slavně klášter cistercienský ve Velehradě, založený od markraběte Vladislava Jindřicha r. 1202, pak panenské kláštery v Doubravníku r. 1211 a v Oslavanech r. 1225; konečně premonstrátské dva kláštery v Zábrdovicích od r. 1211 pro mužské a v Nové Hříši pro panny. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1121 byl založen klášter řádu sv. Benedikta nad řekou Ohří v župě Žatecké, opodál starobylého a tehdáž již snad zašlého hradu Drahouše. O jeho zakladateli praničeho není známo; založen pak ke cti blah. Panny Marie a dáno mu latinské jméno Porta Apostolorum, t. j. brána apoštolův, z čehož ale Čechové udělali si jméno *Postoloprty* (Postelberg). (*Děj. česk.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1353—1278), založil roku 1263 klášter cisterciákův za Budějovicemi Trnovou Korunu, anebo Zlatou Korunu. (*Děj. česk.*)

Jan Tomáš Pešina z Čechorodu, děje-

pisec český, posléze děkan kapitoly u sv. Víta v Praze († 1680), započal stavěti klášter pavlanský, první řádu toho v Čechách, na statku svém obořištském, avšak nedočkal se jeho dostavění a vysvěcení. *(Ant. Rybička.)*

Roku 1366 založili synové někdy *Petra z Rosenberka* Petr, Jošt, Oldřich a Jan s povolením císaře Karla IV., arcibiskupa Jana Očka a jeho kapituly klášter řeholních kanovníků sv. Augustina při farním chrámu ve svém městě v Třeboni. *(Děj. česk.)*

Roku 1139 založil *Soběslav I.*, kníže Český, klášter v Želivě s kostelem Panny Marie. *(Děj česk.)*

Spytihněv, kníže Brněnský, jenž roku 1199 zemřel, založil již okolo 1195 také benediktinské proboštství na Luhu, v nynějším Komárově u Brna, které klášteru třebíčskému náleželo, jehož velikým dobrodincem Spytihněv byl. *(Zap. Č. m. Kr.)*

Asi r. 1120 založil německý hrabě *Vilém ze Sulzpachu*, kterýž byl příbuzný kněžny Rejčky, manželky knížete Českého Vladislava I, klášter sv. Benedikta vilémovský s kostelem sv. Petra a Pavla. *(Děj. česk.)*

Svatopluk, kníže Český (1107—1109), počal stavěti nový benediktinský klášter v Kladrubech. *(Děj česk.)*

Zdeslav ze Šternberka, pán na Bechyni († 1502). klášter bratří menších v Bechyni r. 1333 založený, ale potom za dob husitských opustlý, znovu vyzdvihl roku 1490 a do něho v měsíci říjnu zase mnichy uvedl skrze místoprovinciála Antonína z Libčic. *(Paprocký.)*

Pan Tobiáš z Benešova, z rodu Benešovicův, prv kanovník, potom od r. 1241 děkan a od roku 1247 probošt kostela pražského, počal již r. 1246 v rodném sídle svém Benešově stavěti klášter minoritův spolu s velkým chrámem ke cti nanebevzetí Panny Marie. *(Děj. česk.)*

Dle starých podání kvetla rodina *Údražských z Kestřan* již v XIII. století v Prachensku a založila prý okolo roku 1250 klášter dominikánský v Písku. *(Ant. Rybička.)*

Za *Václava I.*, krále Českého, založeny jsou kláštery a řehole: 1. Templáři od r. 1232, kteří o 20 let později vystavěli v Praze kostel sv. Vavřince, nyní sv. Anny. na Starém Městě. 2. Minorité také od r. 1232 nejprv v Praze, pak i v Litoměřicích, Benešově a Plzni. 3. Klarisinky od r. 1233. 4. Špitálníci čili křižovníci u sv. Františka pod mostem od r. 1238, o něco pak dříve u sv. Petra na Poříčí. — V *Moravě* poznamenávati sluší zvláště: panenský klášter řádu cisterckého v Tišnovicích, založený od královny Konstancie r. 1232, pak v Brně řeholy dominikánské v tak řečené cele Marianské, a konečně mužský klášter cisterciánův ve Žďáře na hranicích českých r. 1251 založený od Bočka, předka pánův z Kunštátu a Poděbrad. Ostatně šířili se této doby také v Moravě dominikáni, minorité a templáři. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

R 1290 postavil *Václav II.*, král Český (1282—1305), nový bohatě nadaný klášter pro mnichy cisterciaky na Zbraslavi, jejž od té doby Síní královskou jmenovati poručil. *(Kron. Zbraslavská.)*

Dále založil s Jitkou, chotí svou v *Domažlicích* klášter poustevníkův sv. Augustina léta 1288; v Plzni r. 1297 sám minoritům klášter s chrámem.

Ferdinand Arnošt z Waldšteina († 1656) vystavěl klášter františkánům v Turnově. *(Jos. Emler.)*

Za *Vladislava II* a nejvíce od něho anebo od manželek jeho, počalo se devatero nejbohatších a nejslovutnějších staročeských klášterův a sice šestero pro mužské, tré pro panny. První onino dělili se již ve čtvery řeholy: benediktinské Podlažice od r. 1159, premonstrácký Strahov, dokonaný r. 1143, cisterciensk é Sedlec 1143, Plasy 1146 a Nepomuk 1153, johannitské čili maltezské převorství v Praze 1156. Mimo to postoupili premonstrákům sídel svých benediktini litomyšlští r. 1145 a želivští r. 1148. Mezi kláštery panenskými následovaly Doksany od r. 1143 a Louňovice od r. 1149 řeholy premonstrátské, Teplice pak (asi od r. 1156) pravidel sv. Benedikta. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Po smrti krále *Vladislava* kláštery v Čechách založeni jsou: Cisterciaci ve Hradišti nad Jizerou od r. 1177 a v Oseku od 1196. Premonstrati v Mi-

levsku od r. 1184 a v Teplé od r. 1197; konečně křížovnici sv. hrobu na Zderaze r. 1190. V Moravě povstaly téhož času panenský klášter kúnický řehoły premonstrátské r. 1181 a mužský též řehoły v Louce u Znojma r. 1190.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Pan *Vok Vítkovic* založil roku 1259 klášter cisterciaků ve Vyšším Brodě.
(*Děj. česk.*)

Vratislav II, král Český (1061—1092), založil klášter v Opatovicích.
(*Děj. česk.*)

Pan Oldřich Zajíc z Valdeka založil u Valdeku roku 1262 za krále Českého Přemysla Otakara II. klášter augustiánův „na Ostrově“ čili u sv. Dobrotivé.
(*Děj. česk.*)

L. 1615. Klášter kapucínský v Roudnici, od *Zdeňka z Lobkovic*, nejvyššího kancléře českého, založen byl.
(*J. Beckovský. Poselkyně.*)

R. 1137 přivedl *Jindřich Zdík*, biskup Olomucký, řeholi premonstratskou do Čech. Ale nejen on, ale i Pražský biskup Jan snažili se velice zvelebiti řeholi tuto v zemi naší. Jan biskup obětoval první městiště i statky k vystavění na Strahově prvního premonstrátského kláštera českého.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

b) Pro ženské.

Roku 1323 založila královna vdova *Alžběta Hradecká* v Starém Brně pod markrabským hradem Špilberkem klášter cistercianek, kterýž se odtud klášterem králové anebo německy Maria Saal zváti počal. Spoluzakladatelem byl královnin věrný přítel, pan Jindřich z Lipé a jeho syn Jindřich mladší. Při tomto klášteře byl brzo nový velký chrám v gotickém slohu větším dílem z cihel vystavěn. (*Děj. česk.*)

Roku 1330 založila královna Česká *Eliška* nový klášter jeptišek v Praze v domě probošta Jana Vyšehradského na Újezdě pod Petřínem.
(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Štědrostí *Judity*, druhé manželky knížete Českého Vladislava II. (1140—1173), vznikl klášter benediktinek v Teplici s kostelem sv. Jana Křtitele.
(*Vincentiův Letopis.*)

Roku 1355 založil císař a král náš *Karel IV.* z vděčnosti že při vzbouření v Pise na životě zachráněn jest, klášter v Praze „na Bojišti“ pro panny řehole poustevnické sv. Augustina.
(*Děj česk.*)

První klášter v Čechách vystavěla *Mlada*, sestra Boleslava II., r. 973 při chrámu sv. Víta a sice sv. Benedikta, kdež i sama stala se abatyší. Abatyše kláštera toho měla r. 1348 od Karla IV. udělené právo držeti při korunování korunu nad hlavou královny. Poslední abatyší byla Marie Terezie Harnachova, která již za rok dožila se zrušení staroslavného kláštera sv. Jiří a sice r. 1782. Osm set devět roků trval klášter ten, jsa útočiště zbožných dcer národa Českého; tři abatyše jeho pocházely z rodiny panovnické; králové čeští jako o závod vyznamenávali jej a hájili práv jeho; abatyše bývaly na svůj úřad korunovány a instalovány s královskou slávou od samých arcibiskupů Pražských a měly právo společně s arcibiskupem korunu Svato-Václavskou na hlavu České královny klásti. Avšak přes vše to byl klášter ten dne 8. března 1782 zrušen.
(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

R. 1348 založil *Mikuláš z Rokycan*, jeden ze znamenitého rodu Rokycanských ve Starém Městě pražském, klášter panenský řádu sv. Benedikta a při něm i kostel sv. Ducha. Císař Karel IV. založení to dne 27. srpna potvrdil. (*Děj. česk.*)

Řehoř Tryzna, pán městečka Bytenu v Litavsku, založil na počátku XVII. století v Bytenu klášter, aby jeho zbožná dcera s několika jí rovnými družkami mohla Bohu věrně sloužiti.
(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Paní *Ula*, vdova po Kunovi z Chovan, založila roku 1265 za krále Českého Přemysla Otakara II. klášter panen cistercianek v Pohledu nad Sázavou. (*Děj. česk.*)

Bl. *Zdislava* († r. 1252), manželka Markvartice pana Havla v Lemberka, zakládajíc se svým manželem dominikánský klášter s kostelem sv. Vavřince v městě Jablonné sama kameni ku stavbě přinášela. (*Dalimilova kronika.*)

Habart, zakladatel hradu Žirotína, zůstavil tři syny: *Plichtu*, *Jacka a Habarta*, kteří založili roku 1321 klášter

panenský v Týnci a jemu podací kostelní v Hořovicích darovali. (*Lib. conf.*)

Plicha z Žerotína, pán v Žatecku a Litoměřicku, založil v XIII. století, dle pověsti klášter panenský klarisek ve Vysokém Mýtě. (*Ant. Rybička*)

Kunka z Žerotína založila r 1542 společně s manželem svým Jaroslavem ze Šternberka, slavným vítězem nad Tatary, klášter klarisek v Olomouci. (*Ant. Rybička*)

3. Kláštery zrušeny: v Čechách, na Moravě; zničeny ve válkách husitských, jakož i kostely.

Za císaře *Josefa II.* zrušeno v Čechách klášterů 74 a sice v Praze 20, na venkově 54, z nichž museli se řeholníci ihned vystěhovati a dostávali za čas svého života skrovné opatření. Časové ti živě připomínali řádění surových táboritův v XV. století od roku 1780—1790.

a) Z řádu benediktinů: 1. mužské kláštery u sv. Mikuláše v Praze; 2. u sv. Jana pod Skalou; 3. v Kladrubech; 4. Polici; 5. v Sázavě; 6. na Bezdězi; 7. ženský klášter u sv. Jiří v Praze.

b) Praemonstrátské ženské kláštery: 8. v Doksanech; 9. v Chotěšově.

c) Z cisterciackých klášterů mužských: 10. sedlecký: 11. skalický; 12 v Plasích; 13. v Zbraslavi; 14. Zlaté Koruně, klášter jeptišek; 15. v Pohledu

d) Dominikánského řádu: muž. kláš 16. u sv. Maří Magdaleny v Praze na Malé Straně; 17. Nové Dvory; 18. Nymburk; 19. Jablonná; 20. Litoměřice; 21. Klatovy; 22. Plzeň; 23. Písek; 24. Budějovice; 25. u sv. Anny v Praze; 26. v Plzni; 27. v Mostu.

e) Kláštery sv. Františka (minorité i františkáni); 28. v Litoměřicích; 29. a Jílovém; 30. ve Stříbře; 31. v Kuklenách; 32. v Pardubicích; 33. v Mladé Boleslavi; 34. u sv. Anny v Chebu. Mimo to kl. klarisek: 35. v Praze; 36 v Chebu u sv. Kláry; 37. v Krumlově.

f) Augustiáni a sice řeholní kanovníci: 38 na Karlově v Praze; 39. v Třeboni; 40. v Borovanech. Bosáci: 41. u sv. Václava v Praze; 42. v Německém Brodě. Eremitéři poustevníci: 43. v Pivoňce; 44. na Šopce; 45. u sv. Kateřiny na Novém Městě pražském.

g) Strážcové hrobu Božího: 46. na na Zderaze v Praze.

h) Magdaleuitky; 47. v Zahražanech u Mostu.

i) Cyriaci: 48. u sv. Kříže na Starém Městě v Praze.

k) Hyberňáci: 49. na Novém Městě v Praze.

l) Kapucíni: 50. v Českém Brodě; 51. v Mnichovu Hradišti; 52. v Budějovicích.

m) Celestýnky: 53. u P. Marie bolestné na Novém Městě v Praze.

n) Karmelitánského řádu kl.: 54. u sv. Havla v Praze; 55. u Marie P. Vítězné v Praze; 56. v Chýši, 57. v Pacově.

o) Kartusiáni: 58. ve Valdicích u Jičína.

p) Pauláni: 59. u sv. Salvatora v Praze; 60 ve Vobořišti; 61. v Nové Bystřici; 62. v Tachově; 63. v Nové Pace.

q) Barnabité: 64. na Hradčanech v Praze

r) Servité: 65. u sv. Michala v Praze na Starém Městě; 66 v Konojedech; 67. v Rabšteině.

s) Kajetáni (čili theatýni): 68. v Praze na Malé Straně.

t) Trinitáři: 69. v Praze a 70. trinitárky v Štěnovicích.

u) Voršilky: 71. u sv. Jana Nep na Hradčanech v Praze.

Mimo to byly v dalším provedení Josefinských zákonů r. 1812—1816 zrušeny kláštery: 72. v Horaždovicích (řádu sv. Františka); 73. v Lysé; 74. v Táboře (augustiniáni bosáci).

Jiné kláštery byly od císaře Josefa II. zrušeny, ale později opět obnoveny. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Císařem *Josefem II.* zrušeno na Moravě 33 klášterů r. 1782—74 Cisterciácek v Tišňově, na Starém Brně. Kartuziáků u Brna. Sv. Kláry ve Znojmě, Olomouci, sv. Kateřiny v Olomouci. Trinitářů v Holešově. Pavlánů na Vranově, v Brtnici, v Krumlově. Premonstrátů v Zábrdovicích, v Louce, v Hradišti u Olomouce. Dominikánův v Brně, v Jihlavě, v Boskovicích, v Šum-

burce, Cisterciákův ve Žďáře, Velehradě. Augustianův ve Vratěníně, v Olomouci, ve Šternberce, v Jevíčku, ve Fulneku. Františkánů ve Znojmě, v Kroměříži, v Brně. Kapucínův v Kyjově, Prostějově, ve Vyškově. Servitův ve Veselí, v Zašově, v Jaroměřicích. — Mimo to zrušeno i mnoho kostelů.

(*Vinc. Brandl Sbor. Svatomethod. 1885.*)

Za dob *husitských* byly zničeny tyto kláštery a kostely:

Nejprv pobrány statky arcibiskupovi Pražskému a biskupu Litomyšlskému, podobně i mnoho statků kapitole metropolitní u sv. Víta; kapitole na Vyšehradě; kolegiátní kapitole v Litoměřicích; na Mělnice; u sv. Apolináře v Praze; u sv. Egida v Praze; v Karlově Týnu; v Labské Týnici; v Lipnici.

Z řádu rytířů johannitů zničen dne 7. května 1420 klášter v Praze; v Kadani zničen od Žižky r. 1421 a rytíři povražděni; v Mladé Boleslavi komenda i s kostelem zničena r. 1421; v Českém Dubě ohněm zničena r. 1423. I jiné statky jim pobrány.

Z řádu rytířů německých pobral skoro všecky statky král Václav IV. sám a daroval svým milcům a sice v Čechách, na Moravě a v Uhřích. R. 1420 zničena od husitův komenda sv. Benedikta v Praze; r. 1421 v Mladé Boleslavi; v Králové Hradci r 1423; v Německém Brodě r. 1420; podobně i v Kolíně, Čáslavi a Dobrovici; v Komotavě r. 1421, kdež kněží všickni usmrceni; podobně i v Ouštěku, Bilíně.

Z křížovníků s červenou hvězdou. U sv. Štěpána v Praze kostel vyrabován a křižovník Jan na kládě pověšen r. 1419. V Tachově r. 1427 od Prokopa Velkého křižovníci povražděni; z Litoměřic vyhnáni r 1421; v Ouštěku zanikla komenda r. 1426; v Klatovech r. 1421; z Mimoně vypuzeni r. 1426; z Kouřimi r. 1421; z Písku r. 1419; v Sušici zničena r. 1420; podobně v Černuci, Blatně a Županovicích

Z praemonstrátů. Strahovský kostel vyrabován a spálen r. 1420 a mnoho statků řádu odňato. Želiv od Žižky spálen r. 1423; Milevsko r. 1420; podobně i Litomyšl; Doksany r. 1421; téhož roku spálena komenda v Chotěšově od Žižky. Panenský klášter Louňovice přepaden od táborů r. 1420 a spálen a i mnoho jeptišek.

Z řádu augustiánů. V Karlově v Praze zničen klášter r. 1420 v dubnu; r. 1421 v Bezdězi; v Roudnici téhož roku; opat Voldemar ukrutně zavražděn; podobně i v Rokycanech, kdež opat ve vysmoleném sudě spálen a ostatní řeholníci pověšeni jsou byli; klášter i kostel vyrabován; v Jaroměři t. r. klášter zničen i město a opat Štěpán, 7 bratrů a 14 jiných kněží upáleno; v Sadské r. 1420; v Lanškrouně r. 1421 dne 28. března klášter i kostel spáleny.

Z řádu křižovníků Božího hrobu. Klášter na Zderaze v Praze již r. 1419 od husitů byl vydrancován, mniši trýzněni, rok na to pak úplně spálen a statky pobrány. Fara a hospital v Trutnově spáleny r. 1421 v květnu. Klášter jeptišek ve Světci vyrabován a zpustošen taktéž.

Z řádu cyriaků, křižovníků s červeným srdcem. Klášter v Praze zničen r. 1421, kdežto křižovníci před tím utekli z Čech. Z Pardubic byli mniši vyhnáni, v Nových Benátkách povražděni a kostel i konvent zničen r. 1421; podobně klášter na Orlíku a řeholníci zabiti

Z řádu benediktinův. Břevnov vyrabován a zničen již r. 1420 a pak zapálen 7 mnichů pozůstalých odvedeno do Prahy a dva z nich před zámkem pražským upáleni, načež Broumov se stal sídlem opata. I odtud však mniši byli vypuzeni. — V Kladrubech zmocnili se kláštera husité a mnichy, které napadli, upálili. V Tuškově však zničen klášter ohněm úplně a na Přimdě pobořen, jakož i v Přešticích, kdež i mniši povražděni. — V Postoloprtech zničen ohněm r 1420 kostel a i klášter s drahocennou knihovnou a i mnichů neušetřeno; podobně se vedlo i proboštství v místě blíž Postoloprt Cella januae vitae, kteréž navždy zničeno jest; proboštství u sv. Prokopa ve Slaném zničeno již r. 1420. — Ve Vilímově u Čáslavi spálen klášter od Žižky r. 1421. Klášter na Sázavě, odkudž mnichové v čas ještě utekli, pobořen a porouchán jen jest. Klášter Ostrov spálen r. 1425 od Roháče. I opatství na Veliši u Žebráka a v Zátoře u Krum-

lova zmizely. Klášter Podlažice zničen r. 1421. Poslední opat a dva bratří upáleni v Rychenburku. — Klášter Opatovice nejprv vyrabován a rok na to 1420 úplně zbourán jest; proboštství ve Vysokém Mýtě spáleno od Žižky r. 1424, podobně i v Bacíně. — Mnichům v Emazích od husitů všecko vzato. Klášter sv. Ambrože v Podskalí zničen r. 1421. — Benediktinky u sv. Jiří na hradě pražském vyhnány téhož roku od husitův a statky jim odcizeny. Klášter benediktinek u sv. Ducha zničen již r. 1420 dne 2. srpna; klášter u sv. Jana v Teplicích zničen od Pražanů r. 1421 a jeptiškám darován jen život.

Z řádu cisterciaků. Klášter ve Waldsassenu dvakráte za válek husitských byl vyloupen. V Sedlici byl klášter dne 21. dubna 1821 spálen a 5 mnichů ve vysmolených sudech upáleno. Krásný a ozdobný klášter na Zbraslavi vypálen r. 1420 a mniši povražděni; podobně vypálen klášter na Skalici u Kouřima r. 1421. Podobně téhož roku od Pražanů klášter v Osseku. Klášter v Nepomuku zničen od samého Žižky dne 25. dubna 1420 a skoro všickni řeholníci i s opatem upáleni. Podobně klášter u Králového Hradce r. 1421 úplně zničen, jakož i v Chotěboři a mniši upáleni. V Plasích spálen klášter i kostel r. 1420; podobně i opatství v České Lípě; podobně i v Zlaté Koruně. Spálen dále i klášter v Mnichově Hradišti r. 1420. Kláštery jeptišek téhož řádu zničeny: u Německého Brodu; v Sezemicích u Pardubic, kdež 13 jeptišek utopeno.

Z řádu augustiánů zničeny kláštery a vyrabovány r. 1420 u sv. Tomáše v Praze; v Domažlicích r. 1419 a v Sušici; r. 1421 na Šopce u Melníka; v Litomyšli; na Pivonce a v Dobrotivé; v Bělé; r. 1424 spálen i Ročov.

I jediný klášter jeptišek téhož řádu přepaden dne 25. května r. 1420 od vzteklých žen táborských a sice klášter sv. Kateřiny na Novém Městě pražském a jeptišky vypuzeny.

Z řádu dominikánů. Nejprv zničen klášter u sv. Klementa v Praze dne 6. srpna r. 1420; r. 1424 v Turnově a mniši za živa upáleni; v Nymburce zničili ho sami obyvatelé; podobně učinili i Lounští; dále zničen klášter v Jablonci; v Plzni r 1419; téhož roku v Písku; v Klatovech; r. 1420 v Králové Hradci; v Mimoni; v Ústí nad Lužnou; na Zvole r. 1425; z 25 mnichů byli 24 utopeni a jeden utekl; v Novém Kolíně r 1421 dne 22 dubna; 6 mnichů i s farářem městským upáleni jsou. Klášter jeptišek téhož řádu u sv. Anny na Oujezdě zničen r. 1420; kdežto klášter u sv. Anny a Vavřince na Starém Městě obstál, kdež prý žila teta Žižkova.

Z řádu minoritův. Klášter sv. Jakuba v Praze proměnil magistrát pražský v skladiště; klášter u sv. Františka kdež současně mniši a jeptišky se nalezali, zničil r. 1420 Žižka sám ohněm; klášter u sv. Ambrože na Novém Dolením Městě pražském vzali si táborité za obydlí; klášter v Benešově byl od Žižky spálen; ze Žatce byli mniši vypuzeni; v Králové Hradci a v Novém Bydžově kláštery vypáleny. V roce 1421 zničeny kláštery v Berouně, kdež mniši upáleni; v Stradově, kdež 8 mnichů upáleno; v Kadani; v Mostu; ve Vysokém Mýtě; v Mladé Boleslavi mniši vypuzeni; v Čáslavi; r. 1424 v Turnově i s mnichy klášter spálen; v Bechyni r. 1428; klášter sv. Anežky v Praze jeptišek zničen r. 1420.

Klášter kartusiánů v Praze spálen r. 1419; u Litomyšle r. 1421.

Klášter karmelitánův v Praze u Marie Sněžné zničen r. 1420, kostel vyrabován, mniši povražděni; v Tachově pak r. 1431.

Filialní kostel pod Vyšehradem mnichů coelestinských a blízký klášter servitův spáleny a mniši povražděni r. 1420.

Klášter Magdalenitek na předměstí pražském Oujezdě spálen r. 1420; r. 1421 klášter na blízku Mostu a jeptišky zneuctěny a povražděny; v Lounech zbořen klášter sv. Anny. r. 1420.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Klatba.

1. Osobní. (Exkomunikace.)

a) Vyřčena byla.

Když hanební *Vršovci*, bratří Slavníkovy, bratří sv. Vojtěcha, ukrutně a zákeřnicky povraždili a sv. biskupovi všelijaká protivenství činili a pak i v kostele ženu zavraždili, pokládal to uražený biskup za zneuctění chrámu, vyřknul veřejně v kostele klatbu nad Kochanem a celým rodem Vršovským a po druhé do Říma se odebral *r. 995.* *(Děj. česk.)*

Jaromír, biskup Pražský, jenž na přímluvu příbuzné své kněžny Mathildy pro ukrutnost svou k biskupu Olomouckému Janu v Římě, kamž povolán byl, jen mírný trest obdržel nezměnil se v světské mysli své a nemysle držeti ničeho, co v Římě připovědél sotva zase *r. 1074* na biskupství dosedl, hned zase hradu Podivína pod lichou záminkou se zmocnil a nad protivníky své na dvoře bratra svého knížete Vratislava II. klatby vynášeti se jal, takže papež Řehoř VII. pohrůžčivým psaním dne 22. září téhož roku musil jeho zase k náhradě a k mírnosti napomínati. *(Čes. mor. Kron.)*

Sv. Stanislav, biskup Krakovský, mučenník *(† 1079)*, vyobcoval z církve *Boleslava II.*, krále Polského, když ho byl třikráte napomenul, že žil v cizoložství a veřejně dával pohoršení. *(J. Bílý. Legenda.)*

Na začátku března *r 1080* dal papež Řehoř VII. Jindřicha, císaře Německého, po druhé do klatby a s ním každého, kdož by mu pomáhal. A tak *Vratislav II.*, kníže Český, také tou klatbou stížen byl. *(Děj. česk.)*

R. *1133* legát od papeže do Prahy přijel a dal do klatby *Menharda*, biskupa Pražského, pro nějaké přestupky. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Vladislav II., od roku *1139* velkokníže Polský, chtěl třem bratřím svým jich údělv odejmouti násilně. Proto vydal arcibiskup Hnězdenský na Vladislava a manželku jeho klatbu pro nespravedlnost k bratřím *(Kadlubek. Děj. pol.)*

Roku *1145* přepadli zákeřnicky knížata Moravská *Konrád, Vratislav a Děpolt* ve vsi Biskupici biskupa Olomouckého Jindřicha Zdika, chtějíce ho zavraždit. Avšak prozřetelností Boží Zdik šťastně útěkem se spasil. Uslyšev o tom papež Eugenius III. vydal dne 2. června bullu knížeti Českému Vladislavovi II. a hned druhý den na to dne 3. června právě na hod Boží svatodušní v kostele u velikém shromáždění vynesl klatbu na tré knížat Moravských a pomocníky jejich a novou bullou od 5. června poručil knížeti Vladislavovi, aby vyřčenou klatbu nad nešlechetníky dal nejen ohlásiti v zemích svých, ale ji také svou světskou mocí ve skutek uvedl. *(Děj. česk.)*

Roku *1176* poplenil *Soběslav II.*, kníže Český, strašně Rakousko, vojsko i v kostelích rakouských mnoho neřestí páchalo Proto papež Alexandr III. vydal klatbu na Soběslava. *(Děj. česk.)*

Jindřich Břetislav, biskup Pražský (1182—1197), vydal roku *1187* klatbu na knížete *Děpolta II.*, kterýž v jihovýchodních župách, Vratislavské, Chrudimské a Čáslavské vladařil, poněvadž prý jeho úředníci od kostelův a klášterův libovolně všeliké daně a platy vybírali. Byli tedy i tito všickni do klatby dáni a kníže Děpolt měl to církvi všecko vynahraditi. *(Zap. Č. m. Kr.)*

Když roku *1193* nový kníže biskup Jindřich Břetislav s velkým vojskem a se všemi odznaky panovnické moci a slávy ku *Praze* přitáhl: zavřely se před ním brány hradu pražského, ana posádka hradská setrvala u věrnosti ku Přemyslu I. A tu vydal kníže církevní klatbu na odvážlivce, kteří se jemu směli s pevných hradeb posmívati. A biskup kníže dobýval hradu čtyři měsíce, až teprv v pátém měsíci mu posádka dobrovolně otevřela. Obleženým nový kníže odpustiv klatbu z nich dal sníti. *(Děj. česk.)*

Roku *1198* žaloval Arnold, probošt Sadský, Pražského biskupa *Daniele II.* v Římě u papeže. Papež odevzdal žalobu tu biskupu Magdeburskému k vy-

šetření a že Arnold obžalobu nemohl dokázati, musel biskupa odprositi. Avšak Arnold podruhé běžel do Říma se žalobou. Papež nyní Daniele na den sv. Martina r. 1199 před soud obeslal. Že pak biskup té cestě do Říma se vyhýbal rozličnými výmluvami a jen posly do Říma zaslal. Tu uložil papež Danielovi, aby se u arcibiskupa Salzburského a ještě jednoho očistil a pak do do Říma přišel. Že pak i nyní Daniel odkládal, ohlásil arcibiskup Salzburský na Daniele klatbu, z níž sproštěn jest r. 1202, když do Říma se odebral. (*Děj. česk.*)

Roku *1200 Přemysl Otakar I.*, král Český, jenž manželku svou Adelu po mnoha letech od sebe zapudil a s Konstancií Uherskou v nový svazek manželský vstoupil, dal napotom papežského vyslance, který ho osobně pozvati měl, aby k soudu se dostavil, v Praze uvězniti, začež naň klatba církevní uvalena jest. (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Vladislav III. Liskonohý, syn Mečislava III., povolán po smrti svého otce *1202* od národu na velkoknížecí stolec Krakovský, na němž však neudržel se dlouho, neboť znepřáteliv se s duchovenstvem uvalil na se církevní klatbu a již roku 1206 ustoupiti musel Leškovi Bílému. (*Děj. pols.*)

Roku *1245* dal Vilém, biskup Sambiňský, legát papežský, *Svatopluka*, pána a vládce Pomoří gdánského, do klatby, že s Prusy proti úmluvě proti křižákům německým se spojil. (*Děj. polsk.*)

Roku *1248* rozkázal král Český Václav I. pánům českým a moravským, aby vytáhli proti císaři Německému Bedřichu II. jakožto nepříteli svému. Avšak téměř všickni *pánové čeští* se opřeli a neposlechli ho pro nehospodářství a mrhání statků korunních a zanedbávání povinností vladařských. Proto papež Innocenc IV. bullou ze dne 5. máje 1248 v Lyoně danou biskupům Řezenskému a Míšenskému přikázal, aby všecky odbojníky v Čechách do církevní klatby dali, nebudou-li poslušni krále svého (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Roku *1249* byl biskup Pražský *Mikuláš* pro svou přichylnost k odbojbojnému kraleviči Přemyslu Otakaru proti králi otci Václavu I. od papeže Innocence IV. do klatby dán. (*Děj. česk.*)

Boleslav, kníže Lehnický ve Slezsku, přepadl roku *1256* biskupa Vratislavského a uvěznil, aby od něho výkupné vynutil. Za to ho dal arcibiskup Hnězdenský do klatby. (*Vinc. Roepell. Děj. pol.*)

Když roku *1276* Rudolf, hrabě z Habsburku, Německý císař, s vojskem do zemí krále Českého Přemysla Otakara II. vpadl, tu arcibiskup Salzburský *Bedřich z Walchen*, *hrabě z Leonberku*, poddané v těch zemích sprostil přísahy věrnosti, kterou králi Českému zavázáni byli, ano těm, kteří svou přísahu nechtěli zlomiti, hrozil klatbou církevní. (*Děj. česk.*)

Jindřich Zaremba, biskup Poznaňský († 1311), přičinil se roku *1297* o svržení Polského krále *Lokietka* s trůnu. Stíhalť Lokietka církevními klatbami, že mu byla vojska jeho statky pohubila. (*Děj. pols.*)

Když Ondřej, od roku *1298* biskup Poznaňský, viděl že nástupce krále Přemyslova *Vladislav Lokietek* zabírá statky duchovní, uzavřel s jinými biskupy spolek proti němu a vydal klatbu na něho, což nejhlavnějším bylo původem, že za krále Polského zvolen Václav král Český. (*Děj. pols.*)

Litoměřičtí stavívali lodi roudnické a k placení pokut je nutili, a že Roudnice arcibiskupovi Pražskému od r. *1319* Janu z Jenšteina patřila, s velikou žárlivostí to arcibiskup žádal, že roudnické lodi, jakožto arcibiskupské, stavovány býti nemají. Litoměřičtí toho nedbali a arcibiskup vydal klatbu na ně a služby Boží jim zastavil. Také pro přívoz pod mostem u ostrova Kampy s některými staroměstskými sousedy urputně se soudil a také je do klatby dal. (*Děj. česk.*)

Roku *1343* dal biskup a celá kapitola kostela vratislavského krále Českého *Jana* v klatbu, že držel některé statky, které náležely biskupu a kapitole kostela vratislavského, aniž je, byv často napomenut, nazpět dáti chtěl. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku *1346* ustanovil papež Klement VI., že kdožbykoli *korunu Svato-*

vácslavskou v Čechách odciziti chtěl, v pokutu klatby upadl.
(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Roku *1378* rozzuřili se markrabí Moravští Jodok a Prokop tak velmi na kanovníky olomoucké, ani při volbě biskupa knížeti Janu Soběslavovi hlasu nedali, že násilně ze země je vyhnali. Za to vyřčena nad radou *města Olomouce*, nad markrabími a všemi jich pomocníky klatba. (*Vinc. Brandl*)

V českých zemích za krále Václava IV. duchovenstvo drželo se papeže Urbana VI.; jen dva praelati v Praze ku protipapeži Klementovi VII. se přihlásili, totiž Hynek *Kluk* z Klučova, děkan kostela pražského a *Kuneš Vesel*. děkan kapituly vyšehradské. Nový arcibiskup, *Jan z Jenštejna*, je ovšem napomenul když však uposlechnouti nechtěli. do klatby je dal, sesadil a Hynka Kluka i do vězení vsaditi dal roku *1379*. (*Děj. česk.*)

Albrecht ze Šternberka, biskup Litomyšlský, ještě dne 12. ledna *1380*, dva dni před svou smrtí z poručení papeže Urbana VI. na markraběte Moravského *Jošta* a celou radu města Olomouce církevní klatbu vydal.
(*Děj česk.*)

Za krále Českého Václava IV. činili roku *1387* mnozí *pánové a rytíři v Čechách a na Moravě* násilí duchovenstvu a dopouštěli se i svatokrádeže. Za to vydávalo kněžstvo církevní klatby na prostopášníky a škůdce své.
(*Děj. česk*)

Sigmund Huler, od r. *1387* podkomoří krále Václava IV., dal některé žáky pražského učení pro nějaké výstupy žalářovati. Arcibiskup Jan z Jenštejna žádal, aby jemu byli vydáni, protože pod jeho právomocnost náležejí, Huler však na to se neohlížeje. dal oba utratiti. Huler mluvil i potupně proti arcibiskupovi a tu žádal arcibiskup, aby Huler před soud kněžský se postavil a když se Huler nedostavil, čině ještě výhrůžky, vyřkl naň arcibiskup církevní klatbu. (*Děj. česk.*)

Dne 18. července r. *1410*, třetího dne po spálení knih Viklefových vyhlásil arcibiskup Pražský Zbyněk klatbu na *Husa*. na Zdislava ze Zvířetic a všecky ostatní, kteří se s nimi byli k papeži Janovi XXIII. odvolali, jakožto na protivníky svého rozsudku a bully Alexandrovy, kteroužto klatbu ve všech kostelích v celém arcibiskupství kázal slavně oznámiti.

Kardinál Odo de Colonna vydal pak v měsíci únoru *1411* stanné právo na Husa a pro neposlušnost klatbu nad ním vyřkl. (*Děj. česk.*)

Roku *1410* byl mistr *Jeronym Pražský* ve Vídni pro kacířství jat Official biskupa Pasovského Ondřej Grillemperk nechal Jeronyma na svobodě, když mu přísahou stvrdil, že z Vídně se nevzdálí. Avšak Jeronym podtají z Vídně utekl a na Moravu se dostal. Tu Grillimperk poslal a vydal dvě obsílky na Jeronyma, aby se před soud jeho dostavil a když Jeronym nepřišel, vydal Grillimperk na něj klatbu a oznámil ji 30. září listem Pražskému arcibiskupovi Zbyňkovi a Krakovskému biskupu, kteří oba tu klatbu ve svých kostelích také ohlásiti dali.
(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Kardinála Brandu. legáta svého, papež z Němec odvolal, ale klatbu od něho na knížete *Sigmunda Korybutovice* pronešenou potvrdil v Římě dne 23. prosince *1424* s velikou slavností.
(*Děj. česk.*)

Roku *1426* dal papež Martin V. zpronevěřilého arcibiskupa Pražského *Kunrata* (1413—1421), který dne 21. dubna 1421 k husitům přešel, do klatby a spolu propůjčil všem vůkolním arcibiskupům a biskupům plnou moc řečeného Kunrata kdekoliv by postížen byl, sesaditi z úřadu biskupského i kněžského. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Roku *1467* dne 26. března na zelený čtvrtek, kdež se v Římě jako každoročně klatba na kacíře pronášela, byl král Český *Jiří* postaven hned v čelo dlouhého seznamu všech do klatby daných a vyhlášen za hlavu všech proklatých; vedle něho pak jmenovali se co proklatí královna *Johanna* z Rožmitálu, všecky jeho děti zvláště kníže *Viktorin*, mistr *Jan Rokycana*, doktor *Řehoř* z Heimburka. *Samuel* z Hrádku a z Valečova, podkomoří a měšťan pražský, Bernard Bírka z Násilé Slezák, hejtman opavský, Hanuš Welfel z Warnsdorfu, hejtman kladský, Jan z Kvontendorfu, purkrabí ve Frankenšteině, Jan z Bratkovic, purkrabí

na Mitterberku, Jan z Rakovic, purkrabí na Lehnhause.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Po obnovení unie Ruthenův v království Polském roku *1596* vyobcoval metropolita Michal Rahoza z církve Řeka *Nicefora*, *Balabana*, biskupa ze Lvova, a *Kopystyňského*, biskupa ze Přemyslu, s jejich přívrženci protože unii odpírali. (*Fr. Kryštůfek.*)

Roku *1603* vydal opat Broumovský rozkaz, aby jeden každý *poddaný* jeho chodil o slavnosti velkonoční k zpovědi katolické a k přijímání, a aby se proto dostavil do kláštera anebo do jiných kostelů katolických. Kdo by se tak nezachoval, takový měl býti vyobcován ze spolku věřících, úřadu zbaven, z cechu vysazen, do klatby dán

(*Ant. Gindely Děj. č. p. l. 1618.*)

Encyklikou ze dne 17. října *1867* vyobcoval papež Pius IX. kanovníka *Wojcického*, kterého ruská vláda učinila správcem diecése Chelmské, že zaváděl ruštinu do škol a kostelů, očisťoval obřad (katolický) a učinil kněze nepěkné pověsti jménem Krynického rektorem semináře. (*Fr. Kryštůfek.*)

Roku *1874* vydal papež Pius IX. klatbu na *Popiela*, který hanebně diecési Chelmskou sjednocenou s Římem zradil a schismatu prodal.

(*Fr. Kryštůfek.*)

b) Klatby sproštěni byli; na ni nedbali.

Děpolt I., nejmladší syn Vladislava I., knížete Českého, sdružil se s Moravskými knížaty k hanebnému útoku na biskupa Olomouckého Zdika r. *1145*, načež od papeže do klatby dán, teprv po vykonané pouti do Říma rozhřešení dosáhl r. 1146. (*Ant. Maloch.*)

Roku *1473* dostalo se *Jindřichovi* staršímu, synu krále Jiřího, an na hradě kladském přebýval, úplného rozhřešení jak od klatby papežské tak i od hříchův vůbec. V nastalém potom postním čase byl pak kníže Jindřich ke všem církevním svátostem připuštěn, jako jiný dobrý katolík.

Téhož času obdržel také kníže *Hynek* čili Jindřich mladší, taktéž syn krále Jiřího, podobná rozhřešení skrze svého kaplana Jana, probošta augustianův jaroměřských Podobně učinil již dříve i nejstarší bratr Viktorin.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku *1479* smířili se Vladislav II., král Český (1471—1516), a Matyáš, král Uherský, úplně v Olomouci a tu papežský legát *Baltazar de Piscia* sňal se všech zemí koruny České klatby a interdikty, avšak jen do času a se všelikým obmezením, tak že to dobrodiní tím velice bylo ztenčeno.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Buzek z Machovic vrazil za času válek husitských na den sv. Vavřince do kostela pištínského a přinutil kněží tu přítomné moci k tomu, aby u jeho a jiných jeho soudruhů klatbou stížených služby Boží konali.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. díl VII.*)

2. Klatba místní. (Interdikt.)

a) Byla uvalena.

Biskup Olomoucký Jindřich Zdik již po delší čas nesnášel se dobře s Moravskými knížaty. Když pak tito proti vrchnímu svému knížeti Vladislavovi II. Českému se pozdvihli, tu Moravský biskup od nich zcela se odloučil a zachovav věrnost knížeti Vladislavovi, sám ho i do bitvy u Vysoké sprovázel, i k císaři Konrádovi s ním do Němec šel, vyhledávaje prospěchu jeho ve všem dobrém radou a pomocí. Za to se biskupovi Moravští knížata pomstíti chtěli a v tom nešlechetném úmyslu hned všech jeho statkův a příjmův se zmocnili, za nepřítele vlasti jej vyhlásivše. Biskup Zdik však naproti tomu vynesl na ně jakožto věrolomce klatbu církevní a *v celé zemi moravské* služby Boží nesměly se vykonávati, což papež Innocenc II. nejen potvrdil ale i přitužil roku *1142*. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Ondřej, biskup Pražský od r. 1214, byl velmi horlivý v povolání svém a chtěl napraviti křivdy, kteréž dle tehdejšího mínění církev trpěla na světských právích a statcích svých a proti tomu všemu králi Přemyslovi Otakarovi I. žaloval. Nemoha však na krále ničeho vymoci vydal roku 1217 s přivolením papeže Honoria III. zápověď na služby Boží čili tak zvaný *interdikt na celé Čechy* a některé osoby také

do klatby dal, jmenovitě úředníky zemské. Arcibiskup Mohučský Sigfrid, znaje poměry v Čechách na žádost královu interdikt ten za nepravý vyhlásil a zrušil a zastavil. Avšak Ondřej to v Římě udal a po dlouhém dopisování s králem byl rozkazem papežským interdikt v Čechách roku *1219* obnoven a král a přední pánové dáni do klatby. (*Děj. česk.*)

Roku *1235* dopustili se měšťané pražští hrubého násilí proti nějakému mnichu benediktinu z kláštera postoloprtského, tak totiž že z rozkazu představených obce zajat jest, obrán a zle zneuctěn Legát pražský Petr de Pontecorvo, jenž právě v Praze se nalézal, pro tento skutek dle usnešení s biskupem, kanovníky pražskými a jinými preláty nařídil dne 9 června interdikt *ve městě pražském*, takže služby Boží směly se vykonávati jen v tichosti a nikdo z těch, proti kterým klatba zvlášť vyřčena byla, nesměl býti přítomen, každý den k večeru zvonilo se třikráte ve všech kostelích a shasínány jsou svíčky k upamatování všech zajímačův a lupičův duchovenstva. Teprv po 14 dnech, 23. června učinili představení obce přísahy na zadostučinění za svůj bezprávný skutek, načež legát interdikt zase vyzdvihl. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Roku 1240 vzdal se Ruprecht biskupství Olomouckého a tu za nástupce zvolili někteří kanovníci po žádosti krále Českého Václava I. Konráda z Fridberka, Němce, a jiní kanovníci zase kanovníka Viléma. Proto po rozličných žalobách a třenicích papež Innocenc IV. roku 1245 v Lyoně oba biskupy ssadil a kapitole olomoucké, králi Václavu a vůbec celému národu odporučil za biskupa svého vlastního kaplana Brunona muže výtečného, ale taktéž Němce. Král Václav žádal zase jen Konráda a proto roku *1246* papežovým rozkázáním arcibiskup Bremenský vydal klatbu se zastavením služeb Božích na všecky *země České říše*. Biskup Pražský Mikuláš, který nechtěl toho interdiktu ohlásiti v biskupství svém, byl za to od papeže za zbavena svého biskupství vyhlášen (*Zap. Čes mor. Kr.*)

Lešek Černý, král Polský a Krakovský (*1279—1288*), byl za to, že pro zradu, an povolal proti Polanům pohanské Litvíny, biskupa Krakovského Pavla zajmouti a do vězení uvrhnouti dal, od papeže Martina IV. i do klatby dán a na *zem polskou* uvalen interdikt. (*Dlugoš. Děj. pol.*)

Když vévodové slezští navzdor častému napomínání haléř papežský platiti nechtěli, vyřčen jest nad Slezskem trest interdiktu. Když pak r *1327* připadlo Slezsko ku koruně České, *Vratislavští* i tu haléř zapraviti se zdráhali a poznovu stíženi jsou interdiktem. Konečně pak přece Vratislavští umínili si, haléř ten platiti a interdikt ten nařízením papeže Klementa VI. zrušen jest skrze arcibiskupa Pražského Arnošta z Pardubic. (*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Dne 1. listopadu *1415* vyhlásila kapitola u sv. Víta přísný interdikt na *celou Prahu* a to hlavně proto, že se tu mistr Jan z Jesenice zdržoval, jenž již několik let v papežově klatbě byl, nevšímaje ji sobě. (*Děj. česk.*)

Roku *1431* přijeli Čechové na hádání ku králi Polskému Vladislavu do *Krakova*. Avšak Krakovský biskup Zbihněv Olešnický ihned po příchodu Čechův do města všecky služby Boží v Krakově zastaviti a kostely zavírati dal, pokud by oni tam meškali. A proto když nadešel Boží hod velikonoční, musel král Čechy dáti odvézti na Kaziměř, předměstí krakovské. (*Děj. česk.*)

Když r. *1466* poslové krále Českého Jiřího do sněmu říšského v *Norimberce* vstoupili a poselství své vyřizovali, vyšel Fantin, legát papeže Pavla II., ze sněmu a nepřicházel tam napotom, kdykoliv oni měli býti přítomni. Ostatně Fantin již napřed se ohražoval proti připuštění českých poslův jakožto kacířův do říšského sněmu, zastavil pro jich přítomnost služby Boží v Norimberce. (*Děj. česk.*)

Roku *1469* odbýval se v Olomouci sjezd krále Českého Jiřího a krále Uherského Matyáše, rokování trvalo od 7. dubna až do 1. května. Přítomen byl i legát papežský Ravela, ježto jak Matyáš u Vilémova lstivě a lživě předstíral, že chce krále Jiřího s papežem smířiti. Ravela však s kacíři do žádného vyjednávání dáti se nechtěl a

hned vyhlásil v *Olomouci* interdikt, pokud oni ve městě zdržovati se budou. Pročež museli páni strany krále Jiřího bez pořízení a s hanbou z Olomouce zas odejíti; nepřátelům se ulehčilo a velikou radost z toho měli. (*Děj. česk.*)

Roku *1505* vzal v *Praze* rychtář kněze Martina, střídníka (kaplana) týnského, v domě šlachtackém se ženou a vedl ho s ní přes rynk na Staroměstskou radnici do šatlavy a tam byl do třetího dne. Potom jej pustili před biskupa Filipa, kdež se vymlouval, že se mu to návodem stalo, byv zavolán do toho domu a že on na nic zlého nemyslil. Proto rozhněval se biskup Filip velmi a svolav faráře, po všech kostelích klatbu učinil a hned v pondělí všude služby Boží zastavil. I nezvonili nešporů ani klekání u večer; nazejtří v úterý ani klekání ani celý den mši, co u veliký pátek; ve středu ani klekání ani mši, než k nešporu bylo zvoněno. Chtěl tomu biskup, aby světská ruka nesahala na kněze, ale aby duchovníci trestali duchovní.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 15. října *1861* konána byla v ruském Polsku ve Varšavě slavnost na paměť Kosciuszka. Zatím došel z Petrohradu rozkaz, aby nad městem byl prohlášen nejpřísnější stav obležení a aby se proti každé církevní slavnosti energicky zakročilo. Za bohoslužby byly kathedrální chrám u sv. Jana a kostel Bernardinský obklíčeny vojskem. Když věřící, spatřivše vojáky, neodvážili se opustiti svatyni, vnikli tito do vnitř chrámu, vyvlekli z něho na dva tisíce lidí a dopravili je jako zajatce do zámku a do citadelly. Kapitulní vikář Bialobrzewski — tehdy právě arcibiskupství Varšavské bylo osiřelým — vznesl u vlády žalobu pro znesvěcení obou chrámů a nařídil, aby veškeré katolické chrámy ve *Varšavě* byly zavřeny. Generální vikář byl od místodržitele vybídnut, aby rozkaz svůj odvolal a že tak neučinil, odsouzen na smrt a v cestě milosti vypovězen na Sibiř. Církevní interdikt odvolal teprv nový arcibiskup Felinski v únoru roku 1862. (*Vlast. 1889.*)

b) Byla zdvižena, nedrželi ji.

Stařičký *Hanuš z Kolovrat*, probošt u sv. Víta a administrátor arcibiskupství Pražského, vyhlásil dne 7. září *1482*, že klatba od papežův nad Čechy někdy vynešená, mocí a nařízením papeže Sixta IV. konečně zdvižena i sňata byla s celé země, takže od té doby služby Boží v kostelích katolických (kališníci si těch klateb nevšímali) všude bez překážky řádně zase konati se mohly.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Za času Českého krále Jiřího (*1458—1471*) naříkal pan Hanuš z Kolovrat, administrátor arcibiskupství Pražského, že *kláštérníci* ohledně interdiktu prý byli všude povolnější, slavili mše a posluhovali sv. svátostmi proti interdiktu, ale světské duchovenstvo nedávalo se k takové neposlušnosti proti rozkazům církve pohnouti.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Kněžství co svátost.

1. Maje povolání vstup; jinak nevstupuj!

Bernard Bolzano, professor náboženství na universitě pražské († 1848 v Praze), v tom přesvědčení, že by v úřadu kněžském zvláště jakožto duchovní učitel více než v kterémkoli jiném povolání prospěti mohl k osvícení a ušlechtění svých krajanů, volil sobě po skončených studiích na ústavě filosofickém za povolání stav kněžský, ač mu otec na počátku v tom zbraňoval.

(*Vácsl. Kratochvíl.*)

Martin z Duninu, arcibiskup Hnězdenský a Poznaňský († 1842), muž neohrožený, již v útlém věku vzňal se žádostí a touhou, aby se stal knězem, kteréž žádosti zůstal i věren.

(*Čas. kat. duch. 1845.*)

Jakub Raf. Macan, děkan v Slabcích († 1849), v důležité pro každého

člověka době, kde slušno jest rozhodnouti, jaký a který stav v společnosti lidské má sobě zvoliti, nepotřeboval mnohého přemýšlení; srdce ho táhlo k bohosloví co bráně k stavu kněžskému a rozum tuto jeho náklonnost schvaloval. (*Čas. kat. duch. 1850.*)

Jovan Pavlovič, prota šabecký v Bosně († 1859), cítě v sobě náklonnost k stavu duchovnímu, připravoval se pro budoucí své povolání v klášteře. (*Jan Snětivý.*)

Petr Skarga, jesuita polský, slavný kazatel († 1612), dostal se za společníka, stav se bakalářem, k mladému pánu Janu Teczyńskému, s nímž meškal pak čtyry léta ve Vídni. Zde zatoužil po stavu duchovním i opustiv svého svěřence navrátil se do své vlasti a zde r. 1564 vysvěcen jest na kněze, roku pak 1568 vstoupil do řádu jesuitského. (*Maur. Dzieduszycki.*)

František Sušil, professor bohosloví v Brně a spisovatel (nar. r. 1804 v Rousinově), dokonav studia gymnasialní, rozhodnul se pro stav duchovní. Nepohánělo ho k tomu žádná nouze, byltě jediným synem dosti zámožných rodičův, nébrž vedla ho k tomu kroku láska k církvi a láska k národu. (*Mat. Procházka.*)

Šimon Karel Šiška, z Cejnova, patric litoměřický, přistoupil asi 1628 k víře katolické, daroval statky své biskupství Litoměřickému, oddal se pak sám stavu kněžskému a stal se r. 1658 kanovníkem litoměřickým. (*Ant. Rybička.*)

Frant. Jar. Vacek Kamenický, slavný básník náš, děkan v Blovicích (nar. r. 1806), po pilném uvažování všech tehdy se naskytujících okolností odhodlal se vstoupiti do stavu kněžského. Rozhodnutí stalo se jednak z vlastního přesvědčení, jednak ku přání rodičův. Věděl, že zvolený stav poskytne mu nejlepší příležitost i více času v obcování s lidem a těšil se, že tomuto bude moci bezprostředně hlásati lásku k Bohu, národu a vlasti. (*Jos. Zd. Raušar.*)

Čeněk Prousek, školní rada a spisovatel (nar. 1823 v Litni), žádal co studující v Plzni prof. Smetanu o radu ohledně budoucího povolání svého, chtě vstoupiti k premonstrátům. A Smetana mu odpověděl: „Nechoď do chrámu Páně pro pecen chleba; viz, dva andělé ti kynou: mravnost tvá a pilnost, oddej se jim, jak vždy zcela dovedou tě k žádanému cíli.“ Slova ta rozhodla a Prousek stal se r. 1840 právníkem.

2. Může i vdovec přijmouti; ohledně stáří dává se i dispens.

Roku 1117 zemřela *Božetěcha*, manželka slavného kronisty českého Kosmy, děkana kapitoly u sv. Víta v Praze. (*Předmluva Cosmae Chron. 1783.*)

Albík, od roku 1412 arcibiskup Pražský, prve probošt Vyšehradský, byl prvé ženatý a měl i děti, ve své poslední vůli zmínku činí o jedné dceři. (*Čas. kat. duch. 1837.*)

Karel hrabě z Coudenhove, od r. 1832 probošt Staroboleslavský, byl před tím ženat a dvorním radou. Po smrti své manželky r. 1819 dal se na kněžství posvětiti. (*Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1838.*)

Roku 1467 odpadl od Jiřího, krále Českého, i pan *Hanuš z Kolovrat*, na Zbirově přidav se k pánům odbojným. Stal se totiž po smrti své manželky knězem a pak kanovníkem pražským a dosáhl i jiných vyšších hodností. (*Děj. česk.*)

Tomáš z Helfenburku, doktor obojích práv a muž vysoce výmluvný a nábožný, vstoupil po smrti manželky své, s niž splodil 4 syny a dceru Žofii, do stavu kněžského a stal se konečně roku 1579 biskupem Olomúckým. (*Ant. Rybička.*)

Jan Januszowski vl. Andrysowicz, spisovatel polský († 1623), když byl ovdověl, vstoupil do stavu duchovního a zemřel co archidiakon a farář. (*Děj. pols.*)

Jan Sienieński, erbu Dębno, vstoupil po smrti manželky své do stavu kněžského a stal se r. 1577 arcibiskupem Lvovským.

Hippolit Sigmund Terlecký, polský spisovatel, rodem z Volyně, po smrti manželky své Anny, byv od roku 1831 praktickým lékařem, odešel do Paříže, kde stal se knězem.

Alexandr Trzebiński, básník latinsko-polský († 1644), ztrativ ženu a dva syny, přijav kněžství stal se biskupem Přemyšlským i opatem Ondřejovským. (*J. Houra.*)

František Zabłocki, polský spisovatel († 1821), po posledním rozdělení Polska, jsa již dávno ovdovělý, odejel do Říma, kdež kněžské svěcení přijal a stal se ve vlasti své nejprv farářem v Gořе u Pulav a r. 1800 proboštem v Końskovoli.

Když se biskup Olomoucký Jan Borgius, jenž Olomouce ani neviděl, ale v Římě žil, r. 1496 biskupství Olomouckého za roční důchod pěti set dukátův z tamější biskupské komory odřekl: jmenoval papež *Alexandr VI.* biskupem Olomouckým Stanislava Thursu, Slováka a uherského šlechtice, doktora dekretův a již také kanovníka krakovského a olomouckého, bullou ze dne 30. ledna 1497 vydanou, ač co 26letý neměl k tomu právních let.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

3. Připrav se!

Sv. *Konstantin-Cyrill*, apoštol náš slovanský, měl se konečně státi knězem a povýšen byl za knihovníka u chrámu Svato-Sofijského v Cařihradě. Leč Konstantin tajně ušel na jistý ostrov v průlivu a skryl se tam v kláštеře. Po šesti měsících teprv nalezli jeho, vložili naň důstojnost kněžství, knihovníka a učitele filosofie. († 868.)

(Meth. Halabala. Kal. Moravan 1885.)

Sv. *Jan Nep.*, patron náš český, než vysvěcen byl na kněžství, připravoval se modlením, posty a dobrými skutky po dlouhý čas. († 1383.) *(J Bílý. Legenda.)*

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita a mučenník († 1581), jenž i v Praze blahodějně působil, s nevšední pílí a zvláštní horlivostí připravoval se na vysoký úřad kněžský, když r. 1578 tehdejším arcibiskupem Pražským Antonínem Brusem z Mohelnice na kněžství byl posvěcen.

(Ant. Rejzek. Kamp. živ.)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), obrátiv se co podjáhen z cesty tohoto světa na cestu spravedlnosti a svatosti, připravoval se na kněžství s největší horlivostí, kteréž i přijal v 32. roce věku svého. Před svěcením ještě oblékl se v roucho sprosté. *(J. Bílý. Legenda.)*

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), stav se nejprv klášterníkem. Když pak ho sv. Oldřich, biskup Augsburský, poznal, posvětil hodného bratra Wolfganga na kněžství, nedbaje odporu, jejž mu pokorný mnich kladl, vydávaje sebe za nedůstojna tak svatého úřadu. Tehdáž co den zpytoval bedlivě Wolfgang srdce své, rovněž smýval skroušenou lítostí všelikou skvrnu i vadu, jež mu svědomí útlé vytýkalo a usiloval řádně vykonati úkol, k němuž se byl slibem Pánu Bohu zavázal.

(Drahé kameny.)

4. Coelibát.

a) Jest prospěšný, ač měl býti zrušen.

Popové sami v církvi řecké uznávají, i za našich dob, že ženitba nese vinu jich bídy a proto mnozí jinochové, jmenovitě synové popů, vidajíce na své oči smutný stav otců svých, varují se všech zápletek svatebných, jestliže se stavu duchovnímu věnují, ačkoliv mají zaručené právo, že se mají ženiti před vysvěcením. *(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)*

Roku 1434 rokovalo se na sboru církevním v Basileji k žádosti císaře *Sigmunda* o zrušení bezženství kněží, avšak uzavření o tom odročeno.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), mezi jiným sepsal a do podrobna rozvedl návrh, kterak by se dal coelibát zrušiti a rodiny kněžské i při nynějších poměrech a příjmech zaopatřiti. Návrh ten arci nebyl proveden.

b) Hájili ho.

Mezi články, které sněm český nově zvolenému Českému králi *Ferdinandovi I.* roku 1526 ku schválení odevzdal, byl i tento: Kněžím aby se nedopoušt ělo ženiti. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

R. 1197 za vlády biskupa Jindřicha Břetislava přijel do Prahy legat papeže *Celestina III.*, kardinál *Petr* a zůstal v Praze asi osm neděl. Věc nejdůležitější, kterou zde, ač s nebezpečím prý života svého, provedl, byl slib bezženství, ku kterému napotom každý žák před svým vysvěcením zavázati se musel, tak že od té doby zákon coe-

libatu v Čechách nezrušený zachováván byl. (*Chron. Gerlaci.*)

Roku 1209 svolal *Jindřich*, arcibiskup Hnězdenský, veškeré duchovenstvo a dal si od nich přísahati, že od sebe ženy a konkubiny zapudí.

(*Dlugoš. Děj. pols.*)

c) Dispensi lze v stav manželský vstoupiti.

Albrecht, arcivévoda Rakouský, vstoupil do stavu duchovního a stal se r. 1577 kardinálem. Roku 1591 složil Albrecht své hodnosti duchovní a obdržev papežské dispense, vstoupil roku 1599 ve Valencii slavně v manželství s princeznou španělskou Isabellou Klárou Eugenií.

(*Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.*)

Leopold, arcikníže Rakouský, chtěl dosáhnouti koruny České po Rudolfovi II. (1576—1611) ačkoliv nepřijav, ještě kněžství, byl arcibiskupem Pasovským. A Leopold naklonil srdce své bavorské princezně Magdaleně, kteráž lásku jeho vroucně opětovala.

(*Čes. mor. Kr.*)

František Leopold Vilém Slavata z Hradce, posud kanovník v Pasově, obdržev dispens papežskou, aby rod nevymřel, s Marií Klárou Apolonií, roz. hr. ze Stahrenberka a ovdovělou z Lannoy, a roku 1690 se oženil.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl IV.*)

Kniha,

viz: „Čtení!“

Kobylky,

viz: „Nehody živelní II. 6!“

Kometa,

viz: „Příroda 4!“

V kostky hra,

viz: „Vyražení II 6!“

Kouření,

viz: „Vyražení II. 8!“

Krádež.

1. Dopustili se jí.

Bartoloměj z Božovic, přišed r. 1557 do dvoru v Pobořovicích za nebytí doma držitele poslal lidi své s vozem a koňmi a ti vylámavše na dvoře komoru, pšenice mlácené což mohli na vůz pobravše na Božovice odvezli.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. VII.*)

Dzierslav z Rytviany, rytíř polský za krále Vladislava III. (1202 - 1206), ukradl svému stryci primasu Jastrzebieci velkou částku peněz a promrhal ji ucházeje se o mazovskou princeznu.

(*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

Léta 1653. měsíce července lazebník s dvoumi tovaryši neb pomocníky v kraji *Králové-hradeckém* svého faráře zavraždil; pomocníci utekli a lazebník v Praze byl od noh kolem lámán a do něho vpleten. Oň také tomu faráři 200 tolarův ukradl. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jindřich z Lipé, byv r. 1315 od krále Českého Jana Lucemburského vladařem v Čechách učiněn, platil dluhy korunní důchody z měst, hor a jiných platův takovým způsobem, že pro krále a jeho dvůr téměř nic nebo velmi málo zbývalo. Jindřich byl posud jedním z předních věřitelův koruny a pamatoval na sebe, nejen aby prvé než jiní k svému přišel, nýbrž obohacoval se také způsobem nepravým. (*Děj. česk.*)

R. 1157 opustil *Ondřej*, udatný syn velikého knížete Ruského Jiřího v Kyjevě, sídlo na Vyšehradě a odebral se do krajiny suzdálské. A tu bez vědomí otcova vzal s sebou mnoho drahocenných věcí a mezi nimi zvláště efesský obraz Rodičky Boží, kterýž nedávno

z Řecka přivezen byl, u knížat Ruských ve velké vážnosti a zlatem, stříbrem a drahokamy okrášlen byl. Obraz ten stal se pak záštitou (palladium) Suzdalu a Vladimíru, ba celého Ruska.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Roku 1217 vydal biskup Ondřej interdikt na Čechy, že král *Přemysl Otakar I.* na ža'oby jeho ohledně práva statků církevních nedbal. Za to zabavil král všecky statky biskupské a ku prospěchu své královské komory je spravovati dal. Úředníci královští pobrali také archiv biskupský a mnoho listin na výsady biskupské a církevní zúmyslně zničili; byltě mezi nimi také zlatý majestát císaře Bedřicha I. Rudovousa od roku 1187 na nepodlehlost biskupství Pražského, že by pod světskou moc panovníka Českého patřiti nemělo. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Roku 1495 nešlechetně se zachoval *Vladislav II.*, král Český, potahuje po smrti knížete Hynka (syna krále Českého Jiřího) jeho Poděbrady a Kostomlaty k sobě.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

2. Škodí si; trestala se smrtí.

Atik, arcijáhen v Děvíně, zneužíval křesťanské dobroty a trpělivosti arcibiskupa svatého Norberta, patrona českého. Ont okrádal stolici arcibiskupskou, jejížto časné hospodářství pod jeho dozor slušelo. I musel konečně sv. Norbert nespravedlivého vladaře s úřadu složiti. *(Drahé kameny.)*

Císař *Ferdinand I.* měl zvláštní zalíbení v pěkných a drahých hodinkách I pozval kdys veškeré dvořeníny své, aby se na hodiny, jež po stole rozestaveny měl, podívali. Všickni se divili umělé práci a drahocennosti jejich nomohli se dosti nadiviti. Při ohledání zachtělo se jednomu dvořenínu hodin, kteréž, vida se nepozorovaným, také do kapsy schoval Císař, jemuž ta věc neušla, pokynul zloději a počal s ním velmi přívětivě rozmlouvati. Čím déle tato rozmluva trvala, tím nepokojnějším byl zloděj; neboť věděl, že hodina brzy mine a obával se tudíž každý okamžik, že hodiny budou v kapse bíti a že ho prozradí. Konečně kolečka došla, hodiny bily a zahanbený, strachem a bázní se třesoucí zloděj musel dopustiti, že krádež jeho celému císařskému domu známou učiněna jest.

(Klinkáče Legendy.)

Když zloděj neb lupič u *Bulharův* (pohanských) polapen byl a vinu sobě přičítanou odmítal, soudce hlavu jeho kyjem bil a železnými ostny v boky jej bodal tak dlouho, až prý vyznal pravdu. Okolo r. 860 řecký jeden pop, jenž za podvodníka pokládán jest, nosu a uší zbaven, kyji zbit a ze země vyhnán. Kruté byly tresty na ukradení dobytka neb člověka.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Léta 1577 vyznal se *Jíra Cibulka* od Prostějova v městě Solnici, že v Solnici v noci mnohých a častých krádeží se dopustil. I zavěšen byl na hrušce.

(Knih. m. Solnice. Čas. čes. Mus. 1847.)

L. 1616. Dva mladí tovaryši řezničtí, *Jan a Karel*, přespolní, bydlíce na Horách Kutných, ukradli Janovi Žabkovi, řezníku, sousedu, nemálo peněz a odšedše hejřili na to v městě Hranicích na Moravě; i vešli tam v podezření a dáni do vězení. O čemž zvěděv týž Jan Žabka, tam se za nimi vypravil a vyzdvihnuv je odtud, dopravil je do H. K. a jsou k útrpnému právu dáni a přiznavše se k té krádeži jsou ortelováni a zvěšeni, v pátek př. poslední neděli masopustní. Neveselý masopust měli.

(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)

Roku 1553 ukradl *Jakub Kobylka* Martinovi z Kojetic dvě klisny. Byl dostižen a trápen ve Zbraslavi, kdež pro své zlé činy a mnohé krádeže vzal svůj konec.

(Vác. Honejsek. Z děj. nepatr. čes. vesn.)

Léta Božího 1517 ve středu po sv. Lidmile vyvedli z Starého Města pražského *Martinka*, zloděje a vraha, k šibenici a tam ho oběsili na řetězu, aby tím déle visel. *(Staří letop. čeští.)*

Léta Páně 1586 7. Martii. Krčín, jakožto regent pana Viléma z Rosenberka písaře Plavnického *Matouška* dal oběsiti, potom 21. dne téhož měsíce i sládka z téhož pivovaru, řečeného *Bumbu* a to za příčinou krádeže, že nevěrně sloužili, třetí var sobě vystavovav. *(Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.)*

Léta Páně 1586 jistý mládek, syn nebožtíka *Mertle*, kuchaře z Třeboně, vešel do pokojů pana Viléma z Rosenberka a rozličné skvosty zde pobral a

schoval v krově nahoře doma. Avšak prozradil se, měniv tolary a zlaté a kvasiv. I byl chycen a u Třeboně proto zavisl.

(*Vácsl. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

Roku 1446 po sv. Petru a Pavlu oblehl Mikuláš Trčka *Ondřeje Keřského* v tvrzi Paběnicích pro krádež. I dobyl tvrze dne 21. července, že Keřský sám s některými ledva ušel a kohokoli tam zastihl všecky zvěšeli Keřský se potom na tvrzi v Janovicích (Červených) zavřel; avšak i tam byl dobyt, potom k rozkazu pana Trčky v Čáslavi stat, dojda tak zaslouženého trestu.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta Božího 1510 v středu před sv. Benediktem vyvedli v *Praze* z Starého Města k šibenici pacholka a ženu a tam je oběsili pro zlodějstvo.

(*Staří letop. čeští.*)

Pražané odpravovali oběšením nejvíce zloděje a lupiče.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Za času panování pana *Viléma z Rosenberka*, který byl rytíř zlatého rouna, ukradeno mu od jistého mladíka, jediného syna vdovy v Třeboni, zlaté rouno. Za to uvržen jest do žaláře a stat.

(*Kar. Müller. Čas. Mus. kr. Čes. 1858.*)

V Rakovnice *Simeon*, písař, přiznal se dobrovolně i na trápení roku 1558 ke krádeži peněz obecních sumy veliké, což se mohlo vyhledati z register 1847 kop 10 gr. míš. a proto konec života svého vzal. V době o něco později pokusili se v témž městě dva mladší písaři o krádež obecních peněz. Jeden z nich roku 1571. *Ondřej Dobiášek*, nad to ještě lámal se časem nočním do sklepu obecního v kostele Oba zaplatili a trpěli hrdlem.

(*Knih. městské gruntovní červené.*)

Roku 1551 dal rychtář *rakovnický* Štrába oběsili dva lidi pro jeden strych žita.

V *Mladé Boleslavi* r. 1602 oběšen Jan Bezprstý pro kousek másla.

V *Lounech* nejeden stat pro krádež raků.

V *Nymburce* bývali k zlodějům zvláště přísni: dopaden li který, to nikdy nevěděl dojde-li na houžev nebo na horší traplivější trest.

R. 1573 *Pražané* odsoudili zloděje buď k houžvi aneb, aby ho místodržící poslal na galeje.

Roku 1523 byl v *Soběslavi* na kůl vstrčen Sedláček, jenž se provinil krádeží a falešnou mincí.

R. 1585 *Vácslav Fišmejstrův* z Holic po učiněné sobě milosti zase komusi vzal mísy, sekyru, písně roční, minucí, sklenné věci, fěrtoch a řeznickou voprátku Proto uznalo právo pardubské konečně, že má přijíti o hrdlo sice, aby mečem na hrdle trestán byl.

R. 1596 kázali Náchodští *Pankrácia* z Broumova, ryb zloděje, jenž u vězení se podřezal, rychle, aby neumřel, vyvézti za město a tu při Božích mukách ho mučili a stali.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

Léta Božího 1440 před sv. Jakubem obehnán jest hrad *Waldštein* v kraji Boleslavském skrze pány a zemany; kdežto se byli zavřeli zlodějové a loupežníci. Pražané pak také vytrhli na pomoc jim s lidem a s puškami, v pátek po sv. Bartoloměji. A potom po sv. Vácslavu dobyli hradu.

(*Staří letop. čeští.*)

Kníže Albrecht z Waldšteina, znamenitý vojevůdce rakouský († 1634), zapověděl vojínům krádež A proto i jednoho vojáka pro kus perníku, druhého pro žemličku, třetího pro bochníček chleba oběsiti poručil.

(*Vác. Kozmanius Čáslavský.*)

Za velikého knížete Ruského *Vševlada III.*, Jurjeviče, ustanoven r. 1201 na krádež tento zákon: Kdo přes jednu marku stříbra ukradl, ať jest trestán hrdlem. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Roku 1567 *pastýř zhořský* jednomu poddanému J. M Petra Voka z Rožmberka pět skopců ukradl. Z té příčiny hejtman zalecký, tehdáž Krištof Srbocký, jmav takový jistý průvod vzíti, jej do Soběslavě dovésti dal. Když před ouřadem k též krádeži se přiznal na díle, pro tu nešlechetnost mečem ztrestán; pomocníci jeho dva, na kterýchž umřel, též zjímáni a při právě Soběslavském odpraveni.

(*Vác. Březan. Ž. P. Voka z Ros.*)

3. Zamezuj!

Léta Božího 1419. *Liška* litý vždy byl na zloděje a rád je věsil; a byl na Vlašimi purkrabí u Mikuláše Trčky z Lípy až do smrti. (*Staří let. čeští.*)

V XIV. století bylo v Čechách za prvních let panování císaře a krále Karla IV. mnoho loupežných pánů, kteří cestující zvláště kupce odírali. A proto bylo na *sněmu v Praze* usneseno: „Kdožbykoli stal se vinen krádeži či loupeži, buď osoba stavu panského, rytířského, vladyckého či městského aneb jakéhokoliv jiného, aby život jeho i statek propadl a byť z jakékoliv příčiny od císaře neb krále milost obdržel, aby navždy zůstal zbaven cti a nebyl k žádným právním soudům připuštěn.“

(*Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

4. Krádež polní.

Roku 1591 zavřeni jsou tři *kojetičtí* chalupní za tři dni kladou, že sousedům na obilí vyžinutím uškodili.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Ladislav z Prostiboře, pán v Lochovicích, sebrav roku 1569 nemalý počet poddaných svých, kteří se ozbrojili ručnicemi, srpy a kosami, přijel s nimi na Vyšelohy, ves pustou, jejíž grunty lidé z Chodouně panství Točnického užívali a tu dav ječmen a oves poséci a co tu byla žita svázaného i nesvázaného pobrati, dal vše na vozy vmetati a odvézti.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

5. Pytláctví.

Dopustili se, trestalo se.

Jan Barták, soused knínský, zlobíval Jana mladšího Ježovského z Lub († 1596), tím, že na panských gruntech tenata na podsed licel a zajíce honil.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Mikuláš z Drahenic poslal r. 1594 poddané s tenaty do háje Vysoké u Heřmaně, kteryžto obci písecké patřil a příjev za nimi na vozíku, pěkně se tu myslivostí a honbou na zajíce bavil.

(*Des. zems.*)

Léta Páně 1591 30. Novembris. A toho času někteří *sedláci* poddaní (p. Viléma z Rosenberka) v krádeži zvěři shledáni byvše, nařízením správce Krčina šibenicí ztrestáni; a na strach Krčín okolo obory tři šibenice postaviti dal.

(*Vácsl. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

6. Dluh.

Zaplať ho!

Roku 1523 musel *Ludvík*, král Český (1516—1526), pobyv plný rok v Čechách a šťastně tam spořádav záležitosti veřejné i své vlastní, pomýšleti na návrat do svého království Uherského (i co král Uherský), jehož považlivý stav již nutně vymáhal jeho přítomnost. Jak slavný však byl před rokem jeho příjezd, tak smutný byl 16. března odjezd jeho, který se dál v úplné tichosti, leda že někteří hospodští pražští surovými křiky stíhali a zatýkali dvořany, kteří odjížděli, nezaplativše dluhů svých.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Mělničtí, vypůjčujíce sobě od jakéhos Kříže na berní roku 1603 psali: „Dne včerejšího obec jsme shromážditi dali za příčinou berně a mnohé i vězením opatřiti jsme poručili; s pláčem naříkají, že jí nevědí kde vzíti.

(*Archiv mělnický.*)

Václav II., král Český (1283—1305), cítě, že konec života jeho se blíží, povolal k sobě Jana, předního kaplana svého, Jindřicha, opata Sedleckého, Konrada, opata Zbraslavského a Jindřicha Šturmova, kanovníka pražského a notáře a pravil k nim: „Poněvadž vás přede všemi jinými miluji, myslím, že jste také povinni, býti přátelé mé duše a blaha jejího. Svolejte všecky věřitele moje, sepište, kolik každému z nich dlužen jsem, starejte se o to, aby se jim vše náležitě zaplatilo a křivdy, aby nikdo netrpěl.“ Na to předvolal svého syna a nástupce Václava III. a pravil k němu mezi jinými i toto: „A nyní mi učiníš přísahu nad sv. ostatky, které tuto jsou že ty všecky dluhy, které jsem já pro ochranu království učiniti musel, zaplatíš, a všecky křivdy, jež kdokoliv pro mne musel snášeti, napravíš.“ (*Petr Zbr.*)

Krása.

1. Jí slynuli,

viz i: „Žena 1!“

Alexandra Pavlovna, nejstarší dcera cara Pavla Petroviče a Marie Fedorovny († 1801). vynikala neobyčejnou krásou a i zálibou v nové literatuře ruské. *(Vávř. Dušek. Ottův Slov. Nauč.)*

Alžběta, královna Uherská, druhá manželka Ludvíka I., dcera Stefana Kotromanoviče, bana bosenského, vdaná r. 1357 byla slavná svou podivuhodnou krásou. *(Vojt Šafařík.)*

Alexandra, kněžna Mazovská, sestra krále Polského Vladislava II (1386 1434), známa byla pro svou krásu tělesnou. *(Jak. Caro. Gesch. Pol.)*

Svatá *Anjela* Česká, panna, karmelitánka († 1220), sestra výtečného krále Českého Vladislava II., obdařena byla neobyčejnou krásou těla. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Frankové vychvalují znamenitou krásu *Marie Borilovny*, roz. Bulharky. manželky císaře Jindřicha Cařihradského v XIII. století. *(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)*

Božena, dcera Kresiny, vladyky, kterouž kníže Český Oldřich (1012—1037), uzřev ji, ana pere blíže vsi u studánky, pojmul za manželku, slynula neobyčejnou krásou Bylať těla vkusného, pleť měla jemnější nad sníh, jemnost zvláštní, skvělost nad slonovou kost; byla krásnější než safír. *(Kosmas. Kron. čes.)*

Břetislav, kníže Český (1037—1055), byl muž velmi krásný a statečný, hrdinské mysli a mravů líbezných. *(Kosmas. Kron. čes.)*

Izzo, pátý biskup Pražský, jenž roku 1030 zemřel, měl neobyčejně krásné tělo a krásnou tvář, vlasy měl jemně bílé, takže nazýván byl biskupem Bílým a milostným. *(Kosmas. Kron. čes.)*

Jan III., biskup Pražský (1258—1278), zvláštní byl a krásné postavy. *(Pokrač Kosmy.)*

Johanna, kněžna Lužická, dcera krále Alfonse, takové byla krásy, že ji zázrakem krásy jmenovali. *(Engelgrave.)*

Judita, choť knížete Českého Břetislava (1037—1055), kterouž ve Svinibrodě unesl z kláštera, byla ze všech knížecích dcer toho času pokládána za nejkrásnější. *(Kosmas. Kron. čes.)*

Otto I., údělný kníže Olomoucký, syn Břetislava I. a Jitky Svinobrodské, který se r. 1054 poprvé připomíná, nazván jest pro svou krásu: „Sličný“. *(Děj. mor.)*

Marie Teresie z Paaru, kněžna, která žila v XVIII. století, vynikala sličností tváře. *(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)*

Praskovia Soltykova, choť Ivana Alexějoviče V., cara Ruského (1682—1689), slynula neobyčejnou krásou. *(Děj. rus.)*

Spytihněv II., kníže Český (1055—1061), byl jinoch krásný a spanilý, černých vlasů a dlouhých vousů, tvář měl bílou jako sníh a líce červené, zrak jasný a veselý. *(Al. Hlavinka. Obzor. 1889.)*

Sv. *Vojtěch*, patron náš český a druhý biskup Pražský, mučenník († 997), vynikal nad ostatní bratry tělesnou krásou a silou, pročež určil ho otec ku stavu světskému. *(Fr. Ekert. Církev vítěz.)*

2. Vydobývá přízně.

Raja Damjanović, srbský senátor († 1858), pocházel z chudé rodiny. Co chlapec vynikal neobyčejnou krásou a ta byla příčinou, že si ho vojvoda Jefrem, bratr knížete Miloše Obrenoviče, k svému dvoru do Šabce vzal a dráhu mu k důstojnostem pozdějším a úřadům proklestil. *(Jer. Solař.)*

Kateřina Alexejovna, kněžna *Dolgorukovna* vyznačovala se neobyčejnou krásou a půvabností, jimiž mladý car Ruský Petr II. dojat, dal se s ní roku 1729 v moskevském Lefortském zámku slavně zaslíbit. *(Děj. rus.)*

Hedvika, královna Polská, choť Vladislava II. Jagiella (1386—1434), slynula neobyčejnou krásou, kterouž přemnohá nepřátelství zamezila. *(Jak. Caro. Gesch. Pol.)*

3. Bývá původkyně hříchu a pokušení.

Kateřina I., konečně carovna Ruská († 1727), byla nejprv pro krásu svou souložnicí cara Ruského Petra Velkého. (*Děj. rus.*)

Jistá *polská paní* slynula neobyčejnou krásou. A tu se stalo že Boleslav II., král Polský, spatřiv ji, smilným ohněm k ní zahořel. A když ji ani lichocením ani slibováním svésti nemohl, dal ji svými pomahači násilně unésti a potom s ní v hanebném obcování několik dětí zplodil. (*J. Bílý. Legenda.*)

Svatý *Mojžíš*, komorník, mnich kyjevský († 1064) slynul neobyčejnou krásou a proto co otrok musel mnohá pokušení snášeti od své paní. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

4. S tělesnou spoj duševní — ctnost!

Anastasia Romanovna, první choť cara Ruského Jana Vasiljeviče Hrozného, v XVI. století spojovala s krásou tělesnou i výtečné vlastnosti duševní. (*Jos. Kolář.*)

Eliška, dcera rytíře Znaty z Melu, choť pana Ctibora Tovačovského z Cimburka (nar. r. 1430), vynikala výtečnou krásou a duchem nevšedním. (*Fr. Palacký.*)

Blahoslavená *Emma* († 1045), kněžna Korutanská, příbuzná svatého Jindřicha, císaře, byla krásná dle těla a krásná dle duše. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Arnošt, hrabě z Harrachu, od r. 1622 arcibiskup Pražský, stav se kardinálem, od obyvatelův římských pro jeho v ctnostech spanilost i pro krásu jeho osoby kardinálem andělským jmenován byl. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Kunhuta, choť Přemysla Otakara II., krále Českého, a po smrti jeho Vítkovice Záviše z Falkenšteina († 1285), vynikala krásou tělesnou při tom byla mysli vznešené i darův ducha velikých. (*Děj. česk.*)

Blahoslavená *Kunhuta*, královna Polská, panna, dcera Uherského krále Belly IV. († 1292), když dospěla v pannu skvěla se ctnotou, bystrým rozumem a sličností tělesnou. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstratského, patron český († 1134), slynul neobyčejnou krásou. Byl jinoch postavy vysoké a souměrné, zdravím jen kynul; z očí mu hleděla duše jemná, vážná, podnikavá, z úst plynula mu řeč vtipná, líbezná, opravdová; v obcování byl ušlechtilých mravů. (*Drahé kameny.*)

Svatá *Olga*, první kněžna Ruská křesťanská († 969), slynula neobyčejnou krásou takže císař Konstantin Porfyrogeneta Cařihradský, ač vdovou byla, za manželku ji sobě vzíti chtěl. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jan Rychlovský, slavný kazatel český a světící biskup v Praze († 1811), spojoval tělesnou sličnost s lahodností mravů. (*Ant. Rybička.*)

Kreslení,

viz: „Zábavy II. 9!“

Kroupy,

viz: „Nehody živelní 7!“

Křest.

1. V Rusku dávali při něm i kříž; děj se v kostele a ne v domích.

Při křtu sv. dával za prvních dob v *Rusku* kněz křtěnci kříž, kterýž Rus po celý svůj život na holých prsou nosil a kteréhož nikdy neodložil. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Roku 1265 porodila *Kunhuta*, choť Přemysla Otakara II., dcerušku. Křtiny slavné obývaly se ve svátek Očišťování Panny Marie, t. j. 2. února. A na těch křtinách objevila se hojnost veliká, bohatství a sláva krále Českého. Za kmotry byli prošeni tři biskupové: Pražský, Olomoucký a Braniborský a k ho-

dování pozváni jsou všichni nejpřednější pánové z Čech, z Moravy a z Rakous. Na ten den šel král v slavném průvodu, maje královskou korunu na hlavě, do chrámu sv. Víta, a po vykonaném křtu při kterém dáno dítěti jméno po matce Kunhuta, slyšel velkou mši sv. u oltáře Panny Marie v dolejším kůru. Potom bylo hodování na paláci královském přeskvostné, které dva dni trvalo. *(Děj. česk.)*

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský (1623—1667), opřel se neprávnímu zvyku udělovati křest sv. v příbytku soukromém a pokutu uložil na ty, kteří by odvážili se jím mimo kostel přisluhovati.

(Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.)

1. Jest potřebný; — křest krve přijali.

R. 1254 - 1255 podnikl král Český *Přemysl Otakar II.* křižácké tažení do Prus s vojskem na 60 000. Dobyv nad Prušáky vítězství a zničiv svatý dub v háje Romově naplnil Prušany strachem, poddávali se mu nejpřednější mužové a slibovali Přemyslovi poslušenství a poddanost. Přemysl Otakar žádal od nich především, aby přijali křest Boží a když k tomu ochotnými býti se osvědčili, tu hned Olomoucký biskup Bruno který též byl kříž na sebe vzal a mečem se opásav pro církev bojoval, jal se udělovati jim svátosti křestu.

(Děj. česk.)

Sv. Jiří, spolupatron náš český, mučenník († 303), pomohl jistému oratorovi, Gliceři jménem, z velké nesnáze. Glicer volal tu městem Nikomedií: „Opravdu, veliký jest Bůh křesťanů!“ O čemž zvěděv císař Dioklecian dal mu bez prodlení hlavu stíti. *Glicer* vzývaje Krista Pána, aby s jeho umučením místo pokřtění za vděk vzíti ráčil, chvátal s radostí na popraviště, že mu vojáci průvodčí sotva stačili.

(Drahé kameny.)

Roku 1694 bažil židovský pacholík v Praze *Šimonek Abelesův* po křtu sv., docházelť do domu jedné pražské měšťanky, kdež slýchal rád o katolickém náboženství; leckdy se zadíval rozkošně do obrázku Panenky Marie. Otec Lazar Abeles nechtěl o křtu ani slyšeti. A když Šimonek u jesuitů se chtěl dáti pokřtíti, byl od vlastního otce zbit a pak od jiného žida Kurtzhanda zavražděn, při čemž mu otec Lazar pomáhal. To se stalo dne 21. února v neděli na večer r. 1694. *(Děj česk.)*

3. Prospívá i tělu, po něm vzdej se model; slib křestní zachovej!

Vladimír, kníže Ruský, rozstonal se roku 988 očima, i neviděl ničehož a rmoutil se velmi I poslala k němu nevěsta jeho Anna sestra císařův Cařihradských, řkouc: „Chceš-li pozbýti nemoci této, tehdy dej se brzy pokřtíti, nedáš-li, tehdy toho neduhu nepozbudeš.“ Uslyšev to Vladimír, řekl: „Bude-li toto pravda, tehdy v pravdě veliký bude Bůh křesťanský.“ I poručil, aby ho pokřtili. A biskup Korsuňský s kněžími císařovninými, dav prvé naučení, pokřtil Vladimíra; jakmile vložil naň ruku, ihned prozřel A vida Vladimír toto náhlé uzdravení, velebil Boha, řka: „Nyní teprve spatřil jsem Boha pravého!“ *(Nestor. Letop. rus.)*

Když Česká kněžna sv. *Ludmila*, manželka Bořivojova, svatým Methodějem byla pokřtěna, všecky modly své, jež dílem zhotoveny byly z kovů drahých, roztlouci kázala a uliti z nich rozličné náčiní a nářadí k obřadům křesťanským potřebné. Z této směšeniny kovů různých ulit byl tehdy také milostný obraz Bohorodičky, který v Staroboleslavském chrámu Panny Marie se chová posud.

(K. V. Zap. Archaeolog. památky. 1858.)

Kdykoliv mladík z cechu *českého sklářství* učenník odcestovati měl kamkoliv za obchodem: ihned počala starostlivá matka shánětí prádlo, šatstvo a jiné věci. Na dno pak uschována košilka, která měla býti průvodčím hocha ve světě nezkušeného. Byla to košilka od křtu sv., kterou hoch dospěv za 10—12 let v muže a vrátiv se po tom čase domů, právě tak neposkvrněnou nazpět přinésti měl, jak ji nyní obdržel. Zkušenost ukazovala, že tímto odznakem dětské nevinnosti nejen jinoch v cizině upamatoval se na slovo drahé máteře a neřestí se vzdaloval, aby jednou ku své matce propověděti

mohl: „Máti, zde vracím ti košilku, zachoval jsem nevinnost srdce svého a vracím se bezúhonný, jakým jsem byl, když jsi mi ji dávala.
(Jos. Schindler. Čas. kat. duch. 1883.)

4. Kmotrovství jest překážkou manželskou; kmotrovství nezamítej!

Císař Cařihradský Konstantin Porfyrogeneta pozval svatou *Olgu*, první kněžnu Ruskou křesťanku († 969), po křtu sv. v Cařihradě a řekl: „Chci tě míti za choť.“ — Olga: „Kterak budu choti tvou, když jsi mi byl křestním kmotrem a nazval's mne dcerou. U křesťanů nesmí kmotr za manželku míti křestnou dceru svou, jak sám víš.“ — Císař pravil: „Chytrá jsi a přelstila jsi mne!“ Dal jí dary mnohé: zlato, stříbro, povlaky i nádobí rozličné a propustil ji. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

R. 1894 přišla císařovna Rakouská *Alžběta* na procházce po Alpách v jižním Tyrolsku do chalupy, kdež veškeré obyvatelstvo zastihla svátečně oděné avšak na mysli poněkud stísněné. Nepoznaná pátrala císařovna po příčině této okolnosti a tu zvěděla, že téhož dne měla tam býti pokřtěna dceruška, ale že nepřišla kmotra Ihned projevila císařovna ochotu, že sama bude kmotrou. A když se lidé po křestním jménu svého hosta, jehož neznali, tázali, pravila paní: „Mé křestní jméno není v zdejší krajině obvyklé, ale dejte děcku to nejkrásnější jméno, které křesťanství zná, a pojmenujte je Marie. Teprv pak druhého dne, když služebník přinesl značný peněžitý dar a krásné rouško křestní, zvěděli obyvatelé chaty, že novorozenému děcku byla kmotrou — Rakouská císařovna. *(Čech.)*

Když se léta Páně 1534 panu Joštu z Rosenberka z druhé manželky jeho paní Anny z Rogendorfu první dítě Ferdinand Vok narodil, ráčil mu král *Ferdinand* kmotrem býti.
(Vác. Březan. Živ. Vil. z Ros.)

Všickni dvořané od nejvyššího až do nejnižšího prosívali *Ferdinanda III.*, císaře a krále Českého (1637—1657), aby byl kmotrem jejich dětem; císař takovouto prosbu obyčejně splnil a buď děti při křtu držel aneb jim byl za kmotra při biřmování.
(Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.)

Ivan III., car Ruský (1462—1505), vycházeje často na zapřenou, rád u prostého lidu zavítal, aby seznal jeho potřeby. Přišel jedenkráte do chatrče osamělé, kde nedávno děťátko světla Božího spatřilo. Kromě manželů nebylo tu nikoho. Matka po porodu nemohla vstáti, aby neznámého hosta vyčastovala, proto snesl sprostičký muž, co bylo, černý chléb a medovinu. Když neznámý host se najedl a pohovořil, pozoroval že starost mají o kmotra, nebo muž se nemohl vzdáliti aby v sousedství o kmotrovství požádal, protož cizinec sám za kmotra se nabídl, jen musili mu slíbiti, že se křtem počkají do zítřka. Druhého dne přijel car s celým komonstvem do chatrče, což vidouce oni prostní lidé, velmi se zděsili, však car je upokojil a na odměnu za jich křesťanskou pohostinnost, již mu včera neznámému prokázali, pojav dítě k sv. křtu je vezl, o něž pak jakož i o rodiče dobře se postaral. *(Podst. výkl.)*

Dne 11. srpna roku 1527 narodil se Ferdinandovi I., králi Českému (1524—1564), syn, jemuž dáno jméno Maximilian. Kmotrem prvorozeného toho syna byl pan *Adam z Jindřichova Hradce*, kancléř království Českého.
(Zap. Čes. mor. Kron.)

Když císař *Josef II.* (1780—1790) v Záhřebě se zdržoval, byl od jednoho hraničára, jemuž manželka dva chlapce porodila, požádán za kmotra. Josef žádosti té vyhověl a když se ho farář otázal jak dítky se mají jmenovati, pravil, že Josef I. a Josef II., což se i stalo. Otec dětí obdržel značný dar a dvojí služné doživotně, spolu doložil císař, že se o duševní i tělesné blaho dítek starati bude. *(Mehl. Kat. Handl.)*

Jan Václav hrabě Galas jmenován r 1714 vyslancem v Římě a tu papež *Kliment XIII.* byl mu kmotrem při křtu první dcery jeho. *(Ferd. Mikovec.)*

Roku 1457 dne 29. listopadu byl král Český *Ladislav* za kmotra dítěti Zdeňka Konopištského spolu s Jiřím Poděbradským a několika kmotry jinými. Křest konal se v kostele hlavním na hradě

pražském, kamž král odebral se z dvoru svého na hradě pražském.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Hraběti Jaroslavu z Martinic, jenž co místodržitel pražský od stavů odpořivých z okna r. 1619 svržen byl, a utekl se do Mnichova, kdež nějaký čas se zdržoval, narodil se tam synáček, jejž probošt hlavního kostela pasovského Zikmund z Pethinku křtil. Kmotrem byl J. M arcikníže Rakouský *Leopold* slavné paměti biskup Strasburský a Pasovský skrze zástupce.

(*Čas. česk. Mus. 1850.*)

Lotar, císař Německý, byl dne 21. dubna 1128 kmotrem synáčkovi Soběslava I., knížete Českého, v městě Meziboru, kdež také v nejprvé příští den velikonoční Boží hod slavil.

(*Děj. česk.*)

Martin Medek, arcibiskup Pražský, byl kmotrem dítkám Jakuba z Hagu, císařského purkrabí v hradě vídenském, jenž mu r. 1582 zprávy z Vídně po dával. Podobně i dítkám Jakuba Regnarta, z komonstva jednoho arcivévody.

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Prušané byvše roku 1254 od Českého krále Přemysla Otakara II. přemoženi, který na ně s vojskem na 60.000 mužů přitáhl, poddávali se Otakarovi a jak jim rozkázal, dali se i od Brunona, biskupa Olomouckého, jenž taktéž na tom tažení se nalezal, křtíti. A tu král Český *Přemysl Otakar II.* sám prvnímu šlechtici pruskému za kmotra se postavil a jemu své německé jméno Otakar dal.

Totéž učinil Ota, markrabě Braniborský, při druhém šlechtici, kterému dal při křtu jméno své Ota. Oba první pokřtěné Prušany král Český skvostnými rouchy obdaroval a jakožto křesťanské bratry je pozdravil. Tento příklad následovali všickni ostatní křesťanští kníže a a rytíři ve vojště křižáckém a byli kmotry šlechticům pruským, až všickni byli pokřtěni.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Johanna z Rokytníka, choť pana Hertvíka Bedřicha Záruby z Hustočan a pána na Svojanově v XVI. století, mnohým chudým lidem děti ke křtu držela, takže posud v paměti lidí žijí.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Sv. *Václav*, kníže Český (928—935), byv požádán od bratra svého Boleslava synu nově narozenému za kmotra, milerád nabídnutí to přijal a do Staré Boleslavě se odebral. A zde zulíbal bratra, zulíbal novorozeňátko; při křtu na rukou je drže skropil slzou lásky strýcovské a korunu svou mu do vínku vložil. (*J. Bílý. Legenda.*)

Bl. *Vintýř*, jenž od r. 1008 37 roků poustevničil, navštívil také Oldřicha, knížete Českého, a byl jeho synáčkovi Břetislavovi okolo roku 1012 při křtu sv. kmotrem. (*Drahé kameny.*)

Ve *žďárských horách* se udržuje kmotrovství do kolikátého kolena, vždy se při řeči jmenuje kmotra. Kmotrům líbají se ruce Za zvláštní štěstí pro děcko se považuje, zdvihají-li je ze křtu kmotři rodičův.

(*Vl. Pittnerová. Český lid. roč. I.*)

5. Rouhání dochází trestu,

viz: „Rouhání 6 a!“

Křesťanství.

1. Působí blahodějně, avšak musíme ho znáti.

Když Bulhaři přišli do Moesie, podmanili si zde *Slovany*. Vůdcové branných plukův udatní vtrhli do krajin míru milovných, orbou a hospodářstvím zanešených Slovanův a v krátkém čase tak s novými poddanými svými se sbratřili, že naposled přijavše jejich řeč, mravy, způsob živobytí, anobrž s nimi za jedno i náboženství křesťanské: národnost svou zcela změnili, stavše se z uralských Čudův podhaemskými Slovany.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Léta 988 dal se *Vladimír*, velkokníže Ruský, i s národem pokřtíti. A hle křesťanství dokonale přejinačilo mravy jeho. Rozpustilosti a bujnosti výhost

dán u dvoru; prchlivost a přísnost panovníka změnily se v lahodnou krotkost. Z rozkazu jeho vyvráceny modlárny a modly po vší zemi; pospolitý lid více příkladem jeho přemožený nežli mocí donucený, přistupoval bez odporu k víře křesťanské.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

R. 1219 jali se i Švédové do krajin *Estonů* se tlačiti, kdež již Němci a Dánové krajiny měli. A Estonové se tomu těšili, doufajíce, že jich pomocí zase se k pohanství navrátí. Neboť o křesťanské víře věděli jen, že koupelí jí lze dosíci, že samoochranu a loupež zakazuje, avšak přece dovoluje, aby část jmění poddaných soudcům a úřadům se odváděla, že křesťanská bohoslužba pozůstává hlavně ve ctění soch a obrazů, že si ochranné bohy v podobě člověka a nikoliv zvířete představují. V takové nevědomosti vězeli Estonové, ježto těch několik málo křesťanských kněží museli ustavičně jen křtíti, jejich řeč nerozuměli a začasto sami nevědomi byli.

(*Ludv. Albr. Gebhardi. Děj. Livonie.*)

2. Buď jím skutkem, haj ho!

Václav Matěj Kramerius, přední křísitel národa Českého († 1808), choval se vůbec po celý život jak na křesťana a lidumila přísluší. (*Ant. Rybička.*)

Na říšském sněmu v Novém Městě za Vídní roku 1455 jednalo se také o výpravě proti Turkům. Avšak ctižádost, ješitnost, závist a jiné vášně udusily v knížatech tehdejšího věku takořka všechen cit spravedlnosti k bližnímu. Jak zcela jinak to znělo, když gubernator království Českého *Jiří z Poděbrad*, co vyslanec krále Ladislava, veřejně ve sněmě se osvědčil, že hotov jest vytáhnouti osobně s mocí brannou z celého království do boje proti nepříteli křesťanstva, jakmile by mu pokoj se všemi národy okolními zjednán a utvrzen byl.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

3. Kdy zavedeno mezi Slovany.

Sv. *Pavel* jest učitelem národa Slovanského, poněvadž učil národ Slovanský a ustanovil biskupem a náměstkem po sobě Andronika národu Slovanskému. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Boris, kníže Bulharský, již dávno od duchovníkův řeckých i sestry své křesťanky v srdci svém k víře křesťanské náchylný učiněný, uvolil se naposledy k zavření míru a ke vstoupení ve přátelské svazky s císařem Řeckým. Smlouva tato spečetěna a pojištěna byla ze strany panovníka Bulharského a bojarův jeho přijetím křestu, ze strany pak císaře Řeckého konečným postoupením Bulharům krajinky Zaporije jmenované roku 860.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

V *Dalmacii* zvláště v městech počalo se křesťanství šířiti již za časův apoštolských a zvláště jmenují se biskupské církve v Splitu a Ninu co apoštolské, ona od sv. Dorma, učenníka Pavlova ok. r. 90, tato od sv. Anselma, jednoho z učenníkův Kristových.

(*Jos Erben.*)

Ku konci r. 844 *čtrnáctero českých lechův* na víru křesťanskou se obrátiti uzavřelo. Zabrali se proto do Řezna ku králi Ludvíkovi Něm., jenž vlídně je přijav dne 1. Jan. 845 i s lidmi jejich pokřestiti dal. To jest památný skutek počátku křesťanství v Čechách, ačkoliv téměř pochybovati nelze, že tam již i před tím víra křesťanská některých vyznavačů byla nabyla Čechy byly počítány k Řezenské diecési.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

To ale nepochybné jest, že teprv arcibiskupu *Methodiovi*, ne bez pomoci Svatoplukovy, podařilo se, *Bořivoje* ku křesťanství skutečně skloniti a pokřestiti, po čemž i celý dům knížecí, i většina Českého národu na víru křesťanskou se obrátila. Stalo se to v Moravě na dvoře Svatoplukově r. 873 neb 874. Nelze i pochybovati, že i Method sám osobně přišel do Čech, ne li pro křest sv. *Ludmily*, alespoň aby radou a pomocí přispěl při vštěpování tak šťastně pučící se nové víry.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Chotimír, vévoda Slovinců korutanských, vyučiv se víře křesťanské, požádal biskupa Salcburského svatého Virgilia o horlivé dělníky na vinici Boží, jenž by dokonale dílo započaté v lidu jeho kněžími Lupem a Meydranem a i sám víru Kristovu rozšiřoval.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Bonifác* (Dobroděj), arcibiskup apoštolský pro Litvany, mučennik († 1008), neohroženě hlásal učení Kristovo slovanským Litvanům, u nichž i smrt mučennickou podstoupil.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

R. 1385 požádal *Jagiello*, velkokníže Litevský, o ruku kralevičny polské *Hedviky*, přislibuje zároveň, že všecky Litvany přivede ku křesťanství. Mladá a sličná Hedvika konečně, ana si toho matka královna Alžběta a i šlechta polská přály, konečně svolila a křesťanství nyní v Litvě zcela zavedeno jest Jagiello stal se i králem Polským.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Mendog, kníže Litvínský (1238—1263), žádal na radu německého řádu papeže o korunu královskou a přislíbil, že se dá pokřtíti. Papež Innocenc IV. zaslal vskutku Mendogovi královskou korunu. Mendog pak dal se r. 1252 se 600 Litvinův pokřtíti a dominikán Vít ustanoven za prvního Litevského biskupa. (*Aug. Schlözer. Děj. Litevska.*)

R. 965 vdal *Boleslav I.*, kníže Český, dceru svou *Dubravku* knížeti Polskému Mečislavovi I. čili Meškovi, ještě pohanu. I buďto že, jako polské kroniky praví, kněžna Česká pokřesťanění manžela svého zavýminku hned při zasnoubení svém položila, buď že, dle zprávy letopisů jiných, teprv po zasnoubení svým laskavým se chováním a moudrou řečí jej k tomu naklonila, to vždy jisté jest, že Dubravka sama Mečislava ku křesťanské víře obrátila. Přijal křest r. 966 od kněze českého; s ním a brzy po něm také veliká část národu Polského pokřestiti se dala.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstratského, patron český († 1134), stav se arcibiskupem v Děvíně, přispěl mnoho ku vzkřišení křesťanské víry v Slovanech, u Veletů, Srbů, Vagrů.

(*Drahé kameny.*)

4. Nezneužívej ho!

Albrecht, biskup z Rigy, násilně rozšiřoval křesťanství v Liflandu a když moc svou zde rozšířil, požádal císaře Otu IV., aby mu zem tu v len dal, což tento i učinil r. 1207.

(*Ludv. Albr. Gebhardi. Děj. Liflandu.*)

Kdokolív nepředpojatou myslí sám ve knize dějin se poohlédne, toho nemůže zůstati tajno proč tehdáž, když ostatní Slované v Bulharích, Srbích, na Moravě, v Čechách, Polště a Rusi náboženství křesťanské, ne všudy-li bez odporu, přece bez velikého krveprolití a vesměs dosti ochotně z rukou bezbranných duchem pravého křesťanství puzených, domácích i cizích kněží, přijímali: samojediní *Zalabci*, jmenovitě *Bodrici* a *Lutici*, po každé, kdykoliv podmanitelé jejich po přemožení jich, jho těžké poroby světské se závazkem přijetím křesťanství na ně vložili, a je k novým robotám a poplatkům donutili, nabyvše síly, jho toto se sebe svrhli, a sice s takovou zoufalou zuřivostí a s provozováním takového ukrutenství, jakéž sobě připomínati mysl člověčí se uznává, aniž dříve šiji svou mírně sklonili než poslední krev za vlast a národnost vycedili.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Císařové Němečtí, chovajíce pod zástěrou rozšiřování křesťanství politické úmysly t. j. podrobení všech severoevropských národův pod svou berlu, časně zřetel svůj i k Polanům a Rusům obrátili, vysílajíce k obrácení jich svých kněží a biskupův.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Jindřich Lev, vévoda Saský, válčil s pohanskými Slovany baltickými, aby rozmnožil země své a nikoli proto, aby je obrátil na víru křesťanskou.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Když *Jindřich Ptáčník*, císař Německý, krutým mečem svým Slovany polabské do jha těžké poroby uvrhovati a spolu násilně ku přijetí víry křesťanské donucovati počal, zmizela důvěra svobody milovného lidu k těmto cizincům a darům jejich.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Jindřich Saský zúčastnil se r. 1147 v křižácké válce proti pohanským Slovanům polabským. Avšak Jindřich toužil po tom, aby v těchto zemích sám panoval, jemu se nejednalo tak o obrácení těchto krajin a jen tím se spokojil, že Slované připověděli, že se dají pokřtíti. (*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Křižáci německého řádu, byvše povoláni roku 1226 od Polského knížete Konráda Mazovského do krajiny chel-

minské, aby víru Kristovu mezi Prušany rozšiřovali, hanebně si počínali Přispěním mnoha jiných Němcův prolévali krev, loupili a pustošili, dobyli a přivlastnili si dle německého způsobu pruských krajin Pomezanie, Pogesanie, Vannie a Matangu. Do dobytých krajin se hned množství Němcův z říše zatáhlo a zakládali tam města, přisvojili si nejlepších živností a násilně pokřtění Prušané ztrativše svobodu, ztratili také brzo jazyk svůj národní a zvláštnosti své odložiti museli. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Když Vladislav II., král Polský (1386—1430), bratra svého Skirgiello učinil velkoknížetem Litvínským, po kteréž důstojnosti i strýc jeho Vitold bažil, spojil se Vitold s pohanskými obyvateli Samogilskými i s *německými křižáky*, kteří přece měli pohany obraceti na víru katolickou a přemohl v bitvě Skirgiella. (*Jak. Carov. Gesch. Pol.*)

Když *němečtí rytíři* dne 15. července 1410 u Tannenbergu úplně od Vladislava II., krále Polského na hlavu poraženi jsou: povstalo všecko obyvatelstvo v Prusku proti rytířům, ježto křesťanství zneužívali a více o své panství než o rozšíření víry katolické dbali. (*Děj. pols.*)

Za času Německého císaře Karla Velkého v IX. století pracovali pro něho na Moravě *němečtí misionáři*, neznající řeč lidu slovanského o zřízení hierarchie, to jest o zavádění desátků a daní mezi lidem již křesťanským. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Rytíři *řádu německého v Livonsku* a okolních zemích v XII. a XIII. století počínali si krutě ku pohanům a nově obráceným, nedodrželi jim v slovu, dráždili je rozličnými ukrutnostmi a bažili více po své slávě a vládě v zemích, než aby křesťanství zde opravdu zavedli. A tím arci vzbudili mezi pohany i nenávist proti náboženství křesťanskému. (*Ludv. Gebhardi. Děj. Livon.*)

Král *Ludvík* Německý vedl války s pohanskými ještě *Čechy* pod záminkou rozmnožení cti Boží a rozmnožení říše Kristovy, vlastně ale pro nasycení hrdosti, panovitosti a německé chtivosti. Ale jakž měli přilnouti Čechové k nauce Kristově, když její zvěstovatelé přicházeli s mečem v ruce, když jim nesrozumitelnou řečí podávali věčné pravdy učení lásky za příliš velikou cenu, za otroctví a smrt? jako tehdáž již ubozí korutanští Slované v poledních stranách, Bodrci Srbové a Lutici na půlnočních stranách to trpce zkoušeti museli. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Mendog, kníže Litevský, dal se roku 1252 pokřtíti, křesťanství veřejně vyznával, avšak tajně obětoval modlám. Stal se sice králem Litevským, ale ztratil mnoho zemí. I rozzuřil se proto a odpadnuv od křesťanství křesťany pronásledoval. (*Aug. Schlözer. Děj. Litevska.*)

Mendog, král Litvínský, byl přemluven od *řádu německého* roku 1260, aby celá jeho říše, pakli by bezdětek zemřel, připadla po jeho smrti livonskému německému řádu. (*Ludv. Gebhardi. Děj. Livonska.*)

Polané, volajíce v XIII. století řád německý ku pomoci, mysleli, aby je řád proti pohanským Prusům hájil a země dobyté chránil. *Řád německý* nechtěl však bojovati pro knížata, nýbrž vítězstvím křesťanství nad pohanstvem chtěli si sami novou říši založiti a nedbal na účel, pro který byl založen, totiž aby jen křesťanství rozšiřoval a o světskou vládu se nestaral. (*Vinc. Roepell. Gesch. Pol.*)

Roku 1454 byla válka v Prusích proti *řádu německých rytířův*. Líbiloť se rytířům v Prusích panovati a nebylo-li pohanův, aby se dali pokřtíti a v otroctví vrhati, utiskovali páni rytíři obyvatelstvo křesťanské. Sami se chlubili, že Prusko jest nyní německé šlechty špitálem, neboť vskutku sloužilo již co zaopatřovací ústav pro mladší syny z německých rodův šlechtických. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Za panování císaře Německého Karla Velkého († 814) není žádných sledův, že by křesťanské náboženství průchodu do *polabského Slovanstva* bylo nalezlo, ačkoliv pochybovati nelze, že Karel při zakládání osmera biskupství v zemi saské také obrácení Slovanů na zřeteli měl. Podle tehdejšího smýšlení náleželo však pohany dříve mečem v porobu a poddanství uvésti, nežli by jim daru spasitelné víry uděleno bylo, což ovšem vzrůstu křesťanství v pohanech velice bylo na překážce a mnohé národy, jmenovitě Slovany polabské, Prusy, Lo-

tyše, Esthony a t. d. naposledy ku zkáze přivedlo.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Mistr a velkopřevor řádu *Konrád Zelner*, ačkoliv i křtu i oddavkám Litvínského velkoknížete Jagiella přítomen byl osobně ba i kmotrem, najednou r. 1386 vpadl do Litvy a Šamajska. Mimo to i jiné nepřátele proti Jagiellu povzbudil. Konrád spustošiv široko daleko Litvu, an Jagiello v Krakově se nalezal, s velkou kořistí navrátil se domů.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

5. Rozšiřuj ho!

viz i: „Horlivost 2 b, c!“

Národu slovanskému učitelem jest svatý *Andronik*, apoštol, kterýž přišel až do Moravy. (*Nestor.*)

U Jatvěgů všemožně se přičinil v druhé polovici XIII. století o rozšíření víry křesťanské a to s velkým výsledkem minorita *Bartoloměj*, rozený Čech. (*Vinc. Roepell. Gesch. Pol.*)

Svatý *Benno* (Zbyněk), biskup Míšenský, apoštol Srbův lužických († 1106), téměř dvacet roků výhradně Slovanům obětoval, u nichž s dobrým úspěchem šířil křesťanství. Benno naučiv se řeči slovanské, tak lahodně a důkladně jim sv. Evangelium zvěstoval, že rádi od milého biskupa se křestiti dali. Jeho apoštolskou činnost potvrzoval Bůh mnohými zázraky.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Boleslav I., Chrabrý, král Polský (992—1025), podporoval sv. Vojtěcha v rozšiřování křesťanství a v zemích od něho dobytých v Kolberku, Krakově a Vratislavi založil biskupství a povolal kněze do země, aby víru Kristovu rozšiřovali. I několika klášterů byl původcem (*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Boleslav III. Křivoústý, král Polský (1102—1139), horlivě rozšiřoval křesťanství i v Polsku, zvláště pak u Pomořanův, kdež se mu pomocí sv. Oty, biskupa Bamberského, apoštola Pomořanův († 1139), poštěstilo, pohanství zcela vyhladiti. (*Děj. pols.*)

Břetislav II. nastoupil vládu v Čechách r. 1092. První jeho péče byla o konečné vykořenění všech obyčejův pohanských mezi Čechy. Ještě zajisté vždy sedláci mnozí v Čechách přinášeli tajné oběti ďasům, modlívali se k domácím svým skřetům a pochovávali mrtvé ve starosvatých hájích slavíce trýzny nade hroby jejich; ještě vždy kouzelníci a vlchevci větší u nich váhu měli, nežli kněz křesťanský. Ale Břetislav kázal posekati a spáliti všecky ty háje v Čechách a vyhnati ze země kouzelníky a vlchevce, kde kterého zastihnouti lze bylo.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Blahoslavený *Gotšalk*, slavný král Bodrcův, vrátil se po smrti krále Dánského Knuta okolo roku 1047 do Bodrcka a zmocnil se vlády země otcovské. Horlivě pečoval o to, aby národ svůj Slovanský obrátil na víru křesťanskou. Šlechetný úmysl svůj nezvratně uskutečňoval. Sám tlumočil slovansky lidu svému v kostelích nesrozumitelná slova kněží německých jazyka slovanského neznalých. Založil i kláštery ve větších městech; říše Gotšalkova naplnila se kostely a kostelové kněžími. V Ratiboři a Rarogu zřízena jsou biskupství. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Od roku 753 stal se knížetem Korutanským *Chotimír*. Chotimír byl horlivým křesťanem, usiloval o rozšíření křesťanství ve vlasti své. Každoročně putoval do Solnohradu, aby vykonal pobožnost svou; zemřel r. 769.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Jacek* (Hyacint), dominikán, Polák († 1257), rozšiřoval víru Kristovu nejprv v Polsku mezi krajany svými, na to se odebral k národům severním do Prus, Pomořan, na ostrov Rugianu, do Dánska, k Rusům, k Jazygům. I obrátil přemnohých a co vystál to péro lidské není s to doličiti, to jen Pán Bůh ví. (*J. Bílý. Legenda.*)

Jagiello, zasnoubiv se s *Hedvikou Polskou*, přivedl Litvany k víře katolické. Vadou velikou arci bylo, že zvěrověstové litvínský neuměli a proto Jagiello sám musel býti tlumočníkem chodě s missionáři po zemi. Každému pokřtěnému daroval Jagiello pěkný bílý vlněný oblek. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Svatý *Klement* (Těch), biskup Velický, Bulhar († 916), žák našich sv. apoštolů slovanských Cyrilla a Methoděje, rozšiřoval víru Kristovu v Bul-

harsku a národ Bulharský svatým ctnostem vyučil.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Biskup *Modest*, maje k tomu moc plnou od svatého Virgilia, biskupa Solnohradského, Slovincům za vévody Chotimíra v VIII stol. potřebné chrámy budoval i světil a několika Slovincům svěcení kněžské udělil, aby rodákům svým jazykem mateřským hlásali Evangelium Kristovo. Brzo horliví věrozvěstové tito získali Kristu 17.000 Slovinců.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Nahum* (Těšivoj), biskup Bulharský, byl nerozlučným společníkem svatých bratří Cyrilla a Methoděje. S oběma bratřími pracoval o překladech knih bohoslužebných na jazyk slovanský, ochotně a pokorně plně všeliké rozkazy jejich. Zvláště v Bulharsku rozšiřoval horlivě víru Kristovu

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Nemanja, vládce Srbský, toužil veškerým úsilím utvrditi a zvelebiti v národu svém blahověstnou nauku křesťanskou. Založil mnoho chrámův a klášterův. (*K. Šmídek. Čas. kat. duch. 1877.*)

Přemysl Otakar II., král Český, podniknuv r. 1255 křižáckou výpravu proti Prusům, nakládal s Prusy velmi laskavě a proto skoro celá Sambie dale se pokřtíti. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

R. 861. žádal *Rastislav*, kníže Moravský, Michala, cara Byzantského, aby mu poslal věrozvěsty, píše: „Lid náš pohanství se odřekl a v zákoně křesťanském žije, avšak učitele nemáme takového, kterýž by nám v našem jazyce pravou víru křesťanskou hlásal, aby také jiné země vidouce to podle nás učinily. I pošli nám, pane, biskupa a učitele takového "

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Spytihněv I. a jeho bratr *Vratislav I.* byli pobožná knížata Česká, jenž starali se méně o rozmnožení a rozšíření moci své vně, nežli o rozšíření a upevnění křesťanství doma. (Žili na počátku X. století.)

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Sv. *Štěpána*, krále Uherského a spolupatrona českého († 1038), zásluhy o církev v Uhřích jsou převzácné. On tam založil a nadal alespoň desatero biskupství, mezi nimiž Ostřihomské vysazeno jest v arcibiskupství. Krom velkých chrámů biskupských dal všudy po zemi uherské stavěti osadních kostelů, z nichž by každý desíti vesnicím okolním dostačoval. I roucha, nádobí a nářadí do chrámů pořizoval. Proto nazván jest od papeže apoštolským králem.

(*Drahé kameny.*)

Sv. *Václav*, vévoda země české, dbal o náboženství netoliko za příčinou pravé a zdravé politiky, ale i za puzením srdce a celé duše své. Netoliko pak že knihy uměl, ale víru naplňoval. († 935.)

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, patron český († 994), horlivě hlásal slovo a víru Kristovu Uhrům. (*Drahé kameny.*)

Křivda.

1. Dopustili se jí, vzbuzuje odpor, dochází trestu.

Na sjezdu knížat ve Vratislavi ku konci r. 1487 vedl sobě kníže Jindřich, syn krále Českého Jiřího, veřejně stížnost na křivdy, jichž se král Uherský *Matyáš* proti němu dopouští.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1502 za krále *Vladislava II.* (1471—1516), žalovala města česká na šlechtu, králi se strany *pánův a šlechty*, že na některé články ani neodpovídáno, proti jiným zas kladen odpor v ten smysl, že pánové a šlechta, jakožto stav nejvyvýšenější v zemi, na svých statcích mohou dělati, co chtějí a že městům, jakožto poddaným králi, nemohou sloužiti staré privilegie a tudíž k platnosti jim býti, kdyžby se jimi chtěla obmezovati svoboda stavu panského a rytířského.

(*Fr. Palacký. Děj. nár Česk.*)

Léta 1040 bouřili se s Bulhary zároveň Slované v okolí Drače, rozkáceni jsouce nad vydíráním stratega *Michaila Dermoketa* a carem svým prohlásili chrabrého vojína Tichomíra.

I celý Epír se hýbal. Berník *Jan Kutzomytes*, jenž svrchovanou lakotou odíral obyvatelstvo, od rozličných Slovanův epirských na kusy rozsekán.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

R. 1619 stavové evangeličtí Moravští i Čeští členy tovaryšstva *Ježíšova* z Čech a Moravy bezprávně vyhnali, ale učinili sami na sebe, když na Bílé Hoře blíž Prahy jich vojsko poraženo bylo a oni mnozí na hrdlích i jinak trestáni a ostatní všichni z vlasti vypovězeni byli, tovaryšstvo pak Ježíšovo nejenom do jich obydlí uvedeno bylo, ale také mnohé nové kolleje v Moravě i v Čechách dostalo.

(J. Beckovský. Poselkyně.)

2. Trpělivě snášej!

viz i: „Skutek milosrdný duchovní 5!“ „Trpělivost!“

Hurdálek, biskup Litoměřický (1815—1823), k lidem, kteří ku vlastní potupě a hanbě své tajným záštím úklady mu činili, žádné nenávisti neměl a proto jednak nikdy o nich nemluvil, jednak ani jich neměl na mysli.

(Čas. kat. duch. 1834.)

3. Zamezuj!

Král Český *Ferdinand I.* (1526—1564), uznávaje křivdu, která se dala od Jana Paška z Vratu vypověděným měšťanům strany Hlavsovy, ujal se jich.

(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)

Boleslav Pobožný, Piastovec, kníže Kališský († 1278), ujímal se křivdu trpících údů rodiny své a urovnával spory mezi nimi. *(Děj. pols.)*

Když biskupové Němečtí, mezi nimiž zvláště Salcburský arcibiskup Adalbert a podřízení jemu biskupové Hermenerik Pasovský i Hanno Frisinský známi jsou, proti sv. *Methodiovi* se vzepřeli, jakoby částky diecési jejich bezprávně k sobě potahoval, Svatopluk pro apoštola slovanského na vlastním jeho dvoře stíhaného neměl než jalová slova ku politování, aniž postavil se na odpor, když oni pohnavše jej mocí k soudu svému do Němec, tam do půltřetího léta jako u vězení ho chovali. Nepropustili pak ho dříve, než až od papeže Jana VIII., Adrianova nástupce, kletbou proto stíháni jsou r. 873.

(W. Moskwitjanina.)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), vládce, jenž mnohými ctnostmi se skvěl, vybízel synů svých řka: „Na cestě, kudykoli půjdete po svých zemích, nedopouštějte sluhům ani svým, ani cizím, aby komu dělali škodu, ani ve vsech, ani na úrodách, aby vás lidé neproklínali.

(J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.)

4. Učiněnou naprav!

Albrecht Rakouský velmi urazil krále Českého Vacslava II., tak že ve Václavu vzbudil velkou nenávist. Avšak když roku 1293 pánové rakouští proti němu se vzbouřili, tu uznal Albrecht provinění své a na radu sestry Guty, manželky Vácslavovy, přijel pojav něco málo služebníkův svých do Brna, kdež král Václav právě se nalezal. A přišed před krále nejen na kolena padl, a jej za odpuštění svého provinění žádal, ale i sám sebe i své vojvodství rakouské Vácslavovi k službám podával a věrným jeho manem býti sliboval. Takové pokoření toho hrdého muže na Vácslava krále ovšem mocně působilo a odpustiv jemu smířil se s ním. *(Děj. česk.)*

Roku 1619 byli jesuité z celé Moravy a i z *Brna* vypovězeni. Sotva že brněnští jesuité z města odešli a k Tuřanům dorazili, vzplápolal požár nad jedním předměstím brněnským a stále vzrůstal. Tu však přiklusali vojáci a odvedli jesuity nazpět do Brna co domnělé žháře. Avšak nevinnost jesuitů přišla na jevo a tu bylo jim dovoleno, tři dni prodlíti v Brně, vzíti pak ssebou soukromý majetek anebo jej prodati a pak jim byly najaty povozy, které je zavezly až za hranice moravsko-rakouské.

(Kar. Eichler. Poutní místa.)

František Lad. Čelakovský, básník český († 1852), znepřátelil se s Josefem Kajetanem Tylem; Čelakovský, uznávaje, že byl Tylovi ukřivdil, sám, když se s Tylem sešel, podal Tylovi ruku ku smíření roku 1845 a staré nepřátelství bylo pohrobeno. *(V. Filipek.)*

Jindřich Fügner, náčelník pražských sokolů (nar. v Praze roku 1822), ni-

koho neurážel úmyslem a domníval-li se, že takto učinil, byl nejhlubší bolestí dojat a neustál, až domnělý svůj přečin odčinil. (*Tirš.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), bavě se lovem pamatoval na sedláky, aby jim byla nahražena škoda četnou zvěří způsobená; staral se osobně, aby se dostalo lékařské pomoci a ošetřování těm, kdo byli poranění na lovu. (*Ant. Gindely.*)

Když *Hedvika*, choť Polského krále Vladislava II., dne 17. července 1399 smrti byla blízka, odporučila manželi svému za choť Annu, dceru hraběte Cilli-ho, jejíž matka vnučka Polského krále Kazimíra Velkého, v jejíž žilách krev Piastovců kolovala, od otce Hedvičina od nástupnictví zapuzena byla a sice nespravedlivě. Otec její vyhlásil ji bezprávně a křivě za nemanželskou. Tak chtěla šlechetná královna křivdu otcovu napraviti. (*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

Roku 1325 přesvědčil se král Český *Jan Lucemburský*, že nařčení Jana, probošta Vyšehradského, jejž dal dne 21. července r. 1322 na Starém Městě pražském uvězniti, z kteréhož vězení ale Jan druhého dne šťastně do Bavor utekl, pocházelo jen ze zášti proti královně, jako by byl úklady králi činil; i přijav jej konečně na milost, navrátil mu odňatá důstojenství a statky. (*Děj. česk.*)

Roku 1453 odňal *Ladislav*, král Český a Uherský, svému věrnému ochranci Janu Jiskru z Brandýsa, ač mu korunu Uherskou zachoval, všecku moc a vládu. Avšak roku 1455 uznal král Ladislav křivdu Jiskrovi učiněnou a povolal ho z nezaslouženého zavržení opět k svému boku. (*Děj. česk.*)

Roku 1356 *pánové z Rosenberka* výtržnosti v Čechách se dopustili a domácí válku téměř způsobili. I vložil se v to Arnošt, arcibiskup Pražský, a někteří jiní čeští pánové a Rosenberky ku složení zbraní a ku smíření přiměli. *Jošt z Rosenberka* však musel, poněvadž o císaři a králi Karlovi neslušně mluvil a v psaních jeho cti se dotýkal, před císaře předstoupiti, všecko, co proti němu měl odvolati a jej veřejně za odpuštění prositi. Dobrotivý Karel všechno Rosenberkům prominul a zase jim svou milost navrátil. (*Děj. česk.*)

Rudolf I., král Český (1306—1307), onemocněv v poli na úplavici, dobývaje města Horažďovic, rychlými posly obeslal opaty Jindřicha Sedleckého a Konrada Zbraslavského před své lůžko smrtelné a učinil poslední pořízení způsobem křesťanským. Postaral se o svou manželku Alžbětu Polskou, otci pak svému Albrechtovi poslal vlastnoruční sepsání všech činův, kterými svědomí své obtížil, prosil ho, aby ukřivděným od něho dal náhradu. I umřel dne 4. července 1307. (*Děj. česk.*)

Na sjezdě v Chebu roku 1289 byl císař Německý hrabě *Rudolf z Habsburku* na Václava II., krále Českého, velmi laskav a mezi jiným dal mu i list, že král Český jest skutečně a odedávna číšníkem sv. Římské říše a volencem, kterému při volení císaře hlasu upřeno býti nemá. Tím chtěl Rudolf napraviti křivdu, která se Václavovu otci Přemyslu Otakarovi II. v Němcích byla stala, když tam bez něho Rudolfa na císařství volili. (*Děj. česk.*)

Spytihněv II., kníže Český (1055—1061), krutě zacházel s manželkou bratra svého, přikázav ji vězniti. Když však biskup Šebíř proti takové křivdě se ohradil a přísnou domluvu knížeti učinil, Spytihněv ihned křivdu napravil a od té doby zaslouží si chválu vladaře dobrého a zbožného. (*Al. Hlavinka. Obzor. 1889.*)

Václav II., král Český (1283—1305), cítě konec života svého, žádal nejprv rádce své, aby vyšetřili, komu snad křivdu učinil a křivdu tu vynahradili. Totéž žádal i na synu svém a nástupci Václavu III. (*Petr Zbr.*)

Léta Božího 1419. Na sebrání na Křížkách panoše jeden z vojska táborského jménem *Záviše*, jezdě na koni napomínáše lidi, aby jednomu chudému člověku zaplatili osení, kteréž jemu tu podle té ulehlé byli potlačili. I sebra drahně peněz a dá tomu sedláku, číž osení bylo. Neb té chvíle nechtěli s cesty vyvinovati, když se na hory sbírali, aby lidem neuškodili; a jedno s holemi chodili, jako poutníci. Ale to se po hříchu brzo změnilo a v jiné zpátkem obrátilo; neboť potom zemi hubili. (*Staří letop. čeští.*)

Kříž,

viz i: „Umučení Páně!“

1. Jest mocný.

a) Vypuzuje ďábla, obracuje.

Sv. *Ivan*, jenž za panování knížete Bořivoje (881—894) v Čechách žil, odebral se do krajiny loděnické v podivné jeskyni; avšak neměl tam od ďábla pokoje. Po dlouhém času na radu sv. Jana Křt., jenž se mu zjevil, pojal do ruky kříž a křížem tím ďábla zahnal. (*Děj. česk.*)

Jednoho dne sešel jsem se s *mužem*, an se právě ubíral od kříže. Měl pak oči uplakané a jako krví zalité. I táži se ho, proč by tak se rmoutil? A muž ten bohabojný vece mi vážně usedavým hlasem: „Viděl jsem knihy, v níž psány jsou dluhy mé. Nemaje, čím bych zaplatil Pánu, rozplakal jsem se. Jdi a snad i ty uzříš tam dluhy své.“ A porozuměv slovům jeho, kráčel jsem přímo k sv. kříži a shledávám, že vydání mé v hříších jest veliké, ale příjmy z milosti kříže, že převyšují toto veliké vydání mé. I obejmu kříž a líbám ho s vděčností a polívám slzami lítosti.

(*Blahověst. 1852.*)

Léta Páně 1844 zemřel ve Vídni *vojín*, jenž vůbec považován za podivína, avšak i pro své ctnosti ctěn byl. Pocházel ze staré, bohaté flámské rodiny a vyznamenav se i v bitvě vstoupil co plukovník na odpočinek. Zklamán v mládí svém v lásce, nemohl žádnou ženskou vystáti a žádná nesměla do jeho pokoje vstoupiti. Podobný odpor měl i proti kněžím a modlitby a kostela neznal, k sv. zpovědi nikdy nešel. Darem obdržel od své umírající příbuzné krásný stříbrný kříž. V jeho poslední nemoci postavil proti jeho vůli před něho sluha tento kříž. A hle, pohled na umírajícího Spasitele tak jím hnul, že se obrátil, skroušeně ze svých hříchů vyznal a smířen s Bohem zemřel.

(*Škola B. Srd. P. 1870.*)

b) Uzdravuje nemoc, zapuzuje mor, nebezpečí života.

Léta Páně 1687 slib ku třem křížům nad Chudčicemi ve farnosti debínské baronka paní *Forgačová* učinivši z nemoci smrtelné vyvázla; kteráž pak na znamení dobré a vděčné mysli mimo značný obnos peněz sama osobně kapli té obětovala kalich s patenou, celý vnitř i zevnitř pozlacený. (*Valentin Jestřábský.*)

Jan Novotný, představený hradu Veveří roku 1691 s manželkou v nemoci úlevy pocítili ten den, který dali v kapli u tří křížů nad Chudčicemi na Moravě mši sv. sloužiti.

(*Kar. Eichler. Poutnická místa.*)

Jiří Picka, také Koryčanem nazývaný, z těžké nemoci u tří křížů u hradu Veveří ve farnosti debínské najednou se na počátku XVIII. století pozdravil, když byl Boha pokorně za zdraví vzýval.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Na *Radhošti* na Moravě jistá žena slepa modlíc se k Bohu před křížem na nejvyšším místě této hory postaveném, nabyla r. 1737 zraku.

(*Fr. Zdráhal. Sbor. hist. krouž. 1893.*)

Roku 1683 morová rána na Moravě řádila a také v Jaroměřicích mnohých si vyžádala obětí. Tehdejší majitel panství Jaroměřského, jenž tam bydlel, *František Julius Šibíř*, rytíř z Chobíně, z lásky ku stísněným poddaným nařídil, aby všichni, kdo může, s ním po několik všedních dní v prosebních průvodech utíkali se v tísni své ku kříži na hoře Kalvarii u Jaroměře postavenému. I stalo se a mor brzy přestal.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Kdysi ve *všeobecné nemocnici* hlavního města vyklízela se síň operační, kde se nemocným osobám uřezávají zkažené údy, aby byly zachovány při životě. Ode dávna byl v té síni zavěšen veliký kříž. Také ten chtěli ze síně vykliditi a navždy odstraniti. „Ne,“ ozval se přísný hlas, „ten kříž zůstane zde!“ Kdo tak vzkřikl, byl vrchní lékař v síni operační, jenž právě přišel, když chtěli kříž odstraniti. „Naproti tomu kříži,“ dokládal slavný lékař, „konali jsme nejtěžší a nejnebezpečnější operace na nemocných; patříce na ten kříž, přestáli trpitelé a trpitelky nejbolestnější řezy našich nožů, ten kříž nám je činil nejtrpělivějšími a

nejposlušnějšími. On byl naším utišujícím prostředkem, když jsme ještě neměli žádných prostředkův omamujících a jest jím dosud.“ — Nic nesílí zbožného křesťana v soužení tak, jako pohled na znamení spásy. (*K. Otman.*)

Johanna, choť Františka Šubíře, rytíře z Chobině a majitele Jaroměře na Moravě (žili na počátku XVIII. století), byla na smrtelné posteli, nemohouc po tři dni porodit. Již se loučila se světem, nevidouc pomoci. V největší úzkosti zaslíbila se, že věnuje 240 zl. na rozšíření kaple na kopci u Jaroměře a manžel její slib ten schválil — a hle, skoro v témž okamžiku cítila úlevu a obdařila choť zdravou dceruškou. Z vděčnosti vystavěli manželé kostel ke cti a chvále ukřižovaného Spasitele po způsobu jerusalemského chrámu Božího hrobu. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

c) Dává vítězství.

Když Turci město Bělehrad oblehali, majíce 400 000 mužů, vypadalo to s obleženými velmi zle; i udatný vojevůdce Jan Hunyades se domýšlel, že je vše ztraceno. Tu ale přišel sv. *Jan Kapistrán* († 1456) a táhl sám v čele vojsk proti Turkům s křížem v ruce volal neustále hlasem mohutným: „Ježíš Maria!“ Turkům na postrach, křesťanům ku povzbuzení. Tu Turci tak strašně rozprášeni jsou, že ztratili více mužů, než jich bylo v celém vojště křesťanském. (*J. Bílý. Legenda.*)

Rusové bojujíce roku 1111 proti pohanským Plavcům, líbali kříž, i vložili všecku naději svou na kříž s mnohými slzami a i šťastně zvítězili. I padlo mnoho vrahů-nepřátel před ruskými knížaty a vojsky na potoce Debejce a pomohl Bůh ruským knížatům, načež Bohu vroucně děkovali.

(*Nestor. Letop. rus.*)

V bitvě světoznámé u Vídně proti Turkům dne 12. září 1683 uzřev král *Jan III. Sobieski*, král Polský, v jakém nebezpečí jsou jeho vojíni, vzal relikvii kříže svatého, již u sebe nosil, a požehnav jí bojující, hlasitě se modlil Bohu za pomoc a vítězství a dobyl i slavného vítězství nad sveřepými Turky. (*Jar. Klika. Jarý věk. 1883.*)

2. Chovej se k němu!

a) Stav ho!

Dětmar, první biskup Pražský (973—982). kdekoliv celá obec byla na víru Kristovu obrácena uprostřed jí kříž postaviti; kde ale smíšení byli křesťané s pohany ještě, tu domy oněch křížem znamenati kázal.

(*Čas. kat. duch. 1831.*)

Josef Formánek, arcikněz, vikář a farář v Týnci († 1892 v 79. roce věku svého); postavil mnoho kapliček a křížů na své osadě a zvelebil i chrám farní.

(*Fr. Wildmann.*)

František Fryč, farář v Habrech († 1847), byl správce duchovní velmi horlivý. Osada jeho slynula zbožností a obětavostí; většina křížů, jež ještě (1889) okolní vrchy a cesty zdobí, má svůj původ z doby jeho.

(*Fr. Bačkovský.*)

Antonín Hirnle, od roku 1815 děkan Staroboleslavský († 1824), boleslavským obyvatelům pěkný kamenný kříž blíže Boleslavě postavil.

(*Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1841.*)

Kříž na pražském kamenném mostě. Již za starodávna pražský most obrazem Ukřižovaného byl ozdoben. Původcem ozdoby té byl císař a král náš bohomyslný *Karel IV.* Obraz ten byl jen dřevěný. Za času válek husitských roku 1419 večerním soumrakem na den úmrtí krále Václava IV. 16. neb 17. srpna plachá sběř, vybravši kartusiánský klášter na Malé Straně na Ujezdě a vracevši se na Staré město srazila obraz Ukřižovaného Spasitele do Vltavy.

A tu víc než půl druhého století minulo, než se Staroměstská rada na tom usnesla, aby podle obyčeje katolické církve k vzbuzení pobožného úmyslu na témž místě opět kříž svatý byl postaven.

Ale zimní král Bedřich Falcký vydal rozkaz, aby i kříž na mostě svržen byl, ježto prý se královně vnitřnosti kormoutí, když na toho nahého koupáče popatří. Však městská rada tomuto nařízení se protivila a i stráž u kříže postavila, k uvarování lstivého a násilného počínání.

Za osudných dnů švédského obležení obraz ten nepřátelskou střelbou sražen

padl i se sochou Rodičky Boží na most socha pak sv. Jana Evandělisty do řeky se skácela.

Císař Ferdinand III. dal nový kříž postaviti; obraz pak Spasitele v Hamburce z kovu ulit a silně pozlacen byl.

Když pak tento postaven byl, osmělil se žid r. 1696 veřejně Ukřižovanému se rouhati. I byl rouhač k peněžité pokutě odsouzen. Tato obrátila se na zhotovení hebrejského nápisu, jenž zní po česku: Svatý, Svatý, Svatý, Pán Bůh všehomíra (zástupů). Rozsudek ten pod křížem naznačen jest.

Časem srazil jej násilný a bouřlivý vítr. Napotom ulit jest kříž z kovu a na něj obraz Spasitele i s hebrejským nápisem přibit, jakž nápis osvědčuje MDCCVII. Sochy Matky Boží a sv. Jana podle kříže z olova jsou ulity a jako Božské s nebeským snoubice krásné vyobrazení působí.

Věčné světlo u sv. kříže na mostě, jakož i každodenní oběť mše sv. v kapli sv. Václava v hlavním chrámu sv. Vita nadal Karel Adam, svobodný pán z Říčan.

(Jos. Černý. Čas. kat. duch. 1838.)

V předměstí jistého města bydlel *Václav Ř.* zrovna naproti zvonku; byl tkadlec a bídně si chleba vezdejšího vydobýval. Kdykoliv zvonek zazvonil k „Anděl Páně“, vždy muže toho zabolelo, že tu v tom osamělém předměstí ani kříže nemají. I prokmitla mu hlavou myšlénka, že by tu mohl sám na svůj groš, slušný kříž postaviti. Avšak slušný, tak myslel dále, bude státi mnoho peněz a on je podruh. Děti arci měl již odrostlé, které se již samy živily, ano časem mu i něčeho poskytly, ale celkem to živobytí z tkalcoviny velmi těžké. Pár grošů sice ušetřených měl, ale ty schránil na stáří a na pohřeb. Než konečně se usnesl, že tu část, kterou uspořenou má, na sv. účel obětuje a že přičiní, aby uspořil ještě více; že bude pilně pracovati, šetřiti a že strádati bude krejcar ku krejcaru. Jen by Otec nebeský tak dobrotivý byl a zdraví mu popřál, jen některý rok ho ještě ponechal. — Manželka jeho hodná ho v tom úmyslu podporovala. A tak minul mnohý rok, až konečně dočekal se radosti, že kapitálek jeho vzrostl na 150 zl. a některý zlatý přes to. Nyní chtěl přikročiti k dílu a svěřil se na faře. I užasli na faře, vidouce chuďasa, téměř žebráka před sebou, který tak velkou oběť přinésti chtěl. I vymlouvalo se mu to, ale on od úmyslu svého neupustil I smluven kříž u sochaře, slušný, veliký, kamenný se vším i s postavením za 150 zl. Když byl postaven, byl i slavně u processí posvěcen. Tu Václav Ř. rozplýval se radostí; den posvěcení sv. kříže byl nejblaženější v jeho životě. Od té doby byl sv. kříž jedinou radostí a útěchou jeho, jako by byl nově oživnul. Tu ráno i večer, tváří k němu obrácen, se modlíval, u něho čerpal veškerou sílu a útěchu. Nedlouho však byl živ; za nějaký čas se rozstonal nemocí dlouhou a bolestnou; věrná manželka jeho věrně sloužila mu a snášela s ním všecky strasti a útrapy nemoci jeho. Když konečně musel i ulehnouti, dal si postel tak postaviti, by přímo viděti mohl na sv. kříž a tu, když bolesti dostupovaly výše své a zdály se býti nesnesitelnými, vztahoval prosebně rukou svých k obrazu Pána Ježíše Krista na kříži, prosil za sílu a stálost vytrvání, by neklesl u víře a nezviklal se v důvěře v Boha a odtud bral posilu po veškeren čas bolestné nemoci své až do posledního okamžiku svého. A dav se zaopatřiti a promluviv před smrtí: „Ach, rád umírám a nic soudu Božího se nelekám; ponesuť si s sebou sv. kříž, kterýž mi bude záštitou u Pána a Soudce mého!“ skonal, neodvratně hledě v posledních chvílích na sv. kříž, až oko ve sloup se obrátilo a zřítelnice jeho sklenná více neviděla.

(Boh. Hakl.)

Jan Bedřich, hrabě z Valdšteina, arcibiskup Pražský (1676—1694), dal roku 1681 na kamenném mostě v Praze postaviti krásný kruciflx z kovu ulitý na místě bývalého kříže kamenného, který roku 1648 od Švédů byl zničen.

(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

b) Cti ho v životě!

Godard, větroplavec francouzský vyletěl v baloně z výstavy pražské roku 1891 při bouři a byl jen zázračným způsobem, že křížem zadržáni byli pomocí kapucínů na Hradčanech zachráněn. I přišel Godard napotom do

kláštera otcův kapucínův děkovat za poskytnutou pomoc. A tu slavný Godard políbil kříž a zvolal: „Ty's byl spásou naší!“ (*Čech.*)

Sv. *Hedvika*, choť Jindřicha I., vévody Slezského a Polského († 1243), dětinnou měla úctu k sv. kříži. Kdykoliv zahradou neb lesem se procházela, sbírala dřívka a listí, z nichž pak uměle skládala křížky, kteréž vroucně líbala a s nimi hrajíc, umučení Páně rozjímala. (*Podstr. výkl.*)

Když *Ladislav*, král Český a Uherský, dne 29. září 1457 přijel do Prahy, byl velmi slavně uvítán a když jej kapitola od sv. Víta vítala, s velkou pobožností políbil podanou sobě částku sv. kříže v relikviáři.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Když r. 1832 ponejprv řádila cholera, umřel v jedné *obci* na českomoravských hranicích učitel i s manželkou. Tu držána dražba na chudobný majetek zemřelého učitele. Při dražbě byl též vyvolán starý, učazený krucifix. I vyvoláno: „Za groš šajnu; kdo dá více?“ Všickni dražebníci se smáli, nikdo nechtěl dáti více. Jen jedním mladým sousedem to hnulo, že nikdo nechce dáti ani groš za Ježíše, jehož Jidáš zradil za 30 stříbrných. I dodav si mysle zvolal: „Tři groše!“ a při všeobecném smíchu kříž obdržel. Člověk ten se stal později rychtářem a ku konci života musel dlouho s bolavou nohou ležeti. A tu v nemoci pohled na onen kříž byl mu pramenem útěchy a trpělivosti a radosti. I umřel v ruce drže ten kříž na nějž důvěrně pohlížel a ještě v tuhých rukou pevně držel.

(*Škola Bož. Srd Páně. 1869.*)

Svatý *Romedius*, věrověst tyrolský, poustevník († ku konci IV. století), u každého kříže klekával a u něho se pomodlil (*Ben. Kulda. Církevní rok*)

Roku 1849 v červenci, když jistý dragonský pluk vojska *ruského* pochodem se bráti měl nepatrnou víškou haličskou, uvítal je na pochodu jeden rusínský kněz u slavném průvodu s korouhvemi. Vůdce a velitel pluku, jeda napřed v kruhu skvělého důstojnictva, ssedne ruče s oře s obnaženou hlavou blíží se k duchovnímu, který mu podává kříž k políbení. Políbiv sv. kříž ohlíží se po obětním talíři a sype naň hrst stříbrných rublů, jehož příkladu následují i ostatní důstojníci. Ale teď velí celému pluku, vzdáti čest a úctu znakům křesťanským a tu šine se s koně vojín veliký a s hlavou obnaženou táhne okolo kněze a líbá s největší pokorou sv. kříž a dává na talíř alespoň kopejku. (*Frant. Černohouz*)

c) Cti bratrstvem; křížovou cestou; vystavěním kaple!

Ve farním chrámu v *Brušperku* na Moravě nalezá se bratrství „nositelů pásu“. Účel bratrstva popřední jest: „rozjímati si častěji umučení Páně a ctíti sv. Františka z Assisi,“ protože Ježíš Kristus na jeho těle své svaté rány vyznačiti ráčil.

(*Pobožnost bratrstva.*)

Eleonora Gonzaga, choť císaře a krále Českého Ferdinanda III., ustanovila r. 1668 bratrstvo povýšení sv. Kříže.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dvě zbožné měšťanky pražské: *Regina Höberová* a *Rosalie Kunsková* společně s knězem Norbertem Saazerem, jenž v minulém století byl představeným kostela na Petříně, zřídily po cestě vedoucí od strahovského kláštera vedle hradeb na Petřín kapličky křížové cesty, které byly od sebe vzdáleny úplně dle vzoru křížové cesty v Jerusalémě. R. 1733 zavedl zde Saazer pobožnost křížové cesty, kterou brzo Pražané si oblíbili.

(*Fr. Ekert Posv m. kr. hl. m. Pr.*)

Karel hrabě Chotek, místodržící pražský, kteréhož úřadu roku 1843 dobrovolně se vzdal, zřídil na Petříně 14 nových křížových štací. (*Ant. Vlašák.*)

Sv. tři kříže nad *Chudčicemi* u hradu Veveří na Moravě navštěvují poutníci po celé léto. Přicházejí buď schválně k nim anebo se stavují u nich na pouti své na Vranov a jinam, aby tu vykonali pobožnost křížové cesty.

(*Kar. Eichler. Poutnická místa.*)

Když roku 1742 nalezala se Praha v rukou francouzského a s ním spojeného vojska bavorského, tábořilo císařské vojsko pod vrchním velením Karla Lotrinského, švakra císařovny Marie Terezie, nad Motolem, chystající se každou chvíli k osvobození hlavního města Čech. A tu stalo se, že při kácení stromů našel kterýsi vojín, v kmeni

stromu zarostlý krucifix, který Karel Lotrinský později daroval císařovně. *Marie Terezie* dala pak na památku vojenských těchto příběhů vystavěti na místě, kde učiněn podivný nález, kapli, která byla 25. srpna 1743 vysvěcena za příčinou korunovačních slavností, konaných v Praze, za přítomnosti císařovny a dam z tehdy právě založeného ústavu šlechtičen na Hradčanech. Kapli tu zpustlou, císařem Josefem II. zavřenou, obnovil r. 1892 Mon. Karel Jaenig, administrátor na Skalce v Praze. *(Čech.)*

Kaple sv. kříže na *Vyšehradě* měla oltář v basilice to jest ve výstupku přistavěném ke kostelu sv. Petra. *(Fr. Vacek. Method. 1892.)*

d) Cti i v smrti!

Dne 21. června 1621 byl na Staroměstském náměstí v Praze odpraven i *Diviš Černý z Chudenic*. Na lešení doprovázeli jej katoličtí kněží. Vstoupiv na černé sukno, před krucifixem padl na svou tvář, tiše se modlil a vstana, s šatů se svlékl, klekl, svou duši Bohu poručel a — sťat byl, maje věku svého 56 let. *(Fr. Wildmann.)*

Ctihodný *Ondřej Faulhaber*, katecheta v Kladsku, byl r. 1757 od Prušáků nevinně k smrti odsouzen. Přečetli mu ve vězení rozkaz králův a vyzvali ho, aby roucho kněžské svlékl a zahalil se do pláště podaného. Ondřej cestou měl v rukou svůj mosazný křížek, pozdravoval Krista v nejsvětější Svátosti kdekoli kráčel mimo kostel a hlasitě modlil se velebě Boha. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

František Antonín Gindl, nejprv biskup v Brně a pak v Kerecu († 1841), horlivě se modliv ještě jednou přitiskl obraz svého Spasitele ke rtům zsinalým a zemřel smrtí spravedlivého. *(Čas. kat. duch. 1841.)*

Dr. *Josef Hais*, biskup Královéhradecký († 1892 v 63. roce věku svého), v posledních dnech života svého, leže na smrtelné posteli, líbával sv. křížek. *(Čech.)*

Sv. *Kazimír*, královič Polský, umíraje, přijav prve sv. svátosti, dne 4. března 1483, políbil vroucně rány Spasitelovy na kříži a ve slovech: „Do rukou Tvých, ó Ježíši, poroučím duši svou," i odletěla andělská jeho duše do nebes. *(J. Bílý. Legenda.)*

Bl. *Petr Kanýzius* (nar. v Belgii r. 1521), jesuita, jenž i v Praze blahodějně působil, přijav prve sv. svátosti umírajících, domodliv se modlitbičku za blahou hodinku, zulíbal kříž svatý a zesnul v Pánu 21. pros. 1597.

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J., Polák († 1568), odprosiv všecky a líbaje kříž usnul tiše v Pánu, nejsa plných osmnáct let na úsvitě Nanebevzetí Panny Marie. *(J. Bílý. Legenda.)*

Ladislav, mladistvý král Český, dav se zaopatřiti a cítě konec života svého, patřil zbožně na obraz Spasitele ukřižovaného a domodliv se Otčenáš, skonal tiše dne 23. listopadu r. 1457. *(Děj. česk.)*

Tomáš Pešina z Čechorodu, děkan kapitoly u sv. Víta v Praze a slavný spisovatel český, zemřel dne 3. srpna 1680 na morovou ránu. Ještě v posledním okamžiku života svého objímal a líbal sv. kříž. *(V. Zelený. Čas. česk. Mus. 1886.)*

Dne 23. února 1884 odpraveni byli tři vrahové hraběte Majlátha v Pešti. Všickni pak líbali před svým odpravením sv. kříž. *Pitely* líbal jej několikráte, modlil se se svým zpovědníkem a v posledním okamžiku ještě políbil krucifix i odprosil ještě rodinu Majláthovu, celou společnost a vysoké panstvo. Totéž učinil Spanka. Berecz, kterýž ustavičně za nevinna se prohlašoval, také před smrtí svou tisknul na rty své krucifix a políbil vzdalujícímu se knězi ruku. Tedy i ten nejvzdorovitější, nejhrdější vrah, který se vztýčenou hlavou na šibenici kráčel, rád přijal útěchu svatého náboženství. Toť velice významné. V posledním okamžiku, kdy smrt mrazivým pohledem člověka změří, i nejzarytější vrah sahá ku znamení spásy! *(Čech.)*

V poslední prusko-francouzské válce r. 1870 napsal jeden *polský důstojník* ve svůj deník i toto: „Bylo po bitvě u Gravellote. Byla bitva tato jedna z nejděsnějších. Ryk vražedné vřavy utichl, děla umlkla a bělavé oblaky dýmu se pod modrým nebem rozplynuly. Na vyvýšenině uprostřed bojiště byl kříž zcela jednoduchý a kolem něho leželo a zpola sedělo mnoho raněných;

ale co jich mělo v sobě ještě duši a s tou duší život, zraky všech tkvěly ku znamení spásy s výrazem v obličeji zsínalém jejž z těžka lze popsati! I ti, kteří již dokonali, měli tváře obrácené v tu stranu a zraky strhané, obrácené v sloup tkvěly dosud na těch dvou trámech přeložených přes sebe. A snad jim byl ten pohled v cizí zemi, v cizím kraji, mezi cizími lidmi, daleko od otce, daleko od matky, daleko od rodné země, daleko od rodné vísky — jedinou a poslední útěchou! A kolik jich v umírání, v poslední hodince tisklo k rtům zmodralým kříž, jejž snad za věsila jim na rozloučenou kolem hrdla matička!“ Pozorujte a pozorujete-li, pochopujte již povýšenost kříže, na němž vykonal Syn Boží dílo nejšlechetnější!

(*Vác. Beneš Třeb. Pravdou k životu.*)

P. Wolfgang Silvanus, jesuita, missionář, nakazil se v Praze při zaopatřování nemocného morovou ranou a líbaje vroucně svůj křížek, při slovech: „V tomto znamení bojovati budu proti nepříteli duše své,“ zemřel r. 1638.

(*Jos. Svoboda. Vlast 1891.*)

P. Martin Stredonius, Moravan, slavný jesuita, skončil blahodějný život svůj dne 25. srpna 1649 maje stále oči své obráceny na obraz Spasitelův a modlitby neustále šeptaje.

(*Ferd. Menčík. Vlast. 1889.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, arcibiskup Pražský († 3. června 1694), mezi nábožným vzdycháním a líbáním obrazu Spasitele umučeného vrátil duši Stvořiteli svému.

(*Drahé kameny.*)

Sv. *Jan Vladimír*, král Dalmatský, mučenník († 1015), vzal před mučennickou smrtí svou kříž a požádav přítomných, aby zaň se modlili, vzýval ho naposledy.

(*Fr. Ekert. Církev vítěz.*)

3. Zneuctění dochází trestu,

viz i: „Rouhání 11!“

Roku 1362 vraceli se *Litvané* s kořistí velikou z Polska, kteréž byli přepadli. Mezi kořistí nalezal se i kousek sv. kříže a hle, tu najednou nemohli se Litvané s vozem, na němž sv. kříž se nalezal, hnouti, a dobytek, kterýž vůz ten táhl, padl na mor. I optali se katolického zajatého kněze, co by to mělo znamenati a ten jim oznámil, že sv. kříž se musí uctivě zase na místo odvézti, odkud ho vzali. I poručili Litvané polskému zajatému rytíři Chorobalovi, aby částku kříže odvedl, odkudž ho vzali. A hle, sotva že Chorobala se vzdálil, pohyboval se vůz s ostatní kořistí dobře dále.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Kříže znamení.

1. Jest mocné.

a) Uzdravuje nemocné.

Bl. *Anežka Česká*, abatyše prvního kláštera v Čechách u sv. Anny v Praze, sestra knížete Českého Václava I. (1230—1253), slynula již za živa mocí divotvornou. Sestra řeholní Alžběta stonala na smrt, a tu bl. Anežka ovinuvši ji hlavu svým závojem, požehnala ji sv. křížem, a nemocná uzdravěla nadobro.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Svatí *Kosmas a Damian*, spolupatronové čeští, mučenníci († 303), lékaři, opatřivše nemocného příhodným lékem, požehnali ho znamením sv. kříže a zvěstovali mu Pána Ježíše.

(*Drahé kameny.*)

b) Zachovává život.

Léta Páně 303 byl sv. *Jiří*, spolupatron český, mučenník, narozen v Malé Asii v Kapadocii, na rozkaz císaře Diokleciána, že víry Kristovy vzdáti se nechtěl, uvržen do vápenice. A tu před tím požehnal se znamením sv. kříže. A hle, třetího dne nalezen jest neporušen v rouchu a bez úrazu ve vápenici.

(*Drahé kameny.*)

Jakub Picenus, kněz z řádu františkánů bosákův, jenž u sv. Víta a jinde

v Praze kázal i mnoho husitů do Církve uvedl, chtěl kdys kalich píti, avšak nápoj byl otráven jedem. I požehnal Picenus kalich znamením sv. kříže a vypil ho beze škody; načež malován býval s kalichem, z něhož had vystupoval.

(*Fr. Ekert. Posv. m kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Když r. 1618 Thurn místodržícího *Slavatu* k oknu tábl, aby ho ven vyhodil, tu nadarmo žádal Slavata o zpovědníka; u okna stoje poznamenal se svatým křížem a zvolal: „Bože, buď milostiv mně hříšnému!“ Neustále bráně se života svého, zachytil se rámce u okna i roztrhl sobě zlatý řetěz na hrdle. Rány, které mu někdo způsobil, pera ho hruškou dýky nebo kordu po pravé ruce, přinutili ho, spustiti se rámce, a tak i on letěl dolů. Poranil se sice, avšak na životě přece zachován jest pomocí Boží.

(*Ant. Gindely. Děj. č p. l. 1618.*)

Zuřivý císař Dioklecian dal ve velikánském kotli olovo, pryskyřici a smůlu ohněm rozpustiti a do té klokotem vroucí rozpuštěniny sv. *Víta*, patrona českého, mučenníka († 303), vsaditi, hulákaje: „Již teď uhlídáme, může-li tě tvůj Bůh z mých rukou vyrvati!“ Když Vít, požehnav se svatým křížem od katanů do kotle hozen jest, sestoupiv anděl Páně palčivost mučidla zmařil. Panic Vít vzdav Pánu Bohu čest a chválu, děkoval z prostřed kotle císaři a jeho sluhům za lahodnou lázeň. V tu chvíli křičel lid jako u vytržení: „Div divoucí! Jistě tohoto mládence Bůh jest veliký, pravý Bůh!“

(*Drahé kameny.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), provázel léta 978 v čele biskupských oděnců císaře Ottona II. ve válce proti Francouzům. A tu se rozvodnila řeka Aisna. Když biskup Wolfgang s lidem svým k řece přicválal, požehnal sebe i lid znamením sv. kříže a velel, aby na koních řeku přeplavil. Avšak branná jeho čeleď váhala, bojíc se. I vzkřikl vůdce: „Ve jménu Páně!“ a skočil napřed do hučících vln a vyvázl šťastně na protější břeh. Což vida lid jeho, skákal do řeky; bez úrazu se přeplaviv pochválil Pána Boha. (*Drahé kameny.*)

2. Užívej ho!

Když sv. *Stanislav Kostka* jednou pro nemoc musel ulehnouti, poznamenal sebe a lože své sv. křížem, řka: „Kříž musí kříž posvětiti. Chce-li Bůh, abych tohoto kříže více sproštěn nebyl, staň se vůle Jeho!“ (*Šmíd. Repert.*)

Jan Josef Radecký z Radče, proslavený vojevůdce náš, nemoha již mluviti a přijav svátost sv. p. pomazání, poznamenal ještě čelo své sv. křížem a zemřel v Pánu dne 2. ledna 1858 v 92. roce věku svého.

(*Vác. Adamec. Pol. marš. hr. Rad.*)

Františka hraběnka Slavatová, nar. r. 1610, choť Joachima Slavaty, vstávala o čtvrté hodině. Procitnuvši žehnala znamením sv. kříže čela, úst a prsou, vzývajíc nejsv. Trojici, aby ráčila celý ten den říditi její myšlénky, řeči a skutky. (*Drahé kameny.*)

Václav, syn pana Adama ze Šternberka († r. 1623), kdykoliv slyšel hodiny biti, po každé žehnal se znamením sv. kříže i také se tiše modlíval krátce, jsa ještě mládeneček. V nemoci jeho již chvíle poslední když se blížila, a on hodinu třetí s poledne uslyšel biti, dva své prstíčky, palec a při něm první prst, spojil i ručičku zdvihal, chtěje na čele kříž dělati, zatím v tom okamžiku duši vypustil, ty pak dva prstíčky tak spojeny zůstaly.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Křížová cesta,

viz: „Kříž 2 c!“

Křižovníci,

viz: „Řehole I. 1!“

Křtitelnice,

viz: „Chrám 5 a!“

V kuželky hra,

viz: „Zábavy II. 7!“

Lakomství.

1. Dopustili se ho.

R. 1412 zvolen jest za arcibiskupa Pražského *Albík*, Dr. práv i lékařství a osobní lékař krále Václava. Byl pak Albík příliš skoupý a nestrávný Němec. Stav se arcibiskupem rytířův panoší ve svém komonstvě míti nechtěl, aby jim peněz rozdávati nemusel. *(Zap. Česk. mor Kr.)*

Bedřich, biskup Pražský († 1179) miloval sice spravedlnost, ale peněz ještě více, kterých hojně do Sas posílal. *(Čas. kat. duch. 1836.)*

Irena Paleologovna, manželka despota Srbského Jiřího Brankoviče († 1458), byla paní skoupá a lakomá. *(Děj. srb.)*

Přemysl Otakar II., král Český, znamenav, že Bavorský vojvoda *Jindřich* roku 1278 opět k němu se kloní proti Německému císaři Rudolfovi, hraběti z Habsburku, poslal mu množství peněz, aby jeho lakotu po zlatě nasytil. Píše jeden kronikář, že by nevěřil, kdyby nebyl na vlastní oči své viděl ten těžký vůz s penězi od Přemysla do Štrubiny poslaný, na kterém byl sud plný stříbrňákův nejméně sedm věder obsahující. *(Děj. česk.)*

Ladislav Salkan, nejvyšší kancléř uherský a rádce Ludvíka, krále Českého i Uherského (1516—1526), na ten čas biskup Váčovský pocházeje z rodičův chudých, vynikal zdařilostí ducha více nežli ušlechtilostí a pevností mravní povahy, a byl vykřičený lakomec. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Albrecht z Valdšteina, proslulý vojevůdce rakouský († 1634), nahromadil si po bitvě na Bílé Hoře ze zboží skonfiskovaného neslýchané bohatství. V prostředcích, jež ho k cíli vedly, nebyl vybíravý; záleželyť v nestydatém oloupení nešťastné tety, vdovy a v zakoupení veliké části sebraných statkův, kterých buď docela nezaplatil anebo jen falešnými penězi. *(Ant. Gindely.)*

R. 1510 když se král *Vladislav II.* z Čech do Uher vracel, dal svým náměstkům všecky své jakékoli důchody z království Českého v zástavu. Bylo těch regentův v Čechách 24 osob. Dluhy královské povstaly, dílem vyplácením Gutšteinských hradův a zapsáním všelijakých sum na komoře královské některým pánům a rytířům, aby prý tito mocněji a důrazněji mohli vládní moc provozovati, v pravdě však, aby mohli uhájiti svou nechvalnou po penězích lakotu. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

2. Vlastnosti.

a) Jest hnusné a špinavé.

Balbín, učený jesuita, přišel kdys do jednoho kláštera, právě když přednosta jeho velké množství psaných knih a kodexů vícedílných knihaři jak se říká prodával, zvláště veliké svazky obsahující sv. otce Augustina, Řehoře, Hilaria, Bedu a ostatní. Mnohé z těch kodexu byly psány od duchovních a alumnů kláštera toho. Žasl Balbín a prosil, aby si pro klášter aspoň zachoval památku o pilnosti dřívějších mnichů svědčící, než ničeho nedoprosil, poněvadž duch představeného jen k penězům přilnul a on tvrdil, že smlouvy s knihařem zrušiti nelze. *(Jos. Šimek. Čas. Mus. kr. Česk. 1887.)*

Když za povstání českého r. 1620 zimní král Český *Bedřich* a manželka jeho od měšťanů pražských žádali za dobrovolné dary na vedení války, odpověděli radní, že jsou ochotni podle sil svých přispěti, přáli si však, aby

i šlechtici a nejvyšší úředníci zemští tak učinili také. A šlechta zajisté nejevila žádné obětavosti a někteří neměli ani potřebného studu pakli se jednalo o odmítnutí obětí požadovaných. O pánovi z Roupova, an byl po Thurnovi vlastním původcem povstání, se vypravovalo, že každou žádost za dobrovolný příspěvek zamítal tou drzou poznámkou, že na oltář vlasti položí svá péra čápí.

(*Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.*)

Jindřich Břetislav, biskup Pražský (1182—1197), strýc knížete Českého Bedřicha, byl i lakotný po statku; neboť jakkoliv byl muž velmi vzdělaný, dobročinný a pobožný, myslil si přece, že by to nemělo býti, aby knížecí úředníci vybírali berně a všeliké poplatky ze statků jeho biskupských a jiných duchovních stejně jako ze statků světských. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Jošt, Moravský markrabě a strýc Václava IV., krále Českého (1378—1419), byl tak lakomý, že ku přečtení sobě knihy vypůjčovav si je pak ponechával. I v celém jednání ku Václavu a bratru jeho Sigmundovi ukazuje jeho špinavou lakotu.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1314 zapudila Markéta Hubatá tyrolská návodem císaře Německého *Ludvíka* manžela svého Jana Jindřicha, syna krále Českého Jana Lucemburského, a oddala se se synem císařovým Ludvíkem, markrabím Braniborským. Učinil tak císař pro pouhou chtivost, aby nových zemí nabyl.

(*Děj. česk.*)

Za povstání stavů Českých r. 1618 a za obsazení a dobytí dolní Falce velkých služeb prokázal vůdce Tilly knížeti Bavorskému *Maximilianovi*. Za to vše daroval šetrný kníže skromnému svému generálovi krásného koně.

(*Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.*)

Petr II., vladyka Černohorský (1830—1851), byl jednoho večera pozván k Rothschildovi na villu, kdež byla vybraná společnost, kterouž Petr výborně bavil. *Rothschild* neposlouchal hrubě slov jeho; poesie neměl ani drobet. Když vladyka na chvíli umlkl, ptal se ho Rothschild: „Razíte také peníze na Černé Hoře?“ „Kdyby se mohly raziti z kamení,“ vece vladyka, „byl bych už dávno začal.“

(*J. Hudec. Osvěta. 1884.*)

Při povstání stavů Českých proti císaři a králi Matyášovi (1611—1619) r. 1618 mělo se na sněmu českém dne 29. srpna jednati i o financích. *Stavové* sice projevili ochotu jednati příštího dne o opatření peněžitých prostředků, ale když na to došlo, shledalo se, že většina stavů z Prahy se už rozjela a tak byli i ostatní rozpuštěni, aniž by se bylo stalo nějaké opatření v tomto ohledu. A to byl počátek a původ všech potomních nesnází a konečného úpadku. (*Ant. Gindely.*)

David, kníže Vladiměřský v Rusku, utekl léta 1097 do Polska ku knížeti Polskému *Vladislavu Hermanovi*, když velkokníže Svatopluk s vojskem přitáhl před Vladiměř. Penězi získal si David přátelství Vladislavovo. Starý kníže vytáhl s vojskem s ním a rozložil se na Bregu, avšak tu s velkoknížetem najednou počal vyjednávati. Velkokníže mu dal dražší dary, a proto Vladislav Davidovi radil aby se jen do svého knížectví navrátil, že úplně tam bude bezpečen. David Vladislavu uvěřil a navrátil se do Vladiměře. Ve Vladiměři Davida však počal velkokníže Svatopluk oblehati, tak že podruhé utéci musel do Polska.

(*Karamsin. Děj. pols.*)

b) Jest nenasytné.

Bona, Italianka, od roku 1518 choť Polského krále Sigmunda I. Jagiellovce, ovládnuvši krále způsobila, že téměř všecky zemské úřady jen podle její vůle byly udělovány, a že kdo takového úřadu dosáhnouti chtěl, dříve jej si u ní zakoupiti musel, a toužíc nemírně po bohatství od krále všelikými prostředky vyluzovala pro sebe zemských statků a velikých důchodův a když napotom co vdova z Polska do Italie se stěhovala, napřed 24 vozův s klenoty a penězi odeslala. (*Děj. pols.*)

Jindřich III., císař Německý, uslyšev, že Břetislav, kníže Český, z Polska tělo sv. Vojtěcha vyzdvihl a Polsko poplenil, dal r. 1039 skrze posly Břetislavovi tento rozkaz, aby Břetislav všecko zlato a stříbro, které jest z Polska

do Čech přivezl, císaři do jistého určitého času poslal a vydal; mimo to, aby Polskému kněžici Kazimírovi všecky vydobyté a osazené krajinky a města polská postoupil, jinak že krutou válkou stíhán a po zlém k tomu donucen bude. (*Kosmas.*)

Lakota císaře a krále Českého *Karla IV.* po nabývání vždy nových zemí byla náramná, nenasytitelná i nikterak ji nelze omlouvati. (*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1712 upadl kníže Adam František ze Švarcenberka do jakési nemoci. Jakmile se o tom dozvěděl markrabí Braniborský *Kristian Alexandr*, vtrhl hned s vojskem svým na způsob zákeřníka, do panství Švarcenberského, obsadil je a vůbec tak si počínal, jakoby knížete Adama Františka skutečně již nebylo, a jemu dotčené panství po právu již náleželo. (*Jan Votka.*)

Kostroun, chudý řemeslník soukenický, smyslem se sice pominul, avšak jako blázen dobře při jednom sněmu v Praze r. 1522 pravil, že za krále Jiřího v Praze sami toliko židé chovali i dochovali lva i lvici, dávajíce jim potravu do jich smrti, a nyní pak jednoho *Lva* (Zdeňka Lva z Rožmitálu, nejvyššího purkrabí českého za krále Ludvíka) všecka Česká země nasytiti nemůže. (*Bartošova Kronika pražská.*)

Miloš Obrenovič, od roku 1813 vládce Srbský, nahromadil si lakotou velkého bohatství, kteréž mu tak přirostlo k srdci, že se nemohl rozhodnouti r. 1813 s hospodary, jichž se byl proti straně Jiřího Černého ujal, vystěhovati se. (*Jan Sojka.*)

Ota Braniborský, poručník kralevice Václava, syna Přemysla Otakara II. (1278—1283), měl již dne 1. máje 1281 Václava do Prahy z Braniborska přivézti, začež od stavů Českých obdržel 15.000 hřiven stříbra, avšak lakomec shrábnuv peníze Václava nepřivezl. I museli nenasytovi stavové 20.000 hřiven stříbra zabezpečiti na nejkrásnějších hradech a městech českých, které byly Ronov u Žitavy, město Žitava, Bezděz, Scharfenstein, Žandov. Děčín, Ústí nad Labem a Most. A tu teprv ubohý Václav, byv 5 let v Braniborsku v největší bídě živ, přivezen jest do Praby dne 24. máje roku 1283. (*Děj. česk.*)

Léta 1648. V Kutné Hoře žil Jiří *Ruthard*, kterýž svého bratra Jana, nesmírného boháče, bohatstvím převyšoval, však dělal se tak chudým, jakoby ten nejchudší člověk byl a proto velkou skoupostí ani haléře, když nemusel, nevydal. Měl také jedinou jen dceru Rozinu kterou od mnohých panicův a vdovcův, k manželství žádanou, žádnému dáti nechtěl, dokládaje a předstíraje tu výmluvu, aby snad nevděčnému zeti tak velké bohatství a nábytek s jeho dcerou do ruky nepřišel. I povolal jednoho dne ten tyranský otec zedníka do svého domu nad potokem Pachem pod děkanstvím nákladně dle tehdejších časův sprostnosti a způsobu vystaveného, zavázav toho zedníka přísahou, aby co pracovati bude, žádnému nikdy do své smrti nevyjevil, a v jednom svého domu sklepě podzemním, v kterém všecko své zboží zavřené měl, dal je i dceru svou Rozinu zazdíti, řka k ní: „Tuhle, dcero má, pokojíček manželský i lůžko míti budeš; s tímto stříbrem a bohatstvím všelikým jakožto s ženichem tvým bydleti a v tomto koutě bohatá šestinedělka odpočívati budeš.“

Rozina, před tím sklepem stojící, když ta žalostná slova uslyšela, do něho ač vjíti se zpečovala a jak nejvíce mohla, se bránila i velkým křikem lidi k pomoci svolávala, však že žádný hlasu jejího neslyšel a jí k pomoci nepřišel, chtíc neb nechtíc musela do toho sklepu vjíti, zazděna býti a v několika dnech hořem, hladem i žízní umříti. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

3. Škodí.

a) Vede k podvodu a prodajnosti.

Přibyslav Mutina Dyamentovski, šlechtic polský (nar. 1694), byl člověk učený, mající mnoho vědomostí, ale zle jich užíval k vyhovění pouze marnostem svým a k nabytí peněz, dělalť falešné kroniky a rodopisy. (*Lelewel.*)

Léta 1101. Když roku předešlého Bořivoj knížetem Českým se stal, přišel Oldřich, kníže, k císaři do Řezna jemu oznamuje, že on co nejstarší bratr

z rodu knížeckého zemi Českou dle desk zemských spravovati má a že on jest starší než Bořivoj; při tom slibuje (*Bedřichu*) císaři velikú sumu dáti. Též i jeho dvořanům a přátelům mnohé dary slibuje. Císař, ač někdy prve v Mohuči Bořivojí to knížectví České dal a dal na to i korouhev, že toho nemůž změniti: ale však veden jsa lakomstvím a něco peněz od Oldřicha již přijav, svú předešlú vůli změnil a Oldřichovi dal své vůle znamení a České země korouhev, tak však a s tou výminkou, kterékoliv z těch dvou Čechové budou chtíti míti za pána, toho aby měli. (*Hájek. Kron. česk.*)

Léta 1103. Po smrti Vladislava, knížete Polského, Zbihněv, syn jeho nemanželský, povstal s mnoha lidmi proti Boleslavovi, bratru svému. Namluvil také tajně i Bořivoje, knížete Českého, aby jemu byl na pomoc, kterýž od Hradce a od Chrudimě, něco lidu vypravil s vůdcem Jarošem Chlumeckým, který lid ten vedl až k hradu Kamenici. To uslyšev Boleslav, pravý kníže Polský, poslal mistra svého Skrbimíra, aby *Bořivoj* se rozpomenul na příbuznost skrze matku Jitku (dceru krále Vratislava). A nad to dal Skrbimír Bořivojovi od Boleslava deset pytlův plných, v nichžto bylo tisíc hřiven, dal také dary zvláštní radám Bořivojovým, kterýmiž porušeni přinutili kníže svého Bořivoje, aby Zbihněvovi víru zrušil, kterýž vedle jich rady učinil a poslal pro své bojovníky, kteréž vedl Jaroš Chlumecký, rozkázal se jim do Čech navrátiti. (*Hájek. Kron. česk.*)

Léta 1103 vpadlo české vojsko do Slezska, kteréž patřilo králi Polskému Boleslavu III. Křivoústému. Boleslav slavil nedávno veselku, vyjednával s Bořivojem, knížetem Českým, o mír. Rádcové knížete Českého *Grabiša a Protivín*, byvše od Poláků podplaceni, měli knížete svého k smíru, kterýž i za 1000 marek stříbra uzavřen jest a české vojsko vrátilo se domů. (*Mart. Gallus. Děj. pol.*)

b) Vede k ukrutnosti.

Adam Hrzán z Harasova, pán na Lanškrouně za časů povstání stavů Českých, byl velmi lakomý a z lakomosti byl nelaskav i na poddané a všelijak jim ubližoval. (*Aug. Sedláček. Hr. a z.*)

Léta 846. Někteří z vladyk sjeli jsou se k knížeti svému *Křesomyslovi*, předpokládajíce jemu veliký nedostatek chlebův v té zemi, kterýž nepřišel odjinud, než z toho, že se mnozí po stříbru a zlatu pod zemí jeho hledajíce obrátili a polí orati že zanedbávají. I žádali tu knížete, aby všem kovkopům přikázal toho díla a zvláště okolo Příbramě a Jílového, Písku a Sušice zanechati. Kníže vyslyšav žádost svých poddaných, povídal, že to chce rád učiniti, ale po jich odjezdu rozváživ, že ten nedostatek chlebův jeho osobě není velmi na škodu, hlad ten že se jeho také málo dotýká.

Také přílišnou žádostí zlata a stříbra jsa veden, žádost svých vladyk dal v zapomenutí. (*Hájek. Kron. česk.*)

Kníže *Lichtenštein* stav se po neblahé bitvě na Bílé Hoře vykonavatelem soudu a trestu císařského v Čechách byl z počátku mírným, ale jakmile se navrátil z Vídně, kdež byl informován, náležel k nejhorším utiskovatelům v zemi, Neodporoval již žádnému drakonickému nařízení, třeba směřovalo k záhubě její. Smlouva o minci, jakou s císařem uzavřel, vzbudila v něm nenasytelnou lakomost a zavlekla jej na dráhu zločinnou. (*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Herman, král Polský, vložil řízení zemské zcela do rukou milostníkovi svému palatinu *Sieciechovi*, kterýžto ač byl muž moudrý a osvícený, přece pro své lakomství zemi velice utlačoval. (*Fr. Čelakovský. Děj vzděl. a lit. nár. Slov.*)

Sigmund, jenž r. 1432 vládu v Litevsku nastoupil, byl velmi lakomý a toužil po bohatství. Aby bohatství se dopídil, dopouštěl se i ukrutnosti a násilí. Dalť mnoho bohatých měšťanů a kupců povražditi a zmocnil se jich jmění. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Po bitvě na Bílé Hoře radil mezi jinými i *Vilém Slavata* ku strašné konfiskaci a nelidské v Čechách, jíž šlechtici a města zcela ožebračeni jsou. Z lakomosti zajisté nepotlačil všecken svůj cit, stalť se manželkou svou nesmírným boháčem, ale obava, že by nikdy nemohl klidně majetku svého užívati, kdyby náboženští jeho odpůrci

byli mocnými a bohatými dala přesvědčení jeho směr tak ukrutný a svedla jej, že císaři návrh svůj předložil.
(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

c) Vede k vraždě.

Jan Aldringen († 1634 v bitvě u Landshutu). spolupůvodce záhuby a smrti Albrechta z Waldšteina, byl velmi lakomý a z lakomství asi zradil dobrodince svého Albrechta, kořistiltě ze záhuby jeho dobře, koupiv za babku Teplice a Doubravskou Horu, statky to po zavražděném hraběti Vilémovi Kynském z Vchynic. *(Ferd. Mikovec. Lumír.)*

Vojen, syn Mnatův, těžkou nemocí sklíčen, na Ostromeči ležel. Odevzdali prozatím vladykové řízení země *Rohovičovi z Vršovic.* Ten počal velmi krutě panovati, Karsu, syna Nohojova, ze vsi Krče svázaného na Vyšehrad přivézti kázal a dal jej tu tajně se skály do řeky hoditi a to učinil, aby se ve zboží jeho uvázati mohl. Vojen se uzdravil a vladykové k tomu ho měli, aby se na Vyšehrad stěhoval. Přijda Vojen k Vyšehradu, nalezl bránu zavřenou, nechtěl Rohovič totiž otevříti. Krosňák, jeden z lopotů, muž silný, sekerou bránu vysekal. To vida Rohovič, přes zeď se dolů spustiv, prchl.
(V. Ruffer. Hist. Vyš.)

Svatá Bohumila, panna a mučennice valašská, byla velmi štědrá. Dávala lidem hladovým pokrmy. Lidé štědrotu dceřiny oznámili lakomému jejímu otci, kterýž ji od té chvíle šetřil a spatřil, že dala člověku slepému půl chleba. Lakomec rozpálil se hněvem a sekyrou zabil ctnostnou, dobročinnou a Bohu milou dceru léta Páně 1600.
(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Boleslav III., kníže Český (999—1102), Ryšavý, baživ po statku obou bratří svých, dal jednoho z nich, Jaromíra, vyklestiti, druhého pak, Oldřicha, kázal v lázni uškrtiti.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Drahomíra nenáviděla sv. Ludmilu, tchyni († 927), že získala si veškeru lásku vnuka svého, sv. Václava; možná že k tomu připojilo se i bažení po vdovím statku jejím. Proto poslala houf ozbrojenců v do Tetína; jeho dva náčelníci vpadše do komnaty Lidmiliny, udávili ji, ana se modlila, jejím vlastním závojem r. 927 dne 25. září.
(*Fr. Palacký. Děj. nár Česk.*)

Vlastislav, kníže Lucký, když proti Neklanu do Pražska válečně vpadl, byl od Čestmíra, vůdce Neklanova, v krvavé bitvě poražen a zabit. Knížectví Lucké ku Pražskému opět připojeno jest v VIII. století. Syna Vlastislavova, pacholíka krásného, pozůstavil Neklan péči posavadního pěstouna jeho, *Durynka* rodem, a k obydlí vykázal mu hrad jeden na Ohři ležící. Ale hanebný pěstoun oukladně zavraždiv schovance svého, hlavu jeho Neklanovi v té naději přinesl, že hojné odměny za to nabude, an příčinu budoucích prý svárů a válek odstranil. Zhroziv se tak ohavného daru, kníže jen té odměny jemu popřál, že způsob smrtelného trestu sám sobě voliti mohl; načež nešlechetník na blízké olši sám se oběsil.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

d) Škodí víře, vede k odpadlictví.

Arcibiskup Pražský *Konrád* ve válkách husitských neměl tolik odvahy, aby na čas opustil, co měl, v naději, že toho nabude zase, nýbrž hleděl podržeti, co se držeti dalo a neodmítal prostředků povolných, až konečně dne 21. dubna 1421 odpadl od víry katolické a smlouvou se zavázal, zachovávati, co husité na něm žádali.
(V. Tomek. Děj. m. Pr.)

e) Zůstává i v smrti.

Starý a mladý *Houška* ve vsi H. byli vůbec známí a povržení lakomci. Jsouce sami dva ve stavení, vedli polní hospodářství i domácí beze vší ženské pomoci skrble a nuzně. Starý Houška, boje se o svůj mamon, nedržel čeledína a zastával ženské práce. I syna naučil lakotě a ten se teprv v 30. roce z nouze oženil a i mladá hospodyně lakotě uvykla, tak že se každý, i žebrák domu tomu vyhýbal. A když se jim po roce dceruška narodila, lakotili tím více. Zatím jednoho zimního dne vypukl ve statku Houškově oheň a na hašení nebylo lze ani mysliti. Ve všeobecném zmatku se na rodinu Houškovu jaksi zapomnělo, až pak se v malém sklípku uprostřed stavení nalezly čtyři

mrtvoly, ležící okolo truhly s penězi. Byl to starý Houška, pak hospodář se svou manželkou a dceruškou a též i plod, uzavřený ještě v životě matky. Ještě při hašení ohně se objevily tu a tam ve zdi a v podlaze zastrkané a uschované peníze. (*Blahovést. 1855.*)

V Moskvě zemřel v říjnu 1883 ve svém domě na Novonském boulevardu čtyrnásobný milionář *K. A. Kukim.* Cítě, že se blíží poslední jeho hodinka, dovlekl se lakomec k železné truhle, položil se přes ni a chopil se držadel po obou stranách truhly, jakoby ji chtěl s sebou odvléci. V tomto postavení zastihla jej smrt a zůstal takto ležet po dva dny, až konečně syn jeho jenž přišel otce navštívit a nemoha se nikterak k němu dostati, podívav se klíčovou dírkou, spatřil mrtvolu otcovu ležící na truhle. Poněvadž všechny dvéře bytu byly pevně uzamčeny, musela býti povolána policie, v jejíž přítomnosti byt otevřen. Vstoupivším naskytl se zvláštní pohled. Stařec ležel na truhle, které se držel nejen rukama, ale i zuby tak pevně, že nemohl býti odtržen a že musela v tomto položení býti vzata míra na rakev. Teprv třetího dne podařilo se všelikými prostředky učiniti prsty mrtvoly tak ohebnými, že mohly býti vyproštěny z držadel truhly. Vedle kamen viselo na provaze několik kusů obligací, které byly v truhle zvlhly a jež starý lakomec krátce před svou smrtí byl vyvěsil, aby oschly. V truhle nalezeno na čtyry miliony peněz, z nichž mnoho set rublových bankovek bylo shnilých. Nebožtík po celý svůj život nedal jedinké kopejky k účelům dobročinným aneb žebrákům, ba žil sám jako žebrák, požívaje toliko suchý chléb se solí a odíval se tak nuzně, že vlastní jeho děti styděly se vycházeti s ním na ulici. Ba i ve své závěti ustanovil, aby peníze jeho byly s ním pohřbeny. Zanechalť pak po sobě, jakž soudním vyšetřováním bylo zjištěno, neméně než 30 milionů na hotovosti, as 150 skladišť a krámů, 32 domů v Moskvě a některé statky v gubernii Moskevské.

(*Čech.*)

Obyvatelům města *Poznaně* byla jednoho času od vojska nepřátelského tak náramná daň uložena, že ji nikterak nebylo lze shledati. I bydlela tam kněžna, mající tak velké poklady, že bez mnohého sobě ublížení všecku daň položiti mohla. Měšťanstvo ji prosilo, aby se smilovala nad úzkostí celého města, ale ona neznala smilování. A aby prosbami ustavičnými nebyla obtěžována, uzavřela se v městě, kde měla poklady skryty. I hledali ji dlouho, až ji nalezli v podzemní skrýši, ana měla oči upřeny na poklad, ale byla mrtvá.

(*Macana výkl.*)

4. Dochází trestu, proto se ho varuj!

Léta 1681. Měsíce srpna měl jeden nenasycený *boháč* minulého v Praze moru svůj aksamitový kabát k spálení dáti, ale on jej zapřel a ustranil. Tohoto pak roku do něho se oblékna, šel mezi svatebníky, sebe i je blíž sedící morovým povětřím nakazil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 948. Hlad veliký počal českou zemi hubiti, tak že su lidé a zvláště chudí pro nedostatek chlebův hladem mřeli. Lopotové a starší z vladyk sjeli su se na Vyšehrad neb toho času byl tu kníže (*Boleslav I.*) přijel z Boleslavě a žádali jeho, aby ten nedostatek opatřil a napravil, kterýž odpověděl: „Ten nedostatek nepřišel na tuto zemi mu neopatrností, ale z Božího dopuštění.“ K němu oni řekli: „Pán Bůh toho neučinil, ale tvoje lakomství, neb všecken lid ten, kterýž měl obyčej dědiny vorati, kázal si obrátiti na zlaté a stříbrné doly a odtud ty sám aby měl hojnost zlata a stříbra a lid tvůj všecken aby hladem hynul.“ Tu hned kníže rozkázal obeslati všecky kovkopy i jiné ryžovníky také i všecky horní a dolové dělníky a přísně jim přikázal, aby od toko díla přestali a dědiny aby pilně vořice osevali, mnozí z nich ač neradi museli se tak, jakž kníže míti chce, zachovati a k svým pluhům se navrátiti. A hned od toho času česká země počala se chlebem sytiti.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Léta 1002. Král Polský Boleslav Chrabrý, maje již Krakov v své moci, vtrhl do slezské krajiny a tu činil nemalou škodu. *Boleslav (III.)* pak, kníže Český, zprávu o tom maje počal vojska

sbírati, aby bránil svých zemí. Ale že byl veliký peněz a pokladův milovník a nad míru skúpý, ta skoupost což umínil nedala mu toho vykonati. A tak ztratil konečně celou zemi českou.

(*Hájek. Kronika česká.*)

Gavan dle srbské pověsti jméno nemilosrdného boháče a skrblíka. Ličané po dnes nazývají blatenské jezero v Uhřích jezerem Gavanovým, vypravujíce, že tu stály před tím dvory lakomce Gavana; Kristus Pán se sv. Petrem že je navštívili a když nebyli pohostinsky přijati, udeřil hrom, dvory se propadly a na jejich místě povstalo jezero. (*Pověsti srb.*)

Igor, kníže Ruský, táhl (na počátku X. století) do země Drevijanův, zbrannou rukou daň na nich vymáhaje pro svou družinu. Ale jedva daň tato byla sehnána, již naleháno o jinou, čímž obyvatelstvo tak bylo rozhořčeno, že chopíce se zbraně, knížete jali a přivázavše ho mezi dva ohnuté stromy, jima jej rozmrštili

(*Fr. Čelakovský. Děj. vzděl. a lit. nár. Slov.*)

Jiří Palkovič, professor slovenský († 1850), byl velmi spořivý, což potřebí neměl, an vládl pěknému jmění, v posledních letech svého života vedl výnosný obchod ve víně a měl i svůj dům v Prešpurce. Spořivost jeho šla tak daleko, že si sám všecky potřeby své kupoval. Tak učinil více než 80letý stařec také roku 1850, i koupil sobě džber vápna na potřebné vybílení svého domu, jež odnášeje upadl s ním a zlámal si klíční kost, což bylo příčinou jeho smrti. (*Mich. Chrástek.*)

Josef Miloslav Rautenkranc, kněz spisovatel vlastenecký († 1817), peněz nikdy nebýval milovníkem a také jich nikdy nemíval nazbyt. (*Ant. Rybička.*)

Láska k Bohu.

1. Jeví se vroucností, slovem i skutkem; Bohu jest milá.

Boleslav II., kníže Český (967—999), naplněn byl pravou láskou a oddaností k Bohu, ku Kristu.

(*Kosmas. Kron.*)

Ctihodný *Eustachius*, arcibiskup Srbský († 1286), již co mnich zahořel ku Kristu Pánu takovou láskou, že vydati se chtěl na pouť do Jerusaléma ke hrobu Božímu. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Svatý *Stanislav Kostka*, SJ., Polák († 1568), miloval Boha a proto každé slovo jeho bylo ohlasem lásky Boží, kteráž prostoupala celé srdce jeho.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), miloval Ježíše Krista a planul ohněm následovati Jej v Jeho utrpení. Pro tuto lásku k Pánu Ježíši a pro horlivost spásy duše nesmrtelné spojoval život poustevny se životem řeholním.

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), cožkoliv podnikal a činil, podnikal a činil vždy jenom ke cti a slávě Boží; proto patrné požehnání Boží doprovázelo všecky skutky jeho.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Ludmila*, matka národa Českého († 927), o Bohu nejraději přemýšlela a rozprávěla, s Ním přečasto na modlitbách rozmlouvala, u Něho rady, též útěchy vyhledávala i nalezala.

(*Drahé kameny.*)

Svatý *Sáva I.*, arcibiskup Srbský († 1237), syn krále Srbského Štěpána Nemanjy, od mladosti vřele miloval Pána Boha a skvěl se nejen rouchem knížecím, ale také ryzou pokorou; pro ctnosti ty otec v něm nejvíce liboval sobě. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, arcibiskup Pražský (1676—1694), takovou láskou k Bohu a k bližnímu naplněn byl, že žádné příkoří nebylo s to, lásku tu zviklati. (*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Kněžna *Chodkěvičova z Ostroga* když se kopaly základy chrámu Páně v dědičném sídle její, povzdechla si hluboko a hodivši kus zlata, pravila: „Kéž bych vystavěti mohla Bohu ze zlata chrám tak veliký, že by s to byl, obejmouti

celý svět.“ Přítomný kněz velmi moudře řekl jí na to: „Srdce malinké člověka jest chrámem nejmilejším Bohu.“

(Blahověst. 1855.)

2. Jest nade všecko; obětuje za Boha i život,

viz i: „Víra 3 c!“

Blahoslavená *Anežka* Česká, Přemyslovna, abatyše pražská, dcera krále Českého Otakara I. (nar. r. 1205, † 1282), měla se po smrti otce svého vdávati buď za Jindřicha III, krále Anglického, anebo Německého císaře Bedřicha II. Král Václav, bratr, dal přednost císaři. Avšak Anežka nedala mu přednost před Kristem, Jejž sobě dávno vyvolila. Bratr Václav chtěl provésti vůli svou. Avšak Anežka prosila papeže Řehoře IX., aby jeho prostřednictvím směla zůstati věrnou svému slibu čistoty panenské. A tu teprv ustoupil i Václav i císař Bedřich a Anežka stala se klášternicí klariskou

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), takovou láskou k Bohu naplněn byl, že říkával, že by okamžitě se vzdal trůnu, kdyby to vyžadovala čest Boží. *(Ant. Gindely.)*

Hroznata, zakladatel kláštera v Teplé, jenž roku 1197, dostavěn byl, pomítnul navždy bohatstvím, slávou, svobodou a rozkoší světskou a vstoupil do kláštera. Z pouhé lásky k svému Spasiteli a Jeho přesvaté Rodičce.

(Drahé kameny.)

Františka hraběnka Slavatová, choť Joachima Slavaty († 22. září 1676), milovala Pána Boha nad vlastní krev svou a řekla kdys zpovědníku svému: „Ráda je vídám, když ke mně přijíždějí; ale ještě radši, když odjíždějí.“

(Balbín.)

Sv. *Irenej*, biskup Srémský, mučeník, měl za císaře Diokleciána obětovati modlám a byl proto strašně mučen a i manželka jeho a dítky jeho před něho předvedeni, aby tím spíše ho přemluvili. Soudce Prolus mu domlouval, aby se smiloval nad choti a dítkami a obětoval. Ale sv. Irenej odpověděl: „Mou smrtí dítky milé neztratí ničeho. Zůstavím jim za otce Boha, Jemuž se klanějí se mnou. Nedej se tedy ničím brániti a vykonej rozkaz císařův!“ Všecky hrozby a všecka lákání byla marná. Sv. Irenej z lásky k Bohu a víře dal se usmrtiti dne 25. března léta Páně 305

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Sv. *Josafat Kuncevič*, arcibiskup Polocký, mučenník apoštol Rusínů († 1623), při stole i v přátelském rozhovoru myslil na oběť mučennickou. Říkával: „Kdož mi dá, bych umříti mohl pro Pána našeho Ježíše Krista a Jeho sv. víru i pro sv. unii, jednotu to sv. katolické církve. Ó kéž mi lze pro Ježíše Krista krev svou vyliti. Žádost mám rozdělen býti a žíti s Kristem! Umru za pravdu sv., sejdu smrtí nejlepší. Dejž Pán Bůh, abych hoden byl takového krve vylití.“ A skutečně se mu dostalo smrti mučennické.

(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)

Císař Dioklecian pokoušel sv. *Víta*, patrona českého, mučeníka († 303), zapřel-li by Pána Boha svého: „Vítku, miláčku můj! poslechna mne, obětuj bůžkům a dám tobě větší díl království svého, zlata, stříbra, klenotů, drahého šatstva i nářadí hojnost a budeš mně ze všech všudy nejmilejším a nejdůvěrnějším přítelem.“ Načež Vít: „Království, pokladů a šatstva tvého nepotřebuju; neboť mám svého Pána Boha. Tent mne, budu-li se Ho stále přidržovati, rouchem nesmrtelnosti oděje, kteréž ničím zatemněno býti nemůže.“

(Drahé kameny.)

3. Vzbuzuj u jiných!

Zbožná máť sv. *Kazimíra*, kralevice Polského († 1483), vštípila od maličkosti synáčkovi svému do srdce vroucí lásku k Božskému Vykupiteli a panenské matce Jeho Marii.

(J. Bílý. Legenda.)

Václav Matěj Kramerius, předuí křisitel národa Českého († 1808), při každé příležitosti dával krajanům výstrahu před výstřednostmi a pošetilostmi a napomínal je k lásce k Bohu a bližnímu, k poslušnosti svých představených.

(Ant. Rybička.)

František Sušil, professor bohosloví v Brně a spisovatel (nar. r. 1804 v Rousinově na Moravě † 1868), pře-

devším snažil se žákům svým hlubokou a vroucnou lásku ku Kristu a církvi Jeho v srdce vštípiti, věda dobře, že kdo Bohu jest věren a žádných pro Něho obětí neutíká, také národu svému věrným zůstane a pro něj milerád oběti podjímati bude. A lásku tu i sám ukázal mistrovským výkladem Písma svatého a přečetnými básněmi.

(*Mat. Procházka.*)

Láska k bližnímu.

1. Měli ji.

Antonín Burger, děkan v Brandýse nad Labem († 1850), všude bližnímu svému prospíval a měl všude v činech vytknutou sobě zásadu: „Pro blaho jiných pracovati nebudiž nám nikdy obtížno, na sebe buďme přísni, k jiným pak mírni!“

(*Fr. Doucha. Čas. kat. duch. 1851.*)

Krištof Harant z Polžic, muž učený (odpraven roku 1619 v Praze), byl muž přísný a srdce nad míru dobrého, u něhož dobré slovo všecko vymohlo.

Izjaslav Jaroslavič, velký kníže Kyjevský (1058—1078), zrušil trest smrti.

(*Nestor. Let. rus.*)

Wolfgang Mozart, znamenitý hudební skladatel († 1791), byl člověk dokonalý, buďsi on kdokoliv, tlouklo dobré srdce jeho mu vstříc; neznalo ni falše, ni klamu, ni podvodu. Láskou objímal celý svět. (*Fr. Němeček. Jeho život.*)

Staří *Slované* neznali privátního jmění, nýbrž podle způsobu klášterního všecko bylo všem společné.

(*Cosmas Chron.*)

Sv. *Václav*, vévoda Český (928—935), takovou láskou k poddaným co bližním svým byl naplněn, že trest smrti po celý čas panování svého zrušil.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

2. Jeví se:

a) úslužnosti a vlídnosti.

Alžběta, choť Františka Josefa I., od roku 1848 císaře a krále Českého, když se zdržovala jednoho času v Miramare, procházela se bez průvodu sama v tamních sadech. Za nedlouho strhnul se pravý liják. Císařovna hledala útulek v parku a tu se setkala se žačkou vracející se domů ze školy. Císařovna dala se s dívkou do řeči, doprovázela pak žačku s deštníkem blízko obydlí její rodičů, ano i deštník ten užaslé žačce darovala (*Čech.*)

Kryštof Betenglov z Neyenperku a na Borohrádku, od roku 1587 také majitel panství Rychnovského, byl městům sousedem laskavým; zval Solnické na oběd a ponechal je u sebe ve štěpnici pod širým nebem a mnohé s nimi přátelské rozmlouvání měl, jakož i neméně paní jeho a obě pacholátka. A navzájem navštěvoval i Solnické, kdež oba synáčkové jeho s dětmi solnickými spolu polaškovali. A proto i městská rada „na poctu panstva“, za malvaz, za sladká pití, za úhoře, za kančí rypák, za medové kuličky, za hajduláčky (za panáčky) ze sladkého těsta účtovala. (*Čas. česk. Mus. 1848.*)

Josef Dobrovský, kněz, český spisovatel (nar. 1753, † 1829), napsal žádost ku císaři, aby mu propůjčil proboštství Staroboleslavské. Učinil tak Dobrovský k vůli příteli, jenž jsa v okolí farářem, nikterak, ač mnoho zásluh měl, pohnut býti nemohl žádati za tu prebendu, kterou kdyby byl Dobrovský dostal, část důchodů tomuto příteli byl by popustil.

(*Katoličtí kněží. 1890.*)

Josef Dobrovský, slovutný učenec český († 1829). kněz, byl ve společném obcování velmi ušlechtilý a proto ve vzácných kruzích šlechtických hledaným a milým společníkem; avšak uměl si získati i obecný lid svou srdečnou přívětivostí a ochotou, jakouž mu byl nápomocen ve všelikých nesnázích.

(*Jarý věk. 1884.*)

Martin z Dunina, arcibiskup Hnězdenský a Poznaňský († 1842), muž neohrožený, jsa vlídný přístupu k sobě každému dovoloval. Co jiný nebyl mohl,

způsobil on svou osobností v malém i velkém světě a v dobrotě nejvíce.
(*Čas. kat. duch. 1845.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), spatřil li někoho na ulici, jehož žádost právě vyřídil, šel k němu a sděliv mu to, odkázal jej na toho neb onoho pána, jenž měl věc obstarati. Bavil se také rád s osobami, kteréž se k němu dostavily a sice bez rozdílu důstojnosti, ano jevil i zvláštní zálibu v obcování s osobami stavu nízkého.
(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Jan Hammerschmid, spisovatel český a konečně i farář Týnský († 1737), byl ku každému velmi přívětivý.
(*Kar. Ninger.*)

Václava Hanky, českého spisovatele († 1861) upřímnost, prostota, nelíčená jednoduchost a roztomilá srdečnost poutala každého dobrého člověka.
(*Jan Sojka.*)

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), v obcování s jinými byl vlídný, nezištný a úslužný a i k nejnižším srdečně se klonil.

Václav Leopold Chlumčanský arcibiskup Pražský (1815—1830), získal si brzy v Praze svou spanilomyslností, vlídností a nelíčenou upřímností, dobročinností a horlivostí pastýřskou lásku celé diecése.
(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Václav Matěj Kramerius, první křísitel národa Českého († 1808), byl již v mládí svém ku každému přívětivý a úslužný. Proto býval miláčkem bratří a sester i spolužáků svých, kdykoliv o prázdninách domů zavítal.
(*Ant. Rybička. Pr. kř. nár. Čes.*)

Adam Kravarský, jesuita, proslulý missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II. († 1660), s chudými sprostáčky laskavě vždycky jednaje, říkával každému v své pokoře: „Nejmilejší synu, — dcero, — otče, — matko!“
(*Drahé kameny.*)

Václav Neumann prelát arcijahen u sv. Víta v Praze († 1839), byl nejvýš přívětivý, právě líbezný pán, kterého duch jemný a srdce milostné již na laskavém úsměvu tváře spanile se jevil.
(*Čas. kat. duch. 1839.*)

Bernard Pfeiffer, opat premonstrátův na Strahově († 1841 v 51 roce věku svého), měl velikou velmi laskavost, jakouž se ku každému i nejnepatrnějšímu naklonil. (*Čas. kat. duch. 1841.*)

Adam Junoša z Roščišewa Roščišewski, zvláštní přítel národa Českého a spisovatel polský († 1841), co do povahy byl nad míru přívětivý a dvorný, ke každému upřímný a srdečný.
(*Čas. česk. Mus. 1845.*)

Viléma Florentina, knížete Salm-Salma, arcibiskupa Pražského (1794—1810), poníženost, vlídnost, přívětivost a nekalenost mysli a zvláště ta ochotnost, kterouž každému přístup k příbytku i k srdci svému otvíral, zjednaly mu všude důvěru, lásku a vážnost.
(*Čas. kat. duch. 1836.*)

Slované vůbec se líbají; *Rus* padá před pánem na zem, objímá kolena a líbá je. (*Panorama des Universum.*)

Jan Soukop, horlivý kněz, spisovatel a vlastenec moravský († 1892), byl povahy veskrz ušlechtilé a nad míru jemné. V obcování svém byl velice přívětivý a počínal si vždycky jako pravý vzdělanec. (*Vl. Šťastný. Obzor.*)

Karel Štorch, nejprv úředník státní a pak novinář a spisovatel († 1868), jevil v obcování společenském vzácnou vlídnost a spanilomyslnost, i byltě jedním z velkého počtu oněch lidí, o kterých se říci může že nemají nepřátel.

Kníže *Adolf Schwarzenberg* jednou v roce 1879 v pozdní noční době se svou chotí ze staré obory do zámku na Hlubokou jel. Na silnici setkal se s kramářským povozem, u něhož se byla náprava zlomila. Kníže i kněžna vystoupili s kočáru, kněžna svítila a kníže s kramářem spravovali zlomenou nápravu. Teprv když vše bylo opět v pořádku vydali se knížeci manželé na další cestu. (*Budivoj. 1879.*)

Pavel Ferdinand Václavík, theolog, opat kláštera premonstrátského v Hradišti na Moravě († 1784), byl dobrosrdečný a spanilomyslný, v obcování s jinými příjemný. (*Ant. Rybička.*)

Josef Čeněk z Wartenberka, děkan kapitoly v Solnohradě, působiv dříve 40 roků v diecési Kralohradecké († 1843), vlídností a přívětivostí naklonil si srdce všech a tím více, ježto ubohým a nuzným mocnou byl podporou.
(*Čas. kat. duch. 1843.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), slynul mnohými

ctnostmi a i synů svých napomínal, řka: „Člověka nemiňte, ale pozdravíce ho, dobré slovo dejte!“

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Zbyněk II., arcibiskup Pražský (1592—1606), zanechal pověst chvalnou, že ku každému tak se přívětivě choval, že lid obecný i páni pod jednou i pod obojí způsobou k němu velikou náchylnost měli a smrti jeho velice želeli.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

b) Milosrdností,

viz i: „Nepřítel!“ „Smířlivost!“

Alžběta čili Jelizaveta Petrovna, dcera Petra Velikého, carovna Ruská (1741—1761), po celou vládu svou ani jeden ortel smrti nepodepsala, protož i u lidí dobrotivá zvána

(*Jos. Kolář.*)

Jan Dubravius, vlastně Jan ze Skalky-Dubravky na Hradišti, čtyři cátý, jmenem Jana pak třináctý, biskup Olomoucký, nar v Plzni († 1553), byv od císaře Ferdinanda I. ustanoven za rozhodce soudu nad odbojnými stavy Slezskými a Moravskými, vymohl co předseda soudu na králi tolik, že jen nejvinnější smrtí byli ztrestáni.

(*Kar. Ninger.*)

3. Prospívá jiným:

a) v bídě a nehodách,

viz i: „Almužna“. „Skutek milosrdný!“ „Štědrost!“

Šlechetný lidumil, hrabě *Berchtold* navštívil kdysi lázně v G. Nedaleko odtamtud ve vesnici odplavil příval chudému nádeníku chatrč. Hrabě znaje všecka řemesla, uměje zacházeti s kladivem, lžicí zednickou, pílou a sekerou jako zedník a tesař, zjednal si na své útraty dříví a jiné stavivo a počal se svými sluhy stavěti domeček krásnější a úhlednější, než býval dříve, což vykonával místo procházky, již lékaři v lázních ukládají. Nezřídka zastavovali se lázeňští hosté, chtíce viděti hraběte co zedníka a tesaře. K těm hostům říkával pak hrabě, drže klobouk v ruce: „Můj dům musí též nějaký nábytek míti.“ A těmito almužnami nabyl ubohý domkář tolik, že pak mohl se svou rodinou v pořádném domku se usaditi a poctivě se živiti.

(*Blahověst. 1855.*)

Dne 6. února 1818 zemřela v Praze vznešená paní *Eleonora* hraběnka *Harlikova*. Učinila velmi mnoho dobrého co vdova. Když u př. město Mimoň vyhořelo téměř zcela, pomáhala pohořelým všemožným způsobem, davši místo dřevěných domů vystavěti domy z kamene skoro zcela ze svého majetku.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Potom do Šváb král *Jan (Lucemburský, král Český)* (1310—1346) jdieše, | Jednomu kupci v blátě vóz vězieše: | Král káza jemu pomáhati, | Svój kóň napřed uvázati. | Tehdy král na koně ponuče, | a vytrže z bláta vóz ruče. | Kupec královi kóň vrátí, | i ješe jemu děkovati. | Král zasmáv se, jemu vece: | „A nemúdrý člověče! | Neslušieť na vozném koni seděti králi, | Bohdajť zaň sto hřiven dali!“ | Kupec na králóv kóň vsede | a k městu vesel přijede. | Za kóň mu dvacet hřiven dáchu | A krále Českého čest poznáchu.

(*Dalimilova kronika.*)

Když se roku 1800 arcikníže *Karel*, znamenitý vůdce rakouský za válek francouzských, po vtržení Francouzů do Rakous ubíral k armádě do Čech, napadl na cestě mnoho poraněných vojáků, kteří, sami sotva se vlekouce, ještě vlekli a táhli vozy, aby nepadly do rukou nepřátel. Spatřiv to princ, ihned poručil, aby se vypřáhli koně od děl a zapřáhli do vozů, na vozy pak aby si poranění sedli, řka při tom: „Na těchto statečných mužích více mi záleží, nežli na několika dělech.“ — Francouzský vůdce, kterému pak děla ta do rukou padla, dověděv se o tomto šlechetném činu arciknížete, poručil, aby se všecka tato děla navrátila Rakušanům, řka: „Nechci takových děl, která z tak šlechetné příčiny do rukou mých přišla.“ Není-liž čin francouzského vůdce také krásný.

(*Fr. Hrnčíř. Anděl Strážný. 1889.*)

V obci Banyavölgy blíže Alesutu, letního to sídla arcivévody *Josefa* Rakouského, zlomil si dělník jeden neopatrností svou v parní mlátičce ruku. Byla mu obvázána a nešťastník dopraven do města. O příhodě té doslechl též arcivévoda a ihned odebral se

k ubožákovi, kterýž s pláčem vypravoval o svém neštěstí, jež zvětšeno bylo tím, že neopatrný mlatec měl sedm nezaopatřených dítek. Arcivévoda těšil bědujícího slovy něžnými a srdečnými a slíbil, že se o něho i o rodinu postará. Nemocný pohnut byl tak, že jen očima dovedl poděkovati. Šlechetný velmož, však neopustil lůžko nemocného, pokud jeho lékař ze vzdálené pusty nepřichvátal, prodlev u něho celé dvě hodiny. Při operaci, kterou lékař podniknul, držel pak sám zlomenou ruku. Teprv když zdařile operovanému znova lůžko bylo upraveno a občerstvení se mu podalo, při čemž opět arcivévoda služby odepříti si nedal, vzdálil se, slíbiv, že chudáka, až se pozdraví, k sobě do služby vezme. *(Čech.)*

Kosciuszko, nešťastný vůdce Polanův, žil po nešťastné bitvě Maciejovské roku 1794 ve Švýcarsku čině dobré skutky. A tu roku 1817 dne 2. května prohlásil slavným dokumentem všecky sedláky, poddané své v Liechnovicích za svobodné majetníky pozemků, které drželi a osvobodil je zároveň od všelikých daní, poplatků a robot panskému dvoru. *(Waligorski.)*

Císařovna *Marie Anna*, choť císaře Ferdinanda Dobrotivého († 1884), tato vznešená královna Česká jezdila ze svých Hradčan málo kdy ven a nejméně do Prahy. V městě ji potkala jednou nehoda, která další vyjížďky do města jí znechutila. Ve Ferdinandově třídě kudy jela v císařském voze chtělo přeběhnouti děvče, bylo ale bujným ořem povaleno a již octlo se pod koněm — vzdor namahání vozkovu — až jeden mladík dítě uchopil. Tu k Její veliké potěše shledáno od lékařů dvorních, že rány jsou nepatrny, když dala J. V. obrátit a fiakrem oba, i děvče i ochrance mladíka na zámek dopraviti. Přes to vše nespustila útrpná paní zřetele svého s dívky poškozené a slíbila, že jí bude kmotrou při jejím biřmování, k němuž brzy přistoupiti měla. Císařovna dala se ovšem při tom úkonu dvorní dámou zastoupiti. Po biřmování dovezena dívka k císařovně. Tu obdržela sáček s dukáty a na zlatém řetízku medallion a podobizu J. V. s těmi slovy: Bude li ti co scházeti, přijď sem, okaž tento medallion a dostaneš se ke mně. — Otec šťastné dívky pracoval v truhlárné jisté firmy, jejíž majitel spekuloval vzíti si jednou dívku za manželku. Ta však věnovala srdce svému ochranci a když rodiče projevili: To by musela sama císařovna přijíti, abychom tě jemu dali, — došla si dívka na hrad a přednesla prosbu. Za malou chvilku hrčel císařský kočár z Hradčan do Prahy — a když užaslým rodičům zjevila se císařovna s posláním jich dcery — nebylo možno odepříti, — žádost šťastně splněna. Toť poslední jízda zbožné císařovny, dobrodějky českého lidu. *(Čech.)*

Václav Moc, farář Bezdědický, arcijahen kraje Berounského († 1842), vždy podporoval všemožnou štědrostí chudinu a bídu, obzvláštní dobročinností vyznamenal se, když v roce 1830 a 1835 téměř celé město Hostomice v hrůzostrašném ohni popelem lehlo. Tuť co dobrý pastýř těšil pohořelé ovečky své, nejen, jak síla stačila, jim sám ku pomoci přispěl, ale také u všech úřadů a mu podřízeného kněžstva projevil žádost za pomoc a mnoho almužen ze všech stran sebral.

(Ant. Burka. Čas. kat. duch. 1842.)

Věkoslava Karasa, malíře slovenského, jenž roku 1858 v 37. roce věku svého zemřel, ujal se šlechetný biskup Đakovarský *Strosmayer*, nebylo mu však popřáno užíti dlouho této přízně.

(Em. Meliš.)

Petr Karel Šlechta z Hrochova, rytíř Všehrdský ze Všehrd, jenž roku 1886 v Lomnici u Jičína zemřel, byl šlechetným lidumilem v pravém slova smyslu. Když r. 1831 v Lomnici a okolí řádila červená úplavice, poskytoval v témdni 300 porcí polévky chudým; když r. 1831 a 1843 nastala obchodní krise a obchod valně vázl, takže v severních Čechách velkoprůmyslové závody zastavovaly práci svou, pracoval Šlechta se svými lidmi v počtu neztenčeném, jen aby nouze je uchránil a úlevu jim poskytl. *(Čech.)*

Václav, kníže Těšínský (1545—1579), když roku 1552 lehl těšínský zámek a celé město Těšín až na část Stříbrné ulice popelem, udělil Těšínským pohořelcům svobodu a lhůtu ode všech platů a povinností všelikých na dvanáct let. *(Fr. Sláma. Děj. Těšínska.)*

b) V nebezpečí utonutí.

Dne 24. března 1814 rozložil se led u Terezína z Labe a voda se rozlila, takže do Litoměřic se nemohlo. V 6 hodin navečer sesuly se tři pilíře mostu u Litoměřic a lidé, kteří na mostě byli, utopili se v Labi. Okolo 200 osob však zůstalo na zadní části mostu a vody víc a více přibývalo. Setníci Angermeyer a Strach chtěli povozem přejeti, než vůz se převrhl a setník Strach se utopil, Angermeyer na koni zachránil se do Terezína. Tu v nebezpečí tak strašném odvážil se Litoměřický měšťan a hostinský *Krompholz* s několika jinými na lodičce na druhý břeh a šťastně, několikráte na lodičce se přeplaviv, všecky na životě zachránil.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Hrdina známé „Bürgerovy písně o hodném muži" překonán jest daleko. Jednoduchý sedlák z Vyškova v Ruském Polsku jménem Vincenty *Křepiňský* zasluhuje, aby byl slaven všady, kde umějí ctíti sebeobětování a mysl mužnou. Po řece Bugu převáželi se lidé na prámu. Najednou prám naraziv na skálu převrhl se a všichni počtem 20 padli do hluboké vody. Mladý rolník Vincenty Křepiňský jsa náhodou na břehu vskočil do vody a sám 17 lidí zachránil. Ostatní 3 více nemohl. Jeho skutek přesahuje v pravdě síly lidské. Diváci na břehu vidouce odvahu rolníkovu, nasbírali proň hned na místě 300 rublů jako čestný dar; avšak chudý Křepiňský, nepřijal jich, nýbrž navrhl, aby 300 rublů darováno bylo chudobným rodinám oněch 3 utopených. (*Čech.*)

Leopold Ferdinand, arcikníže Rakouský, vraceje se dne 4. června r. 1892 na malé lodičce s parníku „Rudolf" na parník „Stefanie" zaslechl úpěnlivé volání o pomoc. Nerozmýšleje se, zajel arcivévoda v místo, kam s paluby spadl námořník. S největším namáháním a s nasazením vlastního života vytáhl na svoji loďku tonoucího námořníka a pomohl mu na loď. O šlechetném činu tom se ochránce vznešený nikomu ani slovem nezmínil, důstojníci sami čin ten rozhlásili.

(*Kar. Zákonský. Raj. Zahr. r. II. 1893.*)

Petr Veliký, car Ruský († 1725), byv jednou zimního času na břehu, když povstalo velké vlnobití na moři, uzřel malou loď s desíti osobami, ana v nebezpečí jest v moři utonouti. I vrhl se bez rozmýšlení do moře, vysvobodil loď a zachránil poddané své od smrti, ale zaplatil život jejich vlastní smrtí svou; neboť se nastudil a byl třetího dne mrtev. (*Jelínek.*)

Dne 31. března 1885 šel občan *Josef Řezník* do Olešnice na Moravě. Na zpáteční cestě ubíral se osadou Horním Poříčím. Tu, právě most přecházeje, viděl, ana 2 děvčata ve stáří 7 – 8 let, každá nemluvně na zádech nesouc, po lávce přes rozvodněný potok přecházela. Lávka přes potok vedoucí jest tak špatná, že dospělému jest s nebezpečím na ni vkročiti. Týž den právě byl pohřeb utopené dívky, která s lávky té do potoka padnouc, bídně zahynula. Obě děvčata jdouce po lávce uprostřed i s nemluvňaty do rozvodněného potoka padla. Kdyby nebylo jmenovaného občana, zahynula jistě. Jos. Řezník s nebezpečím vlastního života skočil do proudu a po namahavé práci zdařilo se mu všechny 4 dítky od jisté smrti zachrániti.

(*Čech.*)

V Uh. Hradišti v předměstí Rybárnách žije jistý p. *Jan Šimčík*, jenž v září 1885 již desáté osobě život zachoval. Dne 27. června t. r. za vysoké vody v řece Moravě vyrval z objetí unášejících vln s nasazením vlastního života 13letého hocha Josefa Modráka ze Slavičína. Neuplynul však ještě ani měsíc a p. Šimčík znovu dokázal svou neohroženost a obětovnost. Tyto dny plavil v řece Moravě v Uherském Hradišti 15letý hoch Tomek koně, zabředl při tom však do hlubiny a počal tonouti. Šimčík přispěl tonoucímu v čas ku pomoci a vyrval jej vlnám, jež jej již pohlcovaly. Koně vyplavili pak sami. Neobyčejný tento ochrance života zasluhuje zajisté uznání a pochvaly všech.

(*Obecné Noviny.*)

Poručíku od 5. pluku husarů panu *Oskaru z Vivenot*, který se dvěma poddůstojníky Hasplem a Pokorným při (r. 1883) velké povodni v Pardubicích zachránil 36 lidí a majetek jedné celé části města s nasazením vlastního života, vysloveno bylo k žádosti tamního městského zastupitelstva nejvyšší uznání

a mimo to bude tento čin statečného důstojníka oznámen ve všech plukovních rozkazech. *(Čech.)*

c) V nebezpečí ohně.

Když r. 1689 v Praze v Kaprové ulici povstal oheň, byl *Jan Beckovský*, křižovník a dějepisec, z prvních, kteří vzniknutí ohně zpozorovali a ihned všeho zanechav, běžel do kostela sv. Valentina, vlezl ještě s několika jinými pod krov a zřídil si pomahače, kteří by vodu nosili, aby střecha kostelní se nevzňala. To se také úplně povedlo. Po čas pak strašného toho ohně Beckovský na všech místech, kde pomoci bylo potřebí, pomáhal. *(Hammerschmied.)*

Karel Hynek Mácha, nadějný básník český († 1836), žil v Litoměřicích co amanuensis. Tři neděle před svou smrtí byl Mácha na vrchu Radobylu a básnil. Pohroužen v krásných snech hledí k Litoměřicům a hle! nesmírný oheň vypukl. Mácha, vida, že hoří, celý unavený za tři čtvrtě hodiny přiběhl. U ohně, kdež pomáhal, dával se vodou polivati a po ohni pozdě večer přišel domů celý mokrý a v studeném pokoji se položil k spánku. A následkem nastuzení v brzku dne 5. listopadu 1836 zemřel. *(Jan Sojka.)*

d) V nebezpečí života.

Jan Cobenzl, rakouský vyslanec císaře Maximiliana II. (1564—1576) u dvora Ivana, cara Ruského, byl od tohoto velmi milován. Měl své důvěrníky, skrze které dozvěděl se též o spiknutí proti Ivanu. Při jedné hostině car pozdvihl číši a pravil: „Jene! Velký car, kníže a hospodář ti připijí!“ Když car kladl již číši k ústům, Cobenzl zvolal: „Velký care, nepij, je v číši jed.“ Číšník cárův musel hned vyprázdniti onu číši a vzal tak za své. Na památku toho erb Cobenzlův ozdoben byl číší. *(Triester-Zeitg. 1881.)*

Když v neděli dne 5. listopadu 1882 vyjížděl ranní vlak státní dráhy v Kolíně, splašily se nade dvorem vedle dráhy koně u povozu, jedoucího dolů na Kutnohorské předměstí. Jakési děvčátko stojíc splašeným koním v cestě, bylo v nebezpečí života. Cestmistr *Gotmel*, muž 65letý, to viděl a přispěl ihned ku pomoci. Šlechetný kmet nasadil vlastní život, aby dítě zachránil. Podařilo se mu skutečně uchopiti děvče v čas a vyrvati je jistou smrti, avšak na zachránění sebe samého nezbylo mu již času. Povoz přirazil Gotmela ke zdi jmenovaného dvora s takovou prudkostí, že zlomena mu pravá noha a způsobeny mu jiné ještě rány na hlavě a v kříži. Neštěstí to vyvolalo všeobecnou soustrast k muži, který sám se obětoval, aby zachránil život bližního. *(Čech.)*

e) Zřizuje ústav pro hluchoněmé, pro slepce.

Augustin Bartoloměj Hille, biskup Litoměřický († 1865), zřídil v Litoměřicích ústav pro děti hluchoněmé, první to po Praze v Čechách.

Jan Nep. Fr. Hoffmann, opat Žolkiewský († 1835), založil nákladem 5000 zl. ústav hluchoněmých ve Lvově.

Jan Valerian Jirsík, biskup Budějovický († 1883), založil roku 1871 v Budějovicích ústav pro hluchoněmé. *(Čech.)*

Roku 1832 otevřen jest v Praze ústav pro zaopatřování a zaměstnání dospělých slepců v Čechách, nehynoucí to památka *Aloise Klara*, professora, a jeho lidumilného působení. Po smrti Aloise r. 1833 považoval syn jeho *Pavel Alois Klar*, c. k. úředník, za povinnost, vésti péči o ústavy od otce založené, jmenovitě pak o zvelebení ústavu pro dospělé slepce. Ještě co praktikant u gubernia držíval mladým slepcům pravidelné přednášky, později pak horlivě podporoval otce svého v jeho blahém účinkování, po jeho pak smrti způsobil, neunavností svou, že vystavěn jest zvláštní dům ústavu pro dospělé slepce pod Bruskou u sv. Rafaele.

Lehkomyslnost.

1. Pošetile si počíná.

Matyáš, císař a král Český (1611—1619), v mládí svém dopustil se pošetilé lehkomyslnosti podniknutím proti Filipovi II. Pustiltí se do Nizozemí, chtěje o své ujmě v tamějších rozmíškách se Španělskem hráti sobě na jakéhos prostředníka. Následek toho byl, že znepřáteliv se s oběma stranama, nehrubě slavně domů se navrátiti musel.
(*Ant. Gindely.*)

Vladimír, od roku 1187 kníže Haličský, nebyl podoben svému otci Jaroslavu Osmomyslnému a vyznamenal se strašnou lehkomyslností.
(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

2. Škodí sobě.

Když r. 1620 dne 8. listopadu na Bílé Hoře konaly se přípravy k metání losů o koruny a země, konal lehkomyslný zimní král Český *Bedřich Falcký* přípravy k bujnému kvasu; když v poledne rány z děl zahájily počátek bitvy: král dal znamení k hlučné hostině, k níž zasedl s anglickými vyslanci, se saskými princi a s rozpustilými dámami dvoru svého; a když na bojišti ozýval se válečný ryk a sténání umírajících a když tam za korunu jeho krev potokem cezena: rozsáhlá dvorana na hradě pražském ozývala se bujným plesáním a drahá vína tekla ze stolů pokrmy a nápoji přetižených Král nestaral se nijakž o osud armády české.
(*Ant. Gindely.*)

Roku 1537 dobyta od Turkův Požega v Chorvatsku, téhož roku podnikl pak *Jan Katzianer* veliké tažení k Oseku, které se jeho nedbalostí a neopatrností bídně skončilo, tak že do 20.000 lidí zahynulo. (*J. Kořínek. Děj. Chorvatska.*)

Dne 16. července 1223 strhla se bitva s Mongoly. *Mstislav Mstislavič*, kníže Haličský, velitel nedočkavý vítězství, dal udeřiti na nepřítele, aniž by byl vyčkal vojsk ruských za ním táhnoucích. Část jeho bojovníkův, bázlivých to „Polovců“, couvala právě v nejlepším postupu. Mongolové již již ustupující sebrali na novo síly své, postavili se na odpor, nabyli převahy a porazili Rusy na hlavu. Padlo šest knížat, sedmdesát výtečných rytířů a nesčíslné množství lidu pobito od vítězův. Jen kyjevských vojínů padlo na deset tisíců. Krom hanebného útěku Polovců považována lehkomyslná horkokrevnost Mstislava haličského za neštěstí u Kalky, jenž považuje vítězství za jisté, opomenul zálohu za ním spěchající podati zprávu, aby přišla na pomoc.
(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Dne 1. srpna 1425 udělil král *Sigmund* v Budíně s obyčejnou slavností odumřelé vojvodství a kurfiřství Saské Bedřichovi Míšenskému, povýšiv již před lety Bedřicha z Hohenzollern za markraběte a kurfiřsta Braniborského a Albrechta pak Rakouského ustanoviv za budoucího krále Českého. Tak tedy král Sigmund, poslední z domu Luxemburského, povýšil podnes panující domy Hohenzollerský, Habsburský a Vitínský na ujmu České říše od jeho otce Karla, císaře, tak velice zvelebené, nyní lehkomyslně rozptýlené. (*Děj. česk.*)

Václav III., král Český (1305—1306), velmi lehkomyslně si počínal Tak zadal právo své na království Uherské. Ota, vojvoda Bavorský, přilichotil se k Václavovi, vyžádal si na něm práva na korunu Uherskou a jako na znamení toho, i korunu a říšské klenoty. Nejinak než jako nějaké obtížné maličkosti pozbyl se Václav tím způsobem království Uherského; sezval sobě příchylné pány uherské do Brna, kamž s ním také bavorský Ota přišel a tu se svolením pánův uherských odevzdal slavným způsobem tomu Otovi korunu a meč sv. Štěpána a přenesl na něj vše své právo na království Uherské. A Ota vskutku ještě téhož roku 1305 v Královském Bělohradu korunován na království Uherské. I města, hrady a vesnice lehkomyslně špatným soudruhům svým darovával (*Děj. česk.*)

Roku 1469 byl kníže *Viktorin*, syn Jiřího, krále Českého, u Veselí na Moravě od Uhrův zajat k velikému zármutku otcovu. Kníže Viktorin několi-

kráte pro svou nedomyslnost a neprozřetelnost na sebe i na vlast velikou pohromu uvalil. Jenom z jeho příčiny podařilo se nepřátelům některá vítězství, kterých nad Čechy dosáhli. Kdyby byl král Jiří místo svých synův odpovědné vůdce v čelo vojsk svých stavěl, bylo by se ode tří let v těch válkách všecko lépe dařilo. Povážlivý vůdce byl by nezaspal a nedal Slezákům v krátké noci červnové r 1467 z Frankenšteina utéci, ačkoliv Viktorin potom Slezáky na hlavu porazil; ostražitý vůdce byl by v Třebíči proti nepříteli jej následujícím lépe se opatřil, aby za ním do města vniknouti nemohl; konečně nebyl by Viktorinovi dovolil jeti do městečka se svakem svým a neprozkoumati v něm dříve domy a stáje a zvláště hrad, ježto nepřátelé byli na blízku. (*Děj česk.*)

Lehkověrnost.

1. Škodí sobě.

Dne 11. srpna 1434 byl táborský přední válečník ve Slezsku kněz *Bedřich ze Strážnice* od slezského pána Hajna z Černau na jeho hrad Falkenštein pozván. Tento byl se již dávno táborům k věrnosti zapsal. Bedřich dal se přátelským pozváním oklamati a na řečený hrad vešel. Avšak byl zrádně zajat a do Svidnice do vězení vydán.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta 999 pozval Mesko, kníže Polský, zmocniv se lstí města Krakova, knížete Boleslava Polského k sobě, aby prý mír a pokoj spolu uzavřeli A *Boleslav* uvěřil lehce zlému Meskovi a přišel k němu. A tu hanebný Mesko mezi hostinou dal nebohého Boleslava jíti, oči mu vypíchati a družinu jeho buď povražditi buď do vězení uvrhnouti.

(*Kosmas. Kron. čes.*)

Bořivoj II., kníže Český (1100—1107, 1117—1120) byl muž prostý, mírný a přívětivý, ale lehkověrný, takže snadno dal se oklamati. I přišel k němu důvěrník Olomuckého knížete, pro hrozná trýznění prý od něho odpadlý a zjevil mu všecky jeho tajné ouklady, mísiv lež i pravdu dohromady, ostouzel u Bořivoje právě ty pány, kteří mu nejvěrněji oddáni byli, co spiklé zrádce, i naplnil duši jeho tolikerým podezřením, že ubohý pomámený kníže, nemaje rady a přítele ducha vyššího, jenž by ho z klamu byl vyvedl, ssadiv několik županův, svěřil úřady jejich cizozemcům, až konečně jeho věrní odpadli od něho, až konečně jej Svatopluk svrhl a dne 14. května 1107 slavně nastolen byl a Bořivoj musel ze země utéci.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1817 dali se *Bulhaři* zavésti slavnému bimbašu Savovi, aby učinili srocení proti Turkům. Ujišťoval on Bolharům, že jedná pod ochranou a s povolením ruské vlády, ano i že uspořádáním toho srocení jeden z generálů ruských se zanaší. Lehkověrní Bolhaři vpadli v osidla a 17 poslů, když hrdý kníže Apilanti r. 1821 je opustil, bylo v Šistově odpraveno a Bolharům zbraň pobrána.

(*Čas. česk. Mus. 1832.*)

Ctirad ubíraje se za času války dívčí (v VII. století) lesem, nalezl tam divku, ana pláče. Šárka jí říkali a při ní byla trubka lovecká a veliká láhev medu. Ctirad útrpně se jí tázal, co se jí přihodilo. A tu ona lživě pravila, že jest dcera z Oskořína zemana a že na honu zbloudila. A tu prý jí přepadly ukrutné dívky a svázaly, vidouce pak Ctirada utekly. Ctirad po těch slovech sestoupil s koně, chlácholil pannu, že k otci ji dovede. Šárka pak dala Ctiradu a druhům jeho medoviny píti a když Ctirad na vybídnutí Šárčino zatroubil, tu dívky v záloze ukryté na Ctirada vyrazily a než mužové k svým mečům dospěli, již je jako ptáky chytily a hned je všecky zbily, Ctirada však do smrti zmučily. Lidé to místo do dneška Šárkou nazvali.

(*Zap. Č. m. Kr.*)

Ku konci února r. 1469 byl král Uherský Matyáš u Vilémova od českého vojska pod králem Jiřím obklíčen. Tu ve strachu Matyáš prosil o příměří a

Jiří povolil, takže se králové sešli ve vsi Uhelné Příbrami. O tom, jak se oba králové smluvili, zápisu neučiněno, nebo nemohl prý Matyáš bez urážky papeže a jeho legátův ve spisu poctiti tchána svého titulem královským; a král Jiří ukázal takovou slabost na sobě, že tomu uvěřil, když se mu Matyáš rukou dáním, slovem a ctí svou zavázal, že ho s papežem dokonale smíří a to ještě na základě kompaktát, když Čechové jenom na tom základě poslušni býti chtějí apoštolské stolice. O to se tedy smlouvali králové ve spálené chalupě uhrovské a takovou věc Matyáš, když se octnul v pasti, sliboval, o které dobře věděl, že splněna nebude. *(Děj. česk.)*

Že se mělo roku 1469 v Olomouci jednati o volení Matyáše Uherského za krále Českého, domnívali se hned poslové polští z rozpravy své s jednotníky a upozornili na to krále Českého *Jiřího*, když byli z Olomouce k němu se navrátili. Král však nepřikládal tomu mnoho váhy; neb jak se zdá věřil tolik Matyášovi, že by v těch okolnostech koruny sobě podávané nepřijal. Obrátiv věc toliko v žert, řekl k tomu: „Bude-li v Olomouci zvolen král jeden, zvolíme my v Praze čtyry, totiž všecky čtyry syny Kazimíra krále a bude šest králů Českých.“ Avšak jednotníci přece vyvolili v Olomouci Matyáše za krále Českého dne 3. května.

(W. Wl. Tomek. Děj m. Pr.)

Dne 23. srpna 1380 přitáhli houfové mongolští k *Moskvě* a den po nich vůdce Tochtamiš. I započalo dobývání hradeb a trvalo tři dni beze vší naděje, zmocniti se jich. Tu vida chán statečný odpor obležencův, utekl se ke lsti, přislíbiv jim úplnou bezpečnost života i jmění, jestliže brány mu otevrou. A tak ošáliv lehkověrnost jejich, vpuštěn jest do města. Sotva však vtáhl doň, dal stíti srdnatého knížete Osteje, vůdce posádky, vraždil obyvatelstvo a drancoval a zkazil Moskvu zevrub.

(Al. Šembera. Čas. čes. Mus. 1843.)

Roku 1402 přitáhl Sigmund, král Uherský, k Bezdězi v Boleslavsku, kdež *Prokop* seděl a oblehl hrad. Sigmund vybídl nyní Prokopa, aby sešel dolů a nebál se o svou bezpečnost. Markrabě Prokop mu lehkověrně uvěřil a když s malým průvodem k Sigmundovi přišel, byl od něho ihned jat. *(Děj. česk.)*

Při povstání polabských Slovanův léta 939 kníže Braniborský Tugumír, porušen dary a sliby markraběte Gera, vypravil se do Braniborska, pustil o sobě lživou pověst, ako by jsa od Němcův násilně zaveden, teď z vazby byl ušel. *Slované*, dověřujíce slovům jeho, přijali jej za vládce a panovníka, načež on zavraždiv svého synovce, zemi svou za majetnost krále německého prohlásil. Překvapení Slované, Lutici i Bodrici, pokořili se Němcům nevolně.

(Pav. Šafařik. Slov. Starož.)

Roku 1382 válčil Jagiello, sesazený velkokníže Litevský, s Kejstutem, jenž mu velkoknížectví odejmul a s Vitovdem. Tu namluvil Jagiello skrze bratra svého Skirgaila, Vitovdovi, aby krve ušetřili a smírně se dohodli, *Vitovd* uvěřil přísaze obou, že se mu nic nestane, aby do ležení Jagiellova jen se odebral A když Vitovd do ležení přišel, vyjednával Jagiello na oko a požádal pak Vitovda, aby sem i Kejstuta povolal. I tento přišel. V noci pak dal Jagiello Kejstuta odpraviti a Vitovda uvěznil. Vitovd pak jen útrpností manželky Jagiellovy Anny z vězení utekl přestrojen za ženskou.

(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)

Po strašné porážce vojska německého řádu r. 1410, kteří Litvu přepadli a již král Polský *Vladislav Jagiello* a bratrovec Alexandr Vitovd, velkokníže Litevský šťastně uhájili, pronásledovalo vítězné vojsko s Tatary poražené až do Pruska až k Marienburgu. A tuto pevnost lstí zachoval livonský mistr řádu Herrmann. Přišelť již po bitvě a když Vitovd naň chtěl uderiti, prosil Herrmann krále Jagiello, aby zbytků řádu ušetřil a mu dovolil, aby s 500 rytířův do Marienburgu ho pustil. Král neprozřetelně svolil a tu Herrmann, dostav se do města, šťastně ho uhájil a jiné hrady povzbuzoval, tak že král konečně musel mír s rytíři německými uzavříti, jímž málo vyzískal.

(Aug. Schlözer. Děj. Litevy.)

2. Škodí jinému.

Roku 1319 namluvili pan Jindřich z Lipé a jeho přátelé *Janu Lucemburskému*, králi Českému, kterak že to

jest nehodné jeho a jim bolestné, že se spravuje ženou (t. královnou Alžbětou Přemyslovnou) čině všecko tak, jak ona radí, ježto by jí náleželo čísti a přísti; odtud že pochází všecko zlé a že neměl posavád ani cti ani pokoje ve svém království. A král Jan takovým řečem ucho naklonil a s manželkou a s vlastními dítkami krutě nakládal. *(Kron. Zbr.)*

Roku 1335 namluvili mnozí ziskuchtiví páni čeští králi *Janu Lucemburskému*, jakoby se měl co báti syna svého kralevice Karla. A král Jan, jsa vždy lehkověrný, uvěřil nešlechetníkům těm, odňal synu svému moc a všecky hrady, vypověděl jej na Křivoklát a tak od sebe odstrčil. *(Děj. česk.)*

Svatému *Sigmundovi*, spolupatronu českému, králi Burgundskému mučeníku († 524), namluvila lživě druhá manželka, že syn jeho po první manželce Sigerich ho chce o život připraviti. Sigmund ihned uvěřil a dal nevinného Sigericha uškrtiti, čehož arci potom velmi želel a pokání činil. *(J. Bílý. Legenda.)*

Když se roku 1288 panu Záviši z Falkenšteina syn s Jitkou, manželkou, sestrou Uherského krále Ladislova IV., narodil, pozval na křtiny pan Záviše i krále *Václava II.* I namluvili nepřátelé pana Záviše, jako by on s králem Uherským a knížetem Vratislavským proti králi Václavovi se spojil a smluvil a že oni o jeho život ukládají, chtíce ho na těch křtinách zabíti. Václav tomu uvěřil a poradiv se lstivě pana Záviše do Prahy pozval a tu ho zatknul a uvěznil na Bílé věži a roku 1290 pod Hlubokou dal stíti. *(Děj. česk.)*

Po smrti krále Matyáše Uherského roznášela se po Praze pověst, že zemřelý král Matyáš chtěl Vladislava II., krále Českého s pomocí Hynka Minsterberského skrze své dva panoše usmrtiti, což byl nesmysl. Nicméně král *Vladislav II.* věřil takovým nebezpečným klevetám, kázal některé pražské měšťany a řečené dva panoše knížete Hynka zajmouti a ve vězení mučiti, aby se z viny své vyznali. V vyznání ubohých mučenníkův nevysvítalo ani sebe menší znamení, že by se byly o životě králově nějaké úklady dály. A přec nepochyboval král Vladislav o jejich vině; jaté měšťany dal stíti a dva panoše z Poděbrad, Alexandra a Podvinského dne 10. května 1490 na Hradčanech čtvrtiti. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Lenost.

1. Jest hanebná

Za císaře a krále Českého *Ferdinanda II* (1620—1637) vyřizovaly se věci ve Vídni u dvora způsobem velmi pohodlným. Jakmile se odbyl oběd, který podle tehdejšího obyčeje připadal na ráno, vzala konec všeliká práce a čas věnován pak jen zábavám, pití a hraní. *(Ant. Gindely.)*

Humlové na pohoří karpatském a sice mužští jsou zahálčiví větroplachové. *(Jan Wahlevič. Čas. čes. Mus. 1838.)*

Ludvík, král Český a Uherský (1516—1526), v okolnostech na nejvýš považlivých a požadujících moudrost nadobyčejnou i činnost a setrvalost, železnou, vyhýbal se péčem a prácem povolání svého, zůstavuje vše úředníkův vůli; kratochvíle a milování zanášely jen mysl jeho. *(Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

2. Dochází trestu.

Když roku 1211 Estonové od *Němcův* velmi zahubeni byli: nepochovali Němci padlé, ale ponechali je ptákům a dravcům. Proto počaly mrtvoly hníti a povstal i mor, který mnoho Němcův zahubil. *(Ludv. Alb. Gebhardi. Děj. Livonie.)*

Staří *Polané* zmocnili se v Bulharsku a Korutansku po mnohých udatných bojích, měst a ustanovili v nich své náměstky a zvolili si za knížete Kraka. Napotom však žili v nečinnosti a přepychem oněch měst zmalátněli,

smilstvím seslábli. A tu nepřátelé náměstky otrávili a ostatní uvedli v otroctví. A tak zahálka zničila muže udatné.
(*Kadlubek. Kron. pol.*)

Polák v práci a namahání není vytrvalý a projevuje vždy jakousi pohodlnost nevčasnou. (*J. Perwolf. Děj. Polska.*)

Sigmund III., Vasa, král Polský († 1632), pro časté odkládání „zítřejší" nazván, jedině svou nedbalostí na sebe i celou říši velikou záhubu uvedl.
(*Podst. výkl.*)

3. Zamezuj!

V mandátu *Františky hraběnky Berkové* k poddaným panství Richmburského vydaným okolo r. 1620—1626 mezi jiným nařizuje se: Povalečův, kteří u lidí mohou dělati žádný sousedu nepřechovávej. (*Čas. čes. Mus. 1843.*)

Na sněmu českém r. 1453 za krále *Ladislava* mezi jiným ustanoveno jest: „aby pacholci dělní neboli služební, aby všickni měli pány své, jimžby dělali a sloužili a nepováleli se po krčmách aneb kde jinde, takže neukázal-li by kdo poctivé živnosti a obchodu svého, měl od popravce co zaháleč a škůdce krajský považován a trestán býti."
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Děthard, od Českého knížete Břetislava II. ustanoven za opata v klášteře sázavském roku 1097, velmi nemile nesl, ba nestrpěl, aby některý bratr v zahálce si hověl, kterouž co počátek vší nepravosti ze srdce nenáviděl.
(*Kosmas. Kron. čes.*)

V XV. a XVI. věku, ano dávno před tím, nežli zavedli v *Praze* nádennické cedule, býval způsob ten, že chodil každý den dělný rychtář po městě a zdvihal lidi, kteří zaháleli a do šatlavy je dával; na zejtří purkmistru oznamoval a pan purkmistr na zaháleči vyptal se, proč jest to učinil, proč nedělal. Podruhé ho purkmistr dle zdání svého trestal.
(*Kn. č. 203. 80 v arch. praž. Zikm. Winter.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel (nar. r. 1792 v Bojenicích), vystříhal osadníky své před zahálkou a tuláctvím, z nichž pochází vše zlé. (*Ant. Rybička.*)

Na *sněmu českém* roku 1556 nařízeno, aby čeládka v pondělí, není-li toho dne zasvěcený svátek, nezahálela t. j. aby modrý pondělek neslavili.
(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Na Slovácku gazda jsa milovný práce nenechá nikoho v domě zaháleti; synové a vnukové sotva od země odrostlí musí při hospodářství pomáhati.

V zákonníku knížete Těšínského *Václava* (1545—1579) nařízeno bylo mezi jiným: Zaháleči a běhouny, kteří pracovati nechtěli, nesměla trpěti ani žádná obec, ani žádný obyvatel, nýbrž tací lidé byli vypovídáni a odbýváni.
(*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

4. Varuj se jí!

Karel Bon Buquoy, znamenitý vůdce císaře Matyáše, proti povstalým stavům Českým r. 1618 dostal od matky své pečlivého vychování, načež v dvacátém roce věku svého přijat ke dvoru španělskému, kdež si získal přízeň královu a jmenován od něho komorníkem. Ale zahálčivý život brzy se znechutil snažlivému mladíku; i vstoupiv do vojska r. 1592 vyznamenal se zejména při oblehání města Cambrai které se roku 1595 vzdalo Španělům.
(*Ant. Gindely.*)

Antonín Slomšek, kníže biskup Labudský († 1862), v celém životě svém neznal zahálky; popřával si jen tolik oddechu, co ukládala mu povinnost o zachování zdraví; i na procházkách míval vždy s sebou papír a olůvko, aby mohl zaznamenati, co by mu právě napadlo dobrého. Nestačil-li ku práci den, nastavil noc, odepřev si spaní.
(*Čas. kat. duch. 1872.*)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan (1649), byl protivník zahálky co starosta, té čertové podušky a nedopouštěl družstvu hříven Božích zakopávati, leč zaměstnával je pořád užitečným a spasitelným dílem.
(*Drahé kameny.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), vladař výborného ducha, napomínal synů svých, přikazuje jim: „V domě svém neleňte se, ale ke všemu přihlížejte; nespolehejte na správce, ani na sluhu, aby lidé, přicházejíce k vám, neposmívali se domu vašemu, ani obědu vašemu!"
(*L. J. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

Lest,

viz i: „Chytrost!“

1. Bývá hanebná, ji měli, škodí jinému.

Léta 1279 *Otta*, markrabě Braniborský, jenž byl švagr krále Otakara, přijev na hrad pražský a tu shromáždiv jednak všecky Čechy mluvil k nim lstivě, aby mu k zpravování a opatrování pána svého mladého Václava dali, že sirotku dobře bude činiti a jej proti Rudolfovi hájiti. I svolili Čechové, ale ošemetník jen Čechy hubil a s Václavem zle nakládal. *(Hájek. Kron. čes.)*

Arnošt hrabě z Mannsfeldu († 1585), proslulý ve válce odporných stavů Českých proti císaři Ferdinandu II, s velikým rozumem spojoval uchvacující výmluvnost a nevyčerpatelnou lest. *(Ant. Vlasák.)*

Léta 1106 Svatoplukovi Moravskému poradil rada jeho Budivoj, jak by se Čech zmocnil a sice lstí. I poslal *Budivoj* s vůlí Svatopluka k Bořivojovi Hřivína, muže chytrého a nešlechetného. Ten slze žaloval Bořivojovi na ukrutnost Svatoplukovu, že ho chtěl zraku zbaviti. A získav si přízeň Bořivojovu radil mu, aby právě svých přátel a rádců upřímných od sebe zapudil; kteří dověděvše se o tom v čas ještě utekli. A pak zradou zapuzen jest Bořivoj z Čech a jako tichý beránek svého knížectví jest zbaven a zuřivý a mstitelný medvěd (Svatopluk) v ně uveden. *(Hájek. Kron. česk.)*

Arcikníže *Maximilian a král Ferdinand* násilně odstranil r. 1618 rádce císaře Matyáše Khlesla, kardinála. Maximilian, navštíviv kardinála vyslovil mu přání, spatřiti ho také u sebe. Khlesl nechtěje zdvořilosti zůstati pozadu, dal se druhý den 20. července u Maximiliana zeptati, kdy má přijíti. Oznámeno mu, že nejspíše o 2. hodině s poledne. Khlesl přišel v pravý čas do komnat arciknížete. Když vešel do příchozí jizby, nalezl tu pány ze Stadionu a Breuerů, pak hrabata Dampierra a Montecuculiho. Stadion zavřel hned dvéře a Brauer mu oznámil, že ho zajímá jménem veškerého domu Rakouského, přikazuje mu zároveň, aby složil šat svůj kardinálský a vzal na se sprostý oděv duchovní. Potom odvezli Khlesla do zámku ambrasského blíže Inšpruku do vězení.

(Ant. Gindely. Děj. č p. l. 1618)

Léta 882 přitáhl *Oleg*, kterýž byl z rodu Rurikova a jemuž Rurik, umíraje, vložil syna svého Igora na ruce; neb Igor byl ještě velmi malé dítko, přitáhl Oleg k horám kyjevským a shledal, že tu Oskold a Dir panují, i ukryl vojsko v lodech a jiné zůstavil pozadu a sám přišel nesa děcko Igora. I připlul pod Uhersko, ukryv vojsko své a poslal k Oskoldu a Dirovi, řka: „Jsme hosté a jdeme do Hřek od Olega i od Igora kněžice; i přijďte k nám, ku svým rodným.“ A Oskold i Dir přišli. I vyskákali všickni ostatní z lodí a řekl Oleg k Oskoldu a Dirovi: „Vy nejste knížata ani rodu knížecího, ale já jsem rodu knížecího (a vynesli Igora) a tento jest syn Rurikův.“ I zabili Oskolda i Dira a pohřbili je na hoře. I obral sobě Oleg sídlo knížecí v Kyjevě. *(Nestor. Let. rus.)*

2. Časem zvláště ve válce prospívá.

Alžběta, Přemyslovna byla od svaka svého r. 1310 v přibytku svém ve Větším Městě pražském od žoldnéřů korutanských jako v žaláři střežena a nebezpečí jí hrozilo. I vysvobodil ji pan ze Stráže, osedlal koně a Alžbětě vzkázal, aby ihned dne 28. května na útěk se dala. Alžběta Přemyslovna se rychle vzchopila a za sprostou babičku přestrojená a pouze dvěma služkama provázena jsouc nepozorovaně z města ven vyšla a až pod Vyšehrad se dostala. Odtud byla od Jana, probošta Vyšehradského, a Jana ze Stráže dopravena do města Nymburka nad Labem. Pak se stala choti krále Jana Lucemburského a Jindřich z Čech vypuzen jest ještě téhož roku. *(Děj. česk.)*

Léta 1638. *Arnhaim*, saského vojska generál, byv od Švédův minulého roku

na svém panství zajat, do švédské země vezen a do vězení dán byl, odkudž chytrostí si pomohl. Učinil se nemocným a od Švédův pro dva služebníky své, které mínil do Němec poslati, svobodný skrze švédskou zemi průchod žádal, také ho i vyžádal. Když pak po krátkém čase v tom zámku, v kterém arrest měl, radovánky se dály a všickni vesele hodovali, on oblékna se do sprostých šatův a stavě se, jako by co nejvíce opilý byl, z něho u večer šťastně vyšel a posadiv se na koni, s kterým na něho služebník jeho očekával, nejenom ujel, ale také všude šťastně projel, maje při sobě vyžádaný list na své dva služebníky; za jednoho služebníka se on sám vydával a druhého při sobě měl. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Když r. 1233 Bedřich, Rakouský vévoda, s velkým vojskem vtrhnul do Čech a král Václav s ním bojovati si nedůvěřoval, ačkoliv jen hustý les dělil ještě vojska od sebe: tu podařilo se oddanému králi pánu moravskému *Bočkovi* získati čest boje chytrým ouskokem. Na úsvitě toho dne, kdežto mělo přijíti k bitvě, dal v lesích s obou stran vojska nepřátelského udeřiti ve mnohé bubny a činiti na oko všeliké pochody. Šiky před tím náhle se rozstonavšího Bedřicha, varujíce se domnělého útoku, octly se v nepořádku a přenáhlené couvání jedněch potáhlo outěk druhých za sebou. Čechové pozdě a nadarmo jali se stíhati uprchlých, ježto rozběhli se na vše strany.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Čestmír, bojuje co zástupce knížete Českého Neklana proti Vlastislavu v VIII. století, knížeti Luckému, na voje mnohem četnějšímu, použil v bitvě lsti. Aby Vlastislav byl co do počtu vojska klamán, poručil Čestmír, aby hrnula se vojska jeho kolem hory devětkráte a nepřítel myslil, že jich devětkráte více jest a strachu dostal mnoho a pak ještě více. Pražané rozstoupili se po nízkém chrastí, aby se leskla zbraň jejich v očích vrahům, i byla naplněna hora leskem. Tu náhle vyrazil Čestmír s vojskem na čtyry hluky rozděleným a strach pojal nepřátele a jeho řady sem tam se rozprášely, což se stalo u Turska. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Roku 1458 vyslal *Jiří z Poděbrad*, král Český, vojsko do Rakous. První jeho vojsko opanovalo na počátku srpna rakouské městečko Göllersdorf a plenilo kraj okolní. Arcikníže Albrecht sbíral se proti němu silně u Korneuburku, ale Čechové nečekajíce až se proti nim vyřítí, zřídili své vozy, táhli proti němu a po tři dni u vsi Leubersdorfu k bitvě ho vábili. Když však se nehnul, činili jako by se jeho moci lekali, i obrátili se jakoby utíkali nazpět až k městečku Lavě na moravských hranicích; tím arciknížete za sebou potáhli a on již myslil, že je bezpečně potře. Však v tom uslyšel, že nové silné vojsko české vedením samého krále Českého Jiřího třemi proudy proti němu táhne. Tu mu zmizela naděje vítězství, dal se na útěk, aby Čechům do rukou neupadl a přichvátav zpět do Korneuburku rozpustil tam své vojsko a k císaři, bratru svému do Nového města za Vídní pospíchal.

(*Děj. česk.*)

Roku 1335 oblehal kralevic *Karel*, syn Jana Lucemburského, i město Frankenštein ve Slezsku a tu neopatrností 150 těžkých oděnců, mezi nimiž byli také dva bratří Jaroslav a Albrecht ze Šternberka, upadli v zajetí Bolka münsterberského. A tu vzkázal Karel do Čech a Moravy, aby manželky zajatých pánův do ležení před Frankenštein přijely. A když přijely, pozval Karel Bolka k hostině. Sotva že Bolek přijel, přivítaly ho manželky zajatcův s velkou skroušeností a když Bolek při hostině se rozveselil, obklopily jej s nejlepšími a nejsladšími slovy, prosíce, aby jim zajaté manžely vydal podle přirozené dobrotivosti své a laskavosti. Kníže dal ssebou hnouti, vzkázal do města, aby zajaté pány z vězení propustili a tak je jejich manželkám navrátil. A když se to stalo a manželé sobě navrácení sebe objímali a radostí plakali: tu i kníže Bolek i markrabě Karel byli velice pohnuti a hned se v dobrotě smluvili a nepřátelství v přátelství proměnili. (*Děj. česk.*)

Roku 1337 chtěl se *Karel*, markrabí Moravský, přeplaviti na italské břehy k Aquileji. Avšak sotva že se na moři octli, ukládali benátští plavci o Karlovo zajetí. A jen lstí ušel Karel zajetí tomu. Karel se s lodě spustil na

malý rybářský člunek i s hrabětem Bartolomějem a panem Janem z Lipé, průvodčí svými; rybáři je přikryli sítěmi a pytly, od velké lodi odrazili, mezi benátskými loďmi šťastně s nimi proklouzli a na pobřeží rákosím zarostlém tyto tři pány na suchou vysadili. Ostatní Karlova družina, která na lodi zůstala, byla pak zajata a do Benátek dopravena. Markrabě Karel zatím šťastně se dostal do Aquileje.

(*Zap. Čes mor. Kr.*)

R. 1345 dal Kazimír, král Polský, markraběte Karla v polském městě Kališi věrolomně zadržeti a jako vězně hlídati. *Karel* uměl si však poraditi. Královští úředníci v Kališi zacházeli s ním na oko velmi zdvořile a Karel se stavěl, jakoby ani netušil co s ním nepřátelé jeho obmýšlejí, i pravil, že pro vlastní zotavení a potěšení v Kališi několik dní se chce pozdržeti. Zatím co nejrychleji tajného posla ku svému purkrabí do Vratislavi vypravil, vzkázav jemu, aby hned s třemi sty jezdci ku Kališi přijel a dobrého koně jízdeckého až před bránu kališskou v jistý den a hodinu mu poslal. Když pak to tak nastrojeno bylo, vyšel si Karel jako na procházku pěšky za bránu a přiklusal jezdec k této bráně, s Karlem několik slov promluvil a s koně seskočil. V tom okamžení Karel na jeho koně se vyšvihl a zmizel z očí polských žoldnéřův v bráně, kteří ošizeni vlídností Karlovou, příliš pozdě jeho úmysl poznali a jeho útěku již zabrániti nemohli. Karel napotom šťastně do svých zemí se navrátil.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Roku 1205 spojili se Bulhaři pod carem Kolojanem s Kumany proti Frankům v Byzantinsku a dne 15. dubna k večeru strhla se bitva. Kumanský velitel *Kocas* udeřil na tábor francký i úskočně odtrhl jakoby na útěk. Odvážlivci pak franští pustili se za Kumány i padli do zálohy a boj skončil s úplnou porážkou Franků. Císař Balduin hrdinsky se bránil bradatici, až v divé tísni náhle zmizel.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Kunhuta, byvši roku 1279 uvězněna spolu s Václavem na Bezdězi, neměla té mravné síly do sebe, aby odhodlala se snášeti jakákoliv protivenství společně se synem svým; umínila zniknouti jich, když jinak nešlo, chytrostí a klamem, snad se kojila nadějí, že na svobodě spíše přispěje k osvobození synovu. Den sv. Jiří vyprosila se u purkrabí do nedalekého města Kuřivod a vrátila se zase; později do Hradiště; pak do Mělníka a konečně i do Prahy navštívit abatyši Anežku a odtud unikla do Opavy, kde markrabětova moc ji více stíhati nemohla. (*Cont. Cosmae*)

Lomonosov, genialní básník ruský († 1765), upadl nešťastně v ruce pruských verbířů, kteří jej za sprostého vojáka odvedli, ale chytrému Lomonosovu podařilo se lstí utéci.

(*J. B. Kořínek. Čas. česk. Mus. 1853.*)

R 1514 přepadl Vasilij, car Ruský, zákeřnicky Litvu, chtěje ji sobě dobýti nespravedlivě. Velkokníže Litevský a spolu král Polský Sigmund II. poslal proti němu nedostatečné vojsko pod *Ostrogerem*. Ostroger použil tu lsti a z počátku nazpět se táhl, jakoby chtěl utéci. Rusové vskutku šli na lep a tak vpadl jim Ostroger v zad a úplně je porazil, tak že 40.000 Rusův padlo. Do rukou vítězů dostalo se i ležení ruské s velikou kořistí. Vůdce ruský Celadin a jiných deset urozených mužův, mnoho bojarův a 2000 šlechticů bylo zajato. Vítězové ztratili jen 400 mužů.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

V bitvě *Pražanův* proti Táborům a Sirotkům u *Lipan* r. 1434, použili Pražané lsti, aby vojsko protivné vylákáno bylo ze své ohrady. Stavěliť se dle nařízení, jakoby byli z pořádku a otočili vozy v levou stranu, jakoby chtěli ustoupiti Táboři a Sirotci dali se oklamati útěkem tímto přetvářeným. „Běží, běží a utíkají," zvolali velikými hlasy a při zvučném hlahole trub dali se v jízdu za nimi a celým svým šikem vozovým, při tom silnou střelbou z pušek je stíhajíce; když pak se přiblížili k ujíždějícím asi na půl honu, zastavili se se svými vozy a vyskočivše z nich, pěší i jízdní, hnali ze zadu na vozovou hradbu nepřátel. To když spatřil Mikuláš Krchlebec, jenž stál v záloze, udeřil na Tábory a tito nemohli se volně brániti a zabíjeni jsou napořád ve hromadách těsných, že bitvu ztratili a moc Táborských i Si-

rotčích dnem tím naprosto poražena jest. (*Vác. Vl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Plzaňané, byvše roku 1433 od husitů po deset měsíců téměř od samého Prokopa obleženi, a vidouce zmahající se nedostatek potravy v městě, uchýlili se ku lsti. Aby nedostatek svůj před nepřátely skryli, vypili poslední sud piva při hlučném plesu hudebním, husity ku kvasu zvouce a jako by vším oplývali tučného vepře do táboru nepřátelského prakem vyhodili. I spáliv Prokop u Plzně ležící tábor odtáhl dne 8. května 1434.

(*Jos. Smetana. Čas. kat. duch. 1846.*)

Když roku 1271 král Uherský Štěpán V. každé řádné bitvě s *Přemyslem Otakarem II*, králem Českým, se vyhýbal: užil král Přemysl lsti válečné, aby vojně jiný obrat dal; rozkázal totiž jistým zástupům vojska svého, aby utíkali před Uhry od nich se pronásledovati dajíce, aby je takto do pole vylákali, načež by je jiné zástupy pod skočili a k bitvě přinutili. Tak se i stalo a přišlo dne 21. máje k řádné bitvě na rovinách mezi řekami Litavou a Rabnicí. Král Přemysl sám své vojsko vedl a porazil Uhry na hlavu, potom je tři míle ještě až k Rabnici pronásledoval, v které se mnozí utíkající Uhři utopili tak že nepřítel jak na bojišti samém, tak i na útěku velikých ztrát utrpěl. (*Děj. česk.*)

Když r. 1425 husité město *Radkov* v Kladsku opanovali, směly dle úmluvy předcházející všecky ženské a děti svobodně odejíti, kdežto mužští byli šacováni: tu vzali oba kaplani na se ženské šaty a závoje, do náruče však každý jedno dítě. avšak jenom jeden na životě se zachránil; neboť dítě jednoho při vycházení dalo se do pláče, volajíc po matce; a když je kaplan slovy utišiti hleděl, husité poznavše hlas mužský, strhli jemu závoj s tváře; tedy pustiv dítě na zem. dal se na útěk, a oni za ním, až ho dostihše, utepali. Druhý kaplan však vyvázl šťastně s ženami a s dítětem svým. (*Děj. česk.*)

Svatopluk vydav na Moravě r. 870 zrádně šlechetného strýce svého Rostislava císaři Německému Ludvíkovi, sám nastoupil vládu v říši Velko moravské, avšak již r. 871 sám zajat dovezen do Řezna, ani napotom Němci Moravany si podrobovali. Když pak Moravané se bouřili, vypravenoť v létě 871 vojsko proti Slavomírovi na Moravu a vůdcem vojska toho bavorského byl — Svatopluk. Když pak Svatopluk až k hradu Rostislavovu s vojskem dorazil: tu dorozuměl se s Moravany a znova žezla vlády se uchopiv, s veškerou silou na ležení německé udeřil a nepřipravené a ničeho netušící Němce dokonale pobil. (*Sborník velehradský. 1881.*)

Svatopluk. syn Mstihněva, jmenován byl od Leška Bílého vladařem Pomoří gdánského, a tu ročně odváděl do Krakova 1000 hřiven stříbra. I žádal Svatopluk Leška, aby jej učinil knížetem. Lešek svolal valný sjezd do Gonsavy, chtěje tu Svatopluka, až by se dostavil, zajmouti. Svatopluk vyslal však jen Odoniče, přiloudal se na blízko s lidem zbrojným, s nímž padl do města právě když panstvo v lázních si hovělo. Lešek vyskočiv nahý utíkal s několika zbrojnoši, ale Svatopluk jej dohonil a zabil 14. listopadu 1227. (*Děj. pols.*)

Turci, usadivše se v Evropě dychtili od mnoha let po dobytí Srědce, avšak marně, byvše vždy odraženi. Konečně Turci dosáhli úmyslu svého lstí. Mladý Turek jeden přišel k veliteli srědeckému, k bánu Jánkovi, i tváře se co odpadlík od islamu, stal se jeho důvěrníkem a vrchním sokolníkem. Na honu nedaleko hranic odbývaném, náhle se zmocnil Bulhara, když ozbrojené komonstvo jinde rozptýleno bylo, i přivlékl jej na svém koni do Plovdiva. Tamní vojevůdce Indže Balaban-bey ihned přikvapil k Srědci a dobyl ho i s celým okolím r. 1382.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Roku 1422 za purkrabího karlotýnského *Zdislava Tlusty Vrabského z Bu-řenic* přitáhli Pražané a táborité asi 24.000 mužův pod vůdcem Korybutem ku Karlovu Týnu s přemnohými děly a zbraněmi a rozdělili se na čtyry oddělení po blízských vrších a počali zámek obléhati a střílelí i stokráte za den na hrad, házeli tam všecku nečistotu, takže obležení od strašného zápachu až zuby ztratili. V létě tohoto roku bylo uzavřeno příměří a obležení měli velkou už nouzi o pokrm, avšak vůdce obležených použil lsti. Obležení pozvali některé z hradu k sobě a tito

vypravovali, že mají potravy a i zvěře a ryb na tři léta. Tato slova vzbudila v obléhajících podivení a úžas a když se podzim blížil, chtěli Pražané již odtáhnouti. Avšak ještě více se obléhající podivili, když purkrabí si vyžádal na tři dni o příměří, ježto prý se bude na hradě veselka slaviti, což i povoleno bylo. Ubozí obležení tančili jako o závod, ačkoliv měli prázdný žaludek a hudba veselá se rozléhala kolkolem. Napotom poslali posledního berana vůdci obléhajících z vděčnosti za dar, upra více ho po způsobu srnce, kterého prý včera zabili. I vzdali se Pražané úmyslu, obležence vyhladověti a odtáhli. A tak lstí purkrabího Karlův Týn šťastně zachráněn jest a Pražané se za husitských válek více na hrad ten neodvážili.

(*Ant. Honsatko. Das Vaterland.*)

Dne 21. prosince 1421 byl *Žižka* zradou Kutnohorských od vojska krále Sigmunda otočen, že podobal se český tábor jako ostrovu v moři nepřátel. Taboři a Pražané museli se postiti a mnoho zimy snášeti. Nazejtří ráno dne 22. prosince 1421 položili se Táboři a Pražané na výšině u Kaňku zavřevše se vozy válečnými dokola a osulo je tam zase ze všech stran vojsko královské. Žižka zdržel hladem a zimou trpící vojsko a obě vojska celý den na sebe se jen dívala. Žižka pak dočkav tmavé noci kázal zticha všecky vozy do pochodu zříditi a tu najednou po půlnoci hnul se s celým táborem stranou ku Kolínu se hřmotem velikým a střílením z děl. Vojsko královské nevědouc co se děje, bezděky ustupovalo mu s cesty, neumějíc v překvapení svém ani jemu překážeti ani jej stíhati. Tím způsobem celé vojsko táborské a pražské ze svého uzavření mezi nepřátely beze vší škody vyvázlo a ku Kolínu se obrátilo.

(*Děj. česk.*)

Tataři měli v Moskvě v Kremlu svůj vlastní dům, v němž vyslancové tatarští bydleli, což velkokněžnu Žofii velmi mrzelo. I vymyslila si lest. Podplatila velkými dary manželku chána Achmata a psala jí, že měla vidění, aby na tom místě, kde se tatarský dům nalézá, vystavěla kostel a proto aby jí dům ten přenechala. I splněno jest přání Žofiino, dům byl zbořen, ale Tatarům žádné místo v Kremlu nedáno.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Lež.

1. Ač jest hanebná, dopustili se jí.

Po osudné bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 dal se zbabělý král *Bedřich Falcký* hned druhého dne ráno s manželkou svou na útěk z Prahy. A zbabělý král neostýchal se měšťanům namlouvati, že generálové a nejvyšší úředníci krále jen vyprovázejí, že se brzy navrátí, aby Prahy hájili. Vrátil se zatím jen mladý hrabě z Thurnu.

(*Ant. Gindely.*)

První dni po zajetí *Fantina* v Praze r. 1462 byla rozšířena řeč, že jej král Jiří dal u vězení mučiti; ale brzy ukázalo se, že to nebylo pravda. Fantin, když byl z vězení propuštěn, rozšiřoval sám, že jej král byl chtěl otráviti a hleděl všemi způsoby zohaviti pověst jeho, což nepochybně přičísti jest rovněž jen neukojitelnému zášti jeho proti králi, jemuž se byl zpronevěřil.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku 1642 udali nepřátelé *Arnošta hraběte Harracha* kardinála a arcibiskupa Pražského, že jest v semináři 70 koňů. A zatím v semináři byli 4 koně, jakž se o tom purkrabí pražský přesvědčil.

(*Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.*)

Roku 1339 pozval *Ludvík*, král Německý, Jana Lucemburského, krále Českého, na říšský sněm do Frankfurtu a tu císař Janu předstíral, že oba jeho synové Karel a Jan Jindřich s ním jsou již smířeni (což pravda nebylo). A tu se dal král Jan k tomu pohnouti, že dne 20. března 1339 s císařem slavnou smlouvu učinil, že sobě jeden druhému proti komukoliv pomáhati budou. Když se o tom Karel dozvěděl spěchal, aby otce o tom zpravil, kterak

byl od císaře podveden; císaře vinil z nepravdy a z podvodu a frankfurtskou smlouvu za neplatnou vyhlásil. (*Zap Česk. mor. Kron.*)

Když r. 1470 král Český Jiří (1458—1471) Matyáše, krále Uherského, na Moravě k souboji vyzval, aby se ušetřilo krve křesťanské, nevinné, odpověděl mu křivopřísežný *Matyáš* v ten smysl, jako by ne on Matyáš, ale Jiří byl vinen všech válek a útisku, ačkoliv hanebník nejprv Moravu a Slezsko a pak i Čechy napadal (*Děj. česk.*)

Po smrti Jiřího z Poděbrad, krále Českého, dne 22. března 1471 přikročili stavové Čeští v Hoře Kutné k volbě nového krále. Za krále Českého chtěl volen býti i král Uherský Matyáš, úhlavní vrah národa Českého, a proto se dostavili do shromáždění i poslové jeho uherští, s Viktorinem, synem krále Jiřího, jenž se opovážil i pro Matyáše mluviti. Vidouce pak *pánové strany uherské*, že nepořídí, kvapně odjeli a bez pořádku se vším lidem svým ku králi Matyášovi do Jihlavy. Potom ještě vymyslili a rozšířili po zemi ovšem lacinou ale špatnou omluvu, že prý v Kutné Hoře nebyli bezpečni svými životy, že prý jedni měli býti otráveni, druzí pobiti. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Roku 1438 dne 21. ledna zjímali *konšelé pražští* z vůle zemských hejtmanův a podkomořího přední měšťany strany Rokycanovy, Velvara, Hedvíka, Smolaře a jiné, protože se ku straně rakouské neochotně měli a dali je buď na Karlštein, buď na Žebrák vyvézti; hned na to zas 4. února, veliký počet jiných měšťanův i manželek a rodin jejich z města z téže příčiny vypověděli, pustíce hlas po městě, jakoby tito měšťané zrádu obmýšleli, chtíce Prahu v moc kněze Bedřicha uvésti. (*Děj. česk.*)

Když roku 1408 v Litvě velký hlad byl, kdež Polského krále Vladislava Jagiella bratrovec Vitovd Alexandr panoval, poslal král do Litvy 20 velkých lodí s obilím. A hle, když po vozích do Litvy obilí dopraveno mělo již býti, zmocnili se ho nemilosrdní *rytíři řádu německého*. Když pak si skrze vyslance Jagiello na to u rytířů stěžoval, odpověděli hanební rytíři, že tak činí po právu, ježto Litvané jsou prý pohané. A přece ošemetníci lhaví dobře věděli, že již přes 20 let Litvané jsou křesťané. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Sigmund, byv r. 1420 u Vyšehradu úplně na hlavu poražen, dal se na útěk a nezastavil se prvé než v Českém Brodě. Potom se odebral do Kutné Hory, kdež se marně pokoušel utajiti před obyvatelstvem svou porážku Předstíral totiž, že mnohem více lidu ztratili Pražané než jeho vojsko a dával na jevo radost svou z toho, vsázeje sobě po dva dni zelený věnec do hlavy, jakož také manželka jeho královna Barbora. (*V. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku 1402 zajal *Sigmund*, král Uherský, bratra svého Václava IV., krále Českého, a markraběte Moravského Prokopa a vytáhl z Prahy napotom s vězni svými do Rakous. Dal mezi lidem vyhlásiti, že podle smlouvy krále Václava do Italie veze, aby jej v Římě na císařství korunovati dal. Zatím však uvrhl Václava do vězení ve Vídni, Prokopa v Prešpurce (*Děj. česk.*)

Stavové Čeští (protestantští) proti stížnostem arcibiskupovým r. 1608, že katolíky utlačují, za císaře a krále Rudolfa II., namítali, což se však s pravdou a skutečností nesrovnávalo, že nevědí a neznají ani jediného případu, aby někdo z nich straně pod jednou činil nátisky, nebo jí nějak ubližoval; žádný kněz pod jednou že nebyl od nich z hodnosti své sesazen, za nepořádného vyhlašován a k nějakým závazkům a zápisům nucen. (*Ant. Gindely.*)

Hrabě z *Thurnu*, první původce povstání stavů Českých proti císaři Ferdinandovi II. r. 1618, poslal po osudné bitvě na Bílé Hoře císaři psaní, aby ho vzal na milost a tu udával, že při minulém neštěstí nebyl původem ani náčelníkem, nýbrž že prý byl do něho znenáhla zapleten; také prý se nemíchal ze zlé afekce proti císaři, kterého vždycky za svou vrchnost uznává, do českých záležitostí, nýbrž z náklonnosti k víře evangelické. Povždy prý měl co generál mír na zřeteli a nechtěl prý nikdy dojíti k nejhoršímu a jen okolnostmi přidal se k nově zvolenému králi Bedřichu. (*Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.*)

Když r. 1519 Čechové neunavně žádali, aby král Ludvík do Čech přijel, protivili se tomu *Uhři* a ve zprávě podané o tom králi Polskému Sigmundovi neostýchali se klásti páni uherští příčinu zdráhání svého i tu, že by prý král Ludvík, jako někdy Ladislav, nebyl v Čechách životem svým bezpečen.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Pan *Zdeněk ze Šternberka*, hlava odbojné panské jednoty proti králi Českému Jiřímu, r. 1467 dělal svým spojencům v Jindřichově Hradci dobré naděje, že prý mu král Polský dal zvláštním poslem věděti, kterak prý mu co nejdřív do pěti tisíc jízdných Polákův ku pomoci pošle, a až prý mu jen doma hodně píce naroste, tu že sám osobně s velikou mocí do Čech přitáhne. Zatím nebylo to pravda

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Dochází trestu

R. 1824 jel car Ruský Alexandr I. *jekaterinoslavskou gubernií* a zastavil se na jedné stanici, aby vypil čaj. Mezi tím, co postavili samovar, bavil se car *s dozorcem stanice* a prohlížeje jizbu zpozoroval na stole nový zákon i otázal se: „A míváš často tuto knihu v ruce?“ „Stále v ní čítám, Vaše Veličenství.“ „Dobře, čítej jen, čítej“ podotkl car, „to není na škodu; budeš-li hledati štěstí nebeského, nalezneš i pozemské. A na kterém místě jsi naposledy četl?“ „Zůstal jsem u evangelisty Matouše.“ Za chvíli dozorce odešel ze světnice a car rozevřel nový zákon, nalezl evangelium sv. Matouše a za jeden list vložil pět storublových bankovek a zavřel knihu. Za několik neděl vracel se car touže cestou a zastavil na téže stanici, aby vypil čaj. Vstoupiv do světnice a spatřiv dozorce pravil: „Ach, starý známý! a jestli pak jsi četl od té doby v Písmě svatém?“ „Jak by ne, Vaše Veličenství, každého dne jsem čítal.“ „A jak daleko jsi došel?“ „K sv. Lukáši.“ „Uvidíme, dej sem knihu.“ Car vzal knihu a nalezl bankovky na témže místě, kam je položil, i pravil: „Lež jest velikým hříchem!“ I vzal bankovky a ukázal dozorci na stránku, která jimi byla právě přikryta, i pravil: „Čti!“ Dozorce přečetl chvějícím se hlasem: „Hledejte nejprve království Božího, to ostatní bude vám přidáno.“ — „Ty jsi nehledal království nebeského a proto nejsi hoden carské přílohy.“ I pokynul důstojníku a odevzdal mu bankovky s doložením, aby rozdány byly chudým.

(*Čech.*)

Stavové Čeští protestantští na sněmu v Praze r. 1609 za císaře a krále Rudolfa II. poslali také k *Felicianovi Mošovi*, hejtmanu hradu pražského s otázkou: Zná-li se k tomu, že jest o stavech pod obojí nepravdivé věci mluvil i psal; a když to zapřel, ukázáno mu jeho vlastní psaní, načež v plném sněmě u přítomnosti nejvyšších úředníků zemských vyhlášen jest za lháře, který není hoden, aby s poctivými lidmi jísti a píti měl, dokud to, co o stavech psal, za pravé nedokáže.

(*Čes. mor. Kron.*)

Jan Smiřický, mocný zeman, kterýž byl jedním ze dvanácti členů rady zemské, dával podtají písemné jakés výstrahy mladému králi Českému Ladislavu r. 1453, zrazuje jemu, příjezd do země, jakoby tu hrozilo nějaké nebezpečenství jeho životu. Jiří Poděbradský, správce české země, vznesl věc na radu shromážděnou vině Jana Smiřického zde přítomného že chtěl jeho a jiné pány o čest připraviti i na celé království zlou pověst uvésti. Smiřický popíral a žádal důvodu a tu překázal Jiří jej psaním jeho samým. Následkem toho jest Jan Smiřický jednohlasně odsouzen k smrti co zrádce zemský. Nazejtří pak dne 7. září vyveden jest a stat pod pranéřem na rynku Staroměstském.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

3. Nenáviď ji!

Jan Hýbl, český spisovatel a korektor (nar. r. 1786 v České Třebově), byl upřímný, přímý a nepřítel všeliké lsti, ošemetnosti a přetvářky.

(*Ant. Rybička.*)

Jan Nep. Nejedlý, právník a spisovatel český (nar. v Žebráce 1776), varoval se a nenáviděl každého, o kom se byl přesvědčil anebo domníval, že by se byl k němu anebo k jiným neupřímně a licoměrně zachoval.

(*Ant. Rybička.*)

4. Varuj se jí!

Roku 1485 byl pan *Jaroslav z Boskovic*, miláček krále Uherského Matyáše, jemuž velmi mnoho platných služeb prokázal, ve Vídni jat a ve vězení mučen, kdež v bolestech na skřipci vše vyznal, co na něm žádáno; ale pak odvolal zase všecko vyznání, dokládaje, že je učinil, jen aby ho přestali mučiti a svatosvatě zapřísahaje se, že věrnost a vděčnost ku králi vždy neporušenu zachoval. Nepřátelé jeho, stavše se soudci jeho, odsoudili ho k smrti. Král Matyáš obdržev o tom zprávu dal tajně Jaroslavovi vzkázati, bude-li vzývati milosti královské, že dojde ochrany. Pan Jaroslav však tomu odepřel pravě, že jen kdo vinen se cítí, prosí o milost, on pak že volí raději umříti, nežli lháti na sebe. A tak pan Jaroslav z Boskovic sťat jest dne 12. prosince 1485 ve Vídni. (*Děj. česk.*)

Svatého *Jana Kentského*, Poláka, kněze, nar. v XV. století, přepadli, když do Říma putoval, loupežníci a obrali jej a když se ho ptali, nemá-li více peněz, odpověděl, že nemá, zapomenuv, že měl několik zlatých zašitých v plášti. Cestou upamatovav se na to, vrátil se, volal za prchajícími lupiči a odevzdal jim peníze ty. Lupičové obdivovali se upřímnosti a štědrosti muže svatého a dobrovolně vrátili mu všechno, co mu byli vzali.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Petrovič Veljko, zvaný hajduk, proslavený junák srbský († 1813), byl prostosrdečný a lháti nikdy neuměl.

(*L. Snětivý.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), vladař výborný, napomínal synů svých k dobrému i řka: „Vystříhejte se lži a opilstva!“

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Lichotenství.

1. Jest hanebné, ač mnohdy se přijímá.

Když Bedřich Falcký dne 24. srpna 1619 zvolen byl na sněmu v Praze od stavů Českých za krále Českého proti Ferdinandovi II., zpečoval se korunu českou přijmouti. Avšak *kníže z Anhaltu* domlouval Bedřichovi, aby jen korunu českou přijal. Neopomenul ovšem také ctižádosti jeho lichotiti.

(*Ant. Gindely.*)

Martin Gallus, nejstarší kronikář polský, žil v první polovici XII. století. Byl dvořenínem a všecko chválil, chyby, slabosti a zlé skutky národu a panovníkův zaobaloval anebo zamlčoval a pravdu pro osobní vyhlídky za sebou nechával. (*Ed. Novotný.*)

Šimon Lomnický z Budče (narozen roku 1552) za času Bedřicha Falckého, zimního krále Českého, sepsal dvě písně na příjezd králův, v nichž všemožně vychvaluje krále Bedřicha, a co osvoboditele velebí, neméně pochlebuje protestantským stavům Českým; proti straně katolické však, ač sám byl katolíkem, velmi příkře vystupuje. Po bitvě bělohorské však sepsal r. 1621 píseň potupnou a bezcitnou o odpravených vůdcích českého povstání a odevzdal pamflet tento Pavlu Michnovi z Načinova, císařskému komissarovi v Čechách, k vlastním rukoum, aby pokutován nebyl.

(*Jos. Riss. Čas. Mus. král. Čes. 1863.*)

Dne 7. května 1458 byl Jiří z Poděbrad za krále Českého korunován. Pan *Zdeněk ze Šternberka*, katolík, zas býval nyní ve všech radách krále Jiřího; jestliže král něco jistil, přisvědčoval on jemu; jestliže zapíral, zapíral i on; řekl-li král, že něco jest bílé, doložil pan Zdeněk, že jako sníh; řekl li, že něco jest černé, zdálo se tomu, že jako havran. (*Děj. česk.*)

Stanislav Trembecki, básník polský († 1812), ponížil se na dvorské lichocení a zmarnil dar posvátný mnohdy způsobem oplzlým. (*Děj. pols.*)

Kateřina II., carovna Ruská († 1796), libovala si v pochlebování, jakéhož se jí v plné míře dostávalo a ráda sly-

šela od svých velebitelů nazývati se severní Semiramidou. *(Jak. Malý.)*

Když král Český Václav II. r. 1283 co 12letý pacholík vládu v Čechách nastoupil, povolal k sobě matku Kunhutu a přijal ji na milost. A *Kunhuta* lichotivými a sladkými slovy toho dosáhla u syna svého, že i jejímu manželi *Záviši s Falkenšteina* odpustil a do Prahy na dvůr povolal. A pan Záviše uhlazeností a lichotnictvím takové přízně u krále Václava dosáhl, že ho učinil svým důvěrníkem a připouštěl ho k věcem vladařským. *(Děj. česk.)*

2. Škodí jinému.

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž po delší čas i v Praze blahodějně působil, vynikal již co 19letý student, tak že v brzku roku 1564 stal se doktorem svobodných umění. Avšak lichotivá slova, jakáž se mu ze všech stran dostávala, nakazila poněkud i jeho mysl. *(Ant. Rejzek. Jeho živ.)*

Ladislav nastoupil roku 1453 jsa mládenec sotva čtrnáctiletý vládu v Čechách. Nepožívav co nemluvňátko, sirotek, něžnosti mateřské a jsa pochlebníky obklíčen, zdá se, že záhy zavřel se v srdci svém, aniž stal se schopným oddanosti upřímné a pevné. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Leopold, arcikníže Rakouský a biskup Pasovský, ač na kněze ještě ani vysvěcen nebyl, měl dosti pochlebníků, kteří živili jeho touhu, aby pro sebe získal nástupnictví v Čechách po císaři a králi Českém Rudolfovi II. (1576—1611) a k tomu snad i císařskou korunu, kteráž se zpravidla dostávala tomu členu Habsburského rodu, kterýž seděl na královském trůnu v Čechách. *(Čes. mor. Kr.)*

Bohuslav z Lobkovic píše o králi Českém Vladislavovi II. a i dětech jeho zvláště o dvouletém *Ludvíku*, když Vladislav r. 1509 naposledy z Uher Čechy navštívil a Ludvíka za krále Českého korunovati dal, mezi jiným: „Ostatně více se naskytuje (u Ludvíka), čeho bych si přáti a doufati, nežli chváliti měl: neb útlé to vychovávání, rozmařilost nesmírná i všední pochlebování převracují někdy netoliko dítky, alebrž i znalejší a usedlejší věk.“ *(Bohuslav z Lobkovic.)*

Po smrti Kazimíra II. Spravedlivého, krále Polského (1194), přičinil se všemožně *Mečislav*, starší bratr Kazimírův, aby staršinství v Polsku dosáhl a tím i města Krakova. Proto lichotil i šlechticům i vdově po Kazimíru, poslav ji dary a představoval jí, že bude pro ni i pro její syny lépe, pakli budou pod mocnou vládou strýcovou chráněni než pakli by mladý ještě syn její vládl. Vdova vskutku si dala říci a tak se stal Mečislav vrchním knížetem v Polsku roku 1200, přislíbiv, že Krakov synu bratrovu zachová. *(Kadlubek. Děj. pol.)*

Pochlebování podlých dvořanů a koření se *Mikuláši I.*, caru Ruskému (1825—1855), zahraničních knížat nadmuly ducha jeho vysokou domýšlivostí o sobě a hrdostí takovou, že úplně stačila k ukojení jeho ctižádosti. *(Jak. Malý.)*

Na dvoře císaře a krále Českého *Rudolfa II.* (1576—1611) vyskytovali se vělicí zbrklí a dobrodružní rádcové, kteří hovíce choutkám a slabostem churavého krále, dovedli si přízeň a důvěru jeho získati. *(Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.)*

Někteří *šlechticové čeští* lichotili Boleslavovi Ukrutnému řečí lákavou: „Hle, kníže (sv. Václav 928—935) nám se zbláznil, žije jako mnich; ty jsa v boji zkušený, rač panovati nám!“ A Boleslav svolil k radě ďábelské a zavraždil bratra svého sv. Václava. *(Drahé kameny.)*

3. Proto:

a) nepřijímej!

Když *Jan III. Sobieski*, král Polský (1674—1696), po slavném vítězství nad Turky u Vídně domů se navrátiv, přirovnán byl od jednoho pochlebníka Juliu Caesarovi, dal mu tuto krásnou, křesťanskou odpověď: „Jest pravda, že jsem přišel a viděl, ale Bůh jest, Kterýž zvítězil!“ *(Macana výbor.)*

Jiří z Poděbrad, král Český (1458—1471), byl pochlebníkův nepřijímatel. *(Ctibor Tovačovský.)*

František Jaroslav Vacek Kamenický,

děkan v Blovicích a básník († 1869), povahy byl přímé, upřímné, co na srdci, to na jazyku, nikomu nepochlebuje aniž pochlebenství přijímaje.

(*Jos. Zd. Raušar.*)

Sv. *Kazimír*, kralevic Polský († 1483), obklopen byl při dvoře královském mnohými lichotníky, avšak on sladkým slovům jejich ucha nepropůjčoval.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Sv. *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský († 1095), výborně panoval. Jsa královský princ, byl obklopen lichotníky a svůdníky, avšak Ladislav nepřijímaje lichotníky a svůdníky, zůstal pokorným a mravně neporušeným.

(*Fr. Ekert. Cirk. vítěz.*)

Vrchní hejtman na Třeboni byl od roku 1669 *Matyáš Adalbert Mosman z Monfeldu* a ten klevetáře a pochlebníky rád poslouchal a jim věřil na škodu vlastní i jiných.

(*Čas. Mus. král. Česk. 1858.*)

Sv. *Wolfgang*, biskup Řezenský a patron český († 993), aby chvále, která se mu odevšad udělovala, ušel, ukryl se na Sokolí Hoře blíž Solnohradu a tam v soukromnosti, nikomu znám nejsa, modlitbami posty a sv. rozjímáním Bohu sloužil. Pět let ztrávil na této poušti.

(*H. J. Karlík. Živ. Svat.*)

b) Nenávidť!

Jistý krasopisec vyobrazil velmi uměle nákres rakouského orla. Každé péro ve křídle obsahovalo průpovídku napsanou písmenem tak drobným, že toho pouhému oku nebylo rozeznati. Císař *František* (1792—1835) divil se a chtěl se dozvěděti smyslu všech slov v obraze Byly to samé pochvalné průpovědi, jimiž se ctnosti mocnářovy do nebes vynášely. Čím dále krasopisec ve čtení pokračoval, tím více jevil císař svou nespokojenost; nebo poznával řeč pochlebenství a ne lásky. Dočkav konce doručil umělci dar a propustil ho s těmito slovy: „Tu máte, jste výborný umělec; ale byl bych vás hojněji obdaroval, kdybyste byl neučinil ze sebe pochlebníka.“

(*Podstr. výkl.*)

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský (1624—1667), nenáviděl plazivou pokoru a pochlebenství, miloval upřímnost a otevřenou povahu.

(*Fr. Krásl. Arn. hrab. Harrach.*)

Alexandr Vitovd, velkokníže Litvínský († r. 1430), nenáviděl z té duše lichotenství. Proto když ho kdosi pro jeho zvláštní výmluvnost do očí chválil, nemile byl dojat a pravil: „Milejší mi jest člověk, který špatně mluví, ale pravdu povídá.“

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Vladislav, král Polský, lichotníky potrestal, že jim dal políček a když byl otázán, proč by byl tak přísný, odpověděl „Jest to slušná náhrada, nebo, kteří mne tepou, mají také tepáni býti.“

(*Lohn. bibl.*)

c) Varuj se ho!

Bogislav VIII., vévoda Pomořanský, nenáviděl lichotníků a Ludvíku Braniborskému dal toto ponaučení: „Varuj se ocukrovaného jazyka a opepřeného srdce!“

(*Šmíd. Repert.*)

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), očitě se mrzel na pochlebníky a povrhal těmi, kdož hledali jalových titulů a vyznamenání.

Jan Nep. Nejedlý, právník a spisovatel český († 1834), nekořival se a nepochleboval žádnému, třeba to byla osoba sebe vyšší, zámožnější a vzácnější, úřadní nebo soukromá, světská nebo duchovní.

(*Ant. Rybička.*)

Lichva.

1 Jest hanebná, ukrutná; hřích do nebe volající.

Arnold, měšťan Pražský († 1546), nahromadil si lichvou velkého bohatství. Jeho pozůstalost, umřelť bezdětek, obnášela na hotových penězích 1,500.000 zl., mnoho stříbrných a zlatých talířů, mís a jiného nádobí, množství řetězů v ceně 100 až k 1000 dukátů a tolik prstenů s drahými kameny, že jimi celá konvice naplněna byla. (*Sixt z Ottersdorfu.*)

L. 1600. Drahota v *Čechách* v obilí povstala nenadálá, hrozná, nepovědomo, z jakých příčin bylo, spíše neřádem a lakomstvím, nežli neúrodou. Chudina byla u velikém soužení, avšak Pán Buoh všemohoucí ráčil se sám smilovati a brzo tu drahotu přetrhnouti ráčil proti vůli mamonou nenasycených lakomcuov. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku 1805 byli v *Brně* za válek francouzských přechovávání zajatí Rusové. A tu někteří z občanů neostýchali se se zajatými prováděti ošklivou lichvu. Žemle po 2 krejcařích prodávali po 6 kr.; chléb po 12 kr. za 24 kr; z jablka po 1 kr. za 7 kr. Mnohý divák se proti tomu ozval, ale co s těmi hrubiany?! Člověk raději odešel, aby neměl veřejné ostudy. (*Čas. Vlast r. VIII.*)

Když r. 1530 v *Praze* a Čechách velká drahota panovala, stalo se tak ne mnoho z příčiny neúrody, jako z příčiny neřádu, kterýž jest se po vší zemi rozmohl, totiž: že jsou mnozí lidé pro lakomou žádost množství obilí a nejvíc žita, do okolních zemí vyvezli a vyprodali. A také byla v tom pověst, že mnozí panští a rytířští lidé překupovali je od svých lidí poddaných a potom času čekali pro své zisky a za vysoké peníze cizozemcům prodávali. (*Bartošova: Kronika pražská.*)

Za velkého hladu v *Rusku* od r. 1601 až 1604, kdež množství lidí hladem zemřelo, kdež i car Boris poddané vydatně podporoval a šlechtě nakázal, aby příkladu jeho následovala: nalezlo se dosti nemilosrdných lichvářů v Moskvě, kteří laciné obilí kupovali a draho ho prodávali, aby peněz vyzískali. (*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Za povstání *stavů Českých* nalezeno r. 1619 u jedné vdovy na Malé Straně a zabaveno 1500 úplných zbrojí, ač koliv majitelka se vykázala, že zbraně byly u ní zastaveny. Tedy již tehdáž byly po Praze pokoutní zastavárny, v nichž se na všeliké zástavy peníze půjčovaly. (*Ant. Gindely.*)

Když r. 1683 Turci *Vídeň* oblehali, napomínali zde kazatelové své posluchače, aby všech hříchův zvláště pak za této nebezpečné doby proklaté lichvy se varovali, kterouž na ubohých vojínech páchali nemilosrdně a aby potraviny nepředražovali. (*Jan Boh. Miltner.*)

2. Trest.

a) Byla trestána.

Urozený *Joachim z Holzru* v Praze byl r. 1615 od císařského rychtáře obviněn z nekalého účinku, že béře ze sta rýnských 8 zlatých lichvy. Za trest propadl dluh dvénásob. (Dr. *Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

L. 1594. P. *Joachym Novohradský z Kolovrat*, jsa presidentem neb předsedou komory čes., vyhledával pokut těžkých zřízením zemských obsažených pro sedlání a partet, obchody a handle nespravedlivé vyměřených, skrze což židé těžkosti pocítili a někteří i zmučeni jsou. Dotejkalo se tu i některých křesťanuov, jenž v tom s židy handlovali a šantročili a tak bohatli a sobě naháněli. (*Pam Mik. Dač. z Hesl.*)

O lichvě obsahující *práva Soběslavova* ustanovení, asi starší, dle kterého měla ztracením hrdla i zároveň jmění stíhána býti ve dvou případech, totiž kdyby kdo druhému půjčil na základ, tak aby základ ztracen byl, jestliže nezaplatí do určité lhůty, aneb kdyby se půjčka učinila pod přikrytím koupě, tak aby dlužník věc věřitelovi prodanou měl potom dráže od něho zase koupiti. (*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

L. 1580. P. *Jiřík Voděradský z Hrušova* na Suchdole, Radboři, Dobřeni, Hranicích a zámku Malešově připraven o hrdlo své pro věc chatrnou nějakého sedlání (lichvy) a partetuov proti zřízení zemskému. A že bohatý a skoupý byl, to mu přidalo nenávisti a že v statcích jiné předkupoval, zvláště statek malešovský; a tak jsa na soudu zemském odsouzen, stat jest.
(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)

Jan Zahradecký ze Zahrádek, hanebný lichvář moravský, naplatil se dosti. R. 1557 volá ho král Ferdinand pro „lichvu neobyčejnou" před sebe a zároveň ho kárá, že nechce faráři svému dávati desátku. Chytrý lakomec vytáčel se všelijak, ale naposled přece byl odsouzen všech peněz.
(Dr. *Zikm. Winter. Kult. obr. česk. měst.*)

b) Dochází trestu.

Ve *Volsku* v Galicii zmizel bohatý vinopalník, který co lichvář v celém městě byl opovrhován. Naposledy šel do vinopalny, odkudž opilý domů se vracel, načež zmizel. Teprv druhého dne našli ho v rybníku, v němž pijavice se chovaly. Spadlť do rybníka, kdež mu nesčíslné množství pijavek krev vyssálo *(Galicia.)*

3 Proto:

a) zamezuj!

Jan z Jenšteina, od roku 1379 arcibiskup Pražský, nařídil kazatelům hubiti škaredou lichvu. *(Drahé kameny.)*

Když roku 1770 a 1771 i v Čechách hlad povstal a šlechta lichvy se dopouštěla, odebral se ihned císař *Josef II.* (1780—1790) do Čech a vydal nařízení, aby žádné obilí za hranice se nevyváželo a sýpky v zemi se otevřely a lichvy každý se chránil. *(A. Hellmuth.)*

Roku 1570 nařídil *Maximilian*, král Český (1564—1576), chtě lid obecní nouze zbaviti, aby v městech Pražských maso, ryby a chléb prodávaly se na libry a ne více od oka.
(J. Beckovský. Poselkyně.)

Poněvadž chudí lidé skrze míry mnoho klamáni bývali, přikázal král *Přemysl Otakar II.* (1253—1278) po celých Čechách obnoviti váhy a míry označiti znakem svým, čímž chudina se honosila. *(Neplach.)*

Za času císaře a krále Českého *Rudolfa II.* (1576—1612) vyvinul se v Praze stran překupování obilí ten neřád, že osoby, nejsouce s městem trpící, na schvále domy najímaly nebo kupovaly, aby překupujíce na trzích obilí i obroky, je shromažďovaly a potom v nedostatcích je prodávaly. To císař r. 1578 zapověděl.
(Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.)

Petr Skarga, znamenitý kazatel polský (nar. r. 1536), zavítav r. 1584 do Krakova založil po svém příchodu bratrstvo milosrdné (trvá dosud), jehož účelem bylo chudé a nemocné tajně podporovati; zřídil při něm i banku, z níž na zástavy bez úroku půjčováno. Tak úsilím Skargovým vyrvána chudina z rukou lichvářů. *(Blahověst. 1885.)*

Do roku 1543 platilo se z půjčených peněz 10 percent úroku. Proto mnozí lidé prodávali své statky a půjčovali své peníze, že jim to více vynášelo. *Sněm český* tedy nařídil dne 30. dubna 1543, aby se jenom šest ze 100 bráti smělo. *(Jos. Krčín. Č. m. Kr.)*

b) Odstraňuj!

Svatý *Jan Kapistrán*, františkán († 1456), měl lítost nad utiskovanými; neboť lakomci a šejdířové provozovali řemeslo lichvářské, přísných zákonů nedbajíce. Kapistrán pečoval a pracoval, až tomu odírání přítrž učinil.
(Drahé kameny)

Za času *Václava II.*, krále Českého (1283—1305), dálo se zlehčení mince špatnou stříží a zrnem; nejdřív se tak dálo v Němcích a pak i v Čechách za krále Vladislava I a Přemysla i Václava I., z čehož měli lidé mnoho škod. Král Václav II. vydal roku 1300 první naše překrásné české čili pražské groše a mimo toho denary, jichžto šlo dvanáct na jeden český groš. Nově zavedenou dobrou mincí přestala nejistota v drobném obchodu, všechno se hned k lepšímu obrátilo a všickni proto krále Václava chválili, jeho památku jak v Čechách a na Moravě, tak v okolních zemích dlouho ještě blahoslavili.
(Děj. česk.)

Litanie,

viz: „Maria 2 c!“

Lítost,

viz i: „Mrtvení se. Polepšení se!“

Nad hříchy svými měli.

Boleslav I., kníže Český (936—967), zavraždiv zaslepen ctižádostí vlastního bratra sv. Václava, brzy se polepšil a činil tuhé pokání. Nejprv dal tělo sv. Václava slavně na hradě pražském pochovati. Prostovlas a bos, v rubáši žíněném a provazem přepásán kráčel Boleslav co veřejný kajicník za rakví bratrovou; v kostele sv. Víta přede vším lidem hřích svůj s pláčem hořkým vyznával a obejmuv rakev náručím se chvějícím bratra za odpuštění a Boha za milosrdenství slzavě prosil. I bylo pohnutí všeho lidu nad lítostí Boleslavovou takové, že mu s pláčem poddaní odpouštěli a poslušnost a úctu jako knížeti svému slibovali a přísahali. Napotom stavěl i chrámy a vůbec konal dobré skutky.

(*Jos. Ehrenberger. Duch. řeči.*)

Boleslav III., Křivoústý, král Polský (1102—1139), dal na pomluvu dvořanů bratra Zbigněva, že prý ho chce zavražditi, oslepiti a i snad usmrtiti, aniž by vše vyšetřil r. 1111. Avšak brzy po vraždě Boleslav se vzpamatoval a velkou lítostí naplněn jest. I činil pokání a místo do války putoval na místa posvátná. Denně dal mši sv. sloužiti za odpuštění vraždy, žalmy zpívati; tělo své trýznil a hojné almužny udílel. Navrátiv se z pouti u hrobu sv. Štěpána v Uhřích vešel do města bosýma nohama, modle se o hojné slzy prolévaje u hrobu sv. Vojtěcha vykonal po božnost. Napotom obdaroval kostely, duchovní a i město.

(*Mart. Gallus. Děj. pol.*)

Roku 989 opustil sv. Vojtěch, patron náš český, pro zlořády v Čechách stolici svou biskupskou v Praze a odebral se do Říma. I zastesklo se po nějakém čase *Čechům* po sv. velepastýři. Mnozí litovali, že si ho neváželi a otcovských slov jeho neposlouchali a čím dále ozývali se v Čechách hlasové žádající návratu jeho k ozířelému stádci. Také kníže Boleslav II. uznal, že sv. biskupu ubližoval a toužil po jeho návratu a pohnul arcibiskupa Mohučského Viligisa, aby Vojtěch do Čech se vrátil. A sv. Vojtěch, pobyv tři léta v Italii navrátil se na rozkaz papežův do své vlasti r. 992. (*Fr. Ekert. Církv. vít.*)

Štěpán Dragutin, starší syn Uroše, knížete Srbského, měl pominut býti od otce svého; proto povstal proti otci, který utekl do Drače, a stal se sám vladařem. Avšak lituje jednání svého proti otci vzdal se trůnu a postoupiv ho mladšímu bratru Milutinovi vymínil si za úděl severosrbské krajiny († 1317).

(*Fr. Palacký.*)

Godešalka, opata Želivského od r. 1148, uštědřil Duch sv. darem slzí, jichž na modlitbách a mších svatých zbožné a skroušené srdce očima hojně vylévalo.

(*Drahé kameny.*)

Jan z Jenšteina, arcibiskup Pražský († 1400), žil z počátku světácky. Smrtí náhlou arcibiskupa Děvínského se změnil. Skroušené, vděčné srdce pudilo ho k tomu, aby své druhdy rozkošné tělo trestaje, jakž takž splácel dluh spravedlivému Bohu. Toť nosil na nahém těle žíni a svrchu kutnici hrubou soukennou, od padání k modlitbám na loktech prodřenou. K pospání ukládal tuhým postem sušené tělo na holou lavici, strkaje pod hlavu bibli, neb jinou knihu pobožnou. Za nejdelších nocí přál sobě sotva tři hodiny odpočinku, neboť čtyrykrát z lože vstával k modlení, rozjímání a trýznění těla, bičuje se.

(*Drahé kameny.*)

Karel VI., císař a král Český (1711—1740), učinil neopatrným výstřelem sám konec životu knížete Adama Františka ze Švarcenberku na honě v oboře brandýské. Nešťasten nad hrůznou katastrofou, která stihla osiřelou rodinu knížecí, snažil se císař zmírniti aspoň

projevem přízně hoře její a prvním důkazem jemnocitné té péče bylo, že ihned ve 14 dnech na to pasován mladistvý synek knížete Josef Adam na Krumlově rytířem řádu zlatého rouna. *(Čechy.)*

Sv. *Ludmila*, patronka naše († 927), připomínajíc sobě ve vdovství svém prvnější poblouzení své v modlářství, každého dne s mnohými slzami je oplakávala, říkajíc se sv. apoštolem: „Jaký zisk měla jsem z toho, zač se nyní stydím?“ *(Macana výb.)*

Dne 23. května 1618 vyhodili stavové podobojí v Praze místodržící Martinice a Slavatu z oken do příkopu hradního, 28 loket hlubokého a povstali proti pronásledování u vyznání jich víry. Proto radili císaři a králi Matyášovi sami ostatní katoličtí místodržící, aby s Čechy přátelsky se vyrovnal. Na císaře Matyáše který neměl osobní ráznosti a odhodlanosti, působily tyto zprávy a rady tou měrou, že počal pykati jednání svého proti českým protestantům a že si předsevzal, urovnati spor s Čechy po dobrém. I dal vzkázati Ferdinandovi, aby počal vyjednávati s Thurnem, ale tu narazil na odpor nesmířlivý, který měl střed v králi Ferdinandovi. *(Ant. Gindely.)*

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, arcibiskup Mohučský, patron český († 1134), v mládí svém, než se stal knězem, světským radovánkám hověl, až konečně milostí Boží se obrátil na cestu ctnosti a svatosti. A tu později, kolikrátkoliv na léta svého jinošství pomněl, tolikrát tedy želel trpce pohoršlivých příkladů, jimiž byl tehdáž království Boží ztenčoval. *(Drahé kameny.)*

Pavel, hrabě palatin korutanský, vyhodil na křivou obžalobu pro cizoložství choť svou sv. Hátu Hildegardu i s děvečkou Dorotkou její oknem z hradu na příkré skále stojícího v záhubu jistou. Avšak prozřetelností Božskou obě na životě zachovány jsou. Dozvěděv se o tom Pavel, poznal nevinu choti, litoval přenáhlení svého a oslepnuv na obě oči nařídil, aby se vystavěl kostel ke cti Obrácení svatého Pavla, smířil se s Bohem zpovědí skroušenou a s jediným sluhou vůdcem vydal se na pouť sedmiletou do Říma, do Jerusaléma a na všechna místa posvátná. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Přemysl Otakar I., král Český (1197—1230), postního času po pokání v noci podtají sám s jediným sluhou do kostela šel a vrhna se na kamennou půdu, tak dlouho setrvával v modlení, až i dlažbu hojně omočil slzami; odtud pak, ještě před východem slunce, chtěje účasten býti svátosti oltářní, volal k sobě úředníka, kterému svěřil byl péči o chudé a tázal se, měl-li vše hotovo k výživě jich. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), vzbouřil se jako kralevic roku 1248 proti otci svému králi Václavu II., pro kterouž vzpouru matka Kunhuta hořem umřela. Činu toho Přemysl pozdě velmi litoval a začasto modlitbou sklíčenému srdci ulevoval a volával: „Ó Bože, buď milostiv mně hříšnému!“ Proto také když velmi pokořen a ponížen byl od Německého císaře hraběte Rudolfa Habsburského, utrpení to odevzdaně do vůle Boží snášel.

Svatý *Sigmund*, spolupatron český, král Burgundský, mučenník († 524), dal zavražditi na lživou zprávu druhé manželky Sigericha z prvního manželství, že Sigmunda chce zavražditi roku 522. Po účinku pak tak veliká lítost Sigmundovi srdce rváti počala, že na umrlce syna padl a hořce plakal a bědoval. Vzpamatovav se, hleděl pilně, aby pokáním svrchovaného Soudce usmířil. I putoval po chrámích všudy proslavených miláčků Božích za přímluvu prosil, trestal tělo i duši postem. *(Drahé kameny.)*

Svatoplukovi, jenž zradil vlastního strýce Rostislava Němcům roku 870, s výše trůnu sotva nastoupeného svrženému a tím potrestanému, čím se sám byl provinil, dostalo se v žaláři času a příležitosti, sželeti a pokáti se ze hříchu proti Rostislavovi spáchaného i vzpamatovati se v pravdivém položení svém *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Král *Václav IV.* (1378—1419), dav sv. Jana Nepomuckého usmrtiti, litoval činu toho napotom. Za soumraku večerního přicházival k hrobu Janovu vrhal se tam v chrámu na kolena, skláněl hlavu až k samému kameni náhrobnímu, jakoby ho líbal. Z jeho prsou vyrval se

bolestný sten a několikráte opakoval: „Odpusť — odpusť!“ Dlouho tam klečíval a skropiv hrob slzami odcházíval.

(*Jan Podhajský.*)

Tou příčinou požádal i papeže Bonifáce IX. o milostivé léto. Bonifác IX. Čechům milostivé léto povolil.

(*An. Vlas. Hlídka lit. 1893.*)

Dne 10. ledna 1422 vtrhl *Žižka* s vojskem svým do Německého Brodu mezi tím, co město se chtělo vzdáti pod výminkou a husité jim to slibovali a mezi vyjednáváním vtrhli do města husité a několik set lidu ztepali a celý Brod dočista zkazili, takže sedm let pusté leželo, mrtvá těla na rynku vlci a psi jedli a některá pochovali okolní sedláci. Žižka však smuten a nespokojen byl z té příčiny, že Německý Brod ztenčen a zkažen byl, když obyvatelé jeho již o vzdání svém rokovati počali; takový skutek pokládal Žižka za poskvrnění cti vojenské a za hřích proti zákonu Božímu, tak že do smrti své nepřestal litovati toho.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Loterie,

viz: „Pověra II. 6!“ „Zábavy II. 10!“

Loupež,

viz i: „Násilí!“

1. Jest ukrutná, násilná, dopustili se jí.

Krátce před bitvou na Bílé Hoře a na konci panování zimního krále Českého *Bedřicha* r. 1620 loupilo se a plenilo rozsáhlejší měrou nežli kdy před tím, v čemž vynikali zvláště Uhři, kteří si kořistí žold svůj museli nahražovati a proto hubili přátele zrovna tak jako nepřátele. Pakli zajali koho z odpůrců, vysvlékli jej obyčejně do naha. Tak naložili zejména s jistým počtem žen bavorských důstojníků, kterým pobrali nejen všecky peníze a klenoty nýbrž také všechen oblek. Všechny vsi, v nichž vojsko české od konce září bylo ubytováno, zmizely skoro beze stopy, všecko dříví totiž bylo ze stavení odneseno a vyrváno na ohně v táborech. Krajina byla jako vymetena. Ba vůdce Mansfeld zavedl jakýsi systém ve svém vydírání.

(*Ant. Gindely. Děj. č p. l 1618.*)

Za povstání českého r. 1620 (proti Ferdinandovi II.) dal zimní král Český *Bedřich* obydlí bohatých židů, když byli v synagoze, přepadnouti. Zábavu provedli někteří úředníci vedení válečným tajemníkem Knodem z Falcka, jimž přidáno něco vojáků na pomoc a k ochraně. I dosáhli účele, židé vidouce, že vláda nehodlá jich nijakž šetřiti, uvolili se, že složí 50.000 zl. na hotovosti a později 10.000 zl.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Za povstání stavů Českých proti Ferdinandovi II. vzala vláda česká zimního krále *Bedřicha* násilím choti císařského plukovníka Maximiliana z Liechtenšteina, ana se na hradě Chlumci nalezala, 17.000 peněz a všecko, co mělo cenu, posláno do Prahy. Ba ona sama byla v Praze vězněna.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Loupeže v *Bulharsku* jsou časté. A právě za mé návštěvy, měšťané neradi se odvažovali po suchu do okolí a hořce si stěžovali na loupežnictví, které přese všecky kordóny strašně se bylo rozmohlo v lesních pustinách podél blízké hranice rumelsko-turecké. Ze samého sousedství Sozopole, několik lidí odvlečeno do hor a zase puštěno za výkupné, oč se hajdukům hlavně jedná. Vypravováno mi, že právě ty dni za hranicí v Turecku jakási četa se vedrala náhle až do samého vnitra městečka Skepasto.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Když po bitvě na Bílé Hoře *císařští* do Čech vtrhli, strašně řádili. Kořist, které vojsko císařské jedině v Praze nahrabalo, páčilo se na dva miliony

tolarů. To je nám měřítkem co se dělo v zemi mimo Prahu

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Oldřich a Bušek ze Šebířova byli oba lidé nepokojní a svárliví, kteří před rokem 1318 do vsi Zářiče vpadli a tu koně, dobytek, zbraně a všelijaké domáci nářadí pobrali.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl IV.*)

Loupežník *Petržílka* až do r. 1570, kdy ho kolem lámali a zhubili, při formanech prováděl tento způsob: Chodil s provazem a když potkal formana na koni, hodil naň provaz rovně jako na psa, po té s koně strhl, v kozel svázal a co měl, tovaryši mu pobrali.

R. 1523 vzali u *Rožmitála* lotři i bubeníkovi, člověku chudému, měchy a tobolku s pásem.

V *Táboře* vyznávají lotři r. 1579, že zabili poustevníka na statcích pana Chejnovského a že mu vzali kabát, boty, len a klobásy.

R. 1490 vyznává v Rakovníce lotr *Zeman* mimo jiné vraždy i to, že vybídli děvečku od Hazburku z Kozlovic a tu sú zamordovali a vzali ji sukni a klok.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Za povstání českého r. 1618 zabavovali a vydírali *direktoři* peníze všelikým způsobem. Zemřel-li někdo, o němž se za to mělo, že je boháčem, byly peníze hotové, jež se nalezaly v jeho pozůstalosti, zabaveny a dědicům vydány dlužní úpisy, jež měly býti splaceno v době neurčité. Takovéto vydíračské opatření provozovalo se mnoho neděl a působilo tím větší rozhořčení, že podobného nic nestihlo členy vlády. Ke všemu zabaveny ještě všecky zlaté a stříbrné nádoby, jenž uschovány byly v jednotlivých klášterech pražských, jmenovitě na Strahově, což se stalo za tou záminkou, že se zavezení jich do ciziny má zabrániti a že tedy budou lépe uschovány

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Roku 1620 vyslali při povstání stavů Českých *direktoři* komisary a dali jim 100 mušketýrů a 100 jezdců, na Červený Hrádek, kterýž patřil Adamu Hřánu z Harasova. I vzali zde komisaři Hřánu 180.000 kop míšenských a odvezli do Prahy. Témuž Hřánovi byly hotové jeho peníze také pobrány na ostatních jeho statcích. — I na starém Boryňovi na Míkovicích vynucena půjčka, jemuž bylo několik tisíc dukátů na zámku a v domě jeho v Praze zabaveno.

(*Ant. Gindely.*)

Léta Božího 1510 v Plzensku pan *Zdeněk Dobrohost*, sebrav lotrovstvo, i bral a loupil po silnicích a osadil starý Herštein a Ronšperk; a pan Lev i ten kraj táhli naň a dobyvše obého, rozmetali starý Herštein a Ronšperk králi k ruce osadili a přestala válka.

(*Staří letop. čeští.*)

Pan Záviše z Falkenšteina obdržel roku 1287 nejmladší sestru Uherského krále Ladislava IV. Jitku za manželku. Šťastný ženich hned do Čech se vrátil, skvostné komonstvo a množství drahocenných věcí sebral a s tím vším pro svou královskou nevěstu do Uher se vypravil. Avšak když přišel za Čáslav na Železné Hory, tu ho mocně zaskočil pan *Hynek z Lichtenburka*, všechno jeho komonstvo rozprášil a vozy s těžkými ukořistil; pan Záviše sám zachránil se útěkem do kláštera opatovického.

(*Děj. česk.*)

R. 1492 dali Novgorodští dva Rusy penězopadělatele a sodomity dle zákonů svých upáliti. Tu žádal veliký kníže Ruský *Ivan III.*, aby mu byli vydáni původcové onoho odsouzení a když Novgorodští neuposlechli, zajal ve vzteku Ivan všecky hanseatské kupce asi 40 v Norgorodě, uvrhl je do vězení, kdež téměř všickni zahynuli a jmění jejich, které se na půl milionu páčilo, sám si přivlastnil. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Ivan IV., Vasiljevič, ukrutný car Ruský (1534—1584), nahromadil si velkého jmění a mnoho pozemků tím způsobem, že nejbohatší i světské i duchovní pány jmění zbavil a si ho přivlastnil. (*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Roku 1447 v červenci mladší *Jan Kolda* v Hradecku neřestnou dráhu otce svého nastupoval; jeli kupci a kramáři na výroční trh do Vysokého Mýta, on si na ně počíhal a udeřiv na ně, všecko zboží, co ho na vozích měli, jim pobral a ještě několik jich zjímal.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta 1147. *Konrád*, kníže Moravský, navštívil biskupa Moravského Jindřicha, jenž shromáždiv nemalú summu peněz, mínil do Říma jeti, v Olomúci, žádaje

ho, aby mu některé věci jeho v Praze při Vladislavovi, strýci jeho jednal. Spolu řekl Konrád, že ho do Čech doprovodí. I jeli až do Litomyšle a tu zůstali přes noc. Ráno pak rozžehnavše se spolu, Konrád obrátil se do Moravy a objev les stál se svými vedle cesty, maje stráž očekával biskupa, neb aby jej zabil, aneb aby mu ty peníze na římskou cestu připravené pobral. Biskupa však potkal uhleř ze vsi Moraše a oznámil mu, že také nedaleko stojí dvanácte jízdných blízko cesty, velmi tiše. Biskup jemu poděkovav obrátil zase k Litomyšli. V tom Konrád pospíchal za ním. Biskup skočiv s koně, sám vlezl pod klest borovú a tu se skryl. Konrád uhoniv jeho služebníky, s svými pomocníky všecky je zbil a hanebně zmordoval a což měli, všecko jim pobral a běžev k litomyšlskému dvoru, všecko, co tam měl biskup vybral a dvůr zapálil. Biskupa v lese bloudícího nalezl sedlák Radosta a do Litomyšle dovezl. (*Hájek. Kron. česk.*)

Doba *Krdžalijů* tak hrozná byla, že v Bulharsku o nich podnes ještě s úžasem všude vypravují i zpívají. Dvanácte let trvala jejich hrůzovláda. Nejprve se zjevili v Chaskjoj pod Rhodopou v Thrakii. Brzo jich bylo 25.000, ba i více. Oni dbali jen o plen. Z nenadání přepadali města i vsi a vypálivše je, kořist odvlékali do táborův svých v dolinách pod východním Balkánem. Ani zima, sníh a mrazy nepřerušovaly jejich výpravy. I Cařihrad sám nejednou před nimi se třásl. Nesčíslné ženy a dívky bulharské od svěřepých těch holot unešeny, aby v žalostném zajetí sloužily ohavným chtíčům jejich. V týrání člověčenstva Krdžaliji zvláštní měli zálibu.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Léta 1413 od Hory vypravili se kupci do Vratislavě o sv. Janu na jar mark; a *Leskova Noha* z Moravy udeřil na ně, chtěje je loupiti: ale oni se bránili a zabili toho Leskovu Nohu. Tovaryši pak pak jeho zabili ty kupce a několik vozův pobrali.

(*Staří letop. čeští. 1829.*)

Beneš Macuta z Heršlaku (zemřel na počátku XV. století) čihal s jinými u Strážkovic na kupce, vzal jim 105 zlatých a koně, jindy vzal jednomu kupci ze Salcpurka za Kaplicí dvě kopy, šest perníkův a samostříl. Zkrátka o něm povídáno vůbec, že jest „veliký loupežník na silnicích.“ Roku 1409 podařilo se Rožemberským, že jej zajali a tu se přiznal ke všem kusům, kteréž naň praveny. Možná, že byl do Prahy dodán a zde že přišel o hrdlo.

(*Mareš. Popravčí kniha.*)

Když po osudné bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 kníže *Maximilian Bavorský* Prahu opanoval, nenasytní lupiči, vojáci, vedírali se bez ostychu a odporu do všech značnějších domů měšťanských a šlechtických a jeden po druhém vybíjeli. Nejhůře řáděno v domech šlechticů nebo měšťanů, kteří měli vynikající účastenství v povstání; tak na př. dům nejvyššího purkrabího Berky z Dubé úplně vyprázdněn. Ukořistěno v něm na 70.000 tolarů, které si v něm uschovala Berkova sestra, paní z Kolovrat. Konečně loupeno na veřejné ulici; lidem strhovány šaty s těla, jmenovitě ženským pláště a klobouky.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Jan Městecký z Opočna z rodu Hronovců, pán na Heřmanově Městci, přijat byv r. 1415 pohostinsky do kláštera opatovického povolal k sobě několik odvážných spoludruhů a zmocniv se pokladů kláštera toho, koupil si za ně Opočno, což učinil ze ziskuchtivosti.

(*Děj česk.*)

Miloš Obrenovič, od roku 1813 vládce Srbský, přišed povodní o veškeré sklady soli, konfiskoval statky mnohých bohářů ve prospěch státu, což bylo tolik, jako v prospěch Milošův. (*Jan Sojka.*)

Mladvaněk, který se vlastně zval Vaněk čili Václav z Bachmanova počínal si na svém hradě Neubachu co nějaký kníže a všecko se vedlo po česku i přední jeho hejtmanové byli všickni Čechové neb Moravané a také kníže Ostrožský Václav pod ním sloužil. Svou rotou od r. 1451 do 1460 všecky krajiny na řece Moravě jak uherské tak rakouské utiskoval a zvláště města Prešpurk a Vídeň zakoušela mnoho od jeho hrabivosti; provozoval loupežnictví v největším a posud nevídaném rozměru.

(*Zap. Č. m. Kr.*)

Páni osečtí, dostavše od krále Václava IV. hrad Přimdu v zástavu, hu-

bili a loupili s vysokého toho hradu více než dvě léta (1416—1418) kraje okolní a kupce po silnicích, až konečně král Václav čeleď svou ku Přimdě vyslal, kterézto nedočkav *Tista Boreš* z Oseku podal se králi na milost a zastavení Přimdy mu postoupil.

(*Aug. Sedláček.*)

Něco později snad r. 1400 nastrojil sobě markrabí *Prokop* zemana jakéhos Diviše z Hrádku (tuším u Pacova) ku provozování loupeží na statcích Jindřicha Rosenberského pánů z Hradce, z Oustí a ze Stráže, kterýž jmenovitě přepadl loupežně městečko Žirovnici a vykonal velké loupeže u Stráže, u Černovic a v jiných místech, jímal panoše, kněží, měšťany a sedláky řečených pánů a vynucoval na nich peníze za propuštění, pokoušel se též o slezení nebo ztečení hradu Stráže a města Soběslavě, podporován jsa sousedem Jindřicha Rosenberského, pánem Krajířem na Bystřici. Za peníze napomáhali mu jednotliví poddaní lidé pánů, všelikými zradami, až konečně r. 1401 upadl do zajetí a nejspíš utracen.

(*V. Vl. Tomek. J. Žižka.*)

Když asi roku 1474 *Stanislav z Přerova*, rožemberský úřadník na Choustnice, panu Trčkovi na Vlašim úrok vypravil a domů se vracel, byl od šesti pěších obskočen a o koně a všecky peníze své oloupen.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. IV.*)

Léta Páně 1590 24. Novembris této pominulé noci na sobotu, když tak veliký vítr byl, v *Roztokách*, míli od Prahy, do tvrze padlo do dvou set zběři lotrovské a dobyvše se na něj samého pana Boryně, vzali jej a svázavše sem tam vodili po tvrzi z kouta do kouta, bili a tloukli ho, jednak aby jim ukázal šaty čeládce své pobral, jednak aby jim ukázal, kde má peníze. Synové jeho v tu chvíli oba dva, Jan a Václav, byli tu také v Roztokách. Jeden se spustil v košili a obrazil se velmi; chtělť běžeti ke vsi a udělati pokřik, ale všudy vně od té čeládky bylo obsazeno, že žádný nemohl tak v rychlosti proběhnouti. Praví se, že jednu truhlu s penězi vynesli; osm osob měli na ní co nésti. Úředník praví, že ne na sta, nežli na tisíce jest mu vzato; někteří praví do dvacíti, jiní až do padesáti tisíc mu vzali.

Ta lotrovská zběř udeřila na Hysrli v Cholupicích, ale nezdařilo se jim. Nočně vpadli do Sibřiny, kde paní Chodourová. Vybrali všecko, cožkoli v tvrzi bylo; i do dvorečku v Vonoklasích vpadli. A tak jinde a jinde škodili.

(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosen.*)

Před více nežli 500 léty seděli na hradě *Rychemberku* páni sice jadrní, ale rváči a zbojnící, pro malou příčinu práva sobě sami hledajíce, aneb z pouhé zvůle sousedu škodíce. Tu bylo viděti, kterak se vracejí z plenu, oděnci napřed ženouce koně, dobytek hovězí a ovce, jež byli v blízkém dvoře zajali a pobrali; pán na koni za nimi a oni před ním, veselíce se všelijakou řečí ve své bujnosti. Jeden dí: „toho jsou ptáčenci, kdož je prve vybéře,“ jiný, „laciné maso rádi psi jedí.“ a opět jiný: „živá hlava klobouka dobude.“

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. díl II. 1883.*)

Roku 1439 dobyli Trosek loupežníci rytíř *Šaff* z rodu Šafgočův a *Švejkar* tím způsobem, že za mlhavé noci dostali se zradou do hradu zcela nepozorovaně, a zmocnivše se všech zásob, majitele Otu z Bergova uvěznili a v držení hradu sami se uvázali.

(*Vác. Durych. Z česk. ráje.*)

Roku 1433 připomíná se *Čeněk Sendražský z Sendražic*, který byl odpověděl Pražanům a činil jim škody nemalé; byv pak od nich chycen, odsouzen jest pro loupeže k šibenici; že však jej panna Markéta v Lomnici vyžádala sobě za muže, puštěn jest na svobodu.

(*Ant. Rybička.*)

Mikuláš Kornicz Svestrzeniec, polský rytíř, napadl za nezletilosti krále Polského Vladislava III. (1434—1444) biskupa Zbygnieva a učinil mu velikou škodu na statcích.

(*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

Roku 1176 vpadl *Soběslav II.*, kníže Český, s velkým vojskem 60.000 mužův do Rakous, kdež celá půlnoční strana byla bez ochrany. A tak Čechové se svými pomocníky do těch Rakous vešli a od městečka Eggenburku až do ústí řeky Moravy k Dunaji všecko, cokoli zasáhli, bez odporu poplenili, zhubili a nesmírné kořisti brali. Zvláště prý mnoho dobytka s sebou přihnali, mnoho

lidí obojího pohlaví zjímali kteří v rabství a služebnost dáni jsou a v kostelích rakouských mnoho neřestí páchali. *(Děj česk.)*

Švédové v 30leté válce v Čechách vše, co se dalo odnésti, nakládali na vozy a na lodě a ze země to vyváželi; co nemohli odnésti anebo odvézti, to zničili. *(Jan Křt. Votka.)*

Za povstání stavů Českých vrazil *Albrecht z Valdšteina*, plukovník císaře Ferdinanda v Olomouci dne 30. dubna 1619 s vojenskou stráží do bytu úředníka stavovského, jenž tady měl k opatrování pokladnu zemskou a donutil jej obnaženou dýkou a pohrůžkami, že ho pověsí, by mu vydal klíče od pokladen. Valdštein dal ihned 96.000 tolarů naložiti na vozy a vyjel s nimi do Vídně, kde je odvedl císaři. *(Ant. Gindely.)*

O tovaryších *Valkúna*, pána na Maškoveckém Hrádku (1307—1406), se povídalo, že pobrali sukno na silnici a Valkoun, že jeden postav toho sukna obdržel. Lotříci prý měli stav u něho; syn jeho Petr se střelcem svým a jiní tovaryši vzali na silnici 28 postavů barevného sukna kupcům ze Salcpurka, a to jsou nesli na Újezd, na tvrz podle Maškovce. *(Kn. popravčí r. Rožemberk.)*

Za času *Vladislava II.*, krále Českého (1471—1516), mnozí z rytířstva, promrhavše statky své, chtějíce se pánům vyrovnati, i ochudli a dali se v loupeže a škody činilo lidem městským, kteřížto po svých živnostech po zemi chodili; i vraždili po cestách. *(Staří letop. čeští.)*

Když *Vladislav II.*, král Český (1471—1516), dne 21. července 1477 znepřáteliv se s císařem Bedřichem III., z Vídně po mostě přes Dunaj táhli, vyskočil na ně rakouský lid, ne bez vědomí a svolení císařova, i obořiv se u velikém množství na jejich vozy, zlodějův jim nadával a z jejich věcí bral sobě cokoli se líbilo považovati za věc kradenou, Čechové takto přepadení nebyli dosti silni, opříti se tomu, ale ulehčovali sobě nadávkou židovství jak Vídeňákům vůbec tak i císaři zvlášť. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Roku 1497 za krále Českého *Vladislava II.* (1471—1516), zavázali silniční násilníci a loupežníci rytíře Jiřího Osterského ze Sulevic slibem cti a víry, aby postaviv se před pány v soudu zemském vyřídil jim ta rouhavá slova: „poněvadž páni a vladyky i všecka země jim (loupežníkům) k hrdlu hledí, že oni také k hrdlům jich všech a každého zvlášť hleděti chtějí.“ Mimo to jej zavázali, byť je i znal, aby jich nejmenoval a podobného více. Nejlépe z toho viděti, jak daleko to bylo již došlo tehdáž v Čechách s bezpečností veřejnou. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Dne 25. srpna 1447 vyskytli se *táboři* jízdecky i pěšky před Vyšehradem blíž od brány a stříleli na branného, jiní zas zjímali stáda vůkol. Na Novém Městě na radnici hned na poplach zvonili, sebral se lid branný jak z Nového tak ze Starého Města a s vozy a děly po dva dni pospolu tábory honili, kteří jim však se zajatým stádem utekli. *(Děj. česk.)*

2. Trestala se smrtí.

Léta Božího 1521 ten pátek po Božím křtění byla poprava a vyvedli odsouzených sedm, kteřížto brali, loupili a osekávali lidi. *(Staří letop. čeští.)*

3. Dochází trestu.

Roku 1620 přitáhlo do kraje Chebského, Loketského a Žateckého 1000 jezdců hraběte ze Styrum a 1500 mužů pěchoty Arnošta knížete Sasko-Výmarského, kteří byli najati v Holandu pro zimního krále Českého *Bedřicha Falckého.* Větší část odebrala se do jižních Čech. Měli táhnouti přes Prahu. Ale stateční ti jezdci byli zároveň hotovými loupežníky a škůdci. Dopouštěli se po celou cestu v Čechách takových výtržností a nezbedností a páchali zejména také na ženském pohlaví tak surové násilí, že cesta jejich znamenána byla všeobecným zděšením a rozhořčením. Když pak v Unhošti založili oheň v pěti domech, aby za všeobecného zmatku mohli obyvatelstvo olupovati: tu lid sedlský v okolí Unhoště chopil se zbraně jako na dané znamení a stíhal loupeživé žoldnéře až do Prahy, aby jim kořist odňal. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Na hradě pražském strmí nad Jelením příkopem několik pevných věží,

které druhdy za vězení sloužívaly. Jednou z nich jest „Daliborka“, která jméno své děkuje této události. Za krále Vladislava Jagellonce panoval v Čechách veliký nepořádek, protože král jen neustále v Uhrách sídlil a do Prahy se často po mnohá léta ani nepodíval. Na venkově řádili loupežní rytířové, k nimž patřil také rytíř *Dalibor z Kozojed*, který nemaje velkých statků, chtěl si násilím k bohatství pomoci. Zvláště pasl po statcích svého souseda Adama Ploškovského z Drahonic, jehož poddané jednou proti pánu jejich poštval, takže Adama z hradu jeho přepadli, strašně zmučili a pak do hradního vězení vrhli. Jako náhodou přišel pak rytíř Dalibor na Ploškovice a potměšile stavěl se, jakoby o ničem nevěděl. Zdánlivě litoval osudu jeho a sliboval mu, že jej z vazby vysvobodí, postoupí-li mu Ploškovic. Ubohý zajatec svolil a podepsal postupní listinu, s kterou ale Dalibor odešel, aniž by byl slib svůj splnil. Leč měšťané litoměřičtí dozvěděli se o zajetí pana Adama Ploškovského, kterýž býval městu jejich vždy dobrým přítelem a vysvobodili jej z vězení.

Za to byl ale zajat rytíř Dalibor, kterého dovedli do Prahy a vsadili do nové věže, jež byla na Hradčanech pro zločince stavu šlechtického nově vystavena. On byl tedy první ve vězení věže té a proto ji lid od té doby po něm nazýval Daliborkou. V této věži Dalibor za dlouhý čas seděl a chtěje si ukrátiti času, dal si přinésti housle a ač hráti neuměl, přece se ve hře na housle tak vycvičil, že se mu nikdo v Praze brzo nevyrovnal. Často hrával u okna žaláře svého a hrával tak dojemně, že přicházeli lidé k nové věži, aby hře jeho naslouchali a dárkův mu udělovali, kterými si Dalibor ve vězení přilepšoval. Konečně byl ale nad ním pro zločin jeho rozsudek smrti pronesen a rytíř Dalibor byl na předhradí nad starými schody zámeckými sťat. Od té doby povstalo v Čechách přísloví, že „nouze naučila Dalibora housti.“

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Igor, vládce Rusův, už při schylku života svého (na počátku X. století) nepochybně jsa k tomu ponuknut příkladem Olegovým, nejvyššího správce země za jeho nezletilosti, a povzbuzen od lakotné své družiny, zrušiv uzavřený mír s Řeky, táhl k Carhradu v naději hojných kořistí. Císař Romanus ulekl se těchto nenadálých hostů; řecké loďstvo stálo právě toho času v boji proti Saracenům v Středozemním moři a Carhrad byl bez obrany. Rusové vystoupivše na zem plenili hrozně po tři měsíce celé okolí. Mezitím přitáhlo vojsko ku pomoci hlavnímu městu; nepřátelé byli přinuceni utéci se na lodě a podniknouti bitvu, kde všecky korábce jejich řeckým ohněm jsou sežženy. Jedni utonuli, druzí s tíží dostali se na bythinské pobřeží, kde opět poraženi jsou a kníže jen s několika dostihnul své vlasti.

(*Fr. Čelakovský. Děj. vzděl. a lit. nár. Slov.*)

R. 1431 jmenuje se držitelem Valdšteina táborský hejtman *Rameš z Hrádku*. Loupežnictví vzniklo měrou velikou v krajině turnovské. Středem těch loupežných skrýší a hradů byl hrad Valdštein, kdež zbujná chasa Rameše z Hrádku se držela a odkud loupila okolí. Páni a města z kraje Hradeckého, k nimž se i Pražané přidali, vytáhli roku 1440 proti těmto škůdcům zemským a Valdšteina dobyli. Ale brzy na to zmocnil se Valdšteina jiný škůdce zemský *Krištof Saff* z rodu Šafgočův. Veliké loupeže jím a jeho chasou po širém kraji konané byly toho příčinou, že přitrhla ku hradu Valdšteinu zemská vojska a dobyvše hradu, zbořila jej r. 1449.

(*Vác. Durych. Z česk. ráje.*)

Jan ze Švamberka řečený Bavůrek, nemalé škody Plzenským a Žateckým činil. Tu Plzeňští naň špehovali a zvěděvše, že se na tvrzi Chřínově zdržuje, poslali tam něco jízdných a pěších, kteří v noci z 25. na 26. ledna 1506 tu tvrz slezli a zapálili, jej sama šestého zajali a do Plzně přivedli. V Plzni zasedli nad ním pozvaní Pražané a soudcové z jiných měst, kteří toho odpovědníka a škůdce stavu městského vyšetřovali, právně tázali t. j. na skřipce vytáhli a k smrti odsoudili. Byl pak sťat se dvěma tovaryši svými.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jindřich Bohnický byl zeman loupeživý a stal se byl zjevným nepřítelem a škůdcem Pražanů. Proti tomu svému odpovědníku, nemohše se na něj dove-

lati pomoci zemské, poslali konečně Pražané moc brannou, aby jej chytili a živého do Prahy dodali. Žoldnéři pražští přepadli jej 18. května 1577 v nějaké krčmě za Jičínem, ale nemohše ho zajmouti, poněvadž se urputně bránil, zabili jej a přivezli mrtvolu jeho do Prahy i se čtyrmi jeho tovaryši. Tu jest hlava toho lotra na dřevci vystrčena na Mostské věži Malostranské, i nechána tam několik let, tovaryši pak jeho na koly vstrkáni.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Za času Jana Smila z Kremže v XV. století dobyt a rozkotán byl Hus. V hradu tom nalezal se *Habart Lopata*, který z Husi hubil v celém okolí chudinu, tak že se lid z celé krajiny sebral a hnízdo to zničil r. 1441. Nejpřednější účastníci výpravy té byli: Přibík z Klenového, Janek Sedlecký z Prachatic atd.

(*Theod. Wagner. Čas. Mus. král. Čes.*)

Léta 1257 *Přemysl*, král Český, počal vojska sbirati, bez rady a vědomosti pánů českých, ale i lid obecný ne velmi rádi na tu vojnu pospíchali. Král poslal pro lid do Rakous a do Moravy a tak shromáždiv lid, táhl s nimi do Bavor a tam mnoho vsí a kostelův vybral a spálil. Potom navraceje se zase, jel přes jeden dřevičný most, kterýž byli Němci tajně podřezali, tak že se i s lidem Přemyslovým převrátil a mnoho se tu lidu a zvláště Rakušanův ztopilo a v tom Němci sebravše se na Přemysla udeřili, kterýž s nemnohými utekl. (*Hájek. Kron. čes.*)

Roku 1174 poslal kníže Český *Soběslav II.* císaři Bedřichu zástup Čechův pod velením bratra Oldřicha k novému tažení do Italie. Kníže Oldřich přitáhl s těmi Čechy až ke městu Ulmu ve Švábích. Již na té cestě v Němcích všude zle hospodařili. I v Ulmu chtěli loupiti, avšak obyvatelé ulmští na ně se shlukli, něco jich pobili, jiné s mostu do Dunaje svrhli a jiné poranili. Napotom s velikými obtížemi přes Alpy přešedše k císařskému vojsku v Italii přirazili, aby dobývali pevnosti Alexandrie. A tu Čechové trpěli hladu a nedostatku a konečně potají přemnozí domů se navracovali. Však tu právě na hod Božího narození vypadli někde Milánští na ně, porazili a rozprášili je. Jen málo z nich navrátili se přes Řezno vyzáblí a na polo nazí do vlasti.

(*Děj. česk.*)

Léta 1303. Léta téhož přihodilo se v Čechách, že su byli dva sousedé spolu, jednom jména *Tas z Waisenburku* a ten byl království Českého komorník a nad jiné bohatý. A druhý slul Jan, příjmím Vlk a ten byl člověk sprostný a upřímný a ne velmi bohatý, kterýž měl své zbožičko blízko při zboží Tasově, na kteréž často vzhledal Tas žádostivýma očima. Některého času Tas, žádostí toho zbožička Vlkova přemožen jsa, pravil, že jest se on Jan Vlk jem s tím se vším poddal a že to zbožičko již jeho vlastní spravedlivě jest. Vlk tomu odpíral, pravě, že jest mu toho nikdy nepoddával a tak Tas, co uchvátil, to držel. Jan Vlk maje takovu od souseda těžkost, na spravce zemské takovú věc vznesl, kteříž slyšíce jeho žalobú a Tasův odpor poznavše, že jest chudý Vlk spravedliv a bohatý Tas, že jemu bezprávně vzal, všecko to mlčením pominuli a nad to chudému, aby mlčal a pána při tom nechal, tajně rozkázali.

Jan Vlk lítostí hnut sa, téhož Tasa často potkávaje, aby mu jeho zbožičko navrátil, pro Pána Boha prosil, ale nic nezjednal. I předstupiv před krále jednú i druhé, prosil, aby Tasovi jemu jeho stateček navrátiti rozkázal. Král nechtěje bohatému ublížiti, chudého oslyšal a tak Vlk svůj čas darmo zmařil. Najposleze pak když byl král v kláštěře svatého Klimenta a Predikatorův, Jan Vlk plný sa žalosti, před krále předstupiv, v tom pro Pána Boha za milost prosil, aby jemu jeho chudý stateček navrácen byl a uslyšev od krále sobě danú nepříjemnú odpověď, velikým hlasem přede všemi vzkřikl: „Ztratil sem můj statek, nebude-li mi Pán Bůh pomocníkem, jistě že dnes i můj život ztratím!“ A hned šed k knězi, svých se hříchův Pánu Bohu před ním vyznával a Tělo Boží od něho přijímal s velikým náboženstvím. A všecko, což měl, chudým rozdal, jediný toliko meč, kterýž měl pod sukní ten sobě zůstavil. Naděje k životu nemaje, stál před kostelem svatého Klimenta, hotov sa umřiti.

Toť nepřítel jeho vedle boku králova jde z kostela a za ním houf služebníkův. A odšed málo chtěl vsísti na kůň, aby jel do své hospody. A když jednu nohu vstrčil do střímenu, přistupiv k němu Vlk, řekl jemu: „Počkaj zlý a loupežný člověče, mne jsi chudého zbavil mého statečku, já tebe zbavím dnes života tvého!“ I trhl jím za kuklu až jej převrhl na zemi a vytrhl svůj ostrý meč, vstrčil jej v srdce Tasovo. A než on odešel, až duše vyšla z těla jeho v tom obrátiv se běžal (ano na to všickni služebníci Tasovi hledí) tak jakoby z nějakého ohně utíkal a tím utečením svůj život zachoval.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Roku 1510 za krále Vladislava II. sebral pan *Zdeněk Dobrohost z Ronšperka* lotrovstvo v Plzeňstě a bral i loupil po silnicích a osadil starý Heršteín a Ronšperk; ale pan nejvyšší purkrabí Zdeněk Lev z Rožmitálu i s celým krajem Plzenským, táhl na něj a dobyv obého dal rozmetati starý hrad Heršteín a Ronšperk králi k ruce osaditi. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1470 položil pan *Zdeněk Konopištský ze Šternberka* posádku do Ostromeče. A páně Zdeňkovi lidé počali z tohoto Ostromeče v celém kraji Vltavském veliké škody činiti, brali, loupili, jímali, šacovali, dobytek zajímali, dříví ku Praze plaviti nedávali vybírajíce clo po dvou bílých groších z voru; a to trvalo za dráhný čas, že se prý již pánům a zemanům mnohým v tom kraji stýskalo. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Macecha.

1. Musí dosti snášeti.

Svatava, druhá manželka krále Českého Vratislava II. (1061—1092), pocházela z Polska. Trůn Český nebyl však pro ni růžemi vystlán. Šest let seděla na něm po boku manželově a doba ta ztrpčena jí svárem krále s nejstarším synem Břetislavem, pastorkem Svataviným, který nepřátelstvím k Svatavě a jejím dětem nijakž se netajil, maje je za původce nepřátelství otcova k sobě a proto když 14 ledna r. 1092 Vratislav na lovu pádem s koně o život přišel, a po kratounké vládě Svatavina Konráda, tento její pastorek na trůn dosedl, nebylo pro ni v Praze místa a ona ji opustila, odebravši se nejspíše na vdoví svůj úděl v župě Řečické na řece Želivce ležící.

(*Kolda Malinský. Slovan. Sbor. 1883.*)

2. Hodná.

Pečuje mateřsky o dítky nevlastní.

Daniel Vojtěch Hájek, od roku 1617 děkan Litomyšlský, narodil se v Litomyšli. Jeho otec Jan, tkadlec, a matka Markéta poctiví manželé, zůstávali v Zahradí na předměstí Matička Markéta umřela mu asi r. 1600, načež otec řádem církevním pojal za choť Annu, vdovu po Matěji Slavíkovi. Macoška byla na Daniele velmi laskavá a proto ji i Daniel velmi miloval.

(*Drahé kameny.*)

Léta Páně 1557 dne 16. měsíce listopadu zemřela morní bolestí postřelena život svůj paní purkrabová, choť pana purkrabího *Vratislava z Pernšteina* na Krumlově a ku pohřbu, odtud vezena na Teyn Horšov, kdež tělo její odpočívá. Pan purkrabě nejvyšší velmi srdnatě žalostil pro smrt její, protože s sedmi dítkami maličkými, z nichž nejstarší 12ti let bylo, osiřel, kteréž ona ne jako macecha, ale jako pravá máti milovala a je opatrovala.

(*V. Březan. Život Vil. z Ros.*)

Druhá manželka barona *Sturmfedera*, pána na Hrádku († 1865), byla co macecha dítkám nevlastním nejsvědomitější matkou a v pravdě dětem se obětovala. (*Fr. Pravda. Vlast díl VIII.*)

Léta 1091. Posláni jsu z Polska slavné posly k Vratislavovi králi jich v nově volenému. Vratislav uradiv se na to s radami svými, dal odpověď, že to chce rád učiniti. Ale však toho byl největší původ královna *Svatava*, manželka Vratislavova, kteráž ač jí ma-

cecha byla, však ji jako svou vlastní dceru milovala a tak dána jest krásná panna Jitka, dcera Vratislavova, krále Českého, kterou jemu byla urodila někdy manželka Adleida, již Čechové říkali Adletha kteráž byla dcera někdy Ondřeje, krále Uherského, neb ten král Český měl tři ženy.

(Hájek. Kronika česká.)

3. Zlá.

a) Nevlastním dětem ubližuje.

Alžběta Polská, druhá manželka krále Českého Václava II. (1282—1305), jsouc vdova, o to se starala, aby zjednala nástupnictví v Čechách synům cí sařе Albrechtovým. Stalo se to z nenávisti její k pastorkyním jejím, jak Anně tak Elišce; nenávist pak k této rostla po roce 1310, když se byla Eliška vdala za Jana Lucemburského a stavši se tak královnou, přední místo před královou ovdovělou držela.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

Macecha Michala *Dzierzanovského*, Poláka († 1808), přemluvila manžela svého, že jí celé své jmění odkázal a dětem po první manželce synu a dvoum dcerám praničeho nedal.

(Ed. Novotný.)

Judita, macecha Zbigniewa, polského kněžice, a syna Polského krále Vladislava Hermana, sestra císaře Jindřicha IV. neměla více lásky k synu nevlastnímu svému nežli předešlá. A proto poslán byl pod záminkou vzdělání do jakéhos kláštera v Sasích, kde více co vězeň střežen byl. V sedmiletém vězení zdivočil velmi.

(Děj. polské.)

Otec Antonína M. *Slomšek-a*, biskupa Labudského († 1862), v jeho mládí, když studoval, oženil se po druhé, ale nová hospodyně Antonínu byla pravou macechou. Málo kdy dostal z domova nějakou podporu; kaplan Pražnikaz, jenž stal se zatím administrátorem, byl mu vším, jehož také až do smrti nazýval svým největším dobrodincem.

(Ant. Mužik. Čas. kat. duch. 1872.)

Stojko, napotomní biskup Načanský Sofronij, Bulhar (nar. 1739), když měl tři léta, ztratil matku a dostal macechu od níž mnoho bylo mu trpěti a snášeti.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulhar.)

b) Je i vražedl.

Alžběta, choť velkoknížete Litevského Augusty, žila v manželství jen 25 měsíců. Bylať ubohá od vlastní macechy, Italianky, otrávena.

(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)

Druhá manželka *Kazimira*, knížete Kujavského, chtěla syna Leška a Zicmomysla z prvního manželství pocházející otrávití. Proto se tito roku 1259 proti otci vzbouřili a na něm podíly vynutili. *(Długoš. Děj. pol.)*

Když sv. *Sigmundovi*, spolupatronu českému, králi Burgundskému, mučeníku († 524), zemřela choť, oženil se podruhé. Macecha, bohužel, nevražila na svého pastorka, kralevice Sigericha a přiměla Sigmunda lží, že Sigerich otce chce zavražditi, k tomu, že nevinného kralevice Sigericha dal zardousiti roku 522.

c) Dochází trestu.

Na Moravě v okolí *Sloup* nalezá se i hluboká jeskyně, kteráž Macecha se nazývá. O jménu tom jde mezi lidem tato pověst. Zemřela žena mladá a zanechala manželi hošíčka roztomilého. Muž oženil se podruhé. Také druhé manželství požehnáno bylo dítkem. Žena jako zlá macecha špatně nakládala s hošíkem po první manželce, a když nic méně dítko prospívalo, pojala ďábelský úmysl, že je zprovodí ze světa, aby dědictví pojistila dítku svému. Za bouřky vyvedla je na houby do lesa a když přišly k propasti, shodila je dolů. Načež se vrátila. Muž čekal do druhého dne, zdaž se hošík navrátí, neboť macecha tvrdila, že se jí ztratil a zatoulal. Sebral pak ráno sousedy a šli hledat. Přišedše k propasti, slyšeli hlas hocha — ale kdo popíše jejich ustrnutí, když jej uzřeli za větev viseti v polovici srázné skály. Hned schystali provazy a žebříky a hocha šťastně vysvobodili. Anděl Strážce, ku kterému se dítko rádo modlívalo, zachránil jej. Macechu za to přivlékli a vhodili do propasti. Odtud jméno její „Macocha“.

(Mart. Kříž.)

4. Otčim.

Hodný stará se otcovsky; bývá od nevlastních dítek ctěn.

Znám *rodinu* zbožnou, v pravdě křesťanskou; skládá se ze sedmi členů: otce, matky a pěti dětí. Avšak děti nejsou sobě vlastní, tři jsou z manžela prvního a nejmladší dva chlapci jsou s mužem druhým; matka jest všech společná, vlastní. Poměr takový bývá první obtíž v rodině, ale v rodině J. toho nepoznáš. Tu všickni se mají rádi věrně a upřímně, jakoby všickni z téže krve byli; slovo vlastní a nevlastní vymizelo z příbytku toho a děti první mají druhého otce tak rády, jakoby vlastním otcem jejich byl; jakož i on rovněž tak všecky miluje a tak o všecky se stará, jakoby vlastní jeho děti byly. Dvě nejstarší děti jsou již z domova, dcera provdána a syn ve světě co chasník pracuje. Oba se k otčimu hlásí a ho poslouchají, jakož i třetí dítě, dcera, která jest ještě doma. Sám pak otec s manželkou svou žije ve sv. pokoji a míru, dětem pro následování hodný příklad. Rodiče sami pracují pilně po celý den. Rádi navštěvují služby Boží, ba i všedního dne často do kostela na mši sv. chodí; čtou i nábožné knihy a pro poctivost každému známi jsou. *(Boh. Hackl.)*

Josef Dobrovský, věhlasný učenec a i jeden z prvních Čechův († 1829), i otčima svého podporoval a po smrti matčině dal otčima skrze p. V. Krčmu potěšiti. Krčma měl i zvěděti, co starý otčim činiti hodlá? *(Čas. „Obzor“ 1885.)*

Václav II., král Český (1283—1305), otčima svého pana Záviše z Falkenšteina velmi ctil a úctu prokazoval, jakouž otčimu svému prokazovati za povinnost pokládal; také s vděčností a s důvěrou k němu se choval, uznávaje jeho zkušenost u vedení věcí vladařských a jeho pečlivost o dobro České říše. *(Děj. česk.)*

Malba,

viz: „Zábavy II. 11!“

Manželství.

1. Nerozlučitelnost; morganistické.

a) Jest nerozlučitelné, ač papež dispensi rozloučiti může.

Sv. *Cyrill a Method* rozšiřovali a hájili v IX. století všude na cestách svých apoštolských zvláště pak na Moravě nerozlučitelnost manželství: „Ženy mladosti své neopouštěj, nebo jestli znenáviděv jí sobě, propustíš ji, bude zjevná nečest chutí tvých.“

(Zap. Česk. mor. Kron.)

K nalehání *Přemysla Otakara II.* bylo roku 1261 jeho manželství s Markétou Rakouskou od apoštolské Stolice za neplatné prohlášeno, ježto Markéta před sňatkem slavné sliby řeholní byla složila

(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

b) Bigamie dopustili se; trestala se.

O *Markvartovi ze Záluží* psáno jest ve starých pamětech, že si vzal první manželku roku 1353 a druhou později, ještě za jejího životství a že se k němu r. 1377 obě hlásily. *(Acta consistorii)*

Na dvojženství bývala smrt pokutou. R. 1566 sťat v Trutnově pro tu vinu sám purkmistr *Pfeifer* a pochován tu, kde žáci chodívali s potřebou.

(Hüttel Schlesinger. Chronica Trautenau.)

Aleš z Ryzemburku na počátku XVI. století, maje manželku, pojal jinou, s čímž arci u soudu kněžského měl opletání.

(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)

Taubenreyter, Němec, naříkal r. 1560, že ho krejčí v Praze nechtějí přijíti v cech, poněvadž je Němec rodem. A krejčí novoměstští, mezi nimiž bylo

Němců už kolik, dokázali žalobci, že je odpuzen pro bigamii a ne pro národnost.

(Kult. obr. česk. měst. Zikm. Winter)

Za času Arnošta, hraběte Harracha, kardinála a arcibiskupa Pražského v XVII. století odvážil se *Havel Ždárský*, učitel mirotický, za života pravé manželky své vejíti v manželství s osobou jinou. I vržen byl jakožto mrzký svůdce i s kuběnou do vězení, a oba byli k tomu odsouzeni, aby po tři neděle stáli s rozžatými svícemi před kostelem týnským, pokud bude trvati kázaní a zpívaná mše sv. a když vykonají veřejné pokání, nechat po tři dni ve vazbě se ponechají o chlebu a vodě a konečně povinen bude nešlechetný muž k manželce své se navrátiti a ji živiti. Podobně potrestáni byli *Petr Maňousek* a manželka jeho Anežka, kteří odloučivše se nešlechetně žili s jinými. *(Arcib. archiv.)*

Dne 18. ledna měsíce 1680 osmdesátiletý *stařec*, že s dvěma manželkama obcoval a s nimi oddati se dal: s první měl čtyři děti a s druhou tři, také že ovce kradl, byl v Praze na hrdle a živobytí trestán.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

c) Morganistické uzavřeli.

Arcivévoda *Ferdinand* Rakouský poznal krásnou a velmi vtipnou Filipinu Velserovnu; pocházela z první rodiny v Augsburku a byla vzorně vychována. Ctností, moudrostí a opatrností matčinou odolala všem nástrahám, jež jí Ferdinand činil. Konečně pojal ji Ferdinand morganickým sňatkem za choť. Na to rozlobil se velmi otec Ferdinandův císař Ferdinand I. Teprv po 8 letech pohnula Filipina císaře, k němuž se přestrojená dostala, že jim odpustil a dva syny jejich za markrabata z Burgau povýšil Filipina zemřela dne 24. dubna 1580 po 30tiletém šťastném manželství.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

d) Jednu manželku mívali i pohanští Slované vůbec.

Jest věc nejen přirozená, nýbrž i svědectvími pozdějších spisovatelův pojištěná, že pospolitost lidu *slovanského* přestávala na jediné ženě a větší jich počet leda zámožným vládcům a pánům se povoloval.

(Pav. Šafařík. Slov. Starož.)

2. Volba.

a) Nebudiž záhy, ani v nerovném stáří, škodit! Neděj se s cizinkami; nezasnubuj již děti!

Svatby v *Bulharsku* dějí se buďto časným ženěním se všemi jeho následky, buďto po tajném smluvení obou stran únosem, anebo útěkem. Rodiče někdy nebývají srozuměni, ale otec mladíkův věc obyčejně brzo mírně vyrovná. Obyčej ten od pradávna jest rozšířen po celém západním Bulharsku, podobně jako i v krajinách srbských až k Adrii.

(Konst. Jireček. Cesty po Bulh.)

Slováci rádi se oddávají. Sňatky dějí se vůbec záhy, často rodičové děti své již v kolébce zasnubují, ač se později volné náklonnosti nebránívá.

Bylo zvykem mezi selským lidem a je posud na *Slovensku*, což se od úřadů nyní zapovídá, že se velmi záhy ženili; děvčata obyčejně patnácti- šestnáctiletá, chlapci o tři, čtyry roky starší. Nezřídka stává se, že děvče dvanáctitřináctileté se vdává, když rodičům totiž bohatý zeť se naskytne, jejž si ujistiti chtějí.

(Bož Němcová. Čas Mus. kr. Čes. 1859.)

Vojtěch Josef hrabě z Hodic a Olbramic († 1778), učinil si co komorník při dvoře Karla VI. známost s duchaplnou vdovou po Jiřím, markraběti Barutském, Žofií a pojal ji za manželku. Ale že manželka jeho byla o celé 22 léta starši, než on, vřelost lásky k ní brzy ochabla a sňatek v krátce zase jest zrušen. *(Ant. Vlasák.)*

Za císaře a krále Českého *Ferdinanda I.* (1526—1564) a ještě více za *Maximiliana II.* (1564—1576) vešlo do mody, že si mnozí šlechtici čeští vyhledávali manželky své v cizině. Nejvyšší kancléř český Vratislav z Pernšteina pojal za manželku Španělku ze slavného rodu Manriguezů de Lara. Syn jeho Jan z Pernšteina vybral si choť zase z toho rodu. Adam z Jindřichova Hradce, nejvyšší purkrabí český, měl za manželku Kateřinu z Montfortu a

syn jeho Jáchym, poslední svého rodu, oženil se s hraběnkou z Hohenzollern. Vilém z Rožmberka oženil se třikráte s cizími princeznami. *(Č. m. Kr.)*

Anežka, šesté dítě krále Přemysla Otakara I. (1197—1230), z druhého manželství s Konstancií Uherskou (nar. 1208) byla tři leta zasnoubena knížeti Polskému a poslána do kláštera třebnického ve Slezsku, tři míle od Vratislavě, aby tam mezi pannami zákona cisterciackého vychována a v ctnostech křesťanských a obyčejích polských vycvičena byla. Po třech letech však onen kníže zemřel a tu roku 1217 Anežka devítiletá zasnoubena jest podruhé Jindřichovi, napřed volenému císaři Německému. *(Děj. česk.)*

Roku 1240 zasnoubena jest jako dítě *Gertruda* Rakouská *Vladislavovi*, synu krále Českého Václava I. *(Děj. česk.)*

Roku 1165 přišlo slavné poselství od Řeckého císaře Emmanuele ku králi Vladislavovi do Prahy, žádajíc, aby králova vnučka *Helena*, tak jakž o to roku předešlého smlouva se stala, byla vdána za Petra Komnena, císařova vnuka. Král poslům přisvědčil a že smlouvu splniti chce, odpověděl. Helena, ač dítě ještě šestileté, byla hned nyní do Cařihradu vezena, aby se tam po řecku vychovala, řeckému jazyku a tamnějším obyčejům přiučila. Otec její Bedřich, kníže Olomoucký, a děd král Vladislav svěřili ji Sezimovi, nejvyššímu komorníku královy Judity, muži váženému a znamenitému pánu českému, který Helenu, vznešenou nevěstu, s velikou poctivostí do Cařihradu doprovodil a tam ji v moc a ruce císaře Emmanuele odevzdal. *(Hájek. Kron. čes.)*

Roku 1487 zasnoubil *Jan Zahaňský* tři dcery své s třemi syny knížete *Jindřicha*, knížete Opolského, syna Jiřího krále Českého. Svatba se slavila ve Velkém Hlohově dne 6. ledna 1488. Jindřichův nejstarší syn Albrecht, dostal Salomenu Zahaňskou, mladší Jiří Hedviku, nejmladší Karel Annu. Nejstaršímu ženichovi bylo teprv 20, nejmladšímu 12 let, nejstarší nevěstě pak 16 let.

(Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Dne 25. listopadu 1460 zasnouben jest *Jindřich* starší, syn krále Českého Jiřího z Poděbrad s *Uršulou*, nejmilejší dcerou markraběte Braniborského Albrechta.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Dne 15. dubna 1455 zasnoubil pan Jiří z Poděbrad, nejvyšší gubernator země české, syna svého *Jindřicha s Jeronymou*, dcerou Sedmihradského vojvody Mikuláše z Ujlaku, ačkoliv oba snoubenci byli ještě u věku dětinském *(Děj. česk.)*

Roku 1324 namluvil Jan Lucemburský, král Český, synu svému *Karlu* nevěstu z rodu královského francouzského *Markétu* čili Blanku, kterou Francouzové la Blanche (čili Blanš) a Čechové Blanče zvali. Byla† dcera Karla, hraběte z Valois, a měla sedm let věku svého. Kralevic Karel měl tehdáž osm let. Tak byly tyto děti v máji r. 1324 sobě zaslíbeny a zasnoubeny, avšak až do věku dospělosti každé obzvlášť chovány. *(Děj. česk.)*

Roku 1348 slaven byl sňatek dcery krále a císaře našeho Karla IV. *Kateřiny České s Rudolfem Rakouským*; že pak oba ještě děti byli vzata jest potom Kateřina ke dvoru rakouskému do Vídně aby tam pod očima tchyně své, vojvodkyně Johanny, až do let dospělých vychována byla *(Děj. česk.)*

Na počátku prosince r. 1457 zasnoubil se *Matyáš Korvin*, napotomní král Uherský, v Praze s dcerou pana Jiřího z Poděbrad, *Kateřinou*, přijmím Kunhutou, ovšem teprv devítiletou.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku 1214 usnesli se Ondřej, král Uherský a Lešek Bílý velkokníže Polský, aby v Haliči panoval Ondřejův syn *Koloman*, a za manželku, aby pojal Leškovu dceru Salomenu. Kolomanu bylo tehdáž šest let a Salomeně tři léta. Arcibiskup Granský, co splnomocník papežský korunoval slavně zasnoubené děti v Haliči.

(Engel. Gesch. v. Halič.)

Roku 1205 porodila královna Konstancie Přemyslovi Otakaru I, králi Českému, syna Václava, potomního krále. Císař Filip, dostav toho času také dceru, aby krále tím mocněji k sobě naklonil a připoutal, u něho to způsobil, aby ta jeho dcera *Kunhuta* s mladým Václavem Českým zasnoubena byla, což se i roku 1206 stalo, ačkoliv ještě oba snoubenci byli v ko-

lébce. Také když oba dospělého věku dosáhli, skutečně ve stav manželský vstoupili. *(Zap. Č m. Kr.)*

Roku 1460 dne 8. května zasnoubena jest *Ludmila*, dcera Českého krále Jiřího z Poděbrad, s Jiřím, synem vojvody Bavorského Ludvíka, ačkoliv pro útlý věk teprve v 8 letech jemu oddána býti měla

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku 1459 dne 25. dubna umluvena jest dvojí svatba mezi rodinami krále Českého *Jiřího Poděbradského* a knížat Saských, tak totiž, že syn Jiřího Hynek zasnouben s Kateřinou, dcerou Vilémovou a dcera Jiřího Zdena s Albrechtem, synem Bedřicha Saského. Ačkoliv nevěsty obě byly příliš mladé, měly svatby slaveny býti ještě téhož roku o sv. Martině a vskutku slaveny dne 11. listopadu. Oddavky oboje vykonal arcibiskup Magdeburský. Zdeně bylo 10 roků teprv a Hynkovi 7 let. Obě nevěsty a manželky dány oběma dvorům k vychování dalšímu

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

R. 1279 přivedl Německý král *Rudolf* s sebou do Vídně kromě manželky Anny, dítky své Rudolfa i Jitku a královna vdova Česká vypravila se tamtéž s Václavem i Anežkou; nádherné komonstvo rytířův a paní vzácných doprovodilo je s obou stran. Ačkoliv pak snoubenci obojí byli v stáří ještě nedospělém, Václav i Jitka teprv v osmém, Rudolf i Anežka v desátém roce věku svého: biskup Basilejský nicméně obřady svátostními oddal je již ku pravému manželství sobě vespolek.

(Fr. Palacký Děj. nár. Česk.)

Roku 1370 zasnouben mladý král Český *Václav*, syn Karla IV., s Johanou, dcerou knížete Rakouského Albrechta, a brzy potom v Norimberce i skutečně s ní oddán byl, ačkoliv novomanželé za příčinou věku ještě příliš útlého, teprv o šest let později skládání býti mohli. *(Pelzel.)*

b) Varuj se pokrevního; jinak zaopatři si dispens!

Muž jeden bohatý velmi a dvořením knížete Moskevského Svatopluka († 885) pojal za manželku vdovu bratra svého. Sv. Method mnoho jim přimlouval, učil a napomínal, aby se rozešli, avšak docíliti toho nemohl. Byliť někteří, že ty manžely podporovali a podtají odvraceli od Methodia a lichotili jim pro dary, tak že se nepodrobili zákonům církve. I řekl Method: „Přijde čas, že nebudou moci tito pomoci vám, a že na moje slova vzpomínati budete, avšak již bude pozdě.“ A hle, z nenadání spadlo řízením Božím nebezpečenství na ně, i není nalezeno místo jejich, neb jako vítr prach pozdvihuje, rozsuti jsou.

(Zap. Česk. mor. Kr.)

Prof. *Sämisch* z Bonnu prohlížel ústav slepců v Dürenu a poznal tu hocha od narození slepého, který 7 má bratří a sester rovněž slepých. Otec jejich, nádeník, oženil se dvakráte a obě ženy byly též sestrami. Z obou těch manželstev narodilo se 16 dítek, a to 8 vidomých a 8 slepých. Vždy za jedním vidoucím následovalo dítko úplně slepé. Dosud žijí z dítek slepých tři bratři velcí: varhaník, ladič pian a rohožkář, sestra vyučuje pletení a malý hoch vzdělává se v ústavu. Ostatní zemřeli. *(Čech.)*

Léta 1103 pojal *Boleslav III.*, Křivoústý, král Polský (1102—1139), za manželku Zbislavu, dceru velkoknížete Kyjevského Svatopolka. Ježto však pro příbuzenství byla manželská překážka, udělil mu papež Paskal II. dispens

(Mart. Gallus Děj. pol.)

Protiva z Neumětel obdržel r. 1331 papežské dovolení, aby mohl trvati ve sňatku se Škonkou ze Žebráka, s níž byl spřízněn.

(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)

Roku 1602 dne 13. ledna oddán jest na zámku v Hradci *Vilém Slavata z Chlumu* s bohatou slečnou Lucií Otilií, sestrou posledního Vítkova Hradeckého Jáchyma Oldřicha, když obdrželi dispens od překážky blízkého příbuzenství.

(Paměti Slavaty.)

Vitovd, velkokníže Litvinský, když mu manželka jeho Anna zemřela r. 1418 pojal za manželku příbuznou zemřelé Julianu, avšak dříve si vydobyl dispense od příbuzenství. *(Děj. litev.)*

Roku 1417 pojal *Vladislav II.*, král Polský (1386—1434) za manželku Alžbětu, vdovu po Vincenci Granovském, nepatrným šlechtici. Dříve však dosáhl král dispens od duchovního příbuzenstva. *(Jak. Caro. Gesch. Pol.)*

c) Varuj se smíšeného!

Helena Ivanovna, dcera Moskevského cara Ivana III. Vasiljeviče provdala se roku 1495 za *Alexandra*, velkého knížete Litevského. Car Ivan si však vyhradil, aby Helena zůstala věrna pravoslaví, a proto odbýván sňatek ve Vilně dle obřadu latinského i řeckého. Leč manželství to nevydalo žádného ovoce, ba bylo příčinou rozličných domácích malicherných i důležitých politických sporů. *(Děj. litev.)*

Infantka Španělská, o níž se vyslanec anglický Digby pro syna krále Anglického Jakuba prince Waleského r. 1621 ucházel, nechtěla o sňatku tom ani slyšeti, nýbrž vyjádřila se že raději vstoupí do kláštera, nežli aby princi ruku svou podala.

(Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.)

d) Nehleď jen na bohatství!

Bartoloměj Paprocký, z Glogol a Paprocké Vůle, básník a dějepisec polský (nar. r. 1539 v Masovii), nemaje zboží vlastního a chtěje sobě pojistiti stálého a slušného opatření na budoucnost, oženil se k radě přátel svých s Hedvikou Koszobudskou, kastelánkou sierpskou, dvakráte ovdovělou, bohatou, avšak v letech již valně pokročilou a nad to velmi pánovitou a svárlivou ženou. I viděl se Paprocký v naději své zklamána a nucen byl ji opustiti a do Varšavy odejíti. *(Ant. Rybička.)*

V XV. a XVI. století chtěl-li v *Rusku* bojar aneb jiný vznešený ba i sprostý muž syna svého oženiti, hledělo se nejprv na to a o tom se jednalo, jaké věno má nevěsta dostati. O vzájemné příchylnosti a svobodné volbě nebylo ani řeči, ba ženich před oddavkami nevěsty ani neviděl.

(Arn. Herrmann. Děj. říše Rus.)

Albrecht z Valdštejna, znamenitý vojevůdce v třicetileté válce († 1634), oženil se poprvé se starou, ale bohatou Lukrecií Nekešovou z Landeku, po jejíž brzké smrti († 1614) zdědil její statky na Moravě a tím se stal najednou bohatým pánem, který pak mohl hověti své choutce válečnické. *(Ant. Gindely)*

Vladislav II., král Český (1471—1516), chtěl se oženiti a kníže Jindřich Minsterberský vyhlídl mu kněžnu Barboru, dceru Braniborského markraběte Albrechta, mladou vdovu po Jindřichovi, posledním knížeti Hlohovském. Byla naděje, že to knížectví zdědí a svému druhému choti co věno přinese. Král Vladislav ochotně svolil ke sňatku, uzavřel v Praze dne 12. září smlouvu svatební a ještě v měsíci prosinci 1476 zval okolní knížata ku svatbě. Avšak když divoký Jan Zaháňský pomocí Uherského krále Matyáše knížectví toho se zmocnil, přišla kněžna Barbora tak zároveň o knížectví i o ženicha, neboť Vladislav dal tu důkaz svého ne příliš šlechetného smýšlení, an krásnou kněžnu po ztrátě jejího jmění za manželku si vzíti rozmýšlel a potom od ní upustil.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

e) K němu nenuť! únosu se varuj!

Eližběta Lukrecie, kněžna Těšínská (1625 - 1653), byla dána proti vůli své za manželku Gundacearu z Lichtenšteina. A manželství to bylo nešťastné. Kněžna s Lichtenšteinem žiti nechtěla. Odebrala se na zámek těšínský a tam vládla samostatně, nechtějíc muži dovoliti, aby míchal se jí do vlády. A ačkoliv i císařem Ferdinandem II. byla povzbuzena nechtěla následovati svého muže do Moravy, zůstala v Těšíně a vládla až do své smrti sama, nestarajíc se o Lichtenšteina.

(Fr. Sláma. Děj. Těšínska.)

Markéta, nejstarší dcera krále Českého Jana provdána byvši r. 1327 za Jindřicha, vévodu Bavorského, v patnáctém roce věku svého ovdověla r. 1339 a když i jediný syn jí zemřel, odstěhovala se do Prahy. Král Jan, jakož i markrabí Karel přáli si, aby se znovu provdala za Kazimíra, krále Polského. Avšak Markéta stavěla se přání otcovu a bratrovu na odpor Konečně takořka s donucením svolila, avšak před veselkou, když již přijel král Kazimír do Prahy s velikou slávou a mnohými skvostnými dary, zemřela dne 1. července r. 1341.

(František prob. Pražský Letop.)

Za cara Ruského *Petra Velikého* (1689—1725) učiněna po právu přítrž na Rusi obvyklým násilným sňatkům.

(Děj. rus.)

Perchta z Rosenberka, narozená r. 1424 byla prý krásná paní ale otec její, znamenitý Oldřich z Rosenberka,

provdal ji proti vůli srdce jejího za Němce Jana z Lichtenšteina na Mikulově mravů zdivočilých a zuřivých, kterýž byl vdovec a při sobě také svou tchyni a její dceru choval. Tyto dvě ženské vládly domem a Perchta musila od nich a od manžela mnoho zkusiti.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Roku 1626 ženil Vilém Slavata syna svého *Adama Pavla Slavatu*, hrabě z Chlumu a Košumberka JMC. říšskou dvorskou radu a komorníka s *Marií Markétou*, dcerou Jana Oldřicha z Eggenberka, vojvody Krumlovského. Manželka mladého pána uprchla v den svatební, a poněvadž ji nemohli přemluviti, aby se k manželu svému vrátila, vyhlášeni jsou manželé za rozvedené.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.*)

Břetislav, vévoda Moravský a napotomní kníže Český (1037—1055), když jeda k císaři skrze město Svinibrod r. 1029 tam spatřil sestru Oty Svinibrodského, mladou Jitku, nejkrásnější kněžnu věku svého, prudkou láskou k ní zahořel. Byl i on krásen, udaten a milování hoden. I ustanovil dobýti si jí. Jednoho svátečního dne u večer vloudil se s družinou svou nepoznaný do kláštera, ve kterémž Jitka vychována byla; i chopiv se jí, ana právě, z dveří kostelních byla vystoupila, od nášel ji v náruči svém. Když pak za prvního hned o to pokřiku brány klášterní zavřeny a řetěz přes ně zatržen, aby vyjíti nemohl; on mečem řetěz protav, prorazil sobě cestu i s krásnou kořistí na rychlého koně se posadiv, odchvátal s ní až do města Olomouce.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Mečislav Polský po Dubravčině smrti dlouho bez prospěchu namlouval sobě Odu, dceru severosaského markrabí Dětřicha, jelikož kněží ji ze kláštera v městě Kalvě nad Salou propustiti nechtěli, svěřil Boleslav asi r. 983 hrabě Dědovi, svaku nevěstinu, vojsko české, s kterýmž Děd do jižního Durinska vpadnuv, dobyl a poplenil město Žiči a pak ve Kalvě Ody se zmocniv, ji Mečislavovi k manželství přivedl.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dimitr Sanguško, udatný šlechtic a rytíř litevský († 1554), násilně přepadl s družinou hrad ostrožský a tu se dal oddati s Eliškou Ostrožskou, při čemž, ježto nevěsta odpovídati nechtěla, kníže Basil Konstantin za nevěstu jako kmotr na křtinách odpovídal. Za to byl Sanguško od soudu královského v Krakově odsouzen a v Jaroměři v Čechách od vykonávatelů soudu zavražděn

(*Kar. Zap. Čas. čes. Mus. 1852.*)

f) Děj se z naklonnosti, hleď na ctnost!

L. 1240 pojal ovdovělý *Jan Asěn II.*, car Bulharský (1218—1241), za manželku Irenu, dceru slepého zajatce a tchána Theodora, císaře Epirského propustil na svobodu.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

3. Příprava.

Vstup s Bohem; přijmi sv. svátosti!

Jan Bezdružický z Kolovrat, ucházeje se v XVI. století o Bohunku ze Svojanova, žádal za přímluvný list u císaře Rudolfa avšak doložil: „žádným jiným způsobem k té ženitbě nepřijdu, nežli s pomocí Pána Boha.“ A Bohunku také dostal.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Nedávno tomu, co dostalo se mi řídkého případu, že jsem měl knížecí snoubence k jich sňatku připraviti. Když jsem princeznu *K. z T.* mezi jiným upozornil, že to velmi dobré pro oba manžele s prospěchem spojené jest, pakli se obapolně hned před sňatkem zavážou, ne-li vícekrát, alespoň jednou v roce spolu k sv. svátostem přistoupiti, tu padla mi ta zbožná duše do řeči, řkouc: „To mi princ G. již slíbil!“ Dříve tedy, než kým na to, co manželství šťastné činí, upozorněna byla, přišla na to sama a dala si připověď tu od vznešeného ženicha učiniti, ano pod tou toliko výminkou ruky mu podala. A kdykoliv v pozdějších letech přijeli navštívit svých rodičů na L, neopomenuli na výroční den svého sňatku spolu sv. svátosti přijmouti. Kéž by tak opatrně všecky nevěsty před sňatkem sobě počínaly! Tak by se mnohé nešťastné manželství předešlo, nebo čím dále, tím více přicházíme k tomu přesvědčení, že příčina nešťastných manželstev bývá nejvíce lehko-

vážné přijetí sv. svátostí před svatbou, pro mnohé vedlejší a zbytečné starosti svatební, jakož i zanedbání přijímání sv. svátostí po svatbě.

(Čas. „Anežka“ 1882.)

4. Oddavky.

Dějte se ráno při mši sv.; děkuj Bohu; čiň dobré skutky; i vesel se!

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský v XVII. století nařídil, aby oddavky odbývaly se vždy dopoledne a slučovaly s obětí mše sv., aby se přisluhovalo svátostí manželství toliko těm, kteří přišli ke správě Boží a přistoupili ke stolu Páně.

(Fr. Krásl. Arn. hrabě Harrach.)

Boleslav Pobožný, král Polský, rozesílal dary zvlášť chudým chrámům, aby poděkoval Bohu za tu milost, že za manželku mu dal ctnostnou bl. Jolentu, dceru krále Uherského Bely IV., a vyprosil pro sebe i manželku nebeského požehnání.

(Škola Bož. Srd. Páně. 1875.)

Pan *Vilém z Rosenberka*, vladař rodu Rosenberského, léta Páně: 1587, 11. Januarii po čtvrté se ženiti ráčil v Praze v domu svém na zámku, pojímav sobě šlechtičnu z Pernšteina, pannu Polexinu, sirotka po panu Vratislavovi z Pernšteina, nejvyšším kancléři království Českého. A tu v městech pražských na rozdílných místech štědře dal pan ženich krmiti veliký počet chudých lidí za tři dni pořád.

(Vác. Březan. Živ. Vil. z Ros.)

Dne 27. ledna r. 1578 když *Petr Vok* z Rosenberka pojímati sobě ráčil třetí manželku markrabnu z Bádu, týž pán chtěv, aby toho veselí i potřební lidé účastni byli, v městě Prachaticích o dva stoly chudých lidí oupravně nakrmiti ráčil.

(Vác. Březan. Živ. P. V. z Ros.)

5. Manželství.

a) Dobrovolně se ho vzdali v ustavičné čistotě žili,

viz i: „Čistota 1 b!“

Sv. *Bohumilu*, pannu a mučennici valašskou v XI. století, když dospěla v pannu krásnou a ctnostnou, zasnoubil lakomý otec bohatému velmoži Štěpánovi, pověstnému opilci, svárlivci a rouhači. Za muže takového se arci Bohumila provdati nechtěla a proto s vědomím matky s jedinou věrnou služkou tajně z domu odešla, aby vstoupila do kláštera v Macedonii, zemi sousední.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Alžběta čili Jelizaveta Petrovna, carovna Ruská, dcera Petra Velk., která r. 1741 vstoupila na trůn ruský, měla se třikráte vdávati, ale zůstala svobodnou. *(Jos. Kolář.)*

Blahoslavený *Moric* († 1336), syn bána uherského, oženil se, ale po třech letech vstoupil do kláštera a choť jeho stala se jeptiškou.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Bl. *Petru Kanýziu* (nar. roku 1521 v Belgii), jesuitu, jenž i v Praze účinkoval, vnukal otec co jinochu zasnoubení s urozenou, slíčnou a bohatou pannou; on nesvolil, baže po stavu kněžském. *(Drahé kameny.)*

Sv. *Hedvika* († 1243), choť vojvody Jindřicha I., jenž od r. 1201 částkou země slezské a polské vládl, hleděla v manželském stavu všemožně napodobiti panenství. Neboť uprosila chotě svého Jindřicha, že u ní tělesné rozkoše nepohledával v postní, nedělní a sváteční dni; aniž jí vadil v zdrženlivosti za celou tu dobu od početí každého plodu až do jeho porození. Však po šestém početí namluvila na to svého manžela, že s ní před biskupem ustavičnou čistotu Pánu Bohu slíbil. Od toho dne nemluvili spolu, leč na veřejných a posvátných místech.

(Drahé kameny.)

Blahoslavená *Kunhuta*, královna Polská, panna († 1292), všemožně si přála, zachovati čistotu. Jen z poslušnosti provdala se za *Boleslava Stydlivého*, krále Polského a vladaře Sandomírského. Po odbytém svatebním veselí v Krakově prosila chotě svého, by jí byl soudruhem panickým a bratrem v Kristu, Boleslav překvapený slíbil jí, že celý rok zůstane zdrželivým, ježto se byl zavázal dáti jí, čehokoli by žádala sobě. Po roce prosila Kunhuta, aby jí Boleslav popřál druhý rok ke cti Marie Panny bez poskvrny počaté. Král svolil. Po roce druhém vrhla se Kunhuta choti svému k nohoum a pla-

čic prosila, aby ke cti svatému Janu Křtiteli i třetí rok trávil v zdrželivosti. Král se rozhněval a odešel do jiného hradu svého. Po půl roce stal se však klidnějším, obávaje se pak války občanské v zemi, kdyby bez potomka zemřel, měl to choti své za zlé. Velmoži Kunhutu potupovali, ona však tím vroucněji modlila se Bohu, aby jí zachoval liliji nevinnosti; vzývala za přímluvu svatého Jana Křestitele a před jeho svátkem postíc se celý den a celou noc ztrávila na modlitbách. A hle, po třech dnech potkal se s ní král Boleslav, když vycházela z kostela a laskavě pravil: „Volím svorně s tebou žíti a nikdy více nebudu obtížným tobě.“ Král věrně stál v tomto slibu po celý život svůj, odkud v dějinách nazván jest „Stydlivým“.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

b) Povedené blaží, nepovedené jest neštastné.

Alexandr II., od roku 1855 car Ruský, žil s manželkou svou carovnou Marií Alexandrovnou velmi šťastně.

(Jan Vaclík.)

František Lad. Čelakovský, básník český († 1852), žil s manželkou svou Marií ve šťastném manželství a to tím více, když se stal otcem syna Ladislava.

(Jan Sojka. Naši mužové.)

Blahoslavená *Emma*, kněžna Korutanská († 1015), žila s manželem svým Vilémem ve šťastném a svorném manželství.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Jindřich Jaroslav Clam Martinic, vynikající politik († 1887 v Praze), žil v blaženém manželství s Augustou, rozenou princeznou Salm Krautheimskou, která ho provázela na jeho cestách, aby zdraví nabyl a přečkala ho.

(J. Bačkovský.)

Soběslav I., kníže Český (1173—1178), požíval s Adletou Uherskou vždy nezkaleného štěstí v domácnosti. I Adleta milovala jej celým srdcem, ana po jeho smrti hořem pro něho se utrápila.

(Contin. Cosmae.)

Kateřina II., carovna Ruská († 1796), stala se manželkou cara Petra II. Avšak manželství její nebylo šťastné. Petr byl náruživý surovec.

(Děj. rus.)

6. Manželé hodní

a) se milují.

Anna, dcera císaře a krále Českého Karla IV. (nar. 1366), provdala se za krále Anglického Richarda II. Manželé tito žili spolu v lásce největší. Po smrti její hořekoval král velice, dal tělo její slavně ve Westerminstru pochovati a postavil jí náhrobní památník, na němž dal vytesati i svou vlastní sochu, ana vedle sochy královniny spočívajíc, ruce její drží ve svých.

(Ant. Gindely.)

Když Soběslav I., kníže Český, dne 14. února r. 1140 zemřel vdova a manželka jeho *Adleta* Uherská, milovavši ho celým srdcem, velmi jeho smrtí se trápila až velikým hořem sklíčena v několika měsících po něm dne 15. září téhož roku také umřela.

(Děj. česk.)

Boleslav Pobožný, král Polský, tak miloval manželku svou bl. Jolentu a cenil, že ve všem dbal rady a prosby její.

(Škola B. Srd. P. 1875.)

Paní *Zuzana Černínová* z Harasova s manželem svým Janem velmi se srovnávali. A když tento r. 1642 k službám císařským častokráte potřebován byl, tu povždy jí po něm velmi teskno bylo. Zdálo se jí, že bez něho všechno hospodářství se obmeškává a ona že daremně zahálí a doma platna nic není. A jako upřímná starostlivá manželka vedle modliteb a nejposlušnějších služeb svých i dítek, kteréž mu v psaníčku k brzkému dodání oznamovala, někdy pomeranče, salát, hrnec medu anebo kus slaniny na špikování zajíčka mu posílala a vždycky srdečně si vinšovala, aby brzy v dobrém a šťastném zdraví domů přijel, neboť když Vašnosti mám zdravého, mám taky při tom všeho dosti.

(Fr. Dvorský Obr. víry. 1886.)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), choval k druhé manželce své Eleonoře, princezně mantovanské, velikou lásku a ztrávil všechen svůj prázdný čas v její společnosti.

(Ant. Gindely.)

Královna *Jitka* za svého korunování ještě se byla nezotavila dosti po svém posledním porodu; tělesným při té slavnosti namáháním vysílivši se, upadla opět v nemoc, která již dne 18. června

1297 učinila konec jejímu životytí. Král Václav II. Český, manžel, milovav ji vroucně, po celá léta nedal se utěšiti nad její ztrátou.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Manželství arciknížete *Karla Rakouského*, nejmladšího syna císaře Ferdinanda I. (1526—1564), s Marií, kněžnou Bavorskou, bylo manželstvím vzorným, v němž obě strany štěstí své hledaly a nalezly. Mladá paní, jež byla v domě otcovském zažila nejkrásnějšího života rodinného a jíž si rodiče a ostatní děti vysoce vážili, zařídila si v Hradci po boku svého chotě podobnou domácnost. Co se týká její schopností, nadána byla ostrým úsudkem a pevnou vůlí, jíž se podrobovali, kdo při ní byli a především její vlastní manžel. Manželé mezi sebou a se svými dětmi obcovali co nejsrdečněji a nejvřeleji.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Roku 1350 upadl císař a král náš *Karel IV.* náhle v těžkou nemoc neb byl prý otráven. A tu byli dva dvorští úředníci prý v podezření, že se k otrávení Karlovu přičinili a byli prý od soudu k smrti odsouzeni. Tu prý císařovna *Anna Falcká*, svému manželu k nohoum se vrhla, tvrdíc, že nikoliv tito dva úředníci, nýbrž ona vinu toho zločinu na sobě má. Aby prý si ho láskou k sobě ještě více připoutala, uposlechla radu některých paní a podala mu pokrm lásky, nemyslíc, že by takové zlé následky způsobiti mohl. Ona tedy že vinna jest tím zločinem a oni dva mužové nechť se z vězení propustí. Císař Karel byl prý tímto důkazem ženské lásky tak pohnut, že císařovně všechno prominul velmi milostivě ji k sobě přivinul a těšil, všechno další vyšetřování zastavil a oněm dvěma úředníkům zase jejich úřady vrátil. (*Matyáš Villani.*)

Dne 25. března 1837 zemřela *Václavu Klementu Klicperovi*, professoru a spisovateli českému († 1859) jeho manželka, paní milovaná, duchaplná, jež často v práci spisovatelské Klicperu statně byla podporovala. Co žena byla vzorem lásky manželské. (*Jan Sojka.*)

Mikuláš I., car Ruský (1825—1855), co manžel a otec byl příkladný.

(*Jak. Malý.*)

Václav z Říčan na Hořovicích zemřel roku 1596 v štědrý den 24. prosince. Manželka pak jeho, poněvadž spolu u velmi potěšitelném pokojném způsobu a v lásce manželské přes čtvrt století živi byli, tak si po smrti jeho zasteskla, že v několika dnech po manželu svém zemřela, a oba jednoho času a v jednom hrobě pochováni byli.

(*Památ. archeol. XI.*)

Sigmund August, král Polský, ztrativ r. 1551 manželku svou Barboru Radzivillovnu, nosil od té doby černý oděv, pokoje své v Knyšíně černě obíti dal a při pohledu na památky po milované choti své plakával. (*Děj. pols.*)

Ženy starých *pohanských Slovanův* nebyly ani střeženy ani zamykány, jako u východanův; anobrž volno jim bylo předstupovati dle libosti jak před domácí taktéž před příchozí a hosti.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Adam František kníže ze Švarcenberka († r. 1732) něžně miloval choť svou Eleonoru. Lásku tu ukázal zvláště v poslední vůli, kdež jí mimo její vlastní věno velkou částku peněz každoročně z panství synových vykázal a synu dědici nařídil, aby bedlivě o matku svou vůbec pečoval a aby vždy také nejen slušné, ale i svému knížecímu stavu přiměřené spřežení koní na své soukromné pojížky měla. V dodatku pak ku poslední vůli konečně synu nařídil, že co dědic jeho přenechati má kněžně matce své doživotně celé lesnaté a na všelikou zvěř bohaté knížecí panství na blízku Tábora ležící a Chejnov zvané k tomu účelu, aby tam kněžna, jakožto velká milovnice honby pro svou zábavu a rozkoš vždy dostatečné příležitosti ku provozování honby měla.

(*Jan Votka.*)

Albrecht Waldštein († 1634), žil s manželkou svou Alžbětou Kateřinou, rozenou hraběnkou Harrachovou velmi svorně a velice ji miloval.

Svatý *Vladimír*, král Dalmatsko-chorvatský († 1015), žil s manželkou svou Kosarou, dcerou Bulharského cara Samuela, svatě a šťastně.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Vladimír Monomach, velkokníže Kyjevský (1113—1125), vladař mnohými ctnostmi proslulý, napomínal synů svých,

řka: „Ženy své milujte, ale nedejte jim nad sebou vládnouti!“ *(L. J. Píč Děj. nár. Rusk.)*

Vladislav II., král Polský (1386—1434), něžně miloval první manželku svou Hedviku. Ve více než sto kostelích slouženy byly za ni po její smrti mše sv., kterouž si vždy při zakládání kostela anebo jakémkoliv darování vyminil. *(Jak. Caro. Gesch. Pol.)*

b) V bídě a nouzi se neopouštějí.

Roku 1319 odloučil král Český, Jan Lucemburský, manželku svou *Alžbětu Přemyslovnu* ode všech čtyř dětí a osob služebných a dal ji na Mělník odvézti, kdežto zapuzena dlela co opuštěná vdova. Avšak když roku 1321 král při turnaji v Praze s koně spadl a dosti značně se poranil, královna Alžběta jako manželka o jeho uzdravení snažnou péči měla, čímž poněkud jen srdce jeho obměkčila. *(Děj. česk.)*

Davidovič, státník a spisovatel srbský († 1838), upadl později v bídu velikou, tak že na to, jsa otcem tré dítek, pomýšleti musel, aby sobě vydobyl vezdejšího chleba, a stal se obecním písařem v Bělohradě. A tu přispívala mu velmi manželka jeho, milostná Řekyně, kteráž často svou jemností v hodinách neblahých mysl jeho k nové síle byla povznesla a zoufalství v srdci jeho vzniknouti nedala. *(Jan Sojka.)*

Ivan Alexejovič, kníže Ruský *Dolgorukov*, byl pro padělání závěti cara Petra II. roku 1730 vypovězen do Sibiře. Choť jeho *Natalie* následovala dobrovolně manžela, těšila jej v zármutku jeho a strávila s ním 8 roků u vyhnanství. *(Děj. rus.)*

Maršálka Matěje hraběte *Gallasa* v 30leté válce sprovázela na jeho polních taženích manželka jeho *Dorota*, rozená hraběnka z Lodronu. *(Kar. Eichler. Poutní místa.)*

Když roku 1852 *Karel Havlíček Borovský* do Brixenu uprostřed tuhé zimy byl internován a tam násilně odvezen: odstěhovala se později k němu šlechetná choť jeho Julie s malou dceruškou Zdeňkou, aby s ním sdílela smutný osud jeho. Avšak brzo ochuravěla v ponebí nepříznivém, takže se navrátiti musela do Prahy, kdež i brzy zemřela. *(Jiljí Jahn.)*

Klementina, manželka *Karla Alex. Hoffmanna*, polského spisovatele, provázela roku 1831 po potlačení revoluce polské chotě svého do ciziny a živila se v Paříži vychovatelstvím.

Léta Božího 1421 dobyl Jan Opočenský *Chotěboř* a věrolomně spálil ve třech stodolách chotěbořských na sedm set. To vidouc jedna *žena*, že muž její již hoří, vskočila tam za ním do ohně a shořela se svým mužem. *(Staří letop. čeští.)*

Roku 1562 provdala se *Kateřina*, starší sestra Sigmunda, krále Polského, opovrhnouc rukou ukrutného cara Ruského Ivana IV. za Jana, vévody Fridlandského, bratra krále Švédského Ericha XIV. Když pak později Erich bratra svého Jana uvěznil, žila hodná Kateřina s manželem svým ve vězení. *(Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.)*

Léta Páně 1621 dne 30. máje dal purkmistr v *Litoměřicích* Pichl 24 přednějších litoměřických měšťanův a mezi nimi i zetě svého zjímati, a pak v Labi utopiti. Dcera purkmistrova nemohouc u otce milost pro manžela svého vyprositi a spatřivši manžela svého k břehu plynouti, do řeky vskočila a v půli ho uchytivši, z vody svázaného vytáhnouti se snažila; ale stalo se, že oba spolu utonuli; na druhý den tak, jak byli objati, vytaženi a do hrobu vloženi byli. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Ljubice, choť Srbského knížete Miloše, stála manželi svému po boku v těžkých dnech národního neštěstí jako anděl strážce, radíc mu a k dobrému přemlouvajíc a chrabře ho v boji posilujíc; doma oslazovala mu věrná manželka dni převelké starosti a vychovávala své dva syny pro dílo budoucí ku potěše a naději otci. *(A. Hadžič. Ludmila 1886.)*

Když roku 1727 *Alexandr Danilovič Menšikov*, generál ruský a státník († 1829), zbaven všech důstojností, vypovězen byl do Sibiře, doprovázela ho tam i věrná manželka jeho Dorotea Arseněva, kteráž však na cestě zemřela a i dcera Marie, kteráž taktéž v Sibiři brzy zemřela. *(Jos. Kolář.)*

Když *Andřej Ivanovič Ostermann*, státník ruský, jenž u velikém postavení

a štěstí byl za carovny Anny Ivanovny (1730—1740), za cařice Alžběty Petrovny odsouzen jest r. 1742 v doživotné vyhnanství na Sibiř, kdež i zemřel, následovala a doprovázela ho i choť jeho *Marfa Střešnova* a setrvala v Sibiři až do jeho smrti (*Děj. rus.*)

Jan Smil z Kremže byl v XV. století od Oldřicha z Rosenberka zrádně přilákán a uvězněn. A tu přišla paní *Anna*, Smilova manželka, aby za svobodu muže přinesla oběť odřeknutím se práv svých k vezdejším statkům, po nichž Oldřich lakotně toužil.

(*Theod. Wagner. Čas. Mus. kr. Čes. 1889.*)

Když *Ludvík Solaňski* po několikaletém šťastném manželství, ana nastala v Polsce doba všeobecné hrůzy, vězněn byl nejprv v pevnosti varšavské a pak odvezen do Petrohradu, kdež celá tři léta strávil v kazamatech: sdílela věrná choť všechny osudy s mužem svým, následovala ho všude, starajíc se získati přístup do jeho vězení aneb domoci se pro něj v rozhodných kruzích úlevy. Po osudném roce 1830 vypovězen byl Ludvík Solaňski do Permu — a vzorná žena i tam provázela muže svého, sdílejíc s ním trpělivě strasti života vyhnaneckého. Pod zachmuřeným nebem, v kraji, o němž Poláci vypravují, že jest zemí „bez naděje“, poznala paní Solaňská z vlastního názoru utrpení a nedostatky svých krajanů, vyhnanců. Od oněch chvil počala býti jich těšitelkou, opatrovatelkou — matkou! matkou sibiřskou!

(*Ed Jelinek. Sborník Slovanský 1881.*)

Roku 1090 kněžna *Wilburka*, paní moudrá i srdnatá, mimo vědomí Kunrata, manžela svého, přišedši do Vratislavova ležení, an tento válku proti Moravě a Kunrátu vedl, vrhla se k nohoum královým, plačíc a prosíc, aby již ušetřil země i ušetřil bratra. Výmluvná řeč její a potok slzí pohnuly srdcem královým i všech přítomných, takže nebylo tu oka, jež by se podíváním takovým bylo nerozvlnilo. Vratislav pozdvihl ji a posadil vedle sebe. Pak prosila i o milost pro syna, jenž otce těžce uraziv, nyní trestu svého prý očekává. I políbil ji Vratislav a kázal, aby mu rychle přivedla bratra i syna, že chce jim zapomenouti na vše, co se stalo. Když tedy přišli, přijal je oba s celováním pokoje.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

c) Jsou si věrni.

Manželské svazky u pohanských *Čechův* byly pravidelné a zachovávaly se svatě; cudnou věrnost a oddanost slovanských žen vůbec k mužům chválili a vynášeli i cizinci, kteří nejméně bývali náchylni k tomu, aby Slovanům v něčem lichotili, i napsali památné svědectví, že slovanské ženy nechtíce déle žíti po smrti manželův svých často samy se usmrcovaly a s muži svými spáliti neb pochovati se dávaly. Tak na př. když r. 1204 Litvané Rigu zničiti chtěli a 1200 jich padlo, byvše přemoženi, vpadli Němci do země litvínské, nalezli v každé obci alespoň 50 oběšených žen na stromích. Byly to vdovy v boji padlých mužů, které samy se zavraždily, aby, jak se domnívaly, s muži svými po smrti ihned spojeny byly.

Ferdinandu I., císaři a králi Českému (1526—1564), když někteří za zlé měli, že manželku svou s komonstvem jejím na sněmy říšské i jinam s sebou béře a proto velké náklady na cestě se vedou, velmi moudře jim odpověděl: „Náleží,“ dí on, „dobrému knížeti, králi i císaři poctivý život s manželkou vésti, a vědomo jest, že nejednou větší outraty jdou na nezřízené a chlípné rozkoše, nežli na manželku.“

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Václav Hollar, výtečný rytec český († 1677), odstěhovav se do Anglicka, vzal si komornou hraběnky z Arundelu, jistou slečnu *Tracy* za manželku, která mu byla věrnou společnicí, sdílivši s ním všecky radosti a žalosti ano i práce jeho; praví se, že velmi vkusně ryla do mědi, a obzvláště se chválí její rytiny, představující rozličné kožešiny.

(*J. B. Müller. Čas. čes. Mus. 1854.*)

Jiří z Poděbrad, král Český (1458—1471), byl bezúhonný a vzorný manžel i otec.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Královna *Johanna*, choť krále Českého Václava IV., byla od loveckého psa dne 31. prosince 1386 nešťastně zardousena. Bylať pak královna ctnostná

a bohabojná, Václava od mnoha prostopášností odvracela, však dětí s ním neměla. (*Děj. česk.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378) manželství tak čistě zachovával a pevně, že nikdo neměl jemu toho nejmenšího vytýkati.

(*Jan I. Očko z Vlašimi.*)

Roku 1547 pojal *Sigmund August*, kralevic polský, Barboru Radziwilliovnu za manželku a sňatek ten i r. 1548 veřejně ve Vilně prohlásil. Avšak sňatku tomu odpírali stará královna Bona a pánové polští, žádajíce, aby se Sigmund s Barborou dal rozvésti. Sigmund však na sněmu prohlásil, že věrnou ženu svou neopustí. Taková stálost krále odzbrojila stavy, i složili již při druhém sněmu r. 1550 jednosvorně hold svůj královně Barboře, která byla pak dne 13. prosince v Krakově korunována. (*Světozor. 1887.*)

Karel Starší ze Žerotína († 9. října 1636) měl hluboko v srdci svém zakořeněnou mravnost a věrnost manželskou a napomínal psaním r. 1612 pana Jana Čejku z Olbramovic, aby čistotu a věrnost stavu manželského zachovával, ježto o Čejkovi se roztrušovalo, že svou starou manželku chce zavrhnouti a jinou mladou si vzíti.

(*V. Brandl. Obzor. 1886.*)

Žofie, stavši se r. 1389 manželkou krále Českého Václava, byla ještě mladá i krásná, beze vší ctižádosti pobožná i dobrá a manželu svému osvědčila oddanost věrnou v každé době.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

d) Odpouštějí si.

R. 1419 přijal *Sigmund*, král Český, v Uhersku manželku svou Barboru, po víc než půlletém pro domnělou její nevěru zavržení, opět na milost a vrátil se s ní do Brna.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

e) I po smrti na sebe pamatují zvláště modlitbou a mší sv.

Anděline, dcera Černohorského knížete, provdala se za Srbského vladaře Štěpána Brankovice. Roku 1467 vystěhoval se Štěpán do Italie s dvěma syny, kdež sám brzy zemřel. Anděline se potom přestěhovala do Srěmu a žila v Kuponovu, kamž také s sebou tělo muže svého vzala. (*Jan Vaclík.*)

Léta 1506. Roku toho u vigilii sv. Jakuba *Anna*, královna Uherská a Česká, manželka krále Vladislava, zůstaviv manželu svému dceru Alžbětu a syna Ludvíka, umřela a na den sv. Anny pohřbena. A tu hned po smrti její král rozkázal, aby dcera jeho nebyla Alžbětú ale Annú jmenována. A to učinil pro milost své manželky, chtě tomu, aby jméno její nebylo dáno v zapomenutí, ale aby na dceru jeho a její bylo přeneseno.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Paní *Růžena Rüklova* z Dolního Bradla u Nasavrk, majitelka sklárny a realit, založila r. 1892 ku poctě zesnulého manžela svého Františka Rükla kapli nákladem více jak 15.000 zl.

(*Čech.*)

R. 1515 zemřela Barbora Zapolská, choť Sigmunda I., krále Polského. *Sigmund* velice po ní truchlil a dal jí v katedrálním kostele v Krakově vystavěti náhrobek dle italského vkusu z tesaného kamene. (*Děj. pols.*)

Tomáš Štítný ze Štítného, slovutný spisovatel náš český bohoslovecký, nar. okolo r. 1325 za krále Jana Lucemburského, maje asi 32 léta věku svého, oženil se okolo r. 1357 a o manželce své vzpomínal často s hlubokým pohnutím mysli. (*Děj. česk.*)

Anežka, vdova po † *Přechovi z Trnové*, majiteli Otmíče v Hořovsku, odkázala asi roku 1488 na zboží svém v Imeňanech dvě kopy a 20 gr. míš. ke kostelu sv. Jiljí do Hořovic, na opravu toho domu Božího polovici a faráři polovici; za to měl farář prositi Pána Boha po kázaní nedělském za duši Přechovu, dcery a příbuzné jeho a za ten všechen rod. (*Nejstarší kniha hořovská.*)

Roku 1547 dne 27. ledna zemřela v Praze královna Česká Anna *Ferdinand I.* (1526 - 1564), choť její, ctil památku své manželky vřele a upřímně; ve hlavním chrámu sv. Víta učinil fundaci na každodenní mši za její duši a po letech ještě, totiž roku 1552, dal ze stříbra sošku její $1^1/_2$ lokte vysokou a 31 liber těžkou uměle ulíti a obětoval ji sv. domu do Loretta v Italii.

(*Jos. Kořán. Č. m. Kr.*)

Jan, řečený *Tožice*, pán na Kamberku

od roku 1411, ztrativ manželku svou Markétu, daroval plat jedné kopy roční na zboží kamberském Václavovi, faráři na *Poříčí*, jenž se proti tomu zavázal, že bude při službách Božích zemřelých modlitbami svými vzpomínati. (*Lib. erect. VII.*)

Roku 1411 založil rytíř *Jan z Toženic a z Kamberku* výroční památku při chrámu Páně v *Benešově* za v Pánu zesnulou tam odpočívající svou manželku Markétu a veškeren rod. (*Lib. erect. VII. M.*)

Roku 1410 založil v Telči *Jan, pán na Telči*, výroční mše sv. za svou zemřelou choť Dorotu. (*Lib. erect.*)

Jan Krištof Kosoř Malovec z Malovic, majitel Tučap a Katova, posvětil památku své zemřelé choti Marie Magdaleny, záhy (r. 1735) zemřelé, založením mešní nadace obnosem 500 zl. při chrámu Páně v Tučapech. (*Fr Hůlka. „Method" 1890.*)

Vitovd, velkokníže Litvínský, když mu roku 1418 zemřela manželka Anna, dal za ni sloužiti mše sv. a později vedle jejího hrobu ustanovil i hrob pro sebe. (*Děj. litev.*)

7. Manželka hodná.

a) Jest trpělivá a shovívavá.

Když *Anna* Česká, královna Anglická, dcera otce vlasti naší Karla IV. roku 1394 co oběť velké obětovnosti své umírala, napomínala choť svého krále Anglického Richarda II., aby pamatoval na Boha a na svoje poddané, a aby vládl moudře, mírně a laskavě (*Frant. Berkova. Ludmila 1890.*)

Když Richard II., král Anglický, hněvem zahořel proti svým nepřátelům a pomstu jim přísahal, objevila se před ním nebesky mírná, tichá a laskavá choť *Anna Česká*, dcera otce vlasti naší české Karla IV. († 1394), něžnou domluvou a lahodnými slovy ukrotila jeho hněv, mstu a prudkou jeho mysl k mírnosti naklonila. (*Fr. Berkova Ludmila 1890.*)

V prosinci r. 1453 přišli poslové ze Sas ku králi Ladislavovi do Prahy žalovat na Saského knížete Viléma, že s manželkou svou Annou, sestrou krále Ladislava, krutě nakládá a ji i uvěznil, avšak poslům přísně domlouváno. Neboť sama kněžna *Anna* psala bratru svému králi Ladislavovi a omlouvala svého nehodného manžela a pravila, že jest spokojená, ač tomu tak nebylo (*Děj česk.*)

Roku 1560 zemřela *Ivanovi Vasiljeviči*, caru Ruskému (1533 – 1584), manželka jeho *Anastasie* kteráž dosud dovedla krotiti vášně jeho. I oddal se nyní Ivan hýření a ukrutnosti. (*J. L. Píč. Děj. nár. Rusk.*)

Bl. *Jolenta*, choť Boleslava Pobožného, krále Polského, vždy byla muži povolnou, ústupnou, pokornou, a slovy přítulnými a laskavými přiměla jej ke všemu, co za dobré a šlechetné uznávala. Bedlivě střežila se každého slova, jež by prozrazovalo, že manželi chce poroučeti, jím vládnouti, neboť věděla předobře co praví sv. apoštol, že ne žena ale muž jest hlavou. Leč láskou a mírností učinila z něho tak milého, účinlivého, zvlášť ale zbožného knížete, že poctěn záhy příjmím: „Pobožný". (*Škola Bož. Srd Páně. 1875.*)

Matku *Františka Palackého*, slavného spisovatele našeho, nikdy myšlénka neslušná neopanovala v mysli její, nikdy slovo nesvaté nevyšlo z úst její. Příkoří od zvášnilého manžela svého snášela trpělivě; kdykoli vznikla mezi otcem a dítkami nevole nějaká, ona dovedla ji pokaždé k dobrému konci. (*Fr. Palacký.*)

Zdislava (naroz. okolo r. 1200) provdala se, ctíc vůli rodičů, za českého pána Havla, syna pana Markvarta, purkrabí děčínského. Manžel, povahy pánovité a prudké, broukal zprvu na poníženou lásku choti své, s jakouž ona bídáctvu opovrženému sloužila. Než její moudrou a laskavou domluvou v čas příhodný, jemnou prosbou, zvláště pak modlitbou Pánu Bohu zaň činěnou, krotlo mu srdce a zvykalo ušlechtilé pokoře milosrdenství křesťanského. (*Drahé kameny.*)

b) V nemoci muže věrně ošetřuje.

Když Boleslav Pobožný, král Polský, vrátil se z válečné výpravy upadl náhle v horečku. A tu se ukázala bl. *Jolenta*, choť jeho, v pravém světle. S jakou péčí a starostí, trpělivostí a láskou ošetřovala choť svého, nevzdalujíc se jeho lůžka ani ve dne ani

v noci; jak jej těšila a na hodné přijetí sv. svátosti připravovala; jak živě s ním rozmlouvala o naději žití budoucího, o zaslíbeních Kristových a stánku nebeském, připraveném pro nás, dobře-li tento život časy skončíme. Dne 7. května 1279 vypustil Boleslav duši svou u přítomnosti Jolenty, tří dcer a synovce Přemyslova.

(*Škola Bož. Srd. Páně 1875.*)

Marie Leszczyńska, dcera Polského krále Stanislava Leszczynského a napotom choť Francouzského krále Ludvíka XV. (nar. r. 1703), když r. 1744 král Ludvík v Metách ulehl těžkou nemocí, přijela k němu a jevila k němu takovou lásku, že i nejzkaženější dvořané byli pohnuti. S pláčem líbal jí král ruce a přísahal, že od nynějška bude celý jejím. (*Jos. Kolář.*)

Když roku 1576 císař a král Český Maximilian II. před svou smrtí, kteráž dne 12. října následovala, smrtelně se rozstonal, ošetřovala *Marie*, dcera Karla V. známá svou pobožností, s největší obětavostí choť svého ve dne a v noci, a spala po celou noc vedle něho.

(*Poselkyně.*)

V registrách rychtářských rakovnických z roku 1575 poznali jsme ženu *Nohyčku* ze Žaliny, jejíž muž házel dětmi jako štěňaty, až naposled i s jinou do světa ujíti chtěl — v tom nemoc ho porazila. Nohyčka chodila na nevěrného muže pracovat, a když mdlé ruce nestačily, chodila na něho žebrati.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Szajnocha Karel, slavný dějepisec polský († 1868), oslepnuv r. 1857 na obě oči, žil potom neustále ve Lvově, kdež diktoval myšlénky svoje šlechetné manželce, Johanně z Biliňských, která jej ošetřovala něžnou láskou až do smrti. (*Jos. Kořán.*)

c) V ctnosti muže utvrzuje, ano i obracuje ho.

Hedvika († 1243), choť vojvody Jindřicha I., jenž od roku 1201 částkou země slezské a polské vládl, milujíc pro Boha velmi svého manžela a dítky, učila je rovněž sloužiti Jemu celým srdcem. U své choti přiučil se vojvoda Jindřich I. vroucné pobožnosti, uctivosti k duchovenstvu, upřímné lásce k poddaným. On založil z jejího vnuknutí roku 1203 nedaleko Vratislavě klášter v Třebnici v čest bl. P. Marie.

(*Drahé kameny.*)

Štěpán Kosada, syn Vůkaův, šlechtic v starém Chlumě v Bosně v XV. století, oženil se s Helenou, dcerou mocného Zetského knížete Balše, a dcera těchto manželů *Kateřina*, vdaná za Bosenského krále Tomáše Ostoiče (nar. roku 1445), byla horlivá katolička, a jejímu vlivu musí se hlavně přičísti, že její muž zůstal katolické víře až do své smrti věren.

Královně *Žofii* v manželství s králem Českým Václavem IV. (1378—1419) štěstí nekvetlo. Hanobilť sebe král, podezřívavostí, prchlostí, zuřivostí a ukrutností, ba i cizoložstvím. Bohabojná Žofie usilovala muže obrátiti laskavou domluvou i prosbou na cestu spasení, obětovala na týž úmysl mše svaté i modlitbu. (*Drahé kameny.*)

Že Vladimír, synovec Olgin, kněžny ruské, roku 988 do církve Kristovy vstoupil, toho původkyně byla řecká kněžna *Anna*, císaře Basilia sestra, jejíž manželem Vladimír se stal.

K rozšíření křesťanství v Polsku přispěla velice *Dobravka*, kněžna česká, dcera vévody Boleslava II. (967—999), provdaná roku 965 za Polského knížete Mečislava.

V Čechách se rozšířilo křesťanství zvláště sv. *Ludmilou* († 927), bábou sv. Václava.

V rozsáhlé zemi ruské velebně pozdvihla církev křesťanská hlavy své, ana kněžna *Olga* v Cařihradě r. 955 slavně pokřtíti se dala.

Gejza, kníže Uherský, otec sv. Štěpána, krále Uherského a spolupatrona českého († 1038), pojal sobě za choť *Saroltu*, dceru vojvody Sedmihradského Duly a přičiněním Sarolty obrácen jest potom její choť na křesťanskou víru.

(*Drahé kameny.*)

Matka sv. *Vojtěcha* († 997) byla horlivá křesťanka a ona bezpochyby manžela svého Slavníka obrátila ku křesťanství. (*Ant Frind. Kircheng. Böhm.*)

d) Po smrti muže se více nevdává,

viz i: „Vdova 1!“

Roku 1219 zemřel veliký kníže Ruský *Konstantin*. Manželka jeho přijala na hrobě jeho, když byl pohřbíván,

závoj a vstoupila do kláštera, kdež za několik roků zemřela.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Marie, manželka Ludvíka, krále Českého a Uherského, když byl tento r. 1526 v boji proti Turkům bídně nad Mohačem, utopiv se utíkaje v potoku, zahynul: dala i tím důkaz své lásky k manželu, že po oplakávané jeho smrti nechtěla více se vdávati. Stěhovala se ku bratru, císaři Karlovi V. a poslouživ mu platně v nejedné státní potřebě, zejména co vladařka Nizozemská (1530—1555) skonala 18. října 1558 ve Španielích.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

8. Nad smrtí manželčinou a manželovou se příliš nermuť.

Hroznata, pán český, zakladatel klášterů teplského a chotěšovského († 1217), ztratil milovanou manželku svou. Ztrátu tu snášel trpělivě a tím více odevzdal se službě Boží.

(W. Wl. Tomek. Děj. kr. Čes.)

Dne 26. července 1506 zemřela v Budíně po porodu Anna královna, manželka krále Českého *Vladislava II.* (1471—1516) a Uherského. To byla skutečně jak pro krále tak i pro jeho říše ztráta žalostná a nenahraditelná; jmenovitě král ztratil v ní svého jediného důvěrníka, rádce a vůdce, neboť se ona jediná rázně a s prospěchem starala o jeho práva, důchody a o pořádek při jeho dvoru. Podával se své bolesti v té míře, že zavřev se do svých pokojův nikoho okolo sebe netrpěl a dlouhý čas nebyl schopen, zabývati se starostmi a prácemi panovnickými.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Svatá *Hedvika*, vévodkyně Polská († 1243), uslyševši o smrti milovaného manžela, jenž v hnusném zajetí tatarském zahynul, odevzdala se zcela do vůle Boží, a ztrátu tu trpělivě snášela.

(Šmída Repert.)

9. Manželé špatní:

a) si ubližují.

Kněžna Beata *Ostrožská* provdala se co vdova již 50letá za Albrechta Saského, vojvodu Sieradzkého. Ten pak nemoha s ní vydržeti, vyvezl ji na svůj zámek kežmarský ve Spiši v Polsku a tam ji u vězení držel a pomalu umořil, takže u veliké bídě a nouzi život svůj dokonala v XVI. století.

(Kar. Zap. Čas. čes. Mus. 1852.)

Eliška kněžnička z Ostrohu (zemřela ku konci XVI. století), provdala se podruhé za hraběte Lukáše z Gorky a žila s tímto manželem nešťastně, neb ji velmi tvrdě držel a také potomstva s ním neměla.

(Kar. Zap. Čas. čes. Mus. 1852.)

Jan Lucemburský, král Český (1310—1346), chtěl Čechy za palatinat porejnský vyměniti, čemuž královna Eliška odpírala. Proto se na manželku rozdurdil a přidal se ku královně Hradecké, vdově; roku 1319 dal Elišku v Lokti zatknouti, ode všech dítek odloučiti a poslal do Mělníka se skrovnou družinou, aby zde v osamělosti život svůj trávila. Čtvero dítek královských (nejmladšímu bylo jen několik měsícův), podrženo v Lokti a nejstarší syn Václav (Karel) chován co nějaký vězeň s dvěma služkami v jakési temné komůrce, kdežto po dva měsíce nebylo mu světla spatřiti, leda malou dírou ve zdi. Tu Pražané a někteří páni čeští ujali se královny a povstala válka, jakéž Čechové ještě neviděli; válka mezi králem a manželkou jeho. Na štěstí netrvala dlouho.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Jaroslav Osmomysl, kníže Haličský, syn Vladimírka († 1187), nepožíval domácího poklidu, žije v rozbroji se ženou, která častěji musila se svým synem Vladimírem utíkati do Polska.

(Děj. Haliče.)

Anna z Tetova, manželka Oldřicha Kalenice († 1619), ubližovala manželu svému, jenž byl povahy mírné, a začasto mu ani večeře nedala, takže musel s lačným žaludkem jíti spat. I v nemoci ho nehrubě opatrovala, ani k němu často nechodila a děvečkám tam také jíti nedala.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl VII.)

Ankučinov Timoška, rodem z Vologdy, samozvanec, vydával se za careviče Ivana Vasiljeviče († 1653), promarniv své jmění a nadělav dluhů, rozhněval se se ženou, zapálil dům, kde ona zahynula.

(Jos. Kolář.)

Michal Wišniowiecki, král Polský roku 1668 († 1673), zasnoubil se s princeznou Eleonorou Rakouskou, sestrou císaře Leopolda; avšak kněžna ta nebyla mu příchylná a nechtěla s ním žíti, ano přidala se i k nepřátelům manžela svého. *(Děj. pols.)*

Paní *Anežka Vodňanská*, rychtářka v Kutné Hoře, byla všech žen zbitých mstitelkyně: „kdo z horníků ženu svou upral," a žalováno-li paní Anežce, „hned do vězení šatlavného jíti musel." *(Dačický. Paměť. II.)*

b) Od sebe se zapuzují.

Jan Alexandr, car Bulharský (1331—1365), při jedné příležitosti tak dojat jest krásou jedné dívky židovské, že si umínil stůj co stůj za manželku ji pojmouti. V cestě mu stála zákonitá choť, cařice Theodora, dcera knížete Rumunského. I musela nádheru palácův trnovských zaměniti s životem klášterským, přijavši na sebe „mnišskyj angelskyj obraz" a jméno Theofana. Židovce udělena svátost křtu a jméno Theodora, načež co „novoprošvěstena carica", oddána s Alexandrem. *(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)*

Roku 1446 byla *Anna*, starší dcera krále Českého a Uherského Albrechta a Alžběty, Saskému vévodovi Vilémovi zasnoubena; osud její byl žalostný, muž její odvrátiv od ní svou lásku, dal ji zavříti na hradě Ekardsberku v Durynkách, kdež se roku 1462 do smrti dotrápila. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Ku konci života svého roku 1230 zapleten jest král Český Přemysl Otakar I. do války s *Bedřichem II.*, vojvodou Rakouským. Tento vojvoda zapudil totiž svou manželku *Žofii*, sestru královny Uherské. Tím byli králové Uherský a Český na cti uraženi, neboť královna Konstancie, Přemyslova manželka, byla Uherka. Mladý král Václav dle tehdejšího způsobu krajiny Bedřichovy poplenil. Avšak brzo na to starý král Přemysl se rozstonal a dne 15. prosince 1230 umřel asi v 70. roce věku svého. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Leopold Jakub Gerard, pán na Hamru Ostrově, byl člověk nemravný a spustlý. Oženiv se s Marií Terezií Čejkovnou z Olbramovic, jež mu jedinou dcerku porodila, zkazil její mladý věk a odpudil ji po roce 1677 od sebe. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Konstantin, vnuk Štěpána Nemanje, zvolen na carství Bulharské roku 1258 na sněmu. Aby právo jeho nabylo jakéhosi rázu dědičnosti, za manželku, ač již ženat byl, pojal dceru Cařihradského císaře Theodora Laskara, vnučku bývalého cara Bulharského, Jana Aseňa II., i jal se psáti Konstantinem Aseňem. Se zákonitou manželkou dal se rozvésti. *(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)*

Roku 1589 posadila vrchnost kostela sv. Mikuláše pražského jednu ženu — *Křížovou*, která muži svému utekla — do dřev před kostelík vesnický. *(Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.)*

Leško III., kníže Polský, pojal za manželku sestru Julia Caesara Julii, s níž věnem Bavorsko obdržel. Avšak později ji zapudil. *(Kadlubek. Kron. polská.)*

Kateřina z Malovic v XVI. století mívala s mužem nejednou kyselosti, kteréž se až k soudům dostávaly. Manžel její udělal jí list na Lhotu Kamennou a půl Mezného, poněvadž tyto ležely při Borotínu, ale vzal jej zase. Když ho zaň prosívala, odpovídal: „Nevrátím a nechci, neb's ty má; já udělám z něho, co chci." I naplakavši se paní šla od něho pryč *(Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. VII.)*

Markéta Maultasche, choť Jana, vládce Tyrolského a syna Jana Českého Lucemburského, zamýšlela zbaviti se manžela svého násilím a vstoupiti do jiného manželství. Hanebnice nedělala si pranic z církevní klatby pro cizoložství a zapudivši Jana, vstoupila v manželství r. 1342 s Ludvíkem, synem císařovým, statným Braniborským markrabětem. *(Fr Palacký. Děj. nár. Čes.)*

Oldřich, kníže Český (1012—1037), spatřiv náhodou na honbě přední krásu národa svého, Boženu Kresinovu dceru, tak prudce zahořel k ní, že dav ji ke dvoru svému přivésti, hned si ji zasnoubil Co potom s první jeho manželkou se stalo, nevíme. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.)*

Markvarta z Řebříka, jenž také v Záluží hrad obdržel v XIV. století, oženiv se, svou manželku zapudil a při-

držel se potom jiné šlechtičny, s níž se před světem zasnoubil, jako by byl vdovcem. (*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. VI.*)

Štěpán Uroš II., od roku 1281 panovník Srbský, v manželství nehrubě byl svědomit; čtyřikráte se oženil, třikráte zapudiv zákonitou choť.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Jan Tamchyna z Doubravice pojal roku 1560 Annu z Velnic za manželku, ale potom s ní nenáležitě a nekřesťansky nakládal, sekerou po ní házel a konečně ji od sebe odháněl. Bratří ubohé paní lítost nad krví svou majíce, přijali ji k sobě a poněvadž se Jan jiné ženy přidržel, pohnali jej k soudu komornímu, aby se spravil tudy, proč se na potupu jich rodu takového zlého obcování dopustil. Jan však k soudu nestál.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Vasilej Ivanovič, car Ruský († 1533), dal se s posavádní manželkou svou Salomenou rozvésti, a pojal za manželku Helenu, kněžnu moskevskou z rodu Glinských. (*Děj. rus.*)

Vladislav II., král Český (1471–1516), dal se zasnoubiti s mladistvou vdovou po Jindřichu I., knížeti Hlohovským, ale nespatřiv jí ani, ač s ní byl oddán, nevěrně ji opustil, když byla o knížectví své přišla.

(*Fr. Sláma Děj. těšínské.*)

Rudolf Ferdinand z Vinoře, majitel statku Popovice a Rosnice († 1677), měl za manželku *Marii Zárubovou z Hustiřan*, která jej však později opustila, načež stal se Rudolf zádumčivým a vedl život osamělý. (*Ant. Rybička.*)

Roku 1031 povstal Bezprem proti bratru Mečislavu II., knížeti Polskému, a z Polska dokonce ho vyhnal. Opustila a zradila Mečislava i vlastní manželka jeho *Rejčka* čili Ryksa t. j. Regina, dcera Ezona, hraběte rýnského, a Matyldy, dcery císaře Oty II. I utekl se k největšímu někdy nepříteli svému, Českému knížeti Oldřichovi. (*Děj. česk.*)

c) Se i vraždí.

L. 1614. V městě českém *Fridlandu* dne 28. dubna bezbožník jeden byl rozpálenými kleštěmi trhán, za živa do kola vpleten a posledně spálen, protože on svou vlastní ženu, šestinedělku, oběsil, dítě zabil, jinou ženu pojal a ji také zavraždil. Mnoho jiných vražd spáchal, mnohých krádeží se dopustil i sodomství. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

L. 1615. Při soudu zemském v král. Čes., jenž se držel o lichých dnech postních na hradě praž., jeden z rytířstva *Petr Ježovský* z Lub, ortelován a odsouzen jest hrdla, vyveden a stat proto, že manželku svou, rozenou Nypšičku, zoumyslna beze všeho jiného provinění zavraždil. Vymlouval se, že ho ďábel posedl, ale nebylo mu platno.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Jindřich, císař Cařihradský, zemřel r. 1216 v Solunu, dle obecného mínění jedem; otrávením tím vinila se žena jeho, krásná Bulharka.

(*Konst Jireček. Děj nár. Bulh.*)

Léta 1625 byl doktor *Kapr Daniel*, na hradě pražském při appelaci radda, od své vlastní manželky ohavně v Praze zavražděn. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Kateřina II., carovna Ruská († 1796), dala pomocí spiklenců manžela svého Petra II. r. 1762 ve vězení zardousiti.

(*Děj. rus.*)

Bulhaři přitrhli před Solun a obstavili jej oblehajícími stroji. Ale tam *Kolojan*, car Bulharský (1197—1207), svůj život náhle dokonal. Vojevoda jeho Manastras, rodilý Kumán, z návodu prý cařice Kumánky vešel v noci do stanu jeho i raniv jej spícího kopím do boku, rychle odešel. Na zejtří car u velikých bolestech skonal dne 8. října 1207.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Jan Asěn Komenos, bratr Bulharského cara Alexandra, stal se r. 1336 srbským náměstkem; za manželku pojal poslední despotici epirskou, *Annu*, Řekyni, kteráž prvního manžela svého byla jedem ze světa odstranila.

(*Konst. Jireček. Děj nár. Bulh.*)

Léta 1283. *Lukarda*, Přemysla knížete (jenž byl v větší Polště) manželka, čtrnáctý den měsíce listopadu skrze nenávist (tak jakž se někteří domnívali) svého manžela, od svých služebnic na hradě pozňanském jest udušena. Skrze to byl manžel její ode všech lidí v velkém podezření, že žádné z těchž služebnic, pro takovou úkladnou smrt své manželky nekázal trestati. (*Hájek. Kron. čes.*)

10. Žárlivosti co velmi škodné se varujte!

viz: „Žárlivost 2!“

Maria.

1. Její přímluva jest mocná.

a) Jest uzdravení nemocných.

Bohuslav Alois Balbin, jesuita, znamenitý historik český († 1688), byl co pacholíček velmi neduživý, a tu matka neduživého synáčka obětovala k oltáři Panny Marie ve *Staré Boleslavi*; po čemž ozdravěv, posléze mimo naději přátel svých většího stáří dosáhl.

(*Čas. česk. Mus. 1833.*)

Mezi studujícími Patera *Balbína* († 1688) nalezal se i jistý zbožný jinoch, jenž jako dítě byl velmi nemocen. Trpěl na padoucnici, mimo to měl i otevřenou hlavičku. Všecky prostředky byly marny. Tu vzali rodiče nešťastného děcka útočiště k Matičce Boží na Vartě, přinesli ho na *Vartu*, a byvše mši sv. přítomni dočekali se té neobyčejné radosti, že dítko na přímluvu Rodičky Boží úplně se uzdravilo a dosáhlo i velkého věku.

(*Škola Bož Srdce Páně 1876.*)

Jistou Susannu *Bendelmayerovou* z Děčína trápila po 15 let padoucnice; když pak tato se Rodičce Boží zaslíbila a slib i věrně splnila, navždy ze strastiplné nemoci vyléčena jest. To se stalo roku 1694 v *Marie Září*.

(*P. Ondřej Prenc.*)

Když roku 1633 vysvěcen by kostel Nanebevzetí Panny Marie na sv. *Kopečku* blíž Olomouce, prodral se *svobodný pán z Bory*, jsa naprosto slepý, na radu zakladatele kostela Andrýska do vnitř chrámu skrze lid. Tu klečel mezi tím co světící biskup oběť mše sv. konal, uprostřed kostela a vroucně prosil Všemocného za milost a Marii Pannu za přímluvu. I otevřiny jsou oči jeho, a do své smrti hlásal potom, jaké milosti se mu na přímluvu Matky Boží dostalo

(*Sanctum Saeculare Marianum Olom. Norb. Želecký.*)

Když roku 1674 černý mor v *Bratelsbrunně* u Mikulova na Moravě zuřil, umínili si občané, že poputují na *Vranov*. Když přišli přes Brno až do údolí za Jehnicemi, na kolenou prosili Matku milosti za smilování. A od té hodiny mor v obci přestal.

(*Jos. Menčík. Kvítečka z Mar. slávověnce.*)

Léta Páně 1665 počal mor v *Brodě Německém* zle řáditi. S Očkanem Dlouhoveským, vzývala obec městská Marii Pannu, Uzdravení nemocných, za mocnou přímluvu u Pána Ježíše. Mnozí morem uchvácení — mezi nimi děkan Dlouhoveský — kdož se byli Panně zaslíbili, mimo naději lékařů ozdravěli. Na památku obětovalo vděčné měšťanstvo s pastýřem svým roku 1666 slibní desku do chrámu Matky Boží v *Staré Boleslavi*; tu desku zdobil obraz král. města Brodu a nápis s podpisem téhož děkana.

(*Drahé kameny.*)

L. P. 1709 přinesena jest do Marie Záře *Anna Dirrova* ze Schoenbornu. Stonala neštovicemi a následkem jich oslepla, což dříve nebývalo nic řídkého. Když však, velice dojata svým neštěstím, ale plna důvěry k Rodičce Boží, si u studánky v *Marie Září* oči myla, spadly jizvy, jež jí po neštovicích byly zůstaly, jako šupiny s očí jejích, a ona prohlédši zdráva byla na obě oči.

(*P. Ondřej Princ.*)

Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, světící biskup u svatého Víta v Praze († 1701), onemocněl, ledva bylo mu po svatém křtu asi patnácte neděl, ze zanícení mozku. Když lékařská nemoc nestačila, zavezli ho smutní rodičové do *Staré Boleslavě* a poručili jej Panence Marii v mateřskou ochranu. Pán Ježiš přímluvu Své Rodičky Panny vyslyšev, uzdravil tam pacholíčka.

(*Drahé kameny.*)

I přihodilo se, že muž jeden jménem *David Dröschel*, ze vsi Slavětína panství Adersbachského, který jsa chorý po mnohá léta, se bídně vlekl, ve *Svatoňovicích* u Marianského obrazu svou modlitbu vykonal a byl uzdraven. To se stalo roku 1715. Jakýsi vnitřní hlas jej pobádal: „Jdi ke studánce do Svatoňovic, pomodli se srdečně, napí se vody a věř pevně, že na přímluvu Rodičky Boží se uzdravíš.“ Přišel a modlil se, víra jeho a modlitba je uzdravily.

(*Škola Bož. Srdce Páně 1871.*)

Paní jistého císařského důstojníka, z *Duchcova* rodilého, porodila dítko velmi bídné; bylo chromé nejen na rukou i nohou, ale zkřivené a nepodařené na všech údech. I přibude matka s ubohým tvorem do *Marie Záře*, položí dítě před milostný obraz, pláče, prosí a vzývá Rodičku Boží, jak jen srdce mateřské, v úzkosti postavené, činiti může. A když se modlí, slyší náhle jakési zvuky, šumot po údech dítěte svého. I vzala dítě na lokty své a hle, dítko bylo nejen úplně zdrávo, ale i všecky údy jeho byly bez pokazy a rovné. (*P. Ondřej Princ.*)

Roku 1658 nabyl *Mikuláš* svob. pán z *Forgače*, dědičný pán v Moštěnici, c. k. představený houfu jízdných, slíbením pouti do *Koryčan* k P. Marii na Moravě zdraví; byl onemocnil bolestí srdce a pozbyl zraku a paměti.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

R. 1671 ochroml pětiletý chlapec, jménem *Konrád Frank*, na obě nohy a stal se po celém těle neduživým. Na jedné straně těla měl 17 ran a na druhé jednu velkou, i jeho páteř byla ohnuta. Pravý Lazar. Mnozí lékařové marně se vynasnažovali ho uzdraviti. Konečně usmyslili si rodiče, že jej do *Marie Záře* ponesou a tam Rodičce Boží obětovati budou. Když s ním ponejprv tu vykonali pobožnost, rány jeho objevily se vyléčeny. A když neduh po druhé se vrátil, přišla s ním matka sem po druhé v důvěře v přemocnou pomoc a přímluvu Boží Rodičky a umývala rány dítěte u zázračného pramene, šla pak s ním do chrámu před zázračný obraz Rodičky Boží, a tu matku Bolestnou se vší vroucností mateřského srdce prosila, aby nad ubohým dítětem se smilovala a mocnou přímluvou svou zdraví mu vyžádala. Když se s ním pomodlila, ještě jednou vymyla rány jeho u studánky, a hle, dítě úplně uzdraveno jest, zůstalo napotom zdravým a bylo později měšťanem mosteckým.

(*Blahověst. 1883.*)

Roku 1633 nabyla ohluchlá manželka panského úředníka z Lysé, jménem *Anna Friderici*, sluchu opět, když se slibem na počest Matky Boží *Staroboleslavské* byla zavázala.

(*Jiří Bílek. Zápisníky.*)

V tiché světničce zbožné rodiny pod Šumavou v kolébce běduje útlé dítko v těžké nemoci. Mladá matka přemožená dlouhým bděním usnula a tu otec béře dítko nemocné na lokty své a konejší je, pak klesá pod obrazem Rodičky Boží a prosí: „Matičko Boží, naše je ovšem to dítko, ale my Ti je dáváme, Tvé je, Tvé, učiň s ním, co chceš!“ A matka probudivši se, klečí vedle otce a prosí rovněž za dítko své a pak zase uloží je do kolébky. A to se stalo v Budětičích. A druhého dne nemoc se obrátila, dítě vytrženo z náruči smrti. A dítko to bylo *Josef Jan Hais*, od roku 1875 biskup v Králové Hradci † 1893. (*Čech.*)

Maria Alžběta, 16letá dcera Jakuba *Hammra*, měšťana lounského, tak bolestnou nemocí oční uchvácena byla, že oči její zanícené jako nějakou žíravinou vyhlodány býti se zdály. Nejen že měla mnoho bolesti, ale rok už ani neviděla. Mnoho, ale marně, vynaloženo na lékaře. Ubohá dívka uchýlila se proto ku pomoci nadpřirozené. Zavázala se slibem Bolestné Rodičce Boží, aby Její přímluvou uzdravení dosáhla. Slíbivši, že vykoná pouť do *Marie Záře*, přišla tam, zpovídala se, přistoupila k stolu Páně a snažně prosila, aby milostnou sochu Rodičky Boží políbiti směla. Když po jejím přání tak se stalo, pocítila ihned úlevu bolesti. V naději své posílněna byvši, modlila se ještě vroucněji. Vedli ji potom z chrámu Páně k studni Marianské, navlažili její oči vodou ze studánky, a ejhle, záněť z očí zmizel, oči se otevřely, stávaly se čím dále jasnějšími a v několika málo dnech se děla opět u svého šití, pracovala a viděla tak dobře jako před svou nemocí, což se stalo r. 1654. (*Boh. Hakl.*)

Barbora Heffnerová z Děčína tak prudkými bolestmi zachvácena jest, že až smyslu pozbyvši, zešílela a provazy svázána býti musila, aby skrocena býti mohla. Aby jí ulehčil a tento hrozný stav od ní odvrátil, jeden ze přítomných, útrpností hnut za ni a ve jménu její Rodičce Boží slib učinil. Ihned přestaly bolesti, a ubohá utišivši se nabyla předešlého vědomí. I putovala dne 26. července 1697 do *Marie Záře*, aby blahoslavené Panně za obdrženou mi-

lost děkovala a slib, jejž ve jménu její ona osoba byla učinila, naplnila.
(*Boh. Hakl.*)

Ku konci první polovice XVIII. století odkázal Jiří baron *Horuker* milostnému kostelu u sv. Kamene v jižních Čechách dva tisíce zlatých, aby jimi pobožnost Marianská podporována a rozšířena byla. Šlechetný dobrodinec ten přesvědčil se sám, jak mocná jest přímluva Rodičky Boží u *sv. Kamene*; neboť synáček jeho Josef oslepl — když veškerá pomoc lékařská úplně marnou se ukázala — pouze na mocnou přímluvu Panny Marie zraku zase nabyl. Z vděčnosti věnovala sem již dne 12. května 1714 potěšená matka, paní baronka Anna Marie, rozená Forinstein, dvě stříbrné oči, jež až po dnes v archivu kostelním se chovají.
(*Jos. Hůlka. Method 1883.*)

Dne 11. června 1769 přišel do *Staré Boleslavě hošík* jakýs asi 4letý, jehož matka s ním sem putovala. Sotva toho chlapečka matka na cestě na chvíli pustila z rukou, již nešťastně vozem přejet byl tak, že kolo mu jelo přes ruku a nohu jeho. Než na vzývání Panny Marie hošík zůstal úplně zdráv, takže pouze stopy poranění na těle znáti bylo.
(*Pam. kniha Staroboles.*)

Hroznata († 1217), zakladatel kláštera v Teplé, byl před časem a skoro mrtev na svět vyveden. Jakmile však zarmoucená matka Dobroslava ten svůj plod Kristu Pánu i Rodičce Jeho obětovala, vydalo dítě známku života pláčem; tělo prv studené a tuhé učiněno teplým a ohebným. Synáčka přímluvou bl. Panny Marie zachráněného vychovala jest Dobroslava vděčná velmi zbožně.
(*Drahé kameny.*)

Roku 1864 donesla k Matce Boží *Žarošické* na Moravě ctihodná vdova z *Hustopeče* obraz, který nalezá se v sakristii. Představuje matku klečící s osmiletým synem. Úplných šest let byl syn slepým a k vyléčení jeho hledala všudy ač marně pomoci lidské, až pak když jej byla zaslíbila Matce Boží Žarošické po druhé návštěvě u milostné sochy zraku nabyl.
(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Jan z Jenštejna, od r. 1379 arcibiskup Pražský, nakažen jest ranou morovou r. 1380. I vzýval Útočiště hříšníků, a mimo nadání lékařů vychvácen jest kajicník z hrdla smrti sporou přímluvou Matky milosrdenství.
(*Drahé kameny.*)

Když sv. *Jan Nepomucký*, patron náš český (nar. r. 1340), co dítko nebezpečně onemocněl, tak že rodiče již již se obávali, že jim smrtí bude vyrván, vzali tito v úzkostech svých s všelikou důvěrou útočiště své k neposkvrněné Bohorodičce; před obrazem Jejím v *kláštěře nepomuckém* úpěnlivě prosili za uzdravení milého dítka svého. A Bůh vyslyšel na přímluvu Marie Panny prosbu rodičů Janových; zdraví jeho se navrátilo.
(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Anna, vdova po *Michalu Koláři* z Bezměrova, dnou sužovaná a oteklá, takže o berlách chodila, dovlekši se ku kapli Panny Marie půl hodiny od *Kojetína* vzdálené a setrvavši tam na modlitbách po 14 dní, nabyla zdraví.
(*Paměť kn. kojetínská.*)

Adam Kravarský, slovutný rozšiřovatel víry katolické v Čechách za Ferdinanda II, jel r. 1647 a tu se koně u vozu splašili, a on spadl pod kolo, kteréž mu hřbet přejelo. V noci nemohl se ani hnouti, ale z rána se přece o holi dovláčel kaple *Loretanské* a tu při mši sv. Pána Boha i přeslavnou Panenku Marii za pomoc vzývaje, uzdravěl, aniž mu bylo ulehnouti.

Roku 1632 byl syn pražského měšťana Kašpara *Layfra*, jenž od narození svého nohy skroucené měl, ve svatyni *Staroboleslavské* jedním rázem zázračně uzdraven. (*Jiří Bílek Zápisky.*)

Markéta Žofie, dcera arcikníže Rakouského Karla Ludvíka, bratra císaře Rakouského a krále Českého Františka Josefa I., v říjnu r. 1891 těžce onemocněla zánětem plic, a celá císařská rodina uvržena jest v zármutek, když nebezpečí vždy více hrozilo, a lékařové jevili již obavy nejvážnější. Za těchto dnů odbývána ve *Vídni* u Otců Redemptoristů v kostele P. Marie „*na Nábřeží*“ jubilejní slavnost zázračného obrazu Panny Marie pod názvem „ustavičné pomoci“. A tu zbožná arcivévodkyně upozorněna na tuto pobožnost, dala si takový obraz P. Marie doma umístiti a důvěrně obracela oči k pomocné Matce, od Níž jedině pomoci

očekávala. A hle, když lékařové vší naděje se již vzdali, uzdravena jest Markéta na přímluvu Rodičky Boží. — Na poděkování Pánu Bohu za zázračné uzdravení dala z nejkrásnějších a nejmilejších šperků svých zhotoviti vzácný skvost a odevzdala jej milostnému obrazu Matky Boží u redemptoristů ve Vídni.

(*Ad. Rodler.*)

Maria Maximilianka, roz. hraběnka ze *Žďáru* († (1690), narodila se dne 8. září 1637 na Hradčanech v *Praze* a vyhlížela po narození svém jako umrlčina. Tehdy vzkázala smutná matka do blizounkého kláštera pro ctihodné bratry kapucíny, z nichž potom jeden kněz předloživ výminku: „Žiješ-li," zrozeňátko honem pokřtil. Za uzdravení dítěte konala matka s přizvanými kapucíny pobožnost ke cti Marie Panny a sv. Jana Křtitele. Dořikavše litanií Loretánskou, uznamenali a zkusili holčičku Marii opravdu živou.

(*Drahé kameny.*)

Panna *Maximilianka Zásmucká*, premonstrátka v Doksanech († 1718), strašně trpěla hostcem, chrlením krve, takže ležeti musela a konečně i na obě oči oslepla. Všeliké namáhání lékařů bylo marné Tu konečně vzala si důvěru k Rodičce Boží v *Bohosudově*, kamž se dala odnésti, a tu po sv. přijímání na přímluvu Rodičky Boží nabyla i zraku i zdraví dne 3. října 1677.

(*Drahé kameny.*)

Jistí protestantští manželé z *Mišně* užívali v létě r. 1690 teplých lázní teplických, ale beze všeho výsledku. Zvědavostí puzeni přišli jedenkráte do *Marie Záře*. Paní zdálo se býti zcela rozumným, že katolíci Matku Spasitele našeho Ježíše Krista ctí a Ji za přímluvu vzývají. I pila tedy, jednak aby žízeň uhasila, jednak také poněkud z důvěry ve přímluvu Rodičky Boží ze studánky v Marie Záři, a pocítila ihned ulehčení neduhu svého; i pila dále, a hle, ozdravěla úplně. Oba manželé, vidouce patrně zvláštní účinek milosti Boží, přáli si nyní vroucně, aby lépe poznali víru katolickou. Když pak dostatečně vycvičeni a o pravosti její přesvědčeni byli, zmizely ovšem všeliké pochybnosti a námitky z mysli jejich, viděli, že katolická církev jediná jest pravá a spasitelná, šli věrně, neohlížejíce se na svět a lidi za přesvědčením tímto a stali se katolíky.

(*P. Ondřej Princ.*)

V kostele P. Marie v Bohosudově nalezá se též podobizna paní *Kateřiny Morgensternové* z Jirkova, kteráž následkem přílišných bolestí v hlavě byla přišla o sluch Zaslíbila se pouti do *Marie Záři*, přišla tam s poutníky a ačkoliv tito mnozí jsouce hlasitě zpívali, neslyšela slova. Když však do chrámu byla vstoupila, přešly bolesti hlavy, a než byla pobožnost svou vykonala, úplně sluchu nabyla, o čemž příbuzní její se přesvědčili a popříti nemohli, že tu patrně vyšší moc působila a dobrotivý Bůh na přímluvu Rodičky Boží zvláštní milost prokázal. To se stalo roku 1702.

(*P. Ondřej Princ. Děj. místa Marie Záři.*)

Klement Morgenstern, měšťan a sládek z města Jirkova, velikou bolest měl na jednom stehně. Aby ji vyhojil, více než 100 říšských tolarů na lékaře a léky obětoval, ale nezpůsobil si ani nejmenšího ulevení, ale neduh tak se zhoršil, že aby poněkud jíti mohl, dvou berlí potřeboval, bez jejichž pomoci po 16 let by se byl nikterak z místa hnouti nemohl. V tom bídném stavu obrátil se k Rodičce Boží v *Marie Záři*; slíbil, že pouť k Ní vykoná a svátosti kajících nábožně přijme. I dal se ve voze do Marie Záře dovézti, a ačkoliv nesnadno bylo i to, složiti jej s vozu chtěl přece po způsobu jiných poutníkův, cestu kolem chrámu a oltáře, ač těžce, na svých berlích vykonati. Zatím, co šel, zdálo se mu, že noha jeho již zdráva jest, a že by i bez berlí jíti mohl. I pokusil se o to a hle, skutečně mohl kráčeti bez nich, necítil žádných bolestí a který 16 let ani s místa hnouti se nemohl, docela prostě a pevně kráčel kolem hlavního oltáře. Když této milosti účastným se stal: vykonal s největší radostí a útěchou v srdci slíbenou pobožnost, děkoval z hloubi duše své nebeské Královně a na památku zanechal zde berle. Pln radosti šel pěšky domů a po 6 nedělích byl po celém těle tak zdráv a silen, že obvyklou práci svou, již pro churavost dávno byl opomenouti musil, opět konati mohl. To stalo se roku 1654.

Událost tato vyobrazena jest v popředí uprostřed. *(P. Ondřej Princ)*

Cecilie, šlechtična *Neffnova*, zchromla; nemohouc u lékařů nalézti pomoci, zaslíbila se Panně Marii v *Hrabíně* v rakouském Slezsku, s matkou tam putovala a přijavši sv. svátosti a vykonavši pobožnost — zdráva odtud odešla, načež vstoupila do panenského kláštera v Ratiboři.

(Kar. Eichler. Poutní místa.)

Slovutný pan *Jan Novák*, měšťan pražský a starší na Novém Městě, každoročně navštěvoval milostný obraz Rodičky Boží v *Tisnicích* a byl dobrodincem chrámu toho. Mnohých dobrodiní dostalo se mu za to od Boha, mimo jiné také toto: Syn jeho Jan trpěl chrlením krve; když pak následkem toho octl se v nebezpečenství smrti, hledal útočiště u Matky Boží v Tisnicích ctěné a šťastně opět zdraví nabyl. Uzdraven putoval z vděčnosti do Tisnic a mimo jiné dary pro chrám přinesl též obraz a na památku vedle oltáře jej zavěsil roku 1733.

(Blahověst. 1882.)

V měsíci březnu 1782 přišel z jisté příčiny ke mně P. *Vojtěchu Pirschtingerovi*, toho času seniorovi a *staroboleslavskému* kaplanovi, František Ryský, chalupník a kolář ve vsi Písku či Sandorfu (hned vedle Boleslavě), sděluje mi při tom, jak zázračně jeho 5letý hošík pomocí bl. Panny Marie uzdraven byl. Vypravoval mi věc tu takto: Synek můj František v září minulého roku v hroznou upadl nemoc, na pravé straně od oka až k noze strašné bolestné točení a kroucení svalů maje. Užíval jsem i manželka má všech možných léků a raděných prostředkův ale marně. Ptali jsme se staroboleslavského chirurga Jana Misingra a chirurga exkorty karabiníků Františka Toskánského a oba tvrdili, že nemoc tu nemohou pochopiti. Šel jsem do Brandýsa k vrchnímu vojenskému lékaři a lékárníkovi, ale ti mne i s hochem domů poslali, tvrdíce, že tak těžká nemoc není k vyléčení, a hoch že musí umříti. Mezi tím uplynulo 8 dní, v kterých hoch ve dne v noci pro náramnou bolest křičel a plakal, tak že jsem byl celý zoufalý a naději v uzdravení docela neměl. Tu najednou chlapec počal mne prositi těmito slovy: „Tatíčku, jděte se modlit za mne!“ to pak slyšíc zoufalá matka, vzala hocha na ramena jdouc s ním do kostela. Před kostelem koupila svíčku, chtíc ji obětovati za choré dítě. Ponévadž byla hrůza podívati se na trápení toho dítěte, napomínali ji přítomní, by do kostela nechodila, ale raději s dítětem domů se vrátila. Ale matka nedala si říci; vešla do kostela a položivši hošíka před oltářem zázračné Matky Boží horoucí modlitby za dítě k Matce Boží vysílala. Hošík pak maje sepjaté ručinky stále vzdychal: „Vyslyš, Maria, vyslyš!“ Bylo to právě při půl jedenácté mši sv. zpívané, po níž matka dítě domů odnesla. A ejhle, o 12. hodině v poledne hošík cítil se úplně zdravým, a více nic se mu zlého nepřiházelo, aniž něco bolestného po dřívější nemoci cítil. — Tak mně onen František Ryský vypravoval a i chlapce přivedl, bych ho viděl. A chlapeček, pokud uměl, sám mi o své nemoci vypravoval. *(Pamětní kniha staroboleslavská.)*

L. P. 1679 onemocněl *Šimon Plaček* z Kostomlat nádorem velice nebezpečným, kterýž veškeré jeho tělo zachvátil. Zároveň objevila se v očích jeho škodlivá vlhkost, kteráž se šířic a se rozžírajíc o zrak jej připravila. Život jeho nalezal se v nebezpečenství tak velikém, že mu i brzká smrt prorokována jest. Povzbuzen nábožnou osobou, vzal útočiště k Panně Marii. Vroucně se modle tak posilněn byl, že se myslilo, že přání jeho může vyplněno a on do *Marie Záře* dopraven býti. Přišed tam, před obrazem Bolestné Matky vroucně se modlil; potom šel, umyl u studánky oči své a ejhle, viděl. Nyní ovšem u vroucích dikách se rozplývaje, tím horlivěji Rodičku Boží ctil a se modlil a nabyv svého předešlého zdraví, vesel a zdráv vracel se domů, konaje cestu pěšky z dělí téměř tří hodin.

(P. Ondřej Princ.)

Roku 1662 spadl *Julius Leop. Fr.*, *hrabě Hodic*, syn tehdejšího majitele Bílé Vody v rakouském Slezsku, s koně a byl od něho podkovami pokopán, tak že měl na hlavě několik těžkých ran a nebezpečnou na koleně; o jeho uzdravení pochybovali, kdo ho viděli; mladík však mezi pádem vzýval jméno Panny Marie *Bělo-Vodské* a pak v duchu slíbil,

že k Ní poputuje a po sv. zpovědi přijme Tělo Páně; od té doby umenšily se jeho bolesti, rány se zavřely a on se docela uzdravil.

(*Beatiss. Maria in Weisswasser in Schl.*)

Na přímluvu Panny Marie zachráněn jest *Rajhrad* l. P. 1677 od rány morové, kteráž tehdáž na Moravě strašně zuřila a na památku toho obětoval výtečný probošt Rajhradský Celestin Arlet Panně Marii do *Tuřan* stříbrnou desku.

(*Jan Bílý.*)

Roku 1633 uvádí se písemné svědectví *Tobiáše Regalia*, arcijáhna bilinského, který, nakažen jsa morovou ranou, žádné naděje více neměl, že na živě zůstane. Ale jedné noci zavázal se jakýmsi slibem na počest Matky Boží *Staroboleslavské* a hned na to byl úplně uzdraven. (*Jiří Bílek. Zápisky.*)

Daniel Regner, z Vratislavě rodem, oční lékař a operatér v Bilíně, měl synáčka, který jedenkráte upadnuv, od pádu toho již celý rok ležel. Utrpení otcovo ještě tím zvýšeno jest, že jeho žena, protestantka, se mu posmívala, řkouc, žeť katolíkům pomahá Maria, a on, to věda, že své dítě nechává darmo trpěti. Otec nad těmi slovy velice zarmoucen jest a když se byl vroucně k Pánu Bohu pomodlil: uvnitř puzena se cítil, aby ubohé dítě do *Marie Záře* poslal. Jeho paní chlapečka doprovázela, ne bez zlomyslného úmyslu, aby, kdyby dítě se neuzdravilo, muži svému vytýkati mohla, že vzývati Marii, nic neplatí. Nábožná osoba, která zároveň s dítětem byla přišla, šla s ním do kostela a prosila vroucně Rodičku Boží za Její přímluvu, též malou oběť za dítě přinesla, a hle — dítko okamžitě se pozdravilo. Matka udivená, plna radosti, spěchá nazpět do Biliny a volá: „Dnes jsem se přesvědčila, že Maria, matka Boží, všecko může u svého Syna; uznávám blud svůj a chci ihned složiti katolické vyznání víry. A byla potom rovněž horlivou katoličkou, jako prvé násilnou a prudkou protestantkou.

(*P. Ondřej Princ.*)

Hrabě Wolfgang Serényi, majitel statku Luhačovického na Moravě, jsa těžce nemocen, a jelikož již v žádný lék více důvěry neměl, učinil slib, že vystaví kapličku k uctění Panny Marie, kojící Ježíška. Po devět pak dní konal modlitby a umýval se vodou ze zázračného pramene u *Provodova* a devátý den byl úplně zdráv. Hrabě dal pak roku 1719 dřevěnou kapli dle slibu v Provodově vystavěti.

(*Památky v Luhačovicích.*)

Bába naše — vypravuje *Vilém Slavata* (jenž při povstání stavů Českých r. 1618 z okna do příkopu vyhozen byl) — když jest pan otec náš již přes 5 let stáří svého byl a nemohl ani slova promluviti — paní bába naše slíbila se na pouť do jednoho kostelíčka Panny Marie dedicirovati, z kteréžto pouti když se navrátila, pan otec náš jí naproti přiběhl a hlasitě ji přivítal, i od toho času téměř zázračně řeč a mluvení dostav dosti výmluvným zůstal.

(*Čas. kat. duch. 1892.*)

R. 1634 porazil si zedník z Českého Rychnova Šimon *Stepinger* u sv. *Kamene* v nejjižnějším cípku Čech strom. Když dřívím z něho doma topil, přiblížila se nepozorovaně tříletá jeho dceruška k ohni, který její šatičky zasáhl a ji nebezpečně popálil. Lékař uznal, že přijde dojista o ruku. Ve svých úzkostech vzpomněl si zarmoucený otec, jak mnozí velikou důvěru k sv. Kameni mají. I nemeškal, putoval k němu a vzýval s vroucí důvěrou Tu, kteráž sluje: Potěšení zarmoucených. A hle, modlitba jeho jest vyslyšána, a dítko jeho v kratičkém čase úplně uzdraveno. (*Jos. Hůlka. Method. 1883.*)

Nejstarší záslibní dar v kostele P. Marie *Kostelního Vidří* na Moravě pochází z r. 1732, jímž obecní písař dačický *A. Stöher* vděčně vyznává, že jeho synáčkovi přímluvou Panny Marie pomoženo bylo od pokřivenosti krku.

(*Sezn. milosti P. M. na hoře Van u K. Vid.*)

Dne 15. září 1748 velevážná panna *Alžběta Šourova* z Nového Města pražského trpěla po delší dobu zánětem očí, což jí netoliko velikou bolest působilo, nýbrž i tvář její valně zohyzdilo. Jakmile ale sobě předsevzala vykonati zvláštní pobožnost k bl. Panně Marii a tutéž se skutečnou vroucností a důvěrou naprostou vykonala v *hradbách vyšehradských*, přišedši domů tohotéž ještě dne zánětu očí zbavena a bolesti sproštěna byla. (*Ed. Brynych.*)

Dcera vrchního purkrabí království Českého *Adama ze Šternberka*, jménem

Eufrosina, byla po mnohá léta života svého stižena těžkou nemocí, a když již veškerá pomoc lidská jevila se býti marnou, zázračným působením P. Marie u sv. Jakuba v Praze byla uzdravena, z vděčnosti vstoupila pak ve Vídni do kláštera karmelitánek.

(Gabr. Beránek. Raj. Zahr. r. II. 1892.)

První farář Přistoupímský po znovuzřízení fary té r. 1730 dp. *Stanislav Tichý* píše o sobě: „Když jedenkráte v nebezpečenství života jsem byl postaven, a lidé po kázaní za mne se modlili, již mezi tím, co domů se navraceli, polehčení jsem pocítil a z nebezpečenství jsem vyvázl a znenáhla pak zdraví jsem nabyl; jindy opět půl druhého roku zimnicí byv trápen ochranou Rodičky Boží zdraví jsem nabyl.

(Blahověst. 1882.)

Ondřej III. Troyer, rodilý z Královic (nar. 1648), stal se v 33. roce věku svého opatem cisterciáckého kláštera v Plasích. Byl muž velmi učený a na přímluvu Rodičky Boží *Týnické*, zbaven byv očního neduhu, věnoval do tamního chrámu Páně sošku stříbrnou s nápisem: „In te speraverunt oculi mei et protinus sanati sunt.“ *(Blahověst. 1858.)*

Dne 16. února r. 1775 spadla 4letá dceruška Anna *Wagnerova* z Benátek se stolice tak nešťastně, že zlomivši si ručičku a vyrazivši si 2 zoubky zcela oněměla. Zavolali lékaře, který ruku sice spravil, dítě však němé zůstalo. Tu pátého dne zarmoucení rodičové počali prositi a vzývati Matičku *Staroboleslavskou*, zaslibujíce dcerušku Hospodinovi. Dívka pak počala hned a to tak mluviti, jako by se jí nebylo nikdy nic stalo. Stálá řeč její byla: „Nechte mne jíti k Matičce, kterou jsem již dříve navštíviti měla.

(Památ. kniha starolesl.)

Jistý muž ze Skotska *Walderon* po mnohá léta rozličným zeměpánům co voják sloužil. Konečně stihla ho nemoc tak podivná, že nikdo jí neznal a nikdo mu pomoci ani poraditi nemohl. V této potřebě obrátil se na katolického kazatele, a tento mu dal konečně radu, aby putoval k Marii Panně do Krupky v Čechách t. j. do *Marie Záře*; o chrámu tom vypravují se podivné věci, snad že mu spomoženo bude. Walderon se také rady té uchopil a vážil cestu z Glückstadtu až sem nejméně 100 německých mil dlouhou. Přišed vroucně vzýval Rodičku Boží za mocnou Její přímluvu u Božského Syna a hle, ze svého těžkého utrpení uzdraven jest. I žádal, aby v katolické víře vyučen byl; přesvědčil se o pravdivosti její, složil ihned v Marie Záři katolické vyznání víry a pln útěchy a vnitřní radosti vrátil se do vlasti své zpět. To stalo se r. 1654.

(P. Ondřej Princ. Děj. místa Marie Záře.)

Sv. *Vojtěcha*, prvního Čechoslovana, jenž na důstojnost biskupskou byl povýšen a co slavný apoštol r. 997 mučennickou smrtí život svůj skončil zachovala Matička Boží v dětinném stáří jeho zázračným způsobem na živobytí. Jsa sklíčen nemocí nezhojitelnou, obětován byl od svých zbožných rodičův Marii Panně na oltáři kostela *libického*, načež nemoci své úplně byl sproštěn. Matička Boží, Již sv. Vojtěch po celý čas života svého velmi uctivě ctíval, vymohla mu též přímluvou svou, že za víru Kristovu krev prolil a si nehynoucí koruny mučenické vydobyl.

(Škola Bož. Srdce Páně. 1876.)

Jistý nemocný malíř ve *Znojmě* byl vybídnut, aby putoval k sošce Panny Marie z Foye v *Hlubokých Mašůvkách* na Moravě, že se pozdraví. S velikým namahánim vydal se na cestu. Pro slabost musel si cestou bezpočtukráte sednouti a odpočívati. Došed do kaple pomodlil se. Pak šel a napil se vody z tamnější studánky. I cítil se ihned tak zotaveným, že zpáteční cestu bez obtíže vykonal. Nemoha vděčnost lépe osvědčiti, namaloval obraz Panny Marie „Očekávání Narození Paně“ a do kaple dřevěné ho daroval. *(Fr. Poimon.)*

b) Jest útočiště hříšníků.

Maria Panna ve svatyni nad *Králíky* ukazuje se jakožto útočiště hříšníků, jež nesčíslným zástupům kajicníků smíření s Bohem, pravý klid a mír do srdcí přemilostivě na Bohu vyprosila. Proto také setkáváme se tu všude ve svatyni i v prostorách před ní, a vyobrazeními umučení Páně a bolestí Bohorodičky poněvadž rozjímání to k opravdové lítosti a nápravě života nejvíce povzbuzuje. A jak neodolatelně tu Matka

Boží jakožto útočiště hříšníků působí, vysvítá z následujících věcí. R. 1717 dotvrzoval biskup hrabě Mitrovic papeži, že sem ročně na 60.000 poutníků přichází, kteří po většině i svátosti zde s pobožností přijímají. Za jediný rok 1723 přijalo zde 152.000 lidí nejsv. Svátost oltářní. Často zpovídalo na 30 zpovědníků od čtvrté hodiny z rána do jedenácté v noci a přece ještě nebyli s to, zpovědi všech kajicníků vyslyšeti. (Dr. *Karel Lev Řehák.)*

Asi před 50 lety zuřila v okolí Kladna a Slaného morová rána. Lidu se zmocnil strach; lehkomyslnost ustoupila vážným myšlénkám a kajícím předsevzetím. Tehdáž putovali osadníci kladenští u velikém průvodu do Družce, aby před památnou sochou Rodičky Boží poprosili Boha za odvrácení morové rány. Kněz družecký kázal důtklivě, aby se dali lidé na pokání. Slova jeho uchvátila nejvíce jakous *dívku* rodilou z *Motyčina.* Tato dívka sloužila několik let před tím v Slaném v jednom hostinci, kdežto čest její byla zlehčena. I pojala ji skrze to taková lítost, že ztratila řeč a po několik let byla němá, když pak slyšela ono důtklivé kázaní v Družci, vzývala po celý čas služeb Božích Pannu blahoslavenou, aby jí vyprosila u Boha tu milost, aby mohla opět mluviti a ze svých hříchů skroušeně se vyzpovídati. Po službách Božích když se rozešel všecken lid po hospodách, šla zmíněná dívka se svou tetou ke studánce pod kopcem, na němž stojí kostel družecký. Když byla pojedla chleba schýlila se ke studánce, aby se napila vody. V tom okamžiku zakmitlo v očích jejích jakés divné světlo, v němž spatřila sochu družecké Panny Marie, i napila se vody a vzkřikla zcela hlasitě a srozumitelně ku své příbuzné: „Tetičko, ta voda je dobrá!“ a od té doby opět mluvila; ještě téhož dne vyzpovídala se ze svých hříchů, jak si byla přála a žila kajicně až do smrti. O této události sepsána úřední zpráva, stvrzena knězem i lékařem kladenským, a zpráva tato nalézá se na faře družecké. Jest to jeden z mnoha důkazů, že Rodička Boží, ze všech milostí nejraději nám vyprošuje lítost nad hříchy. *(Kl. Markrab. Rádce duch r. II.)*

R. 1884 udál se ve Florenci strašný souboj mezi bankéřem de Wittem a známým prof. *Parrinim,* při kterém tento z 16 ran krváceje smrtelně raněn byl. Parrini byl muž nevšedních vědomostí, dobrého však srdce, byl dopisovatelem „Gazety“ a jsa zednářem vysokého stupně, byl i redaktorem zednářského časopisu „Fierameský“. Sektě zednářské byl úplně oddán a proto ve svém testamentu z r. 1882 zapověděl si přístup kněze k svému úmrtnímu loži a nařídil, aby beze všech obřadů byl i pohřben. Než ráno před soubojem napsal nový testament, který však již onoho smutného nařízení postrádá. Jsa v souboji tak poraněn, žádal lékaře, svého přítele již z mládí, aby mu řekl, nalézá-li se ve velkém nebezpečí. Když tento mu přisvědčil, žádal zcela rozhodně kněze. Kněz Don Luigi Micanesi přišel a vyzpovídal jej. Napotom před dvěma svědky sepsal odvolání, v kterém bylo obsaženo vše, co žádá církev od toho, kdo zednářem byl, souboje se dopustil a spisy svými proti církvi a víře do církevních trestů upadl. Parrini, maje křížek v ruce, pozorně poslouchal, odvolání toto vyznal veřejně, že s ním souhlasí a dodal: „Odpouštím všem a doufám, že i Bůh mně odpustí.“ Na to podepsali svědci protokol, který nyní u biskupského úřadu uložen. Mezitím, any se děly přípravy ku přijetí sv. svátostí, modlil se Parrini s velkou pobožností, líbal častěji křížek a jevil velikou odevzdanost do vůle Boží. Jeden z přítomných tázal se ho: „Cesare, kde se vzalo tvé kajicné volání k Spasiteli?“ Tu on odpověděl: „Před smrtí ukazuje se nám vše v jiném světle než za živobytí.“ Tělo Páně přijal s takovou vroucností, že všickni přítomní slzeli. Když pak na to s veškerou vroucností vzbuzoval víru, naději a lítost a se do přímluvy Panny Marie odevzdával, přišla naň taková mdloba, že kněz u velikém chvatu musel mu udělovati poslední pomazání. Maje v ruce křížek a volaje: „Ježíši, Ježíši!“ tiše skonal. (V malé chvíli po jeho skonání dostavil se k úmrtnímu loži přednosta zednářů a udeřil jej v mrtvou tvář. Když pak jej sluha zakřikl, omlouval se tím, že prý to zednářský obřad, jakým oni se svým zemřelým údem se loučí. Takovým způsobem omlouval svou

sprostou mstu.) Co pak bylo příčinou tohoto obrácení se? Příčinou toho bylo, jeho výborné náboženské vychování z mládí, jeho každodenní modlitba za duše v očistci a zvláště od matky vštípená úcta k Rodičce Boží, Jejíž obraz ve svém psacím stolku uschovaný měl. Maria útočiště hříšníků nedala zahynouti zbloudilému dítku svému, velebeno budiž Její jméno. *(Čas. „Lev“ 1884.)*

c) Jest potěšení zarmoucených:

aa) v bídě, nebezpečí života.

Tobiáš Jan Bekr, od roku 1701 biskup Královéhradecký, horlivý ctitel Marie Panny vnukal ovečkám svým, aby v soužení všelikém k Matičce Boží spěchali, pokorně do Její přímluvy sebe poroučeli a svatou pěšinkou této milosrdné a přemocné řečnice do nebeského Jerusaléma putovali. I vystavěl nad velkým oltářem v kostele obraz *Marie Sněžné.* *(Drahé kameny.)*

Hrabě *Bernard II.* z Kamence v Míšensku zbloudil, jeda jednou na koni za temné noci v bahništích u Panšvice a blízek byl již zahynutí. Tu se utekl k Rodičce Boží a učinil slib, že vyváz-ne-li z nebezpečí smrti vystaví z vděčnosti klášter A hle, v tom vyšla dennice a Bernard šťastně se dostal z bahniště. A slibu svému Bernard i dostál vystavěv klášter cisterciácký panen řeholních i s chudobincem v Kamenci, jejž nazývali Marienstern, a lid Morgenstern. *(Ant. Frind. Kircheng. Böhm.)*

Roku 1618 *Jaroslav Bořita z Martinic*, dvorní maršálek království Českého, Vilém Slavata, nejvyšší soudce a Filip Fabricius z oken hradu pražského do příkopu 28 loket vysokého svrženi jsou. Všickni tito tři nezlomnou věrností ku svému zemřánu stojící nejvyšší úředníci, vidouce dne 23. května 1618, že pro svou věrnost svému císaři a pánu, mají od akatolických stavův z oken pražského hradu shozeni a tak jisté smrti v šanc dáni býti, poroučeli se ochraně Matky Boží. Zvláště pak volal výborný Martinic opět a opět: „Maria, Maria!“ Vzbouřenci protestantští, kteří je dolů vrhali, posmívali se šlechetnému Martinicovi a pravili: „Nechať ti tvá Marie pomůže; hned se ukáže, kdo ti pomůže.“ Když však Martinic, svržen byv, po strašném pádu tom bez úrazu zůstal, nemohli ani jeho úhlavní nepřátelé obdivu se zdržeti a jeden z vůdcův jejich pravil: „Probůh, jeho Marie mu pomohla!“ Tak Maria věrných sluhův svých neopouští a byť do největšího nebezpečí přišli. Rodina Martinicova dala v Marie Září událost tu vyobraziti

(P. Ondřej Princ.)

Když Prusové po marném oblehání Olomouce táhli mezi 2. a 7. červencem 1758 přes Křenovou a Třebovou, obávali se jich plenění občané *březovští* a ve své úzkosti utekli se s prosbami ku „Panně mocné“, aby je chránila před nepřítelem rozzuřeným. A hle! Okolní obce Dolní Rudné, Hynčina, Sklenné, Greifendorf byly od Prusů úplně spustošeny, kdežto Březová zůstala nedotknutá. Vděčné obecní zastupitelstvo zavázalo se dne 2. dubna 1771, že poskytne potřebné prostředky ku každoroční slavné pouti do *Křtin* na Moravě a nazpět přes Sloup. Pouť ta posud se koná na den Navštívení P. Marie.

(Karel Eichler. Obzor.)

Zvláštní úkaz udál se u *Čenstochovy.* Nalezají se v okolí milostivého místa doly kamenouhelné. Dne 6. února 1892 kopali dva horníci uhlí a na neštěstí klenutí se sřítilo a s velkým praskotem je pohřbilo. Na ten lomoz sběhli se lidé z okolí a želeli ubožáků za jisté majíce, že jsou zabiti. Jak nastal večer, lid se rozcházel, pomodliv se za nebožtíky Otčenáš. Ale jednomu horníku nedalo něco pokoje, šel ještě sám na místo neštěstí, nahnul se, přiložil ucho k zemi a slyš! Zdá se mu, že za živa pohřbení se modlí. Hned běžel do vsi, zavolal starostu a lidu se nasbíralo opět a přišedše, totéž uslyšeli, jak se zasypaní modlí Otčenáš a Zdrávas Maria. Hned se dalo 100 lidí do práce, kopalo při světle loučí celou noc a druhého dne odpoledne, až přišli na nejnižší vrstvu, kterou opatrně jen provrtali a uhlédli k veliké radosti, že nešťastníci žijí, neboť nad nimi se jako zázračně utvořila klenba. Ale nešťastníci byli tak obloženi trámy, že nebylo lze jich vytáhnouti. Co počiti? Hnouti klenutím nemohli, neboť by se na ně sřítilo. Již již opět spouštěli se naděje, když přišel kněz Wrublevski a umínil

si, že se spustí dolů a přinese nebožákům poslední křesťanské útěchy. To učinil, šťastně ho zase vytáhli, i vypravoval, že bude lze jen tak pomoci, dostanou-li nešťastníci pilku, aby se trochu uvolnili. Skutečně všechno se provedlo, oba horníci byli vytaženi a k velké radosti všech vešli hned do svatyně zázračné Panny Čenstochovské a děkovali za tak šťastný konec.

(Krakov. Nov.)

Právě za časů třicetileté války od roku 1618 až do roku 1648 byly poutnické svatyně Marianské v Čechách a na Moravě nejhlavnějším outočištěm katolického lidu *československého.*

(Jan Votka. Posv. C. M. Pam. M. 1885.)

Léta Páně 1647 zachráněn jest služebník rytíře slavné paměti *Jiřího z Harasova*, když za tmavé noci jel s pánem z Hukvaldu, a kůň s ním padl a jeho, majícího nohu ve třemeni, dvoje hony smýčil přes dřevo dubové, krkoškovité, které leželo na chodníku. Pán nemoha jej zadržeti, poručil jej bl. Panně Marii *Příborské* na Moravě a ihned kůň se zastavil, a sluhovi pomoženo bylo. *(Ant. C. Stojan.)*

Když dne 2. července 1625 arcibiskup Pražský *Arnošt Vojtěch z Harrachu* kapli v *Hájku* vysvětil, doprovázel ho domácí pan Florian Jetřich, sedě s Eminencí a s Jaroslavem, hrabětem z Martinic v témž voze. Jakmile vyjeli za Hájek, splašili se jim nepozorností vozkovou koně. Tu prosil Florian Jetřich Rodičku Boží, aby nedopustila pohromou tělesnou pokaliti radost duševní. Avšak nebezpečí rostlo, až konečně Jetřich, s vozu vyhozený oknem, celým vozem přejet jest. Při pádu tom Jetřich žádného úrazu neutrpěl, ba neměl ani té nejmenší známky, že by byl přejet, aniž pocítil jakés bolesti. Vrátiv se nazpět vzdával díky v Loretě hájecké Bohu a panenské Rodičce Boží Marii. Na památku této šťastné nehody zavěsil tabulku v kapli a na ní dvě nohy voskové.

(Jos. Mottl.)

Hroznata, zakladatel kláštera v Teplé, který r. 1197 dostavěn byl, trávil jako jinoch u sestry své Vojslavy v Krakově Jednoho dne bavě se na břehu s mladými zemany spadl neopatrný Hroznata do řeky Visly; mohlo býti asi v třetí hodinu s poledne, když se voda nad ním zavřela. Vojslava přiběhla celá zděšená, k jejíž prosbě rybáři Hroznatu hledali, však nenalezli. Teprv k večeru vytáhl ho za vlasy plavec, jenž se byl pod vodu na dno spustil. Vojslava i sběhlý lid nadáli se mrtvoly; však místo utopence uzřeli jsou jinocha při dobré paměti. Zástupu žasnoucímu vypravoval Hroznata: „Dokud jsem pod vodou vězel, držela překrásná panna nad hlavou ruce své, ohražujíc mne vůkol, by mne vlny nezalily. Věřím, že tou ochrankyní byla mně Matka milosti, Královna milosrdenství a prostřednice naše — Maria!“ Té chvíle slíbil vděčný panic pilnými službami horlivě rozmahati čest bl. Panny Marie. *(Drahé kameny.)*

Roku 1675 vzňala se v *Holomouci* od blesku věž blíž kollegia jesuitského, tak že na bránění nemohlo se ani pomysliti. Tu se utekl představený kláštera k Rodičce Boží a učinil slib, že bude putovati k Jejímu obrazu do *Tuřan* a tam že založí věčné světlo, zůstane-li kollegium bez porušení. A vskutku shořela jen věž a spadla, aniž bylo více co chytilo. *(Gebhard.)*

Když r. 1680 morová rana v Čechách zuřila a již také na Chlumě a ve vůkolních osadách se objevila učinil hrabě *Jan František Kolovrat-Krakovský* slib slavné pouti do *Marie Záře*; a ejhle, ni jedna osoba na veškerém panství Chlumském morem již více zachvácena nebyla. I dostáli Chlumští slibu svému, přišli u slavném průvodu do Marie Záře a Matce Boží za patrnou její ochranu vroucí díky vzdávali.

(P. Ondřej Princ)

Maria, choť císaře Ferdinanda III. Rakouského, byvši ve stavu požehnaném když k porodu přišlo, měla neustále v komnatě své milostivý obraz Panny Marie *Staroboleslavské*, tak že pod Její záštitou zrozen byl dne 9. června 1640 napotomní císař a král Český Leopold I. Z vděčnosti dala císařovna posvátný obraz drahocennými perlami, kameny a diamanty okrášliti a na hlavu Rodičky Boží korunku skvostnou zhotoviti. I modlívala prý se obyčejně se svým ženským komonstvem každodenně růženec před ním.

(J. Křt. Votka. Posv. C. M. Pam. M.)

Adam Mickiewicz, slavný básník polský († 1855), měl v děckém věku neopatrnou chůvu, která ho upustila z okna, a zbožná rodina připisovala zázračné zachránění slabého dítěte ochraně *Ostrobranské Rodičky Boží*, kteroužto zvláště matka Adamova vroucně uctivala. *(Obzor. 1890.)*

Roku 1170 chtěl se veliký kníže Ruský *Ondřej I.* Jurjevič zmocniti města Novohradu a zničiti moc jeho, jako zničil moc města Kyjeva a proto oblehal ho velkým vojskem. Po oblehání svedena bitva u Novohradu dne 25. února 1170. *Novohradští*, majíce na mysli neštastný nedávný pád města Kyjeva, bojovali jako lvové a viděli ve vojsku Ondřejově bohaprázdné svatokrádce a úhlavní nepřátele Udatnost jejich podpaloval arcibiskup Jan Dalť vojskem nositi obraz Rodičky Boží a prosil hlasitě za pomoc Boží. I dobyli Novohradští na přímluvu Rodičky Boží slavného vítězství a na památku vítězství toho slavili každoročně svátek, praporu Rodičky Boží. Po bitvě té zahynul na útěku bídně i ukrutný kníže Mstislav, syn Ondřejův.

(Fil. Strahl Děj. říše Ruské.)

Jak pověst na Šumavě vypravuje, rovněž tak vznešená a bohatá jako zbožná *paní* vracela se právě z pouti, kterou konala na *sv. Horu* k Panně Marii vyprosit sobě, aby šťastně přivedla ditko na svět. Avšak unavena k smrti klesla pod vrchem a usnula. Tu po tváři její rozlila se taková blaženost, že průvodkyně její soudily, že cosi neobyčejného s ní se děje; viděla v duchu, kterak vznášejí se k ní zlatoskvoucí usměvavé postavy dítek s křídélky duhových barev a kterak odhánějí chmurnou postavu morovou, jež břitkou kosou nad městem se rozháněje i k ní dorážela. Posléze předstoupila k ní v jasné záři sličná paní, v níž ihned poznala Matku Boží. Panna Maria pravila jí zvonkovým hlasem, aby vstala, kde jest, a do města nechodila. Prosila tedy paní Matku Boží, aby i nad městem se ustrnula, načež sličná paní kynula chmurné morové smrti, která zmizela. Od té chvíle pominul prý mor v celé krajině (kolem Sušice), a poutnice porodila synáčka, jenž živě jí připomínal na usměvavé postavy andělské. Z vděku pak věnovala část svého jmění na zbudování chrámu na vrchu, jenž postaven byl roku 1682 na způsob Svatohorského; Anděl Strážce, s něhož viděla anděly se snášeti *(Čechy)*

Na nepřístupném kopci takřka kolmé stěně v *Přímoří* načinila příroda sama slují, takže díváš-li se z daleka, vidíš velmi dobře kapli z blízka však jsou jen dvě stěny; o tomto místu vypravuje pověst.

V XV. století povstala bouře na moři, na rozčeřených vlnách zmítána jest loď — plachty protrhány stěžen hlavní přelomen — a loď stala se hříčkou vln, mužstvo již většinou utopeno, na palubě mezi lanovím zapletena jest žena - k prsoum svým tiskne nemluvně — jistá smrt čeká nevinnou duši tu — — již již letí vlna veliká jak hora, aby pohltila matku i dítko — tu vrhá se matka na kolena, vzývajíc nejbl. Rodičku Pannu Marii, — loď vehnána jest na stěnu se strašným praskotem přes moře. Na tuto skálu vržena byla matka i dítko. Rodička nebeská vyslyšela modlitbu a pomohla. Mezi těmito dvěma skalami žila matka s dítkem a za poděkování dala vytesati uprostřed dvou skal obraz Rodičky Boží. Skála celá je mramor černý s pruhy červenými a hle, socha ze skály tesaná jest světlý mramor, mluvilo a psalo se o tom mnoho. V blízku usadili se konečně členové tovaryšstva Ježíšova. Tu postaven byl nedaleko kostel a zasvěcen nejbl. Rodičce Boží — a lid si oblíbil místo to, že houfně ubírá se sem na horu „*Krásnou*“ zvanou. *(Čech 1884.)*

Stráž *Ruského cara* vzbouřila se jednou proti svému pánu. Což jest dražšího srdci mateřskému, než dítko? Carovna dozvěděvši se o tom odboji, spěchala k nedospělému synáčku svému a uchopivši jej, utíkala do kláštera nejsv. Trojice, na několik mil od Moskvy vzdáleného, kdež domnívala se býti jista před pronásledovníky syna svého. Avšak útulek její byl prozrazen Zběsilá tlupa přišla tedy za ní do kláštera, vraždíc vše, cokoli jí přišlo v cestu. Dva zbujníci nalezli carevnu, která úzkostně dítko své k srdci tiskla. Se vztekem hrnuli se proti ní, chtějíce

ji zavražditi. Avšak ona pospíchala s dítkem do jedné kaple klášterní; zde položivši drahý poklad svůj k nohám Máteře Boží, hrozila okem i slovy vrahům, odváží li se spáchati zločin ten — hrozila pomstou nebes. V tom okamžení neměli vrahové k zamýšlenému činu odvahy. Dýka jim vypadla z rukou, jakási neviditelná moc držela rámě již ke zločinu připravené; ano jeden z nich, bázní jat, padl k zemi jako omráčen. — Maria ukázala mu paprsek slávy své a oko Její zalesklo se jako ohnivý meč. Druhý vrah pohlédnuv na sv obraz, pravil k soudruhům svým: „Nikoliv, bratři, nikoliv, před tímto oltářem!“ . . . „A jinde též ne!“ zvolala matka. A hle, právě nyní dorazil sem oddíl vojska, jež zůstalo věrné Odbojníci dali se na útěk; dítko i matka byly zachráněny. Dítě to, jemuž Maria tak zázračně život zachovala, byl císař *Petr I.* († 1725). — Kdež by byla carovna nalezla bezpečnější místo, nežli právě před oltářem Matky Boží! *(Ludmila 1887.)*

V Marianském kostele v *Marie Září* nalézá se i obraz co pomník města Mostu, kterýž sem z vděčnosti za milosti, jež mocné přímluvě Rodičky Boží přičítány jsou, dán jest. Postava představuje v popředí klečící mosteckého měšťana *Ondřeje Samka*. Ač protestant ctil od maličkosti Rodičku Boží. Když Švédové zámek Landschwert u Mostu oblehali, zabil blesk jednoho praporečníka, kterýž mu po boku stál, sám pak rovněž na zem padl a nějaký čas za mrtvého pokládán jest, ale proti všemu nadání se vzpamatoval a vstal Později jedenkráte upadl do náhonu u jednoho mlýna a byl u největším nebezpečí, že od kol rozmačkán bude, ale vyvázl šťastně opět. Ve válce dva z jeho soudruhů po boku jeho zabiti jsou a na něho samého třikráte střeleno jest, a přece jemu ani vlas skřiven nebyl. Všecky tyto příhody podivného sebe při životě zachování přičítal úctě, již choval ku Rodičce Boží; stal se katolíkem a zůstal horlivým ctitelem Rodičky Boží až do smrti. Kotle na kůru v Marie Září jsou darem a důkazem jeho vděčnosti, slova jeho u příčině té na nich vyryta jsou v den 13. května r. 1638 *(B. Hahl)*

Roku 1743 po míru vratislavském udeřil nejvyšší vůdce rakouský, kníže z Lobkovic, s celou silou na Francouze, aby je z Čech vyhnal. Francouzové tajně vyšli z Prahy a namířili k Chebu. V Chebu počalo je oblehati a pronásledovati vojsko rakouské a tu *Souhner* stoje na hradbách za košem pískem naplněným, při výstřelu z děla rakouského zasáhnuvšího koulí svou dotčený koš, srazen byl i s košem a tak pohřben za živa pod spoustou písku. V stavu tak zoufalém vzýval dotčený Souhner bl. Pannu Marii v *hradbách vyšehradských* a hle, beze všeho úrazu právě zázračným způsobem vyvázl z nebezpečí života, vyhrabán byv ze hrobu, do něhož za živa byl upadl.

(Ed. Brynych. Velký Mar. kal. 1892.)

V *Trsátu v Rjece* jest poutní místo Marianské po Loretě nejznamenitější. A pomáhala tu láskyplná pomocnice křesťanů hojně, pomáhala nejraději tam, kde lidské pomoci již nebylo. To zkusili na sobě zejména námořní plavci, jak dosvědčuje množství votivních obrazů, jež do Jejího kostela na Trsátu věnovali z vděčnosti za ochranu Její v nebezpečných bouřích na moři.

(K. Konrád. Čas. Vlast r. VI.)

R. 1259 založil *Petr Vok* z Rožmberka, maršálek český a Přemysla Otakara II. místodržitel v Rakousku a Štýrsku, společně se svou manželkou Hedvikou ke cti Rodičky Boží cisterciacký klášter ve *Vyšším Brodě* za odpuštění svých hříchů a spásu duše své i svých předků. V mládí totiž nalezal se Vok jednou ve vlnách vltavských v nebezpečí utonouti. Tu učinil slib, že vyvázne li šťastně, vystaví kostel s klášterem. Na přímluvu Rodičky Boží vyvázl šťastně z nebezpečenství a slib svůj i splnil.

(Ant. Frind. Kircheng. Böhm.)

R. 1622 splašili se hraběnce *Würmbové*, když jela z Brna přes most domů, koně a shodili ji do vody; když padala vzývala Pannu Marii a vskutku se zachránila, zachytivši se provazu, jí do vody hozeného.

(Kar. Eichler. Posvátná místa.)

V sedmnáctém století panovala veliká úcta k divotvorné Marii Panně *Křtinské* na Moravě. Tak když okolo roku 1648 v měsíci září morová rána

v Brně a v jeho okolí byla vypukla, vydal se opat kláštera *zábrdovského* na pout do Marie Celly, ostatní údové kláštera pak museli k rozkazu opata na počátku měsíce října do Křtin k Marii Panně putovati, kdežto až do vánoc prodlévali na modlitbách.

(Květy Marianské 1885.)

Roku 1836 zuřila v zašovské farnosti na Moravě cholera tou měrou, že od 17. září do 7. října zemřelo na ni v *Zášově* 52, v Střítězi 15 osob. Všudy srdcelomný nářek a pláč; ano i nejzarytější hříšníci k Bohu se vraceli. Usneseno, že den 7. října bude dnem kajícím. Všichni farníci mimo nemocné shromáždili se na konci dědiny u kříže a odtud brali se v průvodu do chrámu Páně a s pláčem před oltářem Panny Marie prosili Boha za milost, aby hroznou metlu choleru od nich odvrátil a vzývali i Rodičku Boží. A hle, Božská všemocnost položila choleře meze, zemřelať téhož dne jen ještě jedna osoba, ostatních však 40 se uzdravilo.

(Jos. Odstrčil.)

Roku 1688, když celé *Znojmo* pro velký vichr při vzniklém ohni mohlo shořeti, obec slíbila oběť k sv. Tomské Panně Marii v *Brně*; požár na to byl šťastně udušen a měšťané poslali překrásnou svíci a obraz pěkně malovaný jako záslibní dar.

(Karel Eichler. Poutní místa.)

bb) Jest útočiště neplodných.

Milostivou sochu Panny Marie, která nyní v Koryčanech na Moravě se nalezá, chovali manželé *Ctibor ze Ctiboře s manželkou Dobrochnou* (žili ku konci XIV. století), na hradě Beckově u veliké vážnosti a úctě a ve všech potřebách se k Ní utíkali. Od Ní i syna jediného a dědice si vyprosili. Kterého když dosáhli, ke cti nejsv. P. Marie, kostel a klášter vystavěli

(Krátká zpráva o zázracích v Koryčanech.)

Dle pověsti vyprosili sobě rodiče sv. *Jana Nepomuckého* († 1383) tohoto jedináčka na Pánu Bohu v pomuckém kostele klášterském pod obrazem blah. Panny Marie.

(Drahé kameny.)

Kostel Matky Boží Sněžné v Praze zpustlý dal obnoviti *Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic* ze slibu, jímž dne 5. května 1606 zavázal se zříditi klenbu, střechu a okna, vyslyší-li Bůh prosby jeho i manželky Polyxeny a požehná li toto neplodné manželství dítkem. Františkáni modlili se horlivě na ten úmysl a Polyxena porodila potom syna Václava a vděčný Zdeněk slibu svému dostál.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. d. II. 1884.)

Florian Theodor, sv. Římské říše hrabě *Žďárský* z Žďára, s manželkou svou Alžbětou, rozenou Martinicovou, horlivými modlitbami dlouhý čas Boha za dědice tak horlivě žádali i Pannu Marii, při Bohu mocnou orodovnici, za přímluvu prosili, slib učiníce, že chtějí pobožnou pout k Lauretánské Panně Marii do vlašské země dle možnosti oba vykonati a podobnou kapličku v Čechách vystavěti. I stalo se s potěšením těch dvou manželů velikým, když ona Alžběta synáčka, a svých velkých panství dědice šťastně porodila, jemuž při křtu sv. dána byla jména František Adam Eusebius.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

d) Jest pomocnice křesťanův.

Ctihodný Martin Středa, jesuita, Moravan († 1649), povzbuzoval v *Brně* vůdce Souchesa a všechen lid k modlitbě a k důvěře v Boha, když Brno obleháno bylo roku 1645 od Švédů pod velitelem Torstensonem několik neděl. Na jeho radu vzývali Brňané Marii Pannu za pomoc na svátek Nanebevzetí Panny Marie v kostele u sv. Tomáše, kde byl staroslavný zázračný obraz Matky Boží, když Švédové hnali útokem na město. Už se podobalo, že město neubrání se proti přesile nepřátelské. Avšak mocnou ochranou Rodičky Boží poděsili se mocní nepřátelé na 28 000 mužů tak, že v dobývání města ustáli a od Brna odtáhli.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Poutní místo *Marie Panny v Čenstově* jest zajisté jednou z příčin, že *Poláci* při tak mnohých útrapách, jež se jim pro náboženství od Rusů dějí, zůstávají pevnými a drží se víry otců svých.

(Jar. Sedláček. Kalendář Poutník 1892.)

František Dietrichštein, od r. 1599 biskup Olomoucký a kardinál od r. 1600, po celý život svůj zůstal nejpřednějším

ctitelem Rodičky Boží a považoval Ji za štít víry katolické na Moravě. K Ní ve všech bouřích politických a náboženských se o pomoc obracel; u Ní vždy nabýval potěchy a posily, které jako hlavní sloup katolické víry na Moravě v tehdejších ukrutných bojích nejvýše měl zapotřebí.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Když na počátku roku 1639 Banner s protestantským vojskem vtrhl do Čech, byl obraz Panny Marie ze Staré Boleslavě do Vídně odvezen, kdež od císaře a krále *Ferdinanda III.* (1637—1665) a manželky jeho Marie Anny u veliké poctivosti chován jest. U obrazu toho dal císař denně mši sv. sloužiti, jíž vždy přítomen byl, a prosil Marii o ochranu říše své Rakouské a přímluvou Mariinou vskutku říše jeho zachována jest. (*Blahověst 1876.*)

Léta Páně 1716 vydobyl císař a král náš *Karel VI.* (1711—1740), věhlasného vítězství nad 200.000 Turky na den, kde údové růžencového bratrstva v Římě vykonávali pobožnost, aby Bůh na orodování Panny Marie žehnal zbrani císaře a tu ohlásil papež Klement XI. na slavnost Marie Vítězné plnomocné odpustky a nařídil, aby slavnost růžencová v celé církvi křesťanské se slavila. (*Filothea roč. III.*)

Války s Turky neskonalých útrap křesťanům způsobily. Avšak ti, kdož v úzkostech k Rodičce Boží, Kteráž od těch dob pomocnice křesťanův se nazývá, se utíkali, nezřídka zázračného vysvobození došli. Tak potomek hrabat z *Klary a Adringen* přišel do Marie Záře dne 16. dubna 1695, aby bolestné Rodičce Boží za své vysvobození z tureckého zajetí, v němž v Bělehradě Srbském se nalezal, poděkoval, pevně jsa přesvědčen, že jen zvláštním, neobyčejným způsobem, totiž pomocí Rodičky Boží opět svobody nabyl a životem ušel. (*P. Ondřej Princ.*)

Roku 866 táhli pohanští Rusové na Hřeky na Carohrad. Císař *Michael* táhnuv na Agarany vrátil se nazpět. Rusové pak ve dvou stech korábech Carohrad obstoupili. Císař sotva do města vešel odebral se tam do chrámu sv. Boží Rodičky ve Vlacherně a celou noc ztrávili na modlitbě; a potom Božskou řízu svaté Boží Rodičky zpívajíce vynesli a omočili v řeku. I byla tišina a moře se bylo ukrotilo; a hned bouře povstala s větrem a vlny veliké vstaly jedna za druhou a bezbožných Rusův koráby rozmetala bouře a ku břehu přivrhla a Rusy pohubila, takže málo jich z takové bídy mohlo utéci, a ti se vrátili domů. (*Nestor. Let. rus.*)

Roku 1395 chystali se Tataři na Rusko a proto úzkost a strach zmocnily se srdcí zvláště obyvatelů v *Moskvě*. V úzkosti té před krvolačným a ukrutným nepřítelem utekli se Moskvané k Bohu. Ve dne v noci byly kostely otevřeny; ve slavném a přečetném průvodu putoval lid od kostela ku kostelu, modlil se a postil. Velkokníže Vasilij pak poručil patriarchovi, aby zázračný obraz Rodičky Boží, který prý Evangelista sv. Lukáš sám maloval, z Vladiměře přinesl do Moskvy. I volali tu všickni: „Matko Boží, zachovej za chovej Ruskou říši!“ V Moskvě obraz ten umístěn v Kremlu a veřejné úctě vystaven. A hle, Rodička Boží, lid svůj křesťanský neoslyšela. Tataři jako zázračně odtáhli, a Rusko zbaveno zlého nepřítele. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

R. 1451 přikvapili Tataři k Moskvě a zmocnivše se předměstí, spálili je. Tu vypadli *Moskvané* neohroženě z města na Tatary, bojovali s nimi celý den a přinutili k útěku. Neobyčejný strach totiž zmocnil se Tatarův, tak že druhého dne nebylo po nich u Moskvy ani památky. Toto zázračné vysvobození města Moskvy připisovali zbožní znamenitému vladiměřskému obrazu Rodičky Boží. (*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Léta 1022 bojoval *Mstislav*, kníže Ruský, s Rededjou, knížetem Kasožským, a umluvili se, aby bitva rozhodla se soubojem, a sice poráželi se. I počali spolu silně zápasiti a když dlouho spolu zápasili, počal pozbývati síly Mstislav, neb Rededja byl veliký a silný. I řekl Mstislav: „Ó přečistá Rodičko Boží! pomoz mi; jestliže tohoto přemohu, vystavím chrám na jméno Tvé.“ A to promluviv, udeřil jím o zemi a vyňav nůž, zařezal Rededju a všed do jeho země, pobral všecko jeho jmění. A když přišel do Tmutorokani, založil chrám svaté Boží Rodičky a vystavěl jej.

(*Nestor. Let. rus.*)

Roku 1158 vydobyli Rusové pod *On-*

dřejem slavného vítězství nad pohanskými Bulhary. Vítězství to připisovali Rusové tak zvanému efesskému obrazu Rodičky Boží, kterýž se tehdáž v městě Vladiměři nalézal. Vděčně vrhli se i kníže Ondřej i celé vojsko na kolena před obrazem tím a na památku vítězství toho ustanoven v Rusku zvláštní svátek. *(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)*

Roku 1502 vyznamenal se neobyčejnou statečností v Liflandsku *Valtr Plettenberg.* I vpadl do říše Ivana, velkoknížete Ruského. Doraziv do Pskovska s 4000 mužů byl najednou obklíčen ruským vojskem, kteréž čítalo 90 000 mužů Plettenberg již měl za to, že jest ztracen. Avšak padl na kolena a vroucně vzýval Rodičku Boží, aby mu přispěla na pomoc mocnou přímluvou svou. Na to posilněn napadl ruské voje a porazil je uplně na hlavu.

(Aug. Schlözer. Děj. Litevy.)

Bylo léta Páně 1655. Nešťastná *Polska* podlehla celá vítězné zbrani Švédského krále Karla Gustava. Již jen jediná tvrz *Jasnohorská*, kde sídlí a láskyplně kraluje nejsv. Panna a Máti Boží Častochovská, nepřiteli vzdoruje. Král poslal generála Millera s 10.000 muži pravidelného vojska, aby dobyl tvrze. Miller vyzval převora paulánů Kordeckého, aby se vzdal. Avšak převor, ač k hájení bylo jen na 400 schopných mužův, pomodliv se nejprv vroucně k nebeské Královně odepřel toho; neboť pevně doufal ve jméno Hospodina zástupů a Pomocnice křesťanů. Ani on nebyl zahanben. Skvěle odráželi všeliké útoky švédské od 18. listopadu až do vánoc. Miller chvěl se již hanbou a hněvem. 8. prosince vyzval mnichy znovu, aby se vzdali. Vysílená posádka již chtěla povoliti, avšak převor, nabyv nové síly ducha před nejmilostivějším obrazem Matky Boží, vzkázal pln nadšení, že toliko přes jeho mrtvolu dostanou se Švédové do tvrze. Nastal vánoční hod Boží. Slavná služba Boha skončila. Avšak sotva že lid od ní se vracel, již rozléhal se huk děl švédských proti slibu, toho dne nestřílet. Ale ani Kordecký neustal bdíti i pro ten případ. Pln zapalu vzal do pravé ruky kříž, do levé prapor s obrazem Matky Boží a již spěchal na valy a hradby. Za ním spěchala i roznícená jím hrstka vojínů. I bojovali jako lvové a odráželi tento nejprudší ale již i poslední útok mocného nepřítele a odrazili šťastně i tento; neb zahanbeni ustoupiti museli Švédové z večera, když největší jich dělo puklo a tři dni na to opustili Jasnou Horu na dobro. Zvěst o tom bleskem rozlétla se po celé zemi, všechen národ znovu se tím vzmužil a povstal jak jeden muž proti vrahům vlasti a vyhnal nepřítele ze země. Vlast byla osvobozena.

(K. Konrád. „Vlast" 1884.)

Kryštof Retsch z Königswaldu r. 1693 v Sedmihradsku od Turků zajat v Bělohradě do tuhého vězení uvržen jest. Když po 8 nedělích se dověděl, že všickni zajatí do Cařihradu odvedeni býti mají, vzpomněl Rodičky Boží v Marie Záři, u Níž byl dříve často pobožnost konal. I slíbil, ujde-li ze zajetí, že Marie Zář navštíví, svátosti kajících nábožně přijme a mši sv. ke cti a chvále Rodičky Boží dá sloužiti. Tu noc na to uvnitř v srdci mocně pobádán jest, aby uprchl; i podařilo se mu, že všemi strážemi prošel neviděn, bez pohromy na veřejné pole se dostal, až utíkaje, pluk svůj šťastně nalezl a k němu se dostavil. Když pak druhého roku domů se navrátil, pamětliv jsa svého slibu, přišel do Marie Záře a slib svůj i splnil. *(Blahověst 1883.)*

Když za času války švédské k *Smolnici* přirazili: tu *karmelitánská Matka Boží* Švédy mrákotou porazila a postrachem je zaplašivši město své osvobodila.

(Jos. Ehrenberger. Čas česk. Mus. 1848.)

Léta Páně 1241, když Tataři na Moravu vpadli, hájil Olomouc slavný hrdina *Jaroslav ze Šternberka* od krále Václava I. s 12.000 muži proti Tatarům postavený. A ten na oblehající nenadále udeřil a na přímluvu Rodičky Boží svedl s nimi bitvu krutou, v níž mnoho Tatarů zahynulo a jednoho z kralovičů čili chana jejich zabil Jaroslav rukou svou.

(W. Wl. Tomek. Děj. nár. Česk.)

Dula, vojvoda Sedmihradský, po smrti strýce svého Duly staršího spolčil se s valným zbytkem sedmihradského i uherského pohanstva též s Kennem, vojvodou Pečeneků pohanů, proti sv. *Štěpánu*, králi Uherskému a spolupatronu

českému († 1038), a všemu křesťanstvu. Ale Pán Bůh dal při roce 1002 svatému Štěpánu na přímluvu Rodičky Boží vítězství, až i Dula s ženou a dvěma syny jat a ponížen jest.

(Drahé kameny.)

V jedné ulici v *Ústí* nad Labem stojí kříž, pod nímž vyobrazen jest člověk, v okovech k P. Marii se modlící. O kříži tom se vypravuje. Jednou byl ve válce v Uhrách od Turků zajat jistý měšťan z Ústí, jemuž patřil dům proti kříži nyní stojící. Ve svém utrpení, kteréž musel ve svém otroctví snášeti, obrátil se s vroucí prosbou k Panně Marii, aby jej ze zajetí vysvobodila. Těžkou prací svou unaven usnul a když ráno procitl, spatřil se v Ústí před svým domem na tom místě, kde nyní kříž stojí. Z vděčnosti dal sem kříž ten postaviti a malbu onu na něm pověsiti.

(Jos. Svátek. Pražské pověsti.)

Sv. *Vavřinec z Brindisi*, kapucín, připisoval Marii Panně zachránění života, když v bitvě jistý Turek jemu šavlí chtěl hlavu rozpoltiti; za Jejího vydatného přispění přiučil se v krátkém čase cizím jazykům; jen Jí děkoval své veliké zásluhy o rozkvět řádu kapucínského a svá příznivá diplomatická vyjednávání († 1619). *(J. Schindler.)*

Léta Páně 1683 přitáhl Turek, strašný tehdáž nepřítel křesťanstva, před nímž celá Evropa se třásla a jenž toužil velmi, aby vztýčil půlměsíc na chrámě Svatopetrském v Římě, s zuřivým a neskroceným vojskem k *Vídni*, aby na věži Svatoštěpánské rozvinul prapor lichého proroka Mahomeda. Nesčíslný byl počet litých nepřátel, štěstí přálo zbraním jejich tak, že bez rychlé pomoci jistou záhubu předvídal každý, neboť tu již se sesuly ohradné zdi, tam značil valící se dým spálené a sesuté paláce a domy; tu již viděli ouzkostí sešedivělí otcové jímati nadějné syny své do otroctví hrdého a zlostného nepřítele; tam opět hořekující matky oplakávaly své dcery, vidouce je již již vydané za politování hodnou kořist chlípnému a surovému nepříteli: vše již jim hrozilo očividnou záhubou, dlouho trvajícím zajetím, nebo jistou a přeukrutnou smrtí. Jen s tíží byl ještě odražen poslední útok nepřátel od hradeb městských. Ubozí obležení předvídajíce všickni, že marné jest všecko další bránění, sešli se pod večer do Svatoštěpánského chrámu, skroušeně se tam ze svých hříchů vyznávajíce a tělem Páně se sílíce na smrt. Poslední útočiště v hrozné nouzi brali k Panně Marii, společnými prosbami vzývajíce Ji o pomoc na den narození Jejího. A hle, 5. dne v ok avě narození Panny Marie zableskla se pomocná zbraň na vzdálených horách a nábožný král Polský Jan Sobieski chvátal s vybraným vojskem svým, se 40.000 muži k osvobození velmi sklíčené Vídně. Dne 12. září vstoupil do Svatoleopoldské kaple na Lysé hoře u Vídně a vyslyšev nábožně mši sv., při níž sám posluhovati chtěl, posilniv se i s vojskem Tělem Páně a odporučiv se pod ochranu Marie Panny, roznítil vojsko své k udatnosti, volaje: „Bratří! zmužile ku předu; neboť jsme pod ochranou Marie Panny; heslem naším budiž: „Maria"!" a hnal se ku předu. Sotva zočil nepřítel udatné vojsko a plápolající prapor Panny Marie, dal se na útěk a v krátkém čase rozehnán byl udatností Polákův nepřátelský tábor. Porážka byla tak hrozná, že celý tábor mrtvolami pokryt byl. Utíkající nepřátelé zahynuli v Dunaji, zanechavše nesmírnou kořist. Sobieski táhl vítězně do města, ale především do Svatoštěpánského chrámu, kdežto sám zapěl slavné: „Tě Boha chválíme!" za vítězství tak skvělé. — Aby věčným památníkem povinné vděčnosti oslaveno bylo slavné vítězství toto, nařídil papež Innocenc XI., aby v celém křesťanském světě v neděli po narození Panny Marie slavnost Jména Jejího se slavila.

(Mehl. příklady.)

2. Úcta Její.

Uctivej modlitbou!

Arnošt z Pardubic, od r. 1344 první arcibiskup Pražský, a císař *Karel IV.*, otec vlasti naší české (1346—1378), od dětinství horlivými ctiteli Matičky Boží Marie Panny byli. A tito slavní dva mužové rozšířili a upevnili úctu, důvěru a lásku k Matičce Boží v našem národu tou měrou, že ji napotom

ani dlouhé, krvavé rozbroje náboženské, které po nich přišly, z mysli a ze srdce lidu našeho nemohly vykořeniti. *(J. Křt. Votka. Císař Karel IV.)*

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), vzdával největší poctu nejsvětější Panně, slavě svátky Její zvláštní horlivosti, každou hodinu v modlitbách na Ni pamatuje, aby za generalissimu vojska jeho považována byla a na přísné potrestání těch naléhaje, kdo oloupil některý kostel Marianský. *(Ant. Gindely.)*

Svatý *Jacek* (Hyacint), narozen ve Slezsku v Kemeni z panského rodu Odrovanžů, stal se roku 1222 převorem kláštera sv. Dominika v Krakově. Choval pak zvláštní úctu k Panně Marii, před Jejíž oltářem začasto rozjímání konal. *(J. Bílý. Legenda.)*

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J., Polák († 1568), aby Pannu Marii uctil, jal se spisovati vše, co ss. otcové o Ni pronesli kdy chvalitebného, sám Jí nejmenoval leč matkou svou. *(J. Bílý. Legenda.)*

Roku 1743 navštívila *Marie Terezie*, císařovna, když za příčinou korunovace v Praze dlela kostel karlovský a před obrazem Panny Marie karlovské klečíc poručila rod svůj do ochrany Panny Marie. *(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.)*

Matěj Petráš, farář v Tuřanech na Moravě za dob třicetileté války, věnoval velkou část jmění svého svatyni tuřanské a povždy později i jako kanovník a děkan kapitolní v Brně všemožně působil, aby úcta k Rodičce Boží tuřanské nejen v Brně, ale vůbec na Moravě rozšířena byla. *(Jan Votka. Posv. C. M. Pam. M. 1885.)*

Hynek Václav Richter, jesuita, missionář mezi Indiany, kdež i roku 1696 zavražděn jest, již co studující v Olomúci, činil zvláštní službu a čest Rodičky Boží bez prvotního hříchu počaté. *(Drahé kameny.)*

Bl. *Jan Sarkander* (nar. ve Slezsku 1576) co studující v Olomouci vstoupil do bratrstva Marianského a zůstal po celý život svůj vždy věrným ctitelem Rodičky Boží. *(Kl. Borový.)*

Antonín M. Slomšek, kníže-biskup Labudský († 1862), byl obzvláštním ctitelem Rodičky Boží. Nad ložem měl obraz bolestné P. Marie, ku kterémuž zvláštní uctivost a důvěru choval. Měl-li co na srdci, obraz ten dodával mu útěchy; odcházel-li kam z domova, naposledy se ohlédl na svůj zamilovaný obrázek a často se vrátil ještě, aby se s ním rozloučil; vrátil-li se šťastně domů, spěchal pln nedočkavosti, aby zase potěšiti se mohl tou bolestnou a při tom tak milostnou tváří Matky Páně. Právě v smrtelné jeho nemoci ukázalo se, jakou útěchu a posilu čerpal z prostičkého obrazu toho. *(Ant. Mužík.)*

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučeník († 1622), Marii Pannu bez prvotního hříchu počatou miloval synovskou láskou a zvěstoval Její chválu horlivě. *(Drahé kameny.)*

P. *Augustin Strobach*, Moravan, jesuita a missionář, jenž r. 1682 na ostrovech Marianských smrt mučennickou podstoupil, vyučoval po dvou letech noviciátu mládež ve školách, jsa při tom ředitelem kongregace Marianské pro mládež studující, kteréžto svou vlastní úctu a útlou lásku k Máteři Boží vštípiti usiloval, dobře a jasně poznávaje, že horlivý ctitel Matky Boží jest také horlivým a věrným synem církve katolické. Aby dětinnou úctu a lásku k nejblah. Panně Marii v srdcích studující mládeže obudil, zjařil a zpružil, chválil a velebil v každou sobotu v nadšené promluvě ctnosti Panny Marie a v příkladech velmi případných barvami živými líčil, kterak královna všech svatých svou mateřskou přízeň a lásku jednotlivým horlivým ctitelům svým v nejhojnější míře projevila a do posud projevuje. *(Mat. Procházka. Missie jesuit.)*

František Sušil, professor a spisovatel český († 1868), kdykoliv s Matějem Procházkou, přítelem svým, na horu u prachoven brněnských přišel, ukazoval mu po každé v dálce ten bod, kde vyčnívá posvátný Hostýn, i říkával: „Smekněte a pozdravte Matku Boží, Která tamto divy tvoří!“ *(Mat. Procházka.)*

Svatý *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český († 1038), miloval po Pánu Bohu Rodičku Boží, Panenku Marii, náramně; on této naší velemocné prostřednici a řečnici sebe i království své na modlitbách ustavičně

v ochranu poroučel; od té doby Ji národ uherský „hospodyní“ či „paní“ svou nazýval. (*Drahé kameny.*)

Ignác, hrabě ze *Šternberka*, appellační vicepresident v Čechách, pomáhal r. 1687 služebníku chrámovému v Marie Září, kterýž o hlavní slavnosti narození Rodičky Boží velmi zaměstnán byl a sám stačiti nemohl, po celou předchozí noc a po celé ráno slavnostního dne obsluhování duchovních a to s takovou pokorou a skromností, jako by skutečným jeho pomocníkem byl. (*P. Ondřej Princ.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český a od r. 982 druhý biskup Pražský († 997), s obzvláštní vroucností ctil matičku svou, na Jejíž přímluvu zázračně ozdravěl, Pannu Marii. (*Drahé kameny.*)

Jan ze Žampachu, odjinud z Potšteina, poručil umíraje roku 1395 za sebe i za duše předků svých ke klášterci do Orlíka (nyní Klášterec za Žamberkem) 14 grošů úroka z mlýna chocenského na každý týden tak, aby mniši v témž klášterci obývající „službu sv. Královny“ šestkráte do roka drželi. (*Lib. conf. VI.*)

a) Modlitbou: „Zdrávas Maria!“

Ctihodný *Ondřej Faulhaber*, kněz v Kladsku, jenž roku 1757 od Prušáků nevinně byl utracen, již jako pacholík rád zpívával v kostele kladském před sochou Panny Marie píseň: „Zdrávas Královno!“ (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Dr. *Josef Hais*, biskup Královéhradecký († 1892 v 63. roce věku svého), leže na úmrtní posteli v posledních dnech říkával tiše, že mu rozuměti bylo, modlitbu: „Zdrávas Maria!“ (*Čech.*)

P. Arnold Oldřich *Šindelář*, kapitulář řádu premonstrátského a professor v Plzni († 1859), byl vroucí ctitel Rodičky Boží po celý život. Nalezaje se již na úmrtním loži, posadil se ještě pracně a napsal třesoucí se již smrtelným mrazem jatou rukou svůj náhrobní nápis: „Jenž's jinocha z hroznych uchvátila, Panno, nesnázi, tak uchovej děsných temnot ho, ač nehoden. Kdo čteš, pomodli se za něj: „Zdrávas Maria!“ (*Jan Desolda.*)

b) Modlitbou: „Anděl Páně!“

Když v Čechách od r. 1350—1359 strašný panoval mor, vydal první arcibiskup Pražský *Arnošt z Pardubic* pastýřské napomenutí ke všem věrným křesťanům a nařídil mezi jiným, aby se třikráte za den zvonilo a Anděl Páně modlilo. (*Fr. Petera.*)

A nazejtří — píšou poslové krále Jiřího ku králi Francouzskému Ludvíku XI. — v pondělí zváni jsme k markrabí *Badenskému* na hrad k obědu; a ctil nás markrabě a markrabina, sestra císařova, velmi. A myli jsme se v teplicech a druzí i s hraběnkami; a tancovali i s kněžnú, markrabiny dceru; a v tanci klekli, když na páteře zvonili, každý s svú klekl. (*Čas. čes. Mus. 1827.*)

Dne 25. října 1889 konal se po blízku Bílé Hůrky veliký hon na panství Schwarzenbergském, při kteréž přítomen byl Jeho cís. Výsost arcivévoda *František Ferdinand d' Este*. A tu, když v poledne s věže hůrecké ozval se hlas zvonu, dali přítomní vznešení páni překrásný příklad lidu. Všickni sejmuli klobouky a modlili se „Anděl Páně.“ (*Čech.*)

Když na počátku r. 1884 odbýval se selského spolku sjezd na Moravě v *Křenovicích* a řečník jeden jednal právě o spořivosti a byl asi v polovici přednášky: tu ozval se hlas s věže: „Křesťané, pozdravte Marii!“ — zvonilo právě klekání. Řečník přerušil řeč a pravil: „Teď se pomodleme!“

Celá společnost přes 200 údů, sepjala ruce a modlila se. Když pak zavznělo od řečníka: „Pochválen buď Ježíš Kristus,“ a odpověděno, „na věky Amen,“ jednalo se dále. Není to nic neobyčejného na Moravě, tak to má vůbec býti, kde ještě jest víra živá. Tím také dokázal spolek selský, že jest na půdě katolické a že zasluhuje ze strany kněžstva všeliké podpory. (*Čech.*)

Dne 17. února 1861 odbývaly se v *Záhřebě* na veliké posud nedohotovené dvoraně županské, jelikož bylo studeno, s přivolením vrchního župana porady s přikrytou hlavou. Vrchní písař četl právě dopis jisté župy uherské, když pojednou v kostele sv. Marka

zvonili poledne. Na toto znamení zvonu veškeré toto mnohočetné shromáždění odkrylo hlavu, písař přestal čísti a úplné ticho nastalo. Po modlitbě pokračováno ve čtění a poradách.

(*Kat. list záhřebský.*)

c) Uctivej „litaniemi!“

Rytíř *Antonín Binago* († 1645), nejvyšší strážný při regementu celého kyrysařtva, zemský rada v Praze, pokojíček ve svém domě, kdež obraz Panny Marie Staroboleslavské přes celých šest měsícův uschován byl, kopií obrazu toho okrášlil, ano také před ten obraz lampu, která dnem i nocí hořívala, zavěsiti dal a každou sobotu jindy častěji, s všemi domácími svými litanii lauretanskou hlasitě a velmi horlivě se modlival. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Harant z Polžic ve svém cestopisu po moři vypravuje: „Když večer přišel, kázal patron na zvonec, kterýž na lodi visel, zazvoniti a nás na jedno místo svolati; to však se stalo, písař počal litanii zpívati a my všickni po něm, potom sám některé hymny a modlitby jako jiný kněz (neb jsme na lodi žádného neměli) zpíval a my Amen dořikali, až jsme naposledy jedním zvukem Ave Maria zpívali a zase se rozešli. Ten obyčej patron náš každé soboty u večer zachovával.“

(*Kr. Harant z Polžic.*)

V *Hrabíně* v kostele poutním Panny Marie v rakouském Slezsku, založeny byly fundace, aby každou sobotu o svátcích Marianských zpívána byla litanie loretanská a Salve Regina.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Hanuš Kolovrat Krakovský, hrabě († 1872), vroucí choval pobožnost k Rodičce Boží. Darovav před lety jedné osadě tajně sochu, vyslovil zřejmě ve svém listu, že to socha blah. P. Marie, k Níž to zvláštní úctu choval. Ve své ložnici v Hradišti v zámku choval nad lůžkem starožitný obraz Matky Páně, jež měl u zvláštní vážnosti a při své tamní zámecké kapli založil fundaci na věčné časy v ten smysl, by tam duchovní každou sobotu konal loretánské litanie s požehnáním na počest Rodičky Boží.

(*Blahověst. 1872.*)

Bernhard Ignác z Martinic, nejvyšší purkrabí Pražský († 1685), zval a svolával svou rodinu a čeleď den jako den, aby se litanii loretánskou s ním pomodlila. (*Drahé kameny.*)

d) Uctivej: „cirkevními hodinkami“, „pobožnosti sobotní, májovou!“

Karel IV., císař a král náš, otec vlasti české (1346—1378). hodinky ke cti Marie Panny se modlil, jak sám v životopisu svém, praví: „A tak naučil jsem se čísti hodiny blahoslavené Panny Marie oslavené a něco jim rozuměje, na všaký den mého dětinstvie riekal sem je tiem raději.“

(*Císař Karel IV.*)

R. 1343 zřídil markrabě Moravský (*Karel IV.*) při kostele sv. Víta ústav dvanácti kněží, šesti jahnů a šesti podjahnů, kteříž by pořáde při témž chrámu zůstávajíce (mansionarii), každého dne k bl. Panně Marii k poctivosti hodiny zpívali a společně žijíce stejných pravideł neb stanov šetřili. (*Dobner.*)

Jan František z Kolovrat-Krakovských (žil ku konci XVII. století) zachovával se svou šlechetnou choti Eleonorou Klaudií z Anquizoly od roku svého zasnoubení (1675), ten zbožný obyčej, že každou sobotu, kdykoliv na Chlumu se zdržovali, do Bohosudova do kostela přicházeli a mši sv. přítomni bývali, jak v zimě tak v létě, ať byla povětrnost jakákoliv, příznivá aneb nepříznivá. (*P. Ondřej Princ.*)

Václav II., král Český (1282—1305). ihned za pacholetství přechovával v srdci bázeň Boží a důvěrnou lásku k blah. Panně Marii, Nebes Královně, k poctivosti dával panovník bez mála každého dne, obzvláště v sobotu mši sv. někdy zpěvmo, někdy z ticha sloužiti; zaslechnuv z úst zpívajícího obětníka přesladké jméno Maria, oplýval rozkoší. Den co den do života s kaplanem svým modlil se hodinky bl. Panny Marie. Václava krále něžnou milost k matičce Boží hlásá též založení kláštera zbraslavského Kníže od přátel vystřežený před silným pánem českým Zavišem z rodu Vítkova, vzýval Rodičku Boží a slíbil Jí ke cti klášter vyzdvihnouti, pakli Jejím u Boha prostředkováním nástrah zbude. Ztrestav zbojníkův, klášter ten také vystavěl. (*Blahověst. 1872.*)

Arcikněžna *Marie Josefa*, kteráž se svým chotěm arciknížetem Ottou, synovcem císaře a krále Českého Františka Josefa I., r. 1882 na hradě pražském sídlela, každého dne účastnila se májové pobožnosti v kostele milosrdných sester pod Petřínem. (*Ad. Rodler*)

e) Bratrstvem vzývej!

viz i: „Bratrstvo!“

Edmund Campianus, jesuita (nar. r. 1540) muž učený a horlivý, jest původcem první Marianské družiny v Praze založené, kteráž odchovala několik mučenníků, kteří za svatou víru smrt podstoupiti neváhali (*Jos. Svoboda. Kat. refor. marian. druž.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), Marii Pannu tak útle a horlivě miloval, že v Rakousích, Uhrách, v Čechách a Štýrsku žádného hnedle bratrstva Marianského nebylo, jehož by nebyl údem. (*Macana výbor.*)

Roku 1748 dne 19. června navštívila Jejich c. k. Veličenstva císař *František I.* a *Maria Teresie* poutní místo na sv. Kopečku u Olomouce a dali se zapsati do bratrstva sv. Jména Marie a podepsali se vlastnoručně do knihy bratrské. (*Th. Gröger.*)

Při kapli Panny Marie u kostela sv. Jakuba v *Jihlavi* bývalo bratrstvo Bolestné P. Marie, nyní pak nejčistšího Srdce Panny Marie. (*Valent. Zodl.*)

Z nemocnice vyvázli mnozí, kteří přislíbili, že budou putovati do *Jivové* na Moravě k milostnému obrazu Panny Marie a vstoupí do bratrstva černého škapulíře 7mibolestné Panny Marie, které bylo zřízeno v Jivové. (*Alois z Canavalo.*)

Anna Kateřina hraběnka z Martinic, roz. z Bukůvky († 1685), zavedla při kostele lystevském bratrstvo škapulíře. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Roku 1720 založili *paulani* na Vranově k uctění Královny nebes a na dosažení šťastné hodinky smrti bratrstvo „Nanebevzetí Panny Marie,“ které za několik let čítalo mnoho tisíc bratří a sester ze stavu šlechtického, duchovního a všech jiných stavů. (*Aula Dominae.*)

Vilém Slavata z Chlumu (nar 1572), místodržitel český, jenž r. 1618 při povstání stavů protestantských v Čechách na hradě pražském z okna byl svržen, byl věrným sodalem Marianským. Zakládal družiny Marianské, sám se shromáždění jejich zúčastňoval, při koleji v Jindř. Hradci zřídil kongregaci Marianskou vzdělaných mužův a jinochův. (*Vlast r. VIII. 1892.*)

Škapulíře bratrství P. Marie z Hory Karmelské v *Kostelním Vidří* pozůstává bezmála r. 1887 z 1000 členů. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Již okolo roku 1765 založil farář Tišnovický na Moravě *Antonín Žiška*, u sochy Panny Marie bratrstvo černého škapulíře, věnovav k tomu účelu 1000 zl. Doba josefinská dílo jeho zmařila. Avšak bratrstvo to roku 1871 opět obnoveno a čítalo roku 1887 asi 2780 údův a je velmi dobře zpravováno. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

f) Růženem vzývej!

viz i: „Růženec!“

Blahoslavený *Ladislav Dzielnovský*, minorita varšavský († 1505), vroucnou úctu choval k Panně Marii, kterouž jevil zvláště pobožností růžencovou. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi, znamenitý jesuita na počátku XVII století, miloval Rodičku Boží láskou právě synovskou, ke cti Její modlíval se růženec a putoval alespoň čtyřikráte do roka až do Bavor do Nové Cirkvice, jakož i na Svatou Horu naši nad Příbramí. (*Drahé kameny.*)

Adam Kravarský, jesuita, proslulý missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II († 1660), ku poctivosti matičky Marie Panny modlil se den jak den růženec. (*Drahé kameny.*)

g) Mši sv.

Arnošt, od roku 1344 první arcibiskup Pražský, rozkázal v kostele farním Panny Marie v městě Kladště na každý den mši svatú k poctivosti blahoslavené Panny Marie, ráno zpívanú slúžiti a k tomu antifonu: Salve Regina a to platem bohatým opatřil a nadal dostatečně. (*Hájek. Kron. čes.*)

1321. Opat *Bavarus* založil ranní mši sv. (na úsvitě) v kapli blahosla-

vené Rodičky Boží v Břevnově, za kterouž vykázal užitky ze dvorů Berních, Blažeje a Vintýře, kteříž obnášeli okolo 14 hřiven a 26 grošů pražských.

(*P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1846.*)

Eliška Bergrová, paní na Lišni na Moravě, založila u kostela u Lišně, jejž sama dala vystavěti a který roku 1634 byl vysvěcen, také fundací, aby každou sobotu sloužena byla u obrazu mše sv. ke cti a chvále Panny Marie. (*Pav. Pavelka.*)

Na pahorku u Brtnice na Moravě dal roku 1672 *Antonín hrabě Colloltо* vystavěti kapli opatřil ji potřebným náčiním a rouchy a uložil 200 zl. na fundaci, aby v ní mohla býti každou sobotu v měsíci sloužena mše sv.

(*Volný. Topogr.*)

Ferdinand, velkovévoda Toskánský, kdykoliv v XVII. století v Praze dlel, dával každodenně před soškou Panny Marie u sv. Mikuláše na Malé Straně svým dvorním kaplanem sloužiti mši sv., již se svou chotí přítomen byl.

(*Fr. Ekert Posv m. kr. hl. m. Pr.*)

Jan Chrt, měštěnín města Nové Plzně, 1520 roku dal 700 kop, aby se sloužila zpívaná mše votiva o každý nezasvěcený pátek (totiž kdyby toho dne nebyl žádný svátek) o Neposkvrněném Početí Marie Panny a to hned po ranní sv. mši na věčné časy, což se dosavád zachovává cum diacono i subdiacono při oltáři Panny Marie zázračné k té mši sv. toliko sama pacholátka, oblečená v pěkných komžičkách, majíce na hlavách červené biretky neb kvadrátky, zpěv vykonávají

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jan z Vlašimě, od r. 1364 arcibiskup Pražský, učinil na hradě pražském v královské kapli Všech Svatých nadání to, aby v ní každého dne z rána mše sv. bl Panně Marii byla obětována slavně. (*Drahé kameny.*)

Před rokem 1409 odkázal *Matěj z Kostomlat* 10 kop platu ročního ve Ctiněvsi pod Řípem na dvou dvorech poplužních na ranní mši každodenní o Panně Marii, která se odbývala v kostele Matky Boží v Praze na Malé Straně řádu Johannitů.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Mongr. *Jan Kubíček*, probošt katedrálky v Budějovicích († 1892 v 89 roce věku svého), byl vždy horlivým ctitelem Rodičky Boží, zvláště u Dobré Vody u Budějovic vždy o pouti za svého života každoročně na bolestný pátek mši sv. ochotně a milerád sloužíval. Tam také na hřbitově po smrti chtěl odpočívati. (*Fr. Wildmann.*)

Roku 1708 oslaven byl obraz na dřevě malovaný Panny Marie ve farním kostele sv. Mikuláše v Trnavě na Slovensku a staly se i zázraky u obrazu toho. Na památku toho a ke cti Marie Panny založil *Jiří Martonfy*, městský farář, jenž napotom povýšen na biskupa Sedmihradského, velké nadání. (*Fr. Zimmerhackel. Květy Marian. 1892.*)

Při chrámu sv. Kříže Většího v klášteře cyriaků v Praze zřizovali zbožní dobrodincové u oltáře Matky Boží menší nadace a ozdobovali jej. Tak darovala roku 1630 paní *Eliška Mnichova* klášteru svůj dům, aby u oltáře tohoto každou sobotu mše svatá sloužena byla.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Léta 1334. *Oldřich z Paběnic*, jenž byl doktor v právích duchovních, muž velmi slavný, učený a výmluvný, umřel a v pražském kostele pochován proto, neb onomu kostelu činil mnohá dobrodiní a nadal plat na to, aby každý den na úsvitě v tom kostele svatého Víta mše o Panně Marii zpívána byla.

(*Hájek. Kron. čes.*)

V kostele Panny Marie Einsiedelnské, kterýž kostel již nyní v Praze není a z něhož se jen zbytky nalézají, učinila roku 1726 hraběnka Marie Terezie *Paarová* nadání 1500 zl., aby theatini na každou sobotu o 10. hodině sloužili mši sv. s Loretánskou litanií a požehnáním a r. 1762 odkázal řeholníkům těm hrabě Jan Fr. Vrbna na památku své manželky Elekty, rozené Freudenthalové, roční důchod 180 zl., aby v kostelíčku tom sloužili denně mši sv.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Roku 1399 založena v děkanském chrámu Páně v *Rakovníku* každodenní mše sv. k uctění Panny Marie.

(*Čas. kat. duch. 1830.*)

Vok z Waldšteina založil roku 1392 při kostele na Karloré každodenní zpívanou mši sv. ke cti Panny Marie a nadal k ní část vsi hořejší Branné s 20 kopami platu a s robotami.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

h) Poutí,

viz i: „Pout!“

Přišel li do *Čenstochova* v ruském Polsku nedělního dne, tu uvidí chrám naplněný nejzbožnějším lidem: jak v hlavní lodi tak v postranních kaplích, jako jest kaple Jablonovských, kde jest obraz matky Boží Qvadalupské či Kodeňské, jsou skupiny Poláků v národním pestrém kroji, zpívajících žalmy a písně anebo modlících se litanie.

Jan Václav Celler z Rozentálu, pán Trojovic a Týnce Hrochova († 1705), odkázal zboží své Týnecké a Trojovské klášteru hradištskému na Moravě k tomu účelu, aby z užitků jeho klášter ten při chrámě poutnickém P. Marie na Kopečku u Olomouce choval jistý počet kněží za příčinou poutí, při chrámu tom každého roku konaných.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

V rodině panovníkův *Rakouských* a tím i králů Českých udržela se zvláštní úcta k posvátnému obrazu Staroboleslavskému. Kdykoliv po 30 leté válce se císařům Rakouským příležitost naskytla, neopomenuli svatyni Marianskou v Staré Boleslavi navštíviti a posvátnému obrazu Rodičky Boží úctu vzdáti. O císařovi *Ferdinandovi III.* (1637—1657) a jeho první a druhé manželce víme, že k obrazu tomu měli velikou úctu. Třetí manželku svou Marii Eleonoru Mantuanskou dal Ferdinand r. 1665 korunovati a na to korunován jest i jeho syn *Leopold I.* (1657—1703) v chrámu Páně Svatovítském za krále Českého. Než však obě tyto korunovace byly konány v Praze, navštívil císař, s císařovnou a se synem svým Leopoldem posvátný obraz staroboleslavský a mučenictví sv. Václava. Císařovna *Marie Eleonora* poslala pak osmého dne po své korunovaci drahocenné královské šaty darem na počest posvátného obrazu do Staré Boleslavě. Roku 1657 navštívil císař Leopold I. šestkráte posvátný obraz a když po 15 letech opět do Čech přijel, neopomenul opět putovati do Staré Boleslavě Císař *Josef I.* (1705—1711) byl roku 1702 se svou manželkou Vilemínou dvakráte ve Staré Boleslavi. Císař *Karel VI.* (1711—1740) byv dne 5. září 1723 v Praze za krále Českého korunován, navštívil též po své korunovaci se svou manželkou Starou Boleslav. Císařovna *Marie Terezie* (1740—1780) byla tam návštěvou před svou korunovací v měsíci dubnu 1743. Císař *František I.* (1792—1835) byl za panování svého třikráte ve Staré Boleslavi roku totiž 1813, 1820 a 1824. Posléze byl také císař *Ferdinand I.* (1835—1848) se svou manželkou císařovnou Marií Annou před svou korunovací na krále Českého v Staré Boleslavi a to dne 31. srpna 1836. Císař i císařovna obcovali nejprv tiché mši sv. v svatyni Marianské a pak si dali posvátný obraz ukázati a uctili jej takovým způsobem, že všickni přítomní tohoto zbožností byli velmi pohnuti.

(J. Votka. Posv. C. M. Pam. M. 1885.)

Kapli Panny Marie Svato-Tomské v *Brně* navštívili *František Lotarinský*, manžel Marie Terezie, 25 ledna 1745, císařovna Marie Terezie s Františkem Lotar. 12. června 1748. Pak arcivévoda Leopold dne 27. října 1764 a císař Josef II., jenž dne 18. července 1765 přítomen tu byl tiché mši sv.

(Kar. Eichler. Poutní místa.)

Maria Hofbauer, redemptorista († 1820), od mladosti byl vroucím ctitelem Marie Panny, rád chodíval na pout do chrámův, památných láskou a úctou nejsvětější Panny, tak do Marie Celly putoval za života svého třináctkráte. *(Blahověst. 1858.)*

Matku Boží v Žirovci na Litvě navštívili králové Polští, by u nohou Její koruny své položili, jako *Ladislav IV.* r. 1644, Kazimír r. 1651, Jan III. Sobieski r. 1688. Tentýž meč, jímž zachránil r. 1683 Jan Sobieski při oblehání Vídně od Turků křesťanství, byl pověšen na památku v tomto chrámě, že Ona svou mocnou ochranou dopomohla jemu k vítězství.

(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)

Jan Lohelius, od r. 1612 arcibiskup Pražský, putoval jako arcibiskup bosýma nohama v průvodu duchovenstva a lidu do Staré Boleslavě k poctění Rodičky Boží. *(Drahé kameny.)*

Bernhard Ignác hrabě z Martinic, nejvyšší purkrabí pražský († 1685), skoro každinkého roku putovával k Bolestné Matce Boží do Bohusudova.

(Drahé kameny.)

Matouš Ferdinand Sobek, arcibiskup

Pražský (1669—1675), častěji na sv. Horu přicházel, aby zde sebe i svou diecési v ochranu Matky Boží poručel. *(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)*

Stavové Čeští mívali v obyčeji, každého roku, s arcibiskupem Pražským v čele, k slavnosti Rodičky Boží narození pouť do Marie Záře konati. *(P. Ondřej Princ.)*

Ctihodný *Martin Středa* jesuita, Moravan († 1649), putoval již jako pacholíček s matkou svou Barborou na Jasnou Horu nad Čenstochovem od Glivic asi devět mil vzdálenou a odevzdal se tam Rodičce Boží v mateřskou ochranu, Již i po celý život svůj vroucně ctil. *(Drahé kameny.)*

Na hoře *Trsátu v Rjece* dali hrabata Mikuláš a Martin Frankopani, páni na Trsatu, v XV. století vystavěti kostel na čest nejsv. Rodičky Boží a papež Urban V. daroval mu pak slavný obraz Matičky Boží od sv. Lukáše na cypřišovém dřevě malovaný. Z daleka široko i z Čech přicházeli poutníci, aby uctili přemilostný obraz Trsátské Matičky Boží a vzývali Ji na tomto vyvoleném místě lásky Její za mocnou ochranu v nebezpečí a pomoc v nouzi. *(K. Konrád. Čas. Vlast r. VI.)*

ch) Processim,

viz i: „Processí!“

František kníže Dietrichstein, kardinal a biskup Olomoucký od r. 1599, nejednou ale mnohokráte vedl sám z Olomouce poutnické processí do Tuřan, kdež pak sám také poutníkům kázával, aby je v horlivé úctě Matky Boží a našich sv. apoštolů utvrdil. Začasto i sám z Brna neb z Olomouce hojný počet šlechticů katolických do Tuřan na pout zavedl. *(J. Votka. Posv. C. M Pam. M. 1885.)*

Když roku 1713 mor se blížil *Brnu*, vymohl zemský hejtman na císaři Karlu VI. dovolení, aby se směly s obrazem Panny Marie svato-tomské konati dva průvody; jeden vyšel z Petrova 8. září, v den Narození Panny Marie, druhý od sv. Jakuba příští neděli na Jméno Panny Marie. I smilovala se Panna Maria nad ctiteli svými a odvrátila mor od Brna. *(Kar. Eichler. Poutní místa.)*

3 Dále uctivej:

a) postem, věčným světlem.

Blahoslavená *Anežka* Česká, Přemyslovna, abatyše Pražská (nar. 20. ledna 1205), již mladicí jsouc chovala plamennou úctu k Marii Panně a posvěcovala se k oslavení Její svatků vždy tuhými posty. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Karel Cardell, jesuita (nar. v Praze 1719), dr. filosofie, Pannu Marii zvláště ctil a jí v počest každou sobotu se postil a tělo své trýznil. *(Kar. Ninger.)*

Sv. *Hedvika* († 1243), choť Jindřicha I., vojvody Vratislavského od roku 1201, před svátky Panny Marie a jiných svatých postila se o chlebě a vodě. Otázaná proč se v ty dny moří, pravila: „Svatých potřebujeme a ovšem je ctíti máme, by nám pořád, zvláště pak v hodinku smrti, pomáhali. *(Drahé kameny.)*

Jak krásná byla to podívaná na *Klementa Marii Hofbauera* (napotom hlavního rozšiřovatele řádu redemptoristů † 1820) co pacholíka již, an v něžné zbožnosti nejblahoslavenější Pannu Marii a jiné svaté nebešťany uctivati se snažil! — Největší radostí mu bylo, mohl-li postiti se k jich úctě a jmenovitě v sobotu tím Bohorodičce svou lásku osvědčiti. *(Mich. Haringer. Jeho životopis.)*

Jan z Jenštejna, od roku 1379 arcibiskup Pražský, miluje něžně Rodičku Boží, rozmáhal pilně poctu Její. Před Jejími svátky postíval se o chlebě a vodě. *(Drahé kameny.)*

Sv. *Josafat Kuncevič*, arcibiskup Polocký, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), obětoval Marii Panně svou trýzeň, své posty a modlitby, své slze a bdění své. Před svátky Mariánskými zdvojnásobil kázeň svou, aby zažil v posvátné dni tím větších radostí a Jí ku poctě tím zbožněji služby Boží vykonal. *(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)*

Blahoslavený *Jáchym Piccolomini*, velký ctitel Matky Boží, třikráte za den navštěvoval obraz sedmibolestné Panny Marie a v sobotu se postíval, ano i v noci vstával a chodil do kapličky, aby o bolestech Mariiných rozjímal. *(Rosigneus.)*

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita Moravan († 1649), v svatvečer před kaž-

dým svátkem bl. Panny Marie postil se, aby hodně uctil Rodičku Boží, svou Matičku nejmilejší. (*Drahé kameny.*)

Sv. *Varřinec z Brindisi*, kapucín, aby Marii uctil, postil se každou sobotu, o vigiliích Marianských svátků činil taktéž nepožívaje leč chleba a vody. Hleděl i následovati Její ctnosti a lásku a úctu k Ní, kterou sám v srdci choval, i jiným vštípiti († 1619). (*J. Schindler.*)

Roku 1649 hotova byla nová kaple Panny Marie v Brně, která obležením od Švédů roku 1645 zničena byla, nákladem *Františka hraběte Magnise*, jenž u ní pojistil také věčné světlo a v ní i pochován jest.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

b) Obrazem; sochou;

viz i: „Obraz!“

Hyppolita, hraběnka dela Saga Paradis, choť hraběte Jindřicha od r. 1622 pána Kamenice nad Lužnou, byla horlivou ctitelkou Rodičky Boží, vždyť viděla dobře, že právě Panna Maria vyprosila katolíkům vítězství na Bílé Hoře. Tou příčinou dala opraviti zámeckou kapli a dala v ní postaviti obraz sedmibolestné Rodičky Boží, od španělského umělce malovaný, který s sebou byla ze Španěl přinesla a co rodinný klenot v úctě chovala

(*Fr. Wildmann. Vel. Mar kal. 1889.*)

Hanuš Kolovrat Krakovský, hrabě († 1872), choval ve své ložnici nad lůžkem starožitný obraz Rodičky Boží. A v kapli, kamž obraz ten pak dal, trvával každý téměř večer dlouho na modlitbách před obrazem neposkvrněné Marie. Ni zima, ni stáří, ni choroba ho od této pobožnosti neodvrátily. Jsa skličen nemocí neustál v úctě Marianské a sílil se modlitbou sv. Bernarda „Memorare“, kterou s příkladnou zbožností častěji za den říkával a nemaje více v tom síly, dával si ji komorníkem říkati, by ji aspoň slyšel.

(*Blahověst. 1872.*)

Marie Maximilianka, roz. hraběnka ze *Žďáru* († 1690), provdavši se do Vídně, navštívila odtud nemocného bratra svého Františka, hraběte ze Žďáru, nad jehož ložem visel obraz bl Marie Panny, dědičná památka Nemocný František uhodnuv, co by sestra ráda měla, daroval jí ten klenot; ona pak odevzdala obraz Panny Marie na svůj hrad Košumburk nad městečkem Luží, před nímž pak na každý den s čeledí pobožnost konala pod zprávou kněze misionáře v kapli zámecké.

(*Drahé kameny.*)

Po vpádu Švédův do Prahy r. 1648 stal se 1. ledna 1649 z nouze *Vácsl. Frant. Nebeský z Blumenburku* farářem u sv. Štěpána v Praze, avšak na té faře mohl sotva kaplana a lid svůj domácí uživiti, tak že r. 1651 odtud odešel. U sv. Štěpána ctil horlivě starobylý obraz Matky Boží, před nímž i téměř každodenně mši sv. sloužíval a když opět u sv. Víta jako kanovník dlel, dal obraz ten ozdobiti ostatky, od kteréžto doby obraz Matky Boží sv. Štěpánské ve veliké úctě a vážnosti byl.

(*Jan Křt. Votka. Čas. kat. duch. 1882.*)

Rodina *Ritcoltová* z města Vegezzy v Italii, v Klatovech, od níž pochází darem obraz Matky Boží Klatovské, jejž roku 1685 darovali, každého rána a večera a zvláště každé soboty, pokud obraz ten doma chovali, před ním celá rodina se modlívala; každého večera a každé soboty zde rozžehali světlo ku poctě Rodičky Boží vegezzské a obraz ten památný byl jejich rodinným štítem ochranným.

(*Fr. Wildmann. Velký Mar. kal 1890.*)

Staré letopisy vypravují nám, že sv. *Václav*, vojvoda Český († 935), kdykoliv se před lidem s komonstvem svým knížecím objevil, vždy v čele průvodu svého míval jednoho z nejpřednějších dvořenínů, který nesl korouhev s obrazem Matičky Boží. Tuto úctu a lásku k Matičce Boží vštípili do útlého srdce sv. Václava jeho bába sv. Ludmila, první křesťanská mučennice národa Českého, a kněz Pavel Kejcha, rodem Moravan, jejž sám sv. Method byl poslal sv. Ludmile za vůdce duchovního. (*Škola Bož. Srdce Páně 1876.*)

Léta Páně 1849 když ve *Vídni* v kruté bouři na zbrojnici a kolkolem vše nesčíslnými rozstříleno a rozdrceno jest, zůstal jediný obraz Marie Panny nad vraty zbrojnice neporušen, ani jediná rána se ho nedotekla.

(*Frencla Postilla.*)

Roku 1746 založena jest na Kladně

na náměstí socha Panny Marie od *Benona*, opata kláštera břevnovského.
(Čas. kat. duch. 1830.)

c) Škapulířem.

Při povstání českém dostavil se k vojsku ligistickému mnich karmelitský *Dominicus a Jesu Maria* až z Říma, čemuž Ferdinand II., císař, velmi se zaradoval. Dne 16. srpna oslovil Dominicus Maximiliana, vůdce vojska, kurfiřsta Bavorského a veškeru družinu jeho řečí vlaškou, a zavěsil potom knížeti škapulíř řádový, v čemž následovali Maximiliana kníže z Vandemontu a Elboeufu a celá ostatní družina, vyžádavše si poctu tuto od Dominica.
(Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.)

Princ *Eugen* († 1736) a *Jan Rakouský*, proslavení vojevůdcové proti Turkům, nestyděli se za škapulíř, jejž nosili. *(Jos. Hůlka.)*

Císařové Rakouští a králové Čeští *Ferdinand II.*, *Ferdinand III.*, *Leopold I.* a císařovna *Marie Terezie* nosili škapulíř; ale obyčejně přijímala jej celá císařská rodina. *(Jos. Hůlka.)*

Roku 1610 vrazila tlupa francouzských vojínů, kteří na hranicích lotarinských malou potýčku vésti měli, na hromadu *Chorvatů*. Francouzové rubali tyto lidičky. Jeden z těchto ubohých chlapíků byl od mnoha koulí proklán a když ještě žil, počali ho tlouci hlavněmi ručnic, by ho dotloukli. On však pravil k nepřátelům svým: „Vy mne nebudete moci utlouci, neboť já jsem dítě naší Paní já nosím posvěcené roucho a nezemru bez sv. zpovědi!“ A vskutku, při všech svých ranách žil tak dlouho, až prozřetelnost Boží kněze přivedla na to místo, a on mu pak udělil svátosti umírajících.
(Škola Bož. Srd. Páně. 1875.)

Mrtvola arciknížete Rakouského *Karla Salvatora* († 1892) nese na prsách pod uniformou vedle škapulíře nejbl. Panny Marie ještě stříbrný malý křížek, který zesnulý jako dítě od svých jasných rodičů přijal a po celý život svůj nosil. *(Čech.)*

Nikde po Slovanstvu nenosí jako v *Polsku* lid i lepších tříd na těle tolik škapulířů co talismanů proti útokům tohoto světa. *(J. Perwolf. Děj. pol.)*

d) Penízkem.

Jan Aleš Čapek, probošt Staroboleslavský od roku 1682—1695, dal v Římě peníz ke cti Panny Marie a sv. Václava raziti
(Jan Horčice. Čas. kat. duch. 1838.)

Záviš Minski z Litavy, syn sněmovního maršálka, bojoval jako rytmistr pod princem Eugenem († 1736) u Bělehradu. Nepřátelská kule zasáhla ho na prsou, kteráž od penízku Rodičky Boží z Čenstochovska se odrazila, aniž mu byla uškodila. *(Ott. Mar.)*

4. Jí ke cti stav:

a) chrám!

Alžběta, choť knížete Českého Bedřicha (1173 a 1178—1189) vystavěla ve Stříbře farní kostel Panny Marie a přikázala jej johannitům. Kníže Bedřich potvrdil r. 1183 darování její, čině další milost bratřím řádu řečeného, aby kromě vůle jejich nebylo nikomu možno zakládati ve Stříbře chrám druhý.
(Fr. Vacek. Method 1893.)

Matyáš, stav se králem Českým, byl již 54 let stár a teprv v tomto věku se oženil, pojav r. 1611 za manželku dceru strýce svého arcivévody Ferdinanda Tyrolského, jménem *Annu*, zrozenou r. 1585. Císařovna Anna byla od mladistvých let svých v duchu katolickém vychována a utvrzena. Matka její, roz. princezna Mantovanská, byla velice zbožná a založila v Inomosti zvláštní klášter pro paní stavu šlechtického, do něhož pak sama vstoupila a v něm až do smrti své setrvala. A císařovna Anna pokládá se za první zakladatelku chrámu Matičky Boží ve Staré Boleslavi
(J. Kř. Votka. Posv. C. M. Pam. M. 1885.)

Jan Andrýsek, měšťan olomoucký, muž zbožný a šlechetný, za svým obchodem vinařským častěji jezdil do Rakous. Na jedné takové cestě navštívil v neděli kostel v Lulči, jehož poloha se mu velmi líbila a proto si umínil, že podobný kostelíček ke cti Rodičky Boží Marie Panny vystaví. Úmysl ten také provedl a dokončil stavbu roku 1633 na sv Kopečku u Olomouce.
(Beschr. des n. Olm. liegend hl. Berges.)

Nákladem *johannitů* budován byl

r. 1183 farní kostel P. Marie v Kadani, knížecím městečku nad Ohří. Panovník český Bedřich prohlédaje ku veliké tísni, jak ji zakoušeti bylo řádu sv. Jana v Palestině po smrti krále Balduina IV. († r. 1184), daroval mu potom r. 1186 po vůli manželky své Alžběty celé nové městečko Kadaň.

(Erbenova Regesta. Method. 1893.)

Císař a král náš *Karel IV.*, otec vlasti naší české (1346—1378), zasvětil památku na svou slavnou korunovaci zvláštním zbožným skutkem na počest Rodičky Boží. Hned druhého dne totiž 3. září 1347 založil u přítomnosti všech hostů pro mnichy karmelitány nový klášter a kostel Matky Boží Sněžné na Písku před branou Svatohavelskou, na témž místě, kde nyní klášter františkánů stojí a kostel téže Matky Boží Sněžné.

(J. Kŕt. Votka. Císař Karel IV.)

Svatý *Modest*, biskup, apoštol Korutanska, vystavěl několik kostelů v Korutansku zejména chrám blahoslavené Marie Panny v Gospě Setě.

(Maria Saal.)

Ivo Ondrovonž, biskup Krakovský, založil v Krakově roku 1626 velechrám: „Nanebevzetí Panny Marie."

(Ant. Dostal.)

Svatý *Petr*, metropolita Kyjevský († 1326), založil v Moskvě, jsa tam arcibiskup slavný chrám ke cti nanebevzetí Marie Panny.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

V romantickém údolí teplickém stojí v lesíku utěšený kostelík Marianský. Založen byl r. 1753 urozeným panem *Maximilianem z Peitersbergu*, jenž si byl s dvěma bratry Ivanity toto zátiší na úpatí pověstných skalisk oblíbil, aby se zde po bouřných dobách válečných, jež mu manželku Kateřinu byly urvaly, milosrdenství a cti Boží věnoval. Muž tento zbožný a věhlasný veškeren svůj zbylý majetek věnoval k oslavě Bohorodičky, začež mu lid o každých slavnostech Marianských slávu pěje.

(Čech. 1885.)

Slavník, syn Radslavův a otec sv. Vojtěcha († 997), byl i velký ctitel Panny Marie. Když hrad svůj si znovu vystavěl, obnovil i kostel starší ke cti Panny Marie zbudovaný. *(Kosmas.)*

Ludvík Radvit ze Souchesu, velitel posádky v Brně za válek švédských (nar. roku 1608), vymohl si povolení tehdejšího biskupa Olomouckého Karla II., hraběte Lichtensteina a vystavěl r. 1680 na místě prkenné kaple nynější zděný kostelíček ke cti a chvále Panny Marie z Foy v Hlubokých Mašůvkách, kterémuž sošku, kterouž při vojenských výpravách a bitvách pod svým brněním na prsou nosil, daroval. *(Fr. Poimon.)*

Hraběnka *Švarcenberková*, roz. Kavková z Říčan, vystavěla ke cti a slávě milostného obrazu Einsiedelnského svatyni v Praze. A zvolila k tomu místo na vozové cestě ku Hradčanům proti starému domu Rožmberskému, odkudž jest nejkrásnější pohled po stověžaté Praze. Z bývalé svatyně zůstaly podnes vysoké základy, vstavené do klášterní zahrady redemptoristů na zámecké stráni.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.)

Terezie Eleonora, ovdovělá hraběnka *Ugartová*, roz. ze Žďáru, koupila r. 1685 statek borovnický. Přičiněním nové držitelky stalo se, že kostel sudslavský, jenž od dob reformace katolického duchovního postrádal, zase roku 1690 na kostel farní povýšen byl. Na vrchu Homoli, na onen čas pustém, založila roku 1692 kostelík, zasvěcený Panně Marii bolestné s 2 kaplemi a dlouhé schody, jež z údolí ke kostelu vedou.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

Sv. *Theodosij*, opat Kyjevský († 1074), vystavěl na místě posavádní dřevěné svatyně klášterní nový kamenný chrám Panny Marie, jejímž vroucím ctitelem byl. *(Fr. Ekert. Církev vít.)*

b) Okrašluj ho! haj ho!

František kníže Dietrichstein, kardinál a biskup Olomoucký od roku 1599, měl povždy velikou úctu a důvěru k nejsv. Rodičce Boží. Na jeho hlavně útraty byla svatyně tuřanská na Moravě nejen zcela obnovena, rozšířena, klenutím vysokým opatřena, ale i v napotomních časech staral se kardinál o její další okrasu zasílaje tam aneb sám donášeje rozličné dary pro zvelebení služeb Božích, pro ozdobu oltáře Matky Boží a vůbec celé svatyně se hodící.

(Jan Votka. Posv. C. M. Pam. Mar. 1885.)

Roku 1600 byl kostel Panny Marie Tuřanské na Moravě od zlodějské bandy

okraden. A tu Olomoucký biskup kardinál *František Dietrichštein* sám do Tuřan se vydal a věřící v kázaní ke sbírkám a darům vyzýval, předcházeje je velikým příspěvkem na odčinění svatokrádeže. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Jošt, markrabě Moravský, dal r. 1401 obraz Panny Marie v kapli při kostele sv. Tomáše v Brně do zlata a stříbra zasaditi a drahokamy bohatě posázeti. (*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Karel, arcikníže Rakouský, syn císaře Ferdinanda II., Brixenský a Vratislavský biskup († 1624), daroval léta 1611 zlatý kalich perlami drahými ozdobený a velmi mistrovsky zhotovený Panně Marii Čenstochovské do Polska. Na něm následující nápis však v latinské řeči vyrýti dal: „Karel arcikníže Rakouský, biskup Vratislavský, Panně Marii Čenstochovské obětoval léta Páně 1611.“ (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Ludmila Benigna z Říčan, choť Františka ze Šternberka, pána Bechyně v XVII. století, na větší obraz Panny Marie v Bechyni obětovala roku 1653 korunu. (*Labe Děj. Bechyně.*)

Léta 1652 *Lidmila*, roz. Kavkovna z Říčan, hraběnka *Šternberková*, Františka Karla z Šternberka pobožná manželka, bolestné Panně Marii Bechyňské darovala druhou korunu, která se dosavád na hlavě téhož obrazu většího spatřuje. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), z úcty k Rodičce Boží obohatil klášter v Čenstochově, takže jeho druhým zakladatelem jmenován býti může. (*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

c) Kapli stavi:

Jan Tobiáš Bekkr, jenž se r. 1701 stal biskupem v Kralové Hradci, již studujícím jsa byl velkým ctitelem Rodičky Boží. Tu o prázdninách uhlídal ve vsi Slatiňanech u jedné paní velmi krásný obraz Matky Boží a prosil paní tu tak dlouho, až mu ho darovala. Jsa kanovníkem u sv. Víta v Praze vystavěl r. 1695 kapli u Králík ke cti Rodičky Boží a tam obraz ten umístil, vystavěv z kaple kostel a když stal se biskupem, založil tam i klášter servitský. (*J. Šrůtek.*)

Hrabě *Bertold z Ungeršic* se svou manželkou Uršulou, rozenou hraběnkou z Vrtby, dali uprostřed nádvoří před chrámem Matky Boží Sněžné r. 1692 na místě staré chatrné kaple jejích základech novou kapli Loretanskou ke cti Panny Marie, Královny andělů, vystavěti. Zbožný zakladatel zřídil si tu hrobku, v níž on i manželka jeho byli pochováni. Kaple ta od císaře Josefa II. zrušena a r. 1878 zbořena jest. (*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr. 1884.*)

Tobiáš Demarko, zbožný měšťan a po mnohá léta primátor v Kojetíně na Moravě, věrný ctitel Rodičky Boží, vystavěl okolo roku 1700 kapličku u Kojetína, která podnes stojí, asi půl hodiny, do níž dal sošku Panny Marie. (*Paměti knihy kojetínská.*)

František kníže Dietrichštein, kardinál a biskup Olomúcký od roku 1599, v čest Panny Marie, z pacholetství svého vroucně milované, postavil v Mikulově r. 1633 krásnou kapli a zásobil skvostným, posvátným šatstvem a stříbrným nádobím. (*Blahověst. 1875.*)

Když klášter augustiniánský a nádherný kostel sv. Tomáše v Brně, od markrabí Moravského Jana vystavěný, roku 1356 od biskupa Olomouckého Jana VIII. Očky slavně vysvěcen byl: dostavil se k obřadu tomu i bratr Janův císař a král náš *Karel IV.* a znaje pobožnost bratra svého, donesl mu obraz Panny Marie dle domnění obecného od sv. Lukáše malovaný, pro kterýž obraz Jan vystavěl i zvláštní kapli. (*Karel Eichler. Poutnická místa.*)

Roku 1702 přistavena byla k farnímu chrámu Páně sv. Jakuba v Jihlavě na Moravě kaple bolestné Matky Boží nákladem Dr. *Jakuba Kielmanna* a na prosbu tehdejšího faráře P. Bedřicha Heilmanna, rodáka jihlavského, zvláštního ctitele Matky Boží. (*Valent. Zodl.*)

Paní Marie Maximiliana, vdova po Jindřichu pánu na Košumberku († 1654), založila na návrší Chlumku nad Luží kapli (1668) a v ní vystavila k obecní úctě obraz Panny Marie pacovské, jejž byla od bratra svého Adama darem obdržela. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Když sv. *Prokop*, první sv. poustevník z národa našeho († 1053), na poušti sázavské se usadil, byla první péče jeho, aby tam na skále zbudoval ka-

pličku pro čest a chválu nejsv. Rodičky Boží. *(Škola B. Srd. P. 1876.)*

Aleš z Ryzemburka založil s choti svou Eliškou roku 1397 19. září nový oltář v kostele janovském ke cti Panny Marie a sv. Kříže, jejž nadal platem 6. kop v Staniměřicích. *(Lib erect. VI.)*

Roku 1146 posvětil biskup Pražský Ota kapli Panny Marie u kláštera sázavského, kterou byl zbudoval opat tamější *Silvestr.* *(Vokračovatel Kosmův.)*

Po skončené válce 30leté založily *rodiny šlechtické*, mezi nimiž i někteří vyšší hodnostáři církevní byli, na počest posvátného obrazu Staroboleslavského a také na počest sv Václava 44 kapličky po celé cestě z Prahy do Staré Boleslavě vedoucí, z kterých se až dosud velká část udržela. Cesta ta slula pak cestou svatou, na památku toho, že po ní sv. Václav z Prahy do Staré Boleslavě chodíval čili jezdíval.

(Jan Votka. Posv. C. M. Pam. Mar. 1885.)

Roku 1722 vystavěl *Valentin Weiss*, rolník z Heršpic, svým nákladem kapli „na louce" zvanou v pravo od silnice z Komárova do Tuřan vedoucí a daroval do ní obraz Panny Marie, jejž byl před tím až do Marie Celly ve Štýrsku zanesl, aby se jím dotekl tamnější sošky zázračné.

(Kar. Eichler. Poutní místa.)

d) Oltář zřizuj!

Bernhard Ignác hrabě z Martinic, nejvyšší purkrabí pražský († 1685), dal v poutním chrámu Rodičky Boží v Staré Boleslavi oltář zdělati načež do deviti set zlatých obětoval I na Svaté Hoře zdělal svým nákladem nový oltář. *(Drahé kameny.)*

Jan Maximilian Jos. Pešek, farář v Ořechu (1694—1747, za svého dlouholetého farářování, zvelebil chrám Páně nejvíce nákladem vlastním: r 1695 postavil nový oltář ke cti blahoslavené Panny Marie.

(P. B. Holub. Odkryté poklady.)

Roku 1404 založil pan *Ráček z Hostouně* v kostele hostounském oltář Panny Marie, k němužto kaplana s 8 kop. pr. gr. úroků nadal.

(Lib. erect.)

Roku 1400 založen jest v děkanském kostele v *Rakovníku* oltář Panny Marie s přisluhujícím zvláštním knězem.

(Čas. kat. duch. 1830.)

5. Svátky.

Neposkvrněného početí; Navštívení P. Marie, Marie Bolestné.

Svátek *Neposkvrněného Početí* bl. P. Marie světil se v dědičních zemích domu Rakouského původem zbožného panovníka. Císař *Ferdinand III.*, jakož i arcibiskup a kardinál Pražský, Arnošt hrabě Harrach, ničeho neopomenuli učiniti, aby úcta neposkvrněné Rodičky Boží byla rozšířena a v lidu upevněna.

(J. Beckovský. Poselkyně.)

Roku 1654 ustanovena každoroční slavnost v neděli po svátku Početí Panny Marie v chrámu týnském, při které všickni professoři a údové *university v Praze* veřejně opakovali svou přísahu, kterou již dříve počínaje od roku 1650 byli skládali, že budou totiž učení o neposkvrněném Početí Marie Panny hájiti

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.)

Roku 1383 ustanovil *Jan z Jenšteina*, arcibiskup Pražský, v Čechách svátek Navštívení Panny Marie a složil za tou příčinou modlitby a jiné kusy jak k hodinkám tak ke mši sv. Jeho spis na obranu téhož svátku chová posud papežská knihárna v Římě.

(Drahé kameny.)

Dne 11. května 1664 zaveden byl v Čechách svátek a památka bl. Rodičky *Boží Bolestné* a toho dne šlo se ve slavném průvodu z chrámu sv. Salvátora do hlavního kostela na hradě Pražském.

(Fr. Krásl. Arnošt hrab. Harrach.)

6. Proto Ji

a) vzývej v životě i smrti; následuj!

Svatá *Hedvika* vévodkyně Polská († 1243), Rodičku Boží v takové uctivosti měla, že před Jejím obrazem denně se modlila po něm, kdy jen mohla, se ohlídala, o něm rozjímala a jej líbala. Ano, na svém úmrtním lůžku mezi líbáním téhož obrazu dokonala.

(Valoucha kat.)

Léta 1396. *Jan z Jenšteina*, arci-

biskup Pražský, muž Bohu milý, často říkával: „Cokoliv mně od Boha mého jest uděleno, to na přímluvu Panny Marie sv. Alžbětu navštěvující jsem dosáhl. (*J. Beckovský.*)

Jan Lohelius, od r. 1612 arcibiskup Pražský, přechovával v srdci svém vroucnou lásku k blah. Panně Marii. Jejím mocným přímluvám poroučel se v nesnázích a protivenstvích, věda, že nelze, aby vtělený Syn Boží Rodičku svou oslyšel. (*Drahé kameny.*)

Václav Fr. Nebeský z Blumenberka, probošt Svatovítský, kazatel český a i spisovatel, jenž ve věku XVII žil († 1674), rád by byl studoval, ale scházelo mu podporovatelů. Tu roku 1626 vykonal pouť do Staré Boleslavě, vykonal tam sv. zpověď přistoupil k stolu Páně a odporoučel se Matičce Boží. I cítil skutečnou útěchu v srdci, že Matka ctitele svého vyslyší. A tak se i stalo. Kapitán melnický Václav Mathiades se ho ujal, načež studoval v Jindřichově Hradci, v Praze, až konečně roku 1637 na kněžství vysvěcen jest, až konečně se stal i proboštem u sv. Víta.

(*V. Fr. Nebeský Čas. kat. duch 1882*)

Blahoslavený *Šimon Lipnický*, minorita krakovský († 1482), vřele ctil a vzýval Marii Pannu.

(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Sv. *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český († 1038), ještě před smrtí svou Rodičku Boží vzýval a Jí církev svatou se vším biskupstvem a a duchovenstvem i království Uherské s panstvem i lidem obecným v přímluvu a ochranu poručil. A proto také na den Nanebevzetí bl Panny Marie dne 15. srpna v Pánu zesnul.

(*Drahé kameny.*)

Pan *Adam z Šternberka*, jenž byl v bouřlivých časech husitských nejvyšším purkrabím království Českého, mnoho snášeti musel jsa věrným katolíkem, nicméně po Pánu Bohu k Marii Panně bechyňské vždycky své útočiště míval a od všeho neštěstí obhájen býval; proto také se snažil po utišení těch bouřek husitských klášter i kostel františkánský v Bechyni, od kacířův oboje obloupené a zohavené, k předešlé slávě přivésti a potřebnými věcmi zaopatřiti. (*Šimon Lomnický.*)

Tobiáš Jan Bekr, biskup v Králové Hradci, nalezaje se na úmrtním loži, měl proti posteli viseti obrázek Panny Marie Sněžné, vymalovaný podle milostného obrazu na Kopečku. Tobiáš biskup jsa na shasnutí, byl by rád ještě jednou obrázek uzřel: pozdvihnuv ruku, protřel sobě ztrhané oči a upřev je na obraz, vypustil ducha ve čtvrtek k večeru, den jedenáctý měsíce září l. P. 1710 (*Drahé kameny.*)

Sv. *Jacek* (Hyacint), narozen z rodu panského Odrovonžů ve Slezsku, od r 1222 převor kláštera sv Dominika v Krakově, vzýval Rodičku Boží i v životě i v smrti a proto uděila mu i milost, že směl umříti v den Jejího nanebevzetí. (*Maria.*)

V Římě na návrší Monte Cavallo nalezá se kaple jak stavbou svou překrásnou, takž i vnitřní ozdobou nad jiné vynikající, tak že Vlach ve své nadšenosti jmenuje ji „perlou římskou“ S kaplí tou jest spojen dům, v jehož prvním poschodí nalézá se znamenitá světnička, neboť zde po nějaký čas bydlel a zde zemřel sv. *Stanislav Kostka*, Polák. Ve světnici té lze spatřiti malý oltář, oltář Panny Marie s milokrásným obrazem Jejím. Před oltářem tímto modlival se sv. Stanislav, tam z nejvroucnější touženosti otevíral srdce své Bohu, tam ctil a chválil v nejoutlejší lásce Rodičku Boží Marii Pannu; tam se Jí co matce své odevzdával celou duší svou; a tam v tiché světničce také zemřel. A proto se tam až podnes nachází jeho podoba, vytesaná z bílého mramoru; ruce má na prsou složeny křížem a v obličeji se spatřuje nebeský úsměv. A co činil sv. Stanislav ve světničce té v poslední večer svého života dne 14. srpna 1568? Jest sám a jest nemocen a leží tiše a trpělivě na lůžku svém. Ruce má sepiaté, tiše se modlí; pojednou však zaslzují se mu oči A proč? — Z lůžka svého tiše povstává a mdlým krokem se blíží k psacímu stolku. Chce psáti list a komu asi píše psaní? Ah, andělská duše ta — v dětinné nevinnosti a v nejútlejší lásce píše psaní — nejblahoslavenější Panně Marii! A jak znělo toto psaní? Takto: „Má nejmilejší, má nejsladší svatá Matičko. Zítra se slaví přeradostný den, svátek nanebevzetí

Tvého, Matko má; a synáček Tvůj, služebníček Tvůj upřímný a věrný, ont jest nemocen velmi! Ó Matičko má, vyžádej mi u Boha tu milost, abych na den Tvého nanebevzetí i já se mohl vydati na cestu k Tobě a podle milosrdenství Božího abych mohl přijíti k Tobě!" — Tak napsal a podepsal a psaní zapečetiv opět však ještě mdlejším krokem šel ku svému oltáříčku, poklekl a psaní naň položil. A pak se opět položiv modlil se pokojně a tiše dále. — Noc přešla, den svítal, slunce radostně pozdravilo svět a byl den 15 srpna, den radostné slavnosti nanebevzetí Panny Marie. Když však ráno do světničky sv. Stanislava vstoupili, co nalezli, co spatřili? — Na oltáři ono psaní a na lůžku Stanislavovo mrtvé tělo. Ruce složeny byly na prsou a v obličeji pozorovali nebeský úsměv. Ano Matička nebeská vyžádala mu skutečně, jakž Ji v psaní prosil, tu milost, že na den Jejího nanebevzetí byla vzata do nebe i duše Jejího upřímného, milujícího synáčka Stanislava.

(*Vác. Janura. Posv. kaz. 1871.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), obdržel, pacholíkem jsa, od matky své darem malé kapesní zrcátko. Po nějakém čase pozoroval vychovatel, že mladý princ zrcátko ono na prsou skrývá a leckdes v koutku, od lidí nepozorován, je vyndává a do něho nahlíží. Marnivost taková nelíbila se vychovateli a proto žádal na princi zrcadlo. Ale tento byl u velikých rozpacích a nechtěl je vydati; ale konečně se slzami v očích přece tak učinil. Však hle již to nebylo zrcadlo, nebo místo skla zasadil si princ do rámečku krásný obrázek Panny Marie a kdykoliv měl času, vyňal z ňader obrázek, přirovnával život svůj k životu Matky Páně a vždy nalezl, čeho se mu ještě nedostávalo a poznal, co ještě musí napraviti.

(*Škola Bož. Srdce Páně. 1878.*)

b) Oslavuj spisy!

Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, kanovník u sv. Víta a později i probošt († 1701), byl zvláštním ctitelem Rodičky Boží. Jí na počest skládal a na světlo vyváděl spisečky o pravém způsobu ctění Panenky Marie

(*Blahověst. 1876.*)

Ondřej Faulhaber, katecheta v Kladště, jenž r. 1758 od Prušáků nevinně k smrti byl odsouzen, byl věrným ctitelem Rodičky Boží a skládal o Panence Marii prostomilé písně, obmýšlel je nápěvem a zpívával tytéž v soboty a svatvečery Její svátků s pobožným městským lidem v osadním chrámě Matky Boží. (*Drahé kameny.*)

Sv. *Kazimír*, kralevic Polský († 1483), takovou láskou k Panně Marii naplněn byl, že Ji nejmenoval jinak nežli svou milou Matkou; Jí z lásky a ke cti složil též přemilostnou píseň, kterou denně před Její obrazem zpíval a kterou posud máme. Ona jest složena v řeči církevní, latinské a začíná takto: „Omni die, dic Mariae laudes, mea anima" — a má v sobě tolik rýmů, že je jako hudba při odříkávání. On žádal, aby opis písně té byl položen do jeho rakve a s ním pohřben. Po 120 letech nalezla se ještě tato píseň neporušena vedle mrtvoly jeho. (*J. Bílý. Legenda.*)

Jiří Julius Klovio, nejvýtečnější malíř miniaturní svého času ano snad všech věků, nar. v Chorvatsku († 1578), byl i velmi zbožný. Na arcidile svém pracoval 9 let. Jsou to modlitební knížky, zasvěcené Panně Marii s ozdobnou a drahocennou vazbou od Benvenuta Cellini; nyní nalezají se v Museo borbonico v Neapoli. (*Jan Müller.*)

František Micka, sídelní kanovník na Vyšehradě (r. 1892 v 67. roce věku svého zemřel), velkou lásku měl k Rodičce Boží. Svoji vroucnost ku Matce Boží zanechal jako památku v kázáních svých o růženci, jež jsou plna veliké oddanosti ku Marii Panně, Kteráž nám krále slávy porodila. (*Čech.*)

František Sušil, professor bohosloví v Brně, spisovatel (nar. r. 1804 v Rousinově na Moravě), ctil jako pravý katolík Bohorodičku a oslavoval Ji v přečetných básních. (*Mat. Procházka.*)

7. Rouhání dochází trestu,

viz: „Rouhání 2!"

Maria jméno.

Cti: svátkem a neužíváním toho jména!

Na památku že křesťané pod vůdcem Janem Sobieským roku 1683 na přímluvu Rodičky Boží, pomocnice křesťanů, dobyli u *Vídně* slavného vítězství nad svéřepými Turky: velel papež Innocenc XI., aby po všem světě na první neděli po narození Panny Marie slavnost přeslavného jména Marie se konala.

Vladislav, král Polský, chtěl se s kněžnou Marií zasnoubiti, než to však učinil, zavázal nevěstu svou ve svatební smlouvě, by to sv. jméno odložila a v jméno Alojsie proměnila.

Podobně král Kazimír I. (1040—1058), zasnoubiv se s kněžnou ruskou Marií, též si vymínil, aby to veliké a důstojné jméno odložila a jiné sobě vyměnila. (*Jan Val. Jirsík.*)

Když v *Polsku* křesťanství zavedeno bylo, nesmělo se přes 400 let dívkám na křtu svatém z úcty dávati jméno Maria.

Marnivost.

I. Jest směšná.

Dne 27. března 1620 uveden byl zimní král Český *Bedřich* v slavném průvodu do sněmovny za sněmování generálního sněmu koruny České a usedl na trůn nově připravený takovým nákladem, že před tím žádný král Český ani Římský takového trůnu neměl. Pakli král tím chtěl osvědčovati veřejně slávu a moc trůnu svého měl také jednati podle toho; ale duševní jeho slabost a malomocné vladařství špatně se shodovaly s tímto zevním leskem. (*Ant. Gindely.*)

L. 1239. Pro velikou hojnost chleba, také snad i jiných věcí a najvíce že byl pokoj v *české zemi* lidé počali velmi pajchati, divné a vymyšlené kroje sobě dělajíce, z rozličných barev sukně sobě šíti kázali a divné faldované. A jakož byl způsob v krojích takový i v mravích a to najvíce rytíři chudých lidí loupežníci činili, ti najprve dlúhé brady nositi počali, ježto je před tím všickni byli holili. Někteří pak frňousy jako psi aneb kočky mívali, obyčej v tom pohanský zachovávajíce. Jiní pak aby svú mužnost zhyzdili, způsob na se brali ženský, dlúhé vlasy nosili a češice mokré na slunci tak je bílili. Někteří pak tím, aby slavnější a ozdobnější byli, horké železo, kterémuž říkali calamistrum, na něm vlasy točili a připalovali a tím se kadeřavili a čím kdo krasší vlasy měl, tím se slavnějšího býti domníval. Taková rozličnost jich v oděvích a vlasích byla, že se jim jiní národové posmívali a k opicem je přirovnávali, pravíce: „Hle, toť české opice, co jedna na druhé vidí, tolikéž chce i na sobě viděti.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta 1367. Na ten čas vzali *Čechové* na se jiných cizích národův škodlivý obyčej v oděvu i mravích a daleko odešli od cesty svých předkův. Neb před tím málo majíce oděv poctivý sukně až dobře pod kolena aneb od kolenú až napoly k zemi vzdyli, i kázali sobě dělati sukničky krátké a velmi ohyzdné, neb se v ní nižádný nikterakž nemohl poctivě sehnouti. Byly tak úzké a tak velmi těsné, že jedva mohl, když se do ní utáhl, dýchati. Někteří pak měli ty otáhlé sukničky z zadu svázané stuhami velmi hustě a z předu zapnuté hustými knoflíky, též i rukávy velmi utáhlé a upnuté knoflíčky tak hustě, že byl knoflík jeden vedle druhého, někdo zajisté (a zvláště kdož chtěl býti znamenitějším) měl na sobě pět neb šest kop knoflíkův. A ten byl tak velmi utáhlý, že nikterakž se nemohl sehnouti ani země rukú dosáhnouti. Rytíři pak kázali sobě štrychy

soukenné barvy jiné na bedrách jako pasy rytířské přešívati. Někteří pak mívali na prsech punty bavlnou vycpávané, že se zdálo, že muži mají takové prsy jako ženy a ti prsy i břicha velmi těsně utahovali. Málo před tím bejvalá kukla poctivá z šesti neb sedmi loket sukna, ale na ten čas kuličky maličké mívali tak že z jednoho lokte sukna mohl čtyři udělati a okolo hrdla dali sobě dělati texty z liter stříbrných a chudší z cajnových a tak měli hrdla obklíčena jako pastajřovi psi okovy, aby jich vlci nezdávili. Někteří pak mívali od laloku přes ústa a nos až k samým očím ty kuličky zapnuté knoflíky neb špinádly stříbrnými a tak ustavičně chodili, neodpínajíce leč když měli jísti neb píti. Potom ty kuličky na vrchu hlavy vzhůru třapce obracujíce nosili. Střevíce kázali sobě dělati z kůže červené s dlouhými špici jako čapí nosy, tak že jedva mohl pro ně choditi a tak jest na ten čas země česká těmi cizími kroji a obyčeji velmi se porušila z pajchy.

(Hájek. Kronika česká.)

Léta 1499. V *Českém* království rozličná pajcha se počala. Nebo lid mladý, rytířský i městský rozličných barev oděvy sobě dělati počali, ježto málo před tím páni svým bláznům takové oděvy kázali strojiti, aby od lidí mudrých tím rozeznáni byli.

(Hájek. Kron. česk.)

Jan Lucemburský, král Český (1310—1346), nechtěl, aby syn jeho náš Karel nazýván byl od lidu mladým králem, když r. 1333 od otce poslán byl do Čech, aby se ujal správy zemské, poněvadž maje sám teprv 37 roků, nechtěl býti jmenován králem starým.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Léta 1344. *Jan*, král Český, zbaven zraku, nic neviděl, avšak v tom jiným znáti se nedal, ale vždycky pravil, že vidí něco ač ne mnoho a když k němu někdo přišel, král optal se dříve komorníka, kdo je a kterak mu říkají anebo v kterém je oděvu. A komorník mu to řekl a král říkával: „Hned sem tě poznal po té červené sukni.“ Někdy pak vezma knihy neb list držal před očima jakoby viděl. Z toho mnozí se domnívali, že by viděl. Až potom komorníci jeho, smích sobě z něho činíce, oznamovali jemu někoho býti v černé sukni a on byl v bílé a jiného v červené a on v šeré a tak z toho uznáno, že jest všeho zbaven zraku. *(Hájek. Kron. čes.)*

Matyáš, císař a král Český (1611—1619), zalíbení měl ve skvělých poctách vnějších. Rovněž nerad jídal v soukromí, nýbrž stoloval s manželkou u přítomnosti četných dvořanův, dopřávaje těmto milosti, kochati se v pohledu na vznešenou tvář císařskou.

(Ant. Gindely.)

Pudrování vlasů zavedeno v Čechách z Francouzska a trvalo u starých osob až do roku 1830 a leckde snad ještě déle kvetlo zvláště v poslední čtvrti minulého století. Zajímavo jest, co se vypravovalo o jednom rozmařilém šlechtici v Praze, který ani českým pradlenám nevěřil, a veškeré prádlo své — toť se rozumí se značnými výlohami — do Paříže ku praní posílal — odkudž — jak se domýšlel — vždy pěknými hedbávnými stužkami obvázané, krásně zabalené a francouzským nadpisem opatřené nazpět přicházelo. Tu chlubíval se, jak krásně v Paříži perou, tak že by české pradleny práti nedovedly! Blahovec nevěděl, že jej služebníci šidili, prádlo na venkově práti dali a aby jej v domněnce udrželi, že prádlo v Paříži jest prané, patřičnými nadpisy opatřili. Tento šlechtic také se ještě dával pudrovati. Aby však něco zvláštního měl, musili každodenně čtyři kadeřníci z rána, když vstal, k němu přijíti a naň uprostřed pokoje sedícího foukati — aby jemu nejjemnější prášek jeho vlasy zasáhl. K takovému napudrování starého marnivce spotřebováno každodenně půl korce pudru! *(Náš Domov roč. III.)*

Když *Sigmund*, král Český, pocítil blízký konec smrti, dal se obléci v roucho císařské a pod korunou slyšel v Znojmě mši sv., chtěje prý umříti co císař; avšak když to déle trvalo, kázal, aby ho hned přioděli v roucho umrlčí, v němž pochován býti měl. Stalo se tak podle jeho vůle a tu na trůnu sedě usnul na věky dne 9. prosince 1437 u večer. *(Děj. česk.)*

Pana *Zdeňka ze Šternberka*, jenž nepřítel byl krále Českého Jiřího, brali sobě za vzor všickni, kdo dobrodružiti

chtěli a v modách libovali sobě; bývaltě vždy veselý a hovorný, ale při tom marný nad míru, takže i ve stáří ještě uvedl prý čepce u mužův v obyčej, aby mu šediví vlasové nebyli vidíni.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.)

2 Jí oddáni byli,

viz i: „Oděv 2!“

Alžběta čili Jelizaveta Petrovna, dcera Petra Velikého, carovna Ruská (1741—1761), byla nad míru ješitná.
(Jos. Kolář.)

Anna, choť velkoknížete Litevského Vitovda († 1430), milovala velmi nádheru Když dlela v Krakově návštěvou u královny Polské Hedviky, měla na sobě tak skvostné roucho, jako nejmocnější vládkyně v celé Evropě, tak že přemnozí ve světě prošlí rytíři a žoldnéři se vyslovili, že takové nádhery nikde neviděli. *(Jak. Caro. Děj. pol.)*

Za carovny Ruské *Anny Ivanovny* (1730—1740) zavedena u dvora nádhera v živobytí, šatstvu a pod. dosud nebývalá a podle dvora říditi se měla celá Rus. *(J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.)*

Za krále Polského *Augusta III.* (1733—1763), který miloval nádheru a umění, dosáhl přepych v dvorských kruzích svého vrcholu. *(Fr. Kryštůfek.)*

Bedřich Falcký, zimní král Český (1619—1620), jel do kostela sv. Víta v Praze v plném lesku královském ve společnosti svého bratra a knížete z Anhaltu provázen jsa 24 drabanty a mnohými lokaji, kteří s odkrytou hlavou kráčeli před kočárem a za kočárem.
(Ant. Gindely.)

Ivan Vasiljevič III., veliký kníže Moskevský a car vší Rusi (1462—1505), miloval veliký přepych u přítomnosti cizích vyslanců a zavedl zvyk líbati mocnáři ruku.
(Karamzin. Děj. ruské.)

Jan Augusta, biskup českých bratří († 13. ledna 1572 v Boleslavi), dosáhnuv po 17letém vězení svobody, liboval si v drahém oděvu a kožešinách, jakož i ve vybraných krmích, v pěkných vozích, vůbec v okázalém vystupování. Hotových peněz zůstalo po něm 6000 zl.
(Jos. Kořán. Čes. mor. Kr.)

Dne 17. ledna 1411 zemřel *Jošt*, markrabě Moravský, a pochován jest v Brně v kostele augustiánském u sv. Tomáše. Co zvláštnost se o něm píše, že nosil dlouhou bradu, o kterouž měl zvláštní pečlivost. *(Zap. Č. m. Kr.)*

Kašpar Zdeněk hrabě *Kaplíř*, svobodný pán ze Sulevic, obrance Vídně 1683, viděl se nucena nádherným oděvem, drahocennou zbrojí a skvostným náčiním koňským hověti obyčeji a panující módě; měl kordy diamanty vykládané, klobouky se sponami diamanty posázenými, čabraky a náčiní na koně ze zeleného a červeného aksamitu, jiné ze zeleného hedbávi, polní židle červeným damaškem potažené, dále benátské a turecké koberce, mnoho čalounů nizozemských s vetkanými krajinomalbami a jiné čalouny s velikými figurami.
(Jan Boh. Miltner.)

Kunhuta, choť Přemysla II., krále Českého († 1285), milovala nádheru a okázalost. *(Děj. česk.)*

Roku 1477 vytáhl *Matyáš*, král Uherský, s vojskem svým proti císaři Bedřichu III. do Rakous. A tak byl jist svým vítězstvím, že vzal s sebou do pole i matku i mladou manželku svou, ježto se u veliké nádheře v pozlacených kočářích vozily s ním od tábora k táboru.
(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Císař *Matyáš* (1612—1619) rád se veřejně ukazoval v lesku svém a lesku své důstojnosti stavěl na odiv. A členové sněmu říšského, kteří jinak s zarytou škrbností nebo se zřejným vzdorem kapsy své zavírajíce, císaře marně pomoci doprošovati se nechávali, aspoň tolik rozumějíce jeho slabosti, po vůli mu činili, že časem přidávali se ku komonstvu císařskému. Tak měl Matyáš zejména slavný vjezd do Řezna k prvnímu říšskému sněmu, jenž od něho tam byl svolán a při rozličných jiných příležitostech neopomíjel se tehdáž v nádherném a četném průvodu ukazovati.
(Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.)

Po osudné bitvě na Bílé Hoře, již i zimní král Český Bedřich Falcký o kurfiřství a země své přišel, byl r. 1623 v Řezně za kurfiřta na místě Bedřicha vyhlášen kníže Bavorský *Maximilian*. Dne 12. ledna vjel za lesku a nádhery, k níž po měsíce se připravoval, kníže s manželkou do tohoto

města. Družinu jeho tvořili úředníci jeho a radové, životní stráž a trabanti a čelnější šlechtici v zemi jeho sídlící, které byl k tomu schválně pozval. Služebného lidu, jenž s ním vjel do Řezna nebo před ním tam přibyl, počítalo se 451 osob

(Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.)

Kníže *Basil Konstantin Ostrožský* — žil v XVI. století v Polsku — žil velmi nádherně. Dvůr jeho byl neobyčejně četný a skládal se z tisíce i z dvou tisíc lidí.

(Karel Zap. Čas. česk. Mus. 1852.)

Stanislav Rozražewski, hrabě polský na Debnikách († 1564), žil na dvoře krále Polského Sigmunda I a vynikal tu jak vzdělaností, tak jmenovitě skvělým komonstvem a nákladným besedováním, že zastiňoval i dvůr královský.

(Děj. pols.)

Za povstání stavů Českých proti Ferdinandovi II., císaři, zavítal kurfiřt *Saský* jménem císařovým dne 25. září 1621 na sněm do Vratislavě v Slezsku, kteréhož pro císaře dobyl, což jeho ješitnosti pochlebovalo. I přibyl do Vratislavě s ohromnou svou družinou 854 osob, skládající se ze šlechticů a lokajů všeho druhu, z kočí a podkoní.

(Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.)

Roku 1515 po oddavkách krále Českého Ludvíka s arcikněžnou Rakouskou Marií a Ferdinanda Rakouského s Annou, dcerou Václava II., krále Českého, slaven jest ještě téhož večera sňatek *Sigmunda z Dietrichšteinu* s dcerou Jiřího z Rotalu, nejvyššího zemského maršálka a hofmistra arcikněžny Marie. Císař Maximilian a král Vladislav II. vedli nevěstu k oltáři a při hostině s takovou nádherou připravené, že téměř vše, co tehdáž objevený nový svět na zlatě, stříbře a drahých kamenech skvostného poskytoval, na odiv vystaveno tu býti se zdálo.

(Zap. Čes. mor. Kr.)

Symeon, car Bulharský (893—927), žil velmi nádherně. Sídlem byl mu Velký Přeslav. Každý byl udiven, kdo do předvoří knížecího dvoru vešel. Uvnitř nalezaly se domy, okrášlené kamením a dřívím malebně vykládané. Palác Symeonův byl vysoký; kostely skvostně ozdobeny, uvnitř mramorem, mědí, stříbrem a zlatem. A kníže sedával v rouchu perlami pokládaném, řetěz z mincí na šíji nesa a náramky na rukou, pásem purpurovým jsa opásán a meč zlatý po boku maje a po obou stranách jeho loljaři seděli v zlatých řetězích i pásech i náramcích. Každému cizinci oči přešly divením se té kráse!

(Konst Jireček. Děj nár. Bulh.)

Albrecht Václav Euseb z Waldšteina, slavný vojevůdce český († 1634), vedl v Jičíně a Praze dvůr právě královský. Pražský palác a zámek jičínský vystavěti si dal od mistrů vlašských s nádherou neslýchanou a v rozměrech obrovských; pro palác pražský skoupil celou řadu domů (24, 3 zahrady a cihelnu). Jej obsluhovalo 60 pážat z nejvznešenějších rodin, oděných v modrém aksamitě bohatě zlatem vyšívaném, měl vlastní tělesnou stráž. *(Ant. Gindely.)*

3. Škodí.

Vede k ukrutnosti.

Alžběta Báthory, majetnice slovenského městyse Čachtice, vdova po hrab. Františku Nádasdým, ohava, věku a pohlaví svého, k delšímu udržení své krásy dala 300, dle jiných až 600 mladých děvčat v hradské pivnici usmrtiti, aby se v krvi jejich umývala, což když se na ni vyneslo, ukrutnice i se spoluvinníky svými r. 1612 zaslouženého trestu došla. *(Mich. Chrástek.)*

4. Proto se jí varuj; zamezuj i u jiných!

Alžběta Polská, druhá choť Václava II., krále Českého (1282—1305), byla beze vší nádhery, průvodů do kostelův a nikoliv v hedbávi ani ve zlatohlavu pohřbena. Když roku 1762 hrobka její v Brně otevřena, našli tělo její v prostém rouše ve dřevěné rakvi.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

Jan Albert de Boy (nar. 1646) nabyl prvního vzdělání svého v Praze, konečně se stal doktorem theologie v Římě a ihned povolán byl za kanovníka do Olomouce. Avšak tu zanevřel na světskou nádheru, a umínil sobě, že nikdy neobleče hedbávného kanovnického roucha; jaké nositi mohl. Avšak

v Praze vzdal se kanovnictví a vstoupil do řádu jesuitův a stal se missionářem v Rusku
(Fr. Menčík. Čas. kat. duch. 1883)

Sv. *Kazimír*, kralevic polský, žil při dvoře otce svého, kde panoval lesk a přepych královský. Avšak již co pacholík v tom lesku a v té slávě nenalezal mnoho radosti a zalíbení. Oči jeho obrátily se na radosti nebeské.
(J. Bílý. Legenda.)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel (nar. r. 1792 v Bojenicích), nenáviděl vše, co zapáchalo marností a pouhou okázalostí, ať to bylo již v oděvu, krmích, nářadí aneb jiných věcech.
(Ant. Rybička.)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), nenáviděl marnivost a pych až do své smrti.
(Jakub Caro. Gesch. Pol.)

Bl. *Jan Kapistrán* († 1456), kázal v Řezně zvláště proti nádheře a hře v karty. A hle, slova jeho neminula se účinku. Hned po kázaní přinesly ženy nádherné šaty a muži karty a kostky a vše spálili. *(Fr. Hunolt)*

Josef II., císař (1780—1790), nalezaje se jako host u dvora francouzského, vysmíval se etiketě, marnivosti která zde panovala a i královně, sestře své, vyčítal marnivost celého dvora.
(A Hellmuth)

Marnotratnost.

1. Rozhazuje.

August II, král Polský († 1733), byl marnotratný, miloval hlučné zábavy a obracel pokladny státní na skvostné stavby a rozkoše. *(Děj. pols.)*

Křižovníci s červenou hvězdou svého nejvyššího mistra Jana, jinak *Mikuláše Čapského*, roku 1426 v městě Stříbře shromáždění, s jeho ouřadu svrhli, jakožto panství a zboží těch křižovníků mrhače a téhož ouřadu osobitele, na jehožto místo a na ten ouřad byl volen Václav Holub i také od císaře Sigmunda byl potvrzen
(Jan Beckorský. Poselkyně.)

Ferdinand II, císař a král Český (1620—1637), byl velmi marnotratný a sice již za života císaře Matyáše zavdával odůvodněný podnět k takovým výčitkám svým četným služebnictvem a svou skvělou konírnou, svou zálibou v hudebnících za drahé peníze zjednaných a svou choutkou loveckou, kterou skvostným a drahým způsobem uspokojoval. Tak kromě četných v jednotlivých provinciích a na jednotlivých statcích dosazených myslivců a lovců vydržoval později ve Vídni 150 cvičených myslivců a nesčetnou smečku psů.

K tomu se družila i nezměrná a záhubná štědrost; již roku 1619 odpustil opatům klášterů dolnorakouských, bohatě nadaných, plat 40.000 zl., ačkoliv peněz těch bylo zapotřebí. Každá větší část peněžní, jenž se mu dostala do rukou, byla za den rozdána mezi jeho milce Po bitvě Bělohorské pak během čtyř let velkou část zabavených statků mezi své milce a služebníky rozházel neb církvi daroval, tak že roku 1625 byl chudším nežli kdykoli před tím. Marnotratná štědrost tato musela vzbuditi nelibost syna jeho, tak že když se ho jednou císař tázal, čím se právě zabývá, odpověděl prý, že o tom přemýšlí, zdali syn statky od svého otce rozmrhané může zase nazpět požadovati, kterážto odpověď způsobila sice okamžitě hluboký dojem na Ferdinanda II., ale jednání jeho nijakž nezměnila.
(Ant. Gindely Děj. čes. povst. l. 1618.)

Filip III., král Španělský, jenž Ferdinandovi II. při povstání stavů Českých roku 1618—1620 velmi platné služby prokázal, neuměl svou dobročinnost jináče osvědčiti, nežli rozhazováním peněz a statků své družině, která u něho neustále žebrala. Rozházel prý žadatelům a milcům od nastoupení trůnu statků v ceně 54 milionů tolarů a kromě toho přes 100 milionů hotových peněz. S prostředky svými nikdy neuměl hospodařiti a

příjmy své jakož statky své rozmrhal zbytečným darováním.

(*Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.*)

Když roku 1553 král Sigmund August s rakouskou arcikněžnou Kateřinou v Krakově nádhernou svatbu slavil, tu bratři *Lukáš hrabě z Gorky*, vojvoda Poznaňský, a bratr jeho Ondřej svým skvělým dvorem a bohatstvím všecky ostatní polské dvořany převýšili.

(*Děj. pols.*)

Vojtěch Josef hrabě z Hodic a Olbramic († 1778) pověstný byl marnotratník učinil zámek svůj Konilesy ve Slezsku sídlem ušlechtilé rozkoše, spojením krás přírody s rozmanitými výtvory pěkných umění. K tomu si zřídil sbory divadelních herců, zpěváků, tanečnic atd. A tím přišel na mizinu a přinucen byl statky své prodati a žil napotom v Postupíně z milosti Pruského krále Bedřicha II. (*Ant. Vlasák.*)

Jan Lucemburský, král Český (1310—1346), uvalil marnotratností svou na Čechy velmi mnoho dluhů a vydíral na nich strašné daně

(*W. Wl. Tomek. Děj. česk.*)

Jindřich z Lipé byv jmenován r. 1315 od krále Jana Lucemburského vladařem v Čechách obohacoval se také způsobem nepravým. A vedl dvůr nádherný; když vycházel, šlo četné a skvostné oděné rytířské komonstvo před i za ním. Naproti tomu na královském dvoru nedostatek panoval. (*Děj. česk.*)

R. 1385. Opat Broumovský *Jindřich z Lechovic* mnoho statků klášterních buď zaprodal buď zastavil, protož na rozkaz stolice Apoštolské, jakožto zlý správce v klášteře, s hodnosti své svržen byl.

(*P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1846.*)

Ludvík, král Český i Uherský (1516—1526), a manželka jeho Marie starali se jen o vyražení a lahody vezdejšího života; marnotratnosti a hýření, pokud stačily peníze v úvěrek, nebylo míry ani konce. (*Děj. česk.*)

Dne 10. prosince 1476 přivedena jest k *Matyášovi*, králi Uherskému a od odbojné šlechty České i zvolenému králi Českému, do Stolního Bělehradu manželku Beatrice. Hned druhého dne dal ji Matyáš co královnu Uherskou korunovati a vedl ji potom do Budína ke svatbě. Byla prý to nevídaná nádhera a sláva; hostů nesčíslných ze všech končin světa a hodův i radovánek bez konce, takže takořka celé knihy o tom všem sepsány byly.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Ota Bavorský, vojvoda, bývalý markrabě Braniborský, obdržel roku 1373 od císaře a krále našeho Karla IV. roční plat a odebral se brzy potom z Prahy do Bavor a tam na hradě Wolfšteině u Landshutu se svou kuběnou, Markytkou, mlynářkou, vesele živ byl a peníze za prodané Braniborsko stržené utrácel.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 1264 odbýval se sňatek Kunhuty Braniborské, neteře krále Českého *Přemysla Otakara II.*, s mladým Belou Uherským, nejmladším synem Bely IV. Král Přemysl Otakar II. jak výpravu nevěsty, tak vystrojení celé svatby vzal na sebe a umínil si, že před celým světem ukáže se co panovník spanilomyslný a štědrý, aby svatba nevídaně nádherně se odbyla. Zdá se, jakoby oba králové Český i Uherský chtěli jeden druhého převýšiti, kdoby větší nádhery provozovati a na odiv stavěti dovedl. A zajisté takové druhé slavnosti nebylo v celém středním věku. Svatba se odbývala na rovině asi tři hodiny od Vídně blíž hranic uherských, kde říčka Fiša nedaleko na pravé straně do Dunaje padá. Přes Dunaj kázal položiti most na lodích tak širokých, že deset jezdců vedle sebe po něm jeti mohlo. Z Rakous, Štýrska a Moravy převáželo se pak jeho rozkazem nesmírné množství potravních zásob a sice: tu nanesli pět hromad píce, každou tak velikou jako největší kostel; přihnali tolik velikého a malého dobytka, že celý blízský ostrov v Dunaji a vedlejší rozlehlá, písčitá nižina, celá tím dobytkem byla přikryta; zvěřiny a drůbeže bylo tu bez počtu, as tisíc centů pšenice na chléb, počítajíc na každý cent 30 měřic rakouských, a vína tolik, že by ho bylo vystačilo na několik dní pro celé obyvatelstvo dvou zemí. Dunaj sotva stačil unésti břemena lodí, které všelikého druhu potrav sem svážely, neboť král Přemysl nařídil, aby se nepočítalo, čeho by vskutku zapotřebí

bylo, nýbrž aby tu hojnost všeho byla čtvernásobně větší nad skutečnou potřebu. Z cizích zemí objednal za dvacet tisíc liber stříbra drahých suken, tkanin a šperkův a sám činil výkresy stanů velikých, jak by se měly postaviti a vyzdobiti. Již čtvrt leta před svatbou pozval knížata a šlechtu v okolí zvláště v Slezsku, Polště, Sasku, Míšni, Durynku. — Při oddavkách byli všickni skvostně přioděni. Nejvíce však poutala zraky všech nevěsta ve svém bohatém oděvu a šperku. Na její purpurové sukni byly vyšívané obrazy ze samého arabského zlata, ozdoba na hlavě převyšovala svou cenou i královskou korunu anglickou; šle, které měla přes prsa přepnuté, nedaly se ani oceniti, tak jako pás její, a na jejím plášti, který měl lemování z perel a drahých kamenů, vystupovaly rozmanité obrazy, obrazy jako živé, s náramnou umělostí vyšité. I stán v kostele upravený byl velmi skvostně ozdoben. Při skvostné tabuli užívalo se zlatého a stříbrného náčiní. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Za času *Rudolfa II.*, krále Českého (1576—1611), byly hody a radovánky hlučné, při kterých jeden druhého hleděl předčiti prohýřováním statku svého, obyčejné zábavy stavů vyšších v Čechách. *(Čes. mor. Kr.)*

Jaroslav Smiřický, po smrti otce svého r. 1608 nastoupil v držení panství a vedl si v domě svém tak nádherně, že to budilo pozornost všeobecnou. *(Ant. Gindely.)*

Jan Schösser z Emblemu, císařský notář a později primátor v Oustí nad Labem, básník učený († 1618), byl velmi nádhery milovný, vedl život skvělý a rozmařilý a častoval u sebe vysoké panstvo. *(Ant Rybička.)*

Po smrti opata Strahovského Jana IX. († 1556) vetřel se na Strahovské opatství přízní arcikníže Ferdinanda, místo držitele českého, světský kněz *Jakub ze Šternovic*, kaplan jeho, jejž letopisy klášterní zovou opovážlivým plýtvačem a mrháčem dědictví Kristova, jelikož statky klášterní prohýřil a bratry do hladu uvedl. Chrám strahovský byl za něho opuštěn a v klášteře nebylo konečně ani jediného řeholníka. *(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.)*

Václav I., král Český (1230—1253), jsa k marnotratnosti velice nachýlen, nešetřil důchodů korunních, aby okolo sebe shromáždil všecko, co k rozkošnému životu dle tehdejšího způsobu náleželo Choval u dvora svého milostné zpěváky, všeho druhu cizince, rytíře sjezdilé; tam se provozovaly rozličná divadla. provozovaly turnaje, držely honby. I v oděvu panoval strašný přepych. A dle krále řídili se i šlechtici, zvláště mladí naučili se honiti a kláti jako Francouzové a chodili i po dobrodružstvích. Za příkladem dvorským zmohla se i mezi českým lidem vůbec veliká marnotratnost v šatstvu a skvostné zbroji. Nemenší náklad vedl se na vybrané koně, na potřeby lovecké, na bohaté kvasy. I mezi cizinci promarňoval peníze, kterých mu nebozí poddaní v potu tváři vydělati musili. *(Zap. Č. m. Kr.)*

Václav IV., císař a král Český (1378—1419), jel roku 1378 na korunování na Rýn, ale prve sebral v své zemi v Čechách veliké zboží a peníze a pánův a rytířstva veliký zástup. A tak u veliké hojnosti jel na Rýn skrze bavorské země a Švaby. A kudyžkoli jel v těch zemích, všudy na hospodách byla veliká svoboda a ve všem hojnost. A tam na Rýně byl korunován první korunou železnou, jakož jest obyčej a právo. A kterakžkolivěk měl veliké peníze, když zase jel, ještě se jemu stravy nedostávalo, tak že musil některé pány své ve stravě tam zastávati. *(Přibíka Pulkavy pokrač. Staří let. čeští.)*

Vitovd, kníže Litevský za krále Polského Vladislava II. (1386—1434), byl velmi marnotratný. *(Dlugoš. Děj. polsk.)*

Nejprotivnější zjev za krále *Vladislava II.*, krále Českého a Uherského, býval nesmyslný přepych magnatův a prelatův, ježto stavívali o závod na odiv každý svou moc, pýchu a nádheru v komonstvech třpytících se zlatem, stříbrem a drahokamy, ale pro daně na obranu vlasti, na slušné zaopatření dvoru panovníka atd. peněz nikdy neměli, ani míti nechtěli. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

2. Škodí:

a) sobě na jmění; dělá dluhy.

Adam Václav, kníže Těšínský (1595—1617), byl v dělání dluhů velikým mistrem a v tom oboru činnosti lidské předčil všecky své předky i svého otce Václava, po němž zdědil všecky vlastnosti zlé, žilť marnotratně.

(*Fr. Sláma. Děj Těšínska.*)

Anna, manželka Jana Burjana Kapliře ze Sulevic, paní na Potštejně, po smrti manžela roku 1620 vdala se podruhé za Jana Arnošta z Ullersdorfu na Novém Dvoře, chudého svobodníka, který toliko jediný dvůr držel, bohatšího ženicha nemohla dostati, protože se byla pro velikou nádheru zcela zadlužila. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Bedřich Kazimír, kníže na Fryštátě v Slezsku, hospodařil tak špatně, že za krátký čas svého panování prostopášným životem nakupil dluhů, že veliký byl shon věřitelů po jeho smrti; zemřelť roku 1571, jeda na královský dvůr do Prahy, v Přelouči a pochován jest v hrobce Pernštejnské v Pardubicích.

(*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Mandalena Belvička, choť Jiříka z Jince, nadělala manželi svému tolik dluhů, že Jinec udržeti nemohl, ale oň roku 1648 přišel.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Heřman Václav Černín obdržel po smrti matky své 1654 Radenín s Novými Dvory a Lhotou, pak Choustník, Skopytce, Chabrovice, Mnich, Bělu a Bezděčín. Dědic mladý nenásledoval však šlépějí spořivého otce, nýbrž bujným životem zadlužil statky své tak, že konečně se staly majetkem Jana hraběte ze Šporků a Černín dostával doživotně jen jakýsi výměnek na statcích.

(*Fr. Hůlka. Method 1893.*).

Jindřich, pán v Hradci Jindřichově († 1362), velikými cestami a vydržováním komonstva tolik nákladův měl, že nemohl výlohy z důchodův svých panství krýti a proto peníze vzav na úrok velmi se zadlužil.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Jindřich, král Český (1307—1310), nadělal za čas panování svého dluhův přes půl druha millionův zlatých peněz nynějších, suma ta v tehdejším věku nad míru veliká; a což bylo dluhův, jichžto sumy se ani neudávaly.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Kazimír, otec Vladislava II., krále Českého (1471—1516), král Polský, byl v hospodaření s důchody veliké své říše dokonce neschopným, takže často i se svým dvorem velikou nouzi trpíval.

(*Fr. Palacký. Děj nár. Česk.*)

Kerunk Mikuláš Vrábský z Vrábí, pán na Zdechovicích († 1618), všecko marnotratně rozptyloval a statek hubil a bez potřeby utrácel. I bratr jeho *Jan Štěpán* tímž způsobem utrácel jako bratr jeho Kerunk více než důchody postačovaly. Ležev nemocen v Praze po 2 neděle, nadělal dluhů mezi židy; proto dal rybníky loviti, lesy mýtil a co peněz platilo, prodal. Na bratři své, aby jim co zůstalo, nic nepamatoval a statek k takovému spuštění přivedl, že v něm naposledy vyživení ani s čeládkou míti nemohli.

(*Aug Sedláček. Hrady a zámky.*)

Antonie, manželka hraběte Karla Ignáce z Klary a Aldringen († 1799), dala se s manželem svým rozvésti, bylať marnotratná a důchody na velké výdeje nestačily, proto rozprodávala část po části panství svého.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. IV.*)

Krištof z Lichtenšteina, pán v Mikulově na Moravě († 1585), přepychem a marnotratností, panství Mikulovského pozbyl. (*Pr. Sobotka.*)

Po smrti Jana Adama z Běšin, pána v Tučapech a Vrcholtovicích († 1706), provdala se vdova za *Josefa Františka Matyášovského z Matyášovic*, ale spolu tak špatně hospodařili, že Tučapy sotva udrželi.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám. d. IV.*)

Jan Míčan z Klinšteina a Roztok koupil roku 1581 tvrz Vlksice se všemi vesnicemi příslušnými, ale za následujícího desítiletí nezřízeným hospodářstvím tolik dluhů nadělal, že statek udržeti nemohl.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. VII.*)

Když jeden *marnotratný mladík* před císařem a králem Českým Sigmundem (1436—1437) lichváře za šťastné pokládal a pronášel, že i když spí bohatnou, pravil Sigmund: „A ty jsi ha nebný, jenž bdě chudneš.“ (*Pontanus.*)

Jaroslav z Pernšteina, syn Viléma

z Pernšteina († r. 1548), pán v Potštejně a Rychnově, zdědil po otci hlavně statky v Čechách, prostopášností svou vše prohýřiv, nucen byl statek po statku prodávati.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Pan *Vratislav z Pernšteina*, pán na Litomyšli za císaře Maximiliana II (1564—1576), byl sice velmi bohatý, ale nešetrný a velice nádhery milovný. Velikým však útratám na to činěným a nádhernému jeho živobytí nestačilo na dlouho jmění jeho, ačkoliv dědictví po otci a bratřích veliké bylo, protož na Moravě panství po panství prodával.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Od r. 1512 značně v *Polsku* mravy a způsob života se změnily. Místo dlouhých vlasů nosily se krátké; oděv nosil se nyní dlouhý a každý měl při sobě zbraň. Marnotratnosti víc a více přibývalo. Študie se zanedbávaly a za to všechen čas se věnoval pití a labužnictví a tím Polsko chvátalo v úpadek.

(*Aug. Schlözer. Děj Litvy.*)

Karel Říčanský, pán na Pelhřimově, byl marnotratný i jal se statky své šmahem prodávati. Roku 1576 prodal část panství svého i Pelhřimovským a tak se stal Pelhřimov městem svobodným.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám. díl IV.*)

Jan Stinavský, jenž v XIV. století žil, byl kníže marnotratný a milovník skvělého dvora a proto upadal často v nesnáze peněžní, z nichž sobě pomáhal jednak nespravedlivými dávkami a berněmi poddaných, jednak zastavováním zděděného panství. Odtud přišlo, že konečně odhodlal se prodati celý podíl svůj bratřím svým Jindřichovi II., knížeti Zahaňskému, a Přemyslu, knížeti Hlohovskému za 1500 kop gr. pr. doživotního důchodu

(*Jos. Dušek. Čas. Mus. kr. Čes. 1885.*)

Sigmund, císař a král Český a Uherský (1436—1437), všecko rozdal svým přátelům, tak že se mu někdy samotnému toho nejpotřebnějšího nedostávalo. Začasto musil se ku svým přátelům najíst se odebrati a od nich pomoc žádati. (*Bonfinius.*)

O vězení pro dluhy uvodí *právo Soběslavovo* naložení mírnější s dlužníkem. Měšťan, který by neměl z čeho dluh zaplatiti, neměl déle držán býti ve vězení městském než do třetího dne, potom měl za ruku odevzdán býti věřiteli, aby jej choval ve svém zajetí. Věřitel musel jej však stravovati, ne v chlebě a vodě, nýbrž každý den měl mu dáti za peníz chleba a pintu piva mladého, k tomu dvě krmě teplé k obědu, hrách a kus masa, k večeři zelí a kus masa nebo polívku; nesměl ho také poutati ani chovati ve tmě, nýbrž ve světlém a teplém místě Pakli by se dle toho nezachoval, tehdy měl dluh ztracen býti

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Jindřich ze Šellenberka a Kosti zadlužil se přílišným utrácením v té míře, že nucen byl postoupiti Kost i Trosky r. 1524 věřiteli svému Janovi z Bibrštejna na Fridlandě za dluh.

(*Ant. Vlasák.*)

Vítek ze Švábenic jinak z Heřmanic († 1314) rozházel a promrhal, co byl zdědil a proto loupil a plenil napotom sousední panství Landšperské.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Synové *Půty Švihovského* z Risenberka a ze Skály († 1504), muže velmi bohatého, českým Polykratem nazvaného, Břetislav, Jindřich a Vilém přepychem, soudy a sváry jmění od otce zděděné potratili (*Ant. Vlasák.*)

Franť. Jar. Vacek-Kamenický, slavný básník náš (nar. r. 1806), dostal co studující od otce, který jej v Hradci navštívil, několik krejcarů. Když otce za město doprovodil a domů se vracel, potkal prodavačku raků, které rád jídal a neváhal za všechny tuto svou pochoutku si koupiti. Než brzy pocítil následky této své mlsnoty. Přišla jiná nutná vydání a on po celý měsíc neměl ani krejcaru. V pozdějších letech rád vzpomínal Vacek na tuto příhodu a žádného rakaře, byť sebe špatnější raky nabízel, na památku nepropustil.

(*P. K. B. Mráček. Stud. Listy.*)

Václav, kníže Těšínský (1545—1579), neměl sám nazbyt, ale rozdával, neboť v lesku a nádheře knížecí chtěl zářiti a proto zmenšoval své statky, beztoho nevalné, skracoval své příjmy a pro svůj nehospodářský život vždy hlouběji zapadal do dluhů. Přes všeliké nedostatky měl Václav v Grabíně u Těšína zvěřinec, měl kumštovné muzikanty a všude se po knížecku ukazoval. (*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

b) Škodí jinému.

Kníže *Boleslav III. Lehnický*, jenž v XIV. století žil, byl muž marnotratný a žádné důchody nestačily uhraditi nerozmyslné utrácení peněz. Poddaní jeho trpěli přetěžováním berněmi a platy, sousedé loupežnými vpády a nájezdy. Co se dalo zastaviti, zastavil aneb prodal, jen aby v okamžitých potřebách peněz si opatřil. S bratry svými taktéž stále žil v rozbroji

(*Jos. Dušek. Čas. Mus. kr. Čes. 1885.*)

R 1336 dal *Jan Lucemburský*, král Český, dne 3. června zajmouti židy v Praze i v celém království; ze kteréhožto zajetí museli se vyplatiti summami peněz.

(*Wács Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku 1319 z rozkazu krále *Jana Českého* mučen byl pro peníze Menhart Rokycanský, jeden z nejbohatších peněžníků pražských, to jest nepochybně že na něm král mučením chtěl vynutiti nějakou novou půjčku.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

3. Zamezuj jí!

Na *sněmu pražském* r. 1545 za Ferdinanda I. ustanoveno, kdoby marnotratným mladým lidem půjčoval bez vůle otce neb poručníků, ten aby o to přišel. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jakub Sobieski, otec Jana III. Sobieského, od roku 1674 krále Polského, přísně zakazoval synům svým všechno marnotratnictví jak u stolu, tak v oděvu, jak viděti z jeho dopisu ku vychovateli panu Orchovskému: „Hodovníky z nich miti nechci a panu Orchovskému pod ztrátou své lásky přikazuji, aby holič nepálil jim vlasů po pohansku, krejčí nevymýšlel kroje perské, čerkeské. Měli se oba bratři odívati jednoduše po staropolském způsobu, ne podle mody tehdejších mladíků, kteří nosili pláštíky i birety a krk měli okružím opásaný.

(*Jar. Klika Jarý věk. 1883.*)

Stanislav Witkovski, polský spisovatel z počátku XVII. stol s příjmím Targo, stěžuje si v mnohých spisech svých a kárá zmáhající se nádheru v Polsku a na zkázu dávných obyčejů a zvyků.

Masopust,

viz: Zábavy II. 12!“

Matka,

viz: „Rodiče I. 9; II. 3!“

V míč hra,

viz: „Zábavy II. 13!“

Milosrdní,

viz: „Řehole I. 1!“

Milost Boží.

1. Utvrzuje v ctnosti, dodává síly.

Hynek Václav Richter, jesuita, missionář mezi Indiany, kdež i l. P 1696 zavražděn jest, rozhojňoval co studující v Olomouci v nevinném srdci svém milost Boží vždy hodným přijímáním svátostí Kristových, též přímluvou Panenky Marie a jiných Svatých, jež vroucně ctil. (*Drahé kameny*)

Svatý *Sáva I.* arcibiskup Srbský († 1237) syn Srbského krále Štěpána Nemanjy, jmenoval se původně Rustek. Roku 1186 Rustek sedmnáctiletý od honu v lese knížecím vzdálil se, potkal muže řeholníka, mluvil s ním o věcech duchovních a zahořev láskou k životu dokonalému, odešel s novým přítelem, rodilým Rusem, aby vstoupil do ruského kláštera svatého Pantaleona na hoře Athos. Dáno mu jméno Sáva čili Sabbas Konečně stal se arcibiskupem Srbským.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Sigmund*, spolupatron český, král Burgundský, mučenník († 524), doprošoval se milosti Boží prodlouženým modlením a častým katolických chrámů navštěvováním.

(*Drahé kameny.*)

2. Podivuhodně obracuje hříšníky,

viz i: „Prozřetelnost Boží 2 c!“

Svatý *Štěpán Chrap*, věrověst a biskup Permjakův († 1376), aby pohanům dovodil pravdu víry svaté, uvodil se jíti ohněm a vodou k návrhu modláře, který též učiniti se podvolil. Modlář statečností Štěpánovou tak se poděsil, že on i přítomný zástup žádali za křest svatý. Štěpán zbudoval jim dva nové kostely a kláštery, jež opatřil školami.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Na počátku XIX. století našeho žila na carském dvoře v Petrohradě vdova kněžna *Galicinová* s dcerou Alžbětou a právě na této princezně ukázala se moc milosti Boží.

Ona sama vypravuje ve spisech svých, že mládí její bylo smutné. Otec záhy jí zemřel a matka byla na ní velmi přísná. I vychovatelé krutě s ní nakládali.

Vychovaná jsouc v ruském rozkolu, nevěděla dlouho, že matka její jest katoličkou; teprv v 16 roku věku jejího oznámila jí to matka. Avšak vyznání to rozhořčilo Alžbětu proti Církvi katolické a proti jesuitům, které za původce obrácení matčina měla. I zapřísáhla se pomstou proti sv. Církvi kat a přísahu tu na papírek si napsavši každého dne po večerní modlitbě obnovovala.

Nic však méně byla Alžběta dobré dítko v každém ohledu. Když jí bylo 18 roků, zahořelo srdce její láskou, kterouž však tajila a srdce své čisté zachovati si umínila.

Když byla jedenkráte v katolickém chrámu záduš ním službám Božím přítomna, uslyšela v nitru svém jakýs hlas, který jí pravil: „Nenávidíš sice víru katolickou, ale sama staneš se katoličkou!“ Po hlase tom vypukla v pláč a od tohoto dne bojovala sama s sebou Když pak za letní dobu trvala na venkově poblíže Petrohradu, podrobovala se dobrovolně skutkům kajícím, postila se, v noci vstávala z lože, by se modlila a i na tvrdé podlaze spávala. Srdcem byla již katoličkou, pouze rozum její plný předsudků proti víře kat. vzpíral se všemožně milosti Boží.

Když se pak do Petrohradu navrátila. dozvěděla se, že opět jedna z její příbuzných stala se katoličkou; to rozhořčilo ji nemálo, činila jí výčitky, plakala. Nemohla se ani večera dočkati, aby si jen po modlitbě na kolenou známou přísahou pomsty odlehčila. Než podivno, když jala se přísahu tu říkati, odumřelo slovo na jazyku jejím, nemohla a nemohla vší mocí přísahu tu vysloviti, ač se vším možným způsobem o to byla přičinila. Nemohouc tak učiniti, vrhla se na lože a místo spánku naplnilo hluboké rozjímání o víře katolické mysl její a sice takovou mocí, že nikdy lépe, byť byla o víře katolické četla, co chtěla, nemohla býti pevněji přesvědčena o pravdivosti její, jako rozjímáním oné noci. Milost Boží naplnila srdce její a proto hned z rána vrhnouc se matce své s pláčem do náruči ji prosila, by ji bez odkladu doprovodila k P. Rozavenovi, že chce se státi katoličkou, byť i ztratila veškeré statky i život svůj.

Po osmi dnech přijala pak z ruky onoho velebného sluhy Božího tělo Páně. Za 10 neděl na to v noci na 21. prosince 1815 byl jesuita Rozaven i s veškerými spolubratry svými na vždy z Petrohradu vypovězen.

Roku 1826 stala se řeholnicí kongregace nejsvětějšího Srdce Ježíšova, byla výtečnou učitelkou, působila i v Americe, kde ošetřujíc žlutou zimnicí zachvácené, dne 8. prosince 1883 v ruce Pána vydala duši svou.

I ona podává důkaz, že jinověrec čím ctnostnější život vede, tím spíše stává se katolikem; kdežto naopak katolík, čím spustlejší život vede, tím snáze od Církve kat. odpadá.

(*Obrana víry. 1884.*)

Bedřich Chopin, slavný pianista a skladatel, Polák (nar r 1809), vyznamenal se v celé Evropě a dobyl si slávy veliké. Na sebe však, na duši svou zapomenul tu ve víru světa zcela, jen na zbožnou matku svou nezapomenul nikdy. Rozstonav se smrtelně na plicní neduh a navrátiv se do Polska sešel se tu s přítelem dávným knězem Jelovieckim. Šlechetný přítel poznav bídný duševní stav Chopinův k tomu ho měl, aby se dal zaopatřiti, ale s hrůzou uslyšel Chopina, že v nejsv.

svátost a sv. pokání nevěří. Hodný kněz odhodlal se stůj co stůj duši nebohého zachrániti a proto každého dne se zaň vroucně při mši sv. modlil a denně jej navštěvoval. Bůh vyslyšel také prosby jeho a upomínkou na zbožnou matku Chopin se obrátil, smířil úplně s Bohem a klidně zemřel, vysloviv se ještě před smrtí svým přátelům: „Bez katolického kněze byl bych zemřel jako netvor.“

(Blahověst. 1878.)

Jan z Jenšteina, arcibiskup Pražský († 1400), žil z počátku lehkomyslně Avšak již r 1380, kdežto těžká nemoc mu byla smrtí pohrozila, změnil se ve svém smýšlení a v obyčejích velice; veselá jeho čilost ustoupila pobožným rozvahám, ježto po pohromě, která stihla Magdeburského arcibiskupa, jenž r. 1382 na bále tancoval, náhlým sbořením se domu i s jinými hosty o život přišel, což považoval Jan za trest Boží, který volal pro podobné přestupky i jeho ku pokání, — čím dále tím více blížily se k ascetickému rigorismu.

(Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Na kázání sv. *Klimenta*, spolupatrona českého, papeže, mučenníka († 101), obrátila se také sv. Domitilla, sestra císaře Domiciana a Sisimus muž v Římě velmi znamenitý. A ten prý se, ačkoliv pohan, vloudil do kaple křesťanů, aby viděl, co se tam děje a aby se podíval, zdali tam také jeho manželka se nachází. Bůh ale potrestal jeho všetečnost náhlou slepotou, tak že se musil dát znáti a prositi, aby ho domů dovedli. Sv. Kliment přistoupiv k nešťastnému maličko se pomodliv, otevřel mu oči a se zrakem tělesným otevřel mu i oči duše a Sisimus byl pokřtěn. Příkladu jeho následovali i jiní znamenití pohané.

(J. Bílý. Legenda.)

Jan Sixtus z Lerchenberku, děkan kapitolní na Vyšehradě (1614), ve vší pokoře opakovával, jak byl od Boha, jsa v těžkém hříchu, ku pokání povzbuzen. Sloužil totiž co kanovník pražský mši sv. u oltáře sv. Víta na hradě pražském. V prostřed té sv. oběti tak ztratil zrak, že ji dále konati nemohl. I vzbudil lítost skroušenou ze vší síly své a se vší horlivostí, načež tolik světla opět dosáhl, že sice jako ve hluboké mlze prohlídaje, přece mši sv. dokonati mohl. Hned po mši sv. zpověď vykonal a pak zraku zase nabyl. *(Tanner.)*

Ve větším průmyslovém *městě*, jehož jméno nehodláme uvésti, použil Bůh před rokem dvouletého děcka, aby otce svého z nevěry vyvedlo. Špatná společnost strhla nebohého muže tak hluboko, že zřeknuv se Boha nevěru svou všude na odiv stavěl. Najednou navštívila jej těžká nemoc. Tchyně jeho, věrná to dcera Církve sv., dlouho se již o to pokoušela, aby zetě svého, na lepší cestu přivedla, než nic naplat. Ani nebezpečná nemoc ani bolesti neobměkčily zatvrzelou mysl jeho. Věrný přítel, jenž pokusil se laskavou domluvou promluviti nemocnému k srdci, hrubě byl odbyt. Rodina utekla se o pomoc k duchovnímu, než i horlivá snaha jeho neměla příznivého výsledku. Tu z nenadání volán byl kněz k loži nemocného a sděleno mu, že rád by s ním pohovořil a že jest hotov přijati svátosti umírajících. Upřímně se z toho raduje spěchal duchovní k nemocnému a hle, zastihl ho plna skroušenosti a lítosti na horlivé modlitbě. Oddán jsa do vůle Boží přijal hodně tré svátostí a děkoval Pánu za milost, které tak dlouho byl odpíral A co bylo příčinou tak náhlé proměny duševní? Ve světnici, kde nemocný na loži dlel, hrálo si dvouleté dítko jeho a snášelo vše na hromadu, cokoliv v koutech jizby nalezlo. Mimo jiné namanula se mu modlitební kniha. Držíc ji oběma ručkama spěchalo k loži otcovu, podávalo mu otevřenou knihu a řeklo „Tati, vem!“ Otec sáhl bezděky po knize, avšak sotva že do ní nahlédl, vracel ji svému synkovi. Dítko nechtělo knihu přijati a plačíc vymohlo toho na otci, že ji u sebe podržel a v ní četl. Jednoduché nábožné vzdechy a modlitby, jak v knize byly obsaženy, působily mocně na zatvrzelé srdce jeho. Tu zahlédl modlitbu, které učila jej dobrá matka ve dnech dětství, tam zase rozjímání, jež v neděli otec rodině své předčítal. Dávné zapomenuté city obživly a rozproudily se sklíčeným srdcem, slza za slzou vkrádala se mu do zapáleného oka, zastřel rukou tváře a hořce plakal. Když pak se utišil, vyzdvihl dítko k sobě na lože a ce-

loval je laskavě, děkuje mu mlčky za to, že vrátilo mu ztracenou víru. Od té chvíle neodložil modlitební knihy z ruky, připravil se sám na přijetí sv. svátosti a přijav je patrně se pozdravoval, až konečně z nemoci vyvázl.

(Blahověst. 1882.)

Svatý *Niketas*, Sloupovník perejaslavský v Rusku, za let dospělých takovým oddával se nepravostem, že ho každý nenáviděl. Tu pak jednoho dne zaslechl slova proroka Isaiáše: „Obmyjte se a buďte čisti!“ Poděsil se a dal se na život nový. Opustil manželku, dítky a statky vezdejší, vstoupil do kláštera nedaleko Perejaslavi a tam kajicně ztrávil na způsob sloupovníků ostatek života svého, maje na sobě železný pás, jenž ošoustán jsa leskl se jako stříbro a tudíž lupičové přivábeni usmrtili jej roku 1180. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), vysvěcen byv za jáhna a stav se kanovníkem ve Santenách a v Kolíně, žil napotom u dvora císaře Německého Jindřicha V. Zde žil po světsku a nepřestával si libovati v zábavách nepříslušných duchovnímu. Tu letního dne r. 1115 vyjel si Norbert koňmo v bohatém rouchu s jediným sluhou do veselé společnosti ve vesnici vestfalské Treten a právě když po lukách cválal, strhla se bouře a hrom udeřil před ním do země. Norbert spadl s koně a celou téměř hodinu omráčen ležel. Když se vzpamatoval, hned poznal marnost světa a volání Boží; načež vstana navrátil se ne ke dvoru, nýbrž ke kostelu xantenskému. To byla hodina jeho obrácení. Změněn připravoval se zbožně na kněžské svěcení, kterého dosáhl v 32. roce věku svého. A nyní žil svatě, až blaženě skonal. *(J. Bílý. Legenda.)*

Roku 1748 odsouzen byl v Novém Bydžově *Jan Píta*, krejčí z Chudonic, jenž přidav se k sektě položidovské, dopustil se odpadlictví, rouhání a svůdnictví, na smrt upálením. Když mu rozsudek byl oznámen, rouhal se ještě více. Nic neprospívaly domluvy duchovních, úpěnlivé prosby manželky jeho a dítek, stále se jen rouhal. P. Koniáš, jesuita, uslyšev o tom rouhání a hrozné zatvrzelosti, odebral se nejprv do školy a tam vyzval dítky, aby se za zatvrzelce vroucně modlily, pak požádal některé kněze o vzpomínku při mši sv. na týž úmysl. Znalť Koniáš neodolatelnou sílu vroucích modliteb. A hle, ještě téžž noci dotkla se milost Boží srdce zavilého hříšníka. Píta nemohl se dočekati rána, i žádal, aby mu přivedli kněze. P. Koniáš přišel a vyzpovídal jej. Kající hříšník pak odprosil všecko obyvatelstvo za pohoršení, které mu byl životem svým dával, odvolal s lítostí svůj blud a pak dle ortele zemřel kajicně na hranici dne 18. prosince. *(Ant. Rezek.)*

Sochu sv Jana Nep. v kostele na Skalce v Praze vydlabal ze dřeva sochař protestant, slavný mistr *Jan Prokov*. Mezi prací přemýšlel Prokov, co o sv Janu Nep. slyšel; i stalo se zajisté přímluvou téhož mučenníka, že týž umělec blud svůj poznal, zavrhl a v lůno katolické Církve pospíšil.

(Drahé kameny.)

Smotrycký, hlavní původce umučení sv. Josafata, arcibiskupa Polockého († 1623), zvěděv o jeho umučení a a trestání vrahův, viděl, že je zle a proto se spasil útěkem nejprve do Kyjeva, potom do Cařihradu a dále toulaje se jako Kain po Řecku a Palestině. Trýzněn jsa výčitkami svědomí, vrátil se do vlasti až r. 1627 a obrátil se na katolickou víru přijav sv. unii a stana se apoštolem unie, kterou byl dříve na krev pronásledoval.

(Ant Rejzek. Sv. Josafat.)

Milostivé léto,

viz: „Oltářní Svátost 2 f!“ „Odpustky 1 a!“

Minorité,

viz: „Řehole I. 1!“

Mír zemský,

viz i: „Pokoj!“

1. Každému jest milý.

Léta Páně 1281 za vlády poručenské Oty Brandenburského stalo se smíření mezi stranami v *Čechách*, takže ukrutní cizinci z Čech vystěhovati se museli. Smíření to slavilo se v Praze dne 5. ledna 1281 zvoněním na všecky zvony, jmenovitě v hlavním chrámě u sv. Víta, který tehdáž zase otevřen jest biskupovi a duchovenstvu.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Když dne 5. července 1436 kompaktata od sboru basilejského udělená od Čechův na *sněmu jihlavském* přijata jsou a z utrakvistů kletba sňata a oni co věrní synové do lůna církve katolické přijati jsou: zapěl legát biskup Filibert chvalozpěv: „Te Deum laudamus.“ Čechové zpívali píseň: „Svatý Václave!“ a celý den a celou noc nepřestalo v Jihlavě zvonění všemi zvony, pálení ohňův a jiné radovánky. Plesání nad ukončením různic mnoholetých proniklo všecky přítomné, tak že katolíci i kališníci slze radosti prolévali; sám císař Sigmund touž radostí všecek omladnul, v lidu pak veselí nemělo míry ani konce.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Když roku 1770 po ukončení sedmileté války roznesla se v *Těšíně* zvěst o domluveném míru, zvony slavnostně zavzněly, rány z hmoždířů zahučely, bubny zavířily a v chrámích konaly se slavné bohoslužby. Lid pak jásavě přivítal vyslance. Uspořádán jest i veliký ples. (*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

V březnu r. 1478 uzavřen jest pokoj v Brně mezi *Vladislavem II.*, králem Českým, *Matyášem*, králem Uherským, ač neslavně pro Vladislava. Když pak pánové čeští, kteří při smlouvě byli, přijeli do Prahy, uvítala je Praha co posly míru s velikou slavností a úctou. Radost byla všeobecná a veliká. I v Slezsku a v Lužicích všude zpívali Te Deum, v každém kostele konaly se slavné průvody na poděkování Bohu, že konečně mír nastane. Ve Vratislavi a Svídnici vypalovali také strojené ohně a častovali chudé při všeobecném plesání.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

2. Prospívat blahobytu.

Za *Jana Asěna II.*, cara Bulharského (1218—1241), nastal v Bulharsku po tolikých válkách konečně mír. Obchod, zbaven jsa nejistoty a překážek, svobodně počal se vzmáhati a i církevní život se vzmáhal.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Jak krásně kvetla vlast naše česká, když za času císaře a krále *Karla IV.*, otcem vlasti nazvaného (1346—1378), panovala v zemi naší zbožnost a jednota u víře a pokoj. Věda a umění kvetly, obchod se vzmáhal, blahobyt se množil a národ náš byl slavný a mocný v Evropě. (*Frencla Postilla.*)

Kazimír III. Veliký, král Polský († 1492), zjednal mír vnitř i zevnitř říše Polské, čímž rostla lidnatost říše a i blahobyt. (*Děj. pols.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), požívaje po odstranění bratrance Šalomouna žádoucího pokoje, hleděl všemožně v zemi dobrý řád a mrav upevniti a kleslou kázeň Boží opět vyzdvihnouti. (*J. Bílý. Legenda.*)

Po roce 811 vystoupil na poli dějin moravských *Mojmír*, kníže dějný a velemoudrý, od Urolfa na křesťanskou víru obrácený. Celé jeho snažeńství směřovalo k tomu, aby zemi své stálého míru a vnitřní posily i vzniku zjednal, zastávaje v přízni s vrchními pány svými Franky.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Štěpán Uroš II., od roku 1281 panovník Srbský, velikou péči měl o zvelebení vnitřního pořádku a bohatství,

podporuje obchod, dávaje zákony a zakládaje četné hospitály, kláštery a kostely. Za čtyřicetileté vlády jeho Srbsko tak se vzmohlo, že se osudy poloostrova napotom již rozhodovaly na dvoře králův Srbských a ne v Byzancii a Trnově. *(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)*

Za panování *Václava II.*, krále Českého (1282—1305), užíval národ Český blahodného pokoje. Spravedlivý moudrý a zbožný král zhubil loupežnictvo; pokořil pyšný a zrádný rod Vítkovicův; zjednal svornost mezi bujnými pány. Při veřejné bezpečnosti žili votů a statků mělo zdar polní hospodářství, všeliké řemeslo a obchod; bídy a nouze ubývalo; královský důchod bohatnul; kvetlo umění rozmanité; služba Boží šla po vlasti ustavičně a slavně. *(Drahé kameny.)*

3. Proto ho

a) miluj!

Roku 1153 nastoupil v knížectví Haliči vládu syn Vladimírkův *Jaroslav Osmomysl*, rovněž tak statečný jak obezřelý. Po 34 let požívala Halič stálého pokoje, kvetla orbou i obchodem s východními a poledními zeměmi při Černém moři *(Děj. Haliče.)*

Přemysl Otakar II., král náš Český (1253—1278), slavně zvítěziv nad králem Uherským Belou IV., přemlouván byl od vojevůdců svých, aby si celou říši Uherskou podmanil, což by mu těžko nebylo bývalo. Ale velkomyslný král neučinil toho a neposlechl jich „Ačkoliv všeobecně bylo míněno — psal papeži Alexandru IV. — abychom celé Uhersko vládě své podmanili: domnívali jsme se přece, že lépe v přátelství žíti s dobrým sousedem, než v nepřátelství zničiti jej.“ *(Blahověst 1852.)*

Sv. *Václav*, vévoda náš Český (926—935), stoje již s vojskem svým proti Německému císaři Jindřichu I. žádal před bojem ještě s císařem mezi čtyřma očima mluviti a tu hledě nepříteli tváří v tvář, pravil: „Císaři, proč přicházíš po nepřátelsku s plenem, vraždou a požárem do dědictví mého, an já a lid můj v ničem neubližili jsme tobě. Knížatům křesťanským nesluší takto jednati Jsi-li potřeben našeho chleba, dobytka, stříbra, dáme tobě. Proč bychom na jatky a k zabíjení vodili nevinný lid svůj?“ A císař zahanben upustil od boje a spokojil se s malým poplatkem. *(J. Bílý. Legenda.)*

b) Všemožně zachovej!

Michael Boris, kníže Bulharský (843—865), vpadl do říše Chorvátské. Nepořídiv Boris ničeho, smířil se s Chorvaty, zůstávaje napotom s nimi ve stálé přízni, tytýž vzájemnými dary obnovované. *(Pav. Šafařík. Slov. Starož.)*

Hedvika, královna Polská, manželka Litevského knížete Jagiella († 1399), pomáhala všemožně manželi svému smířiti obě strany nepřátelské v říši své Grimaldiky a Naleče, aby mír zachován byl. *(Děj. pols.)*

Hedvika, manželka krále Polského Vladislava II. Jagiela (1386—1434), slynula nejen krásou tělesnou, ale i zvláštní mírností a jemností, kterouž působila na drsné a proti sobě v nepřátelství žijící knížata Litevská Skorgiellu a Vitovda a i na šlechtu polskou, takže mír a pokoj jejím přičiněním zachován jest. *(Jak. Caro. Gesch. Pol.)*

Jiří z Poděbrad, král Český (1458—1471), ačkoliv válčiti uměl, o to se jen snažil, aby korunu Českou při té cti a rozsáhlosti, ku které ji byl císař Karel povznesl, zachoval a o to se staral, aby vlast česká požívala pokoje, kterého tak velmi potřebovala k zotavení svému. Proto jmenovali tehdejší řečníci krále Jiřího knížetem pokoje. *(Děj. česk.)*

Když r. 1618 vyhozením místodržících Martinice a Slavaty z oken do příkopu hradního počalo povstání v Praze, radil *Karel z Žerotína*, hejtman zemský moravský, stavům Českým, aby se v dobrotě s císařem a králem Matyášem smířili, řka, když se mu proto výčitky činily: „Jest mi to s podivením, že se mnou jsou tak špatně spokojeni, poněvadž jsem přece nic jiného neučinil, leč k pokoji radě se ví pilností a opravdovostí jej vyhledával a podporoval, neproviniv ničeho ani slovem ani skutkem.“ *(Ant. Gindely.)*

Mírnost,

viz i: „Tichost!“

Měj ji; prospíváť.

R. 1575 na sv. Víta dne 15. června kázal v kostele Svatovítském v Praze probošt Staroboleslavský za krále Maximiliana *Václav Fronto*, při tom vyjížděl si na lutheránу asi tím způsobem, jako to lutheránští kněží činili naproti katolíkům. Lutheráni, kteří si proti katolíkům horších věcí dovolovali, brali si z toho velké pohoršení a počali se nemálo jitřiti proti katolíkům. Jen mírnosti a povolnosti katolíků je co děkovati, že to nemělo zlých následků.

(*Čes. mor. Kron.*)

Jan Hasenberger, probošt kollegiátní kapitoly v Litoměřicích jejž r. 1545 stavové Čeští výslovně požádali u krále Ferdinanda za arcibiskupa Pražského, byl muž jak učeností tak i mírností povahy znamenitý.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Jiří, král Český (1458—1471), hořel touhou po pokoji. A proto odhodlal se r. 1469 učiniti krok, kterýž snad srdci jeho byl nejtěžším. Poslal dne 13. dubna do Olomouce dva rady své Petra Kdúlince z Ostromíře, kališníka, a pana Beneše z Weitmile, katolíka, aby se pokusili s panem Zdeňkem ze Šternberka, hlavou strany katolické v Čechách jednati a ku smíření ho nakloniti. Ale Zdeněk počínal si hrubě ba tak krutě, že ku žádnému smíření nepřišlo a přijíti nemohlo. (*Děj. česk.*)

Roku 1469 byl zpupný král Uherský Matyáš u Vilémova blíž Čáslavi najednou českým vojskem pod Českým králem Jiřím obklíčen, tak že se nalezal jako v pasti. Tu v úzkosti poslal Matyáš posla k Jiřímu, aby jej ku příměří přemluvil. A král *Jiří*, ten milostivý, vida Matyáše ztraceného a moha jeho tu míti po své vůli i se Zdeňkem ze Šternberka a jim odplatiti zlým za zlé on se dal nakloniti ku smlouvání. I sešli se oba králové dne 27. února ve vsi Úhrově a učinili ujednání mezi sebou, aniž by se bylo co napsalo. A tak odtáhli Uhři od Vilémova v pokoji k Polné a 1. března muselo se vojsko české k rozkazu krále Jiřího rozejíti. (*Děj. česk.*)

Roku 1467 když se byli kanovníci z Prahy vystěhovali, předstoupili mistr Rokycana a jiní mistři a kněži pražští před krále *Jiřího* řkouce jemu: „Aj králi! již jest přístup slušný, poněvadž doktorové a kanovníci hradští utekli s hradu k nepřátelům, tobě, pánu svému, nevěrně udělavše; dej tam na jich místa mistry a kněží pod obojí způsobou a bude jednota dole i nahoře.“ Králi nezdálo se tak udělati, neboť to za slušné nepokládal, právě že nechtěl, aby se zdálo že katolíky potlačuje. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Mongr. *Jan Kubíček*, probošt katedrálky v Budějovicích († 1892 v 89 roce věku svého), byl pro svou mírnou, tichou, skromnou a ušlechtilou povahu, jakož i pro svou nezištnost a úslužnost a dobrotu všude, kde působil, miláčkem lidu, požívaje největší úcty a lásky u veškerého obecenstva, zvláště pak u duchovenstva. (*Fr. Wildmann.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), již v mladých letech vyznamenal se mírností, tichostí, počestností, moudrostí, nábožností a láskou k chudým.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Josef Melena, farář a děkan v Novém Etinku († 1893), neznal hněvu, tvář jeho byla vždy klidná, laskavá.

(*Čech.*)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstratského, patron český († 1134), ustanoven byl r. 1126 za arcibiskupa Děvínského. Navštíviv chrám Páně veden jest do arcibiskupského domu. Vrátný vpustiv přední z města osoby a jiných vznešených hostů, osupil se na chatrně oblečeného Norberta, hulákaje, by s žebráckou chasou venku ostal a s panstvem do paláce se nedral! — Okřiknut, žeť právě ten muž arcibiskupem a pánem jeho, ulekl se vrátný a nechav všeho, utekl. Arcibiskup dal jej vyhledati; přivedeného pak oslovil přívětivě: „Bratře milý, ty

mne lépe znáš než oni, kteří mne do tohoto paláce vpudili!“ *(Drahé kameny.)*

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstratského, patron český († 1134), stav se v 32. roce věku svého knězem, kázával častěji bratřím a jednotlivcům předstíral pohoršlivý život a ukazoval jim pěšinku, po níž by dle svatého povolání měli kráčeti. Některým z bratrů zdálo se, by mravokárce nemohli déle snésti; poštvali tedy jakéhosi zpustlého duchovníka na sluhu Božího. Ničemník, laje Norbertovi veřejně, naplil mu do očí. Zrouhaný kněz utřel sobě tvář slzami porosenou, obětoval křivdu na pokání za své hříchy Pánu Bohu a dobrořečil Jemu, že hodna učinil ho, trpěti pro jméno Ježíšovo pohanění.

(Drahé kameny.)

Staří *Srbové* byli tiší, krotcí, k výbojí nenáchylní, obírajíce se ve své vlasti větším dílem rolnictvím a hospodářstvím: jen potřeba vlastní obrany vynutila na nich tytýž podivnou mužnost a udatnost. *(Pav. Šafařík. Slov. Star.)*

Na českém sněmu v Sadské r. 1110 nalezal se Ota, kníže Olomoucký. A tu ustanoveno a utvrzeno bylo, že knížata Moravská pod knížetem Českým mají státi a je za pána svého míti čemuž kníže Ota odpírati chtěl a si neslušně a zle sobě počínal. Ale *Vladislav I.*, kníže Český, s ním dobrotivě nakládal. I tu hned byli někteří radíce, aby Otu oslepiti dal. Však odpověděl Vladislav: „Neučiním toho a nechci se rovnati Boleslavovi Polskému, kterýž bratra svého Zbihněva pod příměřím a pod závazkem přísahy lstivě třetího dne zraku zbavil. Já nechci se strýcem učiniti budoucí nesnáze a různice, ale chci ho potrestati, aby tomu rozuměl on i jeho budoucí, že země moravská a její správcové jsou a býti mají pod mocí knížete Českého.“ I odvezen jest Ota na Vyšehrad do vězení. *(Kosmas.)*

Mládež.

1. Bývá nerozvážná.

Když Čechové roku 1087 ze Sas do Čech se vraceli, vymstivše se na jedné vesnici, přitáhli okolo poledne k jakémusi čistému potoku. I dal kralevic *Břetislav* přednímu vojsku dále jíti, však sám s menším hloučkem a s pány svými se zastavil, při tom potoce se položil a obědoval. Bylo pak toho dne (10. července) veliké parno, a Břetislav odložil zbroj a oděv svůj, počal se v tom potoce koupati a chladiti. A když tudy mladý kralevic prodléval, poslal k němu Alexa, vůdce lidu srbského, a vzkázal, že se kralevic ani ve Vltavě ani v Obři, vodách českých, nekoupává, ale tu v cizích a nepřátelských že to dělá, a že veze kořist saskou, kteroužby Sasové zas uhoniti mohli, aby tedy koupáním déle sebe a jich druhých nemeškal. I odpověděl Břetislav: „Však já dobře vím, že staří lidé se rádi každého myššího chřestu lekají, a mnohem více než mladí smrti se bojí.“ Na takovou řeč odpověděl zas pan Alexa: „Dejž Bůh, aby se k tomu příležitost udála, však beze škody lidu našeho, a uvidíme, zdali se staří anebo mladí více smrti bojí.“ A v tom se asi dvacet Sasův na koních objevilo a na opozdilý hloueček českých bojovníků udeřiti se strojilo. To uzřevše čeští panicové, kteří s Břetislavem tu byli, hned na koně vsedali, a do těch Sasův, ač jim pan Alexa zbraňoval, se pustili. Sotva pak se potýkati začali, tu hned ještě jiných mnoho saských oděncův ze zálohy vyskočilo, a všecky ty opovážlivé české panice pobili. Že pak se za Sasíky ještě větší prach vzhůru zdvihal, viděli v českém vojště, že se znamenitý počet nepřátel blíží. Tu pan Alexa, vůdce vojska, hned k boji státi velel, a veliká bitva se počala. Na začátku kopím na sebe doráželi a je lámali, potom se meči bili, a byl třeskot zbraně a křik lidu ukrutný, až Sasové přemoženi jsouce záda obrátili a Čechové ač jich málo bylo, nad nimi, ale velmi krvavě zvítězili. Neboť nejvíc vojska s kořistmi již napřed bylo odtáhlo, a tudy toliko pánové a panicové s družinou, kteří u kralevice zůstali,

bitvu svedli, protož také jich tu nejvíce zahynulo. Znamenitější mezi padlými byli sám vůdce Alexa, Ratibor, zeť jeho, Braniš a Slava; župan Přída nohu maje utatou sotva smrti ušel, a sám Břetislav byl pod levou rukou velmi raněn, a kdyby se byl na ten čas mečem, kterýž v ruce měl, tak snažně neopřel, v tu chvíli a tou ranou byl by ruku ztratil. Tak nerozmyslem tohoto mladého knížete mnoho znamenitých mužův o život a mnoho jiných k úrazu přišlo. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Roku 1666 učinili František Wešelényi, palatin uherský, a nejvyšší sudí Fratišek Nádazdy a Petr Zrinsky, bán chorvatský, spiknutí proti císaři a králi Leopoldu I. A k tomuto spiknutí přistoupil nedlouho potom bez vědomí a vůle matky své také mladý *František Rákóczy*, žijící na velkých statcích svých v oné krajině. Spiknutí však bylo prozrazeno a Rákóczy měl jen přímluvě své matky Žofie co děkovati, že mu Leopold beze všech následků odpustil.

(Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)

2. Hodná jest ctnostná, pilná, zbožná.

Dr. *Karel Amerling*, slovutný našinec, posledně ředitel ústavu idiotů na Hradčanech v Praze († r. 1884 a pohřben na staroslavné Budeči), jako študující nikdy nesúčastnil se rozpustilých her mládeže. Ač jinak byl mysli veselé, býval přece vždy málomluvný, tichý, více sám v sebe uzavřený, rozšiřuje a zušlechťuje přemýšlováním duševní svůj obzor. Každého groše, který mu dobrá máti poskytla na vyražení, užil k tomu, aby opatřil se užitečnými knihami. *(Jeho životopis 1885.)*

Arnošt hrabě Harrach, kardinal a arcibiskup Pražský (nar. 1598), jevil již jako mládeneček příchylnost ku skromnosti, poslušnosti, pokoře, zbožnosti a vynikal zvláštními dary duševními, chápavou myslí a bystrou pamětí, jež rozněcovaly touhu jeho po vědách a umění.

(Fr. Krásl. Jeho životopis 1886.)

Počátkem roku 1888 usnesla se akademická mládež v *Bělohradě v Srbsku* pořádati sbírku, za níž by byl postaven pomník národnímu patronu sv. Savovi. *(Čech.)*

Karel Jablonský, vlastně Tupý, slavný básník český (nar. dne 14. ledna 1813 v Kardašově Řečici), vyznamenal se již jako chlapec ctnostným životem, zvláště pak poslušností k rodičům. Byl i mírný, tichý a pokorný každému úslužný a zase tak rozšafný a milý, že se tomu chlapci každý chtěj nechtěj podiviti a jej sobě oblíbiti musil. Ačkoliv pak měl ve věku chlapeckém povahu vážnou, přece nebránila mu tato, aby veselosti, ano neobyčejné veselosti úzdy nepopustil, jsa povždy jasné, dobré mysli, tak že bylo se na něho radost dívati, s jakou rozjařeností on ve společných hrách dětských se bavíval a přece mezi slušnosti nepřešel.

(Alois Mattuška Vlast. 1885.)

Svatý *Jan Nep.*, patron náš český (nar. r. 1340), jako pacholík zajisté, jsa tichý, prostosrdečný, nábožný, k tomu i učelivý a pilný, převýšil daleko všecko očekávání a všecku naději rodičů a velice jich potěšil.

(J. Bílý. Legenda.)

Roku 1453 nastoupil *Ladislav* vládu v Čechách. Byl mládenec sotva čtrnáctiletý. Byl krásný, vzrůstu štíhlého, tváře sličné, pleti bílé s lícemi růměnými, očí nad míru jiskřících a hojné kadeře zlatoskvoucí zdobily hlavu jeho. Chování jeho bylo slušné a přívětivé, mravy čisté, tak že přirozenou nechuť jevil proti hýření.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.

Sv. *Prokop*, patron náš český († 1053), odrůstaje v chýši otcovské, již jako pachole počal se skvíti ctnostmi, předče mezi spoluvěkými svými. Mravy sličné, chování počestné, uctivost a poslušenství k rodičům, nelíčená pokora, srdečná bázeň Boží, horlivost na modlitbách, příkladná roztouženost po Bohu a věcech nebeských rostly s ním. Na Vyšehradě záhy a rychle prospíval i uměním i bázní Boží. Mistři čili kněži, učící ve škole té, divili se prospěchům, kterézto činil nad jiné bohabojný učeň jejich. Maje zahálku v nenávisti, vezdy buď se modlil aneb s knihami se obíral. Nestoje o kratochvíl a zábavu, liboval sobě především v učení. Především ozdobovala jej pokora, jevící se ve

všech skutcích výborného tohoto učence škol vyšehradských. *(Blahověst 1852.)*

Jeda přes ves *haličských Rusínů* potkal jsem dítě, sotva 5—6 let mající a ono bílou hlavičku sklonilo a zaštěbetalo: „Daj Bože dobryj deň!“ Toho jsem se nenadál. Tak mne to dítě pohnulo, že mně nebylo lze, nezastaviti se a ptáti: „Jak se zveš?“ — „Iwaš.“ — „Na, Iwašiu, za to, že's tak zdvořilý, tu máš svatého Mikuláše.“ „Dajtež ruku pocelovati za Boziu (t. j. za obrázek).“ Pohladil jsem ho a nemohl se natěšiti z něho, neboť kdo by se byl toho nadal, v tak divokých horách, v takové osamělosti, daleko od města, ve vsi bez školky, najíti tolik způsobnosti, zdvořilosti a to ještě u dítěte.“ *(Čas. čes. Mus. 1841.)*

Václav Šturm, znamenitý jesuita (nar. r. 1531, † 1601). narodil se v Horšově Týně v Čechách a záhy již vynikal neobyčejnou zbožností mysli bystrostí a důvtipností ducha a pilností neunavenou. *(Č. m. Kr.)*

Václav III., král Český (1305—1306), poslední Přemyslovec, byl mládenec velmi krásné tváře a výborné postavy; jeho způsobu a královskému vzezření i jiní národové se divili, a výmluvný byl velmi, jazyk latinský, český, uherský a německý dobře znal a hbitě se uměl v každém vyjádřiti. *(Petr Zbr.)*

Sv. *Vojtěch*, druhý biskup Pražský († 997), měl již co jinoch něco docela zvláštního do sebe. Kdež jiní jeho spolužáci oddávali se mladistvé svévoli rádi se veselili a rozličné šprýmy tropili: sedával sv. Vojtěch při knihách o samotě anebo myšlénky své zaměstnával rozjímáním o Bohu anebo se modlíval. *(Kosmas.)*

3. Špatná dopouští se hříchu.

Pasáci, vidouce sv. *Ivana* divné postavy, majícího obličej svraštělý, vlasy dlouhé, posmívali se mu, házejíce naň zemí a jeden z nich vzav kámen hodil naň a zranív jej až do prolití krve. Ale hospodář jeden ze vsi Hodyně, když viděl pasáky tak se posmívati a tupiti sv. muže, přiběhl a důtkami pasáky ty potrestal a od něho odehnal.

(Zap. Čes. mor. Kr.)

Velké pohoršení vzbudil v *Jičíně* sprostý čin tamních výrostků B. K. a B. P., kteří přišedše dne 25. prosince 1892 na půlnoční mši sv. do děkanského chrámu Páně sv. Jakuba způsobili tam výtržnost tím, že pospolu hlasitě hovořili, žerty si tropili a vůči přítomným tam děvčatům i vdaným tak neslušně se chovali, že až mnohé okolo stojící osoby nuceny byly kostelní síň opustiti. Oba tito nemravní mladíci došli i zaslouženého trestu.

(Jičínský Obzor.)

Kníže *Alexandr Lubomírský* věnoval dva miliony zlatých na zřízení a vydržování útulny pro zanedbané a opuštěné hochy haličské. Velkolepý tento skutek vlastenecké dobročinnosti bohatého kavalíra vzbuzuje všeobecně velkého uznání. Se stavbou útulny započne se v Krakově hned počátkem jara 1886.

(Blahověst. 1885.)

4. Drž ji v kázni!

Děvčata na *Slovači* spravuje silný duch kázně rodinné. A to kázně nejen otcovské a mateřské, nýbrž silný duch celé obce. Na děti sobě starší ves dohlíží a děvčátek si dříve všimne. Staří pozorují děti, chválí, nabádají a trestají. Mohou býti děti v zábavu ještě více zabranější, mimo jdoucí osoby starší pozdraviti musí. A každý cizí má právo, neslušnost kárati. A tak dítky spravuje i duch poslušnosti.

(Jan Herben. Slovansky Sborník 1884.)

Karel Starší ze Žerotína († 9. října 1636) byl smýšlení velmi pokorného a proto napomínal i mladé lidi, aby všeliké pýchy a vysokého o sobě smýšlení se varovali. Také psal i Jetřichovi ze Žerotína roku 1612.

(V. Brandl. Obzor. 1886.)

Mládí.

1. Jest doba štěstí.

Dr. *Karel Amerling*, muž slovutný, posledně ředitel ústavu idiotů v Praze († r. 1884 a pochován na staroslavné Budeči), zažil u děda svého v Chudenicích doby nejšťastnější, ježto se mu zde dostalo výborného vychování, doby nejblaženější šťastného mládí a dětství svého, i naplnila jej ještě u nejvyšším věku upomínka na tyto doby života jeho pokaždé slastí nevýslovnou.

(Jeho životopis 1885.)

Roku 1848 stal se *František Josef I.* císařem Rakouským, když císař a král Český Ferdinand I. Dobrotivý dobrovolně trůnu se vzdal. A tu povzdechl si prý mladistvý císař, když se ujímal panovnictví svého, řka: „S Bohem mladosti!“ *(Zlaté Klasy. 1888.)*

2. Použí ho ku vzdělání se, cvič se i v ctnosti!

František kníže Dietrichštein (nar. r. 1570) stal se roku 1599 biskupem Olomouckým; vyšší vzdělání filosofické a bohoslovecké nabyl v Římě v Collegium germanicum, kdež si záhy svým výtečným chováním, jakož i svým znamenitým pokrokem ve vědách v nejvyšších kruzích mnoho příznivcův získal a také pozornost tehdejšího papeže Klementa VIII. na sebe obrátil.

(Jan Votka Posv. C. M. Pam. Mar. 1885.)

Sv. *Hedvika* († 1243), choť Jindřicha I. od r. 1201 vojvody Vratislavského, již jako dítě neměla zalíbení v dětských hračkách, ale ovšem v modlitbě a svatém čtení. Proto velmi ráda chodila do kostela a nejraději slyšela vypravovati o Pánu Ježíši a Panně Marii. *(Drahé kameny.)*

Hořčický, znamenitý lučebník a kamenář za císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576—1611), byl Čech z Moravy, pocházel z chudých rodičův. Že pak v mládí jevil velkou pilnost a i schopnosti vzat od jesuitův do škol latinských a pak dán za pomocníka lékaři klášternímu. U toho se vycvičil tou měrou, že učinil sám některá vzácná objevení, konečně se dostal k císaři Rudolfovi II. za laboranta do chemické dílny a značně zbohatnul.

(Čes. mor. Kron.)

Bl. *Petr Kanýzius*, jesuita (narozen v Belgii r. 1521), jenž i v Praze působil, začasto zastížen byl od domácích jako hošík nejen za dne, nýbrž i za noci na kolenou v modlitbách pohroužený. Kdysi běžel do kostela sv. Štěpána a tu kleče před Velebnou Svátostí, vzkládal na Boha prosbu svou: „Pane Ježíši, nedopouštěj mně zesvětačeti a v hříších uviznouti.“

(Drahé kameny.)

Císař a král náš Český *Karel IV.* (1346—1378) byl vychován ve Francouzsku a měl za vychovatele a učitele muže velmi učeného Jana de Cara. A Karel použil mládí svého s neobyčejnou pilností, takže se učenosti jeho všickni při dvoře francouzském divili a že později sám se stal nejučenějším a nejmocnějším panovníkem svého času.

(Děj. česk.)

Sv. *Kosmas a Damian*, patronové čeští a mučenníci († 303), vynaložili z mládí všelikou pilnost svou, aby si získali umění lékařské, jímž by pak bližním svým prospěli, použijíce k tomu všeliké příležitosti, které jim Bůh propůjčiti ráčil. *(Leon. Goffinea Postilla.)*

Sv. *Josafatu Kunceviči* mučenníku a apoštolu Rusínů († 1623), neušlo v mládí ve škole nic a dával pozor na každé slovíčko učitelů svých, vštěpuje vše do paměti své, zvláště pak učil se jazyku knih obřadních církve rusínské.

(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)

Jaroslav Bořita Martinic na Smečně a Okoři, nar. r. 1582, již záhy prozrazoval veliké vlohy a vloh těch také pilně vzdělával, tak že později v hodnostech vždy víc a více stoupal, až konečně za císaře a krále Ferdinanda II. stal se i místodržícím královským.

(Děj. česk.)

Sv. *Prokop*, patron náš český a opat († 1053), v učení již jako pacholík prospíval a nevinný život svůj ctnostmi ozdoboval. Jeho oči, celý obličej i každé hnutí tělem jevilo dušičku tichou, po-

níženou, laskavou i veselou v Duchu svatém. (*Drahé kameny.*)

Bl. *Jan Sarkander* (nar. r. 1576) používal mládí co nejsvědomitěji. Již v Příboře na Moravě, kamž se s matkou vdovou ze Slezska odstěhoval, vzdělával se a neunavenou pilností činil tak veliké pokroky ve študiích, že nade všecky spolužáky vynikal Odtud šel do Olomouce a študoval v kolleji jesuitské 6 tříd, i obohatil ducha svého znamenitými vědomostmi.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Sv. *Václav I.*, kníže Český (928—935), s velkou horlivostí a pílí na Budeči učení sobě hleděl a jakým prospěchem ve vědomostech vynikal: o tom dějepisné svědectví šťastně jest nám dochováno. Neboť ve staré slovanské legendě, život knížete Václava vypisující, uvádí se mezi jinými chválami také toto: „I vložil Bůh milost takovou na knížete, že uměl knihy latinské, jako dobrý biskup, neb kněz: a když vzal knihy slovanské, pročítal je naskrze bez úhony.“ (*Jos. Ehrenberger.*)

Sv. *Vojtěch*, od r. 982 druhý biskup Pražský, použil mládí svého co nejsvědomitěji, aby prospíval i věkem i moudrostí. Nejprv prospíval doma roku pak 972 odebral se s pěstounem svým Radlou do saského města Děvína. V Děvíně strávil sv. Vojtěch s knězem Radlou devět let a vynikal tu ctností a učeností nade všecky spolužáky.

(*Drahé kameny*)

Mlčelivost.

Ji milovali a pěstovali.

Roku 996 přišlo z břevnovského kláštera za sv. Vojtěchem do Hnězdna pět bratří, *Benedikt*, *Matouš*, *Isak*, *Jan* a *Kristin*, později mučenníci a s mnichem Barnabášem v Polsku blíž Kaziměře na poušti Bohu sloužili. Zde pas kromě nutné potřeby na sebe nemluvili. (*Drahé kameny.*)

Děthard, ustanoven roku 1097 od knížete Českého za opata na Sázavě, velmi mlčelivost miloval a jen to nej potřebnější mluvíval. (*Kosmas. Děj. čes.*)

Na princi *Eugeniu Savojském* († 1736), vůdci rakouském, chtěl jeden důstojník mermomoci plán blízké výpravy válečné se dozvěděti. Dlouho se bloudovi princ smál, ale pak uvedl důstojníka do vzdáleného pokoje a pravil: „Můj plán byste tedy rád věděl?“ A když tento přisvědčil, pokračoval: „Jestli pak ale umíte i mlčeti?“ „Arci že!“ — „Nuže, milý pane, to mne těší, avšak vězte, že i já umím mlčeti.“

(*Gutman.*)

Godešalk, opat Žilivský († 1184), v zimě po nešporách a v létě po čtení Písma sv. nepromluvil se žádným ani slova, leda když toho bylo velice zapotřebí. Než i tehdy mluvíval vždy jen stoje a krátce; nikdo ho neviděl, by byl s někým po celý čas od kompletáře až do kapitulního modlení rozprávěl. (*Jer. Solař.*)

Blahoslavený *Josef Heřman* svědomitě uměl držeti jazyk na uzdě tak že po celý čas života jeho z úst mu nevyšly pomluva, ani na cti utrhání, ani zlořečení, ani lež. (*Mätzler.*)

Theodor Lažič, cís. plukovník, nar. v Belobrešce v Banátě, Slovák († 1863), byl muž nevšední udatnosti, ale velmi málomluvný.

Rudolf II., císař a král Český (1576—1612), mluvíval málo a to s jakousi nedbalou pohodlností. (*Děj. česk.*)

Františka hrab. Slavatová († 1676), choť Joachima Slavaty, zkrocovala jazyk uzdou Bohu milé mlčelivosti. (*Balbin.*)

Milenko Stojkovič, Srbský vojvoda († 1812), mluvil málo, ale byl za to veliký junák a k svým podřízeným velice přísný. (*Jan Snětivý.*)

P. *Augustin Strobach*, narozen v Jihlavě, jesuita a missionář, jenž r. 1682 na ostrovech Marianských smrt mučenickou podstoupil, již co studující v poslední tři dni postu 40tidenního uložil si úplné mlčení, čehož i věrně a přísně ostříhal. I říkalo se už tehdáž vším právem o něm: „Věru! podivuhodný to pacholík!“

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), jevil i pokoru v mlčení. *(Drahé kameny.)*

Bohuslav ze Švamberka, pán na Zelené Hoře atd., věrný katolík († na Boru 1490), málo mluvíval. *(Fr. Doucha.)*

Svatý *Theodosius*, opat Kyjevský († 1074), po celý čtyřicetidenní půst trávil mlčením. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Vladislav II., král Polský (1386—1434), ve svatém týhodnu ode středy až do hodu Božího s nikým nemluvil a úplné mlčelivosti se oddal. *(Jeho životopis.)*

Svatý *Wolfgang* biskup, spolupatron český († 994), po nešporním doplňku nepromluvil, leda z potřeby, což se stávalo každého dne. *(Drahé kameny.)*

Mlha,

viz: „Příroda 5!“

Modlitba.

1. Jest naší povinností a potřebností, vespolná páska.

Bl. *Anežka Česká*, sestra krále Přemysla Otakara II. († 1282), již co dítě modlívala se čtvrt, půl a napotom celou hodinu.

Svatý *Augustin Kažotič*, biskup Záhřebský († 1323), byl horlivým milovníkem modlitby; říkávalť: „Dobře dovede žíti, kdo se umí modliti *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Že všechna lidská práce bez Božího požehnání na zmar přichází, prorážel *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), v čas díla apoštolského nebesa modlitbou úpěnlivou a navrhoval týž prostředek svému podřízenstvu, aby se vlažička pomocné milosti Boží spustila na suchopar bludařstva. *(Drahé kameny.)*

Roku 1848 táhli *rakouští vojínové* pluku Latourova do Raštadtu, mezi nimiž byl i jeden, jenž 28 roků sloužil a jenž s manželkou a čtyřmi dítkami rozloučiti se musil. Při loučení povzbuzoval hodný vojín otec své k důvěře a žádal je, aby zaň se modlili, jakož i on za ně se modliti bude a tak modlitbou že budou spojeni. *(Mehl. příkl.)*

2. Rozjímání konej!

Arnošt z Pardubic, od r. 1344 první arcibiskup Pražský, soukromým pobožnostem a tichému rozjímání oddával se tuze rád v klášteře kanovníků sv. Augustina, jejž byl v městě Kladště založil, nadal, vystavěl, knihami, skvostnými rouchy a malbami slavných umělců zásobil. *(Drahé kameny.)*

Adam Kravarský, jesuita, proslulý missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II. († 1660), oddával se časem na několik dní pořád jdoucích na svaté rozjímání, srdečnou modlitbou Bohu slouže. Konaje cestu v Uhřích, modlil se po celou hodinu, kleče v sněhu. *(Drahé kameny.)*

Neminul ani jediný den, za něhož by *Marie Maximilianka*, rozená hraběnka ze *Žďáru* († 1690), o Božských a spasitelných věcech vroucně rozjímala. *(Drahé kameny.)*

3. Jest mocná.

Svatá *Anjela Česká*, panna, karmelitánka, sestra krále Českého Vladislava II. († 1220), postoupivši do řádu karmelitánského, pro ctnosti veliké netoliko za převorku kláštera zvolena, ale také od Boha v důležitých potřebách vyslyšána byla, tak že k její modlitbě za dlouhého sucha vydatný déšť přišel a nepřátelé klášter ten obkličující bez ublížení odešli. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Vítězství vojsk císaře Ferdinanda II. na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 bylo s jménem karmelitána *Dominica a Jesu Maria* tak úzce sloučeno, že se připisovalo jeho modlitbě. *(Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.)*

Měl jsem ve farnosti své člověka —

píše jistý *farář* z Čech, — jenž po dlouhá léta nepřistoupil k stolu Páně a na několikeré napomenutí nic nedbal, ani sv. missie nepoužil. I když onemocněl, odpíral radícím mu, aby se dal zaopatřiti sv. svátostmi Věda, že nemoc jeho jest nebezpečná, umínil jsem si, jej navštíviti a k přijetí sv. svátostí přiměti. Napřed však vykonal jsem před nejsv. Svátostí pobožnost k nejsvět. Srdci Páně. A sotva jsem vstoupil k nemocnému a u jeho postele usedl, sdělila mi manželka jeho a též on, že mne chtějí prositi, abych ho ještě téhož dne zaopatřil. On přijal zbožně sv. svátosti a ačkoliv jej před tím a i potom kašel strašně trápil, a on velmi slabým se býti cítil, ukazoval tu dobu neobyčejnou sílu a ani nezakašlal, tak že všecky modlitby hlasitě říkati mohl Několik dní na to zemřel. Všechno ke cti nejsv. Srdce Páně.

(Škola Bož. Srd Páně. 1893.)

Josef Haydn, slavný hudebník a skladatel († 1809), byl kdysi ve vynikající jedné společnosti, kdež bylo přítomno více skladatelů a umělců Mezi řečí prohodil jeden, co by nejrychleji a nejlépe vzpružilo síly, které ustavičnou prací tak ochably, že nelze více mysliti na nějakou práci. O tomto předmětu rozšířila se dosti čilá debata. Jeden z přítomných odpověděl, že v takovém případě pomůže si nejlépe a nejjistěji lahví dobrého šampaňského. Druhý, když se cítí prací tak unaven, najde něco nového v nějaké veselé společnosti. Jediný Haydn mlčel. Přítomní konečně i na něho dolehali otázkami, jaké on prostředky vyhledává k osvěžení svých sil. Tu odpověděl zbožný skladatel: „Ve svém domě mám malou domácí kapli, tam jdu a modlím se, když cítím, že mne síly opouštějí. A tento prostředek mne ještě neskamal.“

(Kath. War.)

Za panování Polského krále Jana Alberta či Albrechta (1492—1501) říše vyvázla z nebezpečí na přímluvu blahoslaveného *Ladislava*, jenž r. 1505 pod králem Polským Alexandrem zemřel.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Rusové, nemohouce déle jařmo tatarské snášeti spolčili se roku 1380 a ozbrojovali se, aby víru svou a vlast zachovali a shromáždili v Moskvě. Dobře však vědouce, že bez pomoci Boží by ničeho nezmohli, utekli se důvěrně k Bohu. Ve dne i v noci byly kostely otevřeny a všickni, starci, děti i paní prosili Boha za pomoc, ani mládenci a mužové na ulicích ve zbrani se cvičili. A modlitba jejich nebyla oslyšána. Za pomocí Boží a vedení velikého knížete Ruského *Dimitrije IV.* dobyli Rusové slavného prvního vítězství nad Tatary, takže 150 000 mužů na bojišti padlo. Tento den vítězství slaví se v Rusku až dosud slavnými službami Božími a průvodem.

(Fil. Strahl Děj. říše Ruské.)

Vilém Slavata z Chlumu (nar. 1572), jenž při povstání stavů protestantských v Čechách r. 1618 co místodržitel vyhozen z okna na hradě pražském, byl když Matyáš na trůn dosedl, ze svého úřadu pro obhajování věci katolické vytisknut, ano i jméno jeho pomluvami znectívati nepřátelé jeho se opovážili. Věrní katolíci těžce to nesli a Boha prosili aby Slavata z úřadu svého odstraněn nebyl. I stalo se divnou náhodou, že soupeř Slavatův se poděkoval z úřadu a Slavata tak zůstal k veliké radosti katolíkův. *(Kat. reform. a Druž. Mar.)*

Když r. 1126 císař Německý Lothar do Čech s velkým vojskem vtrhl; tu *Soběslav I.*, kníže Český, a Čechové před bitvou dali se plným hrdlem do zbožného zpěvu: „Gospodi, pomiluj ny! Jesu Kriste, pomiluj ny!“ a zuřivě na nepřítele se vrhli a zbožnou modlitbou vydobyli slavného vítězství u Chlumce dne 18. února r. 1126.

(Děj česk.)

Kněz *Gabriel Schneider*, původce zavedení kongregace školských sester pod ochranou Matky Boží v Čechách (nar. r. 1812 v Kremži u Krumlova), stav se kaplanem v Klenči při vší horlivosti své viděl málo zdaru u duší sobě svěřených. Pro tak chatrný výsledek neztrácel horlivý sluha Boží mysli, ale čerpal sílu k další činnosti ve vroucí modlitbě.

(Fr. Schönbeck. Vel. Mar. kal. 1890.)

Byly 2 hodiny s půl noci. Stála jsem u lůžka *umírající* své přítelkyně. Péro mé jest slabé, aby mohlo popsati city, které srdcem mým zmítaly, když jsem viděla tu, kterou jsem tak vroucně milovala a která mně ještě stejnou vřelou lásku splácela, tak trapným způ-

sobem umírati; neboť smrtelný zápas trval plných 16 hodin. A přece musela jsem zůstati klidna, neboť bylo to její přání, abych tyto hodiny dlela po boku jejím. Musela jsem tedy laskavými slovy úzkosti její mírniti a při tom ji na posteli držeti, neboť v blouznění svém chtěla neustále utíkati, takže jsme ji někdy i dvě sotva udržely. Bolest má byla hrozná a přece musela jsem viděti žal ještě mnohem větší. Otec její cítil bolest tak bezměrnou, že sahala až k mezím zoufalství. Hlasitými slovy volal k Bohu, proč že mu bere tu dívku, na kterouž tolik nadějí kladl, kterou byl tolik miloval. Srdce mé se při těchto výčitkách bolestně svíralo, ale nemohla jsem, ač jsem se o to pokusila, bolest jeho umírniti. V tom nemocná, která nesrozumitelně blouznila, zvolala hlasitě a zřetelně: „Neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého!“ Obrátila jsem se, abych viděla účinek těchto slov na jejího otce. A v pravdě, účinek byl překvapující. On tu stál, ruce jeho byly křečovitě sepjaty, v očích slzy a chvějící se rty šeptaly tiše: „Neuvoď nás v pokušení, ale zbav nás od zlého.“ Na to poklekl a modlil se s námi tak vroucně, že jsem až k slzám byla pohnuta; pak chopil se na stole ležící knihy a četl si rozjímání pro nemocné A musím se vyznati, že po celé ty hodiny, které ještě zbývaly, ani jednou nenaříkal a když jsem ji oči zatlačila a hlasitě plakala, tu on mne těšil, abych jí odpočinku popřála. I děkovala jsem Bohu, že vložil takovou sílu do posledních dvou proseb Otčenáše. Proto budiž veleben Bůh, Jenž všecko dobře činí.

(*Čas*: „*Anežka*“ *1882.*)

V bitvě u Lodenic roku 1185 nalezal se ve vojsku moravském i *Vilém*, vnuk Sezimův. A tu v klášteře kounickém, kterýž více než míli od bojiště vzdálen byl a kdež hluk a křik a rachot bylo slyšeti, panny premonstrátky na kolenou k Bohu se modlily za Viléma, zakladatele a dobrodince kláštera svého. A hle, pan Vilém, jeda do té bitvy, vzal přes své brnění ještě kožich liščí, neboť tehdy dne 10. prosince již hodná zima byla a když zdráv z té bitvy na Kounice, hrad svůj, se navrátil, shledal, že ten jeho kožich víc než tisíci ranami propíchán a porouchán jest, aniž by byl on sám na těle škody utrpěl. (*Děj. česk.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český a od roku 982 druhý biskup Pražský opustil Čechy, že Čechové ho poslouchati nechtěli a odebral se do Říma. Když pak i kníže Boleslav II. i lid papeže prosili, aby jim sv. Vojtěcha zase dal, že ho budou poslouchati, navrátil se zase sv. biskup na rozkaz papežův do Čech. V Čechách od roku 989 nepršelo; jakmilitně však pastýř z pomezního hvozdu českého na Zelenou Horu vstoupiv, žíznících krajů zočil, vztáhl ramena k nebesům, prose Boha o slitování nad vyprahlou vlastí; i spustila se hojná vlažička, kterouž země zotavěla. (*Drahé kameny.*)

4. Cíl.

a) Prosba.

Johanna, choť císaře Římského a krále Českého Václava IV. (1378—1419), vroucně se k Pánu Bohu modlívala, aby mysl císaře, manžela jejího, který na velké neřády se oddal, na dobré obrátil. (*Jan Beckovský.*)

Když roku 1164 král Český Vladislav I. do Uher vytáhl s vojskem ku pomoci Štěpánu III., Uherskému králi, proti Štěpánu IV., jejž tam císař Řecký Emanuel s velkým vojskem uvedl: tu královna *Judita* se svými pannami do kláštera se zamkla a každý den k Pánu Bohu se modlila, žádajíc za zdraví a vítězství pro manžela svého, krále Českého. I Daniel, biskup Pražský, každý pátek za krále a lid jeho snažně postiti se rozkázal a sám s kanovníky, kněžími a se vším lidem ustavičně se modlil. A král vítězně do Prahy se vrátil. (*Vincenc kronikář.*)

Před osudnou bitvou u Mohače dne 29 srpna 1526, kdež i Ludvík, král Český a Uherský, bídně zahynul vytáhl *Ludvík*, pomodliv se dne 20. července v kostele sv. Sigmunda, z Budína do pole (*Zap. Č. m. Kr.*)

Když *Poláci*, v jichž čele byl sám král Vladislav II., dne 13. července 1410 bitvu proti německým rytířům u Tannenbergu započali, zapěli mohutným hlasem píseň k Panně Marii, již

byl do Polska náš patron český sv. Vojtěch přinesl a povzbuzeni zbožným zpěvem dosáhli slavného vítězství nad rytíři německými.

(Jak. Caro. Gesch. Pol.)

Když se byla roku 1518 obě *města pražská* spojila, zdvihnouce se z kolleje veliké, ihned písně veselé a staropamátné zpívajíce šli do Týna a „Te Deum laudamus" zvučně začali, prosíce od Boha požehnání.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.)

Před válkou, kterouž *Přemysl Otakar II.*, král Český, roku 1260 proti Uhrům vedl a kteráž slavným vítězstvím Čechův u Kressenbrunnu skončila, ve všech kostelích říše Otakarovy, ba až v Kolíně nad Rýnem bylo modlení, aby Pán Bůh českým zbraním požehnati ráčil. *(Děj. česk.)*

Léta Páně 1036 měsíce listopadu veliké zemětřesení v Čechách bylo, které pořád tři dni a tři noci trvalo. *Severus*, biskup, lidem půst uložil a sám na zem padna horlivě se Pánu Bohu modlil, nic nejeda, ani nepije, dokud Pán Bůh svůj hněv ukrotiti neráčil. Tím velkým zemětřesením padla velmi vysoká věž, kterou Neklan, kníže, nad branou Vyšehradskou dal postaviti a která také až do toho času, jmenovala se Neklanka.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Když roku 1279 nově zvolený biskup Pražský a nově posvěcený *Tobiáš z Bechyně* slavným způsobem do Prahy šel a Braniboráci do kostela sv. Víta ho nevpustili, ale most před ním vyzdvihli: tu musel jíti průvod do chrámu strahovského Panny Marie a tu držel své biskupské prvotiny. I bylo zde shromážděno nesmírné množství lidu a stavů, duchovních, pánův, rytířův, zemanův, měšťanův, měštěk, venkovského lidu. A tito všickni Čechové vroucně se k Pánu Bohu modlili, aby je od těch Němcův, Braniborákův, milostivě osvoboditi ráčil. *(Pokračovatel Kosmy)*

Když roku 1683 Turci *Vídeň* oblehali, nařízeno ve Vídni kazatelům, aby v neděli z kazatelen povzbudili své posluchače, aby především na pomoc Boží spolehali a horlivě a vroucně za pomoc Boží se modlili.

(Jan Boh. Miltner.)

b) Díkůčinění,

viz i: „Vděčnost k Bohu!"

Druhého dne po vítězství na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 vjel císařský vůdce *Buquoy* do Prahy v 11 hodin dopoledne a zašel nejprve do kostela kapucínského na náměstí Loretánském, aby tam vykonal pobožnost. Podobně i kníže Maximilian odpoledne přišed s vojskem svým do Prahy zašel také nejdříve do jmenovaného kostela.

(Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.)

Když *František I.*, císař a král Český (1792—1835), obdržel zprávu, že jeho a spojenců vojsko roku 1813 u Lipska zvítězilo: padl u přítomnosti vojska na kolena a maje ruce k nebesům pozdvižené děkoval Bohu za vítězství. *(Leop. Chimani.)*

Po dobytí města Plzně od vojska stavovského r. 1618 odebral se vítěz *Mansfeld* dne 25. listopadu v 9 hodin s komisary krajskými, podplukovníkem hrabětem ze Solmsu a jinými důstojníky vyššími i nižšími do hlavního kostela sv. Bartoloměje, aby poděkoval Bohu za šťastné vítězství. Při těchto bohoslužbách bylo také převeliké množství jiného lidu vojenského i obecného, ano i nemálo měšťanů plzeňských i pohlaví ženského. *(Ant. Gindely.)*

Když *Soběslav I.*, kníže Český (1125—1140), vyváznuv roku 1130 z nebezpečí života, an úkladně měl býti zavražděn: přišel v oděvu kajícího hříšníka do Prahy, kráčel především bosonoh do hlavního chrámu sv. Víta, by vzdal díky slavně Bohu a sv. patronům zemským za ochranu života.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.)

Když *Vladislav II*, král Polský, dne 15. července 1410 u Tannenbergu slavného vítězství nad německými rytíři a knížetem Litevským Vitovdem dobyl, pokleknul na vrchu, odkudž úplnou porážku nepřátel bylo lze viděti, na kolena svá a co nejvroucněji děkoval Bohu, že mu tak slavného vítězství popřál.

(Jak. Caro. Gesch. Pol.)

5. Čas.

a) Ráno.

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), ráno, když vstal modlil se nejprvé po celou hodinu.

(Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.)

František I., císař Rakouský a král Český (1792—1835), byl opravdu a nelíčeně zbožný. Každého dne — nechť byl, kde byl — dříve než obrátil mysl k těžkým pracem svého kralování, vzdal Bohu srdečnou oběť ranní.

(*Fr. Vacek. Čas. kat. duch. 1835.*)

Spytihněv II., kníže Český (1055—1061), každý den, jakž vstal, hned se znamením svatého kříže znamenával a přistupě k obrazu Umučení Božího jej políbil a hned se Pánu Bohu svému živému (duši svou i tělo v ruce Jeho poroučeje) modlil, minulé hříchy, aby jemu odpustiti ráčil a od budoucích, aby jeho zachoval a potom službám Božím byl přítomen.

(*Hájek. Kronika česká.*)

b) Večer.

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), každého dne než se ku spánku uložil, půl hodiny se modlil.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Spytihněv II., kníže České (1055—1061), večer poděkování Pánu Bohu učině, šel do své kaply a potud ten den s žádným nic nemluvil, ale odříkaje komplet vedle obyčeje a rubriky kostela pražského po svém příbytku se procházel a tu minulé i budoucí věci rozvažoval tak dlouho, až se položil, tu poruče se Pánu Bohu a znamenaje se znamením svatého kříže usnul, a tak na každý den činil.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Suvarov, znamenitý vůdce ruský († 1800), zachovával co nejsvědomitěji všecky obřady víry své a žádal totéž i od svých vojínů. Ve Varšavě zkrátil jeden setník modlitby, jež se večer na stráži konaly. Suvarov jsa náhodou přítomen, ihned ku stráži pospíšil a setníka vypeskoval, řka: „Nesvědomitý, ošklivý, bohaprázdný člověče! Chceš nebe podvésti? Zajisté že i mne i císaře zradíš. Co máš zde co dělati?“

c) Při jidle.

Ferdinand V., Dobrotivý, císař a král Český (1835—1848), učinil za svého pobytu v Tyrolsku r. 1848 jednoho utěšeného večera výlet z Inomostí přes Kematy do Cirlu, kdežto byl stůl přichystán s občerstvením a sice s mlékem, medem, máslem a chlebem od jedné hospodyně v Cirlu. Obyvatelé velmi se těšili tomu venkovskému kvasu. Když pak se kvas skončil, vstal císař, sejmul klobouk, udělal kříž a pozdvihl vděčně očí svých k nebesům a modlil se. Mnohý z přítomných nemohl se při pohledu tom slz zdržeti.

(*Sonntagsblatt.*)

Professor *Al. Klár* v Praze († 25. břez. 1833), jenž velkou zásluhu si získal o slepce, neopomenul nikdy, ani ve společnosti při jídle se modliti, říkávaje „Bůh nám žehná veřejně, proč bychom se ostýchali také veřejně Mu děkovati?“

(*Podstr. výkl.*)

Spytihněv II. kníže České (1055—1061), při stole s svými přísedícími rád o Božských věcech a zákonu rozmlouval a nic rozpustilého a oplzlého žádný pod jeho milostí nesměl mluviti, vstana od obědu stál za čtvrt hodiny vzhledaje na obraz Božího milosrdenství, Pánu Bohu z nasycení děkování činil.

(*Hájek. Kron. čes.*)

d) Před podniknutím.

Před bitvou na *Bílé Hoře* r. 1620 dříve než *císařští* bitvu začali, pobožný mnich, *kapucín*, silně se Pánu Bohu s oficíry některými pobožnými modlil a bitvy začíti nedal, dokudž času neoznámí kdy bude míti začata býti. Až potom znaje čas, nepochybně vnuknutím Božím, křikl hlasitě, na kolenách kleče: „Nyní ve jménu Božím začneme!“ Potom povstana, maje obraz umučení Božího v ruce, před vojskem napřed šel a tiše se Pánu Bohu modlil. — A císařští zvítězili.

(*Václav Kozmanecius Čáslavský. Čas. čes Mus. 1833.*)

V artikulích *blatenského města* r. 1604 čteme: „Každý po přijetí úřadu purkmistrovského ve čtvrtek po novém měsíci k službám Božím s processí Těla Božího s konšely svými aby najíti se dal s rozžatou svící, jakž od starodávna bývalo.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, jesuita, Polák († 1657), nežli na svatou missii vycházel, doprošoval se Božího požehnání modlitbou a postem, přičiňuje pobožnost k blahoslavené Marii Panně.

(*Drahé kameny.*)

Dne 3. června 1421 zahájen jest sněm valný v *Čáslavi* kdež zřízena zatímní vláda. A tu na ten den v úterý ve farním chrámě sešli se sněmovníci a zahájen jest sněm zpíváním náboženského: „Přijď svatý Duše!“ a modlitbami. (*Děj. česk.*)

Čechové (husité), byvše od vojska královského zvláště pak Kutnohorských roku 1421 dne 21. prosince napadeni, otočivše se rychle hradbou vozovou, zřídili šiky své uvnitř táboru k obraně a na krajní vozy rozestavili děla svá u velké hojnosti; po krátkém pak napomenutí od kněží, padše na kolena všickni modlili se na chvíli a šťastně nepřátelům unikli.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Před bitvou blíž Ústí nad Labem dne 16. června 1426 nechtěli *Čechové* v neděli do boje se dáti, vidouce však, že se tomu nevyhnou, poklekli všickni na kolena, modlili se k Bohu s velikou pokorou a nábožeństvím a přijímali večeři Páně a dobyli slavného vítězství nad Němci. (*Děj. česk.*)

Dimitrij IV., veliký kníže Ruský, maje bitvu proti Tatarům r. 1380 počíti, padl před vojskem na kolena a modlil se pokorně a horoucně za pomoc Boží. I dobyl slavného vítězství.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské*)

Svatý *Jacek* (Hyacint), dominikán, Polák († 1257), celé noci trávil v kostele na modlitbách.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Dne 10 prosince roku 1310 když po vyhnání krále Českého Jindřicha Korutanského brány hradu pražského se nalezaly otevřeny, vjel nový král *Jan Lucemburský* bez překážky a v pokoji do hradu, navštívil hlavní chrám sv. Víta, vykonal tu svou pobožnost a v panování se uvázal. (*Děj. česk.*)

Roku 1547 připravovali se stavové čeští k odporu proti násilnostem krále Ferdinanda I. A tak *Vilém Křinecký z Ronova* napomenul stavy, nežli se k dalšímu jednání přikročilo, aby se modlitbou na těžké věci připravili; neboť že hůlka je jako vyvržena, aby Pán Bůh ráčil jich pomocníkem býti v dobrém i svatém pokoji království České zachovati. (*Děj. česk.*)

Před bitvou u *Lipan* roku 1434 dle obyčeje zachovávaného padlo vojsko na kolena a pomodlilo se před bitvou. (*Vác. Vl. Tomek. Děj. m Pr.*)

Slavnost obnovy konšelské v *Praze* v XVI. století začínala se jako jinde kostelní pobožností. Malostranští chodívali před obnovou i po ní do chrámu sv. Mikuláše, „aby Boha za dar milosti a prospěch v povolání úřadu svém žádali. Tak u př. i roku 1625.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Přemysl Otakar II., král Český, maje se vydati r. 1264 na veselku neteře Kunhuty Braniborské do Uher, pomodliv se u hrobu sv. Václava, předka svého, a modlitbám kněží svých se poručiv, vytáhl z Prahy.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Josef Radecký († 1858) nebyl pouze výborným generálem, nébrž také osvíceným a věrným křesťanem, katolíkem, jenž nábožnou modlitbou vyžadoval sobě potřebné pomoci Boží ku podnikům válečným.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Dne 25 června 1618 zahájil sněm odbojných stavův protestantských *Václav z Roupova*, nyní již president dvora, a sice způsobem, který byl již roku 1609 v obyčej vešel, vzýváním totiž k modlitbě, kterou všickni na kolena pokleknouce tiše vykonali, načež Václav Světlík, přední písař kanceláře direktorské, začal píseň na ž 80: „Ó pastýři Israelský“ atd., kterouž hlasitě a hřmotně všickni zpívali. Když skončil, zanotoval druhý písař německou píseň: „Allein Gott in der Höhe ja Ehr!“ kteráž nejen od těch několika Němcův na sněmě, nýbrž i od Čechův, německy umějících, „dosti zvučně a vroucně“ vyzpívána jest byla.

(*Ant. Gindely Děj česk. pov. l. 1618.*)

Na sněmu generálním v Praze dne 8. července 1619 dokonána konfederace zemí koruny České. Prvé však než poslům ostatních zemí přistoupili, byvše do sněmu uvedeni, vyzval předseda direktorů *Václav Vilém z Roupova* přítomné, aby se k dokonání toho díla modlitbou připravili. Na to přítomní poklekše delší čas se modlili.

(*Ant. Gindely.*)

Dne 13. června 1433 povoláni a vedeni jsou otcové basilejští do *sněmu* v Praze; i podivili se, vidouce, že u Čechův každé zasedání počínalo

zpěvem Veni Sancte Spiritus a modlitbami (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Václav II., král Český (1283—1305), byl slavnostně uveden do Prahy z Braniborska kdež pět rokův zanedbáván a i hladem a zimou mořen, v průvodu, v jehož čele šel sám biskup Tobiáš. A šel průvod ten převeliký na hrad pražský za zpěvu: „Hospodine, pomiluj ny.“ A mladý Václav, teprv 12letý, poklekl u hrobů svatých patronův českých a pomodliv se vroucně zasedl na trůnu otců svých. (*Děj. česk.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), kdykoliv něco před se konal, zvláště pak když do války táhnul, po modlil se dříve v kostele před křížem. (*Jeho život.*)

e) V bídě a nouzi k ní se utíkej!

Leopold I., císař a král Český (1657—1705), požádal v čas války arcibiskupa Vídeňského, aby po tři dni veřejně se modlilo. A hle, právě třetího dne rozhodla se bitva, jíž císařské rodině koruna zabezpečena jest. (*Lewald.*)

Když dne 23. května 1618 místodržící *Martinic* a *Slavata* od stavů protestantských z okna ven do příkopu 28 loket hlubokého vyhozeni byli; neuškodil si Martinic téměř pranic, kdežto Slavata na lebce a obličeji značně se poranil. Martinic dopravil se k Slavatovi, při čemž od rapíru a dýky na levém boku značně se sám poranil. Přes to vše Martinic vyňav šátek svůj otíral jím krev, která z rány až do úst tekla a Slavatu dusila Podle obyčeje tehdejšího měl na šátku tom přivázanou malou stříbrnou lékárničku s rozličnými silnými mastmi, jednou silnou mastí pak natíral Slavatu, který ležel ve mdlobách, pod nosem a na židovinách, až jej vzkřísil a napomenul, aby to těžké soužení trpělivě snášel a modlitbami se posilňoval. Oba pak modlíce se čekali, co se dále díti bude. I byli oba zachráněni. (*Ant. Gindely.*)

Jistá *stařena*, jež žila na farní osadě velhartické v Čechách, ohluchla zcela. I utekla se v neštěstí tom ku Kristu. Divala se z okna na kříž v poli a prosila důvěrně Krista, aby ji trapné hluchoty zbavil. A hle, sotva že se dodomodlila, zbavena jest najednou hluchoty. (*Blahověst. 1868.*)

Když roku 1631 v Praze roznesla se zpráva, že Švédové se zmocnili Frankfurtu nad Odrou, povstal náhlý strach, aby nevtrhli do Čech. Tu P. *Martin Stredonius*, slavný jesuita († 1649), nařídil všeobecné modlení v kolleji. Každé třídě ustanoven byl jeden den, aby se modlila v kostele po poledni litanie ku jménu Pána Ježíše a k Panně Marii. (*Ferd. Menčík. Vlast. 1889.*)

Kněžna *Eleonora ze Švarcenberka*, choť knížete Adama Františka ze Švarcenberka, jenž se r. 1703 stal vladařem knížecí rodiny, ovdověvší r. 1732, když na ni v osiřelém stavu vdovském ustavičně nové starosti a kříže dolehaly, snažila se tím častěji u Hospodina potřebnou sílu, pomoc a útěchu vyhledávati a začasto proto chrám Páně navštěvovala. (*Jan Votka.*)

Za švédské války pod vůdcem Torstensohnem vybíhali nepřátelé od Brna, kteréž obléhali, po okolí a přepadli jednou i Ivančice. Událo se, že otec jeden *Kašpar Ulrich*, ještě před příchodem Švédů pro svou rodinu chleba napéci chtěl, ale ledva vsadil chléb do pece, uslyšel hlas: „Švédové se ženou!“ Hned mu vše z rukou vypadlo. Zahradiv na rychlo pec, vzchopil se a spěchal za ženou a dítkami na Rénu. Zatím vše utichlo. I navrátil se Kašpar zase šťastně nazpět do kuchyně a rychle odhradil pec zahraženou, aby chléb vybral. Dým ho však prozradil, tak že ho Švédové jali, ruce mu na zad svázali a oprátku okolo hlavy otočili a do chrámu vedli, aby jim kostelní poklady ukázal. I naříkal starostlivý otec, že teď státi se má zrádcem svého drahého chrámu Páně. I svíralo ho přenáramně na srdci. Došel k domu vysokému před branou, kteryžto dům býval někdy dvorem a spatřiv odtud věž svého chrámu, při kterémž byl kostelníkem, hned důvěrně se modlil: „Bože, nedopouštěj, abych uvalil takový hřích na hlavu svou a kletbu na hlavu dítek svých. Maria Panno, Rodičko Boží! Ty mocná patronko chrámu našeho, oroduj za mne.“ A když takto zrak svůj k nebi upřen maje vzdychal, povolily pojednou pevné vazby jako divem Božím byvše uvolněny. Povolila

mu ruka jedna, pustila i druhá a oprátku okolo krku strhl sobě rukama sám, nejsa pozorován od Švédův, za nimiž kráčel. Jako jelen, jenž nenadále ze silných tenat vyváznul, vrazil teď silný muž do síně otevřeného domu, okolo něhož ho vedli a dvorem uháněl jako prudký vítr, přes strouhu přeletěl jako pták, až všechen uhnaný, avšak bez úrazu, ke svým na Rénu šťastně se dostal. (*Blahovést. 1871.*)

f) I v smrti.

Ctihodný *Ondřej Faulhaber*, katecheta v Kladsku, byl roku 1757 od Prušákův nevinně odpraven. I poklekl před popravou a hlasitě modlil se s lidem i s některými důstojníky „Otče náš“ a „Zdrávas Maria.“

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ladislav, mladý král Český, cítě blížící se již smrt, dal se zaopatřiti a patře na kříž, počal říkati modlitbu Páně a odpověděv poslední slova: „ale zbav nás od zlého“ tiše usnul v Pánu dne 23. listopadu 1457. (*Děj. česk.*)

6. Vlastnosti.

a) Modli se pilně a horlivě!

viz i: „Nábožnost!“

Ctihodný *Tobiáš Jan Bekr*, od r. 1702 biskup v Hradci Králové, byl horlivým milovníkem modlitby a trvával dlouho na modlitbách.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Benno* (Zbyněk), biskup Míšenský, apoštol Srbův lužických († 1106), horlivě se modlíval a začasto o samotě, aby se posilnil a si odpočinul.

(*J. Bílý. Legenda.*)

Blahoslavená *Bronislava*, panna praemonstrátka, Polačka († 1259), dnem i nocí trvala na modlitbách.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Blahoslavená *Emma*, kněžna Korutanská, vdova († 1015), horlivě se modlívala za dne i za noci.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ctihodný *Ondřej Faulhaber*, kněz v Kladsku († 1757), jenž nevinně od Prušáků byl utracen, již co pacholík rád se modlíval a v modlitbě radost nalezal. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Feodor Ivanovič, car Ruský († 1598), dlíval po celý den na modlitbách.

(*Jar. Hrubý. Osvěta 1883.*)

Godešalk, od roku 1148 opat Želivský († 1184), muž modlitby, byl vždy první v chrámě k zpívání hodin za dne i za noci, poslední však, jenž odtud odcházel. Maje modlitbu za chléb vezdejší, modlil se na každý den hodiny o nejsv. Trojici, o Duchu sv., kajícné žalmy stupňů a konal zádušní službu o devateru čtení s dlouhou přímluvou. — Na perutěch svatého rozjímání zalétal do nebes, roznícen čtením Písma sv. a spisů sv. Bernarda, jejž tuze ctil.

(*Drahé kameny.*)

Klement Maria Hofbauer (Dvořák), redemptorista († 1820), modlil se ustavičně, doma, v kostele, na ulici; všudy měl růženec po ruce. Když jednou v zimě za domem, kam slunce svítilo, svůj breviář se modlil, ptal se ho kdosi kolem jdoucí, může-li tu zimu vydržeti. P. Klement odpověděl: „Láska Boží zahřívá vše!“

(*Mich. Haringer. Jeho životopis.*)

Jan II. z Jenštejna, arcibiskup Pražský († 1400), mnoho se modlíval. I na cestách ve voze pořád se modlil; když na Roudnici dlel, často v noci odtamtud putoval na Říp do kostela sv. Jiří a tam se modlíval.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Ctihodný *Jiří*, mnich kyjevský († 1094 co mučenník), dnem i nocí horlivě se modlil. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Josafat*, arcibiskup Polocký, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), již v útlém věku rád se modlil a měl zalíbení v pobožnostech. Rodičové jeho, kupci chtěli míti z něho řádného obchodníka a dali ho do Vilna k dalšímu vzdělání k obchodníku. A tu mladý učeň trávil svobodný čas v modlitbách a čtení nábožných knih. (*Fr. Kryštůfek.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž i po delší čas v Praze blahodějně působil, trvával dlouho na modlitbách svých a rozjímáních v kostele i doma.

(*Ant. Rejzek. Jeho živ.*)

Sv. *Kazimír*, kralevic polský († 1483), vstával časné ráno a vykonal co nejzbožněji ranní modlitbu a pak pospíchal do chrámu Páně, aby přítomen byl mši sv. (*J. Bílý. Legenda.*)

Kazimír II., Spravedlivý, král Polský (1177—1194, velmi vroucně Pánu Bohu sloužil a začasto a horoucně se modlíval. (*Kadlubek. Děj. pol.*)

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J., Polák († 1568), i o půlnoci vstával, aby se mohl bez překážky na modlitbách obírati s Bohem. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Bl. *Josafat Kuncevič*, arcibiskup a mučenník († 1628), vstávaje často v půlnoci trvával několik hodin na modlitbách. Chodíval též na blizounký hřbitov a konal tu modlitby, ač mu bylo zimní dobou v sněhu státi. (*Blahověst. 1865.*)

Kateřina, hraběnka z Montfortu, choť Adama z Jindřichova Hradce († 1631), tak milovala modlitbu, že někdy a což se skoro zázraku podobá, sedm, ano i více hodin nepohnutě na modlitbách trvala a to klečíc, aniž by se byla o něco podpírala. Jindy opět měla při modlitbě ruce rozpjaté v podobě kříže, zase jindy ležela obličejem na zemi. Při tom nenechala se žádným hřmotem z modlitby vyrušovati Příležitost k vykonávání takové vroucí a dlouhé modlitby jí poskytoval chrám sv. Kateřiny, patřící OO minoritům přísnějšího řádu. Ten chrám sousedil s jejím příbytkem, v němž léta svá vdovská trávila. (*Balbin. Bohemia pia.*)

Ondřej, poustevník, syn zámožného Poláka Marka Zuraveka v Opatovci, opustil vše a odebral se na hory, kdež v jeskyni žil a potom do kláštera. A tu horlivost jeho v modlitbě a rozjímání byla veliká velmi. (*Škola Bož. Srd. Páně. 1875.*)

Svatá *Petka*, Srbka, panna trnovská (žila v XIII. století), velmi milovala modlitbu, kterouž ponejvíce se zabývala na poušti ve vlasti své. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Přemyslav, od r. 1247 kníže Velkopolský, velmi často a horlivě na modlitbách trval, takže i v noci vstával a žalmy prozpěvoval. (*Baczko.*)

Slavný vojevůdce hrabě *Josef Radecký*, rodilý Čech († 1858), povolil za svého pobytu ve městě Monze svým vojínům procházeti se volně v krásné jeho zahradě.

Jednoho dne stařičký Radecký sedě v zahradě na kamenné lavici, zpozoroval, že několik vojáků k místu tomu se blíží. I vstal a odebral se jinam, aby jim v procházce nepřekážel. Najednou vrátí se na staré místo, kde prvé seděl a pozoruje, že si vojáci cosi ukazují, a při tom potupně se smějí. Uzřevše maršálka, staví se hned do řady, aby mu vzdali vojenskou poctu.

„Chasníci, čemu se tak smějete?“ tázal se Radecký.

„Otče!“ jinak totiž vojáci Radeckému neříkali — „našli jsme tu na lávce modlitby a rádi bychom znali toho vojáka, který se v nich modlívá!“

„Dejte sem,“ řekl vážně maršálek, „nechal jsem je tu leželi já sám.“ (*Anděl Strážný. 1885.*)

Blahoslavený *Karel Spinola*, rodem Pražan, jesuita, mučenník († 1622), bez přítrže s Pánem Bohem přátelsky obcoval. (*Drahé kameny.*)

Blahoslavený *Šimon Lipnický*, minorita krakovský († 1482), vstoupiv do řádu sv. Františka, touže horlivě po nebi, v klášteře i mimo klášter horlivě se modlíval. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Sv. *Václav*, vévoda náš Český (928—935), chrámy navštěvoval i noční dobou každodenně s věrným sluhou svým a tam se modlil

Václav III., král Český (1305—1306), za první doby kralování svého služby Boží nikdá neobmeškal, Pánu Bohu se rád modlil, hodiny jako jiný kněz říkal, tak jakž od svého otce to činiti vídal. (*Hájek. Kron. čes.*)

Vít, děkan kapitoly pražské, jenž v XIII století žil, byl milovník modlitby. Vstávaje o půl noci chodíval do chrámu a ve svatyni putoval od oltáře k oltáři na poctu Svatých. Modlívaje se tu nejprve za sebe i své bratry u Boha dovolával se slitování a odpuštění. (*Blahověst. 1861.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), rád se modlíval, ba modlitbě více času věnoval, než zbrani a válce. (*Děj. pols.*)

Svatý *Vojtěch*, patron náš český a druhý biskup Pražský († 997), za dne i za noci strávil několik hodin s velikou pobožností na modlitbách. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), začasto vstával o půlnoci, a ztichounka, by sobě toho nikdo nevšímnul, sstoupil do stoličného chrámu

sv. Petra; zavřev za sebou ostal tam na modlitbách až do jitřní.
(Drahé kameny.)

b) Vroucně a zbožně.

Svatý *Hedvika* († 1243), choť Jindřicha I., od roku 1201 vévody Polského i Slezského, velmi milovala modlitbu. Nejednou při modlitbě tvář leskem nebeským se odrážela; vnitřní oheň tak venku prorážel.
(J. Bílý. Legenda.)

P. *Augustin Strobach*, Moravan, jesuita, jenž roku 1682 co missionář na ostrovech Marianských podstoupil smrt mučennickou, co studující v konviktu jesuitském v Olomouci v refektoriu či v jídelně předčítával Tomáše Kempenského kleče a nejinak konával i modlitby na holé zemi i na holém mramoru. *(Mat. Procházka. Missie jesuit.)*

Sv. *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český († 1038), prodlužovával modlitby své, leže křížem prostřen na podlaze chrámové. *(Drahé kameny.)*

Pan *Adam ze Šternberka*, nejvyšší kancléř český za císaře a krále Ferdinanda II. (1620—1637), své modlitby vždy vykonával kleče, následuje příklad svého pobožného předka Zdislava ze Šternberka. *(J. Beckovský. Poselkyně.)*

c) Důvěrně,

viz i: „Důvěra v Boha!“

Obyvatelé vesnice na severní straně od města Inomostí v Tyrolsku živili se prodejem dříví; cesta k vesnici vede lesem a jest velmi obtížná a příkrá a proto málo kdo do ní zavítá. V létě arci příjemně se zde obývá, ale v zimě bývají vesnice sněhem tak zahrnuty, že sotva komín na střeše ze sněžitých úvalin vyčnívá.

Bylo to léta 1850 když strohá zima onu vesnici velkými závějemi obložila, že bylo jen ledovou kůru a sníh viděti Jen kostelíček s malou vížkou poněkud ze sněhu vyčníval. Všude panovalo zimní ticho.

V jednom příjemném domku přebýval *Aleš*, muž v mužném věku s manželkou a dceruškou Aninkou; Aleš byl ve vsi co poctivý, vzdělaný a zdravý muž všeobecně ctěn a vážen. Štěstí usídlilo se v rodině, že spokojeni byli s tím, co měli, pilně pracovali a Pánu Bohu sloužili.

Jednoho večera, když Anička ulehla, oznámil Aleš manželce, že již došlo dříví a ježto tak tuhá jest zima, že musí druhého dne do lesa.

Sotva pak že druhého dne slunce vyšlo, přivlékl Aleš, pomodliv se, saňky a povázal je potřebnými provazy, přivázal sekeru, posnídal a rozloučiv se s manželkou, kteráž za ním okénkem pohlížela, postupoval po zmrzlém sněhu výš a výše nahoru, až zmizel.

Nahoře svrhl Aleš hbitě saně z beder, vzal nabroušenou sekeru a rozštípav dříví naložil je na saně a pak sedl na ně prozpěvuje náboženou píseň a jel k domovu. Avšak jak nebezpečná jest jízda ta! Jeden krok nedobře řízený přivádí mnohokráte život v nebezpečenství.

Arci kdo jako Aleš od maličkosti v také krajině žije, na nebezpečí ani nevzpomene. Aleš měl již velkou část cesty za sebou, když konečně přišel na úzkou cestu, která se vinula po stráni, že jen s velkými obtížemi saně za sebou vléci mohl. Podél cesty strmí skalnatá stěna, pod kterou sněhem zapadlá propast pořád svou tlamu otevřenou měla. Opatrně zkoumal zmrzlou kůru, zdali by vydržela tíži a proto zabodnul železem okovanou hůl do ledu, potáhnul za sebou saně — však pojednou se utrhne kus sněhu pod jeho nohou a potáhne jej i saně v propast za sebou.

Když se Aleš vzpamatoval, nevěděl skutečně, co se mu přihodilo. Celý omámen ležel až přes kolena v závětech. Ruce jeho byly nesmírně provazy stažené, svrchu naň dorážela celá tíže saní, že se ani hnouti nemohl a živ v ledovém sněhu zakopán byl. Modlitba jen a smrt mu ještě na světě zbývaly. Ale kdo v Boha důvěřuje a k Němu o pomoc volá, toho zajisté nikdy neopustí.

Poledne již odbily hodiny a zvonek vyzýval k „Anděl Páně“ a všickni obyvatelé vísky té, zanechavše všeho vroucně se modlil. Manželka Alešova vyhlídala z okénka netrpělivě, kdy asi manžel s hory se navrátí. Oběd byl již přichystán, ale po Aleši ani stopy. I vychází muži vstříc až na konec

visky a neslyšíc žádného hlasu, vrací se domů celá ustrašená a úzkost svírala její srdce, jestli snad Aleš nepřišel k úrazu. I dala se do pláče a Anička plakala s maminkou.

A tak v strašném očekávání minula hodina za hodinou, až nastal večer a Aleše tu ještě nebylo. I pádí ubohá k sousedům a volá a naříká, že snad Aleš zůstal ve sněhu a prosí, aby šli ho hledat. Lidumilní vesničané a sice čtyři mužové ihned odešli a vyzvídali cestu, po které Aleš jíti zamýšlel. I opásali se dlouhými provazy, vtáhli na nohy škorně, bez nichž nemožno ve sněhu se broditi, vzali železnou okovanou sukovici do rukou a pokropivše se svěcenou vodou kráčeli po krátké modlitbě ve jménu Páně nahoru.

Když již do lesa přišli, pozbyli pojednou stopy, snad ji vítr přes den zavál. Po dvou kráčeli mezi stromy a volali Aleše vším hlasem, ale nešťastného Aleše, jenž by se ozval, neslyšeli. — Na štěstí vyšel měsíc; dlouho kráčejíce a hledajíce vraceli se zase domů; neboť se domnívali, že Aleše potkalo neštěstí a že marné by bylo další hledání. Jen o to se radili, kdo by smutnou zprávu tu ubohé ženě a uplakané Aničce donesl. Obě klečely po dvě hodiny se sousedkami a prosily Boha o potěchu a pomoc. Jak se všecky ulekly, když mužové s hory přišli samotni. Plačíc prosí žena ode domu k domu, aby ještě někteří vespolek nešťastného muže vyhledávali: a kdo by byl prosby její nesplnil? Kdo by nešťastníka smrti nevyrval? Mnozí opět vyšli na hory hledat nešťastného Aleše. Manželka a Anička opět padly na kolena a v srdečné modlitbě se obrátily k Bohu nejvyššímu.

Právě odbila osmá hodina v Inomostí, ani obratní mužové na konci vesnice na horu stoupají. Brzy se zastavili a v menších odděleních všecky cesty proskoumali. Nyní se plazili po strmých stráních, nyní lesem v nebezpečnou kotlinu a křičí hned zde, hned tam — však bez úspěchu. Hodina za hodinou ubíhá, nesmírný bol se mužů zmocnil, nešťastného kraje nenajdou, kde asi Aleš sletěl. Opět se brali k půlnoční straně. Bez Aleše nechtěli přijíti domů. Již pozbývali naděje, an stařec jeden mezi ně vstoupil a v důvěře pravil: „Modleme se, aby nám Pán Bůh ukázal kraj, kde nešťastný Aleš leží! Volejme k bolestné Matce Boží, Která ještě nikdy křesťana v žádném soužení neopustila“ Tak mluvil stařec a hle, všickni mužové klekají vůkol něho a srdečně prosí Boha a Matku Boží za nešťastného Aleše. Při modlitbě zdálo se jim, jakoby slyšeli hlas: „Zde jsem, zde jsem!“ Podivili se a radostně vyskočili a poslouchali. Všickni jednostejně slyšeli: „Zde jsem!“ a opět se rozlehalo: „Tu jsem,“ avšak jen jako polohlasně pronešeno. Chvíli tiše postáli. — „Aleši, Aleši pro Boha, kde pak jsi?“ počali všickni strachem a radostí křičeti. Opět je ticho, an pojedenkráte na blízku slyšeli: „Zde jsem.“ Nyní již nebylo těžko stopu najíti a hned počali veselým srdcem vyhledávati místo, kde se neštěstí přihodilo. Hlas však, který uslyšeli, podivně zněl, že muže hrůza obcházela. Brzy našli stopu ve sněhu a octli se pojednou u propasti, do které by byli někteří pro převelikou radost sami spadli. — A věru, v nouzi člověku přispěti ku pomoci, toť ochranci největší radostí.

Již jsou provazy ku dřevům přivázány a dva mužové se jimi opásají. Držíce se jednou rukou a druhou se opírajíce o čakan pouštěli se pomalu v propast. Málo jen byl sníh odházen a radostný výkřik zazněl z hlubiny. S velkým namáháním zdvihnou saně a hle! — ještě tak leží Aleš, jak byl z rána tam upadl.

„Provazy sem, provazy sem!“ A již se drží stromu a rychle Aleše vykopali, obejmuli, políbili a hlasitě zajásali. Hned na to pak všecky tři vytáhli po skalnaté stráni. Všickni mlčeli. Když vysvobození provedeno, neměla radost všech žádného konce. Každý chtěl se sám o divuplném vysvobození přesvědčiti. Hluboce vzdychnul Aleš a modlí se pak tiše, avšak vroucně. „Ale volal jsi?“ ptal se onen stařeček Aleše, který byl právě modlitbu dokončil. „Jak bych byl volal,“ odvětil Aleš, „vždyť jsem tam dole sotva dechu popadal!“ — „Ale nebál jsi se zlého?“

„Ničeho jsem se nebál,“ odvětil Aleš přívětivě, „Matičce Boží a věrným du-

šičkám jsem se odporučil a Ona mi jako zjevila, že ve sněhu neumru.“ —

Tiše sobě utřeli mužové uslzené oči, ana pomoc Boží patrna byla a nastoupili cestu k domovu. Veselé jásání zvěstovalo šťastný návrat. Staří i mladí se v noci sběhli, by se přesvědčili o zázračném vysvobození. Tu běžely manželka a Anička po sněhu, jakoby operutěny byly. Radostné slzy polily tváře šťastné dívčiny. „Ne, ne,“ volala manželka, „nebyl by mohl umříti, vždyť jsem Matku Boží a věrné duše tak srdečně prosila, aby nám ku pomoci přispěly!“ — „Tatínku, já jsem se za vás modlila,“ připojila Anička s uplakanýma očima.

Nyní si vypravovali mužové o podivném křiku, kterak Aleše našli, kterak Matka Boží a věrné duše nápomocny byly a ještě jednou se vroucně modlilo shromáždění ve světnici Alešově, pak se odebrali nábožní horalé ku sladkému odpočinku. Aleš pak s manželkou, když Anička byla již usnula, až do jitra trávili na modlitbách před obrazem bolestné Matky Boží se Synem v náruči a přislíbili, že každoročně na pouť za věrné dušičky půjdou.

To se přihodilo v měsíci prosinci 1850 v Tyrolsku.

(*Škola Bož. Srdce Páně. 1871.*)

Když dne 26. května 1618 stavové čeští odporní Slavatu a Martinice z okna vyhodili, že císaři Ferdinandovi II. věrni zůstali, musel se i hrabě *Heřman Černín z Chuděnic* útěkem zachrániti Na svém zamilovaném koni ujel z Prahy, an se byl dříve důvěrně v kapli sv. Vavřince pomodlil a požehnání knězské si vyprosil, v ustavičném běhu až za hranice české čtrnácte mil za čtrnácte hodin do města saského Saydy, kdež tam v půlnoci dorazil, od svých přátel přijat byl. Kůň po takovém běhu mrtev sklesl k zemi. (*Fr. Wildmann*)

Když r. 1683 Turci Vídeň oblehali, nařídil papež *Innocenc XI.* mimo milostivé léto též ediktem v Římě, by se každý večer v 6 hodin se všemi zvony zvonilo, by se lid k modlitbě o mír mezi křesťanskými knížaty a ochranu sv. náboženství sezval. Na znamení zvonů poklekl všechen lid na silnicích na kolena a prosil o zachránění Vídně. A modlitba ta nebyla oslyšána, Turci doznali strašné porážky. (*Baringer.*)

Císař a král náš *Karel IV.* (1346—1378) čehokoli od Boha žádal, vždy pevnou míval naději, že ho Bůh vyslyší, na mysli maje ono slovo sv. Evangelia: „Začkoli budete prositi ve jménu mém, věřte, že obdržíte a stane se vám“ (Jan 16). (*Jan I. Očko z Vlašimi.*)

Svatý *Kliment*, spolupatron český, mučenník († 101), byv zavežen do vyhnanství za Černé moře na pustý taurický půlostrov a poznav zde hrubou nouzi křesťanů o sladkou vodu, kterou zdaleka donášeti museli, poprosil klečmo Pána Boha za vzácný dárek. I hle, na jeho prosbu vyprýštil se nedaleko pramen, z něhož měšťané hojnost vody měli. (*Drahé kameny.*)

Roku 1241, když *Mongolové* vtrhli přes Opavský kraj na Moravu, poděšení obyvatelé měst a vesnic prchali, aby životy zachránili. Lidé ze Štramberku a okolí hledali útočiště na vrchu *Kotouči*, který pokud možno ohradili. A již tu byl oddíl sběsilých Mongolův a rozložili se kolem kopce táborem; nazejtří strojili se k útoku. Lid křesťanský padaje na kolena a oči zdvihaje k nebesům, modlil se a prosil za pomoc Božskou. A pomoci té se mu dostalo. V noci přišla bouře, vody se rozvodnily a když křesťané hráz blízkého rybníka rozkopali, a tak množství Mongolů potopou zahynulo, ostatní pak se rozutíkali. A tak kraj Štramberský zachráněn jest od další pohromy.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Když hrabě *Jaroslav z Martinic*, byv roku 1619 od stavů odpořivých z okna co místodržitel vyhozen, přestrojen z Čech utíkal, bloudil na pomezí přes tři hodiny, takže myslel, že i se svými bídně hladem zahyne. Tu klekl Martinic na svá kolena i jiní všickni lidé jeho za ním, modlíce se vroucně Pánu Bohu všemohoucímu, aby jim ráčil z toho nebezpečenství milosrdně pomoci, což se i šťastně stalo. (*Čas. čes. Mus. 1850.*)

Roku 1241 byli *Moravané* na Hostýně od Tatarův obklíčeni a snášeli již nevýslovnou žízeň pro nedostatek vody. I odebrali se všickni do chrámu Páně a tam důvěrně prosili Boha o pomoc. I vyslyšána jest modlitba jejich. Najednou vyšel mráček, zahučel hrom

a spustil se hojný déšť, příval, tak že všickni žízeň zahnali a poobčerstvili se na těle i na duši. (*Děj. česk.*)

Zdeněk Vojtěch Popel z Lobkovic, nejvyšší kancléř český, a slovutná choť jeho Polyxena, rozená z Pernšteina, obdrželi na počátku XVII. století, po dosti dlouhém bezdětném manželství prostředkem slibů Bohu učiněných syna a dědice, napotomního totiž knížete Václava Eusebia; po důvěrných modlitbách. (*Jan Votka.*)

Když *redemptoristé* z Churu v zimě vyhnáni do kantonu Walisu ve sněhu šli, bylo druhého dne nebezpečí ještě větší. V noci totiž zdvihla se prudká bouře, sníh zavál vše věžovatě, takže každým okamžikem dostávali se do víru a zapadali hluboko do sněhu. Vůdcové již nevěděli, kterým směrem se dáti by měli a zpečovali se ku předu jíti. P. Passerat, vida, že bez Boží pomoci nelze dále kráčeti, zvolal mocným hlasem ku svým společníkům: „Děti mé, pokleknete, jen modlitba může nás zachrániti.“ Všichni vrhli se v sněhu na kolena a s rukama rozpjatýma modlili se pětkrát: „Otče náš“ a „Zdrávas Maria“. Oba protestantští vůdcové byli při tomto pohledu podivením projati. Po ukončené modlitbě pravili sami: „Ku předu! po takové modlitbě není nám ničeho se co báti Jeden z nich postavil se hned v čelo průvodu, prorážel sníh, až po pás mu jdoucí do Obergestell, prvního to místa ve Walisu (*Mich. Haringer. Živ. Kl. M. Hofbaura.*)

Roku 1224 utrpěli *Rusové* strašnou porážku oproti Mongolům. Šest knížat ruských, sedmdesáte nejlepších jezdců a velké množství vojínů padlo. Jen Kyjevští ztratili 10.000 mužů. Mongolové přibližili se až k Dněstru, vše hubíce, ničíce, pálíce a vraždíce. V úzkosti a nebezpečí tak velkém spěchal lid do chrámu a ve dne i v noci prosil Boha za ochranu a pomoc. A modlitba jejich nebyla oslyšána. Vojsko Mongolů najednou povoláno jest do pustin asiatských k vrchnímu chánovi a Rusko hrozného nepřítele zbaveno. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Když jednou svatý *Štěpán*, král Uherský, proti nepřátelům válčil, jel po kruté bitvě za vedra slunečního na smrt zemdlen s vojskem svým touto krajinou a všickni prý žízní mořeni div s koňů nepadali. Tu jal se svatý Štěpán k Bohu orodovati za strmácelé vojíny a Bůh jej vyslyšel. Kůň jeho o kámen klopýtl a hnedle pod kopytem jeho na místě, kde kámen ležel, pramének čisté vody vyprýštil. I zastavil se král a družině kázal, by nejbližší mečem prohlubinku vykopali, aby vodou zachycenou žíznící se mohli občerstviti. Učinili tak a vody do přilbice nabrali, načež prosili, by král nejprve se napil a pak podána voda ostatním žízni prahnoucím. Na věčnou paměť a poděkování založil sám král svatý Štěpán chrám a klášter a čerstvý proud vodní zahraditi dal do studně u Pištína. (*Fr. Stránecká. Květy. 1883.*)

Léta 1330 spojili se Michail, car Bulharský, Andronikos, císař Řecký, Ivanko Basaraba, vojvoda Rumunský, a černí Tataři proti Štěpánu, králi Srbskému. *Štěpán*, král, nemoha míru vyjednáváním dosáhnouti ihned spěchal na jih a na pochodu zastavil se v klášteřích od otce jeho v Nagovičině a v Sarandaporu a tam v tísni k Bohu o pomoc se modlil a hle, dobyl slavného vítězství, v němž Michail zahynul, dne 28. června 1330 u Velbuždu (*Konst. Jireček. Děj nár. Bulh.*)

O svátku Narození Panny Marie koná se každoročně v kostele *týnském* v Praze slavnost církevní, která se „morovou“ nazývá a to na památku odvrácení moru, který v Praze r. 1680 zuřil a tisíce lidí zachvátil. Denně umíralo po celé léto sta lidí, tak že mnoho domů pražských zúplna vymřelo a hřbitovy u chrámů ve městě k pochování mrtvých nestačovaly. I musil pro ně býti založen hřbitov ve Volšanech, který podnes trvá. Když nižádné prostředky k odvracení moru nevedly, učinil magistrát Staroměstský o svátku Nanebevzetí Panny Marie při mši sv. v Týně veřejně slib, že dá k odvrácení té metly Boží každoročně o svátku Narození Panny Marie v kostele týnském konati slavnost církevní, která se v ten den r. 1680 také poprvé s velkou slávou dála. A od toho dne počalo skutečně v Praze moru tak náhle ubývati, že v několika dnech úplně vymizel. Již po dvě stě let pak se tato „mo-

rová“ slavnost v Týně na památku zázraku onoho koná.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Léta 1318. Když král Jan byl v Moravě, Němci míšenští a jiní vtrhli do kraje Žateckého velmi mocně, chtíce Čechy hubiti. Tu uslyšev *Vilém Zajíc z Waldeka* sebrav veliký houf výborných Čechův, táhl na ty Němce osobně a když se k nim přiblížil, Čechové je vidíce, nemálo se ulekli, že těch Němcův deset na jednoho Čecha bylo. I řekl Vilém: „Ssedajte všickni s svých koňův a prosme všickni Pána Boha za milost a za vítězství dnes nad těmito nepřáteli a milého našeho dědice sv. Václava také žádajme za pomoc!“ I vykonavše své modlitby hned zase na své koně sedali a pan Zajíc začal píseň sv. Vojtěcha: Hospodine, pomiluj ny. I sešla se bitva velmi ukrutná a tu su jednak všickni Němci zavražděni, Čechův okolo dvanácte osob zahynulo.

(*Hájek. Kron. česk.*)

d) Vytrvale a ve jménu Pána Ježíše.

Rodiče sv. *Stanislava*, biskupa Krakovského a mučenníka († 1079), žili spolu šťastně. K úplnému blahu pozemskému nedostávalo se jim jen jednoho; manželství jejich zůstávalo dlouho neplodným Po léta modlili se, aby Bůh sňatku jejich požehnal, zdálo se však, že modlitby jejich zůstanou oslyšeny. Teprv po třiceti letech vyplnil Bůh nejvroucnější přání jejich; dostali synáčka, jemuž na křtu sv. dáno jméno Stanislav. (*Fr. Ekert. Církv. vít.*)

Jistý *švédský důstojník* upadl v ruské zajetí, kdež se mu velmi špatně vedlo, kdežto doma měl všeho hojnost. I šel do lesíka a zde důvěrně k Bohu hlasitě volal o pomoc. Poslouchal ho jeden tatarský rolník a podivil se velmi, že důstojník pomodliv se vesele kráčel nazpět. I zeptal se důstojníka, proč jest tak veselé mysle, an ještě ničeho neobdržel. Jemuž důstojník odpověděl: „Vskutku jsem ještě ničeho neobdržel, avšak modlil jsem se ve jménu Jeho Syna, Pána Ježíše a tu jsem přesvědčen, že mne neopustí a neoslyší.“ A vskutku obdržel důstojník značnou peněžitou pomoc z domova, což když rolník se dozvěděl, stal se křesťanem.

(*Lebensbilder.*)

7. Zanedbávání a rouhání dochází trestu.

Léta Páně 1866 před válkou rakousko-pruskou byli v *Lipníku* na Moravě též rakouští vojínové, táhnouce proti Prusům. Za řeči pravil jeden občan k desátníku: že Rakušané budou před Prušáky utíkati. „A proč? z čeho to soudíte?“ tázal se desátník. „Inu,“ odpověděl zbožný občan, „že se nemodlíte.“ Byli přítomni i dva vojínové sprostí, ale všickni se občanu vysmáli, řkouce, že ručnice jim pomohou a ne kříž, ukazujíce naň. Ale po několika nedělích byli tu vojínové z Čech na útěku k Vídni. Náš hospodář poznal ty dva, bylit zcela otrháni, špinavi, hladovi a ručnic neměli; třetí padl na bojišti. Tu pravil hospodář k těmto dvěma: „Vidíte, že vám ručnice nezpomohly, že vypadly vám z ruky. Věřte nyní, že Bůh řídí věci naše a k Němu se vždy budoucně pokorně obracejte!“

(*Blahověst. 1871.*)

Hněvsa, vrah sv. Václava († 935), častokráte ve voze projížděl se po vůkolí Stranova u Mladé Boleslavi. Jednou vyjel si před samým polednem. V poledne, když pak začalo zvonit, sluha jeho smekl klobouk modle se. Hněvsa počal ho kárati a ve svém rozhorlení udeřil sluhu, až mu klobouk s hlavy na zem spadl. Sluha slezl si pro klobouk; v tom ale propadl se Hněvsa i s vozem do země. (*Čech. 1883.*)

Mokro,

viz: „Nehody živelní 8!“

Mor,

viz: „Nehody živelní 9!“

Mouchy,

viz: „Nehody živelní 10!“

Mrtvení se,

viz i: „Půst!“ „Zapírání se!“

Konali rozličným způsobem.

Bl. *Anežka Česká* († 1282) činila tělu svému násilí všemožně, líhajíc buďto na holé slámě a místo podušky spokojujíc se kusem tvrdého dřeva, ale vždy o to dbala, aby nikdo o jejím mrtvení se nedozvěděl. *(Blahověst. 1867.)*

Boleslav III., Křivoustý, král Polský (1102 1139), velmi trýznil tělo své rozličným způsobem.

(Mart. Gallus. Děj. pol.)

Jan Albert z Boy, dr. theologie a kanovník v Olomouci (narozen 1646), vzdal se místa svého a vstoupil do řádu jesuitův a stal se missionářem v Rusku. Již v noviciatě byl sám k sobě nad míru přísným a každodenně tak se mrskával bičem, že z něho až krev tekla; spal málo a bděl mnoho a často velkou část noci probděl stoje před křížem sepjatýma rukama. I potravy požíval mírně a jen podle potřeby, nepožívaje nikdy vína.

(Fr. Menčík. Čas. kat duch. 1883.)

Blahoslavený *Isaiáš Boner*, Polák, poustevník augustinian v XIV. století, postem tužil ducha svého; na holé zemi spával a všelijak tělo káral.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Za knížete Jaromíra Českého (1003 a 1004—1012), žilo ve velikém lese nedaleko města Kazimíře v Polsku *šest bratří mnichův*, kteří prý tam byli z Čech přišli a ti odřekše se světa jen Bohu sloužili. Život jejich byl velmi trpký, masa nepožívali dokonce a toliko časem chléb a zelí, nejvíce pak lesní byliny za pokrm jim sloužily. Vodu za nápoj měli a ustavičně Pánu Bohu se modlili, na zemi toliko na rohožích a kameny pod hlavy podkládajíce líhali. *(Zap. Č. m. Kr.)*

Blahoslavená *Bronislava*, panna praemonstrátka, Polačka († 1259), podmaňovala tělo své duchu rouchem žíněným, bičováním a postem.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), nedal se předstihnouti od mnichů v umořování těla svého. Před svým prvním sňatkem a za svého vdovství nosíval často žíněné kajicné roucho, aby se obrnil proti žádostem těla. V době postní býval na sebe ještě přísnějším, jelikož se bičoval; jisto jest, že po jeho smrti delší čas uchovaly se důtky, které byly krví jeho zbarveny. Kadidla tehdáž oblíbená, tak že se světnice drahocennými kadidly vykuřovaly, dostala výhost z jeho domácnosti.

(Ant. Gindely. Děj. č. p. l. 1618.)

Eleonora, manželka císaře a krále Leopolda I. (1657—1705), mrtvila se, ač čisté a zbožné mysli byla, po celý život svůj rozličnými nástroji.

(Fr. Hunolt.)

Svatá *Hedvika* († 1243), choť Jindřicha I., od roku 1201 vojvody Vratislavského, spávala od toho dne, v který byla s chotěm svým ustavičnou čistotu Pánu Bohu slíbila, na podlaze koží pokryté aneb na holých prknech. Churavíc kladla se na slamník, peřiny nedopřála tělu ani za tuhé nemoci. Na nahém těle nosívala žíněný uzlovitý opasek. Také se tepávala a tělo své až do krve mrskala. *(Drahé kameny.)*

Klement Maria Hofbauer (Dvořák) († 1820) vstoupil v Italii do řádu redemptoristův. A tu jižní lehká strava poskytovala mu tou dobou nemálo příležitosti k umrtvování a zapírání sebe samého. Častěji s úsměvem vypravoval, jak velice bylo mu se přemáhati, když před svým oknem krásné hrozny viděl

a žádného dotknouti se neměl, ačkoliv hlad a žízeň ho trápily.

(*Mich. Haringer. Jeho životopis.*)

Albrecht Chanovský z Dlouhé Vsi, horlivý jesuita a missionář za protireformace v Čechách za císaře Ferdinanda II. (1620—1637), nechtěl od svých bohatých příbuzných ničeho přijati. Na missiích sám si připravoval jídla; přečasto obědoval u pramene pod širým nebem. Sám si stlal postel, sám si metl svou světničku. Spával málo, jen na slámě, v noci obyčejně se modlíval. Někdy nalezli ho v lese, kde usnul pod stromem. (*Balbin.*)

Sv. *Jacek* (Hyacint) († 1257), nar. ve Slezsku v Kameni z rodu panského Odrovanžů, stal se r. 1222 převorem kláštera sv. Dominika v Krakově. A tu tělesnost svou skrocoval postem, bděním nočním a tepáním. (*Drahé kameny.*)

Jan z Jenšteinu stal se roku 1380 arcibiskupem Pražským a tu způsob života svého zcela změnil; kdežto dříve i co biskup Míšenský světským radovánkám hověl; stal se nyní přísným asketou. Ponejvíce se zdržoval v klášteře v Roudnici aneb u karthusianů v Praze. Nosil kající pás, spal na holé zemi, bičoval se až do krve; údy své nechával zimou zkřehnouti, postil se až nad míru a putovával, kdykoliv v Roudnici se zdržoval, v noci na Říp, aby se tam modlil. I jinak se pokořoval. Nosil oděv z hrubé látky, obsluhoval mnichy při stole, jídal sám na holé zemi, vězňům mýval nohy.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Sv. *Kazimír*, kralevic polský († 1483), nosil pod rouchem svým vždy pás kající na nahém těle, jež za pouhého otroka považoval. (*J. Bílý Legenda.*)

Kazimír II., od roku 1440 velkokníže Litvinský a napotom i král Polský, mrtvil se na těle i na duši a proto i všecky nesnáze a obtíže vydržel. Pil jen studený nápoj a ve všem miloval jednoduchost. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století, maličko spával na holé zemi; šatu měl jen tolik, aby přikryl nahotu a pokrmů požíval jen tolik, aby neumřel hladem.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J., Polák († 1568), udržoval tělo své v přísné podrobenosti; nosil kající žíněný šat a pramálo času přál mu k odpočinku.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Adam Kravarský, jesuita, slavný missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II. († 1660), v kostele, snad ve svátnici, skroušeně důtkami tělo své mrskával. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Ladislav*, král Uherský, patron sedmihradský, narozen v Polsku († 1095), vedl život tuhý, aby tělo nezpouzelo se proti duchu.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Jan Milič z Kroměříže, Moravan, věhlasný kazatel v Praze za císaře Karla IV., byl na sebe pořád přísnější. Od první cesty své do Říma roku 1367 přestal požívati masa a vína a setrval v tom způsobu postu celé ostatní své živobytí; utrhoval sobě i spaní; užíval lůžka tvrdého, lihávaje v noci v sukni, ve které ve dne chodil. Soukromí pak také někdy užíval metly k trýznění těla svého. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Kateřina, hraběnka z Montfortu, choť Adama z Jindřichova Hradce († 1631), přemáhala sebe samu, tělo své přísně na uzdě držela a sebe mrtvila, používajíc k tomu zhusta žíněného oděvu a kajícího pásu; avšak to jen činila se svolením svého duchovního vůdce.

(*Balbin. Bohemia pia.*)

Svatý *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), stav se knězem, složil ze sebe dvojí důstojnost kanovnickou, rozdal statek svůj veškerý chudým. Žíněné roucho vespod nose, obláčel se v kutnici a plášť z hrubého sukna; i za prudké zimy chodil bos, trmáceje se často až po pás v závějích. (*Drahé kameny.*)

Sv. *Orosie* vlastně *Eurosie*, dcera prvního křesťanského knížete Bořivoje a sv. Ludmily (narozena roku 855), již v útlém věku umrtvovala tělo své.

(*Čech.*)

Svatá *Petka*, Srbka, panna trnovská (žila v XIII. století), žijíc na poušti velmi se mrtvila; lůžkem za kratičkého odpočinku byla jí holá země a málo jen jedla a pila.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Prokop*, patron náš český († 1053), posvěcen na kněžství, zastával bedlivě úřad svůj; než duch jeho toužil po vyšší dokonalosti, proto vstoupil do řádu sv. Benedikta, ano žádostiv ještě

tužšího života, odešel z kláštera na poušť a přebýval ve skalní jeskyni nad Sázavou; kde po mnohá léta v samotě ustavičnými modlitbami, posty a jiným mrtvením těla Bohu sloužil a posléze co opat Sázavský zemřel. (*Živ. Svat.*)

Hynek Václav Richter, jesuita, missionář mezi Indiány, od nichž i r. 1696 zavražděn jest, již co studující v Olomúci na Moravě skrocoval a podroboval tělo v služebnost duši tolik, až zpovědník horlivosti jeho uzdu přitáhnouti musel. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Sáva I.*, arcibiskup, patron srbský († 1237), stav se vrchním opatem v klášteře na holé zemi líhal, kořínky jídal, tělo své bičoval a činil pokání za sebe a za milý národ svůj. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Františka hrab Slavatová († 1676), choť Joachima Slavaty, z kajicnosti a starostlivosti o vdovskou čistotu sušila, šlehala, trýznila tělo své postem, důtkami, žíní. (*Balbin.*)

Antonín Slomšek, kníže biskup Labudský († 1862), již co spiritual spal málo, líhal jen na slámě, sám si stlával i posluhoval, zřídka snídal, vína málo kávu pak nikdy nepil. Často se zdržel i večeře, již chudým studentům rozdával. Oblek sice měl slušný, ale chudobný. Co uspořil, to buď rozdal chudým a potřebným alumnům, neb vydal to na tisk svých knih. (*Čas. kat. duch. 1872.*)

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučenník († 1622), skrocoval tělo své uzdou práce a postu, šleháním a jinačím obyčejem. (*Drahé kameny.*)

Martin Strakonický farářoval ku konci XVI. století druhdy při kostele bl. Panny Marie na vsi Strašíně v Prachensku. A tu líhal buď na prknu buď na holé zemi, maje kámen pod hlavou. Samotností, dlouhým nočním bděním, postem a ustavičnou modlitbou podobal se poustevníkům. (*Drahé kameny.*)

P. *Augustin Strobach*, nar. r. 1646 v Jihlavě, jesuita, missionář a mučenník († 1682), v noviciátě tělo své, zvláště v čas 40tidenního postu a nejvíce v třech jeho posledních dnech přísnými posty; mrskáním a žíněným opaskem trýznil. (*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

František Šmat, spiritual školských sester v Horažďovicích († 1889 v 55. roce věku svého), byl vysoce zbožný a asketice oddán. A přec obličej jeho byl pln úsměvu, ano žertu. (*Čech 1890.*)

Jan Bedřich z Waldšteina, od r. 1675 arcibiskup Pražský, spával skrovně na holých prknech neb na tenkém koberci; měkčího ustlání nedopřál sobě ani za hrubé nemoci. (*Drahé kameny.*)

Sv. *Vavřinec z Brindisi* spojoval s tělesným umrtvováním, posty, bičováním, nosením žíněného roucha na holém těle, spaním na tvrdém lůžku, jak vždy v obyčeji míval, horlivou modlitbu, stálou upomínku na všudypřítomnost Boží, na přehořké utrpení a smrt Pána Ježíše na kříži. Přijímal velmi zhusta sv. svátosti († 1619). (*J. Schindler.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český a od r. 982 druhý biskup Pražský († 997), dle příkladu Kristova mořil tělo své tuhým postem a dlouhým nočním bděním. Stála sice v ložnici jeho postel měkce a skvostně vystlaná; on však spával buď na holé zemi, buď na prosté žíněnce, maje kámen pod hlavou. (*Drahé kameny.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), jsa biskupem prostě se šatil, skrovně jídal a pil a na tvrdém loži spával a oddán byl nočnímu bdění a modlení. (*Drahé kameny.*)

Msta.

1. Ač jest nám vrozená, jest hanebná.

Rozdráždí-li se *Černohorec*, jest hněvivý uražený nad míru mstivý. (*Jan Vaclík.*)

U *Rusův* i v jedenáctém století mstili se příbuzní zabitého aneb zmrzačeného nejen na vinníku samém, ale i na celém jeho rodu. (*Fr. Čelakovský. Děj. vzděl. a lit. nár. Slov.*)

Arcikníže *Albrecht*, jakmile se do-

zvěděl o povýšení krále Jiřího r. 1458, hleděl vychladiti se za to na příteli jeho rakouském, panu Oldřichovi Eicingerovi, kteréhož zrádně pozvav k sobě ve Vídni, z nenadání jal a věznil co zločince; pravilo se, že ho vinil ze smrti krále Ladislavovy, ačkoliv veřejně nepřiznával se obvinění takovému.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Na říšském sněmu v Augšpurce učinil císař *Bedřich III.* dne 11. a 13. břez. 1474 přátelské smlouvy na vzájemnou pomoc s králem Kazimírem Polským a Vladislavem Českým a vyhlásil Vladislava s náležitými slavnostmi za krále Českého a kurfirsta v říši Německé; však skutečné odevzdání jemu královských regalií a císařského léna odložil na pozdější čas. Tím skutkem císař rozhodně proti Matyášovi Uherskému (jenž mu násilí činil) se zachoval, kterémuž totéž učiniti již před léty sliboval.
(*Fr. Palacký. Děj nár. Česk.*)

Judita, kněžna a matka knížete Českého Spytihněva II. (1055—1061) se synem svým Vratislavem také při uherském dvoře hostinství užívajíc, na staršího syna Spytihněva, před kterým se na útěk dáti musela, velice zanevřela a nemohouc se jinak nad ním pomstíti, po krátkém čase jemu na vzdory a všem Čechům k potupě, za bývalého nyní slepého a v žaláři žijícího krále Uherského Petra, bývalého spojence jejího nebožtíka manžela Břetislava, se po druhé provdala a s ním živa byla, avšak již po dvou letech v Uhřích zemřela dne 2. srpna 1058. (*Děj. česk.*)

Roku 1460 časně z jara přihodilo se mnoho ohňů v Čechách, zvláště v kraji Žateckém a rozšířila se pověst, že byly podloženy nastrojením krále Polského *Kazimíra* a královny Alžběty, manželky jeho ze msty, že nebyli dosáhli království Českého.
(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Ve válce krále Uherského Matyáše s Jiřím, králem Českým, r. 1468 byl kníže Viktorin, syn krále Jiřího, v klášteře u Třebíče na Moravě od Uhrův obklíčen. A když byl již velký nedostatek potravy a vody na klášteře, probil se Viktorin v noci šťastně skrze posádku uherskou. Král *Matyáš*, mluviv před tím s jistotou, že Viktorina již jako ve své moci má, slyše o jeho tajném úskoku, na svých lidech, kteří mu proskočiti dali, strašně se vymstil.
(*Děj. česk.*)

Léta 1068 vyhnali Kyjevští knížete svého Izjaslava a z vězení povýšili na stolec Všeslava, jenž panoval v Kyjevě sedm měsíců a pak utekl do Polocska. Tu prosili Kyjevští oba bratry Izjaslavovy, aby se u Izjaslava za ně přimluvili, by jim odpustil. I poslal Izjaslav do Kyjeva syna svého Mstislava. A přišed tam *Mstislav*, rozsekal Kyjany, kteří byli vysekali Všeslava z vězení, v počtu sedmdesáti mužův, a některé oslepil, některé pak nevinně zahubil, beze všeho vyšetření.
(*Nestor. Let. rus.*)

V okresu Čakovském ve *Starém Srbsku* povstaly r. 1892 boje a nepokoje, jakožto následek krevní msty. Na místo vyslány byly dva prapory vojska
(*Čech.*)

Moravští knížata *Vratislav a Kunrat* ani po smíření dávné nenávisti své proti Zdikovi, biskupu Olomouckému, odložiti nemohli; k nim přidružil se také udatný bratr Vladislava II. Děpolt. Když Zdik roku 1145 cestu do Říma, kamž volán byl, nastoupil, a noclehem ve dvoře jakémsi byl, přepadli jej a družinu jeho tři knížata onino, jako loupežníci, mocí brannou. Překvapen byv ubohý biskup, dal se na útěk temnem nočním a ukryl se ve sněhu blízkého křoví. Mezitím obstoupen dvůr pochodněmi rozžatými a prohledány všecky jeho kouty, družina biskupova trýzněna, věci jemu náležité drancovány a na úsvitě, když ho nebylo lze nalezti, v požeh dáno celé stavení. Sedlák jeden uhodiv v noci maně na biskupa, zimou již na polo zkřehlého, dal mu své šaty, posadiv jej na koně a vedl zápolími rychle do Litomyšle. Tam poležel Zdik těžkou nemocí drahně času, než Vladislav nehodou jeho rozželený mohl jej dáti zanésti do Prahy. (*Chron. Vincentii.*)

V roce 1361 zemřel v *Žitavě* žalobce, soukenník jeden, na cech soukennický, ježto mu od cechu spravedlnost dana nebyla. A tu právě ty osoby, které za zachování pokoje se zaručily, vykonaly na mrtvole jeho surovou pomstu, zabednily ji totiž do sudu a po-

něvadž tento byl kratší než než mrtvola, i kosti jí přelámaly.
(*V. J. Nováček. Čas. Mus. kr. Čes. 1890.*)

2. Škodí:

a) sobě.

Roku 1203 za nepřítomnosti krále Českého Přemysla Otakara I. v Čechách vpadl s velikým zástupem Sasíkův přes zhořelické hory a pomezní les *Dětřich Míšenský*, bývalý svak Přemyslův, aby se Přemyslovi pro zapuzení sestry své Adléty vymstil hubením země a ulovením kořisti. Avšak pan Beneš Heřmanův čili Heřmanovic Sasíky u Hrubé Skály za Turnovem na hlavu porazil. (*Děj. česk.*)

Kukenois, kníže Liflandský, lenník Albrechta, biskupa z Rigy, znepřátelil se s jiným lenním knížetem Danielem, jenž i Kukenoise uvěznil. Avšak biskup Kukenoise osvobodil a s Danielem smířil a rozličně ho vyznamenal. Když pak Albrecht do Německa se odebral, po volal Kukenois ze msty velkoknížete Vladimíra z Moskvy, aby Livonii Němcům opět odňal. Ale biskup pomocí německého řádu země Kukenoisovy se zmocnil a Kukenois utekl k Vladimírovi roku 1208.
(*Lud. Albr. Gebhardi. Děj. Livonie.*)

Václav I., král Český, dobyv r. 1233 bez boje vítězství nad Bedřichem Rakouským na Moravě a vraceje se do Čech táhl hloub na Moravu, dobyl Brna a velkou část země moravské poplenil, aby tím užitky bratra svého mladšího Přemysla, jenž s vojskem svým na straně Bedřicha Rakouského se nalezal ztenčil. Nerozumělť tomu Václav, že hubě zemi domácí, sám i zemi a vlasti své hluboké rány zasazuje. (*Děj. česk.*)

Markvart z Vartenberka, jeden z českých pánův, někdy komorní mistr u císaře Karla pán na Žlebích, Rohozci a Zbirově, první za krále Václava IV., obnovil v zemi dávno již odvyklé nepokoje a zášti. Byv u soudu zemského odsouzen toužil na křivdu, která prý nálezem soudním jemu byla se stala. I ze msty odpověděl králi a zemi vů bec. Našel brzy pomocníkův dosti, kteří jeho jménem veřejně po silnicích loupíce, lidi jímajíce a šacujíce a všeliké pýchy provodíce, pobouřili celou zemi. Král Václav viděl se nucena v tuhé zimě na počátku r. 1388 prohlásiti veřejnou hotovost proti němu a jednomu pánu z Kolovrat a na Kornhause, jenž se s ním spolčil. A tu hrady Žleby, Rohozec a Zbirov dobyty outokem a rozbořeny a pan Markvart sám octnul se konečně v zajetí, ve kterémž i roku 1392 hořem umřel. Také Kornhaus dobyt jest a rozbořen.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

b) Jinému na jmění, životě, vraždí.

Dne 21. března 1893 při volbě purkmistra moskevského Alexejeva učinil na tohoto jakýsi *Andrejanov* vražedný atentát. Andrejanov podával purkmistrovi prosebný spis, když pak jej týž přijal, vypálil proti němu dvě rány z revolveru. Těžce raněný starosta Alexejev klesl bez vědomí k zemi. Vražedný útok spáchal Andrejanov z pomstychtivosti proto, ježto byl před časem odsouzen k delšímu trestu porotním soudem; v němž také purkmistr Alexejev zasedal. (*Čech.*)

Okolo r. 565—578 vymáhal Avarský chan *Bajan*, panující v Pannonii, na Slovanech na severu Dunaje, v Bánátě, ve Valachii a v Multanech sídlících, skrze posly své poplatkův a poddanství; vévoda Slovanův Lauritas hrdě odepřel žádosti jeho, načež nezbední poslové avarští, svadivše se se Slovany, od těchto zabiti byli. Rozhořčený nad tím chan Avarův, když l. 581 veliké vojsko Slovanův (počtem 100.000 mužův) do Thracie vtrhlo a do samého Řecka proniklo, uchopiv se pohodlné příležitosti ku pomstě a přeplaviv se přes Sávu do Illyrie, táhnul do země Slovanův, počal zde zapalovati vesnice, hubiti pole a všecko všudy pleniti a drancovati. Slované neopováživše se v rovinách podunajských bojovati s ním, ustoupili do neprůchodných lesův.
(*Menander.*)

Dne 25. ledna 1256 byl Beneš z Oseku, český pán, od krále *Přemysla Otakara II.* jat a do hlubokého sklepa na Hradčanské věži uvržen. Vymstil se mu Přemysl za to, že neschvaloval odboj jeho proti otci Václavu I., králi Českému.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku 1467 domlouval Jiří z Poděbrad, král Český ostrým psaním císaři *Bedřichu III.*, za to, co se na posledním sněmu říšském norimberském na příkoř Čechům dálo. Tu se císař ve své malomocnosti pomstil na králi Jiřím tím, že panskou Jednotu (proti králi Jiřímu) veřejné uznal za mocnost oprávněnou a samostatnou. (*Děj. česk.*)

Dne 31. července 1459 potvrdil císař *Bedřich III.* v Brně, sedě na trůně Jiřího z Poděbrad za krále Českého a kurfiřta Římské říše, učinil tak více ze msty proti papeži Piovi II., že legát jeho kardinál Karvajal stranil Matyášovi, králi Uherskému. (*Děj česk.*)

Rozbujnělí *bojaři čeští* a odrodilí proto pomstili se tak krvavě na sv. Ludmile r. 927, davše ji zardousiti, že zbožná, mírná, vlastenecká paní nechtěla jim býti nástrojem k dosažení zrádných záměrů jejich, totiž že nechtěla po žádosti jejich vzíti vladařské veslo z rukou milé a statečné snachy své Drahomíry vedené duchem slovanským a pomáhati jim při strojeném svržení rodu Přemyslovského s knížecího stolce, po němž dychtil ctižádostivý Radislav Slavníkovec, příbuzný německého královského domu (Saského); že nechtěla vydati na pospas nejen jim, ale ani Jindřichu Ptáčníkovi, známému Slovanů bijci, Čechy a druhé země, které po pádu Veliké Moravy byly podřízeny žezlu Přemyslovců a sice přičiněním syna jejího Vratislava I., knížete velikého a slávou ctěného.

(*Hyn. Krch. Sbor. Velehrad. 1883.*)

Boleslav III., Český kníže, příjmím Ryšavý, nastoupiv po Vladivoji opět vládu v Čechách r. 1003, již hoře žádostí pomstíti se nad těmi, kteří k jeho lonskému vyhnání jakýmkoliv způsobem byli se přičinili ač obě strany přísahami slíbily sobě vespolek zapomenouti toho, co se stalo. U večer masopustní, kdežto Pražané všickni v obyčejích té doby, veselkách si hověli, pozval čelné muže v národu a mezi nimi také zvláště Vršovce, k sobě; ale jakmile byli pohromadě, nebranni a tvárnou vlídností ukojeni, hned s katany svými zrádně obořil se na ně a nejprvé sám zeti svému meč skrze tělo prohnav, potom všecky ty, kterých nejvíce se bál, zavražditi dal. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Roku 1325 odebral se veliký kníže Ruský Jiří do stanů a obydlí Tatarův, aby si zase vydobyl přízně chánovy, které byl pozbyl. Sotva že se o tom dozvěděl kníže *Dimitrij Michaelovič*, spěchal ihned k Tatarům; sotva že Jiřího, vraha otce svého spatřil, rozzuřen ze msty takořka před očima chána zavraždil. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

R. 1317 zbuzena a podněcována jest válka domácí hlavně náruživostí královny *Elišky*, manželky Jana Lucemburského, ana ve své hrdosti a pánovitosti nemohla nikterak odpustiti Jindřichovi z Lipé, že královny vdovy Hradecké více si všímal než jí. Jakkoliv pán ten snažil se nabýti u ní zase milosti, ona neobmýšlela přece nežli pomstu, neohlížejíc se na to, že takovouto přísností uvodila netoliko zemi a národ do zmatkův a neřestí, ale i samo panování své a manžela svého do nebezpečí. Poněvadž obě strany co do rozšíření a síly byly sobě téměř rovny, zuřila válka domácí na místech nesčíslných a páchány nepravosti hojné bez rozhodného úspěchu. Aby na to patřiti nemusela, odebrala se královna s dítkami na svůj hrad loketský.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Po smrti papeže Urbana VIII. r. 1644 dostavil se do konklave v Římě odbývaného i kardinál a arcibiskup Pražský Arnošt hrabě Harrach. V Rakousku bylo starobylým obyčejem, že císař platil či nahradil kardinálům, kdykoli ubírali se k volbě nového papeže výdaje všechny na cestu. Arcibiskup Arnošt prosil za cestovné, avšak rozhněvaný císař *Ferdinand III.* nepovolil, aby vyplaceno bylo, že arcibiskup neohroženě hájil při zřízení a obnovení university práva svá.

(*Fr. Krásl. Arnošt hr. Harrach.*)

Michal Glinský, dvorský maršálek litevský († 1534), byl u krále Sigmunda očerněn od Zábřeziňského, vojvody Trockého. I pomstil se mu Michal za to, vzbudiv povstání proti Sigmundovi, Zabřeziňského v Grodně nenadále v noci přepadl a zabil. (*Děj. pols.*)

Helena, veliká kněžna Moskevská, manželka cara Ruského Vasileje Ivanoviče († 1538), vládla po smrti manželově s bojary a tu když od Rusínů byla poražena, strašně se na nich vy-

mstila. Pravíc, že chce mír uzavříti, žádala, aby vyslanci k ní se dostavili a spolu že si přeje, aby na důkaz přátelství i manželství mezi oběma národy se uzavřelo. A tu ukrutnice dala vyslance za živa pohřbíti a mládenců 50 rekovných zavraždíti, opivše je vínem. A když rádcové její takovému řádění se protivili, pravila, že nepotřebuje jejich rady, že se vymstila a skočila sama do propasti. (*Děj. rus.*)

Když roku 1304 za krále Českého Václava II. Německý císař Albrecht město *Kutnou Horu* oblehal, bránili se i horníci udatně a utrejch berouce a jiné trusky jedovaté a ze stříbra vymíšené do svého potoka házeli, kteryžto potok do nepřátelského ležení ssebou to odnášel; nepřátelé pak jed ten pijíce, mřeli napořád i koně jejich a tak se tu jich mnoho tisíc otrávilo. Však horníci za věc spravedlivou měli, ukrutnému nepříteli ukrutně se pomstíti a jeho lakotu po stříbře napájeti jedovatou struskou ze stříbra. (*Děj. česk.*)

Vukič Hrvoje, vojvoda nad vojskem Zabosenského krále Tvrdka I. a Dabiši († r. 1415), porazil r. 1414 Pavla Čupora, bána chorvátského, více zradou nežli udatenstvím. Nešťastného Pavla Čupora dal do volské kůže zašíti a do řeky Bosny vhoditi, řka: „Ty, jenž si v lidské kůži jako lev řval, nos teď volskou kůži s hlasem volským!“ Tím se mu chtěl pomstíti za dřívější potupení. (*J. Kořínek.*)

Jan Hvězda z Vícemil, řečený Bzdinka, byl nejvyšší hejtman pražský, avšak dne 2. února 1422 byl té důstojnosti zbaven. A proto nyní zahořel nepřátelstvím a pomstou proti Pražanům a šlechtě a stal se hejtmanem táborským. (*Děj. česk.*)

Jiří, kníže Smolenský, byl od Alexandra Vitovda, velkoknížete Litvínského, proto knížectví svého zbaven, že Vitovdovi proti Tatarům, kteří Vitovdovi strašně škodili, pomáhati nechtěl. I zmocnil se r 1403 Jiří s pomocí tchána svého, knížete z Rezana, Smolenska opět. A nyní ukrutně a bezohledně ze msty zuřil proti posádce Vitovdově. Dal odpraviti i prosté vojíny i vznešené, ano i místodržitele smolenského Romana, knížete Branského, a sotva jen choti jeho a dítkám život daroval. Vitovd arci Jiřího ze Smolenska zapudil opět. Jiří utekl do Uherska ku králi Sigmundovi, kdež ve válkách zastřelen jest. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Roku 1506 za krále Vladislava II. (1471—1516) dali Pražané rytíře Jana Kopidlanského, že při jarmarku při rozbroji rytíře Jana Cukra zabil, stíti, aniž by mu byli popřáli útěchy duchovní. Za to bratr statého *Jiří Kopidlanský* povstal nyní ku pomstě nad smrtí bratra svého a to ku pomstě neslýchané. Vyhostiv se z české zemi učinil se ihned zřejmým odpovědníkem zemským. Přidruživ k sobě drahně pomocníkův oznámil Pražanům a jiným městům, že pohledávaje náhrady své křivdy bude všemi způsoby škody jejich vyhledávati. — Vracely se o svatém Duchu r. 1507 vozy se zbožím z jarmarku mladoboleslavského do Prahy a tu Kopidlanský udeřil na vozy pražské, pobil dva měšťany novoměstské, zutínav jim ruce, nohy a chřípě rozřezav třetího s pomocníky již také přivázal chtě mu totéž učiniti, avšak tu sedláci se shluknuvše útokem naň udeřili, tak že před nimi musel ujíti. A tak přepadával jako nějaký všudybyl pražské obyvatele, přátely a lidi poddané, kdekoli koho z nich kromě zdí městských dopadnouti mohl, osekával jim bez milosrdenství a bez rozdílu ruce, nohy, chřípě, zapaloval a drancoval městečka i vesnice a kdykoli se veřejná moc sebrala ku pronásledování jeho, býval již před časem ten tam. — Roku 1508 když Pražané jeli z jarmarku z Plzně, najednou je Kopidlanský v Cerhovicích přepadl a velice je zloupiv, nejednoho měšťana k smrti pobodal a posekal a jiných drahně zmrzačil. Vpadl i do vsi Michel, kterou ves vypálil a některé poddané zranil. Totéž učinil i Jesenici a Vescům, Běchovicům. Řádil i před samou branou Svinskou Nového Města. Řádil i u Nymburka a roku 1509 u Tábora. (*Hájek. Kron.*)

Dne 14. března 1457 dal král Český a Uherský *Ladislav* Ladislava Huňada na hradě budínském jíti a dne 16 březstíti ze msty, že předešlého roku Ladislav Huňad zavraždil násilně Oldřicha Celského, knížete, strýce králova. (*Děj. česk.*)

Jiří Šebestian Lubomirski, velký maršálek korunní a druhý hejtman polský († 1666), vyznamenal se v boji proti Turkům a zachránil trůn Janu Kazimíru. Když však královna Marie z Gonzagy příbuznému svému nástupnictví v Polsku zjednati usilovala, protivil se tomu i Lubomirski Královna *Marie* rozhněvána tímto odporem, vymohla, že Lubomirski jako zbojník odsouzen, statků a hodností svých zbaven. (*Děj. pols.*)

Roku 1512 vpadl zákeřnicky car Ruský Vasilij do Litvy, kdež jakož i v Polsku panoval Sigmund II., aniž by válku vypověděl. Vasileje navedl k válce té císař *Maximilian*, aby se Sigmundovi vymstil, že nepojal za manželku vnučku jeho, dceru Filipa I., krále Španělského. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Milota z Dědic v bitvě osudné na Moravském poli dne 26. srpna 1278 neostýchal se ohavný čin pomsty na Českém králi Přemyslu Otakarovi II. vykonati za skutek spravedlnosti od téhož krále na jeho bratru někdy vykonané. Roku totiž 1265 dal Přemysl pana Milotu a jeho bratra Beneše z Benešova a Falkenšteina, potom ještě jednoho rakouského pána, Otu z Majsavy, kteří náleželi do tajné rady královské, ve Vídni zajmouti, protože záměry krále svého tajně oznamovali cizím mocnářům. Beneš z Benešova byl pak s tím Otou z Majsavy na moravském hradě Veveří stat, pan Milota však za nevinného uznán získal si pak důvěry královy v té míře, že mu nejvyšších úřadův svěřoval. A zde při této bitvě zradil hanebný Milota krále a vlast svou českou a zavinil smrt královu a strašné neštěstí ve vlasti české. (*Děj česk.*)

Léta 1114. *Ota*, kníže, jehož předešlého roku Vladislav, kníže Český, rozkázal pustiti z vězení z Křivoklátu a půl Moravy mu navrátil, smejšlel, aby se nad svými pomstil nepřáteli, těmi Vršovskými, kteříž jsou jej s strajcem jeho svadili, až jej vpravili do vězení. A nad to když byl v tom vězení, mnohými křivými omluvali řečmi, chtějíce jej o jeho oči, aneb o život připraviti. Když bylo měsíce máje, uhledav čas příhodný, rozkázal jíti Božejíka, vnuka někdy Božejova a švagra jeho, jenž měl jméno lehký Vacek, jenž su byli z rodu Vršovských a kázal je oba horkým aneb ohnivým železem oslepiti. (*Hájek. Kron. česká.*)

Roku 1206 zasnoubil Filip z Hohenštaufu, proticísař Německý, dceru svou v kolébce s Václavem, synem krále Českého Přemysla Otakara I., jenž roku 1205 se narodil Zasnoubení toto stalo se po dvou letech příčinou velikého zármutku, nebo císař Filip tu svou dceru prve, než se s Přemyslem smířil, synu Oty z Wittelsbachu za manželku dáti slíbil. Ten *Ota*, uslyšev, že ji Filip synu krále Českého zaslíbil, velmi se z toho rozhněval a r. 1208 císaře Filipa v městě Bamberku jednou ranou zabil. (*Děj. česk.*)

Roku 1212 uslyšev císař *Ota IV.*, že Přemysl I., král Český, s mnoha jinými knížaty Bedřicha Hohenstaufovice místo něho za císaře vyhlásili, ihned do Němec přichvátal a především na Přemyslu vymstíti se chtěl. Smluviv se s Dětřichem Míšenským a Albrechtem Braniborským i s vojvodou Bavorským vyhlásil na valném sjezdě v Norimberku Přemysla Otakara I. za zbaveného trůnu Českého a mladého Vratislava, Přemyslova syna ze zapuzené Adléty, vyhlásil slavně za krále Českého. Přítomní Čeští pánové tuto hned také za svého krále pozdravili a jemu se kořili. Arci sesazení to se neuskutečnilo. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Když Grigorij Alexandrovič Potemkin, kníže ruský, generál, státník a pověstný milovník carovny Kateřiny II., na cestě z Jas do Nikolajeva r. 1791 dne 16. října zemřel, pochován na místě úmrtí. Tělo jeho bylo pak do Chersonu dovezeno, avšak k rozkazu cara *Pavla*, který Potemkina vždy nenáviděl, do příkopu pevnostního uvrženo. (*Děj. ruské.*)

Toma Vučić Perišić, vojvoda a znamenitý politik srbský († 1859), mstil se po roce 1842 ukrutným způsobem svým nepřátelům a rozličnými konfiskacemi nahromadil si veliké jmění. (*Jan Snětivý.*)

R. 1312 udály se v Čechách mezi rodinami pánův Drslavicův a měšťanův pražských Pušovicův z příčin nám neznámých rozbroje a půtky, v nichžto

zabit byl p. Procek z Potenšteina. Syn zabitého, *Mikuláš z Potenšteina*, zdvihna se proto ku pomstě, zavraždil také bohatého a vzácného Peregrina Puša, jehožto snad omylem pokládal byl za původce vraždy.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1505 za krále Vladislava II. vzal v *Praze* rychtář v neděli před sv. Vavřincem 3. srpna před nešpory kněze Martina, syna Radochova z Nového Města, střídníka (kaplana) týnského, v domě šlachtatském, s ženou podezřelou Kadeřávkovou a vedl ho s ní přes rynk na staroměstskou radnici do šatlavy; a tam byl do třetího dne. Potom jej pustili před biskupa Filipa, kdež se vymlouval, že se mu to návodem stalo, byv zavolán do toho domu, a že on na nic zlého nemyslil. A stala se mu ta hanba ne pro tu Kadeřávkovou, ale že jest dotýkal se na kázaní některých konšelův i chtěli se tudy něco vymstíti, učinivše špeh po něm, rychtáři přikázali, aby toho pilen byl, kde by ho dopadl. Tak nevinně pohaněn byl kněz Martin Radochova.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Mikuláš, biskup Pražský, jenž r. 1248 i s kapitolou se schyloval k odbojnému kralevici Přemyslu Otakaru, r. 1249 od něho odstoupil a zase se k starému králi Václavu I. přidal. Za to opanoval lid *Přemyslův* dům biskupský a v noci opustili ho, vybravše z něho všecko a potom jej, bezpochyby ze msty, že biskup od Přemysla odpadl, zapálili.

(*Děj. česk.*)

Když Přemysl Otakar II., král Český, osudnou válku poslední s Rudolfem, nově zvoleným císařem Německým, podniknouti měl, tu se postavil v Čechách r. 1274 pán *Boreš z Risenburka*, jenž roku 1248 u Mostu porazil někdejšího kralevice Otakara a pak r. 1254 za své k němu nepřátelství uvězněn byl, po dvacetiletém poklidu v čelo nespokojenců ku pomstě a opustiv zemi, utekl se k Rudolfovi, kterýž na jeho přilnutí k němu nad míru mnoho sobě zakládal. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

R. 1198 uvedl král Polský na Haličský trůn Romana zpět, muže velmi ukrutného. Haličané prosili krále, aby jim dal syna svého Leška za vládce, avšak marně. A sotva že *Roman* vládu nastoupil, strašně se pomstil nad poddanými. Zuřivě dal některé bojary za živa pohřbíti, jiné postříleti a jiné strašně mučiti. Jaký div, že utíkal, kdo jen mohl, z města. Tu prohlásil Roman amnestii. Kdož však se vrátil, byl uvězněn a odpraven, statky pak jeho pobrány jsou.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Žoldnéři Rostislava, knížete Perejaslavského posmívali se ctihodnému Jiřímu, mnichu kyjevskému († 1094). I předpověděl jim, že i s knížetem zahynou ve vodě. Kníže *Rostislav* tou věštbou podrážděný kázal mu na hrdlo přivázali kámen a jej do řeky vhoditi.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

R 1593 svedl Jiří z Lobkovic sněm český k opposičnímu jednání, chtěje *Rudolfa II.* přinutiti, aby mu svěřil úřad nejvyššího purkrabí. Rudolf však zanevřel pro tuto pletichu na něho tou měrou, že zdvihl proti Jiřímu hrdelní při, následkem kteréž ho uvězniti a po mnohaleté vazbě roku 1606 tajně odpraviti dal.

(*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Roku 1437 dobyt jest Sion a pan Jan Roháč z Dubé k císařovu rozkazu se všemi svými spoluvězni z Prahy na popraviště jest vyveden a oběšen. Když před tím pan Roháč v okovech císaři *Sigmundovi* byl představen, volal prý nahlas, aby mu oči vyloupali, by se nemusel dívati na nešlechetného císaře. Však císař Sigmund také nešlechetnou pomstu nad ním vykonal; dal jej s druhy jeho vésti na Staroměstskou radnici, kde jeho tak nemilosrdně zmučili, až prý střeva z něho vyplynula.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Soběslav II., kníže Český (1173—1178), vymstil se na Kunrátovi Šturmovi, svém někdy strážném na hradě Přimdě, kdež mnoho roků uvězněn byl, ukrutně, ačkoliv vycházeje z vězení byl mu slíbil odpuštění; dal jej usmrtiti a čtvrtiti. Teprv když děsný skutek dokonán, zpamatoval se, želel ho a podrobil se čtyřicetidennímu obřadu velikého pokání.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

V bitvě na Moravě dne 26. srpna 1278, kdež Přemysl Otakar II., král náš jako lev bojoval, byl pod ním kůň zabit a tu sám umdlen, nevládna smysly svými, přepaden jest od několika su-

rových vojáků, ježto hodivše mu provaz na krk vlekli ho dále, roztloukli drahou přilbici na hlavě jeho a strhli s těla jeho celé odění. Tu přihnav se *Berthold Schenk z Emerberka*, náčelník německý, poznal Otakara, jenž se po dával do zajetí. Ale nešlechetník ten, radost maje, že mohl prý pomstíti bratra, někdy Otakarovým kázaním popraveného a jiní jeho druhové rakouští povalili krále bezbranného k zemi, probodli jej oštěpem a dorazili konečně sedmnácti ranami; potom pak rouhali se i mrtvému ještě, pekelné posměchy tropíce i s nahým tělem krále hrdiny, před kterýmž nedávno ještě bázní byli se třásli. (*Cont. Cosmae.*)

Táborité uslyševše o upálení dvou osob v Slaném r. 1420 a o utopení sedmnácti sousedů litoměřických z rozkazu krále Sigmunda: dali ku pomstění toho dne 6. června dva z deviti zajatých mnichů břevnovských a s nimi jednoho kněze a jednoho zajatého Němce upáliti přede zdmi hradčanskými.

(*V. Tomek. Děj. m Pr.*)

Uherský dvůr těšil se roku 1273 z toho, že již se bliží doba, kde se za pokoření od tolika let od Přemysla Otakara II., krále Českého, jemu učiněné bude na něm moci pomstiti. Ban *Jáchim Pektari*, který byl nyní při uherském dvoře nejmocnější sám se k nově zvolenému císaři Německému, Rudolfu Habsburskému, odebral a smlouvaje s ním o válce proti Přemyslovi již napřed některou zem koruny České pro sebe si vyprosil, jsa té jisté naděje, že válka bude a že král Český v ní podlehnouti musí. (*Děj. česk.*)

Že arcibiskup Pražský Jan z Jenštejna opatství v Kladrubech po úmrtí opata osadil, rozzuřil se velmi král *Václav IV.* I dal arcibiskupova officiala Mikuláše Puchníka, generálního vikáře Jana z Nepomuku, Míšenského probošta Václava, ba i arcibiskupa samého zatknouti a vésti je na hrad ku kapitule, posmívaje se arcibiskupovi. V čas ještě však arcibiskup utekl. Za to však v kapitole Václav zbésile staříčkému děkanovi Bohuslavovi z Krňova zasadil hruškou kordu krvavé rány do hlavy a dal ho zpoutati a uvrci do žaláře purkrabského; Puchníka, Dra Jana, probošta Václava i arcibiskupského hofmistra Něpra z Roupova kázal odvésti do rychty na Staré Město k mučírně. K večeru přišel tam i sám. Probošt i hofmistr povolili a propuštěni jsou; i Puchník, byv dán na skřipec, také povolil Jen generální vikář Jan z Nepomuka, na kteréhož král i z jiných příčin (že zpověď královny vyjeviti nechtěl) byl zanevřel, vystál celé to mučení, při kterémž král sám oučastnil se díla katova nemoha pomstou nasytiti se. Konečně kněze již polomrtvého dal svázati, na pražský most nésti a tam uvrhnouti do Vltavy. To stalo se dne 20. března večer o deváté hodině 1393.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Vasilko, kníže Ruský v Třebovli, byl návodem knížete Davida od velikého knížete Svatopluka oslepen r. 1097. Za to se vymstil Vasilko, přitáhl s Vladařem k Vladiměři a požádal za rádce Davidovy, kteří poradili Davidovi lživě, aby Vasilka oslepil, Turáka a Lazara a Vasilu. A když mu je obleženi vydali, pověsil je a rozstřílel je střelami a pak odtáhli od města.

(*Nestor. Letop. rus.*)

U poutního kostelíčka na Silničné na Moravě usadil se *Jiří Volek* ze Zámoštu v Polsku, který v poustevnickém oděvu lákal od lidí almužny na mše sv., ale vlastně pro svůj měšec. Roušku pokryteckou strhl podvodníku farář zárošický P. Martin Jeckel. A zlomyslník jej za to ze zášti dne 30 září r. 1751 na faře mečem probodl. Za hanebný čin byl vražedník r. 1752 od tehdejšího královského soudu v Žďánicích mečem sťat. (*Karel Eichler. Poutní místa.*)

Volfram rychtářem pražským se jmenuje také r. 1288, jímž zůstával až do roku 1291, kdež z rozkazu krále Václava zajat a odevzdán spolu s jiným měšťanem Richardem podkomořímu p. Zbislavu Zajícovi z Valdeka, kterýž oba držel ve velmi tuhé vazbě a ve dne v noci prý je trápil všelijakým způsobem, chtěje na nich vynutiti tím větší peněžitou pokutu, za kterou měli býti propuštěni. Po nějakém čase dožádali vězňové propuštění za určitou lhůtu, aby mohli vziti radu s přátely a vykoupiti se od krále. Avšak museli se opět do vězení navrátiti. Tu se odvážili zoufalé pomsty. Jednoho dne, když

se Zbislav procházel čili projížděl s malým průvodem po městě, sledovali jej nepozorováni a dostihše ho blíž kostela sv. Klimenta, porazili jej na zem a zabili. Rychlým útěkem do ciziny zachránili se. (*Vác. Tomek. Děj m. Pr.*)

Ondřej, král Uherský, způsobil u knížete Českého Spytihněva, že jeho zeť *Vratislav* r. 1059 od bratra z Uher nazpět povolán a do svého knížectví Olomouckého zase byl uveden. Ale Vratislav smířil se s bratrem jen na oko, neboť nemohl mu zapomenouti viny smrti své první manželky a ještě po mnoha letech krutě se vymstil na dětech jeho. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Mstislav, župan bilinský, přijal roku 1056 první Vratislavovu krásnou manželku od knížete Českého Spytihněva do vězení na hrad Leštěn a nelidský se k ní zachoval, takže od týrání zemřela. *Vratislav* stav se r. 1061 sám knížetem Českým krutě ještě téhož roku na Mstislavu se vymstil. Byv od Mstislava do Biliny na křtiny pozván, přijel tam Vratislav i s biskupem Šebířem. A když křtiny ukončeny jsou, tu oznámeno Mstislavovi, aby ku knížeti přišel a mu i šeptáno: „Nyní tuto hodinu vzal tobě kníže županství Bilinské a dal je Kojatovi Všeborovici“ A snad by byl Mstislav pozbaven i života, kdyby byl ještě té noci radou a pomocí biskupa Šebíře tajně pryč neujel. A tak se kníže Vratislav dosti mírně na tom Mstislavovi pomstil.
(*Děj. česk.*)

Když sv. Vojtěch, patron náš český a druhý biskup Pražský od roku 982, roku 995 vysloviv kletbu na Vršovce, podruhé Čechy opustil: vymstili se mu *Vršovci* za to tím, že za pomoci Boleslava Ryšavého čtyry bratry Vojtěchovy i s manželkami a dítkami zavraždili.
(*Drahé kameny.*)

Břetislav II., kníže Český, byl, jak vůbec domnění šlo, návodem vyhnaných *Vršovcův* Božeje a Mutiny dne 21. prosince 1100 zavražděn, když pozdě večer z honby v lesech křivoklátských jezdecky vracel se do zbečenského dvora. Vraždu tu vykonal jistý Lorek.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Racek z Janovic vystoupil proti husitům a tím, že vydal zajatého kněze husitského Jana Nakvasu svým bavorským spojencům, kteří jej mučili a upálili, popudil svrchovanou měrou i hněv *Žižky*, který hned vytrhl z Plzně a Janovice zpustošil. (*Čechy.*)

3. Tudíž:

a) varuj se ji!

Když roku 1362 ovdovělá královna Markéta Maultasche nevděčně snažila se dědictví své hrabství Tyrolské pojistiti knížatům Rakouským oproti Janu, synu Janova, bratra *Karla IV.*, císaře a krále Českého, a za tou příčinou do Prahy přijela: k velkému dvořanův svých rozmrzení přijal ji Karel u sebe vlídně; jediná odveta záležela v tom, že jí představil již jedenáctiletého nadějného syna bratrova, potomního markrabí Jošta.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ladislav nastoupil roku 1453 co mládeneček sotva čtrnáctiletý vládu v Čechách. Uměl pak lépe pomstu odkládati, nežli odpouštěti ze srdce.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Bedřich, syn Heřmana Badenského s vojvodkyní Gertrudou, žil několik roků při dvoře krále Českého *Přemysla Otakara II.* Avšak roku 1261 dal si od některých štýrských šlechticův namluviti, že on právně jest vojvodou Rakouským a Štýrským a Přemysla vinil že obě ty země bezprávně uchvátil, což byla lež. Přemysl Otakar II. se za to nemstil na něm, jenom ze své říše ho vypověděl, aby mu doma piklův nestrojil. (*Zap. Česk. mor Kr.*)

Josef Puławski, starosta varecký, advokát († 1768), vyhlášen jest od osobních nepřátel svých za zrádce vlasti. Proto byl zajat a odevzdán Portě, kterou byli konfederati na pomoc vyzvali. V trapném žaláři nejspíše v Cařihradě skončil život svůj. Z vězení téhož psal synům svým, aby věnovali síly své výhradně službě milené otčiny, vyhledávajíce jedině jejího prospěchu a zisku a nehledíce pomstíti hrozné utrpení, jaké mu nepřátelé připravili.
(*Děj. pols.*)

Po neblahé bitvě na Bílé Hoře r. 1620 chtěli ve Vídni do soudu konfiskačního z Čechů zvoliti někdejší

místodržitele pp. *Zdeňka ze Šternberka, Slavatu a Martinice* a Jindřicha z Kolovrat; avšak oni úřadu toho nepřijali. Zajisté že uvažovali, že by se jim všecka odsouzení přičítala a že by je lid obviňoval, jak na protivnících svých chtěli mstivost svou vylíti a jak proto se vyslovili pro pobrání statků, aby rodiny svých obětí na žebrotu připravili. Slavata zajisté nepřál odpůrcům svým jiného osudu, ale veřejně toho přece nechtěl vyjeviti; Martinic a Šternberk však nebyli proniknuti takovou mstivostí, aby se propůjčili za nástroj záměrům, jaké soudem tímto měly dojíti svého uskutečnění. Ferdinand splnil jich prosbu.

(Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.)

Svatý *Václav*, vévoda náš Český († 935), uslyšev, že dva bratři od matky Drahomíry najatí, bábu jeho sv. Ludmilu uškrtili ukrutně noční dobou, zděsil se té zprávy přenáramně. A aj, mnozí tu vyzývali ku pomstě, avšak sv. Václav odpověděl: Nevíte co radíte a žádáte. Radíte, co se se snášelivostí a láskou křesťanskou nesrovnává; žádáte, nepamatujíce na slova Páně: „Mně pomsta, já odplatím v čas.“

(Macana výbor.)

b) Zamezuj!

Izjaslav, jenž po smrti otce svého Jaroslava r. 1054 s ostatními třemi bratřími vládu v Rusku nastoupil, ukázal, že spravedlnost miluje a politické moudrosti má, že právo, kteréž od otce Jaroslava pro Novgorod zavedeno bylo, za zákon pro celé Rusko platné prohlásil ve srozumění s bratřími. A sice odstranil mstu rodinnou a poručil, aby přečiny penězi se trestaly, které do státní pokladny se platily.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Petr I., Njegoš, vladyka Černohorský (1782—1830), cítě, že smrt se mu blíží, kázal napsati závěť; přísně poroučel rozvaděným plemenům, by nad mrtvolou jeho zapřísáhla se, že zapomenou na všechnu krvinu a pomstu a že nebudou se již ubíjeti. Proklel ty, kdož by neuposlechli posledních slov jeho. Potom k Bohu se modle, že hnaje Černé Hoře a všemu národu Srbskému, zemřel.

(J. Hudec. Osvěta. 1884.)

c) Msti se šlechetně dobrým!

viz i: „Nepřítel 4 c!“ „Velkomyslnost!“

Stalo se přede třemi nebo čtyřmi roky, že dvě *milosrdné sestry* cestovaly po severozápadní dráze Přijedše do Staré Paky, měly přesednouti na dráhu pardubicko libereckou, aby cestu svou mohly konati dále, neboť tu obě ty dráhy se křižují. I musely tu as půldruhé hodiny čekati. Co měly dělati? Usedly tedy na lavičce ve verandě, kteráž tu před hostincem nádražním jest a pokojně čekaly, modlíce se ze svých knížek.

Stalo se, že, co tu tak čekaly, přišel jakýs otrapa a shlédna je a vida, že jsou jeptišky, počal všelijak je urážeti; posléze i hlasitě jim spílal a nadával, nazývaje je tulačkami, světoběžnicemi, lenochy a t. p. — známo jest, že ti a tací osvícenci v ústech nadávky mívají, nevědouce pranic o vznešeném úkolu a těžké úloze takových sester a jsouce sami častokráte těmi největšími lenochy, darmochleby a blátošlapy — sestry, těm a takým pokloném zvykly jsouce, tiše seděly, ani se toho nevšímajíce, jakoby se jich ani netýkalo. Však Pán Bůh rozpustilce brzy potrestal.

Stalo se, že za nedlouho přišel jiný takový otrapa osvícenec, který, jak bylo viděti, s oním dobře se znal. I netrvalo to dlouho, ti dva do takové se dostali hádky, že se až servali; ale druhý, silnější jsa, prvého tak zbil, že ho až těžce zranil a ten, z ran krvácejíc, zůstal ležeti, což vidouce sestry, poznaly, teď že nastává úkol jim. I přistoupivše rychle, jaly se poraněnému pomáhati; svlékly ho, ohledaly ránu, vymyly a ovázaly a nejen to, doprovodily až ku loži jeho, kam dopraven byl, a tu sloužily mu a ošetřovaly tak dlouho, až z nebezpečí vyvázl. Pak teprv konaly svou cestu dále.

Tak mstily se milosrdné sestry. Zdaž týž pokročilý osvícenec nové doby ještě potom milosrdným sestrám nadával? — Tak vypravováno mi se zaručením.

(Boh. Hakl. Blahověst. 1884.)

Mše sv.,

viz i: „Maria 2 g!“

1. Dvou způsob zapotřebí; i táboři ji přinášeli.

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), uslyšev kdys, že někteří kněži z nedostatku vína oběť mše sv. pod jednou toliko způsobou sloužili, naplakal se mnoho i byl div takřka, že zármutkem nad tou smělostí nemocen neulehl. Pokárav hrubých provinilcův přísně nařídil, aby dvanáct kněží na každý měsíc do biskupského sklepa přicházelo pro víno, a osadnímu kněžstvu, pokud by toho třeba bylo, vína ke mši sv. rozdávalo. (*Drahé kameny.*)

Sv. *Václav*, kníže Český (928—935), puzen jsa nejhlubší uctivostí k Pánu Ježíši, Jenž pod způsobou chleba a vína sebe samého za nás Otci svému obětovati ráčí, vycházel o žních v noci na pole; nažav tu pšenice, vázal sám hrstě v snopy, snášel je na své pleci v úkryt domu svého, vymlácel je sám, třídil zrní na opálce, smílal na žernově, předposívál mouku, zadělával ji vodou vlastníma rukama naváženou a požehnav zadělání ve jméno nejsv. Trojice Boží, pekával chleby k budoucí potřebě kněžů obětníků. Podobně sbíral po vinicích hrozny, donášel tajně do sklípku, vytlačoval víno i schovával je pro kněžstvo k slavení nejsv. oběti. Jedinkým toho svědkem býval jeho druh a přítel Podiven. (*Drahé kameny.*)

Roku 1419 sbíral se český lid v hromady na hoře nazvané *Tábor* u Bechyně. A tu pro poutníky sloužili kněží mše sv. (*Děj. česk.*)

Jan Žižka, slavný vojevůdce náš († 1424), měl mši sv. ve cti a držel na to, aby mše sv. vykonávala se v ornátech. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

2. Kdy sloužena ponejprv v Čechách, kdy v Polsku; konala se i jazykem slovanským.

Bořivoj, kníže Český, roku 894 přijav křest sv. a vyučen jsa v katolické víře s králem Moravským Svatoplukem a s jinými knížaty jest se rozžehnav a přijav od sv. Crhy, biskupa, požehnání, do Čech zase odjel a biskup sv. Crha s ním jednoho v sv. písmě učeného muže a nábožného kněze jménem *Kajcha* vyslal. I přijda král na svůj hrad jménem Hradec, kostel ve jménu sv. Klimenta postaviti dal, kdež kněz Kajch mši sv. sloužil, která nikdy před tím (poněvadž všechno pohanstvo bylo a Čechové tehdáž jakožto neznabohové modlám oběti své činili) v Čechách nebyla sloužena, až to ponejprv, když skrze knížete Bořivoje do této země české světlo pravé víry Kristovy přinešeno jest. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Když léta 965 kníže Polský Mečislav od knížete Českého Boleslava dceru jeho *Doubravku* za manželku jest požádal, musel jest víru křesťanskou přijmouti. Což když byl učinil, vysláno bylo s tou vzácnou kněžnou a nevěstou Doubravkou několik pražských kněží, kteří by jí řádem církve sv. katolické (tak jak již v Čechách to samospasitelné náboženství svůj zrost mělo) mše sv. sloužili, svátostí posluhovali a lid pohanský v Polště obraceli. (*Hájek. Kron.*)

Z rozkazu sv. *Prokopa*, patrona našeho českého a od roku 1039 prvního opata Sázavského († 1053), sloužíval a zpívával v den sváteční jeden bratr po první v kůru hodině v klášterském chrámě mši sv. staroslovanským jazykem. (*Drahé kameny.*)

3. Přináší se

a) co oběť prosebná.

Roku 1322 podnikl *Jan Lucemburský*, král Český, bitvu proti Bedřichu Rakouskému. Časně z rána na den sv. Václava, 28 září byla polní mše sv. v českém táboře, král Jan potom přijal večeři Páně a svému vojsku dobré mysle dodávaje do bitvy je vedl a šťastně i zvítězil. (*Děj. česk.*)

Paní *Alžběta Kolovratová*, rozená z rodu Lobkovického, trpěla mnoho a dlouho bolením hlavy a pícháním, tak

že pochybovalo se o její uzdravení, jelikož i znamenití lékařové pomoci nedovedli. Její manžel Jindřich Libšteinský z Kolovrat, nejvyšší komoří, na to pak nejvyšší komoří v království Českém, zaslibil se na radu rozumných mužů, že kapli sv. Františka po 13 pátků navštíví, 13 mší sv. tuto sloužiti dá a jim přítomen bude. Po vykonané pobožnosti té vysoce urozená paní beze vší pomoci lékařské se uzdravila roku *1638*. (*Arcib. archiv.*)

Léta 909. sv. kněžna *Lidmila* ve snách vidění měla a v něm napomenuta byla, aby k sv. *Ivanovi*, poustevníku tohoto království Českého (jakž za to ten sv. muž, když z Tetína k té skále se navracoval, žádal), svého kněze Pavla, který by před tím mši sv. sloužil, poslala, poněvadž on v krátkém čase s bídným světem loučiti se bude. Lidmila probudivši se ze sna, ihned kněze Pavla k tomu muži sv. poslala, který přijeda do skály, před ním mši sv. sloužil, kterou když dokonal, na to třetí den sv. Ivan na cestu života věčného odešel a tu jest na tom místě, v té skále (jakž žádal) pohřben (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Vdova paní *Theodora Helena Mitrovská*, roz. Hanenwaldová z Eckersdorfu, po pět let byla churava a již celých deset měsíců na loži svém ani hnouti se nemohla. K nemoci, kterouž měla, přidružily se ještě 4 jiné a proto prohlášena byla od lékařův za nezhojitelnou. Tu dala po 13 pátků sloužiti mše sv. na ten úmysl, aby buď brzy zemřela aneb ozdravěla. Když 5. mše sv. odsloužena byla, chorá paní se uzdravila. Stalo se to roku 1637. (*Arcib. archiv.*)

Dne 26. července 1508 odbýván jest sněm na *hradě pražském* za krále Vladislava II. Biskup Olomoucký sloužil ve hlavním chrámě u sv. Víta velkou mši sv. o sv. Duchu, a když potom oba biskupové Olomoucký a Vratislavský do sněmovny přišli co zástupcové krále Vladislava, počalo se sněmování. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Léta 1481. Na den svatých pěti bratrův na *radnici staroměstské* v kapli Panny Marie kaplani purkmistrovi, jak bývalo od starodávna NB. sloužiti mší svatých zase počali a tu každý z konšelův dřív než do rady šel, u mši sv. býti a Pánu Bohu pomodliti se musil, pod pokutou starodávní. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Sv. *Václav* dal l. 924 vystavěti kostel sv. Vavřince, kde nyní klášter sv. Anny jest a při něm kněze jednoho, Letomil nazvaného, ustanovil, aby on tu za knížete a všecken lid jeho Pánu Bohu na každý den prosebné i posvátné oběti (t. j. mše sv.) obětoval a sloužil. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Před bitvou u Tannenbergu dne 15. července 1410, kdež němečtí rytíři od vojska polského úplně na hlavu poraženi jsou, dal si *Vladislav II*, král Polský (1384—1434), mši sv. sloužiti a ačkoliv posel za poslem přicházel, oznamuje, že bitva již započala, nedal se král vytrhnouti a teprv po mši sv. odebral se k vojsku, kdež se mu slavného vítězství dostalo (*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

b) Co oběť díků.

Josef Filipovič, baron, vrchní velitel rakouského vojska v Bosně, založil hned po dobytí Serajeva dne 18. srpna 1878 — den to císařských narozenin — dvě fundace, aby slouženy byly dvě mše sv. každého roku na památku osvobození křesťanstva a dobytí Serajeva. (*Čech.*)

Když tělo sv *Ludmily* v zemi ležící neporušené nalezeno bylo, ti, jenž tu přítomni byli vyzdvihnouce to sv. tělo z hrobu položili je na oltář sv. panny Kateřiny; kněží tu před ním mši sv. sloužili a všickni přítomní Pána Boha chválili, děkujíce Mu, že jest je takovým darem obohatiti a potěšiti ráčil. Což se dálo dne 19. října ve 12. hodinu, jenž byla středa roku 922. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

c) Za spásu duše;

viz i: „Spasení l b!“

V krajině za Turnovem odkázal r. 1411 slovutný *Jan Čúch* ze Zasady převoru a konventu řádu johannitů v Praze na Malé Straně u Matky Boží pět kop platu na zboží svém v Navarově a v Kobylé na mše zádušní. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Nákladem *Pavla Hada z Proseče*,

staršího nákladníka, jemuž náležel dům v Týnské ulici († 1680), zřízen byl v kostele týnském v Praze nový oltář sv. Vojtěcha, jehož obraz maloval slavný Karel Škreta, a učiněno nadání, aby každého téhodne u téhož oltáře dvě mše sv. slouženy byly od kněží řádu minoritův. *(Kar. Erben.)*

Karel IV., císař a král, otec vlasti české (1346—1378), založil na Karlově dne 18. září 1350, kostel a klášter, aby řeholníci slavné zádušní služby Boží konali zaň a jeho rodinu.

(Základní listina kostela na Karlově.)

Dne 4. října roku 1359 dal císař a král Český *Karel IV.* faráři sv. Vavřince v Potštejně 2 lány rolí, aby on i nástupcové jeho v kapli hradu potštejnského po všecky středy a pátky mše sloužili za duši jeho.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

L. 1343. *Karel*, markrabě Moravský, potom toho jména IV. císař Římský a král Český, dal jeden dům veliký při kostele sv. Víta (na hradě pražském) postaviti, učiniv nadání, aby se v něm 24 duchovních chovati mohlo, totiž 12 kněží, 6 jáhnův a 6 podjáhnův. Ty osoby aby v tom kostele Pánu Bohu sloužili, též sv. mši v svítání každý den o Panně Marii aby zpívali, kteréžto osoby také dostatečnou živností i všemi časnými věcmi opatřil.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Maršík z Vyšehnějovic založil s bratrem svým Janem r. 1403 nové kaplanství Božího Těla při kostele v blízké Bělé, jemuž vykázal chalupu, pole a plat ve Volči, za to však povinen byl kaplan v neděli a ve čtvrtek na tvrz vyšehnějskou dojíti a tam mši svatou sloužiti. *(Lib. conf. V.)*

Petr Višeň z Větří († r. 1452) prodal r. 1480 kostelu krumlovskému plat v Mirokovicích na spásu duše své a manželek svých Kateřiny a Mandalény z Drahova.

(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)

d) Za zemřelé,

viz i: „Očistec 2 b;“ „Zemřelí 2!“

Léta 1307. Královna *Alžběta* za duše svých manželův Václava a Rudolfa oltář v kostele sv. Víta na hradě pražském ve jménu svatých Šimona a Judy, apoštolův, postaviti rozkázala a je velmi bohatě nadala.

(Hájek. Kronika česká.)

R. 1362 paní *Benedikta*, vdova po † Vilému z Boru, učinila nadání na výroční památku manžela a synů svých zemřelých v klášteře křižovníků na Zderaze v Praze

(Wács Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Roku 1614 zavázal se *Jan, pán na Dívčici*, dosáhnuv i Řepice, dávati do kláštera budějovického každý rok pět džberů ryb kaprů, začež měli každý týden 4 mše sv. zádušní za předky jeho sloužiti *(Archiv u sv. Jiljí.)*

Eliška ze Smiřic, vdova po † *Sezemovi z Dobrušky*, dala roku 1384 nějaké peníze Jankovi, faráři v Opočně, aby sloužil zádušní mše za Sezemu, paní Jitku a paní Kunku.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

Ferdinand II., císař Rakouský a král Český (1620—1637), za oba své padlé vůdce vojska za Tillyho a Pappenheima a netoliko za ty samé, ale i za jiné mnohé v bitvách zhynulé a padlé, dal v příležitých časích slavné služby Boží za dlouhé časy vykonávati.

(Vác. Kozmanecius Čáslavský. Čas čes. Mus. 1833.)

Hynek Hlaváč, pán v Třebechovicích, ku sklonku života svého učinil s bratrem svým Jindřichem roku 1413 dne 25. srpna ještě štědré nadání kostelu náchodskému a k oltáři v Třebechovicích; onomu daroval 2 kopy platu ve vsích Výrově a Stěnkově, tomuto 1 kopu a 9 gr. platu a to proto, aby tudíž mše za duši nebožtíka Jetřicha z Janovic slouženy byly. *(Lib. erect.)*

Roku 1460 věnoval *Jan z Lipníka* oltáři sv. Petra a Pavla v kostele Panny Marie v Telči na Moravě všechny příjmy ze vsi Vilemiče u Studené, aby z nich zvláštní kněz u toho oltáře sloužil každý týden tři mše sv. za duševní spásu jeho manželky a všech příbuzných a konal jisté vigilie kvatembrové. Kněz ten „oltářník“ byl podroben faráři u Panny Marie.

(Gregor. Wolný.)

Roku 1330 dne 28. září zemřela královna Česká Alžběta a zpráva ta došla krále *Jana Lucemburského* v Tridentu. I jevil zármutek, oděl se ve smutek a dal za duši královny služby Boží konati. *(Petr Zbr.)*

Kunata z Komárova daroval v XVI. století 150 zl. do kláštera sv. Jana v Brně, začež podvolili se bratří menší tudíž sloužiti ročně čtyři mše sv. za veškerý rod Pešíkovský. (*Paprocký.*)

Za spásu duše *Kunika Kavalece ze Žamberka*, jenž před rokem 1402 zemřel, darován jest plat kostelu sv. Mikuláše v Praze. (*Lib. conf.*)

Léta 1100. U sv. Víta dala *Lidmila*, sestra knížete Břetislava sklep udělati a kaplu ve jméno sv. Tomáše, apoštola, a mnohými jinými platy nadala, tak způsobivši, aby se tu každý den mše sv. za mrtvé dála. (*Hájek. Kron. čes.*)

Petr, zdědiv po smrti Heřmana mladšího z Miličína, který u Křešcak udatně bojovav s mnohými pány českými za hynul roku 1340, zdědiv zboží miličínské, daroval 50 kop klášteru vyšebrodskému, aby byly mše sv. slouženy za duši Heřmanovu.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám. díl IV.*)

Mareš z Přehořova, pán na Jaroslavici, přijal na sebe roku 1398 povinnost platiti za spásu předků do kláštera křižovníků v Hradci.

(*Archiv třeboňský.*)

Za duši Ofky († 1300), manželky Jindřicha Vítkovce, dal *Petr z Rožemberka* v klášteře vyšňobrodském mše svaté sloužiti.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Roku 1382 za krále Českého *Václava IV.* založilo bratrstvo se znamením obruče a kladivka kostel Božího Těla ve farním okrsku sv. Václava na Zderaze; okolo kostela byl hřbitov. Bratrstvo tři kněze při tom kostele ztřídilo, kteří za zemřelé bratří záduší mše sloužiti musili.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Vladislav II, král Polský (1386 – 1434), dal za svou zemřelou manže ku sloužiti mše sv. ve více než sto kostelích. (*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

Roku 1378 dne 24. prosince založili bratří *Aleš a Beneš ze Vřeštova* nový oltář sv. Kateřiny v kostele vřeštovském, jejž nadali platy v Manivicích a Bohanově Lhotě, aby oltářník za duše bratra Aleše a manželky jeho Kačky mše svaté sloužil. (*Lib. conf.*)

4. Služ:

a) připrav se!

Jindřich Břetislav, biskup Pražský od r. 1182 a od r. 1193 panující kníže v Čechách, vždycky, kdykoliv četl mši sv., vyzpovídal se kterémukoliv knězi ze svých hříchův.

(*Kronika slezská.*)

Sv. *Vincenc z Brindisi*, kapucín, od času svého kněžství sloužil každý den i při nejprudších bolestech dny, kterými uchvácen byl, mši sv. Velmi svědomitě se připravoval k nekrvavé oběti Nového Zákona; kolikrát to trvalo několik hodin, nežli všecek jsa zaměstnán modlitbou a rozjímáním k oltáři Páně přistoupil. Mezi mší sv. ronil hojné slzy, pamětliv jsa neposkvrněného Beránka, Který za hříchy naše se obětoval († 1619). (*J. Schindler.*)

b) Služ pilně!

Godešalk, od roku 1148 opat Želivský († 1184), krmil duši svou takřka den jak den chlebem andělským; aniž kdy mši sv. obmeškal, kromě tehdáž, když přeútlé svědomí jeho čehosi za podstatnou vadu považovalo. Na dalekou cestu bával s sebou hybný oltářík, aby přijda někam, kdež by mešní kaple nebylo, přece Beránka Božího obětovati mohl. (*Drahé kameny.*)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), dokavad byl s to, sloužíval den jako den oběť nejsvětější.

(*Drahé kameny.*)

Josef Čeněk z Wartenberku, děkan kapitoly v Solnohradě působiv dříve přes 40 roků v diecési Králové-Hradecké († 1843) oběť mše sv., i když z domu vzdálen byl, i na cestách, i buď za svým úředním povoláním, buď z jiné potřeby konaných, den co den sloužiti neobmeškával. (*Čas. kat. duch. 1843.*)

c) Konej skroušeně!

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století, byv na kněžství vysvěcen, hojné slzy prolévaje každodenně obětoval oběť nekrvavou, aby smilovnost Boží naklonil sobě a všemu lidu. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Adam Kravarský, jesuita, slovutný missionář v Čechách za císaře Ferdinanda II. († 1660), nejsvětější oběť slavil s tak pokornou uctivostí, s tak horoucnou milostí, že se tomu katolictvo divilo: „Ó jak svatě slouží mši svatou tento svatý kněz“. Na svou mši svatou strojíval se Kravarský, měl-li kdy, slyšením dvou mší svatých; doslouživ svou mši svatou, obcoval na poděkování dvěma mším svatým.

(Drahé kameny.)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), sloužil li mši svatou ozývala se duše jeho skroušenost a k Božímu Beránkovi milost vzdycháním a slzením. *(Drahé kameny.)*

d) Služ zbožně!

Josef Velamin Rutski, metropolita Rusínů v Litvě (1617—1637), stav se po své profesi brzy knězem sloužil každodenně mši svatou s pobožností a vroucností, takže všickni přítomní bývali dojati. *(Ant Rejzek. Sv. Josafat.)*

Starý rektor gymnasia v Uherském Hradišti napsal a přísahou stvrdil výrok svůj řka: „Ctihodný P. *Augustin Strobach*, jenž r. 1682 co missionář podstoupil smrt mučennickou, vyučoval r. 1677 za mého ředitelství v Hradišti umění řečnickému. Dosvědčuji pod přísahou, že v muži tom spatřoval a cítil jsem světce Božího, zvláště když při oltáři konal oběť nejsvětější, nebo při tomto úkonu vyzařovala z tváře jeho jakási nevypravná svatost. Konaltě oběť tu s nejvroucnějším zápalem pobožnosti, ale spolu i s výrazem největší skromnosti, takže příkladem jeho všickni, kteří mši sv. obcovali, byli v mysli vzděláni a povznešeni.“

(Mat. Procházka. Missie jesuit.)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), konal oběť mešní velmi uctivě a pobožně, tak že světští lidé na jeho mši sv. rádi chvátali.

(Drahé kameny.)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český a od r. 982 druhý biskup Pražský († 997), v každý den, když jen mohl, slavil s čistým srdcem, pln víry a lásky, oběť Nového zákona. *(Drahé kameny.)*

5. Aby se sloužila, zařizuj!

Arnošt z Hostyně daroval r. 1332 s chotí svou Adličkou ves svou Pardubičky cyriakům v klášterci sv. Bartoloměje v Pardubicích bydlícím, aby za to denně v klášteře dvě mše sv. sloužili.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

Ctihodný *Ivan*, vladař Srbský († 1503), uvolil se roku 1498, že bude klášteru sv. Pavla dávati to, co dával jeho bratr Djurdj, jenž vstoupil do kláštera, aby za to každou sobotu v kostele klášterním obětovala se mše sv.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Roku 1701 stal se v Pištíně farářem *Václav Ant. Liška* z Kutné Hory a vystavěl kapli na hřbitově a při ní založil dvanácte mší sv., z nichž vždy měsíčně jedna v téže kapli měla býti sloužena. *(V. Truhlář. Method. 1887.)*

Jan, kníže Korutanský, bratr císaře a krále Českého Karla IV., daroval roku 1358 ke kostelu Matky Boží na hradě karlšteinském a ke kapli sv. Palmaci ves Lhotu Žebrákov, aby děkan na Karlšteině denně sloužil mši sv. v dotčené kapli. *(Archiv gub.)*

Přemysl Otakar I., král Český (1197—1230), v čase svatopostním choditval do chrámu pražského a sám osobně požadoval kněze aby mše sv. buď za živé anebo za mrtvé anebo votivní sloužil, dav jim velké stipendium. To jsme viděli a o tom dáváme svědectví. *(Pokrač. Kosmy.)*

Roku 1395 založila *Anežka z Roudnice*, vdova po Smilovi ze Šternberka, oltář Všech Svatých, sv. Mikuláše a sv. Kateřiny při kostele v Třebechovicích, věnujíc při tom oltářníku budoucímu 6 kop ve vsi Roudnici, aby při oltáři třikráte za týden mši sv. sloužil.

(Lib erect. IV.)

Vojek ze Vřeštova a *Albert*, syn Rubina z *Ryzemburka*, založili r 1348 oltář a kaplanství při kostele chotěbořském. *(Tingl. lib. conf.)*

Roku 1395 zemřel *Jan ze Žampachu*; dědicem jeho stal se bratr jeho Mikeš. První starostí nového pána bylo, vše to splniti, což bylo posledním přáním zemřelého. Týž byl si totiž umínil, dáti almužnu do kláštera Orlíka (nyní Klášterce) 14 grošů na každý týden z mlýna chocenského a to věčně. Chtěje Mikuláš

vůli jeho vyplniti, spečetil roku 1395 11. listopadu list, jímž se zavázal plat zmíněný vydávati na takovou výminku, aby mniši šestkráte do roka slavně mše sloužili. (*Lib. erect.*)

6. Slyš!

Léta 1104 vytáhl *Boleslav III.* Křivoustý, král Polský (1102 - 1139), proti Pomořanům; prvé však než pochod nastoupili, byl i král i vojsko mši svaté přítomni a šťastně nad Pomořany zvítězil. (*Mart. Gallus Děj. pol.*)

Břetislav, kníže Český, léta 1100 ten den před vigilií sv. Tomáše, tím raněji poručil kaplanu svému mši sv. sloužiti a po vykonání služeb Božích na lov odjel. (*Poselkyně.*)

Je zvykem na *Hané* na Moravě, že mše sv. bývá střídavě ranní a hrubá. Ve velkých dědinách bývají mše svaté dvě. „V zasvěcený svátek celou mši sv. nábožně slyšeti," plní se arci svědomitě od zbožného lidu.

(*Jan Herben. Květy 1883.*)

Sv. *Ludmila* předzvěděvši duchem Božím o své smrti, kaplana svého za to žádala, aby jí v kostele sv. Michala, archanděla, mši sv. sloužil, při kteréžto ona Bohu svému tělo i duši svou slzavě poroučela roku 927.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Císař *Otto* času postního léta 984 vyjel z Říma, aby slavný den velikonoční slavil v Čechách a potom s sebou z Říma sv. Vojtěcha, biskupa Českého, vzal. Tu na ten den on biskup před císařem a přede všemi jinými biskupy sv. mši sloužil, ježto to nenáleželo, leč arcibiskupům, ale císař tak míti chtěl, proto neb k Vojtěchovi zvláštní milost měl. (*Hájek. Kron.*)

Blahoslavený *Karel Spinola*, Pražan, jesuita, mučeník († 1622), v žaláři přehrozném útěchy nalezal zvláště v tom, že se tam sloužila mše sv.

(*Drahé kameny.*)

a) Slyš často!

Léta 894. Sv. biskup Crha pod jménem sv. Klimenta pátý kostelíček založil na hradě řečeném Hradci půldruhé míle od Prahy na vrchu při řece Vltavě ležícím, na kteréžto Hradec kníže *Bořivoj s Ludmilou* často jezdil, v tom kostelíčku své modlitby Pánu Bohu konal a jednoho kněze ustanovil, který by každodenně mši svatou v témž kostelíčku sloužil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně díl I.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), každého dopoledne býval na dvou mších sv., nikdy také nezanedbal bohoslužby odpolední.

(*Ant. Gindely. Děj č. p. l. 1618.*)

Sv. *Hedvika* († 1243), choť Jindřicha I., vojvody Vratislavského od roku 1201, do chrámu Páně na mši svatou, na kázaní a na hodiny chodívala ve dne i v noci bosa v dešti a blátě, ve sněhu, kdy mrzlo, až praštilo. Kolik kněží uhledala, tolik mší téhož dne slyšela, modlic se na zemi prostřené, neb na kolenou. (*Drahé kameny.*)

Sv. *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský nar. v Polsku (1095), býval každodenně mši svaté přítomen a to klečmo. (*Fr Ekert. Církev vítěz.*)

Arcikníže a vrchní velitel rakouského vojska *Leopold Vilém* zdržuje se v čas války se Švédy asi 1644 v Klatovech, vyslyšel každý den dvě mše sv.

(*Jos. Sroboda. Vlast.*)

V sakristii chrámu týnského v Praze stojí starožitný kříž prostřední velikosti, o němž se povídá že stával v modlitebně sv. *Ludmily*, když zbožná tato bába sv. Václava v paláci svém v týnském dvoře sídlila. Za vlády pohanské kněžny Drahomíry byl však týnský chrám bohoslužbě křesťanské uzavřen a takž chodila sv. Ludmila tajnou chodbou do podzemní kaple pod kostelem týnským, aby tam s vnukem svým sv. Václavem v noci mši svaté přítomna byla. Na oltář v kapli té dala pak postaviti onen kříž z modlitebny své a před ním zde oba pobožnost svou konali. Jeť pak tělo Kristovo na památném kříži tom zhotoveno z tlačené kůže, která kůže prý pochází z těla lidského a to z mrtvoly prvního křesťana, jenž byl za vlády Drahomířiny pro víru Kristovu utracen.

(*Jos. Svátek. Pražské pověsti.*)

Marie Maximilianka, roz. hraběnka ze Žďáru († 1690), pokud jí bylo lze, bývala den jak den na několika mších svatých, slzy roníc.

(*Drahé kameny.*)

Jakub Sobieski, otec Jana Sobieského,

od roku 1674 krále Polského, nařídil synům svým, aby každodenně chodili na mši sv; neb mše sv., říkával dle polského přísloví, nikomu času nezkalí *(Jar. Klika. Jarý věk. 1883.)*

Spytihněv, kníže Český (895—912), při mši sv., kterou mu kaplan jeho každodenně sloužil, mnoho slzí vylévaje vroucně Pánu Bohu se modlil. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Sv. *Václav*, kníže mladý (928—935), jakožto poslušný mládeneček otce svého Vratislava i báby své sv. Lidmily, na každý den při mši sv. v kostele sv. Petra a Pavla v Budči vínem a světlem posluhovati nezameškal, v kterémžto posluhování až do své smrti setrval a té nejdražší oběti mše sv. tak mnoho sobě vážil, že jest z kostela nikdy až po vykonání všech mší svatých nevycházel. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Sv. *Václav* (928—935), když byl sněm v Řezně držán roku 925, na kterýžto i také on mezi jinšími knížaty povolán byl, z kostela do kostela po mšech sv. až do poledne chodil. *(Jan Beckovský Poselkyně.)*

b) Slyš nábožně!

L. P. 1356 byl přítomen císař *Karel IV*, otec vlasti naší, službám Božím v Metách, jež konal papežský legát, kardinál Talleyrand, které mši sv. obcovali i přítomní knížata, arcibiskupové a velmožové. Císař sám skvěl se v plném ornátě císařském s korunou na hlavě. A poněvadž každý korunovaný císař Římský práva od papeže nabyl, že při službách Božích ve řejně od oltáře sv. Evangelium směl před lidem jako skutečný jáhen zpívati, použil Karel tohoto práva svého a zpíval od oltáře v svém ornátě císařském sv. Evangelium, které se čte o jitřní mši sv.: Za onoho času vyšlo vyřčení od císaře Augusta, aby popsán byl veškeren svět atd. A tak činíval to císař Karel také každoročně v Praze v chrámě Páně Svatovítském, kdykoli tyto svátky vánoční v Praze slavíval. *(Čís. Karel IV. J. Křt. V.)*

František Josef I., císař a král Český od roku 1848, i když na cestách jest, každou neděli a každý svátek obcuje mši sv. s pobožností vroucnou. *(Ludm. 1888.)*

Sv. *Kazimír*, královský princ polský († 1483), vykonav ranní modlitbu spěchal do kostela na mši sv. Mezi nejsvětější oběti byla pobožnost jeho tak vroucí že každý anděla viděti se domníval. *(J. Bílý. Legenda.)*

Poláci v Krakově přijdou do kostela a položí se tváří na zemi, ruce rozloží na strany a v tomto položení kříže vytrvají dlouhou chvíli, ba nevím ani, jak dlouho, bez pohnutí jako bez života. Takové položení cizince nemálo překvapí. Tu leží dvacet i více osob mužských i ženských, které neokazují ani nejmenšího pohybu. Mše sv. začíná, ale oni nevstávají, ministrant dává znamení k pozdvihování a tu které osoby ještě zpříma klečely, nyní čelem dotýkají se země. V okamžiku, když obětní chléb a víno proměňuje se v nejsvětější tělo a krev Spasitelovu, stává se po celém chrámě šumot, ozývají se všecky citoslovce, kterými srdce polské věrou proniknuté chce vyjádřiti svou nicotu před tváří Nejvyššího. Hojný počet viděl jsem při této mši sv. přistupovati ke stolu Páně a mnoho bylo ještě těch, kteří zpovědnice obklopovali. Takto zbožnost jeví se u lidu měšťanského a u venkovského ještě více. *(Ant Dostál.)*

Františka hraběnka Slavatová, choť Joachima Slavaty († 22. září 1676), odbyvši hodinky o blah. Panně Marii šla na mši sv. Obcujíc nejsvětější oběti, rozjímala skroušeně muky Boží. Bylo-li několik mší svatých po sobě, zůstala na všech. *(Drahé kameny.)*

Václav II., král Český (1282—1305) jsa na mši sv., činil díky a prosby klečmo s očima a rukama vzhůru zdviženými. Mezi velkou dával tři neb čtyry mše sv. sloužiti, při čemž se mu nikdy nestýskalo; vždyť leckdy dopoledne šestnácti jindy dvaceti mšem sv. pobožně obcoval. Měl zvyk po obětování kleknouti u oltáře, zulíbati pravici obřadujícímu knězi a obětovati peníz stříbrný. *(Blahověst 1872.)*

c) Při ní knězi posluhuj!

Hrabě *František z Clary* a Aldringen a hrabě Maximilian Martinic dali r. 1708 krásný příklad dětinné úcty ku Rodičce Boží v Marie Září tím, že knězi

při oltáři milostného obrazu při mši svaté sami posluhovali

(P. Ondřej. Princ.)

V chrámu redemptoristů ve Vídni vzdával častěji Bohu též oběť mše sv. Dr *Greif* pro Klimenta Marii Hofbauera († 1820), vychovatele knížete Bedřicha Schwarzenberga, napotomního arcibiskupa a kardinála Pražského, při čemž mu sám princ jako pokorný sluha mešní po boku stál.

(Mich. Haringer)

Sv. *Jan Nep*, patron náš český (nar. 1340, † 1393), jako pacholík nejraději sloužíval knězi při oltáři. I docházel každodenně do blízkého kláštera pomuckého u Zelené Hory a tam vždy s takou pobožností duchovnímu posluhoval, že se tomu divili.

(J. Bílý. Legenda.)

Dne 25. prosince 1414 přijel císař *Sigmund* na sněm kostnický s chotí Barborou Celskou, mnohými knížaty a kněžnami i s nádherným komonstvem asi tisíci jezdců, pak sám osobně veliké mši sv. zpívané s neobyčejnou skvostí a nádherou přítomen byl. Podle starodávného obyčeje ministroval při tom král Římský u oltáře za jáhna přistrojen s korunou na hlavě a zpíval hlasem vysokým Evangelium: „Vyšlo jest vyřčení od císaře“ Po mši svaté odevzdal mu papež svěcený meč s doložením, aby ho užíval k obraně Církve. Sigmund s radostnou ochotností přislíbil, že tak učiní. *(Děj. česk.)*

Před bitvou a strašnou porážkou Turků u Vídně r. 1683 dne 12. září odebral se *Jan Sobieski*, král Polský, se synem svým Jakubem ke kapli zbořeného kláštera kamaldolského na Hoře Lysé, kde je očekával Marco d' Aviano, aby jim mši sv. sloužil. Sám král jemu ministroval a syn jeho representant zbožného lidu při ní se vroucně modlil.

(Mat. Procházka. Čas. kat. duch 1883.)

Pan *Adam ze Sternberka*, nejvyšší český purkrabí za císaře a krále Ferdinanda II. (1620 – 1635), ve františkánském chrámu Páně Nanebevzetí Panny Marie v Bechyni při mši sv. knězi mši svatou sloužícímu ochotně a pobožně přisluhoval.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Sv. *Václav*, vévoda náš Český (912—926), nejen jako pachole svému knězi Pavlovi na Budeči při mši sv. přisluhoval, alebrž i jako vévoda tak činil.

(Jan Val. Jirsík.)

7. Rouhání dochází trestu;

viz: „Rouhání 5!“

Mučennictví,

viz: „Víra 3 c!“

Myši,

viz: „Nehody živelní 11!“

Náboženství,

viz i: „Víra!“

1. Katolické jest pravé; bylo obmezováno.

Na blah. P. *Hofbauera* (Dvořáka † 1820) rozzlobil se jistý protestantský dvořenín; veřejně sluhu Páně tupil a velkých buřičův sv. víry mu nadávaje, doložil, že zůstati se má a umříti v té víře, v které se kdo narodil. Na to bez rozpaku ihned vážně odpověděl P. Kliment: „A proč tedy, prosím, Martin Lutr nezůstal ve své víře a v ní neumřel?“ Nad tím zaražen odvětil protestant: „Všickni jsme synové téhož Otce, Jenž jest v nebesích, ať již jsme té neb jiné víry.“ Na to trefně u vší mírnosti sluha Páně: „Je-li Bůh Otcem vaším, kde jest matka vaše? Nám katolíkům svatá, římská, katolická a apoštolská Církev matkou jest.“

(Škola Bož. Srd. Páně. 1876.)

Dne 21. dubna r. 1783 za císaře *Josefa II.* počaly biskupský kancelářský pořádek a brzo na to i štola předepsána pro faráře. Brzy následovaly rozdělení far, pořádek služeb Božích a pobožností v Praze, které dle nejvyššího nařízení prvním květnem započíti

měly, pročež se večer den před tím všemi zvony v Praze vyzvánělo. Dle tohoto předepsaného kostelního pořádku mělo se při mši sv. a při litaniích odpoledne denně jen na varhany hráti a zpívati bez hudebních nástrojů. Mše sv. měla se jen při hlavním oltáři čísti a sice vždy po půlhodině. V klášteřích nesmělo se po mši sv. dávati požehnání ani kázati. Líbání sv. ostatkův se zapovědělo; jakož i zakázány průvody poutní a všecka processí mimo na Boží Tělo, kdež ale se konati směly jen v kostelích farních na venkově a v Praze v metropolitním chrámu sv. Víta a v neděli na to v kostelích týnském u sv. Jindřicha, u sv. Mikuláše na Malé Straně a na Vyšehradě. I o křižových dnech směla se processí odbývati, jindy však nikdy.

(*Ant. Honsatko. Das Vaterland.*)

2. Náboženství

a) nezneužívej!

Ivan, velkokníže Ruský, jenž ku konci XV. století žil, nespravedlivě rozšiřoval říši svou zvláště na útraty velkoknížectví Litvínského. I skládal křivé přísahy, rušil smlouvy a vedl nespravedlivé války. A přece ošemetník u lidu předstíral, že chce náboženství rozšířiti a chtivost svou po zemích zastíral pláštěm sv. náboženství.

(*Aug Schlözer. Děj. Litvy.*)

Olgerd Litevský, velký kníže, pohan, chtěl se dáti v křesťanském náboženství vycvičiti a s celým národem pokřtíti roku 1358, pokud mu *řád německých křižáků* navrátí krajiny pruské od Litvy násilím odtržené. Že však těm milým německým bojovníkům pro víru více na kusu země záleželo, nežli na pokřestění národu Litevského a císař a král náš Karel IV. je přinutiti nemohl, sešlo ze všeho dalšího jednání.

(*Děj. Litvy.*)

Roku 1394 vpadli *rytíři řádu německého* s velkým vojskem, v němž Slezané, Rakušané, Němci, Angličané a Francouzové ze zbožného úmyslu, aby pohanské prý Litviny na víru katolickou obrátili, se nalezali. Vojsko to čítalo 500 000 mužů. U Vilna svedena bitva, v níž, jak pruské kroniky praví, 30.000 mužů zahynulo, avšak ztráta ta byla mnohem větší. Vítězem byl Vitovd, statečný Litvan, bratrovec krále Polského Vladislava Jagiella. Tak potrestána vládychtivost německých rytířův. (*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Vratislavští odpírali poslušnost a přísahu věrnosti roku 1458 zvolenému králi Českému Jiřímu z Poděbrad. Náboženství a víra byly vlastně jen pouhou zástěrou; hlavním podnětem zuřivého vzteku byla národní nenávist proti Čechům a žádost pomsty za utrpené porážky a škody za husitských válek. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

b) Nevnucuj ho!

viz: „Víra 4 c!“

3. Vyznávej ho slovem i skutkem!

viz i: „Víra 4 a!“

Léta 1232. Toho roku v lidu *českém* počalo růsti veliké náboženství, kteréžto pocházelo z hojnosti zlata a stříbra a velikého bohatství, tak že jsou páni nejznamenitější v království Českém opouštějíce manželky dávali se do zákonův zvláště řádu templářského. Mnozí z svých pevných hradův dělali kláštery a tu přijmuce k sobě některé osoby též řádu povýšenějšího se všemi statky jich tu sloužili Pánu Bohu ve dne i v noci. Někteří pak chudší staveti dali na svůj náklad ve vsích kostely farní hojné pro odplatu Boží a jich poddaní i jiní aby za ně i za sebe Pánu Bohu obětovali své modlitby. Lid pak obecný vida takové náboženství, také chválili Pána Boha; pomáhali lidé velmi rádi těm modlitebníkům věcmi časnými, chtíce býti účastníci i jejich modliteb A Pán Bůh dával všech věcí velikou hojnost, obilí, vína a oleje a otvíral na ten čas velmi štědře lidem své podzemné poklady.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Ferdinand III., císař a král Český (1637—1665), víru katolickou tak miloval, že začasto říkával ku svému synu Leopoldovi I, že by se raději říše své vzdal, než aby nepoužil každé příležitosti k rozmnožení víry; že by raději i s chotí a dítkami o holi šel do vy-

hnanství, než aby nějakou křivdu Bohu a Církvi dopustil. Ouť se i modlíval, že by ihned od kata se dal odpraviti, kdyby to katolické Církvi prospělo.

(*Avancinus.*)

Bývalý moravský zemský rabín *Marcus Benedikt*, jenž bydlel v Mikulově, najal si jednou od jednoho z tamních hostinských povoz, že někam pojede. Jel. Netrvalo to půl hodiny, už se vrátil. Hostinský vyběhnuv ven, ptá se, co že se mu stalo?

„Nic se mi nestalo; aby se mi však nic nestalo, prosím vás, pane hostinský, dejte mi jiného kočího, s tímto já nepojedu!“

„Udělal vám něco?“

„Neudělal mi nic; jeli jsme však vedle kříže a ten kočí před ním nesmeknul; snad se styděl za kříž; pane, takovému člověku, jenž se stydí za své náboženství, já svůj život nesvěřím.“

NB. Vskutku onen kočí asi za tři neděle po této události spáchal vraždu.

(*Škola Bož. Srd. P. 1874.*)

Jakub Sobieski, otec Jana III. Sobieského, od roku 1674 krále Polského, doporučoval vřele synům svým v Krakově studujícím, aby bedlivě konali povinnosti náboženské a napomínal, aby se chovali tak, jak rodu jejich vznešeného hodno jest ku cti jména polského.

(*Jar. Klika. Jarý věk. 1883.*)

Nábožnost,

viz i: „Modlitba!“ „Žena 3 c!“

Jeví se celým jednáním.

Alžběta Kateřina, nebo jak se sama jmenuje Isabella Kateřina, sestra Arnošta hraběte Harracha, kardinála arcibiskupa Pražského († 1667), a manželka Albrechta Waldšteina, byla velmi pobožná a nazývána proto od současníkův „princeps religiosissima“.

Bl. *Anežka Česká* († 1282) v chrámě obcuje mši svaté až do poledne, klečíc na holé podlaze. Odpoledne a z večera modlí se klečmo hodinky; prosí Pána Boha skroušeně za odpuštění hříchův, činí přímluvu za dušičky v očistci, též za všecken národ Český. Po půlnoci prostě oblečena putuje s věrnou družkou bosa po pražských kostelích, buď si povětří jakékoliv a zima sebe tužší. Ostatky Svatých uctivši vrací se před svítáním na královský hrad. Posti se velmi, málo spává na tvrdém lůžku. Milosrdných skutkův pilně prokazuje a často svátostmi svou duši posvěcuje. (*Drahé kameny.*)

Anna, dcera krále Vladislava II. a manželka císaře Ferdinanda I. (nar. r. 1505), byla žena nad míru zbožná.

(*Ant. Gindely.*)

Joachim Barrande, slavný badatel českého siluru (1832—33), byl zbožným a upřímným katolíkem. (*Vesmír 1885.*)

Nebylo lze nikomu ubrániti se mocného pohnutí, když patřil na vroucí uctivost kardinála a arcibiskupa pražského *Bedřicha Schwarzenberga* († 1885) při bohoslužbě, an každý pohyb jeho na jevo ji dával; slyšeli jsme od protestantů, že pouhým pohledem na oltář byli uchváceni, ano i mělkým světákům přešla aspoň na okamžik chuť ku marnostem a pomluvě, když dopadl na ně paprsek vroucnosti a vznešenosti jeho.

(*Rob. Nostic. Rienek. Karel Schwarz.*)

Dobeš z Bechyně a z Kamenice († asi 1360) byl pán v celé zemi české na slovo vzatý a muž mysle nábožné.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám. d. IV.*)

Bialaczowski, znamenitý biskup Krakovský v XIII století, vyznamenal se neobyčejnou nábožností opravdovou láskou pastýřskou, tak že zván jest otcem lidu svého (*Děj. pols.*)

Blanče čili Markéta z Valois, manželka císaře a krále našeho Karla IV. († 1. srpna 1348), byla i velmi zbožná paní. V novém chrámě u sv. Víta založila oltář sv. Ludvíka, patrona národa Francouzského, i mnoho skvostných rouch a jiných ozdob tomu chrámu věnovala. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Blažena, dcera Otakara I. (1197—1230) a Konstancie Uherské, trávíc

posledních 20 neb 30 let v Miláně, zde svou nábožností takovou lásku si získala, že od některých přehorlivých ctitelů za osobu svatou byla pokládána.
(*J. Konec. Obzor. 1885.*)

Jakub Bobola, otec blahoslaveného Ondřeje Boboly, mučenníka, Poláka († 1657), dal dřevěný kostel všech svatých v Krakově z kamene vystavěti a učiniv k němu hojné nadání, vyhradil sobě a dědicům svým podací právo.
(*Drahé kameny.*)

Bojkové, lid ruskoslovanský v Haliči, přiznávají se k východní sjednocené církvi řecké se slovanskou liturgií a jsou velmi pobožni.
(*Dal. Wahilewič. Čas. čes. Mus. 1841.*)

Boleslav II., kníže Český (967—999), neobyčejnou se skvěl zbožností, takže i „Pobožný“ nazván jest. Založilť biskupství v Praze, první kláštery v Čechách a mnoho jiných chrámů Páně. Byltť i horlivým milovníkem modlitby a služeb Božích. (*Děj. česk.*)

Když r. 1028 vítězný kníže Český *Břetislav* domů se vracel z Uher s kořistí velikou, zaplakal uzřev slavný někdy Velehrad ve zříceninách a chrámy Boží v něm spustlé a zohavené.
(*Kar. Eichler. Posvátná místa.*)

O zbožném smyslu *Bulharův* v Sofii svědčí četné nástěnné malby po kostelích v městě i v okolí z XV. a XVI. století.
(*Gerlach.*)

Antonín Burger, děkan v Brandýse nad Labem († 1850), byl opravdu nábožným a v smýšlení svém církevním, varuje se jen zevnější obřadnosti.
(*Fr. Doucha. Čas. kat. duch 1851.*)

Antonín Theodor z Coloredo-Melsu a Wallsee, kardinál a od roku 1777 arcibiskup Olomoucký, vyznamenal se velmi pobožností svou, jakož i jinými dobrými vlastnostmi.

Nábožností vyznamenali se již i pohanští Slované. Tak *Čech* přitáhnuv (asi 451) do Čech z velké Charvacie, kráčel v čele lidu svého, bohy na plecích nesa. A na Řípu vzplanula první oběť v zemi české na počest bohům slovanským.
(*Kar. Vl. Zap. Česk. mor. Kron.*)

Velký počet kostelů, klášterů, kaplí, oltářů, co jich bylo v Praze ve druhé polovici XIV. století a četná a hojná nadání pro duchovní osoby při nich sloužící svědčí zajisté o zbožné mysli vyšších i nižších stavův v *národu Českém* jak ve starších časích tak i v tehdejším věku, poněvadž pobožných nadání a zakládání pořád i tehdáž ještě valně přibývalo. Slavné, řádné a časté konání služeb kostelních bylo účelem, který při tom pobožní zakladatelé předně měli na mysli.
(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Mám za to, — praví Aeneas Sylvius — že za mého času (krále Jiřího 1458—1471) v celé Evropě není žádného království, které by více a skvostnějších i ozdobnějších chrámů mělo, jako *země česká*. Převysoké kostely, dlouhými a širokými klenutími nadezděné, oltáře vysoké od zlata a stříbra se blýští, jímž ostatky Svatých obaleny jsou; oděvy kněžské perlami krumplovány, nářadí kostelní nad míru skvostné; okna, skrze něž světlo do vnitřku padá, jsou prostranná, vysoká, ze světlého skla uměle složena. Tato podivná skvostnost jest netoliko ve městech, ale i ve vsech. (A to psal Aeneas S. nedlouho po ukončení války husitské, kterou tak mnoho vzácných památek českého umění zmařeno).
(*Aeneas Sylvius.*)

Dagmar čili Markéta, dcera nešťastné královny Adléty od krále Přemysla Otakara I. zavržené, stala se královnou Dánskou a byla zrcadlem ctností domácích a příkladem zbožnosti. Umřela roku 1213 a ještě na smrtelném loži vysílala modlitbu k nebi za blaženost země a štěstí krále, choti svého.
(*Zap. Čes. mor Kr.*)

P. *Gelasius Dobner*, otec českého dějezpytu, člen řádu piaristského (nar. r. 1710), byl kněz velice nábožný, řádu svému neobmezenou láskou oddaný.
(*A. Žák Vlast r. VIII.*)

Zámožný sedlák z *Dubňan* živou mocí nechtěl o pouti Svatojanské v Praze spáti na loži r. 1883. „Vyležat sa možu bár doma, proto sem nešen na kajicnů púť,“ pravil a dav sobě těžké své slovenky (boty) pod hlavu přespal dvě noci na holé zemi.
(*Jan Herben. Květy 1883.*)

Eliška, poslední Přemyslovna († 1330), byla jako její oba rodiče křesťankou velice zbožnou a to jak v letech mladistvých, tak a obzvláště na strastiplném sklonku života svého. Mši svaté byla přítomna každodenně, k čemuž již

za svobody mívala zvláštní kaplany. K ostatkům Svatých mívala velikou úctu, vyprošujíc je sobě od rozmanitých osob a kostelů; dávala je zasazovati do zlata a do stříbra i drahých kamenů, do relikviářů rozličných forem, též na způsob monstrancí. (*Jos. Kalousek. Kal. Ústř. Mat. šk. 1886.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1635) vyznamenal se již co studující v Ingolstadtě zbožnou horlivostí; předzpěvoval při službách Božích, nosíval kříž v církevních průvodech, odíval se v roucho kajících při pobožnosti čtyřicetihodinné, což vzbuzovalo podivení a lákalo mnoho diváků. Tisíc dukátů kteréž jednoho masopustu dostal na zábavy, věnoval na stavbu nového oltáře a osvědčil tím, že je pobožným nejen před lidmi, nýbrž že také chtíče své dovede držeti na uzdě. (*Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.*)

Před svým odjezdem do cizozemska pravil *Gorčakov* († 1883), kníže a kancléř ruský, ku knězi Bogoljubovi: „Modlete se za mne, jsem hříšný člověk. Věřím však upřímně v Boha a jsem carovi vždy oddán. Vidíte na mne tento kříž? Kříž ten zavěsil mi car v den, v němžto mi spásu ministerstva svěřil. Při tomto kříži přísahal jsem Bohu, že budu carovi věrně a dle pravdy sloužiti. Přísahy té jsem dosud nezrušil. Vždy před spaním i vstáváním líbám tento kříž, jejž i do hrobu ssebou vezmu!“ (*Novosti.*)

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský v XVII. století († 1667), byl velmi zbožný. Zbožnost a horlivost byla toho příčinou, že se zasazoval ze všech sil, aby šířila se v Čechách sláva Boží a rostla v srdcích věřících bázeň jména Hospodinova. (*Fr. Krásl. Arn. hrabě Harrach.*)

Hrabě *Ludvík Harbuval-Chamaré* († r. 1873) byl zbožným synem Církve sv., což i zastáváním sv. práv její i skvělým obdařováním svěřených sobě chrámů patronátních dokazoval; byl dobrým otcem rodiny své, an syny své zbožně vychoval; byl i otcem chudiny. (*Blahovest. 1873.*)

Valentin Herburt z Fulštejna, biskup Přemyšlský († 1572), byl muž nejen učeností, ale pobožností proslulý a v Tridentě na koncilium tak si počínal, že odjel ode všech jsa rovně vysoko vážen. (*Hozyjuš.*)

Jan Horák (Horatius) z Milešovky, konečně koadjutor biskupa Olomuckého († 1551), pro svou učenost a zvláště nábožnost státi se měl arcibiskupem Pražským, avšak mezi vyjednáváním záležitosti té zemřel. (*Ant. Rybička.*)

Heřman, pán z Hradce Jindřichova († 1393), učinil několik nadání kostelům a oltářům; roku 1283, 15. června daroval pro oltář sv. Petra a Pavla na kůru kostela farního platy ve vsích Mastech a Suchdolu a dům v městě, aby oltářník 3 mše každý týden sloužil. (*Lib. erect. II. 84.*)

Oldřich III., pán z Hradce Jindřichova († 1348), vedle příkladu předků svých štědrým byl ku kostelům a klášterům. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Vítek z Hradce Jindřichova učinil roku 1247, jsa purkrabí na Olomouci, nadání mnichům v Zábrdovicích, aby nouze netrpěli. (*Aug Sedláček. Hrady a zámky.*)

Jan Karel Chodkiewicz, slavný vojevůdce polský, vojvoda vilenský († 1621), byl muž velmi pobožný. (*Naruszewicz.*)

Jan Chorinus, latinsko-český básník, filosof (nar. v České Třebově r. 1560), byl i muž velmi nábožný. (*Ant. Rybička.*)

Chotimír, od roku 753 kníže Korutanský, jakmile na důstojnost tu povýšen byl na hradě Kernském, ubíral se v rouše selském do chrámu Panny Marie v Gospě Svetě (Maria Saal), kdež dostal požehnání od biskupa neb jiného kněze. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ingo, slavný Ruský kníže v nynějším Korutansku v IX. století, byl muž nad míru zbožný. (*Jos. Kořán.*)

Ctih. *Ivan*, vladař Srbský († 10 prosince 1503), s matkou Anjelinou a s bratrem Djurdjem ročně odváděli pět set zlatých peněz klášteru sv. Pavla. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Dne sv. Václava, dědice českého, r. 1322 časně z rána král *Jan Lucemburský* Český, po slyšení mše sv. a přijímání svátosti, vedl lid svůj do bitvy, k udatnosti v boji ho napomínaje. I dobyli zvláště Čechové vítězství slavného u Mühldorfu. Dle domnění Čechův sv. Václav, český dědic, jehožto památka toho dne se slavila, pomáhal

byl krajanům svým v boji a proto k jeho cti postavena později kaple na bojišti. (*Fr. Palacký. Děj nár. Česk.*)

Florian Jaroszewicz, kněz řádu OO reformatův v provincii polské, žijící v polovici XVIII. století v Krakově a ve Lvově, proslul nejen učeností, ale i pobožností a svatostí mravů.

(*Děj. pols é.*)

Lidmila z Týna, druhá manželka Jana mladšího *Ježovského* z Lub, od r. 1554 majitele Starého Knína, byla paní velmi nábožná.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky*)

Kníže *Jindřich* starší, syn Českého krále Jiřího, vsedl ku konci května 1472 na svém hradě kladském a zůstával tam, i ukazoval hojnou přízeň a laskavost proboštu kláštera augustianského v Kladště i bratřím jeho a každý den, když opětně služby Boží se tam po interdiktu konaly, mezi nimi chodil do kůru, v čemž mu oni nebránili.

(*Fr. Palacký. Děj nár. Česk.*)

Ctihodný *Jiří Vševolodovič*, kníže Vladimírský († 1238), muž velmi nábožný, pečoval o vystavění několika klášterů a kostelů, jež bohatě opatřoval posvátnými knihami, obrazy a důchody potřebnými. (*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Ondřej Jurjevič, veliký kníže Ruský (1169 - 1174), skvěl se neobyčejnou zbožností. K úkonům náboženským obětoval mnoho peněz, založil mnoho zbožných nadací zvláště pak vystavěl velkolepý chrám v slohu byzantském ve Vladimíři. (*Fil. Strahl. Děj říše Rus.*)

Jan Kába z Rybňan († 1564) byl muž pobožný, který bezpochyby kostel nejsv. Trojice ve Lhotě Červené vyzdvihl.

(*Aug. Sedláček. Hr. a z. d. IV.*)

Hrabě Kašpar *Zdeněk Kaplíř*, jenž při obležení Vídně od Turků r. 1683 velikých zásluh si vyzískal, když prvé byl proti Milánu ve vojsku císaře Ferdinanda bojoval, vozil vždy s sebou polní kapli.

(*Fr. Mareš. Čas. Mus. kr. Čes. 1883.*)

Karel IV., otec vlasti naší, když r. 1355 do Říma za příčinou korunovace za císaře Římského přijel, odmítl slavné uvítání Římanův. Ale již druhého dne na zelený čtvrtek ubíral se Karel a s ním více předních pánův pěšky, jsouce jednoduchým šerým oděvem poutnickým oděni, do Říma, kdež po celé následující tři dni, po kostelích putujíce, svou pobožnost vykonávali. Karel sám byl na této pouti tak velice dojat a tvář jeho byla vroucí skroušeností tou měrou změněna, že jej ani Čechové poznati nemohli. Rozjímal tu přehořké umučení Pána Ježíše.

(*Raynaldus Annales.*)

Kazimír II. Spravedlivý, velkokníže Polský (1177—1194), vyznamenal se zvláštní nábožností, tak že sám papež Alexandr III pochválil jeho pobožnost, že se nemíchal do věcí církevních s císařem Bedřichem I. (*Kadlubek. Děj. pol.*)

Adam Humprecht Koc z Dobrše, pán v Kestřanech, hejtman kraje Prachenského ku konci XVII. století, byl pán velmi pobožný.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. VII.*)

František Kolbe, Pražan a jesuita († 1727), požíval pro svou hlubokou učenost a opravdovou nábožnost obecné vážnosti a důvěry, anobrž vrstevníci jeho tvrdívali, že řád jesuitský neměl tehdáž muže světějšího a vzdělanějšího nad něho. (*J. Müller.*)

Jan Konarski, biskup Krakovský († 1525), slynul lahodností mravův a pobožností. (*Děj. pols.*)

Stanislav Koniecpolski, kastelán krakovský, hejtman velký korunní († 1646) byl nejen výborný generál a státník, učeností proslulý, ale i velice pobožný.

(*St. Przyłęc i*)

Dúbra z Korkyně, vdova po Martinovi z Trnové v XIV. století, byla žena nábožná a mnohými ctnostmi zdobená. Roku 1393 darovala se svolením bratra svého dědiny a úroky v Křišově na založení dvou kaplanství při kostele ve Slapích.

(*Aug. Sedlaček. Hrady a zámky.*)

Václav František Kořenský z Terešova, pán na Újezdci Ostrolovém, hejtman kraje Bechyňského († 1681), byl muž nade všecko nábožný a přímý.

(*Lumír. 1856.*)

Sv. *Stanislav Kostka*, kralevic polský († 1568), za největší rozkoš měl modlitbu; jeho mysl byla vždy sebrána a nejednou zaleskla se slza skroušenosti v nevinném oku jeho. Když od modlení vstával, bylo jeho srdce nebeským ohněm rozehřáto a tuto vroucnost sděloval i všem jiným přítomným.

(*H. J. Karlík. Živ. Sv.*)

Adam Kravarský, znamenitý rozšiřovatel víry katolické v Čechách za Fer-

dinanda II. (1620—1635), ku poctivosti Matičky Panny Marie modlil se den jako den růženec. Kněžské hodinky odbýval každého dne klečmo na holé podlaze bez opěradla. Načkoliv pohledl, všecko mu připomínalo Pána Boha. Časem za několik dnů pořád jdoucích a oddával se na sv. rozjímání. Za několik hodin, leckdy i po celou noc, procházeje se v pokoji říkal jen slova: „Ach můj Ježíši! ach můj nejsvětější, nejsladší Ježíši! — ó Maria! — ó Maria! ó Ježíši!“ Konaje cestu v Uhřích, modlil se za celou hodinu kleče v sněhu. V Praze navštěvoval několikráte za den velebnou Svátost oltářní. Po celý oktáv Božího Těla z chrámu skoro ani nevycházel. *(Blahověst. 1874.)*

Blah. *Kunhuta*, královna Polská, panna († 1292), dcera Uherského krále Bely IV., od mladosti jevila nábožnost mimořádnou.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Sv. *Ladislav*, král Polský a Uherský († 1095), vyznamenal se již od své mladosti neobyčejnou zbožností. Rád chodíval na služby Boží a dům Páně mu byl milejší, než paláce boháčů; denně obětoval i mnoho hodin na modlitby; vystavěl i mnoho kostelů, mezi nimiž nejznamenitější byl kostel varaždínský. *(J. Bílý. Legenda.)*

Vilém z Landšteina, probošt Vyšehradský (1355—1359), byl velmi nábožný, oltáře i chrámy zveleboval i znovu zakládal. *(Čas. kat. duch. 1837.)*

Leopold Vilím, arcivévoda rakouský, syn císaře Ferdinanda II., kterého vyobrazení vnitř chrámu Páně u sv. Víta v Praze nade dveřmi do kostela k levé straně ke kapli sv. Sigmunda se spatřuje a kterému královský kostel pražský za svícen jerusalémského chrámu od roku 1611 děkuje, biskup Pasovský pak Olomoucký a spolu Vratislavský († 1662) byl držán za nejpobožnějšího, nejčistotnějšího a nejctnostnějšího knížete oněch časův. Otec jej nazýval andělem a při svých těžkostech se do jeho modliteb odporučoval.

(Bedř. Hrabal. Cas. kat. duch. 1840.)

Ferdinand z Lichteneka a Sedmikostela, pán na Lichtenšteinu († 1630), odkázal poslední vůlí svou bratru svému Maximilianovi panství Landšteinské, však s takovými výminkami, aby le-

gáty vyplatil, kostelu paulanskému mezi Landšteinem a Bystřicí, kde chtěl býti pochován, kapucínskému klášteru ve Špýře nad Rýnem, kostelu ve Starém Městě, špitálu ve Vídni a příbuzným svým.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.)

Libuše co kněžna i soudkyně (v VII. století) po zákonu jevila se s náboženským obřadem národu na sněm shromážděnému: oděna totiž ve běloskvoucí řízu a obstoupena dvěma děvicemi věhlasnými, z nichž jedna desky pravdodatné, druhá meč křivdu kárající držela v rukou, majíce před sebou v osudí svatém plamen pravdozvěstný a svatocúdnou vodu. Aniž pak Libuše sama soudila dále, nežli jako kněžna poučila národ, co v rozepři takové zákonem věkožizných bohův bylo, pozůstavivši sněmu na vůli, má-li při starém zákonu se zůstati aneb nové právo nalezeno býti.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Maximilian z Lichtenšteina, nejvyšší komorník a nejvyšší podkoní u císaře Matyáše († 1643), založil a vystavil několik klášterů a kostelů.

(Pr. Sobotka.)

Jan František Löw z Erlsfeldu, životní lékař Karla VI. († 1725), lékař velmi dovedný a professor na universitě pražské, pro zásluhy své velké povýšen od císaře Leopolda I. r. 1685 do stavu šlechtického, vykonával lékařské umění 53 let, zabýval se veřejným vyučováním 43 let. Oně požíval slavné pověsti muže učeného a moudrého; při tom byl dobrosrdečný, nábožný a k chudým štědrý.

Sv. *Ludmila*, patronka národa Českého († 927), skvěla se nevšední nábožností. O Bohu nejraději přemýšlela a rozprávěla, s Ním přečasto na modlitbách trvala, u Něho též rady a útěchy hledávala a nalezala. V chrámu Páně obcovala velmi pobožně nejsvětější oběti, poslouchala dychtivě a ukládala v srdci dobrém slovo Boží přijímala přečasto a hodně sv. svátosti pokání a oltářní; zde kořívala se v protivenstvích dobrolíbezné vůli Otce nebeského. *(Drahé kameny.)*

Jan Marcus Marci z Kronlandu, spisovatel z řádu Ježíšova († r. 1667), po celý čas života svého byl velmi ná-

božným, v kostele sám dlouho na kolenou klečíval a přikázal, aby každého dne někdo z domu přítomen byl služ bám Božím. Čítal nábožné knihy a když později pro své nemocné oči tak činiti nemohl, předčítal mu buď syn anebo někdo jiný. Chodě k sv. přijímání, bral s sebou celý svůj dům, mimo to dbal, aby čeládka jeho byla počestnou (*Ferd. Menčík. Čas. Mus. kr. Čes. 1883.*)

Marie, manželka císaře a krále Českého Maximiliana II. (1564—1576, byla paní nad míru pobožná. (*Čes. mor. Kr.*)

Maria Anna († 4. května 1884), zbožná manželka císaře Rakouského a krále Ferdinanda I. Dobrotivého, označovala se vroucí upřímnou a nelíčenou zbožností, která byla její sílou a útěchou pro celý život. Nad ložem svým měla obraz Narození Páně; naproti na stěně podobiznu své milované sestry, o jejíž blahořečení se právě nyní vyjednává. Na psacím stole stál upro střed kříž a po stranách větší podobizny posledních dvou náměstků Kristových a hlav Církve, Pia IX. a Lva XIII. — Sloužíc Bohu dnem i nocí, denně v 8 hodin bývala přítomná mši sv. ve dvorní zámecké kapli a když posledního času vycházeti nemohla, dala si sloužiti mši sv. v domácí své kapličce, při kteréž vždy co nejvroucněji se modlívala. (*Kal. Poutník. 1885.*)

Marie Josefa, manželka krále Polského Augusta III († 1757), byla nejnábožnější z královen Polských a sotva opominula, účastniti se v které pouti. (*Děj. pols.*)

Marie Maximilianka, roz. hraběnka ze *Žďáru* († 1690), provdavši se za Frant. Hyzrle, svob. p. z Chodův, žila ve Vídni. A tu Maria hleděla si spíše pobožnosti, nežli hlučných radovánek a pochoutek dvorských. Milejší zábavou bylo jí modlení na kolenou, obcování mši svaté, přijímání svátostí a rozdávání almužen. (*Drahé kameny.*)

Marie Terezie, císařovna a královna Česká (1740—1780), vzdělávala svou pobožností každého, kdož ji při službách Božích přítomnu viděl a často se uzavírala do svých pokojů, aby mohla bez roztržitosti srdce své k Bohu povznášeti. (*Leop. Chimani.*)

Bernhard Ignác z Martinic, nejvyšší purkrabí pražský († 1685), proslul nejen samou učeností, ale také pobožností Maje z Ducha sv. dar přesné katolické víry, upřímněji a horlivě po domácku i veřejně vyznával. Na úhelním kamení svaté víry založena byla jeho naděje a láska k Bohu a bližnímu, jeho vroucí uctivost k blahoslavené Panně Marii a k ostatním svatým; jeho pokora a milosrdenství. (*Drahé kameny.*)

Františka hraběnka z Megova, choť Jáchyma ze Stráže († 1645), byla paní velmi nábožná a postavila jesuitům kollej v Telči roku 1654 a darovala jim též statek opořanský. (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky*)

Vojtěch Nejedlý, kněz a básník (nar. r. 1772 v Žebráce, kdež se konečně i děkanem se stal), uvykl hned z mládí zásadám křesťanské spravedlnosti, které mu zůstaly pravidlem a vůdcem po všechen čas života jeho; zdědilť po své matce cit zbožný. (*Ant Rybička*)

Štěpán Nemanja, král Srbský (nar. r. 1114), skvěl se zbožností; vystavěl mnoho klášterů, kostelů a škol, z nichžto mramorem zdobený chrám u řeky Studenice doposud viděti lze (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Kašpar Niesiecki, rodopisec polský za Augusta II., jesuita († 1743), byl sám velmi pobožný a proto široce vypisuje život těch lidí, kteří se příkladným životem vyznamenávali. (*Bobrowski.*)

V XVII. století byl majitelem panství Frýdeckého ve Slezsku *František Eusebius*, hrabě z *Oppersdorfu*. Hrabě byl muž velmi zbožný, který si získal o církev velikých zásluh zbudováním několika kostelů a hojnými bohatými nadacemi. (*Kar. Findinský. Děj. far. kost. u sv. Jana Křt. ve Frýdku*)

Ve století XVIII. dal zbožný a umění milovný hrabě *František Josef Pachta z Rájova* v Bezně u Mladé Boleslavě několik soch zhotoviti a sice: sv. Gertrudy, sv. Jana Nep., sv Šimona a Judy, sv. Vojtěcha, sv. Františka a sv. Jana Křtitele. (*Vác. Vaněk. Okres Mladoboleslavský.*)

Trebonie z Pernšteina († 1646), paní panství Litomyšlského, byla paní velmi zbožná. Táž založila v Litomyšli kollej

piaristskou, věnovala i jinak znamenité sumy k podporování účelů náboženských a milosrdných. S ní zaniklo jméno Pernšteinů docela. (*L. Svoboda*)

Josef Plec, pošlý z kmene českého, dvorní farář ve Vídni († 1840). již co pachole byl velmi zbožný. Bylotě mu vždy milo a radostno kostely navštěvovati a tam pobožným srdcem buď církevním obřadům přítomen býti, aneb docela, což velmi rád činil, při mši sv. přisluhovati.

(*Fr. Novotný. Čas. kat. duch. 1841*)

Václav Ples, od roku 1577 pán ve Stojanech byl muž nejen bohatý ale i nábožný a učinil i pomoc peněžitou jesuitům na vystavění kostela sv. Salvatora v Praze.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámku.*)

Pobožnost *polské šlechty* je pobožnost upřímná, na venek zjevná, libující si v kostelní nádheře, ve víření kotlů, v tasení šavle na obranu Evangelia, pobožnost důrazná, smyslová, plna bujné fantasie, úplně souhlasná s celým zevnějškem šlechtickým.

(*W. T. Kościałkowská. Slov. Sbor. 1884.*)

Dějiny *pražských chrámů* dokazují, že netoliko naši králové a šlechtici, ale i zámožní měšťané jako o závod zbožné ústavy zakládali. Bohaté rodiny považovali to za svou povinnost, míti v některém kostele aspoň jeden svůj oltář s místem oltářnickým a zámožní měšťané, sepisujíce poslední vůli svou, především pamatovali na kostely, aby v nich za duše jejich mše sv. se sloužily. Tak za posledních let krále Jana odkázal Mikuláš Rokycanský poslední vůli svou asi r. 1346 své vsi Liboděržice a Řisuty i velikou sumu peněz k tomu účelu, aby na Starém Městě, ve farnosti sv. Kříže většího založen byl klášter panen řehole sv. Benedikta.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Přech neb Předota ze Skorotína byl muž velice nábožný; roku 1401 daroval ke kostelu pičínskému úrok na Obcově. (*Aug. Sedláček Hr. a zám.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253—1278), ukazoval vždy nelíčenou nábožnost, což poznáváme zvláště i v ležení na Moravském poli, kdež měl polní kapli. Nábožnost tu hluboko ve své duši choval a ona ho naučila snášeti ohromné neštěstí silnou myslí a důstojně.

(*Děj. česk.*)

Rakovničtí v XIV. a z počátku XV. století nad mnohá města v Čechách v zbožnosti a horlivosti náboženské vynikajíce v tom čase mnoho k chrámu děkanskému věnovali.

(*Čas. kat. duch. 1830.*)

Jan Rektorys, dovedný akad. malíř a měšťan v Rožďalovicích († 1890), slynul i nevšední zbožností, malovav četné obrazy pro chrámy Páně zdarma a jsa neobyčejně štědrým k chudým.

(*Čech*)

Ondřej Rodawiecki, slavný kazatel polský, dominikán († 1630 v Krakově), byl pro pobožnost svou, bezúhonný život a výmluvnost u dvora královského velice vážen.

Zdeněk z Ronova, šlechtic český († 1375), byl zvláštní dobrodinec sousedních klášterů a kostelů, založil r. 1362 nový farní kostel ve vsi Pravnově (nyní Ronově), nadal hojně r. 1366 farní kostel v městě Přibyslavi, vyzdvihl téhož roku oltář sv. Bartoloměje v klášterním kostele žďárském.

(*Ant. Vlasák.*)

Jan Rožmberský, pán z Helfenburku od roku 1384, byl velice pobožný a obětoval ze svého veliké peníze na fary a kostely, zvláště pak vystavěl pěkný kostel v Bavorově.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Pan *Vilém z Rosenberka*, vladař domu Rosenberského († 1592), byl muž velmi nábožný a provozoval náboženství své římské od mladosti s velikou srdečnou horlivostí rozumně říkáním mnoho pěkných žalmův, modliteb i zpovědi každodenně (*Vác. Březan. Živ. Vil. z Ros.*)

Rudolf, císař a král Český (1576—1612), v čas turecké války s pomocí arcibiskupa Pražského Martina mnohé pobožnosti nařídil, když toho času jisté znamení zvonem se dávalo a lid za přemožení tak velikého a strašlivého nepřítele modliti se musel, což aby se tím horlivěji dálo, každého týhodne ve všech téměř kostelích třikráte se kázaní konalo a lid k vroucné pobožnosti napomínán byl, i také on sám Rudolf svým pobožným příkladem k skroušenému pokání lid vzbuzoval.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Rusové, jsou velmi pobožný národ, přísně zachovávají obřady své církve, nejen sprostý lid i vyšší třídy. Obrazy svatých hrají u nich důležitou úlohu;

všude jest jich množství; v kostelích a kaplích klanění a křižování není ani konce. Nikde není také tolik kostelův jako na Rusi, leda snad starý Řím a Indie se jí vyrovnají. Nade všecka města vyniká pak Moskva.

(*Jos. Perwolf. Čas. Mus. kr. Čes. 1872.*)

Jan Rychlovský, slavný kazatel český a světící biskup v Praze († 1811), skvěl se opravdovou nábožností.

(*Ant. Rybička.*)

Antonín Řehák, vicerektor semináře v Litoměřicích, spisovatel patristické Encyklopédie († 1851 v 42. roce věku svého), upřímně byl nábožný; nábožnost jeho ale nebyla pošmurna a vší veselosti nenávistnice.

(*Jan Drbohlav. Čas. kat. duch. 1851.*)

Pavel Jan Sapieha, vojevoda vilenský, velký hejtman litevský, vůdce velmi udatný († 1667), rozdal mnoho peněz na rozličné nadace rozličným klášterům a řádům a vynikl v poli nevšední udatností. (*Jos. Kořán.*)

Jindřich Scribonius, probošt metropolitánského kostela v II. polovici XVI. století, byl muž vážný, učený a i výtečný pobožností života svého.

(*Čas. čes. Mus. 1844.*)

Jan Jiří Jáchym hrabě Slavata, pán v Bystřici Nové († 1689), daroval kostelu litevskému roku 1675 jistinu 600 zl.; pavlánům daroval některé pole blíž kláštera, faráři bystřickému dřeva s dostatek. (*Heber's Burgen VI.*)

Antonín M. Slomšek, biskup Labudský († 1862), skvěl se upřímnou nábožností. Obyčejně v 6 hodin sloužíval mši sv. Po té odbýval malé hodinky a mohl-li, chodíval i do biskupského chrámu na osmou. Ve tři čtvrtě na 12 navštěvoval s alumny nejsv. Svátost oltářní a vykonával částečné zpytování svědomí. Odpoledne býval často v kůru na nešporách a k večeru modlíval se matutinum. Hned po večeři chodíval mezi čeleď a služebnictvo, pomodlil se s nimi večerní modlitbu a a zpytoval svědomí. Když pak se vrátil do svého pokojíka, modlíval se chodě růženec. Před jídlem a po jídle konávaly se modlitby nahlas. V neděli a ve svátek býval po každé na dopoledních i odpoledních službách Božích. Svátost pokání velmi často přijímal. I na visitacích se často zpovídal a poklekal tu před kterýmkoliv knězem.

(*Ant. Mužík.*)

Smil z Pardubic a Richenburka — nar. okolo r. 1350 — byl pán velmi pobožný a šlechetný a od lidu vůbec vážený a milovný.

(*Jan Wocel Čas. Mus. kr. Čes. 1855.*)

Soběslav II, kníže Český (1173—1178), měl mysl opravdu zbožnou, to nejlépe ukazuje štědrost, kterou k duchovenstvu osvědčoval. Tak roku 1175 daroval cistercianům plaským dva újezdy v blízkosti kláštera ležící. Roku 1176 daroval klášteru kladrubskému velký újezd mezi řekou Mží a potoky Suchou a Trnovou. Téhož roku daroval také chrámu sv. Václava v Olomouci veliký les. Roku 1178 rozmnožil nadání kapitoly vyšehradské.

(*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Spytihněv I. (895—912) a *Vratislav I* (912—926), knížata Česká, byli zajisté muži pobožní a obraceli péči svou nejvíce k rozšíření a upevnění křesťanského náboženství.

(*W. Wl. Tomek. Děj. kr. Čes.*)

Spytihněv II., kníže Český, jenž v II. polovici věku XI. panoval (1055—1061), dbal o věci nábožné se zvláštní horlivostí; v kostele vykonával pobožnost svou uprostřed kněží s tou pilností a setrvalostí, která jim samým za příklad sloužiti mohla.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Jan Srinci, český přírodozpytec, professor na universitě pražské, Pražan († 1773), byl ryzé, ušlechtilé povahy, zvláštní počestnosti, neúhonných mravů a nelíčené nábožnosti. (*Prokop Dvorský.*)

Václav Alois Svoboda, professor a spisovatel († 1849 v Praze), od mladosti již hověl citům náboženským a tudíž lnul po celý čas s neobyčejnou vroucností ano nadšeností ke krásným uměním křesťanským a přednost dával nábožným obrazům, církevním zpěvům a chrámové hudbě před podobnými výtvory světských umění krásných Proto také brával nejraději látky k svým básnickým pracím z domácích legend a z domácí historie církevní a sepsal mnoho básní a cyklů básnických k životu dědicův a patronův českých se vztahujících. (*Ant. Rybička.*)

Jan Krištof Schambogen, český práv-

ník († 1696), obecně oželen byl pro svou hlubokou učenost a nelíčenou nábožnost

Jan Antonín Šebenář z Herrnfelsu, primas v Táboře († 1773), byl muž nemálo nábožný, učiniv rozličná nadání nábožná a založiv jmenovitě s manželkou svou Eufrosinou kapli sv. Vavřince v kostele klokotském. (*Ant. Rybička.*)

Roku 1365 *Mareš a Vítek ze Šellenberka* zřídili dvoje kaplanství v kostele načeradském. (*Ant. Vlasák.*)

Petr Karel Šlechta z Hrochova, rytíř Všehrdský ze Všehrd, jenž dne 2. března 1886 v Lomnici u Jičína zemřel v 94. roce věku svého, byl muž i bohatý i zbožný. V síni jeho domu, závodu pro plátno lze spatřiti nápis: „Na Božím požehnání všecko záleží.“ A tohoto požehnání Božího hleděl si zasloužiti pravou zbožností. V domě jeho vanul duch ryze křesťanský, jenž se jevil plněním povinností katolických, zvláště náležitým svěcením neděl a svátků. Sám dobrým příkladem předcházel. Do nejvyššího stáří obcoval službám Božím, na které v neděli a o svátcích chodíval. Totéž činili ostatní členové rodiny a dle jeho rozkazu všichni ostatní v domě mu podřízení. A proto i umřel svatými svátostmi zaopatřen. (*Čech.*)

Jan Schmidl, historik († 1762 v Praze), jesuita, byl muž nad míru nábožný, pokorný, pilný. (*Jos. Smolík.*)

Jiří Velík ze Šonova, jenž r. 1527 za své služby od císaře Ferdinanda I. nadán byl erbem a titulem ze Šonova, obyvatel Menšího Města pražského, byl muž velice vzdělaný, rozšafný a nábožný. (*Ant. Rybička.*)

Štěpán I., panovník Chorvatský (1035—1050), mnoho darův udělil církvi a chrámům a byl vladařem zbožným. (*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Pan *Adam z Šternberka*, věrný katolík a nejvyšší purkrabí za dob husitských (1404—1436), jenž mnoho od husitův zkusiti musil, všechny své poddané a vlažné katolíky svým pobožným příkladem předcházel, který nikdá do kostela nevešel, aby v něm, zvláště františkánském Nanebevzetí Panny Marie, při mši svaté knězi mši svatou sloužícímu nebyl ochotně a pobožně nepřisluhoval, své modlitby vždy vykonávaje kleče, příklad svého pobožného předka Zdislava z Šternberka chvalitebně následuje. (*Šimon Lomnický.*)

Jan Norbert hrabě ze Šternberka, jenž r. 1665 vládu na panstvích Bechyňském, Zelečském a na Ratajích po svém otci nastoupil, oddán byl s Isabellou Magdalenou Feličitou hraběnkou z Porci. Oba tito manželé byli velmi zbožní, hraběnka Isabella vystaviti dala překrásnou Šternberskou kapli u klášterního kostela v Bechyni; každého dne dopoledne i odpoledne navštěvovali spolu i s rodinou klášterní chrám Páně, kde se po dlouhý čas na kolenou klečíce se sepjatýma rukama modlili, ano každého dne dali za sebe a celou rodinu sloužiti v klášterním chrámu mši svatou. (*Fr. Wildmann.*)

Tomáš ze Štítného (nar. r. 1325 na tvrzi Štítném v kraji Táborském) byl muž neobyčejně zbožný; ve svých věroučných spisech vykládal mnohé pravdy, objasňoval je příklady ze života vzatými aby každému byly srozumitelné a vyvracel námitky a pochybnosti, jež byly o pravdách náboženských činěny. (*Fr. Libor. Raj. Zahr. roč. I. 1892.*)

Když roku 1866 po prusko-rakouské válce tělo sv. Jana Nep. ze Solnohradu nazpět do Prahy přes Budějovice převáženo bylo a dne 17. října tělo sv. Jana Nep. v biskupském chrámu budějovickém v presbytáři na zvláštním oltáři odpočívalo a biskup Jirsík slavné paměti pontifikální mši sv. u přítomnosti velikého davu lidstva zbožného sloužil: přijeli také kníže *Jan Nep. Adolf ze Švarcenberku* se svým dědičným princem Adolfem Janem, jejich manželky a také hraběnka z Waldšteina, rozená kněžna ze Švarcenberka, z Hluboké do Budějovic, aby dotčené pontifikální mši sv. obcovati a se vůbec té slavnosti súčastniti mohli. Po skončené mši sv. dal biskup Jirsík jazyk sv. Jana Nep. členům knížecí rodiny líbati a když k starému knížeti vladaři přistoupil, byl kníže zbožným citem tak mohutně dojat, že se pláče nikterak zdržeti nemohl, což v přítomných svědcích tak velký dojem způsobilo, že až podnes na ten okamžik rádi vzpomínají. (*Jan Votka.*)

Zdeněk ze Švamberka, spolu pán na

Bechyni († 1561) byl pán velmi pobožný a pořádný.
(*Aug Sedláček. Hrady a zámky.*)

Když na počátku XIX. století slavný vítěz u Lipska kníže *Karel ze Švarcenberků* na Vorlíku vladařiti počal a se dozvěděl, že jeho předkové po dlouhá léta světlo před sochou sv. Jana Nep. dobrovolně udržovali, ač k tomu nižádnou nadační listinou zavázáni nebyli, nařídil sám opět, aby na útraty jeho každou středu po celý rok olejová lampa po celý den a po celou noc hořela. Po smrti knížete maršálka zachovali pak i jeho nástupcové ve vladařství vorlickém tentýž zbožný obyčej.
(*Jan Votka.*)

František de Paula Švenda, český historik, jesuita († 1822), byl velice čilý, bedlivý a pracovitý, při tom nábožný, dobrosrdečný a skrovný a kněz příkladný. (*Ant. Rybička.*)

Tas z Boskovic, pán na Brandýse v Čechách nad Orlicí, zřídil ve XIV. století v kostele v Brandýse nový oltář ke cti sv. Jakuba, jejž nadal rolí, lukami, domem a platy v Seči, Běstovicích, Rajcích a Skrovnicích. Kromě toho zřídil roku 1399 dne 9. prosince v témže kostele oltář na čest sv. Maří Magdaleny a nadal jej platy ve Rvišti a Seči. (*Lib. erect. VI.*)

Jan Tonner, jesuita, Čech, spisovatel († 1694), pro svou horlivost, vzdělanost a zvláště nábožnost požíval obecné důvěry a vážnosti tehdejších velmožů světských i duchovních. (*Ant. Rybička.*)

Duchoslav Tugurinus, konšel obce v Chrudimi († 1607), byl nejen muž rozšafný, vzdělaný a vážený, ale i velmi nábožný. (*Ant. Rybička.*)

Sigmund Turnovský z Turnšteina, nar. v Prachaticích, hejtman na Krumlově, odkázal kšaftem dne 6. února 1631 rukou vlastní v Prachaticích sepsaným záduším tamním sumy peněžité.
(*Ant. Rybička.*)

Frant. Jar. Vacek Kamenický, kněz a básník (nar. r. 1806), byl i muž velmi zbožný. Skládal i modlitby a posvátné básně, jež před oltářem kleče, po mši svaté lidu předčítal — se modlil. Složil též křížovou cestu, dílem prosou, dílem veršem k uctění umučení Páně. Duchem svým se vůbec nesl k cílům vyšším, nadhvězdným, věda — se sv. apoštolem Pavlem — že zde nemáme místa zůstávajícího, ale tam nad hvězdami budoucího hledáme.
(*Jos. Zd. Raušar.*)

Svatý *Václav*, vévoda náš Český († 935), neobyčejně byl nábožný; vše s Bohem počínal. A proto když k říšskému sněmu, který císař Otto I. ve městě Wormsu shromáždil, pozván byl, dříve do chrámu Páně se odebral, aby při mši sv. modlitbou vroucí k nastávajícím poradám potřebné moudrosti od Boha si vyžádal. Někteří z přítomných knížat říšských mrzeli se, že dlouho nepřichází a usnesli se na tom, že až vstoupí úctu obyčejnou mu neprokáží. Ale císař, znaje příčinu omeškání vévody, jakmile Václav vstoupil, šel mu vlídně vstříc, obejmul jej a vykázal mu místo, aby se posadil hned vedle něho. Takovou vážnost měl vznešený mocnář pro zbožnost Českého vévody.
(*Leop. Chimani.*)

Nad mnohá knížata mocný bohatý a ctěný král *Václav II.* Český (1282—1305), vynikal též a předčil nad ně pobožností. Prodlévaje rád v chrámech modlíval se tam Pánu Bohu s pláčem pro velkou vroucnost srdce.
(*Blahověst. 1872.*)

Josef Čeněk z Wartenberku, děkan kapitoly v Solnohradě, působiv před tím 40 roků v diecési Králové-hradecké († 1840), skvěl se neobyčejnou a neličenou zbožností. Nejedno sebe tvrdší srdce se obměkčilo, nejedno oko naplnilo se slzami, an ten přítel dítek školních vůbec, tak zvláště při velikonočním čase, po vyzpovídání dítek, kleče uprostřed nich, s nimi horlivě se modlil a plu svatého plesání, chléb svátostní jim podával.
(*Čas. kat. duch. 1843.*)

Daniel Adam z Veleslavína, arcitopograf český († 1599), byl muž velmi nábožný. (*Ant. Rybička.*)

Pan *Vilém z Pernšteina*, výtečný a nejbohatší šlechtic svého času v Čechách, nejvyšší hofmistr a předseda komorního soudu v Čechách za krále Vladislava II. (1471—1516), zůstával v ohledu náboženském věren katolické církvi, jejímžto kostelům, klášterům a špitálům propůjčoval se nejen co štědrý dárce, ale tytýž i co zakladatel.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jiřík Višně z Větrní a i Pasovarský

v XV. století odkázal nemalé sumy na skutky milosrdné a byl zvláštním dobrodincem kláštera vyšebrodského. (*Ant. Rybička.*)

Matěj Višně z Větrní († 1441) byl pán velmi nábožný a nemalý dobrodinec chrámů krumlovských a okolních. (*Ant. Rybička.*)

Petr Višně z Větrní († 1385) byl nejen dobrým hospodářem, ale i pánem nábožným a dobrodincem obzvláštním kostela krumlovského dávaje mu dobrovolně desátek. (*Notizenbl.*)

Vít, děkan kapitoly pražské na Hradčanech († r. 1271), zářil zvláštní nábožností a proto chrám Páně byl mu domem nejmilejším, v němž nejvíce času strávil, modlitba byla mu pokrmem. (*Pokrač. Kosmy.*)

Petr Vítkovec, pán na Vítkově Hrádku († 1347), byl mysle nábožné a zakladal kaple a kostely na panstvích svých. Tak založil arciděkanský chrám v Krumlově, kapli v Přiběnicích a také nynější kostel svatého Tomáše ke cti Těla Božího (*Aug Sedláček. Hrady a zámky.*)

Ve Volynsku nastoupil vládu r. 1269 Jan *Vladimír* a panoval 20 roků. Vládce ten byl velmi nábožný. Okrašloval zvláště kostely a ozdoboval je vzácnými obrazy a kostelním náčiním a svou vlastní rukou přepsal mnoho bohoslužebných knih. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Vladislav II., král Polský (1386—1434), byl muž velmi nábožný, takže když jen spatřil věž kostelní, co nejuctivěji ji zdaleka pozdravoval. (*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

Petr Vlast, znamenitý vojevůdce polský za krále Boleslava Křivoustého a Vladislava, proslul neobyčejnou zbožností a založil mnohé krásné budovy kostelní, jež dosud zdobí Slezsko. (*Fr. Sláma. Děj Těšínska.*)

Adam Vodička z Radkova také Vodňanský z Radkova (nar. okolo r. 1520 v Žatci), přední písař na Novém Městě pražském, byl muž vysoce učený, rozšafný a nábožný. (*Fr. Urbánek.*)

Sv. *Vojtěch* († 997), studovav na školách děvínských, varoval se lehkovážných společníkův a kdykoliv bylo lze, liboval sobě na modlitbách. Zatím co se soudruhové jeho bavívali hrou a kratochvílemi, míval sv. náš Vojtěch kochání v žalmech Davidových. Pobožnost byla v něm vroucí. (*V. Štulc.*)

Léta Páně 916 *Vratislav*, kníže Český (912—926), syn Bořivojův, byl muž velmi nábožný a od národu českého velmi ctěný, takže ho kněží vyhlásili za blahoslaveného, což i na jeho náhrobku naznačeno jest slovy: „Zde odpočívá blahoslavený Vratislav, otec sv. Václava, zakladatel tohoto kostela“ (t. j. sv. Jiří na hradě pražském). (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Václav z Vřesovic, pán na Doubravické Hoře, rada a komoří arcikníže Ferdinanda na Bydlicích († 1583), byl muž vysoce učený, výmluvný, rozšafný a nábožný jako otec jeho Volf ze Vřesovic. (*Ant. Rybička.*)

Oldřich Zajíc ze Žebráka byl pán nábožný, který umíraje († 1304) klášteru u sv. Panny Dobrotivé 90 hřiven stříbra odkázal (*Aug. Sedláček Hrady a zámky.*)

Kněžna *Zdena*, dcera krále Českého Jiřího, ačkoliv teprv desítiletá, oddána r 1457 knížeti Albrechtovi Saskému skrze arcibiskupa i odvezena do Sas, kdežto potom stala se pramátí celého rodu nyní královského, i chválena zvláště pobožnost její. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Zdislava (nar. r. 1200) byla jako v ráji, směla-li hodně dlouho již co dítě na modlení a službách Božích trvati, aneb rozprávkám o mukách Páně, též o skutcích světcův a světic naslouchati. (*Drahé kameny.*)

Bedřich z Žerotína, pán na Moravě († 1598), byl jeden z nejrozšafnějších státníků i nejstatečnějších válečníků a vůbec jedním z nejvzácnějších pánů svého času. A při tom při všem byl i velmi nábožný. (*Ant. Rybička.*)

Karel Starší ze Žerotína († 9. října 1636) vynikal vroucnou zbožností. Vykonával rád a svědomitě služby Boží. Zbožnost jeho nebyla plana a zevnější, nýbrž jsouc výronem víry v Boha, pronikala veškeru bytost jeho, tak že ve všech příčinách života v Boha doufá, od Něho pomoc očekává a jiné důtklivě napomíná, aby sebe a osudy své Bohu poručili a od Něho útěchu a pomoc vzývali. (*V. Brandl. Obzor 1886.*)

Žofie, manželka krále Českého Vác-

slava IV. (1378—1419), slynula ne obyčejnou zbožností a proto nábožná mysl její hledala útěchy u Spasitele svého Ježíše Krista a posily nebeské v častém přijímání nejsv. Svátosti oltářní. (*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Žofie, manželka knížete Olomouckého Otty II., řečená hraběnka z Bergu, byla paní velmi zbožná a mocnou podporou umění, opatřujíc bohoslužebné předměty na dar kostelům. (*Fr. Vacek. Method. 1892.*)

Náruživost,

viz i: „Vášeň!“

1. Jest hanebná; oddávali se jí.

Oldřich, kníže Český (1012—1037), náruživě miloval hon. (*Děj. česk.*)

Jan Ostrorog, vojevoda Poznaňský († 1635), byl náruživý lovec a o lidech honbu nemilujících mluvil, že jsou jako kupci neb lichváři, kteří se zrodili bez krve šlechtické. (*Jos. Kořán.*)

Polák spíše nežli jiní podlehá prudkým vášním a náruživostem. (*J Perwolf. Děj. pol.*)

Jan Růta z Dírného ku konci XVI. století, hejtman kraje Bechyňského, náruživý byl myslivec. (*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Soběslav II., kníže Český, nazván kníže Selský (1173—1178), dával se uchvacovati náruživostmi svými, které začasto brávaly u něho vrch nad chladnou rozvahou. (*Jak. Malý.*)

Pan *Krištof ze Švamberka*, pán na Zvikově, více než v politice liboval si v lovu, honech a štvanicích, k čemuž ovšem kolem Zvikova měl příležitosti dostatek. O něm se dodnes vypravuje, že na svých hradech choval na sta chrtů a jezevčíků. Zemřel počátkem roku 1534. (*Čechy.*)

Kněžna *Eleonora*, choť Adama Františka ze *Švarcenberka*, jenž se r. 1703 stal vladařem knížecí rodiny, měla od svých mladistvých let jednu zvláštní zálibu, ale takovou, v kteréž i sám manžel její nemálo si liboval. Byla totiž veliká milovnice honby. Skvostným loveckým rouchem oděna, pušku v ruce nesouc těkávala velmi často po boku knížete svého manžela po ohromných lesích na jihu českém se prostírajících, ve kterých za tehdejších dob vysoké, ale též dravé zvěře, medvědů a vlků v hojnosti bývalo. Veliké tělesné namáhání, s touto loveckou rozkoší spojené, jakož i všelijaké, menší neb velké nebezpečenství, kteréž se na takových honbách začasto sbíhá, nebylo kněžně Eleonoře nikdy na závadu, aby od rozkoše lovecké upustila. (*Jan Votka*)

Václav IV., král Český (1378—1419), po roce 1394 jakkoliv vždy ještě v učených rozprávkách zalíbení míval, přece jeho duch k vyšší činnosti více nedospěl; oddával se nyní pití a tato zlá náklonnost časem tak velice všechnu míru přesahovala, že mezi lidem pověst povstala, že mu nepřátelé jeho jedu dali, aby prý věčnou žízní trápen byl. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Vladimír, syn Jaroslava Osmomyslného, od roku 1187 kníže Haličský, oddal se náruživě smilstvu. Vpadaje do říše Polské hanebnosti páchal na pannách i nedospělých a ženách. (*Kadlubek. Děj. pol.*)

2. Škodí

a) sobě, těžko se odkládá.

Kafunk z Chlumu honil dost v ochozích Tisku a na Jelencích a na Chlumech na panství Dobříšském a zabil kaloucha zvíře. Ale radost ta přišla mu draho, neboť odsouzen jest roku 1524, aby platil pokutu a pokuta na jeden pych byla 50 kop. (*Ang. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Zvony ze zrušené kaple roku 1787 na Hrádku blíž Libomyšle dostaly se na obecnou zvonici v *Lochovicích*, kde prý zůstaly nějaký čas, až tehdejší *majetnice panství*, prohravši v kartách

celou svou hotovost, i ty zvony vsadila a také je prohrála, načež odvezeny do Krumlova, kdež prý se až do té doby nalezají. (*Pam arch. XI.*)

Václav I., král Český (1230—1253), odstranil roku 1249 šťastně vzpouru syna svého a nařídiv dne 16. srpna velikou slavnost v kostele sv. Františka při klášteře sestry své Anežky a pak velké veřejné hody královské, zdržel se na hradě pražském tři dni a pak ještě některý čas v městě pražském anebo v blízském okolí přebýval, až se konečně na sklonku měsíce září zase na své oblíbené lovčí hrady odebral a předešlému nepořádnému způsobu životní se odevzdal.

(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Václav I., král Český (1230—1253), počal od roku 1245 oddávati se životu nepořádnému a přebýval nejvíce na osamělých hradech u př. na Křivoklátě. Tam měl král své milovnice a své psy, kteří s ním pod jednou střechou byli. Neboť kromě milování ženského pohlaví byla hlavní jeho náruživost honba. Celé dni trávíval v lesích křivoklátských, dobříšských a zvíkovských, zanedbávaje vždy více péče a bezpečnost říše své. Avšak tu hově náruživosti své lovecké, utrpěl také těžký úraz: hnal se totiž jednou lesem nejspíš křivoklátským, vrazil okem do ostré sněti a přišel o jedno oko. (*Děj. česk.*)

b) Škodí jinému na cti, jmění, životu; i vlasti škodí.

Krištof Kořenský z Terešova (žil v XVI. století) byl náruživý lovec a často psy zapouštěl, tenata líčil a s chrty honil, neohlížeje se na to, má li z toho jiný škodu. Pro tu jeho myslivost brali velikou škodu poddaní pana Viléma z Rožemberka.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Lešek Černý, kníže Krakovský (1279—1288), náruživě oddán byl honbě, čímž velkou škodu činil poddaným, ježto museli mu i honicí psy i myslivce živiti. (*Vinc. Roepell. Gesch. Pol.*)

Dne 4. prosince 1476 zemřel pan *Zdeněk ze Sternberka*. Jak velkých služeb mohl tento muž vlasti české a národu svému prokázati, kdyby byl po boku výtečného krále, státníka a vlastence, Jiřího z Poděbrad vytrval! Ale neskrocená náruživost, ctižádost, ráznost a marnivost přivedly ho na cestu, na které na vlast svou zvláště zvolením v Olomouci Matyáše, krále Uherského, za krále Českého největší pohromy a neřesti uvalil. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Násilí,

viz i: „Loupež!“

1. Jest hanebné, dopustili se ho.

Když roku 1192 kníže Český Václav II. Přemyslovi ve vládě musel ustoupiti odebral se do Míšenska, mysle bezpochyby k císaři jeti a u něho svého práva pohledávati. Tam v Srbsku ho však přepadl markrabě *Albrecht Míšenský*, svak Přemyslův, kterýž měl jeho sestru Adletu za manželku a dal jej zajmouti a do těžkého vězení vsaditi. Bezpochyby že v tom vězení zahynul Václav poslední Soběslavic, neboť se dále o něm nikde zmínka neděje.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Bedřich II., král Pruský, za času Marie Terezie, císařovny a královny České od roku 1740, bez všeliké příčiny sobě dané násilně mír a pokoj porušoval.

(*Wácsl. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Roku 1812 odebrala se srbská deputace za příčinou vyjednávání do *Cařihradu*. Avšak jakmile přišla do Cařihradu, byla ihned zatčena a do žaláře uvržena. Tam musili členové její denně viděti, kterak spoluvězně jejich vedou na popraviště a sami každou chvíli očekávali podobný osud. (*Děj. Srbska.*)

Roku 1638 neměl Chmelnický, jako většina Kozáků na statek svůj zápis, a té okolnosti použil šlechtic polský *Čapliński*: pod záminkou, že statek Chmelnického je příslušenstvím staroství,

přepadl Subotovo a přivlastnil si je, uchvátil i ženu Chmelnického a donutil ji, aby byla jeho ženou a mladšího synka dal zmrskati tak, že druhý den zemřel. *(J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.)*

Ladislav Jindřich Lastaldrá, pán na Vysoké a Mudřejovicích u Příbrami, roku 1613 přijev k Březnici na silnici za Janem starším Ježovským z Lub jej tulichem v rameno uhodil a okrvácel. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Michal Dzierzanorski, dobrodruh polský za času krále Augusta III. († 1808), sebral něco šlechty a všelikých lidí, udeřil s nimi na macešinu ves vynutil od ní násilně patnáct tisíc zlatých polských a nic sobě z toho nepodržev, sestrám je odevzdal. *(Ed. Novotný.)*

R. 1547 lord vojska krále Českého *Ferdinanda I.* v Čechách ve dne v noci hodoval a rozličné kořisti si nabíraje obyvatelstvu při tom všeliká protivenství činil, po dvořích a po stodolách všecko všudy drancoval a vybíjel, po vinicích a zahradách vše hubil a víno nezralé trhaje a štěpy napořád sekaje. Ano dokonce i sousedy z domů vytiskoval a statků jejich se zmocňoval. *(Jos. Kořán. Čes. mor. Kron.)*

Jako všude po celém křesťanstvu tak slavena i v Kladsku, když Prusku odstoupeno bylo od císařovny Rakouské Marie Terezie, dne 2. listopadu památka všech věrných dušiček. Slavnost ta dojemná, tichá a zajisté žádnému státu ani vládě nebezpečná! Ve chrámě odbýváno při ní kázaní, vzpomínáno zesnulých předků farních osadníků, potom konána černá smuteční mše a konečně veden průvod po hřbitově končící modlitbou za v Pánu zde odpočívající rodiče, přátely a dobrodince. Podle vydaného nařízení generála pruského *de la Motte Fuque-a* slavnost tato o 8 hodině skončiti nemohla a také nikde v Kladsku neskončila. A proto byli všickni faráři za to každý 150 tolary pokutováni. Jaké as pohnutí tím mezi lidem způsobeno, dovede si každý i sebe bezectnější představiti, an není zajisté nikoho, kdo by drahým zemřelým vzpomínku odepřeli a někomu v ní překážeti se opovážil, ať jest třeba sebe povznešenějším bezvěrcem. *(Vác. Řezníček. Vlast. 1888.)*

Leopold Jakub Gerard, pán na Hamru Ostrově, činil s hajduky svými lidem rozličná násilí. Tak r. 1706 dne 3. října přišel do krčmy valské, vyhnal všecky lidi ze světnice, krejčího na lavici ležícího kázal hoditi na zemi a bil po něm šavlí, až mu ruku urazil. Jindy šel synáček mlynáře hamrského okolo zámku, aby otci pivo přinesl; tu padla rána ze zámku a chlapec přišel o ruku. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Roku 1506 za Českého krále Vladislava II. měl *Jan z Gutšteina* rozepři s pány Šliky a přišli k němu komorníci (poslové) ze zemského soudu, aby ho před soud pohnali. On dav je zadržeti, kázal je biti. Za to byl pak odsouzen na soudu o letnicích roku 1506 hrdla i statku. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Roku 1506 za krále Českého Vladislava II. zajmul *Jindřich z Gutšteina* dva pány ze Švamberka, Bohuslava a Jana. Tyto dva pány, své blízké příbuzné, držel Jindřich na svém hradě Schwarzenburgu v Bavořích v kruté vazbě přes deset měsíců. Teprv ku konci měsíce března 1507 na svobodu je propustil, a to jen výkupem za 13 tisíc kop míšenských, jež někteří páni na zemský účet za ně zaplatiti se uvolili. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Když Václav III., král Český, r. 1306 v Olomouci středně zavražděn jest a tudíž v Čechách zmatky povstaly, *Haiman z Dubé*, pán v řeči mocný a v úkladech lstivý, panství Landšperka se zmocnil. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Roku 1575 uhodil *Bedřich Chrastský z Chrastu* seděním na Laszku, jda k Ostrovu, Ondru sedláka z Kamenného, ručnicí v hlavu, až padl a téhož dne mu ruku na dvě přerazil. *(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)*

Chrt z Těchobuz byl člověk nesvorný a násilný. Roku 1573 jsa v Pacově Šebestiana Šlandrli, krejčího pěstí v hlavu bil a pral. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Ivan, car Ruský, dal r. 1567, proti všemu mezinárodnímu právu, v Liflandu vyslance krále Polského zajmouti, do Moskvy odvésti a vzav mu všecky jeho věci i s druhy do vězení uvrhnouti. *(Aug. Schlözer. Děj Litvy.)*

Jan Lucemburský, král Český (1310—1346), upadnuv r. 1319 úplně v moc pánů českých, násilně na měšťanech a

duchovních peníze vydíral. U Pražanů nešetřil ani práva ani slušnosti; jeho dvořané a sluhové lámali zámky, a závory domův měšťanských a nakládali zle i s hospodářem i s hospodyní. Někteří měšťané do vězení jsou strčeni, Menhart Rokycanský pro peníze i mučen jest. Jen r. 1319 vydřel král na Pražanech 13.000 hřiven stříbra. (*Děj. česk.*)

Jan Zahaňský zmocnil se na sklonku XV. století v dorozumění s králem Matyášem statků mladé vdovy po Jind řichu I., knížeti Hlohovském, Barbory. I Markétě, ovdovělé kněžně Těšínské, druhou její polovici s branným lidem svým zabral. (*Fr. Sláma. Děj. Těšínska.*)

Za krále Českého Jindřicha Korutanského vrážely r 1310 loupežné roty *Mišňákův a Korutanův* do kláštera zbraslavského a vynucovali peníze hrozbami, tu sto hřiven, tu čtyřicet, tu hned padesát, pak zas dvacet neb deset, někdy jen jednu a když klášteru již všeckny peníze došly, museli starší mnichové v nepřítomnosti opatově stříbrné a jiné drahocenné kostelní šperky a nádoby a drahá církevní roucha, všecky ty památky štědrosti někdy krále Václava II. prodávati a z toho stržené peníze ne chudým, nýbrž loupežníkům dávati. (*Kron. Zbrasl.*)

Jindřich III., císař Německý, r. 1039 násilně chtěl, aby mu Břetislav všecko zlato a stříbro, kteréž v Polsku ukořistil, dal. A když Břetislav mu vzkázal, že nemá k tomu práva, odpověděl: „Ti, co panují, neřídí se právem, neboť, jakž přísloví praví, právo má voskový nos, takže jej králové svou dlouhou železnou rukou podle libosti a kam chtějí, obracejí. Vy však, jestliže toho, co já chci, neučinite, ukážu vám, že mám mnoho malovaných štítů (t. j. štítův zbrojných, pomalovaných) a co má císařská moc může, toho vám dokáži.“ (*Kosmas.*)

Léta 1110 zmocnil se Bořivoj Prahy a vyhnal bratra svého mladšího Vladislava. Tu přišel *Jindřich V.*, císař Německý, s vojskem do Čech a oba dva bratry i Bořivoje i Vladislava povolal k sobě do Rokycan. A když oba se dostavili, beze všech okolků dal Bořivoje jíti a na hrad Hammerstein na Rýnu odvésti. (*Kosmas Kron.*)

Markrabí Moravští *Jodok a Prokop* namáhali se roku 1378, aby kanovníci olomoučtí, až biskup Jan IX. mrtev bude, hlasy své knížeti Janu Soběslavovi dali. Kanovníci však vědouce, že kníže Jan Soběslav pro svůj nevázaný život k řízení diecése se nehodí odporovali přání tomu, čímž se markrabí tak rozhněvali, že pomocí rady olomucké kanovníky z města a ze země vyhnali a nakázali, aby jich nikdo do domu nepřijímal pod trestem smrti. Za to vyřčena nad radou města Olomouce, nad markrabími a všemi jich pomocníky klatba

(*Vinc. Brandl. Sbor. Svatomethoděj.*)

Roku 1380 krátce před smrtí biskupa Olomouckého Jana ze Středy zapálila v Olomouci rozpustilá čeládka *markraběte Jošta* chrám sv. Václava, kterýž Jan gotickým způsobem nově stavěl, tak že krov i s blízkým domem biskupským z toho vyhořel. Biskup jal se škodu takovou rychle napravovati.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Jiřík Kamenec z Kamena a na Jesenici, pán český, roku 1563 v masopustě z nějaké zášti spáchal výtržnost na Kubasovi, mlynáři podveselickém, který byl poddaným vrchnosti ryzemburské. Přišed do mlýna napřed Kubasa zbil a potom mu kordem nohu probodl. Roku 1566 při času sv. Bartoloměje jel kolem téhož mlýna a poněvadž bylo horko, dal si z krčmy korbel piva přinésti. Když je vypil, uhlídal Jana Matýsků ze vsi Jesenice, an jde kolem, ihned na něho konvici vyhodil, po té koněm dotíral a kordu dobyv chtěl sekati. Rychlý Matýsek mu však bezpochyby utekl.

(*Aug. Sedlaček. Hrady a zámky.*)

R. 1033 dostavil se kníže Český Oldřich k Německému císaři *Konrádu* v ležení jeho u města Werben nad Labem v Sasích. Císař Konrád, maje Oldřicha v rukou svých, tu jej jal a proto že prý neposlušen byl do vězení dal. Tak Oldřich za celý rok, jak se zdá, ve městě Řezně u vězení seděl. Do Čech pak poslal císař rozkaz, aby Jaromír s Břetislavem společně vládl v české zemi. (*Děj. česk.*)

Roku 1413 šlo v neděli po sv. Jakubě něco německých *kutnohorských horníkův* na posvícení do Malína, městečka českého opodál Hory ležícího a

z nich šli někteří v polích na lusky. I sehnali je z těch polí hospodáři malínští, jichž ten hrách byl. Ti pak horníci šli do Hory a přivedli s sebou několik tisíc hornického lidu zuřivého, který to městečko Malín obstoupil a zapálil. Kdož utéci chtěli z ohně, byli od horníkův zabiti a kdož neutekli, uhořeli a mnoho mužův, paní i panen zadusilo se v pivnicích. Od těch dob Malín po mnohá léta pust ležel a podnes toliko jest vesnicí.

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Roku 1416 poslal král Český Václav IV. znamenitého bojovníka Racka Kobylu do *Kutné Hory* za příčinou královského pokladu. V Hoře roznesla se zpráva, že přišel Racek peníze vybíjet na kněžích u sv. Barbory; i shlukli se Němci horníci velmi silně před domem, v němž Racek byl hospodou a udeřivše naň i s dvanácti jeho služebníky jej ukrutně zabili, tak že toliko jeden z jeho čeledi, panoše Bořita z Ostředka, smrti ušel, ukryv se v nějaké chýšce smrduté. *(Děj. česk.)*

Rytíři německého řádu v *Livonsku* odňali roku 1400 úřady a službu všem, kteří nebyli členové jich řádu.

(Ludv. Albr. Gebhardi. Děj. Livonska.)

Dne 23. května 1618 v kanceláři místodržitelské v Praze ze stavů protestantských zde hojně shromážděných nenadále *Vilém z Lobkovic* přiskočil za Martinice, místodržitele, uchopil se rukou jeho a držel mu je, aby se brániti nemohl. Hrabě z Thurnu pak přistoupil k druhému místodržícímu Slavatovi popadl ho za jednu ruku a *Oldřich Vchynský* za druhou. Oba vedeni jsou přímo do houfu stavů a zde i jiní pomáhali jim, je dostati k oknům a sice každého k jinému. A nyní vyhodili Vilém z Lobkovic, Albrecht Smiřický, Oldřich ze Vchynic, Jan Litvin z Říčan a Pavel Kaplíř ze Sulevic Martinice po hlavě z okna ven do příkopu hradního, 20 loket hlubokého. A podobně i Thurn dopraviv Slavatu k jinému oknu povzbudil jiných, aby ho taktéž z okna vyhodili. Vyhozen jest i písař Fabricius.

(Ant. Gindely.)

Matyáš, král Uherský, aby Janu Korvínovi, synu svému levobočku, mnoho knížectví zaopatřil, užíval rozličných cest smlouvami lstivými a také vynucenými zvláště r. 1488 a 1489. Tím hlavně také knížata Minsterberská, syny někdy krále Českého Jiřího, téměř na mizinu přivedl.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Vojsko *Matyáše*, krále Uherského, za času Jiřího a Vladislava, králů Českých, hanebně všude řádilo, takže města u př. slezská všude zavírala brány před ním; čímž žoldnéři popuzeni dali se ještě ve větší vzteky, takže konali loupeže a násilí strašlivá na obyvatelstvu bezbranném, prznili panny i ženy, ano jímali děti a zabíjeli je před očima rodičů, nechtěli-li je vykoupiti za peníze, kolik žádali.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Matyáš, král Uherský, psal dne 21. ledna r. 1479 Bohuslavu Švamberskému, aby přijel do Budějovic pro pilné věci, které by pan Jaroslav z Boskovic s ním měl jednati. Bohuslav bez průtahu uposlechl a přijel dne 30. ledna pod večer do Budějovic. Zde když zasedl k večeři, jest z rozkazu krále Matyáše nenadále jat hejtmanem posádky královské ve městě Václavem Lhotským ze Zásmuk. A druhého dne vezen jest k Moravě maje na Špilberku a později v Uhřích uvězněn býti. Na štěstí ho ještě v čas lid z městečka Veselí osvobodil. *(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Němečtí biskupové věznili beze všeho práva našeho slovanského apoštola sv. Methoda až do půltřetího roku až do jara 874, kdež ho na rozkaz papežův z vazby propustiti museli.

(Zap. Čes. mor. Kr.)

Hroznata, zakladatel klášterů v Teplé a Chotěšově, přijal i sám řeholi praemonstratskou a žil jako jiný bratr, jen že jmění obou klášterů spravoval. A tak stalo se r. 1217 na takové objížďce, když právě v městečku Hroznětíně nacházel, kdež mu jistý *německý rytíř* ze sousedního Chebska, tehdáž ještě Čechám nenavráceného v zločinném úmyslu zálohu položil, jeho se zmocnil a na svůj hrad Kinsberk v Chebsku násilně ho zavlékl. Tam uvrhl Hroznatu do pevné věže a trápě ho hladem a jinými mukami, chtěl na něm vynutiti, aby se velikou sumou peněz z té vazby vyplatil. Že však Hroznata nechtěl přivoliti, skonal v tomto vězení dne 14. července 1217

po surovém nakládání zimou, žízní a hladem. (*Děj. česk.*)

Rytíři řádu německého v Livonsku a okolních zemích v XII. a XIII. století utiskovali světské duchovenstvo rozličným i ukrutným způsobem, páchajíce na nich i násilí. Duchovní vysílali posly se žalobami k papeži, avšak poslové ti nevrátili se nikdy nazpět. I žalováno na rytíře, že posly ty úkladně vraždili. (*Ludv. Gebhardi. Děj. Livon.*)

Jan Pecingar z Bydžinu, pán na Vamberku, roku 1562 v městě Vamberce na krchově před kostelem Jana Karáska, poddaného novovamberského, ručnicí zbil a jemu na zdraví uškodil. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Roku 1478 dne 30. ledna přijel pan Bohuslav ze Švamberka do Budějovic pod večer a tu ho rytíř *Jan Planknar*, krále Matyáše hejtman, ve vší tichosti jako zločince zajal a do Brna dopravil, kdež na Špilberce některý čas zavřen. (*Děj. česk.*)

Roku 1421 táhli *Pražané* do *Teplice*, městečka teplými uzdravujícími lázněmi již tehdáž slynoucího. Abatyše a panny tamějšího staročeského kláštera benediktinského přijavše čtyry články pražské, jak mohly, vojsko častovaly a všemi potřebami opatřily; však nicméně byly z kláštera ven vyvedeny, a v klášter se vším příslušenstvím uvázali se Pražané; někteří padouchové ve vojště pak ještě vyhnané panny ze všech šatův svlékli. (*Zap. Č. m. Kr.*)

Přemysl Otakar II, král Český (1253—1278), vydobyl si moci, veliké slávy a velikého bohatství, tak že prý měl plné věže zlata a stříbra. Avšak prostředky, kterými král toho dosáhl, byly na velikém díle s násilím spojeny. Když pánům bral hrady a statky, jež od předešlého krále, otce jeho, obdrželi a vyplácel, tu se mnohému křivda stala. A pak co král vlastní Čechy ze sídel starých vyháněl, postupoval je cizincům Němcům a těmto cizincům na ujmu domácího obyvatelstva nových práv uděloval, ochrannou ruku nad nimi držel a oni dle povahy své nad Slovany hrdě se vypínali, předešlou svornost a jednomyslnost v zemi a národu kazili a proto i lid obecný měl mnoho příčin, na křivdu žalovati. (*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Pavel Straka z Nedabylic, jeda roku 1625 z Vesce, potkal se s Janem Fleglem, poddaným Trčkovým; i bil jej pistolí přes hlavu, vzal mu zbraň jeho poboční a s ní jej sekal, až mu lebku do mozku rozrazil. Flegl jsa na zem poražen byl odpolu mrtev a na místě ležeti zůstal, nemoha se pohnouti. (*Aug Sedláček. Hrady a zámky.*)

Vasilij Vasiljevič, velkokníže Moskevský byl roku 1446 od knížat *Šamjaky* a *Ivana Andrejoviče* Mozajského přepaden a zajat a oslepen. (*L. J. Píč Děj. nár. Rusk.*)

Šebestian Šlik, divoký násilník, jemuž po otci náležel Loket, ch ěl z něho setříti ráz královského města. Maje sobě r. 1497 za krále Vladislava II. přisouzenou moc nad klíčí města, dával městské brány libovolně otvírati a zavírati třeba na celé dni, aby si tak měšťany vůli své povolnějšími učinil; radě městské právo popravy popíral, sám jí konšely sázeti chtěl bez jeho vůle neměl nikdo ani do města přijímán, ani v něm trpěn, ani z něho propuštěn býti; od soudu městského mělo odvolání k němu jíti a nálezy jemu ku potvrzení se podávati atd. Jeho ukrutnost a surovost, jak s těmi měšťany zacházel, žádných mezí neznala. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Štěpán V., král Uherský, ačkoliv na mír s Přemyslem Otakarem II. přísahal, přece roku 1270 s 50.000 Uhrův, nejvíce divokých Kumanův do Rakous se vyřítil a strašlivě tam řádili, loupeže mordy a žhářství páchali a šestnáct tisíc lidí větším dílem bezbranných venkovanův do Uher v zajetí odehnali. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Jan Těmín z Těmic byl člověk násilný, jenž roku 1566 o svátcích svatodušních mladého Burjana Měděnce z Ratibořic ve Vitanovicích zavraždil. (*Desky zemské.*)

Dne 9. srpna 1524 když páni radní v Praze byli pohromadě, shlukl se veliký počet lidu obecného a *Ziga Vaníčkovic* návodem *Paška* zavázav lid k sobě ku pomoci vstoupil s nejodvážlivějšími do poradní síně. Slovy direktorskými, ve jménu krále (Ludvíka) i obce jal se viniti purkmistra i konšely ze zrady a spiknutí a dal nejprv zatknouti a vzíti do vězení doktora Buriana

Srbka z Kornic, městského kancléře. Potom purkmistrovi Brikcimu odňal úřad, donutil ho k vydání klíčův a pečeti městské a kázal jej taktéž vzíti do vězení. Totéž učinil konšelům Danielovi Raušovi, Janovi Erazimovi, professoru Václavu Danielovi a některým jiným. *(Fr. Palacký. Děj nár. Česk.)*

Roku 1543 přijel *Věnek starší Kordule* se *Štěpánem Tetaurem* z Tetova do domu Jaroslava Kordule ve zbrojích s jízdnými a pěšími a tu jej zbili. *(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)*

Vladislav II., od roku 1136 velkokníže Polský, násilně nutil poddané bratří svých, aby mu platili poplatky, zmocňoval se jich měst a chtěl je z údělů jejich vypuditi. Nadarmo představovali mu bratří jeho nespravedlnost a násilí a proto povstali k sebeobraně a uhájili se. *(Kadlubek. Děj. pol.)*

V noci od pondělka na úterek po sv. Jiljí 1580 byl Mikuláš Dačický z Heslova na veřejném náměstí kutnohorském nedaleko od radnice přepaden ode tří rytířův totiž: *Václava Voděrackého* z Hražova a *Mirka* i *Oldřicha Mirka* ze Solopisk a v pravou tvář i v palec pravé ruky jej ranili! *(Ferd. Mikovec. Čas. česk. Mus. 1854.)*

2. Dochází trestu.

Roku 1571 opustil jednou tovaryš pekaře Matouše *Bavora* v Berouně práci, zašel do blízké huti Kdyně (nyní Karlova huť u Berouna) a tam pobýval u Matouše, hutníka. Za ním tam přišel rozhněvaný Bavor a vida ho, an sedí před domem hutníkovým, běžel naň s ručnicí nataženou i lál mu jest tak, až bylo hanba dobrým lidem. Jemuž dí stará paní Markéta od huti: „Nelaj, milý Matouši. Však jest hanba před Pánem Bohem a dobrými lidmi!“ Také starý Jindra, kovář, jda právě mimo řekl: „Upokojte se, pane Matouši!“ A pan Matouš se rozhněval a máchnul ručnicí, až starý kovář sedl na zem. I když se oba povalili byl Matouš na vrchu i pral soka ručnicí do hlavy. Paní Markéta přivolala lidi a tu při skočili hutníci a vytrhli pekaři ručnici. A zajisté pan Matouš Bavor zvěděl, co mu zbylo peněz pro soud pro kvalt, kterého se dopustil na cizích gruntech, neboť se k tomu hodil pán na Kdyni a Popovicích Markvart Karel ze Svárova. *(Z berounských knih svědom vypisuje Jos. Vávra. Česk. lid.)*

Roku 1257 chtěl *Boleslav*, kníže Lehnický ve Slezsku, bratra svého Konráda, knížete Hlohovského, lstivě zajmouti, aby si knížectví Hlohovské přisvojil. Avšak byl sám od Konráda zajat a musel se značnou částí peněz vykoupiti. *(Boguslav. Děj. Polska.)*

Krdžaliji jali v Bulharsku prostého ovčáka *Deliho Mindu* a zavedli do svého ležení ve vsi Kavakli. On slíbil, že jim věrným druhem bude a přijat jest do jejich čety. Ale v noci sekerou ubil dvanáct jejich pokladníkův a se všemi penězi jim utekl. *(Konst. Jireček. Děj nár. Bulh.)*

Bylo to roku 1611 na den sv. Bartoloměje před zámkem chocenským, když *Jindřich ze Džbánova*, dávaje příčinu ke zlé vůli, Karla mladšího Čejku z Olbramovic za oknem stojícího na poctivosti haněl, na něj merunky hněvivě házel a potom jej dolů pobízel. Čejka chtěje mu ujíti klobouk si vypůjčoval, ale když přišel před zámek, tu Džbánovský zbraně své dobyl a Čejku těžce v rukou ranil a ochromil. Bráně se násilí s kordem dobytým probodl Čejka Jindřicha tak prudce, že po malé chvíli dříve vyjití hodiny umřel. *(Aug. Sedláček. Hrady a zámky.)*

Léta 1533 rytíř *Sigmund Konfunk*, dávný rušitel pokoje zemského i za krále Českého Vladislava a Ludvíka, odpověděl králi *Ferdinandovi I.* i zemi. Dlouho však neprovozoval násilnické své kousky. Byl následujícího léta zajat a ve Vídni stat. *(Jos. Kořán. Čes. mor. Kron.)*

Roku 1542 dne 16. dubna přišel *Věnek* mladší, pán na Vřeštově, v městečku Vřeštově na Mikuláše, pacholka Bedřicha Absolona z Lečské do maštale a jej zranil; za to seděl na Černé věži. *(Aug. Sedláček. Hr. a z.)*

Návrat do Církve kat.,

viz: „Víra 2 c!“

Návyk.

1. Dobrý prospívá.

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), přinesl závdavek dobrého prospívání s sebou do brněnské zkoušebny; neboť byl dávno zvykl ustavičnému pamatování na Pána Boha, všady přítomného, vševědoucího, největšího svědka myšlének, řečí a skutků našich. *(Drahé kameny.)*

2. Zlý.

a) Těžko se odkládá.

Vladislav II., král Polský (1386—1434), náruživě miloval honbu a uvyklý byl, dlouho do noce sám v lese se procházeti a zpěvu slavíků naslouchati. Tento návyk způsobil mu i nastuzení, po němž zemřel. *(Jak. Caro Gesch. Pol.)*

Za času sv. *Vojtěcha*, druhého biskupa Pražského (982—997), mnohý špatný hříšný návyk panoval v Čechách mezi lidem, aniž by ho byl mohl muž tak svatý odstraniti. *(Děj. česk.)*

b) Vzdej se ho!

Sigmund Ditrichštein, předek kardinála knížete Ditrichšteina, vyzdvihl roku 1517 v Hradci Štýrském řád sv. Krištofa či pobožné bratrstvo samých šlechticů, kteří se přísahou uvolovali hubiti zvyk tehdejšího panstva lehkovážné přísahání, rouhání a chlastání, slibujíce, že oni sami těm neřestem hověti nebudou, ale i toho že dbáti chtějí, by se rovněž jejich otcové, braří, synové, přátelé a sluhové těchto hříchů pilně střehli. *(Drahé kameny.)*

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), napomínal bratří svých, aby zvrhlého smýšlení, mluvení a jednání světáků a světaček nezvykali. *(Drahé kameny.)*

Nebe.

1. I pohanští Slované v ně věřili. Víra sílí i v životě i v smrti.

Slovo nebe a ráj *Slovanům* (pohanským) vůbec jsou společná. *(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)*

Blahoslavený *Isaiáš Boner*, Polák, stav se doktorem bohosloví, vstoupil v Kaziměři, předměstí krakovském, do tuhého řádu augustianův v XIV. století a tu dnem i nocí rozjímal o blaženosti nebeské, zachovávaje svědomitě předpisy tuhého řádu svého. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Karel Spinola z řádu jesuitského († 1622) byl v Japonsku dán do ohně, kdež pomalu ho chtěli mučiti. I chtěli ho přivázati na kůl, avšak Spinola nechtěl, ujišťuje, že pohled na nebe dosti ho upevní. A vskutku Spinola, pohlížeje k nebi, za dvě hodiny sebou ani nepohnul, až dosáhl slavné koruny mučennické. *(Weninger.)*

2. Proto:

a) Mysli na ně!

Děthard, roku 1097 od knížete Českého Břetislava II. za opata v klášteře sázavském ustanoven, povždy bratří svých povzbuzoval, aby na nebe pamatovali a do radostí nebeských v duchu jako orel se vznášeli *(Kosmas. Kron. česk.)*

Kněz *Jan Hoffmann*, vikarista při chrámu sv. Víta v Praze († 1678), vstával ve tři hodiny s půlnoci; roz-

jímal o nebeských věcech; drahnou část dne obětoval Boží službě, zaměstnán svým úkolem v hlavním chrámě sv. dědiců českých. *(Drahé kameny.)*

Sv. *Kazimír*, kralevic polský († 1483), nenalezal záliby na lesku při dvoře královském, neboť zbožná jeho mát obrátila oči jeho na zcela jinou slávu a velebnost, totiž na radosti nebeské. *(J. Bílý. Legenda.)*

Svatý *Stanislav Kostka*, Polák ze starožitné rodiny († 1569), jsa studujícím kráčel rychle po cestě dokonalosti; mluvil jedině o věcech nebeských a sice tak srdcejemně že ho soudruhové rádi poslouchali a milovali. *(J. Bílý. Legenda.)*

Blahoslavený *Šimon Lipnický*, minorita krakovský († 1482), vstoupil do kláštera řádu sv. Františka, oživen byl jedinou touhou po životě věčném a proto i velmi horlivě konal všecky povinnosti stavu svého. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

b) Touži po něm!

Blahoslavený *Česlav*, zakladatel klášterů dominikánův v Čechách, na Moravě, umřel dne 15. července 1252. Ten den před smrtí ustlal si na zemi lože tvrdé a svolav bratry, pravil, že hnusí se mu svět a že touží po nebi a spolu napomínal i bratry, aby oni povždy po nebi toužili. *(Jan Bílý. Legenda.)*

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), leckdy hledě na měsíc a na hvězdy, obdivoval se nebeskému Jerusalému nad nimi Stvořitelem vystavenému, žasnul nad blažeností a slávou jeho obyvatelů, i bažil po něm a volal se sv. Františkem Serafinským: „Bůh můj a všechno mé!“ a se sv. Ignácem Lojolským: „Ký puch mi z země, dívám-li se na nebe!“ *(Drahé kameny.)*

Neděle.

1. Svěť:

a) zbožně!

Krásný příklad, jak neděle světiti máme, zanechali nám naši zbožní předkové *Češi*, kteří vždy v neděli a ve svátek, přišedše ze služeb Božích, domácích dětí se vyptávali, jaké bylo Evangelium, o čem sluha Páně kázal, jaké dával napomenutí a výstrahy, k čemu povzbuzoval. Čemu děti nerozuměly, to jim rodiče vysvětlili a zapomenuté doplnili. I po odpoledních službách Božích čtli buď z Písma svatého aneb z jiné nábožné knihy. *(Klinkáče Legendy.)*

Kéž by i neděle a svátky světili v Čechách, jako slaví katolíci v *Anglicku* co nejpřísněji již i se svatovečery. Jako za prvních dob křesťanských schází se lid křesťanský ve svatvečery do chrámů a dlouho do noci bdí na modlitbách. V neděli a ve svátek schází se lid před službami Božími do chrámu a aby jaksi se připravil k poslouchání slova Božího a ke službám Božím. Jaký pořádek stává v Anglických katolických kostelích, jaké velebné ticho, jaká vroucnost modliteb, jaká horlivost poslouchání slova Božího, jaká zbožnost a pokora při nejsvětější oběti mše svaté, může sobě představiti. jenom ten, kdo katolické kostely anglické navštívil. Vše to nejvznešenější věnuje se ve chrámech těch Bohu. V lodích klečí lid na kolenou, koří se v prachu a v pokoře a v bázni Bohu svému. Ve stavech není rozdílu — dělník jest tam roven lordu, rolník obchodníku, vše padá stejně a klaní se Kristu Nazaretskému, ve svátosti zakrytému. Tak vypravuje jistý očitý svědek. *(Čech 1883.)*

Před bitvou blíž Ústí nad Labem dne 16 června 1426 nechtěli *Češi*, že byla právě neděle bojovati, ale že Němci jako mračno proti nim vytáhli, pustili se po modlitbě do boje a dosáhli slavného vítězství. *(Děj. česk.)*

b) Varuj se těžké práce, i neslušného vyražení!

Tam u hrobu sv. Vojtěcha ve Hnězdně r. 1039 prohlásil kníže *Břetislav* Čechům svým: „Trhové aby v neděli ne-

bývali přikazujeme a zapovídáme Jestli že by pak v neděli anebo v den sváteční, jejž Církev světiti přikazuje, zastižen byl při nějakém všedním díle, tomu má arcikněz dobytek anebo nářadí, jímž dílo koná, vzíti a takový přestupník má do knížecí komory tři sta peněz zaplatiti.“ *(Kosmas.)*

V měsíci červnu roku 1624 za císaře Rakouského *Ferdinanda II.* vydán jest také tento zákon: Kdo by službenou práci konal, aneb jezdil aneb prodával v neděli a o svátcích katolických vězením anebo pokutou 10 zl. se na něho dokročí.

(Beckovský. Poselkyně díl II.)

Císař *Ferdinand III.* dne 4. ledna měsíce 1652 otevřeným listem, který i v chrámích vyvěšen byl, mezi jiným také nařídil, aby v Čechách žádný řemeslník žádného řemesla svého, žádný nádeník a dělník hmotného díla v den nedělní a sváteční aby před sebe nebral a nepracoval

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

V sobotu dějí se již na *Hané* na Moravě přípravy ku příští neděli. Mezi ctnostmi lidu hanáckého zbožnost není poslední. Přikázaní Boží: „abys den sváteční světil,“ plní se upřímně a vroucně, zvláště u rodin starosvětských. Proto dohlídne hospodář na pacholka, aby si na zítřek shodil sena s hůry někam k ruce. V neděli nesluší se lézti na hůru. Taktéž činí dívky, které krmí krávy a drobnější dobytek. Ráno nedělní a sváteční je tišší nežli ve všední den. Neslyšíš cinkání kos a chřestění hrabic, neslyšíš hrčení kol a žebřin vozů, připravených na svážky.

Sv. *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský, narozen v Polsku († 1095), svolal r. 1092 duchovní i světské velmože na sněm a nařídil, aby neděle a svátky nebyly honbami, trhy a služebnou prací znesvěcovány.

(Fr. Ekert. Církev vítěz.)

Jedné neděle zpozorova'a *Marie Leszinská*, rozená v Polsku, královna Francouzská ve Fontainebleau, že dělníci vzdor královu zákazu na veřejné budově pracují. Královna si dala ihned podnikatele stavby zavolati a domlouvala mu, že proti zákonu a Bohu jedná Tu se stavitel vymlouval, že jinak by stavbu v určitý čas odevzdati nemohl a tím že by přišel o mnoho peněz. Načež královna: „Zde máte peníze o něž byste přišel, ihned ať od díla ustanete a budoucně ať nikdy v takovou práci se neuvážete, jíž byste zákon Boží a králův přestoupil!“

(Mehl. př.)

Za krimské války byli *Rusové* donucováni, aby v neděli Francouzům v těžké práci pomáhali. Avšak nadarmo staráno přivábiti je penězi. Pozdvihujíce rukou svých k nebesům volali: „A kdybyste nám podávali tolik tolarův, co máme prstů na rukou, nijakou měrou nedáme se pohnouti k bezbožné této práci.“ *(Blahověst. 1855.)*

V neděli se na *Slovácku* nepracuje a každá sebe menší práce, která by připadla na neděli a již by se neděle znesvětila, musí se odbýti již v sobotu. Hospodář, aby nezmeškal na ranní, „pucuje si hubu“, hospodyň urovnává na nátoni oklešky a drva, vůz musí přijíti pod „kolňu“, pluh nesmí ostati před vraty — všecko, co by činilo v neděli i jenom špatný dojem, musí se uspořádati. Hlavně ovšem jde vždycky o dobytek. Dobytek musí míti na neděli „co žrát“ a proto pacholek s dívkou mají v sobotu na pilno.

(Fr. Hounský. „Vlast“ 1890.)

Dne 24. prosince 1888 o štědrém večeru zastavili práci všichni *slovácší uhláři*, kteří se zabývají vyprazdňováním vagónů s uhlím do Vídně severní dráhou dopravených, poněvadž je chtěli přiměti k tomu, aby o Boží hod pracovali. Ani domlouvání po dobrém ani výhrůžky nepomohly. Ano i policie zakročila ale marně. I byli stateční slovácší uhláři konečně dopraveni domů.

(Čech.)

Císař *Ferdinand III.* dne 4. ledna měsíce 1652 otevřeným listem, který i v chrámích vyvěšen byl, mezi jiným také nařídil, aby v Čechách, kde se jarmarkové v neděli neb svátek drží vají, aby v ty dni žádný žádných věcí k prodeji nevykládal, až teprve po službách Božích v svých náležitých místech v neděli i v svátek prodávali.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Roku 1531 stalo se na *Moravě* na sněmě v Jihlavě usnešení, aby v den nedělní žádnému do desk zemských vkládáno nebylo. *(Zap. Č. m. Kr.)*

Roku 1618 nařídili direktoři v *Praze*, že hospodští nemají trpěti žádných her, tanců, opilství a jiných rozpustilostí v domech svých, v neděli pak, že nemají prodávati nápojů opojných. Kdo by se proti tomu provinil, měl býti potrestán ustanoveným způsobem.

(Čes. mor. Kron.)

c) Obcuj službám Božím!

viz i: „Mše svatá", „Služby Boží!"

V neděli a ve svátek byla veškera skladiště členů *cechu českého sklářství* uzavřena. Všichni sluhové šli ve dvou neb ve třech odděleních po snídani do kostela na ranní a pak též na velkou mši svatou.

(Jos. Schindler. Čas. kat. duch. 1883.)

Jaochim Barrande, slavný badatel českého siluru (1832—33), každý svátek a neděli chodil do kostela a obcoval mši sv. *(Vesmír. 1885.)*

V měsíci červnu roku 1624 vydán jest za císaře Rakouského *Ferdinanda II.* tento zákon: Kdo ve dnech nedělních za slavných služeb Božích v krčmě by seděl, zaplatí 10 zl. a krčmář 20 zl.

(Jan Beckovský. Poselkyně díl II.)

Pan *Florian Griespek z Griespachu*, sekretář císaře Ferdinanda I., ve svém naučení úředníkům hospodářským r. 1588 vydaném napomíná, aby lid k slovu Božímu přidržován byl, poněvadž bázeň Boží počátek vší moudrosti a znamení dobrého zpravování jest a spolu aby i sami dobrý příklad dávali a vždy v neděli a ve svátek do kostela na služby Boží chodili.

(Čas. česk. Mus. 1835.)

V řádu politickém města *Chrudimě* od r. 1570 stojí i zaznamenáno: „Co se na kázaní chození v neděli dotýče, všickni z hospody jíti mají bez odporu, pod trestáním panským a pokutou na každý 1 ff. míš. dáti.

(Čas. čes. Mus. 1848.)

V instrukci města *Poličky* k poddaným z r. 1719 nalezá se také: Poněvadž na spasení duše celý zákon náleží a tak v přikázaní Božím třetím patrně se poroučí, aby člověk pomněl den sváteční světiti; pročež jednoho každého věrného křesťana povinnost jest: dny nedělní a sváteční od Církve svaté římské katolické zasvěcené náležitě světiti, práce všechny hmotné se zdržeti, do chrámu Páně pilně se uchylovati, tam na modlitbách trvati a když mše sv., v kterém kostele se koná, časně se dáti do chrámu Páně najíti, slova Božího neb kázaní bedlivě poslouchati, je zachovávati, k modlitbám pobožným manželku, dítky a čeleď nabízeti." *(Čas. čes. Mus. 1846.)*

d) Čiň tu dobře!

V některé dědině na *Hané* na Moravě v pátek již chodí po dědině kostelní žebráci, čili ti, kteří mají obecní almužnu „vyptat" si mouky a sádla na neděli. Bývají to dva starci a dvě stařeny. Ti jdou po dvou z každé strany dědiny a v žudře, kterému se někde i „žebračka" říká „ptajíc" za svou almužnu. A dostanou mouky a sádla. *(Jan Herben. Květy. 1883.)*

2. Nesvěcení dochází trestu.

V *Golčově Jeníkově* v Čechách sloužil u žida jistý čeledín, katolík. O žních r. 1875 měl v neděli jinému židovi obilí svážeti. I vymlouval jinak poslušný čeledín, že jest neděle a že má každý rád pokoj. Nic však naplat, byl přemlouván, až svolil na pole jeti proti svému svědomí. Přijeda poblíž rybníka usmyslil si, v něm koně vybroditi; přijel však na hlubinu, odkud ani on, ani koně živi nevyšli. Teprv druhého dne vylovili ubohého sítí.

(Škola Bož. Srd. Páně. 1875.)

Bylo to o jedné neděli po Velikonoci r. 1884 kdy v čas dopoledních služeb Božích, as v 10 hodin v Novém Bydžově poblíž budovy c. k. okr. soudu jistý rolník z blízkých *Hlušic* nakládal koupené tu seno na vůz. Jda okolo, pomyslím sobě: „Toť přec nepotřebná práce a k tomu venkovan přijel znesvěcovat neděli do města." Po chvíli se vracím, avšak už nenakládal, seděl a odpočíval, běduje při nedokonané práci a zástup lidu kolem! Se sena na voze sklouznuv zlomil si nohu a jen s cizí pomocí mohl býti naložen na vlastní vůz a dovezen k lékaři. Prací nedělní chtěl získati, zatím však ztratil mnoho.

Událost ta vážně působila na přítomné. Byloť to nejúčinnější kázaní.

(Obrana víry 1885.)

Jindřich z Hradce, nejvyšší purkrabí zemský, když v neděli dne 17. ledna roku 1507 na saních na lov vyjel, maje při boku oštěp lovecký do saní položený, tak se saněmi se vyvrátil, že tím oštěpem skrze stehno a ledví byv prohnán, ve velikých bolestech zemřel.

(Aug. Sedláček. Hrady a zám.)

Když sv. *Vojtěch*, patron náš český a od roku 982 druhý biskup Pražský († 997), opustiv Čechy a odebrav se do Říma, odtud opět do Čech se vracel na žádost knížete Boleslava II. a lidu českého, bylo horlivému pastýři zlým znamením, že mimo jakýsi župní hrad, snad Plzeň, jeda v neděli, v podhradí hlučný trh odbývati uzřel. I zalkal tu velmi.

(Drahé kameny.)

Nehody živelní.

1. Blesk.

Uškodil.

Léta *1172*. Času letního dála se lidem v Čechách veliká škoda ohně skrze hromobití v městech a v městečkách i ve vsích a zvláště na místech vysokých aneb kdež jsou byli hradové, neb města na horách postavena. Kostel krásný mělnický od též příhody ohořel.

(Hájek. Kron. česk.)

Léta *1366*. Třetí den měsíce června v hodinu nešporní bylo v Praze a okolo Prahy takové hrozné povětří, že jsú lidé pro takovou jeho nenadálú prudkost, velmi strašeni byli. Při tom hrozná bouřka a hromobití, takže lidé do podzimních příbytkův utíkali a někteří již skonání světa se tu býti domnívali. Neb ustavičně hřmělo a země se velmi třásla, stavení se některá bořila a některá prudkostí větru z kořen se vyvracela. Po polích mnoho lidu zbito od hromu a vsí mnoho spáleno, žádný z lidí takové příhody v zemi české nepamatoval. V městech pražských na sedmi místech (snad pro sedm smrtelných hříchův) hrom hrozně zapálil, však Pán Bůh zachovati ráčil, že mnoho neshořelo. *(Hájek. Kron. čes.)*

R. *1432* dne 28. června strhlo se večír v Praze hromobití a udeřil hrom do kostela sv. Jiljí, tak že krov nákladný pod křidlicí chytil od makovice a shořel s hůry dolů celý ve čtyrech hodinách i se zvony všemi, velkými i malými. V kostele zabil blesk ženu, která právě toho dne pohřbívala mužela utopeného a popálil také ozdoby okolo monstrancí.

(Wács. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Dne 5 ledna l. *1556* v noci na tři krále, veliké a velmi strašlivé strhlo se povětří téměř po vší české zemi s blýskáním a hromobitím a na mnoha místech věže, kostely zapálili, i jinak znamenité škody onde i onde zdělalo.

(Cuthenus.)

Léta *1630*. Okolo Prahy na den sv. Mikuláše strhl se veliký vítr a následoval velký příval, blýskání, také i hromobití. *(J. Beckovský. Poselkyně.)*

Léta *1645*. Časté hromobití v Čechách bylo, krupobití a přívalové trvali; v Praze mnoho vojákův hrom zabil. V zimě veliký sníh napadl; mnoho lidí i dobytka, do lesův a do hor před Švédy ustraněného, zahynulo.

(J. Beckovský. Poselkyně.)

Dne 3. července *1731* byla ve Znojmě na Moravě a vůkolí hrozná vichřice. Blesk uhodil šestkráte v městě samém, tři zvoníci bleskem jsou zabiti, na šest mil ve vůkolí zničena jest úroda krupobitím; ve třech vesnicích blesk zapálil. Téhož dne byla také okolo Kroměříže tak prudká bouře, že v pěti minutách blesk dvacetkráte uhodil.

(Kl. Borový. Sv. Jan Nep.)

2. Déšť.

Velký a dlouhý škodil.

Léta *1002*. Tak častí dešťové v knížectví Českém pršali, že sobě lidé velmi stýskali a zvláště času letního všecka

obilí vsitá nemohla se sžíti, zůstala na polí. Povodňové velicí byli na pražské řece i na Labi. Lidé pro přílišnou vlhkost povětří i také hladem mřeli (*Hájek. Kron. česká.*)

Dne 12. března *1401* počalo v Čechách pršeti a sice tak ustavičně, že až do podzimka málo dní bylo, v kterých by bylo nepršelo; na to následovala velká drahota a hlad. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 13. srpna *1501* počaly po vší zemi české i také v sousedních dosti dalekých zemích veliké deště, které v Čechách po pět dní trvaly, mnoho škod na polích a zahradách a velkou povodeň způsobily. (*Zap. Česk. mor Kr.*)

Léta Páně *1623* na den Božího Těla, když se obyčejná slavnost processí v městě Kutné Hoře konala, tak velký déšť spadl, že v půl hodině kupecké k jarmarku postavené krámy, vozy a jiné těžké věci po ulicích plovaly. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

3. Drahota a hlad.

a) V Čechách a na Moravě.

Léta *1043*. Velmi veliký nedostatek na obilí byl v české zemi, tak že nebylo co na polích žíti a lidu nad obyčej mnoho bylo. I přišel z toho velký hlad, že třetina lidu obecného hladem zemřela. Z toho Břetislav kníže velmi teskliv byl a uslyšav, že není taková těžkost o chleby v Moravě, i rozkázal mouku i chléb z Moravy do Čech vésti a tím mnoho lidí od smrti odvrátil. (*Hájek. Kronika česká.*)

Léta *1195*. Byla veliká suchota v Čechách, skrze kterouž přišla drahota i hlad. Chudých lidí mnoho zvláště ve vsích a při horách mnoho hladem zemřelo a někteří šli k městům prosíce chleba. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1259*. V Českém království byl veliký nedostatek jednak všech věcí, obilí, vína, oleje a těch věcí, kteréž jsú k pokrmům lidským. (*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1263*. Při konci veliká byla drahota v české zemi i Moravě a to pro předešlého roku suchotu, též i kroupy že su mnohé zdělaly škody a nad to, že su Němci bavorští mnoho od Domažlic a Klatov obilí do své země vyvezli, až jim to králem (Přemyslem) zapovědíno bylo. Taková těžkost byla na sedlácích ve vsech, též i na chudých řemeslnících, že rozprodavše dobytky a jiné nábytky a řemeslníci šaty, peřiny a jiné věci, kteréž měli; potom nemajíce sobě zač chleba koupiti, chodili s ženami a dětmi po domích, žebříce toliko chleba a prosíce pro jméno Boží, aby jim nedali hladem zemříti. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1281*. Veliká drahota v české zemi byla, tak že mohl jedva dvě vajce za peníz koupiti o nedávných let před ježto to lidé dobře v paměti měli, že jich bylo padesát za jeden peníz. (*Hájek. Kron česká.*)

Léta *1283*. Hlad velmi veliký a neobyčejný ještě trápil českú zemi a to tak ukrutně, že lidé někteří vynaloživše na ztrátu všecko, což měli, již sobě chleba zač, ani kde kupiti nemajíce, jiné lidi a hosti do svých domův přijímajíce; tajně je mordovali, vařili a jedli. Mor také, ač byl popřestal, opět času zimního v náhlé lidé mříti počali. (*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1289*. Drahota velmi veliká v Čechách i v Polště byla, tak že lidé hladem mřeli. A ten hlad dvě léta českou zemi trápil. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1312*. Déšť žádný od měsíce máje až do prosince v Čechách ani v Moravě nepršal a horka příliš ukrutná, tak že všecka obilí vyhynula; z toho přišla veliká drahota, tak že strych žita platil půl hřívny, lidu obecného mnoho hladem zemřelo a král Jan to slyšev z toho byl velmi teskliv. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1317*. Protože byl velmi veliký sníh času zimního a ležal až do slavnosti velikonoční a tím tak dlouhým ležením učinil na obilí veliku škodu; z toho počal býti chleba veliký nedostatek, také i veliká drahota a hlad. (*Hájek. Kron. čes.*)

R. *1361* za císaře Karla IV. byla v Čechách veliká drahota následkem neúrody. Mnoho tisíc lidí zemřelo v Čechách hladem a jiní morem, který také řádil. K ulehčení bídy lidu velké almužny tehdáž konal arcibiskup Pražský Arnošt. Velkým dobrodiním byla v Praze stavba nové zdi Malostranské

na Petříně, kteráž poskytovala lidu hojně výdělku.

(*Vác. Vl. Tomek. Děj. m Pr.*)

Roku *1433* povstaly v Čechách drahoty a v zápětí jejich hlad i mor ve veškerých krajích, zvláště pak v Plzensku.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Čes.*)

Léta *1470*. Času toho v české zemi veliká drahota byla a trvala více než za čtyři léta; neb nemohli lidé neb sedláci pro války, loupeže a šacunky i rozličné holdy síti ani orati a tak se nic nerodilo. Pakli se kde co urodilo, přijeduce Čechové, domácí nepřátelé, to spálili a těmi holdy velmi lidi utrápili; neb netoliko obilí, ale i jiné všecky věci nad obyčej drahy byly.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1491* kometa se ukázala. Toho roku v Čechách byla velká neúroda obilí a vína, kteréž pro mokra nevyzrálo a kyselé bylo; zahynul také i dobytek.

(*Daniel Adam z Veleslavína hist. kal.*)

Roku *1501* byl v Čechách veliký hlad a drahota po vší zemi, tak že jedni druhým na potkání chléb z rukou brali. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Léta Božího *1503* pro suchotu draho bylo obilí i píce. (*Staří letop. čeští.*)

Léta Božího *1516* byla drahota, tak že se dosti chudých lidí hladem namřelo.

(*Staří letop. čeští*)

Roku *1531* byla v Čechách veliká drahota ve všech věcech a skrze to i veliký hlad z velikého dopuštění Božího od podzimku léta 1530 až právě, jakož říkají do nového (t. j. do výrobku z nového výrobku).

(*Bartošova Kronika.*)

Roku *1571* na českou zem nenadále zhoubný hlad, kterýmž mnoho lidu zahynulo. Ustavičnými, několik neděl trvajícími dešti, obilí na poli zrostlo a shnilo Z toho pošla velká nouze a drahota, neboť korec žita stál tři kopy, hrách i pšenice čtyry kopy, ječmen pak přes dvě kopy míšenské. (*Čes. mor. Kr.*)

L. *1591* drahota byla veliká.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku *1600*. Drahota byla veliká v zemi české těch časů.

(*Vác. Březan. Živ. P. Voka z Rosenb.*)

L. *1622*. Bída v Čechách! Hospodářství pustla, drahota nesmírná ve všech věcech, zvláště v městech a řemeslnících, kupcích, handléřích, překupnících, jak kdo mohl, šantroky všelijakými; vše penězi se vyvažovati muselo.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

R. *1623* velká drahota v Čechách nastala, protože mince, která málo dobroty v sobě měla, velmi zvejšena byla a dlouhá mince sloula.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1629*. Toho roku na obilí, na na víně, na chmeli i na jiných ourodách zemských velká neúroda byla; lidé nemajíce žita, z ovsův sobě chleby pécti museli a těch se ještě do sytosti najísti nemohli. Také všelijakého dobytka mnoho zhynulo.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Nestálé počasí roku *1769* mělo za následek neúrodu a drahotu, jakéž nebylo paměti. Korec žita platil 14 zl., přenice 16 zl., ječmene 12 zl., ovsa 10 zl. Drahota tato nejtíže dolehla na chudinu. (*Just. Prášek. Děj. m. Turnova.*)

Rok *1771* byl mokrý rok, žádné obilí, drahota, hlad. V Praze lidé hladem na ulici padali a mřeli; rok potom lid otruby, trávu vařenou jedl, chudý lid po nohou po zemi se plazil a pro Boha jen o kousek chleba prosil. Roku 1773 byla Boží ouroda, ale lid se nemohl dočkati, obilí zelené žali, v pecích sušili, mleli tak že ten chléb Boží byl zelený.

(*Hovorka. Rakovnický Kronikář.*)

Následkem sucha r. 1811 nastala v roce *1812* strašná drahota v Čechách. Strych žita byl za 100 zl., ječmene za 85 zl., hráchu neb pšenice za 120 zl, ovsa za 40 zl., bramboru za 35 zl. bankocetlí. jichž 100 platilo 20 zl. stříbra.

(*Pamětní kniha fary v Sudoměřicích. Fr. Wildmann.*)

b) V Litevsku, Rusku a Slovácku.

Roku *1440* vypukl v Litvě strašný hlad. Šťasten byl, kdo měl alespoň chleba z listí stromového upečený. Jiní však pobíjeli bratří svých a jedli je.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy*)

Uprostřed zimy r. *1570* vypukl v Litvě strašný hlad. Nejchudší lidé požívali nejen mrchy zdechlé, nýbrž i lidské mrtvoly.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

R. *1127* vypukl v říši Ruské strašný hlad, ježto obilí velmi drahé bylo:

Chudý lid nemohl si ani chleba koupiti a hleděl hlad svůj ukojiti kůrou se stromu, houbami a jinými neobyčejnými potravinami. Z toho povstaly pak nemoce, ano i mor.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Roku *1419* vypukl v Rusku celém, ježto záhy velká zima přikvapila a předešlého roku mor panoval, veliký hlad, kterýž tisíce o život připravil. Jaký div, že pro chléb a sebe zachování všecka páska příbuzenství a lásky utuchla a mnozí koňským a psím masem ba i kostmi na polo shnilých zvířat se živili. K tomu ještě dostavily se povodně a jiné živelní pohromy po tři léta, takže mnozí byli toho domnění, že konec světa se blíží.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské*)

Roku *1442* vypukl v Novgorodě v Rusku hlad veliký po neúrodě. A tu, aby sebe na životě zachovali, prodávali rodiče buď sebe buď své děti za otroky židům a mohamedánům. Mnozí požívali i neztravitelné pokrmy a tak zase brzy povstaly nemoce a mor.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Roku *1512* byla v Ruské říši veliká neúroda, z níž povstala i veliká drahota. R. 1515 nebylo lze v Moskvě ani míry žita dostati. R. 1525 byly v Moskvě všecky potraviny desetkrát dražší než obyčejně.

(*Arn. Herrmann Děj. říše Ruské.*)

Roku *1570* panoval v Moskvě takový hlad, o jakémž nikdy nebylo slyšeti. Člověk pojídal člověka, mohl-li se ho zmocniti; ba mnozí i lidské maso solili a ho nakládali, že až hrůza to poslouchati.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Roku *1601* počal veliký hlad v říši Ruské a trval až do roku 1604; neboť obilí bylo velmi drahé. Ve všech ulicích hlavního města Moskvy nalezalo se množství lidí, kteří hladem zemřeli. Tehdejší car Ruský Boris Feodorovič všemožně podporoval nebohé a každodenně mnoho peněz rozdal. Vzdor tomu zemřelo hlady 500.000 lidí jen v Moskvě.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Roku *1732* byla v Rusku veliká neúroda, která měla v zápětí hlad.

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Na Rusku panoval roku *1891* ku konci a v roce *1892* strašný hlad v Kasanské gubernii, hůře však ještě v gubernii Orenburské. Sedláci stěhovali se nepřetržitě ze svých dvorců, by nemusili patřiti na příslušníky hladem umírající. U vrat aspoň spatřovaly zástupy otrhaných dětí, kteréž na mimojdoucích úpěnlivě žebronili. Uprostřed návsi stál vůz s dřívím, hladový vesnický kůň neměl více síly, dotáhnouti jej až na místo. Nedaleko leželo už několik koní hladem pošlých. A hned vedle nich mrtvola hocha, jenž následkem vysílení nemohl doraziti domů. V jiné zase vsi byla veškerá stavení zavřená. Majitelé jich rozutíkali se před hladem. Nebylo chleba, ani peněz. Mnozí živili se hlínou, smíšenou s trávou, avšak dva životy byly obětí této stravy. Po dva až tři dni nebylo sousta chleba. V nevytopené světnici ležela šestinedělka dokonávající. Muž zemřel krátce před tím. Novorozeňátko spočívalo na stydnoucím těle matky — pět dospělých dítek plakalo pro matku svou, z hladu zimy. — V jiné rodině nebylo už tři dny ničeho k snědku. Otec vyšel do sousední vsi na práci. Soused našel ho zmrzlého na poli. Hlad a mráz jej usmrtily. — A opět jiná ves připravila se na smrt hladem — přijala zpověď i večeři Páně.

(*Čas. Neděl'a 1892.*)

Roku *1892* vypukl mezi Slováky v Uhřích hlad, čímž mnoho lidí umřelo. Obyvatelstvo Oravského komitatu po několik měsíců živilo se jen ovsem a kukuřicí a to ještě v míře nedostatečné. Mnozí živili se i jen chlebem z kůry stromů a řezanky. Také horečka z hladu se dostavila. V okresu Namesztkém zemřelo za čtvrt roku 97 osob hladem.

(*Nar. v Nov. Turč. sv. Martiné.*)

4. Červi, hlemýždi, housenky, chrousti.

Škodili.

Léta *1095*. Léta téhož v české zemi mnoho se urodilo červův, kteří lezli jako hlemejžďové a to společně a snědli všecko obile po rolích z kořen, tak že nic nerostlo a potom po velikonoci i trávu jedli na lukách, potom i na dříví, aby listí jedli lézti počali, a v tom pršal déšť a potom vnáhle horko a oni všickni pojednou zemřeli a zápách z sebe lidem nesnesitelný učinili,

tak že netoliko na polích neb na lukách, ale v městech velmi zapáchali, až sobě lidé skrze to stýskali, někteří pak rozličnými dými, aby ten zápach zahnali, kouřili. *(Hájek. Kron. česká.)*

Léta Božího *1523* podzim byl pršlavý, deštové mnozí byli, že síti nemohli, pakli co sili, jedno mokrostí se kazilo a jakýmis hlemejžděmi, kdež je pojídali, a tak museli mnozí podruhé síti; a také hlemejžďové i jiné byliny pojídali.

(Staří letop. čeští.)

Na podzim roku *1563* okolo města Plzně velké množství hlemejžďův se nacházelo, kteří všecko ranní osení tak snědli, že na mnoha místech zase podruhé se orati a síti muselo.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Léta *1028.* Času jarního v Čechách veliké, husté a tmavé mlhy, jednak každého dne bývaly. Postního pak času veliký z nich pocházel smrad, z toho po slavnosti velkonoční nad míru mnoho narodilo se housenek, kobylek a bílých motajlův. Housenky listí všecko na štěpí a dříví lesním objedly, kobylky trávu na lukách i jednak každou bylinu zahubily a potom kobylky i housenky do domův k lidem lezly a ohyzdně zapáchaly. Motajlové pak kde na bláto připadli, tu zůstali; jako by sněhu na to místo napadlo, tak jich mnoho bylo a když mřeli, též zapáchali, až všecko povětří tím zápachem bylo nakaženo. Při času sv. Havla lidé velmi hustě a náhle mříti počali, též i hovada, nebo se byla od trávy nakažené a smrduté také hovada nakazila, potom od těch dobytkův zmrlých i psi mřeli.

(Hájek. Kron. česká.)

Léta Božího *1460* z dopuštění Božího přišla rána egyptská do Čech a to po dvě léta, z nakaženého povětří a pro lidské hříchy od Boha, že húsenu velmi mnoho bylo; a tak mnoho dříví a štěpův po nich uschlo, a zvláště u Hradce Králové. *(Staří letop. čeští.)*

Léta *1605* zrodilo se v Čechách množství velikých chroustů, kteří hubili všecko stromoví. *(J. Beckovský. Poselkyně.)*

5. Horka velká.

Horká léta. R 627 po Krista vyschly všechny prameny a lidé hynuli vedrem; r. 879 bylo nemožno pracovati pod širým nebem, zejména na poli, kdo přece vytrval, byl buď mrtvicí raněn, anebo úpalem slunečním postižen. Roku 923 byly vedrem plodiny na poli tak seškvařeny jako v nějaké peci. Roku 1000 panovala zvláště ve Francii veliké vedro, že řeky vyschly a zápachem z ryb vypukl mor. Při vedru r. 1014 zmizely v Elsasku a Lotarinsku studny a řeky. R. 1132 vyschnul Rýn; roku 1152 dosáhlo vedro takového stupně, že vejce se mohla v písku vařiti. Roku 1277 zahynulo mnoho lidí a zvířat vedrem. Roku 1303 bylo možno přejíti Dunaj a Rýn suchou nohou. Roku 1394 byla všechna úroda zpražena; roku 1538 vyschly ve Francii řeky Sekvana a Loira. Roku 1556 panovala po celé Evropě veliká sucha. Roku 1615 vyschly ve Francii, ba i ve Švýcarsku všecky studny a rybníky. Rovněž byla horká léta roku 1646, 1678 a 1701. Roku 1715 nepršelo od března do října ani jednou, obilí vyschlo a zpražilo se; řeky vyschly úplně. Vedro vystoupilo na 28 stupňů R. a v zahradách navlažovaných kvetly stromy dvakráte. Neobyčejná vedra byla též r. 1724, 1746, 1765 a 1811. Pro nesmírné parno byla v létě r. 1815 divadla zavřena. Teploměr ukazoval 40 stupňů R. Horká léta byla též 1830, 1832, 1835, 1850, 1855, 1861, 1864, 1869 a 1870. *(Čech.)*

Roku *1112* panovalo v červnu v celých Čechách takové parno, že na přemnohých místech až lesy se vzňaly.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

Léta Božího *1425* bylo jest horko veliké ve žni v Čechách, tak že od horka lidé mřeli na polích dělající.

(Staří letop. čeští.)

6. Kobylky.

Léta *1095* přišly kobylky měsíce srpna v 28. den, i pokryly zemi ruskou, a bylo strašno pohleděti a táhly v půlnoční krajiny, žerouce trávu i prosa.

(Nestor Let. rus.)

L. *1315* přiletěly jsou kobylky do země české. *(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)*

V létě r. *1338* zjevil se neobyčejný, od žádného z tehdejších lidí v zemi nevídaný úkaz přírody egyptské kobylky objevily se v Čechách, přiletěvše

z Rakous. Hejno jejich mající několik mil zdélí a šíří, bylo tak husté, že zakrývaly slunce na způsob mraků, pro chřest jejich nebylo slyšeti lidí mezi sebou mluvících, ano ani zvonění zvonů; puch veliký šel od nich; kdež pakkoli spustily se na zem, tam požraly trávu, seno, obilí, všecko nač padly, i bývalo jich na sobě tolik, že šlo koni až po kolena. Na zprávu o jich přívalu do země drželo v Praze duchovenstvo s lidem processí a modlení za odvrácení tohoto zlého. Kobylky přiblížily se až ku Praze, nejspíš ale již zřídlé pojitím mnohých; neboť ptactvo, které jinde ze strachu před nimi zalezalo do děr a v nich mřelo hladem, zde postavilo se na odpor; velká hejna havranů, vran, kavek, strak ve množství podivném shlukla se a dala se srdnatě do kobylek, až přinuceny jsou k letu v jinou stranu. (*Vác. Vl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

L. *1474* byly kobylky v Čechách tak dlouhé jako prst palec, barvy nazeleně lesknuté, obličeje měly kočičí a jako v kuklách, po břiše jako hadi; nic lidem ani hovaduom nepřekážely, než letěly v povětří a chřestěly. L. 1475 opět ty kobylky byly v Čechách a pojedly ovoce i osení. A ve čtvrtek při pam. sv. Matěje viděna jsou pojednou čtyři slunce na obloze nebeské.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

R. *1475* byly bouře v Čechách a kobylky, kteréž letěly prý jako mračna skrze Čechy a spásly vše, kamkoliv se spustily. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Tohoto roku *(1540)* také v Čechách i v sousedstvu velké škody kobylky činily. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

L. *1542*. Kobylky veliké letěly jako vrabci tudy k Tejnici míly od Hory, převeliké množství, z půl druhé míle šíří a za půl čtvrti míle vzdélí, tak že slunce zastínily.

(*Pam. Mik. Dačic. z Hesl.*)

Léta *1546*. Kobylky potvorné, strašlivé a co vrabec veliké, rozličných barev, majíce na hlavách jako kapalinky a každá měla 4 křídla, do Čech v houfech a k Praze 23. září měsíce přiletěly tak hustě, že i slunce zastiňovaly a kamkoliv se posadily, všechno zhubily, zvlášť v kraji Hradeckém, též také okolo Tábora, Kadaně, Chomútova, Jachmstalu i jinde v Čechách létaly; nad zámkem pražským a nad městy pražskými téměř 4 hodiny pořád se snášely, posledně z Čech přes hory do země saské letěly.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 22. srpna měsíce *1547* tak jako minulého roku veliké množství kobylek k Praze i do Prahy přiletělo.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Před sv. Filipem a Jakubem r. *1625* mnoho kobylek k Litoměřicům přiletělo a pořád všechny k Pátku v kraji Slanském, šest mil od Prahy vzdálenému letěly. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

V městě Tachově kobylky v čas služeb Božích na den sv. Bartoloměje *1696* léta se ukázaly a nad městem létajíce, veliké mračno i velkou škodu způsobily. Do Falcu bavorského asi tři míle daleko když odletěly od Tachova, tam spadly, pozcepenaly, snad že žádnou pastvu nenašly a veliký smrad způsobily.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

7. Kroupy.

Léta *1103*. Roku toho času letního netoliko v Čechách ale i v jiných okolních zemích, větrové silní činili na stavení veliké škody; pršaly také při slavnosti sv. Víta nedaleko Vircpurku kroupy velmi veliké a s nimi spolu kamení jako pěst a při tom upadl kus ledu tak velký, který když byl na čtvero rozražen, žádného z těch čtyř nemohl jeden pacholek pozdvihnouti, ježto taková věc všem lidem, kteříž to viděli, s nemalým podivením.

(*Hájek. Kron. česká*)

Dne 10. července r. *1251* padaly v polovici země české kroupy trojhranné podoby a zůstaly 7 dní ležeti.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1252*. Desátý den měsíce července kroupy veliké spadly jednak v půl české zemi a všecky byly hranaté, velikú škodu na obilí učinili i na stromích i na hovadech, kteréž na poli byly neb na lukách zastíženy i na pracích někdy; i lesní zbily zvěř.

Lidí také, kteréž na polích zastihly, zbily škodlivě, tak že někteří od toho, zvláště okolo Prahy zemřeli. Ty kroupy ležaly za sedm dni, potom přišlo náhle

horko a z toho veliká povodeň, také drahota, neb lidé neměli co žiti.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Dne 5. června roku *1256* padaly na mnoha místech v Čechách kroupy, které veškeré osení, víno a ovoce zničily. I mnoho zvěře v lesích bylo pobito.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1335*. Času letního krůpy veliké spadly okolo Prahy, z nich některé byly jako vajce slepičí, kteréž po polích mnoho škody učinily i po zahradách. (*Hájek. Kron česká.*)

Léta Božího *1480* v oktáv sv. Petra a Pavla povětří a kroupy velikou škodu učinilo na vinicích a na štěpích a zvláště okolo Košíře u Prahy.

(*Staří letop. čeští.*)

Léta Božího *1487* na den Matky Boží nanebevzetí strhlo se povětří veliké s kroupami převelikými, a na štěpích a na vinicích a na víně škodu učinilo, že toho léta málo vína bylo; pakli že jest kde pozůstalo, ale bylo kyselé neb trpké. (*Staří letop. čeští.*)

Dne 25. července r. *1491* zničily kroupy v okolí jičínském všecko osení a stromy.

(*Ant Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Božího *1495* udělaly kroupy znamenitou škodu na vinicích v tom kraji okolo Košíř. (*Staří letop. čeští.*)

Léta Božího *1515* v neděli den rozeslání sv. apoštolů v hodinu 20. strhl se veliký příval s kroupami, pršely veliké jako ořech, některé jako holubí vejce a některé jako slepičí a byly špičaté a rohaté. U sv. Jiljí na kruchtě málo kterého skla celého nechaly, u Božího Těla mnoho skel vytloukly, i u sv. Štěpána i u sv. Michala v Opatovicích; na vinicích nemalou škodu učinily, s révy hrozny srážely, že jsou stály jako chvoštiště a na zahradách ovoce otloukly veliké množství; a to tím třislem od Košíř na Srpových horách až k Brusce, a na Letni za Svinskou branou vše pryč, až na Špitálském, tak že za dvě míle učinily škodu i na obilí všelijakém. (*Staří letop. čeští.*)

Dne 6. června roku *1528* padaly v Táboře kroupy a zničily veškeré osení a ovoce.

(*Ant. Honsatko. Das Vaterland.*)

Dne 31. května r. *1528* strhla se strašná bouře nad Melníkem. Padaly i kroupy, velký byl vítr a mnoho škody způsobeno jest v okolí.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

L. *1535* ve středu den pam. sv. Jiljí u Křivsoudova pršely kroupy tak hrubé jako pádní kule kuželkové, a mezi Přelouči a Bohdančem takové; a zbily krávy, ovce, zajíce, husy atd.

(*Pam. Mik Dač. z Hesl.*)

L *1558*. Krupobití velikou škodu učinilo na městě Čáslavi a okolo téhož města v půl míli; pročež jim berně do tří let odpuštěny.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Léta Páně *1562* 19. Maji veliká se škoda stala od povětří a krupobití, tak že okolo Třeboně čtvrt míle na větším díle ozimné obilé všecko zbito i okolo sv. Jiljí u Třeboně obilé panské i knězi opatovi i jiným měšťanům a poddaným páně za několik mnoho tisíc škody stalo se, že pamětníkův nebylo ba taková škoda okolo Třeboně stala se. Kroupy co slepičí vejce, větší i menší, pršaly a to všecko v půl hodině zběhlo se; dopuštění Boží bylo. Kačice, husy, vrány, holubi i jiného mnoho podobně zahynulo a pobité nacházeno bylo.

(*Vác. Březan Živ. Vil. z Rosenb.*)

Roku *1623* na den Božího Těla, když se obyčejná slavná processí v městě Kutné Hoře konala, tak velký déšť spadl, že v půl hodině kupecké k jarmarku postavené krámy, vozy a jiné těžké věci po ulicích plavaly; také takové krupobití bylo, že v kostelích a domích okna vytlučena v polích ovce a v lesích zvěř poraněna, i mnohá i pobita byla. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 12. června r. *1636* spadly po dlouhém suchém počasí za hrozného blýskání a hromobití kroupy nad městem Chomutovem 1 až 2 libry těžké a zničily v několika minutách všecku naději rolníkovu.

Dne 25. června r. *1650* padaly mezi 11. a 12. hodinou strašné kroupy od Domažlic k Lhotě, Strakonicům a Počinovicům a strašnou zpoustu učinily i na stromech i na osení.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

L. *1650*. Okolo Prahy dne 12. června velké bylo krupobití a padaly kroupy jako vejce slepiči; mnoho škod udělaly, mnoho dobytka, lidí ranily, mnoho ptactva pobily a na mnoho mil velké

škody na zahradách, štěpnicích i na vinohradech způsobily, zvláště při horách. Téhož června měsíce okolo Litoměřic krupobití na čtyry míle daleko velké škody udělalo.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1666.* V Čáslavském kraji velké bylo krupobití, na tři míle široce a mnohem dáleji dlouze všechny užitky polní, zahradní, 50 kusův velkého dobytka, mimo menšího hovězího, také do sta ovčího s pastuchami i s pocestnými mnohými potlouklo i také mnoho zabilo. (*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Léta *1671.* Dne 27. června měsíce okolo města Kolína povětří na osum mil délky a na dvě míle šířky všechno potlouklo, velké kroupy padaly a tři jednu libru vážily.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 17. července r. *1782* povstala u Libočan v Čechách bouře a pak nastala průtrž mračen. Vítr mnoho domů a stavení porouchal a co strženo bylo, pobrala voda. I pevná stavení se střítila. V 10 minutách bylo v okolí osení zničeno. Mnoho ovocných a lesních stromů z kořene vyvráceno jest anebo přelámáno; i mnoho dobytka zahynulo. Podobné neštěstí zastihlo i město Velvary na 2 hodiny kolkolem, kdež i kroupy vše zničily. Až na $^3/_4$ lokte leželo krup. Husy a slepice by pobity. Ve Velvarech sházeny s domů střechy, domy pohromeny a okna vytlučena.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 13. června roku *1802* povstalo okolo města Žebráku takové krupobití, že kroupy jako vejce veliké všecku úrodu polní zničily a dobytek na pastvě pobily.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 10. července r. *1817* padaly u Hořatova u Poděbrad kroupy. Byly jak pěst velké a zničily nejen osení, ale i stromy a až střechy prorazily. Ještě za 4 dni vážil kus takového ledu 7 liber.

(*Ant. Honsátko Das Vaterland.*)

8. Mokro.

Léta *841.* Roku toho bylo veliké mokro skrze časté dešťův pršení a rozvodnění veliké času podzimního, tak že jsou lidé na zimu málo osili, protož druhého roku drahota býti počala.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1330.* V Českém království ustavičně jednak dešťové pršali a z toho veliká přišla řek rozvodnění, země velmi rozmokla, obilí i jiné zemské úrody jednak všecky vyhynuly, z polí lidé nic skliditi nemohli a z toho přišlo veliké draho. Větší strana lidu domnívali se, že by to Pán Bůh na Čechy pro jich velikú pajchu dopustiti ráčil.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1381.* Velicí a náhlí dešťové v království Českém jednak ustavičně pršali, tak že obile časem letním zlehlo a zpuchlo a některé i shnilo a kteréž silnější a na lehčejších dědinách bylo, to su lidé ožali, ale však pro veliké mokro skliditi jeho nemohli do stodol a tak shnilo v snopích a skrze to přišla veliká drahota. (*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1494* v království Českém veliké mokro bylo pro časté dešťův pršení, tak že lidé robotní nemohli obilí z polí skliditi. Formané, protože země velmi rozmokla, nemohli s vozy jezditi; mnohý, když vyjel, na cestě vozu s nákladem nechati musil.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Rok *1563* byl velmi mokrý, neboť téměř neustále pršelo i v ty doby, kdy jindy mrzne a sníh padává. (*Poselkyně.*)

9. Mor.

Léta *961.* Času jarního umínil kníže Boleslav (I.) sám osobně vtrhnouti do Moravy, chtě ji hubiti i zahubiti z té příčiny, aby se jemu a jeho takovými sjezdy tak časté nedály škody. A sebrav lidu bojovného něco přes dva tisíce, položil se pod hradem řečeným Oheb a tu očekával ještě více lidu českého. Třetího dne jakž se tu položil přišel na lid velmi veliký a náhlý mor, takže v šestnácti dnech přes polovici jemu lidu zemřelo. Tu se všickni v jednom lese, kteryžž Hrobice slove, pohřebovali. Vida kníže co se děje, nechav vojny obrátil se do Boleslavě, lid pak jeho v malém počtu do Prahy se navrátil. A tu hned při jich navrácení též mor veliký začal se v Praze, v Kouřími a jiných městech také

i Lutště, to i v Žatci, také i ve vsech A trval celý rok tak jakž Klipta píše, že ve vší zemi dva díly lidu že by zemřelo a třetí zůstal, aneb ještě někteří domnivali se, že méně.
(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1016*. Mor veliký (tak jakž se tomu z mnohých kronik vyrozumělo) jednak byl po všem světě. V české zemi pak taková rána Boží byla, že lidé vnáhle mřeli a živí mrtvé pohřebujíce, na nie padali a tu mřeli. Vsi i městečka mnoho pustých zůstalo, jakož Jaroslav Hradištský, bratr kláštera strahovského v své kronice píše že taková náhlost moru v Praze začala se den čtvrtý února měsíce a trvala až do měsíce září a někteří že by se tak domnívali, desátý díl lidu, že by po moru toliko v tom hlavním městě zůstal, neb mnozí domové pusti zůstaveni byli. (*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1029*. Při slavnosti sv. Václava lidé zhusta mříti počali na červenou nemoc a úplavici; okolo svatého Martina všudy v Čechách obecně na bolestě morní lidé mřeli a trval ten mor až do středoposti.
(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1067*. Téhož roku času letního okolo svatého Jana začal se mor veliký jednak ve vší české zemi a trval až do svatého Martina a byl velmi náhlý, tak že se lidé domnívali, že jest toho času třetina lidu v Čechách zemřela. Lékaři pak a lidé učenější pravili, že by taková náhlost moru přišla z nakažení povětří smrdlavého, kteréž byl času jarního. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1085*. Začal se mor dubna měsíce v městech pražských a trval až do měsíce listopadu a při slavnosti sv. Jana Křt. velmi zhusta mřeli tak že některý den v obu městech padesát a někdy i více osob pohřebili. Biskup Jaromír u vigilji všech Svatých všem lidem přísně se postiti přikázal a nazajtří aby se všickni v kostelích tak malí jako velicí, staří i děti nalezti dali a tu aby Pána Boha všickni spolu upřímným srdcem prosili, aby ráčil hněv svůj ukrotiti. To když se stalo, v osmi dnech taková rána Boží přestala. (*Hájek Kron. čes.*)

Roku *1092* panoval v Rusku mor. V Kyjevě zemřelo naň přes 7000 obyvatelů. (*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Léta *1096*. Pro zápach roku předešlého z červů, kteří všecko na polích a lukách sežrali, a pro nakažení přišel na lidi i na hovada veliký a ukrutný mor a žádné bolesti morní nebylo, než toliko bolest v hlavě lidé míti pravili. Kteří su pak po tom moru zůstali, tak se domnívali, že třetina toliko lidí v Čechách zůstala a hovado že jedva zůstalo desáté. Též husy a kačice a slepice vymřely, divoké husy mrtvé po polích se nalezaly. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1099*. Roku toho také při konci (po velikém suchu) přišel na lidi náhlý mor, tak že kdož hladem neumřel, umřel z nakažení smrdlavého povětří. Ti pak, kteříž v městech českých po tom moru zůstali, domnívali se, že jsou tři strany v Čechách zemřely a čtvrtá zůstala (*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1168*. Mor veliký a náhlý počal býti v Čechách měsíce dubna a trval až do konce listopadu, času letního jako července a srpna divná a neobyčejná se ukazovala znamení na nebi i na zemi. (*Hájek Kron. čes.*)

Léta *1187* opět bylo veliké slunce zatmění a z toho potom byl veliký mor, jednak po všech krajinách křesťanských, též i v Praze. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1282*. Počal býti veliký a náhlý mor a Němci počali velmi mříti na morní bolesti, to vidouce jiní, hned se počali ven z země české hostiti, také i jich ukrutného biskupa ten mor ven z země vyhnal. Taková rána Boží, když se více a více rozmahala, v Praze někteří domové, z kterých lidé vymřeli, pusti zůstali. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1301*. Toho roku při konci začal se mor v Polště, v Moravě, také i v Čechách. Lidu v městech i ve vsech mnoho zemřelo. (*Hájek. Kron. čes.*)

R. *1318* za příčinou lonské neúrody a dlouholeté domácí války rozmohl se ve všech krajích v Čechách a na Moravě hlad a mor tak krutý, že v běhu jednoho roku pohřbeno u př. při kostele sedleckém do 30.000 lidí zemřelých a že vůbec mrtvoly v zemi nekladeny více do hrobův, ale metány vesměs jen do šachet na to připravených. V některých krajích zdivočel byl

lid tak velice, že jali se prý lapati jedni druhých a požírati se navzájem. Od počátku světa — tak pravilo se — neoctla se česká země nikdy v tak strašné bídě a nouzi jako tehdáž.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku *1348* stiženo jest město Dubrovník těžce morem, tak že benátský kupec Nicoló Barbarigo psal dne 24. máje 1355 vládě své: „Dubrovník jistě není tentýž, jakým býval ještě před desíti lety, neboť květ dobrých mužův docela je utracen.

(*Ljubič. Monumenta.*)

Roku *1358* byl smutný pro morovou ránu, která stihla Čechy, Moravu i Polsko. Záhubný mor objevil se od oné doby r. 1348 jen slabě; tohoto roku však zmohl se mnohem více a zuřil od měsíce února až do sv. Martina čili do měsíce listopadu s takovou sílou, že onemocnělí obyčejně třetí den umírali, někteří i dříve. Kajicnými skutky nařízenými od arcibiskupa Arnošta snažili se duchovní i světští jak v Praze tak jinde v zemi ukrotiti hněv Boží.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku *1363* panoval v Rusku v městech Novohradě, Přejaslavě, Kasanu, Kolomně, Tveru, Vladimíru, Suzdálu, Dimitrijevě, Mošaisku, Vologdě a v okolí Moskvy. Sto lidí umíralo denně a 10 až 20 bylo v jeden hrob pohřbeno. Nejvíce pak zuřil r. 1386; v celém Smolensku zůstalo jen deset lidí na živu. Již r. 1354 zemřelo v Rusku dvě třetiny všeho obyvatelstva.

(*Fil. Strahl Děj. říše Ruské.*)

Léta *1369*. Dopustil Pán Bůh snad pro hříchy lidské, že velmi náhlý mor přišel do země české. A najprve ta rána Boží přišla od strany polední to jest od Rakous a trvalo to zle okolo Nového Domu jinak Hradce za dluhý čas, potom přišlo do Prahy a v třicíti dnech tak se velmi rozmohlo, že jsu u kostela jednoho neb jedné fary pražské po osmi a někdy po desíti osobách za jeden den pochovali. I rozkázal arcibiskup Jan, aby lidé Pánu Bohu se pokořili, postili se a chodili s processí s černými křížy. I učinili jsu tak, vysokými hlasy volali k Pánu Bohu pravíce: „Smiluj se nad námi, Pane, smiluj se nad lidem tvým a od náhlé smrti zachovej nás!“ A hned ta náhlost Pána Boha všemohucího se v osmi dnech ukrotila, tak že jsu více nemřeli.

(*Hájek. Kron. čes.*)

L. *1380* byl jest mor veliký v Čechách, v Praze od Božího vstoupení až k pam. sv. Václava.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Za tohoto moru bylo jen u farního kostela sv. Štěpána 3050 osob pohřbeno.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1414* počaly v květnu epidemické nemoce v Čechách zuřiti. Kdo ji dostal, měl silný kašel a boule. Nejvíce mor ten řádil v okolí vodňanském a budějovickém a trvalož do měsíce listopadu. (*Ant. Honsátko. Das Vaterl.*)

Roku *1417* vypukl v Rusku strašný mor za velikého knížete Vasileje neušetřiv ani starých ani mladých, ani bohatých, ani chudých. Celé vesnice a velké rodiny vymřely. Jen v Novgorodě zemřelo za 6 měsíců 80.000 lidí. Podobně r. 1425 povstal v mnohých městech Ruska mor, jenž i velkého knížete Vasileje zachvátil.

(*Fil. Strahl, Děj. říše Ruské*)

Léta *1424*. Téhož času začínal se mor v Čechách, tak že su lidé zhusta na bolesti morní míti počali a zvláště v Praze a okolo Prahy. Proto se tu Zižkovi dluho zůstati nezdálo.

(*Hájek. Kron. čes*)

R. *1439* po sv. Vítu od 15. června počal se mor veliký v Čechách i v jiných zemích, tak že v Praze jednoho dne pochovávali více než po stu a pomřelo jest lidu přes celé léto na 51.000; a trval ten mor až do sv. Ondřeje. Umřelť tu i důst. biskup Kostnický Filibert ve dvoru krále Václava na Zderaze, jenž byl největší legát od sboru basilejského do Čech poslaný a zpravoval také arcibiskupství Pražské a pohřben jest na hradě pražském s velikou poctivostí a s žalostí; sámť svýma rukama rozdával pod obojí způsobou lidu obecnému.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Cesk.*)

Léta *1445*. V Čechách byl veliký mor, nejprve mříti počali v Hradci nad Labem, potom po jiných krajích, takže mnoho tisíc lidu v Čechách z nakažení morního zemřelo. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1451*. Času jarního počal se mor velmi náhlý v české zemi, zvláště v Praze neb času postního. Některého

dne ve všech městech pražských více než dvě stě lidu pohřebovalo se a ten za mnoho dní trval počet. A potom brzo ten mor přestal.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Roku *1463* počal v měsíci září mor v Čechách, zmáhal se co dále krutěji a trval celý rok.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku *1464* v létě byl se zmohl opět mor v Praze a trval až asi do měsíce září. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

R. *1473* panoval velký mor v Čechách, takže v Benešově, kdež právě sněm český zasedal, pomřelo ze sněmovních lidí zanedlouho až do 200 osob, z komonstva králové Johanny, vdovy po Jiřím 12 panen.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

R. *1483* počal mor nad míru krutý, zjeviv se již minulého roku na všelikých místech ve vlasti české, v měsíci červnu zuřiti také v Praze, to tak, že za několik měsíců umřelo až prý do 30.000 osob, král Vladislav II. i s dvorem svým nucena se viděl utéci se nejprv do Plzně a když i tam počali mříti, zabrali se do Moravy a bydleli některý čas v městě Třebíči.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Léta *1488*. Času letního mor náhlý přišel na lid, tak že su náhle mřeli a bylo velmi veliké sucho a horko.

(*Hájek. Kron. čes.*)

L. *1495* v podzimek počali mříti lidé u Hory Kutný; a po padesáti těl mrtvých na den schovávali, tak že od pam. sv. Martina až do pam. nar. Kr. P. s. Bož. zemřelo lidí okolo tří tisíc.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

R. *1506* zuřil mor strašně v Rusku ve Pskově, r. 1507 až 1509 panovala v Novgorodě nakažlivá nemoc a jenom v jednom podzimku zemřelo 15.000 obyvatelů v městě tom.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Léta Božího *1507* byl v Praze mor a počal se v létě po sv. Trojici, a vždy pomalu rostl více a více, takže při sv. Václavě a potom u sv. Štěpána, u sv. Jindřicha po 17. i po 20 schovávali, u sv. Haštala po 80; a tak trval až skoro k hromnicím. (*Staří letop. čeští.*)

Roku *1520* počal se v Praze již od velikonoci mor, který zmahaje se více a více, v běhu měsíce srpna dosáhl takového stupně krutosti, že dle psaní p. Lva z Rožmitálu pochováno v městě den co den 150 mrtvých.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku *1537* zuřil v Čechách od měsíce dubna až do října záhubný mor. V Praze umíralo denně 50 osob.

(*Jos. Kořán. Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku *1551* polekáno bylo obyvatelstvo morovou ranou, která času letního v městech pražských rozmáhati se počínala, tak že mnozí Pražané a města pryč se stěhovali a vladař království Českého arcikníže Ferdinand I. z Prahy do Litoměřic odjel. Když ale ani tady bezpečen nebyl, odjel do Mostu a posléze do Augspurku; za ním také úřady apelační a jiné z Prahy se odebraly.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Obyvatelstvo města Brna značně zřídlo morem roku *1558*, *1571* a *1584* řádivším, neboť zhynuloť tu za ta tři léta 11.000 a roku 1577 velikou sílu lidí zahubila nemoc „brněnsko-francouzská“, která přestala zuřiti teprve tehdy, když lékař Tomáš Jordan udal způsob léčení.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Roku *1563* počalo po stětí sv. Jana Křtitele se rozmáhati nejen v Praze, ale i na mnohých jiných místech po Čechách morové povětří. Trvalo až do vánoc a mnoho tisíc lidu pohubilo, tak že mnohé vesnice i městečka pusté zůstaly a nebylo dostatek lidí, aby role jejich vzdělávali.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

L. *1568*. Mor v Praze začal se při času sv. Bartoloměje, pročež mnoho lidí bohatých z Prahy rozjelo, na dile páni soudci zemští, páni z komory české, páni nad appelacími a dali se do Kouřima; potom odtud i páni místodržící císaře J. M. obrátili se do Hory Kutný při pam. sv. Matouše a rozkázáno i bičíčem voláno po městě, aby žádný z Prahy do Hory Kutný puštěn nebyl pod pardusem. K tomu brány a fortny osazeny byly a varta nařízena.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku *1570* panoval v Moskvě a jiných městech v Rusku strašný mor, jaký před nikdy nebyl. Ani nebylo lze udati pro veliké množství kolik lidí zahynulo. (*Moskevská Kronika.*)

R. *1582* mor za tou povodní veřejný následoval. 17. Junii to jest od neděle po sv. Vítu až do neděle po sv. Vavřinci, to jest v osmi nedělích zemřelo

jich v městě Roudnici 742 osoby. Co pak jinde po všem království Českém! A tak mnoho v tom Roudnickém kraji lidu vymřelo, že nebyl kdo obilí kliditi, nebo přezralé v polích stálo.

(*Vác. Březan. Živ. P. Voka z Rosenb.*)

V Čechách zemřelo 50.000 lidí morem, kterýž nejvíce zuřil v Praze, kde na př. v jedné farní osadě u sv. Štěpána denně 13—14 mrtvých se pochovávalo. V Mostu zemřelo 1300 lidí a taková nouze v městě nastala, že chudý lid ani otrub k nasycení svému dosti míti nemohl. V městě Rakovníce zemřelo 650 lidí.

(*Kl. Borový. Martin Medek.*)

Toho roku *(1582)* byl mor na lidi v král. Česk. veliký a nejprve začali mříti v Praze mense Augusti, srpna, pročež z Prahy ujížděli, kde se komu vidělo, zvláště bohatí. A ten mor se tak rozmohl, že všudy i po vesnicích velmi mřeli, vše na hlízy a pryskejře. V městech pražských mnoho tisíc lidu pomřelo. Na Hor. Kut., na Kaňku v jeden den po 50, 60, 70, 80, 90 po 100 osobách těl mrtvých u všech far pohřebovali; a zemřelo v tu ránu Boží lidí obojího pohlaví na Hor. Kut okolo pěti tisíc, starých, mladých, mládenců, panen krásných, dětí, vše vesměs. A jak se kdo roznemohl, nedlouho stonaje, brzo umřel; a toliko zvonění slyšáno bylo. (*Pam. Mik. Dač z Hesl*)

Léta Páně *1585* bylo morovou ranou na Broumovsku 2.207 a na Policku 2.250 osob zachváceno.

(*P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1847.*)

R. *1595* panoval v ruském městě Pskově tak strašný mor, že velmi málo obyvatelů zbylo a car musel z jiných měst měšťany do Pskova přesídliti.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Rus.*)

L. *1599*. Mor se v Čechách rozmohl zhusta: v Praze, na H. K., v Hradci nad Labem a po vesnicích.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku *1606* postižena byla země česká nakažlivým morem. (*Hájek. Kron.*)

Roku *1606* panoval v Praze veliký mor. Před ním ujel císař a král Český Rudolf II. do Brandýsa nad Labem.

(*Čes. mor. Kron.*)

L. *1613*. Počala se v Praze morová rána rozmáhati, která osm měsíců trvala a přes devět tisíc lidí do hrobu položila. Židův i křesťanův přes 24.000 umřelo; také velké povodně v tomto roce byly a velikých škod mnoho způsobily. Na den Mláďátek veliké povětří v Praze i okolně bylo, mnoho škod nadělalo, také na pražském mostě obrazu dřevěnému Krista Pána hlavu ulomilo.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1614*. Morová rána velmi se rozmohla v městě Kolíně; avšak skrze horlivé prosby k Bohu všemohoucímu o hromnicích t. r. přestala.

(*Pam. kr. m. Kolína.*)

L. *1615*. Promírali na bolesti morní, zvláště v kraji Čáslavském.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

R. *1623* v Čechách i v okolních zemích morní nakažení velice se rozmahati počalo a pořád tři léta trvajíc, svou jedovatostí mnoho tisíc lidu do hrobu položilo. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

L. *1625*. V městě moravském Jihlavě mor valný trval a zhusta lidé tam mřeli. Mor ten z Jihlavy dával se do Čech a počali také lidé mříti v kraji Čáslavském na morní bolesti. Počítáno, že v Jihlavi zemřelo v ten mor lidí obojího pohlaví přes deset tisíc Podle nadepsaných pokut Božích také morová rána Boží v král. Česk. se místy v lidech rozmáhala, zvláště v městě praž. a na Horách Kutných.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

L. *1632*. Také morová rána v Praze i jinde v Čechách velmi se rozmáhati počala a mnoho tisíc lidu do hrobův položila. Mnoho obyvatelův, kteří ještě možnější byli, z měst pražských do míst bezpečných před hladem a morem odjelo. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1633*. V hrabství kladském i v Slezsku tak veliký mor byl, že málo lidí na živě zůstalo. Také v Tachově i v jiných českých městech mnoho lidí na morovou ránu umřelo. V českém městě Fridlandu velmi se morová rána rozmáhati počala.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1639*. V městech pražských velký mor dlouho trval a mnoho tisíc lidu pohřbil. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1640*. Toho roku v městech pražských i v celém království Českém dlouhý čas morová rána trvala a mnoho tisíc lidu do hrobu položila.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1652*. Toho roku v království Polském přes čtyrykráte sto tisíc lidí na morovou ránu umřelo.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku *1680* po novém létě rozšířil se mor i v Čechách. V Praze samé pomřelo tehdy více než 30.000 lidí a nejvyšší úřadové zemští přesídlili nejprv do Plzně a pak až do Klatov. Do Turnova přinesen byl tak zvanými ochrannými Židy a od těch nákaza rozšířila se po městě i okolí. Mor zuřil tak strašně, že v Boleslavi, Liberci i Turnově více než polovička obyvatelstva bez toho ne příliš četného jemu podlehla. Domácí hřbitovy nestačovaly a tak bylo třeba nových, morových.
(*Just. Prášek. Děj. m. Tur.*)

Také v Německém Brodě, v Kolíně i jinde v Čechách jedenkráte sto tisíc pomřelo lidí.

V městě Vídni, kde tehdáž do filosofického učení jsem chodil, a všech šachet tam vykopaných i osob do nich vhozených počet při sobě jsem měl i do Prahy s sebou přivezl do 70.112 osob pomřelo. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

R. *1713* zuřil v Praze hrozný mor, kterýž v červenci vypukl a stával se den ke dni hroznějším. Arcibiskup Khünburg nařídil, aby každodenně ráno a k večeru v 8 hodin se zvonilo k modlitbám za odvrácení metly té, než morová rána uchvacovala každodenně množství lidí a pouze dne 28. září zemřelo jich tu 285
(*Fr. Ekert Posv m. kr. hl. m. Pr.*)

Roku *1771* panoval v Rusku strašný mor, jenž mnoho lidí zachvátil.
(*Děj. Ruska.*)

Roku *1832* řádila cholera strašně v Evropě. V Moskvě onemocnělo tehdy 8.570 lidí a zemřelo 4.690, každý 40. obyvatel; v Petrohradě onem. 9.247 a zem. 4.757, každý 57 člověk; ve Vídni onemoc. 3.980, zem. 1.899, každý 75. člověk; v Budíně onem. 2.220, zemřelo 1.401, každý 108.; v Praze onemoc. 3.234 lidí, zemřelo 1.335, každý 29. člověk; v Brně onemoc. 1 560, zemřelo 604 a tudíž každý 21. člověk; v Uhrách onemoc. 435.330 lidí, zemřelo 188.000, každý 21. člověk; Paříž měla tehdáž při 770.000 obyvatelech v jediném měsíci 12.657 případů úmrtí, tedy 4 – 500 denně. (*Čech.*)

10. Mouchy jedovaté.

Léta *1622*. Much mnoho a houfně spolu podivných barev rozličných letělo v povětří mimo Kaňk a Horu Kutnou; některé na zem padaly, sbírány a ukazovány byly. To jistě praesagium nějakých nových věcí budoucích.
(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

JUDr. Bedřich Haberditz, auskultant u okr. soudu v Duchcově, píchnut byl r. *1882* jakousi mouchou do pysku. Dr. Haberditz nedbal puchýřku, který mu naskočil a teprve když mu otekl celý obličej, zavolal lékaře. Lékař konstatoval otrávení krve a prohlásil stav nemocného za beznadějný. A nešťastný mladý muž také na to brzy zemřel.
(*Čech.*)

Poštovní sluha Václav Votava ve Vídni byl 12. února *1883* přinesen do tamní nemocnice s ranou na krku; udal, že jej den před tím píchla moucha do krku, načež ihned velkou bolest pocítil, tak že se musel k lékaři odebrati. Druhého dne Votava v nemocnici zemřel a sice dle všeho následkem onoho štípnutí. („*Čech*“.)

Rodinu okresního starosty mladoboleslavského, dra Pavlouska, zastihla v červenci r. *1883* bolestná rána. Zemřelať mu náhle, beze vší předcházející nemoci jeho choť, matka osmi dítek. Příčina nemoci jest v osudném štípnutí jakés jedovaté mouchy, na něž si paní ta as od dvou dnů naříkala a jež jevilo se blíže oka na obličeji. Zesnulá byla pro příkladnou dobrotu srdce, ušlechtilost a laskavost všeobecně váženou a ctěnou. (*Čech.*)

Stárka ve mlýně ve Výrově u Přelouče J. Zickla štípla v červenci *1887* moucha, tak zvaná masařka, do týla a přese všecku lékařskou pomoc skonal ve třech dnech. (*Čech.*)

Roku *1886* obracel na louce Václav Danihelka, rolník z Mělnic u Přelouče, posečenou trávu. Po práci vzal hrst sena a ulehl si ve stínu, aby si odpočinul. Unaven usnul a ve spaní bodnut byl hmyzem neznámým do čela pod levým okem. Druhý den otekl v obličeji; i povolán byl lékař, bylo však pozdě, neb otrávení krve velice se rozšířilo a všechna pomoc byla marna, čtvrtého dne zemřel. (*Čech.*)

Na den sv. Václava odešel V. Zelenka, sadař ze Zásmuk roku *1886* do blízké vesnice Chvátlen. Tam kdesi štípla ho do tváře moucha, kteráž bezpochyby na nějaké vzdechlině ssála. Brzy na to otekla mu tvář, tak že musel pospíšiti domů, aby hledal proti tomu prostředek. Tu však musel ulehnouti, poněvadž otok stále se šířil. Předvolaný lékař shledal otrávení krve a prohlásil, že není pomoci. Nešťastník skutečně také za 48 hodin zaopatřen sv. svátostmi umírajících zemřel. (*Čech.*)

11. Myši.

Léta *1380* V Čechách bylo velmi mnoho myší na polích, že jednak všecka obilí vsitá pojedly, tak že po nich neměli co žíti. Potom i trávu na mnohých místech pohubily.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Léta Božího *1515*. Tehdáž podzimek teplý byl a mokrý, takže množství myší se rozmohlo po polích, škodíce řípě, zelí, mrkvi a j.

(*Staří letopiscové čeští.*)

Léta *1642*. Z knížectví Slezského spíše nežli Švédové do Moravy přišli a město Holomouc oblehli, dvě léta pořád okolo Holomouce velké množství myší po polích se spatřovalo, na poli všechno snědly a na ně se dívajícím strašlivé byly; pro jich velké množství poslové a jiní pocestní zvlášť k večeru sotva cestou jíti mohli. Byly rozličné, totiž černé, bílé, fialové i červené barvy, majíce na svých kůžičkách divná znamení, totiž meče, kříže, ručnice vypodobněné; ty pak všechny myši, když Švéda Holomouc opanoval, zmizely a žádný věděti nemohl, kam se vyhostili ti předchůdcové nastávajícího neštěstí a příchodu nepřátelského.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

12. Oheň.

Roku *1790* vypukl v *Benešově* velký oheň, který i zvony na věži kostela v slitinu obrátil, načež dostalo se témuž kostelu za slitinu zvon z Hory Kutné z bývalého kostela sv. Bartoloměje a druhý z někdejšího farního kostela v Starém Městě pražském Marie Panny na louži. (*Kašpar Weininger.*)

Léta Božího *1512* v pátek po rozeslání sv. apoštolů shořelo v *Berouně* 40 domův od pekaře.

(*Staří letopisové čeští.*)

Léta *1660*. *Beroun*, město královské s kostelem a školou i s domem radním shořelo. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 13. července *1684* celé město *Beroun*, předměstí, klášter, z něhož oheň vyšel, shořela.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně *1735* v neděli Cantate povstal v *Berouně* velký požár, kdy větší část města lehla popelem. Tehdáž shořelo i děkanství a krov kostelní.

(*Jos. Vávra. Čas. Mus. kr. Čes 1890.*)

Dne 17. července *1761* vyšel v *Mladé Boleslavi* oheň v Židovském Městě, který mimo kostel a faru 48 domů na Starém a Novém Městě strávil.

(*Vác. Vaněk. Okres Mladoboleslav.*)

Dne 12. dubna *1772* vypukl večer mezi 8. a 9. hodinou v městě *Bohdanči* strašný požár, jenž kostelní věž, farní budovu, radnici, pivovar a 76 měšťanských domů a mnoho stodol zničil.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 31. července r. *1784* vyhořelo v obci *Bořislavě* u Teplic 24 stavení a 4 stodoly.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 26. června r. *1552* vyhořel celý zámek v *Brandýse* nad Labem.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Páně *1556*. Ve středu před nedělí smrtnou ve vsi *Branné* na panství třeboňském jedenácte dvorů do gruntu shořelo. (*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosb.*)

L. P. *1512* dne 8. dubna v noci na zelený čtvrtek vyhořelo v městě *Českém Brodě* 14 a v témž roce v Berouně 40 domů.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

V sobotu po Božím Těle dne 13. Junii měsíce léta *1626* vyšel oheň v Horní ulici v městě *Brodě Německém* z domu Doroty Vaňkové, vdovy, mezi žlaby od Kateřiny její střeštěné položený, který svou prudkostí tu celou ulici až k samému kostelu, také jedno hořejší pořadí v rynku i také jinou ulici koňský trh nazvanou, též 4 sladovny, pivovar hořejší, bránu Horní, dvě bašty, střechy na zdích městských okolo půl města, předměstí Horního velký díl a stodoly a mohá jiná stavení v půl třetí téměř hodině spálil a v popel obrátil. Tehdáž

samých domův devadesáte sedm a souseduv i jiných osob čtrnácte shořelo.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1662. Brod Německý*, město královské, velkou škodu od ohně domácího trpělo. Vyšel oheň na rynku z domu krajního, blíž ohrady kostela farního a táhl se dolů s celým pořadím až k bráně dolejší, která tehdáž taky všechna shořela i s hodinami Od té brány táhl se ten oheň druhou stranou té Dolejší ulice nahoru až na rynk na rádní dům, v němž tehdáž bývala obecná kuchyně i při ní pivovar obecní a ty všechny domy shořely i dům radní; dále nic více v městě neshořelo.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku *1452* celé město *Broumov* popelem lehlo.
(*P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1847.*)

Léta Páně *1549* dne 10. listopadu celé město *Broumov* i s klášterem, farní kostel a faru vyjímaje, popelem lehlo.
(*P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1847.*)

Léta Páně *1644* dne 15. listopadu 36 domů v *Broumově* popelem lehlo.
(*P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch 1847.*)

Dne 15. června *1656* vyhořelo v městě *Broumově* 67 domů úplně.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 13. července r. *1684* vyhořelo celé město *Broumov* až na hořejší ulici.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Páně *1757*, sotva že válka vypukla, zapálili tři chlapci zlatem nepřátelským najatí dne 10. dubna *Broumov*, kterýž také i s klášterem shořel. Tímto ohněm ztratil klášter na 98.960 zl., město na 115.807 zl.
(*P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch 1847.*)

L. P. *1779* dne 7. dubna vyhořelo téměř celé město *Broumov*.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1873* dne 27. srpna ve středu povstal v *Březnici* ohromný požár, který 105 čísel a 30 stodol zasáhl.
(*J. Truhlář. Method 1886.*)

Léta *1628* město *České Budějovice* skrze domácí oheň trpělo škodu velkou.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 24. července *1641* v městě *Českých Budějovicích* před polednem vyšel oheň od jednoho bradýře neb ran léčitele, který v kuchyni pro jednoho nemocného, vojanského ouředníka hojící mast vařil, která když se nenadále zapálila, oheň skrze komín na domovní střechu se dostal a ji zapálil. Že pak toho dne veliký a studený vítr vál a ten oheň rozmnožoval, shořel tehdáž (čtyry hodiny ten oheň pořád trval) třetí díl toho města, totiž: dvě stě dvacet šest domův, shořela také Vídeňská brána, shořel velký oltář i střecha kostelní sv. Václava s přináležejícím mlejnem i špitálem, shořel farní kostel sv. Mikuláše i škola, na zdích městských shořelo třináct věží, toliko samé zdi státi zůstaly, shořelo mnoho tisíc strychův rozličného obilí, také i sladu a jiných věcí nesčíslně mnoho, také pět osob shořelo. V předměstí pak shořelo dvorův a stodol šedesáte pět. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku *1438* v pátek po Božím Těle vyhořely celé *Budňany* a to vinou nějakého ševce tam bydlícího, tak že jediný dům pod hradem stojící ušetřen byl.
(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Dne 15. června r. *1420* vyhořelo celé město *Nový Bydžov* až do základu. I mnoho lidí přišlo o život.
(*Ant. Honsátko Das Vaterland.*)

Dne 15. dubna *1798* vypukl za velkého větru v krajském městě *Bydžově* oheň v jedné stodole, tak že 15 domů a 22 stodol úplně vyhořelo.
(*Ant. Honsátko. Das. Vaterland.*)

L. P. *1700* shořelo celé město *Bylina*.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1691*, 22. června bylo město *Bystřice Nová* se zámkem i kostelem vyhořelo a jen nové předměstí s částí starého zbylo. Požár vznikl prý nedbalostí písaře důchodního Krystyana Hille, jemuž také měšťané neštěstí města předstírali.
(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.*)

Roku *1774* stihlo neštěstí vrchnost i poddané města *Bystřice Nová*. Toho roku 10. května o půl noci v křídle zámeckém, jež k náměstí vybíhá, povstal oheň, jenž zámek s kostelem, radnicí, 68 domův a 33 stodol vypálil.
(*Sommer.*)

Dne 15. dubna *1522* vyhořelo celé město *Čáslav* i s kostelem a kostelní věží, kteráž byla nejvyšší v celých Čechách. Mimo množství lidí uhořelo i dvanácte šestinedělek.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 3. června *1682* před i v městě

Děčíně v Litoměřickém kraji 108 domův shořelo v půldruhé hodině.
(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Roku *1742* vypukl velký oheň v *Děčíně* takže některé části pro chudobu měšťan pusté zůstaly, na jiných bídné chýže pro nuzné ukrytí vystaveny
(*Wác. Wl. Tomek. Čas. čes. Mus. 1841.*)

Dne 30. července r. *1749* vyhořelo celé město *Děčín* nenadálým ohněm.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1742* vyhořel ráno mezi 10. a 11. hodinou děkanský chrám Páně se vším drahocenným kostelním náčiním v městě *Divišově.*
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 9. května *1806* vypukl v městě *Dobrušce* strašný oheň. Za půl hodiny shořelo: 226 domů, zvonice i se zvony, kostel, radnice, obě školy, pivovar a 52 stodol. I 19 lidí přišlo o život.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 26. března *1817* vyhořelo v městě *Dobřanech* 14 domů a 9 stodol. Neštěstí toto stihlo Dobřany za 24 roků sedmkráte.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 20. května *1790* shořel až do základu zámek na *Dobříši.*
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1345* zuřil v *Králové Dvoře* strašný požár, čímž obyvatelé v největší bídu upadli, takže jim král Jan Lucemburský mimořádné dávky a daně slevil. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 4. května *1450* vyhořelo v kraji Hradeckém město *Dvůr Králové.*
(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Dne 20. června r. *1570* vyhořelo skoro celé město *Králové Dvůr.*
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 27. května roku *1790* shořely v *Habru* městě všecky židovské domy a 65 křesťanských.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 1. května *1762* shořel téměř celý klášter františkánský v *Heinsdorfě* i s kostelem navštívení Panny Marie.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Za vlády Mikuláše z Hořovic, vypukl roku *1540* v *Hořovicích* oheň, při němž kromě jiného jmění i svobody a listy města Hořovic shořely.
(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Roku *1590* více než polovice města *Hořovice* zkázu ohněm vzala.
(*Urbář hořovský.*)

Roku *1624* a roku *1634* přišlo na město *Hořovice* pohroma. Město ohněm zkaženo. (*Archiv městský.*)

Dne 22. dubna roku *1778* vyhořelo *Hostomicích* městě 28 domů a 7 stodol. Škoda páčila se na 8.600 zl. 53 kr. stříbrné mince.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 9. června roku *1779* vyhořelo v městě *Hostomicích* 54 domů, 28 stodol, kostel a radnice.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 14. března *1776* vypukl v městě *Hradci* (Gratzen) okr. Budějovického velký požár, jímž 36 domů zcela shořelo.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 21. května *1615* ve čtvrtek odpůldne vznikl v ložnici studentského semináře jesuitského v *Hradci Jindřichově* oheň a že vál silný vítr, rychle se plameny vzmohly, šlehajíce také na sousední domy. Již oheň schvátil sousední střechu a odtud šířil se na všechny strany. V krátké době lehlo popelem mimo seminář také děkanství, kostel sv. Magdaleny, kollej jesuitů, velký mlýn, pivovar a na předměstí Nežareckém mnoho domů. Celkem padlo tomuto ohni za oběť 70 domů a 13 lidských životů. (*Al. Mattuška. Vlast 1887.*)

Dne 19. května *1801* zrovna v poledne vzňalo se plamenem město *Jindřichův Hradec.* I shořelo 400 domů, proboštství, klášter františkánský, c. k. kasárny a městská věž I několik lidí přišlo o život.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 28. května roku *1407* vyhořelo město *Králové Hradec* i se zámkem a kostelem až do základu. Velký zvon „Zuzana“ se rozlil. I mnoho lidí přišlo tu o život.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 19. června r. *1484* odpoledne ve 4 hodiny vyhořelo město *Králové Hradec* i s předměstím. I mnoho lidí přišlo o život. Zvony se rozlily. Podobné neštěstí zastihlo město před 77 roky. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Božího *1509* ve středu po sv. Martinu shořelo 36 domův v *Králové Hradci* a k tomu věže jedna u kostela i s zvony, dům klášterský i škola. Děvečka nějaká zapálila koudel, chodíc i s světlem u Matouše mistra někdy školního. (*Staří letop. čeští.*)

Léta Páně *1536* dne 19. měsíce července v pátek před sv. Magdalenou

město *Králové Hradec* nad Labem téměř všecko krom předměstí, vyhořelo, 25 toliko domů zůstalo, rathouz a fara s tím, což jest pod ni.

(*Kron. rukopisná od r. 1688. Čas. čes. Mus. 1845.*)

Dne 30. července r. *1586* vypukl večer ve 8 hodin v městě *Králové Hradci* oheň, při němž 65 domů 6 pivovarů a 2 řeznické porážky vyhořely Mnoho domů muselo býti pobořeno.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 17. května *1270* vyhořelo město *Cheb*. Shořel i celý archiv a všecky důležité listiny a privileje města. I 150 lidí shořelo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 16. května *1720* byli obyvatelé města *Chebu* strašným požárem navštíveni. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 6. června r. *1809* vypukl oheň v *Chebu*, při němž 126 domů vyhořelo a čtyři lidé uhořeli.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 18. března *1538* lehla větší část města *Chrudimi* popelem.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 4. července roku *1628* vyhořelo město *Chýž*.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 11. května *1788* vyhořelo město *Jablonec* v Boleslavském kraji i s kostelem dominikánským. Zůstalo jen 10 domů. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 20. června r. *1446* vyhořela velká část města *Jaroměře*.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 16. června r. *1448* vyhořelo úplně město *Jaroměř*.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 15. května *1519* lehlo téměř celé město *Jičín* popelem.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

R. *1589* vyhořelo město *Jičín* až na 33 domky, které v předměstí zůstaly.

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Léta Božího *1513* v neděli po Božím Těle v obědích v *Jihlavi*, když dělajíce nějakou hru lidé na divadla se shromáždili, shořelo v městě 60 domův a v předměstí 30 domův a 12 lidí; a co vynesli ven buď klenoty, peníze neb šats vo, to vše shořelo.

(*Staří letop. čeští.*)

Léta Božího *1523* před sv. Duchem město *Jihlava* z gruntu vyhořelo, takže nezůstalo jedno sedm chatrných domků.

(*Staří letop. čeští.*)

V *Jihlavě* hořelo od r. *1513* až *1551* tedy za třicet osm let sedmkráte.

(*D' Elvert. Iglau.*)

Dne 22. června r. *1798* vyhořelo v městě *Jilemnici* 200 domů až do základů. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 10. dubna *1538* povstal neopatrností jistého kováře v královském městě *Jílovém* oheň, jímž 140 domů popelem lehlo. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 30. května r. *1567* vyhořelo zcela město *Jílové* a od toho času i hory téměř zanikly.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 14 června r. *1787* vyhořelo nenadálým ohněm celé město *Kamenice*.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 23 května *1759* vypukl v *Karlových Varech* strašný požár, jenž 247 domů, děkanský kostel, školu, radnici, poštu, lekárnu a městskou bránu v pěti hodinách zničil.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 21. února *1487* vzňal se *Karlův Týn* a velká část hradu shořela; koruna, zemské desky a archiv v čas ještě zachráněny jsou.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 28. června roku *1829* vypukl v noci v obci *Kladrubech* oheň a zničil, ježto velké povětří panovalo, v krátce 6 hospodářských stavení.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 25. května *1520* vyhořelo v *Klatovech* náhlým ohněm 300 domů.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1562* vyhořely téměř celé *Klatovy*. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 12. května *1579* vypukl v městě *Klatovech* strašný požár. I předměstí mimo 300 domů v městě shořela a 30 lidí v plamenech zahynulo. Druhého roku o svátcích svatodušních opět vypukl v Klatovech oheň, jímž 70 domů popelem lehlo. I pamětní věž vzala za své, kteráž r. 1583 znovu vystavěna jest. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 8. července roku *1689* vyhořelo město *Klatovy* i s pevnou plechem pobitou městskou věží. Ve věži té rozlil se i veliký a znamenitý zvon.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 23. června r. *1758* vyhořelo zcela město *Klatovy*.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 1. července roku *1810* vypukl

strašný požár v městě *Klatovech*, jenž 60 domů strávil.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Páně *1349* skrze nenadálý oheň jeden díl města *Kolína* spolu s předměstím v prach a popel obrácen jest, čímž měšťané kolínští do znamenité škody padli. (*Pam. král. m. Kolína.*)

L. *1395* Bůh všemohoucí město *Kolín* spravedlivým trestem navštíviti ráčil, když téhož roku po narození Páně ten outerý prudkost ohně domácího ubohé obyvatele do znamenité zkázy uvedla, neb město a předměstí mimo chrám Páně až na 40 stavení v prach a popel obráceno jest bylo.
(*Pam. král. m. Kolína.*)

L. *1416* 1. máje první soumrak rozníkl se oheň hrozný v *Kolíně*; shořel radní dům, knihy městské, zbroje válečné, peníze sirotčí, obecní krámy masní a celé město mimo 10. domů, kostela sv. Bartoloměje, hradu a kláštera podhradského. (*Pam. kr. m. Kolína.*)

L. *1579*. Na den sv. Kiliana skrze nenadálý oheň v městě *Kolíně* na Horském předměstí 60 hospodářů vyhořelo.
(*Pam. kr. m. Kolína.*)

L. *1597*. Na den obrácení sv. Pavla v *Kolíně* skrze malé pachole na Pražském předměstí oheň vyšel a mnoho domů v popel obrátil, tak že žádný nábytku svého vynésti nemohl.
(*Pam. kr. m. Kolína.*)

L. *1617*. Dne 14. února vyšel v *Kolíně* u brány Kouřímské v domě p. Selčanského oheň, kterýmžto 17 domů v popel obráceno. (*Pam. kr. m. Kolína.*)

Dne 24. července r. *1598* vyhořelo celé město *Chomútov* i se zámkem, znamenitou knihovnou, kostely a předměstími. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 10. února *1756* vyhořelo zcela město *Černý Kostelec* i s chrámem sv. Jana Křtitele.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 25. června roku *1658* vyhořelo mimo zámek celé město *Královice*.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 22. března *1640* lehlo město *Krupka* (Graupen) v Litoměřickém okresu Švédy zcela popelem.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 15. května *1572* potkalo nedávno založené město *Liberec* veliké neštěstí. Povstalť oheň, jímž větší část města lehla popelem.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1674*. Měsíce června devět domů shořelo v městě *České Lípě*.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 12. května *1820* vypukl večer po 9. hodině v městě *České Lípě* v domě jistého bednáře pod střechou oheň, kteráž pro předešlé sucho ihned se vzňala a tak oheň rychle po dřevěných domech se šířil, že k vodě se nemohlo. Chytily i továrny a zbožím hořícím rozšířil se oheň na všecky strany. Na hašení nebylo lze mysleti a obyvatelé museli jen na svůj život pamatovati. Za několik hodin shořelo celé město a sice radnice, normální škola, klášter i krásně vystavený kostel augustianův, panský zámek, několik továren, dva mlýny a 519 domů.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1546* dne 11. května vyšel v *Litomyšli* oheň z jedné sladovny v rynku, jenž se tak silně rozšířil, že všecky domy v horním i dolním městě, předměstí Dolní a Zahájské i se zámkem shořely.
(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. I.*)

Dne 5. března *1560* obráceno jest požárem město *Litomyšl* v sutiny.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 21. dubna měsíce *1635* v městě *Litomyšli* zámek, dva radní domy, věže s hodinami a dvě stě devadesáte pět domův shořelo. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

L. P. *1517* vyhořelo celé město *Louny* i s kostelem; jen něco málo domů v Pražském předměstí bylo zachráněno. (*Ant. Honsátko. Das Vaterl.*)

Dne 27. května r. *1779* vypukl opět v městě *Ludici* oheň, jenž 176 domů, zámek, kostel sv. Alžběty, radnici, chudobinec, dvě sladovny, dva pivovary, dva dvory, 35 stodol zničil.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 29. května r. *1646* vyhořelo na *Melnice* 40 domů až do základů.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 18. února *1652* vyhořelo skoro celé město *Melník*, tak že obyvatelé napotom na čas museli ve sklepích a v dřevěných boudách zůstávati.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 8. července r. *1681* povstal v městě *Melníku* strašný požár, jímž

děkanský kostel s vysokou věží a všecky domy, vyjma 27 vyhořelo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 1. června r. *1765* vyhořelo na *Melnice* 42 domů, radnice a klášter kapucínův.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 14. září roku *1784* vypukl v *Mikulově* na Moravě oheň a strašný požár strávil mimo 350 domů měšťanských také nádherný kostel sv. Anny s kaplí loretskou a mílostivou sochou. V kostele uhořelo mnoho lidí, kteří se tam byli utekli.

(*Beschr. der Wunderzeich. Gott. dch. M. zu Nikolsburg.*)

R. *1366* povstal v *Moskvě* strašný požár, tak že za dvě hodiny při velikém větru celé město, ještě ze dřeva vystavěné, popelem lehlo.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Roku *1445* dne 14. července vypukl v *Moskvě* v Rusku strašný požár v Kremlu. Dřevěné stavení brzy shořely a i kamenné kostely a zde se pobořily a 3.000 lidí přišlo o život.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

R. *1547* řádil oheň v *Moskvě*. Dne 12. dubna vyhořely budovy v Kytai s krámy drahocenným zbožím naplněnými, hostinné dvory, klášter Zjevení Páně a mnoho domů před Hjinskou branou až ku Kremlu a Moskvě. Vysoká brána, kdež prach se nalezal, a kus městské zdi vyhozeny byly do povětří a tažky do řeky spadlé až ji zastavily. Dne 20. dubna vyhořely všecky ulice za Jausou, kdež bydleli hrnčíři a koželuzi; dne 21. dubna o poledni vypukl zase oheň za Reglinou v Arbatské ulici. Plamen se rozmáhal jako dravá řeka a v brzku byly Kreml, Kitai a velké předměstí ohněm zachváceny. Celá Moskva podobala se velkolepé, žhavé, hustými oblahy obklopené hranici. Dřevěná stavení zmizela a kamenná se střítila. Železo se rozpouštělo, měď kapala. Hukot bouře, praskání plamene, nářek lidí přerušovalo časem dunění prachu. Sotva že každý zachoval holý život, bohatstvo veškeré bylo to tam. Palác carův, jakož i poklady, náčiní, zbraně, obrazy Svatých, staré listiny, knihy, ostatky proměněny jsou v prach a popel. Z katedrálního chrámu Páně zachráněn jen obraz Rodičky Boží. K večeru se bouře utišovala a ve tři hodiny po půlnoci oheň uhašen, avšak z rozvalin se kouřilo ještě několik dní. Ani kostely ani zahrádky povýšené nebyly ušetřeny. Stromy zuhelnatěly, rostliny v popel proměněny jsou. 1.700 mužů a žen, nepočítaje v to děti zahynulo v plamenech. Pohled na Moskvu byl nad pomyšlení hrůzný.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Roku *1455* dne 11. srpna vyhořel *Most* času nočního zapálením prachu, takže zůstalo dosti málo domů.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Dne 4. března *1515* lehlo strašným požárem skoro celé město *Most* popelem. Vyhořel i nově vystavený klášter dominikánek.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 6. května *1578* utrpělo město *Most* převelikou pohromu ohněm daleko a široko se vzmahajícím.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

R. *1583.* Města *Most*, *Klatovy*, *Litoměřice* a *Trutnov* utrpěla veliké škody ohněm (v Mostě na př. shořelo 96 domův i s kostelem).

(*Kl. Borový. Martin Medek.*)

Dne 21. dubna *1820* povstal v *Mostu* oheň v radnici. V krátkém čase shořely radnice i s věží, děkanství, klášter minoritův i s kostelem, městská škola piaristská kollej i s kostelem, kasárna i se špitálem, depositní stavení, zvonice, malá kostelní věž, Pražská brána, 185 stavení městských, 82 chlívů v městě; v Pražském předměstí pak 10 domů, 4 konírny, 5 hospodářských stavení a 8 stodol. V ohraženém městě pozůstalo jen 68 domů a městský kostel. Velká škoda se stala zvláště že na radnici všecky spisy a listiny znamenité shořely.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 6. června r. *1751* vyhořel znamenitý zámek *Mutětov* v Klatovském kraji, tak že málo po něm pozůstalo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

R. *1461* vypukl v *Mýtě* neprozřetelností a neopatrností jistého obyvatele oheň, jenž polovici města ztravil.

(*Ant Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Božího *1517* v neděli před sv. Bartolomějem v *Mejtě Vysokém* v noci shořelo 132 domů. (*Staří letop. čeští.*)

Dne 15. července r. *1590* vypukl

v městě *Nymburce* v Zalabském předměstí oheň, jenž 30 domů i s příslušenstvím strávil

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1526* nenadálé neštěstí zastihlo *Nové Město* dne 22. června, když od zapálení bleskem celé shořelo, při čemž i původní vysazení města zkázu vzalo.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Dne 2. října *1653* *Nové Město* v Čechách v Hradecku, jinak v kraji Královradeckém, téměř celé vyhořelo.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku *1508* vypukl v *Novgorodě* na *Rusku* strašný požár, při němž 5.000 lidí zahynulo. Roku 1531 zničeny jsou téměř zcela města Kostroma a Nishni Novgorod, kdež 145 lidí přišlo o život.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Dne 19. dubna roku *1469* vypukl v *Olomouci* velký oheň, kterým více než třetí část města lehla popelem.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Dne 12. července r. *1822* zapálil blesk v obci *Velkých Ouholicích*, takže 20 statkův vyhořelo a rodiny o všechen majetek přišly.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 18. března *1538* vyhořelo celé město *Pardubice*; i děkanský kostel sv. Bartoloměje vzal při požáru za své.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 3. května *1541* vypukl v *Pelhřimově* v pivováře oheň, tak že za hodinu 40 domů popelem lehlo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 12. června roku *1829* vypukl v obci *Peruci* neopatrností, když chléb pekli, oheň a zničil 18 statků selských i se stodolami.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1532* stihla město a hrad *Písek* nehoda; tehda město vyhořelo všecko, více než domů nad 40 nezůstalo, k tomu zámek, předměstí za mostem atd.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl VII.*)

Dne 20. května r. *1787* shořelo téměř celé město *Planá* v Plzenském kraji.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Božího *1507* v pondělí před Božím Tělem a potom ve čtvrtek podruhé město *Plzeň* ohněm kladenským na několika místech, v městě 130 domův od Pražské brány po pravé ruce až k Stříbrské bráně, brána i věže shořely a při tom i něco lidí se zadusilo; a v předměstí Stříbrském vyhořelo více než 70 domův.

(*Staří letop. čeští.*)

Dne 8. dubna *1667* povstal na velký pátek v *Plzni* na předměstí velký požár, při němž mnoho jiných stavení i tři pivovary a mnoho stodol shořelo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 7. měsíce srpna *1651* město *Počátky* vyhořelo a počátek toho ohně byl na věži. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1652.* *Poděbrady* město, mimo málo který domek, celé vyhořelo v dubnu měsíci. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Při počátku roku *1658* v městě *Poděbradech* dvojí oheň, jeden po druhém, velké škody způsobil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 31. května r. *1800* vyhořelo v *Poděbradech* 16 domů, tak že ani kámen na kameni nezůstal.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Páně *1700* celá *Police* popelem lehla a pomocí páně opatovou z většího dílu zase vystavena byla.

(*P. Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1847.*)

Dne 30. července r. *1736* vyhořelo téměř celé město *Polička.*

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland*)

Dne 2. února *1761* shořelo téměř zcela nenadále královské věnné město *Polička.* (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 16. června r. *1776* vyhořelo téměř celé město *Polička.*

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 6. června r. *1777* vyhořelo téměř celé město *Polička.*

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Božího *1447* vypáleno jest město *Poznánie* neštěstím. A tehdáž král Polský měl sněm s knížaty hrabiemi, pány, zemany; a ledva s pomocí Boží hrad s velikou nesnází obránili, jináč král byl by tu shořel. A kdo mohl, ten utekl, a kdo nemohl ten tu zůstal; a tak mnoho zboží tu shořelo, spolu s lidmi, koňmi i jinými věcmi, nebo město téměř z gruntu vyhořelo.

(*Staří letop. čeští.*)

Dne 17. dubna *1091* shořel kostel sv. *Víta* na hradě *pražském* až do základu. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 1. června *1142* vyhořel až do základu chrám sv. *Víta* na hradě pražském a podobně i kostel sv. Jiří a ženský klášter benediktinský.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1291*. Tu noc před svatým Ambrožem *Praha Menší* všecka domácím ohněm vyhořela, tak že ani jeden dům nezůstal. Král (Václav) nad měšťany lítost maje, všech platův je sprostil a to jim na budoucí věčné časy svým majestátem utvrdil. (*Hájek. Kron. čes.*)

Dne 14 dubna *1316* uhodilo *Prahu* veliké neštěstí ohně, který vzav začátek v ulici Židovské, t. j. v nynějším Židovském městě, strávil velkou část Starého Města odonud asi prostředkem až ke bráně sv. Martina na nynějším Perkšteině. Jen o dvacet dní později vyšel oheň podruhé a způsobil velikou škodu v sousedství kostela svatého Valentina blíž křižovníků.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Roku *1336* vyhořel v *Praze* kostel sv. Ondřeje na Starém Městě a ještě jiné neštěstí ohněm se stalo.

(*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Dne 29. listopadu r. *1378* v třetí hodinu po slunce západu zemřel císař a král náš Karel IV. v královském sídle svém na hradě pražském v 63. roce věku svého. Byla ta noc pro obyvatelstvo pražské smutnou, avšak i neštěstím znamenaná. Neb jen asi hodinu po smrti slavného otce vlasti vypukl oheň ve *špitále křižovníků na Starém Městě* vedle mostu a strávil stavení jeho celé kromě pivovaru a chlévů při něm I ubohých nemocných některý počet uhořel Nebylo jistě bez velkého namáhání obyvatelstva, aby se zabránilo větší rozšíření požáru. Při tom byl mráz velmi tuhý, který potom teprv šestého dne ulevil.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Dne 11. dubna *1501* vypukl v *Praze* u sv. Petra na Poříčí u jednoho pekaře oheň a pro velkou suchotu strašně řádil, školu, kostel a mnoho stavení v popel obrátil.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 17. srpna *1503* potkalo v *Praze* Malou Stranu veliké neštěstí. Vznikl nepovědomým způsobem oheň u brány Újezdské a v okamžení stálo 60 domů v plamenu, počnouc od té brány až k Mostské bráně; krovové shořeli na branných věžích jeden křidličný velmi ušlechtilý a druhý cihelný. Saský dům veškeren, lázně za ním stojící, krov na klášteru johanitském Matky Boží s tabulemi (obrazy) i s varhany; a také druhá strana proti domu Saskému až ku klášteru sv. Tomáše opět jiné domy až k Malostranské radnici, všecko to bylo vypáleno. Zdušených lidí a upálených našlo se 22, starých i dítek, ano jeden druhému pomáhaje z ohně, oba tam zůstali. A hořelo tak prudce od 16. do 18. hodiny čili dle nynějšího počítání od 10 do 12 hodiny předpol. Vítr nesl ohárky a šindele přes řeku až na Staré Město, kdež na několika místech se zapalovalo; ale pilnost Staroměstských tu udusila Starý letopisec, kněz kališník, pokládal ten oheň za trest Boží na Malostranské za jejich prostopášný život. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Léta Božího *1506* v středu po Božím Těle ve dvamecitma hodin v ulici Flašnérské v *Praze* vyhořelo víc než 20 domův s obou stran, až k ulici Vladislavově, kdež prvé sloula židovská zahrada. (*Staří letop. čeští.*)

Dne 2. června roku *1541* povstal v *Praze* na třech místech najednou oheň. I shořelo polovic Malé Strany, celé Hradčany, královský hrad, Vladislavův sál, zemské desky, kostel a klášter sv. Jiří, část kostela Svatovítského, kostel Všech Svatých. I 49 lidí přišlo při požáru tom, který 3 hodiny trval, o život.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 21. července r. *1548* vypukl blíž kostela sv. Petra na *Novém Městě pražském* oheň. Celá Soukenická ulice a mimo toho ještě 30 jiných domů vyhořelo Druhého dne na to v neděli vypukl ještě strašlivější oheň, při němž škola a všecky domy až k Poříčské bráně vyhořely.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 19. dubna *1561* ve 8 hodin ráno vypukl v *Praze na Malé Straně* oheň, tak že 20 domů shořelo. Oheň ten založili prý židé, kteří právě toho dne na rozkaz císaře Ferdinanda I. z Prahy vystěhovati se měli.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1689*. Dne 21. června mezi hodinou ranní a druhou s poledne vyšel škodlivý oheň z domu nárožného jménem u Černého orla, proti farnímu sv. Valentína kostelu v Kaprové ulici *Starého Města pražského* a skrze ten oheň v samé Staré Praze následující

domové svou zkázu vzali: v čtvrti Týnské: 97 domův; v čtvrti Svato-Linhartské několik; v čtvrti Svato-Mikulášské: 168 domův. Dále shořelo celé židovské město, i také deset židovských škol shořelo, také mnoho obojího pohlaví židovských osob uhořelo, zadušeno i zařiceno bylo. Také chrám sv. Ducha shořel i střecha nad kostelem Spasitele světa. Veliký díl kláštera duchovních panen sv. Kláry, také starodávní kaplu sv. Barbory oheň v popel obrátil. Také ulice prostranná, Dlouhá třída zvaná, shořela. — Také na Novém Městě spálil Svato-Petrskou i Svato-Klimenskou, Truhlářskou a Soukenickou, Tůně rybné, Nové mlejny.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Dne 3. května *1708* povstal v *Praze* v Dlouhé ulici u hrubého muže oheň, jenž 52 domů zničil.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

Dne 16. května *1754* právě o půl noci vypukl v židovské čtvrti v *Praze* oheň, jímž celé to město shořelo a i okolní domy, okolo kostela sv. Haštala, klášter milosrdných bratří, staroměstské masné krámy, věž u kostela sv. Jakuba a jiná stavení shořela.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 22. dubna r. *1755* byl kostel na *Karlově v Praze* nenadálým ohněm značně porouchán.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

Dne 24. června roku *1773* vypukl v *Praze* v židovském městě oheň, který 20 domů strávil.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Krutý požár, který rozzuřil se v *Prachaticích* dne 13. dubna roku *1832* zničil téměř úplně pyšnou nádheru dávných Prachatic a dokonal rázem dílo zhouby, na kterém s houževnatou zatvrzelostí pracovala předešlá století hroznými bouřemi válečnými. *(Čechy.)*

Léta Božího *1447* vypáleno jest z gruntu městečko *Rataje* z neopatrnosti páně a čeledi jeho.

(Staří letop. čeští.)

Dne 25. července roku *1811* vypukl v obci *Ratenicích* u Kouřimi oheň, jenž 50 domů, kostel a školu zničil. Oheň povstal neopatrností kostelnice. Šla se světlem na hůru pro prádlo a tu zapálila len a tak povstal plamen.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1784* bylo město *Rokycany* ukrutným ohněm navštíveno, tak že téměř celé město lehlo popelem, ztráven byl také děkanský chrám, 171 domů a sto plných stodol.

(Dr. Čejka. Čas čes. Mus. 1847.)

Dne 31. července r. *1534* zuřil záhubný oheň v *Roudnici*, jímž 150 domů a kostel zničeno jest.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1665*. Dne 18. máje v městě *Roudnici* sto a deset domův, také kostel sv. Václava, nedávno před tím vystavený, též celý zámek a co jenom v něm hořeti mohlo všechno shořelo.

(Jan Beckovský Poselkyně.)

Dne 20. srpna *1624 Rumburk* městečko celé shořelo

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 21. dubna *1828* vyhořelo v městečku *Selčanech* v jednu hodinu odpoledne 185 měšťanských domů, radnice, děkanství a škola, při čemž 207 rodin přišlo o svůj majetek, čtyry osoby uhořely a mnoho lidí poraněno jest.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 10. května *1371* vypukl v *Slaném* oheň. Toho dne byl právě výroční trh a mnoho tisíc lidí pohromadě. Všickni spěchali z města, ale zrovna v bráně převrhl jeden sedlák vůz, tak že nikdo z města nemohl a tím způsobem uhořelo 2.000 lidí.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterl.*)

Dne 15. června r. *1798* vyhořelo ve *Slaném* 13 domů a 28 stodol.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1609* o trze hlavním neb svatojanském stalo se nenadále neštěstí a škoda veliká v městě *Solnici* ohně vypuknutím o pravém poledni — a to tak: že od Dobrušské brány celé pořadí domů s předsíněmi hnedlince plamenem obaleno bylo.

(*Jos Ehrenberger. 1849.*)

Dne 1. července r. *1412* vypukl nepozorností hrajících si dítek oheň v *Strakonicích*, kterýž téměř polovici města ztrávil.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 25. června r. *1442* vyhořela větší část města *Strakonic*. Oheň vyšel neopatrností; několik mladíků vyráželo se střílením z pušek.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 19. června r. *1789* vyhořelo za tři hodiny v městě *Strakonicích* 105 domů a 28 stodol.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 11. června roku *1508* vyhořelo v městě *Stříbře* 60 domů.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 12. května *1554* vyhořelo celé město *Sušice*. Oheň byl založen.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1549* ve *Svinech Trhových* sto třiceti jeden sousedů vyhořel a jest jich v tom městečku přes tři kopy osedlých.
(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

Léta *1653* V vesnici neb raději v městysi *Škořici* blíž Rokycan 15 domův shořelo. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 15 dubna *1577* shořelo téměř celé město *Šluknava*.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 28. června roku *1710* vyhořelo téměř celé město *Šluknov*.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 18. dubna *1682* lehla větší část obce *Schönwald*, i s kostelem popelem strašným požárem.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 14. června roku *1788* vyhořelo v *Jilemnici* 115 domů i s kostelem.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 6. července roku *1532* vyhořelo v město *Táboře* 366 domů, tak že jich jen 61 zbylo.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1666*. Dne 8. máje měsíce den před posvěcením kostela 14 svatých Pomocníkův blíž města Tachova vyšel oheň v tom městě *Tachově* z domu jednoho pekaře a celá jedna polovice téhož města shořela.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 19 máje měsíce *1685* v *Teplicích* devatenácte domův i s lázněmi shořelo. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 1. června r. *1793* vyhořelo až do základův v *Teplicích* 155 domů a 11 stodol. (*Ant. Honsátko. Das Vaterl.*)

Roku *1503* vyhořelo na *Těšíně* ve Slezsku celé předměstí a vyšší brány.

A r. *1720* vyhořelo celé město *Těšín*.
(*Fr. Sláma Děj. Těšínska.*)

Léta *1684*. Ačkoliv roku minulého 50 domův městských mimo jiné stavení v městě *Trutnově* shořelo dne 25. listopadu tohoto 1684 roku opět dne 12. máje měsíce, celé to město Trutnov s farním kostelem, s zvonicí, s zvony, s děkanstvím, s školou, špitálem, také s dolejším předměstím shořelo, k čemuž nápomocen byl veliký tehdáž vítr; při tom neštěstí zahynulo sedm osob. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 30 května roku *1562* skrze oheň, jenž vyšel od domu jednoho postřihače, 48 domů v městě *Třeboni* vyhořelo, na zámku kancelář všecka a nad pokojem hejtmanovým strop prohořel (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Dne 12. července r. *1781* vypukl na věži kostelní neprozřetelností v městě *Třeboni* oheň, jenž tak rychle se rozšířil, že v 24 hodinách 71 domů, kostel s opatstvím, radnice a městská věž vyhořelo.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 20. dubna roku *1707* vzňal se ohněm opět po 64 letech kostel sv. Mikuláše v *Turnově*, čímž opět celé město až na málo jen domů popelem lehlo. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 12. března *1796* vyhořelo v *Týně nad Vltavou* 150 domů, arcibiskupský zámek, děkanství a radnice, tak že jen málo domů zbylo.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 13. dubna *1547* shořelo celé město *Panenská Týnice* i se zámkem.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 7. května *1663* lehlo skoro celé město *Velvary* popelem zhoubným požárem. (*Ant. Honsatko. Das Vaterland.*)

Dne 19. května *1743* vypukl v městečku *Verněřicích* v Litoměřicku požár, kterýž tak zhoubně řádil, že celé městečko v ssutiny jest obráceno. Při tom shořel též farní chrám, zvony se rozlily, taktéž fara shořela. Z celého městečka nezbylo nic více, jedině socha sv. Jana Nep., kteráž stála před domem jednoho měšťana.
(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

Dne 6. června r. *1722* shořelo celé město *Vodňany* i s kostelem.
(*Ant Honsátko. Das Vaterland.*)

Velká pohroma stihla *Volary* r. *1863*, kdy požárem zničeno šedesáte domů, škola, fara i kostel. (*Čechy.*)

Dne 15. června roku *1765* vyhořelo v obci *Vrbně nad Labem* 26 statků, z nichž 17 křižovníkům patřilo.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

L. P. *1781* dne 6. dubna lehlo strašným požárem celé městečko *Zruč* v Čáslavském kraji i s farním kostelem a zámkem, kolébkou pánů ze Zruče, popelem. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1784* utrpělo město *Žatec* požárem strašnou škodu.
(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 6. května *1788* vyhořelo c. kr. okresní město *Žatec* i s předměsty úplně až na 10 domů.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

Roku *1532* vyjel král Český Ferdinand I. z Prahy dne 8. června a noclehoval na *Žebráce*. I zapálilo se tam a hořelo, že král sotva z toho ohně vyšel. Shořelo mu tu něco klenotů, koní, mezků i lidí. Po tomto požáru nebyl nádherný dříve hrad královský Žebrák více opraven a obnoven a pustl vždy více až se v rozvaliny rozpadl. Místo pánů a králů Českých upravila si tady chudina nuzné byty až i ona byla spadáváním zdí odtud vypuzena.

(Jos. Kořán. Čes. mor. Kr.)

Dne 11. května *1779* lehla popelem značná část města *Žlutice* v Loketském kraji.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

13. Povodeň.

Léta *962*. Listopadu pak měsíce den třetí napadl velký sníh na českou zemi, tak že lidé mnozí z příbytkův svých vyjíti nemohli; zvěř lesní pro hlubokost sněhu žádná s svého místa se hnuti nemohla; dříví lesní i stromoví se lámalo, krovové mnozí i jiná stavení se bořila. Osmého dne, to jest jedenáctý den téhož měsíce, velmi náhlý přišel jih, že bylo z toho velké rozvodnění, takže netoliko na potocích aneb na řekách, ale najvíce na Labi, až do moře vody lidem veliku činily škodu. Takové věci když se dály, rozkázal je kníže Boleslav, pro budoucí paměť písaři svému pilně sepsati a v tajném místě písmo to mezi poklady knížecími položiti. *(Hájek. Kron. čes.)*

Léta *1029*. Zima ukrutná byla, sněhu nad míru mnoho napadlo, vod rozhojnění bylo veliké, tak že mnoho mlýnův při větších řekách voda zachvátivši pryč nesla a zvláště okolo Prahy a Berouna. *(Hájek. Kron česká.)*

Za krátkého panování Bořivojova přihodila se r. *1118* veliká ona povodeň, která šla až deset loket nad most pražský. Množství vsí na Vltavě a množství domů, chalup i kostelů v podhradí pražském bylo odnešeno vodou. Roku na 1119 dne 30 července pobořil vichr palác knížecí na Vyšehradě.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Léta *1141*. Času jarního přišel náhlý rozjih a k tomu veliký déšť pršal a rozhojnil potoky a řeky a Vltava svým rozvodněním v Čechách i v Míšni veliku učinila škodu. *(Hájek. Kron. česká.)*

Léta *1180*. Mnozí dešťové v Čechách často pršali, tak že z toho veliká mokrost i povodňové byli. Na den sv. Vavřince taková veliká voda u Prahy byla a dříví s sebu nesla, že museli všickni obyvatelé pražští běžeti a brániti, aby se ten nový most nezlámal a tak s veliku těžkostí jeho obránili.

(Hájek. Kron čes)

Léta *1203*. V české zemi jednak déšť ustavičně pršal a z toho přišlo veliké řek a potokův rozhojnění, kteřížto povodňové velmi mnoho vsí zkazili a zvláště okolo Oustí a Litoměřic i jinde. Po upokojení pak těch vod mnohé vsi, kteréž byly blízko řekám a zvláště Labi přisedící, odtud na jiná místa se přesadily jako Štětí a Rozhovice. *(Hájek. Kron. čes.)*

Léta *1272*. V Českém království veliké pršky byly času zimního a sněhův mnoho napadlo. První tajden v postě počalo v náhle jihnouti, potom déšť pršal, z toho řeka pražská velmi se rozvodnila, až na den sv. Řehoře most pražský zlámala, tak že mnoho kamení od něho s sebou pryč odnesla. I měsíce září pršení dešťův veliké bylo a řeky se byly v Čechách nad obyčej rozvodnily, tak že u města, jenž Písek sluje, povodeň vzala dva kostely, jeden kamenný a druhý dřevěný. U Prahy také všecky mlýny polámala a pobrala i mnoho lidí ztopila, zahrad okolo Prahy mnoho zkazila do Většího města pražského vskočila až na práh kostela sv. Jiljí. Šla také mimo kostel sv. Mikuláše na kůrném trhu a skrze všecku ulici židovsku až do kláštera panenského svatého Františka.

(Hájek. Kron. česká.)

Léta *1315*. Při slavnosti svaté Marie Magdalenské a svatého Jakuba po suchotném létu pršali velicí a náhlí dešťové a z toho přišli v Čechách velicí povodňové, též i v Moravě. A zvláště Labe řeka ta se byla velmi nad míru vodami rozhojnila. *(Hájek. Kron. čes.)*

Po tuhé stálé zimě r. *1341* až *1342* strhla se v prvních dnech měsíce února tohoto roku jedna z nejškodlivějších povodní v Praze. Teplý polední vítr, který nastal 1. února a hned provodín byl teplým deštěm, rozpustil najednou všecky sněhy a prolomil led na řece Vltavě, z čehož se voda zmohla s hrůzou dávno nevídanou. Všecky mlýny a jezy v Praze byly pobořeny, dvořanům pražským i podskalským pobrány velké zásoby dříví; vína a jiné nápoje ve sklepích pražských potopením zkaženy, ano na blízku města jsou některé vsi na břehu ležící s lidmi i dobytkem vzaty od vody. Tu bylo vidět plavati celé chalupy a v nich lidi, kolébky a v nich děti, jimž matky rukama lomíce pomoci nemohly. Množství životů i statků lidských přišlo ke zkáze; všude byl nářek a kvílení nešťastných. Největší bořivá síla rozkáceného živlu objevila se udeřením na kamenný most královny Judity, kterýž spojoval Větší a Menší Stranu hlavního města českého na obou březích Vltavy. Zbořen jest.

(*František, kanovník. Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Dne 23. července r. *1348* povstala strašná bouře, vichr a průtrž mračen nad městem Kutnou Horou. Množství stavení bylo pobořeno. Povodeň způsobila strašnou spoušť v šachtách, jež zatopila, při čemž mnoho lidí přišlo o život. (*Ant. Honsátko. Das Vaterl.*)

Léta *1359*. Při slavnosti sv. Jiljí byly v Čechách veliké pršky a z toho povodňové přišli náhlí, kteříž veliké škody okolo řek zdělali. Řeka Vltava, kteráž jde skrze města pražská, ta se byla nad míru vodami rozhojnila a do Většího města pražského tak daleko vstoupila, až sáhla na první stupeň kostela kanovnického sv. Mikuláše, jenž slove na Kůrném trhu a též voda velmi tomu dílu a začetí Nového Města překazila i nemálo uškodila. Most dřevěný, kterýž byl málo před tím jako v náhle a pro pilnou potřebu od většího do Menšího města pražského udělán, ten náhlostí té vody se obořil a voda jej pryč pojala. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1362* byl jest také v Čechách veliký hlad a potopa.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Léta *1367*. Měsíce března veliký povodeň byl v Čechách a pražská řeka tak byla vysoko zvodnila, málo že půl Prahy nepotopila. Neb na druhý stupeň sahala kostela sv. Mikuláše, jenž sluje na Kurném trhu, též také dosti vystupila na stupně před kostel svatého Jiljí, tak že v těch ulicích před týmiž kostely lidé ryby lovili ve dvoře také arcibiskupově voda ve všech pivnicech i sklepích vinných byla. Stavění dřevěného jako mlýnův, stodol chlévův i chalup mnoho mimo Prahu plynulo, mnoho se také lidí ztopilo

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1370*. Byla veliká voda v Čechách na den nanebevzetí Panny Marie, kteráž velmi daleko do Staršího města pražského vstoupila a tam učinila v sklepích velikú škodu a stála až do stupňův kostela sv. Jiljí, též i kostela sv. Mikuláše na Kůrném trhu. Tím učinila větší škodu, že pro ustavičné deštův pršení za osmnáct dní nechtěla opadnouti, ale stála v jednostajné míře bez umenšení. (*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1387*. Při slavnosti svatých Petra a Pavla apoštolův upadl veliký oblak dešťový nedaleko od Žatce tak v náhle, že několik vsí prudkostí porazil a potopil. (*Hájek. Kron. česká.*)

Roku *1392* byla povodeň v Praze dne 5. prosince, která zatopila pivnice v některé části Starého Města, jmenovitě ve špitále křižovnickém a v domích toho okolí, ano i mlýny pobořila. Učinila velmi mnoho škody také jinde v zemi české po vsech i po městech, trhajíc domy, mlýny a rybníky.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

L. *1431* v pondělí při pam. sv Víta stalo se velké rozvodnění a potopa u města Kouřima z deště náhlého a tu špitál s nemocnými, domy, sladovnami i s lidmi voda vyvrátila a přec vzala a stránku zdi městské zbořila.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

R. *1432* po zimě velmi kruté v Čechách, která na počátku března dostoupila vrcholu svého, dne 4. března náhlým převratem nastal jich tak silný, že ze množství sněhův rozpuštěných udělaly se všude povodně, jimž podobných, měli mnozí, že nebylo nikdy od potopy světa.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

L. *1432* v pondělí př. pam. Maří

Magd. povodeň veliká byla v Praze, tak že na Staroměstském rynku na loděch se vozili a na ovocném trhu tekla voda ulicí mimo uzdáře jako řeka a stála voda až do domuov barvířských a zbořila v Praze most kamenný nový; a všecky mlejny, což jich bylo na Vltavě, zbořila a zanesla, i domův i mnoho lidí ztopila.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

R. *1432.* Jako v Praze zuřily vody v celé zemi české. Celé vesnice a části měst byly strženy. V Berouně jmenovité učiněno bylo velké spuštění. V Písku valila se voda až přes zábradlí mostu kamenného přes Otavu, jejž silně porouchala a podemlela. V Krumlově voda pobořila oba dva mosty tamější. A poněvadž voda přišla skoro všude náhle a s mocí neočekávanou, utopilo se také množství lidu, mužů, žen a dětí a byl pláč a nářek všude při řekách i potocích jak v zemi české tak také v Míšni a jinde.

(*Vác. Vl. Tomek. Děj m. Pr.*)

Léta *1445.* Toho roku před slavností sv. Jana Křtitele v Čechách byli velicí dešťové; čtyři dni pořád ustavičně pršelo. Z toho přišlo veliké na potocích i na řekách vod rozhojnění, tak že až se rybníkův mnoho strhalo, zvláště okolo Dobříše. Nad Prahu voda mnoho škod učinila a někde mlýny a chalupy brala. A kdež přišla nenadále i lidi ztopila a pobrala, v Praze Staré v mnohých byla sklepích a ne bez škody, neb se potom domové bořili.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1463.* Veliké pršky byly v království Českém a tak častí dešťové a jednak ustaviční, že sobě lidé velmi stajskali; neb nemohli vorati, ani formanové pro veliké mokro cestami jezditi. Při slavnosti pak sv. Jana Křt. přišla veliká voda k Praze příliš vnáhle, tak že se mnozí lidé domnívali, že to to všecko město se zatopí. Ale že způsobem Božím brzo opadla na den navštívení Panny Marie a od toho dne hned se dešťův umenšovalo.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1481.* Času jarního velicí a častí pršali dešťové, tak že su lidé sobě velmi pro zlé časy stěžovali. Při slavnosti pak Ducha sv. byla veliká voda u Prahy, takže bradáče u špitálu křižovnického pod mostem všeho zatopila a do sklepův v Starém Městě pražském daleko skrze zemi vkročila. Byla u sv. Anny v kláštěře před velikým oltářem. (*Hájek. Kron. čes.*)

L. *1501* v neděli den Mat. B. na Nebevz. povodeň veliká byla u Prahy; blízko byla voda do kostela sv. Mikuláše v Starém Městě a dvou loket nad Bradáče u mostu vystoupila.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Dne 14. května *1513* panovala v Čechách veliká povodeň. U Panenské Týnice vystoupila řeka Radbuza tak z břehů svých, že celé okolí zaplavila. Povodní tou zničeno předměstí Týnice a mnoho lidí se utopilo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1519.* Toho také roku na den sv. Filipa a Jakuba spadl náhlý příval okolo Studeňovsi a přišel veliký povodeň k Slanému, tak že bral koně, krávy, ovce a jiný dobytek se v předměstí po chlévích a dvořích ztopil. Též i někteří chudí a nemocní ve špitále ztonuli. A tak se ta voda až k Velvarům a odtud do Vltavy valila.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Roku *1537* z náhlých dešťů rozvodnily se potoky a řeky tak mocně, že dne 20. května řeka Vltava až do Bradáče dosahovala a několik dnů trvajíc mnoho škod nadělala.

(*Jos. Kořán. Čes. mor. Kron.*)

L. *1563.* Po času pam. sv. Ducha veliké, hrozné povodně byly v Čechách, a jakž praveno, po všem světě rozvodnění veliké bylo vod, dělavše škody veliké. (*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku *1569* země česká častými trápena bývala záhubami vodních přívalů. Tak dne 8. června počalo pršeti a pršelo téměř bez přestání až do 20. června. Z toho po celé zemi české řeky se rozvodnily, tak že v Praze oči Bradáče se zatopily.

I následujícího roku *1570* v pondělí před hromnicemi podobné rozvodnění se stalo, tak že voda až do huby Bradáčovy dosahovala a na dlouhý čas tak zvýšená stála. Proto museli mlíti slady na starém samotažném mlýně u sv. Jakuba, z čehož veliká nouze a drahota povstala. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Za arcibiskupa Pražského Martina Medka byla v květnu *1582* veliká po-

vodeň v Praze, kdež dle Beckovského dostoupila tenkráte Vltava nad oči kamenného bradáče, který se na starém dílu mostu pražského u křižovnického špitálu nalezá. Také město Karlovary bylo 9. května povodní stíženo, při kteréž se 36 domů sesulo.

(*Kl. Borový. Martin Medek.*)

Dne 8. května *1582* byla v Karlových Varech strašná povodeň, při níž mnoho domů zbořeno jest a 150 lidí mimo množství dobytka o život přišlo. Strašné byly i zpousty u Žatce; v řece bylo viděti mrtvoly lidí i dobytka, plynuly klády, domácí nářadí obilí a jiné věci. (*Ant. Honsátko. Das Vaterl.*)

R. *1586* byly silné povodně v kraji Prachenském, při kterých 18 velkých rybníkův a mnoho mlýnů jest strháno.

(*Kl. Borový. Martin Medek.*)

Léta *1598*. Těch časuov strhl se prudký, hustý, dešťový příval a trval pořád dva ni a dvě noci, čímž staly se povodně veliké a strhaly mnohé rybníky na vše strany a udělala voda násilná škody nemalé, zvláště v Praze, Brodě Českém etc. V Praze vystoupila voda až k kostelu sv. Jiljí, k domu řčí u třech kalichů v Starém Městě pražském. (*Pam. Mik. Dačic. z Hesl.*)

Roku *1606* postižena byla země česká povodněmi. (*Čes. mor. Kron.*)

R. *1612*. Veliké z jara rozvodnění mnoho dědin potopilo, mnoho rozneslo, mnoho lidí také i hovad stopilo. Podobně toho jarního i letního času mnoho velkých povětří bylo, kusy ledu co slepičí vejce často padaly a veliké škody v Čechách způsobily. V pátek na den Mláďátek veliké povětří mnoho stromův vyvrátilo, mnoho krovův i stavení pobořilo; to povětří trvalo devět dní a devět nocí. Toho času lidé ještě vorali, jakoby podzimek byl.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1629*. Povodeň také velká prvního dne října měsíce z velkých deštův u Prahy a jinde v Čechách se strhla a až do jedenáctého dne téhož měsíce trvala, která na mnohonácte tisíc rozličných škod na stavení i na dříví udělala. V Praze v Podskalí lidé v svých domích na lodích plaviti se museli. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1651*. Měsíce prosince Vltava řeka tak se rozvodnila, že u Prahy, zvlášť v Podskalí na několik set tisíc vorův utrhla a odnesla, také mnoho soli i obilí odnesla a lidu mnoho osob utopila, kteří to hájiti chtěli.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Léta *1655*. Dne 6. března Vltava nenadále se rozvodnila, císařskou prachovnu, solnici, Novo-Pražskou vodárnu, která tehdáž před 51. rokem z samého štukového kamene vystavena byla a 51 roků pevně stála, to rozvodnění porušila, mnoho lidí a několik tisíc rozličného dobytka utopila, pryč odnesla a v samých Čechách přes 2 miliony zlata škod nadělala.

Řeka Teplá tak se nenadále rozvodnila, že v městě Karlovy Vary 31 lázní v domích zdvihla a odnesla, 52 lázně porušila i mnoho domův. Dláždění na rynku i v Křížové ulici zdvihla a rozházela.

Podobně řeka Ohře mnoho škod nadělala lidi i hovada mnohá ztopila, také celou vesnici blíž města, Louny řečeného, pobořila, roztrhala a odnesla.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1675*. Na den sv. Jana Křt. povodeň veliká, jaká snad nikdá v Čechách nebyla, všeliké škody v městech pražských i v jiných českých místech, kudy ona svůj běh měla, způsobila.

Dne 23. června téhož roku okolo Prahy řeka Vltava rozvodněná mnoho polí zašlemovala, obilí odnesla, mosty, lávky, mlejny, břehy pobrala i domy, louky pískem zanesla a mnoho lidí ztopila i hovada.

Opět dne 3. července řeka Vltava rozvodněná 20 domův z míst rozličných odnesla, lidí mnoho ztopila i hovad a na soli i na jiném zboží za několik tisíc říšských tolarův škod nadělala.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 17. července r. *1720* zpustošila průtrž mračen okolí plzenské, voda rychle plynula a brala ssebou vše napořád. Jen s velkým namahánim zachovali se lidé na životě, jedna vdova však, ana se na louce opozdila, utopila se. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 12. července r. *1750* panovala v Praze a okolí pražském velká povodeň; voda stála 5 loket nad normálem. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 4. července roku *1755* povstala v 7 hodin v městě Broumově

strašná povodeň, při níž i čtyři lidé přišli o život.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 19. července r. *1756* byla povodeň u Prahy. Vltava byla 6 loket nad normálem.

(*Ant. Honsátko Das Vaterland.*)

Dne 16. července r. *1780* byla velká povodeň ve Friedlandě, při níž i lidé i dobytek byli v nebezpečí života.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 15. února *1781* rozvodnilo se Labe u Pardubic v té míře, že skoro celé okolí zatopilo a silnice zničilo. Škoda na polích byla veliká, i mosty byly velmi porouchány.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 27. února *1784* vyzdvihl se led a na večer voda velmi vystoupila v Praze a stoupala víc a více, až o půlnoci pohraniční ulice všecky stály pod vodou a na most kamenný se nemohlo. Druhého dne střítil se oblouk mostu i se strážným domkem a stráží do vody. Nikdy ještě před tím nebyla Vltava tak rozvodněná. Podobně i téhož roku zle řádila povodeň u Berouna, kdež na pole voda písek kolik loket s výši nanesla a tak naději rolníkův zničila. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 20. června r. *1789* byla v městě Mladé Boleslavi strašná průtrž mračen. Mnoho domů bylo proudem zničeno a přes 100 lidí zahynulo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 22. února *1799* povstalými dešti zdvihl se odpoledne ve 3 hodiny led na Vltavě, dříve pak v Sázavě a Berouně, tak že nastala povodeň, kteráž Podskalí, Poštovskou, Platnýřskou a Kaprovou ulici a díl Františku a Poříčí zaplavila. V Jesuitské ulici ku palác Clamovskému jezdilo se po lodičkách. Na Malé Straně na Oujezdě dosahovala voda až k hořejší bráně. Všecky otvory na Vltavě až k Libni byly pod vodou. Druhého dne bylo již přes 300 domů pod vodou. Všecky kozy před mostem byly odneseny, avšak most neutrpěl takovou škodu jako roku 1784. Výška vody byla o jeden střevíc nižší. Vesnice Velké a Malé Lahovice zcela odpluly; v obci Stachovicích bylo 18 statků zničeno. Podobně velké škody způsobily i Labe a Oharka.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 16. července r. *1803* povstaly po velkých deštích a průtržích mračen, které v tomto roce často se opakovaly, v přemnohých krajinách vlasti české, povodně. Povodeň zastihla dnešního dne město Budějovicę, kdež večer ve 8 hodin po průtrži mračen voda Krumlovskou branou do města se hrnula a náměstí a skoro všecky ulice zaplavila, tak že dlažba se musela a chodníky vytrhnouti. Povodeň ta trvala 24 hodin, tak že i všecky sklepy se zaplavily.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 17. července r. *1803* překvapila Friedland a okolí celé povodeň. Voda pobrala mosty a zpustošila silnice cesty. V Hartmansdorfu bylo 20 domů až do základu zničeno.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 24. června roku *1824* dosáhla v Praze povodeň největšího stupně. Ostatně panovala povodeň ta po celých Čechách a natropila mnoho škody; i mnoho lidí přišlo o život.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 11. června *1829* panovalo okolo Trutnova po tři dni za sebou strašná vichřice. Od 4. června pršelo v nižinách skoro bez přestání a na vrchách napadl sníh. Dne 9. pak počal zuřiti severovýchodní vítr a trval 48 hodin a byl tak prudký, že nejsilnější ovocní i lesní stromy z kořena vyvrátil. Za vichru jen se lilo a i krupky padaly. Potoky lesní výšiny maršendorfské se rozvodnily a Úpa byla jako dravá, velká řeka. Městečko Freiheit a v údolí Úpy ležící vesnice byly pod vodou jako v moři. A proto všecka úroda na obou březích řeky Úpy byla zničena, mosty na dvě míle odnešeny jsou. Mnoho domů bylo vyvráceno a odnešeno Silnice, která běží z Trutnova do Slezska na mnoha místech byla protrhána od vln a nemohlo se dlouho po ní jezditi. I velké množství dříví, prken a klád odnešeno vlnami a v lesích na tisíce stromů vyvráceno a sem tam poházeno. Při tom vyhořel i velký mlýn v údolí Úpy zcela.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1839* nastala velká povodeň i v Březnici i v celých Čechách.

(*Jan Truhlář. Method 1886.*)

14. Sníh.

Dne 20. května *1125* napadlo v Čechách zvláště pak v horách mnoho sněhu; i o dních kvatembrových byl tuhý mráz a panovala velká zima, kteráž stromům, vínu a osení velmi ublížila. Potoky pak zamrzly, že lidé mohli přes ně choditi.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 16. května *1802* napadlo v celých Čechách tolik sněhu, že ho na některých místech až 1 střevíc zvýše bylo. Sníh ten uškodil mnoho i stromům i polnímu osení.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

15. Sucho.

Léta *761.* V české zemi veliká suchota byla, neb za osm měsícův žádný déšť nepršal. Obilí mnohá velikým letním horkem vypráhla a uschla, tak že lidé neměli co žíti a tak krátce, že ta suchota hojnost leta předešlého udusila, že jsou někteří lidé a zvláště kovkopové nebo rýžovníci hladem trápení jsouce zemřeli. (*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *784.* Toho roku za knížete Mnaty velká suchota v Čechách byla, tak že jednak celé léto déšť žádný nepršal, obilí vyhynulo, tráva uschla, dobytkův mnoho zemřelo, potom času podzimního lidé také umírati počali, někteří hladem a jiní náhlou smrtí.

(*Hájek. Kron čes.*)

Léta *962.* Jenž byl první rok po moru, byla velmi veliká suchota, neb celý ten rok žádný déšť nepršal ve všem knížectví Českém. Voda labská i vltavská byla se zkazila, pramenové přeschli, studnice vyschly, jezera vypráhla tak že netoliko hovada lesní, ale i lidé vody k pití míti nemohli.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *976.* Léta toho i prvního to jest předešlého veliká suchota byla v české zemi, neb od té doby, jakž biskup Vojtěch do Říma všel, a na Pánu Bohu a papeži na Čechy kladbu vyžádal, žádný déšť na česku zemi nepršal, než častá mračna a hromobití su se dála, tráva, listí i dříví lesní schnouti počalo. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1014.* V české zemi veliká suchota byla a toho celého času letního veliká byla horkost. Od slavnosti velikonoční až do sv. Jana hlavy Stětí žádný déšť nepršal. Obilí vsytá velmi ztenčela, trávy uschly, dobytkův mnoho zemřelo, potokové i studnice přeschli mnohé, v jezerách a rybnících, někde i v řekách vody se z smradily, ryby zemřely, lidé sobě velmi stýskali, země se na mnohých místech pro horkost zapalovala a hořela

Biskup Deodatus svolav všecky kněží do kostela sv. Víta na hradě pražském dolejším, rozkázal jim čísti žaltář vysokými hlasy, kteřížto činili trvajíce v kostele ve dne i v noci bez přestání od osmnáctého dne července až do dvacátého osmého dne měsíce srpna a tu na den sv. Augustina dal Pán Bůh hojný déšť na zemi, kterémuž všecko stvoření v té zemi se radovalo.

(*Hájek. Kron česká.*)

Léta *1075.* Roku toho v Čechách veliká byla suchota; déšť celé léto žádný nepršal. Ohňové častí vycházeli a velikou (pro nedostatek vody) činili škodu. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1099.* Téhož léta byla veliká suchota v české zemi, neb déšť nepršal od slavnosti Ducha sv. až do prvního dne měsíce listopadu. A bylo velmi veliké nad míru horko, tak že vyprahla země a obilí všecka na zimu vsitá uschla a nevyšla. Roku také předešlého pro veliké močno málo se urodilo. I počala býti při slavnosti sv. Václava veliká drahota. Strych žita míry pražské platil kopu a osm grošův, ovsa byl strych za dvacet grošův, při horách mnoho lidí hladem zemřelo.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1121.* Od slavnosti sv. Pavla na víru obrácení žádný déšť v české zemi nepršal až do slavnosti sv. Víta; od slavnosti sv. Víta jednak ustavičně pršalo, najprv pro veliké sucho růsti obilí nemohlo a co vzrostlo, toho potom pro veliké mokro nemohli lidé skliditi. A tak z toho byl veliký nedostatek chleba, až z toho lidé hladem mříti počali. (*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1128.* Téhož roku bylu v Čechách veliká suchota, kteráž i drahotu způsobila; byla také veliká proměna na slunci a měsíci. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1176.* Byla v české zemi veliká suchota, proto neb déšť nepršal

od slavnosti velikonoční až do svatého Vavřince a z toho času podzimního veliká drahota, tak že strych žita platil kopu a ovsa půl kopy.

(Hájek. Kronika česká.)

Léta *1262* byla v Čechách veliká suchota, ozim i jař velmi vyhynula. Kroupy na mnohých místech bez deště časté pršaly a tak ostatek obilí zhubily po polích; neměli pokrmův lidé ani hovada. Ohňové častí v městech i ve vsech veliku lidem činili škodu.

(Hájek. Kron. česká)

Léta *1307*. Od měsíce března až do října žádný déšť v Čechách ani v Moravě nepršal a z toho byla veliká suchota; neb přílišnými horky nad míru vyprahla země a obile tak jaré jako ozime vyhynulo, až lidé neměli co žíti. Skrze to přišel na lid veliký hlad.

(Hájek. Kron. česká.)

Roku *1393* byla v letě veliká suchota v Čechách a z toho tak malá voda v řece Vltavě, že v Praze z Podskalí přecházeli lidé pěšky přes řeku. Bylo k tomu potřeba položiti jen dosti krátké prkno na některém místě.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

R. *1425* neslýchané horko panovalo v Čechách, tak že lidé pracujíce se zadýchali a potom po celé zemi i v okolních krajinách rozmohl se mor takový, že na mnohých místech dělali šachty, nestačivše prý pochovávati mrtvých.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

R. *1432* po tuhých mrazích a velkých sněhách v zimě, bylo v letě náramné sucho, tak že od sv. Jiří (23. dubna) nepršelo téměř dva měsíce než jednou dosti málo a od sv. Jana Křt. (24. června) nastala vedra taková, že mřeli i lidé horkem.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Léta *1442*. Byla v Čechách veliká suchota, tak že na mnohých místech byl vody veliký nedostatek. Mlýnové netoliko na potocích, ale i na velikých řekách stáli. Dobytek chodě na polích řval, protože tráva vyschla a sluncem vyhořala a proto obilí draho nebylo.

A potom byla velmi tvrdá zima, kteráž počala se hned na sv. Havla a pro tvrdost té suché zimy mnoho štěpův po zahradách vyhynulo.

(Hájek. Kron. česká.)

R. *1473* panovala v Čechách velká suchota, jaké nebylo tehdáž pamětníka; neb nepršalo za půl čtvrta měsíce, od sv. Jiří totiž až do sv. Bartoloměje, nejen v Čechách nýbrž také v Uhřích, v Polsku, ve Slezsku a daleko široko v zemích německých, tak že potoky a řeky přesychaly a lesy a drny hořely na mnoha místech se škodou velikou. V Praze samé břeh se zapálil a hořel po několik dní; nebylo nic platno vodu naň líti, než musili jej rozkopávati, z čehož veliký smrad pošel.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

L. *1474* horka v létě veliká byla, lesové hořeli a země se zapalovala.

(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)

Léta Božího *1503* byla veliká suchota na poli; a počátek byl na sv. Jilipa a Jakuba, že nepršelo deště žádného za tři měsíce; pro kteroužto suchotu draho bylo obilí i píce.

(Staří letop. čeští)

Léta Božího *1509* suchota veliká byla, tak že déšť nepršal od Božího vstoupení až do sv. Václava.

(Staří letop. čeští)

Od 5. května *1538* panovalo v celých Čechách takové sucho neobyčejné, že až lesy na mnohých místech se vzňaly.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

L. *1614*. V království Českém tohoto roku veliké sucho bylo, neboť pět měsícův žádný déšť nepršal.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Léta *1616*. Velká, dlouho trvající sucha tehdáž byla a lidé pomírali, a ohňové začasto vycházeli. Pro veliká tohoto leta horka a sucha ječmen a oves vsatý skůro všecken v nic přišel a trávy vyhořaly, tak že to vše velmi drahé bylo, zvláště oves, kterýž o drahotě těžké obilí převyšoval, nebo strych ovsa malé, pražské míry prodáván byl za 1 kopu gr. česk. a všady se ho nedostávalo. *(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)*

Léta *1666*. Velké sucho zem českou sužovalo, že lidé na šest mil pro vodu choditi museli, že potokové i studně tehdáž vyschlé byli, hovada i lidé žízní umírati museli.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Léta *1686*. Měsíce října a listopadu velké sucho nedostatek vody takový způsobilo, že obyvatelé na 8, 9 i 10 mil své obilí do mlýna voziti musili.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Roku *1711* uhodilo v létě veliké sucho; země byla tak upráhlá, že ne-

bylo ani znáti, co by bylo louka neb cesta ujezděná. Osení vesměs bylo pokaženo, nebo ječmeny prý místem ani nemetaly, hrachy pak a ovsy uschly. Potom mřel hovězí dobytek a zvěř v lesích. (*Just. Prášek. Děj. m. Turn.*)

Roku *1777* stal se farářem v Pištíně Antonín Hoffmann. Rok ten byl náramně suchý, tak že nebylo ani travin, ani s důstatek obilí.

(*V. Truhlář. Method 1887.*)

Roku *1842* bylo v okolí mladoboleslavském tak veliké sucho, že voda v kále v Bezně úplně vyschla.

(*Vác. Vaněk. Okres Mladoboleslavský.*)

16. Vítr veliký, povětří.

Léta *836* Roku toho větrové velicí a jako neobyčejní v Čechách byli, kteří velikou škodu na lesích učinili, také i na stavení v městech i ve vsech, mnoho mlýnův a zvláště, kteříž na vysokých horách byli postaveni ti větrové zbořili a rozmetali, některé i pryč roznesli, ježto nejsú nalezeni Z toho, ač obilí hojnost byla, hlad v zemi býti počal. Ale Křesomysl, jako muž opatrný, mlýny stavěti dal. Dutí větrův těch silných, kteréž dva měsíce a osm dní trvalo, v tom se utišilo.

(*Hájek. Kron. čes.*)

V měsíci srpnu r. *1119* přišel k večeru ve čtvrtek před sv. Jakubem, dle starého kalendáře, tak veliký vítr odpolední strany, že na Vyšehradě věž tlustou a dosti pevnou kteráž byla mezi jinými dvěma, převrhl, půl paláce knížecího se zbořilo, kamení toliko tu zůstalo, ale dříví pryč v povětří roznéseno. (*V. Ruffer. Hist. Vyš.*)

L. *1134.* Času podzimního a zvláště měsíce listopadu velicí větrové v Čechách byli: tak že jedné noci přišel tak velký vítr, že mnoho dříví v lesích vyvracel a v městech stavení zbořil, ve vsech stodoly rozmetal a snopy z stodol rozházel, tak že su lidé toho málo zase shledali. Někde pak i kamenné věže a kostely převracel.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1139.* Toho roku přišel náhlý vítr a víc a více se rozmahal a tu mnoho dříví velmi velikého z kořen vyvracel. (*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1256.* Přemysl, král Český, když z cesty k Praze se obrátil a když se k městu přibližoval, nad míru strhlo se veliké povětří, kteréž ve vsech i v městečkách učinilo veliku škodu i v Praze. Zvonice u kostela Panny Marie, konec městu pražského, dolův i s zvony upadla a tak celé léto to bylo větrné a studené.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1280.* Větrové velicí a neobyčejní v Čechách byli, mnoho hradův, kostelův i domův v městech zbořili; vsi některé na polích a po lesích se roznesly, lesové mnozí se z kořen vyvraceli. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1412.* Roku toho také na den sv. panny Kateřiny noci předešlé takové ukrutné povětří bylo, ježto takového žádný člověk nepamatoval a bylo jednak po vší zemi české a učinilo velikú škodu na zámcích, na městech i ve vsech, krovy pobralo a pryč zaneslo, někde i stavení mnoho zbořilo a lidi zasulo, v lesích mnoho dříví velikého i malého z kořen vyvracelo a trvalo dvě noci a jeden den

(*Hájek Kron. česká.*)

Roku *1475* strhlo se o Božím Těle 25. června veliké povětří, které v Kutné Hoře do třiceti domů zbořilo a na všech kostelních střechách a věžích škody učinilo; také v Sedlci na klášteře krásný a pevně stavený štít a vrcholky obou věží v průčelí hřbitovní kaple čili kostnice strhlo.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Léta *1492.* Času jarního větrové velmi velicí v Českém království byli a po městech i ve vsech zdělali veliké škody a mnohá stavení rozbořili.

Téhož léta octáv sv. Petra a Pavla, apoštolův, v hodinu nešporní veliké povětří s krupami v Praze bylo a velikou opět na staveních učinilo škodu. Mlýny nad mostem všecky krom vodné věže zbořilo, krovy s některých věží smetalo a skrze takové kroupy a ten náhlý vítr veliká se škoda v klášteřích pražských i v kostelech na sklech stala.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Dne 25 června r. *1516* povstalo v celých Čechách strašné povětří. I v lesích i v zahradách byly stromy vyvráceny, ba i mnohé řeky prorazily břehy. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1519.* V pátek den svaté Marie

Magdaleny povětří veliké s přívalem na stavení i na vinicech okolo Prahy i v Praze veliku škodu učinilo.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Roku *1542* strhlo se veliké a náhlé povětří okolo Prahy v noci dne 11. ledna, tak že z mnohých domů krovy smetalo a po vsech chalupy převracelo.

(*Jos. Kořán. Česk. mor Kr.*)

Roku *1555* v noci na tři krále strašlivé povětří, blýskání, hřímání a hromobití se strhlo a království Českém nesčíslných škod nadělalo. V Melnice tehdáž kostel a šest domů shořelo; na Kunětické Hoře velmi silné klenutí proraženo a věž na zámku zapálena byla. V Klomíně byla s věže makovice sražena. V Kutné Hoře udeřil blesk do věže u Matky Boží a spáliv krov s pěti vížkami též zvony a ho diny zrušil. Ve Vysokém Mýtě to povětří 40 domů sbořilo; v Litomyšli s věže krov srazilo a hlásného zabilo. V Benešově udeřil blesk do kláštera a spálil krov šindelní; v Lipém zapálil kostel; v Mostě udeřil do hradu a čtyry ženy omráčil. A tak na rozličných místech všeliké škody se staly.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku *1563* ve čtvrtou neděli postní strhlo se okolo Prahy veliké povětří, které nejenom mnoho stavení porazilo, ale také těžce naložené vozy převracelo.

(*Jan Beckovský. Poselkyné.*)

Roku *1606* přinesl neobyčejně prudký vichr, kterýž lesy, ovocné stromoví a stavení podvracel, a jiných velikých škod způsobil. (*Čes. mor. Kron.*)

Roku *1617* povstávali též i větrové a bouřky neobyčejné, bořice stavení i silné stromoví z kořene vyvracujíce, se znamenitou lesův škodou a záhubou.

(*Čes. mor. Kron.*)

Léta *1658*. O letnicích neb o Svatodušních svátcích strašlivý strhl se vítr, který na mnoha místech také v Praze mnoho domův porušil, novou školu kořskou zkazil, v lesích díl třetí kmenův zporážel, mnohý na trý přerážel a jiných škod velmi mnoho způsobil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1671*. Měsíce září neobyčejný vítr v městě Mělníce několik domův porazil i jednu velkou lípu, která na jeden dům padnouc, jej zbořila a ně kolik osob v něm zabila

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 12. ledna *1780* panoval v Praze a okolí velmi zuřivý vítr a napotom večer zvláště na půlnoční straně ukázala se neobyčejná, strašlivá záře a každému se zdálo, jakoby oheň s nebe padal. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 29. ledna *1804* zuřil v noci v Praze tak velký vítr, že okna ponejvíce byla vytlučena, stromy v zahradách vyvráceny a v kusy roztříštěny. U mnohých stavení spadly komíny, střechy z domů byly snešeny. Tu spadla i kupa u věže kostela sv. Jindřicha na Novém Městě pražském, čímž střechy i zdě velmi porouchány byly. Tutéž škodu utrpěly i přečetné vesnice, městečka a města v Čechách.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 28. června r. *1818* panovalo strašné povětří, vítr vál od jihozápadu k jihovýchodu. Mezi 6. a 7. hodinou večer překvačila bouře na Prahu. Sklo z rozbitých oken padalo na ulice. Prach jako oblaka valil se všade, že lidé jdoucí se ani neviděli. Vozy byly převrženy, nejsilnější stromy přelámány. Ve západních Čechách u př. v Plzni, Karlových Varech bylo povětří o hodinu dříve a zuřilo ne méně. V Praze, kdež se mezi Podolem a Vyšehradem v lodi převáželi lidé, byla loď ta na skálu vržena a jen málo lidí bylo zachráněno. Šťastněji vedlo se těm, kteří na jiné lodi u Kepplského ostrova pluli; i tato loď byla převrhnuta, avšak lidé všickni na životě zachráněni. I v Karlových Varech zuřila strašně bouře ta. V městském lese vypukl oheň, který rychle se rozšiřoval, tak že v brzku 6 jiter lesa shořelo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

17. Zemětřesení.

V Syrii 17 let po nar Krista Pána sesulo se zemětřesením 13 měst. Výbuch Vesuvu v 79. r. pochoval města: Herkulanům, Pompeji, Stabie, Oplontia a Teglanum. Roku 315 zašlo Arkopolis. Za císaře Justiniana (526) zahynulo sopečným živlem 200.000 lidí. R. 551 zničen Sidon, Berytus a j. města, r. 859 sesula se hora Akrens do moře, 1345 otřásaly se Alpy Rakouské, 1356 spustošen jest Bern, Basilej, 1693 Syrakusy. R. 1756 střítila se

část Lisabonu a pohřbeno tu 30.000 lidí a 1795 obrácena jsou města Antiochie, Balbek, Saida, Akre, Fusa, Safet, Nazaret, Tripolis a j. v zříceniny, při čemž na 300.000 lidí zahynulo. R. 1783 řádilo zemětřesení v Sicilii. Zasypáno tu 400 dědin a utraceno 100.000 životů lidských. O několik let později sbořena Cumana, 1812 Karakus v jižní Americe. Zabilo se jen ve státu Venezuela 20 000 osob. O deset let později otřásala se země v Syrii, kdež 50 měst obráceno jest v ssutiny. Zpousty záhřebské, na ostrově Chios a Ischia jsou dosud v živé paměti

(*Čech. 1883.*)

Léta *819.* V knížectví Českém na rozličných místech bylo veliké blýskání, hromobití škodlivé a zemětřesení skrze to hrůza veliká na lidech, kteráž od toho času, jakž kníže Čech všel do země, nebyla, tak že su lidé do lochův utíkali a pod zemí se schovávali a to trvalo za dvacet a osm dní.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *998.* Roku toho také okolo města Slavošova jinak Berouna hrozné bylo zemětřesení, tak že lidé někteří na svých nohách státi nemohli. A na některých místech se stavení bořilo. A to trvalo osm dní a osm nocí. Biskup ctný, jakž o tom uslyšel (Deodatus), povolav kněží nábožnějších, všel s nimi do modlitebnice a tu spolu s nimi slzavé modlitby Pánu Bohu obětoval, prose, aby svůj hněv ukrotiti ráčil. A tak se jest stalo.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1071.* Veliká suchota v Čechách byla a času letního mnoho blýskání a častá hromobití, tak že mnoho vsí a městeček i hradův hrom spálil Některá pak stavení pro zemětřesení padala a bořila se, obzvláště při horách, tak že mnozí lidé opustivše svá stavení a obydlí, v skalách a lesích sobě stánky dělajíce tam obývali. Podzimního času pak října měsíce jedenácte dní pořáde déšť pršal a z toho veliké stalo se rozvodnění, kteréž netoliko v Českém knížectví, ale i v míšenských krajinách udělalo veliké (a zvláště okolo Labe) škody.

(*Hájek. Kronika česká.*)

Léta *1117* okolo nešporů velké a hrozné zemětřesení vzbouřilo se v Čechách, v Lombardii a Říši, jemuž podobného nikdá slýcháno nebylo; mnohé stavení zbořilo, kláštery a někde i města zpodvrácelo, množství lidí zařítilo a místy do 40. dne trvalo Někde vody v řekách se ztratily a vysákly.

(*Hájek. Kron. česká.*)

Léta *1200.* Roku toho také v polské zemi bylo veliké zemětřesení, pátý den měsíce máje, tak že su se mnohá bořila stavení a v Krakově a to trvalo za několik dní. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1201.* Roku toho, den svatého Gotthárda při poledni bylo v Čechách na mnohých místech hrozné zemětřesení a k večeru spadl velmi veliký sníh.

(*Hájek. Kron. čes.*)

L. *1348* stalo se zemětřesení na den pam. Pavla na víru obr. A toho také léta umřela Blanka, královna Česká. Též mnozí lidé zahynuli u Hory.

(*Pam. Mik. Dač. z Hesl.*)

Roku *1411* bylo dne 30. května v sobotu před nedělí Svatodušní zemětřesení v Praze a v okolí města. Bylo prý je pozorovati za chvíli, co by odříkal Otčenáš a Zdrávas.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Léta Božího *1443* v středu před sv. Duchem, v Uhřích a Rakousích bylo zemětřesení veliké, tak že se hrady bořily vysoké na skalách, kostely v městech a městečkách, jako zejména hrad v kraji Převežském, městečku Převežském kostel se obořil a roztřásl se. Potom Libec, hrad ve Zvolenském kraji všecken zbořil, krom jednoho sklepu a více než na 30 lidí se zasulo, a to brzy po ukazování.

(*Staří letopisové čeští.*)

Dne 29 května *1443* bylo v Králové Hradci pozorováno zemětřesení ve 4 hodiny ráno. Kostely, věže a jiné domy se pohybovaly a lidé na ulicích padali. (*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1511.* V středu po zvěstování Panny Marie v Čechách na mnohých místech bylo veliké zemětřesení, tak že v Litoměřicích a v Slaném věže se kolébaly, ale však nic se nezbořilo. A takové hajbání trvalo jako za čtvrt hodiny. (*Hájek. Kron. čes.*)

L. *1590.* Stalo se zemětřesení v Čechách i jiných zemích, od čehož věže krásná v městě rakouském Vídni velkou škodu vzala

(*Pam. Mik Dač. z Hesl.*)

Dne 29. června r *1590* bylo pozorovati v okolí Kouřimi zemětřesení, tak že i mnoho domů se sesulo.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta *1607* bylo zemětřesení, kteréž pozorovali u Chrudimě a na Moravě u Kounic. (*Čes. mor. Kron.*)

Všickni čeští stavovští Fridrichovští vojáci jednosvorně vysvědčovali, že dvě hodiny před bitvou r. *1620* takové pohnutí země na Bílé Hoře jak lidé tak i koňstvo cítilo, jakoby dosti mocné zemětřesení bylo, čehož se všickni velice lekli. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Léta *1654*. Dne 7. července měsíce k čtvrté hodině z poledne velký vítr se strhl a zemětřesení tak silné bylo, že král nemocný Ferdinand IV. ve Vídni vykřikl: „Kriste Ježíši, Synu Boži, buď mně bídnému člověku a mé duši milostiv!“ Napotom dne 9. července na neštovice tiše v Pánu usnul.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Dne 5 ledna *1770* rozvodnila se řeka Labe, a tu bylo znamenati zemětřesení mezi Veselu, Ramdlici, Mislovicemi a Mosernu, čímž v běžících horách velmi hluboké rozpukliny povstaly. Dne 19. ledna se zemětřesení opakovalo. Země se propadala na mnohých těch místech a křoviny a stromy v údolích až na 50 sáhů dále se pošinuly. Podobně znamenáno po velkonocích zemětřesení u Budyně, Doksan, Postoloprt a Žatce. Tou příčinou nařídil Pražský arcibiskup Antonín Petr Příchovský kající den a půst.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

R. *1783* panovalo v obci Hochdorf a Falknově malé zemětřesení.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 22. února *1785* pozorovalo se v Čechách na mnohých místech, jakož i v Rakousku, zvláště pak v Římě a Neapoli zemětřesení.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 14. ledna *1810* bylo v Praze na Ujezdě pozorovati malé zemětřesení. Totéž pozorovalo se téhož dne i v Žatci, Budějovicích, Vídni, Prešburku, Komorně a jiných místech.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Ostrov Ischia leží v Tyrhenském moři, severozápadně od zálivu Neapolského asi 8 kilometrů pevniny vzdálen. Ostrov ten jest velmi úrodný, zejména na ovoce a bohatý na prameny minerálních vod, má jich 35. Proto jest navštěvován neduživci v lázních. Dne 28. července *1883* počalo na ostrově tom strašné zemětřesení. Udávalť se počet obětí na více než 2443 lidí, aniž se počítají v to ranění. Ostrov otřesen byl třemi nárazy. Hned po té zdvihla se ohromná mračna prachu, která vše zahalila. Zděšení omámilo lid. Jediný dům nezůstal ušetřen. Ulice, v nichž mrtvých a raněných na sta leží, podobají se bojišti. Lidé, kteří byli zachráněni, bloudí šíleně v zříceninách, slyšeti jest stálé sténání raněných, spočívajících pod zříceninami. Četné rodiny jsou úplně zničeny. Již několik dní před tím slyšeti bylo podzemní dunění a ze studnic zmizela voda, což byly neomylné známky zemětřesení. Zemětřesení pak, které trvalo pouze 15 vteřin spustošilo v okamžení celý ostrov. Mnoho bohatých Římanů a Neapolitánů padlo katastrofě za oběť. Kasárna se sesuly a ssutinami pohřbeni veškeří v nich se nalezající vojáci. V ústavu Misericordia byly 4 jeptišky a 24 dětí ssutinami pohřbeno.

Zemětřesení se pozdější dni opakovalo, čímž sesul se vrchol hory Epomea a opět domy se sesuly a osoby mnohé zasypány jsou. Nejděsněji to vypadalo tam, kde druhdy hotel „Sentinella“ stál. Nezůstal zde v pravdě kámen na kameni; vypadá to jako by celá budova byla dynamitem do povětří vyhozena. Tam vyčuhuje ze ssutin rozbité lidské tělo, zde mezi kameny sevřená je úplně nahá, zlatými náramky bohatě zdobená ruka dámská. A tak všude vykopává se nesčíslné množství mrtvol buď celých, buď strašně zohavených. Téhož dne, kdy se událo na ostrově Ischii strašné zemětřesení, ucítili též ve vápených lomech u Biliny tři dělníci otřes země; domnívali se dle prudkosti nárazu, že se stala na blízku srážka vlaků. Jeden z dělníků, který vzpřímeně stál, ucítil otřes v nohou, druhý, který se právě s motykou k ráně napřahoval v ruce, taktéž. Třetí dělník, který opodál stál, neucítil na těle žádného otřesení, za to ale pohyb půdy pod sebou

V Szanadu (v Uhrách) událo se v noci na 6. srpen otřesení země a to směrem od západu na východ. Otře-

sení bylo sprovázeno duněním a trvalo 10 vteřin. *(Čech.)*

K nemalému překvapení zvěstuje telegraf, že bylo dne 10. října *1883.* o půl 3. hod. odpol. prudké otřesení země pozorovati v Olomouci a ve Šternberku na Moravě. Na prostoře před arcibiskupským chrámem sv. Václava, kde složeno jest kamení ke stavbě nového dómu posunuly se nahrnuté uhelníky a na residenci kapitolního děkana spadl komín

Téhož dne bylo již o půl 11. hod. dop. pozorovati prudké třesení země také v Celji ve Štýrsku; trvalo tři vteřiny a mělo směr od jihovýchodu k severozápadu.

Zemětřesení pozorováno v celé severní Moravě. Dle zpráv z Libavy, Hluboké, Berouna a ze Štěpánova provázeno asi 2 vteřiny trvající zemětřesení podzemním rachotem. — V Štěpánově střítil se komín *(Čech.)*

Ku konci roku *1884* a na počátku r. 1885 hrozné zemětřesení postihlo jihovýchodní Španělsko, zejména bývalé království Granadské. Mnoho měst a míst jest pobořeno, několik tisíc lidí bylo v sutinách pohřbeno a usmrceno Místy se země otevřela a v povstalých prostorách zmizeli lidé i domy. Zděšení jest všeobecné, vzdor přísné zimě, táboří lidé pod širým nebem ze strachu, že se domy zboří. *(Světozor. 1885.)*

V květnu r. *1885* pozorováno bylo dosti silné zemětřesení v Dolních a Horních Rakousích v Solnohradsku a Štýrsku I v okolí Chlumu u Třeboně v Čechách pozorovány záchvěvy země

Dne 9. června *1887* řádilo v sibiřském městě Věrném zemětřesení Dne 14. června bylo ze sutin města vytaženo 960 mrtvol; to však jest jen část zabitých. Počet všech životů zmařených páčí se na 6000 až 8000, poně vadž z 30 000 obyvatelstva města pohřešuje se podnes třetina. Celkem sesulo se 3260 stavení; z těch bylo 2000 kamenných. Dále sesulo se šest ruských kostelů, dvě turecké mešity a jeden chrám židovský. Okolí města jest široko daleko spustošeno. Půda rozstoupila se na nesčíslných místech na několik stop zšíří a na několik sáhů zhloubí. Obyvatelstvo pobíhá sem tam bez jistého cíle. Mnoho žen sešílelo. *(Čech.)*

18. Zima

a) tuhá.

L. *771.* Roku toho byla tak ukrutná zima v zemi české, pro jejížto příkrost mnoho dobytkův a jako bez počtu, také i lidí zemřelo. *(Veleslavín.)*

Léta *792.* Roku toho velmi příkrá byla zima, kteráž mnoho dobytkův i lidí pomořila svou mrazovitou ukrutností, v řekách také mnoho ryb zhynulo; v některých místech ledové na půl pátý pídi ztloušťí nalezali se a zvláště okolo Prahy

(Hájek. Kronika česká.)

Dne 20. března *1060* byla v Čechách velmi tuhá zima, tak že mnoho lidí a dobytka, kteří se na cestách nalezali anebo na silnicích, zmrzli. Panovalať zima od svátku sv. Tří Králů až do dnešního dne a dnes teprv povolila.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

L. P. *1068* dne 4. ledna a jiných dnův potom v Čechách velmi veliká příkrost zimy byla, tak že mnoho dobytka zimou pomřelo. Lidé přes svět pracující mnozí na cestách mrtví nalezeni bývali. Trvala zima ta až do 20. dne března. *(Lupač.)*

Roku *1127* byla v Rusku velmi tuhá zima, která až do počátku měsíce května trvala. Napadlo i mnoho sněhu a panovaly i prudké a burácející větry.

(Fil. Strahl. Děj. říše Rus.)

Léta *1258.* Byla veliká a příkrá zima, neb jakž se počala na sv. Martina trvala až do slavnosti velkonoční. Ale že před zimou častí dešťové a z toho v řekách a potocích vod hojnost, tím řeky nevymrzly. Ale však někde byl led na dva lokte ztloušťí, země hluboko zmrzla, štěpí a vína mnoho vyhynulo a ovec také mnoho zemřelo. *(Hájek. Kron. čes.)*

Roku *1323* panovala v Litvě tak veliká zima, že veškeré stromoví v lesích pomrzlo a několik roků ani listí nemělo. *(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)*

Léta *1326.* Roku toho byla zima velmi tvrdá a sněhové nad míru velicí. Letního pak času bylo veliké zemětřesení a zvláště okolo Žatce a Litoměřic.

(Hájek. Kron. česk.)

Léta *1407* byla velmi ukrutná a tvrdá zima, že jsou lidé mřeli po ce-

stách, i hovada domácí i lesní, a trvala od sv. Martina až do postu.

(*Pokrač. kron. Pulkavy a Beneše.*)

Léta Božího *1434* byla zima ukrutná a sníh velmi veliký, ježto takého sněhu nepomně víc než ode sta let, že lidé z města do města a ze vsí do měst nemohli jíti ani jeti pro sníh. A ta zima počala se na sv. Ondřeje a trvala až do konce února měsíce. A z tak velikého sněhu, když je rozjiže bylo, nebyla voda veliká, protože jih náhlý nebyl. (*Staří letop. čeští.*)

Léta Božího *1443* byla veliká zima, že mnoho lidí pěších i jízdních po cestách zimou zemřelo i ptákův; i počala se na sv. Mikuláše a stála až do středopostí bez mála; a o hromnicích vlci v stádech chodili, a velikou škodu činili, lid trhajíc pěší i jízdné, kde se koliv s čím potkali, až již lidé nesměli z chalupy vycházeti. A přemnoho ovec, krav, telat, koní i sviní zahynulo.

(*Staří letopisové čeští.*)

Léta Božího *1453* byla veliká zima v neděli první adventní až do soboty. Ta zima byla tak veliká, že v studnicích voda zmrzla a nemohli vody vážiti. Potom hned na zejtří byl veliký vítr a ihned učiněn jih a tu noc třikrát hřmělo. (*Staří letop. čeští.*)

Dne 30. listopadu *1469* počala neobyčejně krutá zima, již nebylo pamětníka a trvala bez oblevy až do počátku měsíce dubna následujícího roku

(*Zap. Čes mor. Kron.*)

Léta *1477*. Při vánocích byla velmi krutá zima, tak že su vody vymrzly na potocích a někde i v řekách i v rybnících; neb v některých krajích v Čechách lidé musili tři míle i čtyři k mlýnům jezditi. Času pak masopustního napadl veliký sníh koním až do břicha a vždy jeho přibývalo až do sv. Řehoře.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Léta *1486*. Při počátku času masopustního větrové velicí byli. V pátek před sv. Jiljím a v sobotu takoví neobyčejní byli mrazové a zima nad míru ukrutná a na to sněhu více než čtvrt lokte napadlo, až lidé na saních počali jezditi.

Léta *1488*. Času masopustního veliká zima byla, nad míru velicí sněhové a hlad byl veliký; pro nedostatek vody, nemohli mlýnové mleti.

(*Hájek. Kron. čes.*)

Léta Božího *1513* na sv. Martina počala se zima velmi veliká, o kteréž staří lidé pravili, že takové nepomní, jak jsou živi a podzimek před tím byl velmi suchý a potokové vymrzli do sv. Kateřiny, tak že nikdež mleti nemohli; i bylo draho veliké v chlebu a o něj veliký dav mezi lidmi, mnozí ho nemohli míti týden a více a nejedli než žito vařené a pohanku.

(*Staří letop. čeští.*)

Léta *1655*. Dne 9. února velký mráz se začal a trval až do dne 13. téhož měsíce tak krutě, že v těch málo dnech přes 20 pocestných osob nalezených bylo zmrzlých.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Zima r. *1709* byla velmi tuhá, že nebylo jí od šedesáti let pamětníka. Stromy na větším díle pomrzly i také mnoho dobytka v chlévích.

(*Just. Prášek. Děj. m. Turnova.*)

Léta *1726—1733* byla vesměs neúroda, ježto panovaly dlouhé a kruté zimy, načež z jara Jizera vystoupíc zaplavovala na delší čas půdu. Tím spozděno setí a co oseto, utrpělo zase čerstvými nehodami živelními, přívaly, stržemi, krupobitím. (*Vejrych. Zápisky.*)

Dne 1. března *1785* byla zima a mráz na 24 stupňů R. pod nulou a zima ta vytrvala dlouho až do jara, tak že Vltava až do polovice dubna ledem pokryta byla.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Roku *1791* dne 24. května byl v celých Čechách tak velký mráz, že obilí v údolích, víno a ořechy úplně zmrzly.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Dne 12. ledna *1799* panovala v Čechách taková zima, jakéž od r. 1399 nebylo. Lidé, dobytek, ptáci v letu mrzli. Proto museli lidé na mnohých místech, aby jim dobytek a domácí zvěř nezmrzla, je vzíti do světnice.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

b) Zima mírná.

L. *1409* dne 7. ledna a jiných po něm velmi bylo teplo, tak že sedláci orati a síti mohli, zvláště okolo Nymburka. (*Lupac.*)

L. *1420* byla v Čechách tak mírná a teplá zima, že stromy již dne 20. března a víno dne 4. dubna kvésti počaly.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Léta Božího *1480*, ledna a února těch měsíců mimo přirozený způsob bylo utěšené teplo, že mnohé byliny rostly k podivení. Až k svatému Janu Zlatoústému takové teplo trvalo.

(*Staří letop. čeští.*)

Roku *1492* nastala v Litvě zima neobyčejná škodlivá. Uprostřed zimy nastalo tak veliké teplo, že stromy vypučily, louky se zazelenaly a květiny květly, ba i ptactvo hnízda stavělo. V březnu však přišla velmi tuhá čtrnácte dní trvající zima, kteráž vše v přírodě zničila, načež arci veliká neúroda roku toho byla

(*Aug. Schlözer Děj Litvy.*)

Divný Boží skutek, že po sv. Havle r. *1513* trhali růži červnovou pod Vyšehradem a věnce s ní dělali co o Božím Těle, též jahody smečky trhali a jedli, při tom čase i višně podruhé kvetly, jabloně i jiné dříví, víno též podruhé kvetlo po vinicích a zvláště na Šárce, kdež kroupy zbily. A tak bylo teplo utěšené až do sv. Mikuláše.

(*Kron.*)

Léta Páně *1520* žádné zimy nebylo, ani sněhu ani mrazu, ale veškeren ten čas zimní byl jako o sv. Václavu, sucho velmi bylo, až se po cestách prášilo. (*Staří letop. čeští.*)

Dne 1. února *1521* takové panovalo teplo v Čechách, že se v polích nalezly kvetoucí fialky.

(*Ant. Honsátko Das Vaterland.*)

Léta Páně *1568* 1. Januarii. Na nové léto bylo tak teplo, že se mohlo letních šatů užívati.

(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

Nemilosrdnost.

1. Jest necitelná, dopustili se jí.

Dne 23. května 1618 byli v Praze místodržící Martinic a Slavata od stavů protestantských z okna ven do příkopu hradního, 28 loket hlubokého vyhozeni, při čemž se Slavata těžce poranil, Martinic pak jen málo pohmoždil. Zatím stavové pod obojí, kteří byli místodržící vyhodili, hleděli s nevýslovným podivením z oken na kancléře, co se dole pod nimi děje. Na rozkaz *Ernfrida Berensdorfa* služebník jeho střelil na rozkaz na místodržící z okna palácového několikráte z ručnice, ale chybil se jich. (*Ant. Gindely.*)

Roku 1602 ztratily se v klášterském dvoře v *Břevnově* u Prahy šafářce tři kousky čeledního masa. Šafářka to kradené maso nadešla ve fěrtochu Marjánky, služky. Bylo v chlévě zastrčeno. Marjánka ustranila je prý pro svou chudou matku v Břevnově. Za to šafářka metlou prala děvečku, která se nechtěla přiznati. Večer děvče vylezlo na seno a šafářka tloukla je a tloukla tak, že do rána zemřelo.

(*Zikm. Winter. Český lid díl I.*)

Tomu dobří lidé v *Čechách* v XIV, XV. a XVI. století nedovedli nikterak obvyknouti, aby alespoň po smrti vážili chudého jako bohatého. Oddělovali je totiž i na hřbitovech od sebe. Ba v pražských městech přikazovali některý povržený hřbitov jen chudým a přidávali k němu zvláštního hrobníka chudých lidí.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst d. II.*)

Za povstání stavů Českých přepadli r. 1620 *kozáci* městys Orth při Dunaji, vyplenili jej, vnikli pak do hradu a tam všecko vyloupili. Majitel hradu, lutherán, jenž dnou skličen ležel na lůžku, byl zavražděn a zuřivci kromě toho skolili každého, kdo jim přišel do cesty. (*Ant Gindely.*)

Jan Pašek z Vratu, kancléř staroměstský v Praze za krále Ludvíka (1520 - 1526), měl dosti pýchy a ukrutnosti. Když jistý Matěj, hřebenář, pro bouřku jistou kolem býti měl zmučen, prosila žena jeho s devatero dětmi Paška s kvílením, i na kolena padala, za svého muže, aby toliko vězení jemu bylo polehčeno, ale on jako nejlitější šelma ohromil se na ni, a od sebe ji zahnal. (*Bartošova Kron. pražská.*)

Víme ze všech dob příklady, že *dlužníci* namírali v žalářích.

Tak roku 1526 dal Václav Popel

z Hradčan zavříti dlužníka svého *Jiříka Penízka*, zlatníka. Urozený pán měl o vězně svého tak malou péči, až se rozstonal. I nedal se nemilosrdný pán od ženy vězňové uprositi, aby ho z vězení propustil.

Roku 1551 obdrželi *Čáslavští* důtku královskou, že Jiříka Vodrolí pro pluh věží v nesnesitelném vězení a ne tak jak na dlužníka náleží.

(Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.)

Roku 1467 byl *Ondřej Puklice ze Vstuh*, nejpřednější měšťan v Budějovicích, pro svou věrnost ku králi Jiřímu ve vlastním domě strašně ztýrán a pak před dům na ulici vhozen. A starší jdouce do radnice nemilosrdníci neujali se ho, ale položivše ho do necek nesli ho do radnice do sklepa, kdež vězně sázeli. Mluvil k nim na cestě Puklice: „Milí páni, nedejte mne tak šeredně zabiti.“ I odpověděli mu: „Neboj se!“ U vězení ho položili a zavřeli, nedajíce potom nikomu k němu přistoupiti. *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Po smrti císaře a krále Českého Rudolfa II. dne 20. ledna 1612 byl do vězení uvržen jeho komorník *Rucký*, který se ze strachu před mučením sám na hedbávné šňůře oběsil. A tu tělo ponecháno až do večera, pak mezi 7. a 8. hodinou vyhozeno oknem na ulici, naloženo na vůz a odvezeno na Bílou Horu na popraviště, kde bylo takřka na kusy rozsekáno. Ruce a nohy byly od těla odsekány, srdce vyňato z těla a otlučeno mrtvému o hubu, načež teprv kusy těla zakopány podle silnice. Tímto způsobem se provedl na mrtvém těle trest, jaký by byl Ruckého stihl, kdyby se byl sám nezavraždil.

(Čes. mor. Kron.)

Chudobný jeden podruh v *Šemrakycích*, vesnici, nemaje s manželkou a čtyřmi dítkami co jísti, byl tehdáž roku 1597 velký hlad v Čechách i v sousedstvu, dal poslední své dva groše manželce, aby za ně od rychtáře bochník chleba koupila. Rychtář, lakomec, toho podruha strýc a nemilosrdný člověk, neprodal ho. Když se žena bez chleba k plačícím dětem pro velký hlad, neboť již celé tři dni a tři noce nejedly, truchlivá navrátila: šel hned sám její muž k jinému sousedu, žádaje ho, aby mu korec anebo toliko věrtel žita zapůjčil, ale také nic nevyprosil a nevypůjčil. I navrátiv se do svého příbytku, našel ženu oběšenou a tři dítky zaškrcené; čtvrté rozumnější uteklo a té ohavné smrti uniklo. Matka hladem a lítostí ztrápená, zoufajíc, aby sobě i dítkám svým od hladu pomohla, smrt sobě i svým třem dítkám učinila.

(Jan Beckovský. Poselkyně díl II.)

Jan Šišman III., poslední car Bulharský v Trnově (1365–1393), vládu svou začal skutkem nechvalným. Zajalť nešťastného císaře Cařihradského Jana Paleologa, když k němu jel prosit o pomoc proti Osmanům Příčinu k tomu zavdalo nepochybně nepřátelství císaře, se synem svým Andronikem, švakrem Šišmanovým; Bulhar podporoval ctižádostivého mladíka proti otci.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

2. Varuj se jí!

Jeden komorník císaře a krále *Ferdinanda I.* (1525—1564) odbyl ženu, která přišla pána jeho prosit, což pozoruje císař, pravil mu: „Neslyšíme-li chudé lidi, kteří u nás žalují: nevyslyší nás také Bůh, až budeme u Něho žalovati.“ *(Mehl příkl.)*

Když jednou *Václav II.* král Český (1191—1192), chudého člověka, prosícího o pomoc proti utiskování úředníků, nevrle odbyl, litoval toho překvapení tak velice, že si z pokuty sám nohu spálil. *(Pražský Posel 1846.)*

3. Dochází trestu.

Jan Pašek z Vratu, kancléř staroměstský v Praze za krále Ludvíka a i Ferdinanda I. (1526—1564), dopustil se na svých spoluobčanech mnoho nespravedlností a i ukrutností, avšak od Ferdinanda I. byl vypovězen z Prahy a když císaře prosil, král mu odpověděl: „Poněvadž jsi ty nechtěl míti lítosti žádné, netoliko nad starými a šedivými a tu schovalými lidmi, ale také ani nad zrodilými v tom městě (Praze) a zvláště tehdáž, když jsou někteří před tebou klekali, prosíce tebe pro nejvyššího Boha za milost: že není slušné a hodné, aby tobě byla ukázána.“ A jen pro jeho starost nebyl jinak trestán. *(Bartošova Kronika pražská.)*

Roku 1623 byl ve *Vitebsku* sv. Josafat Kuncevič, arcibiskup Polocký, apoštol Rusínů, strašným způsobem umučen; ba i mrtvolu sv. mučenníka chátra nelidsky zneuctila. A tu také jedna žena sotva že vzala sluhu Páně mrtvého za bradu, ihned rauěna byla slepotou, v níž žila ještě dlouhá léta až do smrti, svědectví dávajíc o trestu Božím a neustále oplakávajíc své hříchy.

(Ant. Rejzek. Svatý Josafat.)

Nemoc.

1. Jest velké zlo; mrzáku se neposmívej!

Šimon Brus z Horšteina, probošt a suffragan Pražský († 1642), trávil v třicetileté válce život svůj v mnohých bolestech.

(Pešina. Čas. kat. duch. 1837.)

Karel I., svobodný pán z Lamberka, arcibiskup Pražský (1606 – 1612), strádal trapnou nemocí, kteráž ho po celý čas biskupování svírala a nedala mu působiti tak, jak bylo přání jeho.

(Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Jan Lohel, arcibiskup Pražský (1612—1622), v posledních letech života strádal častěji zimnicí, kteráž poznenáhla tělesné jeho síly zlomila.

(Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.)

Roku 1619 roznemohl se smrtelně císař a král Český *Matyáš* (1611—1619), ani stavové čeští vojenské přípravy konali proti protivníku svému. A tu poslední měsíce života svého trávil Matyáš nejvíce na lůžku, jelikož se pro dnu nemohl pohybovati. Při tom tak seslábl, že se mu pokrmy a nápoje musely jako dítěti podávati. A tu podlehal neobyčejné tesknotě, která se každou novou ranou množila a obnovovala, zvláště od té doby, co byl odstraněn miláček jeho kardinál Khesl. Neustálý odpor stavů Českých velice jej sužoval, každá zpráva o porážce a neúspěchu vojska císařského v poli strachem jej naplňovala. *(Ant. Gindely.)*

Roku 1617 žádal arcikníže Maximilian a k tomu pracoval, aby za nástupce v Čechách po císaři a králi Matyáši ustanoven byl Ferdinand Štýrský. *Matyáš* z počátku tomu odpíral, když však se koncem dubna 1617 považlivě a nebezpečně roznemohl svolil konečně k tomu, podlehaje rozličným domluvám i strachu smrti a ustanovil k tomu cíli i sněm na den 5. června, kdež i Ferdinand od stavů Českých za nástupce Matyáše v Čechách zvolen jest.

(Ant. Gindely.)

Při povstání *stavů Českých* proti císaři a králi Matyášovi roku 1618 vypukla ve vojště českém nemoc, pro kterou utrpělo vojsko české takové ztráty, že již v polovici ledna 1619 páčily se u Čechů na 5000 a u Slezanů na 500 mužů. Nejvíce zuřila hlavnička, kteráž vojáky náhle zachvacovala. Nemocní dostali prudké bolení hlavy, hučení v uších, nohy a ruce jim otekly, jazyk a podlebí se zapálily a vysychaly.

(Ant. Gindely.)

Jistý slepec, který, dokavád mu zrak sloužil, pracoval v městě *B.* a okolních vesnicích, pamatoval si slepý silnice a schůdnější cesty tak, že pomocí své hole došel do každé půl až hodinu vzdálené vesnice.

Jednou dostal se do mlýna v okolní vesničce a prosil za almužnu. Pomocník v mlýnici přiskočiv k němu, pravil: „Dědečku, nastavte pytel, dám vám trochu krupek.“ Slepý jsa tomu povděčen, s tisícerými díky a modlitbou za pana mlynáře odešel ze mlýna. As půl hodiny takto se vleka, cítil, že má velkou tíži na zádech i jal se vedle cesty prositi oráče: „Příteli, buďte tak laskav a spravte mně ten raneček na zádech, zdá se mně být náramně těžký!“ Sotva však že vzal oráč za pytel, zvolal: „I kdo pak vám, dědečku, nasypal písku do pytle? Vždyť místo krupek máte zde plno písku.“

Rozhorlen spravedlivým hněvem, zvolal slepec: „Bezbožníče! bodejž by tě Bůh tak navštívil, jako mne!“ A hle, za několik dní zdálo se onomu pomoc-

níku, jako by mu blesk přeletěl přes oči a oslepl.

Již hledal pomoc u více lékařů a žádný nedal mu naděje na uzdravení.

Slyše slepý, co se stalo, zvolal „Bůh odpusť mně i jemu a dej, bychom se někdy na věčnosti oba spatřili.

(Čas. Ludmila 1885.)

2. V nemoci:

a) dej se zaopatřiti!

viz i: „Pomazání 1“, „Smrt 4 d!“

Jan Marcus Marci z Kronlandu, spisovatel ze řádu Ježíšova († 1667), byl milosrdný a i zbožný. Mnoho k němu nemocných docházelo a zvláště študujících; těch obyčejně se tázal, kdy který byl u sv. zpovědi, aby nejprv duch bral medicinu, že potom i tělu zdraví přijde.

(Ferd. Menčík. Čas. Mus. kr. Čes. 1883.)

b) Snášej trpělivě a odevzdaně do vůle Boží!

Když *Arnošt z Pardubic*, od r. 1344 první arcibiskup Pražský, sklíčen zimnicí na hradě na Roudnici dlel, tu nesl křížek nemoci ochotně a rád, baže po věčném sloučení s Pánem Ježíšem, kdež i dne 30. června 1364 zaopatřen sv. svátostmi umírajících v Pánu zesnul.

(Beneš z Weitmile.)

František Antonín Gindl, nejprv biskup v Brně a pak v Gorici († 1841), bolestmi v posledních dnech života svého obdařen byl hojně. A přece jej nikdo neslyšel hořekujícího aniž bolestně vzdychajícího v osmnáctidenní poslední nemoci jeho.

(Časop. kat. duch. 1841.)

Jan I, biskup Pražský (1134—1139), dlouhou nemocí byl trápen, v níž si počínal velmi trpělivě a odevzdaně do vůle Boží.

(Čas. kat duch. 1836.)

Bl *Petr Kanýzius* (narozen v Belgii r. 1521), jesuita, jenž i v Praze blahodějně působil, asi na sklonku srpna měsíce 1597 onemocněl hrubě na játra; vodnatelnost počala se z nohou po těle rozcházeti. K vůli dýchání musel pořád zrovna seděti. Ani v tuto dobu nepřestával mořit těla postem a dutkami. Trpělivost jeho byla tuze příkladná, až konečně dne 21. prosince v Pánu zesnul.

(Drahé kameny.)

Karel Ambrož, arcivévoda Rakouský-Este, arcibiskup Ostřihomský († 1809), byl v pacholetských letech velmi slabého těla, avšak v nemoci své uvykl si až do smrti utrpení to snášeti s trpělivostí a odevzdaností do vůle Boží, takže byl v tom ohledu pravým vzorem.

(Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.)

Josef Mirovit Král, farář v Branné († 1841), dal se operovati a tu byl na stůl položen, všickni přítomní se odstranili. Ve jménu Páně počal okresní lékař, a co tichý beránek snášel rány ubohý mučeník, tak že lékař se vyjádřil, že takového křesťanského reka neviděl. A když operace se nezdařila, dal se ihned zaopatřiti sv. svátostmi a odevzdal se do vůle Boží; pan kaplan se s ním modlil a po obětované za něho mši sv. rozloučil se tiše z tohoto života a do blaženého se odebral.

(Fr. Petera. Čas. kat. duch. 1841.)

Leopold Vilém, arcikníže Rakouský, syn císaře Ferdinanda II., biskup Olomoucký a Vratislavský († 1662), musel mnoho trpěti na podagra (dnu), suché lámání, slabý žaludek a kámen, což vše s největší trpělivostí snášel.

(Bedř. Hrabal. Čas. kat. duch. 1840.)

Jakub Raf. Macan, děkan v Slabcích († 1849), stonal po mnoha měsíců a po celý ten čas nemoci jeho žádný neuslyšel z úst jeho slova netrpělivého, ale naopak u všech trpělivostí svou podivení vzbudil.

(Čas. kat. duch. 1850.)

Marii Elektu od Ježíše, narozenou roku 1605, představenou kláštera řádu karmelitánského v Praze, zkoušel, zdokonaloval i obohacoval Pán Bůh nemocí a neduživostí. V těle jejím vyskytla se vodnatelnost; hrubě bolavé nohy osm let ji mořily; rok před smrtí tísnil ji vřed v hlavě; poslední půlletí trápila ji žízeň, až jazyk dřevěněl a pukal. V tom ve všem soužení velebila Pána Ježíše, znajíc vzácný závdavek Jeho lásky.

(Drahé kameny.)

Marie Maximilianka, rozená hraběnka ze Žďáru († 1690), snášela trpělivě suché lámání, kteréž ji mnoho let trýznilo, vůli svou srovnávajíc s nejsvětější vůlí Otce nebeského.

(Drahé kameny.)

Panna *Maximilianka Zásmucká*, prae-

monstrátka v Doksanech († 1718), trpěla 1677 mnoho hostcem, tak že jí hlava otekla a až třeštila, po čemž ji několik hodin pořád velký kašel dusil a trápil; pak chrlívala krví, mívala v střevách zření a dávila; též dostala do nohou trhání a křeče; nohy se jí tak sklíčily, že nemohouc popocházeti, ba ani postáti, vždy ležeti musela; k tomu ke všemu na obě oči oslepla; leckdy ležela dlouho bez sebe jako zabitá. Vše to snášela Maximilianka s rekovnou trpělivostí, až konečně na přímluvu Rodičky Boží všech těch bolestí sproštěna a uzdravena jest.

(Drahé kameny.)

František Micka, sídelní kanovník na Vyšehradě († 1892 v 67. roce věku svého), byl v chorobě své mučennikem, neboť trvala mu mnoho let a v trpělivosti byl pravým Jobem. V posledních dnech bylo mu velmi zle a tu nalezal útěchu ve sv. víře, ano i děkoval Bohu za bolesti své. *(Ant. Lenz.)*

František Xav. Millauer, cisteriak vyšebrodský, professor pastýřského umění na universitě pražské († 1840). v posledních letech života svého častěji churavěl, ale byl v nemoci příkladem křesťanské trpělivosti.

(Čas. kat. duch. 1840.)

Václav Moc, farář Bezdědický, arcijáhen kraje Berounského († 1842), měl v poslední dni života svého bolesti nesmírné, kteréž až do posledního dechu snášel s neobyčejnou trpělivostí.

(Čas. kat. duch. 1842.)

Petr Petrovič Njeguš II., vladyka Černohorský (1830—1851), upadnuv v nemoc, maje beznadějný stav svůj neustále na mysli, nikdy nezabředal do pessimismu, alebrž trpělivě utrpení své snášel. *(J. Hudec. Osvěta 1884.)*

František Noska († r. 1887), jenž přes 50 let na též farní osadě v Miroticích působil, stížen byl v stáří svém slepotou, kterouž však snášel s podivuhodnou odevzdaností do vůle Boží.

(Čech.)

Matěj Pelc, jesuita, Čech († 1732), zasluhuje chvály pro svou ochotnost ku bližnímu, pro svou píli, pracovalť do únavy. Ve svém úřadě byl shovívavý a trpělivý. Trpělivost ho neopustila ani v nemoci, zmužile snášel bolesti.

(Fr. Zdráhal Sbor hist kroužku 1893.)

Josef Pernice, farář Újezdský na Moravě († 1843), dosáhnuv 80. roku věku svého najednou před smrtí na lůžko upoután jest; neboť obě dvě nohy jeho byly otevřeny pod pistelí u článku. A když od přátel svých byl litován, odpověděl jim, že jistě smrt k němu se blíží a že za bolest a návštěvu tu děkuje Bohu svému a poslední hodinku svou že s radostí a poklidně očekává.

(Čas. kat. duch. 1845.)

Bernard Pfeiffer, opat praemonstrátského kláštera na Strahově († 1841 v 51. roce věku svého), stonal před svou smrtí půl druhého roku na bolestnou nemoc, v níž všecky bolesti co nejtrpělivěji snášel.

(Čas. kat. duch. 1841.)

Sixt z Ottersdorfu, znamenitý právník český, úředník měst pražských († 1583), po několik let před smrtí mrtvicí raněn mnoho vytrpěl, což trpělivě snášel.

(Jos. Riss. Čas. Mus. kr. Čes. 1861.)

Jan Josef Radecký z Radče, proslavený vojevůdce náš († 1858 v 92. roce věku svého), v nemoci své snášel veliké bolesti zcela klidně a s pravou odevzdaností do vůle Boží.

(Vác. Adamec. Polní marš. hr. Rad.)

Znal jsem *stařečka*, kterýž dlouhý čas upoután byl na lůžko a trpěl příliš mnoho. Když otázal jsem se ho: „A netrápí vás nic, dobrý stařečku, že se tak spokojeně kolem díváte?“ Stařeček pozdvihl bělounkou, stříbrovlasou hlavu, bystré, modré oko utkvělo na mně, kolem vybledlých rtů přeletěl lehounký úsměv, vráskovité čelo se vyjasnilo a stařeček pravil tichým, ale pevným hlasem: „Bůh byl se mnou ve štěstí, ve zdraví a nyní snad bude také se mnou a snad neopustí mne v posledních dnech.“ A stařeček po těchto slovech opět se pousmál, ale v těch očích pojevily se mu slzy radosti, že už brzy toho Boha uvidí tváří v tvář, kterému se tolik za svého uplynulého života nasloužil.

(V. Beneš Třebízský. Pravdou k životu.)

Jan Rudolf hrabě Spork, arcijáhen při chrámu Páně u sv. Víta v Praze, suffragan Pražský († 1739) a spolu probošt Staroboleslavský, poslední léta svého života oslepl, což trpělivě snášel.

(Jos. Horčice. Čas. kat. duch. 1838.)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a spolupatron český († 1038), tři léta pořád

hrubě byl nemocen a všecky obtíže nemoce té trpělivě snášel. (*Drahé kameny.*)

Alois Tater, úředník a Vincencian na Král. Vinohradech († 1892), dlouho před smrtí byl nemocen a měsíce svíjel se v bolestech velikých. A tu dal všem příklad heroické trpělivosti a odevzdanosti do vůle Boží. Strašnou nemoc svou snášel jako pravý mučenník, že klidně zemřel. (*Fr. Žák. Čech.*)

Václav Švihovský z Riesenburka, jesuita († 1608), po celých sedm let před svou smrtí stížen byl krutou pakostnicí any čivy se mu tak strhly, že poslední dvě léta ani mši svatou sloužiti nemohl. A všecky ty bolesti snášel trpělivě, tak že mu v řádě říkali „pater mitissimus“.

(*Jos Svoboda. Vlast.*)

František Jar. Vacek Kamenický, děkan v Blovicích a básník († r. 1869), nesl břímě nemoci své s příkladnou trpělivostí. (*Jos. Zd. Raušar.*)

Václav II., král Český (1282—1305), vážil v nemoci své dlouhé z hojivé studánky kajicné pobožnosti trpělivost v trápení. Bolestmi trýzněn říkával: „Bral-li jsem z pravice Boží dobré věci, nezaslouživ jich; proč bych netrpěl zlých, jež zasluhuju? Ať zde zchřadne i zvadne tělo mé, jen tam nechť dušička moje v Hospodinu milo odpočine!“ Krutou bolest, jakou cítil, vyličoval: „Mním, by kdo jiný takovou muku měl, že by se křik jeho v sousedstvu rozléhal.“ (*Blahověst. 1872.*)

Jan Bedřich hrabě Valdštein, od roku 1675 arcibiskup Pražský, tázán jsa před smrtí o bolestech svých od kněze přístojícího, řekl: „Trpím v hrdle svém něco více, než aby mně je někdo železným hákem trhal; ale to všechno vesele trpím, protože Bůh chce.“

(*Drahé kameny.*)

3. Prospívá spasení.

Antonín Brus, arcibiskup Pražský (1561—1580), často býval chorobou tělesnou sklíčen, obzvláště pakostnicí a přece neunavenou činností svou znamenitě zvelebil církev českou

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Godešalk (nar. r. 1116) zvolen jest r. 1148 na opatství želivské. Na studiích hodlal dáti se na lékařství, aniž pak ustáti v učení, až by se vyšinul na vrch veškeré vědy. Zatím, když r. 1135 od rodičů do Paříže odejeti chtěl, porazila jej zlá zimnice, ku které se dychaviční nemoc přidružila. S cesty sešlo. Jinoch přemýšleje o vrtkavém štěstí a marné slávě tohoto světa, počal srdce k samým Božím a spasitelným věcem obraceti. Když jakž takž ozdravěl, vstoupil do kláštera praemonstrátského do Steinfeldu.

(*Drahé kameny.*)

Jan z Jenšteina, od roku 1379 arcibiskup Pražský, jaký byl ve svých mladších letech pán mysli veselé a mravů uhlazených, tak se později divně změnil, když byv sotva rok arcibiskupem r 1380 do těžké a nebezpečné nemoci upadl. Od té doby opustila ho mysl veselá a stal se pojednou velmi rozvážlivým a pobožným.

(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Svatí *Kosmas a Damian*, spolupatronové čeští, mučenníci († 303), co lékařové sloužili pohanským nemocným. Avšak křísili v srdci jejich víru v jednoho živého, pravého Boha, Jenž co dárce života i zdraví. Sám také je prodloužiti, zachovati člověku tvoru Svému, vzíti a vrátiti muže.

(*Drahé kameny.*)

4. Po ní děkuj Bohu!

Václav Grünwald z Telče na Moravě, pozdraviv se poněkud z těžké nemoce, navštívil kapli Panny Marie v Kostelním Vidří a prosil osobně Máti Boží za zdraví, odevzdávaje se však do vůle Boží a vzývaje Pannu Marii, aby mu vyžádala, co mu je nejprospěšnější skonal roku 1764

(*Seznam mil. pomocí P. M. v K. V.*)

Paní kněžna *Colloredo-Mannsfeldová* a paní hraběnka Aglaia Mannsfeldová slavily dne 17. února 1886 20leté narozeniny hraběte Josefa Mannsfelda, posluchače práv a c. k. důstojníka ve vojsku — vnuka paní kněžny a syna paní hraběnky a jeho pozdravování se z delší a nebezpečné nemoci službami Božími na Dobříši, ku kterým se dostavili u velikém počtu osadníci, zvláště školní dítky a chudí. Po vyučování ve

škole obdarováno bylo 120 chudých školních dítek pečivem a penězi. V poledne pak bylo v zámecké jídelně častováno 50 chudých a tu obě urozené paní chudým také své úsluhy konaly a pak penězi a chlebem podělily. Též v blízko obci starohutské podělily též 30 chudých penězi a chlebem. (*Čech.*)

Nemocnice,

viz: „Skutek mil. těl. 5 d!“

Nemocných léčení,

viz: „Pověra 7!“

Němci.

1. Kterak v Čechách se rozšířili.

Sami *Přemyslovci* (vymřeli r. 1306) Němce do Čech vábili a rozličnými výsadami je nadávali na úkor Čechů. Tak Vratislav II. vykázal jim Pořičí a nadal výsadami velkými, dále Soběslav II., Přemysl Otakar I., Václav I. a Přemysl Otakar I.

V *XIII. a XIV. věku* mívali Němci v královských městech nadvládu. Kteří králové města zakládali, dávali Němcům příchozím v nich vládu do rukou, Němci Čechy vyháněli a všelijak je tiskli a proto již od počátku povstal boj národní. Mnozí Čechové se bohužel sami zněmčovali, opičivše se po Němcích. Výsady Němců vyvolaly arci i zášť Čechů proti nim přivandrovalým a pýchou a pohrdáním Čechů naplněným. A tak od počátku počal boj národní. Čechové měli převahu číselní a Němci v bohatství. Čechové znenáhla přece vypuzovali Němce z práv. Šlechta držela s lidem proti Němcům. Zápas proti Němcům povstal zuřivě za krále Václava IV. (1378—1419), až 1409 nastalo velké stěhování Němců z university pražské. Vojnou husitskou dostali Češi v městech nad Němci převahu, ba z mnohých Němci úplně zmizeli. Král Sigmund r. 1436 podepsal ortel smrti Němcův, vyřknuv, že Němec vůbec nesmí v Čechách k úřadům, ba že nesmí vůbec ani do města, není-li z podobojích. V městech katolických přišli Němci o vládu probuzením národního vědomí. Tak v Budějovicích, od husitů nikdy nedobytých, deset let po smrti Sigmundově jest všecken úřad český A tak přišla moc do rukou národa Českého. — Avšak Němci přece v zemi zůstali a vlídností, přízní a dobrotou Čechů se zase zpupně rozšiřovali a Čechů potlačovali I zmocnili se opět i řemesel i obchodu na újmu Čechů. Ba za krále Vladislava u př. r. 1508 Čechům násilí činili. Příčina rozmnožení Němců byla i ta, že král Ferdinand I (1526—1564) jim nadržoval, za něhož Němci do Čech se valili. Král sám měl okolo sebe většinu Němcův. Jiná příčina rozmnožení byla i ta, že mnozí Čechové bez německého jazyka ani býti nechtěli. A tu šlechta byla lidu příkladem a synky své do Němec posílávala. Bylo chloubou uměti německy mluviti a proto němečtí učitelové ve městech učili němčině a Češi a Němci posílali děti své na výměnu, aby se němčině a češtině naučili a sice koncem XVI. století, což dálo se na úkor, pravého vzdělání a na zanedbání ducha. Ba i mnozí odrodilci stali se sami nepřáteli mateřčiny své české. — U soudu se arci vše vyjednávalo po česku. — *Že luteranské náboženství u nás šířilo němčinu, to povědomá věc.* Bohuslav Joach. Hasištejnský z Lobkovic, ač katolík, Němce příliš fedroval. — A tak přibývalo i Němců i půtek národních. Tak bylo již za císaře Maximiliana II. (1564—1576), tím více za Rudolfa II., nástupce jeho A tak před bitvou bělohorskou němčina a Němci rozšiřovali

se v Čechách více a více, tak že mnohá města zcela se poněmčila. Již před vojnou třicetiletou byl zápas obou národů místy velmi zlý a to jak D. A. z Veleslavína naříká pro nesvornost Čechův.

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Po bitvě na *Bílé Hoře r. 1620* vystěhovalo se ohromné množství Čechů z Čech, dílem byvše odsouzeni, dílem nechtíce se vzdáti víry své protestantské. Konfiskací přiveden větší počet starých šlechtických rodů českých na mizinu a ve statky jejich uvázali se na mnoze cizí dobrodruhové němečtí, obdrževše je buď darem za služby své ve válce, buď lacinou koupí dle přízně od komory královské. — Třicetiletou válkou klesl počet obyvatelstva Čech na 800.000 duší. Celé krajiny spustly a veliký počet vsí od Švédů vypálených nebyl vícekráte zase vystaven. A tu velký počet německých šlechticů, kteří se usadili v zemi, potáhli za sebou hejna jiných cizinců německých, kteří buď co řemeslníci anebo co obchodníci, usadili se ve městech a všudež opanovali první místa. Tak se zponenáhla stal jazyk německý panujícím ve vyšších třídách obyvatelstva a větším dílem i v úřadech. Řeči české vysmívali se i cizinci i odrodilci i konečně zhloupělý lid sám jako sprosté a sedlské. A tak lid německý usazoval se zvláště na pomezích českých víc a více a rozmnožili se až na třetinu všeho obyvatelstva v království. Císař Josef II., jenž se ani nedal za krále Českého korunovati (1780—1790), zavedl konečně do všech úřadů a škol jazyk německý; čemuž se nic nezdálo býti na překážce, poněvadž Čechové sami opovrhovali řečí starých předků svých. Již zvonili národu Českému a řeči jeho umíráčkem, když ujali se ho někteří spisovatele prostonárodní, podávajíce českému lidu jadrnější plody péra svého. Zvláště pak katolické kněžstvo má největší zásluhu, že jazyk český zachován jest. — Po roce 1848 vyhlášen jest zákon o rovnoprávnosti Čechů a Němců v české zemi, ale rovnoprávnost ta za císaře Františka Josefa I. až dosud na úkor Čechů a na prospěch Němců provedena není.

(Dle *Wác. Wl. Tomka. Děj. kr. Čes.*)

2. Jim nadržovali.

Arnošt hrabě Harrach, kardinál a arcibiskup Pražský, byv od jesuitův u dvora císařského udán, jakoby pravomocnost císařskou zlehčoval a zkracoval, poslal do Vídně r. 1640 obranu. Teprv roku 1651 se mu odpovědělo a na konci této odpovědi se dodává: „Pro budoucnost ať se toho vystříhá a budoucně císaři latinsky nepíše, nýbrž česky aneb německy, jak zřízení království Českého vyžaduje.

(*Ferd. Tadra. Sbor. hist. r. II.*)

Roku 1334 uvedl císař a král náš Český *Karel IV.* stav se v minulém roce od svého otce Jana Lucemburského markhrabím Moravským, manželku svou Blanči z Valois do Prahy dne 12. června. Blanči byla slavně uvítána. S Blanči přijela četná dvorská čeleď arcif Francouzská. Avšak Karel již po čtyrech nedělích celý její francouzský dvůr propustil a poslal domů, načež své manželce jiný dvůr ze samé české šlechty spořádal. Aby se svým novým dvorem mohla se smluviti, učila se Blanče na ten čas předně jazyku německému, méně českému, že jak v městech tak i při dvoře okolo samé osoby krále Jana sama němčina panovala. (*Zap. Čes. mor. Kr.*)

Roku 1654 stalo se sloučení university Karlovy s universitou Ferdinandovou slavným způsobem. A při té příležitosti četlo se císařské psaní v latinském, *českém* i německém jazyku.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1228 založila královna *Konstancie* manželka Přemysla Otakara I., krále Českého, v Hodoníně, kterýž k jejímu knížectví a výměnku břeclavskému náležel, protože jí tam nějací zločincové jejího vladaře Petra zabili, německou obec, udělivši těm odněkud přišlým Němcům právo, aby se dle svých německých práv řídili a jenom pod svého soudce, kterého si sami vyvolili, slušeli. Také tu svobodu obdrželi, že nikdež ani na Moravě ani v Čechách cło platiti nemají.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Ve století XIII. usazovali *Přemyslovci Němce* napořád ve městech a dědinách na Moravě a skytali jim veliké výsady. Domnívalť se, že v nich budou

míti oporu proti velmožům. Výsadami bohatli a hrdli Němci tak, že na Slovany pohrdavě pohlíželi jako na plémě špatnější, jim podřízené a do svých cechů jich nepřijímali a tak je ze živnosti vylučovali.

(*Karel Eichler. Posvátná místa.*)

Jak daleko to v Čechách Němci za krále *Přemysla Otakara II.* přivedli poznáváme z ujednávání, které se dálo roku 1278 po osudné bitvě na Moravském poli mezi císařem Německým Rudolfem, hrabětem z Habsburka, a Čechy v Čáslavi. Z císařovy strany byli smluvčí Menhart, hrabě Tyrolský, a Bedřich, purkrabí norimberský, právě dva největší nepřátelé Čechův; Čechové pak zvolili k tomu Brunova, biskupa Olomouckého, a Otíka příjmím „se šípem", Braniborského Oty stýrce, a to byli také Němci. Za rozsudího přidán jim arcibiskup Salzburský.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Soběslav II., kníže Český, (1175—1178), Němcům v Praze dal zvláštní privilegium, aby, když by někdo zabit byl v ulicích německých, jda tudy v noci bez světla, aby Němci proto potahováni nebyli. V tom privilegium bylo i ustanoveno, aby kdožkoliv z ciziny z jakékoliv země do Čech přišel a s Němci v podhradí pražském by dleti chtěl, všech jejich práv a vlastních obyčejův a svobod účasten byl. Tím se dala Němcům pražským úplná svoboda v šíření obce své v Praze přijímáním nových sousedův, kteří skutečně brzy se ohlásili a u valném počtu přicházeli. Tak nabyli Němci velikých předností před Čechy a zvláště před poddanými na podhradí a jiných knížecích statcích osedlými a zemských robot konati nemuseli. (*Děj. česk.*)

Roku 1609 obrali sobě *stavové čeští protestantští* kostel u Sv. Kříže v Starém Městě pražském blíže Židovského města ležícího, aby se v něm kázání slova Božího a jiné církevní služby jazykem německým konaly. První takové kázání evangelické v jazyku německém stalo se už 15 července v jmenovaném kostele a sešlo se k němu tak velké množství lidu že mu ten kostel nedostačoval. (*Pavel Skála ze Zhoře.*)

Václav I., král Český (1230—1253), po německu žil a Němcům nadržoval. Sám byl milostným básníkem avšak německým. Na poněmčilém dvoře jeho a jeho nástupcův neměly české písně mnoho ohlasu a jalové písničky německých toulavých rytířův platily tam více. Ve všech cizozemských věcech byl králi Václavovi předním rádcem Ojíř z Friedberka, šlechtic německý, jeho miláček a důvěrník nejlepší.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Vladislav Jindřich I., markrabě Moravský a bratr Českého krále Přemysla Otakara I., jenž roku 1222 zemřel, Němcům nadržoval. V podhradí moravských knížecích hradů Olomouce, Brna, Znojma, namnožilo se jako v podhradí pražském již od delších časů tolik Němců, že sobě nyní takových svobod od markraběte vymohli, jako měli již pražští Němci od knížete Soběslava II. Tím osvobozeni jsou z moci úřadův a soudů domácích a sami spravovali. A tak počali v Čechách i na Moravě městské obce svobodné, německým právem vysazené a buď jen králi anebo zemským pánům a duchovním vrchnostem bezprostředně podřízené.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Vratislav II. kníže Český (1061—1092), dal se velkou sumou peněz pohnouti na žádost Němcův, aby někde na podhradí pražském stále osednouti jim dovolil. Vykázalť jim dole při řece Vltavě místo, kde se na Poříčí říkalo, kde pak mohli na půdě před tím knížecí domy sobě stavěti, svobodně a dědičně je držeti a mezi sebe rychtáře čili sudího sobě voliti, kterýž by jejich rozepře soudil dle práva v Němcích obvyklého, tak aby se žádný knížecí úředník ani zemský, ani župan, ani cúdař, ani kdokoliv jiný v to míchati nesměl. Takovou svobodu Vratislav Němcům propůjčil, což ovšem bylo s křivdou obyvatelův domácích, jmenovitě lidí poddaných, kteří knížeti nebo jiným pánům ke všelikým službám a dávkám byli zavázáni a všechna zemská břemena nésti musili. Tuto na Poříčí založili sobě Němci také hned tehdáž vlastní kostel ke cti svatého Petra a osadili jej vlastním knězem německým.

(*Česko-moravská Kronika.*)

3. Byli nepřátelé Slovanů a katolíků.

Léta Božího 1437 zvolili *Čechové* na sněmě za krále Českého knížete Albrechta Rakouského. Páni pak Aleš Holický z Šternberka, pak Ptáček z Pirkšteina, pan Jiří z Kunštátu odjinud z Poděbrad, pan Petr Zvěretický, Přibík Klenovský a jiné rytířstvo s nimi i Zmrzlíci a měst hražených královských XXIV, ti k tomu svoliti nechtěli, aby se v německou moc měli poddati, ježto by to mohlo jíti k velikému zlému nynějšímu i budoucímu netoliko tomuto jazyku českému, ale i všemu slovanskému. Jakož jest vždycky shledáváno, i ve všech kronikách starých může býti nalezeno, že sú Němci úhlavní nepřátelé českého, polského i všeho slovanského vždycky byli a býti nepřestávají. *(Staří letop. čeští.)*

Roku 1309 za krále *Jindřicha* měšťané němečtí mnozí v Praze a Kutné Hoře proti samým zemským pánům opovážlivě se postavili, chtíce jim stavem rovni býti, tak aby na sněmích zemských spolu s pány samými o obecních záležitostech mohli rozhodovati. Byli pak Jakub Velflovic a Mikuláš Tausenmark v Praze, Peregrin Puš a bratří Mikuláš, Albrecht a Konrád Rudhartové v Kutné Hoře. I spiknuvše se zajali Kutnohorští v Sedlci pány Jindřicha z Lipé, Jana ze Stráže a Jana z Klingenberka a uvěznili v Kutné Hoře. Tím samým časem vykonali přivrženci v Praze úlohu svou a zajali Petra z Lomnici, nejvyššího kancléře a probošta Pražského a Vyšehradského, starého pana Raimunda z Lichtenburka a nejvyššího purkrabí, pana Hynka Berku z Dubé v příbytcích jejich ve městě. Všecky pak zajaté vesměs odvedli na hrad Lidice.

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Když vládu prozatimní *Ota Braniborský* co poručník nezletilého Václava v Čechách měl (1278—1283) uvedl do země žoldnéře saské a braniborské. Za těmito přišlo do Čech i mnoho německých poběhlíkův, žhářův, zlodějův a lupičův německých. A s touto chasou nevázanou spojili se zvláště v městech usedlí Němci a přepadali hrady a města česká a loupili s nimi a pronásledovali a hubili národ Český, tak že téměř tentýž osud Čechům hrozil jako Slovanům polabským. *(Děj. česk.)*

Roku 1450 odpověděli *Pražané* všech tří měst listem ze dne 27. května, vytýkajíce Oldřichovi z Rosenberka, „že v křesťanském míru spojoval se s Němci, nepřátely netoliko páně správcovými (Jiřího z Poděbrad), ale i všeho království Českého úhlavními.“

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Roku 1611 za císaře a krále Českého *Rudolfa II.* (1576—1611) počali si Němci v Praze stavěti dva nové kostely, což je nejvýmluvnějším důkazem, že v Čechách dávno už pominula nenávist dob husitských k národnosti německé a že jak přibývalo v Čechách půdy víře Lutherově z Němec sem přinešené, že tím ujímala se v Čechách vůbec a v Praze zvláště i národnost německá. *(Čes. mor. Kron.)*

Německých rytířův řád,

viz: „Řehole I. 1.“

Neohroženost,

viz i: „Udatnost!“

1. Jí se vyznamenali:

a) slovem.

Za císaře a krále Českého Rudolfa (1576—1612) sešli se Uhři a Dolnorakušané do Břetislavě, aby se tu narovnaly mnohonásobné konfesse a upravily konfederace veškerých zemí dědičných Uher, Rakous, Štýrska, Moravy, Slezska a Čech. O císaři Rudolfovi nechtěli stavové Uherští ani mnoho řeči dělati. Katolíci, vidouce v tom svou

záhubu nechtěli podepsati, ale hrozbami se dali ustrašiti, plakali a konfederaci podepsali. Jediný arcibiskup Ostřihomský *František Forgacz* zůstal neohroženým a volaje: „Chraň Bůh, že bych měl něco proti Bohu a proti králi svému počínati," nepodepsal.

(*P. Jos. Svoboda, Pastýř duch. 1884.*)

Když dne 25. r. 1547 přimlouval purkrabí stavům Českým dosti četně shromážděným, aby jednotu svou rozvázali: mluvil mezi jinými i *Vilém Křinecký* rozhodně. Ukazoval k tomu, jak i císař i král (Ferdinand I.) jsou toho vděční, že sobě stavové čeští Ferdinanda z dobré vůle a z lásky za krále zvolili, vykládal jak Ferdinand nejnovějším poselstvím „vrchovatě na hlavu dolil", až byl mandátem svým ještě nedokonal. Stavům, že všickni hříchové na smrtelné se obracejí; král a milci jeho, ti že ve všem a vždycky jsou spravedliví a praví, Čechové však vždycky vinni a všecka předsevzetí Čechů že jsou nespravedlivá a na ublížení vrchností a důstojenství královského, toliko sám mandát královský že jest spravedliv. Požaduje-li se na stavech, aby je ze svých závazků propustili, tak prý se na nich nechce nic jiného, než aby byli jako dříve nesvorni a roztrženi a že by o svobody své přišli a ani zapísknouti nesměli. A proto že by bylo lépe stavům zemříti, nežli aby tak hanebně předkem o svobody, potom naposledy i o polnosti své měli tak připraveni býti. „A protož řeč tímto zavírám," končil Křinecký, „neb jsem k neslušnému své pečeti nepřitisknul, v nic jsem se neslušného s jinými nedával, než jakožto jeden z obyvatelů království Českého a přirozený Čech i také milovník vlasti své o svobody království Českého jsem se zasadil, tak snadno ani také lehce od toho pustiti nemíním, odvésti se také nedám, na poctivost, na pečeť i na své připovědění a závazek můj pamatovati chci."

(*Č mor. Kr.*)

Když Vratislav II. kníže Český, místo Jaromíra, vlastního bratra, Lance, dvorského kaplana, biskupem v Praze učiniti chtěl na sněmu r. 1068, reptali proti tomu sněmovníci. Nádvorní župan *Kojata Všeborovic* drbnul knížete Otu, řka: „Co tu stojíš jako špalek; proč nezastáváš bratra? nevidíš-li, kterak syn knížecí se zamítá, a cizinec, jenž otrhaný do této země přišel, na biskupskou stolici se sází? Však ruší-li kníže náš přísahu otce svého, chraniž Bůh aspoň nás, abychom my z otců svých neudělali křivopřísežníků před tváří jeho. A nehodí-li se bratr tvůj Jaromír, k důstojenství takovému, proč nelíbí se zástup našich kněží, rovně tak učených, jako Němec tento?" Podobně mluvil i Smil Božejovic. Oba pak z táboru odešli a většina knížat nespokojených následovala. Tu teprv Vratislav vyplnil vůli otcovu a ustanovil Jaromíra za Pražského biskupa.

(*Frant. Palacký, Děj. nár. Česk.*)

Jan Ctibor Kotva Olomoucký, děkan Smečenský, č. kanovník v Praze a později probošt Litoměřický, naznačen byl druhdy i za biskupa Jičínského. Lidé ho nazývali pro výmluvnost „Cicero Bohemicus". Pro svou horlivost a neohroženost byl miláčkem Ferdinanda II. Když při vzpouře české kanovníkům Prahu opustiti bylo, on jediný setrval a po řeči, kterou roku 1620 v chrámě sv. Jakuba v Praze činil, do žaláře vsazen byl. Zemřel roku 1637.

(*Fr. Krásl, Arn. hr. Harrach.*)

Boleslav II., Smělý, od roku 1058 král Polský, ačkoliv byl ženat, veřejně páchal největší hanebnosti. Všickni u dvora báli se krále napomenouti, chvějíce se před jeho hněvem. Ale tu povstal sv. *Stanislav*, biskup Krakovský a jako druhdy sv. Jan Křtitel, odebral se ku králi a představoval mu, jaké následky má hanebné živobytí jeho. Král připověděl, že se polepší, avšak brzy potom unesl jistou sličnou paní a žil s ní cizoložně. Tu ho opět světec kárał a napomenul. Napomenul ho konečně i po třetí a posléz, že se nepolepšil, z Církve vyobcoval. Za to král, soptě hněvem, s mečem taseným v kapli vlastní rukou sv. biskupa zavraždil.

(*J. Bílý, Legenda.*)

Slavný houslista *Wieňavski* byl kdysi pozván k caru Alexandru II., který byl by rád obdivoval se znamenitým jeho výkonům. Když car přišel, provázen jsa velikým a krásným psem, počal Wieňavski hráti. Ale hrůza zmocnila se ho pojednou, když pocítil, že jej. objímají tlapy velkého toho zvířete

Pes totiž mezi hrou náhle povstal a podpíraje se o Wieňavskiho, ohonem si dával takt. S těží dovedl umělec potlačiti v sobě strach, ale hrál nicméně dále v nepříjemném tomto společenství. Konečně car sám, zpozoroval duševní stav Wieňavskiho a otázal se ho: „Nepřekáží vám pes?“ — „Nikoli Veličenství,“ odpověděl dvorně umělec, „ale bojím se, že já překážím jemu.“ Na to dal císař psa odvésti.

(*Jarý věk, 1884.*)

b) Skutkem.

Roku 1316 za sychravé noci podzimní odebrala se zbožná sestra *Aloisie* v kláštěře v Budějovicích tajnou chodbou podzemní do kostela Marianského a vykonávala zde pobožnost před obrazem Rodičky Boží. V tom pocítila dívka prudké objetí dvou svalovitých paží a vytřeštivši sklopený zrak, uzřela s úžasem tři zakuklené postavy, aby ji svázali v kozelec a jedna z nich tasila dýku a mířila jí zrovna na prsa. S těží jen prodrala se jeptiška z hrozného uleknutí a otázala se jich, co žádají. Zbojník, který ji držel, žádal klíče od mříží sanctuáře, kdež nalezal se obraz Boží Rodičky, korunovaný diadémem z perel a drahých kamenů a ověnčený guirlandami zlatých penízků. Řeholnice aby pozornost od obrazu odvrátila, poukazovala na větší prý poklady v sákristii nepoměrně prý bohatší. I vábila je tam. Zbojníci z počátku váhali, pak ale přece tam následovali. Došli do sakristie, kdež uloženo vskutku mnoho zlatých a stříbrných nádob obřadních, na něž se ihned vrhli. Jeptiška však je zadržela, ukazujíc, na uzamčenou skříň při samém stropě, kdež prý ukryty poklady ceny ohromné. I přistavili lupiči žebřík a dva z nich na hoře škubali nepovolným zámkem, tu jim šel i třetí na pomoc; opustiv švarnou jeptišku, kterouž držel. Aloisia, ucítivši se volnou, odskočila jak srna, uzamkla pevně na závoru dvéře sakristie a uchopila se blízkého zvonového provazce, jímž počala ze všech sil zvoniti na poplach. A tu vyrazili z ulic sousedních ozbrojení sousedé a drábové městští a podrazili žebřík, po němž s okna jeden chtěl dolů lezti, že skácel se zločinec mrtev s roztříštěnou lebkou k zemi a po krátké šarvatce zmocnili se i ostatních zbůjníků. Poznáni v nich nebezpeční loupežníci z okolních lesů i popraveni bez milosrdenství na náměstí budějovickém. Statečná hájitelka pokladů Marianské svatyně nepřežila však dlouho hrůzyplnou noc, vadla a chřadla vůčihledě, až uložili ji konečně s pláčem a naříkáním do chmurné hrobky klášterní.

(*Čechy.*)

Petr Ivanovič Bagration, slavný vůdce ruský († 1812), míval pro svou neoroženost vždy dost štěstí v boji vždy tam, kde bylo nebezpečí největší.

(*Jos. Kolár.*)

V městě Kladště zapověděl general prusky Fouqué na kázání a cvičení křesťanském nazývati katolickou Církev samospasitelnou. Avšak neohrožený kněz *Ondřej Faulhaber*, který roku 1758 od Prušáků nevinně k smrti byl odsouzen, poslouchaje více Pána Boha nežli člověka, vyznával bez strachu jak v kostele, tak po domích před nemocnými a umírajícími přece to, čemu neomylná Církev katolická učiti přikazuje.

(*Drahé kameny.*)

Dne 12. listopadu 1623 přepadli kozáci ve Vítebsku palác arcibiskupství sv. *Josafata*, apoštola Rusínů. Služebníci chtěli pána svého hájiti, avšak on to zakázal. Potom odebral se do svého pokoje a pomodliv se, předstoupil před své nepřátele. V tom okamžení, co pozdvihl rukou na požehnání na své nepřátele, obdržel ránu obuškem a sekerou na hlavu a padl bez sebe na zemi. Zuřivci vrhli se na něho, šlapali ho nohama a vidouce, že ještě dýchá, táhli ho na dvůr a tam uškrtili.

(*Fr. Kryštůfek.*)

Roku 1547 nutil Ferdinand, král Český, (1526—1564) mnohé šlechtice násilně, aby mu statky postupovali. Jediný *Šebestian Hasišteinský z Lobkovic* takovému zápisu se opřel. Neb když král k němu poslal, aby mu svých bání stříbrných postoupil, a zápis na ně učinil, on poslům odpověděl, že na vzdělání a zvelebení těch hor u svých dobrých přátel znamenité sumy peněz se vydlužiti musel a že až posaváde dluhů těch neoplatil. Pakli by měl těch hor králi popustiti, že by musel všecky své dobré přátele oklamati; a nežli by

to učinil, a tak hanebně za dobrodiní jejich se odplatil, že raději hrdlo ztratí. Proto žádal posly, aby králi oznámili, že těch hor postoupiti nemůže. Král vida stálost Lobkovicovu, od tohoto požadavku upustil. *(Česk.-m. kr.)*

Když r. 1612 Poláci drželi Moskvu, aby panství své zde utvrdili, vzbouřili se proti Polákům věrní Rusové a vojsko z Nižního a oblehali Poláky v Kremlu, kdež se nalezal i zajatý patriarcha *Hermogen*. A tu poslali Poláci bojary, kteří s nimi v Kremlu se zavřeli, k patriarchovi, aby zakázal Novgorodcům postupovati na Moskvu. Zajatý patriarcha Hermogen však odvětil: „Nechť jsou blahoslaveni ti, kdož přicházejí na očištění Moskevského carství, a vy, zrádcové, buďte proklati!“ Za to jej umučili hladem, zemřel 17. února 1612. *(J. L. Píč, Děj. nár. Rusk.)*

Tělo sv. Václava po vraždě († 935) dlouho ležeti zůstalo ve dveřích chrámových ve Staré Boleslavi, až konečně kněz jeden, jménem *Chrastěj*, odvážil se je zdvihnouti a nejprve v domě svém, potom u prostřed chrámu, poctivě položiti a ochrániti.

(Fr. Palacký, Děj. nár. Česk.)

Jeden *Kaplíř*, pán na Vimberku připomíná se za krále Českého Ladislava Pohrobka, (1453—1457) kterak vyprovodiv panovníka i jeho věrné do Bělehradu, odvážil se, ač teprv šestnáctiletý, vkročiti s hrabětem Cilským do shromáždění jeho protivníků proti němu spiklých, i hájiti ho mladickou udatností proti úkladným Hunyadovým zbraním, jež poranily Kaplíře a Cilského zavraždily. *(Čechy.)*

Když ve válkách francouzských r. 1809 houfy nepřátelské naposledy z Přímoří ku Štýrsku a dále postupovaly, stalo se, že u Mariboru na úzkém mostě kyrysník *Jan Karlíček*, celé eskadroně vojska francouzského cestu zaskočil a tak hrozně na nepřítele dotíral, že na delší dobu přes most prodrati se nemohl. — Nedomnívali se jinak, než že musí býti na blízku ukryto vojsko císařské, jelikož nebylo pochopitelno, aby jeden jediný, ač obrovskou silou nadaný muž celému oddělení vojska na odpor se postavil a bez naděje na vyváznutí tak zoufale bojoval. Každý krok na mostě musel nepřítel vykoupiti krví, až konečně hrdinný obrance mostu, nesčíslnými ranami pokryt, klesl na protějším konci mostu a vydechl svého hrdinného ducha. Pomník postavený blíže hlavního chrámu mariborského hlásá příchozímu podnes jméno tohoto českého reka.

(Václav 1886.)

Před bitvou u Mohače dne 29. srpna 1526, kdež i *Ludvík*, král Český a Uherský, proti Turkům zahynul, poslal Ludvík z Tolny palatina Bátoryho s některými magnaty napřed proti Turkům, aby jim bránili přejíti přes Drávu, oni ale zdráhali se, pravíce, že nejsou povinni táhnouti do boje, nežli pod královou korouhví. Nad tím rozhorliv se král, promluvil přede všemi hlasem vysokým: „Vidím již, že každý na mne se jen vymlouvati a mou hlavu svou vlastní kryti chce; já život svůj dal jsem v nebezpečí, abych zachoval království toto i vás; nuže, aby neochota neměla omluvy, odvážím já se hrdla svého a s Boží pomoci potáhnu zítra tam, kam jiní beze mne jíti nechtějí.“

(Fr. Palacký, Děj. nár. Česk.)

Nad mnohými křesťanskými krajinami vztýčen již turecký půlměsíc, osvětlen příšernou krvavou září hořících měst a hradů. Na tom nemá ještě dosti srdce uvyklé krvi Nových bojův, nových vítězství, žádostiv jest ukrutný Turek. Dál a dále zanésti chce zhoubný požár a krvavý meč — ty hrůzné hlasatele víry své.

Leta Páně 1475 přitáhli Turci před Lemno, aby i tu vztýčili krvavý svůj prapor, aby zvítězili nad znakem spásy, nad křížem. Se všech stran obklíčili opevněné město. Jest jich jako písku v moři. Ale posádka neztrácí mysli. Jsou tu slovanští jonáci, jichž síla neochábne a zmužilost neuhasne, dokud duše v těle. Každému z nich chvěje se srdce radostí oči září, neb opět se bude moci ukázati nepříteli, jak biti se dovedou křesťanští jonáci. Všickni shromážděni jsou kolem svého velitele, jehož nadšena slova, rozněcují srdce jejich. Druh druhu tiskne ruku a přísahá, že chce buď zvítěziti anebo umříti.

Vojsko turecké přiblížilo se k městu. Stany jeho tvoří nové město kolem obležené pevnosti. Čilý ruch panuje

v nepřátelském táboře, vše chystá se k boji. Jedni nabíjejí smrtonosná děla, jiní brousí šavle, tito připravují dlouhé žebříky ku slezání hradeb, tam již vyhazují náspy u samých městských zdí, náčelníci vespolek se radí a všechněm blýská s očí pomsta. S pohrdáním pohlíží na město, jehož hradby rozmetati a se zemí srovnati, zdá se jim býti hračka.

Útok počíná. Jako rozkácení lvové vrhají se Turci na město, rachot bubnů a hřmění děl mísí se s divokým křikem. „Alah! Alah!“ ječí s hukotem vln pod hradbami — a „Ježíš! Ježíš!“ hlaholí z úst křesťanských bojovníkův. Strašlivý jest útok nemilosrdných Turků, statně brání se křesťané, ubíjejí Turky, kteří slézají hradby a shazují je do příkopu, kdež jest jich v brzce jako listí pod stromy, po podzimním vichru. Za nedlouho pokrývají zemi kupy mrtvých Turkův. Než i řady statečných bojovníkův valně prořídly i neméně hojnou žeň měla smrť mezi křesťany; ustydlo mnohé srdce, planoucí láskou ku vlasti a kříži. A přece Lemnané neztracejí mysli, krev ubitých bratří rozněcuje v nich novou chrabrost. Jako lvové brání se, velíť jim milovaný udatný vůdce. Tam jest, kde největší nebezpečí. Tu však jedovatá střela nepřátelská zaryla se v junácké srdce velitelovo a již klesá k zemi a duše jeho spěje k nebesům. I působí jako blesk smrť velitelova na mysl bojovníkův. Zmatení pobíhají semotam. Strach a zoufání naplňuje srdce jejich, ba nejeden opouští své stanoviště. Vidouce to Turci, ženou se znovu na Lemno bez velitele, na zástupy bez duše. Ztraceno jest město, nepřispěje-li Bůh pomocí svou.

Nepřítel zmocnil se již některých ochranných bašt, povoluje již i brána. Jako nebeský zjev stane pojednou krásná dívka mezi ustrašenými vojáky. Hněv hoří jí na líčné tváři, odvaha blýská z planoucích očí. „*Marie!*“ jedním hrdlem volají vojáci. „Marie jsem dcera vašeho velitele, a hodna chci zůstati svého otce“ volá dívka a odívá se plášťem otcovým, na hlavu staví přilbici otcovu a pravicí chápe se meče otcova, zamává volajíc: „Junáci! Bratří! Slované! Pomněte slávy národa svého. Velí vám slabá dívka, která s vámi chce zvítěziti anebo umříti. Nuže, nedejte se zahanbiti dívkou, jonáci, duch rekovného otce mého provázej nás! Za mnou na vrahy!“

Jako prudká vichřice mžikem rozhání černé mraky, tak působí slova dívky na kleslou mysl vojákův. Bázeň prchla, udatně obnovují strašlivou seč. A Turci se vší sílou vrhají se na město.

Lemňané činí výpad na nepřátele. Duch velitelův naplňuje křesťany a Boží ruka je vede. I přivádějí Turky ve zmatek, ve strach, v útěk, v záhubu. Lemno jest prosto nepřátel. Před pevností leží kupy mrtvých i umírajících nepřátel, na zemi krví prosáklé mezi polámanou zbraní jest roztříštěn půlměsíc — v Lemně hlaholí píseň vítězná a ve sluneční záři leskne se znamení vítězství — svatý kříž.

Toť jest dílo udatné Slovanky — Marie. (*J. Kovanda, Anežka 1888.*)

V *Palatce* v Kološské stolici v Uhřích byla r. 1874 žena jednoho krčmáře, hospodského na kraji lesa v samotě bydlícího, v nedělích. Muž její nebyl doma. Tu najednou vrazí do dveří dva zakuklení loupežníci a žádají na ní peníze. Hospodská vymlouvá se, že pro slabost nemůže povstati, aby jim sama ukázala místo, kde peníze leží, ale ukazuje jim, aby šli do pivnice, že na tom a tom místě peníze najdou. Loupežníci šli do pivnice. Mezi tím sebrala šestinedělka vši svou sílu, došourá se za nimi do pivnice a prošedši dveřmi, zamkne zbojníky v jizbě. Potom poslala svoje děti do blízké dědiny k rychtářovi o pomoc. Rychtář přišel, ale sám a jen sekerou ozbrojen. Když krčmářka jej na to upozornila, že ti loupežníci jsou v pivnici zamknuti a aby k jich se zmocnění více lidí povolal, okřikl ji a jal se sekerou dvéře vylamovati. Kramářka vidouc to a tuše něco zlého, chopí se flinty svého muže a zastřelí rychtáře. Na to brzo sešli se lidé, otevřeli pivnici a našli oba loupežníky oběšeny. Ze zavedeného vyšetřování vyšlo na jevo, že to byli: porodní bába a žena téhož rychtáře. Dvě děti, které krčmářka do dědiny byla poslala, našli v domě rychtářově oběšeny. Nenadál se rychtář, že vražda těch dvou dítek tak rychle se pomstí na něm a jeho ženě. (*Kelet.*)

Z Velkého Varaždína se píše. Dne 6. července 1884 odpoledne, rozpoutaly se čtyři železniční vozy s kamením a pohybovaly se dolů k Čuče. O ohromné rychlosti, s jakou uháněly, lze si učiniti ponětí, považí-li se, že čtyry vagony tyto v jedné minutě vykonaly cestu, k níž obyčejný vlak potřebuje čtvrt hodiny. Na telegrafický signál postaveny v Čuče dva vagony na koleje, ale rozpoutané vozy je roztříštili a uháněly dále. Strojvůdce v Čuče *Jan Pan* pustil se za vozy. Když byl 24 kilometrů za 12 minut projel, podařilo se mu, splašené vagony postihnouti a topiči po několika marných pokusech podařilo se řetězem spojovacím vagony zachytiti, načež ovšem v několika vteřinách byly zastaveny. Kdyby se tak nebylo stalo a vlak z Velkého Varaždina přicházející se byl s vagony srazil, mohlo se státi strašné neštěstí. *(Čech.)*

Když Usbek, chán Tatarský, utiskoval Rusy, rozbořil Tver, sídlo knížete Michaela a obyvatelstvo po smrti Michaelově odvedl do zajetí. K chánu tomu neohroženě vešel sv. *Petr*, metropolita Kyjevský († 1326), byl uctivě uvítán a vyžádal katolickému duchovenstvu v jeho říši důležité výsady.

(Ben. Kulda, Církevní rok.)

Jan Bohuslav Petryczyn, polský šlechtic, sloužil pod knížetem Dimitrem Višňoveckým a vyznamenal se neobyčejnou neohrožeností. Když Švédové na př. vypravili se ze zámku Křepického na pícování a zásobení se prachem do Olešnice na Slezsku s 80 jezdci a 40 pěšáky, počíhal si na ně, když se zpět brali s 80 toliko bojovníky, udeřiv na průvod ten rozprášil a zajal švédské žoldnéře, zmocnil se celého nákladu, a na to bez meškání, sesiliv se 400 zbrojnošů udeřil na zámek jmenovaný v noci a zmocnil se ho prudkým útokem, při čemž ukořistil mnoho těžké střelby.

(Dypol.)

Když r. 1611 za císaře a krále Českého Rudolfa II. Pasovští do Čech vpadli, zmocnili se i lstí Budějovic. Zpozorovav městský písař *Plachý* zradu Pasovských, nedbaje vlastního života, křičel vzhůru na hradby: „Zrada! Zavřete bránu! palte!“ „Skolte toho psa!“ zařval vůdce Pasováků Ramee a na okamžik zaznělo několik pušek a hrdinný písař městský skácel se mrtev k zemi. *(Pav. Skála.)*

Roku 1648 dne 23. července zmocnili se Švédové pod vůdcem Königsmarkem Hradčan a Malé Strany, každého, kdo z okna vyhlídal anebo na ulici se odvážil, ihned vraždíce a tu posádka ihned se poddala. Nicméně ušlechtilý praporečník jménem *Příchovský*, na rychlost odskočil a ačkoliv byl poraněn, přece běžel přes most do Starého Města, a přinesl tam děsnou zprávu o vpádu nepřátel. Rychle všickni v Starém, Novém Městě byli vzhůru a co jen mohlo zbraní jakous vládnouti, ku bránění města se shluklo a přistrojilo.

(Vinc. Zahradník, Čas. česk. Mus. 1883.)

Pan *Půta Švihovský z Riesenberka*, nejvyšší sudí království Českého, kteréhož byl král Český a Uherský Vladislav II. r. 1490 z Budína k vyjednávání k svému bratrovi Janu Albrechtovi vypravil, přijda do Košic, viděl, že Košičané válce nezvyklí, když se k jejich městu vojsko přiblížilo, strachem prý na obranu tak příliš zapomněli, že nedbavše i bran městských zavříti, ani děla svá po zdech nerozbořili, tak že pevné a důležité město bez odporu bylo by se octlo v moci Jana Albrechta. Tu pan Půta, pán český, na rychlost sebral prý 300 lehkých jezdců a s nimi proti Polákům táhl; doskočností svou způsobil jim skutečně mnohé škody a nesnáze a konečně i měšťanům potřebné odvahy a zmužilosti k odporu dodal, tak že se Poláci Košic nezmocnili. Na to pan Půta do Čech na benešovský sněm pospíchal.

(Zap, Česk.-mor. Kr.)

V *Krakově* odbývá se každoročně národní slavnost „Koník Zvěřinecký.“ Za vlády Boleslava Smělého o slavnosti Božího Těla stihla do Krakova náhle zvěst, že hordy tatarské zamýšlejí přepadnouti město od Zvěřince. Z toho nastal poplach veliký. Toliko jeden *rybář* odhodlal se sebrati hrst bojovníků a postavil se sám v jich čelo, s praporem udeřil na nepřítele. Ostatní lidé, jak vyšli na processí, tak postupovali, zpívajíce za nimi. Tataři, vidouce z daleka takové množství s korouhvemi, vzali do zaječích a rybář s tovaryši hnali se za nimi a nemalou porážku

jim způsobili. Ano, rybáři podařilo se zabíti samého chána Tatarského. Vzav pak na sebe jeho kroj a dosednuv na jeho koně, bral se k biskupu Krakovskému, jenž jej za hrdinský jeho čin hojně obdařil. Od toho času, pak vešlo v obyčej, že nejstarší člen rodiny v poslední den oktávu Božího Těla přichází po processí na náměstí, převlečen jsa za Tatara a harcuje na dřevěném koni. Z oken mu pak házejí dary. Že tento koník přichází z předměstí Zvěřineckého, nazývá se tento obyčej „koníček Zvěřinecký“.

(*K. Konrad, „Vlast.“*)

Léta 1660. Měsíce ledna *řezník* pocestný z Rakous do Čech, maje něco při sobě pro skupování dobytka peněz, pospíchal a jda pořád, ačkoliv se již k večeru blížilo, mimo jednu hospodu, byl od hospodářského napomenut, aby dále nechodil, poněvadž na té cestě velmi jest nebezpečno. Řezník nechtěje uposlechnouti rady té dobré, s psem dále pospíchal a přijda do lesa, k němu nejprv jeden, potom i druhý, pak i třetí se přitovaryšil loupežník. On nevěda, že by škůdcové byli, rád je viděl. Nenadále však žádali, aby jim dobrovolně dal peníze, aneb že musí umříti. Řezník na jednoho z nich poštval psa, sám pak druhého ranil tak, že na zem padna, umřel. Třetí dal se na útěk a řezník ho nechal. U těch dvou zabitých, když je prohledával, tři tisíce dukátů našel a je odnesl.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Na výpravě krále Českého Vladislava I. proti Milánu r. 1158, pustil se smělý bojovník český *Odolen Střížovec*, v průvodu dvou druhů přes prudkou a rozvodněnou Addu. Když se octnul v nejsilnější peřeji, unášel jej proud tak mocně, že se zdálo, jako by potácel se brzy pod koněm, brzy nad ním; nicméně dostal se šťastně na břeh a za ním druhý průvodce. Což vida král, dal v bubny udeřiti a vojsku na druhou stranu přepravovati se poručil. Smělým tímto pokusem přemožena byla první přesilná hradba Milánských.

(*Děj. česk.*)

Dne 16. července 1884 tonuly u Podlázek u Mladé Boleslavě při koupání v řece dvě dítky, zašedše do dosti značné hlubiny. Ačkoliv zápasu jejich více lidí přihlíželo, neměl nikdo té odvahy přispěti ubohým ku pomoci — až teprv chudá dělnice *Marie Šimková* do hlubiny se vrhla, dítky chopila a vedena všemocnou Prozřetelností vzdor tomu, že plovati neuměla, a zápasíc téměř mezi životem a smrtí, šťastně na břeh se dostala. Ona i dítky zachovány na živu zdrávy a neporušeny.

(*Čech.*)

Roku 1468 byl *Viktorín*, syn krále Českého Jiřího, na klášteře třebičském vojskem uherským krále Matyáše sevřen a obklíčen. Tu dne 6. června krátce před svítáním kníže Viktorin s 1300 pěšími odhodlanými buď zvítěziti, buď padnouti ve třech zástupích po sobě vytrhnul z kláštera na straně opáčné k výšině, kdež slove na Hrádku a hrdinsky probil se skrz 4000 Uhrů postavených na té straně na stráži, i dostal se tudy šťastně po vrších na půlnoční straně od města k vojsku bratra svého Jindřicha, od něhož mu zároveň byla poslána pomoc.

(*Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Pan *Záviše z Falkenšteina*, slaviv roku 1288 křtiny syna svého, pozval i krále Českého Václava II. Tento pak pozval Záviše do Prahy, že s ním na křtiny pojede Pan Záviše netuše úkladův mu připravených, přijel s malým komonstvem na hrad pražský. A tu když po prvním pozdravení od krále odpuštění vzal a odejíti chtěl, tu jemu na chodbě oznámili, že musí zůstati, že jest vězněm královým. „Ač jest-li chci!“ tak se osopil pan Záviše na lidi, kteří ho zadržovati chtěli, a meče svého dobyl. Však devět rytířův k tomu ustanovených, aby jej zajali, muselo s ním dlouho zápasiti, neboť byl pán udatný a silný, až ho konečně k zemi strhli, a pouta mu dali. Života ho zbaviti, bylo jim zakázáno. Pan Zbislav Zajíc z Třebouně, kázal jej spoutaného do vězení vsaditi.

(*Děj. Česk.*)

2. Prospívá.

De 9. března 1609 chtěli rozkolníci ve Vilně v Litevsku násilím se zmocniti pod záštitou svůdcovou kláštera i kostela nejsv. Trojice. Neulekli se však příliš *basiliáni* přepadeni jsouce, alebrž šli zrovna k nim, a ptali se, co by si

přáli. Tu prý všechen lid sočící pojal takový strach, že se dali na útěk.

(Ant. Rejzek, Sv. Josafat.)

Roku 1207 dobývali *Estonové* zámku Baverina a již by ho byli dobvli, an v rozhodný čas křesťanský kněz na hradní zeď se postavil, nedbaje šípů a kamení Estonů, a počal hráti na nástroj hudební prozpěvuje zbožnou píseň k Bohu. Estonové překvapeni i neohrožeností kněze i zpěvem a hrou, ustáli od boje a ptali se, proč se oblehanci radují. I odpovědíno jim, že co křesťané požívají zvláštní ochrany Boží. Estonové považujíce to za čarodějnictví, uzavřeli mír a vrátili se domů.

(Ludv. Albr. Gebhardi. Děj. Ludnic.)

Roku 1421 vyhnali Táborité z kostela sv. *Petra na Poříčí* faráře a dosadili na jeho místo dva kněze táborské. Proti tomu sebraly se některé zbožné *panny, vdovy i ženy* a svolavše veliký počet věrných družek, vešly do radnice, kde vyžádaly si slyšení, od konšelů. Tu čtla jedna panna, list ve jménu všech sepsaný, kterým stěžovaly sobě co do příkoří, činěným věrným kněžím u sv. Petra, u sv. Michala a sv. Mikuláše a vytýkaly konšelům, že trpí v městě rozsévače bludů. Konšelé byli tím ovšem nelibě dotčeni a kázali konečně celý ten ženský zástup zavříti v obecní síni, odešli v hněvu z radnice, avšak po dvou hodinách propustili ony ženy a panny na svobodu. Toto statečné jednání slabých ženských zahanbilo vážnější sousedy, že dali se ustrašiti od divoké luzy a od Táboritů. Začali nyní sami zasazovati se o zavedení předešlých řádů, vymohli že byl onen spis ještě jednou čten a dokázali, že oba ti duchovní do vězení dáni byli a s nimi i pomocníci jejich z osady sv. Petra a nepropuštěni do vůle obce.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Když r. 1237 císař Bedřich s *Václavem I.*, králem Českým o jisté hrady a města se hádali, král chystal se odejíti z císařského paláce. I potupil tu krále opat Fuldský, začež od věrného druha králova Ojíře rázným poličkem ztrestán jest, „aby se učil krále míti ve cti.“ Rozhněvaný tím císař chtěl dáti krále zatknouti a družinu jeho: ale oni překvapivše císaře utkáním srdnatým osobně, donutili propustiti je beze vší škody do vlasti jejich.

(Dalemil. Kron.)

3. Avšak měj své meze!

Polsko-ostravský obuvník *Dombrovský* vsadil se s některými občany mor.-ostravskými dne 20. června 1884, že rozvlněnou řeku Ostravici přeplave. Voda stála skoro tři metry nad normálem. Nešťastník doplaval asi do polovice, byl však vlnami přemožen a dále nešen. Volal o pomoc, avšak nikdo mu jí nemohl poskytnouti. Teprv večer nalezena byla mrtvola jeho nedaleko obce Hrušovice. Nešťastník zanechal po sobě tři děti.

(Čechy.)

V neděli 20. dubna 1561 chtěl jakýsi *pekař z Čáslavi* jeti na sudu po provaze z Týnské věže přes náměstí na věž radního domu, ale sotva jeti počal, přetrhl se provaz a on pustiv se sudu, upadl přes kostelní dvéře a ruku sobě toliko zlámal.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Neopatrnost,

viz: „Opatrnost 3.!“

Neposlušnost.

1. Dopustili se jí.

Roku 1409 uslyšev arcibiskup Pražský Olbrám ze Škvorce o tom, že při nedávné schůzi Čechové a mezi nimi předně *Jan Hus* svou ochotnost pro jevili, že by z poslušenství papeže Řehoře vystoupiti chtěli, vydal dekret veřejný, latinsky i česky vyhlášený, v němž Husovi, co neposlušnému synu Církve, všecko další kázání zapovídal. Avšak Hus věda, že král Václav i celý dvůr jeho s ním souhlasí a jej podporují, odvážil se arcibiskupa neposlechnouti a kázal jako dosud dále.

(*Zap. Č.-m. Kr.*)

2. Dochází trestu, škodí i jinému.

Při povstání stavů Českých za Ferdinanda nařídil plukovník vojska císařského *Albrecht z Valdštejna* dne 30. dubna 1619 podplukovníku, aby ihned s devíti praporci vytáhl z Olomouce. Podplukovník vytáhnuv, že přál v duši protestantům, vrátil se s večerem s vojskem svým nazpět do Olomouce. Ale Valdštein tak se rozzuřil nad tou neposlušností, že podplukovníka na místě probodl, a velení jinému podplukovníkovi svěřil, který bez váhání táhl na místo ustanovené.

(*Ant. Gindely.*)

Albrecht z Valdštejna, nejvyšší velitel vojsk císaře Rakouského, měl roku 1633, když v Nizozemích zemřela místodržitelka infantka Isabela s 6000 mužů doprovoditi dona Fernanda z Italie do Nizozemska A Valdštein to odepřel, že prý potřebuje vojska, ve Vídni pak si to vykládali za zpupnost. A neposlušnost ta byla příčinou, že Albrecht v Chebu dne 25. února 1634 úkladně co zrádce zavražděn jest.

(*Emler. Valdštein.*)

Alexej Petrovič, carevič, syn Petra Velkého (nar. 1690), neposlouchal otce svého a reptal proti novotám svého moudrého otce; proto byl zbaven dědictví trůnu a odsouzen k smrti; obdržel však milost a umřel ve vězení r. 1718. (*Děj. Ruska.*)

Jan svob. p. Desfours, bojoval co plukovník v bitvě u Lipska r. 1642 proti Švédům. Po bitvě od vrchního velitele Oktaviána Piccolomini obžalován, že v rozhodném okamžení navzdor rozkazu s plukem svým proti nepříteli nepospíšil a nestřílel. I byl jat v Praze a do Bílé Věže uvržen a dne 10. února 1643 na Staroměstském náměstí mečem odpraven.

(*Vil. Lambl.*)

Ivan Andrejevič, kníže Možajský, dosáhl za úděl Běžecký verch, jejž však brzy ztratil, nebyv velkého knížete poslušen a musil prchnouti do Litvy roku 1453. (*Děj. Ruska.*)

Malou vesničku v jižním *Prusku* navštěvovala často hejna vlků. Bylať zima veliká a vlci hladem donuceni přibližovali se až k obydlím lidským. I byli obyvatelé v neustálé úzkosti, aby jim vlci dobytek nesežrali, ba aby i sami, což se již jedné ženě stalo, roztrháni nebyli Proto vydali se obyvatelé se zbraní na obranu. Jeden rolník napomenul svého patnáctiletého, velmi odvážlivého synka, aby se, ani budou na honbě, neodvážil jíti ani přede dvéře. Muži odešli všickni a jen ženy a děti zůstaly doma. Štěpán neposlušný strašil své bratry a sestry vlkem a vyšel z domu a uschovav se v blízkém křoví nápodoboval vytí vlka. Tou dobou přišli i mužové nazpět z lesa a uslyševše na blízku vytí vlka vystřelili do křoví. Na ránu následoval hrozný výkřik a když se odvážili ku křoví, nalezl nešťastný otec skonávajícího synka.

(*Čas. Komenský 1865.*)

Jan Zapolský sebral znamenitou moc do pole ze Sedmihradska a z uherského Zátiší, které mu bylo poručeno, ale položiv se s ní u velkém vzdálí od krále Ludvíka u Segedina na Tise, pod rozličnými záminkami neuposlechl rozkazů, aby se k němu připojil. A tak mladý král Ludvík přišel v nešťastné bitvě u Mohače dne 29. srpna 1526 o život. (*Wác. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Nepřátelství,

1. Jest neukrotitelné.

Rozvadí-li se dva *Hanáci*, sokové, nepřátelství táhne se mnohdy do kolikátého kolena.

(*Jan Herben. Květy 1883.*)

Jan Nep. Nejedlý, právník a spisovatel český († 1834), stal se od té chvíle, co Jungmann přistoupil k pravopisu analogickému, ačkoliv byl přislíbil, že zůstane při ortografii bratrské, zjevným nepřítelem Jungmannovým, spatřuje v jednání jeho jakousi neupřímnost a licoměrnost, ano i patrnou urážku osoby své a zanevřel na Jungmanna v té míře, že všeliké jeho poddávání se k smíru naprosto zamítl a v hněvu svém více se ukrotiti nedal.

(*Ant. Rybička*)

Setkáme se s *Polákem*, pozdravíme se jako bratří, hovoříme a rozmlouváme o rozličných věcech a přijdeme i na Rusy. A tu nejlépe pozorovati, jakým hněvem a záštím skoro nevyhladitelným naplněno jest srdce Polákovo proti Moskálům. Chválil li bys při tom ještě ruské vymoženosti, nepřátelství proti tobě jest okamžité. S tímto záštím, vsatým skoro již s mlékem mateřským, potkáváš se všude u intelligence i u lidí druhu nejnižšího.

(*Ant. Dostal Obzor 1890*)

Zdeněk ze Šternberka, nepřítel krále Jiřího, žádal r. 1467 mezi jiným aby zápisy na všecky stavovské svobody spolu potvrzeny byly i od císaře, protože král Český, co man císařův, neměl prý moci k ustanovení tak velikých bez vědomí a vůle pána svého [A přece král Český nikdy manem císařovým nebyl] Tak velice zaslepila muže toho vášeň a nenávist, že pro domnělé svobody stavu svého neostýchal se poddávati vlast ve služebnost a porobu od věkův neslýchanou.

(*Fr. Palacký, Děj. nár. Česk.*

Roku 1467 zahořel *Zdeněk ze Šternberka* nenávistí ne mnohem menší, nežli proti králi Českému Jiřímu proti Janu z Rosenberka pro jeho věrnost králi zachovanou a škodil mu z Jihlavy na jeho statcích. (*Zap. Č.-m. Kr.*

Když r. 1469 král český Jiří mohl u Vilemova Uherského krále Matyáše i s pány Jednoty katolické zajmouti, vstoupil s Matyášem na prosbu jeho ve smlouvu. Když pak Jiří na určité místo přijel, podával ruky předním u Matyáše osobám. *Zdeněk ze Šternberka*, hlava jednoty katolické, umlknuv se, řekl na hlas, že nedá ruky své kaciři, leda k jeho smrti. Surovost tu obracel Matyáš hned v žert a smích, Jiří dělal se, jakoby jí neslyšel.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Viching, biskup Nitranský, Němec, ač jen odporučením sv. Methoděje od papeže ustanoven byl, naplněn byl vždy nepřátelstvím k sv. Methodovi († 885), dobrodinci svému; veškerá činnost jeho jest nepřetržitým pásmem samých pletich a piklů proti metropolitovi Velkomoravskému na Moravě.

(*Dr. Mat. Procházka. Sb. Sv.-Meth. 1885.*)

Roku 1142 byl velkokníže Polský *Vladislav II.* z vlastního údělu vypuzen, že tři bratry své jich údělů chtěl zbaviti. Na prosbu jeho a císaře Německého vyslal papež legáta, kardinála Kvidona do Polska aby rozhněvané bratry smířil a Vladislavovi vypuzenému údělu jeho zjednal. Avšak nepřátelství rozhněvaných bratří proti Vladislavovi bylo tak velké, že nechtěli přivoliti a a nepřivolili ani tehdáž, když legát jménem papežovým na ně vyřkl klatbu a na země interdikt

(*Buch. Koepell. Gesch. Pol.*)

2. Škodí jinému.

a) Osočuje, pomlouvá.

Ladislav Berka, od r. 1597 rada a komoří císaře a krále Českého Rudolfa II., byl velikým nepřítelem kardinála Diettrichsteina, kterémuž denunciacemi svými velkých mrzutostí způsobil (*Ant. Gindely*)

František Lad. *Čelakovský*, básník český († 1852) rozhněvav se na Václavu Hanku, spisovatele taktéž, tak popudil se proti němu, žeť dedikaci prvního dílu slovanských národních písní r. 1822 mu věnovanou ve svém

vlastnoručním exempláři vytrh a po témže Hankovi ty nejohnivější střely svých pernýchsatyr a žíhavých epigramů metával a velmi zostra na Hanku si vyjížděl. (*Jan Sojka*).

Frant. Čelakovský, básník český, († 1852) dával začasto trpkosti a nenávisti k Janu Nejedlému, právníku a spisovateli českému († 1834), volný průchod v té míře, že metal nejen nejostřejší střely a jízlivé úsměšky svého satyrického vtipu na J. Nejedlého, — jejž napotom nic jinak leč pouze jen Jankem nazývati navykl — anobrž že pronášel na něho soukromně i veřejně, ústně i písemně zřejmé hany a trpké výčitky, ano těžká obviňování a nářky z činů nepočestných i nerozpakoval se při tom užívati zhusta frází docela sprostých, triviálních a cit slušnosti a dobrého tonu urážejících, ano neváhal k Nejedlému i při osobním s ním se setkání nešetrně se zachovati a zřejmě jej urážeti. (*Ant. Rybička.*)

V bitvě u Záblatí v odbojné válce Čechů r. 1618 proti císaři a králi Ferdinandovi dosáhl císařský vůdce Buquoy úplného vítězství nad Mansfeldem a zničil sbor nepřátelský 3000 mužů čítající; 1200 mužů padlo, 1400 mužů dostalo se do zajetí a zbytek byl rozprášen. Pověsti tu dokonce obviňovaly, že spoluvůdcové *Mansfeldovi*, hrabě *Hohenlohe* a *Fels* kteří mu ku pomoci nepřišli, rádi viděli porážku Mansfeldovu, poněvadž tento dobrodruh byl jim příliš ctižádostivým. V Praze se vypravovalo s určitostí, že Oldřich Vchynský, an pod Felsem velel jednomu pluku, chtěl Mansfeldovi pospíšiti na pomoc, ale že prý mu to Fels přímo zakázal.

(*Ant Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Svatý *Jakob*, biskup Rostovský v Rusku († 1392), ač skvěl se všemi ctnostmi, kterých se u biskupa pohledává, přece nepřátelé jeho pomluvami vznítili proti němu luzu lehkověrnou, která se shlukla, jej odvedla a oslepila.

(*Ben. Kulda. Cirk. rok.*)

Nepřátelé Jiřího Poděbradského, t. č. správce země české, pokoušeli se r. 1449 jemu činiti nesnáze v Praze pobuřováním obecného lidu, křivými pověstmi a pomluvami rozličnými, které rozšiřovali tajní pomocníci jejich ve městě dílem řečmi pokoutními, dílem metáním listů hanlivých.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Miliče z Kroměříže, slavného kazatele českého v Praze († 1374) měli žebraví mniši v takové nenávisti, že prý ani svým životem jist nebyl. Poněvadž pak přízeň císaře a krále našeho Karla IV. jej mocně chránila, nemohli mu nepřátelé jeho bezpečně uškoditi a proto obžalovali jej u papeže co bludaře. Avšak nevinnost jeho ukázala se u dvora papežského v Aviňoně, kamž Milič osobně se odebral. Bohužel že Milič v Aviňoně při tom soudu roku 1374 ve svátek ss. Petra a Pavla zemřel.

(*Zap. Česk.-m. kr.*

Jan Nejedlý († 1834) měl při obnovení literatury národní na počátku XIX. století nemalou zásluhu, avšak když doktorem a advokátem se stal, pomalu ochaboval. Stal se i nepřítelem našemu Josefu Jungmannovi. A tu, jak Jungmann sám píše, „hany na mně tajně a veřejně sršely; vybrav z mých spisečků kde mohl jakou podezřelou průpověď, u policie mne tajně osočil a o mé svržení s professury se zasadil. Ale zhatilo se mu.

(*Jos. Jungmann. Zápisky.*)

Když Jan z Hvězdy, spisovatel výborný, jal se v letech 1843—1847, vydávati své „Zábavné spisy“ vyšlo jich toliko 10 svazků, další vydávání zastavil, protože *Josef Kajetán Tyl* z nepřátelství v „Musejníku“ plody jeho příkře posoudil.

(*Fr. Černý. Obrázky z dob n. probuzení.*)

Král *Ladislav II.*, Český v běhu měsíce srpna 1509, z neznámé příčiny zatknouti dal devět nejzámožnějších měšťanův Starého Města pražského z nichž každý potom vyrukován byl dvěma tisíci na svobodu; pravilo se, že nic než tajné denunciace a nepřízeň rad královských i soudcův zemských k městům zavinily takovou nespravedlnost.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

b) Poraňuje.

Jiří Carolides z Karlšperka, bakalář a básník v Praze (nar v Praze 1579), uvalil na sebe nepřátelství mnohých, zvláště pak Němcův, že vady tehdejších lidí léčil. Nepřátelé mu proto škodili, kde

a jak jen mohli a v zlomyslnosti tak postoupili, že tváříce se k němu po přátelsku, k hostině ho pozvali. Tu k stálému vín mnohých pití ho pobouzejíce, na zdraví tak mu uškodili, že se rozstonal a zemřel r. 1612.

(*Kar. Ninger.*)

Myslibor Hamza ze Zábědovic, pán na Hoříněvsi, roku 1596 jsa ve Hradci, měl nevoli se strýcem svým Janem Jiříkem; i přišed jednou do jeho příbytku dobyl naň kordu, an za stolem seděl, a jím bodal, potom vyšed na dvůr za okna u světnice dolejší skrze skla tímž kordem bodal. (*Bienenberg, Alterth.*)

c) Vraždi.

Roku 1619 vyhozen byl prachem do povětří zámek jičínský, při čemž 41 osob ihned zahynulo, 14 osob bylo těžce poraněno a jen 10 lehce, a to nejspíše skrze paní z Vartenberka, která byla již v stavu požehnaném, a nalezena jest u okna do polovice zasypána a popálena na rukou a nohou, ale ostatně byla neporušena. Prosila aby jí dali píti, ale místo občerstvení, dostalo se jí surového nakládání, tak že za několik hodin skonala. *Bukovský*, správce statků u otce paní z Vartenberka, dal skrze pomahače své znáti jí svou nenávisť. Tvrdí se, že nešťastné byly ještě za živa urvány naušnice a prsteny s prstů. Mrtvola nešťastné paní odnešena skoro nahá k jakémusi měšťanu, který dal z útrpnosti zhotoviti pro ni rubáš a jednoduchou rakev a pochovati jí v kostele předměstském, jelikož Bukovský nedovolil, aby pochována byla v kostele městském.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Ivan Petrovič Pujský hájil roku 1581 Pskova proti Polákům; znepřáteliv se pak s *Godunovem* jest k jeho rozkazu zardoušen r. 1587. (*Děj. rusk.*)

Roku 1310 ochuravěla náhle Přemyslovna Alžběta a tu se mezi lidem roznesla pověst a také víry nalezala, že jí bylo od svaka krále Českého *Jindřicha* a královny Anny jedu dáno.

(*Děj. česk.*)

Roku 1266 zemřel *Jindřich III.*, kníže Vratislavský. Smrt jeho dle domnění přivodili tak přívrženci bratra jeho Vladislava. (*Dlugoš. Děj. pol.*)

Mečislav, syn zemřelého krále Polského Boleslava II. Smělého, navrátil se za vlády Vladislava Hermana (1080—1102), do Polska, získal si dovedností svou lásky národa a byl od strýce Vladislava s ruskou princeznou oddán. Avšak brzy náhle zemřel v mladém věku svém. Nejspíše otravili ho nepřátelé jeho zemřelého otce, obávajíce se Mečislavovy pomsty.

(*Dlugoš. Děj. pol.*)

Jakub Panský ze Střežetic, majitel dvorce v Plotištích, byv jednou roku 1573 pozván, nepohodl se tu s Bohuslavem Nejedlým z Vysoké, který jej, an dolů do síně scházel, kordem naskrze probodl.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Nepřátelé *Vacka*, pána českého, jej u bratra knížete Českého, Soběslava osočili, jakoby bratra Vladislava I. proti němu popuzoval, čemuž Soběslav víru dav, pomstu Vackovi přisáhal a od své družiny jej úkladně zavražditi dal 18. ledna 1113, načež opět ze země uprchnul. (*Děj. česk.*)

Jiří Zrinský, bán chorvatský, muž udatný, přijel do tábora Valdšteinova, kamž vyzván byl a zde byl otráven, jak se praví proto, že se s *Valdšteinem* nepohodl roku 1626, 18. prosince v 29. roku věku svého.

(*Jan Müller.*)

d) Škodí vlasti.

Soběslav, kníže Přemyslovec, jsa u krále Polského a slyše, že kníže Český Vladislav I. Otu v Olomouci zase usadil, sebral r. 1114 něco lidu polského a nenadále s ním do Kladské župy vpád učinil a před hrad Kladsko se přihrnuv, chtěl se ho zmocniti, aby z něho bezpečněji knížeti Vladislavovi v Čechách škoditi mohl. Zmocniv se pak Soběslav Kladska, ohněm ho zkazil.

(*Děje česk.*)

Na sjezdě v Plzni r. 1450 domlouval Jan Calta z Kamenné Hory, svak Jiřího z Poděbrad, *pánům Jednoty strakonické* dojímavě, mluvě o tom, kterak se spolčují s cizím knížetem (kurfirstem Bedřichem Saským), starodávným nepřítelem české země, kterýž kdež jest kdy mohl ke škodě anebo k hanbě tomuto království co učiniti, nad jiné

cizozemce vždy hleděl toho beze vší lítosti, a radost z toho měl i chloubu.
(*Fr. Palacký, Děj. nár. česk.*)

3. Škodí sobě!

Svatopluk, kníže Olomoucký, hněval se s Břetislavem II., knížetem Českým (1092—1100). Avšak r. 1096 se smířili. Svatopluk, když Břetislav s vojskem proti němu táhl, vstříc mu vyšel a na jedné hoře s ním se sešel. Když se tu potkali, zbraněmi na sebe dorážeti chtěli, avšak Svatopluk takto prý k svému vrchnímu knížeti promluvil: „Báťo, dobřeť jsem to věděl, že nám lidé naši lichotice nás chtěli užíti a mezi sebou svaditi. Poslechni mne, bratře můj, ty se mnou vždy v míru stůj a když nás smějí naši lidé vaditi, dejme se jim spolu zbíti; ať knížat, bratří nevadí, i ať svá těla na to sadí.“ Břetislavovi byla ta věc milá a takto jemu odpověděl: „Báťo, pravý jest ten vila (čili bloud), který pro řeč cizího, nepřítel jest svého bližního; a když nás smějí vaditi, dejme jim toho užíti. „Tajně se tu umluvili, že zjítra svedou boj jen tak na oko, kde v předu postaveni budou Vršovici se strany Břetislavovy, aby jich lid Svatoplukův pobil v boji — a tak *Vršovicův*, kteří knížata svadili, mnoho tehdy v boji bylo zbito.
(*Dalimil. Kron.*)

4. Chovej se k němu!

a) Odpusť mu!

viz i: „Smířlivost!“ „Velkomyslnost!“

Adam Smigielski, vůdce statečný partisánský na počátku XVIII. století, bojoval i proti *Augustu II.*, králi Polskému, konečně však vzdal se Smigielski roku 1714 kurfirstovi na milost který mu velkodušné odpustil.

Josef František Hurdálek, biskup Litoměřický († 1833), k lidem, kteříž ku vlastní potupě a hanbě své tajným záštím mu úklady činili, žádné nenávisti neměl a protož jednak nikdy o nich nemluvil, jednak ani jich ne měl na mysli.
(*Vinc. Zahradník. Čas. kat. duch. 1834.*)

Jaromír, kníže Český (1003 a 1004—1012), uslyšev, že bratr jeho Oldřich, jenž ho týral, ano i oči mu vyloupati dal, zemřel, ihned přichvátal na hrad pražský a našed tělo mrtvé svého bratra zlého již ve chrámě u sv. Jiří položené, zaplakal nad ním odpouštěje mu všecky jeho křivdy, synovce svého Břetislava lidu plesajícímu za pána představil.
(*Frant. Palacký. Děj. nár. česk.*)

Jagiello, velkokníže Litevský (1381—1386), chtěl na radu a pomluvu místodržitele Lidy a švakra Vojdila, hodného strýce svého Kjeystuta zavražditi. Avšak *Kjeystut* dozvěděv se toho, přepadl s vojskem Jagiella, Vojdila dal pověsiti, Jagiellovi pak daroval sice život, dal mu i velký poklad a kievické knížectví, sám pak stal se velkoknížetem Litvínským.
(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita, mučenník († 1581), jenž i v Praze blahodějně působil, navrátiv se do Anglie co missionář byl od jistého Eliota v zámku pánů Yates zrazen a přece se naň nehněval, a na znamení mu i připíjel v zámku tom. A když pak Kampiana v Londýně mučili, toliko modlitba k Hospodinu vycházela z úst jeho za mučitele své a častěji opakoval těm co jej mučili, že pro lásku Ježíše Krista odpouští vše vinníkům svým.
(*Ant. Rejzek, Kamp. životop.*)

Kazimír II. Spravedlivý, velkokníže Polský (1177—1194), zmocnil se opět města Krakova, kdež povstalo povstání vedené bratrem Mečislavem, spolu zajal i Mečislavova syna Boleslava. A Kazimír šlechetný brzy propustil bratrovce Boleslava na svobodu a smířil se s bratrem svým Mečislavem, odpustiv mu, tak že Mečislav nikdy více proti Kazimírovi nepovstal.
(*Dlugoš, Děj. pol.*)

Rudolf Maxmilian hrabě Lažanský, slavný místodržitel český za císaře Leopolda I. (1657—1705), byl na hostině ve Vídni od horkokrevného Vlacha Feremonta pro domnělou urážku kordem na smrt proboden. Zděšení v tom okamžiku bylo všeobecné, čehož Feremont uživ, utekl. Lažanský blízek smrti, odpustil vrahu svému a v krutých bo-

lestech po několika hodinách ducha vypustil. (*České listy 1887.*)

Adam Markovský, šlechtic polský, byl od obyvatelů města Kladska, husitův, r. 1604 strašně utrýzněn. A když nemohl již ani slovíčka promluviti a když mu bylo v Halbendorfu skrze jesuitu kněze Dětřicha svátostí oleje posloužено, dal ještě znamení, že protivníkům a vrahům svým rád odpouští, načež téhož dne 30. října u večer v Pánu usnul. (*Drahé kameny.*)

Přemysl Otakar I., král Český (1197—1230), milerád odpouštěl nepřátelům svým, pakli chybu svou poznali. (*Pokrač. Kosmy.*)

Roku 1467 byl *Ondřej Puklice ze Vstuh*, nejpřednější měšťan v Budějovicích, pro svou věrnost ku králi Jiřímu od německé chátry ve vlastním domě strašně ztýrán, pak před dům vhozen a konečně uvězněn. Ve vězení trpěl strašné bolesti, ale on dcery své ještě těšil a sebe, že mu Pán Bůh pro toto utrpení hříchy odpustí a končil těmi slovy: „Odpusť jim, milý Pán Bůh, neb nevědí, co činí!“ (*Děj. česk.*)

Vitovd, jemuž Jagiello, velkokníže Litevský r. 1383 otce zavraždil, smířil se upřímně s Jagiellem a odpustiv mu, žil s ním velmi přátelsky. (*Aug. Schlözer, Děj. Litvy.*)

Leta Páně 1115 v měsíci lednu psal Boleslav, kníže Polský, příbuznému svému knížeti Českému *Vladislavu I.* prosebný list, v němž se přimlouval za bratra Vladislavova Soběslava, aby mu odpustil, ana je oba tatáž matka pod srdcem nosila. Ať si vzpomene na slova Spasitelova, kteráž pronesl, když sv. Petr se Ho tázal, zdaž má svému nepříteli odpustiti sedmkráte: „Ne sedmkráte, ale sedmdesáte sedmkráte.“ A Vladislav těmito slovy pohnut, vskutku bratru svému odpustil, povolal ho nazpět do Čech a dal mu za úděl krajinu hradeckou. (*Cosmae Chron. boh.*)

b) Modli se zaň!

Bl. *Ondřej Bobola*, pocházející ze staré rodiny české, usadil se v Polsku. Tu vstoupiv do řádu Ježíšova a stav se knězem, sloužil za moru 1630 a 1633 horlivě nemocným. Musel od rozkolníků mnoho trpěti, až strašně mučen, bičován, za provaz po celou hodinu do města Janova vlečen, aniž by se víry své vzdal, od kozáka palašem bit a sekán jest. A tu jaké divadlo! Bobola v krvi své leže na zemi a oči svých obraceje k nebi, modlil se za své nepřátely a katany. A přece ukrutníci vypíchli mu dýkou jedno oko. Na to jej zavlékli do dvora, svlékli mu šaty a pochodněmi pálili ho na prsou a ledvích. Na hlavu dali mu trnovou korunu a stahovali tak hlavu jeho, že lebka div se neroztříštila; pak mu odřeli kůži ze zad i ze čtyr jeho posvěcených prstů kněžských a tloukli jej v líce, až mu vytřískali zuby. K tomu konečně píchali jej za nehty a pak posypali ječnými plevami, až neráznou ranou ukončili život jeho roku 1657. (*J. Havlů, Blahověst.*)

Svatý *Boris*, mučenník, Rus († 1015), byl úkladně od vlastního bratra Svjatopolka zavražděn; a tu umíraje, modlil se Bohu, řka: „Pane, nepokládej toho za hřích bratru mému a přijmiž duši mou!“ (*Ben. Kulda, Církev. rok.*)

Roku 1649 asi chtěl missionář jesuita *Matěj Burnatý*, v Rovensku sloužiti mši svatou. Rozhořčeni sedláci dopátrali se toho, přitáhli u velikém množství ku kostelu, obklopili svatyni, aby zbožného muže zavraždili. Tyž sloužil mezi tím při zavřených dveřích v kostele mši svatou a předvídaje hodinu smrti své, doporoučel ducha svého Bohu. Vstoupiv z kostela, směle hleděl jisté smrti vstříc. Raněn byv smrtelně oštěpem do čela, klesl na zemi. Kleče prosil jako jednou Štěpán Boha, aby odpustil zločinným vrahům. Tu bodl ho jistý sedlák podávkami do zad, jiný střelil ho do prsou a jiný usekl mu střední prsty pravé ruky. Ministrantům zasadili ničemové dvanáct smrtelných ran a hodili ho po té do hnojnice. (*Tanner.*)

Adam Kravarský, Slezan, proslulý jesuita († 1660), byl r. 1631 v Praze od Sasíků na mostě až do krve utrýzněn a zvláště na hlavě porouchán. Když přišel domů do kolleje s hlavou oteklou, vyzvídali bratři na něm, jak by byl přišel v tu nehodu? Dí jim Kravarský: „Na mostě zaneprázdňoval mne jakýsi jezdec; musím zítra za něho mši svatou obětovati.“ (*Drahé kameny.*)

Svatého *Ladislava*, krále Uherského a Chorvatského, patrona sedmihradského, rozeného v Polsku († 1095), znepokojoval velmi, ba chtěl i zavražditi bratranec Šalomoun baže po trůně. A sv. Ladislav nepřestal se modliti k Bohu, aby bratranci jeho vnukl myšlénky dobré a byl hotov postoupiti mu trůn královský, kdyby se nebyl obával nových nebezpečných zmatků a sporů. *(Ben. Kulda, Církev. rok.)*

Bl. *Jan Sarkander* byl roku 1620 křivě obžalován, jako by Poláky na Moravu byl volal, a uvězněn. Při výslechu udal Jan že do Častochova v Polsku k obrazu Rodičky Boží putoval. Avšak Bilovský vyšetřovatel nevěřil Janovi a rozkázal katovi, aby jej mučil. Jan padnuv na kolena, modlil se za nespravedlivé soudce a prosil Boha, by mu byl v bolestech nápomocen. Byv od kata na skřipci roztáhnut, nepřestával se modliti, volaje ustavičně v přehrozných mukách svých: „Ježíš, Maria, Anna!“ *(Jak. Procházka, Sborník Svatometh. 1885.)*

Když sv. *Václav*, kníže Český (928—935), ráno z chrámu ve Staré Boleslavi se vracel, přepadl jej bratr Boleslav Ukrutný a dobyv meče, udeřil jej po hlavě. Václav, silnější a zmužilejší, obrátiv se, pravil: „Což jsi umyslil?“ — I uchopiv jej, povalil jej a padl nad ním, řka: „To ti Bůh, bratře, odpusť!“ Na to pak muži Česta a Tyra ubili ve vratech sv. Václava knížete a Hněvsa probodl mu žebra mečem. *(Drahé kameny.)*

Dne 23. dubna 997 byl sv. *Vojtěch*, patron náš a od r. 982 druhý biskup Pražský, hlásaje slovo Boží pohanským Slovanům v pruské zemi, od těchto proboden. Ze sedmera ran, z nichž byli oštěpové vytaženi, proudila se posvátná krev. Umíraje, poroučel mučenník, duši svou Pánu Bohu a činil modlitbu za spasení vrahů svých. *(Drahé kameny.)*

e) Čiň mu dobře!

Blahovka jest neveliké město na úpatí hor krkonošských. Nalezá se v údolí, jímžto protéká řeka horská. Na severu i jihu vypínají se vysoké stráně, buď holé nebo lesy porostlé, činice krajinu divokou, rozháranou. V den sv. Petra a Pavla r. 1866. byla Blahovka k nepoznání. Po náměstí i po ulicích, po stráních i okolních lukách tábořili Prušáci. Přihrnulit se se dvou stran. Obyvatelstvo počalo útrapám těmto zvykati, neboť již týden před tím bylo zde více menších čet rozloženo. Lid ukryl co mohl, mladší mužové pak prchali, neboť se roztrušovala zvěst, že Prusové mladé muže odvádějí ke svému vojsku.

Jednoho dne obdrželo vojsko zprávu, aby ihned chystalo se k dalšímu pochodu. Na rychlo sháněny v městě i v okolí koně co přípřež. Ale kde vzíti nyní koně? V ten rozum zpraven byl i důstojník, jenž na úřadě purkmistrovském po koních se dotazoval. Však vojsko nevěřilo a prohledávalo stavení, stodoly i stáje. Blíže domu purkmistrova nalezen skutečně kůň — uschovaný ve stáji. Vojáci zuřili. Důstojník, jenž koně opatřiti měl, rozlícen vrazil s několika vojáky do domu purkmistrova. „Zrádce“, oslovil stařičkého purkmistra, „to nám zaplatíš životem svým.“ A namířiv bambitku k prsoum strachy se třesoucího muže, hrozil, že jej na místě zastřelí. Manželka purkmistrova a několik malých dětí klečely na zemi, prosíce úpěnlivě krutého důstojníka o milost. Pláč jejich kamenem byl by pohnul, ale surový vojín rozkázal, aby purkmistr ihned na náměstí byl odveden a tam popraven. Sběhnuvší se lid i vojáci hrnuli se na náměstí, choť i dítky stály neustále kvílíce před domem. Ještě několik okamžiků a drahý manžel a otec nebyl by snad mezi živými. V tom přicválalo několik vyšších důstojníkův do Blahovky. Jeden z nich vybočil a stanul před domem purkmistrovým dotazuje se, co se stalo. „Zabijí nám tatínka!“ volalť všickni. — „Kde?“ ptal se důstojník. — „Na náměstí, kam jej právě odvedli.“ — „A proč?“ — Matka stručně odpověděla co se stalo.“ — „Upokojte se —“ ujal se slova důstojník, „přivedu vám jej!“ Sotva to dořekl, již chvátal ulicí na náměstí, kde stanul před četou purkmistra obklopující. „Zadržte! Co se to děje?“ vzkřikl důstojník hlasem velitelským. Muž, jenž byl purkmistra zajal a odvedl, nesměle předstoupil

před důstojníka. Viděl, že jest mu mluviti s vrchním velitelem celého sboru, tábořícího v Blahovce i v okolí. Velitel přísně pohlédl na mluvícího, pak rozkázal, aby zajatý ihned byl propuštěn. Rodina s velikou radostí uvítala živitele svého, objímajíc a celujíc jej Za několik hodin bylo v Bláhovce opět ticho. Prušáci odtáhli ku městu T., kdež očekávána byla bitva.

V druhý den as ku dvanácté hodině, slyšeti bylo dunění v Blahovce. Vezli raněné vojíny. Mezi těžce raněnými nalezal se také důstojník, který v Blahovce zajal a popraviti chtěl purkmistra. V Blahovce, připraveny byly lazarety, v nichž měli ranění bojovníci býti umístěni. Když oznámeno to také onomu důstojníku, zachvěl se. I prosil, aby v Blahovce ho nenechávali. Však proseb jeho nedbáno Vojíni rozneseni do připravených obydlí a místní lékař, jenž byl zároveň purkmistrem, sotva stačil ošetřovati jich a potřebných rozkazův udíleti. Za nedlouho přišla řada na známého nám důstojníka. Raněný spatřiv lékaře, zarazil se; také lékař s podivem stanul u lože raněného, nemoha ani promluviti. „Život můj, pane doktore, jest v rukou vašich. Zajisté jste mne poznal a víte, že jsem onen, jenž vás zbaviti chtěl života . . .“ šeptal prosebně důstojník, „odevzdávám se do vůle vaší a do vůle Boží . . .“ — „Utište se, pane,“ přerušil řeč jeho lékař, „ujišťuji vás, že vynaložím všechnu péči, abych život váš zachránil. Zlé nikdy zlým, ale dobrým spláceti máme.“

A jak řekl, tak se též stalo. Úsilovné péči jeho podařilo se důstojníka uzdraviti. „Odjížděje z Bláhovky, jako dítě s otcem loučil se vojín s purkmistrem, jenž mu přátelsky ruku tiskl. Oči důstojníkovy zality byly slzami. Vzpomněl-li asi často na šlechetného lékaře? Zajisté

(*Fr. V. Kodym. V dětském světě.*)

Jos. Galuš, jeden z prvních křísitelů národních na Moravě a spisovatel († r. 1840) mnoho učinil pro chudé nemocné a pro školu. Za to dostalo se mu velikého nevděku. Nicméně Galaš pevně nesl všecko zlé a odplácel dobrým, jednaje šlechetně. (*Světozor 1885.*)

Sv. Hedvika, manželka Jindřicha I., od r. 1201 vojvody Vratislavského († 1243) zbojníkům a protivníkům svého manžela činila v žaláři dobře, posílajíc jim krmi, šatstva, košil a svíček. Byl-li Jindřich na některé velmi rozlícen, tož za ně tak dlouho před ním na kolenou prosila, až se udobřil.

(*Drahé kameny.*)

Kantakuzenos Cařihradský vydobyv vítězství l. 1345 neprodleně přitrhl do Xanthie, kde o bitvě ještě ničeho nevěděli. Přívrženci Monerlovi ihned se vzdali, lkajíce nad smrtí příbuzných a přátel. K manželce Monerlově, rodilé Bulharce, Kantakuzenos rytířsky se zachoval, s veškerým jměním ji propustiv do vlasti její.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Roku 1573 ucházel se císař a král Český *Maximilian II.*, o uprázdněný trůn polský. Avšak Poláci vyvolili si Jindřicha Francouzského, k císaři pak vypravili posla s vyřízením o vykonané volbě a s pozváním, aby oslavil poselstvím svým slavný pohřeb a exemie za zemřelého krále Sigmunda a se žádostí o svobodný průchod poslům jejich, kteréž mínili vypraviti k Jindřichovi do Francouzska. Maximilian všem těmto žádostem ochotně vyhověl, při tom však vyčetl poslancům polským nehostinské a nevlídné jednání s jeho posly i potupné řeči, které se mluvily na sněmích na zlehčení domu rakouského. (*Čes. mor. Kron.*)

Když na počátku tohoto století Francouzové do Solnohradu vtrhli, bylo vše vydrancováno, tak že mnozí neměli co jísti a s bídou zápasili. Jen jistý *Petr Müller* šťastně všecko, co měl, uschoval. Jeho soused, s nímž v nepřátelství žil, již po dva dni s manželkou a dítkami ničeho nejedl. Uslyšev to Müller, ihned ho skutkem potěšil a pokrmu poskytl Dojat dobrotou sousedovou, děkoval mu tento a prosil za odpuštění. Načež Müller: „Milý sousede, nyní tím více se milujme! Zde ti podávám pravici. Zůstanu tvým přítelem až do smrti. (*Prouberl.*)

Rakouský vyslanec ve Vatikánu v Římě hrabě *Paar*, pravý to katolík, byl několikráte od irredentistů vražedně napaden. Poslední útočník, schudlý krejčík, byl proto uvězněn a jeho rodina v nesmírné bídě. Ledva se toho

byl vyslanec dověděl, poslal jí značnou podporu. (*Čech. 1883.*)

Na sněmu říšském v Augsburku dne 15. máje 1275, jemuž císař Rudolf, hrabě z Habsburku předsedal, byl Přemysl Otakar II., král Český, jednohlasně ode všech knížat s Jindřichem Bavorským do achtu dán. Nejpřednější pak účastník a strůjce těchto úkladův proti Přemyslu Bedřich z Hohenzollern, purkrabí norimberský, přijel do Prahy, aby Přemyslu ústně oznámil, že jest všech práv, hodností a majetností v říši zbaven a tedy také království Českého a markrabství Moravského. A král *Přemysl Otakar II.*, ač mohl Bedřicha maje ho v moci, za rouhavé takové poselství alespoň vězením opatřiti, anebo jinak na úhlavním osobním nepříteli pomstiti; neučinil toho, ale propustil ho bez překážky zase do Němec.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Sigmund, císař a král Český (1436—1437), na učiněné mu bezpraví zapomínal a nepřátelům za zlé dobrým splácel. Necitelní dvořenínové, kteří velkodušnost mocnářovu nepochopovali, zlobili se nad tím, ba osmělili se mocnářovi to vytýkati, radíce mu, aby nepřátele mečem anebo vězením zahubil. Ale dobrý Sigmund jim odpověděl: „Nepozbudu se nejlépe svých nepřátel, učiním-li dobročiněním z nepřátel přátele?“ (*Šmíd. Hist. kat.*)

Proslulý *učenec* jeden vykládal bezčetným posluchačům svým, v čem záleží zákony čisté lidskosti. Prošel v přednáškách svých všecky moudré hlavy Řecka i říše Římské, až se postupem dostal i na Písmo sv. a v témže Písmě sv. na Nový Zákon. — Na chvíli poustav v důmyslné, nadšené řeči své, rozhlédl se po prostranném sále, v němž byla hlava vedle hlavy; posluchači tajili takořka v prsou svých dech, očekávajíce výroku, jenž, abych tak řekl, celé přednášky byl by korunou. A učitel slovutný, věhlasný mudřec ještě mlčí a ještě tak tkví bystré oko jeho na žácích, také již mužích dospělých, potom rozevírá knihu a čte hlasem hlubokým: podobenství o milosrdném Samaritánu. A když dočetl, podotkl pouze: „Pánové, po těchto slovech nemohu více mluviti. Toliko to pravím vám a prosím vás, přátelé drazí: „Jděte a učiňte též!“

(*Pastýř duchov. 1883.*)

Vladislav II., kníže Český, zvítěziv nad vzpourou mnohých pánů českých a strýcův svých, nezdráhal se r. 1143 odpustiti zpronevěřilým strýcům, když by se mu poddali. Předstoupili tedy před jeho trůn ve slavném shromáždění, kloníce se hluboce pod meči tasenými nad šíjemi jejich. I pamětliv jsa, že otcové jejich také byli otcové jeho, smířil se s nimi Vladislav cele, přísahal nikomu zlým nevzpomínati toho, co se stalo a vrátil Kunratovi, Otovi i Vratislavovi někdejší jejich ouděly v Moravě zase.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Gara, bán slavonský, držel se po Albrechtově smrti 1439 královny Alžběty proti Vladislavovi Polskému. A *Vladislav* šlechetně zachoval se k svému odpůrci zachrániv proti vlastním stoupencům život a svobodu jeho. (*Děj. rak.*)

d) Získej láskou!

Léta 1021 přitáhl Břetislav, syn Izjaslavův, vnuk Vladimírův na Novohrad, dobyl Novohradu a pobrav ssebou mnoho Novohradských i jmění jich, táhl zpátky do Polocka; a když přišel k řece Sudomíři, *Jaroslav* z Kyjeva v sedmý den jej tu postihl a porazil a Novohradské vrátil zase do Novohradu a Břetislav utekl do Polocka. Jaroslav se velkomyslně s Břetislavem smířil, uzavřev s ním pokoj, ano darovav mu i dvě města. Tou velikomyslností dojat zůstal napotom Břetislav povždy věrným přítelem a pomocníkem Jaroslavovým. (*Nestor. Letopis ruský.*)

Ctihodný *Jiří Vševolodovič*, kníže Vladimírský († 1238), pečlivě zachovával přikázání Boží a miloval netoliko přátely ale i nepřátely své.

(*Ben. Kulda, Církevní rok.*)

Sv. Josafata Kunceviče, arcibiskupa Polockého, mučenníka, apoštola Rusínů († 1623), nejednou bylo viděti, s jakou šetrností a přívětivostí se k svým úhlavním nepřátelům nese. Zval si rozkolníky k hostinám, anebo se pozval u nich sám, jen aby mohl příležitosti nabýti k rozpravě o náboženství.

(*Ant. Rejzek, Sv. Josafat.*)

Když svatý *Ladislav*, král Uherský a Chorvatský, patron sedmihradský, roz. Polák, († 1095) v souboji skolil krále Hunnů. tu v té tísni přišli prosit Rusíni a padše na kolena, vyznali vinu svou a slíbili vše učiniti, co by jim uložil. Šlechetný Ladislav odpustil a tak nepřítele ne násilím, ale dobrotou získal. *(J. Bílý, Legenda.)*

Když *Leopold I.*, císař a král Český (1657—1705), v turecké válce na pochodu z Vídně vzbouřené sedláky potkal, kteří císaři láli a vůdce se císaře otázal, má-li na ně vypáliti, odpověděl císař: „Nikoliv, neučiň jim nic zlého, neboť pokušení to pochází od Pána, Jenž mi jistě zase pomůže.“ *(Lewald.)*

Když car Ruský *Mikuláš* ke korunovaci do Moskvy přibyl, dal nenadále Alexandra Puškina, slavného básníka († 1837), ze statku jeho, kdež byl internován, zavolati. Puškin neočekávaje jiného než cestu do Sibiře, objeví se před carem. Mikuláš přijal jej vlídně, omlouval se skoro Puškinovi o nastoupení trůnu, řka, že ví, že jej Rusko nenávidí, poněvadž se myslí, že velkokníže Konstantina trůnu byl zbavil Omluviv se takto a připomenuv Puškinovi leta, v nichž zajisté byl zmoudřil, daroval mu konečně svobodu s tím politováním, že nic nepíše. „A leká-li tě censura,“ dí car konečně, „budu sám tvým censorem.“ A Puškin stal se z nepřítele přítelem carovým. *(Jan Lojka. Naši mužové.)*

Přemysl Otokar II., král Český, dobyv dne 12. prosince 1260 slavného vítězství nad Uhry u Kressenbrunnu, uzavřel s Uhry mír pro Uhry velmi obstojný. Roku pak 1261 sešel se Přemysl k velkonočním svátkům do Vídně, aby se tam s Uherským králem Belou IV. sešel a zavřený mír s ním obnovil a upevnil. A tu chtěl se Přemysl pro lepší utvrzení přátelstva s Belovou nejmladší dcerou Marketou oženiti, aniž by nějakého věna požadoval. Avšak Markéta vstoupila do kláštera. *(Děj. Česk.)*

Alexandr Vitovd, velkokníže Litevský († r. 1430), byl k nepřátelům velmi milosrdný a dobrotivý. Když mu někteří předhazovali, že Tatarům v Litvě a v Rusku mnoho země daroval, dal jim za odpověď: Dobrodiním zkrotne i nejdivočejší zvíře. *(Aug. Schlözer, Děj. Litvy.)*

R. 1117 sestoupil *Vladislav I.*, kníže Český, s trůnu a povolal naň bratra staršího Bořivoje a podrobil se sám jeho rozkazům. Dobřičký Bořivoj, octnuv se po dlouholeté bídě nenadále zase na vrchu moci a slávy, usiloval jako o závod prokazovati bratrovi vděčnost a lásku svou a ničeho nečinil bez vědomí bratrova. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Nesmrtelnost,

viz: „Duše I!“

Nespravedlnost,

viz i: „Násilí!“

1. Dopustili se, jest hanebná.

Boleslav II., Smělý, od r. 1077 král Polský navrátiv se z války v Kyjevě Ruském, kdež dosti dlouho se zdržel, do vlasti, vzbudil v národě polském všeobecnou nevoli tím, že pro nepořádky za jeho nepřítomnosti v zemi nastalé, ukrutně sobě počínal a žalářem i smrtí trestal též osoby nevinné. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Roku 1100 nastoupil vládu v Čechách kníže *Bořivoj II*, (1100—1107). A hle, tu se spravedlnost ze země české vystěhovala, a do nebes se obrátila: neboť to za právo v Čechách bylo zřízeno, aby vždy nejstarší vládl zemí českou, z rodu knížecího a celým knížectvím. Nyní arci dělo se vše bezprávně a Bořivoj II. v tom počátek učinil. *(Kosmas.)*

Léta 1745 dne 10. června volán byl kladský kaplan František Walter k ja-

kémusi nemocnému vojáku, na předměstí, aby mu udělil svátost sv. pomazání. Když přišel do brány, byl stráží zastaven a vzdor tomu, že nesl Nejsvětější, byl k rozkazu generála *de la Motte Fouque* na hlavní stráž ku profousovi poslán a zde čtyři hodiny vězněn. A na generálovi nikdo nesměl chtíti zodpovědění, proč tak učinil.

(*Václav Řezníček. Vlast 1888.*)

Za císaře a krále Českého Rudolfa II., (1576—1611) měl královský hejtman Měsíček z Vyškova spor se švakrem nejvyššího kancléře českého pana Zděnka z Lobkovic, markrabětem z Castiglione, kterýž pobyl nějaký čas v Praze návštěvou u pána z Lobkovic. Násilnický markrabě přepadl Měsíčka v jeho domě a tak jej zbil, že Měsíček zůstal polomrtev ležeti. Královský hejtman pohnal ovšem markraběte před soud a domáhal se toho obvyklým pořadem práva, aby násilník vzat byl na závazek. To však pan švakr *Zdeněk z Lobkovic* dovedl překaziti a markrabě odejel z Čech pryč, aniž by ho byl nějaký trest postihl.

(*Česk.-mor. Kron.*)

Koncem XVI. věku prodáno panství Velhartice rodině Perglarů, jimž po bitvě bělohorské vzato od císařského generála dona *Baltazara de Marradas*, ač Volf Otokar Perglar při vzdání se Sušice na milost přijat a při komisi konfiskační nevinu svou provedl.

(*Čechy.*)

Roku 1637 urval polský šlechtic Čaplinski násilně kozáku Chmelnickému statek jeho Subotovo a přivlastnil si i jeho ženu. A tu Chmelnický pospíšil k soudu, ale byl odbyt, že nemá zápisu psaného v knihách I obrátil se Chmelnický *k sněmu polskému* r. 1647 žádaje zadostiučinění, ale odbyli jej že nemá zápisu na statek, a ve příčině uchvácení ženy potěšili, že na Ukrajině krasavic je ještě dosti.

(*J. L. Pič Děj. nár. rusk.*)

Nespravedlnosti do nebe volající dopustili se na říši Polské *Prusko a Rusko*, vzavše sobě část Polska roku 1770. Roku 1772 dostalo i *Rakousko* část Polska a konečně se opět rozdělily tyto tři mocnosti o ostatní část Polska roku 1794.

(*W. Wl. Tomek. Novější děj. rak.*)

Hrabě Rudolf z Habsburku, císař Německý, jenž krále Českého Přemysla Otakara II. tak velmi pokořil smlouvami z roku 1276 a 1277, křiklavé nespravedlnosti se dopustil i tím a zvláště tím, že zrádce Přemyslovy bral v svou ochranu, je svými milými českými pány nazýval, jakoby oni byli bezprostředně pod mocí Rudolfovou

(*Děje česk.*)

Za císaře a krále Českého Matyáše (1611—1619) sami nejvyšší úředníci zemští, na př. *Vilém Slavata*, kteří ovšem měli předcházeti jiným správným a svědomitým plněním zákona, okázalým porušením majestátu dráždili druhou stranu ke krokům násilným. Tak činili i Vilém Slavata i Jaroslav *Martinic*, purkrabí karlštejnský. (*Ant. Gindely.*)

Při povstání stavu Českých proti Ferdinandovi II. na sněmu zemském r. 1619 stala se tuhá srážka mezi poslanci měst a poslanci obou vyšších stavů, jelikož *stavové vyšší* chtěli uvaliti na města poměrně vyšší břemena, nežli sami byli ochotni poskytnouti

(*Ant. Gindely.*)

Roku 1490 dal *Jeronym Šlik*, vrchní správce nad many celého kraje Loketského, za krále Vladislava II. z neznámé příčiny Mikuláši Pernšteinovi, staršímu mezi many loketskými dne 25. října v noci na hradě loketském bez soudu hlavu stíti.

(*Fr. Palacký, Děj. nár. Česk.*)

Roku 1609 za císaře a krále Rudolfa II protestantští stavové sněmovali v Praze proti vůli císaře. A po ten celý čas hrabě *Thurn* pilně po Praze verboval, až měl pohromadě ustanovený počet lidu zbrojného. 3000 lidu pěšího ubytováno v Praze ale jezdci posíláni jsou na venkov nejvíce na grunty pánů katolických, světských i duchovních, kteří s nimi velikou obtíž měli. Nehoda ta stihla zejména také nejvyššího kancléře a pana Martinice.

(*Ant. Gindely, Děj. povst. česk.*

Henik z Waldšteina, pán na Lomnici († 1623) dal přes svůj slib, Mizeru, tiskaře knihy, která roku 1615 vydána byla od Henika a kteráž politickým kruhům nemilá byla, uvězniti a bez žaloby, výslechu a rozsudku řádného odpraviti.

(*Jos. Emler.*)

V běhu měsíce srpna 1509 zatčeno bylo za krále Českého *Vladislava II.* devět nejzámožnějších měšťanův Starého Města pražského, aniž kdo uhod-

nouti mohl příčiny. Každý z nich se musel potom dvěma tisíci zlatými na svobodu vyplatiti. I pravilo se, že nic než tajné denunciace a nepřízeň rad královských a soudcův zemských k městům takovou nespravedlnost prý zavinily.

(*Fr. Palacký, Děj. nár. Česk.*)

Vladislav II., král Český (1471—1516), dal byl dříve, pod sekretem svým list na to, že soudcův zemských má býti rovný počet z obou náboženských stran, pod jednou i pod obojí, ale roku 1515 zápisem daným 6 srpna zrušil to a ustanovil, že král má míti vůli, dávati úřady bez ohledu na vyznání (ač velká byla většina utraquistů). (*Fr. Palacký Děj. nár. Česk.*)

2 Dochází trestu.

Jeden z nejpřednějších pánův českých *Markvard z Wartenberka a na Kosti*, bývalý nejvyšší mistr královské komory za otce vlasti naší české Karla IV., výrokem krále Václava IV v nějaké rozepři prohrál. A to bylo příčinou, že Markvard se stal prvním obnovitelem bývalých nepokojů v Čechách. Vypověděl totiž r. 1387 válku králi a celému království a hned dosti spojencův a pomocníkův našel. Za to královské vojsko hrady Markvardovy pobořilo a pana z Wartenberka zajali a do vězení odvedli (*Dj. česk.*)

U staroměstské radnice v Olomouci jsou blízko země zbytky starého orloje, kterýž zhotovil a sem postavil znamenitý hodinář *Ondřej Pohl*. Pověst vypravuje, že tento Pohl, když orloj olomoucký zhotovil, obviněn byl, že jen za pomoci zlých duchů dílo tak vzácné vykonal a proto, jakož i z té příčiny, že prý se Olomoučané báli, aby i jinému městu podobného nezhotovil, dali ho oslepiti. Nešťastný umělec vyprosil si ještě před svým oslepením milost, aby směl naposled podívati se do vnitř díla svého, což mu také dovoleno bylo. Když k orloji byl přiveden, sáhl na jisté místo ve stroji a ač toho nikdo nepozoroval, ulomil jakýsi nepatrný drátek. Ihned začaly hodiny velmi rychle jíti a bily nápadně rychle, až konečně zůstaly státi a nikdy již nemohly býti opraveny, ač mnozí se o to pokoušeli a četné odměny byly za spravení slibovány. Nyní již jen číselník poněkud jest zachován a u něho dvě podobizny.

(*Fr. Kodym. Zlaté lístky 1885.*)

Léta Božího 1433 vypuklo vzbouření lidu proti konšelům. *Páral* pak kožešník, nejprvnější konšel, ten byl utekl a schoval se u souseda v loži a tu nalezen jest a veden k rathouzu, spínaje ruce a říkaje s otrapy: „Ó milý králi!“ a než ho dovedli k rathouzu, majíce k němu velikou nechuť (neb velikou nespravedlnost lidem činil, peníze lidem chudým neb sirotkům vyzdvihoval a jich mocí požíval, jakož mu se zdálo) na rynku rozstoupivše se od něho, stříleli k němu a sekajíce jeho říkali: „Toť mých pět kop“, a jiní „Toť mých deset kop“, a on již byl bez duše dávno; a proto se chudina na něm po smrti mstila, litujíce své křivdy, již jest jim učinil; i přivedli ho před rathouz k jiným, kteréž jsou metali.

(*Staří letopisové čeští.*)

Pan *Sigmund Smiřický* († r. 1614) považován za nejbohatšího šlechtice v Čechách, jenž po všech výlohách uspořil ročně 100.000 tolarů. Při smrti držel 17 statků. Sigmund měl pět děti: tři syny a dvě dcery. V závěti odkázal statky synům, dcerám ustanovil jen věno na penězích, pojistil jim však i dědictví statků, kdyby zemřeli bez dědiců všickni synové a také strýc Vojtěch Václav Smiřický. V tomto případě se měly obě sestry rozděliti o dědictví.

Pro podezření, jakoby starší dcera Alžběta Kateřina udržovala rodinu zneuctívající lásku s jistým kovářem, byla od otce v jednom hradu střežena, avšak otec nezměnil ničeho v závěti. — Ze Sigmundových synů nejstarší zemřel ještě před smrtí otcovou; druhý Jindřich Jiří byl blbý a tak se stal neobmezeným pánem všech statků nejmladší Jan Smiřický, jenž taktéž umřel, jakož i strýc Vojtěch Václav a tak dědictví padlo na dcery, avšak blbý Jindřich potřeboval poručníka. Starší sestra, která až dosud držena byla ve vězení, měla právo na poručnictví. Mladší však Marketa sprostila se starší tím, že ji i na dále držela ve vězení a přičiněním manžela svého Jindřicha Slavaty u soudu vymohla si poručnictví nad bratrem jakož i správu statků. Lid se asi vším právem domníval, a o tom není

žádné pochybnosti, že podplacení hrálo úlohu. Pan Václav z Roupova, náčelník direktorů, dostal pod záminkou jisté náhrady 50.000 tolarů od Markéty Slavatové. Slavatovi učinili tak z pouhé lakotnosti a použili takových úskoků, aby jmění knížecí se nemuselo rozdělit. Bratr Vojtěch zemřel, podezření otrávení padlo na Markétu.

Roku 1619 Jindřich z Wartenberka osvobodil starší sestru Alžbětu Kateřinu a pojal ji za manželku, aby se obohatil a ozbrojil se v Jičíně. Zatím Bedřich Falcký dosedl na trůn český. Soud rozhodl však opět proti starší a uložila ji, aby také Jičín odstoupila sestře mladší a když Kateřina nechtěla uposlechnouti, usnesla se královská rada, vypraviti do Jičína komissi s panem Jindřichem Slavatou v čele a uloženo ji, aby zatkla paní z Wartenberka a ujala panství Jičínského pro paní Slavatovou. Měšťané Jičínští se vzdali a komisaři vše v zámku sepisovali. Eliška rozlítivši se, láteřila a chtěla si zapřáhnouti koně a odjeti ale lakotný Slavata toho nedopustil, poněvadž nechtěl, aby se vzdálili krásné koně, kteréž hodlal zabaviti. Tu zvolala Eliška, že chce raději zemříti, nežli aby žila v takové potupě. Komise pokračovala však sepisovati, Eliška pak odešla do své komnaty, pak šla do pracharny a tu najednou hrad vyhozen do povětří Byla to děsná katastrofa. Z osob, které byly na hradě, zahynulo 41 okamžitě, nebo za několik hodin. 14 osob bylo těžce poraněno a jen asi 10 osob vyvázlo s lehkými ranami. Komisaři zahynuli vesměs a mezi nimi i Slavata. Paní z Wartenberka, která byla již v stavu požehnaném, také za několik hodin skonala.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Vladislav II., od roku 1139 velkokníže Polský, bezprávně chtěl bratřím svým, Boleslavovi, Mečislavovi a Jindřichovy úděly jich odejmouti a napadal města a země jejich. A proto i duchovenstvo i šlechta opřela se hanebnému jednání Vladislavově a vyhnala ho z vlastního jeho údělu.

(*Kadlubek. Děj. polsk.*)

Nestřídmost.

1. Dopustí-li se jí, jest hanebná.

Roku 1526 přijeli poslové čeští do Vídně, aby arciknížeti *Ferdinandovi* oznámili, že za Českého krále zvolen jest. Po skončeném jednání zváni jsou poslové čeští, na druhý den na slavnou mši sv. do chrámu sv. Štěpána a potom na hrad k arciknížecí tabuli, kdež skvostně stolovali. Na stůl po 15 mísách se nosilo a všech krmí se 230 napočítalo. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

V XV. a XVI století panovala v *Rusku* velká nestřídmost v jídle i pití i mezi bojáry a vznešenými. Ano i při hostině u cara jedlo se, až se muselo vrhnouti a pilo, až smyslů byli zbaveni. Zvláště opilství panovalo u všech stavů i mužských i ženských, zvláště o dnech svátečních, kdež mužští i ženské opilí na silnicích ležeti zůstávali.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Rus.*)

Petr Vok z Rožmberka (nar. 1539) zdržoval se v pokročilejším veku neustále na třeboňském zámku a zde každodenně mimo svou tabuli 14 tabul dával a knížecky traktiroval, všeho všudy 192 osob. (*Ant. Gindely.*)

2. Škodí.

a) Zdraví, přivádí i smrt.

Léta *1439. Albrecht*, císař a král Český, že mnoho uherských cukratův neb melounův jedl, počal na ouplavici stonati, i také od ní dne 27. října v uherské vesnici, Nesmil nazvané, jsa starý 45 let, umřel a v Královském Bělohradě byl pohřben.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Anna, manželka císaře *Matyáše*, libovala sobě v požitcích chutné hostiny. Jídajíc více, nežli zažiti mohla, způsobila sobě záhy již rozličné neduhy. Následkem této nestřídmosti v jídle, v kterémž nikdy nedovedla se mírniti, ztloustla císařovna nadobyčej a způso-

bila si tím nemoc kteréž záhy dne 14. prosince 1618 životem svým podlehla.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Kateřina I, carevna Ruská, oddána byla nestřídmosti v požívání, lihových nápojů a tím si podkopala tak zdraví, že roku 1727 náhle zemřela.

(*Děj. rusk.*)

Roku 1743 zemřel v Praze dosti znamenitý malíř *Václ. Vavř. Reiner*, V mladém věku oddal se nestřídmosti a rozkošnictví; nalezal zálibu v pitkách a nočních potulkách. Od obyčejných hýřilů lišil se tím, že nezanedbával svého umění a že, co nočním hýřením promarnil, dovedl nahraditi přímo báječnou rychlostí a dovedností v práci. Nestřídmost ta arci ublížila i jeho zdraví. (*J. Arbes. Světozor 1886.*)

b) Škodí i duši.

Pompilius II., kníže Polský, odevzdal se rozkoši a nestřídmosti a proto nemohl ani moudře vládnouti ani udatně si počínati. Povždy byl první na útěku a nerad boj začínal a tak upadal z nepravosti do nepravosti až konečně bídně zahynul. (*Kadlubek. Děj. pol.*)

Rudolf II., císař a král Český (1576—1611) upadával zvláště v pozdějších dobách začasto i v zuření. A to jest jisté, že životem v každém ohledu nestřídmým, jmenovitě přílišným požíváním lihových nápojů sám částečně své pozdravení činil nemožným.

(*Ant. Gindely.*)

3. Proto se jí varuj!

viz i: „Střídmost!“

Vladimir Monomach, velkokníže Kyjevský (1113 - 1128), skvěl se přemnohými ctnostmi a synů svých k dobrému vedl, řka: „Neoddávejte se ani pití, ani na jídlo, ani na spaní!“

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rusk.*)

Neštěstí.

1. Na každého čeká.

Blahoslavená *Emma* († 1015), kněžna Korutánská, provdala se za knížete Viléma, jenž po několikaletém šťastném manželství s povolením choti své Emmy putoval do svaté země. Svatá Emma ovdověla a obou synů svých pozbyla smrtí neuprosnou.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Blahoslavený *Hroznata*, pán český, zakladatel klášterů († 1217), navštíven byl neštěstím od Pána Boha. Oženiv se dočkal se po několika letech synáčka. Ale sotva byl nad dědicem jména a bohatství svého zaplesal zemřel mu týž prvorozenec a za ním brzo i matka hořem uhnětená odešla na věčnost.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Michael Lermontov, šlechtic a přední básník ruský († 1841), byl nešťasten následkem jedné ody, k níž smrt Puškina příčinu zavdala, propuštěn byl mladý básník z gardy a poslán na Kavkaz do vyhnanství, v kterémž větší část svých spisů složil a kdež i život svůj skončil

(*J. B. Kořínek. Čas. česk. Mus. 1853.*)

V bitvě pod Vyšehradem dne 1. listopadu 1420 potkal nejtruchlivější osud pana *Jindřicha Kravaře z Plumlova*, hejtmana markrabství Moravského, kterýž byl sám s dvěma tisíci své čeledi ku králi Sigmundovi sobě pro nevěstu přijel a smrtelně raněn v zajetí upadl, načež od Pražanů na hřbitov u sv. Pankráce přenešen tam vyzpovídav se a požádav večeři Páně pod oboji způsobou duši vypustil.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

František Prešern, znamenitý básník slovinský († 1849), měl mnoho osobních nepřátel a zažil všelikých útrap v životě svém (*Jan Gebauer.*)

Když se roku 1276 *Přemysl Otokar II.*, král Český, tak velmi pokořil Německému císaři hraběti Rudolfu z Habsburku, museli věrní přívrženci v Rakousích i druhých odpadlých zemích úkory a křivdy všeho druhu snášeti a

brzo braly se houfy loupeživých rytířův a chlapův, kteří jsouce vedeni od přednějších pánův bez trestu do Čech a na Moravu na dranc a loupež sobě vycházeli. (*Děj. česk.*)

Štěpán Uriš III, král Srbský, neštěstí velmi podroben byl. V mládí byv držán v zajetí tatarském na dvoře Nogaje chána, později od otce pro vzpouru napolo oslepen a do Cařihradu ve vyhnanství poslán. Nešťastný panovník ten skonal časnou smrtí. Bojaři povstali proti němu a tu na útěku chycen a na hradě Zvedanu udáven l. 1331. (*Konstantin Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

2. Prospívá duši, spasení.

Alžběta Přemyslovna, manželka krále Českého Jana Lucemburského, byla r. 1319 od svého manžela zapuzena, od svých dětí odloučena a na Mělník dovežena. Neštěstím tím přilnuli Čechové tím více ku královně, jmenovitě Pražané a pan Vilém Zajíc z Waldeka pan Petr z Rosenberka a Vilém z Landšteina. Na jich prosbu ubytovala se královna v Praze. Avšak r. 1322 vystěhovala se královna do Bavor, odkudž se zase teprv 1325 do Čech navrátila a tu se svými dětmi žila jako smutná vdova dílem v Praze, dílem na Mělníce věně svém; její královský dvůr byl chudý a prostředky k živobytí sotva že jí vystačily. Zanedbána jsouc od svého manžela hledala nyní útěchu v Bohu milých, pobožných skutcích a v dobročinnosti. Tak založila r. 1325 ze svých skrovných důchodů v Rouchovanech na Moravě nový chrám ke cti P. Marie. (*Děj. česk.*)

Geraml, šlechtic, žil u dvora vídeňského a bojovav proti Francouzům, upadl v zajetí a držán jest ve vězení až do pádu císaře Napoleona I. (1815). Neštěstí naň takový dojem učinilo, že dosáhnuv opět svobody, do řádu trappistů vstoupil, o čemž sám píše: „Stal jsem se trappistou a jsem rád, že mohu vzdálen jsa hluku světského, činiti pokání; pokáním konejším Boha za své hříchy. Poznal jsem marnost světa a svá provinění a proto jsem vstoupil do řádu trappistů, abych v něm pracoval, modlil se, plakal a na slámě a popeli zemřel.“ (*Geramb.*)

Sv. Jan Kapistran († 1456) měl co místodržitel to neštěstí, že se lid proti němu vzbouřil a že byl uvězněn, aniž by se ho byl král ujmul. A hle, neštěstí to bylo příčinou, že opustiv svět, stal se františkánem a velikým Svatým. (*J. Bílého Legenda.*)

R. 1340 oslepl král Český *Jan Lucemburský* cele i na druhé oko, tak že od té doby nikdy více světla Božího spatřiti mu nebylo. Neštěstí toto v mysli jeho způsobilo dojem hluboký a trvalý, od té doby stal se rozvážlivějším, mírnějším i pobožnějším; ještě téhož roku uloživ poslední vůli, umínil si také založiti v Praze klášter kartouzský. (*Fr. Palacký. Děj. nár. česk.*)

Markéta, dcera krále Českého *Jana* stala se provdaná byvši za Jindřicha, vévodu Bavorského, roku 1339 vdovou. Po druhé pak se měla provdati za Polského krále Kazimíra. Kazimir přijel již s velikou slávou a mnohými skvostnými dary, a činily se hlučné přípravy ku svatbě. Markéta se však mezi tím roznemohla a zemřela a pochována jest na Zbraslavi. Král Jan, jenž dceru tu nejvíce miloval, považoval smrt dceřinu jakož i lid za trest Boží a šel do sebe, obrátil se a konal pobožné skutky za svůj hříšný život. Ještě téhož roku položil základ k novému klášteru blíž předměstí Oujezdského na Malé Straně pro řád kartouzský, by se zaň modlili. (*Škola B. Srdce Páně 1876.*)

Ivan Vasiljevič Šeremetěv vyznamenav se v bitvách, povýšen jest do stavu bojarů. Avšak upadnuv v nemilost carovu, odešel do pustiny bělozevské, kde do kláštera vstoupil a tam roku 1578 zemřel. (*Děj. rusk.*)

Václav II., král Český (1283—1305) měl teprv 12 let věku svého, když měl své panování počíti. Pět let před tím trávil 5 roků téměř co zajatec a hanebného poručníka svého Oty. A tu všelikým nedostatkem a zanedbáním celý umořen byl slaboučký a velmi chatrného zdraví; za to však otužil ducha svého za těchto pět let svého nuceného přebývání mezi neupřímnými lidmi a nabyl takové pevnosti ve své povaze, jaká v takovém mládí ovšem neobyčejná jest. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 1404 stala se s králem *Václavem IV.* po rozličných neštěstích a nehodách podstatná změna. Prošel byl školu neštěstí, do kterého sám vlastní vinou byl upadl a to jeho mysl hluboce dojalo a ducha jeho k větší poněkud samostatnosti, opatrnosti a činnosti povzneslo Již se nyní dal méně voditi cizími úmysly, nebyl ani tak neustanovený ani svéhlavý, jako dříve prospěl ve známosti lidí. Od té doby brával s větší rozvahou žezlo vlády do ruky i ačkoliv v ničem nekvapil, uměl přece také i s důrazem jednati, kdekoliv potřeba kázala.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Denis Ivanovič Fon-Vižín, ruský dramatický spisovatel (nar. 1745), získal si velikou slávu. I raněn jest mrtvicí, která jej zbavi a užívání nohou, rukou a z části i jazyka. V takovém stavu prožil deset let a napsav „Zpověď" dýchající křesťanskou pokorou a kajícností za minulý život, zemřel roku 1792. (*Vjazemský.*)

3. Počínej si!

a) Nezmalomyslni!

Říkává se, že člověk povahu svou nejlépe osvědčuje v neštěstí, že tehdy nejlépe ukáže svou mravní sílu, dovede-li nepříznivému osudu mravně vzdorovati. A první myšlénka zimního krále Českého *Bedřicha Falckého* po bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620, jakmile se přesvědčil vlastníma očima o porážce armády, byl útěk, místo aby pamatoval, kterak by Praha mohla býti obhájena a tak koruna jeho zachráněna Dal totiž manželce své rozkázati, aby co nejspěšněji se odebrala na Staré Město. (*Ant. Gindely.*)

Matyáš císař a král Český (1611—1619) uslyšev, že s avové Čeští v Praze dne 23. května 1518 s oken vyhodili místodržící Martinice a Slavatu do příkopu hradního, nechtěl k sobě půl druhého dne nikoho pustiti, ani jísti, ani se žádným mluviti. (*Ant Gindely.*)

Roku 1530 musel se *Pašek*, jenž až dosud takořka neobmezeně v Praze vládl, upadnuv u krále Ferdinanda I., v nemilost, z Prahy vystěhovati. A tu mu brzy po sobě r. 1531, žena i dcera zemřely, o čemž se pronesl, že je to neštěstí, jako by mu obě ruce upadly. Syna byl již před tím za hlučnějších dnů svých ztratil. Milá Toušeň jeho zkázou ohně jest poražena, kteryžto oheň dvůr, mlýn s obilím ve stodolách a ve stozích i s dobytkem ve chlévích zachvátil. Rány ty naň tak účinkovaly, že ani tři léta živ nebyl; umřelť dne 22. března 1533.

(*Zap. Čes. morav Kron.*)

V bitvě pod Bělasicí r. 1014 zajal Vasil, císař Byzantinský, 15.000 Bulharů, jež dal oslepiti a poslal k Bulharskému caru Samuelovi. *Samuel*, vida je tak svelepě zohavené a v takovém počtu přicházeti, smyslův zbaven k zemi klesl a po dvou dnech skonal 15. září 1014. (*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Alexandr Vasiljevič Suvarov, ruský generál († v Petrohradě 1800), upadnuv dvakráte v nemilost u cara Pavla I., ubytoval se po svém příchodu do Petrohradu u své neteře v jedné odlehlé čtvrti, kde následkem zármutku nemoc jeho se zhoršila, tak že za 16 dní po svém příchodu zemřel. (*Děj. rusk.*)

b) Uteč se k Bohu!

Za časů *Břetislavových* ukázala se jedenkráte při slavnosti sv. Petra a Pavla veliká a jasná duha nad Vyšehradem a trvala 3 dny bez proměny. Jiným rokem veliké zemětřesení bylo a po tři dny trvalo, tak že se lid domníval, jako by soudný den se blížil. *Šebíř* biskup uložil půst, sám na zemi se prostřev, Pánu Bohu se modlil, nejedl ani nepil, až zemětřesení přestalo. Tím věž od Neklana nad branou vyšehradskou vystavená padla, čímž Vyšehrad jedné okrasy zbaven jest.

(*V. Ruffer, Hist. Vyš.*)

Roku *1262* za Českého krále *Přemysla Otakara II.* panovalo v Čechách veliké sucho I ustanoven byl den k veřejnému modlení a putování z hradu a měst pražských do blízkého kláštera břevnovského V processí nešen jest zvláštní sv. ostatek, totiž rámě svaté Markéty Jakmile prosební průvod do Břevnova přišel tu se hned ukázala mračna na nebi a práhnoucí zemi svlažujícím deštěm občerstvila. Na památku toho dobrodiní dáno jest rámě

sv. Markéty klášteru břevnovskému, kterýž napotom zván „u sv. Markéty.“ A později kdykoliv Bůh českou zemi velikým suchem navštívil, nosívalo se rámě sv. Markéty u slavném průvodu při modlitbách a zpěvích. (*Děj. česk.*)

Když r. *1465* až 1467 *v Rusku* mor panoval a strašně řádil, utikali se zbožní k Bohu o pomoc. Stavěli kostely, přinášeli hojné obětě, zakládali kláštery, trvali na modlitbách, postili se a konali rozličné jiné milosrdné skutky. (*Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

František Josef Sláma, kněz církevní a spisovatel (nar. r. 1792 v Bojenicích), postižen byl r. 1824 mnohými nehodami a ztrátou otce a rozličnými starostmi. Vším tím byl Sláma nemálo sklíčen a zbědován; avšak neztrácel důvěry, anobrž zmužil se brzy zase, doufaje, že vyšší Prozřetelnost vyvede jej ze všech těchto nesnází a obrátí to vše k jeho dobrému, což se i stalo.

(*Ant. Rybička.*)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a spolu patron český († 1038), mnohých neštěstí zakusil, která všecka trpělivě snášel. Vypuklo proti vládě jeho vzbouření, po tři léta byl hrubě nemocen; ze všech dítek zbyl mu jediný Emerik a i ten, když mu bylo 24 let, zemřel. A (Drahé kameny.) hle, od té chvíle byla jeho pobožnost ještě mocnější, jeho láska k Bohu čistší, dobrota k chudému lidu a duchovenstvu štědřejší a všechen život jeho dokonalejší.

c) Snášej trpělivě!

Bořivoj II, kníže Český, zemřel dne 2. února 1124 ve vyhnanství na cizí půdě v Uhřích. Nešťastný kníže ten, dvakráte na Český trůn posazen, třikráte ze země vyhnán a šest let v německém vězení držán byl, až i v cizině umřel. Všecka tato neštěstí snášel Bořivoj s myslí klidnou a odevzdanou do vůle Boží. (*Kosmas.*)

František Doucha, kněz a plodný spisovatel náš (nar. r. 1810 v Praze), kaplanovav 4 měsíce musel vstoupiti pro churavost na stálý odpočinek. Roku 1858 stihla Douchu nová nehoda, že k posavádním neduhům přistoupil nový — dostaltě do pravé ruky tak zvanou písařskou křeč, která mu psaní tou rukou naprosto nemožným činila. A všecko to snášel Doucha s obdivuhodnou trpělivostí. (*Osvěta 1885.*)

Po osudné bitvě na Bílé Hoře dne 8. listopadu 1620 dali se hned druhého dne ráno i královna *Eliška* i král Bedřich Falcký z Prahy na útěk. Vypravuje se, že královna i na útěku tomto, mnohem důstojněji si počínala, nežli její manžel. Klidně a důstojně nešťastný svůj osud snášejíc, Bedřicha zahanbovala. (*Ant. Gindely.*)

Eudoxia Feodorovna, první manželka cařе Ruského Petra I., byla od něho pro výčitky, že jí jest nevěren, roku 1696, šest roků po porodu prince Alexeje Petroviče zapuzena. Eudoxia odřekla se trůnu bez reptání a vstoupila do kláštera (*Děj. rusk.*)

Josef Hauser, farář Perucký (nar. 1764), přišel ve válce roku 1815 o své celé sklízení na poli a roku 1836 ohněm o celou schránku svého obilí a co mu nejmilejšího bylo, o svou mineralogickou sbírku a schránku vzácných technologických modelů. Neštěstí to snášel s největší trpělivostí.

(*Čas. kat. duch. 1839.*)

Dověděv se z Vašeho listu (*Antonína Marka*) o úmrtí paní sestry turnovské, litoval jsem i moji domácí srdečně Osudné rány jsou přetěžké a přece nevyhnutelné. Dlužno šíji podati a těšiti se tím, co zůstaveno. Takové nehody učí nás, kterak píliti máme o to, abychom užili každé chvilky Bohem popřané ku svému štěstí, kamž alespoň na druhém místě náleží, přátelství. Milujme se vespolek a hledejme útěchy jeden na srdci druhého

(*Jos. Jungmann. Listy Ant. Markovi. Čas. Mus. kr. Čes. 1883.*)

Císař *Maximilian I.* po smrti své manželky mnohá neštěstí, musel snášeti. Umřelť mu syn František a syn Jiří; Flanderští převzali proti vůli otcově syna Filipa v opatrovnictví; dcera Markéta zasnoubena králi Ludvíku a do Francie přivezena, ztratila všecky země, jež jí manžel věnoval. Tak se stal císař druhdy tak bohatý opuštěným a nešťastným, slouže mnohým ku posměchu. Všecko to však snášel Maximilian s podivuhodnou trpělivostí.

(*Caspinianus.*)

Andrej Ivanovič Ostermann, státník ruský, jenž za carevny Anny Ivanovny (1730–1740) u velikém úřadu a bohatství byl, odsouzen jest od cařice Alžběty Petrovny k doživotnímu vyhnanství na Sibiř roku 1742, kdež i zemřel. Ostermann snášel trpělivě osud svůj a trávil svůj čas vyučováním dítek gubernátorových a jiných.

(*Děj. rusk.*)

Přemysl Otakar II., král Český (1253–1278), snášel veliké pohanění, že mu bezprávně odejmul Rudolf Habsburský Rakousko a Štýrsko. I musel sáhnouti ku zbrani, avšak zradou hlavně Záviše z Rosenberka musel i Čechy a Moravu od císaře Německého v léno vzíti. Tu když v stanu kleče jako vasal císaři sliboval poddanost dal Rudolf najednou stan rozevříti a král Otakar přede vším vojskem a přede všemi zástupy klečel tu zahanben. Hanbou tou poznovu sáhl Otakar ku zbrani, až opět zradou v bitvě padl.

(*W. Wl. Tomek. Děj. král. česk.*)

Szajnocha Karel, slavný dějepisec polský (nar. se r. 1818), měl r. 1857 chorobu oční, i odebral se do Ostendy na zotavení, ale vrátil se slep na obě oči, kteréž neštěstí snášel odevzdaně do vůle Boží. (*Jos. Kodán*)

Ludevít Štúr, proslulý národovec a spisovatel slovenský († 1856), snášel odhodlaně veliké rány osudu, jakými býval shusta zastižen. (*Ant. Springer.*)

Jan Bedřich ze Švamberka († 1659) zakusil mnoho neštěstí. Roku 1644 vyhořel hrad jeho Švamberk ohněm nenadálým; r. 1647 hrad Třebel sbořen, při tom celé panství spustošeno, kteréžto rány osudu s trpělivostí obdivuhodnou snášel (*Fr. Doucha.*)

Šimon Vrána, farář v Mirovicích, český spisovatel († 1856, v posledních letech života svého oslepl, kteréž neštěstí snášel s obdivuhodnou trpělivostí.

(*Ant. Rybička.*)

Stanislav Vydra, spisovatel a professor matematiky, první křísitel národa Českého († 1804), oslepnul r. 1803 na dobro na obě oči. Avšak nehodu tu snášel trpělivě a s opravdovou křesťanskou oddaností, modle se horlivě za své brzké pozdravení. Roku 1804 pozbyl téměř sluchu svého A tu nepozůstávalo zbědovanému starci ničehož jiného, leč modliti se a snášeti politování hodný osud svůj s křesťanskou trpělivostí a úplnou oddaností do vůle Boží, což on také — jsa zvyklý vše dobré i zlé naň až dosud přišlé oddaně z rukou Prozřetelnosti přijímati — beze všeho reptání činiti neopomínal.

(*Ant. Rybička.*)

Nevděk k lidem.

1. Jest hanebný, odplata tohoto světa,

viz i: „Přízeň 2!“ „Sláva 2!“

Albrecht Rakouský, jenž přičiněním Václava II. (1282—1305), švakra krále Českého se stal Německým králem, odměnil se svaku svému za tolikerá dobrodiní ničemně a hanebně, že r. 1303 spojil se s jeho nepřáteli.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. česk.*)

Roku 1174 dne 29. června byl veliký kníže ruský Ondřej Jurjevic úkladně zavražděn. Klíčník Ondřejův *Ambal*, jehož byl nebohý kníže dobrodiním obsypával, spojil se s vrahy, odňal tajně z komnaty Ondřejovy meč, meč to nešťastného, taktéž úkladně zavražděného knížete Gleba, aby se jím brániti nemohl a vydal ho hanebník vrahům.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Mezi těmi, kteří se z konšelů pražských roku 1394 králi Václavu IV. stali nevěrnými, bylo několik, kteří byli mu povinni vděčností, jako *Anděl* apotekář nebo Herdegen Fulcner z Norimberka.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Léta 996 pozbyli Bulhaři pevného Drače zvláštním případem. Do zajatého *Ašata*, syna Taronilova, zamilovala se dcera Samuela, cara Bulharského. Na

opětované prosby dceřiny otec sňatku svolil a po svatbě zetě poslal do Drače, odevzdav mu správu tamní krajiny. Arménský mladík však zlým se odplatil tchánovi. Pomocí řeckých měšťanův Drač vydal byzantinskému loďstvu; choť jeho, Bulharka, pomáhala k zradě vlasti své

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Když císař *Bedřich I.* dne 8. června 1169 všem knížatům německým veliký sjezd do města Bamberka na hod Boží svatodušní položil a také arcibiskup Solnohradský Vojtěch se svým otcem králem Českým Vladislavem I tam přijel, aby od císaře regalie arcibiskupství svého v léno obdržel, císař v neobyčejném rozhořčení svém tak daleko šel, že ani krále Vladislava, ani arcibiskupa Vojtěcha před sebe nepřipustil. Zapomenul nevděčný císař na ty mnohé služby, které mu král Vladislav v Italii prokázal. *(Děje česk.)*

Když r. 1621 *Bethlen*, kníže Sedmihradský, v Mikulově mír s císařem Ferdinandem II. uzavřel nepamatoval nijakž na falckraběte Bedřicha, tak že zmařeny byly veškery naděje, které snad on a přívrženci jeho skládali v uzavření míru. Co se týče markraběte Krňovského není prost křiklavé nevděčnosti neboť nedá se upříti, že jen pomoc markraběte Krňovského zjednala Bethlenovi možnost, aby vtrhl na Moravu a dobyl tam četných osad a měst, jelikož markrabě měl potřebná děla a pěchotu. A Bethlen byl tedy povinen osud markraběte a vojska jeho nějakým způsobem zabezpečiti.
(Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.)

Byla temná únorová noc (dne 25. února 1634). Nejvyšší velitel vojsk císařských Albrecht z Waldšteina chystal se k odpočinku v městském domě chebském bez starosti. Chýlilo se k deváté hodině večerní. V předsíni rozlehly se náhle hluk a hádka. Waldštein polosvlečen stál u okna; tímže však okamžikem vrazil do světnice setník jeden *Devereux*, Waldštein rozepjav ramena, pokročil mu vstříc, ale ani nehlesl a klesl k zemi s proraženými prsy. A kdo pak byli ti jeho vrahové? — Byli to lidé, které on z prachu země pozdvihl, které plukovnickými a důstojnickými patenty obdařil. Byli to lidé, kterým on důvěřoval a věnoval své nejlepší přátelství. Setník Devereux a Gordon, velitel chebský.

(V. Beneš Třebízský. Pravdou k životu.)

Svatý Vít, patron český, mučenník († 303), vymítil ze syna císaře Diokleciana ďábla ve jménu Pána Ježíše. A nevděčný *Dioklecian* dal světce, že modlám nechtěl obětovati, nejprv do žaláře uvrhnouti a pak umučiti.

(Drahé kameny.)

Po osudné bitvě na Bílé Hoře byl r. 1622, Karel z Žerotína, jsa protestant z Moravy od císaře *Ferdinanda II.*, vypovězen a odstěhoval se do Slezska, ač při povstání věrně při císaři držel a velmi mnoho platných služeb mu prokázal. Ba i nejvěrnějšímu a nejzbožnějšímu přívrženci císařovu i konfiskace statkův se dostalo.

(Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.)

Roku 1273 zvolen za císaře Německého hrabě Rudolf z Habsburku a vyjednáno spolu, aby Přemyslu Otakarovi II., králi Českému, odňaty byly země: Rakousy, Štýrsko, Korutany a Krajina. A nepřátelé Otakarovi v těchto zemích Rudolfa k sobě volali, ba i *Filip Korutanský*, jemuž krátce před tím Otakar úřad zemského hejtmana v Korutanech svěřil, ten Filip byl nyní jeden z prvních a nejhorlivějších stranníkův Rudolfových. Porušiv podruhé slib věrnosti Přemyslovi daný, odešel z Korutan přímo k Rudolfovi do Němec a Rudolf přijav věrolomného zrádce milostivě, Korutany, ač jich ještě neměl, mu v leno dal.

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Po bitvě na Bílé Hoře a po přemožení vojska českého r. 1620 hrabě Šlik, obávaje se šťastného vítěze Ferdinanda císaře, svého Českého krále, do Lužic a potom i do Fojtlandu ustoupil, ale kurfirst Saský k radě nějakého D. H. (snad doktora *Hoe* nazvaného), téhož hraběte nepřítele úhlavního, poručil ho, ač v své mladosti dobře zasloužilého hofmistra svého, dne 18. března měsíce r. 1621 skrz jednoho svého rytmistra saského v zemi fojtlantské, jíti k sobě do Drážďan, ihned také do Prahy dodati. Oni potom na Staroměstském náměstí sťat a hlava i ruka jeho na bráně mostu pražského k divadlu vystrčena byla.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Hynek Václav Richter, Moravan, jesuita, missionář mezi Indiány, měl ve své osadě *Indiana*, jehož byl maličkého okřtil a Hynkem nazval; toho velice miloval a dobrodiním všelijakým obsejpal. Však se mu právě ten zlým odsloužil. Že vsi do vsi běhaje, naváděl osadníků, aby missionáře pobili a vojáky španělské skolili. Jidášovo símě ujalo se. Tehdáž putoval Hynek Richter do nových vesnic Péru zvěstovat jim blahé učení Páně. Zaskočil ho zrádce Hynek s hlukem Kunibů a vztáhl naň první vražednou pravici. Ubili otce svého Hynka Václava Richtra měsíce listopadu léta Páně 1696

(*Drahé kameny.*)

Jiří Utěšinovič, biskup, zachoval i mocným jednáním svým i udatnosti mladému Janu Sigmundu Zapolskému Sedmihradsko a staral se oň jako vlastní otec. Avšak za vše to prohlásila matka Janova, královna *Isabella* roku 1551 Utěšinoviče za zrádce a obrátila se se žalobami proti němu k portě.

(*Wácsl. Wl. Tomek. Nejnov. děj. Rak.*)

Ivan IV., Vasiljevič, ukrutný car Ruský (1534—1584) byl zajisté největší nevděčník na světě a dal mnoho mužů, kteří zaň v bitvách krváceli a říši velmi prospěli, i zavraždit. Tak dal proslulého vojvodu Knesa Alexandra Gorbatyi Suskiho, jenž zvláště Kazanského carství mu vydobyl, i se sedmnáctiletým synem odpraviti

(*Arn. Herrmann. Děj říše Ruské.*)

Borotynský vydobyl pro cara Ruského *Ivana IV.* říše Kazanské, kdež mnoho byl vytrpěl, aby vlasti své prospěl. A jak se mu 60letému starci Ivan ohava v lidské podobě odměnil. R. 1573 na lživá všelijaká udání sluhy Borotynského dal ukrutník muže tak zasloužilého svázati, mezi dva ohně položiti a poznenáhlu mučiti a péci. Ivan sám uhlí k tělu Borotynského přihrňoval. Napolo upečen a sotva ještě dýchaje, byl do Belofero odvezen, avšak na cestě již zemřel (*Karamsin*)

Jagiella, syn velikého knížete Litevského, uznán po smrti otce svého r. 1377 od strýce udatného Kenstutijiho za velikého knížete Litevského. Poznav však Kenstutij, že Jagiello ho chce ze světa zprovoditi, dal Jagiella zpoutati ve Vilně, propustil ho však brzy zase na svobodu, avšak podržel pro sebe Litevsko a Jagiellovi dal Vitebsko. Nevděčný Jagiello přilákal strýce Kenstituja zrádně k sobě a dal ho ve vězení zardousiti.

(*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Alexěj Daniljovič Basman mnoho bojoval a hrdinně proti nepřátelům Ruska a r. 1570 vyzradil caru *Janu Hroznému* spiknutí. Dal všecky spiklence schytat, byl však i sám uvězněn, mučen a konečně od vlastního syna, mladého Fedora, zabit. (*Kurbsku. Děje rusk.*)

Léta 1084 přišel *Jaropluk* ke Vševladovi, strýci svému, na Velikou noc. Téhož času utekli dva Rostislavci od Jaropluka a přešedše zase, Jaropluka vyhnali; i poslal Vševlad Vladimíra, syna svého, vyhnal Rostislavice, i posadil Jaropluka ve Vladiměři. Léta 1085 Jaropluk pak chtěl táhnouti na Vševlada, poslouchaje zlých rádců. I poslal Vševlad proti němu syna svého Vladimíra a Jaropluk utekl do Lech, roku pak 1087 byl na cestě od Noradce úkladně proboden.

(*Nestorův Letopis ruský.*)

Když Přemysl Otakar II., král Český návodem a působením Německého císaře hraběte Rudolfa z Habsburku roku 1276 opuštěn jest; opustili krále i jeho příbuzní *Jindřich Míšenský*, svak králův a *Otta Dlouhý Braniborský*, jeho sestřenec, zůstavajíce v nestrannosti, aby ani proti císaři, ani proti králi Českému, jehož dobrodiní a dobrých služeb po tolik let u velké míře užívali bojovati nemuseli (*Děj česk.*)

Kruk, kníže Luticů, pomáhal Německému králi Jindřichu, syna Gottšalka, proti Dánům. Nedlouho potom *Jindřich* všed v tajná srozumění s mladou manželkou starého Kruka, Slavinou, zavraždil tohoto pána a dobrodince svého na hodech v Plivně l. 1105.

(*Pav. Šafařík, Slov. Starož.*)

Roku 1002 Vladivoj, kníže Polský, aby knížetem Českým se stal, do Řezna k císaři *Jindřichu II.* se odebral a Čechy od něho za léno přijal oproti Boleslavu III., knížeti Českému. A ten císař, jehožto otci, vojvoda Jindřich III. Bavorský, tolika dobrodiní a dobrých služeb od knížete Českého Boleslava II. přijal, s radostí Vladivoje za svého

mana přijal a trůn Český mu v léno dal, opustiv a odstrčiv vlastní syny dobrodince rodu svého Jaromira a Oldřicha.
(Čes. mor. Kron.)

Dne 12. listopadu 1475 umřela na Mělnice královna *Johanna z Rožmitálu*, vdova po Jiřím, králi Českém. Byla to zajisté nejmoudřejší, v politických věcech nejzběhlejší a o dobro národa Českého nejpečlivější královna Česká a pochována jest na Mělnice v kostele ss. ap Petra a Pavla. — Nyní v řečeném kostele ani náhrobník ani nějaký sprostý kámen neoznamuje místo, kde nejvýtečnější Česká královna pochována byla.
(Zap. Čes. mor. Kron.)

Pohřeb *Václava Matěje Krameriusa*, jednoho z prvních křisitelů národu Českého († 1808), byl jednoduchý Za rakví kráčelo několik příbuzných a přátel zvěčnělého — vlast a ta živoucí literatura naše ho neznala.
(Jan Sojka.)

Roku 1226 povolal Konrád Mazovecký, jeden z knížat polských, *křižáky řádu německého* od Saracenův zapuzené do své říše a dal jim vlastní krajinu chelminskou, aby odsud v Prusích rozšiřovali víru Kristovou. Netušil dobrák, že velikého nepřítele nejen na pohanské Prušáky, ale na svůj vlastní národ Polský přivolal, kterýž jednou velké bídy a psoty v Polště způsobí a ku zkáze vlasti velice se přičiní.
(Zap. Česk. mor. Kron.)

Andrej Jurjevič Bogoljubskij, kníže Suzdalský, byl roku 1194 od svého miláčka *Joachima Kudky*, jemuž mnoho dobrodiní prokázal, usmrcen.
(Jos. Kolář.)

Země tyrolská a korutanská patřily právem Markétě Maultasche a jejímu manželu Janu Jidřichovi, bratru císaře a krále Českého Karla IV. Ale po smrti vévody Korutanského Jindřicha povstal hned r. 1335 císař *Ludvík IV.*, který již dávno byl v klatbě církevní a nedbaje na právo dědičné a na dřívější smlouvy, uzavřel v květnu s vévody Rakouskými s Albrechtem a Ottou smlouvu. dle které jedna část země tyrolské, s Bavory hraničící, měla jemu samému připadnouti, ostatní pak země zemřelého vévody Korutanského měly se dostati vévodům rakouským a tyto země propůjčil také hned v léno říšské témže vévodám. Toť arci bylo veliké bezpráví proti králi Janu a synu jeho a pro né tím urážlivější, poněvadž král Jan svým vlivem politickým k tomu nejvíce byl přispěl, že Ludvík Bavorský za krále Římského byl zvolen.
(J. Votka. Životopis Karla IV.)

Jan Soběski, král Polský (1674—1696), přál sobě snažně, aby mu lze bylo důstojnosti královské přenésti na syna svého a ji zachovati rodu svému. Proto platných služeb prokazoval králi Francúzskému. I vyhledával podpory dvora francouzského. Ale proti nadání jeho král *Ludvík XIV.* nebyl nakloněn splniti přání jeho, v odměnu za důležité služby, které byl král Polský za předešlého času jemu prokázal. Tím se po některém čase přetrhlo přátelství posavadní mezi oběma králi.
(Wácsl. Wl. Tomek. Novější děj. rak.)

An Ivan III., veliký kníže Ruský (1462—1505) pro syna svého nevěstu hledal přemýšlel car Kazanský *Machmet Amin*, který trůn svůj velkomyslnosti Ivanově co děkovati měl a ho otcem nazýval a přísahou za mana ruského se prohlásil, na zradu a odpadnutí podněcován byv manželkou svou Bolšidou, učinil r. 1504 vpád do říše Ruské, mnoho krve prolil a mnoho země zpustošil.
(Fil. Strahl. Děj. říš. Ruské.)

R 1427 dne 6. září chtěli Kolínští zradou dostati Prahu v moc, avšak záměr jejich prozrazen a tu pan Hynek Koldštejnský. který schoval se byl v domě u Slona, tam od panoše *Jana Makovce z Merunic* dostižen a nešlechetností tím ohavnější zavražděn jest, an byl téhož Makovce před tím uprosil od šibenice u Staroměstských.
(Fr. Palacký. Děj. nár. česk.)

Jan Vítěz, Slovan rodem, někdy *Matyášův.* krále Uherského, pěstoun a biskup Varadínský, jenž r. 1458 i s králem Českým Jiřím nejvíce byl přispěl ku povýšení chovance svého na trůn Uherský, byl muž vysoce vzdělaný, první zakladatel někdy university prešpurské, pověstné knihovny Matyášovy a jiných ústavů naučných i krasoumných. pak arcibiskup Ostřihomský a primas Uherský, jenž co králův otec jsa vzýván, v jeho radě po mnoha leta míval přední hlas. A tento tak zaslou-

žilý muž utržil jen nevděku od pánovitého Matyáše, byv od něho všelijak urážen, později i do vězení na Vyšehrad vsazen. Ku prosbě šlechty uherské propuštěn sice Vítěz brzy na svobodu. Avšak nedlouho přežil nevděk králův, neboť zemřel ještě téhož r. 1472.
(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Dne 12. dubna 1469 usnesli se odbojní stavové katoličtí Čeští, jichž hlavou byl pan Zdeněk ze Šternberka, že proti králi Českému Jiřímu (1458–1471) voliti budou za krále Českého Uherského krále Matyáše a usnešení to i dne 3. května v Olomouci jednohlasně v kostele provedli a Matyášovi přísahali. Tak byl zvolen král *Matyáš Korvin* od české strany odbojné za krále Českého proti pravému králi, jeho tchánu a dobrodinci, Jiřímu z Poděbrad. Jiří byl toho původcem, že Matyáš se stal králem Uherským. Jiří mohl roku 1469 v únoru zničiti u Vilémova krále Matyáše i s celým uherským vojskem a neučinil toho. A za to za všecko odměnil se hanebný křivopřísežný Matyáš Jiřímu, že ještě téhož roku se dal voliti za krále Českého.
(*Děj. česk.*)

Ve válce krále Uherského *Matyáše* proti knížatům Slezským r. 1488 a 1489 nejvíce zasáhla ruka toho násilníka na trůnu syny jeho někdejšího dobrodince, Jiřího, krále Českého, knížata Minsterberské, jejichž jmění jim tak velice ztenčeno bylo, že se celé jejich potomstvo z podzřízeného stavu svého k bývalé slávě Poděbradského rodu nikdy více povznésti nemohlo.
(*Fr Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1485 musel kníže Viktorin, syn Českého krále Jiřího, *Matyáši*, králi Uherskému, knížectví své Opavský postoupiti a všecky obyvatele, rytířstvo, zemany a města v dědičné poslušenství jeho připraviti. Za to měl kníže Viktorin dostati v zemi slavonské dva hrady Ukovec a Bojatko se vším příslušenstvím. A Matyáš za to, že Viktorin mnohých služeb mu prokázal, uvázal se v Opavsko, jakožto v dědictví a hned jmenoval svého syna Jana Korvína, knížetem Opavským. Později odejmul nešlechetný Matyáš Viktorinovi i ony dva hrady v Slavonii.
(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Pan Jaroslav z Boskovic sloužil králi Uherskému Matyáši a v rozličných politických jednáních potřebovati se dával a stal se napotom předním miláčkem krále toho a zaujal při dvoře uherském postavení důležité, od jiných mu záviděné. Avšak roku 1485 dal nešlechetný a nevděčný *Matyáš* pana Jaroslava z Boskovic na pomluvu a sočení nepřátel jeho ve Vídni na nynějším Lobkovickém náměstí stíti.
(*Děj. česk.*)

Hrabě František Spork, pán v Heřmanově Městci († 1738), byl mimo od jiných i od známého pražského právníka a advokáta *Václava Neumanna z Puchholce*, rodiče ze Sporkova panství Malešovského, kterýž byl sám někdy od hraběte Františka mnohého dobrodiní užil, křivě obžalován, jakoby kacířské knihy rozšiřoval. (*L. Svoboda.*)

Nikolaj Nikolajevič Novosilcov, státník ruský, byl přičiněním Czartorického, ministra ruského zahraničních záležitostí roku 1801 z vyhnanství svého čtyrletého v Londýně opět ku dvoru ruskému povolán. Za to se Czartorickému odměnil Novosilcov roku 1821 tím způsobem, že i jeho i Poláky co nejkrutěji pronásledoval. (*Děj. rus.*)

Proti Vladislavovi Laskonohému, když vypuzen z Krakova roku 1206 do svých zemí dědičných se navrátil, povstal synovec *Vladislav Odonicz*, ač Laskonohý poručník jeho byl, zmocnil se hradu Kališe a udržel se tam co samostatný vládce.
(*Rich. Roepell. Gesch. Pol.*)

Ačkoliv Mečislav, kníže Polský, v X. století zůstav křesťanství a závazkům svým k císaři *Ottonovi I.* věren, Němcům všelijak až i na vojnách proti jednokmenčům svým propůjčovati se snažil, však nicméně špatné za to od nich došel odplaty. Ucházeje se nadarmo o korunu z rukou papeže, byl od Němcův, co pohraniční, císaři daní i vojenskou službou povinný hrabě, všelijak znevažován a utiskován.
(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Proti Vladislavovi II. pozdvihli se Načerat a přátelé jeho, s nimiž se spojili i Přemyslovci, knížata Moravská roku 1142, ba i Olomoucký *Ota III.*, jejž byl z vyhnanství sám nazpět po-

volal. Proto násilně se musel Vladislav k poslušnosti přiměti.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Léta Božího 1505 spikli se v *Praze mistři* s některými světskými proti biskupu Filipovi a nechtěli dopustiti, než aby sami konsistoř v kolleji spravovali. I nechtěl biskup kněží světiti. Tož pak dali se v hanění a řeči neslušné o něm, duchovní i světští, jimž nehrubě dobré milo bylo. A on vždy po ta dvě léta, což v Praze byl, jakž mohlo býti, k dobrému prostředkoval a žádné straně ubližovati nedal; a oni ještě stařečka nemohli do času snésti a strpěti. Příčina toho byli jsou nejvíce M. Pavel, administrator s některými kněžími plachými a M. Pašek, kancléř, s některými konšely neupřímnými.

(Staří letop. čeští.)

Františku Rákoczymu prominul roku 1668 císař Leopold I. bez nejmenší pokuty spiknutí proti němu učiněné. A hle, brzy na to hanebný Rákoczy, nevděčník, s spiklenci se opět spojil. *(Wác. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)*

Ringold, vládce v Litevsku okolo r. 1230, přepadl svého poručníka Smintotoga, zabral všecky jeho země, které byl po otci svém zdědil.

(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)

Za císaře Francouzského Napoleona I. bojovali Srbové s Rusy proti Turkům. Avšak Napoleon strojil se na Moskvu, což Rusy přinutilo k míru s Turky, jenž se stal v květnu 1812 v Bukurešti. *Rusové* dostali Bessarabii po Prut a Dunaj. Srbové, spojenci Rusův, po osmiletém hrdinském boji Turkům ponecháni na milost. Síla jejich zlomena a oni znovu porobeni, až 1815 Miloš Obrenovič znovu pozdvihl prapor svobody a Turky na dobro ze země vyklidil. *(Kon. Jireček. Děj. nár. Bulh.)*

L. 1836 osnoval kapitán Jiří Mamarčov plán na osvobození Bulharska od Turkův. Avšak zrádou Hadžího Jordana mladšího vše prozrazeno a všickni účastníci odboje utraceni. Na kapitána Mamarčova Turci sáhnouti nesměli; byl† posud v ruské uniformě. Přiveden do Cařihradu. *Ruské* vyslanectví o něm věděti nechtělo, jakkoliv tolik let v ruském vojsku sloužil, ruské řády na prsou měl a pro udatenství při dobývání Silistrie čestnou šavlí byl vyznamenán. I vypovězen jest kapitán Georgi, jakž vůbec nazýván, od Turkův do Konič v Malé Asii a pak na ostrov Samos, kdež l. 1846 zemřel v chudobě největší.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Kristian, první biskup a apoštol Prusův († 1242), působil k tomu, že povoláni jsou do Pruska r. 1218 *rytíři mečoví* z Livonska a pak rytíři *německého řádu*, by pohany na víru křesťanskou obraceli. Konečně odměnil se mu řád ten tím, že jej pro přílišnou horlivost podržel u vězení a statky jeho na se potáhl.

Karel z Lichtenšteina, nejbohatší a nejmocnější pán na Moravě, byl nejvyšším hofmistrem císaře a krále Českého Rudolfa II. (1576 – 1611). Avšak u *Rudolfa* dožil se jenom nevděku, proto se poděkoval a musel se obávati za služby své ještě potahování před soudy a snad i horších věcí.

(Ant Gindely. Děj česk. povst. l. 1618.)

Bohuslav ze Švamberka, nejčinnější státník krále *Sigmunda*, strádal již celý rok v táborském vězení na Příbenici, marně dovolávav se pomoci od krále Sigmunda, který zatím dvakráte byl z Čech vypuzen. Pokládaje liknavost Sigmundovou za nevděčnost, tak velice naň pan Bohuslav zanevřel, že roku 1422 k táborům přestoupil a nejhorlivějším hajitelem kalicha se stal.

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Roku 1437 byli od krále Českého *Sigmunda* nejvyšší úředníci i kmetové nejvyššího soudu jmenováni a ohlášeni. Čechové žádali byli, aby všickni tito byli pod obojí, ale císař jmenoval jen polovici. Přívrženci mistra Rokycany naprosto vyloučeni jsou a nejráznější mužové, kteří o uvedení císaře Sigmunda největších zásluh měli, jak Diviš Bořek z Miletínka, Petr mladší Zmrzlík ze Svojšína, Jan Hertvík z Rousínova, Jan Smiřický a jiní nedostali žádného úřadu.

(Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Roku 1437 přičinil se hlavně rytíř Zdislav Mnich, aby Hradečtí císaři Sigmundovi se poddali, avšak ničeho tím nezískal. Hradečtí vzavše mu hejtmanství svého města vypudili jej a milosti císaře *Sigmunda* nepožil.

(Děj. česk.)

Roku 1402 dal král *Sigmund* v pondělí dne 6. března bratra svého krále Českého Václava IV. zajmouti v Praze ve dvoře jeho na Starém Městě pražském, ve kterém tehdáž přebýval ve vší bezpečnosti. A veden jest Václav přes rynk Staroměstský a všemi ulicemi veřejně až na hrad pražský a tam opět jako před osmi léty vsazen u věž, ve které jindy chováni byli zločinci. Učinil Sigmund bez hnutí svědomí to, od čeho on jemu samému teprv nedávno byl pomohl v Uhřích.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Střež, vládce Makedonský, Bulhar, obrátil se s vojskem roku 1211 proti mírumilovnému i učenému Štěpánu Nemanjiči, velikému županu srbskému, někdejšímu dobrodinci svému, který mu byl dopomohl k trůnu.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

R. 1113 zemřel po 20letém panování veliký kníže Ruský *Svatopluk* v 62. roce věku svého; byl slabý vládce; byl i velmi nevděčným k Vladimíru Monomachu, knížeti, jemuž měl co děkovati, že na trůn Kyjevský usedl a k němuž povždy byl nedůvěřlivým.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Vasilij, veliký kníže Ruský (1389—1425), daroval *Svidrigaulovi* mnoho měst a mnoho dobrodiní mu prokázal. Za to odměnil mu Svidrigaul hanebným nevděkem, spojiv se s jeho nepřítelem knížetem Litevským Vitovtem.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruské.)

Hrabě *Thurn*, hlava českého povstání r. 1618, byl dříve z úřadu co purkrabí karlštejnský složen, vlastně za nejvyššího soudího zemského povýšen a na jeho místo se dostal Jaroslav Martinic. Thurn prosil císaře Matyáše, aby mu purkrabství karlštejnské (bylo velmi výnosné) ponechal. Martinic se také zaň přimlouval a byl volným úřadu toho se vzdáti, ale císař nedopustil. Thurn se později Slavatovi poděkoval, avšak roku 1618 nevděčně z okna do příkopu vyhodil.

(Ant. Gindely. Děj. čes. pov. l. 1618.)

Sv. Ludmilu zardousili r. 927 na rozkaz kněžny Drahomíry dva padouchové *Tuman a Kuman*, jichžto byla Ludmila za mladých let jejich se ujala a o něž byla laskavě pečovala. Ani domluvami Lidmilinými nedali se hanebníci od vraždy odvrátiti.

(Dr. *Jak. Procházka. Sbor. Sv.-Meth.*)

Vasilij, velký kníže Ruský (1425—1462), poskvrnil se černým nevděkem proti Vasiliju Jaroslavičovi, knížeti Borovskému a svému švakru. Tento obětoval velikému knížeti jmění i krev, následoval ho do vyhnanství a všemožným způsobem se přičinil, aby Vasilij opět velkoknížecího trůnu dosáhl, což se mu i poštěstilo. A za to za všecko odjal mu veliký kníže léno, dal ho jako sprostého zločince zatknouti a do Ugliče do vězení dopraviti, odkudž však kníže Borovský utekl do Litevska.

(Fil. Strahl. Děj. říše Ruske.)

Dle přání krále Svatopluka Moravského vyslán byl do Říma kněz německý *Viching*, obřadu římského a bohoslužebného jazyka latinského, aby tam na biskupství posvěcen byl, odporučen jsa i sv. Methodějem († 885). Leč sklamal se velmi v člověku tom lstivém a úkladném, vášnivém a ctižádostivém. Odporučení sv. Methoděje odměnil černým nevděkem. Stal se biskupem Nitranským na Uherském Slovensku, pod pravomocností metropolity sv. Methoděje, leč zrádce ten, lichotě králi Svatoplukovi a Německo Římskému císaři Ludvíku II. a později Karlu Tlustému, kul ustavičně pikle proti metropolitu svému sv. Methoději, ano i v Římě neustále žaloval a podezříval.

(Meth. Halabala. Kal Moravan 1885.)

O vybavení knížete *Viktorina*, syna Jiřího, krále Českého (1458—1471), z uherského zajetí, měli Čechové velkých starostí, začež se jim ten jenom nevděkem odměnil, spolčiv se úplně s vrahem národa Českého, Matyášem, králem Uherským.

(Děj. česk.)

Právě když Řekové r. 1015 bulharského města Mogleny dobývali, dal *Jan Vladislav*, kníže Bulharský, cara Bulharského Gavrila Romana, svého bratrance, jenž mu po popravě Arona, otce Vladislavova, u otce svého vyprosil život, zavražditi na lovu u Petrska, nedaleko města Ostrova. Potom dal i manželku Gavrilovu zavražditi a nejstaršího syna jeho oslepiti.

(Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.)

Roku 1480 dal *Vladislav II.*, král Český (1471—1516), čtyry kališnické

faráře pražské v karlštejnské vězení vsaditi. Kněz Michal, Polák, zemřel tu konečně dne 2. listopadu utrápen mukami a žízní. Tak mu udělal král Vladislav, krajan, za to, že se věrně za jeho povýšení na trůn Český přičinil; lid pak český toho kněze Michala za mučenníka pro víru považoval a ctil.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Wolfram ze Škvorce stal se přímluvou ujce svého arcibiskupa Jana z Jenštejna, když r. 1396 arcibiskupství se vzdal, arcibiskupem Pražským. Bohužel za to se prokazoval svému ujci málo vděčným, neboť za několik roků již odepřel svému dobrodinci, jenž v Římě se zdržoval, roční poplatek čili pensi, v nějž se uvázal a jejž mu z arcibiskupských příjmů platiti měl.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Petr Vlast vykonal knížeti Polskému Boleslavovi Křivoústému platné služby jako vojevůdce a chtě synu a nástupci Boleslavovu králi Vladislavovi co nejpoctivěji prospěti nesouhlasil s tím, že Vladislav nebratrsky počíná si k bratřím svým a netajil se tím knížeti Vladislavovi. Avšak upadl u Vladislava v nemilost a hanebný *Vladislav* dal tomuto nejstatečnějšímu šlechtici svému, vojevůdci znamenitému, zakladateli mnohých krásných budov kostelních, jež dosud zdobí Slezsko — vypáliti oči a vyříznouti jazyk. Slepý Vlast odebral se potom k bratřím Vladislavovým do Poznaně.

(*Fr Sláma. Děj. Těšínska.*)

Štěpán Uroš, od roku 1356 car Srbský, povýšil Vukašína, náměstka svého ve východní Macedonii za krále. Chtěje pak Uroš práva svá panovnická proti ostatním místodržitelům hájiti, upadl v ruce *Vukašína*, kterýž nevděčník jej nejprv věznil a konečně vlastní rukou usmrtil na Kosovu poli nedaleko Petříče roku 1367.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

2. Účinek.

a) Bolí velmi.

Ferdinand Hejrovský, purkmistr v Rokycanech, kterýž úřad 41 let co nejsvědomitěji zastával († 1839), musel na počátku úřadování svého, že spravedlnost a pořádek zaváděl v zanedbané obci, mnoho nevděku snášeti od spoluměšťanů mnohých. Ba když jednou v tiché večerní době s chotí svou, z těžké nemoce vyvázlou u stolu seděl, žerty sobě tropě z hrozeb, které mu na tajných listech podvrženy byly, varujíce ho blízkého nebezpečí, přiletěli poslové na poděkování za péči jeho o obec rokycanskou. Byly to kameny jako pěstě a kry ledové, které mu domácí luza několik večerů po sobě do oken házela, na štěstí, že mimo strachu nikdo k úrazu nepřišel.

(Dr. *Čejka. Čas. čes. Mus. 1847.*)

Ladislav, král (1453—1457), ukázal se méně vděčným k Janovi Jiskrovi z Brandýsa, kteréhož již královna Eliška učinila byla hrabětem šaryšským a kterýž hrdinstvím a věrností svou nejvíce byl přispěl k udržení panství rakouského v zemi uherské. Neboť nemoha Ladislav smířiti obou dávních sokův, Hunyada i Jiskry, nerozmýšlel se onomu obětovati tohoto a vyplatíc města i hrady jemu zapsané, zbaviti ho vší moci veřejné r. 1454 takže mnozí již i báli se, aby Jiskra nehledal pomsty ve spojení s Aksamitem proti králi, čehož ale ušlechtilý ten muž ovšem se nedopustil.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Prokop Holý, vůdce táborituv († 30. května 1434), byl velmi smiřlivý a povolný a proto musel od svých vlastních mnoho příkoří snášeti.

(*Děj. česk.*)

Po smrti Polského krále Štěpána Batoryho bylo by mocnému Janu Zamojski-mu snadno bývalo na stolec královský zasednouti, on však provedl roku 1588 volbu *Sigmunda III.*, potomka Jagellonů, proti straně arcikníže te Maximiliana Rakouského, vytáhl proti tomuto do pole a ve Slezsku jej zajal. A přece Sigmund tohoto o Polsko velezasloužilého muže málo si vážil a raději od dvořanů voditi se dával. Avšak hodný Zamojski nevděku toho si ani nevšímal.

(*Děj. pol.*)

a) Avšak naň nedbej!

Jos. Galaš, jeden z prvních křísitelů národních na Moravě a i spisovatel († r. 1840), mnoho učinil dobrého pro chudé zvláště nemocné a i školu a

přece se mu dostalo nevděku od těch, kterým dobře činil, tak že sám jednou vzdychnul si: „Co za trpkosti jak ohledem ústavu pro chudé nemocné, tak i ohledem založené ode mne knihovny a čtyř fundací pro školní prémie mi za vděk připadly, to milý Pán Bůh nejlépe zná.“ (*Světozor 1885.*)

Karamuel z Lobkovic byl muž velmi učený a velmi se učinil záslužným u císařů Ferdinanda III. a Ferdinanda IV. Když roku 1648 Švédové Menšího Města pražského se zmocnili, chopil se Karamuel první zbraně z duchovenstva a sestavil pluk vojenský kněží světských i řeholních a statečně vedl si proti nepřátelům. I vyhlednut byl té doby za prvního biskupa v Králové Hradci. Avšak Ferdinand III. zemřel a mladý císař *Leopold I.* nehrubě mnoho věděl o zásluhách které získal si Karamuel z Lobkovic o vlast naši, církev sv. a císaře Ferdinanda III. I potvrdil ho sice roku 1659 za biskupa Králové-Hradeckého, potom ale donutil, aby se hodnosti té vzdal a proto prvním biskupem v Králové Hradci se stal roku 1660 Matouš Ferdinand Zoubek z Bilenberka.

(*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Když roku 1683 za císaře *Leopolda I.* Vídeň proti Turkům šťastně zachráněna jest, na Kaplíře, jenž osobu císařovu po celý čas obležení zastupoval, jenž jednání horkokrevného a rychlého Starhemberga svým rozmyslem a svou rozvahou ku prospěšnému souladu řídil a mírnil, ano jenž i Starhemberga ve velení po více neděl zastupoval, zapomněl jinak štědrý mocnář, patrně nebyl hned od svých rádců na to upozorněn. Nevděk ten — že totiž mladší zbrojmistr ho předešel, Starhemberg totiž, jenž tolik byl vyznamenán, — dotkl se starce 72letého, jenž si toho byl vědom, že službu svou spravedlivě konal, velice bolestně; teprv později udělil mu císař hodnost polního maršálka.

(*Fr. Mareš. Čas. Mus. kr. Čes. 1883.*)

Léta 1322. *Ludvík*, král Římský, zapomenuv na ta dobrodiní, kteréž jemu Jan, král Český, učinil, neváživ svých rytířův i svého života ztratiti: tajně to jednal, aby Bedřich Rakouský králi Českému jeho dceru navrátil, až to vždy způsobil, kteráž když byla přivezena, král Jan, otec její, z toho byl velmi hněviv veliký v tom od něho sobě učiněný pokládaje posměch. Páni ti, kteříž králi přáli dobrého, snažně prosili, aby toho časem svým nenechával bez pomsty. (*Hájek. Kron. čes.*)

Kašpar Niesiecki, rodopisec polský za Augusta II., jesuita († 1743), musel snášeti mnoho svízelů pro dílo své od mnohých magnátů polských. Ba obžalován byl i u svého generála a odepřen mu přístup i do archivu korunního i k aktám soudním. Z nevděku toho trápil se Niesiecki tak, že hořem zemřel. (*Bobrowski.*)

L. P. 1732 dne 9. prosince založil horlivý kněz *Norbert Saazer*, rodem Bavorák, při kostele sv. Vavřince „bratrstvo pražských kuchařův“, kteříž r. 1654 ku poctě sv. Vavřince v městech pražských jakési družstvo měli. Ku bratrstvu tomu přistupovaly i osoby šlechtické a sama císařovna Marie Terezie dala se do něho zapsati. Zatím vznikl později mezi Saazerem a bratrstvem kuchařů spor v příčině obětních darů, jichž kostelu se dostávalo. V sporu tom snášel horlivý kněz mnoho trpkosti a byl konečně z úřadu svého propuštěn, načež brzo zemřel. Hlavní odpůrce jeho v sporu tom zadušil za duši jeho mši sv., z čehož se dá souditi, že svědomí mu nedalo pokoje a že nebyl bez viny v sporu, jímž obětavý kněz do hrobu usoužen byl.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Na svatého *Štěpána*, krále Uherského a spolupatrona českého († 1038), vrhli se kdys nedosytní žebráci, oškubali mu bradu a vytrhli váček s penězi. Jeho láska k nuzáctvu mrzutostí urvalců nevyhasla, nýbrž prudčeji vzplanula. Postesknuv si u Panenky Marie a pochváliv z toho Pána Boha, již na tom ustrnul, že prosby chudého, buď on kdokoliv, nikdy neoslyší.

(*Drahé kameny.*)

3. Dochází trestu.

Jan Aldringen, spolupůvodce smrti a záhuby Albrechta z Waldšteina, jenž ho z prachu povznesl, padl roku 1634 v bitvě landshutské prostřelen dvěma kulema a jak se vůbec domnívali sou-

časní, od vlastních vojínů, které byl nemilosrdně trýznil.

(*Ferd. Mikovec. Lumír.*)

Terbelis, vládce Bulharský, dosadiv l. 704 odstrčeného císaře *Justiniana Rhinohneta* na panovnickou stolici v Carohradě, obdržel od něho mimo hojnou peněžitou záplatu, krajinku Záhoří darem, kteráž ale teprve l. 861 ku panství bulharskému úplně přivtělena byla. Neboť nevděčný císař, zrušiv slovo, bez odkladu válku proti Bulharům začal, ač ničeho nepořídiv, od Anchialu s hanbou domů navrátiti se musel r. 705.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Vladislav Polský, ucházeje se po smrti Albrechta († 1439) o trůn uherský a Garovi, tehdáž bánovi slavonskému, zachránil i život i svobodu proti vlastním stoupencům, začež odměnil se mu *Gara* nevděkem. Nezdržev daného slova, sebral vojsko proti králi Vladislavovi, ale byl poražen a statky jeho spustošeny. (*Děj. rak.*)

Gněvomír, polský náměstek ve vých. Pomoří na počátku XII. století, byl rodilý Pomořan, jejž Polský kníže Boleslav při dobytí Bělohradu zajal, si oblíbil a pokřtěného náměstkem dobyté země učinil. Gněvomír však za nepřítomnosti Boleslavovy v Čechách r. 1108 vzbouřil se proti Polákům, avšak Boleslav brzy Pomořany zase pokořil si, při čemž Gněvomír zahynul. (*Děj. pol.*)

Nevěra.

1. Dopustili se jí; mění vyznání své.

Kateřina II., carovna Ruská (1762—1796), byla žena beze všeho náboženství, která v Polsku náboženství ku politickým účelům využitkovávala.

(*Fr. Kryštůfek.*)

Mistr *Jan Campanus Vodňanský* byl prv husitou, pak se stal luteránem, napotom zase přívržencem kalvínským a posléze katolíkem — jak právě která strana byla na vrchu.

(*Balbin. Boh. docta.*)

Jan Laski, dějepisec polský (narozen 1499), věnoval se duchovnímu stavu a stal se r. 1529 biskupem Vesprimským v Uhřích. Ale brzo počal se viklati v náboženství, i přiznal se k vyznání Kalvínovu podle opravy Zvingliho, ale potom přijal vyznání českých bratří. (*Děj. pols.*)

Ankudinov Timoška, rodem z Vologdy, samozvanec, vydával se za careviče Ivana Vasiljeviče Šujského. Hanebník nevěrec měnil ustavičně víru svou. Roku 1648 přijal v Turecku víru mohamedánskou, pak přešel v Římě na víru katolickou a konečně ve Wittenbergu na víru lutheranskou. R. 1653 byl v Moskvě čtvrcen.

(*Josef Kolář.*)

2. Těžko se vyhojí, časem neštěstím; dochází trestu.

Vladař *Lysias*, nutě sv. Kosmu a Damiana, spolupatrony české, mučeníky († 303), i mučením k odpadnutí od Krista, posazen jest od zlého ducha. A když pak na přímluvu sv. bližencův ďábla sproštěn jest, navrátil se ku své nevěře a zvolal, ač byl přislíbil, že Kristu sloužiti bude: „Vidíte, jak se bůžkové na mne rozhněvali, že jsem obmýšlel strhnouti se jich?“

(*Drahé kameny.*)

Náhodou — vypravuje jeden kněz z Čech — sešel jsem se s jedním *lékařem* u nemocného, jenž se mi vyhýbal a o němž jsem se dozvěděl, že činí velmi mnoho dobrého. Dlouho na to byl jsem povolán i k němu, an se těžce roznemohl a vypravoval mi svůj život: „Studoval jsem,“ pravil, „na lékařství a tu pozbyl i víry. Brzy když co lékař místo dostal, zasnoubil jsem se se spanilou dcerou jednoho měšťana, jíž jsem co protestant přislíbil, že jí ve vykonávání sv. náboženství překážeti nebudu. Zatím nemaje sám víry a spolčiv se s jedním hanebným přítelem, usilovali jsme oba dva i v ní víru zviklati, což se nám i podařilo. Musel jsem jednou na několik dní odejeti a když jsem se navrátil, uprchla manželka má

s oným přítelem. Strašně mne to trápilo a tím více, ješto mi svědomí mé předhazovalo, že já jsem ji o víru oloupil. Hledal jsem je a jezdil z místa na místo, ale nezastihl. A tak uplynulo mnoho let. Včera prosila mne žebračka o almužnu a žebračka ta jest manželka má. Prosím vás, poptejte se, já se chci o ni postarati.“ I učinil jsem tak a naleznuv ji v největší bídě, dozvěděl jsem se, že hned druhého dne po onom odjezdu manželka od onoho svůdce se vzdálila a činila pokání. Brzy na to zemřela, smířena s manželem, jenž navrátiv se do lůna víry katolické, klidně zesnul, dokládaje ještě umíraje, že nevěra neblaží.

(*Blahověst 1848.*)

3. Modli se za nevěrce!

Svatá *Jitka*, vdova, poustevnice v Chelmži v Polsku († 1264), svatě žila a vroucně k Pánu Bohu se modlila za obrácení nevěrců.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Nevinnost,

viz i: „Čistota!“

Zachovali arci přemáháním sebe a modlitbou.

Blahoslavený *Ondřej Bobola*, mučeník, jesuita, Polák († 1657), skládal a vydal vůbec prostomilý spisek o čistém panictví, v němž i sám setrval do skonání. (*Drahé kameny.*)

Blahoslavený *Ladislav Dzielnovský*, minorita varšavský († 1505), skvěl se nevinností a čistotou anjelskou.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Jacek* (Hyacint) nar. r. 1185 ve Slezsku v Kamení z panského rodu Odrovonžů, později člen řádu sv. Dominika, nevzal na své zbožnosti a nevinnosti, pro kterouž mu Krakované „sv. mládeneček“ říkali, ani v cizině v Paříži a Boloně úrazu.

(*Drahé kameny.*)

Sv. *Jana Nep.*, patrona našeho českého (nar. 1340), ozdobovala nevinnost zvláště v mládí a pak po všecken věk života jeho. (*J. Bílý. Legenda.*)

Svatý *Kazimír*, kralevic polský († 1483), krotil přísně tělo své a tím zachoval neporušený, nejkrásnější drahokam v koruně své nebeské, totiž čistotu panenskou. Jeho tělo bylo důstojným stánkem Ducha sv., v nevinnosti své rovnal se andělům.

(*Jan Bílý. Legenda.*)

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století, panictví bezúhonné jako liliji mezi trním chránil a strážil drsným rouchem žíněným, bičováním těla svého a postem.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J., Polák († 1568), byl vtělený anděl. Aby lilii nevinnosti zachoval, trýznil tělo své avšak nikdy mimo vůli představených.

(*Jan Bílý. Legenda.*)

Sv. *Josef Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), od prvních let neměl nikdy na mysli neb na jazyku, co by běloskvoucí lilium nevinnosti nějak poskvrniti mohlo. Proto úzkostliv, by klenotu toho neztratil, postavil jej pod zvláštní ochranu nejsv. Panny Marie, kterou neustále prosil o milost, by mu žíti a umříti dala zcela čistu.

(*Ant. Rejzek. Sv. Josafat.*)

Pannu *Maxmilianku Zásmuckou* (nar. 1655), sirotka, trápil poručník bitím a hladem, že se mu k vdavkám neměla, avšak marně, ona volala: „Než bych se vdávala, raději umru.“ Ženich hleděl si Maxmilianku zavděčiti zlatým řetězem, ale ona ho nepřijala. Chtěl jí i násilí učiniti, chtě ji nápojem uspáti, než služebníkem upozorněna nepila. Ano zavřeli ji do ložnice a chtěli odvésti násilně k ženichu, aby ji zprznil, by povolila pak k sňatku. Než za přispěním Božím Maxmilianka ujela k svým příbuzným a nevinnost svou zachovala.

(*Blahověst. 1876.*)

Když vítězný vůdce táboritův, *Prokop Velký*, dobýval německého města Naumburku, vyslali k němu obležení průvod

bíle oděných dítek a neoblomný vůdce, jehož oko nikdy nezachvělo se při hrůzách válečných, pohledem na dítky pohnut jsa, ustal od oblehání.

(J. E. Hulakovský.)

Josef Velamin Rutski, metropolita Ruthenův v Polsku ve Vilně (1614—1637). študoval i v Praze. A tu druhové jeho chtěli jej svésti k nečistotě, ale zbožný mladík s pomocí Boží svůdníkům se ubránil. *(Fr. Kryštůfek.)*

Sv. *Václav I.*, kníže Český (928 – 935), vyznamenával se již co pachole nevinností. A když spal, odpočíval klidně a bylo milo, na spícího se podívati. Mír nebeský pokrýval jeho čelo, nevinnost a čistota duše zrcadlily se v krásném panickém obličeji a úsměv tak milostný a blahý, jakoby s anděly rozmlouval, pohrával kolem rtů jeho.

(Jos. Ehrenberger.)

Žofie, sestra blah. Ondřeje Boboly, mučenníka, Poláka († 1657), dochovala čistotu a nevinnost svou až do smrti, jsouc domněním svatá.

(Drahé kameny.)

Nezištnost.

Jí se vyznamenali, šlechtí.

Sv. *Agapet*, mnich kyjevský († 1095), poslal těžce nemocnému Vladimíru Monomachu, knížeti Černilovskému toho času, byliny, jimiž se kníže vyléčil I odebral se potom do kláštera, aby poděkoval uzdraviteli svému. Avšak Agapeta ani nespatřiv, položil mu ke dveřím veliké dary a vrátil se domů. Darů těch Agapet ani se nedotekl, neboť uzdravoval každého zdarma a proto nazývali ho „Bezplatným“.

(Ben. Kulda. Církevní rok.)

Léta Božího 1440 chtěli stavové Čeští za krále Českého zvoliti *Albrechta*, knížete Bavorského a vyslali k němu poselství. Ale Albrecht, vyslyšev je poděkoval jim z přízni a ze cti, ale království nechtěl přijati.

(Staří letop. čeští.)

Aleks, Andrejevič Baranov, první hlavní správce ruských držav na sev.-záp. pobřeží Ameriky († 1819), mnoho učinil pro Rusko a mnoho a mnoho milionů rublů mu vyzískal. Když pak umřel, nezanechal po sobě žádného jmění, což svědčí o jeho poctivosti a nezištnosti. *(Jos. Kolář.)*

Josef Dobrovský, slovutný učenec český, kněz († 1829), pokládal nevyčerpatelný poklad svých vědomostí za majetek všech, kteří ho chtěli užívati. O literární pomůcky tak rád se dělil, jako o nevelikou zásobu svých peněz a svého šatstva, o které mnoho nedbal.

(Jarý věk. 1884.)

Sv. *Jan Kapistrán* (nar. roku 1385 v Neapolsku † 1456) než se stal františkánem byl soudcem a vladařem. A tu k ukřivdění nedal se ani zlatem navnaditi, ani hrůzou připuditi. Mocný pán strkal mu drahou pomazánku, aby měšťana právně vyšetřovaného na smrt odsoudil; toli neučiní, že sám zahyne. Však šlechetný sudí zkusiv měšťana křivě osočeného, hned jej z nářku a z vazby tuhé vysvobodil.

(Drahé kameny.)

Roku 1467 byl vybídnut *Kazimír*, král Polský, od papeže Pavla II, aby korunu Českou na místě ssazeného a klatbou stíženého krále Českého Jiřího Poděbradského přijal. Avšak Kazimír ve shromáždění všech přednějších radů země své dne 13. srpna vzdor přímluvám legáta Rudolfa odpověděl, že sice děkuje papeži a pánům českým (pod jednou způsobou totiž) za podávání sobě koruny České, ale že ji přijmouti nemůže, raději, aby Jiří s papežem se smířil. *(Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Svatí *Kosmas a Damian*, spolupatronové čeští, mučenníci († 303), byli lékaři a sloužili nemocným zdarma. Tak Palladia, počestná paní, byla od nich pomocí Boží uzdravena. A tu poprosila vděčná žena sv. Damiana soukromí, aby darek od ní vzíti ráčil, a když on prosbu její oslyšel, poklekši nutkala ho ve jméno Pána Ježíše, dokud nevzal. Kosmas zvěděv to, rozmrzel se na bratra velmi; nechtěl ani po smrti vedle bratrova těla odpočívati. Ale

Kristus Pán zjeviv se mu v noci, pokáral ho, řka: „K vůli mně přijal dárek bratr tvůj, jsa doprošen ve jméno mé!“ (*Drahé kameny.*)

Sv. *Norbert*, zakladatel řádu praemonstrátského, patron český († 1134), stav se knězem působil blahodějně co missionář. A tu leckde skládali vděční boháči stříbra k nohoum blahověsta; ten však bera za vděk s přístřeším a stravou, rozdával dary mezi chudé vdovy, sirotky a neduživce; vždyť ani obětí na oltář položených nepodržel, s nimiž měl svatou doslouživ, ihned k bratrům a sestrám nuzného Krista spěchával. (*Drahé kameny.*)

Ondřej, biskup Pražský (1211—1224), vyznamenal se čistými mravy, neunavnou činností a zvláštní nezištností, tak že statky své privátní biskupství daroval, a o to velmi se snažil, aby z Pražského biskupství arcibiskupství se stalo. (*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139) nezištně a s vlastní obětí obrátil pohanské Pomořany, Slovany, na víru křesťanskou. Tak když u př. ve Štětíně svatému biskupu všecky poklady v pohanských chrámech nashromážděné darovali, Ota nepřijal ničeho krom sochy bůžka Triglava, kterouž do Říma odeslal. A proto i se zdarem apoštoloval.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Když *Vilém Slavata*, jenž r. 1618 na hradě pražském z okna byl svržen, nejvyšším kancléřem českým učiněn byl a při mši sv., skroušeně se před tím z hříchů svých vyzpovídav, Pána Boha přijmouti měl, hned jak se kněz drže v ruce nejsvětější Svátost oltářní, k tomu panu Vilémovi při oltáři klečícímu se obrátil, on Vilém slibem, přísahou té chvíle stvrzeným, se zavázal, že nikdá žádného dárečku od žádného takového, který by jakou při svou vedl, neb vésti chtěl, ani od jich přátel pod jakýmkoliv titulem bráti nechce a na potvrzení toho svého slibu Pána Boha z rukou kněžských ihned pobožně přijal.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Vilém Slavata z Chlumu (narozen r. 1572), jenž co místodržitel český r. 1618 při povstání stavů protestantských v Čechách na hradě pražském z okna byl svržen, ačkoliv jakožto jeden z předních katolických pánů dobrou měl příležitost obohatiti se z konfiskace tehdejší, přece tak neučinil a koupil jediný rodinný statek Košumberk pro svého strýce.

(*Vlast. Hálek. Vlast r. VIII.*)

František Sommer, kněz jubilární, senior kněžstva diecése Budějovické († r. 1887), na 50 let dlel na osadě ve Lstění. Vychoval celou osadu, které byl pravým otcem a miláčkem. Po padesáte let žil na čtyrstové farce své v chudobě, ale byv velice skromný, netoužil po větších příjmech. (*Čech.*)

Antonín Tyzenhaus, podskarbí litevský v XVIII století († 1785), požíval velké přízně u krále Stanislava Poniatowského pro svou nezištnou povahu.

(*Děj. pols.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup Řezenský († 994), muž apoštolský, i proti vůli kapituly své tak ochotně svolil k biskupství Českému, že i sám listinu jeho základní složil. Za tuto povolnost obdrželo jeho biskupství znamenité statky v Čechách, v chebském okolí se nacházející. Stalo se r. 973.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), odstoupil důchody, kterých z kláštera sv. Jimrama co opat téhož kláštera přijímal, aby klášter ten vlastního opata s naznačenými důchody si volil, ačkoliv mu to při poradě kanovníci zrazovali, řkouce: „Neračtež sebe a budoucích biskupů o důchod z kláštera sv. Jimrama připraviti, ale račtež též ostati opatem jeho, dle příkladu a zvyku svých předchůdců v biskupství.“ Dí rádcům nevhodným pastýř statečný: „Nestydím se za nadávku, chtěje rád slouti hloupým pro Boha. Věru toho se nedočkáte, aby Wolfgang dvojí břímě, biskupské i opatské na plece sobě naložil, jehož by unésti nemohl. Má dosti starosti i biskup i opat. A proto vrátím dědiny a zádušní statky klášteru.“

(*Drahé kameny.*)

Svatý *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), obmýšlel po svých studiích zasvětiti život svůj Boží službě v klášteře některém, však boje se

vlastního zdání a svéhlavosti, nešel; i vymínil sobě a přijal v Trevíře namáhavý učitelský úřad, ale bez platu. (*Drahé kameny.*)

Stanislav Vydra, znamenitý učitel a vlastenec náš, jesuita († 1804), vynikal také zvláště svou bezpříkladnou nezištností a neobyčejnou skromností. Jakož vůbec neznal soběctví, tak i vzdálen byl všeliké nemírné zisku a peněz žádosti. Ačkoliv měl jenom skrovné příjmy, nebral přece za dávané žákům svým namáhavé korrepetice žádného platu, ano zjednal jim častokráte sám potřebných knih a pomůcek ze svého. (*Ant. Rybička. Čas. Mus. kr. Čes. 1870.*)

Dne 11. října 1424 zemřel u Přibyslavi slavný vojevůdce český *Jan Žižka*. Umřel tak chudý, jakový byl, od počátku, ba ani, rodu svému lepšího postavení, zvelebení a opatření získati se nestaral. (*Děj. česk.*)

Novoměstský ústav šlechtičen,

viz: „Řehole I. 2!“

Obcování Svatých.

Děje se vespolnou modlitbou a mší sv.

Kníže *Arpad* Maďarský povolal sv. Methoda († 885) k sobě, chtě ho viděti a přijal ho s velikou slávou a rozmlouvaje s ním, propustil ho s láskou a zalíbením, též i s dary velikými, pravě k němu: „Pomni na mne, otče velebný, ve svatých modlitbách svých vždycky!“ (*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Za času *Boleslava* Chrabrého Polského žilo v lese nedaleko města Kazimíře ve Velkopolsku šest českých mužů, kteří mrtvíce se Pánu Bohu sloužili. I navštívil je Boleslav Chrabrý, navraceje se r. 1005 z vojny domů a nabízel jim, že jim klášter vystaví. Ale oni poděkovavše se, žádali snažně, aby je zde nechal, činíce za hříchy pokání, zemříti. Kníže znamenav, že jich odtud nevymluví, žádal jich, aby zaň Pána Boha prosili a že se v jejich modlitby poručí. I chtěl jim mnoho peněz dáti, kteréž však oni nepřijali. (*Děj. česk.*)

Svatá *Hedvika* († 1243), manželka Jindřicha I., vojvody, jenž od r. 1201 částí zemí slezské a polské ve Vratislavě vládl, žádajíc míti účastenství zásluh cizích, podporovala katolíků do Jerusaléma k Božímu hrobu, do Říma k hrobům sv. Petra a Pavla i jinam putujících. (*Drahé kameny.*)

Jan z Jenšteina, od r. 1379 arcibiskup Pražský, vyprosil sobě na řeholních bratřích v Roudnici spolubratrství neb účastenství jejich postů, modliteb a mší svatých, též mistra v nábožném kajicném cvičení. (*Drahé kameny.*)

Bl. *Jolenta*, manželka Boleslava Pobožného († 1298), krále Polského, zdvojnásobnila rozjímání a sebe mrtvení na hrobě sv. Stanislava v Krakově často a dlouho se modlila a modlitbám kněží a chudých se poroučela. (*Škola Bož. Srd. P. 1875.*)

Petr Kačic z Jetřichovic, pán zboží pasavarského, s manželkou svou byli velmi nábožni. Známý Jan de Capistrano poslal jim roku 1461 dne 6. listopadu list, jímž je učinil účastnými všech modliteb a dobrých skutkův řádu františkánského a tovaryšstva panenského sv. Kláry. (*Arch. třeboň.*)

Jan IV., hrabě z Kolovrat Liebšteinských, arcibiskup Pražský (1667—1668), poznávaje, nalezaje se u bratra svého v Brně, že dnové žití jeho spočteni jsou, zaslal druhý list kapitole pražské jímžto se do modliteb věřících své diecése poroučí. (*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Pan *Děpolt z Lobkovic* prodal r. 1476 děkanovi a kanovníkům u sv. Víta na hradě pražském ve snížené ceně dva ornáty s kříži perlovými a dvě dalmatiky skvostné, které byli koněle

plzeňští otci jeho zastavili v tisíci kopách. Za slevení v ceně vyžádal si, aby spolu s předky a budoucími svými přijat byl do bratrství kapituly, tak aby se stal účastným modliteb konaných za dobrodince o každých suchých dnech čtyřikráte do roka.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Paní *Lucie Otilie*, manželka pana Viléma Slavaty, rozmnožila roku 1606 nadání seminářské v Jindřichově Hradci od matky její učiněné o 5000 kop, žádajíc, aby alumnové, kteří z tohoto jmění budou vydržováni, za ni, manžela jejího a dítky jejich se modlili.

(Al. Matuška. Vlast 1887.)

Oldřich, kníže Český (1012—1037), sešel se r. 1032 v pustině blíže Sázavy na honbě se sv. Prokopem, patronem naším českým a opatem. I vyzpovídav se Oldřich sv. Prokopu a projeviv mu přání, že na tomto místě chce klášter založiti, poručil se duchovnímu otci v modlitbu a odejel, přemýšleje, jak by co nejlépe přípověď svou splnil.

(Drahé kameny.)

Ondřej, poustevník, syn zámožného Poláka, opustiv vše, bydlel v jeskyni a pak vstoupil do kláštera. A vida zbožný Ondřej převrácenost velikou světa a poklesky jeho a dobře věda, že k odvrácení rychlého a těžkého trestu Bohu zadost učiněno býti musí a to co nejdříve: množil svá cvičení duchovní, prodlužoval modlitby, dvojnásobňoval posty, mrskání, bdění a jiné citelné mrtvení a patře k nebesům co den silněji, co den horoucněji volával: „Odpusť Hospodine, odpusť lidu svému a nedej dědictví svého k pohanění.“

(Škola Bož. Srd. P. 1878.)

Císař Německý *Otto II.* († 984), ctil velice sv. Vojtěcha, patrona našeho českého a začasto ho žádal, aby v modlitbách naň byl pamětliv.

(Kosmas. Kron.)

Přemysl Otakar II., král Český, zdvihl se roku 1264, jeda na svatbu do Uher, na pražském hradě se vším svým slavným komonstvem v den slavný sv. Václava, vešel do chrámu sv. Víta a vykonav pobožnost u hrobu sv. Václava, promluvil k duchovním i světským tu okolo stojícím: „Prosím, vzpomínejte na mne v modlitbách svých!“ a na to odejel! *(Zap. Čes. mor. Kron.)*

Z listin musejních v Lublani pochází jedna od našeho *Přemysla Otakara II.*, kterýžto král dne 24. listopadu 1270 ji podepsal, nařídiv mnichům jistého cistercienského kláštera dolnokrajinského, aby za desátky darované slavili úmrtní den krále Českého Václava I.

(Fr. Ekert. Výlet Čechů na Slovinsko.)

Baron *Stromfeder*, pán na Hrádku, jsa 72 roků stár, roznemohl se r. 1865 nebezpečně a nechtěl o zaopatření ani slyšeti. Tu zbožná sestra jeho baronka požádala dp. Františka Pravdu, aby ho k tomu přiměl. Ona pak zůstala ve vedlejším pokoji, měla tam klekátko, před klekátkem na zdi obrazy, uprostřed nich Pannu Marii; byl to její oltářík. Tam se modlila a mohu si pomysliti, jak se modlila, aby Panna Maria přispěla nám ku pomoci svou mocnou přímluvou. Baronovi bylo vždy hůře a Frant. Pravdovi podařilo se, že baron dal se od něho zaopatřiti a brzy potom umřel. Jsem přesvědčen, že paní baronka, jež Panně Marii se zaslíbila, mu to vyprosila.

(Fr. Pravda. Vlast r. VIII.)

Roku 1472 zdržoval se *Viktorin*, syn Jiřího, krále Českého, u bratra svého Jindřicha staršího na Kladště; a ač byl vězněm krále Uherského, prosil mnichy řádu sv. Augustina, aby se zaň pobožně modlívali, aby Pán Bůh osudy jeho ráčil k dobrému obrátiti a daroval jim dobrý ornát aksamitový červený s křížem perlami ozdobeným. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Jindřich Zdík, biskup Olomoucký († 1150), poslal před smrtí dvojí list opatu Godešalkovi do kláštera želivského, jimiž biskup opata i bratrstvo mu podřízené tuze prosí, aby modlitbou na jeho duši pamatovali.

(Drahé kameny.)

Obraz,

viz i: „Maria 3 b;“ „Kříž!“ „Svatí 4 c!“ „Umučení Páně 2 c!“

1. Jest dojemný a přece kalvíni ho pálili.

Karel Gustav, potomní král Švédský, navštívil na počátku října 1648 nemocnici u karmelitánův v Praze a uslyšev o hojných milostech u sošky Jezulátka získaných, byl tím, ač protestant, tak dojat, že zanechal zde 30 dukátů pro Jezulátko.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Nedlouho před smrtí svou procházela se *Markéta Rakouská*, manželka krále Španělského Filipa III., po chodbách svého paláce a tu obrátila zřetel svůj na veliký obraz, jenž visel na zdi. Byl na něm vyobrazen vysoký a úzký žebřík, po kterém jednotlivci v nepatrném počtu nahoru vstupovali, ana na širokých a pohodlných schodech veselá společnost sobě lehkovážně v hluku a jásání dolu poskakovala. „Ó sestro má,“ pravila kněžna ta s pláčem ku společnici své, „na rozcestí tomto stojím i já, nevědouc, jakou cestu vezme duše má, vzhůru-li, či dolů.“

(*Frencla Postilla.*)

Léta 1642 za války švédské jeden vojenský švédský úředník, nějaký *Grenberger*, zatvrzelý kalvín, svým vojákům dragounům poručil, aby všechny obrazy v domích hospodářův svých olomouckých jednímkrátem pobrali a je na vykázané místo snesli; na tomto místě v přítomnosti toho kalvína všechny obrazy do ohně vhozeny a spáleny byly. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

2. Prospívá tělu i duši.

Na rohu věže při Staroměstské radnici v Praze stojí ve výklenku socha Panny Marie s Ježíškem na rukou; nyní jest pozlacena. V Platnýřské ulici sloužila *dívka*, která kdykoliv po náměstí šla, vždy se před sochou tou poklonila a Rodičce Boží v ochranu se poroučela. Jednou se těžce roznemohla a vzývala Pannu Marii, aby jí u Syna uzdravení vyprosila. V noci na to zjevila se jí ve snu Bohorodička a pravila k ní: „Prosba tvá jest vyslyšána, neboť jsi byla jediná, která sobě sochy mé všímala a úctu jí prokazovala. Ráno zdráva povstaneš.“ Po těchto slovech zmizela a dívka ráno vstavši žádných bolestí více necítila. Vděčně vrhla se na kolena a Panně Marii vřelou modlitbou díky vzdávala. Pak spěchala na náměstí a také tam se před sochou vroucně pomodlila. Od toho dne nekráčela nikdy po náměstí, aby se aspoň chvíli před sochou Panny Marie nezdržela a krátkou modlitbou neposilnila. (*Jos. Svátek Pražské pověsti.*)

L. P. 1639 pozbyla *Alžběta*, rodem z Lobkovic, manželka hraběte Jindřicha Libšteinského z Kolovrat, těžkou nemocí řeči i sluchu a byla již na smrt. P. Cyrill, karmelitán, přinesl ku prosbě chotě Jindřicha Jezulátko (sošku) z kostela P. Marie Vítězné k nemocné hraběnce a ta učinivši slib, že chce sošku štědře obdarovati, náhle ozdravěla. Slib svůj vyplnila a darovala Jezulátku stříbrnou záslonu a jiné věci. Manžel její až do smrti dával klášteru hojné potraviny a odkázal 200 zl., stříbrnou lampu a schránku na sv. ostatky klášteru, krom toho zanechal karmelitánům 3000 zl. k nadacím na mše sv.

(*Fr Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

Antonín, syn měšťénína v *Litomyšli*, když r. 1716 dne 26. července na den sv. Anny nehaseným vápnem, které mu zlí tovaryši do očí naházeli, oslepl a všecky prostředky byly marné. Tu se manželé utekli k zázračnému obrazu Salvatora v Chrudimi, učinivše Bohu slib, a hle syn Antonín nabyl opět zraku svého. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Vasil, velký kníže na Rusku († 1269), žádal metropolitu, aby na kučkovskou planinu přinesl obraz Rodičky Boží, jímž zbožný kníže Ondřej nad Bulhary byl zvítězil. Nesčíslné množství lidu vítalo na kolenou a se slzami obraz Bohorodičky a ze všech úst rozlehalo se jedno volání: „Matičko Boží, spasiž zemi ruskou!“ A Matka křesťanstva spasila Rusko skutečně. Nebo v týž den a v tétéž hodině, ve kteréž obyvatelé

Moskvy na planině kučkovské vítali divotvorný obraz Panny Marie, opustil Tamerlan, vpadlý nepřítel, zjevem jasně skvoucí Panny ve vzduchu polekán, Rusko. *(Filoret.)*

Klement Marie Hofbauer (Dvořák), redemptorista († 1820), ozdobil kostel ve Varšavě, v němž působil, mnoho překrásných obrazův. Tak se nalezal v postranní kapli velmi krásný obraz „Ecce Homo!“ Tento obraz konal v dějinách obrácení, kteráž v kostele u sv. Bennona se udála, znamenitou úlohu. Mnozí hříšníci přiznali se, že pohled na tento obraz srdcem jejich otřásl a je k skroušenosti a lítosti pohnul. Též obraz Matky bolestné v rukou svých mrtvého Syna držící dovršoval takořka dojem, jejž obraz Spasitele ubičovaného vzbuzoval.

(Mich. Haringer. Životopis jeho.)

2. Proto ho:

a) cti!

Ve švédské válce zázračný obraz Panny Marie Staro-Boleslavské při císařském dvoře v kapli vídeňské k uctění zůstával a v takové vzácnosti u císaře *Ferdinanda III.* (1637—1657) a u Marie, manželky jeho, císařovny, vždycky byl, že nejenom v své dvorské kapli každodenně před tím sv. obrazem oni klečíce, mši sv. pobožně slyšeli ano také kamkoliv jeli, vždycky ho před svým vozem v drahé schránce neb v kryté draze ozdobené sesli nésti dali a v pokojíčku blíž pokoje svého, jako v nějaké kapličce, kamkoliv přijeli, jej mívali okrášlený; také ten zázračný obraz do Prešpurku. města uherského, na sněm, do vojenského ležení císařského i do jiných míst býval nesen.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Dorota, manželka maršálka Matěje hraběte *Gallasa*, která v 30leté válce manžela svého sprovázela, zastihla jednou v kostele spustošeném několik vojáků, ani chtěli sošku Panny Marie spáliti. Zachrániviši ji, přilnula k ní velikou láskou, úctou a zbožností.

(Ferd. Schüller.)

Léta 1680. Obraz zázračný Pána Krista v Chrudimi táhl k sobě tak velikomocného monarchu *Leopolda I.* Římského císaře a krále Českého (1657—1705), že jej k sobě do zámku pardubického přivésti dal, po tři dni jej ctíti, pak s darem na ozdobu sto kusů dukátů skrze dvorského svého kaplana zase chrámu svému navrátiti jej ráčil.

Nápodobně Její M. Římská císařovna Eleonora, vdova, paní máteř, dne 25. Junii svatý obraz z Králové Hradce s pobožností navštívila.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Dne 12. června roku 1748 navštívila císařovna *Marie Terezie* s manželem Františkem Lotar. kapli Panny Marie svato-Tomské v Brně. Tehdy císařovna obraz políbila a vzala si ssebou do Vídně jeho překres.

(Kar. Eichler. Poutní místa.)

Nikde po Slovanstvu nevěsí se jako v *Polsku* tolik svatých obrazův v obydlích na stěny, v lesích na stromy.

(J. Perwolf. Děj. pol.)

Obraz Rodičky Boží ve *Staré Boleslavi* upadl roku 1632 v ruce Vavřince Hofkircha, plukovníka saského. A teprv roku 1638 sešla se dobrovolnými příspěvky velká summa dukátů, ku kteréž větší části paní Regina Kateřina z Lobkovic přispěla, tak že obraz posvátný vykoupen býti mohl. Po šestiletém zajetí navrácen byl tedy do Prahy, kdež jej dotčená paní v paláci svém s velkou uctivostí přechovávala.

(Jan Křt. Votka. Posv. Cyr. Meth. P. M.)

Když sv. *Methoděj* († 885) knížete Bořivoje na Velehradě byl pokřtil, přišel do Čech a na Melnice též choť Bořivojovu, svatou Ludmilu, do lůna Církve křesťanské přijal. Za příležitosti sv křtu daroval kněžně na památku obraz z Cařihradu dalekého přinešený, obraz Panny Marie, který se chová v chrámu Staroboleslavském.

(K. V. Zap. Archaeolog. pam. 1858.)

Jan Soběský, král Polský, jenž slavného vítězství roku 1683 nad Turky u města Vídně dobyl, kdykoliv něco důležitého měl podnikati, nosil obraz Panny Marie při sobě.

(Čas. Ludmila 1883.)

Ludvík Radvit ze Souchesu, vůdce rakouský ve válkách švédských, sošku P. Marie z Foy, kterouž byl ve válkách obdržel v jednom klášteře panenském, nosil při vojenských výpravách a bitvách pod svým brněním na prsou.

(Fr. Poimon.)

Svatý *Václav*, patron náš český († 935), byl ctitel obrazův svatých; nebo po žalostném zavraždění jeho Podivín, věrný pána svého služebník, komorník a sekretář, vida svého nejmilejšího pána tak ohavně zavražděného na zemi leżeti, vzal od něho obraz Panny Marie, ten, kterýž mu byla bába jeho sv. Lidmila před svým mučennictvím odkázala a který vždycky v svém příbytku měl a kamkoliv jel, při sobě pod oděvem a také pod pancířem nosil. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

b) Vzdělávej ho!

Léta 1650. Císař *Ferdinand III.* ozdobný sloup mramorový a na něm obraz Neposkvrněné Panny Marie v prostřed rynku Starého Města pražského dne 8. července postaviti dal, také i nadal, aby při něm každou sobotu v přítomnosti jednoho preláta, jinak hradu pražského kanovníka, podobně dvou již jmenovaného kostela vikaristův litanie lauretánská od královských zpěvákův zpívána byla. Samotný ten sloup 70 centnýřův váží.

Také ten císař postaviti dal mosazný krucifix na most pražský, kde on dosavad stojí, však již předělaný a okrášlený. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 1336. *Karel IV.*, císař Římský a král Český, shromáždil peníze almužen a od úmrtí, poručil za ně dvanácte stříbrných obrazů svatých apoštolův (jenž byli tak velicí jako velký člověk) slýti a v hrobu sv. Václava je postaviti.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

V Římě *od knížat Českých* postaven byl oltář a obraz sv. Václava v starém hlavním kostele sv. Petra.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Jan Tonner, jenž pocházel z Plzně, byl českým spisovatelem a členem řádu Ježíšova († 1694), vymohl na stavech Českých, že cesta z Prahy do Staré Boleslavě vyzdobena byla 44 kapličkami kamennými, v nichž obrazy představující výjevy ze života P. Marie a sv. Václava namalovány byly.

(*Fer. Menčík. Čas. Mus. kr. Čes. 1883.*)

Když tělo sv. Václava ze Staré Boleslavě do Prahy přenešeno bylo léta Páně 941, poněvadž se při tom některé divy a zázraky zběhly: na památku toho tak předivného přenešení postavili horliví katoličtí křesťané při konci mostu na tom místě, kdež žoldnéři s tělem svatým stáli, sloup dřevěný a na něm obraz sv. *Václava.*

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

4. Špatný, zamezuj, znič!

Císař *Ferdinand III.* dne 4. ledna měsíce 1652 otevřeným listem, který i v chrámích vyvěšen byl, mezi jiným i nařídil, aby každý v Čechách obyvatel žádného nečistého obrazu neb malování v svém domě neb kdekoliv jinde netrpěl, ani také aby žádný do země je nepřinášel a u kohokoliv by se něco takového našlo, tomu aby to všechno skrze k tomu zřízené komisaře pobráno bylo a těch takových věcí rozsívač aby náležitou pokutou trestán byl, tu kde prohřešil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Baronky, příbuzné barona *Stromfedera* († 1865, pána na Hrádku, i na ty obrazy pozor měly a byl-li obraz neslušný, snad dokonce nestoudný, raději jej zničily, než aby ho po sobě zanechaly. (*Fr. Pravda. Vlast r. VII*)

5. Rouhání dochází trestu,

viz: „Rouhání 10 a 11!“

Obřady.

1. Vůbec.

a) Jsou dojemné, obracují, jen zevnější neprospívají, obmezoval je.

Sv. *Josafat Kuncevič* mučenník, apoštol Rusínův († 1623), zašel co osmnáctiletý jinoch ve Vilně do chrámu katolického s latinskými obřady. Tu viděl oltář a oběť, pozoroval obřady naše, naslouchal zvukům zpěvu latinského; líbilo se mu vše, byl i unešen. Takového cosi ještě neslyšel.

(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)

Kněz *Adam*, farář Smečenský, visitátor v horách krkonošských dává r. 1583 arcibiskupovi Mart. Medkovi potěšitelnou zprávu, že z blízkých vesnic přicházejí mnozí obzvláště staršího věku lidé do Branné, odstupujíce od lutheránství a navracejíce se do Církve katolické, k nížto v dětském věku svém byli přináleželi; největší dojem na lidi ty činí obřady katolické a z lásky k dojemným obřadům těm, ku katolické víře se přihlašují.

(Klem. Borový. Mart. Medek.)

V XVII. století kvetla na *Rusi* u prostého lidu i ve vyšších třídách neobmezená úcta ke chrámům a jich ozdobám, zejména k obrazům. Lid jsa vychován za stálého vlivu přísné církevní obřadnosti, počal hleděti na obřady jako na dogmata sama.

(Jar. Hrubý. Osvěta 1883.)

Císař a i král Český *Josef II.* (1780—1790) obmezoval bohoslužbu a posvátné obřady. Určil pořádek kdy a jak se má kázati ve větších městech a kdy mše sv. sloužena; předepsal, kolik svíček má hořeti; zapověděl processí, poutě; stavění Božích hrobův na velký pátek a bílou sobotu, dále pohřbívání mrtvol v rakvích.

(Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.)

b) Zbožně jim buď přítomen, dle možnosti konej v řeči mateřské.

Ferdinand III., císař a král (1637—1665), kdykoliv do Prahy přišel, službám Božím obcoval a s lidem zvláště oblíbenou staročeskou píseň: „Sv. Václave!“ tak vroucně a hlasitě prozpěvoval, že všecky hlasem převýšil a že ho nad jiné všecky slyšeti bylo.

(Jos. Jungmann.)

František Josef I., císař a král Český od roku 1848, na každý rok se vším dvořeninstvem svým a s veškerým leskem císařským účastní se slavnosti vzkříšení Páně a zvláště slavnosti Božího Těla, nedbaje ani nepříznivého počasí.

(Ludmila 1888.)

V květnu 1892 povolila sv. Stolice zavedení slovanské bohoslužby pro *Černou Horu* na žádost arcibiskupa z Antivari Simona Milinoviče z řádu sv. Františka. Tou příčinou vytiskly se již missály v tiskárně Propagandy v Římě a sice s písmeny glagolskými.

(L' Oriente Serafico)

Svatí Cyrill († 868) a Methoděj († 885), apoštolové slovanští, přednesli papeži *Hadrianu II.*, aby žádosti jejich vyhověl. A sice: 1. schválil slovansko-řecké knihy, posvětiv je a položiv je na oltář ve chrámě Rodičky Boží „u jesliček“ t. j. u Panny Marie Sněžné; 2. posvětil je oba za biskupy. A papež jim toho dovolil, ba v neděli dne 7. března 868 konal Methoděj slavnou bohoslužbu ve chrámě sv. Pavla. I papež Jan VIII. bohoslužby řecko-slovanské potvrdil. Také Mojmír II opětně toho dosáhl od papeže Jana IX. *(Kar. Eichler. Posv. místa.)*

R. 1248 udělil papež *Innocenc IV.* biskupu Seňskému Filipu dovolení (v Chorvatsku), aby se směly služby Boží konati ve slovanské řeči (glagolice). *(Děj. Chorvatska. J. Kořínek.)*

O Božím Těle *jesuité* v Čechách i na Moravě na lešení české verše říkati dávali. *(Ant. Rejzek. Kamp. život.)*

Karel IV., císař a král Český, otec vlasti české, založil na Novém Městě pražském r. 1347 klášter benediktinský v Emauzích, kdež užívati dovoleno liturgie slovanské a povolal do něho mnichy z Dalmacie, Chorvátska, Srbska a Bosny. *(Kar. Eichler. Posv. místa.)*

2. Zvláštní

a) Kdy opět u nás Boží hroby dovoleny; dojímají.

Císař *František I.* zrušil roku 1798 zákaz od císaře Josefa II. pro Rakouskou říši vydaný a dovolil, aby se v Čechách na velký pátek a bílou sobotu Boží hroby s vystavenou velebnou Svátostí opět zřizovati mohly.

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Roku 1559 zřídili jesuité v Praze v chrámu sv. Klimenta poprvé Boží hrob a jej co nejskvostněji ozdobili.

(*Jan Beckovský Poselkyně.*)

Léta Páně 1567 v Praze u jesuitů hrob Pána Krista za nás zemřelého vystrojený mysli diváků zajímal; celé svaté tři dni vyslancové papežský, španělský, francouzský, polský, též republiky benátské, mnozí biskupové, hrabata, nejpřednější páni zemští, jakož Rosenberský nejvyšší kancléř, maršálek a písař království i jiní páni a rytíři urození buď v modlení ve chrámě našem buď v kolleji v přátelských rozpravách a otázky svědomí se týkající předkládajíce, trvalo a pak řádně od našich rozhřešeni, přiklekli k sv. stolu se znamenitým příkladem pobožnosti, kteréžto následoval i lid a 13.000 osob se ty dni vyzpovídalo.

(*Čas. čes. Mus. 1844.*)

b) Hudba církevní. Zvelebuj.

Jan Chmela, farář Sázavský († 1817), odkázal celé své jmění k dotaci školního pomocníka sázavského se závazkem, aby byl hudby znalý a mohl tudíž v kostele účinkovati.

(*Ant. Podlaha. Čas. Mus. kr. Čes. 1891.*)

J. P Mich. Martinovský, kněz řádu praemonstrátského na Strahově, ředitel vyšší reálky v Rakovníce (nar. 1808), byl důmyslný a vzdělaný komponista český, jakož i varhaník a získal si mnoho zásluh o kostelní hudbu kláštera svého.

(*Jos. Zvonař.*)

c) Zpěv církevní.

Užíval se od dávna v Čechách. Unáší; zvelebuj ho!

Čechové jakmile přilnuli duchem a srdcem ku spásné víře Kristově, jíž počal i obecný lid vedle duchovenstva vděčně chválu prozpěvovati Pánu Bohu svému.

a) Zpívali při rozmanitých příležitostech, při službách Božích i mimo ně; v kostele, doma a mimo dům, při pohřbech, volbách, na uvítanou knížat a biskupů atd. Hojných svědectví a dokladů na to poskytují nám zápisy starých kronikářů. Tak u př. Křišťan v životě sv. Ludmily a sv. Václava (Fontes rerum bohemicarum) vypravuje, že věrný služebník sv. Václava Podivín všecky téměř služebníky až do posledního kuchaře tak navedl, že nebylo téměř dvořana, jenž by nebyl uměl žalmy zpívati. Tak Křišťan vypravuje, že o pohřbu sv. Ludmily kněží a žáci zpívajíce žalmy a chvalozpěvy, nesli tělo její do města (Prahy). A podobně zpíval lid a duchovní, když přenášeli tělo sv. Václava ze Staré Boleslavě do Prahy. Kosmas vypravuje (tamtéž), že při nastolení prvního biskupa Dětmara a podobně i druhého sv. Vojtěcha do Prahy, všechen lid radostně prozpěvoval: „Kyrie elejson!“ Podobně před vyzdvižením těla sv. Vojtěcha v Hnězdně zapělo duchovenstvo a lid písně. Podobně před vyzdvižením těla sv Vojtěcha v Hnězdně zapělo duchovenstvo a lid písně. Podobně i při zavraždění knížete Břetislava II. r. 1100 jakýsi kněz český hluboce dojal lid dojemnou písní. Při volbě Spytihněva r. 1055 (Kosmas) všickni velmožové Českého národa i lid zpívali: „Kyrie elejson.“ Taktéž při volbě Ottona r. 1109, dále když uváděli krále Václava I. do kostela na hradě pražském r 1249 prozpěvovali velmožové i lid: „Hospodine, pomiluj ny!“ A když Václava od poručníka Otty Braniborského do Čech r. 1283 přivítali. I k rekovnosti rozněcovali staří Čechové ducha svého zpěvem, oblíbivše si píseň sv. Vojtěcha.

b) Kdo zpíval? Od založení biskupství v Praze zpěv řádně se pěstoval, ježto odtud počalo i školství hojně vzkvétati, jsouc co nejúžeji spojeno s Církví. Patřilo však i učení zpěvu a hudbě tehdáž k obecným naukám školským a k obecnému vzdělání. Také sv. Vojtěch v Děvíně obdržel zajisté vzdělání v hudbě, čemuž nasvědčuje píseň od něho vzdělaná. A jeho příkladu ná-

sledovali Čechové vůbec. Tak kníže Spytihněv (Kosmas) v postě s mnichy v klášteře zpíval. Ano zpívání žalmů považováno tehdáž za povinnost. Tak Kosmas doznává, že již jako chlapec žalmy říkával; podobně i Judita, manželka Břetislava I. I dívky hojně zpívaly, jakž na bibli Veleslavově vidíme dívky zpívající vyobrazené. — Zpěvy ty provázeli Čechové i hudebními nástroji a posud nalezáme z oné doby 18 písní duchovních v rukopise č. k. veřejné biblioteky pražské.

c) O zpěv pečovali nejvíce duchovní, kteří i zpěvníky složili u př. pražský děkan Vít. Sem náleží také zřízení tak zvaných bonifantes, kteří v kostele zpívali. Byli zajisté Čechové v XII. a XIII. století i ve zpěvu hojně pokročili a vzdělání.

(*K. Konrád. Cecilie. 1877.*)

P. *Albert Chanovský* S. J. († 1643) bezmála ničeho nepodnikal, ničeho nekončil bez zpěvu. Doma i v kostelích zpěvem počínal i končíval své promluvy, zpěvem provázel i kořeníval vše jednání svá s bližním. Také na přástky ženské čeládky docházel horlivý missionář, by tu bránil oplzlým řečem a písním. Proto vyprávěl jim nábožné příběhy, dával jim takové též hádanky a na konec jim zanotil nábožnou píseň, již pak všickni zpívali.

(*K. Konrád. Sbor. hist. kroužku 1893.*)

Když korunní princ Rakouský *Rudolf* podstoupil roku 1881 cestu a pout do Jerusaléma, uvítán byl tam od patriarchy a vedše ho v průvodu: zpívali františkáni žalm 121.: „Laetatus sum.“ Kdo chce pochopiti uchvacující ten dojem, musel by zrovna zde slyšeti hlahol oněch slov žalmu. Nejjasnější princ pak se vyjádřil, že zvuky ty posvátné byly mu stokráte milejší než veškerá hudba, kterouž byl po cestě své vítán.

(*Věnec perlový.*)

Aaron, arcibiskup Krakovský († 1059), zavedl v polských kostelích zpívání žalmů a modliteb, zvané hodinkami.

(*Ottův slov. nauč.*)

V *XVII. století* zpěv kostelní s velkou pilností vzděláván přičiněním kůrů literáckých, v městech i městečkách zřizovaných.

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Jakub Kodicill, lékař a professor fakulty lékařské na universitě v Praze († 1576), byl tak dobrý zpěvák a milovník zvlášť církevní hudby, kterou po několik roků řídil sám v kostele u sv. Štěpána na Novém Městě, kam též daroval veliký český kancional ve 4 svazcích, uměle psaný a nádherně okrášlený.

(*Jos. Rys.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučeník, apoštol Rusínů († 1623), vydržoval, co představený kláštera v Bytoni, počet chlapců zpěváků; neboť na zpěvu chrámovém si zakládal muž sv. po celý život velmi, a stav se arcibiskupem Polockým brával s sebou i do vzdálených osad svůj zpěvácký sbor, aby při obřadech slavné bohoslužby nápomocni byli. Znalť dobré účinky zdařilého zpěvu chrámového; věděltě dobře, co jmenovitě na náš lid slovanský, milovný krásného zpěvu, blahočinně působí.

(*Ant. Rejzek. Sv. Josofat.*)

Adam Václav Michna z Otradovic, měšťan a varhaník při farním chrámu Páně v Hradci Jindřichově, uložil (na počátku XVII. století) 1000 zl. rýnských, aby z jich úroků tři v semináři (jesuitův) zpěváci: diskantista, altista a tenorista neb jiní potřební hudebníci šaceni byli s tou podmínkou, aby při processích a mších podporovali choralisty a hudebníky farní, zvláště když by se při slavnostech kostelních nějaká figurální hudba provozovati měla.

(*Al. Mattuška. Vlast 1887.*)

Jan Soukop, kněz a spisovatel slavný moravský († 1892), svědomitě zastával v nejedné příčině obtížný úřad duchovního správce a pečoval zejmena o reformu církevního zpěvu, jenž záhy vzorným se stal pro celé okolí, jakož i povšechné zvelebení služeb Božích a celé farnosti jak v náboženském tak národním směru.

(*Vl. Šťastný. Obzor.*)

d) Světlo.

Užívalo se; věčné založili,

viz i: „Maria 3 a!“ „Oltářní Svátost 3 e!“

Dne 1. května roku 1367 dal císař *Karel IV.* lenem ve vesnici Velkých Mořanech se nalezající dvůr kočabovský znamenitému malíři Dětřichovi čili Theodorikovi a osvobodil dvůr ten ode všech daní, avšak zavázal ho, aby

každoročně 30 liber vosku odváděl do kostela na Karlův Týn.

(*Ant. Honsátko. Das Vaterland.*)

Když Brandeburáci opustili zem českou, kterou strašně hubili, slaveno dne 5. ledna 1281 smíření stran v Praze a biskup *Tobiáš* v postě dne 9. března dal dle obyčeje postaviti v chrámě sv. Víta velkou svíci biskupskou 220 liber těžkou.

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Roku 1359 založili *Dobeš z Bechyně a Kamenice* a syn jeho špitál neb dům chudých v Kamenici. A tu měl hospodář také o to se starati, aby před oltářem vždy světlo noční svítilo.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. díl IV.*)

Dobeš z Bechyně a Kamenice založil roku 1348 kapli sv. Maří Magdaleny v Kamenici a nadal ji, aby farář i se staral o to, aby tři lampy v kapli ve dne v noci hořely. (*Lib. erect. XII.*)

Mareš, vladyka mtohavský na Hořicku daroval roku 1398 kostelu v Bezdědicích 18 liber oleje do lampy věčné.

(*Lib. erect.*)

Anna, kněžna z Osvětina, pozůstalá vdova Půty z Častalovic, dává roku 1405 dvě kopy ročního platu na světlo věčné k chrámu Páně častolovickému. List nadační dán na hradě Richemberku.

(*Karel Rojek. Čas. česk. Mus. 1845.*)

Při kříži krásném kovovém na kamenném mostě v Praze, který r. 1681 postaviti dal, založil p. *Karel Adam z Říčan* věčné světlo, odkázav k tomu cíli statek louňovický arcibiskupům Pražským.

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

e) Voda svěcená.

Jest mocná.

Svatý *Bonifác* (Dobroděj), arcibiskup apoštolský pro Litvany, mučenník († 1008), neohroženě hlásal slovo Boží Litvanům. Přišel až ku knížeti, jenž mu řekl: „Chceš li, abych uvěřil slovům tvým, dám zbudovati dvě veliké hranice dříví blízko vedle sebe; dám je zapáliti a když v jeden plamen se rozhoří, půjdeš uličkou tou. Budeš-li porušen ohněm, dám tě upáliti. Vyvázneš-li zdráv, uvěříme všickni.“ Věrozvěst Bonifác přioděn, jakoby měl mši sv. sloužiti, pokropil plamen vodou svěcenou, okouřil jej kadidlem a vešel do uzounké uličky. Prošel plamen, aniž by utrpěl sebe menší škody. Ani roucha ani vlasy nepřipálily se. Kníže a zástupové přítomní padli před Bonifácem, svatým hlasatelem víry, na kolena, odprosili ho a žádali za křest svatý. Svatý Bonifác u blízkého jezera slavně pokřtil je. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Sv. *Hedvika*, manželka vévody Polského a Slezského († 1243), vždy po mši sv. poprosila kněze, by na ni ruce vložil a svěcenou vodou ji pokropil, z čeho milosti zvláštní od Pána Boha očekávala i docházela, oblevy totiž neb uzdravení v čas choroby.

(*Drahé kameny.*)

f) Milostivé léto,

viz i: „Odpustky 1 a!“

Použi ho; obracuje.

Jan Hus dal r. 1393 jsa jinoch čtyrmecítmaletý, když se pražské milostivé léto slavilo, skvělý důkaz toho, že pro dosažení papežem udělených odpustkův k poutníkům se přidružil, s nimi na Vyšehrad, k Božímu Tělu, k sv. Vítu a do Břevnova putoval, zpověď vykonal a poslední čtyry groše obětoval, takže potom po delší čas o suchém chlebě zůstávati musil. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 1393 odbývalo se i v Praze milostivé léto a času toho použil i král Český *Václav IV.* Dle ustanovení papežského putoval se svou mladou chotí, královnou Žofií, na Vyšehrad, odtud pěšky způsobem velmi příkladným k Božímu Tělu, sv. Vítu a do Břevnova a dosáhna tím plnomocných odpustkův a milosti Boží i hojně zlata daroval sběratelům. (*Děj. česk.*)

O milostivém létě roku 1567 obrátil se i jeden *loupežník*. Ten byl s tovaryši svými po osm let silnice znepokojoval, ale za celý ten čas jen jednoho člověka života zbavil, jiné pak jen oloupené a chopení zase propouštěl a snad zásluhou tohoto milosrdenství i milosrdenství Boží získal. A vyzpovídav se a smířiv s Pánem Bohem trest dle ukrutnosti týchž zločinců ustanovený rád utrpěl. (*Čas. česk. Mus. 1844.*)

3. Rouhání.

Viz: „Rouhání 7; 8!“

Obžerství,

viz: „Nestřídmost!“

Očistec.

1. Jest. Čechové v něj věřili a den všech věrných dušiček světili; i bratrstvo zřídili.

Svatý *Jan Kentský*, Polák, kněz, nar. v XV. století, čtyřikráte do Říma putoval, aby Stolici apoštolskou uctil a tresty očistcové na tomto světě si odbyl. (*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Léta 1070. Jistý mládenec *Kosmas*, stoje v kostele sv. Víta před oltářem svatých Kosmy a Damiana, Pánu Bohu vroucně se modlil. I přišel k němu jeden muž neznámý a v ruce svíci nesa, tázal se ho řka: „Milý mládenče, prosím tebe, pověz mi, kde leží sv. Radim, bratr sv. Vojtěcha?“ Odpověděl mládenec: „Kterého ty praviš býti svatým, ještě není řádem církve sv. za svatého vyzdvižen, ještě se za něj při mšech svatých památka činí, jako za jiné mrtvé.“ A on zase řekl: „O tom já zase nevím.“ Z odpovědi Kosmasovy vyrozumíváme, že naši staří předkové v očistec věřili a za mrtvé se modlili a při mšech svatých památku za ně činili. (*Hájek. Kron. čes.*)

Léta 1061. *Vratislav II.*, kníže Český, i bratří jeho znamenavše, že bratr jejich Jaromír, který sice duchovnímu stavu byl odevzdán, více po světských než duchovních věcech dychtí, žádali ho snažně, aby do stavu duchovního vstoupil, a tak vyplnil vůli otce svého, aby se stal knězem a posledně i biskupem. Snad otec znal, jestliže by ona v kterém obmeškání (bezpochyby v mukách očistcových) byla, biskupským úřadem z té její těžkosti vysvobodil. Z toho napomenutí znáti jest, že Vratislav II., kníže Český, a bratří jeho, že by po smrti očistec byl, věřili jsou a aby otce z očistcového trápení vysvobodil. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Čechové, staří naši předkové, památku všech věrných duší vždy drželi. Toho dne ještě za tmy do chrámův Páně na jitřní za mrtvé na mši sv. a po hřbitově processí jsou se scházívali, za ty duše jak mše sv. tak při nich své pobožnosti a horlivé modlitby Pánu Bohu obětovali, mnohá světla kupovali, se za ty duše rozsvěcovali a pálili, ano i hojné chudým almužny rozdávali, což se i také až podnes od nynějšího zbožného českého lidu děje.

Jako i při výroční památce posvěcení chrámův Páně hned druhý den totiž v pondělí za všechny věrné mrtvé, jenž při chrámu Páně odpočívají, služby Boží každoročně se vykonávají a to od starodávna jak v městech tak i vesnicích.

Roku 1642 udělána ze starší kaple sv. Kateřiny v kostele sv. Mikuláše na *Malé Straně* kaple dušiček, v níž zavedena pobožnost za věrné zemřelé, která počnouc toho roku trvala vždy po celý týden po dnu dušiček.

V této kapli založila Marie Max. hraběnka Hohenzollernská, provdaná Šternberková, r. 1649 „bratrstvo dušiček“. Tomuto bratrstvu odkázala r. 1691 Lucie Otilie Kolovratová, roz. Martinicova 12.000 zl. na služby Boží a hraběnka Šternberková roz. Trautmannsdorffová založila r. 1720 v kapli dušiček fundaci 3000 zl. na denní mši svatou.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy.*)

2. Dušičkám v očistci pomáhej!

viz i: „Zemřelí!“

a) modlitbou.

Jak často modlil se *Klement Maria Hofbauer*, redemptorista († 1820), za duše v očistci, jak často napomínal s kazatelny i při jakékoliv příležitosti k modlitbě za ubohé duše a ke konání dobrých skutků za ně! „Tato modlitba,“ říkával, „není nikdy bez užitku, má vždy zásluhu a je Bohu velmi milá;

ano přináší užitek dvojí, neboť prospívá živým i těm, za něž se modlíme.“

(Mich. Haringer.)

Léta 1036. Za Oldřicha, knížete Českého, Otto Albrecht, hrabě Bílý, otec kněžny Jitky neb Judity umřel a v Gumpáchu byl pohřben. Za jeho duši velké modlení v kostele sv. Víta od Břetislava, též od Judity a všeho lidu českého se dálo. Nebo *Judita* nebo Jitka o tom uslyševši mnoho kněží a žákův do kostela sv. Víta na hrad pražský kázala zavolati a tu aby se za otce jejího, hraběte Ottu Bílého, Pánu Bohu modlili, jich prosila a sama také položivši se před oltářem sv. Víta více než tři hodiny ležela, slzavé modlitby zaň před Pánem Bohem vylévajíc. Co jest proti němu k vůli Břetislavovi někdy učinila, toho želela.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Vilém Slavata z Chlumu (narozen r. 1572), jenž co místodržitel pražský r. 1618 při povstání stavů protestantských v Čechách na hradě pražském z okna byl svržen, psal příteli svému Martinicovi, že jeho radostí jest, modlitbou dušem v očistci pomáhati a je vysvobozovati.

(Fam. Slavata. J. Hr. Čern. arch.)

Františka hraběnka Slavatová, manželka Joachima Slavaty († 22. září 1676), modlívala se hodinky za duše v očistci. *(Drahé kameny.)*

b) Mši sv.,

viz i: „Mše sv. 3 d!“

Léta 1281. Když blah. panna *Anežka*, majíc věku 76 let dne 5. měsíce března svůj šťastně a svatě dokonala, sestry a panny duchovní, vezmouce sv. její tělo počestně je oblekli, do kůru vnesli, kteréžto dokavád v kůru odpočívalo františkáni každý den do kostela svých duchovních sester jsou docházeli, mše sv. sloužili a hodiny církevní za mrtvé se modlili. *(J. Beckovský. Poselkyně.)*

Léta 1047. *Břetislav*, kníže Český, pamatuje na dobrodiní Boží, že jest na hoře, která slove Štok, jinak Pivoňka nazvané, nepřátelé své porazil, dal na tom vrchu kostel Panny Marie postaviti, do něho bratry poustevníky řádu sv. Augustina uvésti, které poctivou živností opatřil a platy nadal, tak aby oni na budoucí věčné časy Pánu Bohu za duši jeho a předků jeho i za všecky tu zavražděné a pohřbené sloužili a modlili se ustavičně.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Léta 1100 Břetislav, kníže Český, smrtelně raněn jest na lovu od Lorka Vršovského a druhé noci na to zemřel. Tělo jeho pohřbeno jest s velikou lítostí všeho lidu na hřbitov při kostele sv. Víta na hradě pražském po levé straně, kdež jest byl sobě dávno pohřeb vyvolil. Na kterémžto místě potom sestra jeho *Ludmila* sklípek dala udělati, při něm kapli ve jménu sv. Tomáše apoštola vyzdvihla a mnohými platy ji nadala, aby se tu každý den mše sv. za mrtvé sloužila.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Kníže Adam František ze Švarcenberků, založil v r. 1728 společně s chotí svou kostel v Andreasberku, ustanovil také v nadační listině, aby jednou v témdni obětována byla mše sv. za duše v očistci. *(Jan Votka.)*

Léta 986. Ctná vdova Střezislava, která byla máti sv. Vojtěcha, biskupa, umřela a v kostele Panny Marie v Libici vedle Slavníka, manžela svého, slavně při přítomnosti syna svého bi skupa Vojtěcha pochována jest, při kterémžto pohřbu svatý biskup *Vojtěch* s mnohými kněžími za duši její a otce svého a svých bratrův mnohé činil Pánu Bohu oběti, totiž při oltáři mši sv. s těmi kněžími obětujíce.

(Hájek. Kron. česká.)

Léta 1134. Maynhard, biskup Pražský, aby svým žalobníkům v Čechách na očích nebyl a jim většího v jich mysli trápení nezpůsobil, do Moravy odjel a v svém biskupském statečku Sekyrkostel nazvaném bydlel, kdež druhého července svatě umřel, jehož tělo *Zdik*, Olomoucký biskup, muž jistě sv. života sám do Prahy dovezl a v kostele sv. Víta pohřbíti a tak osm dní pořád za jeho duši mše sv. sloužiti dal.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

c) Postem; sv. přijímáním.

Panna *Maximilianka Zásmucká*, praemonstrátka v Doksanech († 1718), činila milosrdenství veliké nad dušičkami v očistci trápenými. Jim na polehčení

a vybavení z muk mnoho se namodlila, napostila a i u kněžstva nažebrala, by za ně Pánu Bohu mší svatých z lásky obětovalo.

(Drahé kameny.)

Ctihodný *Martin Středa*, jesuita, Moravan († 1649), přistupoval i za tou příčinou k stolu Páně, aby dušičkám v očistci pomohl k spatření tváře Boží.

(Drahé kameny.)

Odboj.

1. Dětí proti rodičům.

Dopustili se, došli trestu.

Kralovic *Břetislav* vytáhl r. 1090 proti vlastnímu otci Vratislavovi II asi s 3000 mužů branných proti Praze a rozložil se u potůčka Rokytnice, chystaje se podstoupiti boj sebe krutší proti otci. *(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)*

Proti Vladimíru, velkoknížeti Ruskému, učinil zpouru vlastní syn *Jaroslav*, kníže Novgorodský, a chystal se právě k boji proti otci, když tento r. 1015 však zemřel.

(Fr. Čelakovský. Děj. vzděl. a lit. nár. Slov.)

Car Ruský Petr Veliký zaváděl v říše Ruské prospěšné novoty. Jelikož syn Petrův *Aleksej* nepřál opravám otcovým, ba s příznivci svými a starých řádův kul pikle proti otci, jest odsouzen k smrti, zahynul však mezi tím ve vězení r. 1718 *(Děj rus.)*

Roku 1248 učinil *Přemysl Otakar*, syn krále Českého Václava I., odboj proti otci. Bylit přemnozí páni čeští rozmrzeni nad velikým hospodářstvím krále se statky korunními. V čele nespokojenců stál český pán Ctibor a schyloval se k nim i biskup Pražský Mikuláš. I sesadili Václava a vyvolili Přemysla, kralevice, za pána svého. Přemysl a stranníci jeho dobyli téměř všech hradův a měst po celé zemi, avšak měšťanstvo pražské nepřidalo se k odbojníkům, k bitvě nepřišlo, nebo Václav smluvil se dne 26. března 1249 s otcem, dle kteréž smlouvy měl Přemysl vládnouti a Václav s několika hrady se spokojiti, což papež zavrhnul, proto smířili se opět otec se synem, ale Václav přece potrestal syna odeslav ho do vězení na Přimdu, odkudž propuštěn brzy na svobodu a uvázal se ve správu markrabství Moravského.

(Děj. česk.)

2. Poddaných proti vládci,

viz i: „Poddaný 2 b!“

a) Dopustili se.

Za povstání stavů Českých proti Ferdinandovi II. poslal roku 1620 *Bedřich*, zimní král Český vyslance Bittera, do Cařihradu. Přes to vše však i stavové Čeští byli ochotni s Portou vyjednávati a tak si zjednati spojení, které jinak považováno za potupné. Vždyť během dvou let, co povstání trvalo, vytýkáno Matyášovi a Ferdinandovi kromě jiného i to, že jednáním jejich posilňuje se Turek, nepřítel křesťanstva. Poselství tomu dostalo se v Cařihradě skvělého uvítání pro dary, jichž jim Češi přinesli. Avšak vyjednávání, kteréž se dálo teprv za 19 dní potom, kdy bitva na Bílé Hoře byla již rozhodnuta, bylo bezúčelné.

(Ant. Gindely. Děj. č. povst. l. 1618.)

Bojovné *boljavstvo srbské*, zachutnavši sobě ve válečných výbojích, nespokojeno bylo s mirnou a pobožnou myslí krále Štěpána Uroše III. a vzbouřilo se. A nešťastný šedesátiletý král Štěpán na útěku chycen, na hradě Zvečanu uvězněn a tam udáven l. 1331.

(Pič. Děj. nár. Bulh.)

Za povstání českého proti *Ferdinandovi II.* vypukly za barbarského nakládání se sedláky v říjnu r. 1620 nové selské nepokoje. V kraji Žateckém srotili se sedláci v několik houfů, jež čítaly prý 4—7000 mužů dohromady a neobmezujíce se na pouhou obranu proti loupeživým žoldnéřům, podnikali sami útok. Hrady a sídla šlechtická byly přepadeny, vypleněny a strašným způsobem spustošeny. Kdyby byla bitva na Bílé Hoře neučinila válce rychle přítrž, sedláci z Žatecka byli by měli zajisté v ostatní zemi ná-

sledovatelů a Čechy celé byly by se staly hotovou pouští.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. porst. l. 1618*)

Matyáš, bratr císaře Rudolfa II. a krále Českého, dal se roku 1607 na pochod s vojskem ku hranicím českým a veřejnými listy vyhlašoval, že přichází nejen za příčinou míru tureckého, nýbrž také ke změnění regimentu, to jest ke svržení bratra svého s trůnu.

(*Wác. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Dne 7. května 1458 korunován jest Jiří z Poděbrad na krále Českého. I uznán jest Jiří i na *Moravě* za krále. Jenom Němci ve městech moravských trvali vždy v odporu proti Jiřímu, Rakouský arcikníže Albrecht podpaloval je v tom, posílaje do Brna, Znojma, Jihlavy a Olomouce houfy německého lidu branného. Proto je Jiří brannou mocí k poslušenství donutil. (*Děj. česk.*)

Za cara Ruského *Pavla Petroviče* (1796 – 1801) osnováno jest od několika nespokojených velmožův proti Pavlovi spiknutí, jímž tento se měl vzdáti vlády, když však toho učiniti nechtěl, jest od nich uškrcen dne 28. března 1801.

(*Děj. rus.*)

Blahoslavený Gotšalk, slavný král Bodrcův, že uznával svrchovanou moc Saského vévody, vzbudil nenávist Slovanův, jenž bedlivě střežili mravy a dávné svobody praotcův svých V čelo nespokojencův postavil se *Pluso*, švakr králův, Gotšalk přepaden a zabit jest v Londýně dne 7. června 1066.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

L. P 1422 dostavila se luza *pražská* i k pražské universitě. Sály byly zde pobořeny, knihy a jiné drahocenné věci zničeny anebo odnešeny.

(*Ant. Frind. Kircheng. Böhm.*)

Roku 1237 *Přemysl*, markrabě Moravský, který své sídlo v Olomouci měl, podruhé proti bratru svému, králi Českému Václavu I, povstal a jen přimluvě Uherského krale Bely IV. a matky své Konstancie měl co děkovati, že mu bratr odpustil a dostal vládu v Olomúcku a starém Holasicku.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 1801 osnováno jest v *Rusku* od několika nespokojených velmožův proti caru Pavlu Petrovičovi (1796—1801) spiknutí, jímž tento měl se vzdáti vlády, když však toho učiniti nechtěl, jest od nich uškrcen.

(*Děj. ruské.*)

Stavové protestantští, obdrževše r. 1609 majestát od císaře a krále Českého Rudolfa II., šli v odboji dál a dále a přes zákaz císařův prohlásili spolek se Slezany za platný a osvědčení své také přiložili k deskám zemským. A to bylo naskrze revoluční a násilnické a vede vždycky ke sporům krvavým.

(*Ant. Gindely.*)

Co Bořivoj, kníže Český, prodléval na Velehradě, kdež od sv. Methoděje byl pokřtěn, posadili nespokojenci zatím na Český stolec bratra Sukoslava z Bilinska *Stojmíra*, který byv již Hostivitem ze země vyhnán, zdržoval se v Bavorsku a zde i jméno Stilfried přijal. Avšak Stojmír či Stilfried pro úplné zapomenutí jazyku českého znechutil se brzo i straně Sukoslavově tak, že po několika měsících poslán byl „na dovolenou“ opět do Bavor a Bořivoj znovu nastolen.

(*Sborník Velehradský 1881.*)

Roku 1525 svolal Ludvík, král Český i Uherský, sněm do Pešti po sv Jiří. Ten sešel se ale na pole Rákoš přes 7000 osob ve zbrani. Tuto spoustu sněmovníků rozněcoval řečmi svými *Štěpán z Vrbovce* a vodil kam chtěl. I poslali sněmovníci deputaci 120 osob, aby král ale sám do sněmu přišel. Král tam přišel dne 18. května ráno proti vůli rady své, kdež přijat nejprv uctivě, ale potom když na dotíravou žádost o splnění předložených jemu žádostí odkládal odpověď k jiné době, počalo se shromáždění bouřiti Tu někteří přední sněmovníci, vzavše krále do svého středu, učinili jemu průvod bezpečný až k lodi na Dunaji, kteráž převezla jej nazpět do Budína.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Na sněmu v Norimberce roku 1467, kdež se jednati mělo o výpravě proti Turkům, avšak více vyjednávalo, an mimo císaře Bedřicha legat papežský přítomni byli, proti Jiřímu Poděbradskému, králi Českému: mluvil jménem *Zdeňka Šternberského* děkan a administrátor Hilarius, aby žádal od knížat pomoc proti králi Českému ssazenému.

(*W Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Velkého odboje proti Jiřímu, králi

Českému, dopustil se *Zdeněk ze Šternberka*, jenž r 1465 sjezd pánů českých pod jednou způsobou na zámku svém Zelené Hoře nad Pomukem svolal, kdež vzala vznik jednota Zelenohorská. Tu se sosnovalo spiknutí proti králi. I poslali jednoho ze sebe pana Dobrohosta z Ronšperku do Říma se žalobami na krále a se žádostí o pomoc proti němu, zejména peněžitou.

(W. Wl. Tomek. Děj m. Pr.)

Roku 1394 učinili *čeští pánové* spojivše se s markrabětem Joštem, odboj proti králi Českému Václavu IV. I zajali krále před Berounem opodál vsi Počáplí. I vzali jej Jošt a pánové mezi sebe ne jako vězně, ale jako s vítěznou slávou do Prahy na královský hrad sprovodili, takže každý za to měl, že se to vše k jeho cti děje. Z hradu byli zatím všickni dvořané a zbrojnoši krále Václava již napřed vypuzeni, tak že pánové tam Václava úplně ve své moci měli. *(Děj. česk.)*

Roku 1848 povstalo povstání i ve *Vídni*. A tu spiklenci, ač slíbili, že ministra války Latoura na životě zachovají, pakli z úřadu svého se poděkuje, přece jeden z nich mávnul po něm šavlí, jiný jej udeřil kladivem do hlavy, načež byl ze všech stran holemi, pažbami, pikami a bodáky napadán. Latour sklesl k zemi. Ještě za živa byl zdvižen a na okno pověšen, ale provaz se utrhl, Latour smýkán po dláždění a později ještě jednou na kandelábru pověšen, kde dokonal. Rod Habsburský proklínán, proklínán i císař (Ferdinand), jejž druhdy Dobrotivým nazývali; proklínána kamarilla, a především, jak si dali svedení namluviti, temná prý duše její, původkyně všeho zla, arcivévodkyně Žofie. Císařský hrad chtěli ze čtyř stran zapáliti, soše císaře Františka hlavu sraziti, těla mrtvých Habsburgů z rakví vyrvati a po ulicích rozmetati. *(O květa 1884.)*

Pan *Petr Vok z Rožmberka* půjčil knížeti Kristianu z Anhaltu proti vlastnímu panovníku svému Rudolfovi II. (1576—1618) 10 000 tolarů a potom ještě 30.000 tolarů, aby pracoval o sjednocení všech stavů protestantských, roku pak 1608 postavil se v čelo odbojných stavů Českých.

(Čes. mor. Kron.)

Vratislavští, byvše r. 1254 od krále Ladislava vybídnuti, aby mu co králi přísahali, odpověděli, že jsou hotovi přísahati, ale ne jinde než ve Vratislavi, až by král k nim přijel. S měšťany byl v tom zajedno také biskup Petr a kapitula vratislavská. A když jim toho král dovolil a do Vratislavě poslal splnomocence, aby přijali přísahu na místě krále: zvrtkán byl obecný lid zase již od vášnivých kazatelů, takže nechtěl svoliti, aby byla přísaha činěna do cizích rukou, než jedině krále samého. Poselstvo královské odjelo tedy z Vratislavě bez pořízení a s velikým rozhorlením.

(Wác. Wl Tomek. Děj m. Prahy.)

Když dne 2. března roku 1458 Jiří Poděbradský zvolen jest za krále Českého: činili *Vratislavští* ihned odboj proti králi Jiřímu a nechtěli mu přísahati. Ba ani bullou papežskou, jíž zval krále k výpravě proti Turkům nedali se pohnouti; ani řečí biskupa jich Jošta. A v odboji tom setrvali až do smrti krále Jiřího.

(Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

b) Dochází trestu.

Pan *Arnošt z Krajku*, pán v Mladé Boleslavi, přidržev se stavů Českých, Ferdinandovi I vzdorných, byl po bitvě u Mühlberka tím potrestán, že zpupné jeho panství v statek manský se proměnilo r. 1547.

(V. Vaněk. Okres Mladoboleslavský.)

Roku 1594 dal *Sigmund Bátory*, kníže Sedmihradský, sněm v Kološi obklopiti osmi tisíci ozbrojených Sékélů a z nenadání zjímati všecky přednější účastníky spiknutí předešlého, jichž dal nazejtří potom dílem v Kološi, dílem v jiných městech 11 odpraviti, mezi nimi i bratrance svého Baltazara a dva někdejší poručníky své.

(W. Wl. Tomek. Nejn. děj rak.)

Roku 1409 pozdvihli se měšťané měst *Budišína, Zhořelice a Vratislavi* proti svým městským vrchnostem a veliké pobouření způsobili. Dne 25. září 1409 přijel král Český Václav do Budišína, kde měšťané městskou radu ssadili, velikého násilí se dopustili a také na královský hrad útokem hnali. Král zasedna na radnici k soudu nového purkmistra, dvanácte konšelův od mě-

šťanův nově zvolených a asi dvě stě ostatních buřičův k smrti odsoudil. Prvním třinácti byly na náměstí hlavy sraženy, ostatním ku prosbám královny Žofie život jest darován, museli však mnozí z města do vyhnanství jíti.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Dne 21. června 1621 bylo na náměstí Staroměstském v Praze *24 českých pánů*, rytířů a měšťanů pro odboj proti císaři a králi Českému Ferdinandu II. popraveno a 12 hlav popravených a tři ruce na věži mostu pražského proti špitálu křižovnickému s červenou hvězdou stojící vystaveno.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1204 pozdvihli se proti králi Českému Přemyslu Otakaru I. *Děpolt III. a Soběslav*, bratří, kteří po svém otci měli úděl v české zemi a ve třech župách Vratislavské, Chrudimské a Čáslavské vládli, na návod proticísaře Filipa z Hohenštaufu, majíce bezpochyby podporu z Němec. Avšak byli od Přemysla poraženi a v útěku spásu hledali do Polsky. (*Děj. česk.*)

Roku 1695 za císaře a krále Českého Leopolda I. osmělila se část šlechty maďarské v Sedmihradsku k odporu. A také mladý kníže *Michal II. Apafi* dal se od rádců svých svésti k účastnění se v těch piklech Avšak Michal přiveden jest do Vídně a tu donucen jest ke smlouvě, kterou se vzdal panství a poskytnuto mu za to náležité opatření k stálému přebývání ve Vídni, Sedmihradsko pak pojato jest bezprostředně pod panství císařské r. 1696.

(*W. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Uher *František Nádaždy*, Chorvaté Petr Zrinský, bán chorvátský, a Frankopan učinili odboj proti císaři a králi Leopoldu I. (1657—1705). Avšak byli přemoženi a všickni tři odpraveni.

(*W. Wl. Tomek. Nejn děj. rak.*)

Pavel Pestel, plukovník ruský, spojil se s mnohými jinými, aby přinutili Alexandra k přijmutí ústavy jemu předložené. Avšak spiknutí to se vyzradilo a Pestel r. 1825 zatknut jest a do Petrohradu odvezen, tam hrozně mučen a posléz k čtvrtění odsouzen, kteráž smrt však změněna byla na odpravení provazem. (*Děj. rus.*)

František Rákoczy mladší, byv za císaře a krále Českého Leopolda I vychován ve Vídni a došed právních let obdržel rozsáhlé statky po otci svém beze všeho obmezení, tak že na nich svobodně přebýval a jimi vládl. Tam se v něm brzy vzbudila ctižádost, tak že počal zanášeti se záměry o nabytí panství jakožto potomek několika knížat sedmihradských. I súčastnil se spiknutí s Tökölovci r. 1697, a dopisoval si s francouzským dvorem. Ale dopisy jeho byly přejaty a Rákoczy r. 1701 uvězněn v Novém Městě vídeňském, odkudž uprchl do Polska.

(*W. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Léta Božího 1437 Pražané obojí vyjeli na pomoc k hradu Sion proti *Roháčovi* s dvořany císařovými; kdežto sám císař (Sigmund) osobně provodil je z města a potom se vrátil. A to proto, že J. M. nechtěl poddán býti. Potom pak v pátek před narozením Matky Boží, Roháč jat jest na valech sám sedmý a hrad jest dobyt s jinými. A Roháč s tovaryši svými na šibenici pověšen jest. (*Staří letop. čeští.*)

Roku 1161 učinil se kníže *Soběslav Soběslavic* odbojným proti králi Českému Vladislavovi I. a přepadl v noční době a opanoval město Olomouc. Avšak odboj ten skončil tím, že Soběslav zrádně byv jat od Vladislava v Praze odvezen jest do žaláře na Přimdu. (*Děj. česk.*)

Za Petra Velikého, cara Ruského (1689—1725), vzbouřili se *střelci* roku 1698 a zvali Sofii Alexejovnu na trůn. Avšak byli poraženi, 100 jich na místě pověšeno, mnozí jsou zjímáni a ostatní pokořeni. Po soudu pak přísném sbor jejich jest zrušen.

(*J. L. Pič. Děj nár. Rusk.*)

Léta 1628. Při času masopustním pozdvihli se sedláci, jichž do čtyř tisíc pohromadě se nacházelo, na panství pana *Trčky* okolo Opočna, Nového Města, Smiřic v kraji Kralohradeckém a veliké škody na statcích světských i duchovních činili. Od nich jeden díl vyrazil se a došel až na panství Kostelecké nad řekou Orlicí i na panství Častalovské a přiběhnouce oni k vesnici Lhota Žalmovaná nazvané, kněze Kamila z řehole sv. Benedikta dostavše ohavně zavraždili. Měšťané pak kostelečtí shromáždivše se s Častalovickými na ně do vesnice Lible v noci nenadále udeřili, jich mnoho pobili, zjímali

a ostatní zahnali. Že pak ostatní na otcovské napomínání pana Trčky nedbali, vysláni na ně vojáci, kteří těch bouřlivých sedláků do pěti set pobili, mnoho jich zajali, do Prahy přivedli a ostatní rozehnali, z těch byli někteří kolem lámáni; některým pak nosy a uši uřezali, na zádech je cejchovali a tak domů poslali. Napotom již svému patronu se neprotivili.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Již ku konci r. 1568 bylo v *Uhřích* sosnováno spiknutí proti císaři a králi Maximilianu II., jehož se zúčastnili četní velmoži; jest však před časem vyzrazeno a přetržením zajetím několika předních účastníků r. 1569, které proto císař pokáral na některý čas vězením

(Wác. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.)

Léta od narození Syna Božího 1388 pan *Markvart z Wartemberka*, kterýž v ty časy držel Žleby hrad, nejprv počal válku v zemi po císařově Karlově smrti proti králi Václavovi a počal v zemi loupiti. A potom král Václav rozhněvav se i kázal Žleby oblehati. I dobyl Žlebův a pana Markvarta vsadil do vězení (a potom jest hořem brzo umřel) a rozbořil jemu Žleby, Rohozec a Zbiroh.

(Přibík z Pulkavy pokrač.)

Roku 1056 musel kníže Český Spytihněv bratra svého *Vratislava* pokořiti; neboť Vratislav počal sobě osobovati v knížectví svém Olomúckém práva nepodlehlého panovníka, nic se při tom neohlížeje na knížete Českého, jehož co vrchního pána poslouchati měl, v čemž ho i matka jeho Judita podporovala, jakož i bratří, Konrád a Ota jej v tom následovali a lid moravský to chválil. I Uhři Vratislavu přimlouvali. Proto povolal Spytihněv 300 vznešených Moravanů do Čech a zde je dal zjímati a po hradech českých do vězení vsaditi. Potom táhl s vojskem do Moravy, odkudž Vratislav i s matkou Juditou utekl do Uher. Oba mladší bratří Konráda a Otu odvedl do Čech.

Zap. Čes. mor. Kron.)

Matyáš, král Uherský, s nímž se *Vratislavští* v odboji proti Jiřímu, králi Českému, spojili, nešetřil obce vratislavské v právních rozepřích s některými sousedy, tak že utrpěla rozličné škody a ztráty; změnil také privilegium starodávné o způsobu volení konšelů na ujmu práv měšťanstva dne 13. února 1475 a choval se i jinak nemilostivě k obyvatelstvu, nehledě nic na utrpení jeho.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Roku 1454 učinili *Vratislavští* odboj proti králi Českému Ladislavovi a nechtěli mu slib věrnosti složiti. Učinili teprv, když král do Vratislavě přijel dne 11. prosince; však nicméně museli za vzpouru svou 15.000 uherských zlatých čili dukátův pokuty složiti mimo daně a obyčejné poplatky.

(Děj. česk.)

Hrabě *Petr Zrinský*, slavný vojevůdce a bojovník proti Turkům, spojil se se švakrem svým Františkem Frankopanem a jinými Maďary k odtrhnutí Uher od Rakouska, avšak spiknutí to prozrazeno jest a Zrinský dne 30 dubna 1671 se švakrem svým odpraven jest v Novém Městě za Vídní. *(Jan Müller.)*

Když Petr Veliký, car Ruský, roku 1687 samostatněji vlády chopiti se jal, snažila se *Žofie Alexějevna*, nevlastní sestra Petrova, opět v nové vzbouření střelců. Avšak spiknutí přišlo na jevo. účastní přísně byli potrestáni, kníže Galicin vypovězen a ona sama do kláštera moskevského zavřena, kde 1704 zemřela. *(Děj. rus.)*

3. Zamezuj ho!

Krištof Harant z Polžic, muž učený a i spisovatel (odpraven roku 1619 v Praze), přistoupil k stavům odporným a přidržel se Bedřicha Falckého. Avšak litoval svého kroku, ano jsou i zprávy, že již prve v jednom shromáždění ještě s některými jinými pány byl radil stavům, aby se císaři Ferdinandovi podrobili, avšak marně.

Dne 2. října 1479 odpustil *Vladislav II.*, král Český (1471—1516), odbojným šlechticům českým a oni přísahali mu věrnost. Král tázal se jich: chcete-li mne za pána míti, abyste mi pověděli. Tehdy pan Zajíc, p. Švamberk, Zdeňkovi synové, Rosenberský, pan Telecký z Hradce a jiní všickni páni klekajíce na jedno koleno, prosili jsou krále pro Boha, pro Matku Boží a pro všecky svaté, aby jim ráčil od-

pustiti, co jsou kolivěk proti zemi a koruně České učinili. Tehdy král jim odpustil, ruky jim podával a slibem je zavázal, aby jeho z pravého srdce za pána a za krále sobě vzali. Potom jsou se se všemi ostatními pány i s městy smířili a krále zespolka prosili, aby je při jich právích, svobodách, obyčejích a při kompaktátech zachoval; a král slíbil to učiniti vedle zapsání svého.

(*Frant. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Karel z Žerotína, slavný vlastenec, varoval všemožně i stavy Moravské i České, aby vzpoury proti císaři a králi Českému Ferdinandu II. se vystříhali, ale marně a konec konců byl bitva bělohorská.

Odevzdanost do vůle Boží,

viz i: „Důvěra v Boha!“

Ve všech nehodách měj!

Léta 1103. *Bořivoj*, kníže Český, často své rady při sobě míval a s nimi se radil, obávaje se netoliko svých strajcův Oldřicha, Svatopluka a Otíka, ale najvíce domácích nepřátel Vršovských. Někteří ovšem jemu radili, aby všecken rod Vršovcův z své země vyplenil a jiní pravili, aby toliko Mutinu a Božeje vyplenil a jiní radili, aby psův chtějících spáti nedráždil. Kníže Bořivoj to všecko vyslyšav, pravil, že ač předek jeho Břetislav, jenž dosti opatrný byl, „úkladnou smrtí zahynul: proto, jestliže jest mi Pán Bůh tak uložil, abych tou smrtí, jako předek můj sešel, již to Jeho svaté milosti buď poručeno!“ Radové knížecí slyšíce jeho takovou poddanost a pokoru před Pánem Bohem, chtěli všecky Vršovce dáti úkladně zbíti, ale kníže jako muž milostivý nedal toho učiniti, řka: „Ponechte, když bude v tom Boží vůle, také se to potom, což nyní chcete učiniti, vykoná.“ (*Hájek. Kron. česk.*)

František Lad. *Čelakovský*, náš výtečný básník († 1852), byl ve své rodině navštíven přemnohými nemocemi. Proto nezmalomyslněl, ale odevzdal se odevzdaně a trpělivě do vůle Boží. Napsalť z Vratislavi svému švakrovi Staňkovi: „Tak jsme to vše opatrující ruce Páně poručili.“

(*Čas. Mus. kr. Česk. 1872.*)

Paní *Zuzana Černínová z Harasova*, žijíc v první polovici XVII. století a ztrativši záhy manžela svého, uměla se ve svízelech války a pohromách, jež ji často stíhaly, potěšiti, že Bůh co vdovu ji neopustí a ze všeho pomůže.

(*Fr. Dvorský. Obrana víry. 1886.*)

Když r. 1618 stavové čeští proti císaři a králi *Ferdinandovi II.* se vzbouřili a již i k samé Vídni táhli, dodával si císař modlitbami potřebné útěchy; nalezlť jej těch dnů zpovědník jeho před krucifixem. Pravilť: „Nemaje při takovém nebezpečí ze všech stran a neznaje žádné lidské pomoci prosil jsem Boha o pomoc; ale je-li Boží vůle, nechať v tomto boji zahynu.“ A odevzdanost došla i odměny. Když stavové protestantští Dolnorakouští ve Vídni naň nalehali, osvobozen jest nenadále z rukou jejich skrze plukovníka Dampierra a později dosáhl vítězné bitvy na Bílé Hoře u Prahy.

(*Ant. Gindely. Děj. česk. povst. l. 1618.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), docela se odevzdal do vůle Boží a říkával: „Dávno byl bych již lopotám a nesnázím podlehl, kdybych sebe a vše, co mého jest, prozřetelnosti Boží nebyl podrobil.“ Onť se modlíval a říkával: „Pane, žádá-li toho oslavení Tvé a spasení mé, abych byl mocnější, než jsem, vyvyš mne a oslavovati Tě budu. Ale žádáš-li, abych byl v stavu, v němž jsem, zachovej mne v něm a oslavovati Tě budu. Ale pakli by snížení mé prospívalo k oslavení Tvému a spasení mému, ó, jen mne poniž a oslavovati Tě budu.“

(*Lohn. bibl.*)

Matouš Ferdinand z Bilenbergu, arcibiskup Pražský († 1675), když věku svého 57 let počítal a v jeho rameni víc a více vodnatelnost se vzmáhala,

kterouž bolest trpělivě snášel, vzdechl k Bohu těmito slovy: „Pane Ježíši Kriste, mé potěšení a má naděje k věčnému živobytí; vidím, že dalšího živobytí naději žádnou na tomto světě nemohu míti, učiň se mnou, jak se Ti líbí; neboť já hotov jsem a mou vůli s vůlí Tvou ve všem srovnávati chci!“

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1238 umřel Jindřich I., vojvoda Vratislavský. I rozhostil se po třebickém klášteře, kterýž byl sám na ponuknutí manželky své sv. *Hedviky* založil, smutek veliký. Svého otce, dobroděje a ochrance oplakala dcera Kedruta, abatyše, želely panny řeholní. Z toho je kárala ovdovělá vojvodkyně sv. Hedvika, řkouc: „Upokojtež se čili chcete odpírati vůli Boží? To by neprospělo, nejmilejší! Vždyť může a smí Tvůrce s tvorem svým po libosti naložiti; a jakkoliv s námi naloží, máme Mu toho vděčni býti, jsouce Jeho stvoření.“ (*Drahé kameny.*)

Josef II., císař Rakouský (1780—1790), jsa těžce nemocen a uslyšev, že manželka jeho Alžběta zemřela: zamlčel se na chvilku, ale pak obrátiv zraku svého k nebesům, pravil: „Pane, staň se vůle Tvá!“ (*A. Link.*)

Josef Vlastimil Kamarýt, kněz a básník (nar. r. 1797 v městečku Velešíně), ležel dne 19. března 1833 na svůj svátek značně nemocen na loži a přijímal blahopřání k svátku. Spatřiv pak sestru plačící, domlouval jí i s přítomným tu lékařem, aby nehořekovala, že není ještě zle s ním a velel jí, hlasem ovšem již slabým, aby šla do kostela a modlila se zaň při mši sv., kterou odcházející přítel jeho P. Poeschl, katecheta táborský, za něho chtěl obětovati. Potom přečet ještě psaní mladšího bratra svého studujícího, hluboce vzdechl a vypustil šlechetného ducha svého.

(*Ant. Rybička.*)

Bl. *Edmund Kampian*, Angličan, jesuita a mučenník († 1581), jenž i v Praze blahodějně působil, dozvěděv se v Praze, že určen jest za missionáře do své vlasti Anglie, kdež mu smrt hrozila, modlil se často: „Buď vůle Tvá jako v nebi tak i na zemi!“

(*Ant. Rejzek. Kamp. život.*)

Roku 1362 způsobila smrt mladé a ctnostné královny Anny, manželky císaře a krále Českého Karla IV., jemu žalost převelikou. V listu v příčině té psaném biskupům praví *Karel IV.*: „Nesčetné krajiny podrobili jsme žezlu naší císařské velebnosti, ale toho jsme zabrániti nemohli, aby nám smrt násilně a kradmo neuchvátila nejjasnější císařovnu . . . Smrt císařovny Anny jest kalichem trpkosti, který nás neustále sužuje; ale bolestí tou nedáme se tak velice sklíčiti, abychom tím urazili milostivého Stvořitele svého.“

(*Ben. Kulda Církevní rok.*)

Roku 1527 vydobyla Říma spojená vojska německá, španělská a vlašská, kteráž se dopustila tu mnoho ukrutností. A tu i tichý a míru milovný *Jiří Julius Klovio*, výtečný chorvatský malíř miniatur († 1578 v Římě), padl do nelidských rukou oněch ukrutníků. V tuhém vězení svém a při ztrátě celého svého jmění nezbylo Kloviovi jiné útěchy, leč odevzdání se do rukou Božské Prozřetelnosti.

(*J. Kukuljevič. Čas. Mus. kr. Čes. 1855.*)

Při katastrofě na Březových Horách dne 31. května 1892, kdež mnoho horníků v plamenech v šachtě zahynulo, nalezena i poslední vůle *Františka Lišky*, jenž taktéž zahynul: „Moje drahé děti, já se s vámi loučím i se všemi přátely; jestli jsem vám komu ublížil, odpusťte mi. Když jsem to napsal, tak jsme se modlili. S Bohem! František Liška.“ (*Hlas Národa.*)

Asi roku 894 zemřel Bořivoj, kníže Český (871—894). Na místě jeho dosedl syn jeho Spytihněv a i ten brzo odemřev bratrovi Vratislavovi zanechal stolec knížecí. Ztráta dvou tak milých a drahých osob zasadila sv. *Ludmile*, manželce knížete Bořivoje, ránu přetěžkou; jen víra sv. pomáhala jí snášeti, učíc ji, že podrobivši se vůli Boží, nésti má rány trpělivě s myslí odhodlanou. (*J. Bílý. Legenda.*)

Božena Němcová, prostonárodní spisovatelka česká († 1862), upadla u velikou bídu materielní a tu psala příteli svému, že jí živobytí tak se hnusí, že by je hned odhodila. Avšak odevzdává se do vůle Boží a myslí si, že je na světě tisíců a tisíců lidí, mnohem, mnohem nešťastnějších a pak že se za to stydí, že jest tak malomyslná.

(*Jan Sojka.*)

Michal Silorad Patrčka, spisovatel český, byl punčochář v Solnici, kdež si zavedl obchod. Roku 1811 přišel jeda z Prahy domů na cestě ohněm o všecken svůj majetek. Vyslouživ pak na vojně usadil se v Jaroměři. A tu zanášel se novými vynálezy. Avšak oheň, který rozzuřil se v části bytu jeho, spálil modely vynálezů jeho a rukopisy. K tomu se těžce rozstonal a byl vyhozen z domu. A Patrčka klidně se odevzdal do vůle Boží a těše manželku svou napsal:

Ženo má! Bůh světy tvoře,
tam již zvážil naše hoře:
myslíš, že nás opustil?

(*Jiří Košťal. Čech.*)

Oldřich Přichovský z Přichovic řídil se dle hesla svého v XVII. století:

„Bez vůle Pána Boha mého
nestane se mi nic zlého.“

(*Ferd. Mikovec. Čas. Mus. kr. Čes. 1856.*)

Barbora Radzivillovna, manželka Sigmunda Augusta, krále Polského († 1551), ucítila hned v den své korunovace trávení nějaké od lékařův neuhodnuté nemoci. Když ji všickni s přáním a poklonami otáčeli, řekla prý s úsměchem a slzami: „Pro jinou korunu mne nebeský Pán povolá, proste Jej tedy se mnou, aby to zemské žezlo v palmu nebeskou proměnil a milého muže mého ve smutku po mně potěšil.“

(*Děj. pol.*)

Pan *Vilém z Rosenberka*, vladař domu Rosenberského, ztrativ l. P. 1583 opětně manželku svou Annu z Badenu psal mezi jiným i toto: „Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal, jak se Bohu líbilo, stalo se; budiž jméno Páně pochváleno! Amen.“

(*Vácsl. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

Františka hrab. Slavatová († 22. září 1676), manželka Joachima Slavaty, za dnů radostných i žalostných mívala tvář stejnou, čelo hladké, oči jasné. Navštívil-li Bůh křížkem buď ji koho z domácích, plynulo jí ze rtů líbezně: „Jak Bůh ráčí! Děj se vůle Boží!“

(*Balbín.*)

P. *Augustin Strobach*, Moravan, jesuita, plavil se roku 1678 na missie se soudruhy na ostrovy Marianské. Avšak loď missionářská, vyhýbajíc se jiné nákladní lodi a jí příliš v pravo uhýbajíc, na úskalí narazila. Otvorem od nárazu toho, učiněným počala do lodi vnikati voda, i bylo zřejmo nebezpečí, že snad loď ta utone v moři. Všechno mužstvo na lodi ovšem užaslo se strachem, ale Strobach sebrav se na mysli, modlil se a silně doufal v Boha, opíraje se v důvěře o slova Písma sv.: Spravedlivý žije z víry. Avšak vskutku byli všickni na životě zachráněni.

(*Mat. Procházka. Missie jesuit.*)

Po katastrofě na Březových Horách dne 31. května 1892, kdež mnoho horníků v plamenech v šachtě zahynulo, nalezena poslední vůle *Františka Soukupa*, jenž taktéž zahynul, napsanou na lepenkových obalech, v nichž uloženy jsou dynamitové patrony: „Prosím vás, kdo naleznete to poslední psaní, odevzdejte je mé draze milované manželce; jsou to moje poslední slova, v kterých se loučím se svými dětmi a prosím je, aby se za mne modlily, by mně Bůh má provinění odpustil a aby na Boha nikdy nezapomínaly, tak jako já při poslední hodině. Přišli jsme k dílu, začali jsme dělat, přiběhli sem lidé, že se nemohou dostat odtud; šli jsme pokoušeli se dostat odtud, nebylo možná, čekali jsme pomoc větrem z trubek, ta snad by nás byla zachránila; nebyl nám sem puštěn; pokud jsme mohli, tak jsme se modlili a pomáhali, když jsme oslábli tak jsme padali do hlubokého spánku věčnosti. Soukup František. Prosím Vás pro Boha, dejte těch pár řádek mé manželce, jako to poslední slovo k ní a neoslyšte mne a dejte jí to, prosím Vás pro Boha. S Bohem, s Bohem, drahá manželko, přichází chvílka mého spánku, s Bohem i mé děti, jak se s vámi smutně loučím, s Bohem, přátelé. Soukup František. S Bohem všechny manželky všech, kteří jsme tady zahynuli. Drahá manželko, poslední slova s velkou úzkostí ti píšu, hlava bolí, duch oslabuje, věčnost se blíží! Velmi bolestně se s vámi loučím a prosím vás, modlete se za mne, že já pro ten vezdejší život snad jsem ztratil život věčný, prosím vás modlete se, s Bohem, s Bohem; všecko skládám na tebe, drahá manželko, odevzdávám ti děti i všecko, starej se o ně tak, jak já. S Bohem, vy všickni přátelé, modlete se; tu almužnu co máš, o tom víš. Dlužen nejsem nikde

jen Bartošovi asi 40 kr., u nás za ňáký litr piva, nic, nikde nic. Soukup František.“ *(Hlas Národa.)*

Otec, *komorník telečský*, odporučil nemocné dítko své Pánu Bohu a Panně Marii, žádaje, by s ním učinili, co by mu bylo nejprospěšnějšího; když pak dítko zemřelo, dal na díkůvzdání v kapli Panny Marie u Kostelního Vidří na Moravě záslibnou tabulku r 1745. *(Kar. Eichler. Poutní místa.)*

František Jar. Vacek Kamenický, děkan v Blovicích a básník († 1869), byl křesťan celou duší; důvěra v Boha a odevzdání se do vůle Boží poskytovaly mu hojné úlevy, když pro velikou churavost nemohl se s nikým baviti a vůbec když samoten býval. *(Jos. Zd. Raušar.)*

Ctihodný *Jan Bedřich, hrabě z Valdštejna*, arcibiskup Pražský, když se roku 1694 dne 21. května na svém hradě duchcovském rozstonal na neštovice, pravil k zarmoucenému kaplanu svému: „Dávno sjednotil jsem vůli svou s vůlí Boží. Tělo i duši podrobil jsem Pánu Bohu aby s oběma naložil, jak sám ráčí. Rád umru na tuto nemoc. Staniž se vůle Boží!“ Přijav svaté svátosti a líbaje obraz Spasitele svého umučeného blaženě skonal dne 3. června r. 1694. *(Ben. Kulda Církevní rok.)*

Oděv.

1. U Slovanů a Čechů vůbec.

a) Z počátku byl jednoduchý.

Slované za starých dob nosívali roucho vrchní a spodní; spodní jmenovalo se řiza, vrchní plášť, jenž spínal se na pravém rameni, aby pravá ruka volná byla. Ženské odívaly se v dlouhé řízy a pláštík. Záhy vyskytují se u Slovanů nohavice, jež nosily se pod řízou a místo plášťů kabátce. Dle podnebí jednotlivých zemí a krajin a dle způsobu života národa tamního vyvinoval se u každého národa jiný způsob v oděvu, který jmenujeme krojem národním. *(Měchovský Václav 1886.)*

Za *Bořivoje*, knížete Českého (871 894), krojem pohlaví jedno od druhého mnoho se nerůznilo. Muži i ženy mají oděv dlouhý, řásný a volný; není tu nápadného rozdílu, leč že řízy ženské jsou bělejší a delší, mužské pak sukně nad to pásem k tělu přitažené. Také po čapce, ženu od muže rozeznati lze, any čapky mužské jsou nižší a kožešinou lemované, čapky pak ženské vysoké, špičatě zakončené a barvy jasné, pod nimiž bujné vlasy bohatě po šíji splývají *(Jos. Ehrenberger Boj a vítěz. pr. Boží v Čechách.)*

Alžběta Přemyslovna, byvši r. 1310 vypravena z Čech na svatbu s Janem Lucemburským, dostala od měšťanův pražských, biskupa Jana a jiných pánů, mnoho darů. Však nejnádhernější svatební šat, zářící zlatem, perlami a drahými kameny ku podivu všechněch byla sobě Alžběta Přemyslovna zhotovila sama mnoholetou pilností, zkušena jsouc ve vyšívání a dělání rozmanitém, mistrného díla, ve kterém sobě oblibovala se svými pannami. *(Zap. Česk. mor. Kron.)*

V XIV. a XV. století nosil se oděv v *Čechách* tento: Náležel k němu hlavně klok čili plášť pod ním kabátec a sukně, při mužských pak také nohavice, nejspodněji košile, přes sukni pás jak při mužských, tak při ženských. *(Wác. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

b) Později nastal přepych; za národní se mnozí styděli, jej hubili.

Staří Slované měli střevíce kožené, lýkové, též i opánky. Jest známo, že Přemysl přinesl s sebou na Vyšehrad škorně lýkové, by potomkům připomínaly, že první kníže v Čechách od pluhu povolán byl. Dlouho byly pečlivě chovány, až se při sboření Vyšehradu r. 1420 ztratily. Ve XII století začaly se dělati střevíce s dlouhými špičatými nosci, které bývaly vycpány, aby dosti tuhé byly a neohýbaly se. Jindy se zase připínaly skrze řetízky ke kolenoum, aby nevadily v chůzi. V době

svého rozkvětu dosahovaly nosce ty délky jednoho metru a konce bývaly ověšeny rolničkami. V Čechách zaveden byl kroj ten za krále Jana Lucemburského. Tehdejší letopisec Beneš z Veitmile spatřoval pro novoty v oděvu a obuvi prst Boží v tom, když r. 1372 na hradě Košťále u Litoměřic hrom jednou ranou urazil ty nosce na obou nohách tamnějšímu purkrabímu a jeho manželce bez jiného ublížení. Barev užíváno v té době velmi křiklavých, jak na oděvu, tak při obuvi. Vládlo v tom nápadné střídání; dnes byla postava oděna od hlavy až ku špičce nohy černě, zítra zas červeně. Dle mody nosili muži oděv a obuv po pravé straně těla barvy jiné, než po straně levé. V XV. století počaly se špice obuví nenáhle krátiti, za to však nabývaly většího rozměru v šířce a nazvány jsou „kachními zobáky“, později když se šířka stávala přemrštěnou, jako druhdy délka, sluly „kraví huby“ a „medvědí tlapy“.

V XVI. století byla v modě obuv beze špice, tak že prsty vyčnívaly a prsteny se na ně dávaly.

V XVIII. století vešly v modu střevíce s přeskami a sponkami. V první třetině XIX. století vyvinula se moda střevíců s křížovými páskami a ta trvala, dokud byl nošen krátký oděv; při zavedení krinoliny a dlouhého šatu, ustoupily vysokým střevícům. — Na žádném jiném údě neprohřešila se moda tolik, jako na noze. (*Čas. Václav 1886*)

Na místě bližního milují se drahá roucha, podivné šaty a nevídané kroje (t. j v *XVII století*). Šat dle staročeského kroje jest nyní jen ku posměchu a na ohyzdu; tu musí všecko dle francouzské míry a braňburského kopyta být střiženo a skrojeno Bůh pomoz! A to se vynachází tak, že po oděvu nepoznáte, kdo dědičný pán aneb zeman neb kdo jeho sloužící anebo kdo jeho robotník jest? Ale mnohem hůře se mezi ženskými děje. Co na hraběnce vidi officírka (manželka úředníkova), to musí míti; co městka na officírce, toho se jí zachce, a selka, co zhlíží na měštce, a tak to jde až do baráku podruhova, až do kravína mezi děvky! Bůh pomoz! Také již panny, ač jich velmi málo, od žen nerozeznáte. Ženy i panny nosí stejně drahé, stříbrem i zlatem krumplované čepce; anebo si vlasy na způsob hada pentlemi proplítají a vrkoče lesknavými jehlicemi propíchují. Směšné jsou ty kabátky jejich na francouzskou modu a ty braňborské pantofličky s těmi vysokými opatky nejináče jako kozí nohy! Bůh pomoz!

(*Ant. Lukavský. Čas. čes. Mus. 1848.*)

Jaký přepych v oděvu ve vyšších stavech za času krále Českého *Jiřího z Poděbrad* (1458—1471) v Čechách panoval píše Petr Chelčický: „Mnozí nechválí na sobě skutků Božích, ježto se vždy opravují, chtíce krásni býti, a jinou tvář sobě připravují, jinak hlavu, vlasy strojí, aby kadeřavé byly, splétání vrkočův aby až do pat viselo. Protož v těch pyšných srdcích nikdež Bůh neuměl ani tváří, ani kadeří, ani jiných údův dobře stvořiti. Bok, ramena, nohy to kasáním pyšného a drahého roucha, zlatými pásy, stříbrem, postavci (hedbávnými tkaninami), barvami opravují, umějíce lépe než Bůh všechen život připraviti, nohy utáhnouti, jednu zelenou, druhou červenou. A když by je Bůh tak stvořil, opět by to chtěli jinak opraviti. Kdyby Bůh s těmi chomouty širokými a s rukávy do země stvořil, řekli by: těžké jest břemeno na nás vložil, těžko s takovou hlavou choditi.“ A na jiném místě: „Oděvy takové nosí; jako boháč (v Evangelium) zlatohlavové, postavcové (hedbávné), od perel, od kamení drahého i což nejdražšího ve světě nalézti mohou. Kdo by také vypsal pýchu ženských v oděvích? mám za to, že ani bohatec (v Evangelium), ani jeho žena takové pýchy a rozkoší neměl jest, jako ženy nyní mají.“ Potom ve spise „Štít víry“: „Na mužích rubáši do země, suknice otáhlá málo zadku kryje, a kukla sedla koní s kuklicí mnichovou i s radlicí; neboť kloček (pláštík) krátký a vlasy dlouhé až na ramena odívají a klobouček chlupatý na to jako homoli; i vyhlédá z něho jako z krbu; ježto již nevěří, jakých potvor chtí ze sebe nadělati. Také ženy mrzké navěší na se toho sukna, že se již ledva vleče v něm, s vymyšle-

nými kroji a s lepotami ovšem nelepými, a hlavy široké a nahoru vysoké s rohem.“ (*Petr Chelčický.*)

Slované vždycky na parádu mnoho drželi; a když českému panstvu za času krále *Přemysla Otakara I.* (1177—1230) zděděný kroj národní všedním býti se zdál, tu se chytali cizího a tak první počátek dali nechvalitebnému bažení po cizím kroji, na kteryžto nezpůsob za pozdějších králův tolik ač marně bývalo žehráno od vlastencův a starých spisovatelův českých.

(*Zap. Čes. morav. Kron.*)

Za času *Jana Lucemburského*, krále Českého (1310—1346), mnozí mužští přestali prý si bradu holiti a nosili valousy příliš dlouhé, jiní si zase vlasy připalovali železem, aby se kadeřily. Starodávné čepice vesměs zavrhli a dlouhé špičaté klobouky rozličných barev nosili. V šatstvu vynalezalo se každou chvíli něco nového. Nejvíce však spatřovaly se šaty krátké a úzké s jakýmsi ocáskem na kabátku čili sukničce při lokti, který prý vypadal jako oslí ucho. Tak byly i škorně a kalhoty těsně přilehající k nohoum a ke stehnům až ku podivu.

(*Petr Zbraslavský.*)

Petr I., car Ruský (1689—1725), poručil všem stavům opustiti ruský kroj a nositi se po uhersku a později po německu. (*Děj. Ruska.*)

2. Nádherný nosili,

viz i: „Marnivost 2!“

Když dne 31. července r. 1459 *Jiří z Poděbrad* v Brně potvrzen jest od císaře Bedřicha III. za krále Českého: byli v Brně nejpřednější pánové čeští a moravští i veliká síla ostatní šlechty shromážděni, všickni v největším přepychu skvostného šatstva.

(*Zap Čes. mor. Kron.*)

Při sjezdu krále Českého Jiřího z Poděbrad s Kazimírem, králem Polským, ve Hlohově od 14. do 16. května 1462 objevil se král *Kazimír* s nádherou mnohem větší než Jiří; bylo zajisté podívání na rozmanitost bohatých krojův, drahého kamení a zbraní všelikých Polákův, Rusův, Litvínův, ano i Tatarův s králem přišlých (*Děj. česk.*)

Pan *Zdeněk ze Šternberka*, úhlavní nepřítel Českého krále Jiřího z Poděbrad (1458—1471), byl brán ode všech za vzor, kdo dobrodružiti chtěli a v módách líbovali sobě.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Za krále *Václava I.* (1230—1253) panoval v Čechách přepych ve zbroji a šatstvu, kterýmž Čechové i Němce samé předčili. Až příliš staráno se jest o skvostné brnění, přilbice, pancíře a štíty; i do kruté bitvy brávali pak napotom páni čeští oděvy aksamitové, zlatem prošívané a čabraky hedbávné, na nichž viděti bylo erby jejich v perlách jakoby rozseté.

(*Jans Enenkel, Österr. Reimchr.*)

Když roku 1497 *Ladislav II.*, král Český (1471—1516) a spolu i Uherský, ponejprv z Uher Čechy navštívil, byl velmi slavně od Pražanův uvítán. V povětří vlálo totiž nad zemí nesčíslné množství vlajek a praporův, všecko se na nich zlatem, stříbrem a drahými kameny třpytilo, sedla a pochvy, uzdy, obojky, šavle se skvěly drahým kovem a kamením, tak podobně přilby, kučmy a kalpaky posety byly perlami a houpaly se na nich skvělé chocholy a vlající péra; oděvy konečně velmi skvostné a drahé skvěly se purpurovými a jinými barvami. Hle, všickni byli tak okázali, vyšňořeni a nákladně vypraveni, že ani na jezdcích, ani na koních nebylo viděti, co by méně ceny do sebe mělo, nežli stříbro.

(*Jan z Knína.*)

3. Kdy v Čechách černý zaveden.

Když roku 1509 *Vladislav II.*, král Český (1471—1516) i král Uherský, se svými dvěma dětmi z Uher do Prahy přijel, přijeli mu čeští páni a rytířstvo slavně do Německého Brodu naproti. A také druhé poselstvo od Pražan se tu vynajíti dalo a byli všickni v černém rouše velmi úpravném a dočkavše se příjezdu krále do Německého Brodu, jeli potom v jeho slavném průvodu zpět do Prahy.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

4. Nos:

a) jednoduchý!

U *Bulharů* luxu není; intelligentní třídy nosí šaty z hrubé bulharské ovčí vlny, z žlutého neb hnědého, v létě i sněhobílého šajaku. *(Konst. Jireček.)*

Sv. *Hedvika*, manželka vojvody Vratislavského Jindřicha I. († 1243), stavši se roku 1238 vdovou, potupivši světská drahá roucha, chodila v prostém rouchu řeholním, od některé jeptišky obnošeném. *(Drahé kameny.)*

Haličtí Rusíni nemají žádných peřin, neboť mají to za nepotřebný luxus, tak že peřinu nenajdeš ani u nej zámožnějších měšťanů, ani u sedláků, an naproti tomu žid a šváb i ten nejchudší bez peřiny obstáti nemůže. *(Čas. čes. Mus. 1841.)*

Mužští *Huculové* na pohoří karpatském velikou pečlivost o svůj šat neprozrazují, dorostlí i děti právě na jeden způsob se nosí. *(J. Wahilevič. Čas. čes. Mus. 1838.)*

Josef Ladislav Jandera, výtečný professor mathematiky na universitě pražské († 1857), nosíval dlouhý, vždy stejný, šedivý kabát a v zimě šedivý plášť. Proto ho nazývali v cizině „pražským Napoleonem.“ *(Fr. Pravda.)*

Jan Valerian Jirsík, biskup Budějovický († r. 1883), muž to slavné památky a vlastenec přeunavný, nosil talár a šatstvo dosti opotřebované a to jen proto, aby chudina měla co obléci. *(Ludmila 1886.)*

Roku 1355 dne 18. ledna byl císař a král náš *Karel IV.* na své jízdě do Říma od Pisánských s arcibiskupem v čele slavně přivítán. Pisánští odevzdali mu klíče města a s velikou nádherou a úctou do města uvedli. Koně jeho za uzdu vedli, nad ním nebesa, zlatem a stříbrem prošívaná nesli a „sláva císaři!“ provolávali. Karel měl svůj obyčejný hnědý šat na sobě bez zlata a stříbra, čemuž se Italiáni nemálo divili, myslíce, že by měl císař celý zlatem zářiti; ještě více však se divili jeho vlídnosti a milostivosti, kterou ku každému ukazoval *(Děj. česk.)*

Kroj sv. *Josafata Kunceviče*, arcibiskupa Polockého, mučenníka, apoštola Rusínů († 1623), byl vezdy takový, jaký měl v prvních dnech svého biskupování, beze vší nádhery, rovněž ale jak se na jeho stav slušelo. *(Ant. Rejzek. Sv. Josafat.)*

Blahoslavená *Kunhuta*, královna Polská, panna, manželka Boleslava V. Stydlivého († 1292), k vůli králi a jeho matce nosila oděv nádherný, ale pod ním měla roucho žíněné. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Svatý *Ota*, biskup Bamberský, apoštol Pomořanův († 1139), vyznamenal se neobyčejnou skromností v oděvu. *(Ben. Kulda. Církevní rok.)*

Andrea Schivanoe, Dalmatinec z města Šibeniku, znamenitý malíř († 1582), šatil se tak hrubě a jednoduše, že by si byl nikdo nepomyslil, že se pod tak sprostým rouchem nachází tolik výtečností a přece jest známo, že velmi neúhledná škořápka kryje drahocenné perly. *(J. B. Müller. Čas. Mus. král. Čes. 1855.)*

Václav II., král Český (1282—1305), již za pacholetství jevil libost v sprostém oděvu. *(Drahé kameny.)*

Vladislav II., král Polský (1386—1434), nosíval, ač za jeho času v Polště pych v oděvu panoval, jednoduchý kožich a plášť beze všech okras. *(Jak. Caro. Gesch. Pol.)*

Martin Zborovský, vojvoda Kaliský, starosta odolemský, jenž v XVI. století žil, odíval se jednoduše a velkého nákladu na sukně a jiné přepychy nedělal. *(Kar. Zap. Čas. čes. Mus. 1852.)*

b) Nos národní.

Ze všech kmenů moravských jedini *Slováci* valnou většinou zachovali svůj starodávný národní kroj ve všech částech přesný a neporušený. Ano i nynější změny, jež móda s sebou přináší, pořizují se buď dle vzoru sousedních Charvátů rakouských, aneb upravují se přiměřeně a lahodně k dosavádnímu kroji národnímu. Tak slavnostní červené nohavice, kteréž od Chorvatů přijali nejprvé Břeclavané a pak též ve Tvrdonicích a v Nové Vsi *(Bartoš.)*

Za Českého krále *Václava IV.* (1378—1419) opičili se Čechové v oděvu po národech cizích a nosili zvláště krátké sukničky, kusé a velmi obyzdné, těsné; na nich měli i mnoho knoflíků. Prsy měli vycpané, střevíce nosili

s dlouhými špičkami Znamenati však sluší, že si v těchto nových krojích téměř výhradně jen vyšší stavové a bohatí měšťané libovali, neboť lid český zůstával napořád při svém starobylém národním kroji slovanském. (*Děj. česk.*)

c) Přepych a neslušný zamezuj!

viz i: „Marnivost 4!“

Josef II, císař Německý a král Český nekorunovaný (1780—1790), hleděl obmeziti přepych v šatstvu, dávaje sám první příklad.

(*Kar. Tham. Císař Josef II.*)

Na *sněmu pražském* r. 1545 ustanoveno: „A jakož také lidé selští obojího pohlaví sobě v nenáležitých a příliš pyšných šatech chodí a je sobě kupují, jakožto šňůry zlaté, košile kmentové zlatem vyšívané, péří pštrosové, sukně lindišové: to každý pán při svých lidech poddaných aby zastavil a jim toho nedopouštěl, než aby chodili tak, jakž na ně náleží.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Za císaře a krále Českého *Ferdinanda V.* (1835—1848) ukázala se první zpěvačka při koncertu dvorním v oděvu, majíc prsy a ramena obnažená. Sotva že to cudná císařovna Maria Anna zpozorovala, poslala zpěvačce vlastní šálu s pokynutím, aby si ramena a prsy zakryla.

(*Schuster. Kat. Handl.*)

Jelikož také počaly se dělati a ujímati kroje tehdáž neobyčejné a posměšné, jmenovitě poctivice zřezané (u Němců Plunderhosen), z nichž podvláčení přes lýtka i doleji viselo, nařídil *sněm český* roku 1554, aby šatu tak ohavného nikdo nenosil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Božího *1505* Těchto let předešlých několiko, a při tom létě nejvíce rozmohli se divní krojové šatův na pánich vladykách obého pohlaví; sukně jedna z mnohých barev jiného a jiného sšívání, též nohavice, že od kabátův a od nohavic musil několik zlatých dáti; a střevíce dlouhé pod kolena, co korbele, a ženy kratičké na dva prsty, a s tobolkami chodily a při tom velmi mnoho rusianstva, cizoložstva, nevěstek bez vší bázně Boží.

(*Staří letop. čeští.*)

Odpadlictví od víry,

viz: „Duchovní 7 ch!“ „Víra 2 c!“

Odpustky.

1. Plnomocné se udělují

a) v čas milostivého léta,

viz i: „Obřady 2 f!“

Roku 1566 udělil papež *Pius V.* při svém nastoupení na stolec Petrův plnomocné odpustky ve způsob jubilea. Druhé jubileum ohlášeno roku 1570 na ten účel, aby lid křesťanský vyprosil u Boha vojům křižáckým vítězství nad Turkem. Roku 1572 udělil nástupce Piův *Řehoř XIII.* hned na počátku svého papežství plnomocné odpustky pod názvem jubilea. Za téhož papeže bylo jubileum (po 25 letech) roku 1575 prohlášeno. Všecka ta jubilea byla za času arcibiskupa Pražského Antonína Brusa. A jubilea ta všecka od katolíkův s velkou zbožností se konala.

(*Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

b) Pro celé arcibiskupství Pražské v mnohých chrámích na jisté dni; privilegovaným oltářům, bratrstvím a pobožnostem a dobrým skutkům.

Pro celé *arcibiskupství Pražské* uděluje se na hod Boží vánoční, velkonoční, pro všecky učitele a učence, víry křesťanské, jakož i pro ty, kteří slovo Boží horlivě poslouchají.

Bedřich kníže ze Švarcenberků, kardinál a arcibiskup Pražský, postaral se za svého pobytu v Římě r. 1862 ke cti a slávě sv. Jana Nep. o to, aby

papež Pius IX. hrobní oltář sv. Jana Nep. prohlásil za privilegovaný čili výsadní, t. j. aby každý kněz, který u hrobu sv. Jana Nep. mši sv. za některého zemřelého katolíka slouží, získati mohl z plnomocenství apoštolského plnomocné odpustky a je také na způsob přímluvy přivlastniti mohl témuž zemřelému katoliku. Papež Pius IX vyhověl ochotně prosbě této dekretem apoštolským ze dne 11. července 1863.

(*Jan Votka.*)

Ku potěše věřících uštědřil papež *Benedikt XIV.* všem, kdož by v den sedmibolestné Panny Marie po hodném přijetí sv. svátostí španělskou kapli v Novém Jičíně na Moravě navštívil a v ní obvyklé modlitby odpustkové se pomodlil — plnomocné odpustky

(Die span. Kap. zu Neutitschein. Enders.)

Papež *Benedikt XIV.* povolil pro hlavní pouť v Koryčanech na Moravě plnomocné odpustky na věčné časy.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Papež *Bonifác IX.* povolil na počátku XV. století, na věčné časy plnomocné odpustky všem, kteří by konventní chrám sv. Tomáše v Brně od neděle Judica počítaje po osm dní navštívili, po sv. zpovědi k stolu Páně přistoupili a nějakým dárkem ku stavbě kostela přispěli.

(*Karel Eichler. Poutní místa.*)

Roku 1493 byla u hořejší brány v *Broumově* druhá kaple ke cti a chvále Božího Těla založena a odpustky nadána.

(P. *Jer. Růžička. Čas. kat. duch. 1847.*)

Klášter kartusiánský v *Jivově* na Moravě dostal v minulém století plnomocné odpustky, jichž získati mohli, kdo o Božím Vstoupení jej navštívili, sv. svátosti přijali a na úmysl církve sv. se pomodlili

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Karel IV., císař Římský a král Český, vyžádal od papeže Klimenta léta 1349 toho jména VI., aby ten pátek po slavném octávu velikonočním, jinak po neděli provodní ku poctivosti svátostem neb ostatkům svatých v arcibiskupství Pražském svěcen byl a on papež nejenom to povolil, ale také putujícím k tomu dni do Prahy, na polehčení jich těžkým hříchům mnoho pořádných milostí, to jest odpustkův svatých udělil. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1749 byl kostel na sv. *Kopečku* u Olomouce přivtělen ku kostelu Panny Marie Sněžné v Římě, tak že užívá týchž svobod a výsad; tím docíleno, že poutníci mohou dosáhnouti plnomocných odpustkův na slavnosti: Neposkvrněného Početí, Zvěstování, Narození a Nanebevzetí P. Marie, neplnomocných odpustkův na všechny ostatní slavnosti Marianské

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

Každoročně může jednou pro sebe neb pro duši v očistci získati plnomocných odpustků každý věřící, jenž skroušeně se vyzpovídav a přijav nejsv. Svátost oltářní navštíví farní či poutní chrám *Kostelno-Viderský* na Moravě na slavnost Panny Marie Karmelské nebo některý den v oktávě téže slavnosti a tam se nějaký čas zbožně pomodlí za rozšíření sv. Církve a na úmysl sv. Otce. Tak ustanovil papež Pius VII. 31. srpna roku 1806 pro všechny budoucí časy.

(Zápisky z farn. archivu Kostelního Vidří.)

Petr, pán na Krumlově († 1347), na hradě *Krumlově* postavil novou kapli sv. Jiří, pro niž roku 1334 dne 25. října Mikuláš, biskup Řezenský, plnomocné odpustky udělil.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Roku 1770 byly z Říma pro poutní kostel v *Mošůvkách* na Moravě vymoženy na sedm let po sobě jdoucích plnomocné odpustky, kterých tam poutníci o slavnosti Navštívení Panny Marie mohli získati (*Fr. Poimon.*)

Za krále Českého Jana z Lucemburka přišli z Německa na panství Hradecké a Telecké nějací kacíři a přívržencův nalezše, bezpečnosti obecné nebezpečnými se stávali. *Oldřich III.*, pán z Hradce († 1348), odebral se tedy roku 1340 do Avignonu k papeži Benediktu XII. a přinesl odpustky všem, kteří by s ním společně nepovolané apoštoly ze země vyhnali, což se i stalo. (*Aug. Sedláček. Hr. a zám.*)

Zbožní bratří Petr, Oldřich a Jan z Rožmberka vykonali schválně, již na Příběnicích sídleli, pouť do Říma, aby pro kapli sv. Vojtěcha a pro zázračný obraz Rodičky Boží vymohli zvláštních milostí; i skutečně dosáhli toho, že sv. Otec povolil 18. dubna 1379 plnomocné odpustky těm, kdož

by kapli tu v *Příbenicích* o svátcích Páně neb apoštolů anebo patronů země české aneb v jich oktávě navštívili, hříchů svých skroušeně litovali a sv. svátosti hodně přijali. (*Fr. Wildmann.*)

Papež *Sixtus IV.* udělil roku 1475 plnomocné odpustky všem, kteří by v kostele Božího Těla u Slavonic na Moravě po přijetí sv. svátostí na úmysl sv Otce nábožně se pomodlili.

(*Kar. Eichler. Poutní místa.*)

R. 1873 žádal při návštěvě v Římě starosta dědictví sv. *Prokopa*, probošt kapituly Vyšehradské Václav Štulc papeže Pia IX. o přízeň pro toto dědictví. A hle, breve apoštolské nejen schvaluje účel a směr dědictví toho, nýbrž nad to všem členům a dobrodincům dědictví, jakož i spisovatelům, jichž díla dědictvím se vydávají, poskytuje převzácného dobrodiní plnomocných odpustkův v hodině smrti

(*Klem Borový. Ant. Brus z Mohelnice.*)

Plnomocné odpustky udělují se v chrámu sv. *Víta* kromě těch svátků, o nichž se udělují i ve všech farních kostelích, o následujících slavnostech: na Nový rok, o Třech králích na Hromnice na Zvěstování Panny Marie, na Zelený čtvrtek, na Boží hod velkonoční, o svátcích sv. Vojtěcha, sv. Sigmunda a sv Jana Nep., o Nanebevstoupení Páně, na Boží hod svato dušní, o Navštívení Panny Marie, v den památky přenešení sv. Vojtěcha; v ne dělí, kdy koná se památka těch svatých, jichž ostatky se chovají ve velechrámu a v ostatních kostelích celé arcidiecése Pražské (v srpnu); o Narození P. Marie, na sv. Ludmilu, o svátku sv. Václava, o posvěcení chrámu Páně, na Vše Svaté a o svátku neposkvrn. Početí P. Marie.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.*)

R 1396 v den sv. *Vojtěcha*. 23. dubna, přenešen jest ze starého kostela na hradě pražském hrob tohoto svatého patrona do nové lodi chrámové. Aby tato další stavba chrámu sv. Víta tím hbitěji před se jíti mohla, vydal papež Benedikt IX. již r. 1391 bullu z Říma udělující každému plných odpustkův, kdož by s pobožností chrám ten navštívil a k jeho stavení jakýmkoliv způsobem přispíval. (*Děj. česk.*)

Léta Páně 917. Svatý *Václav* pro kostel svatých apoštolův Petra a Pavla, který on mezi Prahou a Vyšehradem někdy vystavěl, od Jana, nejvyššího biskupa a papeže Římského tak veliké milosti duchovní neb odpustky jest vyžádal, jaké odpustky dosahují ti, kteří pro odpuštění svých hříchův do Říma putují, a tam hlavní kostel sv. Petra navštěvují. (*Jan Beckovský.*

Učený Hanuš z Kolovrat, přebývaje na hradě *Zbiroze*, dohotovil roku 1465 stavbu zdejší kaple zámecké Šest kardinálů dali všem tuto kapli navštěvujícím skrze listy v Římě vydané, roku 1465, 20 srpna plnomocné odpustky. Podobný list dán proto už kapli později r. 1468, 1. ledna skrze Rudolfa, biskupa Lavantského.

(*Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. VI.*)

2. Částečné, za rozličných příčin.

Arnošt, arcibiskup Pražský (1344—1364), z veliké lásky, kterou měl k našemu dědici sv. Václavu tři následující verše k zpívání složil: „Svatý Václave, vojvodo české země, kniže náš pros za nás Boha, svatého Ducha, Kyrye eleyson. — Nebeské jest dvorstvo krásné, blaze tomu, kdož tam dojde, život věčný, oheň jasný, svatého Ducha, Kyrye eleyson. — Pomoci tvé my žádáme, smiluj se nad námi, utěš smutné, zažeň vše zlé, svatý Václave, Kyrye eleyson.“ Ty toliko tři verše týž Arnošt složil, mezi lid rozdával, a kolikrátkoliv je kdo zpíval, tolikrát čtyřiceti dní odpustkův mu udělil.

(*Martin Kuthen.*)

Tobiáš Jan Bekr, od r. 1702 biskup Královéhradecký, rozšiřoval úctu Marianskou zvláště na Kopečku. A aby poutníci s hojnějším duši užitkem umučení Páně rozjímali, složil pro ně biskup knihu zvláštní a zjednal jim u papeže Klimenta XI. milost odpustků. Vystavělť biskup roku 1708 z města Králík na Kopeček osm kamenných kaplí; do nich postavil sochy v dřevě dlabané zvící muže k znazornění muk Páně. V těch kaplích vykonával biskup klečmo pobožnost odpustkovou, kdykoli na Marianský Kopeček putoval.

(*Drahé kameny.*)

Roku 1296 uštědřil *Dětřich*, biskup Olomoucký, listem daným v Modřicích

na den sv. Klementa „kapli vystavěné ke cti a chvále Těla Páně tam (u Slavonic na Moravě) nalezeného“; kdo přijal hodně svátosti pokání a oltářní a kapli zbožně navštívil, dosáhl odpustků 40 dní. *(Karel Eichler. Poutní místa.)*

Jan VIII., Očko, biskup Olomoucký, udělil roku 1373 kostelu sv. Tomáše v Brněnci kapli Panny Marie odpustky 40 dnů. *(Kar. Eichler. Pout. místa.)*

Kteří z kostela velebnou Svátost do příbytku nemocného doprovázejí, těm udělil papež Urban VI. odpustky sto dnů.

Kolikrátkoliv kdo tři Božské ctnosti vzbuzuje, dosahuje dle ustanovení papeže Benedikta XIV. odpustků sedmi let.

Papež Pius VII. udělil r. 1817 taktéž odpustky čtyřiceti dnů, kdož srdce Pána Ježíše a Panny Marie ctí, které se i dušičkám v očistci obětovati mohou. — Kdo nejsvětější jméno Ježíš nábožně vyslovuje, získá 25 dní odpustků.

Před oddavkami císaře a krále Českého *Matyáše* (1611—1619) dne 4. prosince 1611 ve Vídni kardinál a biskup Olomoucký z Dietrichšteina jakožto papežský legát maje kardinálský aksamitový biret na hlavě a na nohách bílé boty s ostruhami pozlacenými po sezpívání Te Deum laudamus předstoupil před veliký oltář a dával netoliko lidu požehnání, ale i králi obzvláštní odpustky na 30 let

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Za Bluda z Morašic Matěj arcibiskup Dracký v příčině kostela v hradě *Morašici* na počátku XIV. století jednomu každému, který by v řečeném kostelíku v neděli a ve svátek nábožně slovu Božímu a mši sv. obcoval, skroušeným srdcem se zpovídal a život svůj napravil, 40 dní odpustkův udělil.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)

Na žádost Johanky manželky krále Českého Václava IV. (1378—1419), udělil kardinál Pileus roku 1379 dne 21. února odpustky věřícím, navštěvujícím kapli sv. *Palmací* pod Karlštejnem a kostel sv. *Václava* před Pískem.

(Archiv kapitulní.)

Léta Páně 1390 papež Bonifacius IX. *Plzeňským* tu milost udělil, aby v jich farním kostele sv. Bartoloměje každou středu při nešporách, též druhého dne totiž ve čtvrtek při mši svaté mohla se na oltář nejsv. Svátost vystaviti a všem přítomným pobožným duším dvouleté odpustky jakož i tolik quadragen udělil. Na den pak Božího Těla pětileté odpustky propůjčil, což také svým listem psaným dne 5. měsíce února v Římě potvrdil.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Vít, děkan při kostele sv. Víta na Hradčanech († 1. května 1271), postavil ve *Velké Vsi* kostel sv. Vavřince a při něm věž díla výborného. Všem nábožným křesťanům, jenž by kostel ten u výroční den jeho posvěcení a na jiné slavnosti kajicně navštívili, zjednal u biskupa Jana odpustky čtyřiceti dnů.

(Drahé kameny.)

Když sv. *Vojtěch* z Říma r. 977 do Prahy se navrátil, Boleslav Pobožný, kníže Český, kněžstvo a obecný lid s velikou radostí ho vítali, přislibujíce Pánu Bohu polepšení života a jemu, jakožto pastýři svému poslušenství, což on od nich vděčně přijal a otcovské požehnání jim dal. Oznámil také, že jest na Pánu Bohu a na Otci svatém to vyžádal, aby dovoleno bylo jazykem slovanským v kostele sv. Víta „Kyrie eleison“ každodenně zpívati; pro kteréžto zpívání, že také slíbil Pán Bůh Vojtěchovi proti Čechům více se nezatvrzovati, aniž nebe od deště zdržovati, jest-li však se budou hříchův varovati. I tázal se ho Boleslav kníže: „Otče duchovní, jaké jest to zpívání?“ Biskup Vojtěch vyňav z své mošny krajíc chleba plesnivého a číši, z které obyčejně na cestě píval, též také list z skopové kůže, na němž bylo napsáno a notami ozdobeno následující zpívání: „Hospodine pomiluj ny, Jezu Kriste, pomiluj ny, Ty's spása všeho míra, spasiž ny i uslyšiž, Hospodine, hlasy naše: dej nám všem, Hospodine, žízň a mír v naší zemi, Krleš, Krleš, Krleš.“ Tu pak píseň sv. Vojtěch léta 972 v Libici u svých rodičův složil, a těm, kteřížby ji pobožně zpívali, čtyřiceti dnův odpustkův udělil.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

3. Použi jich!

Roku 1297 odbýval král Český *Václav II.* korunovací s chotí Gutou Habsburskou. Před korunovací zaslal papež

Bonifác VIII. list, kterýmž opatové Heidenreich sedlecký a Konrád zbraslavský řádu cisterciánského dostali moc, aby na místě svatého Otce udělili všeobecné rozhřešení králi Václavovi a manželce jeho Gutě, aby prosti byli všeho hříchu a církevních trestů, v něž by snad byli upadli, královské pomazání mohli hodně přijmouti. (*Děj. česk.*)

Roku 1369 putovalo nesmírně mnoho lidí po celý oktáv před svátkem nanebevzetí Panny Marie do hlavního chrámu sv. *Víta* na hrad pražský, by se stali účastnými plnomocných odpustkův, tak že čeho podobného nikdo nepamatoval. (*Beneš z Veitmile.*)

4. Rouhání trestalo se.

Léta Božího 1412 v pondělí před sv. Markétou, stínáni jsou v *Praze* tři mládenci pro odpustky, ježto kněžím na kázaní odpírali proti těm odpustkům. (*Staří letop. čeští.*)

Odrodilství,

viz: „Vlast 3!“

Oheň,

viz: „Nehody živelní 12!“

Oltář,

viz: „Chrám 5 b!“ „Maria 4 d!“ „Svatí 4 d!“

Oltářní Svátost.

1. Jest svátost.

a) I husité v ni věřili.

Husitští kněží Svátost oltářní po způsobu katolickém vystavovali na oltářích a nosili v průvodech. Tak vykonali po vítězství nad králem Sigmundem na planině u sv. Pankráce Pražané dne 3. listopadu 1420 na bojišti slavný průvod, v němž kněz nesl mezi muži Tělo Boží pod nebesy, ukořistěnými na Vyšehradě, ve sboru pak žen byl jiný kněz s monstrancí pod nebesy. Přišedše na bojiště zapěli hlučně „Tě Boha chválíme.“ (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Podobně i Kutnohorští, přidavše se r. 1421 ku čtyřem artikulům pražským, na den sv. Marka vyšli s hlučným processím, Tělo Páně napřed nesouce až ku klášteru sedleckému. (*Kapihorského historie.*)

Jan Hus († 1415) a první učňové a soudruhové jeho při všech svých pobloužení víru v nejsvětější Svátost oltářní si uchovali a jí se honosili. Hus vyjma učení o nutnosti přijímání pod obojí zůstal co do veškerých ostatních dogmat v Eucharistii pravověrným. (Dr. *Lenz. Učení m. J. Husi.*)

Jan Žižka, slavný vojevůdce český († 1424)), věřil ve svátost oltářní, že se chléb a víno proměňuje ve skutečné tělo a krev Páně. (*Zap. Č. m. Kr.*)

b) Pod obojí způsobou, kdy v Čechách počalo, dovoleno a opět zrušeno jest.

Roku 1415 počal mistr *Jakoubek ze Stříbra* ponejprv u sv. Martina ve zdi v Praze vedle nynějšího Platejsu, potom u sv. Michala na Starém Městě a u sv. Vojtěcha v Jirchářích na Novém Městě rozdávati sv. přijímání pod obojí způsobou chleba a vína. (*Děj. česk.*)

Přijímání pod obojí bylo za času krále Českého *Ferdinanda I.* povoleno a veřejně rozhlášeno. Ve Vídni stalo se to dne 18. června 1564. V Čechách a jmenovitě v Praze ohlášeno přijímání kalicha velkými slavnostmi. V neděli dne 23. června 1564 v metropolitním kostele sv. Víta, že papež udělil povolení, aby všickni katolíci a utrakvisté mohli Svátost oltářní pod obojí způsobou přijímati, k zvýšení slavnosti podával arcibiskup Antonín Brus z Mohelnice sám pod obojí způsobou. (*Čes. mor. Kr.*)

Dne 23. července 1564 počali *jesuité* v Praze po dlouhém se zdráhání i v chrámě svém u sv. Klimenta, ač velmi neradi, podávati Svátost oltářní pod obojí způsobou, avšak jen v kapličce Matky Boží sv. Anny těm, kdož z hříchů svých knězi řádnému se vyznali. A obřad ten z nařízení papeže se udržel až do r. 1622.

(Jan Beckovský. Poselkyně.)

Papež *Řehoř XV.* hodlaje všecky obyvatele Českého království zpět uvésti do lůna církve r. 1622 vydal nařízení, jímž se lidu obecnému přijímání pod obojí způsobou naprosto a na všecky časy zakázalo. Nařízení to bylo od arcibiskupa Pražského Jana Lohela (1612—1622) v celých Čechách prohlášeno a tím zrušena jest výsada od papeže Pia IV. roku 1564 ohledně přijímání pod obojí udělena.

(Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.)

2. Prospívá v rozličných bídách a nehodách.

Ku konci XVI. století a na počátku XVII. trpěla Francie velice náboženskými a občanskými válkami. Tehdy vládla na místě nezletilého syna Ludvíka XIV. zbožná královna *Anna* Rakouská. A ta v nesnázích utekla se důvěrně k Bohu a na radu svého zpovědníka založila první klášter k věčnému ctění Ježíše v nejsv. Svátosti ve Francii. Klášter byl vystavěn a ctihodné Mechtildě a pěti jeptiškám řádu benediktinského dne 12. března r. 1654 odevzdán. Věčné vzývání Anna, královna, sama započala. A hle, bouřlivé výbuchy, jež celou zemi v úděs a nouzi uváděly, v tom okamžení, kdy věčné vzývání počato, utuchly. Ještě téhož roku vzdalo se pyšné město Paříž a brzo na to podaly se i ostatní kraje. Následujícího roku nastoupil Ludvík XIV. tak pokojně a neobmezeně na trůn, jako by v zemi panoval stále blahý mír.

(Jos. A. Keller.)

Eleonora, Rakouská, manželka kurfirsta Falckého Leopolda I., ode všech ctěná, churavěla zrakem. Jedenkráte, ana měla velikou úctu k nejsv. Svátosti oltářní, byla přítomna mši svaté. Právě v tom okamžení, kdy při pozdvihování v prsa se bila, ztratila svého zraku. V pravdě hrozné to neštěstí. Ale zbožná kněžna děkovala Bohu, řkouc: „Dobře se mi stalo! Nepřeji si světla denního. Ano, pokládám se za nejšťastnější, že jsem uzřela v posledním pohledu největší důkaz Božského ponížení. Neboť nic není krásnějšího a vznešenějšího, co jsem v životě svém byla spatřila.“

(Jos. A. Keller.)

Roku 1619 vrazily do Moravy pluky Polanův a Kozáků, jež tam byl vypravil Polský král Sigmund, by císaři Ferdinandovi proti odbojům pomáhaly. Pluky tyto hubily kraje moravské a řádily strašně zvláště v okolí Bystřice. Od Bystřice obrátilo se vojsko polské k Holešovu. Když se přibližovalo k městu, vyšel mu farář *Jan Sarkander* v ústrety s velebnou Svátostí u slavném průvodu katolíků, kteří se byli zatím zase do Holešova navrátili. Nábožní Polané a Kozáci spatřivše průvod s velebnou Svátostí sestoupili s koňů svých a padše na kolena klaněli se Bohu, ve Svátosti přítomnému. Když pak byl jim zbožný farář udělil požehnání, uháněli odtud dále krajiny holešovské ušetřivše.

(Jak. Procházka. Sbor. Sv.-Method. 1885.)

Když roku 1242 nesčíslné roty Tatarův ze Slezska i Moravu strašně mečem a ohněm plenili, kdež *Jaroslav ze Šternberka* jen s 12 tisíci v pevnosti Olomouci proti nim stál, byla obava, že celá země upadne nepřátelům v moc. Před výpadem z města posilnil se Jaroslav sv. zpovědí a sv. přijímáním, jakož i důstojníci a vojínové. Pět sv. hostií zbylo, které Jaroslav v přeskvostné schránce před vojskem skrze kněze dal nésti doufaje pevně, že sv. Svátost pomůže. O půlnoci učinili výpad a hle, Tataři byli zcela na hlavu poraženi, náčelník Beta od Jaroslava zabit.

(Sendb. des G. Herzens 1866.)

3. Uctivej!

František, kníže Ditrichštein, kardinál a arcibiskup Olomúcký († 1636), z veliké uctivosti a milosti k Velebné Svátosti posluhoval leckdy jako ministrant knězi, mši sv. obětujícímu. Den jako den sloužil mši svatou a trval několik hodin na modlení a rozjímání.

Obnášival i Velebnou Svátost kolem kostela. (*Blahověst 1875.*)

Jan Valerian *Jirsík*, biskup Budějovický († 1883), byl vroucím ctitelem nejsvětější Svátosti oltářní a proto není divu, že tak blahodějně působil. Jí ke cti ustanovil ve své diecési zvláštní pobožnost, která se ve všech chrámích celé diecése střídá, tak že se ustavičně této sv. Svátosti koří. Jakožto kmet 85letý konal postního času na každý pátek a každou neděli po kázaní pobožnost ku velebné Svátosti s lidem; nemoha již dlouho klečeti, dával si přinésti před stupně oltářní klekátko, by snáze klečeti a hlasitěji se modliti mohl. Zbožný biskup utíkal se ve všech, svých potřebách zvláště v případnostech, týkajících se blaha Církve i vlasti k nejsv. Svátosti oltářní a povzbuzoval věřících, by taktéž činili.

(*Blahověst 1883.*)

Svatý *Stanislav Kostka*, S. J. Polák († 1568), cítil největší radost, kleče před velebnou Svátostí a tvář mu zářila nebeským ohněm.

(*Jan Bílý. Legenda.*)

Hynek Václav Richter, jesuita, missionář mezi Indiány, od nichž r. 1696 zavražděn jest, již co studující v Olomúci na Moravě klečíval v chrámu Páně před Velebnou Svátostí několik hodin napořád. (*Drahé kameny.*)

Františka hraběnka Slavatová (nar. r. 1610), manželka Joachima Slavaty, každého dne ráno klečmo pozdravovala velebnou Svátost oltářní.

(*Drahé kameny.*)

a) Mši sv. a průvodem!

V kollegiatním kostele u sv. *Jiljí* v Praze, kde stál oltář Božího Těla od r. 1389 a kde kromě něho ještě byla od r. 1410 zvláštní kaple Božího Těla, bývala vždy ve čtvrtek před vystavenou Svátostí sloužena slavná mše sv., k níž mnozí věřící rádi přicházeli, pročež arcibiskup Konrád udělil na žádost faráře Jindřicha odpustky všem, kdož této mši sv. zbožně obcují. Podobně bývala vždy ve čtvrtek zpívána mše sv. u oltáře Božího Těla ve chrámu týnském, kteráž měla hojnou nadaci, což zajisté dálo se i jinde.

(*Fr. Ekert. Čas. kat. duch. 1887.*)

Kališničtí kněží v Čechách nosili Velebnou Svátost ku veřejné poctě i mimo svátku Božího Těla v průvodech. Tak r. 1480 na den sv. Marka, když šli v processí z kostela sv Michala přes náměstí Staroměstské, stala se příhoda taková, že vypadlo Tělo Boží z monstrance na zemi.

(*Staří letopisové čeští VII.*)

Že i *kališníci* před Svátostí oltářní netoliko v kostele, a e i na ulici, kdykoli nesena byla v processí klekali, dosvědčuje případ, který se udál v Kutné Hoře r. 1524. Při průvodu, v němž kněz nesl v monstranci Tělo Boží, zdráhal se jistý kožešník jménem Matěj Malinský vzdáti poctivost pokleknutím na ulici, z čehož lid se vzbouřil a jav ho vsadil do žaláře, ba málem by ho byl upálil. (*Bartošova Kronika pražská.*)

Způsobem jinde neslýchaným vzdávána byla ve XIV. století pocta Velebné Svátosti v cisterciánském klášteře *sedleckém* u Kutné Hory. V klášterní ohradě stál kromě slavného konventního chrámu Panny Marie vedle brány farní kostel sv. Filipa a Jakuba, v němž nalezal se oltář Hrobu Božího, na kterém ustavičně, dnem i nocí po celý rok vystavena byla nejsv. Svátost v monstranci. Za tou příčinou putovali velicí zástupové zbožného lidu do Sedlce, a to netoliko z celého království Českého, nýbrž i ze zemí sousedních. Proto udělil arcibiskup Pražský Jan z Jenštejna dne 4. listopadu 1389 odpustky čtyřiceti dnů všem kajícníkům, kteří v řečeném kostele před drahým Tělem Božím poklekše, pětkráte Otčenáš se Zdrávasem se pomodlí aneb toliko na Boží drahé Tělo srdcem skroušeným pohledí a za pokoj v království Českém poprosí. Týž arcibiskup udělil dne 17. března 1395 odpustky čtyřiceti dnů těm, kdož v klášteře sedleckém súčastní se processí, když monstrance s Božím Tělem buď na Velikou noc anebo kteréhokoliv času z kaple Božího Hrobu se nese ohradou klášterní. Tytéž odpustky udělil navštěvovatelům dne 1. října 1398 téhož kostela Václav, patriarcha Antiochenský a probošt Vyšehradský. Roku 1399 povstalo tu slavné bratrstvo Božího Těla, jež arcibiskup Jan potvrdil, nařídiv, aby pro spasení údů družiny této v kostele sv. Filipa a Jakuba před vystavenou nejsv.

Svátostí slouženy byly mše sv. v neděli o Vzkříšení Páně, ve čtvrtek o Těle Božím a v pátek buď o Umučení Páně anebo o sv. Kříži. Posléze papež Bonifác IX., uslyšev, kterak v řečeném kostele sedleckém velebná Svátost v arše a na místě Hrobem Božím nazvaném uctivě a s velikou pobožností se chová, k níž z veliké pobožnosti každého dne veliké množství lidu přichází a putuje, udělil všem kajícím poutníkům tytéž odpustky, jichž docházejí věřící u sv. Marka v Benátkách o svátku Božího vstoupení.

(Fr. Ekert. Čas. kat. duch. 1887.)

b) Bratrstvem.

Za krále Českého *Václava IV.* (1378—1419) povstalo v Praze slovutné bratrstvo Božího Těla, jehož úděm sám král byl, kteréž dílem slavným a nákladným zbudovalo znamenitou kapli Božího Těla na velikém tržišti novoměstském, již r. 1393 dovršilo.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

Roku 1774 za faráře Františka Šubarského ustanoveno v *Pištíně*, aby vždy v den 12. února bratrstvo uctění Velebné Svátosti oltářní jak mužové tak ženy toto přesvaté Tělo a Krev Kristovu na osadě zdejší oslavovali a slavnost ta konána zde ponejprv téhož dne a téhož roku.

(V. Truhlář. Method. 1887.)

Po způsobu katolických bratrstev Božího Těla měli i *utrakvisté* družiny k úctě Svátosti oltářní. Roku 1512 bylo za faráře Jakuba Uhra založeno v chrámu před Týnem bratrstvo pod obojí, jež konalo zde každý čtvrtek slavný průvod, v němž nesa pod nebesy monstranci s Tělem Božím, třikráte obcházel kostelem, provázen jsa kněžími v dalmatikách, kteří drželi feflíky či stužky s nebes splývající, s literáty planoucí svíce nesoucími. Těchto processí účastnily se nejpřednější osoby v městě a literáti zpívali při nich latině hymnu začínající slovy: „Člověk jeden vystrojil hostinu velikou."

(Fr. Ekert. Čas. kat. duch.)

Roku 1512 za faráře *Jakuba Uhra* (1512—1519) založeno v chrámu týnském v Praze „bratrstvo pod obojí", jež konalo zde každý čtvrtek slavný průvod, v němž kněz, nesa pod nebesy monstranci s Tělem Božím, třikráte obcházel kostelem, provázen jsa kněžími v dalmatikách, kteří drželi feflíky t. j. stužky s nebes splývající, a literáty, planoucí svíce nesoucími, načež zpívala se mše sv. Nejpřednější osoby v městě účastnily se těchto pobožností, k nimž věnoval člen bratrstva pan Bohuslav Dražický 100 kop míš. a 15 zl. uherských. Po hříchu zahynulo toto bratrstvo již za šest let.

(Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Pr.)

c) Spisy.

Víry v nejsvětější Svátost oltářní drželi se naši *čeští* katoličtí praotcové věrně a pevně a živá povaha jejich uměla tuto víru i vřele osvědčovati. Ze století XIV. zachovaly se dvě překrásné české původní hymny o nejsv. Svátosti, z nichž první začíná: „Jesu Kriste, sčedrý kněze," a druhý: „Otče Božé všemohúcí." Píseň „Jesu Kriste" byla jedním z oněch čtyř českých duchovních zpěvů, které mandátem synody r. 1406 v červnu vydaným dovoleny a schváleny byly tak, že jiné ostatní z kostelů nadál se vylučovaly.

(Fr. Ekert. Čas. kat. duch 1887.)

Tomáš Štítný ze Štítného, slovutný spisovatel náš český, narozen okolo r. 1325 za krále Jana Lucemburského, o podstatě a významu nejsv. Svátosti oltářní mnoho přemýšlel a všelicos o tom do svých knih položil.

(Zap. Čes. morav. Kron.)

d) Častou návštěvou v chrámu Páně.

Sv. *Kazimír*, kralevic polský († 1483), když se stal starším, vstával i v noci, aby svého Božského Vykupitele v nejsvětější Svátosti oltářní v kostele navštívil a Jeho přehořké umučení rozjímal. *(J. Bílý. Legenda.)*

Adam Kravarský, jesuita, znamenitý missionář, v Čechách za času císaře Ferdinanda II. († 1660), obývaje v Praze v domě professů jesuitů, navštěvoval několikráte za den Velebnou Svátost oltářní, ač na sklonku života o holi chodil a slabotou po cestě klesával *(Drahé kameny.)*

Blahoslavený *Karel Spinola*, rodem Pražan, jesuita, mučeník († 1622),

vřel uctivostí a milostí k Pánu Ježíši ve Velebné Svátosti oltářní. On Jej pod způsobou chleba v chrámě přítomného několikrát za den navštěvoval.

(*Drahé kameny.*)

Viktor Šlossar, opat Rajhradský († 1854) byl velmi nábožný. I v noci chodíval do chrámu Páně k uctění Velebné Svátosti. (*Meth. Halabala.*)

Sv. *Vavřinec z Brindisi*, kapucín, jenž i v Praze působil († 1619), již od nejútlejšího mládí použil každé příležitosti, aby spěti mohl před svatostánek, tam trojjedinému Bohu se pokořiti a pokloniti. (*J. Schindler.*)

Kněz *Gabriel Schneider*, původce zavedení kongregace školských sester pod ochranou Matky Boží v Čechách (nar. r. 1812 v Křemži u Krumlova), začasto navštěvoval v kostele nejsvětější Svátost oltářní, kde ho kostelník často vídal v dobách, kdy soudruhové jeho zábavě se oddávali.

(*Fr. Schönbeck. Vel. Mar. kalend. 1890.*)

e) Věčným světlem!

Bušek z Rovného daroval roku 1346 s přivolením choti své mlýn jeden pode vsí Mezipotočím kostelu kájovskému, aby tudíž světlo noční stále hořelo a památka Buškova mšemi zádušními zachována byla. (*Emler.*)

Synové dva nejstarší *Petra z Hrádku* († 1347) převzali řízení statků po smrti otcově a darovali novému kostelu u Hrádku r. 1348 platy z poddaných ve vsi Haderthalu, aby z nich věčné světlo při kostele udržováno bylo.

(*Aug. Sedláček Hr a zám.*)

V klášteře Panny Marie u dominikánů v Plzni založil *Přibík Jeníšek* z Oujezda roku 1634 fundaci 500 zl. na věčnou lampu u rady města Klatov složenou. (*A. Peretius.*)

Vilém z Landšteina, od roku 1353 probošt Vyšehradský, krátce před svou smrtí daroval v kapli Božího Těla na hradě lomnickém na světlo desátek medu z oulů panských v Kozlově vycházející. (*Borový. Lib. erect. I. p. 5.*)

Petr Višeň z Větří († r. 1482), daroval kostelu krumlovskému plat v Puchticích na věčné světlo a svíce v době adventní.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

4. Klaň se jí!

a) při průvodu Božího Těla,

viz: „Svátky 2 a!"

b) Když se nese k nemocnému, průvod ten zrušil.

František kníže Ditrichštein, kardinál a biskup Olomúcký († 1636), když jeda v Římě v průvodu osmi kardinálů, potkal kněze nesoucího Velebnou Svátost; hned skočiv s vozu, klaněl se; pak vstav provázel pěšky kněze; totéž učinili po něm kardinálové příkladem takovým rozníceni. V Brně jel kardinál po službách Božích z kolleje jesuitské se svými dvořany domů do svého paláce; v tom jde kněz proti němu s Pánem Bohem k nemocnému; ihned sestoupiv s povozu kardinál již obstárlý ubíral se blátivou cestou za knězem pěšky k nemocnému až do nejzadnějšího podměstí a doprovodil zpátky kněze do kostela sv. Jakuba, odkud byl tento zaopatřit vyšel. (*Drahé kameny.*)

Jednou jel korunní princ *Ferdinand*, který se později stal císařem Rakouským, toho jména I. (1526—1564), se skvělou družinou kolem chrámu sv. Štěpána ve Vídni. V tom vystoupil kněz ze svatyně s Nejsvětějším. Okamžitě sestoupil princ s koně, obnažil hlavu a kořil se v prachu země Spasiteli, Který byl v rukou kněze

(*Jos. Keller.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1635), když na procházce potkal kněze, an se ubíral s nejsvětější Svátostí oltářní k nemocnému, vždy slezl s vozu, poklekl na kolena do bláta nebo do prachu, provázel pak kněze k nemocnému a od tohoto nazpět do kostela.

(*Ant Gindely Děj. čes. pov. l 1618.*)

Arcivévoda *Filip Augustin*, syn Ferdinanda II. (1620—1635), císaře a krále Českého, byl sotva tři léta stár, když toto se událo. Stalo se, že kněz nesl kolem něho nejsv. Svátost oltářní. Nejvyšší hofmistryně klekla a Bohu se klaněla. Mladý arcivévoda tázal se, co by to znamenalo. Dostal za odpověď, že zvonek dává znamení, že náš milý Pán Bůh jest nesen kolem v nejsv. Svátosti.

Za nějakou dobu vracel se kněz zpět Maličký princ ze všech nejdříve zaslechl zvuky zvonku. Rychle odstrčil pokrmy a chtěl si mermomocí kleknouti. Teď slyšela i chůva jeho zvonek, vzala prince do náručí a nesla ho k oknu, kde prosila duchovního o požehnání.

(*Jos. Keller.*)

L. P. 1854 pospíchal ve Vídni Mysliveckou třídou kněz s nejsv. Svátostí k nemocnému; sem tam obnažila se sice některá hlava lidu věřícího, velká část mudrlantů a větroplachů vyšperkovaných nechtěla viděti útěchu tu umírajících. Tu však pojednou zastaví se kočár skvostný, z něho vystupuje pán mladistvý a ku podivu všech kleká na veřejné ulici s obnaženou hlavou a žádá požehnání s Nejsvětějším. A kdo to byl? Císař sám *František Josef I.*

(*Veverky. Sbír. káz.*)

Baron a generál rakouský *Geramb* († 1848) potkal jednou, přioděn jsa rouchem generála, v jedné nejživější ulici města kněze, an nese Tělo Páně k nemocnému. Hned se vrhl na kolena a kořil se jí. Když přišel kněz blíže, zpozoroval, že ministranti, již nebesa nesli, mezi sebou se rvou a strkají. I odehnal je zbožný generál a sám nesl nebesa, čemuž se divil velmi kněz a dojati byli velmi i lidé, vidouce generála, an zastává ministranty.

(*Herbsta výb. př.*)

Josef II., císař Rakouský (1780—1790), potkal jednou v Gentu, ve Brusičské ulici kněze s Tělem Páně k nemocnému spěchajícího. Ihned zastavil mocnář svůj povoz, vystoupil z něho, poklekl a tak přijal, odmítnuv podávanou mu podnožku, kněžské požehnání. Toto dojemné osvědčení zbožnosti takou měrou uchvátilo obyvately, že kameny, na nichž vladař klečel, vytrhli a na místo nich dali kámen s tímto nápisem:

„Na tomto místě přijal císař Josef II. dne 15. června 1781 kněžské požehnání.“

(*Jos. A. Keller.*)

Kristina, královna, Španělská vladařka, vdova, arcivévodkyně Rakouská, když v červenci 1888 se dvěma svými princeznami jela po náměstí u sluneční brány, opouštěl kněz s nejsvětější Svátostí nějaký dům, v němž poslední pomazání byl udílel. Sotva to královna spatřila, vystoupila i s princeznami s kočáru, kněz musil tam vsednouti a královna, kolem níž se byl zástup lidu nahrnul, provázela povoz až ke kostelu sv. Karmen, kdež krátkou pobožnost vykonala. Při vystoupení z kostela byla královna pozdravena hlučným provoláváním.

(*Čech.*)

Když po bitvě Bělohorské (1620) Praha opět městem katolickým se stala, pečovala *arcibiskupská konsistoř* o to, aby za příkladem dávných časův a po způsobu jiných měst katolických vzdávána byla veřejná pocta i v Praze na ulicích Svátosti oltářní, kdykoli nesl ji kněz k nemocnému. I nošeno bylo viaticum slavně pod nebesy se světlem. A členové náboženských bratrstev a jiní zbožní lidé rádi účastnili se těchto průvodů. A tu vydal císař Karel VI. dne 18. července 1724 zajímavý dekret, podepsaný od nejvyššího kancléře českého Františka hraběte Kinského, aby velebná Svátost oltářní ve všech osadách měst pražských nosena byla k nemocným veřejně a slavně, jakož děje se ve Vídni.

(*Fr. Ekert. Čas. kat. duch. 1887.*)

Roku 1264 jel hrabě *Rudolf z Habsburku* do jistého kláštera, navštívit jednu zbožnou jeptišku. Na cestě setkal se s knězem, jenž nejsv. Svátost oltářní k nemocnému nesl. Rudolf donutil kněze, by na jeho koně si sedl a vedl koně až k domu nemocného. Když kněz nemocného zaopatřil, daroval mu tohoto koně, pravě, že nebude na něm jezditi, ježto nesl Tělo nejsvětější Pána Ježíše. V klášteře předpověděla mu jeptiška, že za tu službu, kterou P. Ježíši prokázal, mu Bůh a jeho potomkům hojně odmění a předpověděla mu i čas devátý počet času. A hle, když devátý rok od toho času se skončil, vyvolen byl za císaře a stal se otcem císařského rodu Rakouského.

(*M. Faber.*)

Františka hraběnka Slavatová († 1676), manželka Joachima Slavaty, v Telči, v Hradci Jindřichově i jinde sotva že z ulice zaslechla zvěst zvonku, že by kněz šel s Pánem Bohem, ihned z domu vyběhši, Boží Tělo k nemocnému provázela; odtamtud pak zase zpátky Velebnou Svátost do kostela provodila.

(*Balbin.*)

Roku 1478 čeleď *uherská* biskupa

Varadinského a Štěpána Zápolského, když se v Praze zdržovali neslušně se zachovala, odpírajíc úcty, když svátost od kněží strany pod obojí nebesa byla v processí po ulicích. Z toho přišlo k nějakému ublížení Uhrům od obecného lidu a k pohanění biskupa samého. (*W. Wl. Tomek. Děj. m Pr.*)

Slavné průvody s Nejsvětějším po ulicích k nemocným zanikly v Praze v době císaře *Josefa II.* (1780—1790). (*Fr. Ekert. Čas. kat. duch. 1887.*)

c) Při výstavě, zvláště pobožnosti 40hodinové.

Roku 1532 rozkazuje *konsistoř dolejší* (t. j. pod obojí) v Praze „aby Tělo Pána Krista na oltář v monstranci vystavováno bylo, poněvadž lidé toho žádají.“ Také za administrátora Martina Klatovského, kazatele v Betlémě (1539—1540), snažila se utrakvistická konsistoř víru v Eucharistii i úctu k ní ve straně kališnické udržeti, neboť ve valné schůzi kněží z celých Čech, konané v kolleji Karlově, dne 24. srpna 1539 přijaty byly artikule o Svátosti oltářní zcela pravověrně a v konvokaci kněžstva pražského dne 10. března 1540 čtena byla konsistorní nařízení, jež všickni přítomní schválili a jež zachovati slibili pod pokutou a mezi nimiž výslovně ustanovuje se, aby Velebné Svátosti poklona se činila.

(*Fr. Ekert Čas kat. duch 1887*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1635), každého roku tři dny před popeleční středou chodil do čtyřicetihodinové pobožnosti v kostele a tak se kořil Bohu ve způsobě chleba tím vroucněji, čím vášnivěji se jiní v ten čas oddávali bezuzdným rozkošem. (*Jos. Keller.*)

Po roce 1633 zavedli *jesuité* v kostele u sv. Mikuláše na Malé Straně nebývalou zde pobožnost před nejsv Svátostí vystavenou v posledních dnech masopustních.

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m. Prahy*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, arcibiskup Polocký, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), co rok míval průvod slavný o Božím Těle. Kdykoliv byl 40 hodin výstav Velebné Svátosti, neopomenul zajisté se tam s veškerou svou biskupskou družinou dostaviti, jehož úcta byla příkladem a lekcí katolíkům, jak si mají vésti k svému Spasiteli na klanění vystavenému. (*Ant. Rejzek. Sv. Josofat.*)

5. Nezneužívej Jí!

Za času *Arnošta hraběte Harracha*, kardinála a arcibiskupa Pražského (1623—1667), mnozí sedláci, dostavující se k sv. přijímání, otřeli slynu z jazyka a sotva že vložil jim kněz Tělo Páně do úst, rouškou potají je vyndali a domů si odnesli. I užívali potom Velebné Svátosti na ochranu proti tajným kouzlům, aneb na zapuzení těžkých, nezhojitelných nemocí. Tak Dorota, manželka Josefa Křikavy, z dědiny, Strak řečené, ukryla sv. hostii po přijímání v kostele nymburském a když se to na ni proneslo, vymlouvala se, kterak stížena jest padoucí nemocí a že domnívala se, že bude jí zhostěna, jestliže při opětném záchvatu křečovém podají jí domácí Tělo Páně. (*Fr. Krásl. Arn. hr. Harrach.*)

Jan Kavka z Říčan uvrhl za času arcibiskupa Arnošt hr. Harracha do vězení berounského podruha *Vita Hrubého* ze vsi Svinař, neboť lpělo na něm podezření, že vyňal z úst nejsvětější Svátost, domů ji přinesl a zneuctil. (*Kníž. arcib. arch.*)

Roku 1471 dne 19. srpna jest uveden slavným způsobem do Prahy nově zvolený král Vladislav II. a dne 22. srpna korunován. *Poláci* s králem Vladislavem u velikém počtu do Prahy přišli, zejména branné vojsko jejich, nemohli se s Pražany na dlouhý čas v dobrotě a lásce srovnati, bezpochyby hlavně proto, že si u Čechův přijímání pod obojí způsobou v ošklivost brali, anebo si posměchy z toho tropili. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Když r. 1579 praemonstrátský opat Loucký Boží Tělo ve *Znojmě* slavil, házeli po něm tamní protestanté kamením. Podobně rušena processí o Božím Těle v *Olomouci* téhož roku 1579 a ještě více roku 1597, kde Jáchym z Füllensteina, když processí pod jeho oknem šlo, řval jako zvíře a kamenem z okna hodil. Taktéž řádili protestanté v *Brně*, ještě více však v *Jihlavě*, kde jedovatou jízlivostí jen kypěli. (*Fr. Procházka. Živ. bl. Jana Sark.*)

Táboři patrně zneužívali, ač víry ve Svátost nejsvětější oltářní neměli, zbytků staré víry, která v lidu zůstala, ku účelům světským, na podpal slepých vášní. Před Žižkou a strašnými jeho bojovníky chodil do války táborský kněz, nesa na vysoké žerdi monstranci se Svátostí oltářní a Boží bojovníci před Svátostí tou zažehovali a bourali katolické svatyně i kláštery a vraždili kněze katolické, domnívajíce se, že tím konají skutky Bohu libé.

(Fr. Ekert. Čas. kat. duch. 1887.)

Jan Želivský, přívrženec táborův, dne 30. července 1419, chtěje násilím zmocniti se kostela sv. Štěpána na Rybníčku a vybaviti mocně přívrženců svých z vězení Novoměstské radnice, vykonal z chrámu Matky Boží Sněžné hlučný průvod ku kostelu onomu i radnici. Účastníci průvodu ozbrojeni byli meči a kyji a uprostřed nich kráčel Želivský se Svátostí oltářní v monstranci. Opanovavše násilím kostel sv. Štěpána, odebrali se k radnici, když pak konšelé vězňů propustiti nechtěli a na Želivského prý z radnice kamenem hozeno bylo, rozvzteklil se lid a počal hnáti na dům radní útokem a tu sházeno z oken deset osob, kteréž účastníci průvodu na dýky napichovali a dobíjeli. A po celou dobu tohoto hrozného řádění stál Želivský s monstrancí před radnicí a neustával popouzeti lid ku vraždění.

Jiný vášnivec, táborský kněz *Václav Koranda*, učinil ze msty proti mírnému Křišťanovi z Prachatic, faráři u sv. Michala na Starém Městě, dne 15. července 1420 v kostele tomto velikou výtržnost, an s poštvaným lidem vjel, sedě na koni, do něho, a nic nedbaje Svátosti Těla Božího právě na oltáři vystavené, hřmotně jej pustošiti dal.

(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)

6. Rouhání dochází trestu,

viz: „Rouhání 6 b!“

Opatrnost.

1. Jest potřebná.

Roku 1420 drželi husité schůzi dne 25. června na Kunětické Hoře u Pardubic. Po schůzi oznámeno všem, že potáhnou zbořit klášter v Podlažicích u Chrasti. A tak se stalo, k večeru se celý tábor zdvihl a v tu stranu k Podlažicům se obrátil. Byli tu i vyzvědači, kteří to královské posádce ve Hradci donesli. V *Hradci* umínili si tedy pohověti té noci a v ostříhání města uleviti, myslíce, že nemají se čeho báti. Avšak v noci husité náhle se zastavili a ne více na Podlažice nýbrž na půlnoc k Hradci se obrátili a města dobyli, vyvedše královskou posádku z města. *(Zap. Čes. mor. Kr.)*

Ve válce Přemysla Otakara II. s Uhry roku 1260, která slavným vítězstvím Čechův u Kressenbrunnu skončila, ukázal se houf Kumanův před hradbami města Stóžce, z čehož v českém ležení veliký pokřik povstal. Avšak *hrabata z Hardeku*, Kadold Sirotek z Drnholce a Oldřich Kraft ze Schleunzu nedali se držeti a pustili se s několika sty svých lidí za utíkajícími Kumany. Tu však v roklích údolí dostali se do ruky Uhrům v záloze ukrytým, kteří hned s přemocnou silou na ně vyskočili a všecky je do smrti ubili.

(Zap. Čes. mor. Kron.)

Roku 1595 vypravil se sultán Turecký Mahomed III. do pole v Uhrách. V čele 200 000 mužů vtrhl do Uher. Přišlo k bitvě u *Koresteše*, v níž bylo mnoho Turků od císařského vojska (Rudolfa II.) pobito, tak že nikdo o porážce jejich nepochyboval. Než vojsko křesťanské počalo se před časem ohlížeti po kořisti a zmatku, který při tom povstal, to použili Turci a křesťany na hlavu porazili. *(Děj. česk.)*

Úředníci zemští za času krále Českého *Ludvíka* (1516—1526), ačkoliv byli veskrz lidé spravedliví a bezúhonní a povinnosti své konali svědomitě, ale postrádali potřebné ráznosti a opatrnosti, aby s prospěchem hájili

svého postavení proti léčkám sesazených a proto rozhořčených předchůdcův svých (v úřadě), jaké jim kladli jak u dvoru, tak i v lidu obecném.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1563 byl *Maximilian*, král Český, i na království České korunován. Po korunování všeliké hry, kolby a střelby se dály; že pak prach nebyl dosti opatřen nepozorností se zapálil, mnohé blíž stojící se světa sprovodil a jiné silně popálil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1443 přihodilo se v *Praze* veliké neštěstí na řece Vltavě pod Zderazem, kdež v den sv. Vojtěcha (23. dubna) převáželo se více lidí znamenitých obojího pohlaví, chtíce z pobožnosti putovati na hrad pražský; při velikém však příliš větru a vlnách, neopatrností převozníka přišli k úrazu, tak že asi 15 osob se utopilo.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m Pr.*)

Roku 1420 táhnul *Sigmund* proti Pražanům, avšak velmi zpozdile si počínal, dopouštěje Pražanům sesíliti se a na něj se připraviti. Teprv když uslyšel, kterak špatně jeho jezdcové dne 19. května u Poříčí nad Sázavou proti táborům pořídili, vytáhl se vší svou mocí od Kutné Hory ku Praze. Uslyšev pak že Žatečtí, Lounští a Slanští, do Prahy došli, zdvihl se rychle ku Horám Kutným a sám s Uhry do Staré Boleslavě odejel.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Roku 1432 pomáhal zapuzenému velkoknížeti Litevskému Svidrygailovi *Theodor*, kníže Ostrogský, proti králi Polskému Vladislavovi Jagiellu a nově ustanovenému velkoknížeti Sigmundovi. A Theodor i šťastně polské vojsko přemohl a pak Rusové rozptýlivše se počali pustošiti. I použili Polané neopatrnosti té, vzmužili se a úplně nyní porazili Rusy, které až do půlnoci pronásledovali, a ulovili i prapory.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Roku 1469 byl *Viktorin*, syn krále Českého Jiřího, na Moravě od Uhrův zajat a do Uher králi Uherskému Matyášovi dodán. Byl se neprozřetelně a neopatrně do městečka Veselí k svaku svému Jindřichovi z Lipého jenom asi s 300 jezdci odebral. O čemž když Uhři zvěděli, ho obklíčili, an hodoval, a konečně i zajali.

(*Děj. česk.*)

2. Prospívá, proto ji měj!

Roku 1336 vypravil se Český král Jan Lucemburský podruhé proti pohanským Litvínům A když Jan, král, na oči trpěl a jakýsi francouzský lékař nemoc zhoršil, dal ho král ve vzteku utopiti. Roku následujícího 1337 povolal Jan do Prahy lékaře rozeného *Araba*. Ten však byl chytrý a opatrný a žádal od krále napřed ubezpečení, že se mu nestane podobně jako onomu Francouzovi, potom krále na oči léčil, avšak tak nešťastně, že král na pravé oko zcela oslepl.

(*Děj. česk.*)

Přemysl Otakar I. král Český (1192—1193 a podruhé 1197—1230), byl obnovitelem říše České, zvelebil ji titulem královským na vždy a posloupností na trůnu právem prvorozenství. Toho se dodělal opatrným a chytrým chováním k Německým císařům, užívaje jejich svárův a zmatkův ku prospěchu vlastní země.

(*Zap Čes. mor. Kron.*)

R. 1582 opravil papež Řehoř XIII. bullou ze dne 24. února 1581 kalendář tak, aby se 10 dnů vynechalo a sice aby po 4. říjnu místo 5. října psalo se hned 15. října. Arcibiskup Pražský Martin Medek prohlásil ochotně opravení kalendáře v celé diecési arcipříštům a děkanům, všech okršků a tito zase všem farářům. I utrakvistická konsistoř pražská ochotně uposlechla, oznámivši všem třem městům pražským poručení to. Avšak Pražané zdráhali se opravu kalendáře přijíti a lid obecný proti konsistoři pozdvihli, vytýkajíce jí, že prý chce ze středy neděli svatou udělati. Dle příkladu Prahy zdráhala se i jiná města, Oustí nad Labem, Kadaň, Žatec, Tachov, městečka Čistá a Kožlany. Avšak císař *Rudolf II.* na sněmu r. 1584 výmluvností a opatrností způsobil, že usnešením sněmovním kalendář, papežem Řehořem XIII. obnovený, v zemích koruny České k užívání přijat byl. A tak nařízením císařovým psalo se místo 7. a počítalo 17. ledna 1584.

(*Klem. Borový. Martin Medek.*)

Když r. 912 kníže Ruský *Oleg* s císařem Leonem Cařihradským podmínky míru před Cařihradem uzavříti měl, poslali Hřekové Olegovi a vojsku jeho potravu a víno. Avšak Oleg znaje po-

věstnou věrolomnost Hřekův, nepřijal je vítězný Oleg, obávaje se, aby nebyly snad otráveny.
(*Fil. Strahl. Děj. říše Rus.*)

Petr Skarga, polský jesuita a slavný kazatel († 1612), znaje dobře svoje povolání a zároveň i čas a okolnosti, ve kterých žil, řídil se i vlastním citem a opatrností, i pravidly svého řádu.
(*Maur. Dzieduszycki.*)

3. Neopatrnost škodí:

a) v užívání zbraně.

Roku 1427 získal sobě *Jan Čapek ze San*, vůdce Sirotků, prvním svým vystoupením málo cti. Jeho neopatrností dali se totiž Čechové dne 9. srpna k nemalé škodě a hanbě své od Slezanův podvésti. Slezáci úmyslně před nimi couvali, a Čechové zapomenuvše se a pustivše se za nimi, do nepřátelských záloh upadli, kdež mnozí život ztratili a jiní jen útěkem do Náchoda zachovati se mohli. Slezáci vypálili pak Náchodská předměstí a zase domů se navrátili. (*Děj. česk.*)

Dne 5. ledna 1732 byl kníže Adam ze Schwarzenbergů, vévoda Krumlovský, na honbě u Brandýsa nešťastnou náhodou od císaře *Karla VI.* smrtelně poraněn, tak že za několik hodin zemřel. (*Ant. Honsátko. Das Vaterl.*)

Dne 14. listopadu 1639 na den sv. Leopolda, když arcikníže Leopold Vilém v oboře, Hvězda nazvané, u Prahy s jinými pány turnaj a jiné kratochvíle držel, nešťastná příhoda se stala; neboť *Nikolaje služebník* z neopatrnosti střelil nejvyššího Buchaima, od kteréžto rány také dne třetího umřel.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 1685. Dne 11. listopadu v *Šensdorfu* blíž Liberce syn svou vlastní matku mlynářku, když flintu svou nepozorně do ruky bral, nenadále zastřelil. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Ludovít Štúr, proslulý národovec a spisovatel slovenský († 1856), vycházíval si po odbytých pracích k tělesnému zotavení na lov a tu se stalo r. 1855, že chtěje přeskočiti sklouznul a upadnul, při čemž ručnice spustila a celý náboj do levé nohy mu vjel, následkem kteréhož poranění a ztráty krve zemřel. (*Ant. Špringer.*)

Léta Páně 1571. V neděli po sv. Lucii okolo desíti hodin na půl orloje *písař* pivovaru švorcbachského, něco s ručnicí zacházev, se zastřelil.
(*Vác. Březan Živ. Vil. z Rosnb.*)

b) V užívání ohně.

Léta 1636. V neděli Miserocordias Domini, jenž byl den 6. měsíce dubna, na svítání okolo devíti hodin celého orloje, nešťastnou příhodou a z nešetrnosti šafářky špitálské, v městě *Brodě Německém* špitál pro chudé lidi i s dvorem špitálským, s dobytkem, s obilím suchým i v slámě také kostel svaté panny Kateřiny s 4 domy sousedskými, při tom špitále stojícími, do gruntu všechno shořelo; škoda za několik tisíc rýnských se stala. Šafářka přišla ráno s třiskou do chléva, zatrousila a zapálila. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 1551 stala se znamenitá škoda panu *Holickému na Leštně*; nebo veliký díl zámku Budyně se mu obořilo a roztrhlo nějakým prachem, kterýž na věži pán měl, a hlásný neb holomek zapomenul svíčku na věži a tak se zapálilo a toho se prachu, dohořelo a jedenácte osob zabilo se a zasulo a on pán velmi těžce nemocen jest.
(*Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosenb.*)

Léta 1678. Dne 9 máje měsíce skrze neopatrné rozpouštění loje pro svíčky dělání vyšel od mydláře oheň v *Hostouni* a 12 domův shořelo.
(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 1559. 26 Februarii, jinak v pátek před neděli Oculi, na *Nových Hradech* osm domů vyhořelo, pět na rynku a tři v ulici. Kdyby se lid byl přespolní k bránění nesběhl a vítr se neobrátil, bylo by po všem městě veta; nebo se bylo již v pěti domích jiných popálilo. Však nicméně na dvanácti domích střechy potrhali a otloukli, tak že k veliké škodě lidé přišli. A vyšel oheň ten od Paule Cinara z chlévu, rovně když slunce vycházelo. Žena jeho o bílém dni do chléva s loučí všedši, položila louč rozpálenou do okna a nechavši ji ležeti, odešla do světnice. Podle okna na druhém chlévě blíže krátkého lokte otava ležela a

oheň sňala a potom oheň do stodoly přišel a dále do jiných pěti stodol přes ulici a tak rozmohl se. *(Ant. Rybička.)*

L. 1532. Ten den před vstoupením Páně *škola kolínská* shořela. Žáci topíce zapálili. *(Pam. kr. m. Kolína.)*

L. 1533. V pátek před sv. Duchem v *Kolíně* krov na věži, na které zvon Vužan visel, shořel. Trubač a hlásný hledajíce myší zapálili Trubač stat a hlásný v mučení přetržen. *(Pam. kr. m. Kolína.)*

Léta 1643. Pacholek Václava *Kunrada Elsnice* panství Křivoklátského fořtmistra, skrze neopatrnost světla zámek Křivoklát zapálil a utekl. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Roku 1714 pracovali v *Lanškrouně* dne 14. dubna na novém zámku řemeslníci: tesaři opravovali střechu a kotláři okapy. Byla tehdy veliká zima a proto si udělali v pátém patře oheň, aby se trochu ohřáli. Když odcházeli, oheň uhasili, ale přece neopatrně; nějaký uhlíček tu zůstal a zachvátiv střísky zhusta po podlaze ležící, brzo se dostal do pokojův a rozdmychán jsa silným větrem, napřed střechu zapálil a potom vše v zámku až do těch zdí ztrávil. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Léta Páně 1553. Některý čas v postě t. j. v středu před zvěstováním Panny Marie v *Ledenicích*, městečku na panství Třeboňském patnácte dvorův z gruntu vyhořelo. Žena nějaká sedši se světlem na noc k telné krávě zapálila; ač lidí dosti bylo, však nemohli odolati. *(V. Březan. Živ. Vil z Ros.)*

Léta 1683. Dne 8. června v *České Lípě* skrze neopatrnost jednoho hrnčíře v přeškvařování svinského sádla vyšel oheň a 42 domů spálil. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Dne 13. května 1790 vypukl v obci *Lobende* u Hainšpachu oheň, při němž 11 statků, kostel, fara a škola shořely. Oheň zavinil jistý čeledín, jenž v konírně tabák kouřil. *(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)*

Léta Páně 1560. V pátek před sv. Matějem jinak 23. Februarii v městečku *Lomnici* na panství Třeboňském skrze nešetrnost jednoho domu, u Neostávalů řečeného, 50 domů vyhořelo, též kostel farní i fara, poněvadž v nebytí doma samého hospodáře, řečeného Neostávala, kterýž živnost svou přes svět provozoval, ze dvora jeho oheň vyšel a žena, doma s čeledí byvši, toho neopatřila, pročež pro svou nedbanlivost a nerozšafnost vězením za některý čas ztrestána. *(Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosnb.)*

Léta 1650. Dne 26. máje vyšel oheň v předměstí města *Pisku* neopatrností a dostana se velkým větrem do města, ten oheň více nežli jednu téhož města polovici spálil.

Měsíce června v městě *Sušici* žena jedna máslo k salátu rozpalovala neopatrně, chtíc jím jej políti; zatím máslo nenadále hořeti počalo, oheň způsobilo tak veliký, že 150 domův tehdáž v něm shořelo. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Léta Páně 1571. V sobotu před sv. Filipem a Jakubem okolo nešporů ves *Plavo*, náležející klášteru vyšebrodskému, všecka vyhořela, kterýchž bylo osedlých patnácte dobře ustavených dvorů a žádný nezůstal; s obou stran všickni pohořaly až k mostu, toliko 3 stodoly zůstaly. Jedna selka syrovátku vařivši zapálila v komíně a od toho všecko shořelo velmi rychle. *(Vác. Březan. Živ. Vil. z Rosnb.)*

Léta 1678. Dne 5. října v *Staré Praze* děvka jedna pro neopatrnost světla způsobila oheň velký, kterým okolo sv. Martina a Betléma i na Prštejně v svato-Martinské osadě do sta velkých domův shořelo. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Léta 1338. Skrze nějaké neušetření zapálil se kostel sv. Ondřeje ve větším kostele *pražském* časem nočním a lidu, ač se mnoho sběhlo, však su jeho nemohli obrániti, až všechen z gruntu vyhořal, jen Tělo Boží nalezli ráno na oltáři neporušené. *(Hájek. Kron. česká.)*

Léta Božího 1446 v středu den sv. Václava v noci shořel dům kněžský u Betléma (*v Praze*) skrze nešetrnost kněze hostinského, kterýžto zle uhasil světlo, svíčku, a hodil ji mezi šaty, a potom zapálila se prostěradla, a tak shořela větší strana domu. A by železnými dveřmi nebylo zavřeno, kudy chodí na kostel, vešken kostel byl by shořel. *(Staří letop. čeští.)*

Léta Božího 1522 v neděli po sv. Lukáši hořela v *Praze* škola u sv. Mi-

chala v Starém Městě, krov shořel i komory, než světnici ohájili, že ostala. Kantor světla v komoře nechal, od něho odešel, i zapálilo se. — Potom také druhou neděli na Malé Straně oheň vyšel na baště skrze nešetrnost maštalskou i zapálilo se ve dvě hodiny na noc a shořely čtyry domy, škoda veliká se lidem stala.

(Staří letopis. čeští.)

Léta 1636. V úterý dne 4. března měsíce ráno po páté hodině na polovičném orloji zapálila se neopatrností vodárna v Starém Městě *pražském* blíž mostu a skrze ten oheň velká škoda se stala. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Krásný chrám *smíchovský*, který se dostavuje, byl dne 31. srpna 1883 odpoledne ve velkém nebezpečí. Na věži letují klempíři a neopatrností převrhli kotel a od řeřavého uhlí, které po lešení se rozsypalo, počala již dvě prkna lešení hořeti. Pomoc však byla rychle na místě a oheň uhašen. *(Čech.)*

Léta 1259. Roku toho také měsíce listopadu přihodilo se časem nočním v klášteře na *Strahově*, že bratr jeden neopatrně svíci zhasil a ji vedle svého lože položil, tak že z toho veliký vyšel oheň, až všecka stavení, kteráž byla vůkol toho kláštera, shořala; též i kostel, i všecko, což od dřeva bylo, na některých místech i zdi se rozválely. Lidé všickni, kteříž to viděli, toho litujíce pravili, že již nikdá takové a tak nákladného stavení na tom místě nebude. Ale však Božským způsobem a lidskou štědrou pomocí, také opatrností a přílišnou pilností kněze Jana, opata, kostel ten znovu vystavěn, též i dům konventský, i kaple sv jedenácti tisíc panen, ozdobněji vystaveny jsou

(Hájek. Kron. česká.)

Dne 28. května 1801 vypukl neopatrností s máslem v *Horšovu Týně* oheň, tak že radnice, mnoho stodol a 93 domů shořelo.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

Dne 8. května 1538 vyhořela velká část města *Ústí* v Litoměřickém kraji. Oheň povstal neopatrností jisté děvečky.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

V červnu 1884 uhořela osmiletá pasačka hus J. V. z vesnice *Žebráku* u Verměřic Neštěstí to stihlo ji při skákání přes rozdělaný od pasáků oheň. Ubohá běžela v plamenech domů, kde ovšem jsouc po pás spálena, po 48 hodinách strašně skonala v pondělí svatodušní. *(Čech.)*

d) V jiných věcech.

V *Drmolech* u Doupova otrávila se v březnu 1883 celá rodina otrušíkem, který byl na otrávení krys koupen a neopatrností byl do moučného jídla přimísen, dvě osoby zemřely, ostatní jsou těžce nemocny. *(Čech.)*

V obci *Fischernu* okresu Karlovarského přišla v březnu roku 1887 o život čtyřletá dívka neobyčejným způsobem. Děcko hrálo si s boby a vstrčilo jeden do úst. Na neštěstí dostal se bob do průdušnice a dítě se udusilo, dříve nežli mu mohla býti poskytnuta lékařská pomoc. *(Čech.)*

Dne 2. února 1829 zadusil se jistý invalida s manželkou v *Krumlově* neopatrností Zastrčili si totiž dvířka u komína, aby jim tepla neucházelo. Tím se shromažďoval ve světnici kouř. Odpoledne nalezla jich dcera, která je přišla navštívit, již udušené.

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

Dne 3. února 1803 zadusili se na Starém Městě v Praze *Jan Redl*, obchodník a kupec, s manželkou Antonií. Když totiž přišli z plesu, dali si zatopiti v ložnici kamenným uhlím a ráno nalezeni jsou v posteli mrtvi výparem z uhlí. Redl byl 40 a manželka 36 roků stáří, zanechavše po sobě dvě nezaopatřené dítky

(Ant. Honsátko. Das Vaterland.)

Opilství.

1. Jeho ohavnost.

a) Jest ohavné.

Ivan IV., Vasiljevič, car Ruský (1534—1584), hodoval v paláci svém s druhy způsobem velmi nemírným po smrti manželky své Anastasie a oddal se opilství zvířeckému. Kdo už nemohl píti, tomu lilo se víno na hlavu

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

Jindřich, hrabě Hořelický, začasto své dva syny budíval a se jich otazoval, chtí-li píti a když nechtěli anebo spíce mlčeli, lil jim sám v ústa víno a když ho vyvrhovali: tupil choť svou, že snad to nejsou ani jeho dítky.

(*Eneáš Silvius.*)

Jan Lavička, děkan v Nymburce, žaloval roku 1540 podkomořímu mezi jiným: „Druhý neřád jest hanebné vožralství, které mezi nimi (Nymburskými) jest, neb ani času adventního nešanují, tak se vopíjejí, že je na márách domů nosili.“

(*Zikm. Winter. Kult. obr. čes. měst.*)

Pohříchu morově řádí u *Podlužanů* nákaza kořaleční. Kořalky čili pálenky vypije se tu k ohrožení. Jedí „tu onú“ z mísy „pod polevkú“. Tím krásný lid tento hyne. (*Jan Herben. Květy. 1883.*)

Polák spíše nežli jiní podlehá pití.

(*J. Perwolf. Děj. pol.*)

a) Jest nenasytné.

Haličského Rusína ve žních v hospodě nespatříš, ale za to na podzim, když všecko sklidil a na novo posil, tehdy celý týden i dvě neděle u žida pije anebo doma, zvláště když se nahodí jaká svatba, křestiny, pouť atd. tu nesmírně mnoho hejří, až dokud se nevzpamatuje a opět nezabéře do práce.

(*Čas. čes. Mus. 1842.*)

R. 1610 pozval císař a král Český Rudolf II. rozličné knížata ku poradě do Prahy. Za pobytu těchto vznešených hostí dály se u dvora stálé slavnosti, takže kurfirst Saský *Kristian II.* při posledním svém slyšení u císaře své díky za skvělé pohostění končil prý těmito slovy: „Vaše císařská milost mne tak štědře hostila, že jsem ani hodinu nebyl střízliv.“ (*Ant. Gindely.*)

Vrchní hejtman na Třeboni byl od roku 1669 *Matyáš Adalbert Mosman z Monfeldu* a ten každý den se opil a potom leccos dětinského před se bral.

(*Čas. čes. Mus. 1858.*)

2. Škodí:

a) sobě

aa) na jmění a cti.

R. 1619 za povstání stavů Českých stihla nehoda hraběte z *Mansfeldu*, vůdce stavovského, ve Voticích. Jeden jeho štolba popíjel v noci s jakýmsi Francouzem při světle v maštali. Pijáci zacházejíce neopatrně se světlem zapálili; od maštale chytlo celé ostatní stavení, tak že hrabě Mansfeld se služebníky svými sotva vyvázl holým životem z ložnice svojí. Uhořeli mu tři španělské koně, plná truhla peněz a jiné věci, tak že škoda jeho páčila se na mnoho tisíc zlatých. Kromě toho shořelo také několik jiných domů, tak že měšťané utrpěli škody na 8000 tolarů. V ohni uhořel také nemocný hospodář, u něhož Mansfeld byl ubytován a jedno dítě. (*Ant. Gindely.*)

Slovák na úpatí Karpat, zvláště chuďas udřený propije v židovské krčmě mnohdy poslední haléř v kořalce a zároveň poslední zbytek rozumu.

(*Ot. Jedlička. Květy. 1883.*)

Při povstání stavů Českých r. 1618 proti císaři a králi Matyášovi panovalo *ve vojště českém* opilství. A toto nemírné pití otupovalo smysl pro čest a lidskost a bylo i bojovnosti vojska na závadu. (*Ant. Gindely*)

Roku 1400 sesazen byl *Václav IV.*, král Český, z důstojnosti císařské ve Frankfurtu. Norimberčané majíce nad ním lítost nechtěli nově volenému císaři slibovati věrnost, chtíce při Václavovi zůstati; k němuž také své poselství do Prahy na Vyšehrad vyslali, žádajíce ho za dobrou radu, jak se dále v té věci chovati mají, zdali novému císaři věrnost slibovati a jej za

císaře uznati mají, aneb nemají? Jimž Václav krátce odpověděl: „Uznávejte vy, za svého císaře koho chcete, mně toliko za to vám dané dovolení 40 vozův dobrým Bacharachským vínem naložených pošlete.“

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

bb) Vede k různicím.

V XVI. století v Čechách v některých rodinách panských mravy zdivočely a muži nemírnému pití se oddali a tu nastávaly časté společenské schůze, při nichž nerozhodovala vzdělaná mysl většiny, nýbrž křik a vřeskot těch několika opojených. Při večeřích, svačinách a jiných kvasech této doby se mnoho pilo, potom následovaly nadávky a nezřídka i pračky tak sprosté, jako bývají mezi čeládkou ve vsích o posvíceních. O tak zvaných „slovech hanlivých“ se v XV. století málo vědělo; přicházejí tu i tam, ale zřídka; za to v XVI. století veliká sbírka by se jich učiniti mohla, přinesli si jich mnoho synkové čeští z Němec, Francie a Italie.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

Dne 6. února roku 1575 stalo se, když více okolních pánů v panském domě v Žamberce pospolu bylo, že *Jiřík Sedloňovský z Lovčic* na Jana Dobše z Bezděkova zbraně své dobyl a jej v hlavu a v ruku posekal. Přátelům jich dosti práce dalo, aby je usmířili.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zámky.*)

Lid slovenský jen když se opije bývá odporný, lehko se rozzlobí a nemá studu.

(*Jos. Vlach. Čas. Mus. kr. Čes. 1889.*)

Trojanus z Oskořína, professor a spisovatel v Praze († 1604), tu vadu do sebe měl, že byl bručivý a svárlivý a dával se zhusta v hádky s druhými kolegiáty, jmenovitě s m. Bacháčkem a to předkem, když byli oba vínem obtíženi.

(*Ant. Rybička.*)

Roku 1568 stalo se na *Žumberce*, při kvasu, že Mikuláš ze Skuhrova hodil po Václavovi Amchovi z Borovnice sklenici s vínem; víno Amchovi vylil mezi oči a sklenicí jej okrvavil. Na tom dosti nemaje, vyhodil na něho korbel, tak že mu tvář pivem polil a jej v bradu poranil.

(*Aug. Sedláček. Hrady a zám.*)

cc) Přivádí k šílenství.

Banner, vůdce švédský, který krutostí svou vynikl i nad Nerona a nikoho nešetřil a ničeho nešanoval, dokonal roku 1642 bídný, zločinný život svůj, sešílel nemírným opilstvím v městě Halberstadtu.

(*Fr. Krásl. Arn. hrabě Harrach.*)

Dne 23. června 1883 odvezli do kosmanovského blázince Františka *Poláka*, kováře z Loučeně, jenž zšílel následkem nemírného požívání líhových nápojů; aby se všelikému neštěstí předešlo, dali mu svěrací kazajku.

(*Cech.*)

Dne 28. července 1883 dopoledne zšílela v Brně v Studniční ulici dělnice *Anna Šrámková* následkem přílišného pití kořalky. I byla odvedena do nemocnice zemské.

(*Hlas.*)

dd) Škodí zdraví, přivádí časnou smrt.

Ivan Barabáš, dříve kozácký asaul, potom plukovník čerkeský a konečně hejtman u krajinských Kozáků za krále Polského Vladislava IV., dostal list od krále, v němžto tento vyzýval, aby Kozáci práv svých si hájili. Než Barabáš, boje se všeobecného povstání Kozáků list ten Kozákům zatajil. Ale Chmelnický, jako generální písař, četl list ten a chtěl ho všem Kozákům oznámiti. Proto pozval Barabáše na křtiny a tu opiv ho, vyptával se, kde list ten má a když se toho dozvěděl, vzal nápojem přemoženému a spícímu Barabáši s hlavy helmu a s ruky prsten a poslal je jménem Barabášovým k jeho ženě, aby onen list vydala. A stalo se tak. A tohoto listu použil ošemetný Chmelnický oproti Barabáši, tak že sám vyhlášen od Kozáků za hejtmana, Barabáš pak bídně zahynul roku 1648.

(*Fr. Palacký.*)

Roku 1438 podnikl polský rytíř *Dzierslav z Rytvyany* se svou družinou loupežnický vpád na tvrz Zator a zmocniv se tvrze nahromadil mnoho kořisti. Napotom si popřáli nápoje tou mírou, že se spilí navraceli s kořistí domů I vzmužili se Slezané a obořili se na družinu, odňali jim kořist a všecky, kdož neutekli, povraždili jako zvěř.

(*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

Safa-Girai, chán Kasanský, chtěl Rusko přepadnouti. Na štěstí však pro rozervanou říši Ruskou bylo, že chán r. 1549 zemřel. Opilť se velmi a v opilství se hanebně utloukl.

(*Arn. Herrmann. Děj. říše Ruské.*)

V červenci r. 1892 vsadil se v Teplici jistý v sklářské huti zaměstnaný dělník 18letý *Hymon* s jedním ze svých soudruhů, že vypije najednou litr kořalky. Skutečně toto množství kořalky vypil a sázku vyhrál, ale hned v zápětí na to skonal. *(Čech.)*

Mladvaněk vlastně Vaněk čili Václav z Rachmanova počínal si na hradě Neubachu jako nějaký kníže a provázel od r. 1451 do 1460 se svou rotou, již hejtmanové předni byli všickni Čechové, loupežnictví v největším rozměru. Avšak r. 1458 dne 30. března utrpěl velkou porážku od lidu arcikníže Albrechta Rakouského. Rakouská posádka téhož arcikníže ve Vídni učinila totiž lest proti jedné Mladvaňkové posádce, vyslavši k ní dva drejlinky, to jest čtyřicet věder vína jako dovážku někam učiněnou. Mladvaňkovci z posádky na to víno útok učinivše všecko je pobrali a pak se tak náramně zpili, že jako mrtví leželi. Tu Němci učinivše útok na posádku zmocnili se jí, staré lidi a mladé ženy do vody vmetali a ztopili, bojovníky svázali a do Vídně odvedli. A tu v pátek po velkonoci postavivše před městem dvě velmi dlouhé šibenice na jedné 76 a na druhé 70 Čechův oběsili. *(Zap. Čes. m. Kr.)*

L. 1611. Umřel na Smiřicích pan *Martin*, hrabě *z Thurnu*, vypiv jedním truňkem mnoho páleného; a v městě Brodě Něm. jest pohřben.

(Pam. Mik. Dač. z Hesl.)

Jan Jiří z Vartemberka, ztrativ po bitvě Bělohorské 1620 co odbojník majetek svůj velký Rohozec u Turnova, odešel do Švédska, kdež při královském dvoře přijal hodnost číšníka. Zde pak dle pověsti při jednom přípitku: „Na zdar a vyzdvižení koruny České!“ — hlouběji do poháru nahlédnuv, raněn byl mrtvicí.

(Vác. Durych. Z česk. ráje.)

Vladivoj nepanoval v Čechách než několik měsíců. Vždy žízní trápen byv, tak že ani hodinu bez pití trvati nemohl, umřel již na počátku r. 1003.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

b) Jinému škodí.

aa) Vede k ukrutnosti.

Mezi kandidáty trůnu Českého r. 1619, když odbojní protestantští stavové čeští byli Ferdinanda s trůnu Českého svrhli, nalezal se i *Jan Jiří I.*, kurfirst Saský, ačkoliv se nikdy o trůn Český neucházel. V Čechách o dobrých jeho vlastnostech nevěděli ničeho, nýbrž všady mluvilo se jen o jeho opilství a jeho surových způsobech, kterýmiž týral své lidí jako despot orientální.

(Ant. Gindely.)

Svidrygailo, velkokníže Litevský (1430—1432), byl opilství oddán velmi, tak že málo kdy byl střízliv. Jaký div tudíž, že začasto se dopouštěl ukrutnosti, marnotratnosti a svým nespořádaným životem vlasti své Litvě mnoho pohrom učinil.

(Aug. Schlözer. Děj. Litvy.)

bb) Vraždí.

Boleslav I Ukrutný, kníže Český (936—967), jak známo, po hodech stal se bratrovrahem, zabil svého vlastního bratra, sv. Václava. *(Podstr. výkl.)*

Roku 1648 *Jakub Cibulka*, jinak Quercus, učedník poctivého řemesla řeznického v Rakovníku chodil místo svého principála Vokurky Jana sám na stráž do brány. V úterý dne 9. července přišed domů přinapitý zastřelil děvečku Zuzanu karabinou.

(Kopial v Rakovníku 1638.)

Roku 1593 ve svátek dne 27. května přijel mladík *Petr Vok Dvořecký z Olbramovic* do Hojovic a maje dobrou vůli s Matějem Kamenickým z Hojovic, jedl a pil. Po jídle, když na kůň vsedal a seděl, strkal si rukavice na ruku. A tu pravil Matěj, že rukavice jsou jeho. I rozzuřil se Petr Vok a nadával Matějovi a když do domu jeho později se dostal, ranil Matěje a dva prsty ochromil. Tu Matěj svého kordu dobyl a Petra Voka nešťastnou ránou bodenou zavraždil.

(Aug. Sedláček. Hr. a zám. d. IV.)

Léta Božího 1501 ve velkonoční pondělí v *Praze* sladovníci přišedše z obory, učinili sobě kvas v domu Kondratově na rynku a po tom kvasu vskočili do Nožířské ulice, i vraždili nožíře, kdež koho mohli zastihnouti, i v domích některých bili se s nimi. Což pak byli z města vypovědíni a zapsáni někteří na věčný čas.

(Staří letop. čeští.)

Skirgiello, bratr velkokníže Litev-

ského a krále Polského Jagiella, stal se r. 1387 velkoknížetem Litvínským. Avšak Skirgiello byl ničema a ustavičně jen pil a hodoval a tu začasto v opilství beze vší příčiny své lidi a nejvěrnější přátele vraždil.

(*Aug. Schlözer. Děj. Litvy.*)

Za císaře Ferdinanda III. a IV. Rakouského (1637—1657) zabíjeli se páni *šlechtici ve Slezsku* v opilství na veřejných ulicích, nešetříce i životů nešlechtických. (*Grünhagen Schlesien II.*)

Joachim z Těchenic, prokurátor v XVII. století, o pouť vyšehradskou v den sv. Petra a Pavla r. 1594 pil kdes víno s p. Děpoltem z Lobkovic. Oba propili za tři tolary vína. Na večer pak poseděl Joachim na hořkém pivě u Korandů. Pak šel s jinými a na cestě potkali dva prostické pacholíky. A tu nenechali opilí pacholíky na pokoji, ba Joachim z Těchenic jednoho z pacholíků tulichem zavraždil, druhého pak poranil.

(*Zikm. Winter. Čas. Mus. kr. Čes. 1891*)

3. Proto:

a) varuj se ho!

viz i: „Střídmost!“

Černohorci, ač milují pálené nápoje, kořalku a víno, přece se varují s velikou prozřetelností opilství.

(*Václav Křížek.*)

Josef Jakub Jungmann († 1847), dosáhl při prsní nemoci 74 let svého věku. V Praze odsuzoval se k dietě tak přísně, že při obědě ze sklenice piva, kterou mu nalili, cokoliv upil, to vodou doléval, až konečně pil samou vodu. Hospod byl velkým nepřítelem, i vyznal se jedenkráte, kterak jednou za parného letního dne, jda z kolleje domů, trápen byl tak nesnesitelnou žízní, že nemohl nezastaviti se v Platejse, kdež usedl ve předsíni a dal si naliti žejdlík piva, začež prý se nesmírně styděl

(*Jak. Malý. Spis v Nár. bib. sv. II.*)

Jan Kollár, slavný básník náš († 1852), sám vypravoval z dob studentských, že byv jednou pozván k jednomu řezníkovi, donucen byl, aby i vína pil. Uposlechnuv napil se a přiopil, tak že druhého dne pro bolení hlavy musel zůstati doma a nemohl ponejprv jíti do školy. Ředitel Komáry Kollára navštívil, kterýž se upřímně vyznal, na jakou nemoc stůně, Komáry Kollára otcovsky napomenul a Kollár sám se vyznal, že to bylo jeho první i poslední se napití.

(*Fr. Bačkovský. Zaj. črty ze života naš. slavn. muž a žen.*)

František Sušil, professor bohosloví v Brně, spisovatel († 1868), po celý život svůj píval jen vodu, vyjma několik kapek vína při hostinách slavnostních, ku kterýmž pozván byl a jichž se straniti nesměl. (*Mat. Procházka.*)

Vladislav II, král Polský (1386—1434), byl velmi střídmě živ a nikdy medu a vína nepožíval.

(*Jak. Caro. Gesch. Pol.*)

b) Zamezuj ho!

Když v měsíci květnu 1609 stavové Čeští v radnici Novoměstské proti zákazu císaře a krále Rudolfa II. schůze odbývali, a mnozí ze stavu oddávali se hýření, radovánkám a slastem života: tu si *Budovec*, bratr český, ve shromáždění na to naříkal, a napomínal takové pro jméno Boží a pro spasení duší jejich, chtějí-li, aby Pán Bůh předsevzetí jejich požehnal, aby sami mezi sebou se trestali a opilství zanechali.

(*Čes. mor. Kron.*)

Ferdinand I., císař a král (1526—1564), shromáždil kdys vyslance pro jich nedbanlivost kolem sebe a vida, že opilství oddáni jsou, pokáral je, že jen tím způsobem povinností svých nekonají. (*Majolus.*)

V Slezsku založeno jest mezi lidem polským bratrstvo Marianské proti kořalečnictví slovutným knězem pěkarským *Fickem*, kteréž velice přispělo k zlepšení mravnímu a rozšíření i časného blahobytu mezi Poláky.

(*Blahověst. 1851.*)

Jiří Holček, slovenský vlastenec, kat. kněz (nar. r. 1811 v Pudměřicích v stolici Prešpurské), horlil pro rozšíření spolku střízlivosti. (*Mich. Chrástek.*)

Sv. *Josafat Kuncevič*, mučenník, apoštol Rusínů († 1623), dbal i na ty, již po hospodách chodí a otročice nezřízené žízni oddávají se pak řečem šeredným a rozpustilostem. Odvrátil je od nadržování vášněm, okázal jim na střídmost a vybízel je k ctnostem kře-

stanským, načež je vyzpovídal a smířené s Bohem domů posílal.

(Ant. Rezek. Sr. Josafat.)

Vojtěch z Pernštejna, pán na Potštejně na počátku XVI století, nařídil na svých panstvích ohledně krčem: „Co se krčem po všem panství (Potštejné) ve všech dotýče, poněvadž jimi není než záhuba lidem, o tom se takto chovati, aby v žádné vsi více, přes jednu krčmu nebylo, leč by ves byla taková, že by úředník znal, že pro lidi druhá krčma býti musí, to ať jest. A kdož by šenkoval piva kromě krčem uložených kde jinde, ten každý pokuty pánu J. M dej 1 kopu grošů. A rychtář a konšely toho buďte pilni, aby toho šenku nebylo neřádného i jiných neřádův. Pakli toho rychtář s konšely zanedbali by a činil se neřád, nade psanou sumou povinni budou a trestáni býti mají. *(Aug Sedláček. Hr. a zám.)*

Na *sněmu pražském* roku 1545 ustanoveno, aby nesmírné a zbytečné pití se netrpělo. *(Jan Beckovský. Poselkyně.)*

Ježto opilství v Čechách hrůzně se rozšířilo, zapověděl *sněm r. 1556* připíjení o plnou a o polovici pod pokutou 10 kop grošů českých a kdo by peněžitou tu pokutu dáti nemohl, ten dvě neděle v černé věži na hradě pražském seděti musel; ve vsích poddaní lidé, řemeslníci, podruzi, nádenníci od vrchnosti vězením trestáni býti měli.

(Kl. Borový. Děj. arcid. Praž.)

V mnohých guberniích *ruských* rozhodli se obyvatelé pozavírati všecky hospody. V Tveru usnesli se sedláci z 22 vesnic, počínajíc 1. lednem 1874 všechny krčmy ve svých krajinách zavříti. Mimo to učiněno usnešení, zasaditi se, aby nebylo dáno na budoucnost žádného dovolení k prodeji nápojů jakéhokoliv druhu. Příčiny těchto usnešení jsou strašlivé rozměry, jež tam opilství dosáhlo. *(Čech)*

Zdeněk ze Švamberka, pán na Bechyni † 1561), vydal r. 1549 mravní řád pro obec bechyňskou tak, aby do kostela obyvatelé pilně chodíce vystříhali se pití, zvláště „toho pekelného podnětu, totiž páleného vína a nočního hospůkování. *(Aug. Sedláček. Hr. a zám.)*

Sv. *Wolfgang*, biskup, spolupatron český († 994), jedl a pil málo, aniž dopouštěl těm, kdož s ním seděli za stolem, přebrati se pitím.

(Drahé kameny.)

Ordalie,

co soud Boží.

1. Způsob:

a) souboj.

Tak *Hedvika*, královna Polská († 1243). — *Rudolf z Košic a Věněk z Třesic*, každý zabil byl syna druhého v půtce. Svůdcové nemohouce hlavního vinníka vypátrati, podali při tu na soud Boží prostředkem kyje a meče t. j. boje osobního. Vokol na hradě pražském neprostranně vyměřený postavili Rudolf i Věněk každý po šesti stejně dobře ozbrojených panošův na koních; Rudolfovici měli na odění sukně zelené, Věnkovici červené. V okolí tom potýkaly se spolu obě strany; dal-li se který ze dvanácti vytlačiti ven z okolu, stal se k dalšímu boji neschopným. Po dlouhém potýkání a několikrát dovoleném odpočinutí zvítězili Věnkovici tak, že Rudolfovici poddali se jim. Zdálo se zázraku podobné, že jakkoli úsilně bojováno bylo, přece nikdo ze dvanácti nepřišel byl o život.

(Dalemil ve přídavcích.)

b) Stoupání ohněm.

Když r. 1130 Soběslav, kníže Český, od spiklenců v zabit býti měl, avšak v čas varován smrti ušel, osvědčovali se někteří mezi obviněnými jako *Křivosud*, strýc Miroslavův, *Vácemil* a *Jindřich* nevinně. I podrobujíce se Božímu soudu v ohni, stoupali na žhavé železo, ale neměvše štěstí ve zkoušce takové, utrpěli popravu sekerou.

(Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.)

Žofie Sonka, dcera vévody Ondřeje Ivanoviče Kyjevského stala se r. 1424 katoličkou a choti Polského krále Vladislava a byla v Krakově korunována Jelikož v málo letech matkou tří synů se stala a starý manžel její ji měl v podezření hříšného obcování, dokázala nevinnost svou zkouškou ohněm. (*Děj. pol.*)

c) Vodou.

Tak v Libušině soudu. Byl hozen svázán do řeky a pakli neutonul, byl nevinen; což se stávalo zvláště u čarodějnic. — Anebo byl vhozen do vařící vody prsten anebo kámen obviněného, jenž neporušen vyjíti musel.

2. Odstranili je.

Arnošt z Pardubic, od roku 1344 arcibiskup Pražský, na synodě konané dne 18. října 1343 zapověděl duchovenstvu účastenství se při očistách čili ordaliích. (*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

Císař *Karel IV.*, otec vlasti české (1346—1378), zrušil ordalie čili tak řečené soudy Boží docela jakožto zlomyslné pokoušení Boha. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Ostatky.

1. Jich úcta.

a) Shromažďovali je.

Ve válce *Bulharů* s Byzantiny r. 1190 rostla Bulharům odvaha. Odvažovali se již na hražená města, vskočili do Varny, poplenili Anchialos, pobořili Níš, dobyli Srědce a velikou odtud odvlekli kořist, jmenovitě odnesli tělo sv. *Jana Rybského*, patrona Bulharů, jež Asěn, car Bulharský, s velikou slávou dal převésti do Trnova (*Konst. Jireček, Děj. nár. Bulh.*)

Královna Česká *Eliška*, manželka krále Jana Lucemburského, († 1330) pilna byla zvláště ve sbírání ostatků Svatých, kteréž dávala skvostně uchovávati v deskách a monstrancích zlatých a stříbrných, ozdobených drahými kameny. Od svata svého Karla IV. Francouzského dostala r. 1326 trn čili částku z trnové koruny Spasitelovy, kteráž přijata jest v Praze ve slavném processí duchovenstva i lidu dne 28. října. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Když Uhři od Přemysla II., krále Českého u Savy na Moravě r. 1260 poraženi byli, nazejří ráno král rozkázal všecky vozy nepřátelské přehledati a loupeže do svého vnésti stanu a ty všecky kořisti rovným dílem mezi bojovníky rozděliti. Ač tu bylo mnoho od zlata a od stříbra a od jiných rozličných drahých věcí, všecko spravedlivě rozbitováno zkrze hajtmany. Přemysl z toho ze všeho nic sobě nepozůstavil, krom prst *sv. Jana Křtitele*, kterýmž ukázal na Pána Ježíše: „Ej toť beránek Boží!“ kterýžto prst byl draze zlatem ozdobený nalezen, mezi nejdražšími klenoty krále Uherského. Ten potom Přemysl, když se do Čech navrátil, sám s velikou poctivostí donesl do kláštera oseckého, kterýž tam poctivě chová se až do dnešního dne. (*Hájek. Kron. česk.*)

Císař *Karel IV*, otec vlasti naší české, (1346—1378) byl velký přítel sv. ostatků, jež ctil a všemožně zaopatřiti si hleděl.

R. 1349 byla manželka jeho Anna v jeho přítomnosti korunována v Cáchách. Za svého přebývání v tomto městě obdržel král od kapitoly tamějšího kostela tři zuby z hlavy císaře Karla Velikého, jehož tělo tu odpočívalo; toť nepochybně bylo mu podnětem prvním k založení kostela v Novém Městě pražském ke cti tohoto svatého předka jeho v císařství. (*W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.*)

Brzy po korunování královny Anny dostal Karel daru jemu velice vzácného, nepochybně od krále Uherského Ludvíka, totiž prý ubrus Pána Krista, jejž přivezl z Uher pan Tobiáš z Kamenice. Dne 30. listopadu 1349 byl posvátný

tento ostatek přenesen do Prahy a s velikou slavností u přítomnosti krále od arcibiskupa nesen na hrad pražský v průvodu biskupů jiných v Praze přítomných a duchovenstva světského a řeholného. *(Beneš z Weitmile.)*

Svátosti a klenoty říšské čili císařské, chované od toho času v Čechách, byly: předně kříž zlatý, drahými kameny a perlami ozdobený, do něhož vloženo bylo kopí, kterým dle starodávné víry proklán byl Spasitel na kříži, a hřebík jeden, kterýmž byl přibit a veliká částka sv. kříže, i zub jeden sv. Jana Křtitele zasazený do křišťálu a rameno sv. Anny; za druhé meč sv. Mauricia a meč sv. Karla císaře jemu prý proti pohanům po andělu poslaný, oba s pošvami pozlacenými; dále vlastní znaky císařského důstojenství. — Karel IV. pro úctu, ve které byly tyto sv. ostatky a znaky, zjednal od papeže povolení, aby každý rok slaven byl v Praze zvláštní svátek, ve který se ukazovaly lidu se slavením zvláštních služeb Božích. Také uděleny od papeže odpustky.

R. 1353 obrátil se Karel do Šváb. Na cestě této obrátil král zvláštní pilnost na sbírání sv. ostatků, chtěje jimi Prahu učiniti takořka svatyní říše Německé, aby v ní každá krajina měla uloženou nějakou sv. památku, která dotud byla její. Každý slavnější kostel neb klášter, který král navštívil, musil mu na snažné prosby jeho něčeho postoupiti ze svých nejvzácnějších pokladů toho způsobu, předně biskup a kapitola a augspurská a klášter kemptenský v téže dioecési, potom v Kostnici biskup a kapitola, klášter pertshausenský a klášter sv. Oldřicha v témž městě; klášter svatohavelský; klášter rychnovský blíž Kostnice; kláštery a kostely hasslašský, andelašský, eresheimský v Elsassu, klášter weissenburský v dioecési Spýrské; klášter sv. Albana v Mohuči. — Karel poslal nejprvé z Kostnice hlavu sv. Havla, kteroužto dostal ve slavném klášteře svato havelském (St. Gallen) faráři u sv. Havla, v kterém chtěl aby byla chována. Ostatky přerozličné ve všech ostatních místech obdržené poslal v lednu 1884 arcibiskupovi Arnoštovi a všemu duchovenstvu a všemu obyvatelstvu království Českého a žádal, aby arcibiskup ustanovil zasvěcený svátek ku každoroční památce jich přenešení. Arcibiskup Arnošt dle usnešení se svým duchovenstvem ustanovil k tomu den druhého ledna, tedy den vydání slavné listiny královy. Ustanovení toto bylo později stvrzeno také od papeže, kterýž udělil zvláštní odpustky všechněm, kteří by v ten den navštívili kostel pražský.

R. 1354 uprázdnila se stolice arcibiskupská v Treviru a tu opět nabyl vzácných ostatků. Místo veliké sumy peněz, které mu podávala kapitola s arcibiskupem nově zvoleným, aby se přimluvil za stvrzení jich volby od stolice papežské, musili se s ním rozděliti o nejdražší památnosti svého kostela a podobně také kláštery sv. Maximina a kartauský kostel sv. Matěje a klášter panenský v Treviru. Od jeptišek tohoto kláštera obdržel král ruku sv. Hermenegardy, dcery krále Franckého Dagoborta, které na nich žádal jen z té pohnutky, že právě v noci před tím, když kostel jejich navštívil, zemřela představená téhož kláštera, pročež potřebovaly přízně královy, aby jim byl povolný při nastávající nové volbě. Darování od kapitoly trevirské stalo se v tajnosti, takže nevěděl o něm nikdo než zvolený arcibiskup, probošt, děkan a kustos, vesměs rození Lucemburčané, a bylo, jak se zdá obávání, aby se lid proti tomu nevzbouřil, kdyby se věc pronesla.

Na cestě za příčinou korunování železnou korunou lombardskou nabyl Karel r. 1354 mnoho vzácných ostatků, z něhož nejvzácnější byla část prastarého rukopisu Evangelia sv. Marka v řeči latinské, chovaného v Aquileji, o kterémž bylo podání, že jest psán vlastní rukou téhož sv. Evangelisty. Převzácný poklad ten měl v každoročně zvláštní slavností uctěn býti.

R. 1355 vyprosil si Karel tělo sv. Víta, jehož ruka toliko nacházela se od času sv. Václava v kostele pražském z kláštera benediktinů v Pavii, čehož oni z úcty před císařskou velebností, ač prý s proleváním slz pro ztrátu největšího pokladu města svého, odepříti nemohli. Tělo to přivezl do Prahy Karel sám. *(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

R. 1364 zdržuje se Karel v Avignoně u papeže Urbana V. dal se v Arlesu korunovati korunou království Arleatského čili Dolnoburgundského. A tu si vyžádal ve městě sv. Maurice čili Agaunu tělo Burgundského kralevice sv. Sigmunda, který odtud připočtěn ku patronům země české.

(*Beneš z Weitmile.*)

R. 1378 navštívil ještě Karel, kteréhož r. i dne 29. listopadu 1378 zemřel, ještě naposledy své příbuzné ve Francii. A tu král Francouzský poctil také Karla mnohými skvostnými dary. Nejskvostnější a císaři nejmilejší z nich byla z ryzého zlata zhotovená a drahokamy ozdobená schránka, ve kteréž se nacházel trn z koruny trnovy Pána Ježíše a kousek kosti sv. Martina. Mimo to mu daroval ještě několik ostatků sv. Eligia, kteréž Karel po svém návratu zlatníkům pražským na památku opět daroval poněvadž dotčený svatý před svým na biskupství povýšením sám zlatníkem byl a tudíž jej zlatníci za svého zvláštního patrona mají.

(*Císař Karel IV. J. Kř. V.*)

Podobně dal i shledati a uložiti všecky kosti a jiné ostatky sv. Václava v chrámu pražském. (*Tamtéž.*)

Za času císaře a krále Českého *Karla IV.* (1346—1378) bylo zvláštní zalíbení v ozdobování schránek, ve kterých se chovaly sv. ostatky, ježto úcta k nim a víra v divotvornost jejich byla veliká a vůbec rozšířena. Celá těla Svatých byla chována ve skvostných rakvích, větším dílem z drahých kovů, hlavy a ruky ve zlatých neb stříbrných kováních; menší částky byly vstrkány do drahých monstrancí, křížů, pektorálů, plenářů neb do obrazů týchž Svatých a Světic neb také uloženy do pěkných skříněk, s vynaložením všelikého umění klenotnického. Kostel sv. Víta choval 13 rakví s těly Svatých, z nichž jedna, sv. Václava, byla celá z ryzího zlata, ostatní všecky stříbrné pozlacené. Hlav bylo 25, z nichž dvě sv. Václava a sv. Sigmunda, v kováních z ryzího zlata, ostatních 23 ve stříbrných, pozlacených a namnoze perlemi a drahými kameny okrášlených; ruk 29 podobně vyzdobených. Obrazů na vyložení sloužících zvláště vzácných čítalo se 15, monstrancí k témuž účeli 7, křížů 7, desk 8. Největší část těchto skvostů dostala se kostelu pražskému u sv. Víta od císaře Karla IV a od něho bylo také ostatků samých svezeno do Prahy z rozličných krajin světa více, než se jich před tím nashromáždilo z celého minulého času.

Z času před Karlem choval kostel pražský tělo sv. Václava, při něm železná přilba a železné brnění jeho, meč s pošvou a veliká korouhev, kterou prý dala zhotoviti sv. Ludmila. Ležel tu též sv. Vojtěch a chovala se berla biskupská po něm, prsten jeho a rukavice. Od sv. Ludmily, jejíž tělo leželo v kostele jeptišek sv. Jiří, chovala se v kostele sv. Víta jedna ruka, též jedna ruka sv. Prokopa a některé částky ostatkův svatých apoštolů slovanských Cyrilla a Methodia.

(*W. Wl. Tomek. Děj. m. Prahy.*)

Kalojan, car Bulharský (1197—1207), spojiv se s Kumany, až k samému Cařihradu hrůzonosně zabíhal. Kořist bohatá odvlečena z měst makedonských a thráckých. Mezi ní nalezaly se mnohé ostatky Svatých, kteréž co neocenitelná paladia říšská, s velikou nádherou přinášeny do Trnova.

(*Konst. Jireček. Děj. nár. Bulh.*)

Léta 1409. Patriarcha Vyšehradský svým nákladem a vlastní prací způsobil to a přivézti dal z Říma do Prahy tělo svatého *Longina*, mučenníka.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Kašpar z Questenberků, opat Strahovský, jenž žil za bouřlivých časův císaře Ferdinanda II. (1620—1737) všemožně se staral, aby tělo sv. *Norberta*, kteréž se nalezalo v protestantském Děvíně, na Strahov dostal. Proto se do Děvína odebral sám r. 1626 dvakráte v lednu a v dubnu a po mnohýcho bitížích byl připuštěn konečně do kostela k hrobu sv. otce. I dali hrob otevříti; sv. tělo bylo ještě celé a opat s velikou pobožností vyzdvihnul tyto sv ostatky a uložil je do skříně schválně zhotovené a napotom je šťastně do Prahy dopravil Příštím rokem 1627 dne 1. května bylo tělo sv. Norberta s nesmírnou slávou provázeno do chrámu Páně strahovského, v kterém až podnes spočívá na velkém oltáři.

(*Gotth. Holubář.*)

Léta Páně 1256 přinešeno jest celé

jedno neporušené *tělo 40tisíc panen* svatých z Kolína nad Rýnem a uloženo v kostele vrchu Sionského v Praze.

(*Pokrač. Kosmy.*)

Léta Páně 1212 přenešeny byly z Německa do Prahy ostatky sv. *Tomáše*, *Jakuba* a *Tadeáše*, apoštolů Páně.

(*Pokrač. Kosmy.*)

Ostatků *sv. Václava*, mučenníka a knížete Českého (928—935), nejhojněji chová kaple jeho na hradě pražském v mramorovém oltáři, jejž arcibiskup Matouš Bílek z Bilenberka († 1675) nákladem vlastním postavil. Za oltářem střeží se přilba s drátěnou košili sv. Václava, kterouž obyčejem tehdejších bojovníků pod krznem (rouchem kožením) nosíval. Jinde v hlavním chrámě schován jest meč sv Václava, kterým králové čeští v den svého korunování výborných mužů ploskou v rameno ode řili a tím je rytíři sv. Václava činiti obyčej mají. Také kollegiátní chrám sv. Václava ve Staré Boleslavi dochoval některých ostatků po témž světci, zvláště jeho krev v lahvičce a kousky z jeho kostí. Kůr toho chrámu stojí nad původním chrámem sv. Kosmy a Damiana, kdež tělo mučenníka sv. Václava zprvu odpočívalo.

(*Drahé kameny*)

Ostatek z pokrváceného roucha sv. *Václava*, knížete Českého a mučenníka (928—935) vložil biskup Vormský. biskup Hildebolt, před rokem 996 do oltáře sv. Vavřince Hypolita. v Halberstadě; r. 1021 vložil Eduard. biskup Míšenský, ostatky sv. Václava do oltáře sv. Remigia a Cyriaka; r 1080 učinil totiž Pasovský biskup Sigilbert v kostele Draskirchen

(*Drahé kameny.*)

Chrámová pokladnice u sv. Víta v Praze na Hradčanech náleží k vzácnějším svého druhu sbírkám v Evropě a pro nás Čechy ovšem má cenu nesmírnou. Největší část skvostů, sv. ostatků a drahocenných rukopisů pochází od Karla IV., některé jsou od krále Vladislava II a jiné z doby novější.

Z věcí kovových:

Korunovační kříž Českých králů z ryzého zlata, drahokamy ozdobený, ve kterémž zadělány jsou částečka sv. kříže, na němž pněl Spasitel světa (Karel IV. obdržel r. 1354); část houby, jíž Kristus Pán umíraje napájen byl, část jednoho sv. hřebu a několik trnů z koruny Spasitelovy.

Ostatkový kříž ze zlata s obrázky.

Kříž ze zlata a křišťalů s ostatkem kříže Páně z doby Karla IV.

Stříbrný pozlacený relikviář v podobě monstrance, dar Karla IV.

Relikviář v podobě konvice s částkou ubrusu z poslední večeře Páně, ze XIV. věku

Relikviář v podobě skřínky s ostatky sv. Blažeje z téhož věku

Křišťálová stříbrem ozdobená schrána s částkou závoje P. Marie, z doby Karla IV.

Stříbrné pouzdro s mnohými sv. ostatky, též sv. Vojtěcha.

Stříbrný relikviář s ostatky P. Marie, sv. Petra (jeho řetězu) a sv. Máří Magdaleny ze XIV. věku.

Míska s onyxu se stříbrným podnožím k zaopatřování nemocných, dar Karla IV

Nádobka na nejsv. Svátost v způsobě pouzdra s ostatky sv. Jana Křt., sv. Petra a sv. Tomáše.

Soška P. Marie ze slonoviny z XIV. stol.

Pastorální zlatý kříž arcib. Arnošta z Pardubic.

Pozlacený stříbrný relikviář s gotickou ozdobou a s ramenem sv. Jiří ze XIV. st.

Stříbrná pozlacená monstrance s mnohými ostatky sv. Ludmily ze XIV. v.

Stříbrné pozlacené poprsí sv. Ludmily ze XIV. st. a poprsí sv. Víta, sv, Václava i sv. Vojtěcha z XV. st.

Relikviář v podobě skřínky z XV. st.

Relikviář v podobě ciboře s ostatky Lazara, Magdaleny a Marty z XV. st.

Dřevěný koflík sv. Václava. Kus hole sv. Prokopa.

Meč sv. Václava, jenž patří mezi české klenoty

Meč sv. Štěpána, krále Uherského.

Dva lovecké rohy ze slonoviny, dar Karla IV.

Velká zlatá monstrance. dar od Karla X, krále Francouzského. Skřínka císařovny Eleonory, choti Ferdinanda II. a její růženec z drahokamů.

Zlatá monstrance, posazená 1200 dia-

mauty a jinými drahokamy, v níž chová se neporušený jazyk sv. Jana Nep

Po sv. Václavu jest zde ještě červený plášť, z něhož mešní roucho zhotoveno jest.

Po sv. Vojtěchu jsou zde: Prsten, rukavice, obřadní hřeben, a mešní palové roucho se zlatými ozdůbkami.

Mešní roucha z korunovačních šatův císařoven Marie Terezie a Alžběty, choti Karla VI. a kasule od Marie Terezie ušitá.

I mnoho předmětů novějších nalezá se zde. Převelikou cenu mají i starožitné rukopisy na pergameně, drobnomalbami ozdobené a sice část evangelia sv. Marka, od Karla IV. do Prahy přinesené; z XI. století rukopis čtyř sv. evangelií a kodex perikop evang.; z XII. v evangeliář s obrázky; z XIII. verše na offertorium. Z dob Karla IV. chová pokladnice kancional, jejž r. 1363 Arnošt z Pardubic napsati dal. — Vzácný jest též výklad Zjevení sv. Jana s obrázky pérem od Václava Dortuma asi r. 1400 kreslenými.

(*Fr. Ekert. Posv. místa hl. m. Prahy 1883.*)

Léta Páně 1112. Když se Jindřich V., císař volený Římský, po svém korunování do svých zemí německých navrátil, *Vladislava*, stryce knížete Českého Vladislava I., kterýž ho při korunovaci zastupoval, od sebe do Čech přívětivě propustil, daje mu hojné dary i také svátosti mnohé, jimiž on Vladislav kostel sv. Víta na hradě pražském oslavil.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Břetislav, kníže Český, (1037—1055) dobyv města polského Hnězdna, vzal ssebou do Čech mimo jiné poklady kosti sv. *Vojtěcha*. Biskup Pražský Šebíř uložil byl vojínům zdivočelým třídenní půst a pokání, dříve nežli tělo sv. zdvihnouti se smělo. Od potůčku Rokytnice mezi Libní, Vysočany a Hloubětínem u velkém průvodu sv. ostatky donešeny do Prahy. Kníže a biskup nesli sami kosti sv. mučenníka; za nimi šli opatové s ostatky sv. pěti bratří, arcipřišti s tělem někdy arcibiskupa Radima r. 1039. (*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

b) Je ctili pobožností a okrášlováním.

Léta 1326 Karel, král Francký, jenž byl muž velmi dobrotivý, poslal do Čech Jetřicha, opata kláštera waldsadského, kterýž přinesl královně *Alžbětě* dar, od téhož krále Franckého, totiž trn z koruny hlohové Pána Krista, velmi draze zlatem a drahým kamením ozdobený. (*Hájek. Kron. česk.*)

Poláci velmi vážili si ostatkův Svatých, z nichž mnohé nacházejí se při katedrále v Krakově v klenotnici. Tak kopí sv. Mořice, věnované Boleslavovi I císařem Německým; dále relikvář na způsob monstrance zdělaný s ostatky hřebů Kristova, které papež Martin V. daroval Vladislavovi Jagiellu a choti jeho Žofii. (*Ant. Dostal.*)

Léta 1253. Papež Innocenc poslal blahoslavené panně *Anežce*, dceři Přemysla Otakara, († 1282) z Říma mnoho relikvií, to jest svátostí pozůstalých zde na světě, kosti lidí svatých a jiných věcí, kteréž byly přinešeny od menších bratří řádu sv. Františka až na dnes, kteréž slove Krč a tu jim byl stůl poctivý jako oltář připraven. I vyšel jest tam s processím Mikuláš biskup a s ním kanovníci kostela pražského i vyšehradského a jiní všickni kněží, též i lid obecný. A přijavše ty věci poctivě nesli jsou je slavně, zpívajíce: Isti sunt Sancti a potom: Te Deum laudamus. A lid všecken křičel vysokými hlasy: Hospodine, pomiluj nás, a tak šli až do kláštera svatého Františka, jenž jest ve Větším Městě pražském a tu jsou ty dary na oltáři poctivě položili.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Antonín Brus z Mohelnice, arcibiskup Pražský († 1580) zasílaje Františku Hutardovi de Mendoza, španělskému vyslanci u dvora císařského, dva ostatky z posvátného těla sv. Václava, vévody Českého, psal mu. Listem tím zapřisahá vyslance, aby jakož před tím s vroucí touhou *svaté ostatky* obdržeti sobě žádal, taktéž i nyní s nejvyšší nábožností je přijal bedlivě toho pilen jsa, aby všude tu, kamkoli sv. ostatky ony donešeny budou, jejich toliko čisté a neposkvrněné ruce se svatobázní, obzvláště pak se srdcem upřímným a kajícím dotýkaly.

(Dr. *Borový. Antonín Brus.*)

Jan Ign. *Dlouhoveský*, probošt u sv. Víta v Praze, muž o národ Český nemálo zasloužilý († 1701) měl velikou úctu a důvěru k sv. ostatkům a úctu tu jako sv. Václav a Karel IV. v ná-

rodu našem všemožně rozšiřoval. Přeložilť seznam všech sv. ostatků v hlavním chrámu pražském u sv. Víta do češtiny a vydal jej tiskem.

(*Blahověst 1877.*)

Ferdinand II., císař a král Český (1620—1637), nosíval z úcty krabičku se svatými ostatky na krku.

(*Ant. Gindely.*)

R. 1567 přála sobě nábožná *Marie* císařovna, manželka Maximiliana II. (dcera Karla V.), z obzvláštní uctivosti k ostatkům Svatých Božích, vyzdvihnouti značnější některé relikvie z takových míst, kde se jim skrovná toliko pocta vzdávala a jinam je odeslati, kdež by se ve větší vážnosti chovaly. Zejmena dosáhla toho císařovna prostřednictvím arcibiskupa Pražského Antonína Brusa z Mohelnice, že z kláštera praemonstrátského v Doxanech tělo sv. Viktora r. 1570 odesláno bylo do Španělska. Taktéž z kláštera bosáckého v Krupce požádala císařovna ostatky z trnové koruny Páně. Podobně i konsistoři pod obojí a farářům jménem císařským poručeno, relikvie, kteréž se při jejich kostelích nacházejí, arcibiskupovi oznámiti a což se tomuto zdáti bude, císařovně vydati

(*Kl. Borový. Ant. Brus z Moheln.*)

Michael, kníže Tverský v Rusku († r. 1399), dal si ku konci života svého sv. ostatky přinésti z Cařihradu. A když je přinášeli, šel jim, ač byl velmi sláb, vstříc, políbil zbožně a udělil velkou almužnu a vstoupil sám do kláštera, kdež za sedm dní zemřel.

(*Aug. Strahl. Děj. říše Ruské.*)

Václav II., král Český (1282—1305), pilně nasbíraných ostatků svatých okrašloval i obkládal zlatem, stříbrem a drahým kamením.

(*Drahé kameny.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš český a od roku 982 druhý biskup Pražský, činil poctu ostatkům Svatých a Světic Božích, putuje rád v ty kostely, kdež se chovaly. (*Drahé kameny.*)

Bl. *Anežka Česká* († 1282) pokud ještě mimo klášter dlela, navštěvovala velmi často v rozličných chrámech pražských ostatky Svatých a jmenovitě hrobky našich svatých ochranců českých a tam dlouhý čas na modlitbách trvala. (*Škola Bož. Srd. Páně 1884.*)

Dne 20. března 1710 zemřel v Praze arcibiskup Jan Josef, hrabě *Breuner*. Onť dal stříbrné obrázky sv. patronů českých v kostele sv. Víta a mnoho drahocenných kostelních náčiní nákladem 25.510 zl. 54 kr. zhotoviti.

(*Ant. Honsátko Das Vaterland.*)

Léta 1640. Arcikníže *Leopold*, bratr císaře Ferdinanda III. dal roku toho hroby svatých patronův českých, na hradě pražském odpočívajících krásně ozdobiti (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1437 dne 12. dubna, jakožto v pátek po neděli provodní připadala slavnost ukazování svátosti v kapli Božího Těla na rynku Novoměstském v *Praze*, která nebyla konána od počátku bouří husitských v zemi, poněvadž Sigmund odvezl Svátosti říšské ze země. Nyní pak, co se jich zachovalo, vezeny jsou ve čtvrtek před svátkem s velikou slávou z hradu pražského do města. U brány Strahovské v nynější ulici Ostruhové čekali konšelé malostranští a provázeli je městem svým až k saskému domu u mostu, odtud konšelé staroměstí přes most a dále až ke bráně vedoucí na Nové Město; potom Novoměstí svým městem až ku kapli Božího Těla. Císař Sigmund přítomen byl sám slavnému průvodu tomuto a lidu množství veliké. Jakožto v den radostný propuštění jsou vězňové ze zajetí. Nazejtří, v den Svátostí, sloužil biskup Filibert v kapli Božího Těla opět u přítomnosti císaře a císařovny mši sv.

(*Vác. Vl. Tomek. Dějepis Prahy.*)

V rohu ulice Platnýřské v Praze a a uličky vedle pivovaru byla starodávní kaple sv. *Eligia*, tam kde nyní jest zimní seminářský refektář. Vystavěna byla za Karla IV. (1336—1376) ku cti sv. biskupa Eligia, patrona zlatníků. Karel IV. daroval pražským zlatníkům biskupskou korunu (mitru) sv. Eligia i jiné ostatky po tomto světci, které chovali v této kapli u velké úctě, vystavujíce je každoročně v den sv. patrona toho veřejně na odiv, při čemž korunu zmíněnou (dle Hájka) jeden každý zlatník vstavoval na hlavu svou, i každého, kdož toho byl žádostiv a to pro památku toho svatého,

že bývala na hlavě jeho. Podnes zachovaly se tyto vzácné klenoty a jsou majetkem společenstva pražských zlatníků a stříbrníků

(*Fr. Ekert. Posv. m. kr. hl. m Pr.*)

Léta 1184 Gedeon, biskup Krakovský, kterémuž Poláci říkali Gedka, ten s povolením Lucia papeže z Říma přivezl do Krakova tělo sv. *Floriana*, kterého Poláci přijali s velikou poctivostí, tak jakž náleželo. A ještě jemu činí jako dědici svému velikou poctivost až do dnešního dne.

(*Hájek. Kron. česk.*)

Lebka sv *Haštala*, dvořenína císaře Římského, jenž, že nechtěl Joviši neb Marsovi obětovati, za živa do země zahrabán byl, vzácný to ostatek, uložena na postranním oltáři kostela sv. Haštala v Praze a dává se věřícím líbati.

(*Obr. víry. 1886.*)

Blahoslavený *Isaiáš Bonner*, Polák, poustevník augustinián v XIV. století, s povolením přednosty svého bos chodíval do Krakova, aby tam uctil a zlíbal ostatky sv. Stanislava, a jiných Světců Božích

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Ostatky sv. *Jana Nep.* povždy se ctily a ctí, zvláště pak neporušený jazyk od věrných Čechův. Tak zavítal roku 1824 císař František I. sám s choti svou Karolinou Augustou do Prahy. A tu projevil arcibiskupovi přání, aby byly ostatky sv. Jana veřejně k úctě věřících vystaveny. Arcibiskup Chlumčanský přání s největší ochotou vyhověl a nařídil, aby od 27. května až do 4. června 1824 tělesné ostatky sv. Jana Nep. v rakvi křišťálové veřejně byly vystaveny v chrámě Sv.-Vítském. Hned první den o Nanebevstoupení Páně přišel šlechetný císař František se svou jasnou choti opět do Sv.-Vítského chrámu, byl přítomen slavné mši sv., načež oba císařští manželé svoji pobožnost před sv. ostatky ku vzdělání všeho lidu vykonali. Užívajíce této příležitosti vítané spěchali po celý oktáv nábožní věřící nejen z Prahy, ale i z okolí do chrámu Sv. Vítského, tak že přes 60.000 věřících tehdáž svoji úctu sv. tělu mučenníkovu vzdali.

(*Kl Borový. Sv. Jan Nep. 1876.*)

Svatí Cyrill († 868) a Methoděj († 885), svatí bratří soluňští, zvěstujíce po vlastech slovanských blahé učení vtěleného Syna Božího, obnášeli jsou ostatky sv. *Klimenta*, papeže a mučenníka a spolupatrona českého († 101), ctili jej a milovali tuze i navrhovali stádu svému, by mu také uctivost a lásku věnovalo. (*Drahé kameny.*)

Když sv. apoštolé slovanští Cyrill a Methodius byvše do Říma povoláni, r. 867 tam se brali, vzal Cyrill i nalezené kosti sv. *Klimenta* ssebou, aby papeži a Římanům v dar je přinesl. Dříve pak nežli Říma dojeli, umřel Mikuláš; nástupce jeho Adrian II vyšed, pro uctění svatých oněch reliquií, které přinášeli, jim vstříc ve slavném processí až za brány městské, přivítal je u sebe co nejlaskavěji.

(*Fr. Palacký. Děj. nár. Česk.*)

Roku 1636 přinesl kněz Mikuláš Lancin, rodem Litvan, z Říma do Prahy kosti sv. *Krispa*, mučenníka, jež dne 13. září slavně v kostele sv. Mikuláše na Malé Straně na oltáři uloženy byly.

(*Fr. Ekert. Posv. mís. kr. hl. m. Pr.*)

Léta 1641. Na den sv. *Ludmily* v kostele sv. Jiří na hradě pražském hrob té sv. Boží mučenice a sv. Václava milé báby Ludmily novým červeným aksamitovým příkrovem, při němž zlaté třapce přišity byly ponejprv ozdoben byl. A ten příkrov arcikníže Leopold Vilém daroval

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Roku 1626 tělo sv. *Norberta*, Magdeburského arcibiskupa a praemonstratenského řádu zakladatele, který v městě Magdeburku léta 1134 (jiní píší 1142) dne 6 června měsíce svatě umřel a v kostele Panny Marie pohřben byl, v tom kostele pod oltářem sv. Kříže nalezeno, jež císař Ferdinand II. od úřadu konšelského a od obce města Magdeburku šťastně po mnohých předešlých žádostech vyžádal, že ono vyzdviženo do Čech vezeno a v Doksanském klášteře duchovních panen téhož praemonstrátského řádu počestně složeno bylo a tam až do následujícího roku odpočívalo.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Když roku 1628 výroční památka přenešení těla sv. *Norberta* do Prahy na Strahov v Praze se dála, neobmeškal císař a král Český Ferdinand II.

s choti a syny svými dotčenou památku světiti. Tehdáž nesli praemonstrátští prelátové tělo sv. Norberta do hlavního chrámu sv. Víta, v němž je na oltář položili. Sestoupiv s královského hradu, modlil se císař Ferdinand II. s rodinou svou před velikým oltářem a poslouchal kázaní opata Kašpara z Questenberka. Potom nesli prelátové tělo svaté zpět na Horu Sion. Kardinal Arnošt nesl hlavu našeho světce pod nebesy; za ním kráčel císař pán s rodinou svou a s jinými členy císařského rodu tak skroušeně a vážně, žeť svým příkladem přítomné zástupy k pobožnosti rozněcoval. (*Drahé kameny.*)

Léta Páně 1034. Biskup Pražský Severus neb Šebíř, velikou lásku maje k tělu sv. Václava, dal tu kapli, v níž byl hrob téhož knížete, rozšířiti a ozdobně vystavěti. I nalezeny byly nedaleko téhož hrobu *Podivínovy* kosti, jenž byl věrný služebník a dvořenín sv. Václava, které on poručil vyzdvihnouti a do jedné truhly v zákristii ležící počestně složiti, dokládaje, že chce dáti tomu služebníku věrnému a muži svatému zvláštní hrob udělati. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

V Sázavě samé ukazuje se v kostele jako památka po sv. *Prokopu* koflík z jalovcového dřeva vyřezaný, z něhož prý sv. Prokop vody nabíral a také knížeti Oldřichovi píti podal, potom dřevěná lžička. (*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Hrob sv. *Prokopa* ku konci XVI. st. docela osiřel v Sázavě. Proto žádal Martin Medek, arcibiskup Pražský císaře Rudolfa II., aby tělo sv. Prokopa do Prahy přeneseno bylo, což i císař povolil. Byl tedy odkryt posvátný hrob, kde 535 let drahý poklad ten odpočíval. Přenešeno bylo tělo dne 29. května 1588. Arcibiskup Martin přijal vzácný klenot ve slavném průvodu, jehož se súčastnili preláti chrámu Sv. Vítského, nesouce sv. ostatky; za nimi kráčel císař Rudolf II. s četným komonstvem, mimo to veliké množství duchovenstva i panstva a veliký zástup lidu katolického. Tělo posvátné uloženo v novém hrobě k tomu cíli vzdělaném v královské kollegiatní kapli u Všech Svatých na Hradě pražském, kdež na menším oltáři až podnes slavně v nepatrném oltáři odpočívá. (*Kl. Borový. M. Medek.*)

Léta Páně 1216 Těla synů *Slavníkových* a Střezislavy, jenž byli slavní bratří sv. Vojtěcha, biskupa Českého z hrobův v kostele Panny Marie v Libici městě odpočívající byla vyzdvižena a do Prahy přivezena. I někteří jich divové. Ti pak bratří, poněvadž léta 980 od ukrutných pohanův pro víru Kristovu zavražděni byli, Ondřej, biskup Pražský, jich těla, též i oděvy, poručil v kostele sv. Jiří na hradě pražském před velkým oltářem v prostředním oltáři položiti a je za svaté mučeníky vyhlásil. Kteréžto těla dosavad na oltáři v témž kostele odpočívají. (*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta 1253 Vše toho roku měsíce listopadu přivezeny sv. svátosti svatého *Stanislava*, biskupa někdy Krakovského do Prahy. A s velikou slavností a poctivostí vyšel proti nim Mikuláš biskup s kněžími a milostivě je přijal a v pražském kostele sv. Víta s velikým náboženstvím je postavil. (*Hájek. Kron. česk.*)

Bernhard Ignác, hrabě z Martinic, nejvyšší purkrabí pražský († 1685), když léta 1645 množství *svatých ostatků* z hradu Karlštejna zpět do Prahy přeneseno bylo, vyzdvihl v hlavním chrámě sv. Víta v kapli sv. dědice Václava k jejich ctnému přechování oltář „svatých ostatků“ řečený a dal jej ozdobiti krásným malovaným obrazem sv. Jana Nep. (*Drahé kameny.*)

Leta 923 Císař Jindřich znamenav, že se k smrti přibližuje, obeslal k sobě mnohé pány a knížata do Řezna. Obeslán jest k tomu sjezdu také Václav, kníže Český a tu od císaře vyznamenán jest. A když bylo po obědě uvedl jej císař do svého příbytku, mezi své klenoty a snažně jej prosil, aby před Pánem Bohem i před lidmi byl jeho přítelem, při tom jeho žádal i prosil, aby z těch jeho klenotův vzal sobě cožkoli chce. Ale on pravil, že zlata a stříbra nepotřebuje. Tu na doléhání císařovo uzřel kníže Václav mezi jinými klenoty v stříbře sv. *Víta*, mučennika ruku, i žádal jest za ni císoře. A císař s velikou uchotností vzav ji políbil a knížeti do ruky dal. Václav pak Praze hned kázal kostel založiti k poctivosti Pánu Bohu a sv. Vítu. (*Hájek. Kron. česk.*)

Ota III., císař Německý připutoval

ke hrobu sv. *Vojtěcha* do Hnězdna r. 1000. (*Thietmar.*)

Menhart, biskup Pražský, obnovil r. 1130 ve chrámě sv. Víta na hradě pražském hrob sv. *Vojtěcha*, obnoviv jej na svůj náklad zlatem, stříbrem a křišťalem. (*Zap. Česk. mor. Kron.*)

Léta Páně 1143. Probošt, děkan i všickni kanovníci kostela pražského pilnou chtivostí o to se snažili, aby kostel sv. Víta spálený a hanebně rozbořený zase vystaven byl. Když pak jsou na svůj náklad jej vyrumovati poručili, nalezena byla těla sv. Václava a sv. Vojtěcha a jiných Svatých neporušena, z čehož se nejenom oni, ale Čechové všickni radovali. Ten pak kostel ještě toho roku postaven i také od Otty, biskupa Pražského, posvěcen byl. (*Hájek. Kron. čes.*)

Jan IV. z Dražic, biskup Pražský († 5. ledna 1343), dal hrob sv. *Vojtěcha* ve hlavním chrámu sv. Víta na hradě pražském krásnými stříbrnými plechy a obrazy zvelebiti. (*Děj. česk.*)

c) Je hájili.

Za císaře Františka I. (1792—1835) měla také stříbrná rakev, ve které se tělo sv. *Jana Nep.* nachází, do císařské mincovny býti odevzdána. Avšak kanovník sv. Vítský František Pallas poslal císaři do Vídně spis pěkně vypracovaný, v němž pokorně představoval, kterak obecný lid český ku svému orodovníku sv. Janu Nep. útočiště béře a že by takovým obráním toho Svatého celý národ až k zoufání byl zarmoucen; tu se dal císař František I. pohnouti, a nařídil, aby stříbrná rakev i andělé, lampy a svícny k ní náležející v chrámě sv. Víta byly ponechány.

(*Klem. Borový. Děj. arcid. Praž.*)

2. Jich moc,

viz i: „Svatí 3!“

a) Uzdravovaly nemocné.

Léta Páně 1081. Po smrti bl. panny *Anežky* († 1282), když tělo její čtyry dni v kůru duchovních panen a sester jejích nepohřbené jest leželo: lid všelikého stavu po ty dni do kláštera k spatření toho sv. těla houfně se scházel, za šťastného se pokládaje, kdokoliv prstenem, šátkem a jinými věcmi mohl se ho dotknouti, doufajíce, že z dotýkání těch věcí pomoci nabudou a tak se i vskutku potom shledalo, neboť těmi věcmi dotýkanými neduhy a bolesti těla obkládali a zdraví dobrého nabývali. (*J. Beckovský. Poselkyně.*)

Judita, manželka krále Českého Václava II. (1282—1305), položila svou od lékařův opuštěnou dcerušku Markétu na hrob bl. *Anežky České*, načež dítě bylo uzdraveno.

(*Kl. Borový. Čas. kat. duch. 1876.*)

V jeskyni, v níž sv. *Ivan* žil, umřel a pohřben byl, vzdělán byl kostelík od knížete Bořivoje a posvěcen ke cti Panny Marie, sv. Kříže a sv. Jana Křt. A rozhlásila se svatost muže zde pochovaného a mnozí přicházeli k jeho hrobu a z rozličných nemocí zdraví nabyli. Ku kterémuž divadlu také mnozí jiní byli přišli a Boha chválili, Který pro zásluhy sv. Ivana zázraky učinil. A tak až po dnešní den putují nábožní poutníci k sv. Janu Křt. pod Skálu ku hrobu sv. Ivana.

(*Zap. Čes. mor. Kron.*)

Jistý křesťan v Indii měl na těle svém otok, kterýž mu velké bolesti působil. Týž přiložil k otoku částku země z hrobu sv. *Jana Nep.*, otok se zmenšil a po 3 dnech úplně zmizel.

(*Kl. Borový. Sv. Jan Nep.*)

R. 1731 pracovala hraběnka z Trautmansdorfu, rozená z Rašínů, v největších bolestech po celé dva týdny ku porodu a zakusila při tom největší bolesti; ačkoli zavolala lékaře, nic jí spomoci nemohli. Konečně poslala k světícímu biskupovi Mayerovi z Mayernů žádajíc, aby jí daroval něco země z hrobu sv. *Jana Nep.* Když částečku země té s vodou vypila, po dvou hodinách šťastně zdravé dítko porodila.

(*Daniel Mayer.*)

Aby zachráněny byly ostatky sv. *Josefa Kunceviče*, mučenníka a apoštola Rusínů († 1623), odevzdány jsou knížeti Radziwillovi, kterýž je v Biele v Podlachii (Podlesí) ve zvláštní k tomu vystavené kapli uložil, kde zůstaly až do nejnovější doby. (*Fr. Kryštůfek.*)

Léta 1321. Téhož roku času jarního děvečka nějaká z Kolína s Rajnu přivezena byla na voze (neb byla slepá)

do Prahy a odtud vedena do kláštera na Sázavu, kdež leží tělo sv. *Prokopa* a tu se Pánu Bohu snažně modlila, a přijala hned tu zrak a viděla tak jako jiný člověk. *(Hájek. Kron. čes.)*

Léta 1321. Na den sv. *Prokopa* žena jedna slepá, kteráž tři léta nic neviděla, přivedena z Brodu Českého k hrobu sv. Prokopa a tu prostřevši se na zemi s velikým náboženstvím a slzy vylévánim Pánu Bohu se modlila, aspoň za tři hodiny a vstavši, ani na to všickni lidé (kteříž na ten čas byli v kostele) hleděli a z toho divu velebili Pána Boha *(Hájek. Kron. čes.)*

Když roku 1368 královna Alžběta, choť císaře Karla IV, otce vlasti naší české, při porodu ve velkém nebezpečenství byla, kanovníci Svatovítští lebku sv. *Sigmunda* k ní přinesli, téhož světce za přímluvu u Boha vzývajíce. Nedlouho na to porodila královna šťastně svého synáčka. Z vděčnosti pak dal Karel hrobku sv. Sigmunda v chrámu Páně Svatovítském zlatem skvostně ozdobiti a kapli, v níž hrobka stála, zlatohlavem okrášliti. Založil také zvláštní fundaci, aby u oltáře sv. Sigmunda každodenně mše sv. byla sloužena. Kanovníkům pražským udělil císař hojně darů. Syn ten nazván na křtu sv. Sigmund. *(Cruger.)*

Tělo sv. *Vacslava* († 935) odpočívalo v chrámu sv. Víta v Praze po pravé straně jiného oltáře sv. dvanácti apoštolů *(Leg. Starosl. Čas čes. Mus. 1830)* a vedle něho rovněž tělo mučenníka Podivína, věrného jeho sluhy; obě pod zvláštní kaplí. Kaple ona byla již v X. století pověstná pro zázraky, které se od věřících přičítaly tělu sv. Václava, tak že i z cizích okolních zemí přicházeli chorobní hledat uzdravení modlitbami k svatému dědici českému *(W. Wl. Tomek. Děj. m. Pr.)*

Léta 1351. Panna jedna v Žitavě, kteráž pro velikou bolest v hlavě oslnula a několik let nic neviděla, kteráž když jedné noci snažně se modlila Pánu Bohu a potom usnula, promluvilo k ní něco a řkouc: „Kaž se vésti *k hrobu sv. Vácslava* do Prahy, tu budeš na své oči uzdravena a osvícena!“ Kteráž vstavši ráno, otci svému a máteři to, co jest jí oznámeno, vypravovala a oni vzdavše chválu Pánu Bohu, poslali ji, vůdce jí zjednavše, do Prahy. Když pak byla s těmi ženami, kteréž ji přivedly, v Praze v hospodě, tu celou noc Pánu Bohu se modlila a vstavši ráno a stojíci před hospodářem toho domu i před mnoho jinými lidmi, vzdechši řekla: „Ó blahoslavený Vácslave, Boží mučenníku, náš obrance, jenž jsi chudých lidí pomocník, pomoz mi také, ať bez vůdce k tvému mohu jíti hrobu.“ Tu hned otevřiny su její oči, tak že jest viděla, jako jiný člověk a přišedši s svými vůdci a s jinými lidmi k hrobu svatého knížete, Pánu Bohu a jemu čest a chválu vzdávala a navrátila se s velikú radostí do Žitavy, velebíc Pána Boha a vypravujíc přede všemi to, co se jí přihodilo. *(Hájek. Kron. čes.)*

Léta 1347. Přihodilo se, že nějaký mládenec, věku svého maje okolo let dvaceti a šesti jménem Erhard, syn Erhardův, měš ěnína na Horách Kutných, upadl v těžkou nemoc a v té nemoci, maje nějaké vidění, ulekl se, až oněměl, tak že za dvacet neděl nic nemluvil. Rodiče, lítost nad ním majíce, slíbili jej obětovati Pánu Bohu a sv. Vácslavovi. I přivedli jej do Prahy *k hrobu sv. Vácslava* a tu se zaň arcibiskup modlil Pánu Bohu se všemi kněžími též i všecken lid tu na ten čas přítomný. A Arnošt arcibiskup vzav hlavu sv. Vácslava při přítomnosti krále Římského (Karla) vstavil ji na hlavu toho němého, kterýž hned tu promluvil a velebil Pána Boha a blahoslaveného Vácslava, mučenníka Jeho, tak že se tomu podivil král i všecken lid z toho chválu Pánu Bohu vzdávaje. A od toho času počal král větší a větší milost míti k hrobu svatého Vácslava. *(Hájek. Kron. čes.)*

U hrobu sv. *Vojtěcha*, patrona našeho a od roku 982 druhého biskupa Pražského, jenž nejprv v Hnězdě v Polsku se nalezal, docházeli jsou neduhem, nemocí a jinak sklíčení lidé uzdravení a polehčení. *(Drahé kameny.)*

b) Bůh skrze ně vzkřísil mrtvé.

Tělo sv. *Jacka* (Hyacinta), převora kláštera sv. Dominika v Krakově († 15. srpna 1257), pochoval Krakovský biskup Prandota slavně v kostele

nejsv. Trojice. V tentýž den zvelebil Pán Bůh svého miláčka vůči lidu. Jinoch Zegota, syn Zákliky z Florencie, spadl s koně a zůstal mrtev. Rodiče jeho, vzavše mrtvolu, donesli jej k hrobu kněze sv. Jacka i modlili se. Umrlec obživl a vstal zdráv.

(*Druhé kameny.*)

c) Bůh pro ně přispěl v nehodách

Za krále Přemysla Otakara II povstalo r. 1262 velké sucho v Čechách. I ustanoven jest průvod do kláštera břevnovského. V processí nesen jest vzácný sv. ostatek, *rámě sv. Markéty*, které Přemysl obdržel buď od Uherského krále Bely IV., anebo spíše od papeže. Sotva že přišel průvod do Břevnova, spustil se úrodný déšť. Proto král rámě to daroval klášteru břevnovskému, jemuž nyní říkali u sv. Markéty Přenešení tohoto sv. ostatku stalo se dne 13. července a slavívala se výroční památka tohoto dne v celých Čechách. Později, kdykoliv panovalo sucho, nosívalo se rámě sv. Markéty u slavném průvodu při modlitbách a zpěvích až do času císaře Josefa II., který to zakázal. Ostatek ten podnes se chová v kovovém, drakokamy okrášleném rámci na jednom postranním oltáři u sv. Markéty. (*Děj. česk.*)

Když tělo sv. *Václava* († 935) na rozkaz Boleslavův v noci přenešeno býti muselo ze Staré Boleslavi do Prahy a když k řece Roketnici a na to k Vltavě přijeli: nalezli je tak velmi rozvodněné, že bez nebezpečí přejeti nemohli, ježto ani mostu a brodu zde nebylo. Než důvěřujice se, že na přímluvu sv. Václava ani vlas s hlavy jim nesejde: spustili se do ječících vln a šťastně se dostali s drahými ostatky, jak jim rozkázáno bylo, v určitý čas do Prahy. (*H. J. Karlík. Živ. Sv.*)

d) Od Boha oslaveny jsou.

Léta Páně 1143 Když kostel sv. Jiří na hradě pražském shořel a i klášter panenský, odebraly se panny do kostela sv. Jana pod Petřínem a při něm dům postaviti daly. I viděn byl na rumu blesk k nebi vstupující. I daly panny mezi rumem hledati skrze mistra Ververiusa a ten nalezl hrob a v něm tělo sv. *Lidmily* neporušené. I zradovaly se panny a brzo vystavěn jim opět klášter a kostel sv. Jiří.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

Léta Páně 945. Když *Přibyslava*, sv. Václava a Boleslava Ukrutného sestra po svatém životě šťastně běh živobytí svého dokonala, služebnice tělo její vezmouce, při modlitebnici pod horou jenž Krutina sloula, počestně a s pláčem velikým pohřbily. A tu na tomto místě rozličná světla se ukazovala a zpěvy andělské slyšeti bylo.

(*Jan Beckovský. Poselkyně.*)

3. Nezneuctívej jich!

Roku 1142 kameník a zedník jménem Wernher čili *Werner*, Němec, jenž na hradě pražském bydlel, uvázal se v nové vystavení kostela i kláštera sv. Jiří a dal k tomu dílu dva kameníky. Ti však sotva pracovati počavše umřeli. Werner přivedl zas druhé dva a ti zase zemřeli; tu konečně sám se dal do díla toho, avšak také zemřel. Tu přišlo na jevo, že ten Werner našed ostatky sv. *Ludmily*, potajmu část z nich ukradl a sobě podržel, neboť přišel brzo po jeho smrti syn jeho z Němec do Prahy, navštívil svého strýce Gervasia, probošta na Vyšehradě a vyznal to na svého otce. Probošt dal tomu Wernerovi synu napomenuti, aby ukradené ostatky vrátil, což ten také učinil. (*Zap. Čes. m. Kr.*)

Roku 1619 za zimního krále Českého Bedřicha Falckého f zením a dohlídkou dvorního kazatele *Sculteta* zotvírány v kostele sv. Víta na hradě pražském oltáře a hroby a kosti v nich chované rozházeny po podlaze. Dvě děvečky kazatelovy nakládaly hlavy a kosti do košů a odnášely je do obydlí svého pána, kde byly spáleny. (*Ant. Gindely.*)

4. Rouhání dochází trestu,

viz: „Rouhání 9.“

Otčim,

viz: „Macocha 4!“

Otec,

viz: „Rodiče I. 8!“

Otroctví.

1. Stav.

a) Jest strašné a hanebné.

Strašné bylo otroctví tatarské u *Huculů*; lid hynul nejprve mečem i hladem a potom morem, skrývaje se ve hražených místech, nemohl sobě spořádati spálených dědin a vzdělávati svých spustlých polí.

(*Jan Wahlewič. Čas. čes Mus. 1838*)

Za císaře *Karla Velikého* nakládáno se Slovany polabskými i Chorvaty od Němcův tvrdě, ba ukrutně. Do této doby padá převrácení čestného, národního jména Slovanův na podlý význam raba, otroka, sklava, což nejprv u Němcův, potom pak v krajinách romanských odtud pošlo, poněvadž Frankové podrobenými Slovany co nějakým zbožím skrze židy do jižních zemí kupčili, prodávajíce je v nevolné otroctví do ciziny.

(*Pavel Šafařík. Slovanské Starožitnosti.*)

Svatý *Mojžíš*, komorník knížete Bulharského Borisa, později mnich kyjevský († 1064), odveden byl roku 1018 v zajetí do Polska. Po pětiletém žalářování prodán byl Mojžíš jakési vzácné paní za otroka, v jejíž domě přestál nových šest roků ještě trapnějších, až teprv po její smrti propuštěn jest od dědicův na svobodu.

(*Ben. Kulda. Církevní rok.*)

Turci, nemohouce roku 1528 Vídně dobýti, obrátili se pod sultanem Solimanem na zpáteční pochod se záhubami strašnými v Rakousích i Uhřích bez rozdílu. Přes 800.000 lidí bylo od Turků zjímáno a odvedeno do otroctví — A podobně roku 1531 Soliman protáhnuv Štýrskem i dílem Krajinou, údolím Mury a Drávy vrátil se zpět přes království Chorvátské. Opět bylo od Turků asi 30.000 lidí z krajin těchto odvedeno do otroctví.

(*Wácsl. Wl. Tomek. Novější děj. rak.*)

b) Slované ho neměli, Frankové podporovali.

K nejdávnějším ustanovením národův *Slovanských* přináleželo následující důležité vyměření, že Slovanin vězeň nebo zajatý, buď on v čikoli mocí, jakmile dostoupil na zemi slovanskou, přestával býti nevolníkem, aniž kdo více měl právo k jeho osobě.

(*Pav. Šafařík. Slov. Starož.*)

Frankové, ačkoliv honosili se jménem křesťanů, neostýchali se podrobenými Slovany jako nějakým zbožím pomocí židů kupčiti prodávajíce je do ciziny v otroctví. (*Výlet Čechů na Slovinsko.*)

2. Vysvobozuj je!

viz i: „Skutek mil. tělesný 6 b!“

Alexandr I., car Ruský od r. 1825, hleděl nevolnictví všelikým způsobem obmeziti a umírniti. *Alexandr II.*, car Ruský od roku 1855, prohlásil dne 20. prosince 1857 své šlechtě, že chce, aby se rolníci osvobodili a sám jim dal příklad, prohlásiv všecky nevolníky na svých údělných statcích za svobodné občany. (*Jan Vaclík.*)

Sv. *Jiří*, patron český, mučenník († dne 23. dubna l. P. 303), uslyšev v Nikomedii o ukrutných zákonech na křesťanstvo, dal přítomným sluhám svým svobodu a podobně všem ostatním sluhům otrokům v Lyddě

(*Drahé kameny.*)

Císař *Josef II.*, od roku 1780 samovládce Rakouský, ulevil robotu a zrušil osobní rabství, zakládav vesnice s právem emfyteutickým.

(*W. Wl. Tomek. Nejn. děj. rak.*)

Tadeáš Košciuszko, věrný syn nešťastné Polsky († 1817), když převzal dědictví po svém otci, zacházel se svými poddanými co nejvlídněji a roku 1816 své sedláky propustil úplně z poddanství a v poslední závěti da-

roval úplnou svobodu poddaným svým na Litvě.

Až do roku roku 1848 panovala v *Rakousku* robota, kdež několik dní v témdni rolník jako poddaný pánu svému na poli anebo ve dvoře jeho pomáhati musel. Zákonem od 7. září 1848 a patentem od 4. března 1849 poddanství zrušeno a robota vykoupena jest.

Za cara Ruského *Petra Velikého* (1689—1725) přikázáno r. 1721 prodávati lidi, nebylo li možno zameziti to naprosto, aspoň „celými rodinami“ a ne porůznu jako dobytek.

(*Děj. ruské.*)

Před nedávnem (r. 1836) panoval v *Sibiřsku* surový obyčej, novým řízením ale zamezený, tak zvaná kabale neb zaprodání své svobody. Zámožný sedlák najal si dělníka na celý rok za 50 rublů. Nežli minul rok, uplatil mu umluvenou mzdu a na to asi 10 rublů jemu uvěřil. V druhém roce vypůjčil se dělník nových 15 rublů a v třetím třeba 25 rublů. Konečně bylo mu pracovati zdarma a hospodář si jej zakabalil tím způsobem, ale nejen jeho, ale i ženu a děti. Tím se stalo, že mnohý hospodář několiko rodin zakabalených k své ruce drží a je před tím podle vůle své i odprodával.

(*Čas. čes. Mus. 1838.*)

Svatý *Štěpán*, král Uherský a Chorvatský, spolupatron český († 1038), začav panovati, rozkázal Uhrům, aby křest svatý přijali a křesťany v chlapství zdržované k svobodě navrátili.

(*Drahé kameny.*)

Za času sv. *Václava I.*, knížete Českého, měli chudí rodičové z pohanstva ten obyčej, že dítek svých v porobu či nevolnictví prodávali. Takové dítky kupoval kníže Václav, dával je cvičiti v křesťanském náboženství a pouštěl pokřtěné dědice Kristovy z tělesného otroctví na svobodu. (*Drahé kameny.*)

Sv. *Vojtěch*, patron náš († 997), vykupoval zajaté, které židé ve válce kupovali a co otroky prodávali.

(*Klim. Borový.*)

Za vlády carovny Ruské *Žofie Alexejevny* (1682—1689) uleveno i dlužníkům, kteří osobu svou v zástavu dali, dluh svůj zaplatiti nemohli a v cholopství dočasné upadali; těm uleveno potud, že ustanoveno zákonem, jakou dobu musí kdo sloužiti, aby určitou dlužnou službu „odpracoval“.

(*J. L. Pič. Děj. nár. Rus.*)

Tiskové omyly.

Strana 14 II. sloupec shora řádek 4 modliva = modlíval.
Str. 15 II. sl. zdola ř. 5 diécese = diecése, 16 I. zd. 11, 49 I. zd. 15, 58 II. zd. 14 a 20.
Str. 16 I. sl. zd. ř. 22. Valdstejn = Waldstein, 42 II. str. 3, 50 II. str. 6
Str. 18 II. sl zd. ř. 20 Ditrichštejn = Ditrichštein.
Str 22 I. sl. zd ř. 3, 16, 19 kolej = kollej, 82 I. str. 14, 346 II. str. 6.
Str. 23. I. sl. zd. ř. 21 Je = Jen.
Str. 26 II sl. zd. ř. 9 Boleslavi = vě, 219 I. str. 16. 327 I. str. 7.
Str. 27 I. sl. sh. ř. 19 s oken = *s*
Str. 34 II. sl. zd. ř 23 mírnosti = stí.
Str. 37 I. sl. zd. r. 22. *M*él = *m*él.
Str. 37 I. sl. zd. ř. 12 Pernštejna = Pernšteina, 38 I. str. 7.
Str. 38 I. sl. zd. ř. 4 ustanoven = ustanoviv.
Str. 41 II. sl. sh. ř. 14 příbuzného = příbuzná.
Str. 42 II. sl. zd. ř. 19 imž = jimž.
Str. 49 I. sl. zd. ř. 6 Totia = Fotia.
Str. 55 I. sl. zd. ř. 16 roční = roční.
Str. 55 I. sl. zd. ř. 1 ruské = *R*uské.
Str. 57 II. sl. zd. ř. 5 Bojanovicích = Bojenicích, 85 II. str. 7.
Str. 66 II. sl. sh. ř. 17 opadla = odpadla.
Str. 69 I. sl. sh. ř. 22 byly = byli.
Str. 75 II. sl. zd. ř. 16 ak = jak.
Str. 82 II. sl. sh. ř. 1. korektor = korrektor, 129 II. sh. ř. 13.
Str. 92 II. sl. zd. ř. 15. *k*rdinála = kardinála.
Str. 94 I. sl sh. ř. 7 Kludák = Klučák.
Str. 132 II. sl. sh. ř. 8. Patřeka = Patrčka
Str. 136 I. sl. sh. ř. 19 hraběti = hraběte.
Str. 136 I. sl. zd. ř. 15 Zbraslaví = Zbraslavě.
Str. 138 I. sl. sh. ř. 8 královic = kralevic, str. 265 I. zd. 5.
Str. 151 II. sl. zd. ř. 5 představene = představené.
Str. 186 II. sl. zd. ř. 20 mezi přidej: nimiž.
Str. 187 I. sl. zd. ř. 13 Kyjeve = Kyjevé.
Str. 206 II. sl. sh. ř. 4 obyvatele = obyvatelé.
Str. 217 II sl. zd. ř. 20 tajne = tajné.
Str. 244 I sl. zd. ř. 1 stav = stal
Str. 245 V kostky hra viz: „Vyražení!“ = Zábavy!“
Str. 245 Kouření viz: „Vyražení!“ = Zábavy!“
Str. 251 I sl. 1 = 2.
Str. 253 II. sl. sh. ř. 6 1619 = 1618.
Str 253 II. sl. sh. ř. 13 žijí = žije.
Str 257 II. sl. sh. ř. 9 litvinský = litvinští.
Str 284 II. sl. sh. ř. 12 německého = Něm., 423 II. sh. 5 českého = Českého.
Str. 285 I. sl. zd. ř 8 Humlové = Kukulové
Str. 286 II sl. zd. ř. 13 (1649) = († 1649.
Str. 297 I. sl. sh ř. 3 Pražský = pražský, 298 I. zd. ř 6 Pr. = pr., 354 II. zd. ř. 12, 432 I zd. ř. 2 Anglických = angl., 344 I. sh. ř. 2 uherský = *U*herský.
Str. 301 II. sl. sh. ř. 17 ztenčen = ztečen.
Str. 313 II. sl. zd. ř. 3 nepatrným = ném.
Str 319 II. sl. sh. ř. 17 vévody = vévodu.
Str. 327 II. sl. sh. ř. 5 Očkánem = děkanem.
Str 344 I. sl. zd ř. 11 premonstr. = praem., 380 I zd. ř. 9.
Str. 377 I. sl. sh. ř. 25 pas = pak.
Str. 416 II. sl zd. ř. 20 nábožzá = nábožná.
Str. 428 II. sl. zd ř. 12 Hroznětině přidej: se.
Čárku čili tečku vynechanou doplň: u př. str. 17 sh. 18 ř. umíraje, str. 8 I. sl. zd. ř. 18 protestantka, = dale str: 16, 17, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 32, 34, 35, 36, 37, 38 39, 40, 41, 43, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 58, 63, 67, 74, 77, 78, 80, 90, 91, 92, 108, 113, 118, 119, 121, 123, 124, 131, 133, 134, 135, 137, 139, 149, 154, 157, 168, 169, 174, 175, 180, 186, 190, 191, 197, 199, 200, 201, 204, 206, 211, 212, 214, 218, 219, 221, 223, 226, 237, 239, 241, 260, 287, 298, 313 314, 318, 322, 333, 335, 362, 366, 372, 373, 375, 380, 396, 397, 413, 429.

Rychlovský, Kázání nedělní. 4 díly za 10 zl. — Kázání sváteční. 3 díly za zl. 5·50. — Kázání příležitostná. 2 díly za zl. 3·10.
Šrámek, Řeči o modlitbě. Díl I. 1 zl., díl II. 1 zl. 40 kr., díl III. 1 zl. 50 kr.
Vohnout, Katechetická kázání. Díl III.—V. po 1 zl. — Řeči biblické. 2 díly za 2 zl. 64 kr.
Zahradník, Zdárné děti. Řeči postní. 70 kr.
Žák, Povzbuzení ku kajícnosti. 40 kr.

Knihovna katechetská.

Sbírka praktických spisů,

kterou s povolením nejd. knížecí arcibiskupské konsistoře Pražské

vydává **J. Ježek.**

Posud vyšly následující svazky:

Číslo 1. **Praktická rukověť pro katechety.** Sestavil J. Ježek. 1893; 8⁰ (XXIII. a 290 str.) 1 zl. 50 kr., váz. v plátně 1 zl. 90 kr.
Číslo 2. **Výklad biblické dějepravy**. Sestavil K. Tipmann. Díl I. Starý zákon. 1889; 8⁰ (278 str.) zl. 1·20, váz. v plátně zl. 1·60. Díl II. Nový zákon. 1889; 8⁰ (386 str.) 1 zl. 60 kr., váz. v plátně 2 zl.
Číslo 3. **Výklad katechismu.** Příruční kniha pro katechety. Sestavil Vojtěch Pakosta. Díl I. 1891; 8⁰ (269 str.) 1 zl. 32 kr., vázané v plátně 1 zl. 72 kr. Díl II. 1891; 8⁰ (195 str.) 96 kr., vázané v plátně 1 zl. 36 kr.
Číslo 5. **Evangelní perikopy,** jimž obsah, výklad a poučení přičinil František Dusil. Část I. Perikopy nedělní. 1889; 8⁰ (178 stran) 80 kr., váz. v plátně 1 zl. 10 kr.
Číslo 6. **Výklad evangelních parabol.** Promluvy, jež napsal Václav Macek. 1890; 8⁰ (155 str.) 72 kr., váz. v plátně 1 zl. 2 kr.
Číslo 7. **Katechése sv. Cyrilla Jerusalemského.** Z textu řeckého (vydání J. P. Migne) přeložil a poznámkami opatřil Dr. Jan Lad. Sýkora. 1892; 8⁰ (364 str.) 1 zl. 50 kr., váz. v plátně 1 zl. 90 kr.

Ku zakázkám doporučuje se

Cyrillo-Methodějské knihkupectví

G. Francl v Praze,

v budově Městské spořitelny.

Velmi vhodné příležitostné dary.

Doporučujeme co nejvřeleji

bohatě zásobený svůj sklad

modlitebních knih

ve vazbách **velice vkusných ano i nádherných,** v jakých u nás posud knihy ty vázány nebyly.

Vazby provedeny v jemné kůži (safianu, teletině, tulení kůži) různých barev. Vazby ve slonovině od 10 zl. do 21 zl.

Texty knih jsou vesměs výborné (Albach, Tupý, Beneš Třebízský, Desolda). **Ceny od 4 až do 7 zl.**

Mimo to chováme na skladě výběr modlitebních knih ve vazbách laciných od 60 kr. až do 4 zlatých různých textů.

Při zakázce nechť se laskavě udá cena knihy a po případě i druh vazby.

Cyrillo-Methodějské knihkupectví G. Francl

v Praze,

Melantrichova ulice, budova Městské spořitelny

Cyrillo-Methodějská knihtiskárna a nakladatelství V. Kotrba v Praze.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POC

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRA

PN
6095
C9C46
dil 1

Cernohouz, Jan Nepomuk
Sbirka historickych
prikladuv z dejin slov
zvlaste pak ceskych